Τη ΙΒ' του μηνός Μαρτίου, Μνήμη του Οσίου και θεοφόρου Πατρός ημών Συμεών του νέου Θεολόγου.

Πρώην μεν είχες γλώτταν αντί της βίβλου,
Γλώττης δε αντί, σην έχεις ήδη βίβλον.

Ο άγιος Συμεών ο νέος Θεολόγος γεννήθηκε στην Γαλάτη της Παφλαγονίας (Μικρά Ασία) το **948** ή το **958** (κατά τον Π.Κ.Χρήστου).

Η ζωή του αγίου Συμεών συμπίπτει σε μεγάλο μέρος με τη βασιλεία του Βασίλειου Β' του Βουλγαροκτόνου (976-1025).Σε ηλικία περίπου **έντεκα χρονών** οι γονείς του τον έφεραν στην Κωνσταντινούπολη, για να σπουδάσει στα σχολεία της πρωτεύουσας και να μπει στη συνέχεια στην υπηρεσία του αυτοκράτορα. Ο θείος του Βασίλειος κατείχε σημαντική θέση στην αυλή. Ο νεαρός όμως Συμεών αρνήθηκε την μεγάλη αυτή τιμή καθώς και το να συνεχίσει τις σπουδές του μετά το γυμνασιακό στάδιο, σε ανώτατες σχολές. Φαίνεται ότι για ένα διάστημα έζησε την άτακτη ζωή ενός νέου της πρωτεύουσας. Τελικά γνώρισε τον άγιο Συμεών τον Ευλαβή (917-987), γέροντα μοναχό της Μονής του Στουδίου. Συνεχίζει να εργάζεται όπως και πριν μέσα στον κόσμο, αλλά επισκέπτεται συχνά τον πνευματικό του πατέρα.

Ο Συμεών ο Στουδίτης στην αρχή του έδωσε ένα ελάχιστο πρόγραμμα ασκητικής ζωής, και για ανάγνωσμα τον "Πνευματικό Νόμο" του Μάρκου του Μοναχού. Τότε έζησε και την πρώτη του εμπειρία. **Τον πλημμύρισε το άκτιστο φως και τον γέμισε χαρά**, έτσι που έχασε τον εαυτό του και τον γύρω του κόσμο. Αυτή όμως η πρώτη καρποφόρα περίοδος, που ο άγιος Συμεών απέδιδε στις προσευχές του πνευματικού του πατέρα, δεν κράτησε πολύ. Ξαναγύρισε στην κοσμική και άστατη ζωή που ζούσε πριν. "Εις λάκκον και και ιλύν βυθού αισχρών εννοιών τε και πράξεων εμαυτόν

ο άθλιος εναπέρριψα, κακεί κατελθών τοις εγκεκρυμμένοις εν τω σκοτεί περιέπεσον, εξ ων ουκ εμαυτόν εγώ μόνον, αλλ' ουδέ ο σύμπας κόσμος εις εν αθροισθείς εκείθεν αναγαγείν με και των χειρών αυτών εξελέσθαι ηδύνατο". Φαίνεται ότι ακόμα και σ' αυτή την περίοδο, που κράτησε **έξι ή επτά χρόνια**, ο άγιος Συμεών δεν διέκοψε ολότελα τις σχέσεις του με τον πνευματικό του πατέρα.

Τελικά θαυματουργικά απελευθερώνεται και **μπαίνει δόκιμος στη Μονή του Στουδίου σε ηλικία 27 ετών**. Λίγο αργότερα ο ηγούμενος τον κάλεσε και του ζήτησε να εγκαταλείψει τον πνευματικό του πατέρα. Ο Συμεών αρνήθηκε και εγκατέλειψε την Μονή του Στουδίου. Μπήκε ως δόκιμος στο γειτονικό μοναστήρι του αγίου Μάμαντος του Ξηροκέρκου. Έγινε σύντομα μοναχός, χειροτονήθηκε ιερέας και μετά τρία χρόνια **σε ηλικία 31 χρονών εκλέχθηκε ηγούμενος από τους μοναχούς του αγίου Μάμαντος** με τη συγκατάθεση του Πατριάρχη Νικολάου του Χρυσοβέργη. Γίνεται διάσημος στην Κωνσταντινούπολη, άλλοι τον τιμούν και άλλοι του επιτίθενται.

Μετά τα πρώτα εύκολα βήματα στην πνευματική ζωή, που τον οδήγησαν γρήγορα στην θεωρία του ακτίστου φωτός, πορεύεται τον δύσκολο δρόμο της ασκήσεως με υπομονή για να συντελεστεί η αφομοίωση της Χάρης. Μετά από μεγάλο και τραχύ διάστημα ασκητικού αγώνα αξιώθηκε να δει πάλι το άκτιστο φως, αλλά αμυδρότερα. Οι δυσκολίες πολλαπλασιάζονται από την αντίδραση των ανθρώπων που δεν καταλαβαίνουν το νόημα των πνευματικών του αγώνων. Παρά τις πολυάριθμες εμπειρίες δεν έχει γνωρίσει ακόμη τον Θεό και αισθανόταν βαθιά ανικανοποίητος. Τελικά μέσα στο άκτιστο φως βιώνει προσωπική συνάντηση και κοινωνία με τον Χριστό. Στη συνέχεια αυτή η κατάσταση γίνεται μόνιμη. Από αγάπη προς τον πλησίον και από τη μεγάλη του επιθυμία να κάνει όλο τον κόσμο μέτοχο αυτής της χάρης, φανερώνει στους άλλους την εμπειρία του και τους προτρέπει ν' ακολουθήσουν αυτόν τον πνευματικό δρόμο. Πλέον αισθάνεται την βεβαιότητα ότι δεν είναι αυτός που καλεί αλλά ότι ο Ίδιος ο Χριστός καλεί τους ανθρώπους δια του αγίου Συμεών.

Το μοναστήρι του ήταν σε άθλια κατάσταση. Αγωνίζεται για την ανοικοδόμηση του και για την πνευματική καθοδήγηση των μοναχών. Πάντα κήρυττε την δυνατότητα της ένωσης με τον Θεό στην παρούσα ζωή. Ο δρόμος που οδηγεί σε αυτή την ένωση, η εφαρμογή των εντολών του Χριστού, η οδός η στενή και τεθλιμμένη του σταυρού, οι ασκητικοί αγώνες. Τονίζει ότι αρχίζουμε να συμμετέχουμε στην ανάσταση του Χριστού ήδη από τον παρόντα κόσμο. **Ήδη από εδώ αρχίζουμε να βλέπουμε τον Χριστό**. Η διδασκαλία δεν απευθυνόταν σε ερημίτες και

αναχωρητές μοναχούς. Απευθυνόταν σε συνηθισμένους μοναχούς ενός κοινοβίου της πρωτεύουσας και σε έναν ευρύτερο κύκλο πιστών.

Ο άγιος Συμεών είχε πεποίθηση ότι στα λόγια και τη διδασκαλία του εμπνεόταν από το άγιο Πνεύμα. Διευκρινίζει ότι μιλάει τόσο συχνά για τον εαυτό του και για τις εμπειρίες του επειδή θέλει και τα πνευματικά του παιδιά να μοιραστούν τα ίδια με αυτόν δώρα.

Στο μοναστήρι του αγίου Μάμαντος έρχονται πολύ καινούριοι μοναχοί. Σχηματίστηκε μια ομάδα μαθητών πιστών και αφοσιωμένων. **Ανάμεσα τους ένας πρώην επίσκοπος της Ιταλίας με το όνομα Ιερόθεος**. Στο λαό της Κωνσταντινούπολης γίνεται όλο και περισσότερο γνωστός. Πολλά σημαντικά πρόσωπα τον επισκέπτονται αναζητώντας πνευματική καθοδήγηση. Μερικοί όμως από τη συνοδεία του δεν μπορούν να συνεχίσουν. Μια ψυχρότητα άρχισε να εισχωρεί. Δημιουργείται μια ομάδα που αντιδρά. Υπάρχει ένταση ανάμεσα στον άγιο Συμεών και σε μια μερίδα μοναχών.

Παρά την εχθρότητα που συναντούσε εξακολουθεί να καλεί τους μοναχούς, που ήταν κάτω από την καθοδήγηση του, σε μια ανώτερη πνευματική ζωή, που να αναζητά τον θείο φωτισμό. **Δεκαπέντε περίπου χρόνια μετά την άνοδο του στην ηγουμενία, ένα μέρος των μοναχών του αγίου Μάμαντος, περίπου 30, επαναστατούν εναντίον του**.

Μια μέρα ενώ κήρυττε στην εκκλησία την ώρα του όρθρου, όπως συνήθιζε, τον διέκοψαν βίαια. Έπεσαν πάνω του "ωσεί θήρες" με την πρόθεση να τον πετάξουν έξω από το μοναστήρι. Η απόπειρα απέτυχε χάρη στην ηρεμία του αγίου Συμεών, που έμεινε "άσειστος" στη θέση του, "υπομειδιών και φαιδρόν ατενίζων προς τους αλάστορας". Οι επαναστάτες αφού έκαναν πολύ θόρυβο έσπασαν τις κλειδαριές της πόρτας του μοναστηριού και έτρεξαν διασχίζοντας την πόλη προς το Πατριαρχείο. Ο Πατριάρχης Σισσίνιος (995-998) εξόρισε από το μοναστήρι τους μοναχούς. Η ποινή ακυρώθηκε μετά από μεσολάβηση του αγίου Συμεών. **Το 1005 παραιτήθηκε ύστερα από είκοσι πέντε χρόνια ηγουμενίας**.

Ο άγιος Συμεών ταλαιπωρήθηκε επίσης λόγω της επίθεσης που δέχτηκε από **τον πρώην μητροπολίτη Νικομηδείας Στέφανο**. Ο Στέφανος ήταν πολιτική προσωπικότητα και παράγοντας της διπλωματίας, "ανήρ ελλόγιμος και επί σοφία και αρετή διαβόητος και πειθοί μαλάξαι ικανός γνώμην σκληράν και ατίθασσον".

Συνέβη κάποτε να συναντηθούν οι δύο άνδρες στο Πατριαρχείο και ο σύγκελος Στέφανος επωφελήθηκε από την ευκαιρία, για να θέσει μια δύσκολη θεολογική ερώτηση στον Συμεών, ελπίζοντας να τον παγιδέψει και να δείξει έτσι την άγνοια του. "**Πως χωρίζεις τον Υιόν από του**

Πατρός, επινοία ή πράγματι;" Ο άγιος υποσχέθηκε να δώσει γραπτή την απάντηση του. Στην απάντηση του ανασκευάζει τις προϋποθέσεις της ερωτήσεως του Στεφάνου, εξηγώντας την πραγματική έννοια των τριαδικών διακρίσεων στο Θεό, που είναι μέσα στις διακρίσεις Του αδιαίρετος και ένας κατά τη φύσι Του. Επίσης στηλιτεύει όλους εκείνους – και εδώ αναφέρεται στο σύγκελλο- που τολμούν να θεολογούν, χωρίς να έχουν μέσα τους το Πνεύμα του Θεού:

… **εκπορευθέν το Πνεύμα,**

το Πανάγιον, εκ του Πατρός αφράστως

και απεστάλη δι' Υιού τοις ανθρώποις·

ου τοις απίστοις ουδέ τοις φιλοσόφοις,

ου τοις ρήτορσιν ουδέ τοις φιλοδόξοις,

ου τοις μαθούσι συγγραφάς των Ελλήνων,

ου τοις τας γραφάς αγοούσι τας έσω,

ου τοις εξασκήσασι σκηνικόν βίον,

ου τοις λαλούσι τορνευτώς και πλουσίως,

ου τοις λαχούσι μεγάλων ονομάτων,

ου τοις τυχούσι φιλείσθαι παρ' ενδόξων …

Η σύγκρουση ήταν ανάμεσα σε δύο διαφορετικούς τρόπους θεολογίας και κατανόησης της πνευματικής ζωής.

Γράφει σχετικά ο Π. Κ. Χρήστου: "Ο Συμεών ο Νέος ο Θεολόγος έζησε σ' εποχή αξιοσημείωτης ακμής όλων των τομέων του δημόσιου βίου στο Βυζάντιο, πολιτικού, οικονομικού, πολιτιστικού, εκκλησιαστικού· σύμφωνα με την χρονολογία μου από το 958 έως το 1036. … Το Βυζάντιο είχε τώρα την άνεση να οργανώσει επάνω σε νέες βάσεις την ανώτατη παιδεία που επρόκειτο ν' αποβεί πρότυπο για τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, τα οποία θα εμφανίζονταν λίγο αργότερα, να δώσει νέα ώθηση στην ανάπτυξη της φιλοσοφίας και των επιστημών, να οργανώσει συστηματικά την κοινωνική μέριμνα … Ηγούμενος ακόμη, ο ευγνώμων μαθητής είχε συστήσει εορτασμό για τον διδάσκαλο (τον Συμεών τον Ευλαβή, τον Στουδίτη), ευθύς μετά τον θάνατό του. Τον εγνώριζε καλά από τα παιδικά του χρόνια κι επίστευε ότι δεν είναι σωστό να κρύβει τα θεία χαρίσματά του, ότι έχει χρέος να τα διακηρύσσει. Συνέταξε λοιπόν το συναξάρι του, εφιλοπόνησε εγκώμια και συνέθεσε ύμνους σ' αυτόν. Ο εορτασμός συνεχίστηκε απρόσκοπτα μερικά έτη, αλλ' έπειτα άρχισε η αντίδρασις. Το έναυσμα γι' αυτήν Έδωσε ο Στέφανος, μητροπολίτης Νικομηδείας, ένας αξιόλογος ιεράρχης με **σοβαρή μόρφωση** και σημαντικές ικανότητες, αλλά δεμένος σφικτά με μια συμπεριφορά που

συνδύαζε κοσμική συμβατικότητα **με παραδοσιακή αυστηρότητα**. Δεν ήταν διατεθειμένος ν' ανεχθεί νεωτερισμούς σαν αυτόν που ήθελε να εισαγάγει ο Συμεών.

Το θέμα που τους εχώριζε δεν ήταν τόσο ασήμαντο όσο φαίνεται εκ πρώτης όψεως. Δεν επρόκειτο για την καθιέρωση της μνήμης ενός επί πλέον αγίου, αλλά περί μιας θεμελιώδους αρχής της χριστιανικής πίστεως· **αν δηλαδή το Άγιο Πνεύμα ενεργεί στην Εκκλησία και σήμερα, όπως άλλοτε, ή έπαυσε η ενέργεια του**· αν η πνευματική τελείωσις είναι κατάστασις που μπορεί να την κατακτήσουν και σήμερα οι πιστοί, όπως άλλοτε, ή είναι μια παρωχημένη υπόθεσις.

Ένας άλλος Συμεών, ο Μεταφραστής, λίγες δεκαετίες ενωρίτερα είχε διασκευάσει επί το λογιώτερο και ευσεβέστερο τους βίους αγίων και τους είχε εκδώσει στην μνημειώδη συλλογή του, το "Μηνολόγιο". Παρατηρώνταν υψηλός βαθμός σεβασμού προς τους αγίους αυτήν την εποχή· αλλά οι άγιοι ήσαν όλοι παλαιοί. Η γενική εντύπωσις ήταν τότε ότι η αγιότης είναι προνόμιο των παλαιών εποχών και δεν μπορεί να αναδειχθούν τώρα νέοι άγιοι. Και αυτήν την γνώμη εκπροσωπούσε ο Στέφανος Νικομηδείας. … **Το κήρυγμα του Συμεών είναι ότι η τελειότης μπορεί να αποκτηθεί σε κάθε εποχή και ότι η αγιότης είναι προνόμιο όλων των εποχών και όλων των ανθρώπων· διότι το Πνεύμα ενεργεί και σήμερα**. … Είναι αξιοσημείωτη η επιμονή του Συμεών στην προσπάθεια ανανεώσεως της λειτουργικής ζωής …" (Περιοδικό ΣΥΝΑΞΗ, "Άγιος Συμεών ο Θεολόγος του φωτός", Π. Κ. Χρήστου, σελ. 9 και 12).

Η σύγκρουση κράτησε περίπου 6 χρόνια και τελείωσε στις 3 Ιανουαρίου 1009 με την εξορία του αγίου Συμεών. Τον εγκατέλειψαν μόνο χειμωνιάτικα χωρίς να του δώσουν ούτε τα αναγκαία για την διατροφή του. Ο σύγκελος έπεισε τον Πατριάρχη να δώσει εντολή να γίνουν έρευνες στο μοναστήρι με την ελπίδα ότι θα εύρισκε μεγάλα χρηματικά ποσά. Οι άνθρωποι του μπήκαν στο μοναστήρι του αγίου Μάμαντος, σπάζοντας τα πάντα και αρπάζοντας τα βιβλία και τα ρούχα του αγίου, χωρίς να βρουν κανένα θησαυρό. Τελικά ο άγιος Συμεών ανακλήθηκε από την εξορία και βρήκε στην Κωνσταντινούπολη το πλήθος των θαυμαστών του. Ο Πατριάρχης τον δέχθηκε με τιμή. Με **την πατριαρχική διαιτησία τελείωσε γύρω στα 1010-1011 η σύγκρουση με τον σύγκελλο Στέφανο**.

Το μίσος κατά της διδασκαλίας του Συμεών ήταν μεγάλο. Η αντίθετη παράταξη είχε τις απόψεις της, που τις θεωρούσε παραδοσιακές και ρεαλιστικές. ***Η θέση τους ήταν ότι η εποχή τους ήταν εντελώς διαφορετική από την εποχή των Αποστόλων και πως ήταν αδύνατο να μιμηθούνε τότε την αγιότητα τους· αυτός που διδάσκει κάτι τέτοιο ή αλαζόνας είναι ή τρελός***. Για τον άγιο Συμεών όμως αυτές οι ιδέες ήταν

μια σοβαρή παραμόρφωση του Ευαγγελίου και αγωνιζόταν να αποκαταστήσει την αυθεντική ευαγγελική ζωή που είχε ατονήσει. Πρώτα πρέπει κανείς να δει τον Θεό και μετά να μιλάει γι' Αυτόν.

Εγκαταστάθηκε οριστικά πια στον τόπο της εξορίας του, εκούσια αυτή τη φορά και ολοκλήρωσε την επισκευή του μοναστηριού της αγίας Μαρίνας. Η φήμη του ως χαρισματούχου, ως ανθρώπου προικισμένου με προφητικά χαρίσματα που έκανε θαύματα, εξαπλώνεται όλο και πιο πολύ και τραβά κοντά του πλήθος ανθρώπων.

Παρά την προχωρημένη ηλικία του, πήγε να ξαναδεί την πατρίδα του και το πατρικό του σπίτι. Τελικά αρρωσταίνει. "Η δε νόσος ρύσις ην της γαστρός την ουσίαν κενούσα και τον σύνδεσμον των συνδραμόντων στοιχείων εις έκαστον απολύουσα. Έκειτο ουν ο μακάριος εφ' ικανάς τας ημέρας τη νόσω κρατηθείς και την δύναμιν υπετέμνετο, τας σάρκας ετήκετο και του δεσμού παρελύετο". Έμεινε εντελώς παράλυτος και τον γυρνούσαν στο κρεβάτι με κάποια "μηχανή". "Μόλις μετά μηχανής τινος ένθεν και εκείθεν σαλεύοντες επάνω της κλίνης εστρέφομεν υπό της αρρωστίας κατεργασθέντα …". Τον είδαν όμως μια μέρα **τέσσερεις και πλέον πήχεις πάνω από το έδαφος του κελλιού του να υπερίπταται και να προσεύχεται μέσα σε "ανεκλάλητο" φως**.

Μετά από δεκατρία χρόνια ζωής στην εξορία ο άγιος Συμεών ο νέος Θεολόγος κοιμήθηκε στις **12 Μαρτίου** του **1021** ή του **1036** (κατά τον Π.Κ.Χρήστου). Όπως μας διηγείται ο βιογράφος του είχε προβλέψει την ημερομηνία του θανάτου του και τη μεταφορά των λειψάνων του, που έγινε μετά 30 χρόνια.

Πώς και πυρ υπάρχεις βλύζον,
πώς και ύδωρ είς δροσίζον,
πώς και καίεις και γλυκαίνεις,
πώς φθοράν εξαφανίζεις;

Πώς θεούς ποιείς ανθρώπους,
πώς το σκότος φως εργάζη,
πώς ανάγεις εκ του άδου,
πώς θνητούς εξαφθαρτίζεις;

Πώς προς φως το σκότος έλκεις,
πώς την νύκτα περιδράσση,

πώς καρδίαν περιλάμπεις,

πώς με όλον μεταβάλλεις;

Πώς ενούσαι τοις ανθρώποις,

πώς υιούς Θεού εργάζη,

πώς εκκαίεις σου τω πόθω,

πώς τιτρώσκεις άνευ ξίφους;

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ ΤΗΣ ΞΗΡΟΚΕΡΚΟΥ

ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ (Α')

ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΙ

Λογος Α΄. (21)

Περι αγαπης. Και ποιαι εισι των πνευματικων ανδρων αι οδοι και αι πραξεις. Και μακαρισμος προς τους εχοντας την αγαπην εγκαρδιον.

Αδελφοι και πατερες, θελω προς υμας λαλειν τα συντεινοντα προς ωφελειαν ψυχης και αιδουμαι, μαρτυς μου ο Χριστος η αληθεια, την αγαπην υμων, γινωσκων μου το αναξιον. Δια τουτο γαρ αει σιωπαν εβουλομην, ως οιδεν ο Κυριος, και μηδε ανανευειν το συνολον και προσωπον ανθρωπου οραν, κατακρινουσαν εχων μου την συνειδησιν, οτι κατεταγην ολως εγω προηγεισθαι παντων υμων αναξιως, ως την οδον επισταμενος, ο μηδε τα εν ποσιν ειδως, μηδε αψαμενος ακμην της φερουσης οδου προς τον Θεον. Τοινυν και λυπη με δια τουτο ου μικρα και η τυχουσα κατεχει, οτι οδηγειν υμας τους τιμιωτατους ο ταπεινος προκριθεις, ους εχειν αυτος οδηγους μαλλον ωφειλον, ως παντων εσχατος υπαρχων και χρονω και ηλικια, τον εμπρακτον ουκ εχω και εμμαρτυρον λογον απο του βιου εις το παρακαλειν υμας και υπομιμνησκειν τα περι των νομων και του (22) θεληματος του Θεου, επειδη και περι ων λαλειν βουλομαι, οιδα μηδεν εξ αυτων διαπραξαμενος ποτε. Οιδα δε ακριβως οτι ο Κυριος και Θεος ημων ουχι τον λεγοντα μακαριζει μονον, αλλα τον προ του ειπειν και πραξαντα· "Μακαριος γαρ,

φησιν, ο ποιησας και διδαξας· ουτος μεγας κληθησεται εν τη βασιλεια των ουρανων·” Του γαρ τοιουτου διδασκαλου και οι μαθηται ακουοντες, μιμεισθαι αυτον γινονται προθυμοι και ου τοσουτον εκ των εκεινου λογων δεχονται την ωφελειαν, οσον απο των καλων αυτου πραξεων διεγειρονται και τα αυτα ποιειν αναγκαζονται, οπερ αυτος εγω εν εμαυτω ουκ επισταμαι· ουδεν γαρ αγαθον εμαυτω συνοιδα. Αλλα δεομαι και παρακαλω παντας υμας, αγαπητοι αδελφοι μου, μη εις τον διακεχυμενον μου βιον οραν, αλλ’ εις τα του Κυριου προσταγματα και εις τας των πατερων ημων των αγιων διδασκαλιας. Ουδεν γαρ οι φωστηρες εγραψαν εκεινοι, οπερ προτερον ουκ εποιησαν και ποιησαντες ου κατωρθωσαν.

Τοιγαρουν και γενεσθω κοινη μια ημιν η οδος, αι εντολαι του Χριστου, προς ουρανον ημας και Θεον επαναγουσαι. Ει γαρ και διαφορους ο λογος οδους υπογραφει, αλλ’ ου παντως κατα την φυσιν εκεινου, κατα δε την εκαστου δυναμιν τε και προθεσιν εις πολλας σχιζεσθαι λεγεται. Εκ πολλων γαρ αρχομενοι και διαφορων εργων και πραξεων, ωσπερ εκ τοπων τινων και πολλων απαιροντες εκαστος πολεων, εις εν καταντησαι σπουδαζομεν καταγωγιον, την βασιλειαν των ουρανων. Πραξεις δε και οδους των κατα Θεον ανδρων τας πνευματικας χρη νοειν αρετας, εν αις οι βαδιζειν αρξαμενοι προς ενα τρεχειν σκοπον οφειλουσιν, οπως εκ διαφορων χωριων και τοπων (23) εις μιαν συνελθωσι πολιν, ως ειρηται, την βασιλειαν των ουρανων και συμβασιλευειν Χριστω αμα καταξιωθησωνται, υφ’ ενι βασιλει τω Θεω και Πατρι γενομενοι. Πολιν ουν ενταυθα μιαν μοι νοησεις και ου πολλας, την αγιαν και αχωριστον τριαδα των αρετων, μαλλον δε την πρωτην των λοιπων, ην και λεγουσιν εσχατην, ως τελος των καλων ουσαν και μειζω πασων τυγχανουσαν, την αγαπην φημι, εξ ης και εν η πιστις πασα τεθεμελιωται και ελπις ωκοδομηται, και διχα ταυτης συνεστη των οντων ουδεν, ουτε μην καθολου συστησεται. Πολλα δε ταυτης ονοματα, πολλαι αι πραξεις αυτης, πλειονα τα γνωρισματα, τα ιδιωματα θεια και πλειστα, η φυσις δε μια και επισης παντη πασιν απορρητος, τοις τε αγγελοις και τοις ανθρωποις και παση κτισει ετερα, τη ισως αγνοουμενη ημιν. Ακαταληπτος τον λογον, τη δοξη απροσιτος, ανεξιχνιαστος τοις βουλευμασιν, αιωνιος οτι και αχρονος, αθεωρητος οτι νοειται μεν, ου καταλαμβανεται δε. Πολλα τα καλλη ταυτης της αχειροποιητου και και αγιας Σιων, α ο βλεπειν αρξαμενος ουκετι αισθηταις επευφραινεται θεωριαις, ουκετι του κοσμου τουτου τη δοξη προσκειται.

Δοτε ουν μοι εκ προοιμιων προσομιλησαι αυτη μικρον και προσφθεγξασθαι και τον ποθον ως εχω ταυτη αφοσιωσασθαι. Επειδη, αγαπητοι μου πατερες και αδελφοι, εμνησθην του καλλους

της αμωμητου αγαπης, και αιφνης το φως αυτης ευρεθη εν τη καρδια μου και τη γλυκυτητι αυτης συνηρπαγην και τας εξωθεν αισθησεις απωλεσα, εκνους ολως τω βιω γενομενος, και των εν χερσιν επιλεληsμαι. Μακραν δε, ουκ οιδ' οπως ειπειν, παλιν απεστη απ' εμου και την ιδιαν με αφηκε θρηνειν ασθενειαν. Ω αγαπη (24) παμποθητε, μακαριος ο σε ασπασαμενος, οτι ουκετι καλλος γηγενους εμπαθως επιθυμησει ασπασασθαι. Μακαριος ο σοι περιπλακεις εξ ερωτος θειου· απαντα γαρ τον κοσμον αρνησεται και παντι πλησιαζων ανθρωπω ουδαμως μολυνθησεται. Μακαριος ο τα σα καλλη καταφιλησας και κατατρυφησας αυτων εξ απειρου ποθου, οτι ψυχικως αγιασθησεται εκ του αχραντως αποσταζοντος υδατος και αιματος απο σου. Μακαριος ο ποθεινως σε κατασπασαμενος, οτι αλλοιωθησεται την καλην αλλοιωσιν πνευματικως και ψυχικως ευφρανθησεται, οτι συ υπαρχεις η χαρα η ανεκλαλητος. Μακαριος ο σε κτησαμενος, οτι τους θησαυρους του κοσμου εις ουδεν λογισθησεται, και γαρ ει ο πλουτος αληθως ο ακενωτος. Μακαριος δε και τρισμακαριος και ον συ προσελαβου· εσται γαρ εν αδοξια τη ορωμενη παντων ενδοξων ενδοξοτερος και τιμιων παντων τιμιωτερος και σεμνοτερος. Επαινετος ο καταδιωκων σε, επαινετωτερος ο ευρων σε, μακαριωτερος ο αγαπηθεις υπο σου, ο εισδεχθεις παρα σου, ο διδαχθεις απο σου, ο κατοικησας εν σοι, ο τραφεις δια σου τροφην Χριστον τον αθανατον, Χριστον τον Θεον ημων.

Ω αγαπη θεια, που Χριστον περιεχεις; Που αυτον κατακρυπτεις; Τι τον του κοσμου Σωτηρα λαβουσα, μακραν γεγονας αφ'ημων; Ανοιξον και ημιν τοις αναξιοις μικραν σου θυραν, ινα και ημεις ιδωμεν τον δι' ημας παθοντα Χριστον και πιστευσωμεν τω ελεει αυτου ως ουκετι αποθανουμεν αφ' ου αυτον θεασομεθα. Ανοιξον ημιν η θυρα αυτω γενομενη εις την δια σαρκος αυτου επιφανειαν, η βιασαμενη τα αφθονα και αβιαστα σπλαχνα του ημετερου Δεσποτου εις το βαστασαι τας αμαρτιας και τας νοσους απαντων, (25) και μη απορριψης ημας λεγουσα· "Ουκ οιδα υμας ". Γενου μεθ' ημων, ινα γνωρισης ημας· αγνωριστοι γαρ σοι τυγχανομεν. Ενοικησον εν ημιν, ινα δια σε και ημας τους ταπεινους ο Δεσποτης ελθων επισκεψηται προϋπαντωμενος παρα σου - ημεις γαρ εις απαν αναξιοι -, ως αν προσμεινη μικρον ομιλων σοι και δεξηται και ημας τους αμαρτωλους προσπεσειν τοις αχραντοις αυτου ποσι, και συλλαλησης περι ημων αγαθα και πρεσβευσης αφεθηναι το χρεος ημιν των κακων, οπως αυτω τω Δεσποτη δουλευειν δια σου παλιν εξιωθωμεν και υπ' αυτου προνοωμεθα και τρεφωμεθα· το γαρ χρεωστειν μεν μηδεν, λιμω δε πτωχειας απολλυσθαι, παρα μικρον της ισης εστι τιμωριας και κολασεως προξενον.

Συγχωρηθειημεν παρα σου, αγια αγαπη, και δια σου των αγαθων του ημετερου Δεσποτου εν απολαυσει γενοιμεθα, ων ουδεις, ει μη δια σου, γευσεται της γλυκυτητος. Ο γαρ σε ως δει μη φιλησας και παρα σου μη αγαπηθεις ωσπερ χρη, τρεχει μεν ισως, ου κατελαβε δε ομως· πας δε ο τρεχων προ του τον δρομον τελεσαι αμφιβολος. Ο δε καταλαβων σε η καταληφθεις υπο σου, παντως βεβαιος, επειδη τελος νομου συ ει, η εμε περικυκλουσα, η εμε φλεγουσα και εκ πονου καρδιας εις ποθον απειρον με Θεου και των εμων αδελφων και πατερων αναπτουσα. Συ γαρ των προφητων η διδασκαλος, των αποστολων η συνδρομος, των μαρτυρων η δυναμις, των πατερων και διδασκαλων η εμπνευσις, η παντων των αγιων τελειωσις και η εμη νυν προς την παρουσαν διακονιαν προχειρισις.

(26) Αλλα συγγνωτε μοι, αδελφοι, της κατηχησεως του λογου παρακινηθεντι μικρον, του ποθου της αγαπης τουτο ποιησαντος. Εμνησθην γαρ αυτης και “εφρανθη μου η καρδια” κατα τον θειον Δαυιδ και εις υμνον ετραπην των θαυμασιων αυτης. Τοιγαρουν αξιω και την υμετεραν αγαπην οπισω καταδιωξαι αυτης, οση δυναμις, και καταλαβειν αυτην μετα πιστεως τρεχοντας, και των ελπιδων υμων ουδαμως διαμαρτητε. Πασα γαρ σπουδη και πασα ασκησις μετα καματων πολλων η μη καταντωσα εις την αγαπην εν συντετριμμενω τω πνευματι, ματαια εστι και εις ουδεν καταληγουσα χρησιμον. Ουδε γαρ εν αλλη τινι αρετη η και πληρωσει κυριακης εντολης δυναται τις γνωριζεσθαι Χριστου μαθητης· “Εν τουτω γαρ, φησι, γνωσονται παντες οτι εμοι μαθηται εστε, εαν αγαπατε αλληλους “. Ταυτης ενεκα ο Λογος σαρξ εγενετο και εσκηνωσεν εν ημιν, δι’ ην ενανθρωπησας, παντα υπεμεινεν εκουσιως τα ζωοποια παθη, ινα το οικειον πλασμα, τον ανθρωπον, των δεσμων ελευθερωση του αδου και αναλαβων εις ουρανους αναγαγη. Ταυτης ενεκα τον ακαταπαυστον εκεινον εδραμον οι αποστολοι δρομον και την απασαν οικουμενην τω αγκιστρω και τη σαγηνη του λογου σαγηνευσαντες, απο του βυθου της ειδωλομανιας ανεσπασαν και προς τον λιμενα της βασιλειας των ουρανων ανεσωσαντο. Ταυτης ενεκα οι μαρτυρες τα αιματα εαυτων εκενωσαν, ινα μη Χριστον απολεσωσι. Δια ταυτην οι θεοφοροι πατερες ημων και της οικουμενης διδασκαλοι τας εαυτων ψυχας υπερ τοης καθολικης και αποστολικης Εκκλησιας προθυμως εθηκαν· και ημεις οι ευτελεις υπεισηλθομεν την προστασιαν υμων των τιμιωτατων πατερων και αδελφων ημων, (27) ως αν παντα, κατα τον ενον εκεινους εκμιμουμενοι, δι’ υμας παθωμεν τε και υπομεινωμεν και προς οικοδομην υμων και ωφελειαν εκτελεσωμεν, ινα παραστησωμεν υμας θυματα τελεια, ολοκαυτωματα λογικα, τη τραπεζη Θεου. Υμεις γαρ εστε τα τεκνα

του Θεου, α μοι δεδωκεν ο Θεος ως παιδια, τα εμα σπλαχνα, οι εμοι οφθαλμοι. Υμεις εστε το εμον, αποστολικως ειπειν, καυχημα και η σφραγις της εμης διδασκαλιας.

Σπουδασωμεν ουν, αγαπητοι μου εν Χριστω αδελφοι, ωσπερ δια παντων, ουτω και δια της εις αλληλους αγαπης θεραπευειν τον Θεον και ον ηρετισασθε εις τυπον εχειν πατρος πνευματικου, ει και της αξιας πολυ απολειπομαι, ως αν χαιρη μεν Θεος επι τη ομονοια και τελειωσει υμων, χαιρω δε καγω ο ταπεινος, επεκτεινομενην ορων αει την προκοπην του κατα Θεον υμων βιου επι το κρειττον εν πιστει, εν αγνεια, εν φοβω Θεου, εν ευλαβεια, εν κατανυξει και δακρυσι, δι' ων ο εσω καθαιρεται ανθρωπος και πληρουται φωτος θειου και ολος Πνευματος Αγιου γινεται εν συντρετριμμενω ψυχης και καταβεβλημενω φρονηματι, και η χαρα η εμη γινεται εις ευλογιαν υμων και προσθηκην ανωλεθρου και μακαριας ζωης εν Χριστω Ιησου τω Κυριω ημων, ω η δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος΄.Β΄. (28)

Περι του φευγειν τους λοιμους και φθοροποιους των ανθρωπων και τους λογους αυτων αποπεμπεσθαι και προς την εργασιαν της αρετης αναστηναι. Ετι δε και περι του δειν σκοπειν ει τα των μακαρισμων του Χριστου εν εαυτοις εχομεν. Και περι δακρυων και κατανυξεως.

Αδελφοι και πατερες, πας οστις ευρειν βουλεται τον Θεον, απαρνησασθω εαυτον και της ιδιας μη φεισασθω ψυχης, αλλ' εχθραν θητω αναμεσον αυτου και αναμεσον παντων των κατα σαρκα περιπατουντων. Μη επιστραφητω τινος τουτων τοις δηθεν παρακλητικοις λογοις και μη καθιση μετ' αυτων εν καθεδρα, μηδε ομιλειτω ομιλιας κακας, δι' ων η ψυχη φαρμακευεται και αναγκαζεται τοις προτεροις ενδιατριβειν πονηροις λογισμοις τε και ενθυμημασιν. Ανθρωπε, φοβηθητι το μετα αγκιστρου δελεαρ και ακουσον μου και μακραν γενου εξ αυτων. Μη παλιν καταγαγης σεαυτου την ψυχην εν τω αδη. Στησον τον λογισμον σου και μη πλανασθαι αυτον συγχωρης εις το ακουειν τα ματαια. Μη επιστραφης εις τα οπισω, μη οκνηση η βαρυνθης ραθυμια, μη δωσης υπνον σοις οφθαλμοις μηδε γλυκανης σον φαρυγγα ηδονη τινος βρωματος, μεχρις αν ιδοις το δι' ου και δι' ο εκληθης και προς ο επειγη φθασαι κατα σκοπον. Μη παραδεξη τον υποβαλλοντα σοι λογισμον· (29) "Τι δει σοι του πολλου, φησι, κοπου και της ακαιρου ταλαιπωριας; Χρονον ηδη πεπληρωκας και δυο και τρεις, και ουδεν εγνως οφελος". Μη, αδελφε μου, μη εμπαγης τη παγιδι ταυτη, μηδε προδως την σεαυτου σωτηριαν, αλλα χρησαι μαλλον ευτονωτερα σπουδη και ανδρεια εις την εργασιαν των αρετων, μη

απιστων τοις λογοις και διδασκαλιαις των κατα Θεον σου πατερων. Θες ουν εν τη ψυχη σου αποθανειν πρωτον η αποστηναι του ζωηφορου τουτου ζητηματος· ει γαρ αδιστακτως τουτο πεποιηκας εξ αρχης, ουκ αν σε ο αγαθος υπερειδε Θεος, αλλ' εδωκεν αν σοι του ποθουμενου σαφως την απολαυσιν.

Τοιγαρουν ει θελεις επιτυχειν ων εφιεσαι και ποθεις, των αγαθων λεγω του Θεου, και εξ ανθρωπων γενεσθαι αγγελος επιγειος, αγαπησον, αδελφε, θλιψιν σωματος, ασπασαι κακοπαθειαν, τους δε πειρασμους ουτω φιλησον ως μελλοντας σοι γενεσθαι προξενους παντος αγαθου. Τι ωραιοτερον, ειπε μοι, θλιβομενης ψυχης μετα γνωσεως οτι υπομενουσα την παντων μελλει κληρονομησαι χαραν; Τι ανδρειοτερον συντετριμμενης και τεταπεινωμενης καρδιας, η τας φαλαγγας των δαιμονων απονητι τρεπουσα εις τελος αποδιωκει; Τι ενδοξοτερον πτωχειας πνευματικης της προξενου της βασιλειας των ουρανων, ης τι αν και εσται ανταξιον η νυν η εν τω αιωνι τω μελλοντι; Το δε και εαυτου μη μεριμναν ενεκεν τινος των γηΐνων, αλλ' ολην εχειν την διανοιαν προς Χριστον, ποσων τουτο οιει ειναι προξενον αγαθων αιωνιων, οσης της αγγελικης καταστασεως; Το δε και παντων ομου των προσκαιρων καταφρονειν και αυτων ειπειν των του σωματος (30) αναγκαιων χρειων, ως μη φιλονεικειν υπερ τουτων μετα τινος δια το την ειρηνην και την αγαπην εν αταραχω ψυχης καταστηματι αμειωτον συντηρειν, ποιων των αμοιβων, τινων δε των στεφανων και των βραβειων ουκ εστιν επαξιον; Οντως υπερ φυσιν η εντολη και υπερ λογον αι αμοιβαι, Χριστος τα παντα αντι παντων τουτοις γενησεται. Χριστον δε ακουων μη τη του λογου απλοτητι και τη βραχυτητι της λεξεως προσεχε, αλλα την της Θεοτητος εννοει μοι δοξαν, την υπερ νουν και διανοιαν, το ταυτης κρατος το αφραστον, το αμετρητον ελεος, τον ακαταληπτον πλουτον, α δαψιλως τε και φιλοτιμως αυτοις διδωσι, και ταυτα τουτοις αντι παντων αρκει, ως δεξαμενοις αυτον εκεινον εν εαυτοις, τον αιτιον και βραβευτην παντος αγαθου· ουδε γαρ επεθυμησε τινος ετερου ο αυτον ιδειν και θεασασθαι καταξιωθεις, ουδ' ο της αγαπης εμπλεως γεγονως του Θεου αλλον τινα επι γης αγαπησαι πλεον ηνεσχετο.

Τοιγαρουν σπουδασωμεν, αγαπητοι μου αδελφοι, τον Χριστον ευρειν και ιδειν αυτον, οποιος εστι το καλλος και την τερπνοτητα, επειδη και πολλους ορωμεν των ανθρωπων δι' επιθυμιαν προσκαιρων τινων κοπους και πονους πολλους υπομενοντας και μακρας αποδημιας ποιουμενους, ου μονον δε αλλα και γυναικος και τεκνων και πασης αλλης δοξης και τρυφης καταφρονουντας και μηδεν ετερον του ιδιου προτιμωμενους θεληματος, ωστε μη αποτυχειν του ιδιου σκοπου. Και ει δια προσκαιρα και φθαρτα τον

ολον αγωνα και αυτην τιθενται την ψυχην των ανθρωπων τινες, ημεις υπερ του Βασιλεως των βασιλευοντων και Κυριου των κυριευοντων και κτιστου και εξουσιαστου των απαντων τας ψυχας ημων (31) και τα σωματα εις θανατον ου προδωσωμεν; Και που απελευσωμεθα η που φυγωμεν, αδελφοι, απο προσωπου αυτου; Εαν γαρ εις τον ουρανον αναβωμεν, εκει αυτον οντα ευρησομεν· εαν εις τον αδην κατελθωμεν, κακει παρεστιν· εαν εις τα εσχατα της θαλασσης, ου φευξομεθα την χειρα αυτου, αλλ' η δεξια αυτου κατασχη τας ημετερας ψυχας και τα σωματα. Μη δυναμενοι ουν ανθιστασθαι αδελφοι, η φυγειν απο προσωπου Κυριου, δευτε και δωμεν εαυτους δουλους τω δι' ημας δουλου μορφην ενδυσαμενω Κυριω Θεω και αποθανοντι υπερ ημων, δευτε και ταπεινωθωμεν υπο την κραταιαν χειρα αυτου, την βλυζουσαν πασι ζωην την αιωνιον και τοις ζητουσι μεταδιδουσαν αυτην πλουσιως δια του Πνευματος.

Ω αδελφοι μου αγαπητοι, ποσης οδυνης και λυπης η ψυχη μου πεπληρωται, οταν εγω μεν εξειπειν βουληθω της χειρος του Θεου τα θαυμασια και το αφραστον καλλος αυτης, ως αν ειδητε και μαθητε την μεγαλωσυνην αυτης και λαβειν αυτον εν εαυτοις εκζητησητε, ουχ ορω δε τινας εξ υμων μετα ποθου και θερμης τοις λεγομενοις προσεχοντας η εφιεμενους τοιαυτης δοξης επαπολαυσαι. Δια τουτο και μενω πανταπασιν αφωνος, ειπειν η εξηγησασθαι τινι την του Χριστου και Θεου ημων δοξαν, ην τοις εξ ολης ζητουσι ψυχης χαριζεται, μηδολως δυναμενος. Αλλ' ω της εμης εκπληξεως και της μεγαλωσυνης των του Θεου δωρεων, οτι τα σοφα του κοσμου και τα ισχυρα και τα πλουσια λιπων, τα ασθενη τουτου και τα μωρα και πτωχα εξελεξατο δια πολλην και αφατον αγαθοτητα. Και τις ικανος υπερ μονου τουτου (32) αξιως ευχαριστησαι; Ανθρωποι μεν γαρ απαντες σχεδον τους ασθενεις και πτωχους ωσπερ αποβδελυσσονται και βασιλευς επιγειος τουτους οραν ουκ ανεχεται, οι αρχοντες αποστρεφονται, υπερορωσιν οι πλουσιοι και ως ουδεν οντας αυτους καθυπαντωντες παρερχονται, και το συναναστρεφεσθαι τουτοις ουδεις ηγειται μακαριον· ο δε Θεος, ο υπο μυριων και αναριθμητων δυναμεων λειτουργουμενος, ο παντα φερων τω ρηματι της δυναμεως αυτου, ο εχων αστεκτον τοις πασι την μεγαλοπρεπειαν αυτου, ου παρητησατο γενεσθαι και πατηρ και φιλος και αδελφος των απερριμμενων τουτων, αλλα και σαρκωθηναι ηθελησεν, ινα ομοιος ημιν κατα παντα χωρις αμαρτιας χρηματιση και κοινωνους ημας της δοξης αυτου και της βασιλειας ποιησηται. Βαβαι του πλουτου της πολλης αυτου αγαθοτητος! Βαβαι της αφατου συγκαταβασεως του Δεσποτου ημων και Θεου!

Τι ου προστρεχομεν, αδελφοι, τω ουτως ημας αγαπησαντι ευσπλαχνω Θεω; Τι τας ψυχας ημων εις θανατον ου προδιδομεν υπερ του δι' ημας αποθανοντος Χριστου και Θεου; Τι δειλοι εσμεν και την εκ του σωματος δειλαινομεθα εξοδον; Μη γαρ αδης μελλει λαμβανειν η κατεχειν τας ψυχας των εις Χριστον ηλπικοτων; Μη γαρ θανατος εξουσιαζει των εσφραγισμενων ψυχων τη χαριτι του Παναγιου Πνευματος και τω αιματι του Χριστου; Μη αντιβλεψαι τολμα ο νοητος λυκος τη του αρχιποιμενος Χριστου σφραγιδι, η σφραγιζει τα ιδια προβατα; Ουμενουν, αδελφοι πιστοι και θεοφρονες. Οσοι τοινυν ασφραγιστοι, δραμετε· οσοι ασημειωτοι, (33) σπευσατε τω σημειω σημειωθηναι του Πνευματος. Τις δε εστιν ο ασφραγιστος; Ο δειλαινομενος θανατον. Τις ο ασημειωτος; Ο μη ακριβως το ειδος της σφραγιδος γινωσκων· ο γαρ το θειον καταμαθων εκτυπωμα, θαρρησας τη πιστει ελπιδα ακαταισχυντον κεκτηται. Ζητησωμεν τοιγαρουν τον Χριστον, ον δια του θειου βαπτισματος ενδυθεντες, δια των πονηρων εξεδυθημεν πραξεων, επειδη αναισθητως αγιασθεντες ετι νηπιοι οντες και ταις φρεσι και τη ηλικια, εαυτους εμολυναμεν εν νεοτητι, ινα μη λεγω οτι καθ' εκαστην τη των εντολων παραβασει μολυνομεν τας ψυχας ημων και τα σωματα. Δια τουτο ουν παλιν εαυτους δια της σωτηριου μετανοιας ανακαλεσωμεθα, παντα ποιουντες και πραττοντες οσα Χριστω υπαρχει ευαρεστα, ινα και παρ' αυτου σφραγισθεντες του λοιπου αφοβοι βιωσωμεθα· ου μονον δε αλλα και εκ χειρος αυτου λαβωμεν ελεος και αξιοι γενεσθαι αξιωθωμεν της γνωσεως των μυστηριων Χριστου, γνωσεως δε λεγω ου της εν λογω μονω και ακοη παραδιδομενης, αλλα της εργω και πραξει θεωρουμενης. Πως ουν εργω και πραξει η γνωσις εν ημιν θεωρειται των μυστηριων Χριστου; Προσεχε.

Ο Χριστος ημων και Θεος ουτω διαρρηδην βοα καθ' εκαστην δια του ευαγγελιου αυτου· "Μακαριοι οι πτωχοι τω πνευματι, οτι αυτων εστιν η βασιλεια των ουρανων". Τουτο τοινυν ημεις ακουοντες σκοπειν οφειλομεν και εαυτους ακριβως εξεταζειν, ει τοιουτοι αληθως πτωχοι εσμεν, ωστε και ημετεραν ειναι την βασιλειαν των ουρανων τοσουτον, ως βεβαιαν εν αισθησει ψυχης την κτησιν εχειν αυτης, και επι τοσουτον κατεχειν αυτης τον πλουτον, ως εντος αυτης αδιστακτως υπαρχειν αισθανεσθαι και τοις (34) εκεισε καλοις εντρυφωντας ευφραινεσθαι. Εντος γαρ ημων ειναι ταυτην ο αυτος απεφηνατο Κυριος· σημεια δε και αποδειξεις του ταυτης εντος ειναι τινα, το μηδεν επιθυμειν τον τοιουτον των ορωμενων και φθειρομενων, λεγω δη των πραγματων και των τερπνων του κοσμου τουτου, μη πλουτου, μη δοξης, μη τρυφης, μη αλλης βιωτικης η σωματικης απολαυσεως, αλλ' ουτως απεχεσθαι εκ τουτων απαντων και ουτω προς ταυτα

αηδως διακεισθαι κατα ψυχην και προαιρεσιν, οσον οι εν εξουσια και βασιλικη τιμη διαπρεποντες προς τους επι σκηνης πορνικης διατριβοντας διακεινται και οσον οι καθαρα περιβεβλημενοι ιματια και μυροις ευωδεσι επιχριομενοι την δυσωδιαν και τον βορβορον αποστρεφονται. Ο γαρ προς εν τι τουτων των ορωμενων επιστρεφομενος, την βασιλειαν εκεινην των ουρανων ουτε ειδεν ουτε ωσφρανθη ουτε εγευσατο αυτης της θυμηδιας τε και γλυκυτητος.

Και παλιν· " Μακαριοι οι πενθουντες, οτι αυτοι παρακληθησονται". Ιδωμεν ουν αυθις και εαυτους εξετασωμεν, ει αρα εχομεν το πενθος εν εαυτοις και ποιαν λεγει παρακλησιν την επακολουθουσαν τω πενθει. Πρωτον μεν γαρ ειρηκε τους τω πνευματι πτωχους ειναι μακαριους, ως αυτων ουσης της βασιλειας των ουρανων. Οι δε πτωχοι τω πνευματι ουδεμιαν, ως ειρηται, προς τα παροντα προσπαθειαν εχουσιν, ουτε τον λογισμον προς αυτα εμπαθως συνδυαζονται, καν ψιλως ηδυνομενον. Πως ουν πενθησει και διατι ο τον κοσμον απαντα βδελυξαμενος και επι πλειον τη διαθεσει του λογισμου μακρυνθεις εξ αυτου η οσον προσεγγιζει τω σωματι; Ο μη προς τι των ορωμενων εχων την επιθυμιαν υπερ τινος αρα (35) λυπηθησεται η χαρησεται και πως πενθησει την βασιλειαν των ουρανων και ταυτη καθ' εκαστην ενεφραινομενος, - οτι τους πενθουντας ειπε την παρακλησιν δεχεσθαι; Αλλα προσεχετε, παρακαλω, τοις λεγομενοις και γνωσεσθε την γνωσιν και τον λογον του λεγομενου.

Ο πιστος ανθρωπος, ο ταις εντολαις του Θεου αει μετα ακριβειας προσεχων, οταν παντα τα των θειων εντολων ποιηση και προς το υψος τουτων ηγουν προς την αμωμον πολιτειαν και καθαροτητα την εαυτου διανοιαν εμβατευση, τοτε ανερευνων τα εαυτου μετρα, ασθενη εαυτον ευρησει και προς το υψος εκεινο των εντολων μη ισχυοντα αφικεσθαι, αλλα και πτωχον λιαν ητοι αναξιον εις υποδοχην του Θεου και ευχαριστιαν και δοξαν, ως μηπω μηδεν κεκτημενον ιδιον αγαθον· ο δε ταυτα δι' εαυτον εν αισθησει ψυχης λογιζομενος πενθησει παντως πενθος το οντως μακαριωτατον, ο και την παρακλησιν δεχεται και πραειαν την ψυχην απεργαζεται.

Αρραβων γαρ εστι της βασιλειας των ουρανων η εκ του πενθους εγγινομενη παρακλησις. Πιστις μεν γαρ εστιν ελπιζομενων υποστασις κατα τον αποστολον, παρακλησις δε η εκ της ελλαμψεως του Πνευματος γινομενη εν ταις πενθουσαις ψυχαις επιδημια Θεου, ταπεινοφροσυνην ταυταις βραβευουσα, ητις και σπορος και ταλαντον ονομαζεται· αυξανομενη γαρ και πολυπλασιαζομενη εν ταις των αγωνιζομενων ψυχαις εν τριακοντα και εν εξηκοντα και εν εκατον, καρποφορει τω Θεω καρπον αγιον

των χαρισματων του Πνευματος. Οπου γαρ ταπεινωσις αψευδης, εκει και ταπεινοφροσυνης βυθος· και οπου (36) ταπεινοφροσυνη, εκει και ελλαμψεις του Πνευματος. Οπου δε αι ελλαμψεις του Πνευματος, εκει φωτοχυσια Θεου και Θεος εν σοφια και γνωσει των μυστηριων αυτου. Ενθα δε ταυτα, εκει βασιλεια ουρανων και βασιλειας επιγνωσις και οι αποκεκρυμμενοι θησαυροι της γνωσεως του Θεου, εν οις και η φανερωσις εστι της πτωχειας της πνευματικης. Οπου δε πτωχειας πνευματικης αισθησις, εκει και το χαρμοσυνον πενθος, εκει και τα αενναως ρεοντα δακρυα, τα την φιλουσαν ταυτα ψυχην εκκαθαιροντα και τελειως αυτην απεργαζομενα φωτεινοτατην.

Δια τουτων ουν ανανευουσα η ψυχη και τον εαυτης Δεσποτην επιγινωσκουσα, τας λοιπας αρετας αρχεται σπουδαιως καρποφορειν εαυτη και Χριστω. Και εικοτως. Καταρδευομενη γαρ αει και πιαινομενη τοις δακρυσι και το θυμικον εαυτης ολως αποσβεννυουσα, πραεια μεν και ακινητος ολη προς οργην γινεται, επιθυμει δε και ορεγεται πεινωσα ομου και διψωσα τα του Θεου μαθειν δικαιωματα. Εν τουτοις δε και ελεημων και συμπαθης γινεται, ως εκ παντων τουτων καθαραν αποτελεισθαι την καρδιαν αυτης και ταυτην εν οπτασια Θεου γινεσθαι και οραν καθαρως την δοξαν αυτου ως η υποσχεσις. Οι γουν τοιαυτας κτησαμενοι τας εαυτων ψυχας ειρηνοποιοι εισιν εν αληθεια και υιοι Υψιστου κατονομαζονται, οι καθαρως και τον ιδιον Πατερα και Δεσποτην επιγινωσκουσι και εξ ολης ψυχης αγαπωσιν αυτον, παντα δηλαδη πονον και πασαν θλιψιν δι’ αυτον υπομενοντες, υβριζομενοι, λοιδορουμενοι, στενοχωρουμενοι ενεκεν της δικαιας αυτου εντολης ην και τηρειν (37) ημιν ενετειλατο, ονειδιζομενοι τε και διωκομενοι και παν πονηρον ρημα ψευδως λεγομενον κατ’ αυτων ενεκεν του ονοματος αυτου μετα χαρας υπομενοντες, αγαλλομενοι οτι ολως ηξιωθησαν υπερ της αγαπης αυτου εξ ανθρωπων ατιμασθηναι.

Καταμαθετε, αδελφοι, της σφραγιδος Χριστου το αληθες εκτυπωμα. Επιγνωτε, οι πιστοι, του χαρακτηρος τα ιδιωματα. Μια σφραγις αληθως η ελλαμψις υπαρχει του Πνευματος, ει και πολλαι των ενεργειων αυτης αι ιδεαι και πολλα των αρετων αυτης τα γνωρισματα, ων πρωτον και αναγκαιοτερον εστιν η ταπεινωσις, ως αρχη και θεμελιος –“Επι τινα γαρ, φησιν, επιβλεψω, αλλ’ η επι τον πραον και ησυχιον και τρεμοντα μου τους λογους”-, δευτερον το πενθος και η των δακρυων πηγη, περι ων θελω λεγειν πολλα και απορω λογων, δι’ ων εκφρασαι τα περι τουτων προηρημαι· θαυμα γαρ ανεκλαλητον, οτι δια των οφθαλμων αισθητων ρεοντα την ψυχην νοερως του βορβορου των αμαρτηματων εκπλυνουσι και εις γην πιπτοντα τους δαιμονας φλεγουσι και καταρασσουσι και την ψυχην ελευθεραν εργαζονται των αορατων της αμαρτιας

δεσμων. Ω δακρυα, τα εκ θειας ελλαμψεως βλυζοντα και αυτον τον ουρανον διανοιγοντα και προξενουντα μοι θειαν παρακλησιν. Παλιν γαρ και πολλακις υφ' ηδονης και ποθου τα αυτα φθεγγομαι. Οπου δακρυων πληθυς, αδελφοι, μετα γνωσεως αληθους εκει και θειου φωτος αυγασις. Οπου δε φωτος αυγη, παντων εκει των καλων χορηγια και η σφραγις του Πνευματος του Αγιου εμπεφυτευμενη εν τη καρδια, εξ ου και παντες οι καρποι της ζωης· εντευθεν πραοτης καρποφορειται Χριστω, (38) ειρηνη, ελεημοσυνη, συμπαθεια, χρηστοτης, αγαθωσυνη, πιστις, εγκρατεια, εντευθεν το αγαπαν τους εχθρους και υπερ αυτων ευχεσθαι, το χαιρειν εν τοις πειρασμοις, το εγκαυχασθαι εν ταις θλιψεσι, το τα αλλοτρια πταισματα ως ιδια λογιζεσθαι τε και κλαιειν, το την ψυχην τιθεναι υπερ των αδελφων προθυμως εις θανατον.

Τοιγαρουν ιδωμεν, αδελφοι, και ακριβως εαυτους εξετασωμεν και καταμαθωμεν τας ψυχας ημων, ει εν ημιν εστιν αυτη η σφραγις. Επιγνωσωμεθα ει εν ημιν ο Χριστος εστιν, εκ των ειρημενων σημειων. Ακουσατε, παρακαλω, χριστιανοι αδελφοι, και ανανηψατε και σκοπησατε ει το φως ελαμψεν εν ταις καρδιαις υμων, ει φως εθεασασθε το μεγα της επιγνωσεως, ει επεσκεψατο ημας ανατολη εξ υψους επιφαινουσα εν σκοτει και σκια θανατου καθημενοις ημιν, και δοξαν μετ' ευχαριστιας τω δωρησαμενω ταυτην ημιν αγαθω Δεσποτη διηνεκως αναπεμπωμεν και αγωνισωμεθα το θειον πυρ δια της των εντολων εργασιας εν εαυτοις θρεψαι περισσοτερως, δι' ου το θειον φως επι πλειον φαινειν και μεγαλυνεσθαι ειωθεν. Ει δε ουπω τον Χριστον η την εκεινου σφραγιδα ελαβομεν και τα προειρημενα σημεια εν ημιν αυτοις ου γνωριζομεν, αλλα τουναντιον μαλλον εν ημιν ο κοσμος ο δολιος ζη και ημεις εν αυτω δυστυχως ζωμεν μεγα τι ειναι τα προσκαιρα ηγουμενοι και καταπιπτομεν εν ταις θλιψεσι και επι ταις ζημιαις δακνομεθα και τη τρυφη και τω πλουτω ενεφραινομεθα, φευ της ζημιας, φευ της αγνοιας και της σκοτωσεως, φευ της ταλαιπωριας και της αναισθησιας ημων, (39) υφ' ων κρατουμεθα και υφ' ων εις τα γηϊνα κατασπωμεθα. Οντως ελεεινοι και παναθλιοι και αυτης της αιωνιου ζωης και της των ουρανων βασιλειας αλλοτριοι εσμεν, μηκετι εν εαυτοις κτησαμενοι τον Χριστον, αλλα και τον κοσμον ζωντα εν εαυτοις εχοντες ως εν αυτω ζωντες, και φρονουντες τα γηϊνα. Ο δε ουτως εχων εχθρος εστιν αντικρυς του Θεου· εχθρα γαρ εστιν εις Θεον η του κοσμου προσπαθεια, καθως φησιν ο θειος αποστολος·"Μη αγαπατε τον κοσμον, μηδε τα εν κοσμω", οτι ουδεις δυναται Θεω δουλευειν και κατα ανθρωπον ζην, επειδη παντα τα του κοσμου εμποδια εισι της προς Θεον αγαπης και ευαρεστησεως.

Τις γαρ, αγαπων την δοξαν και την παρα ανθρωπων τιμην, εσχατον παντων και ευτελεστερον εξει ποτε εαυτον και ταπεινος τω πνευματι η την καρδιαν συντετριμμενος γενησεται η πενθησαι ποτε καν ολως δυνησεται; Τις δε πλουτον αγαπων φιλαργυρια τε και φιλοκτημοσυνη κρατουμενος, ελεημων γενηται και συμπαθης και ουχι παντος θηριου αγριωτερος εσται και απηνεστερος; Τις κενοδοξια κρατουμενος και οιησει κατεχομενος, φθονου ποτε η βασκανιας απαλλαγησεται; Ο δε και προς τα της σαρκος παθη καμπτομενος και τω βορβορω των ηδονων καλινδουμενος, ποτε καθαρος αρα τη καρδια γενησεται η ποτε και πως τον Θεον τον δημιουργησαντα αυτον οψεται; Ειρηνοποιος δε πως εσται ο απαλλοτριωσας εαυτον του Θεου και μη (40) ακουων του λεγοντος· "Υπερ Χριστου πρεσβευομεν, ως του Θεου παρακαλουντος δι' ημων· καταλλαγητε τω Θεω"; Πας γαρ ο δια της των εντολων παραβασεως ανθισταμενος και πολεμων τω Θεω, ουτος καν ειρηνευειν απαντας προς αλληλους ποιη εχθρος εστι του Θεου, επειδη ουδε αυτους ους ειρηνευειν προς αλληλους ποιει, ως αρεσκει τω Θεω ποιει τουτο. Εχθρος γαρ αυτος πρωτος ων εαυτου και του Θεου, εχθροι καθεστηκασιν αυτου και οι δια των τοιουτων ειρηνευοντες. Ου γαρ επισταται παντως ο εχθρωδως προς τινα διακειμενος τα τω εχθρω δοκουντα και αρεστα ετεροις συμβουλευειν ορθως και τα εκεινου διδασκειν αυτους ποιειν θεληματα, επειδη και αυτο τουτο, το αποκεχωρισμενως διαγειν εξ αυτου, αγνοιαν εμποιει των εκεινου καταθυμιων, ου μην αλλα και, δια το εμπαθως και απεχθως διακεισθαι προς αυτον μελετην τε αενναον εχειν εναντιως των εκεινου θεληματων πορευεσθαι, εθισμον τινα ποιει του - ει και ποτε θελησει ουτος ετεροις λαλησαι τα προς θεραπειαν εκεινου τελουμενα - μη ευκολως δυνασθαι. Και εικοτως. Ψυχη γαρ αφωτιστος, υπο των παθων και μαλιστα υπο του φθονου κρατηθεισα και φθονειν τινι μελετησασα, ουδε ετερου τινος υπερλαλουντος του φθονουμενου ακουσαι ανεχεται, μη οτι γε προς θεραπειαν εκεινου και διαπραξαι τι η καν ολως ειπειν. Φυσεως γαρ ισχυν λαμβανει παλαιωθεν παθος και κακου μελετη χρονισασα εις ψυχην, ως μη δυνασθαι τουτο εξιαθηναι ποτε. Εκ γαρ φωτος σκοτος γινονται οι τοιουτοι και, εξ αγαθοτητος εις πονηριαν μεταπιπτοντες, νοσουσιν ανιατα.

Ο δε γε Θεω συγκραθεις δια πιστεως και επιγνους αυτον δια πραξεως, και βλεπειν αυτον παντως δια θεωριας ηξιωται. (41) Βλεπει δε α μη γραφειν ισχυω. Ορα γαρ ξενα τινα θεαματα ο νους και ολος φωτιζεται και φωτοειδης γινεται, νοειν δε η λαλειν ταυτα ουκ ισχυει. Αυτος μεν γαρ ο νους φως εστι και βλεπει τα παντα φως, και το φως ζων εστι και ζωην τω ορωντι παρεχει. Βλεπει εαυτον καθολου τω φωτι ηνωμενον, και ορων συστελλεται και

εστιν ως ην. Κατανοει το φως εν τη ψυχη και εξισταται, και εξισταμενος βλεπει τουτο μακραν, στραφεις δε μεσον παλιν ευρισκεται του φωτος. Και ουτως τι ειπη η τι εν τω ορωμενω κατανοηση, ολως απορει και λογων και νοημάτων.

Τις ουν ακουων ταυτα δη τα μυστηρια ου θαυμασει και θαυμασας προσδραμη Χριστω; Τις Θεου τερατουργιας μη ποθηση ιδειν και αγαπησει τον δωρεαν διδοντα τα δωρα ταυτα και ξενα χαρισματα; Οντως κρειττον ουδεν, αδελφοι, εν τω κοσμω ως το μηδεν εχειν του κοσμου, μηδε θελειν τι πλεον της αναγκαιας χρειας του σωματος. Χρειαν δε αναγκαιαν ταυτην οιδεν ο λογος, αρτον και υδωρ, ιματιον και σκεπην, κατα τον θειον αποστολον· “Εχοντες διατροφας και σκεπασματα, τουτοις αρκεσθησομεθα”. Ει δε και πλεον τι τουτων χρηζομεν, παντως εκεινος παρεξει ημιν, ελπιζουσιν εις αυτον και πιστευουσιν, ο τα μειζω χαρισας και εμπιπλων παν ζωον ευδοκιας. Μονον καταλειψωμεν τα αλλα παντα της προσκαιρου ζωης, δοξαν φημι την κενην, τον φθονον, την εις αλληλους εριν, τον δολον, τον γογγυσμον, την εριθειαν και παντα οσα τω Θεω αποτροπαια και εις κινδυνον φερει ψυχης. Ποθησωμεν δε εκ ψυχης α κελευει Θεος ημιν κατασπαζεσθαι, (42) φτωχειαν πνευματικην, ην καλει ο λογος ταπεινωσιν, πενθος αενναον εν νυκτι και ημερα, εξ ου πηγαζεται η χαρα της ψυχης και η παρακλησις καθ’ ωραν τοις αγαπωσι τον Θεον. Εκ τουτου γαρ πασι τοις αγωνιζομενοις εν αληθεια και η πραοτης κατορθουται, πεινωσι και διψωσι την δικαιοσυνην και ζητουσιν αει την του Θεου βασιλειαν, την υπερεχουσαν παντα νουν ανθρωπινον. Ου μονον δε αλλα και το γενεσθαι τινα ελεημονα, καθαρον την καρδιαν, ειρηνης μεστον και ειρηνοποιον και ανδρειον εις τους πειρασμους, εντευθεν εστιν εκ του πενθειν καθ’ εκαστην. Εντευθεν και το μισειν ημιν επιγινεται τα κακα, εντευθεν ο θειος ζηλος αναπτεται εις την ψυχην, ος ουκ εα ηρεμησαι αυτην ολως η συνεκκλιναι προς τα κακα τοις κακοις, αλλα πληροι ταυτην ανδρειας και δυναμεως εις το μεχρι τελους εγκαρτερειν τοις δεινοις.

Φυγωμεν ουν τον κοσμον και τα εν κοσμω, αγαπητοι αδελφοι. Τι γαρ ημιν και τω κοσμω και τοις εν κοσμω ανθρωποις; Δραμωμεν, διωξωμεν, εως ου δραξομεθα τινος των εστωτων και μη ρεοντων. Τα γαρ παντα φθειρεται και ως οναρ παρερχεται και ουδεν μονιμον η βεβαιον εν τοις ορωμενοις. Ο ηλιος, τα αστρα, ο ουρανος και η γη παντα παρερχονται, μονος δε παντων μενει ο ανθρωπος. Τι τοινυν εκ των ορωμενων δυναται ημας ωφελησαι εν καιρω αναγκης θανατου, ημων απερχομενων εντευθεν προς την εκειθεν καταπαυσιν του αιωνος εκεινου, αυτων δε οπισθεν καταλιμπανομενων; Ει δε και ουτω τα ορωμενα παρελευσεται, τι το κερδος ημων απιοντων και το σωμα καταλιμπανοντων νεκρον; Αφ’

ου γαρ η ψυχη καταλιπη το ιδιον σωμα, (43) ουτε βλεπειν δυναται δι' αυτου ουτε βλεπεσθαι παρ' ετερου, αλλ' εκτοτε προς μονα τα αορατα εχει και φροντις ουδεμια εστιν αυτη περι των ωδε, διπλουν εκειθεν εχουση τον βιον και τον αγωνα, η βσιλειας ουρανων και αιωνιου δοξης η γεεννης παλιν και τιμωριας πυρος. Εν γαρ τουτων εις κληρονομιαν αιωνιον, κατ' αξιαν ων επραξεν ενταυθα, απολαμβανει παρα Θεου.

Τοιγαρουν φυγωμεν, αξιω, δια ταυτα τον κοσμον. Φυγωμεν την απατην του βιου και την νομιζομενην ευφροσυνην αυτου και μονω προσδραμωμεν τω ψυχοσωστη Χριστω. Τουτον σπουδασωμεν ευρειν τον πανταχου παροντα, και ευροντες κρατησωμεν προσπεσοντες τους ποδας αυτου, και αυτους εν θερμη ψυχης ασπασωμεθα. Ναι παρακαλω, σπουδασωμεν ετι περιοντες ιδειν αυτον και θεασασθαι. Εαν γαρ αυτον αξιωθωμεν ενταυθα αισθητως ιδειν, ουκ αποθανουμεθα, θανατος ου κυριευσει ημων. Μη γαρ εις το μελλον εκδεξωμεθα τουτον ιδειν, αλλα νυν αγωνισωμεθα θεασασθαι αυτον, επει και Ιωαννης ο Θεολογος ουτω φησιν· "Οιδαμεν δε οτι εχομεν τον Θεον εν ταις καρδιαις ημων, εκ του Πνευματος ου ελαβομεν εξ αυτου". Οσοι ουν την πιστιν εις αυτον εκ των εργων εδειξατε αρραγη και βεβαιαν, τα παρ' ημων ανωθεν ρηθεντα ακριβως και καλως διακρινοντες, ορατε μη λαθητε εαυτους εν τω δοκειν Χριστον εχειν εν εαυτοις, μηδεν εχοντες, και κεναις ταις χερσιν υπεξελθητε τον βιον και ακουσητε, οπερ απευχομαι, της απευκταιας εκεινης φωνης· "Αραντες ο δοκει κατεχειν ο πονηρος, δοτε τω πλειον εχοντι", και τοτε κλαυσετε και (44) και πενθησετε και λυπην εξετε εις αιωνα απεραντον.

Αλλα μη γενοιτο φωνης ακουσαι και τοιουτον παθειν τους απαρνησαμενους ημας κοσμον απαντα και τα εν κοσμω και προσδραμοντας Χριστω, γενοιτο δε τας εντολας τηρησαντας του Θεου, δια δακρυων και μετανοιας καθαρθηναι τας καρδιας ημων, ως αν και το θειον φως, αυτον τον Χριστον, εντευθεν οψωμεθα και μενοντα εν ημιν κτησωμεθα, και δια του Παναγιου αυτου Πνευματος τρεφοντα και ζωογονουντα ημων τας ψυχας, και απογευοντα της ενηδονου γλυκυτητος των αγαθων εκεινων της βασιλειας αυτου, ης γενοιτο παντας ημας αξιωθηναι εν Χριστω Ιησου τω Κυριω ημων, ω η δοξα εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος Γ΄. (45)

Περι του οτι χρη καλως υποτασσεσθαι και μη επιλανθανεσθαι των συνθηκων, ων προς Θεον συνεθεμεθα. Και οτι ου δει γογγιζειν επι ταις παννυχοις αγρυπνιαις των ορθρων.

Αδελφοι και πατερες, αναμνησθεντες των του Θεου προσταγματων ουτω λεγοντων· “Μη κρινετε και ου μη κριθητε”, τους αλλοτριους βιους μηδαμως περιεργαζεσθε, α δε μαλλον λεγουσιν ημιν οι ιερεις ποιειν ποιειτε, κατα δε τα εργα αυτων μη ποιειτε, ως ακηκοατε. Διο πεισθητε μοι ως δουλοι Χριστου, τω αναξιω, και την εμην ολιγοψυχιαν ραθυμιαν εασαντες, φροντισατε, παρακαλω, των ψυχων υμων και αοκνως τας εντολας του Θεου ποιειν σπευσατε· και κατ’ εμου του ταπεινου μη γογγιζετε, ως απαξ του ενιαυτου εξεργεθεντες το μεσονυκτιον, αλλα μνησθεντες του ειποντος· “Μεσονυκτιον εξηγειρομην του εξομολογησασθαι σοι επι τα κριματα της δικαιοσυνης σου”, ευχαριστησατε τω Θεω μαλλον και τω υμας εις την αυτου δοξολογιαν διυπνισαντι και χαρητε και σκιρτησατε, οτι μετα των αγιων αγγελων ηξιωθητε ανυμνειν τον Θεον. Ο γαρ επι τη συνηθει συναξει αγανακτων και επι τω μηκει των (46) αναπεμπομενων υμνων δυσχεραινων και κατακλωμενος, ουτος αληθως ουκ οιδεν ως γλυκεα τα λογια του Θεου εν τω λαρυγγι των αγαπωντων αυτον και υπερ μελι και κηριον εν τω στοματι των επιγινωσκοντων αυτον, αλλ’ ολος σαρξ ων και σαρκικον εχων το φρονημα και σαρκικωτεραν την αισθησιν, πνευματικως ου δυναται γευεσθαι των εις ευεργεσιαν ημιν δοθεντων απο Θεου, αλλα παντα πικρα τα κατα Θεον αυτω φαινονται, και το “Γευσασθε και ιδετε οτι χρηστος ο Κυριος” ουκ επισταται. Ο δε τουτο μη εναργως επισταμενος, της αγαπης και της γλυκυτητος του Χριστου εναργως ηλλοτριωται. Ο δε τουτων αγευστος και αλλοτριος – φευ μοι, εμον το ατυχημα, ιδιοποιεισθαι γαρ προστεταγμαι τα αλλοτρια - εχθρος εστι του Θεου και ξενος της βασιλειας των ουρανων· ποιαν γαρ αλλην, ειπε μοι, εξει ελπιδα η τινος αλλου αγαπην περιπλακησεται και παραμυθιαν ευρησει η ενταυθα η μετα θανατον; Ο δε και αντιλεγων και καταστεναζων και επαρωμενος τοις αυτον διεγειρουσι προς υμνον θειον και δοξολογιαν Θεου, ποιαν απολογιαν ευρησει εν τη ημερα της κρισεως, και εαυτω και ετεροις σκανδαλον απωλειας γενομενος;

Πιστευσατε μοι, πνευματικοι μου πατερες και αδελφοι, οταν ταυτα ακουσω η θεασωμαι τινα εξ υμων δια ταυτα δεινοπαθουντα, τοιαυτη θλιψει συνεχομαι και την καρδιαν μου δακνομαι, ως αυτη τη κολασει δοκειν παραδιδοσθαι, και χαρας ουκ επαισθανομαι ουδεμιας αλλης του κοσμου, αλλα και αυτην απολεγομαι την ζωην· και κλαιω και θρηνω, ως ηδη κατακρινομενος, και τοι παρακαλων

υμας ουκ ακουομαι, επιτιμων (47) αποπεμπομαι, ελεγχων μισουμαι και παιδευων αντιπαιδευομαι και ως εχθρος εκδιωκομαι, και ταυτα ποιων αναπαυσιν ου δυναμαι κτησασθαι. Βουλευομαι παυσασθαι και τα εμαυτου μονα σκοπειν κακα, αλλ' οταν τουτο στησαι θελησω, τοτε ως φλοξ αναπτεται η καρδια μου και παλιν εν τοις αυτοις, ο ταπεινος, περιεχομαι και οδυναμαι τα υμετερα τραυματα ουχ ηττον η τοις ιδιοις μωλωψιν αλγυνεται εκαστος, και υπερ υμων εγω φλεγομαι, και τον βιον ηγουμαι αβιωτον, και θαυμαζειν μοι επεισι πως εις τοιαυτην κατηλθομεν σκοτωσιν και κατα των ιδιων ψυχων παντα πραττομεν και εαυτους κατασφαζοντες ως ζωντες απολακτιζομεν, και δεσμουντες τοις αμαρτημασιν εαυτους χαιρομεν και τους αιροντας τα τοιαυτα δεσμα κατεσθιομεν. Εαν κωλυθωμεν παρα τινος μηδεν κατα των ψυχων ημων διαπραξασθαι, ως κυνες μαινομενοι καθυλακτουμεν και μεμφομεθα αυτον, και ου παυομεθα μεχρις ου την πραξιν ποιησομεν και τας ψυχας ημων απολεσομεν. Ειτα και εις τα τοιαυτα εθισθεντες παρανομα, φυσικως, ειπειν, κακοι γινομεθα και ουκετι ανανευσαι βουλομεθα. Μοναχοι επηγγειλαμεθα ειναι και πλειον των κοσμικων εκακωθημεν. Πεινασαι και διψησαι και κακοπαθησαι συνεταξαμεθα, και υπερ ενος κλασματος αρτου λογομαχειν και βλασφημειν ουκ αισχυνομεθα, και τοτε ισως επιζητουμενου παρ' ημων παρα τον ωρισμενον καιρον της τροφης. Πασι τοις εν τω κοσμω, γονευσι, λεγω, και αδελφοις και φιλοις, ηλθομεν αποταξασθαι, και τρεφειν μαλλον αυτους εκ των της μονης αρτων ου διαλιμπανομεν. Ως εχθρον τον κοσμον εφυγομεν, και τους του κοσμου και τα του κοσμου πλεον η (48) αυτον τον Χριστον αγαπωμεν.

Ειπε μοι, ερωτω σε, αδελφε, πιστευων ειναι κρισιν και αναστασιν και ανταποδοσιν των βεβιωμενων, ηλθες εν τη μονη ομολογων ειναι Θεον μελλοντα αποδουναι εκαστω κατα τας πραξεις αυτου, η ουδε τινα τουτων διεθου εν τη καρδια σου; Τηρησαι τας συνθηκας ας συνεθου και συνεταξω τω Χριστω επι πολλων μαρτυρων εληλυθας, η τουτο μεν ως δεσμον αδελφοτητος δολιως προσεποιησω, μελος γενεσθαι της εκκλησιας περιδρασσομενος, το δε ολον ην σοι εν μελετη κατεσκευασμενον, ινα λαμβανης ανελλιπως τα προς χορτασιαν και γαστριμαργιαν χορτασματα και ζης βιον αμεριμνον τε και απονον; Ει μεν ουν παρεγενου δουλος γενεσθαι Χριστου και ημετερος αδελφος, φυλασσε, παρακαλω, και τας αυτου εντολας, και θερμως δουλευειν αυτω προθυμηθητι, ινα φανης χριστανος αληθης εκ των εργων και αδελφος ημων φιλοθεος χρηματισης, ημιν εν πασιν εξομοιουμενος· συγκακοπαθησον ως καλος στρατιωτης, ινα και στεφανωθης και συνδοξασθης, αιωνιω δοξη επευφραινομενος. Ει δε το παν

σχηματιζομενος μεν κουρευεσθαι και μοναχος γινεσθαι ηλθες, τρωγειν δε και πινειν μετ' αυτων εμελετησας μονον, ετοιμα τα παντα ευρισκων δηθεν εξ αυτοματου, ακουσον και εγω σοι λεξω α σοι μελλουσιν υπαντησαι. Πρωτον μεν, ο και μεγιστον, ισθι ως ου κατηλλαγης ουδε προσωκειωθης Θεω, αλλα εχθρος λελογισαι αυτου και επιβουλος· και πως δε ουκ επιβουλος, αλλα μελετων εν καρδια και αλλα επι παντων επαγγελλομενος και δοκων τον αλαθητον λανθανειν Θεον; Εκεινος· "Μη μεριμνησητε περι της αυριον, (49) τι φαγητε η τι πιητε η τι ενδυσησθε" διαρρηδην πασιν εντελλεται, συ δε δια τουτο αποκειρη, ινα μονον αδελφος υπαρχης και κοινωνος κτηματων και χρηματων, ων ισως εν τω κοσμω ων ουκ εκυριευσας. Ο αποστολος παραινει λεγων· "Εχοντες διατροφας και σκεπασματα, τουτοις αρκεσθησομεθα", συ δε μηδε εις αυτην την αναγκαιαν χρειαν αρκουμενος, κλεπτεις και νοσφιζη τα της μονης. Και εν πασι μεν τοις προς σωματικην ηδονην και θεραπειαν υπαρχουσιν αδελφον σεαυτον ειναι των απαντων ακαινοτομητον βουλη και την ισοτητα μετα των κοπιωντων εις το εργον Κυριου προσαπαιτεις· εαν δε προς νηστειαν η αγρυπνιαν η τηξιν σωματος, ετι δε προς πενθος η ευχην αδιαλειπτον, παννυχους τε στασεις και ψαλμωδιας και υμνους πνευματικους ιδης τινας των αδελφων προθυμως εαυτους γυμναζοντας και τρεχοντας ολη τη ψυχη και προθεσει, αλλοτριον σεαυτον ειναι λεγεις και ταυτα ποιειν μη δυνασθαι· ου μονον δε αλλα και αποκρυβομενος και μη ευρισκομενος εις την συναξιν, οιει σεαυτον ωφελειν. Ω της αγαν σκοτωσεως και αγνοιας και της απατης των λογισμων σου! Και το χαλεπωτερον τουτου, οτι και πειρασμων ιχνος εαν ενωπιον σου φανησεται η και προς δοκιμην σου μικραν τινα λυπην λυπηση σε ο ηγουμενος, και αυτο απαρνη το ενδυμα, καθα πολλους εγω λεγοντας ηκουσα· "Μη γαρ δουλος γενεσθαι τινος εληλυθα η δια το υβριζεσθαι παραγεγονα; " Ω της παραπληξιας!

Ουκ ηλθες κατα των αορατων εχθρων αγωνισασθαι; Ουκ εληλυθας αναλαβεσθαι τον κατα των παθων πολεμον; Δι' ην αιτιαν στρατευθηναι και (50) τοις Χριστου στρατιωταις καταταγηναι ηθελησας; ινα σιτηρεσια επισης αυτοις λαμβανων και οψωνια, ανακεισαι ως οι επι σκηνης τρυφωντες και μεθυσκομενοι; Εαν ταυτα λογιζη, ουαι σοι εν τη ημερα της κρισεως, οταν ο Χριστος ελθη εκαστω αποδουναι κατα τας πραξεις αυτου, οταν εκζητηση απο των μοναχων, των συνταξαμενων αυτω επι πολλων μαρτυρων, τας συνθηκας ας συνεθεντο ποιησαι και διαφυλαξαι ενωπιον του αγιου θυσιαστηριου και των αγιων αγγελων αυτου. Τι γαρ και ερωτωμενοι αποκρινομεθα; Ουχι· τι προσηλθομεν τω αγιω θυσιαστηριω και τη αγια συνοδια ταυτη, ποθουντες τον μοναχικον

βιον και την αγγελικην ασπασασθαι πολιτειαν; Τι ουν προς ταυτα ανθυποφερομεν; ουχι το “Ναι, τιμιε πατερ”; Ο δε ιερευς τι προς ημας φησι παλιν; “Γινωσκετε, αδελφοι, οτι εφ’ οσον εληλυθατε καταριθμηθηναι τοις δουλοις του βασιλεως Χριστου, ετοιμασατε εαυτους εις πειρασμους. Εσεσθε γαρ ειδοτες οτι απο του νυν μαλλον πασαν μηχανην ο εχθρος κινησει καθ’ υμων. Δει ουν υμας πεινασαι και διψησαι και ριγασαι, ατιμασθηναι τε και εμπτυσθηναι, ραπισθηναι τε και χλευασθηναι και παντα τα κατα Θεον λυπηρα υπομειναι”. Αρα τι προς ταυτα ημεις αποκρινομεθα; Ουχι παντα παθειν και υπομειναι επαγγελομεθα, και το “Ναι, τιμιε πατερ” κατα πασαν ερωτησιν των της υπομονης παθηματων φθεγγομεθα; Ουχι εγκρατειαν και αγρυπνιαν και προσευχην και υπακοην μεχρι θανατου τω προεστωτι και παση τη αδελφοτητι φυλαξαι ομολογουμεν ενωπιον Θεου και αγγελων; Και νυν, ως ουδενος οντος του μελλοντος απαιτησαι ημας τας συνθηκας ταυτας ας συνεθεμεθα, (51) ουτω διακειμεθα, εν αφοβια Θεου διαγοντες και καταφρονησει των αυτου εντολων, κατεπαιρομενοι ου μονον απασης της λοιπης αδελφοτητος, αλλα και των προεστωτων ημων, γογγυζοντες, αντιλεγοντες, καταρωμενι, ραθυμουντες και παντα ποιουντες, οσα μισει Θεος και οσα εις γεενναν πυρος απολλυουσιν ημων τας ψυχας.

Που τοιουτον απο του αιωνος ηκουσθη μηχανης εργον; Ποιος δαιμων τροπον απωλειας κατα των ημετερων ψυχων επινοησει μειζονα τουτου; Μαλλον δε τι πλειον καθ’ ημων οι δαιμονες μεριμνησουσιν η φροντισουσι; Τω γαρ θελληματι της σαρκος ορωντες οι δαιμονες κατεχομενους ημας, τον θανατον βλεπουσι περιφεροντας· και τινος αλλου χαριν καθ’ ημων αυτοι εκστρατευουσιν; Απας γαρ ο πολεμος των δαιμονων δια τουτο καθ’ ημων φερεται, οπως εκ της του Θεου δοξης και της του Αγιου Πνευματος αλλοτριωσωσι χαριτος τους πειθομενους αυτοις. Αλλ’ ημεις και προ της εκεινων παλης εαυτους ημας, ως ορω, της τοιαυτης απεστερησαμεν δωρεας, καταλιποντες τας του Θεου εντολας και μηδε ζητησαι αυτον εξ ολης ψυχης ποτε προθυμουμενοι. Ει γαρ εζητουμεν αυτον, ουκ αν ουτω ραθυμως και αμελως εβιουμεν. Εαν τα ουρανια εφροντιζομεν, ουκ αν περι τα γηινα τοσαυτην σπουδην εποιουμεν. Εαν περι των αφθαρτων διενοουμεθα, ουκ αν εκεχηναμεν εις τα ρεοντα και φθαρτα. Εαν των αιωνιων εφιεμεθα, ουκ αν των προσκαιρων ουτως αντεποιουμεθα. Εαν τον Θεον ηγαπωμεν, ουκ (52) αν τους προς αυτον ημας οδηγουντας ουτως απεστρεφομεθα. Εαν τας αρετας περιεποιουμεθα, ουκ αν τους διδασκαλους των αρετων εβδελυσσομεθα. Εαν την νηστειαν ασμενοι ησπαζομεθα, ουκ αν ποτε δια βρωματων η ποματων ενδειαν εγογγυζομεν. Εαν

εγκρατεις των παθων ειναι ηγωνιζομεθα, ουκ αν ακρατως ταις ηδοναις ενεδιδομεν. Εαν πιστιν ειχομεν ορθην και βεβαιαν, ουκ αν τα των απιστων εργα διεπραττομεθα. Εαν φοβον Θεου εις τας καρδιας ημων ειχομεν, ουκ αν τοις γνησιοις δουλοις αυτου εις πασαν αρετην θεαρεστον αντεπιπτομεν. Εαν ταπεινωσιν εκτησαμεθα, ουκ αν των του Θεου δουλων κατεπαιρομεθα. Εαν αγαπην αληθινην κτησασθαι ηξιωθημεν, και τον Θεον αν εγνωριζομεν και ου μονον παιδευεσθαι, αλλα και ατιμαζεσθαι και τυπτεσθαι και αδικεισθαι και επηρεαζεσθαι και παντα πειρασμον, πασαν θλιψιν προθυμως υπομενειν δια τον Χριστον ηθελησαμεν.

Νυνι δε τοσουτον τοις παθεσι κατεσχημενοι τελουμεν και εν τοσαυτη σκοτωσει και αγνοια τυγχανομεν, οτι ουδε εν οις εσμεν αισθανομεθα, ουδε οτι κακως πραττομεν επισταμεθα. Δια τοι τουτο και εαν παρα τινος υπομνησθωμεν περι τινος αμαρτιας, ως μη ακηκοοτες ποτε τας των χριστιανων Γραφας ουτως αποκρινομεθα· “Και αρα γε αμαρτια η πραξις αυτη εστι; Και τινος χαριν η και δια τι αμαρτια λογιζεται; Ματαιως τουτο παρα τινων αμαρτια ονομαζεται. Ειθε τας μειζονας εφυλαξαμεθα πραξεις· περι γαρ τουτων των μικρων την πολλην ο Θεος ακριβειαν ου μη ενδειξηται”. Και ταυτα τινες; Οι μοναχοι, οι δευτεραν ομολογιαν και συνθηκην μετα του Θεου ποιησαμενοι, οι την στολην ως αρετην και το ονομα αντι αγιοτητος περιφεροντες, οι κοσμον και τα εν κοσμω (53) αποβαλεσθαι Χριστω συνταξαμενοι, οι γονευσι και φιλοις ομολογησαντες αποταξασθαι, οι ως Θεω τω πνευματικω αυτων πατρι συνταξαμενοι υποτασσεσθαι, οι μεχρι και βλεμματος και αργου ρηματος την ακριβειαν και ασκησιν επαγγειλαμενοι, το φθονειν η λοιδορειν η γογγυζειν η αντιλεγειν η ψευδεσθαι και ιδιορρυθμειν και ομνυειν η τι της μονης κρυφιως νοσφιζεσθαι η και διδοναι ετερω ανευ βουλης του προεστωτος αμαρτιαν ου κρινουσι. Προς τουτοις, ουδε το κακως διοικειν τα εμπιστευθεντα αυτοις πραγματα, οιον η προσπαθως τι ποιειν εν αυτοις η εμπαθως η δολερως η φθονερως η ασυνειδητως και κατα πραγματειαν, ηγουνται ειναι το συνολον αμαρτιαν.

Ου φριττεις, ανθρωπε, του Θεου ακουων καθ’ εκαστην σοι λεγοντος δια πασης της θειας Γραφης· “Λογος σαπρος μη εκπορευεσθω εκ του στοματος υμων. Αμην γαρ λεγω υμιν, και υπερ αργου λογου λογον δωσετε και υπερ ψυχρου υδατος μισθον ληψεσθε”; Ουκ ακουεις οτι και εννοιων και λογισμων καρδιας κριτης εστιν ο Θεος; Τι γαρ φησιν; “Ο εμβλεψας γυναικι προς το επιθυμησαι, ηδη εμοιχευσεν αυτην εν τη καρδια αυτου”. Ειδες πως μοιχος κρινεται ο προς επιθυμιαν εμβλεπων εις προσωπον τινος; Ουτως ισθι βεβαιως, ω ανθρωπε, οτι και ο επιθυμια χρηματων κρατουμενος φιλαργυρος κρινεται, ει και μηδεν ετερον το συνολον

κεκτηται, και ο βρωματων πολυτελων και πολλων ορεγομενος γαστριμαργος εστιν, ει και δι' ενδειαν αρτω μονω και υδατι τρεφεται, και πορνος ο τοις λογισμοις επι πολυ (54) συνδυαζων και μολυνομενος, ει και προσωπον ανθρωπου ποτε μη θεασηται. Ουτω και ο λεγων εν τη καρδια αυτου· "Κακως επραχθη τουτο και παραλογως εκεινο γεγονε"και· "Δια τι το και το γεγονεν; ινα τι δε και εκεινο ου γεγονε;"- μη πλανηθη, καταλαλητης εσται και ως κατακρινων κριθησεται, καν μη εκβαλη ρημα εκ του στοματος αυτου, μηδε ακουση τις την φωνην αυτου.

Μη πλανασθε, αδελφοι μου, φιλανθρωπος εστιν ο Θεος και ελεημων και ευσπλαχνος, καγω μαρτυρων ομολογω και τη αυτου ευσπλαχνια θαρρω σωζεσθαι. Πλην γινωσκετε οτι τους μη μετανοουντας και μετα πασης ακριβειας και φοβου πολλου τηρουντας τας αυτου εντολας, ουδεν ωφελησει, αλλα και χειρον μαλλον των απιστων εθνων και αβαπτιστων αυτους τιμωρησεται. Μη πλανασθε, ω αδελφοι, μηδε μικρα υμιν τινα των αμαρτηματων φαινεσθωσαν και ως μη τοσαυτην βλαβην εμποιουντα ταις ημετεραις ψυχαις καταφρονεισθωσαν παρ' ημων. Μικρου γαρ και μεγαλου αμαρτηματος διαφοραν ουκ επιστανται οι ευγνωμονες δουλοι, αλλα καν μεχρι βλεμματος η εννοιας η λογου πταισωσιν, ως εκπεπτωκοτες της του Θεου αγαπης διακεινται, οπερ και αληθες ειναι πειθομαι. Ο γαρ εξω του θειου θεληματος μικρον τι ενθυμηθεις και μη ευθυς, την του λογισμου προσβολην εκδιωξας, μεταμελος γενηται, αλλα καταδεξαμενος κρατησει την εννοιαν, εις αμαρτιαν αυτου λογιζεται καν εν αγνοια του κακον ειναι τουτο λογιζεται. Ελθοντος γαρ του νομου, ηγουν της των αγιων Γραφων διδασκαλιας, το μεν εν αγνοια κατεχομενον κακον ανεζησε και η αμαρτια εν εμοι (55) ευρεθη ουσα, εγω δε νεκρος και του καλου ξενος γεγονα.

Χρη τοινυν παντας τους επερχομενους ημιν λογισμους διακρινειν καλως και αντιπαρατιθεναι αυτοις τας μαρτυριας εκ των θεοπνευστων Γραφων και απο της διδασκαλιας των πνευματικων και αγιων πατερων και, ει μεν συναδοντας ταυταις και ισοδυναμουντας ευρισκομεν αυτους, παση δυναμει τουτους κρατειν και εις εργον θαρρουντας εξαγειν· μη συμφωνουντας δε τω λογω της αληθειας, μετ' οργης πολλης αυτους εξ εαυτων αποπεμπεσθαι, καθα γεγραπται· "Οργιζεσθε και μη αμαρτανετε". Ως γαρ μιασμα και θανατου κεντρον, ουτως εκφευγειν δει την εγγινομενην εκ των εμπαθων λογισμων εισβολην. Πολλης ουν ημιν χρεια της νηψεως, πολλης της σπουδης, πολλης της των θειων Γραφων ερευνης. Την γαρ εξ αυτων ωφελειαν εμφαινων ημιν ο Σωτηρ ελεγεν· "Ερευνατε τας Γραφας". Ερευνατε και μετα πολλης ακριβειας και πιστεως κατεχετε τα λεγομενα, οπως ακριβως εκ των

θειων Γραφων επισταμενοι το του Θεου θελημα, δυνησθε το καλον διακρινειν απταιστως απο του χειρονος και μη παντι πνευματι υπακουειν, μηδε τοις βλαβεροις συμπεριφερεσθαι λογισμοις. Πληροφορηθητε, αδελφοι μου, οτι ουδεν ουτως ευκολον εις το σωθηναι ημας ως το επακολουθειν τοις του Σωτηρος θειοις προσταγμασι. Πλην ομως πολλων ημιν δει των δακρυων, πολλου του φοβου, πολλης της υπομονης και επιμονου ευχης, ινα καν ενος δεσποτικου ρηματος (56) δυναμις αποκαλυφθη ημιν, οπως γνωμεν το εν μικροις λογοις κεκρυμμενον μεγα μυστηριον και μεχρι θανατου και υπερ μιας κεραιας των εντολων του Θεου τας ψυχας ημων θησωμεν. Ο γαρ του Θεου λογος ως μαχαιρα διστομος εστιν, αποτεμνουσα και αποχωριζουσα την ψυχην απο πασης σωματικης επιθυμιας τε και αισθησεως· ου μονον δε αλλα και ως πυρ φλεγον γινεται, διεγειρων ημων το προθυμον της ψυχης και ποιων ημας του καταφρονειν παντων των λυπηρων του βιου και ηγεισθαι χαραν παντα πειρασμον επερχομενον, και τον φοβερον τοις αλλοις ανθρωποις θανατον, ως ζωην και ζωης προξενον, επιθυμειν και ασπαζεσθαι.

Διο, παρακαλω, ανανηψωμεν ποτε, αδελφοι μου, και αλληλους διεγειροντες, τη παρακλησει του λογου, προς ζηλον και μιμησιν του καλου, δραμωμεν σπουδαιως, σπευσωμεν προθυμως και ζεουση τη προθυμια χωρισθωμεν τη απροσπαθεια του κοσμου, ενωθωμεν τη ταπεινωσει τοις απ' αιωνος αγιοις· αποδυσωμεθα τον παλαιον ανθρωπον τη εκκοπη του γεωδους θεληματος και τη νεκρωσει του χοϊκου φρονηματος, ενδυσωμεθα τον νεον Αδαμ, Ιησουν Χριστον, δια της καθαρας και αΰλου προσευχης, τοις διηνεκεσι δακρυσιν αποσμηξαντες εαυτους. Ωραν καθ' ωραν και ημεραν καθ' ημεραν ανακαινιζεσθαι ποιησωμεν εαυτους δια μετανοιας, ινα και πολεμειν διδαχθωμεν και παλαιειν τοις αει πολεμουσιν ημιν εχθροις δαιμοσιν. Ο γαρ τα ειρημενα οπλα μηδεπω κτησαμενος, εν καιρω πολεμου στηναι ου δυναται, μαλλον δε εν παση ωρα τιτρωσκεται. (57) Γυμνος γαρ υπαρχων των οπλων εκεινων, εν ειρηνη και ελευθερια διαγειν ου δυναται, επειδη ουχ ομοιως των εξω πολεμων και οπλων και ο εν ημιν αυτοις πολεμος, αλλα πολυ εκεινου φρικωδεστερος ουτος. Ανθρωποι γαρ προς ανθρωπους μαχομενοι, ποτε μεν πολεμουσι μετα των οπλων, ποτε δε υπαναχωρουσι και παυονται, και αρματα ριπτουσι και υπνου μεταλαμβανουσι και τροφης μετα αδειας απασης, και οχυρωμασι πολλακις εαυτους περικλειουσι και αλλοι αντ'αλλων την φυλακην εμπιστευονται, οθεν και φυγη τις χρησαμενος σεσωσται, και κρατηθεις ισως ου τεθανατωται, αλλα την ελευθεριαν περιδοξω δουλεια ανταλλαξαμενος, περιφανεστερος ωφθη και μαλλον επλουτησεν. Ενταυθα δε ουχ ουτως, αλλα

διηνεκης τυγχανει ο πολεμος και διηνεκως αναγκη περιβεβλησθαι τοις του Χριστου στρατωταις τα εαυτων οπλα. Ουκ ενι γαρ εν νυκτι η εν ημερα η εν μια καιρου ροπη τουτον τον πολεμον παυσασθαι, αλλα και εσθιοντων ημων και πινοντων και κοιμωμενων και οτιουν εργαζομενων, εν τη ακμη της μαχης τυγχανομεν. Ασαρκους γαρ εχομεν εχθρους, οιτινες και κατα προσωπον ημων διηνεκως ισταντα, ει και μη βλεπονται παρ' ημων, και σκοπουσιν ακριβως ει που ευρειν δυνηθωσι μελος ημων ασκεπον του εμπηξαι τα αυτων βελη και θανατωσαι ημας. Και ουδεις εστιν ο απο τειχων αισθητων και οχυρωματων εαυτον περιφυλαξαι δυναμενος και καν μιαν ωραν αποκρυβηναι και μικρον αναπνευσαι καθ' εαυτον η φυγη χρησασθαι και σωθηναι, ουδε αλλον αντ' αλλου τουτον τον πολεμον αναδεξασθαι, αλλα πασιν ανθρωποις αναγκη πασα επικειται του πολεμησαι τουτον τον πολεμον, και η νικησαντα τινα ζησαι η πληγεντα αποθανειν αναμφιβολως.

(58) Πληγη δε προς θανατον εστι πασα αμετανοητος και ανεξαγορευτος αμαρτια και το εις απογνωσιν τινα εμπεσειν, οπερ της ημετερας εστι προαιρεσεως και θελησεως. Ει γαρ ημεις εαυτους ου προδωσομεν τω της αμελειας βοθρω και απογνωσεως, ουδεν ουδαμως οι δαιμονες ισχυσουσι καθ' ημων. Αλλα και μετα το πληγηναι ημας, εαν θελωμεν, ανδρειοτεροι και εμπειροτεροι δια θερμης μετανοιας γινομεθα. Μετα γαρ το πληγηναι και θανειν παλιν αναστηναι και πολεμειν, των γενναιοτατων και αγαν αδρειως εστιν, οπερ και πολλου αξιον εστι και θαυματος πληρες. Το μεν γαρ απληγους ημας διατηρηθηναι ουκ εστι των εφ' ημιν, το δε αθανατους ειναι η θνητους των εφ' ημιν εστι. Μη απογινωσκοντων γαρ ημων, ου τεθνηξομεθα, θανατος ου κυριευσει ημων, αλλα εσομεθα αει δυνατοι, τω παντοδυναμω και φιλανθρωπω Θεω ημων εν μετανοια προσφευγοντες.

Διο δη τουτο παρακαλω εμαυτον τε και παντας υμας πασαν σπουδην, πασαν ανδρειαν υπομονης και καρτεριας δια των αγαθων επιδειξασθαι πραξεων, ινα δια πασων των του Χριστου εντολων και προσταγματων οδευοντες, εν προθυμια ψυχης εις τας αιωνιους μονας καταντησωμεν εν αγωγιμοις του Πνευματος, και τη μια και αδιαιρετω Τριαδι παραστηναι και προσκυνησαι καταξιωθωμεν εν αυτω Χριστω τω Θεω ημων, ω η δοξα και το κρατος εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος Δ΄. (59)

Περι μετανοιας και κατανυξεως. Και εκ ποιων ταυτην εργων κτησασθαι δυνατον. Και οτι ανευ δακρυων αδυνατον εις καθαροτητα και απαθειαν ελασαι τινα.

Επειδηπερ, πατερες και αδελφοι, του αγιου πατρος ημων Συμεων του Στουδιωτου τα θεοπνευστα των υψηλων αυτου πραξεων αναγινωσκετε συγγραμματα, απερ εκεινος εις πολλων ωφελειαν εξεθετο θειω κινουμενος Πνευματι, μετα των αλλων αυτου υπερφυων κατορθωματων και τουτο ρητως ουτως, καθως εν παση τη ζωη αυτου εκεινος απαραβατως εφυλαξεν, εγραψε και εδιδαξε λεγων· “Αδελφε, ανευ δακρυων μη κοινωνηση ποτε”. Τουτο οι ακροαται ακουσαντες – πολλοι γαρ παρησαν ου μονον λαϊκοι, αλλα και μοναχοι των ονομαστων και περιδοξων επ’ αρετη -, εθαυμασαν επι τω λογω και αλληλοις ενατενισαντες ειπον, ως υπομειδιωντες, ομοθυμαδον μια τη φωνη· “Λοιπον ημεις ουδεποτε κοινωνησωμεν, αλλα μεινωμεν απαντες ακοινωνητοι! “.Τουτων ακουσας ο αθλιος εγω και ταλαιπωρος, κατ’ ιδιαν τε μνησθεις εκεινων αυτων των ταυτα ειποντων και των ρηματων αυτων και διαπονηθεις, εκλαυσα πικρως, εν οδυνη καρδιας μου λεγων ουτως εν εμαυτω· (60) “Αρα γε ουτω περι του πραγματος αληθως διακειμενοι και ως αδυνατον ειναι τουτο απο ψυχης λογισαμενοι, ειπον α ειπον; η ως μικρον τι μαλλον κατορθωμα λογισαμενοι το κατα τον καιρον της κοινωνιας κλαυσαι μονον, του ρηματος κατεγελασαν; “. Παντως γαρ ει μη καθ’ εκαστην ημεραν και νυκτα εργον εχει το κλαιειν τις ενωπιον Χριστου του Θεου, ουδε οτε των θειων μυστηριων μεταλαβειν βουληθη, καν οπωσουν πενθησαι η κλαυσαι ισχυσει κατα Θεον και δακρυων κατενεγκειν σταλαγμους· πως γαρ, εαν μη κατ’ οικονομιαν τινα αρρητον η συμβασιν εξ αιτιας τινος σπανιως επελθη τινι; ο ουδε θαυμαστον μοι δοκει, οπου γε πολλοι και εν αυτη τη εξοδω της ψυχης αυτων εκλαυσαν ομου και εδακρυσαν (οιμαι δε ου πολλοι, αλλα λιαν ολιγοι και ευαριθμητοι). Ει δε και τουτο αδυνατον παντη λογιζονται, το μετα δακρυων καθ’ εκαστην μετεχειν των φρικτων μυστηριων, φευ της αγνοιας αυτων, βαβαι της αναλγησιας, οιμοι της ανοιας των ταυτα λεγοντων και αμελειας και της πωρωσεως. Ει γαρ εαυτους εκρινον, ουκ αν υπο των ιδιων λογων εκρινοντο· ει μετανοιας επεμελουντο, ουκ αν αδυνατον ειναι ποτε τουτο απηρευξαντο· ει πραξιν μετηρχοντο εγκαρπον, ουκ αν αγευστοι του τοιουτου καλου της τοιαυτης δωρεας του Θεου ολως ετυγχανον· ει φοβον Θεου εν καρδια εκτησαντο, ου μονον εν τω καιρω της μεταληψεως των θειων μυστηριων δυνατον ειναι το πενθειν και κλαιειν διεμαρτυραντο, αλλα και εν παση ωρα ει οιον τε.

Διο και την υμετεραν αγαπην περι τουτου πληροφορησαι βουλομενος, ως προς εκεινους αυτους τους ουτως ειποντας τον λογον ποιουμενος, διερωτησαι προηρημαι· (61) “Ειπατε μοι, ω βελτιστοι αδελφοι, δια τι τουτο αδυνατον; “- “Επειδη, φησιν, οι μεν ευχερως και εξ ετοιμου προς κατανυξιν εχουσιν, οι δε σκληροκαρδιοι τινες και λιθοκαρδιοι οντες, ουδε τυπτομενοι κατανυσσονται. Οι ουν ουτως εχοντες, πως κλαιειν και πενθειν δυνανται και μετα δακρυων αει κοινωνειν; Αλλα και οι ιερεις αυτοι την θειαν και αναιμακτον λειτουργιαν επιτελουντες, πως δυνανται κλαιειν;”- “Αυτο ουν τουτο το ειναι σκληρους, ως φατε, και προς κατανυξιν δυσκινητους, ποθεν αυτοις, ειπατε ει επιστασθε, προσεγενετο; Ει δ’ αγνοειτε, μικρον τι του υψους υμων ανεπαισχυντες υφεντες και την ακοην ευμενως υποκλιναντες, μη απαξιωσητε μαθειν εξ εμου του εσχατου. Γεγραπται γαρ· “Εαν δε τω εσχατω αποκαλυφθη, ο πρωτος σιγατω “.

“Ποθεν ουν, φησιν, ο μεν σκληρος, ο δε ευκατανυκτος;” Ακουσον. Εκ προαιρεσεως ο μεν αγαθης, ο δε φαυλης· και εξ εννοιων ο μεν πονηρων, ο δε τοιουτων· και εκ πραξεων ο μεν εναντιων, ο δε φιλοθεων. Και ει δοκει, σκοπησον και ευρησεις απαντας τους εξ αιωνος δια μονων των τριων τουτων, οτι πολλοι εξ αγαθων εγενοντο πονηροι και εκ πονηρων αγαθοι. Ποθεν γαρ - ινα ανωθεν αυτους επαριθμησωμαι - , ο Εωσφορος εξεπεσεν; ουχι προαιρεσει και λογισμω συγκαταθεμενος πονηρω; Ποθεν ο Καϊν αδελφοκτονος εγενετο; ουχι τη πονηρα προαιρεσει εαυτον του Ποιητου προτιμησας και λογισμοις πονηροις εξακολουθησας, τω φθονω εκδοτος γεγονε και τον φονον ειργασατο; Ποθεν δε ο Σαουλ εζητει κρατησαι και αποκτειναι τον Δαυιδ, ον ως εαυτον ετιμα το προτερον και υπερηγαπα ως ευεργετην; (62) εκ φυσεως η εκ πονηρας προαιρεσεως; ευδηλον οτι εκ πονηρας προαιρεσεως· εκ φυσεως γαρ ουδεις εγενετο πονηρος, επειδη ουδε πονηρων εργων ποιητης ο Θεος, αλλα λιαν καλων, μαλα δη αγαθος ων και τουτο ου θεσει και προαιρεσει, αλλα φυσσει και αληθεια. Προς τουτοις ποθεν ο μεν εις ληστης, ο συσταυρωθεις τω Δεσποτη Ιησου Χριστω, ελεγεν· “Ει Υιος ει του Θεου, σωσον σεαυτον και ημας”, ο δε ετερος αυτω ανθυπεφερεν· “Ουδε φοβη συ τον Θεον; οτι ημεις μεν δικαιως, αξια γαρ ων επραξαμεν απελαβομεν, ουτος δε ουδεν ατοπον επραξε”; Ποθεν, ειπε μοι, ο μεν ταυτα, ο δε εκεινα εφθεγξατο; και ο μεν εδικαιωθη, ο δε κατεκριθη; Ουχι εκ προαιρεσεως εκαστος και λογισμων ο μεν αγαθων, ο δε πονηρων; Εκ τουτων γαρ και ο μεν απιστιαν, ο δε πιστιν κτησαμενος ελεγε· “Μνησθητι μου, Κυριε, εν τη βασιλεια σου”.

Ινα δε τους αλλους παρησω πολλους οντας, εκ τουτων ων ειπειν βουλομαι μαθετε και διδαχθητε οτι προαιρεσεως

αυτεξουσιοτητι εκαστος, η κατανυκτικος και ταπεινος, η σκληροκαρδιος και υπερηφανος γινεται. Και εικοτως. Δυο γαρ τινων αποτασσομενων τω βιω ομοτεχνων, ομογενων, συνηλικιωτων, εσθ' οτε και αδελφων, ομογνωμονων, ομοτροπων, πονηρων, φημι, και σκληρων, ασπλαχνων, ωμοτατων, φιλασαρκων και φιλαργυρων και παν ειδος κακιας και πονηριας μετελθοντων επισης, και εισερχομενων αυτων αμα εις το της ασκησεως σταδιον, ο μεν αυτων κατορθοι πασαν ομου αρετην, ζεσει πιστεως και προθεσεως, παντων αποκοπην ποιουμενος των κακων, ο δε χειρων η οπερ ην προ του αποταξασθαι γινεται. Ποθεν ουν ουκ επισης και τα της αρετης αυτοις κατωρθωθη, (63) ωσπερ και τα της κακιας εκορυφωθη; Ουχι οτι ο μεν προθεσει ψυχης αγαθης παντα τα κατα Θεον υπεμεινε λυπηρα, και προς τουτοις προσεχων ην εξ αυτης εισοδου και αποταγης νουνεχως ταις θειαις Γραφαις και οικοθεν αφ' εαυτου το αγαθον ποιειν εξελεξατο, μιμουμενος τους των ευλαβεστερων ανδρων βιους και συναμιλλωμενος αυτοις εν νηστειαις και προσευχαις, εν δεησεσιν, εν σιωπη χειλεων, εν κατανυξει και δακρυσιν, εν αποχη βρωματων ηδεων και ακαιρων ομιλιων, εν αποχη θυμου και οργης και κραυγης, υπομενων εμπονως υβρεις και θλιψεις και στενοχωριας, και τα ευτελη και ατιμοτερα εκλεγομενος των εργων, μη αντιλεγων η γογγυζων επιτασσομενος, αλλα προθυμως επιτελων παντα και τον εσχατον αει μεταδιωκων τοπον και εαυτον ευτελεστερον λογιζομενος παντων και, απλως ειπειν, παντα ποιων μετα γνωσεως, οσα ημας αι θειαι Γραφαι σαφως εκδιδασκουσιν, ινα τυχων ελεους και συγχωρησεως των προτερων κακων, ευρη παρρησιαν ενωπιον του Θεου; Ο δε τα εναντια τουτων παντων προθεσει ψυχης πονηρας ποιων, εμεινεν οπερ ην και προ του αποταξασθαι πονηρος, ινα μη λεγω και χειρων η οπερ ην.

Ουτως ουκ εκ φυσεως, ωσπερ τινες οιονται, αλλ' εκ προαιρεσεως γινεται πας ανθρωπος ειτε ταπεινος και ευκατανυκτος, ειτε σκληρος την καρδιαν και πεπωρωμενος και ακατανυκτος. Ποτε γαρ, ειπε μοι, κατανυγησεται την ψυχην και δακρυον εκ οφθαλμων σταλαξει ο πασαν ημεραν σχεδον ωδε κακεισε περιερχομενος και μητε σιωπης χειλεων, μητε ευχης, (64) μητε αναγνωσεως και ησυχιας επιμελουμενος, αλλα ποτε μεν προσομιλων τοις πλησιον εν ταις συναξεσι, και ου μονον εαυτον αλλα και οις προσομιλει της ωφελειας αποστερων, ποτε δε διασυρων και λοιδορουμενος τους ευλαβεις των αδελφων και αυτον εσθ' οτε τον προηγουμενον; Ποτε κατανυξιν κτησεται ο παντα περιεργαζομενος τα της μονης, και ου μονον τα της μονης, αλλα και ενος εκαστου τον βιον; και ποτε μεν λεγων προς τινας των αδελφων· "Ηκουσα χθες το και το" φησι, ποτε δε· "Εμαθες τι

τω δεινι συνεβη τω ταπεινω;" και παλιν· "Ηκουσατε του δεινος την συμφοραν; ". Ο τοιουτος αρα ποτε των οικειων αναμνημονευσει κακων, ινα και πονεσας δακρυον καταφερη εξ οφθαλμων αυτου; Ο δε και της συναξεως εξερχομενος εν τω καιρω της αναγνωσεως των θειων Γραφων και εγγυς η μακραν καθημενος και προσομιλων μετα τινων – ποτε μεν εκεινου ποτε δε των αλλων τας ανωφελεις συντυχιας προβαλλομενων και ουτω λεγοντων· "Ηκουσατε, φησι, τι τον δεινα πεποιηκεν αδελφον ο ηγουμενος; " ο δε· "Λοιπον, εαν ειπω υμιν τι τον δεινα πεποιηκεν τον ταπεινον, τι εχετε ειπειν; "- και ουτω τοιαυτα και χειρονα τουτων ο ομιλων και απασχολων και απασχολουμενος εις φλυαριας τοιαυτας, ποτε εις συναισθησιν ελθη των οικειων αμαρτηματων και εαυτον αποκλαυσεται;

Ο γαρ μη προσεχων τοις θεοπνευστοις λογιοις, μηδε θυραν τιθεμενος περι τα χειλη αυτου, μηδε αποστρεφων το ους αυτου εξ ακοης ματαιας και μεμνημενος της εσχατης απολογιας και του φοβερου βηματος του Χριστου, οπως γυμνοι και τετραχηλισμενοι οφειλομεν παραστησεσθαι παντες αυτω και δουναι λογον υπερ των βεβιωμενων ημιν, (65) πως αρα, ει πλειον των εκατον χρονων επιζησει εν τω μοναχικω σχηματι, δακρυον κτησεται και πενθησει θερμως εαυτον; Πως ο των πρωτειων αντιποιουμενος εν τη στασει της εκκλησιας, εν τη καθεδρα της τραπεζης, και υπερ των τοιουτων αει μαχομενος και λυπουμενος, λυπηθησεται ποτε υπερ της ιδιας ψυχης και κλαυσει πικρως ενωπιον του Θεου; Ο δε και προφασιζομενος προφασεις εν αμαρτιαις, αδυναμιαν προβαλλομενος, δυνατος ων και σφριγων και νεος, εν τη στασει της εκκλησιας, και παραμετρων εαυτον τοις πολλα κοπιασασι και χρονισασι τη ασκησει των ευλαβεστερων αδελφων, λεγων· "Μη δευτερος ειμι του δεινος η του δεινος εγω; οτι εκεινος επακουμβιζων ισταται και απερχομενος ισταται"- συνεξισαζων εαυτον εκεινοις, ο ισως αναξιος ων και της κατω χωρας, ποτε της εαυτου ασθενειας επιγνωμων γενηται, ινα και στεναξας απο ψυχης κατανυγη την καρδιαν και δακρυση τοις οφθαλμοις; Η γαρ κενοδοξια, δουλον αυτον τη ακηδια εκδουσα, ουκετι εν ουδενι καρτερησαι αφιησιν αυτον εν υπομονη· και διαγει εκτοτε εκαστος των τοιουτων εις πασαν συναξιν εν ραθυμια και αμελεια, τοις πλησιαζουσιν αυτω και ανεχομενοις ακουειν αυτου προσομιλων συνεχως ματαια και γραωδη μυθευματα. Και ουτως αναισθητως η μαλλον ειπειν αναλγητως τοις πνευματικοις και θεοσεβεσιν ανδρασι συνεισερχομενος εν ταις θειαις συναξεσιν, ανωφελως εκειθεν εξερχεται, μηδεμιαν αλλοιωσιν ολως προς το κρειττον επαισθανομενος προσγινομενην αυτω, την δια της κατανυξεως τοις αγωνιζομενοις απο Θεου διδομενην, τουτο μαλλον αρκειν εαυτω οιομενος, το μη απολιμπανεσθαι των τετυπωμενων (66)

συναξεων – ορθρου λεγω και λυχνικου και των ψαλλομενων ωρων -, ουτως απλως εις την κατορθωσιν των αρετων και την τελειωσιν των τετελειωμενων, εις την κατα Χριστον ηλικιαν. Εγνων γαρ τινας υπο της τοιαυτης απατης κατασχεθεντας και σπουδην μεν ποιουμενους ωστε μη περιπεσειν εις αμαρτιαν τινα σαρκικην μεθ' ετερων συναφθεντας σωματων· οπως δε τα εν κρυφη γινομενα η και εν τω αφανει μελετωμενα της καρδιας μη εκφυγειν το καθολου φροντιζοντας, και οιομενους σωθησεσθαι ανευ τινος αλλης εργασιας, ευχης λεγω και σιωπης χειλεων και αγρυπνιας και εγκρατειας και πτωχειας πνευματικης και ταπεινωσεως και αγαπης, μετα μονης της απλως ουτω γινομενοις εν ταις συναξεσιν υπαντης. Αλλ' ουχ' ουτως εχει· Θεος γαρ ου βλεπει εις προσωπον, ουδε εις μονην την εξωθεν καταστολην των ηθων, ουδε εις τας κραυγας ημων, αδελφοι, αλλ' εις καρδιαν συντετριμμενην και τεταπεινωμενην και ησυχον και τον φοβον του Θεου επιφερομενην· "Επι τινα γαρ, φησιν, επιβλεψω, αλλ' η επι τον πραον και ησυχον και τρεμοντα μου τους λογους".

Τι δε και περι των αναξιως προσερχομενων και αιτησεις ποιουμενων εις τους προεστωτας αυτων ειπω; Και οι μεν οσοι ευλαβειας δηθεν της εξωθεν επιμελομενοι μονον η, μαλλον ειπειν, οσοι προς τα κερδη και την δοξαν και τα παροντα μονον κεχηνασιν· "Ουκ εσμεν αξιοι, φασι, και ημεις, τιμιε πατερ, διακονησαι τη μονη και τοις αδελφοις; η μονος ο δεινα και ο δεινα εις την δεινα και δεινα διακονιαν εστιν αξιος, και οικονομειν οιδεν εκεινος κρειττον παρ' ημας τα πραγματα; (67) Δοκιμασον, ει βουλει, και ημας και ευρησεις ποιουντας και οικονομουντας κρειττον η ως εκεινοι τα της μονης πραγματα", οι δε οσοι τη αμελεια και ραθυμια εξ αυτης αυτων της αποταγης εκδοτους δεδωκασιν εαυτους, αδυναμιαν σωματος προβαλλομενοι, οι απο του κοσμου χθες και πρωην ελθοντες και μυριων κακων γεμοντες, προ του υποταγηναι και ιδρωσαι και κοπιασαι αυτους εις το εργον του Θεου, απερχομενοι ιστανται, ως ειρηται, μετα των πολλα κεκοπιασαντων επακουμβιζοντες. Και εαν ειπη ο πλησιον αυτου προς ενα τουτων· "Εισελθε, αδελφε, εις τον συνηθη σου τοπον και στηθι ψαλλων εκει μετα των αδελφων· δυνασαι γαρ", αποκρινεται λεγων· "Απο των ωδε μαλλον προσεχεστερον ακουων, καλλιον ψαλλω ηπερ αφ' ου εκ συνηθειας ισταμαι τοπου". Εαν δε παλιν προσθεις ο αδελφος ειπη αυτω· "Ου δυνασαι ωδε ιστασθαι, αδελφε, ανευ προσταξεως του προεστωτος ημων", ακουσας εκεινος ευθυς απελθων αιτειται τον προεστωτα, σωματος αδυναμιαν προφασιζομενος και ασθενειαν, εως ου επιτυχη του ιδιου σκοπου· "Και ινα, φησι, πατερ, ακουω τον πρωτον κανοναρχον και ισταμαι εις το πρωτον στηθεον η εις το δευτερον

του δεινος εγγυς", παρισαζων εαυτον τω κεκοπιακοτι πολλα· και οπηνικα του σκοπου τυχη, εκτοτε ουδεποτε δυναται στηναι εν τω χορω. Κατα μικρον δε και εις πασαν αλλην υποθεσιν τοις πρωτοις ο τοιουτος σπουδαζων συναριθμειν εαυτον, την εξωθεν ευλαβειαν υποκρινεται, προσποιειται κοσμιαν καταστολην, τοις ερχομενοις εν τη μονη φιλοις των αλλων και αρχουσι σπουδαζει προσυπανταν και εν οις προσερχονται αδελφοις συχνοτερον απερχεται επι τω γνωριμος γενεσθαι αυτων, ωφελεισθαι προφασιζομενος υπο των λεγομενων υπ' εκεινων συντυχιων και ερμηνειων της θειας Γραφης.

(68) Λοιπον ουν περιτρεχειν αρχεται το μοναστηριον απο κελλης εις κελλαν απερχομενος και λεγων ενι εκαστω· "Πιστευσον, αδελφε, ουτως σε αγαπω, οτι εαν μη ιδω σε, ουδε ζην νομιζω την ημεραν εκεινην". Ει μεν ουν ευρεθη τις, εξ ων απερχομενος ταυτα λεγει, φοβουμενος τον Θεον, αποκρινεται λεγων αυτω· "Μνησθειη σου ο Θεος της αγαπης, αδελφε μου· τι γαρ και βλεπεις εις εμε αγαθον;". Ο δε· "Και τι, φησιν, ουκ εχεις συ των καλων; Ποιος γαρ ουτω πραΰς, ευλαβης, σοφος, γνωστικος, απλαστος και το μειζον παντων πατρος σπλαχνα κεκτημενος, προς παντας φιλαδελφος ων;" Ταυτα δε λεγων προς το γευσασθαι αποβλεπεται μετ' αυτου. Ο δε πνευματικος αδελφος ομιλει αυτω κατα την δοθεισαν αυτω χαριν τα προς σωτηριαν ψυχης και, οσον το εφ' εαυτον τους επαινους αυτου απωθουμενος, διορθουται τον αδελφον. Ει δε μη τοιουτος ευρεθη, αλλ' απ' εναντιας σαρκικος και αστηρικτος, ευθυς φυσιουται εν εαυτω υπο των επαινων εκεινου και αποκριθεις λεγει προς αυτον· "Και τι κρεισσον της αγαπης, ω πατερ και αδελφε; οντως ουδεν· και μακαριος ο ταυτην κτησαμενος", και αλλα τινα, οσα οιδε τον κολακα αποδεχεσθαι και προς ευφημιαν αυτου διερεθιζειν. Ειτα ωσπερ τοις επιπλαστοις επαινοις καταθελγομενος, νοος κουφοτητι χαυνωθεις ο τοιουτος, ει μεν των ευπορων εστιν, αυτικα ουδ' υποχωρησαι τουτον εα, αλλ' αξιοι συνεστιασθηναι αυτον αυτω, και βρωμασιν αυτον δεξιουμενος κενους επαινους αντιλαμβανει, τους εις αερα μεν διαλυομενους, βλαβην δε ου την τυχουσαν τη αυτου προξενουντας ψυχη. Ει δ' ουν αλλα μετα τας πολλας και ανωφελεις ομιλιας λεγει αυτω· (69) "Μηδεν μοι μεμψη, αδελφε. Οιδεν η αγαπη, ουδεν εχω αξιον σου, ινα συν εμοι τροφης μεταλαβης. Αλλ' επει τοιαυτην διαθεσιν και αγαπην προς ημας τους ταπεινους κεκτησαι, εχομεν απο του νυν κοινως και φιλικως καταπολαυειν ων αν επιχορηγηση Κυριος ημιν εις βρωσιν, και συνευφραινεσθαι σοι". Εκτοτε ουν παρεμπιπτει εν εκατεροις τουτοις φροντις ανεξαλειπτος, και ου παυονται πορους επιζητουντες, οθεν αν και προσγενηται αυτοις δια της των

βρωματων δαψιλειας την δοκουσαν αγαπην βεβαιοτερον εμπεδωσασθαι.

Ουτω τοινυν μετα παντων προφασει αγαπης, μαλλον δε απατης συνδησας εαυτον τοις πασι, ποτε μεν αυτος αλλον, ποτε δε των αλλων ο καθ' εις αυτον προσκαλουμενος, ουκ επιλειπει αυτον τραπεζα και ευθηνια των εις τρυφην χορτασματων εις κορον, και ουτω γινεται χοιρος και δεσμειται ταις ηδοναις και θεραπευει ενδελεχως την γαστερα, οκνω γαρ ειπειν και τα αυτου υπογαστρια. Διο και μετ' επιτηδευσεως εκ των ερανων γαστριζομενος καθ' εκαστην της εσπερας ερχομενης μετα την των αποδειπνιων ακολουθιαν εις το κελλιον αυτου απερχομενος, λεγει τω υπουργουντι αυτω· "Ιδε, ταπεινε, τω διψει συνεχομαι. Αλλα θερμον ευτρεπισας, δος μοι πιειν και αναψυξαι της διψης". Εκεινος ουν, ως εξ εθους εχων, ευνους ευρισκεται παραχρημα και δραστικωτατος υπηρετης, οια δη και αυτος αυτω συνευωχουμενος και ζωηροτερον μαλλον πινων τον οινον και εκτροφων, του σκοτους αυτω λανθανειν επιβραβευοντος. Ος και μετα το πιειν απαξ προς ορεξιν αυθις διεγειρεται βρωματων και λεληθοτως τη των βρωματων ηδυτητι ωσπερ υποκλεπτομενος, ανεπαισθητως κορεννυται και παχειαν απεργαζεται την γαστερα και δυσμεταχειριστον και τη της ψυχης ορμη μη υπεικουσαν. (70) Τοτε λεγει αυτω ο λογισμος· "Απολυσον σου τον υπουργον και στηθι ποιησον σου την συνηθη ευχην". Ανταποκρινεται ο ετερος λογισμος και λεγει αυτω· "Και πως ισχυεις στηναι εμπεπλησμενος ων και καταγομος; Κοιμηθητι μικρον και τη φυσει βοηθησον εις το εξαναλωσαι τα βρωματα και προ της συναξεως εγερθητι. Και τοτε μαλλον, ευκινητον εχων το σωμα, ευξη καλως". Υπακουει τω λογισμω και πεσων υπνοι και εαν εξυπνος γενηται, ουκ εγειρεται, αλλα λεγει· "Ταχυ εστιν, υπνωσω ετι μικρον". Και ουτως υπερτιθεμενου, φθανει η συναξις του ορθρου, και τηνικαυτα εγειρομενος εισερχεται εις την συναξιν, το συνειδος εχων ελεγχον της αμελειας και ραθυμιας αυτου.

Καθως ουν προειπομεν, ως εθος αυτω εστι, συχνοτερως εις τας των φιλων και αγαπητων πατερων κελλας απερχομενος εως βραδυ καθηται συνδειπνων, συμπινων, προσομιλων αυτοις· και ουτως εν τω κελλιω ερχομενος, αχρηστος γινεται ου μονον εν τη εσπερινη ευχη, αλλα δη και εν τη του ορθρου συναξει, μηδεν ολως πνευματικον η εννοησαι η διαπραξασθαι δυναμενος. Αλλα και εν τη αυτου κελλη, εαν ετερος ελθων παραβαλη, ομοιως την νυκτα παρελκει, εσθ' οτε λοιδορων και κατακρινων βιους ετερων, και μενει ουτος τον ολον της ζωης αυτου χρονον προσαπολλυς εν κραιπαλη και μεθη και μεριμναις ουκ αγαθαις.

Αλλα τινος ενεκα ταυτα παντα διηλθον; Ινα δειξω υμιν, αδελφοι, οτι ο τοιουτον ελκων βιον ου δυναται ποτε δακρυον εξ οφθαλμων αυτου καταγαγειν· πως γαρ ο αει την αυτου θεραπευων γαστερα και διηνεκως φροντιζων ομοιως τοις εθνεσι τι φαγεται αυριον και τι πιεται (71) και ως δεσποινη δουλευων τη του φαρυγγος ηδονη; Δωμεν δε και απεχεσθαι των ειρημενων αυτον και μητε προς αλλου τινος κελλαν χωρειν, μητε αλλον αυτον υποδεχεσθαι εν τη κελλη αυτου, μητε κορω γαστρος και ποτω και αργολογιαις προσανεχειν, αλλα κλεισαντα τας θυρας ενδον μενειν της κελλης μονωτατον· τι ουν ο οφελος αυτω, εαν μη πνευματικη υπαρχη και μετα γνωσεως η εργασια αυτου, αλλα καθηται αναγινωσκων προς το αποστηθισαι τι, ινα εχη τουτο λεγειν εν καιρω συναξεως η και παρουσια φιλων, ωστε φαινεσθαι αυτον γνωστικον; Θωμεν δε οτι ουχ ενεκα τουτου, αλλα χαριν ωφελειας και του ακουσαι λογον Θεου εντυγχανει ταις θειαις Γραφαις, ειτα εγερθεις ισταται εις προσευχην· η δε προσευχη αυτου εστωσαν, ει δοκει, ψαλμοι δυο η τρεις η δεκα η εκατον, αι προσκυνησεις ωσαυτως, οσας αν και ειποις ποιειν, ειθ' ουτως εκπληρωσας παντα ανακλινεται και πλεον ουδεν· τι ουν, ειπε μοι, οφελος αυτω εκ της τοιαυτης και μονον εργασιας, εαν μη και ο καρπος της ευχης και της αναγνωσεως επανθηση τη ψυχη αυτου δια των δακρυων της μετανοιας, ος εστιν η απαθεια, η επικτησις της ταπεινοφροσυνης ομου και πραοτητος, και η γνωσις μετα σοφιας του πνευματος; Παντι γαρ τω μετα γνωσεως εργαζομενω την πνευματικην εργασιαν των εντολων του Θεου αναλογως διχα πασης αμφιβολιας η των ειρημενων επιγινεται κτησις της εμπονου εργασιας αυτου. Ει δε εργαζομενω κατα το δοκειν και πονουντι ουκ επανθησει τα ειρημενα, ουκ εστιν κατα Θεον η εργασια αυτου αλλα μονον προς ανθρωπων αρεσκειαν, και εικοτως των κρειττονων εξαμαρτανει.

(72) Ουτω τοινυν αει τον εαυτου βιον εκαστος των προειρημενων διερχομενος, δυνησεται ποτε αρα, ως ο απο της αρχης της αποταγης αυτου δους εαυτον ολον εις το παντα τα κατα θεον λυπηρα υπομειναι και παθειν, καθως ανωθεν προειρηκαμεν, δακρυον η κατανυξιν κτησασθαι η την εκ του κοσμου συνουσαν αυτω κακιαν και πονηριαν και σκληροκαρδιαν αποβαλεσθαι και ταπεινωσιν κτησασθαι; Ουδαμως. Πλανα εαυτον οστις αν η, ο ταυτα νομιζων η και νομοθετων. Ως γαρ ουκ ενδεχεται τον μη εκπυρουμενον σιδηρον τω πυρι ομοιως τω εκπυρουμενω λαμπρυνεσθαι η εις απαλοτητα δι' ετερας τινος μηχανης ερχεσθαι και χαλκευεσθαι και εις εργαλειον κατασκευαζεσθαι ποτε ευχρηστον, ουτως ουδε τον αμελη και ραθυμον και τοιουτον ελκοντα βιον επιβλαβη, οιον ο λογος εδηλωσε, δυνατον τω αναδεξαμενω εκ πρωτης τυπους αγαθους εξ υπακοης πατερων

πνευματικων και βιον εναρετον εχοντι εξισωθηναι και των αυτων εκεινω καταπολαυσαι δωρεων και χαρισματων του Πνευματος. Και εικοτως. Ο μεν γαρ ταπεινος ων την καρδιαν και ταπεινοτερας εχων τας εννοιας και συντετριμμενον τον λογισμον προαιρουμενος τε σπουδαιοτερον ταις θειαις Γραφαις εξακολουθειν και πασαν υπομενων θλιψιν και παντα πειρασμον υποφερων, ετι δε και μετα παντων των ευτελεστερων συναριθμων εαυτον, τας πραξεις αυτου δηλονοτι και τα κακα αναλογιζομενος και μεμφομενος εαυτον καθ' εκαστην και βλεπων αμαρτωλον εαυτον, προκοπτει συντομως και υπο της θειας χαριτος, οταν μη εχη ανθρωπον, τα προς σωτηριαν διδασκεται, εξοριζων κατ' ολιγον απο της αυτου ψυχης τας ενουσας αυτω απο του κοσμου κακιας και πονηριας, (73) αντεισαγων δε αντ' εκεινων τας αρετας. Ο δε γεμων ακαθαρσιας ομου και οιησεως και μη βουλομενος ενωπιον της κραταιας χειρος του Θεου ταπεινωθηναι και ανακαλυψαι τα της καρδιας αυτου πατρι πνευματικω και κολληθηναι αυτω και παντα δρασαι και παθειν, οσα προς αρετην και Θεον μετα συνεσεως φερει και τελεοι τον κατα Θεον ανθρωπον, γινεται χειρων η οπερ ην εν τω κοσμω του υλικου πνευματος αντιστραφεντος και ενοικησαντος εις αυτον μετα των επτα πνευματων της πονηριας. Και ουτως ο μεν υπερβαινει τοσουτον και υπερνικα τον συνεισελθοντα αυτω αδελφον, οσον ο τρεχων ελευθεριως τον εν δεσμοις και πεδαις σιδηραις κατεχομενον· ο δε ηττηται και τοις προτεροις εναπομενει κακοις η και χειροσι, μη θελησας οικοθεν εκλεξασθαι και ποιησαι το αγαθον εν τω υπεισελθειν και αναδεξασθαι τους αγωνας της αρετης.

Δια τουτο ουν, ως εφθην ειπων, εργασιας εστι καρπος η κατανυξις και καρπων προξενος, μαλλον δε ποιητικη πασων των αρετων και δημιουργος αυτη καθεστηκε, καθως πασα Γραφη θεοπνευστος μαρτυρει. Τοιγαρουν και ο θελων κοψαι παθη η κτησασθαι αρετας, ταυτην προ παντων των καλων και μετα πασων των αρετων οφειλει επιμελως εκζητειν. Χωρις γαρ ταυτης ου θεασεται καθαραν ποτε την εαυτου ψυχην· ει δε μη ταυτην, ουδε το σωμα παντως κτησεται καθαρον. Ανευ γαρ υδατος αμηχανον εκπληθηναι το ρερυπωμενον ιματιον, και διχα δακρυων αμηχανεστερον αποπλυθηναι και καθαρθηναι κηλιδων και μολυσμων την ψυχην. Μη προφασιζωμεθα προφασεις (74) ψυχοβλαβεις και ματαιας, μαλλον δε ειπειν εις απαν ψευδεις και της απωλειας προξενους, αλλ' εκζητησωμεν την βασιλιδα ταυτων των αρετων ολοψυχως.

Ο γαρ ταυτην ολοψυχως επιζητων, ευρισκει αυτην· μαλλον δε αυτη παραγινομενη ευρισκει τον εκζητουντα επιπονως αυτην, και καν χαλκου καν σιδηρου καν αδαμαντος σκληροτεραν εχη

καρδιαν, αμα τω παραγενεσθαι κηρου παντος μαλακωτεραν ταυτην εργαζεται. Πυρ γαρ εστι θειον διαλυον ορη και πετρας και λεια παντα ποιουν και μεταποιουν εις παραδεισους και αλλοιουν τας αυτο δεχομενας ψυχας. Μεσον γαρ τουτων πηγη βλυζουσα γινεται, υδωρ ζωης αει πηδων και αλλομενον και καταρδευον πλουσιως αυτας, και ωσπερ απο δεξαμενης τινος καταρρεον εις τους εγγυς και μακραν, και υπερεμπιπλουν τας μετα πιστεως δεχομενας τον λογον ψυχας. Εκπλυνει μεν γαρ εκ πρωτης του ρυπου τους μετοχους αυτου, ειτα συνεκπλυνει τα παθη και απορρυπτει, ωσπερ τραυματων λεπιδας ταυτα εξανασπων, φημι δη πονηριαν, φθονον, κενοδοξιαν και ταλλα παντα α τουτοις συνεπεται· ου μονον δε αλλα και ωσπερ τις φλοξα περιτρεχουσα κατ' ολιγον εξαφανιζει εκκαιουσα καθ' ωραν ως ακανθας αυτας και καταφλεγουσα· ητις και πρωτον μεν ποθον εμποιει της τελειας τουτων ελευθεριας τε και καθαρσεως, επειτα και των αποκειμενων και ητοιμασμενων παρα Θεου αγαθων τοις αγαπωσι αυτον.

(75) Ταυτα δε παντα μετα δακρυων, μαλλον δε δια των δακρυων, το της κατανυξεως θειον πυρ απεργαζεται· ανευ δε δακρυων, ως εφαμεν, ουδε εν τουτων η εν ημιν αυτοις η εν τισιν ετεροις γεγονε ποτε η γενησεται. Ουδε γαρ απο των θειων Γραφων αποδειξει τουτο τις, οτι δακρυων διχα και κατανυξεως διηνεκους εκαθαρθη τις ανθρωπων ποτε η αγιος γεγονεν η Πνευμα Αγιον ελαβεν η τον Θεον εθεασατο η σκηνωσαντα ενδον αυτου εγνωκεν η ολως τουτον εσχε ποτε ενοικον εν τη καρδια αυτου, μη προηγησαμενης μετανοιας και κατανυξεως και ως απο πηγης αει βρυοντων δακρυων διηνεκων, των κατακλυζοντων δηλονοτι και την της ψυχης εκπλυνοντων οικιαν, και αυτην καταδροσιζοντων και αναψυχοντων την υπο του απροσιτου πυρος κατεχομενην και καταφλεγομενην ψυχην.

Οι ουν λεγοντες μη ειναι δυνατον καθ' εκαστην νυκτα και ημεραν πενθειν και κλαιειν, εαυτους πασης αρετης γυμνους ειναι διαμαρτυρονται. Ει γαρ οι πατερες ημων οι αγιοι ουτως αποφηναμενοι λεγουσι· "Ο θελων κοψαι παθη, κλαυθμω κοπτει αυτα και ο θελων κτησασθαι αρετας, κλαυθμω κταται αυτας", ευδηλον οτι ο μη κλαιων καθ' εκαστην, ουτε τα παθη κοπτει ουτε τας αρετας κατορθοι, καν, ως οιεται, δοκη πασας μετερχεσθαι. Τι γαρ ωφελουσιν, ειπε μοι, τα εργαλεια της τεχνης του τεχνιτου μη παροντος, του την υλην ειδοτος μεταχειρισασθαι και ταυτην ποιησαι σκευος αρμοδιον; Τι δε τον κηπουρον ονισησιν, εαν ολον μεν τον κηπον εργασηται και λαχανου παν γενος σπειρη τε και φυτευση εν αυτω, μη κατελθη δε υετος ανωθεν επ' αυτοις η μη ουσης αρδειας αυτω υδατος; Παντως ουδεν. Ουτως ουδε ο τας αλλας αρετας (76) μετερχομενος και κοπιων εν αυταις ονησεται τι

χωρις ταυτης της αγιας και μακαριας δεσποινης και δημιουργου πασων των αρετων.

Ωσπερ γαρ βασιλευς διχα του υπ' αυτον στρατευματος ασθενης και ευχειρωτος τοις πασι γινεται και ουδε βασιλευς φαινεται, αλλ' ως εις των λοιπων ανθρωπων εστιν, ωσαυτως δε και τα του πληθους στρατευματα και στρατοπεδα διχα βασιλεως η του αρχιστρατηγου αυτων ευχερως διασκορπιζονται και υπο των αντιπαλων εξαφανιζονται, ουτως λογισαι ειναι το πενθος προς τας λοιπας αρετας. Στρατοπεδον μεν γαρ επι το αυτο συναγομενον απασας νοει μοι ειναι τας των εισαγωγικων αρετας, βασιλεα δε τουτων και στρατηγαρχην το μακαριον πενθος και τον κλαυθμον, δι' ου επι παραταξιν απαν διατιθεται και παρατασσεται το στρατοπεδον, προθυμοποιουμενον, αλειφομενον, ενισχυομενον, διδασκομενον, οπλα τε αιρειν και οπη δει και πως και ποτε και ποταπα και επι ποιω και ποταπω τω αντιπαλω κατα καιρον και καιρους καλως οριζομενον, τινας τε πεμπειν σκοπους και οποιους ισταν φυλακας και τι τοις απο των αντιπαλων πεμπομενοις προσδιαλεγεσθαι χρη και ποιοις - εστι γαρ και απο μονης ομιλιας τρεψαι παντας αυτους, ενιοτε δε και εκ του μηδε εις συντυχιαν αυτους προσδεξασθαι -, πως δε και ενεδρας κατ' αυτων και λογους ειτουν εγκρυμματα, και ποτε και ποιους του στρατοπεδου εις τουτο εκπεμψαι και εν ποιοις τοποις, αυτο δη το πενθος, λεγω, σαφως διαταττεται· ανευ δε τουτου ο λαος των αρετων απας ευχειρωτος.

Και δια τουτο προ παντων και μετα παντων εργον εστω πασιν ημιν, αδελφοι, η μετανοια και ο συνημμενος ταυτη κλαυθμος· και τα τω κλαυθμω συνεπομενα δακρυα· ουτε γαρ διχα μετανοιας κλαυθμος, (77) ουτε διχα κλαυθμου δακρυα, αλλα τα τρια ταυτα αλληλοις συνδεδενται, και ουκ εστι διχα του ετερου φανηναι το ετερον. Μη ουν λεγη τις αδυνατον ειναι το καθ' εκαστην κλαιειν· ο γαρ τουτο λεγων, αδυνατον ειναι λεγει και το καθ' εκαστην μετανοειν και ανατρεπει πασας τας θειας Γραφας, ινα μη λεγω και αυτην την εντολην του Κυριου την λεγουσαν· "Μετανοειτε, ηγγικε γαρ η βασιλεια των ουρανων", και παλιν· "Αιτειτε και ληψεσθε, ζητειτε και ευρησετε, κρουετε και ανοιγησεται υμιν". Ει γαρ το μετανοειν και κλαιειν και δακρυειν καθ' εκαστην λεγεις αδυνατον, το ταπεινοφρονειν και παντοτε χαιρειν και αδιαλειπτως προσευχεσθαι, αλλα μην και αυτην κτησασθαι καθαραν την καρδιαν απο παντοιων παθων τε και λογισμων πονηρων προς το θεασασθαι τινα τον Θεον, πως ερει ποτε δυνατον παρα ανθρωπων κατορθωθηναι φθαρτων; Ουδαμως· και ουτω γενησεται σοι το μετα απιστων καταταγηναι και ου πιστων. Ει μεν γαρ ο Θεος παντα ταυτα ως δυνατα παρ' ημιν γινεσθαι και ειπε και

λεγει και καθ’ εκαστην βοα, συ δε αντιλεγεις απ’εναντιας εκεινω, αδυνατα λεγων ειναι ημιν και ου δυνατα, παντως των απιστων διαφερεις ουδεν.

Θελεις ουν μη κοινωνησαι ποτε διχα δακρυων; Ποιησον τα παρα σου καθ’ ημεραν αδομενα τε ομου και αναγινωσκομενα, και τηνικαυτα δυνηση και τουτο αδιαλειπτως επιτελειν. Ποια ταυτα; Και ολως συ αγνοεις; Ακουε του λεγοντος· “Ου γαρ οι ακροαται του νομου δικαιοι ουτοι παρα τω Θεω, αλλ’ οι ποιηται του νομου δικαιωθησονται”. Αλλ’ ινα μη τον λογον μηκυνωμεν, αυτα σοι λεγω, τα του Δαυιδ (78) αναμνησομαι ρηματα· “Ει αναβησομαι, φησιν, επι κλινης στρωμνης μου, ει δωσω υπνον τοις οφθαλμοις μου και τοις βλεφαροις μου νυσταγμον και αναπαυσιν τοις κροταφοις μου, εως ου ευρω τοπον τω Κυριω, σκηνωμα τω Θεω Ιακωβ”, και παλιν· “Ουκ εστιν ειρηνη εν τοις οστεοις μου απο προσωπου των αμαρτιων μου, οτι αι ανομιαι μου υπερηραν την κεφαλην μου, ωσει φορτιον βαρυ εβαρυνθησαν επ’ εμε. Προσωζεσαν και εσαπησαν οι μωλωπες μου απο προσωπου της αφροσυνης μου. Εταλαιπωρησα και κατεκαμφθην εως τελους, ολην την ημεραν σκυθρωπαζων επορευομην. Εκακωθην και εταπεινωθην εως σφοδρα, ωρυομην απο στεναγμου της καρδιας μου και εγενομεην ως στρουθιον μοναζον επι δωματος, ωμοιωθην πελεκανι ερημικω, οτι σποδον ωσει αρτον εφαγον και το πομα μου μετα κλαυθμου εκιρνων. Εκοπιασα εν τω στεναγμω μου, λουσω καθ’ εκαστην νυκτα την κλινην μου, λουσω καθ’ εκαστην την κλινην μου την στρωμνην μου βρεξω”. Φησι δε και ο της Κλιμακος αγιος Ιωαννης· “Διψα και αγρυπνια εξεθλιψαν καρδιαν· καρδιας δε θλιβεισης εξεπηδησαν υδατα”. Οποσα δε και αλλα περι τουτων ημιν διαλεγεται, αυτη τη βιβλω ο θελησας εγκυψαι μαθησεται.

Ει ουν και συ ταυτα, α καθ’ εκαστην ψαλλεις και αναγινωσκεις η αλλων αναγινωσκοντων ακουεις, απαραλειπτως εν ολη καρδια μετα ταπεινοφροσυνης και πιστεως διαξεις, αμην ευαγγελιζομαι σοι χαραν μεγαλην, οτι εαν επιμεινης ταυτα ποιων, διψων, αγρυπνων, μεχρι θανατου υποτασσομενος και υπακουων αδιακριτως και ανυποκριτως τω προεστωτι σου, (79) υποφερων τε πασαν θλιψιν και υβριν και λοιδοριαν και διαβολην, ου μην δε αλλα και μαστιγας και αικιας παρα των ευτελεστερων σου αδελφων, εν παση ευχαριστια διατιθεμενος αμνησικακως προς αυτους και υπερ αυτων προσευχομενος, χαιρε και αγαλλια χαρα ανεκλαλητω, οτι ου μονον εν εσπερα και πρωΐ και μεσημβρια, αλλα και εσθιοντι σοι και πινοντι και πολλακις προσομιλουντι, ψαλλοντι και αναγινωσκοντι και ευχομενω και επι κλινης ανακειμενω σοι, η θεια δωρεα και ανεκλαλητος αυτη ελθουσα καταδιωξει σε πασας τας ημερας της ζωης σου και συνοδευσει σοι εν οδω και συγκαταλυσει σοι

καταλυοντι και διακονουντι συνδιακονησει σοι, παραμυθουμενη και παρακαλουσα τας εκ του κοπου οδυνας σου. Και τοτε γνωσεις, ως λιαν πρεποντως και καλως ο αγιος ειρηκε Συμεων μη κοινωνησαι ανευ δακρυων τινα, και ως δυνατον τουτο και επ' αληθειας πασιν αρμοδιον. Ου γαρ εκεινος, αλλα δι' εκεινου το Αγιον Πνευμα και ειπε και εγραψεν. Ει γαρ ουδεις αναμαρτητος, ουδ' αν ημερα μια η ζωη αυτου, και ουδεις δυναται αγνην εχειν την καρδιαν, ευδηλον οτι ανευ μετανοιας και δακρυων οφειλει ανθρωπος διελθειν μιαν και μονην ημεραν εν παση τη ζωη αυτου· οσον το επ' αυτον. Ει γαρ και μη εχει δακρυα, αλλα τεως ζητειν οφειλει ταυτα εξ ολης ισχυος τε και ψυχης. Ουδε γαρ αλλως δυναται γενεσθαι αναμαρτητος, ουδε την καρδιαν αγνος.

Ει δε μη χαμευνησαι και αγρυπνησαι βουληθη τις, αναλογιζομενος το πληθος των αμαρτηματων αυτου και το βαρος των αυτου σφαλματων, και διορθωσασθαι (80) ανεξεται τους προσοζεσαντας και σαπεντας υπο αμελειας και καταφρονησεως μωλωπας της εμπαθους ορεξεως και των προληψεων αυτου, των εις αναισθησιαν αυτον αγουσων – τουτο γαρ η οντως αφροσυνη εστι -, πως εις συναισθησιν ελθη της μελλουσης των αμαρτωλων καταδικης και κατακρισεως και κλαυσει εν οδυνη της καρδιας αυτου;

Ει ου βουλεται κακοπαθησαι τις εν τω ταλαιπωρηθηναι και κατακαμφθηναι εως τελους και οληη την ημεραν σκυθρωπαζων πορευεσθαι, εν τω κακωθηναι τε και ταπεινωθηναι εως σφοδρα και ωρυεσθαι απο στεναγμου της καρδιας αυτου και ως στρουθιον μοναζον γενεσθαι επι δωματι και πελεκανι ερημικω ομοιωθηναι, εν τω διαθεσει ψυχης ξενον γενεσθαι απο παντων των εν τη μονη και των εν τω κοσμω και απαρρησιαστον απο μεγαλων τε και μικρων, εν τω κοπιαν εν στεναγμω και τον αρτον ωσει σποδον εσθιειν και το κιρναν το πομα αυτου μετα κλαυθμου, πως ισχυσει ποτε, αδελφοι, η λουειν καθ' εκαστην νυκτα την κλινην αυτου η εν δακρυσι την στρωμνην αυτου βρεχειν; Οντως ουδεποτε ουδαμως, ου μονον ταυτα εν εαυτω γεγονοτα ου μη θεασηται, αλλ' ουδε εν ευχη αυτου ευρησει αυτα, ουδε τοπον ετοιμασαι ισχυσει τω Κυριω, ουδε σκηνωμα αξιον τω Θεω Ιακωβ, ος εστι Χριστον Κυριος, ο Σωτηρ και Θεος ημων. Ει δε μη ταυτα προετοιμασει καλως, ουδε μετα δακρυων, δηλονοτι, ουδε αξιως και ως δει κοινωνων, τον Βασιλεα και Θεον εν εαυτω υποδεξεται, καν απαξ του ενιαυτου τουτο ποιησειε.

(81) "Τα γαρ αγια τοις αγιοις" καθ' εκαστην οι μεν λεγουσι και τοις αλλοις κηρυττουσι, μεγα εκβοωντες αυτοις – ειθε δε και εαυτοις-, οι δε λεγοντων εκεινων ακουετε. Τι ουν; Ο μη αγιος και αναξιος; Ου, αλλ' ο μη καθ' εκαστην τα κρυπτα της καρδιας αυτου

εξαγγελλων, ο μη μετανοιαν αξιαν υπερ τουτων και υπερ των εν αγνοια επιδεικνυμενος, ο μη πενθων αει και σκυθρωπαζων πορευομενος και τα προειρημενα μη μετερχομενος εν σπουδη, ουτος ουκ αξιος. Ο δε ταυτα παντα ποιων και και εν στεναγμοις και δακρυσι τον εαυτου βιον διανυων, και σφοδρα εστιν αξιος ουκ εν εορτη μονον, αλλα καθ' εκαστην ημεραν εξ αυτης, ει τολμηρον ειπειν, της αρχης της μετανοιας και επιστροφης αυτου των θειων τουτων εν μετοχη γινεσθαι μυστηριων. Συγγνωστος γαρ εστιν ο τοιουτος, ως εν τουτοις και τοις τοιουτοις εργοις μελλων εγκαρτερειν μεχρι τελους, οδευων εν ταπεινωσει και συντετριμμενη καρδια. Ουτω γαρ ποιων και ουτως εχων, φωτιζεται την ψυχην οσημεραι, βοηθουμενος εκ της μεταληψεως των αγιων, και εις τελειαν καθαρσιν και αγιοτητα συηντομως μαλλον αναγεται.

Αλλως δε πως αποπλυθηναι η καθαρθηναι το ρερυπωμενον ημων σκευος και την μολυνθεισαν οικιαν ημων ουκ ενι. Εγω γαρ ουδεν πλεον ουτε απο των θειων Γραφων μεμαθηκα, ουτε εξ εμαυτου γνωναι ισχυσα. Λεγοντος γαρ ακουομεν καθ' εκαστην του αποστολου· "Δοκιμαζετω γαρ, φησιν, εκαστος εαυτον και ουτως εκ του αρτου εσθιετω και εκ του ποτηριου πινεστω. Ο γαρ αναξιως εσθιων και πινων το σωμα του Κυριου, κριμα εαυτω εσθιει και πινει"και παλιν·" Ο δε αναξιως εσθιων το σωμα και το αιμα του Κυριου, (82) ενοχος εσται του σωματος και αιματος του Κυριου, μη διακρινων το σωμα του Κυριου ". Ει δε ο μη αξιους τους καρπους της μετανοιας επιδειξαμενος, αναξιος ειναι υπο πασης θεοπνευστου Γραφης απελεγχεται, πως, ειπε μοι συ, διχα δακρυων ποτε καθαρθηναι τις δυνηθη και αξιως, οσον το επ' αυτω, των μυστηριων μεταλαβειν; Καρπος γαρ της μετανοιας πρωτος ταυτα εισι και, ωσπερ η βδελυρα του σωματος ρυσις και η της καρδιας προς παν παθος οιονει ενηδονος μιξις τω διαβολω οια τις θυσια προσαγεται παρ' ημων, ουτω τα εξ αυτης χεομενα παλιν δακρυα θυσια ευπροσδεκτος τω Δεσποτη προσφερονται και της εμπαθους εκεινης ηδονης το αισχος αποκαθαιρουσι, και τουτο δηλων ο Δαυιδ ελεγε· "Θυσια τω Θεω πνευμα συντετριμμενον, καρδιαν συντετριμμενην και τεταπεινωμενην ο Θεος ουκ εξουδενωσει". Και εικοτως· εν εξει γαρ τοιαυτη γενομενη ημων η ψυχη και ουτω καθ' εκαστην ταπεινουμενη, ημεραν μιαν ου διερχεται ποτε ανευ δακρυων κατα τον ειρηκοτα Δαυιδ· "Λουσω καθ' εκαστην νυκτα την κλινην μου, εν δακρυσι μου την στρωμνην μου βρεξω".

Δια τουτο ουν παρακαλω και υμας, πατερες και αδελφοι μου, εν σπουδη εκαστος την εαυτου ψυχην εν τουτοις και τοις τοιουτοις εγγυμνασατω εργοις, ητις κατανυγεισα και μεταποιηθεισα κατα μικρον, πηγη γινεται ποταμους δακρυων και κατανυξεως

αναβλυζουσα. Ει δε μη ουτω καθαροι γεγονεναι σπουδασομεν, αλλ' εν αμελεια και ραθυμια και χαυνοτητι πορευεσθαι θελησομεν, εγω μεν ουδεν ερω φορτικον φειδοις της αγαπης υμων, (83) πλην τουτο, ιτι καν συμβη ποτε τινα μετα δακρυων ισως κοινωνησαι, ηγουν η προ της λειτουργιας η εν τη θεια λειτουργια η και εν αυτω τω καιρω της των θειων μεταληψεως κλαυσαι, τας δε λοιπας ημερας τε και νυκτας ου προθυμειται τουτο ποιειν, ουδεν αυτω εκ του προς απαξ κλαυσαι το οφελος εσται. Ου γαρ τουτο μονον αξιους ημας ευθυς αποκαθαιρον ποιει, αλλα το καθ' εκαστην και αδιαλειπτως μεχρι θανατου πενθειν, ως αυτος ημιν ο Δεσποτης ποιειν προσεταξε "Μετανοειτε, λεγων, αιτειτε και ζητειτε και κρουετε". Εως ποτε; "Εως ου ληψεσθε, φησι, και ευρησετε και ανοιγησεται υμιν". Τις; Η βασιλεια των ουρανων, δηλονοτι.

Αυτη γαρ η μετανοια και η ουτως απαραλειπτως, ως ειπομεν, μεχρι θανατου μετα πονου και θλιψεως επιτελουμενη, κατα μικρον μικρον δακρυα προχεειν ημας ποιει πικρα, δι' ων αποσμηχει και αποκαθαιρει τον της ψυχης ρυπον και μολυσμον· μετα ταυτα δε μετανοιαν ημιν εμποιει καθαραν και εις γλυκεα τα πικρα δακρυα μεταβαλλει και χαραν αενναον απογεννα εν ταις καρδιαις ημων και το αδυτον φεγγος ιδειν προξενει, ο ει μη παση σπουδη καταλαβειν αγωνισομεθα, πνευματικοι πατερες και αδελφοι, ουκ αν των παθων απαντων τελειως απαλλαγωμεν, ου αν τας αρετας κτησωμεθα πασας, ουκ αν αξιως η μετα δακρυων των κατα Θεον ισχυσωμεν ποτε των θειων μυστηριων καθ' εκαστην μεταλαμβανειν η το συνον αυτοις θεασασθαι θειον φως. Αλλ' ουδε την καρδιαν εξομεν ποτε καθαραν, ουδε το Αγιον Πνευμα ενοικησει γνωστως εν ημιν, ουδε ιδειν αξιωθησομεθα, ως οι αγιοι, τον Θεον ουτε ενταυθα οντες (84) ουτε εκει μοι δοκει, τυφλοι απελθοντες, αλλ' ως ο Θεολογος λεγει Γρηγοριος, τοσουτον της εκεινου θεας εκπεσομεν "κατα την αναλογιαν της εκαστου ημων απεντευθεν αμβλυωπιας", καθ' οσον του φωτος αυτου εκουσιως εαυτους υστερησαμεν εν τη παρουση ζωη.

Αλλα γενοιτο παντας ημας, καθαιρομενους τε και καθαρθεντας, τουτον αξιωθησεσθαι κατιδειν. Οι γαρ εκτος των δυο τουτων του βιου υπεξερχομενοι, αδηλον εχουσι το περας της περι αυτους αποφασεως. Το δε αδηλον και αβεβαιον, ανελπιστον και απληροφορητον· ο γαρ μη χαριτι την καρδιαν βεβαιουμενος εξ ουδενος ετερου την ακαταισχυντον ελπιδα αδιστακτον ποτε, οιμαι, κτησεται· ο δε ταυτην μη εχων, δια τινος αλλου εις απαντησιν του Κυριου εις αερα συναρπαγησεται τοις αγιοις; Δια τινος δε και η λαμπας ημων τοτε εξαναφθησεται, εσβεσμενη απο των ωδε τυγχανουσα; Που του ελαιου και ποθεν ευρισκομενου και ποιου του πυρος, ειπε μοι, του ταυτην αναψαι μελλοντος, η ποθεν η πως,

ινα τοτε ετοιμασθεντες φαιδροι φαιδραις ταις λαμπασι τω νυμφιω προσυπαντησωμεν; Εξαναστάντων γαρ ημων ως εξ υπνου, ευθυς προς την απαντησιν, ως ακουετε, τρεχειν μελλομεν. Ει ουν καθεζομενων και εν τοις μνημασιν οικουντων ημων, εκβοησασα η σαλπιγξ εξυπνησει ημας, εαν μη απο των ωδε, ως λαμπαδας προαναφθεισας, εχωμεν τας ψυχας, αλλ' ευρεθωσιν η μηδολως η ολιγον τι και μικρον φαινουσαι και οσον ουπω σβεσθηναι, κατα την ευαγγελικην φωνην, μελλουσαι, που τοτε ευρησομεν η τας παντελως (85) εσβεσμενας αναψαι η ταις σβεννυμεναις απο της ενδειας του ελαιου προσθειναι τι μικρον; Οντως ουδεν ουδαμου ευρησομεν. Δια τουτο σπουδασωμεν απεντευθεν ηδη ταυτας αναψαι δια μετανοιας ομου και δακρυων φαιδρως, ινα εν τη αναστασει λαμπροι λαμπρως τω νυμφιω προσυπαντησωμεν και συνεισελευσωμεθα αυτω εν τη βασιλεια των ουρανων και των αιωνιων καταπολαυσωμεν αγαθων, ων γενοιτο παντας ημας επιτυχειν εν αυτω Χριστω τω Θεω ημων, ω πρεπει πασα δοξα, τιμη και προσκυνησις εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος Ε΄. (86)

Περι μετανοιας. Και οτι ουκ αρκει ημιν η των ενοντων μονον διαδοσις και η απογυμνωσις αυτη των πραγματων εις καθαρσιν ψυχης, εαν μη και το πενθος κτησωμεθα. Και περι της του Αδαμ εξοριας. Και οτι ει μετενοησε παραβας, ουκ αν του παραδεισου εξεπεσε. Και οιον αγαθον ειργασατο αυτου η μετα την εκπτωσιν μετανοια. Και περι της δευτερας του Κυριου παρουσιας και της των αμαρτωλων κατακρισεως. Και προς το τελος, ελεγχος των εν κακια και υποκρισει ζωντων.

Αδελφοι και πατερες, καλον η μετανοια και η εξ αυτης γινομενη ωφελεια. Τουτο γαρ ειδως και ο τα παντα προειδως Κυριος Ιησους Χριστος, ο Θεος ημων, "Μετανοειτε, εφη, ηγγικε γαρ η βασιλεια των ουρανων". Θελετε δε μαθειν πως διχα μετανοιας, και μετανοιας απο ψυχης και οιαν ο λογος επιζητει παρ' ημων, αδυνατον σωθηναι ημας; Αυτου του αποστολου βοωντος ακουσατε· "Πασα αμαρτια εκτος του σωματος εστιν· ο δε πορνευων εις το ιδιον σωμα αμαρτανει", και παλιν· "Παραστηναι δει ημας εμπροσθεν του βηματος του Χριστου, ινα απολη̈ψηται εκαστος (87) τα δια του σωματος προς α επραξεν, ειτε αγαθον ειτε φαυλον". Εχει ουν πολλακις εκ τουτου τις ειπειν· "Ευχαριστω τω Θεω, οτι ουκ εμιανα μελος σωματος μου εν ουδεμια τινι πονηρα πραξει"- οπερ ειπειν ουκ εχω τεως εγω, ο πασης ανομιας εργατης! – και εχει δηθεν παραμυθιαν εκ τουτου οτι εκτος εστιν αμαρτιας

σωματος αυτου. Αλλ' αντιφθεγγεται ο Δεσποτης και λεγει την περι των δεκα παρθενων παραβολην και δεικνυσι πασιν ημιν και αποφαινεται μηδεν ωφελεισθαι ημας εκ της του σωματος καθαροτητος μη προσουσων ημιν και των λοιπων αρετων. Ου μονον δε αλλα και αυτος παλιν ο Παυλος συναδοντα τω Δεσποτη βοα λεγων· "Ειρηνην διωκετε μετα παντων και τον αγιασμον, ου χωρις ουδεις οψεται τον Κυριον". Διατι δε ειπε "Διωκετε"; Διοτι ου δυνατον εστιν εν ωρα μια γενεσθαι και ειναι αγιους ημας, δει γαρ απο μικρων αρξαμενους κατα προκοπην αναχθηναι εις αγιωσυνην και καθαροτητα· και οτι καν χιλια ετη εν τω βιω τουτω ποιησωμεν, ουδεποτε το ταυτης τελειον καταλαβειν δυνησομεθα, αλλα παντοτε καθ' εκαστην, ως αρχην βαλοντες, οφειλομεν εν αυτη αγωνιζεσθαι· και τουτο αυτος παλιν εδηλωσεν ουτως ειπων· "Διωκω δε ει και καταλαβω, εφ' ω και κατεληφθην".

Δια τουτο, αδελφοι μου, προσεχετε, παρακαλω, και ακουσατε λογους αδελφου υμων ελαχιστου και αμαρτωλου, και δευτε προσκυνησωμεν και προσπεσωμεν τω αγαθω και φιλανθρωπω Θεω ημων. Προφθασωμεν το προσωπον αυτου εν εξομολογησει και κλαυσωμεν ενωπιον αυτου του ποιησαντος (88) ημας, οτι αυτος εστι Κυριος ο Θεος και ημεις λαος αυτου και προβατα νομης αυτου, και ου μη αποστρεψη το προσωπον αυτου αφ' ημων. Μονον μετανοησωμεν ολοψυχως και αποβαλωμεθα μη μονον τας πραξεις ημων τας κακας, αλλα και αυτους ημων τους πονηρους και ακαθαρτους λογισμους της καρδιας κατα το γεγραμμενον εξαφανισωμεν· "Διαρρηξατε, φησι, τας καρδιας υμων και μη τα ιματια υμων". Τι το οφελος, ειπε μοι, εαν παντα μεν τα υπαρχοντα ημων πτωχοις διανειμωμεν, ου ποιησωμεθα δε την αποχην του κακου ουδε την αμαρτιαν μισησωμεν; Τι δε εαν πρακτικως μεν σωματικην αμαρτιαν ου πραττωμεν, νοητως δε αισχροις και ακαθαρτοις συνδυαζωμεν λογισμοις και αφανως την αμαρτιαν πληρωμεν και υπο παθων ακαθεκτων ψυχης βασιλευωμεθα και κρατωμεθα; Αποβαλωμεθα, παρακαλω, μετα των χρηματων ημων και των ειρημενων κακων την συνηθη δουλειαν, και μη στωμεν μεχρι τουτου, αλλα και δακρυσι μετανοιας τον ρυπον αυτων σπουδαιως απονιψωμεθα.

Ωσπερ γαρ αυτος ο βασιλευς, ο το διαδημα και την πορφυραν της βασιλειας περικειμενος, ο θησαυρους εχων αμετρητου χρυσιου και αργυριου και επι θρονου υψηλου και μετεωρου καθημενος, εαν βορβορον και ασβολην εκουσιως λαβοι ποθεν και συν αυταις ταις χερσι και ολον αυτου το προσωπον χρισας εφμραξη πασας αυτου τας αισθησεις, ως μητε οραν αυτον δυνασθαι μητε ακουειν μητε οσφραινεσθαι, ειτα μεταμεληθεις απαλλαγην του κακου τουτου ζητων, ουκ εισελθη ταχεως εις τον κοιτωνα αυτου και υδασι

πολλοις απονιψηται τον βορβορον εκεινον και την ασβολην, (89) και ουτω παλιν ως το προτερον κεκαθαρμενος επι τον θρονον της βασιλειας αυτου καθεσθη, αλλ' αντι τουτου σκορπιση μονον παντας αυτου τους θησαυρους τοις πενησι και πασαν αυτου κινητην και ακινητον περιουσιαν αποδωη αυτοις, ουδεν εκ τουτου ωφελησει εαυτον μη απονιψαμενος την ασβολην και τον βορβορον υδατι, αλλα και γελως εσται τοις ορωσιν αυτον, ωδε κακεισε ως μορμολυκιον μεσον της συγκλητου αναστρεφομενος, ουτως ουδε ετερος τις εαυτον ωφελησει παντα μεν τα υπαρχοντα αυτου διανειμας τοις πενησι, πασαν δε φτωχειαν και ακτημοσυνην αναλαβομενος, αποχην δε μη ποιησαμενος του κακου, μηδε δια μετανοιας και δακρυων αποκαθαρας αυτου την ψυχην.

Πας γαρ ανθρωπος, ο αμαρτησας ομοιως εμοι τω κατακεκριμενω και βορβορω των ηδονων τας αισθησεις εμφραξας αυτου της ψυχης, ει και πασαν μεν την περιουσιαν αυτου διενειμε τοις πτωχοις, πασαν δε δοξαν αξιωματων περιφανειαν τε οικων και ιππων, ποιμνιων και βουκολιων και ανδραποδων, αυτους τε παντας τους ιδιους και φιλους και συγγενεις κατελιπε και πτωχος και ακτημων εις το των μοναχων σχημα ελθων εγενετο, αλλ' ουν ως αναγκαιων τη ζωη αυτου δεεται των δακρυων της μετανοιας, ινα τον βορβορον των αμαρτηματων αυτου απονιψηται, και μαλλον εαν ετι καθαπερ εγω την ασβολην και τον βορβορον των πολλων αυτου κακων ουκ επι του προσωπου μονον και των χειρων, αλλα και ολως εν ολω τω σωματι περιφερηται. Ου γαρ αρκει μονον ημιν η των υπαρχοντων διαδοσις εις καθαρσιν της ψυχης, εαν μη και κλαυσωμεν και θρηνησωμεν (90) απο ψυχης, αδελφοι. Οιμαι γαρ οτι εαν μη παση σπουδη αυτος εαυτον δια δακρυων του μολυσμου των αμαρτηματων μου εκκαθαρω, αλλα μεμολυσμενος του βιου εξελθω, δικαιως και παρα του Θεου και παρα των αγγελων αυτου καταγελασθησομαι και συν τοις δαιμοσιν εις το πυρ το αιωνιον εκβληθησομαι. Ναι, οντως ουτως εστιν, αδελφοι! Ουδεν γαρ εισηνεγκαμεν εις τον κοσμον, ινα αμαρτησαντες δωμεν αυτο αντιλυτρον των αμαρτιων ημων τω Θεω."Τι γαρ, φησιν ο αποστολος, δωσει ανθρωπος τω Θεω, ινα ανταποδοθη αυτω;" Αυτη κρισις ορθη, αυτη ταπεινωσις δικαια και αληθης. Φησι γαρ και ο Κυριος· "Μη νομισητε οτι ηλθον καταλυσαι τον νομον η τους προφητας· ουκ ηλθον καταλυσαι αλλα πληρωσαι". Τουτο δε εστι πληρωμα νομου το μη δικαιολογεισθαι τινα εν τινι, μηδε εαυτον εκδικειν, αλλα προκεισθαι τοις πασι τα παντα ωσει νεκρον, ινα ειτι δ' αν ποιωσιν εις αυτον μη κινηται ολως μηδε ταρασσομενος αντιλεγη αυτοις, αλλ' ειναι εν μοναις ταις εντολαις του Θεου και εις το τηρειν τα εκεινου προσταγματα, ως λεοντα η γιγαντιαιον αλλον

Σαμψων η ει τινα ετερον η προγεγονοτα η οντα και αυτου ανδρειοτερον.

Δυνατον ουν εστιν, αδελφοι, τοις πασιν ου μονον τοις μοναχοις αλλα και τοις λαϊκοις το αει και διηνεκως μετανοειν και κλαιειν και δεεσθαι του Θεου, και δια των τοιουτων πραξεων και τας λοιπας πασας αρετας κτησασθαι. Και οτι τουτο αληθες εστι συμμαρτυρει μοι και ο χρυσορρημων Ιωαννης, ο μεγας στυλος και διδασκαλος της εκκλησιας, (91) περι του Δαυιδ λογοις τον πεντηκοστον ψαλμον εξηγουμενος, λεγων δυνατον ειναι γυναικα εχοντα και παιδας και παιδισκας και πληθος οικετων και περιουσιαν πολλην και βιωτικοις εμπρεποντα πραγμασι, μη τουτο μονον δυνασθαι, το κλαιειν καθ' εκαστην και ευχεσθαι και μετανοειν, αλλα και εις το τελειον φθασαι της αρετης τον βουλομενον και Πνευμα λαβειν Αγιον και φιλον γενεσθαι Θεου και επαπολαυειν της θεας αυτου, οιοι και προ της Χριστου παρουσιας εγενοντο Αβρααμ, Ισαακ, Ιακωβ και ο εν Σοδομοις Λωτ και - ινα τους αλλους παρησω πολλους οντας - Μωσης και Δαυιδ, εν τη νεα δε χαριτι και επιφανεια του Θεου και Σωτηρος ημων Πετρος, ο αλιευς και αγραμματος, μετα της πενθερας και των αλλων κηρυσσων τον επιφανεντα Θεον. Τους δ' αλλους τις αριθμησειεν, υπερ σταγονας οντας των υετων και υπερ τους αστερας του ουρανου, βασιλεις, αρχοντας και δυναστας – μη ειπω πενητας και τους τη αυταρκεια συζησαντας - ων αι πολεις και αι οικιαι και των εκκλησιων οι ναοι, ους εκεινοι φιλοτιμως ανηγειραν, ων τα γηροκομεια και τα ξενοδοχεια σωζονται και εισι μεχρι του νυν, απερ και περιοντες εκεινοι εκεκτηντο και εχρωντο αυτοις ευσεβως, ουχ ως οικειοις, αλλ' ως δουλοι του δεσποτου τα παρα του δεσποτου δοθεντα αυτοις και ως εκεινω εδοκει διεποντες, χρωμενοι μεν τω κοσμω κατα την του Παυλου φωνην, ου καταχρωμενοι δε. Δια γαρ τουτο και εν τω βιω τω παροντι περιδοξοι γεγονασι και λαμπροι και νυν και εις τους ατελευτητους αιωνας εν τη βασιλεια του Θεου περιδοξοτεροι και λαμπροτεροι ανθρωποι γενησονται. (92) Και ει μη οκνηροι ημεν και ραθυμοι και καταφρονηται των εντολων του Θεου, αλλα σπουδαιοι και διεγηγερμενοι και νηφοντας, ουδεμιαν ειχομεν χρειαν αποταγης η κουρας η της του κοσμου φυγης. Και ινα τουτο πιστωσωμαι, ακουσον!

Ο Θεος τον ανθρωπον βασιλεα εποιησεν εξ αρχης παντων των επι γης, αλλα μην και αυτων των υπο τον οροφον οντων του ουρανου· ηλιος γαρ και σεληνη και αστρα δια τον ανθρωπον παντως παρηχθησαν. Τι ουν; Βασιλευες ων τουτων απαντων των ορωμενων, εβλαπτετο αρα εκ τουτων προς αρετην; Ουμενουν ουδαμως, αλλα και μειζονως, ει εμεινεν ευχαριστων τω ποιησαντι και δεδωκοτι αυτω τα παντα Θεω, εμελλεν ευδοκιμειν. Ει μη γαρ

παρεβη την εντολην του Δεσποτου, ουκ αν την βασιλειαν ταυτην απωλεσεν, ουκ αν της του Θεου δοξης εαυτον απεστερησεν· επει δε τουτο πεποιηκεν, εικοτως εξεβληθη, εξωρισθη, εβιωσε και απεθανε. Και λεγω σοι πραγμα οπερ σαφως, οιμαι, ουδεις απεκαλυψε, συνεσκιασμενως δε τουτο ειρηται. Ποιον; Ακουε της θειας λεγουσης Γραφης· "Και ειπεν ο Θεος τω Αδαμ - μετα το παραβηναι λεγω -· "'Αδαμ, που ει;" Τι τουτο λεγων, ο του παντος Ποιητης; Παντως εις συναισθησιν αυτον αγαγειν βουλομενος και τουτον προς μετανοιαν εκκαλουμενος, "Αδαμ, που ει; φησι. Κατανοησον σεαυτον, καταμαθε σου την γυμνωσιν! Ιδε οιου ενδυματος, οιας δοξης εστερησαι. Αδαμ, που ει;" οιονει πως τουτον παρακαλων και λεγων· "ναι, φρονησον, ταπεινε, ναι, εξελθε οθεν ει κεκρυμμενος. Εμε οιει κρυπτεσθαι; Ειπε· Ημαρτον! " Αλλ' ου λεγει τουτο, μαλλον δε ουκ εγω λεγω τουτο ο αθλιος - εμον γαρ το παθος εστιν! -, αλλα τι; (93) "Της φωνης σου ηκουσα περιπατουντος εν τω παραδεισω και εγνων οτι γυμνος ειμι και εκρυβην". Τι ουν ο Θεος; "Και τις ανηγγειλε σοι οτι γυμνος ει, ει μη απο του ξυλου, ου ενετειλαμην σοι τουτου μονου μη φαγειν, απ' αυτου εφαγες;".

Ορας, αγαπητε, μακροθυμιαν Θεου; Ειποντος γαρ αυτου· "Αδαμ, που ει; " και μη ομολογησαντος την αμαρτιαν ευθυς, αλλ' ειποντος· "Της φωνης σου ηκουσα, Κυριε, και εγνων οτι γυμνος ειμι και εκρυβην", ουκ ωργισθη ο Θεος, ουκ απεστραφη ευθυς, αλλα και δευτερας αξιοι αυτον αποκρισεως και φησι· "Τις ανηγγειλε σοι οτι γυμνος ει, ει μη απο του ξυλου, ου ενετειλαμην σοι τουτου μονου μη φαγειν, απ'αυτου εφαγες;" Νοει μοι βαθος λογων σοφιας Θεου. "Τι λεγεις, φησιν, οτι ῾Γυμνος ειμι', την δε αμαρτιαν σου κρυβεις; Μη νομιζεις με το σωμα σου μονο οραν, την δε καρδιαν και τας ενθυμησεις σου μη οραν;". Ηλπιζε γαρ απατηθεις ο Αδαμ οτι ουκ ηδει ο Θεος την αμαρτιαν αυτου και ελεγεν ουτω καθ' εαυτον, οιονει οτι· "Εαν ειπω οτι γυμνος ειμι, φησιν, αγνοων ο Θεος ειπειν εχει· ῾ Και διατι ει γυμνος;'. Ειτα απαρνησασθαι εχω εγω και ειπειν· ῾Ουκ οιδα', και λαθειν εχω αυτον και παλιν απολαβειν την πρωτην μου στολην. Ει δε μη, τεως ου μη εκβαλη με, τεως ου μη εξοριση με! ". Ταυτα ενθυμουμενου αυτου - ως και νυν ποιουσι πολλοι και αυτος εγω πρωτος, τα εαυτων κακα κρυπτοντες -, ο Θεος μη θελων πολυπλασιασαι αυτω το κριμα λεγει· "Και ποθεν εγνως οτι γυμνος ει, ει μη απο του ξυλου, ου ενετειλαμην σοι μη φαγειν, απ' αυτου εφαγες;", οιονει λεγων· "Και (94) ολως εμε κρυπτειν οιεσαι; Ου γινωσκω εγω τι πεπραχας; Ου λεγεις το ῾ Ημαρτον'; Ειπε, ταπεινε· ῾Ναι, αληθεια, Δεσποτα, παρεβην την εντολην σου, επταισα ακουσας της συμβουλης της γυναικος, εσφαλην μεγαλως ποιησας τον εκεινης λογον και παρακουσας τον

σον, ελεησον με!' " Αλλ' ου λεγει τουτο, ου ταπεινουται, ου καμπτεται, νευρον σιδηρουν ο της καρδιας τραχηλος – οιος δη και ο εμος, του αθλιου, εστιν - . Ει γαρ ειπε τουτο, εμεινε αν εν τω παραδεισω και τον κυκλον ολον εκεινον των μυριων κακων, ον υπεστη εξορισθεις και εις τον αδην τοσουτους αιωνας ποιησας κειμενος, κερδαναι αν ειχε απο μιας της τοτε φωνης.

Τουτο ουν εστιν ο υπεσχομην ειπειν. Και ακουσον των εξης και γνωθι οτι αληθης εστιν ο λογος και ουκ εστι ψευδος το οιονουν εν αυτω. Ειπεν ο Θεος τω Αδαμ· "Ην ωραν φαγεσθε απο του ξυλου, ου ενετειλαμην υμιν τουτου μονου μη φαγειν, θανατω αποθανεισθε", δηλονοτι τω ψυχικω, ο και αυτη τη ωρα εγενετο, δι' ο και της αθανατου στολης εγυμνωθη· ουδεν δε πλεον προειπεν ο Θεος και ουδεν πλεον εγενετο. Προγινωσκων γαρ ο Θεος οτι αμαρτησαι εχει ο Αδαμ και βουλομενος μετανοουντα συγχωρησαι αυτον, ουδεν, ως ειρηται, πλεον προαπεφηνατο κατ' αυτου· επει δε ηρνησατο την αμαρτιαν αυτου και ουδε ελεγχομενος υπο του Θεου μετενοησεν, (εφη γαρ· "Η γυνη, ην δεδωκας μοι, αυτη με ηπατησεν". – "Ην δεδωκας μοι! " ω ψυχης απροσεκτου, οιονει τω Θεω λεγουσης· "Συ, φησιν, επταισας· η γυνη, ην δεδωκας μοι, αυτη με ηπατησεν"- οια και νυν εγω πασχω, ο ταπεινος και ταλαιπωρος, και ου θελω ταπεινωθηναι ποτε και ειπειν απο ψυχης (95) οτι εγω ειμι αιτιος της εμης απωλειας, αλλ' "Ο δεινα με, λεγω, παρωτρυνε ποιησαι και ειπειν τα και τα, ο δεινα μοι συνεβουλευσεν εργασασθαι το και το", ω αθλιας ψυχης προϊεμενης ρηματα αμαρτιας μεστα! ω ψυχης αναιδους και μιαρας αναιδεστεροι λογοι και μιαροι !) – τοινυν και ουτω του Αδαμ ειποντος, τοτε λεγει αυτω ο Θεος· "εν κοπω και ιδρωτι φαγη τον αρτονσου, και ακανθας και τριβολους ανατελει σοι η γη", και τελευταιον οτι· "Γη ει και εις γην απελευση"- "Ελεγον, φησι, μετανοησαι σε και ειναι παλιν εν τη προτερα σου διαγωγη. Επειδη δε σκληρος ουτως ει, απελθε του λοιπου απ' εμου και αρκεσει σοι εις παιδευσιν η αποστασια σου, οτι γη ει και εις γην απελευση".

Ηδη ουν εγνως οτι μετα την παραβασιν δια το μη μετανοησαι και ειπειν "Ημαρτον", και εξοριζεται και εν κοπω και ιδρωτι διαγειν κελευεται και εις την γην, εξ ης εληφθη, δια τουτο κατεκριθη; Τουτο δε δηλον εκ των εξης. Τοιγαρουν και αφεις αυτον ερχεται προς την Ευαν, θελων δειξαι οτι δικαιως και αυτη συνεκβληθησεται, μετανοησαι μη θελουσα, και φησι· "Τι τουτο εποιησας;" ινα καν αυτη ειπη το "Ημαρτον". Ποιαν γαρ και αλλην χρειαν ειχειν, ειπε μοι, ο Θεος λαλειν προς αυτην ταυτα τα ρηματα, ει μη παντως ινα ειπη οτι· "Εν αφροσυνη μου, Δεσποτα, τουτο επραξα, η ταπεινη και αθλια, σου του Δεσποτου μου παρακουσασα. Ελεησον με! ". Αλλ' ουκ ειπε τουτο. Τι δε; "Ο οφις εξηπατησε με". Ω της

αναισθησιας! Και ολως οφει, κατα του Δεσποτου λεγοντι σοι, συνετυχες και τουτον αντι του ποιησαντος σε Θεου προετιμησας, κακεινου την συμβουλην υπερ (96) την εντολην του Δεσποτου προτιμοτεραν και αληθεστεραν πεποιηκας; Ως δε ουδε αυτη ευρεν ειπειν “Ημαρτον”, εκβαλλονται της τρυφης, εξοριζονται του παραδεισου και του Θεου.

Αλλα σκοπει μοι το βαθος των μυστηριων του φιλανθρωπου Θεου και μαθε και διδαχθητι εντευθεν οτι ει μετενοησαν, ουκ αν εξεβληθησαν, ουκ αν κατεκριθησαν, ουκ αν εις την γην, εξ ης εληφθησαν, αποστραφηναι και κατεδικασθησαν. Πως; Ακουσον!

Επει εξεβληθησαν και ηδη εξαυτης ενεπεσον εις τους ιδρωτας και εις τους σωματικους κοπους, πειναν δε ηρξαντο και διψαν, ριγαν τε ομου και τρεμειν και πασχειν τοιαυτα, οια και ημεις αυτοι πασχομεν σημερον, πλειονα δηλονοτι λαβοντες της δυστυχιας ταυτης και της εκπτωσεως αισθησιν, ου μονον δε αλλα και αυτης εαυτων της κακοφροσυνης και της αφατου του Θεου ευσπλαχνιας, εξω ουν του παραδεισου περιπατουντες και καθεζομενοι, μετεμελοντο, εκλαιον, εθρηνουν, το προσωπον ετυπτον, ετιλλον συροντες εαυτων τας τριχας, την εαυτων σκληροκαρδιαν αποκλαιομενοι, τουτο δε ου μιαν ημεραν ουδε δυο η δεκα, αλλ’ εν παση, πιστευσατε, τη ζωη αυτων. Πως γαρ και μη κλαιειν αει και διηνεκως τον Δεσποτην εκεινον τον ημερον ενθυμουμενοι, την τρυφην εκεινην την αφραστον, τα καλλη των ανθεων εκεινων τα αρρητα, τον αμεριμνον βιον και αμοχθον, τας των αγγελων ανοδους και καθοδους, τας προς αυτους; Καθαπερ γαρ οι παρα τινος των αρχοντων του παροντος αιωνος εκλεχθεντες εις υπηρεσιαν αυτου δουλοι, την κατα προσωπον, εως μεν την αιδω και την τιμην και την δουλειαν ανοθευτον φυλαττουσι προς τον εαυτων δεσποτην (97) και αγαπωσιν αυτον τε και τους ομοδουλους αυτων, απολαυουσι και της παρρησιας της προς αυτον και της ευνοιας και της αγαπης αυτου εν ανεσει πολλη και τρυφη και σπαταλη, επαν δε εις απονοιαν τραπεντες κατα του οικειου δεσποτου τραχηλιασωσι και κατεπαρθωσι των συνδουλων αυτων, εκπιπτουσι της παρρησιας της προς αυτον και της αγαπης και της ευνοιας, υπ’ εκεινου εις μακραν χωραν εξορισθεντες και μυριοις τη προσταξει αυτου καθυποβαλλομενοι πειρασμοις, εν τω κοπιαν και κατατρυχεσθαι επι πλειον και πλειον επαισθανονται της ανεσεως ης απελαυον και των αγαθων ων εξεπεσον της ζημιας, τον αυτον τροπον πεπονθασι και οι πρωτοπλαστοι εν τω παραδεισω οντες και απολαυοντες εκεινων των αγαθων, ειτα εκπεσοντες αυτων και εξορισθεντες. Επει ησθοντο της εκπτωσεως, παντοτε εθρηνουν, παντοτε εκλαιον, του Δεσποτου αυτων την ευσπλαγχνιαν επικαλουμενοι.

Αλλα τι ο πολυς εν ελεει και βραδυς εν κολασει; Επειδη γαρ ειδε ταπεινωθεντας αυτους, την μεν εξενεχθεισαν ψηφον ου λυει τεως – προς σωφρονισμον ημων τουτο ποιησας και ινα μηδεις κατα του παντων Ποιητου κατεπαιρηται -, προειδως δε ως Θεος και την εκπτωσιν τουτου την μετανοιαν, προωρισε παντως προ του ποιησαι τα παντα και τον καιρον και τον χρονον και οπως και ποτε απο της εξοριας τουτον ανακαλεσεται απορρητοις κριμασι και ανεξιχνιαστοις παση πνοη. Ει γαρ και αποκαλυφθωσι τισι και γραψαι ταυτα θελησουσιν, ου χρονος ου χαρτης ου μελαν αρκεσειεν, ου κοσμος ολος αυτα τα βιβλια χωρησειεν. Ως ουν σπλαχνισθεις (98) προωρισε και προειπεν, ουτω δη και εποιησε. Και ους εκ του παραδεισου δια την αναιδειαν και αμεταμελητον καρδιαν και γνωμην εξεβαλε, πρεποντως μετανοησαντας και αξιως ταπεινωθεντας και κλαυσαντας και θρηνησαντας, αυτος εκεινος, ο μονος εκ μονου Μονογενης Υιος και Λογος, του προαναρχου Πατρος αυτου κατελθων - ως ιστε παντες -, ου μονον ομοιως εκεινοις ανθρωπος γεγονεν, αλλα και αποθανειν, ως αυτοι, κατεδεξατο, βιαστον ελομενος και επονειδιστον θανατον, και κατελθων εις τον αδην, κακειθεν αυτους ανεστησεν. Ο ουν τοσαυτα, οσα καθ' εκαστην ακουεις, παθων δι'αυτους, ινα αυτους απο της μακρας εκεινης εξοριας ανακαλεσηται, ει μετενοησαν εν τω παραδεισω, ουκ αν αυτους συνεπαθησε; Και πως ουχι ο φυσει φιλανθρωπος και δια τουτο ποιησας αυτον, ινα των αγαθων αυτου των εν τω παραδεισω απολαυη και δοξαζη τον ευεργετην αυτου; Ναι οντως, αδελφοι, τουτο αν, ως οιμαι, εγενετο. Ινα δε μαθης και τα λοιπα και επι πλειον τω λογω πιστευσης, ακουσον των εξης!

Ει μετενεοησαν ενδον οντες του παραδεισου, αυτον εκεινον απελαμβανον τον παραδεισον και πλεον ουδεν. Επει δε εξεβληθησαν δια το αμετανοητον αυτων, μετα δε ταυτα μετανοησαντες εκλαυσαν, εθλιβησαν - απερ, ως ειπον, ου μη επαθον, ει εν τω παραδεισω μετανοησαν -, υπερ των πονων τουτων και ιδρωτων και κοπων και της καλης μετανοιας αυτων θελων ο Δεσποτης Θεος τιμησαι και δοξασαι αυτους, ου μονον δε αλλα και ποιησαι αυτους απαντα εκεινα τα δεινα επιλαθεσθαι, τι ποιει; Και σκοπει μοι της φιλανθρωπιας το μεγεθος! Κατελθων εις τον αδην και αναστησας αυτους, ουχι εις τον παραδεισον, (99) οθεν εξεπεσον, αποκατεστησε παλιν αυτους, αλλ' εις εκεινον αυτον ανηγαγε τον ουρανον του ουρανου· και καθισας ο Δεσποτης εκ δεξιων του Θεου και προαναρχου Πατρος αυτου, τι λεγεις ποιησαι αυτον, τον δουλον μεν αυτου κατα φυσιν, πατερα δε αυτου χρηματισαντα κατα χαριν; Ειδες εις οιον υψος αυτον δια την μετανοιαν αυτου και ταπεινωσιν και τους θρηνους αυτου και τα δαρκυα ο Δεσποτης ανηγαγεν;

Ω μετανοιας ισχυς και δακρυων! Ω φιλανθρωπιας αφατου και ανεξιχνιαστου ελεους πελαγος, αδελφοι! Οτι ου μονον εκεινον, αλλα και απαν το σπερμα αυτου, ημας δηλονοτι τους υιους αυτου, τους μιμουμενους εκεινου την εξομολογησιν, την μετανοιαν, τον θρηνον, τα δακρυα και ταλλα απερ προειπομεν, ουτως ως εκεινον και ετιμησε και εδοξασε, και τους ουτω ποιουντας εως του νυν και απο του νυν ποιησοντας, ειτε κοσμικοι ειεν ειτε μοναζοντες· “Αμην, ειπεν ο αληθης Θεος, ουκ εγκαταλειψω αυτους ποτε, αλλ’ ως αδελφους μου και φιλους, πατερας τε και μητερας και συγγενεις και συγκληρονομους μου αναδειξω αυτους, και εδοξασα και δοξασω και εν τω ουρανω ανω και επι της γης κατω, και της ζωης αυτων και ευφροσυνης και δοξης ουκ εσται τελος ποτε”.

Τι ουν, ειπε μοι, τους πρωτοπλαστους ωφελησεν η εν τω παραδεισω απονος διαγωγη και αμεριμνος, αδελφε, ραθυμησαντας και τη προς Θεον απιστια καταφρονησαντας και την εντολην παραβαντας αυτου; (100) Ει γαρ επιστευσαν αυτω, ουκ αν τον οφιν η Ευα πιστοτερον, την δε Ευαν ο Αδαμ πιστοτεραν εκεινου ηγησατο, αλλα φυλαξαι ειχον του μη φαγειν του φυτου· φαγοντες δε και η μετανοησαντες, εξεβληθησαν. Ουδεν δε παλιν εκ της εξοριας εβλαβησαν, αλλα και τα μεγιστα ωφεληθησαν και εις σωτηριαν ημων παντων τουτο εγενετο. Κατελθων γαρ ανωθεν ο Δεσποτης ημων τω ιδιω θανατω τον καθ’ ημων ελυσε θανατον, το εκ της του προπατορος παραβασεως κατακριμα παντελως ανελων και δια του αγιου βαπτισματος αναγεννων και αναπλαττων και απαλλαττων ταυτης τελειως ημας, τιθησιν εν τωδε τω κοσμω ελευθερους παντη και μη ενεργουμενους τυραννικως υπο του εχθρου, αλλα τω εξ αρχης αυτεξουσιω τιμων ημας, ισχυν μαλλον διδωσι κατ’ αυτου, ινα οι βουλομενοι νικωσιν αυτον ευχερως υπερ παντας τους προ της Χριστου παρουσιας αγιους, αποθνησκοντες δε μη καθαπερ εκεινοι και ουτοι εις τον αδην καταβιβαζωνται, αλλ’ εις τον ουρανον και εις την εκεισε τρυφην και απολαυσιν, νυν μεν μετριως, μετα δε την εκ νεκρων εξαναστασιν ολης ολως επαπολαυειν καταξιωνται της αιωνιου χαρας.

Οι ουν βουλομενοι προφασεις μη προφασιζωνται, μηδε λεγετωσαν εκ της του Αδαμ ημας παραβασεως ολως ενεργεισθαι και προς την αμαρτιαν καθελκεσθαι. Οι γαρ τουτο εννοουντες και λεγοντες την του Δεσποτου ημων και Θεου παρουσιαν ανωφελως γεγενησθαι και διακενως νομιζουσιν, οπερ αιρετικων και ου πιστων εστι το λεγομενον. Δια τι γαρ κατηλθεν η τινος ενεκα θανατου εγευσατο, ει μη οτι παντως δια το λυσαι το εκ της αμαρτιας κατακριμα και ελευθερωσαι το γενος ημων απο της δουλειας και ενεργειας του αντικειμενου εχθρου; (101) Τουτο γαρ η οντως αυτεξουσιοτης, το μη υφ’ ετερου τινος τω οιωνδηποτε τροπω

δεσποζεσθαι. Ημεις μεν γαρ απο του αμαρτησαντος ημεν αμαρτωλοι, απο του παραβαντος παραβαται, απο του δουλου της αμαρτιας δουλοι και αυτοι γενομενοι αμαρτιας, απο του κεκατηραμενου και νεκρου καταρατοι και νεκροι, απο του τη συμβουλια ενεργηθεντος του πονηρου και δουλωθεντος αυτω και το αυτεξουσιον απολεσαντος, ως τεκνα αυτου ενεργουμενοι και καταδυναστευομενοι τυραννικως εδεσποζομεθα. Ο δε Θεος κατελθων εσαρκωθη και εγεννηθη καθως και ημεις ανθρωπος, χωρις αμαρτιας, και ελυσε την αμαρτιαν, συλληψιν τε και γεννησιν αγιασας και ανατραφεις κατα μικρον πασαν ηλικιαν ευλογησε· τελειος δε ανηρ γεγονως τοτε ηρξατο του κηρυγματος, διδασκων ημας μη εν τινι προπηδαν και προλαμβανειν τους πολιους εν συνεσει και αρετη, οι νεοι μαλιστα και ουκ ανδρες την φρονησιν. Ανεδεξατο τα υπερ υμων και φυλαξας πασας τας εντολας του ιδιου Θεου και Πατρος, την παραβασιν ελυσε και τους παραβατας του κατακριματος ηλευθερωσε. Δουλος εγενετο, μορφην αναλαβομενος δουλου, και τους δουλους ημας εις το δεσποτικον αξιωμα επανηγαγε, του πρωην τυραννου δεσποτας αποκαταστησας ημας – και μαρτυρουσιν οι αγιοι οι και μετα θανατον ως ασθενη αυτον και τους αυτου υπουργους απελαυνοντες. Καταρα εγενετο σταυρωθεις – “Επικαταρατος γαρ, φησι, πας ο επι ξυλου κρεμαμενος”-, (102) και οληνην την καταραν ελυσε του Αδαμ. Απεθανε και τω εαυτου θανατω ανειλε τον θανατον. Ανεστη και την δυναμιν και ενεργειαν ηφανισε του εχθρου, του δια θανατου και της αμαρτιας την εξουσιαν εχοντος καθ’ ημων. Εμβαλων γαρ εν τω θανατηφορω ιω και φαρμακω της αμαρτιας την αρρητον της Θεοτητος αυτου και της σαρκος ζωοποιον ενεργειαν, ολως ολον το γενος ημων της ενεργειας του εχθρου ελυτρωσατο, δια δε του αγιου βαπτισμτος και της κοινωνιας των αχραντων αυτου μυστηριων, του σωματος και του αιματος αυτου του τιμιου, αποκαθαιρων ημας και ζωοποιων, αγιους και αναμαρτητους αποκαθιστησιν, αλλα και ευθυς τω αυτεξουσιω τιμασθαι αφιησιν, ινα μη βια αλλα προαιρεσει φανωμεν τω Δεσποτη δουλευοντες. Και ωσπερ εξ αρχης ην ο Αδαμ εν τω παραδεισω ελευθερος και αμαρτιας και βιας εκτος, τω αυτεξουσιω δε θεληματι υπηκουσε τω εχθρω και απατηθεις παρεβη την εντολην του Θεου, ουτω και ημεις εκ του αγιου βαπτισματος αναγεννωμενοι της δουλειας απολυομεθα και γινομεθα αυτεξουσιοι, και ει μη τω οικειω θεληματι τω εχθρω υπακουσομεν, αλλως πως ου δυναται καθ’ ημων ενεργειν τι. Ει γαρ προ του νομου και της Χριστου παρουσιας, των βοηθηματων τουτων απαντων χωρις, πολλοι και αναριθμητοι τω Θεω ευηρεστησαν και αμεπτοι απεδειχθησαν, εξ ων τον δικαιον μεν Ενωχ μετεθετο και τη

μεταθεσει τουτον τετιμηκεν, Ηλιαν δε πυρινω αρματι εις ουρανον ανελαβετο, τι απολογησομεθα ημεις, οι μετα την χαριν και την τοσαυτην και τηλικαυτην ευεργεσιαν, μετα την του θανατου και της αμαρτιας αναιρεσιν, (103) μετα την του βαπτισματος αναγεννησιν και την των αγιων αγγελων παραφυλακην και αυτην την επισκιασιν και επελευσιν του Αγιου Πνευματος, μηδε ισοι τοις προ της χαριτος ευρισκομενοι, αλλα ραθυμουντες και των εντολων του Θεου καταφρονουντες και αυτας παραβαινοντες; Οτι δε μειζονως υπερ τους εν τω νομω αμαρτησαντας κολασθησομεθα τοις κακοις επιμενοντες, ο αγιος Παυλος εδηλωσεν ειπων· "Ει γαρ ο δι' αγγελων λαληθεις λογος εγενετο βεβαιος και πασα παραβασις και παρακοη ελαβε ενδικον μισθαποδοσιαν, πως ημεις εκφευξομεθα τηλικαυτης αμελησαντες σωτηριας;"

Μη ουν τον Αδαμ αλλ' εαυτον αιτιατω και μεμφεσθω ημων εκαστος, των εν οιαδηποτουν περιπιπτοντων αμαρτια, και μετανοιαν εξιαν εκαστος ημων ως εκεινος επιδεικνυσθω, ει αρα και βουλεται της αιωνιου ζωης εν Κυριω επιτυχειν. Ει δε μη θελησετε μηδε παντι τροπω σπουδασετε, η αναμαρτητους εαυτους εν τω τας εντολας τηρειν πασας φυλαξαι, η παραβαινοντες εν τινι μεχρι θανατου μετανοειν και την εαυτου εκαστος αμαρτιαν σφοδρως αποκλαιεσθαι, αλλ' εμμενετε επι τη σκληροτητι και αμετανοητω γνωμη υμων, ταδε λεγει Κυριος· "Συντρομαξει η γη επι τους μετα τοσαυτα και τηλικαυτα θαυματα, μετα την εν τω κοσμω φανερωσιν, μετα την τοσαυτην διδασκαλιαν ην εν τω κοσμω εφηπλωσα, ετι αναβαλλομενους και δυσπιστουντας και απειθουντας τοις λογοις μου· και διαρραγησεται εις πολλα, μη φερουσα τους αγνωμονας και σκληροτραχηλους και παρηκοους μου φερειν επι του νωτου αυτης, και ιδωσι την πτωσιν (104) αυτων εγγισασαν προ των ποδων αυτων και τρομαξουσι. Της γαρ γης τρεμουσης, του ουρανου κλονουμενου και ροιζηδον ως βιβλιου ελισσομενου, εκ των φοβερων δειματων εκεινων πτοηθωσιν αι ακαμπεις και αμειλικτοι καρδιαι αυτων, ως λαγωου εν ωρα σφαγης. Και συσκοτασει το φως, πεσουνται τα αστρα, ο ηλιος και η σεληνη σβεσθησονται επ' αυτους, απο δε των σχισματων της γης αναβησεται πυρ υπερεκβλυζον ως τα πελαγη των θαλασσων. Και ωσπερ επι του κατακλυσμου ανεωχθησαν οι καταρρακται του ουρανου και κατηλθε το υδωρ και κατ' ολιγον εκαλυψε τους λαους, ουτω και τοτε ανοιχθησεται απο των θεμελιων αυτης η γη, και αναδοθησεται ου κατα μικρον αλλα αθροον το πυρ και επικαλυψει πασαν την γην, και γενησεται απασα ποταμος πυρος".

Τι ουν ποιησουσι τοτε οι λεγοντες οτι· "Ειθε με ηφιεσαν ωδε και την βασιλειαν των ουρανων εγω ουκ ηθελον"; Τι γενησονται οι νυν γελωντες και ουτω λεγοντες· "Τι ουν κελευεις κλαιειν ημας καθ'

εκαστην;” Οι δε και αντιλογιας η γογγυσμους η και τα χειρω τουτων απεργαζομενοι, τι τοτε απολογησονται; Μη ερουσιν οτι· “Ουκ ηκουσαμεν”; μη οτι· “Ουδεις ημας ενουθετησε”; μη οτι· “Ηγνοησαμεν σου του Δεσποτου το ονομα, το κρατος, την ισχυν, την δυναμιν”; - “Ποσα γαρ υμας, ω αθλιοι, εικοτως προς ημας ειπη, δια προφητων, δι’ αποστολων, δια παντων ομου των δουλων και δι’εμου αυτου προειπον και παρηγγειλα; Ουκ ηκουετε των ευαγγελιων μου λεγοντων· “ Μετανοειτε”; (105) Ουκ ηκουετε λεγοντων· “Μακαριοι οι κλαιοντες νυν, οτι γελασονται”; Ουκ ηκουετε βοωντος μου· “Μακαριοι οι πενθουντες”; Υμεις δε εγελατε ανακαγχαζοντες, αλληλοις ομιλουντες και καταμακρυνοντες υμων τας αργολογιας, αλληλους προς τα αριστα προσκαλουμενοι και θεραπευοντες υμων τας γαστερας. Ουκ εμου λεγοντος· “Τι στενη η πυλη και τεθλιμμενη η οδος η απαγουσα εις την ζωην” και οτι “Βιαστη εστιν η βασιλεια των ουρανων και βιασται αρπαζουσιν αυτην”, υμεις ανεκεισθε επι στρωμνων απαλων και δια παντων την ανεσιν εδιωκετε; Ουκ εμου λεγοντος· “Ο θελων ειναι πρωτος, εστω παντων εσχατος και παντων δουλος και παντων διακονος”, υμεις τας πρωτοκλισιας και πρωτοκαθεδριας, αρχας τε και ηγεμονιας και διακονιας και μεγεθη αξιωματων προετιμησασθε, και υποταγηναι η δουλευσαι εν ταπεινωσει ψυχης ευτελει και πτωχω και απερριμενω ουκ ηθελησατε; Ουχι εμου λεγοντος· “Οσα θελετε, ινα ποιωσιν υμιν οι ανθρωποι, και υμεις ομοιως ποιειτε αυτοις”, υμεις τας εαυτων θεραπειας μονας και τα θεληματα και τας επιθυμιας εξεπληρωσατε, πλεονεκτουντες, αρπαζοντες, αδικουντες και εαυτους μονους εθεραπευσατε; Ουχι εμου λεγοντος· “Εαν τις σε ραπιση εις την δεξιαν σου σιαγονα, στρεψον αυτω και την αλλην”, οι μεν εγελατε, οι δε ουδε ακουσαι τουτο ηνειχεσθε, αλλα κακως με τουτο και αδικως (106) προσταξαις ελεγχετε; Ουχι δε εμου λεγοντος. “Εαν τις σε αγγαρευση μιλιον εν, υπαγε μετ’ αυτου δυο”, ου μονον ουδεις εξ υμων τουτο πεποιηκεν, αλλ’ οι πλειονες και τους αδελφους ηγγαρευσατε; Ουκ εμου λεγοντος· “Μακαριοι εστε οταν ονειδισωσιν υμας και διωξωσι και ειπωσι παν πονηρον ρημα καθ’ υμων ψευδομενοι ενεκεν εμου”, υμεις ουδε λογον σκληρον ακουσαι ηνειχεσθε ου μονον εκ των ομοιων υμων, αλλ’ ουδε υπο των προεχοντων; Ουκ εμου λεγοντος· “Χαιρετε και αγαλλιασθε επι τοις διωγμοις και ταις θλιψεσιν”, υμεις τους επαινους μαλλον και την τιμην και την δοξαν ησπασασθε, επι δε τοις τοιουτοις απελεγεσθε και αυτην υμων την ζωην; Ουχι εμου μακαριζοντος τους φτωχους, υμεις ουκ εποθησατε ποτε απο ψυχης γενεσθαι πτωχοι; Ουκ εμου τους πραεις την βασιλειαν των ουρανων κληρονομειν λεγοντος, υμεις ως θηρες αγριοι διεκεισθε εις τους μη ταχιον ποιουντας υμων τα θεληματα; Ουχ ορωντες παλιν αυτους

παραβαινοντας μου τας εντολας, συμπαθεις εγινεσθε τοτε και μετριοι και “Αφες, ελεγετε, ειπεν ο Κυριος· Μη οργιζου κατα τινος”; Ουχι υμεις ελεγετε, οποταν ελεγον· “Ευχεσθε υπερ των επηρεαζοντων υμας, αγαπατε τους εχθρους υμων και καλως ποιειτε τους μισουντας υμας”, - “Αυτο των αποστολων εστιν, αυτο των μεγαλων αγιων! Επει τις τουτο αλλος ποιησαι δυναται;” - Αθλιοι, και υμεις διατι ουκ εγινεσθε αγιοι; Ουκ ηκουετε λεγοντος μου· “Γινεσθε αγιοι, οτι εγω αγιος ειμι”, υμεις δε εν τη ακαθαρσια των μολυσμων υμων και ανομιων εμεινατε”.

(107) Και προς μεν τας γυναικας ερει· “Ουκ ηκουετε εν ταις εκκλησιαις αναγινωσκοντων και λεγοντων· “Βιος της αγιας Πελαγιας, της ποτε πορνης”, “Βιος της οσιας Μαριας της Αιγυπτιας, της ασωτου ποτε”, “Θεοδωρας της μοιχαλιδος και μετα ταυτα θαυματουργου”, και παλιν · “Ευφροσυνης της παρθενου και μετονομασθεισης Σμαραγδου”, και· “Ξενης, της οντως ξενης και θαυμαστης;” Ουκ ηκουσατε οπως και γονεις και πλουτον και μνηστηρας αυτους κατελιπον και εν ευτελεια και ταπεινωσει εδουλευσαν μοι και εγενοντο αγιαι; Δια τι ουν και υμεις ταυτας και τας τοιαυτας, αι μεν πορναι τας πορνας, αι δε ασωτοι τας ασωτους, αι δε υπανδροι τας αμαρτησασας υπανδρους, αι δε παρθενοι τας παρθενους και ομοιας υμων ουκ εμιμησασθε;

Προς δε τους ανδρας βασιλεις τε και αρχοντας ομοιως ερει· “Ουκ ηκουετε πως ο Δαυιδ αμαρτησας, και εισελθοντος προς αυτον του προφητου Ναθαν και ελεγξαντος αυτον περι της αμαρτιας αυτου, ουκ αντειπεν, ουκ ωργισθη, ουκ εκρυψε το αμαρτημα αυτου, αλλα του θρονου αξαναστας προσεπεσεν ενωπιον παντος του λαου επι την γην και ειπεν· “Ημαρτηκα τω Κυριω μου! “ και ουκ επαυσατο ημερας τε και νυκτος κλαιων ομου και θρηνων; Ουκ ηκουετε τουτου λεγοντος· “Οτι σποδον ωσει αρτον εφαγον και το πομα μου μετα κλαυθμου εκιρνων, απο φωνης του στεναγμου μου εκολληθη το οστουν μου τη σαρκι μου, ωμοιωθην πελεκανι ερημικω”, και παλιν· “Εκοπιασα εν τω στεναγμω μου, λουσω καθ’ εκαστην νυκτα την κλινην μου, εν δακρυσι μου την στρωμνην μου βρεξω;” Ουκ ηκουετε λεγοντος αυτου· “Κυριε ο Θεος μου, (108) ει εποιησα τουτο, ει εστιν αδικιας εν χερσι μου, ει ανταπεδωκα τοις ανταποδιδουσι μι κακα, αποπεσοιμι αρα απο των εχθρων μου κενος, καταδιωξαι αρα ο εχθρος την ψυχην μου και καταλαβοι και καταπατησαι εις γην την ζωην μου και την δοξαν μου εις χουν κατασκηνωσαι; “. Δια τι ουν και υμεις τουτον και τους ομοιους αυτου μη εμιμησασθε; Μη τουτου υμεις περιδοξοτεροι ειναι εδοκειτε η πλουσιωτεροι, και δια τουτο ταπεινωθηναι μοι ουκ ηβουληθητε; Αθλιοι και ταλαιπωροι, υμεις φθαρτοι και θνητοι οντες, μονοκρατορες και κοσμοκρατορες

ειναι εβουλεσθε και, ειπου ην τις εν ετερα χωρα μη θελων υμιν υποτασσεσθαι, ως κατα ευτελους υμων δουλου κατεπαιρεσθε αυτου και ουκ εφερετε υπομειναι την ανυποταξιαν αυτου, και τοι συνδουλου υμων οντος και μηδεν πλεον εκεινου εχοντων υμων· εμοι δε τω Ποιητη και Δεσποτη υμων πως υμεις ουκ ηθελησατε υποταγηναι και δουλευσαι εν φοβω και τρομω; Ανταποδιδοντες δε τοις αμαρτανουσιν εις υμας, τι εν εαυτοις αρα διελογιζεσθε περι ων υμεις εις εμε ημαρτανετε; οτι ουκ εστιν ο εκζητων των αδικουμενων τα αιματα; οτι ουκ εστιν ο βλεπων τα παρ' ημων κρυφιως πραττομενα; η οτι επελαθεσθε μου και μη εχειν υπελαμβανετε τον επανω υμων οντα, ουδε ηλπισατε ποτε γυμνοι με και τετραχηλισμενοι παρασταθησεσθαι; Ουκ ηκουετε μου αει λεγοντος· "Ο θελων ειναι παντων πρωτος, εστω παντων εσχατος και παντων δουλος και παντων διακονος;" Πως ουκ εφρισσετε και εν εαυτοις υμιν εθρηνειτε και συνετριβεσθε, φοβουμενοι μη εις επαρσιν υπο της ματαιας εκεινης και διακενου ελθοντες, (109) παραβαται ταυτης μου της εντολης γενομενοι, τω πυρι τουτω παραδοθησεσθε; Ουκ ηκουετε πως ο Δαυιδ υπο του στρατηγου αυτου Σεμεΐ υβριζομενος και ανηρ αιματων καλουμενος, ευτελεστερον εαυτον εκεινου εχων απο ψυχης, ουκ ωργιζετο, αλλα και τους εκεινον ανελειν βουλομενους εκωλυσεν; Ιδου ουν και Μωυσης και Ιησους του Ναυη και Δαβιδ και αλλοι πλειστοι προ της επιφανειας μου και νυνι μετα την παρουσιαν μου πλειονες, ους βλεπετε συνδοξαζομενους μοι, και βασιλεις γεγονασιν, ως ημεις, και αρχοντες και στρατηγοι, και δια τον εμον φοβον εν ταπεινωσει και δικαιοσυνη βιωσαντες, κακον αντι κακου τινι ουκ ανταπεδωκαν, αλλα και παρα των ομοιων και υπο χειρα πολλακις ατιμασθεντες, εμοι ανεθεντο την περι τουτου εκδικησιν και υπερ ων εις εμε ημαρτον εν παση τη ζωη αυτων, απο ψυχης εν φοβω και ποθω μετενοουν και εκλαιον, ταυτην την ημεραν της εμης ελευσεως και παρουσιας και κρισεως ακουοντες και πιστευοντες, υμεις δε κατεφρονησατε μου των εντολων, ως τινος ενος των απερριμμενων και ασθενων. Λοιπον ουν μεθ' ου συνειναι ηρετισασθε και ων τους λογους και τας πραξεις ποιουντες, αυτους εμιμησασθε, μετα τουτων αυτων, και των εκεινοις ητοιμασμενων επαπολαυσατε! ".

Ουτω και τοις πατριαρχαις τους αγιους αντιπαραθη πατριαρχας, Ιωαννην τον Χρυσορρημονα, Ιωαννην τον Ελεημονα, Γρηγοριον τον Θεολογον, Ιγνατιον, Ταρασιον, Μεθοδιον και τους λοιπους οιτινες ου λογω μονω αλλα και εργω του αληθινου Θεου γεγονασιν απεικονισμα· τοις μητροπολιταις τους αγιους μητροπολιτας, Βασιλειον, Γρηγοριον, τον αδελφον αυτου, (110) και τον τουτου ομωνυμον και θαυματουργον, Αμβροσιον και Νικολαον.

Και απλως ειπειν, εκαστον πατριαρχην και εκαστον μητροπολιτην και εκαστον επισκοπον μετα των προ αυτου διαπρεψαντων αποστολων τε και πατερων αγιων εν εκαστη μητροπολει και επισκοπη κρινει ο Θεος, και εξ εναντιας αλληλων στησας παντας αυτους – καθως ακουεις αυτου λεγοντος· “Τα μεν προβατα εκ δεξιων, τα δε εριφια εξ ευωνυμων”-, ερει· “Ουχι ενθα ουτοι εθεραπευσαν και εδουλευσαν μοι, εκει και υμεις εβιωσατε και εις τους θρονους αυτων εκαθισατε; Δια τι μη και τον βιον και την πολιτειαν αυτων εμιμησασθε; Δια τι ακαθαρτοις χερσι και ακαθαρτοτεραις ψυχαις τον αχραντον εμε και αμολυντον κρατειν και εσθιειν ουκ εφοβηθητε; Ουκ εφριξατε ολως, ουκ ετρομαξατε; Δια τι τα των πενητων εις τας υμετερας ηδονας και εις τους ιδιους και συγγενεις υμων αναλωσατε; Δια τι με χρυσιω και αργυριω, ως ο Ιουδας, απεμπολησατε; Δια τι με και ως δουλον αχρειον εξαγορασαντες, εις τα της σαρκος με θεληματα διακονειν απεχρησασθε; Ως ουν υμεις με ουκ επιμησατε, ουδε εγω φεισομαι υμων. Απελθατε απ’ εμου οι εργαται της ανομιας, απελθατε! “.

Ουτω τοινυν πατερες παρα πατερων, φιλοι και συγγενεις παρα φιλων και συγγενων, αδελφοι παρα αδελφων, δουλοι και ελευθεροι παρα δουλων και ελευθερων, πλουσιοι και πενητες υπο πλουσιων και πενητων, οι εν γαμω παρα των εν γαμω διαπρεψαντων, οι εν ελευθερια παρα των εν ελευθερια βιωσαντων, και απλως πας ανθρωπος αμαρτωλος εν τη φοβερα ημερα της κρισεως απεναντιας αυτου εις την (111) εις την αιωνιαν ζωην και εις το ανεκλαλητον εκεινο φως οψεται τον ομοιον αυτου και κριθησεται παρ’ αυτου. Οιον τι λεγω; Απιδων εκαστος των αμαρτωλων προς τον ομοιον αυτου, βασιλευς προς βασιλεα, αρχων προς αρχοντα και πορνος μη μετανοησας προς πορνον μετανοησαντα, φτωχος προς φτωχον και δουλος προς δουλον, και μνησθεις οτι και αυτος εκεινος ανθρωπος ην, την αυτην ψυχην εχων, τας αυτας χειρας, τους αυτους οφθαλμους και απλως ταλλα παντα εξ ισης και συνην αυτω εν τω βιω και ομοιον ειχε το αξιωμα, την τεχνην, το επιτηδευμα, μιμησασθαι δε αυτον ουκ ηθελησεν, ευθυς εμφρασσεται το στομα αυτου και μενει αναπολογητος, μη εχων ολως τι φθεγξασθαι.Οταν ουν οι κοσμικοι κοσμικους ιδωσι και οι αμαρτωλοι βασιλεις βασιλεις αγιους εκ δεξιων, πλουσιους τε και υπο ζυγον αγιους οι υπο ζυγον βιου, και οι εν βασανοις παντες ομοιους αυτων εν τη βασιλεια των ουρανων, και τηνικαυτα αισχυνθωσι και αναπολογητοι ευρεθωσιν, ωσπερ ο πλουσιος εκεινος εν τοις κολποις του Αβρααμ τον Λαζαρον, εκεινος αποτηγανιζομενος εν τω πυρι.

Τι ποιησωμεν ημεις αρα οι μοναχοι, οι κατ’ εμε, λεγω, ραθυμοι και αμαρτωλοι, ποια αρα αισχυνη ημας και βασανος ληψεται, οταν

τους εν βιω και γυναικας και οικετιδας εχοντας και οικετας, μετα γυναικων ομου και τεκνων θεασωμεθα εν τη βασιλεια των ουρανων ομοθυμαδον συγχορευοντας; οταν τους εν αξιωμασι και πλουτω ευαρεστησαντας, οταν απλως εκ παντων ιδωμεν των εν τω βιω πασαν κατορθωκοτων αρετην και εν μετανοια και δακρυσι πολιτευσαμενων δια τον φοβον του Κυριου και ισταμενους εν τη χαρα και φαιδροτητι των δικαιων; (112) οταν γαρ εννοησωμεν οτι πατερας και μητερας και αδελφους και αδελφας και κοσμον ολον δια το σωσαι ημων τας ψυχας κατελειψαμεν, οι δε και γυναικας και τεκνα, αλλοι συν τουτοις και πλουτον και αξιωματα και αλλα οσα ο βιος εχει τερπνα, και αναχωρησαντες επτωχευσαμεν και αποκειραμενοι γεγοναμεν μοναχοι δια την βασιλειαν των ουρανων, δια δε μικραν ραθυμιαν και πονηριαν και δια τας πονηρας ημων επιθυμιας κατεταξαμεν ημας εαυτους μετα κοσμικων και πορνων και μοιχων και βιωσαντων ασωτως κατα τον κοσμον, οποιος τοτε φοβος και τρομος και αισχυνη καλυψει ημας! Πιστευσατε μοι λεγοντι, αδελφοι, οτι χειρων βασανος η εντροπη ημων εσται υπερ την των κοσμικων αιωνιαν κολασιν. Οταν γαρ εμε τον αποταξαμενον παση ψυχη, μετα κοσμικων, φερε ειπειν, νυν τεκνα εχοντων, και δημοσιοις πραγμασιν εμπεπλεγμενων η και στρατια εκδουλευοντων, ιστασθαι και την ισην εκεινοις κολασιν ληψεσθαι μελλοντα, στραφεντες ουτοι και ιδοντες με, ειπωσι προς με· “Και συ, μοναχε, ο τον κοσμον αφεις, ωδε μεθ’ ημων των κοσμικων ιστασαι; Καν συ δια τι;”τι αρα απολογησομαι, τι ερω προς αυτους; Τις γαρ, αδελφοι, το μεγεθος της τοτε μελλουσης μοι γενεσθαι θλιψεως δυνησεται αξιως, δια λογου εκδιηγησασθαι; Παντως ουδεις! Τι γαρ και ερουμεν η τι ολως δυνηθωμεν απολογησασθαι; οτι τον κοσμον και τα εν κοσμω κατελιπομεν; αλλα ταυτα ουκ εβδελυξαμεθα απο ψυχης· τουτο γαρ εστιν η αληθης του κοσμου και των εν κοσμω αναχωρησις, το μετα το φυγειν τον κοσμον μισησαι τα αυτου και βδελυξασθαι.

(113) Τι δε ο κοσμος και τι τα εν τω κοσμω εισιν; Ακουσον! Ου χρυσιον εστιν, ουκ αργυρος, ουχ ιπποι, αλλ’ ουδε ημιονοι· ταυτα γαρ παντα, οσα και ημιν λειτουργουσιν εις χρειαν του σωματος, και ημεις κεκτημεθα. Ου κρεας, ουκ αρτος, ουκ οινος· μεταλαμβανομεν γαρ και ημεις εκ τουτων και εσθιομεν αυταρκως. Ουκ οικοι, ου λουτρα, ου χωρια η αμπελωνες και προαστεια· αι λαυραι γαρ και τα μοναστηρια εκ των τοιουτων συνιστανται. Αλλα τις ο κοσμος; Η αμαρτια και η προς τα πραγματα σχεσις εστιν, αδελφοι, και τα παθη. Τα δε εν τω κοσμω Ιωαννης ο Θεολογος ειπατω, ο ηγαπημενος του Χριστου μαθητης· “Μη αγαπατε γαρ, φησι, τον κοσμον μηδε τα εν τω κοσμω· οτι παν το εν τω κοσμω, η επιθυμια της σαρκος και η επιθυμια των οφθαλμων και η αλαζονεια του

βιου, ουκ εστιν εκ του Πατρος, αλλ' εκ του κοσμου εστιν". Ει ουν ημεις τον κοσμον ολον καταλιποντες και αποφυγοντες και γεγονοτες γυμνοι, ταυτα ουκ εφυλαξαμεθα, τι ημιν το οφελος εκ μονης της αναχωρησεως γενοιτ' αν; Και γαρ οθεν αν εξελθωμεν και εν οις αν καταντησωμεν, τα αυτα πραγματα παλιν ευρησομεν· πανταχου γαρ ανθρωποι μονοι ζην ου δυναμεθα, πανταχου τα προς την συστασιν του σωματος χρηζομεν επιτηδεια, πανταχου και γυναικες και παιδες και οινος και παντοιων εστιν ειδος καρπων· εκ τουτων γαρ και των τοιουτων εστιν η της ζωης ημων συστασις. Εαν την επιθυμιαν εχωμεν της σαρκος και την επιθυμιαν των οφθαλμων και την αλαζονειαν των λογισμων, πως δυνησομεθα εν μεσω αυτων της καθολου αμαρτιας αποσχεσθαι και μηδολως τω ταυτης κεντρω πληγηναι; Οπερ πολλοι των παλαι και των νυν αγιων, ευ οιδα, εφυλαξαντο (114) και φυλαττουσι, μεσον των του βιου πραγματων και φροντιδων και μεριμνων διατριβοντες και εν αγιοτητι τελεια τον βιον αυτων διανυοντες, καθως ο Παυλος μαρτυρει περι τουτων και των τοιουτων λεγων· "Παραγει γαρ το σχημα του κοσμου τουτου, ινα και οι εχοντες γυναικας ως μη εχοντες ωσι και οι αγοραζοντες ως μη κατεχοντες και οι χρωμενοι τω κοσμω ως μη καταχρωμενοι". Εξεστιν ουν και τα λοιπα εξ τουτων καταμαθειν· οιον, τον θυμουμενον μη οργιζεσθαι, τον δικαιολογουμενον μηδολως τη καρδια τοις λαλουμενοις προστιθεσθαι, τον εαυτον εκδικουντα ως νεκρον ειναι τω κοσμω τη της ψυχης διαθεσει, τον απαξ τοιουτον γενομενον ζητειν τε και προθυμεισθαι μηδε του ιδιου φειδεσθαι σωματος. Τοιουτοι γαρ και εγενοντο και καθ' εκαστην γενεαν οι αγωνιζομενοι γινονται.

Ει δε μη τοιουτοι γενεσθαι σπουδασομεν και ουτω τον βιον ημων ανυομεν, τι ερουμεν; οτι "Δοξης και πλουτου κατεφρονησαμεν;" Αλλα παντως ερει ημιν οτι· "Φθονον και εριν και ζηλον ου κατελειψατε". Οτι δε ταυτα αλλοτριουσιν ημας και χωριζουσιν απο του Θεου, λεγει ο θειος Ιακωβος, ο αποστολος του Χριστου· "Ει δε ζηλον πικρον εχετε - εστι γαρ και επι καλω και ζηλωσαι τινα! – και εριθειαν εν τη καρδια υμων, μη κατακαυχασθε και ψευδεσθε κατα της αληθειας, ουκ εστιν αυτη η σοφια ανωθεν κατερχομενη, αλλα επιγειος, ψυχικη, δαιμονιωδης· οπου γαρ ζηλος και εριθεια, εκει και ακαταστασια και παν φαυλον πραγμα", και μετ' ολιγα· "Αιτειτε και ου λαμβανετε, διοτι κακως αιτεισθε, ινα εν ταις ηδοναις υμων δαπανησετε", και επιφερει· "Μοιχοι και μοιχαλιδες, (115) ουκ οιδατε οτι η φιλια του κοσμου εχθρα του Θεου εστιν; ος αν ουν βουληθη φιλος ειναι του κοσμου, εχθρος του Θεου καθισταται". Σκοπει δε οτι ουκ ειπε μονον· "Ο κοσμος εχθρος εστι του Θεου", αλλα και η προς τον κοσμον φιλια· δι' αυτης γαρ μοιχοι και μοιχαλιδες γινομεθα. Και οτι αληθες εστι τουτο, ακουσον αυτου

του Κυριου λεγοντος· “Πας ο εμβλεψας προς το επιθυμησαι ηδη εμοιχευσεν εν τη καρδια αυτου “ και παλιν· “Ουκ επιθυμησεις τι του πλησιον σου”. Δεικνυσι δε δια τουτων ημιν των ρηματων, οτι ουχ ο ποιων την αμαρτιαν αυτος μονος χωριζεται του Θεου και εχθρος αυτου γινεται, αλλα και ο αυτην αγαπων και ο επιθυμων τινος, ητοι σχετικως τη καρδια προς τι των επι γης διακειμενος, τουτο γαρ η φιλια του κοσμου εστιν· ωστε φανερως αποδεδεικται οτι, ει και γυμνος παντων υπαρχει τις και μη πραττει εργω την οιανουν αμαρτιαν, μονον δε αγαπων και φιλων αυτην οιονει σχετικως προς αυτην διακειμενος, εχθρος εστι του Θεου, καθως και Ιωαννης φησιν· “Εαν τις αγαπα τον κοσμον, ουκ εστιν η αγαπη του Πατρος εν αυτω”, αλλα και ο Κυριος· “Αγαπησεις Κυριον τον Θεον σου εξ ολης της διανοιας σου και εξ ολης της ισχυος σου και εξ ολης της ψυχης σου”, ωστε ο προς ετερον τι επιθυμητικως η σχετικως διακειμενος της εντολης ταυτης εκτος εστιν. Ημεις δε, οι αθλιοι και ταλαιπωροι, τα μεγαλα και περιδοξα και υψηλα του κοσμου καταλιποντες και εις το μοναστηριον ελθοντες, αγαπωμεν οι μεν παλλια εκστιλβοντα, οι δε ιματια καλοχρυσα, οι δε λωρους και αναλαβους, αλλοι σανδαλια και υποδηματα, αλλοι βρωματα ηδεα και (116) ποματα, ετεροι σμιλας και ραφιδας και μαχαιρας η και τα τουτων ευτελεστερα, δι’ ων της αγαπης εκπιποντες του επι παντων βασιλεως Χριστου και εχθροι αυτου γενομενοι, ουκ αισθανομεθα, ω αδελφοι! δι’ α και μελλομεν αρα, ει μη προλαβοντες μετανοησομεν και πασαν επιθυμιαν κακην και πονηραν και εριν και ζηλον και αλαζονειαν εκ της ψυχης ημων εκαστος εξορισομεν, εις το πυρ το αιωνιον μετα τελωνων κα΄αμαρτωλων και πλουσιων, των εν ασωτια βιωσαντων, κατακριθησεσθαι.

Δια τουτο ουν σπουδασωμεν, αδελφοι, πασαν αρετην επιδειξασθαι, πασαν δε κακιαν και παν παθος βδελυξασθαι απο ψυχης και μισησαι παν πραγμα μικρον η μεγα, ο φερει ταις ψυχαις ημων κινδυνον· μονοις δε τουτοις χρησωμεθα εν οις ο μεν νους ου τερπεται, η καρδια δε ημων ουχ ηδυνεται, ινα μη εις τα αριστερα δια των δοκουντων ευτελων μετα των κοσμικων, ως ειρηται, ημας αυτους καταταξαντες, βλεψωμεν εις τα δεξια του Θεου παρισταμενους τους αδελφους ημων και πατερας και κατακρινοντας ημας, - οι ηγουμενοι εκαστου, λεγω, μοναστηριου τους εν τοις αυτοις μοναστηριοις ευαρεστησαντας τω Κυριω, οι εν διακονιαις τους εν ταις αυταις διακονιαις λαμψαντας ως φωστηρας, οι εν υποταγη και εργοχειροις τους εν τοις ομοιοις διαπρεψαντας εργοις και εν ταις αυταις ελαχισταις η και προτιμοτεραις δουλειαις, εστεφανωμενους οντας μετα των αγιων μαρτυρων, οι την νεοτητα μολυναντες τους την νεοτητα χαλιναγωγησαντας, οι εν τελειοτητι

ηλικιας εκ ραθυμιας πεσοντες τους απο νεοτητος μεχρι γηρως εγκαρτερησαντας τω της σαρκος πολεμω (117) και φυλαξαντας την εαυτων σωφροσυνην, οι εν γηρα και μεχρι τελους τα των παιδων των αναισθητων διαπραττομενοι τους εν γηρα αποκειραμενους και πασαν κακην συνηθειαν ην απο νεοτητος προσελαβοντο δια τον του Θεου φοβον εν μικρω χρονω εγκοψαντας, οι γελωντες τους νυνι κλαιοντας, οι τρυφωντες και προς της τετυπωμενης ωρας εσθιοντες τους μηδε εν τω καιρω του αριστου κορεννυμενους, οι παιζοντες τους εν στυγνοτητι και ωχροτητι οντας διηνεκει απο της μνημης της φοβερας εκεινης και των ιδιων αμαρτηματων αυτων, οι απο πλουτου και δοξης ελθοντες εις το μοναχικον και ταπεινωθηναι και μικρον μη θελησαντες τους απο πτωχειας εσχατης ελθοντας και συν ημιν βιοτευσαντας, δια δε την ταπεινωσιν αυτων υπερ πολλους των μετ' αυτων ισταμενων εις τα δεξια – βασιλεων, λεγω, και πατριαρχων – ενδοξοτερους υπαρχοντας, τη ταπεινωσει αυτων οντως κεκοσμημενους.

Αρα ουν, αδελφοι μου αγαπητοι, εγνωτε τι ειπον; Αρα οιδατε οποια αισχυνη τοτε ημιν εσται; Αρα ελαβετε εις νουν; Ηλθετε εις αισθησιν της ωρας εκεινης, η ινα τα αυτα και παλιν ερω εις ωφελειαν εμου και των ομοιων μου αμελων; Τοιγαρουν και εν ημιν αυτοις ουτως εσται εν τη φοβερα ημερα εκεινη και πολλοι των ημετερων αδελφων ευρεθωσιν εν δεξια ισταμενοι του Θεου μετα δοξης, πολλοι δε εξ ευωνυμων κατακρινομενοι υπ' αυτων. Και πως ουχι, οπηνικα δυο επι το αυτο αποταξαμενοι, ομοτεχνοι, λιθοξοοι τυχον η τεκτονες, αι δυο νεοι και καθαροι απο πασης σωματικης αμαρτιας και εκ πενητων οντες, ο μεν εις γενηται εκ προαιρεσεως πασης αρετης (118) εργατης, ο δε ετερος πασης κακιας και πονηριας; Η ουχι τουτο καθ' εκαστην ορωμεν γινομενον μεσον ημων; Και τον μεν ορωμεν των δυο τουτων ταπεινον, ευπειθη, υπηκοον, ως δουλον Θεου και ουκ ανθρωπων συναναστρεφομενον ημιν και διακονουντα μετα πιστεως πασης τοις αδελφοις, το φρονημα ταπεινον εχοντα και συντετριμμενον, και ουτω πως καθ' εαυτον λογιζομενον και λεγοντα – τουτο μεμαθηκοτες απο της εξομολογησεως αυτου της καθ' ημεραν και απο των πολλακις διερωτωντων αυτον και ουτως αποκρινομενου αυτοις -· "Εγω, φησι, τιμιε πατερ, και εν τω κοσμω ων, μολις εν στενοτητι ηδυναμην ποριζεσθαι μετα κοπου πολλου την εμαυτου τροφην. Και ωδε ελθων, πως αμελησω του εργου και φαγω αρτον της μονης δωρεαν και απαιτηθησομαι αυτον εν τη ημερα της κρισεως; Αλλ' επει τω Θεω ηλθον δουλευειν, αγωνισομαι και υπερπερισσευσαι το εργον της τροφης μου, οσον εις δυναμιν, και υποταγω τω προεστωτι και πασι τοις αδελφοις μου μεχρι θανατου

αγογγυστως, ως αυτω τω Χριστω, εις μηδεν το συνολον παρακουων αυτων “, τον δε κενοδοξον, ανυποτακτον, απειθη, και ουτω και αυτον εξ εναντιας εκεινου λογιζομενον καθ’ εαυτον και λεγοντα· “Ιδου δη επεμψε μοι ο Θεος οικον, αρτον και οινον και αφθονους τροφας. Εγενομην συναριθμιος τοις πρωτοις, και πρωτος τοις μετ’ εμε ερχομενοις, και αδελφος ειμι τουτων παντων, θελοντων και μη θελοντων αυτων. Του λοιπου φαγομαι και πιομαι και υπνωσω εις κορον. Τι γαρ μοι και χρεια του εργαζεσθαι απο του νυν, ινα εγω κοπιω και τον κοπον μου αποκερδαινωσιν αλλοι; Εαν γαρ και εις δουλειας τινας μοι επιταξωσι, προβαλουμαι πρωτον αδυναμιαν· (119) εαν δε και αναγκασωσι με, ειπω προς αυτους· “Και εαν μη δυνωμαι τουτο ποιησαι, ινα με αποπνιξητε, ινα με διωξητε, εαν μη ισχυω:”. Και ουτω προσποιησομαι κλαιειν, κραυγασω, εκλυσιν προβαλουμαι γονατων, σκοτουσθαι προφασισομαι, την κεφαλην μου απο χολης οχλεισθαι ειπω, και τουτου γε ενεκα δυνησομαι ευλογως δηθεν και απο πρωΐας εσθιειν, αναθεματιζειν αρξομαι και βλασφημειν και επι πασι τοις επιταττομενοις μοι αντιλογησομαι ομου και γογγυσω· και παντως περικακησαντες εασουσι με και μη βουλομενοι. Ει δε και δωσουσι μοι εργα τινα ευτελη και διακονιαν ωσαυτως ποτε, καταφρονησω αυτης. Οιον, ει μεν τοις ημιονοις προσταξουσι μοι δουλευειν, προφασισομαι μη ειδεναι την δουλειαν αυτων και εασω αυτα αφιλοκαλητα και ανεπιμελητα μετα παντων των στρωματων αυτων· και η εασουσι με αναγκασθεντες η ετερον δωσουσιν εις βοηθειαν μου, κακεινου πασας επιτελουντος τας χρειας, ολιγον εγω τι ποιων, αναπαυομαι. Ει δε αρτοποιον προσταξουσι με γενεσθαι, προμαρτυρομαι μεθ’ υποκρισεως, ως αν μη καταγνωσθω ως παρηκοος, λεγων αυτοις· “Εγω, πατερες, ουδεποτε εθεασαμην αρτον πως γινεται”, και ουτως απελθων ποιησω αυτοις τον αρτον πηλον, αυτοι δε μη υποφεροντες τουτον φαγειν, ουκετι με εις την τοιαυτην καταναγκασουσι διακονιαν”. Ει δε και εις το μαγειρειον διακονειν ταξουσιν αυτον, ουκ οιδε ταπεινωθηναι τω προεστωτι αυτου και βαλειν μετανοιαν, αλλα λεγει αυθαδως προς αυτον· “Κυριε ελεησον! Πατερ, εκ παντων μονον εμε εξελεξω εις τας ατιμους δουλειας; Ουκ εισι και αλλοι εν τη μονη αδελφοι;” και ταυτα μεν λεγει, ωστε παρακρουσασθαι την προστασσομενην αυτω διακονιαν· (120) εαν δε ιδη την ενστασιν του ηγουμενου, τεως απερχεται ου δια τον Θεον αλλα φοβουμενος την παιδειαν και τας μαστιγας, απερχομενος δε και γογγυζων λεγει εν εαυτω· Τελεια και καλα εχουσι φαγειν εξ ων μαγειρευσω εγω! Εαν μη ποιησω αυτους νηστεις εκ της τραπεζης εξαναστηναι η εξεμεσαι οσα αν φαγωσιν, ουκ ειμι εγω!” και απλως ουτω παντα ποιει μετα μανιας πολλης ο αθλιος. Και την μεν μαγειριαν των

αδελφων ωσαυτως και το οσπριον αυτων καπνιζει και παρακαιει αυτα, εμβαλλων παντα απλυτα και ακαθαριστα εις τας χυτρας, και αλας εν αυτοις υπερ το μετρον βαλλει ποιων αλμην αυτα, το δε θερμον αυτων χλιαρον ειναι εα ινα αηδεσθεντες εκταραχθωσιν εμεσαι τα βρωματα· εαν δε ειπη αυτω αδελφος η και αποστειλη τι προς το εψησαι και ευτρεπισαι αυτο, λεγει αναισχυντως· "Ου φειδεται; Εκελευσε τινα κυρι τον δουλον αυτου! Ουα, εως τοτε μη φαγη, εως ου εγω εγγισω η ευτρεπισω αυτα!". Και ουτως επι πασι ποιουντος αυτου, εις μονας εκεινας ευρισκεται προπηδων και επιτρεχων διακονιας ομου και δουλειας, ενθα γινωσκει οδον εχειν αυτον κλεψαι τι η νοσφισασθαι· και εαν μη μαλλον παρα παντας προτιμηθη, φανερως λυπειται και κρυπτως προς τους ομοιους αυτου καταγογγυζει θλιβομενος· οταν δε επι τοις τοιουτοις επιταγη, ως απο νεκρων και ως απο του αδου εγειρεται και ευθυς γανυται τω προσωπω και οι οφθαλμοι αυτου χαροποιοι γινονται. Καν απο πολλης πονηριας υποκρινεσθαι βουληθη δια το μη καταγνωσθηναι, αλλ' ουδ' ουτω λαθειν τους ορωντας δυναται· οταν γαρ αλλοθεν ουδαμοθεν αλλ' εκ του μη γογγυσαι η αναβαλεσθαι μικρον, ως εν πασαις διακονιαις (121) ποιειν εθος ην αυτω, διαγινωσκεται. Φοβειται γαρ ολως εν ταυτη ειπειν τι, ινα μη αλλος αντ' εκεινου απολυθη και καταλειφθη ουτος απρακτος.

Τουτων ουν ουτως εχοντων των αμφοτερων και του μεν υποτασσομενου εν υπακοη ψυχης αγαθης και τεταπεινωμενη καρδια αοκνως, αγογγυστως, αδολως, ακλοπως, ασκανδαλιστως, του δε τα εναντια τουτων ποιουντος, ως γεγραπται, εαν ελθων ο θανατος αρπαση αμφοτερους αυτους, και εν τη φοβερα ημερα εκεινη γυμνος και κατησχυμενος εξ αριστερων ισταμενος - ο πονηρος εκεινος λεγω -, αποβλεψαμενος ιδη εν τοις δεξιοις τον ποτε μετ' αυτου συναποκαρεντα και συνεσθιοντα και συμπινοντα, τον ομοηλικα, τον ομοτεχνον, ολον ως εκεινον αυτον τον Χριστον εν μεγαλη δοξα υπαρχοντα, τι τοτε ολως ισχυσει ειπειν η φθεγξασθαι; Οντως, αδελφοι μου, ουδεν! Αλλα στενων και τρεμων και τους οδοντας βρυχων απελευσεται εις το αιωνιον πυρ. Ουτως ουν εκαστος ημων των αμαρτωλων υπο εκαστου των αγιων κατακριθησεται, ωσπερ οι απιστοι υπο των πιστων και οι αμαρτησαντες μεν, μη μετανοησαντες δε, υπο των πλειονα ισως αμαρτησαντων και θερμως μετανοησαντων κατακριθησονται.

Δια τουτο παρακαλω και δεομαι υμων παντων, ινα ει επιστασθε εαυτους πονηρον τι ποιειν και εξαμαρτανειν και τας ιδιας υμων τιτρωσκειν και απολυειν ψυχας, καν απο του νυν διορθωσησθε και μετανοιαν αξιαν των αμαρτηματων αυτου εκαστος υμων επιδειξησθε και παντι τροπω σπουδασητε εκ δεξιων στηναι του Σωτηρος ημων και Θεου. Οσοι δε (122) μικρα τινα σφαλλεσθαι

εαυτους συγγινωσκετε, μετα σφοδρας και ταυτα της ταχυτητος απορριψατε αφ' εαυτων, ινα μη δια τα μικρα ταυτα εξ αριστερων και υμεις, ως πασα Γραφη διαμαρτυρουμενη λεγει, σταθησησθε, και μη ως μηδαμινα και μικρα, αλλ' ως μεγαλα ταυτα και εχετε και λογιζεσθε. Ο γαρ εις τα μικρα σφαλλων εκουσιως, των δε μεγαλων αμαρτηματων απεχομενος, περισσοτερως κατακριθησεται, οτι των μειζονων κρατησας υπο των ελαττονων εκυριευθη. Αρκει γαρ εις απωλειαν και εν μονον ημιν παθος, καθως ανωτερω ειπον και αυτους υμιν τους αγιους αποστολους, Ιωαννην φημι και Ιακωβον, εις μαρτυριαν παρηγαγον. Ινα δε και δια παραδειγματος υμιν δειξω το του λογου πιστον, τουτο υμας ερωτησω.

Ο προς δεκα ανδρας εχων την μαχην η και προς δωδεκα, αδελφοι, εν τω συμβαλειν πολεμον μετ' αυτων, εαν τους προμαχους μεν και ανδρειοτερους αυτων αθροως εκ πρωτης προσβολης απαντας τρεψη και τρωσας καταβαλη, ενα δε η και δυο εκ τουτων ταλαιπωροτερους η και ασθενεστερους υστερον καταλειφθεντας ιδων και μετα φοβου και κολακειας επερχομενους αυτω απο μακροθεν, ου σπευσας κρατησει και εξαγκωνισας δεσμευσει η και κατασφαξει αυτους, ου δεινως αναιρεθησεται υπ' αυτων; Ει γαρ εξ υπερηφανιας και αλαζονειας ριψας τα οπλα, ανακλιθεις και αναπεσων υπνωσει καταφρονησας αυτων, ουχι εκουσιως εαυτον εις δουλειαν των ταλαιπωρων εκεινων εξεδωκεν; Ουχι επελθοντες οι δυο η και εις εξ αυτων δεσμησας αυτον, υποσπονδον εαυτου τουτον εξει και δουλον αρας οιχησεται η και ανελων αυτον μαχαιρα, ποιησει πασιν ανθρωποις γενεσθαι τουτον εις καταγελωτα; Ουχι δε παντες ερουσι δικαιαν γενεσθαι του αμελους εκεινου και αλαζονος, (123) μαλλον δε αφρονος και αναισθητου σφαγην; Ου γαρ τοσουτον παντως επαινετος εσται της προς τους ισχυροτερους παλης και νικης ενεκα, οσον ψεκτος και βδελυκτος και αποβλητος, ιν' ειπω, και δουλος η νεκρος, δια την εκ του ενος εκεινυ γενομενην ηττην αυτω.

Ουτως ουν, αδελφοι μου αγαπητοι, ουδεν ημας ου μη ωφεληση των μεγαλων παθων κρατησαντας, εαν υπο των ελασσονων κυριευωμεθα. Οιον τι λεγω; Τα γαρ αυτα και παλιν ερω και λεγων ου παυσομαι. Εαν τον της σαρκος μολυσμον φυλαξωμεθα, εαν απο φθονου και μεγαλης οργης και κλοπης αποσχωμεθα, εαν αρσενοκοιτιας, παιδοφθοριας, μαλακιας και πασης ασελγειας κρατησωμεν, γαστριμαργια δε η πολλω οινω η υπνω η οκνηρια η ραθυμια, αντιλογια τε και ανηκοΐα και γογγυσμω, οια δη δουλοι και μαστιγιαι δουλουμεθα, τι ημιν εσται το οφελος εκ της των πονηρων εργων και μονων αποχης; Ει δε και λαθρα αρτου τεμαχια αιρομεν και εσθιομεν η αλλο τι ποθεν επιλαβομενοι και ταυτα ανευ ευχης του προεστωτος ημων, τις αν ειπη ελευθερους ημας αμαρτιας; Ει

δε και των συναξεων, διχα μεγαλης ασθενειας η αναγκαιας χρειας τινος, εκουσιως απολιμπανομεθα, ει δε και τους καρπους φυλασσοντες εξ αυτων ουκ εγκρατευομεθα – και γαρ τι αλλο ην ο τον Αδαμ εκ του παραδεισου εξεβαλε και τω θανατω παρεδωκε; - τι κερδανουμεν εκ της των ειρημενων αποφυγης; Ουδε γαρ ει ολοσωμον τις πληγην εχων, ειτα δια φαρμακων πολλων ιαθεις παρα μικρον την πληγην, δυναται υγιης λεγεσθαι, ει μικραν οπην ισην ραφιδος επιφερεται τραυματος, αλλ' ο και τους μωλωπας, ει δυνατον, του τραυματος εξαφανισας, (124) εκεινος παρα παντων εικοτως λεχθησεται υγιης. Μη ουν ταυτα μικρα λογιζωμεθα, αλλα δια ταυτα τιμωρηθεντας αλλους ακουοντες και καταδικασθεντας σφοδρως, ημεις την εξ αυτων βλαβην παση δυναμει εκφυγωμεν. Και μηδεις, αγαπητοι, εν τινι τουτων η παθει ετερω του λοιπου επιμεινη, αλλ' απο του νυν αποσχομενος μετανοησατω βαλων αρχην, και μη αποστη εξαγγελλων την ηττην εαυτου, εως αν αισχυνθεις ο υποβαλλων αυτω εχθρος παυσηται του αυτον πολεμειν. Μη φθονος κυριευση ημων, μη οργη η θυμος και κραυγη, εξ ων αισχρολογιαι και υβρεις ειωθασι τικτεσθαι, μη κενοδοξια και υπερηφανια και οιησις κατασχουσαι ημας εις βυθον αδου καθελξωσιν, αλλα ταυτα παντα πορρω εξορισαντες εαυτων, κτησωμεθα τας αρετας αντ' αυτων.

Ισως δε τις ερει οτι· "Τοσουτων οντων και αναριθμητων παρα μικρον των ειρημενων παθων, τις δυναται ταυτα ερευναν παντα και εκ τουτων παντων απεχεσθαι, ινα μη υπ' ουδενος τουτων κυριευθη τις; ". Εγω χαριτι Χριστου διδαξω υμας. Ο αει εννοων τας εαυτου αμαρτιας και την μελλουσαν κρισιν διηνεκως προορων και μετανοων και κλαιων θερμως, ουτος υπεραινει παντα ομου και υπερνικα υπο της μετανοιας υψουμενος, ως μη δυνασθαι εν και μονον των ειρημενων φθασαι και καθαψασθαι αυτου της αεροβατουσης ψυχης. Ει δε μη η διανοια ημων υπο της μετανοιας και των δακρυων και υπο της εγγινομενης εκ τουτων πνευματικης ταπεινωσεως πτερωθεισα εις υψος απαθειας αρθη, ουκ αν ελευθεροι των ειρημενων απαντων γενεσθαι ισχυσωμεν, αλλα ποτε μεν υπο τουδε του παθους, ποτε δε υφ' ετερου κεντασθαι και ως υπο θηριων αγριων κατεσθιεσθαι ου (125) παυσομεθα, και μετα θανατον δια ταυτα της των ουρανων βασιλειας εκπεσοντες, υπο των τοιουτων παλιν αιωνιως κολασθησομεθα.

Δια τουτο παρακαλω παντας υμας, πνευματικοι μου πατερες και αδελφοι, και παρακαλων ουδεποτε παυσομαι την υμετεραν αγαπην, μη αμελησαι εκαστον της εαυτου σωτηριας, αλλα παντι τροπω σπουδασαι αρθηναι μικρον απο της γης. Ει γαρ τουτο γενησεται το θαυμα καταπληξαν υμας, το απο της γης εις αερα λεγω κρεμασθαι, ουκετι προς την γην κατελθειν και στηναι καν

ολως θελησετε· “γην”δε το σαρκικον και “αερα”το πνευματικον λεγω φρονημα. Ει γαρ ο νους των πονηρων λογισμων και παθων ελευθερωθη και θεασομεθα δι’ αυτου την ελευθεριαν, ην ημιν ο Χριστος και Θεος εχαρισατο, ουκετι καταδεξομεθα προς την προτεραν δουλειαν της αμαρτιας και του σαρκικου φρονηματος κατελθειν, αλλα κατα την του Κυριου φωνην γρηγορειν και προσευχεσθαι ου παυσομεθα, εως αν προς την εκειθεν μεταβωμεν μακαριοτητα και των επηγγελμενων επιτυχωμεν αγαθων, χαριτι και φιλανθρωπια του Κυριου ημων Ιησου Χριστοου, ω πρεπει πασα δοξα εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος στ΄. (126)

Περι εργασιας πνευματικης. Και τις ην η εργασια των παλαιων αγιων. Και πως ταυτην κατορθωσαι δυναμεθα, ινα και μετοχοι, ωσπερ εκεινοι, του Παναγιου γενωμεθα Πνευματος.

Αδελφοι και πατερες, επειδηπερ μεγαλα τινες οιομενοι περι εαυτων, ως ουκ ωφελεν, ισους εαυτους ηγουνται κατα τε πραξιν και γνωσιν και τελειοτητα των παλαι αγιων θεοφορων πατερων ημων και του αυτου πνευματος, ω εζων και εκινουντο εκεινοι, συνιστανοντες εαυτους εκ λογων μονων και διχα των εργων, πνευματι αποπλανηθεντες οιησεως, ωηθην δια βραχεων ουτω πως εν απλοτητι και υπτιοτητι λογου προς αυτους ειπειν ως προς ενα, δια τε τον ειρηκοτα Θεον· “Και συ στραφεις, τους αδελφους σου διορθωσαι”, και δια την κοινην αγαπην ην εντελλομεθα εχειν προς τους πλησιον ημων. Αρξομαι δε εντευθεν του λεγειν εν αφελοτητι και παρακαλειν την αγαπην υμων.

Βουλη τοιγαρουν ακουσαι τι εποιουν οι πατερες ημων οι αγιοι, εν τοις εαυτων κελλιοις καθημενοι; Αναγνωθι τους βιους αυτων και μαθε συ πρωτον την σωματικην τεως πραξιν αυτων, (127) ειτα εγω σοι αναγγελω την πνευματικην εργασιαν ην εκεινοι ειργαζοντο. Οι γαρ τους βιους συγγραψαμενοι των αγιων, τας πραξεις αυτων εδηλωσαν τας σωματικας, την ακτημοσυνην, την νηστειαν, την αγρυπνιαν, την εγκρατειαν, την υπομονην και καθεξης τα λοιπα, ινα μη παντα απαριθμουντες τον λογον μηκυνωμεν, την δε πνευματικην αυτων εργασιαν μικρον τε και ως εν εσοπτρω δια των τοιουτων εδηλωσαν, ινα οι τους κοπους εκεινων και την πιστιν εκ των εργων επιδεικνυμενοι, εργοις αυτοις και των πνευματικων χαρισματων αυτων εν γνωσει και μετοχη γενωνται, οι δε γε λοιποι μηδε ακουσαι περι των τοιουτων αξιωθησωνται. Επει δε εις τοσουτον ανοιας βοθρον κατηχθημεν, ως και διχα των εργων, ων εκεινοι ειργασαντο, ισως εκεινοις την χαριν εχειν και ημας οιεσθαι,

φερε τον περι εκεινων γυμνασωμεν λογον και απο των μεμαρτυρημενων πραγματων την πληροφοριαν λαβοντες, σπουδασωμεν τεως κατα ποδας εκεινων βαδισαι, ει και μη φθασαι δυνηθωμεν αυτους. Ανωθεν δε τον λογον αρξαμενοι, κατ' ολιγον εως ημων καταβαινοντες ελθωμεν.

Τι ουν ο μεγας Αντωνιος εν τω μνηματι καθεζομενος επραττε, και τοι μηπω πνευματικην εργασιαν ολως ειδως; Ουχι ως νεκρον εαυτον εν τω μνηματι εκλεισε, μηδεν των του κοσμου επιφερομενος, μηδε μεριμναν εχων την οιανουν εν αυτω; Ουχι ολος ην νεκρος εκ του κοσμου, και κειμενος εν τω μνημειω τον ζωωσαι και αναστησαι δυναμενον εζητει Θεον; Ουχι αρτω μονω ηρκειτο και υδατι; Ουχι πολλα παρα των δαιμονων υπεστη κακα και ημιθανης εκειτο εκ του αφορητου δαρμου; Ουχι εν τη εκκλησια ως (128) νεκρου απενεχθεντος αυτου, ηνικα ηλθεν εις εαυτον, παλιν αυθορμητος προς τους αντιπαλους απηλθεν; Ει μη γαρ προς εκεινους υπεστρεψεν, αλλ' ενεμεινε τω κοσμω και ει μη μεχρι τελους ενεκαρτερησεν, εις θανατον εκδεδωκως εαυτον τη προθυμια και προαιρεσει, ουκ αν της πολυποθητου θεας του Δεσποτου αυτου ηξιωθη, ουκ αν της γλυκειας εκεινου φωνης ακηκοεν. Αλλα εζητησεν ολοψυχως, εκρουσεν αοκνως, υπεμεινεν εις τελος και ελαβεν επαξιον τον μισθον. Αποθανων γαρ, ως ειρηται, τη προαιρεσει υπερ Χριστου, εκειτο ωσει νεκρος, εως ου ηλθεν ο ζωογονων τους νεκρους και ανεστησεν αυτον εκ του αδου, του σκοτους φημι του ψυχικου, και εξηγαγεν αυτον εις το θαυμαστον φως του προσωπου αυτου. Οπερ θεασαμενος και των λυπηρων εκεινων απαλλαγεις και περιχαρης γεγονως ελεγε· "Κυριε, που ης εως αρτι; " Το μεν ουν ειπειν "Που ης;" αγνοουντος παντως εστιν οπου και ην· το δε ειπειν "Εως αρτι" την θεωριαν και αισθησιν και γνωσιν της του Δεσποτου παρουσιας εδηλωσεν. Ει τοινυν ουτως αποταξασθαι ημεις ου βουλομεθα και καρτερησαι ομοιως εκεινω και υπομειναι ου προαιρουμεθα, πως τον Θεον εν Αγιω Πνευματι ως εκεινος ιδειν αξιωθωμεν και πληρωθηναι αγαλλιασεως; Ουδαμως.

Αλλα γαρ και προς ετερον, ει δοκει, τον λογον ιθυνωμεν. Τι ο μεγας Αρσενιος διεπραξατο εξ αυτης αρχης της αποταγης αυτου; Ουχι τα βασιλεια καταλιπων και τους βασιλεις, του σηρικοφορους οικετας και παντα τον πλουτον αυτου, μονος ως φτωχος και πενης εν τω μοναστηριω αφικετο, οστις ποτε ην σπουδασας λαθειν, (129) φευγων την δοξαν και τον ανθρωπινον επαινον, ινα παρα Θεω δοξασθη; Τι ουν αρα τουτοις μονοις εμεινεν αρκεσθεις; μη γενοιτο· αλλα τι; Ουδε ως ευτελης μετα ευτελων ανθρωπων εαυτον καταταξαι ηνεσχετο, αλλ' ως κυνα ελογισατο εαυτον. Ριφεντος γαρ αυτω παρα του ηγουμενου του αρτου και πεσοντος τουτου επι της

γης, αυτος τετραποδισας, ου τη χειρι αλλα τω στοματι, ως κυων αρας τον αρτον, ουτως αυτον εφαγεν. Εν δε τω κελλιω καθημενος, ου μονον ειργαζετο, αλλα και πολυ ελαττον του εργοχειρου αυτου εις την εαυτου χρειαν ανηλισκεν, υδωρ πινων βορβορου οζοντος ομοιον. Δια τουτο και εργαζομενος και ευχομενος διηνεκως εκλαιε και τοις εαυτου δακρυσι κατεβρεχετο, αλλα και αφ' εσπερας ευχομενος ιστατο μεχρι πρωΐας και τη πτωχεια και ευτελεια μεχρι τελους ενεκαρτερησε. Δια τι ; Δια το παθειν παντως και ιδειν και αυτον, οπερ ο μεγας Αντωνιος ιδειν και παθειν ηξιωθη. Πως ουν ου γεγραπται και επι τουτου, οτι ειδε τον Κυριον; Μη τους μεν κοπους αυτος κατεβαλετο, εκεινον δε ιδειν ουκ ηξιωται; Ουχι, αλλα και αυτος ουτως ιδειν τον Θεον ηξιωθη, ει και μη ο συγγραψαμενος τουτο ουτως εδηλωσε φανερως· και ει βουλει τουτο μαθειν ακριβως, τα παρ' εκεινου αυτου, φημι του αγιου Αρσενιου, εκτεθεντα κεφαλαια διελθε και γνωσει εξ αυτων οτι και ουτος θεοπτης εστιν αληθως.

Ο ουν αυτους εκμιμουμενος εργω και πονοις της αυτης οντως καταξιωθησεται χαριτος· ει δε μη βουλεται τις την ταπεινωσιν τουτων και την υπομονην εκμιμησασθαι, τι και λεγει το πραγμα αδυνατον; Ευθυμιου δε και Σαβα και των καθεξης αγιων τας πραξεις, τας υπερ ανθρωπον, τις διηγησεται; Ειτε γαρ (130) προ του την χαριν λαβειν του Πνευματος, ειτε και μετα το ταυτην λαβειν, τεως ανευ κοπων και πονων πολλων και ιδρωτων βιας τε και στενοχωριας και θλιψεως ουδεις διηλθε τον σκοτασμον της ψυχης, ουδε το φως του Παναγιου Πνευματος εθεασατο. Βιαστη γαρ εστιν η βασιλεια των ουρανων και βιασται αρπαζουσιν αυτην, επειδη και δια πολλων θλιψεων δει ημας εισελθειν εις την βασιλειαν των ουρανων. Η δε βασιλεια των ουρανων η μετοχη υπαρχει του Πνευματος του Αγιου· τουτο γαρ εστι το ειρημενον οτι η βασιλεια των ουρανων εντος ημων εστιν, ινα το Πνευμα το Αγιον εντος ημων λαβειν και εχειν σπουδασωμεν. Μη ουν λεγετωσαν οι εκτος οντες διηνεκους βιας και στενοχωριας και ευτελειας και θλιψεως, οτι εντος ημων εχομεν το Πνευμα το Αγιον· ανευ γαρ εργων και ιδρωτων και πονων της αρετης ο μισθος ουτος ου διδοται τισι. Διο μοι καλως εχειν δοκει και το παρα πολλοις ουτω λεγομενον· "Δειξον, φησιν, εργα και απαιτει μισθους".

Εγω γαρ οιδα ανθρωπον προ του κοπους καταβαλεσθαι και προ του βιασασθαι εαυτον, ευθυτητι διαλογισμων και ψυχης απλοτητι ταις θειαις Γραφαις εγκυψαντα και ολιγας ημερας και νυκτας ακοπως, ιν' ειπω, αγρυπνησαντα και ευξαμενον και επι τοσουτον ελλαμφεντα υπο της ανωθεν χαριτος, ως εξω δοξαι αυτον γενεσθαι του σωματος και του οικηματος και του κοσμου παντος – νυξ γαρ ην και ως ημερα τελεια εγενετο -, αλλ' επει

απονως πλουτον ελαβε, συντομως αυτου και κατεφρονησε. Διο και αμελησας, ολον ομου τον πλουτον απωλεσε και επι (131) τοσουτον, ως μηδεν μνημονευειν ολως αυτον, οτι ποτε τοιαυτην δοξαν τεθεαται.

Πως ουν οι μηδε λαβειν αξιωθεντες ποτε η κατιδειν την δοξαν ταυτην ποσως, λεγουσιν εχειν ταυτην οληη εν εαυτοις, απορω. Αλλ' ω της πωρωσεως, ω του σκοτασμου, ω της αγνοιας και της ματαιας οιησεως, που ποτε τουτο η δια ποιων γραφων μεμαθηκασιν; Οντως εματαιωθησαν εν τοις διαλογισμοις αυτων και εσκοτισθη η ασυνετος αυτων καρδια και εμειναν εν Αιγυπτω, τουτεστιν εν τω σκοτει των παθων αυτων και των ηδονων.

Οι γαρ την γην της επαγγελιας ιδειν ποθησαντες, ην πραεων οφθαλμοι και ταπεινων και πτωχων βλεπειν καταξιουνται, πασαν στενοχωριαν και πασαν θλιψιν και ευτελειαν καταδεχονται και απο πασης και παντοιας σωματικης ηδονης και τιμης και ανεσεως σφοδρως απεχονται. Ου μονον δε αλλα και απο παντος ανθρωπου μικρου τε και μεγαλου χωριζονται, φευγοντες αυτους αμισως, ινα ταυτης καταξιωθωσιν επιβηναι προ του εκκοπηναι τον δρομον αυτων απο της οδου της παρουσης ζωης. Ταπεινουμενοι γαρ και ως πονηροι και προσκεκρουκοτες πολλα επ' αληθως διακειμενοι, ου μην αλλα γαρ και ως εχθροι και παραβαται των εντολων του Θεου στυγνοι και λελυπημενοι διαγουσιν, επιποθουντες μαθειν το τι αν δεοι αυτους διαπραξασθαι προς το καταλλαγηναι τω Δεσποτη Χριστω. Δια τουτο τοινυν χαριζεται αυτοις ο Κυριος ου μονον το γνωναι ο τι δεοι ποιησαι, αλλα και ισχυς διδοται αυτοις παρ' αυτου και υπομονη εις το εκπληρωσαντας παντα α δει, αυτον εκεινον ιδεσθαι και κτησασθαι (132) τον επι παντων και επι πασι Θεον και τηνικαυτα ως εν ουρανω διαγειν και εκεισε το πολιτευμα εχειν, καν εν σπηλαιοις καν εν ορεσι καν εν κελλιοις διαγωσι, καν εν μεσαις αναστρεφωνται πολεσι, και ουτως αει εν χαρα και ευφροσυνη και αγαλλιασει αρρητω δουλευειν αυτω.

Αυτη τοιγαρουν η εργασια των αγιων εστιν, αυτη η πραξις των εν Πνευματι αγομενων Θεου. Οιος γεγονε και εν τη καθ' ημας γενεα ο αγιος και μακαριωτατος ευλαβης Συμεων, ο λαμψας δικην ηλιου μεσον της περιωνυμου μονης των Στουδιου, ο εν μεσω του κοσμου ποτε ων και τοις του κοσμου πραγμασι και φιλοις και συγγενεσιν, ου μονον δε αλλα και ταις φροντισι και μεριμναις και ηδοναις του βιου επι τοσουτον αποταξαμενος, ως μηδε την μνημην ολως εχειν αυτων, αλλα και ταυτην αφ' εαυτου εξορισαι μακραν, ο αναστραφεις μεσον του πληθους των μοναχων και την μακαριαν εκεινην τοτε λεξας φωνην, "Οφειλει"λεγων "ειναι ο μοναχος εν τω μοναστηριω ως ων και μη ων και μη φαινομενος, μαλλον δε μηδε

γνωριζομενος", ην και ερμηνευων ελεγεν· "Ως ων μεν τω σωματι, μη ων δε τω πνευματι, μη φαινομενος δε ει μη μονοις δια του Αγιου Πνευματος τοις καθαροις τη καρδια, μη γνωριζομενος δε δια το μη εχειν μετα τινος τι". Ω μακαριων ρηματων, δι' ων η υπερ ανθρωπον αγγελικη πολιτεια αυτου κηρυττεται, δι' ων κεκτησθαι εν ουρανοις το πολιτευμα αυτος εαυτω δια του Αγιου Πνευματος μεμαρτυρηκεν, δι' ων την μετα Θεου ημων διαγωγην υπεφηνε, (133) μη εχειν ειπων μετα τινος τι. Οπερ ουδεις κατορθωσαι η επ' αληθως ειπειν δυναται, ει μη ολως ολω ενωθη τω Θεω· ει δε και ειπη, πλανα εαυτον. Ο γαρ λεγων μη αμαρτανειν τυφλος εστι μυωπαζων, τον Θεον δε ο εχων αμαρτανειν ου δυναται, οτι σπερμα αυτου εν αυτω μενει, καθως φησιν ο Ιωαννης η θεολογικωτατη των αποστολων βροντη. Οτι δε εκεινος τον Θεον ολον ειχεν εν εαυτω και ζων ελεγε και αποθανων δια της οικειοχειρου αυτου γραφης μεγαλη βοα τη φωνη· "Θεον κτησαι σεαυτω φιλον και ανθρωπου βοηθειας ου δεηθηση". Και παλιν· "Θεον κτησαι και ου δεηθηση βιβλιου", και τουτο εδηλωσεν εξ εργων αυτων, βιβλιον εκ του ιδιου κοπου, μαλλον δε εκ του ενοικησαντος αυτω Πνευματος συγγραψαμενος, μαθησεως γραμματων υπαρχων αμυητος, ομολογουμεν δε και ημεις, συμμαρτυρουντες τω αγιω ημων πατρι και μη κρυπτονες την ευεργεσιαν φειδοι του μη νομισθηναι αλαζονας ημας παρα τισιν, οτι ωσπερ δεξαμενη τις απορρεοντος υδατος, ουτως ο αγιος πατηρ ημων εκ του πληρωματος μετελαβε του Δεσποτου ημων Χριστου και επλησθη της χαριτος του Πνευματος αυτου, οπερ εστιν υδωρ ζων· ωσπερ δε παλιν απο της δεξαμενης το υπερπλεονασαν και εξωθεν υπερεκχυνομενον υδωρ λαμβανει τις εις κορον, ουτω και ημεις εκ του πατρος ημων του αγιου την υπερπλεονασασαν και υπερεκχυνομενην αει εξ αυτου χαριν ειδομεν και ελαβομεν και επιομεν και τας οψεις εξ αυτου ενιψαμεθα, τας χειρας και τους ποδας αυτους, ειτα και ολοι ολω τω σωματι ελουσαμεθα και αυτην (134) την ψυχην μετα του αθανατου υδατος εκεινου. Ω μυστηριου ξενου και θαυμαστου, αδελφοι.

Και μη απιστησητε τουτο· ου γαρ εμου μονου ο λογος η επ' εμοι μονω γεγονε, αλλ' ακουε του ευγγελιστου Ιωαννου, τι περι του υδατος τουτου φησι, μαλλον δε αυτου του Υιου και Λογου του ζωντος Θεου, παρ' ου και Ιωαννης τον λογον πεπλουτηκεν· "Ο πινων γαρ, φησιν, εκ του υδατος τουτου – του αισθητου δηλονοτι- , διψησει παλιν· οστις δε πιη εκ του υδατος ου εγω δωσω αυτω, ου μη διψηση πωποτε, αλλα γενησεται εν αυτω πηγη υδατος αλλομενου εις ζωην αιωνιον". Και ερμηνευων τουτο ο ευαγγελιστης φησι· "Τουτο δε ελεγε περι του Πνευματος, ου εμελλον λαμβανειν οι πιστευοντες εις αυτον". Δια του τοιουτου γαρ υδατος ωσπερ

ρυπος η πονηρια εκπλυνεται απο της ψυχης· ανευ δε τουτου πολλα πονησας ωφελησει ουδεν. Δια δε τουτο και μη δυναμενοι ολως ημεις το ταλαντον του Δεσποτου ημων κρυπτειν και την γινομενην εις ημας του Θεου δωρεαν μη αναγγελλειν, φανερως ομολογουμεν το ελεος του Θεου, οτι ενεπλησθημεν απληστως οι αναξιοι εκ του υδατος ου ελαβομεν δια του πατρος ημων απο του Θεου και εκορεσθημεν ακορεστως εις δοξαν του ονοματος αυτου του αγιου, και κατα τον ενον ημιν της δυναμεως, ως εσχατοι και αχρειοι, εδοξασαμεν και νυν δοξαζομεν τον Θεον, τον δοξασαντα τον πατερα ημων τον αγιον και δια του πατρος ημων τους ταπεινους και αναξιους ημας. Μη ουν οιηθειη με τις ψευδεσθαι και κατα της εμης ψυχης και κατα του εμου πατρος φθεγγεσθαι, κομπολογον με και τορνολογον ηγουμενος· ειδως γαρ ειμι οτι απολει ο Θεος παντας τους λαλουντας το ψευδος, και τουτο (135) ποιειν με Παυλος ο θειος διδασκει, “Ευλογητος ο Θεος “ λεγων, “και Πατηρ του Κυριου ημων Ιησου Χριστου, ο ων ευλογητος εις τους αιωνας, αληθειαν λεγω και ου ψευδομαι. Οιδα ανθρωπον προ ετων δεκατεσσαρων “ και τα εξης, και παλιν· “Ημεις δε ου το πνευμα του κοσμου ελαβομεν, αλλα το Πνευμα το εκ του Θεου, ινα ιδωμεν τα υπο του Θεου χαρισθεντα ημιν, α και λαλουμεν”. Τι δε και εμαυτον ωφελησαιμι η τον εμον πατερα τον αγιον εκ των επαινων καν ολως; Παντως ουδεν. Αλλα καθαπερ περι των λοιπων αγιων ανωθεν ειρηκως, εκεινους μεν εκ των λογων ουδεν ωφελησα, τους δε ακροατας προς ζηλον διηγειρα και προς την εκεινων παρωτρυνα μιμησιν, ουτω και περι του αγιου Συμεων και λεγων ου παυσομαι, αναγκης δε μοι επικειμενης μη βουλομενος λεγω και περι ημων αυτων των αναξιων. Η γαρ των πολλων απιστια των λεγοντων εις βλαβην των ακουοντων, μη δυνασθαι ειναι τινα τοιουτον αρτι μητε τοις εργοις εις τας των εκεινοις δοθεντων χαρισματων καταξιουμενον, αναγκαζει με και ακοντα λεγειν α λεγειν ου εβουλομην ουδεποτε και δημοσιευειν οντως του Θεου το φιλανθρωπον, ινα των ταυτα λεγοντων το οκνηρον και ραθυμον απελεγχηται.

Εκοπιασεν ο μακαριος πατηρ ημων και αγιος Συμεων, ως πολλους των παλαι αγιων πατερων υπερβαλεσθαι, θλιψεις δε πειρασμους τοσουτους υπεμεινε, ως εξισωθηναι πολλοις των περιφανεστερων εν μαρτυσι. Δια ταυτα ουν εδοξασθη απο Θεου και εγενετο απαθης και αγιος, λαβων εν εαυτω ολον, (136) ως ειπειν, τον Παρακλητον· και τοτε, ωσπερ προικα πατηρ υιω κληρον διδωσι, ουτω καμε τον αναξιον δουλον αυτου Πνευματος Αγιου ακαματι και δωρεαν επλησε. Ποιος γαρ, ειπε μοι, εξ υμων, μη οτι γε ειπω διεπραξατο, αλλ’ ετι τα παρ’ εκεινου πραχθεντα και ως δυνατον ρηθεντα, νοησαι καλως δυναται;

Πρωτον γαρ παντων τουτο εγραψεν, ως εν ταξει διδασκαλιας ουτως ειπων· “Αδελφε, ταυτην ηγου λεγεσθαι αναχωρησιν τελειαν του κοσμου, την παντελη του ιδιου θεληματος απονεκρωσιν”. Ω μακαριας φωνης, μαλλον δε ψυχης της ουτω γενεσθαι αξιωθεισης και του κοσμου παντος χωρισθεισης. Προς γουν τουτους και τους τοιουτους ο Δεσποτης λεγει Χριστος· “Υμεις ουκ εστε εκ του κοσμου, αλλ’ εγω εξελεξαμην υμας εκ του κοσμου. Δευτε προς με καγω αναπαυσω υμας”. Οι γαρ αλλως πως εν τοις εαυτων θελημασι καν οπωσουν η εν τισι καλοις το δοκειν πορευομενοι, ου μη ιδωσι την ζωην, ην οι αποτμηθεντες του κοσμου και τω εαυτων αποθανοντες θεληματι βλεπουσιν.

Ει ουν συ ταπεινωθηναι και υποταγηναι, θλιβηναι τε και ατιμασθηναι, εξουδενωθηναι και λοιδορηθηναι και ως εις των αφανων και αφρονων και ευτελων και παραπεσοντων, αδελφε, ου καταδεχη γενεσθαι, αλλ’ ουδε καταφρονηθηναι παρα παντος ανθρωπου και ως εις των επιληπτων και προσαιτουντων εις τας πλατειας και ρυμας της πολεως λογισθηναι, πως, ειπε, γενη ξενος του ιδιου θεληματος; Ει γαρ ταυτα προς δοκιμην και πειραν επερχομενα φερειν εν υπομονη πασιν ημιν ο Θεος ενετειλατο, μαλλον δε ου προς δοκιμην και πειραν, αλλα προς (137) καθαρσιν των ψυχων ημων επαγομενα, ημεις υπομειναι ταυτα ου θελομεν, αλλα ζη εν ημιν το μη θελειν ταυτα παθειν, οπερ εστι το γεωδες φρονημα της σαρκος, πως νεκροι γενησομεθα; Ουδαμως. Ει δε μη νεκροι τω κοσμω και τοις εν κοσμω γενοιμεθα, πως οι μη γεγονοτες δια Θεον νεκροι ζησομεν την εν Χριστω κεκρυμμενην ζωην; Πως, ως ο αγιος ειπε Συμεων, θεασομεθα τον Θεον ενοικησαντα ως φως εν ημιν; Ουδαμως, αδελφοι, μηδεις πλανατω υμας.

Αλλα μωρον ηγη τον μακαριον Συμεων και αισχυνη μιμησασθαι τας πραξεις αυτου; Μιμησαι Χριστον τον Θεον. Παθε και αυτος δια την σεαυτου σωτηριαν, ως εκεινος επαθε δια σε. Εκαλουν γαρ αυτον, ως ακουεις, διαμονωντα, πλανον, φαγον και οινοποτην. Ελεγον γαρ· “Δαιμονιον εχεις”, και παλιν· “Ιδου ανθρωπος φαγος και οινοποτης, φιλος τελωνων και αμαρτωλων”. Ταυτα δε και ο μακαριος πατηρ ημων, ο αγιος Συμεων, υπερ ημων, μαλλον δε δι’ ημας ηκουσε. Συν τουτοις ακουεις παλιν ως φονεα και κακουργον δεδεμενον συρομενον τον Κυριον και ως ενα των ευτελων παρισταμενον τω Πιλατω, ραπισμα καταδεχομενον υπο δουλου, εις φυλακην εμβαλλομενον και απο φυλακης εκβαλλομενον, υπο στρατιωτων ραβδουχων αγομενον, τω λαω υπο Πιλατου παραδιδομενον, “Λαβετε αυτον” φασκοντος “υμεις και σταυρωσατε”. Εννοησον ουν πως ην αποδοθεις μεσον αυτων, ο υπερανω παντων των ουρανων και τα (138) παντα διακρατων τη

χειρι αυτου, ωθουμενος, αντωθουμενος, πυγμιζομενος, ραπιζομενος, εγγελωμενος, φραγγελομενος, εις το πραιτωριον εισαγομενος, ο παση κτισει και αυτοις τοις Σεραφειμ αθεωρητος, εκδυομενος, τω κιονι προσδεσμουμενος, τεσσαρακοντα πληρεις λαμβανων πληγας, την επιθανατον δηλουσας αποφασιν. Ειτα τι; Πορφυραν κοκκινην παικτικως ενδυομενον, κατα κεφαλης ραπιζομενον και “Τις εστιν ο πταισας σε;”ερωτωμενον ακανθαις στεφανουμενον, προσκυνουμενον τε και εμπαιζομενον, εμπτυομενον και ειρωνικως ακουοντα· “Ιδε ο βασιλευς των Ιουδαιων”, ενδυομενον παλιν τα εαυτου ιματια, τον τραχηλον σχοινιω δεσμουμενον και επι τον θανατον απαγομενον, ειθ’ ουτω τον εαυτου σταυρον επιφορτιζομενον και επι του τοπου γινομενον και τουτον ορωντα πηγνυμενον και μονον υπο των φιλων και μαθητων εγκαταλειπομενον, μετα ταυτα παλιν αποδυομενον, αναρτωμενον, τας χειρας και τους ποδας υπο των στρατιωτων καθηλουμενον και κρεμασθαι αφιεμενον, χολην ποτιζομενον, λογχη νυττομενον, υπο ληστου βλασφημουμενον, χλευαζομενον και ακουοντα· “Ο καταλυων τον ναον και εν τρισιν ημεραις εγειρων, σωσον σεαυτον και καταβηθι απο του σταυρου”, και αυθις· “Ει Υιος εστι του Θεου, καταβατω νυν απο του σταυρου και πιστευσομεν εις αυτον”, και ουτω μετα το ταυτα παντα παθειν, ευχαριστουντα και ευχομενον υπερ των φονευσαντων αυτον και την ψυχην εις χειρας παρατιθεντα του Πατρος αυτου.

(139) Ουκ αρκουσι ταυτα σοι παντα εις μιμησιν, αδελφε, αλλ’ αισχυνη ουτω ταυτα παθειν; Δια ποιων δε αλλων εργων η πως συνδοξασθηση αυτω; “Οστις γαρ, φησιν, επαισχυνθη με και τους εμους λογους, επαισχυνθησομαι καγω αυτον εμπροσθεν του Πατρος μου, του εν τοις ουρανοις”. Διο και ο Παυλος φησιν· “Ει συμπασχομεν και συνδοξασθησομεθα”. Ει δε τα παθηματα αυτου, α υπεστη υπερ ημων, αισχυνομεθα μιμησασθαι και παθειν, ως εκεινος επαθεν, ευδηλον οτι ουδε της δοξης αυτου συμμετοχοι γενησομεθα· ου γαρ εργω αλλα λογω μονω εσμεν, ουτως εχοντες, πιστοι· εργων δε μη προσοντως, νεκρα υπαρχει η πιστις ημων.

Δια τουτο τοιγαρουν λεγω και λεγων ου παυσομαι, οτι οι μη τα παθη Χριστου δια μετανοιας και υπακοης μιμησαμενοι και του θανατου αυτου μετοχοι γεγονοτες, καθως ανωτερω λεπτομερως εδηλωσαμεν, ουτε της πνευματικης αυτου αναστασεως συμμετοχοι γενησωνται, ουτε Πνευμα λαβωσιν Αγιον. Δια γαρ του Αγιου Πνευματος η αναστασις παντων γινεται· και ου λεγω την επι συντελεια των σωματων αναστασιν – σαλπισει γαρ τοτε ο αγγελος και τα νεκρα σωματα αναστησονται -, αλλα την καθ’ εκαστην γινομενην των νεκρων ψυχων πνευματικως πνευματικην αναγεννησιν και αναστασιν, ην ο απαξ αποθανων και εγερθεις και

δια παντων και εις παντας (140) τους αξιως βιουντας ανισταμενος και τας συναποθανουσας αυτω τη προθεσει και τη πιστει ψυχας συνεγειρων, διδωσι δια του Παναγιου αυτου Πνευματος, δωρουμενος αυταις απεντευθεν ηδη την βασιλειαν των ουρανων, ης γενοιτο παντας ημας επιτυχειν χαριτι του Κυριου ημων Ιησου Χριστου, ω πρεπει πασα δοξα εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος Ζ΄. (141)

Περι προσπαθειας της εις τους συγγενεις. Και τις η απατη αυτης και εις οιον βοθρον και δεσμον καταγει τους κρατουμενους υπ' αυτης. Και περι απογνωσεως και της εν ταυτη διαφορας. Και τι εστι το "Ο πιστευσας και βαπτισθεις σωθησεται, ο δε απιστησας κατακριθησεται".

Αδελφοι και πατερες, ως ωφελον γε αει σιωπαν, ηδυναμην και τα εμαυτου κακα αποκλαιεσθαι και μηδεποτε διδασκαλου εργω επιχειρειν η κατηχειν την υμετεραν αγαπην η καν ολως αλλοις υποδεικνυειν τας της σωτηριας οδους, ουχ ως εναντιου οντος του πραγματος τη του Θεου εντολη, μαλλον μεν ουν και ευπροσδεκτου υπαρχοντος αυτω, αλλ' ομως εμου αναξιου τυγχανοντος του τοιουτου πνευματικου εγχειρηματος, διο και δεδοικα, ο ταπεινος, μη και επ' εμοι το Δαυιτικον εκεινο προσφορωτατα λεχθησεται ρημα· "Τω δε αμαρτωλω ειπεν ο Θεος· Ινα τι συ εκδιηγη τα δικαιωματα μου και αναλαμβανεις την διαθηκην μου δια στοματος σου; συ δε εμισησας παιδειαν και εξεβαλες τους λογους μου εις τα οπισω".

(142) Αλλ' ιδωμεν, ει δοκει, τις εστιν ο μισων παιδειαν και τις ο εκβαλλων τους λογους αυτου εις τα οπισω. Ο μη πειθομενος τοις του Θεου νομοις μισει την εκ των λογων του Κυριου παιδειαν και βυει τα ωτα αυτου του μη ακουσαι λογον της εσχατης ανταποδοσεως των αμαρτωλων η του πυρος εκεινου του αιωνιου και των κολασεων του αδου και της κατακρισεως της αιωνιου εκεινης, αφ' ης ουκ ενι διαδρασαι τον απαξ εμπεσοντα εις τας τιμωριας αυτης. Ο δε μη παση ισχυϊ και δυναμει ψυχης τας εντολας του Θεου προ των οφθαλμων αυτου εχων αει και φυλαττων αυτας, αλλα καταφρονων μεν αυτων, προτιμων δε τα εναντια τουτων και ποιων αυτα, εστιν ο εκβαλλων τους λογους εις τα οπισω. Και ινα εξ ενος σαφες υμιν ποιησω το του λογου προκειμενον, οταν ο μεν Θεος προστασση και διαρρηδην βοα· "Μετανοειτε, ηγγικε γαρ η βασιλεια των ουρανων" και παλιν· "Σπουδασατε εισελθειν δια της πυλης της στενης", ο δε ταυτα ακουων ου μονον ου προαιρειται μετανοειν και βιασασθαι εαυτον εισελθειν δια της στενης πυλης, αλλα διερχομενος πασας τας

ημερας της ζωης αυτου εν μετεωρισμω και διαχυσει ψυχης, προστιθεις τοις εαυτου κακοις καθ' ωραν κακα και ανεσιν σωματος και θεραπειαν υπερ την δεουσαν χρειαν επιζητων, οπερ της πλατειας μαλλον και ευρυχωρου οδου σημειον εστι και ουχι της στενης και τεθλιμμενης, της φερουσης εις την ζωην την αιωνιον, ουτω τοινυν και ο τοιουτος εκβαλλει του Θεου τους λογους εις τα οπισω και τα εαυτου θεληματα, μαλλον δε τα του διαβολου, ποιει.

(143) Α καγω πρωτος, ο ταλαιπωρος, εκπληρων και εν λακκω βορβορου κειμενος και εν αισθησει υπαρχων των ιδιων κακων, βοω κατωθεν κραζων και τους εξωθεν παριοντας απαντας προσφωνων· "Πορρω που του δεινοτατου τουτου λακκου γινεσθε, αδελφοι, και την ευθειαν οδον, ητις εστιν ο Χριστος, πορευεσθε! Και μηδεις εκκλινη δεξια η αριστερα και ωδε συν εμοι τω παναθλιω και δυστυχει εμπεσειται και στερηθειη μετα των επιγειων και τα επουρανια αγαθα". Επειδη δε δια πολλων των εαυτου μηχανηματων ο παμπονηρος διαβολος και εχθρος των ψυχων ημων εις το τοιουτον βαραθρον τους πλειονας η και σχεδον απαντας ομου, οιονει συμφορησας, κατα καιρους απορριπτει, εστι δε και δια μιας ταυτης, της προς τους συγγενεις λεγω προσπαθειας, η και ως σχοινιω χρωμενος, ο εχθρος εφ' ενος εκαστου τραχηλω αποδεσμων αγει και συνπεριαγει παντας τους τον τοιουτον καταδεξαμενους δεσμον, εις κρημνους φρικτους τε και βαραθρα αμαρτηματων χαλεπα και ασυγγνωστα και εις αυτον καταποντιζει τον της απογνωσεως λακκον, και εν πυθμενι αδου καταβιβασας και ενδεσμησας αφιησι, φυγωμεν, αγαπητοι, τον ολεθρον τουτον, παρακαλω.

Πανουργως γαρ ενριζοι εν τοις τοιουτοις και σεσοφισμενως εμποιει την απογνωσιν επι τοσουτον, ως μητε νομιζειν τουτους εν απογνωσει γενεσθαι, μητε πειθεσθαι ταις θειαις Γραφαις, μητε μην πιστους ηγεισθαι τους περι τοιουτων λεγοντας προς αυτους, παντα δε δευτερα της εαυτω τιθεναι φρονησεως η μαλλον ειπειν αφροσυνης και αναισθησιας, και δεδεμενους οντας απο του τραχηλου αναλγητους (144) διακεισθαι, οπερ χειρον πασης εστιν απογνωσεως. Αλλο γαρ το εις πληθος εμπεσοντα κακων της εαυτου σωτηριας απογινωσκειν τινα, και ετερον το ως καλω τω κακω χρασθαι και εν πληροφορια ειναι οτι καλον τι ποιει. Ο μεν γαρ προτερος, ει περι μετανοιας και της του Θεου φιλανθρωπιας διδαχθη και μαθη οτι ουκ εστι πληθος αμαρτιων ο μη εξαλειφει η μετανοια και οτι "οπου επλεονασεν η αμαρτια, υπερεπερισσευσεν η χαρις" και οτι "χαρα μαλλον γινεται εν τω ουρανω επι ενι αμαρτωλω μετανοουντι", ισως εαυτου γενομενος και κατανυγεις, επιθυμησειε ποτε των πολλων εκεινων απαλλαγηναι κακων και του δυσβαστακτου φορτιου κουφισθηναι το αυτου συνειδος,

διαναστησεται και παντα αλλα – τα βιωτικα λεγω – εις ουδεν λογισθησεται και τη μετανοια θερμως προσελθη· ο δε δευτερος, δυσανακλητοτερος ων, εις απαν απαναινεται τοις τοιουτοις φαρμακοις ιατρευθηναι. Πως γαρ και ιατρευθηναι καταδεξεται, ο μηδε οτι εν νοσω η πτωματι κειται ολως πειθομενος; Ουδαμως!

Αλλα δεον ημας λογοις προτερον, καθ' οσον οιοι τε ωμεν, πνευματικοις, εκ τε του θειου Ευαγγελιου και των λοιπων αγιων Γραφων αναλεξαμενους, πληροφορησαι και δειξαι αυτοις, πως μεν της ευθειας οδου απαρξαμενοι, εκκλιναντες ηπατηθησαν, πως δε ο εχθρος αυτους μεμονωμενους ευρων το της προσπαθειας σχοινιον απατηλως τοις εαυτων τραχηλοις εμπεριεδησεν, επειτα και πως αυτους εις κρημνους και βαραθρα αμαρτηματων εμπεριηγαγε· και μετα ταυτα δειξομεν αυτοις και πως τω βαθυτατω λακκω εναπερριψε, και που και πως εν τω αδη καταβιβασας, το επι του τραχηλου αυτων σχοινιον εναπεδησε, (145) και ως ουκετι δυναμενους ελευθερωθηναι και προς την γην ανελθειν, αφεις αυτους υπεχωρησε. Και ουτω τους πειθομενους τοις λογοις της θειας Γραφης και εις συναισθησιν των οικειων ερχομενους κακων και συνομολογουντας και ουτως εχειν συντιθεμενους τα κατ' αυτους, τηνικαυτα και τα φαρμακα τοις τραυμασιν αρμοζοντα δια των λογων αυτων επιδωσομεν.

Μελλοντι μοι δε προς τας αποδειξεις των πραγματων ελθειν και τον αγωνα του λογου τω αλογω και αμαθει επειγομενω αναδεξασθαι, συνευξασθαι δεομαι παντων υμων, ινα η χαρις του Παναγιου Πνευματος φαιδροτερον επιλαμψασα οληνμου καταφωτιση την διανοιαν και τον νουν και δωη αξιως ειπειν τι, ουχι δια την εμην αξιαν, αλλα δια την υμετεραν ωφελειαν, ενηχουσα οιον αυτην τους λογους αμα τε τω ταυτης φωτι φαινουσα και υποδεικνυουσα παντα απερ προειπομεν, και οιονει πως λεγουσα προς ημας· "Ιδε η οδος, ιδε η εκπτωσις αυτης, ιδε ο εχθρος, το σχοινιον. Ιδε ο αδελφος, πως μετα χαρας τον δεσμον καταδεχεται. Ιδε που συρων ο διαβολος αυτον αποφερει", και παντα καθεξης ανελλιπως υποδειξασα και πως τους εκεινου βροχους δυνηθωμεν διαφυγειν εκδιδαξασα, προς τους ουρανους ελευθερους ημας συμπαραλαβουσα ανελθη. Τουτο δε ουκ αλλως αν γενηται ημιν δυνατον, ει μη ανωθεν και εξ αρχης του βιου και της εις το μοναχικον σταδιον εισοδου ημων τον λογον αναγαγοντες, εκειθεν την αρχην ποιησομεθα. Ουτω γαρ και ως εν οδω βαδιζων ο λογος, απερ υπεσχετο δια της του Πνευματος χαριτος καθαρως τοις προσεχουσιν αποδειξειεν. Αλλα μη αποκαμητε, ωφελιμος γαρ ο λογος, καθ' οσον εστι και θεοπνευστος, επειδη και ημεις και οι λογοι ημων, κατα τον ειρηκοτα σοφον, και αυτη ημων η πνοη εν χειρι Θεου του πεποιηκοτος ημας.

(146) Ο Κυριος και Θεος ημων Ιησους Χριστος, Υιος ων γνησιος του Θεου και Πατρος, ομοουσιος τε και ομοφυης και ομοδοξος, συνθρονος τε και ομοθρονος, εν τω Πατρι μενων και ο Πατηρ εν αυτω, προς την ημετεραν ταλαιπωριαν και κακωσιν, αλλα μην και αυτην ημων την δουλειαν ην δια της αμαρτιας τω απατησαντι ημας εχθρω εδουλευσαμεν απιδων και κατελεησας ημας τη αφατω φιλανθρωπια αυτου βουληθεις εξελεσθαι της δουλειας και αισχιστης πλανης ημας, κατηλθεν εκειθεν ολως τους πατρωους κολπους μη λιπων, ως οιδεν αυτος, και γενομενος επι της γης, εμπεριπατησας τε και συναναστραφεις ημιν τοις ανθρωποις ουσιν αμαρτωλοις, και προσταγματα δους σωτηριας τοις αγιοις αυτου μαθηταις και αποστολοις, ανηλθεν αυθις προς τον εαυτου Πατερα μετα δοξης, παραγγειλας αυτοις και ειπων· “Πορευθεντες, κηρυξατε το ευαγγελιον παση τη κτισει διδασκοντες” παντας, ουχι τοδε “τηρειν” η τοδε, αλλα “παντα οσα ενετειλαμην υμιν”. “Παντα” δε ειπων ουδεν αφηκεν ο μη φυλαξαι προσεταξεν. Ειτα τι; “Ο πιστευσας, φησι, και βαπτισθεις σωθησεται, ο δε απιστησας κατακριθησεται”.

Αρα ουν, αγαπητοι αδελφοι, εγνωτε τι εστι τουτο ο λεγει· “Ο πιστευσας και βαπτισθεις”, ειτα παλιν· “Ο απιστησας”, η και περι τουτου ειπω προς την υμετεραν αγαπην; Δοκει γαρ ευληπτον ειναι και απλουν το λεγομενον, εχει δε εγκεκρυμμενα εις βαθος αυτου τα νοηματα.

(147) Πιστιν ενταυθα ου ταυτην λεγει οτι Θεος εστιν ο Χριστος μονον, αλλα την περι πασων των παρ’ αυτου λεχθεισων αγιων εντολων περιεκτικωτατην πιστιν την συνεχουσαν πως εν εαυτη πασας τας θειας αυτου εντολας και πιστευουσαν μηδεν ειναι αργον μεχρι και μιας κεραιας εν αυτοις, αλλα παντα εως ενος ιωτα ζωη και ζωης αιωνιου προξενα· ως αν ο πιστευων ουτως εχειν αυτας και δια του αγιου βαπτισματος συνταξαμενος ταυτα παντα φυλασσειν και απαραλειπτως ποιειν σωθησεται, ο δε απιστησας εν τινι τοις λογοις αυτου μεχρι και μιας, ως ειρηται, κεραιας η ενος ιωτα, ως αυτον εκεινον ολον απαρνησαμενος, κατακριθη. Και εικοτως· ο γαρ εις τα μεγαλα πιστευσας αυτω - οιον οτι Θεος ων ατρεπτως εγενετο ανθρωπος, οτι εσταυρωθη και απεθανε και ανεστη, οτι αναστας των θυρων κεκλεισμενων εισηλθε και ωφθη τοις εαυτου μαθηταις, οτι ανεληφθη και καθηται εν δεξια του Θεου και Πατρος, οτι μελλει ερχεσθαι κριναι ζωντας και νεκρους και αποδουναι εκαστω κατα τα εργα αυτου προτερον δηλονοτι εξαναστησας παντας ημας, τους απο Αδαμ και μεχρι της εσχατης ημερας τεχθησεσθαι μελλοντας - , λεγοντι δε αυτω” “Αμην λεγω υμιν, οτι και υπερ αργου λογου λογον δωσουσιν οι ανθρωποι εν

ημερα κρισεως” απιστων, πως αρα πιστος εσται και μετα πιστων συγκαταριθμηθη;

Ο τοινυν επ’ εκεινοις τοις φρικτοις και υπερ νουν και υπερ πασαν ανθρωπινην διανοιαν πιστευων Χριστω και τοις γεγονοσι και μελλουσι γενεσθαι παρ’ αυτου του Κυριου ημων Ιησου Χριστου πειθαρχουσαν εχων και συντιθεμενην αυτου την ψυχην, (148) απιστων δε αυτος οπηνικα λεγοντος ακουει· “Ο θελων οπισω μου ελθειν, απαρνησασθω εαυτον και αρατω τον σταυρον αυτου και ακολουθειτω μοι” και· “Ο φιλων πατερα η μετερα υπερ εμε ουκ εστι μου αξιος” και οτι “Ο ερχομενος προς με και ου μισει τον πατερα αυτου και την μετερα και τους αδελφους και τας αδελφας και την γυναικα και τα τεκνα, ετι δε και την εαυτου ψυχην, ου δυναται μου ειναι μαθητης” και οτι “Ο λυσας μιαν των εντολων τουτων των ελαχιστων ελαχιστος κληθησεται εν τη βασιλεια των ουρανων”, πως ο τοιουτος πιστος και ουχι μαλλον ως απιστος η και χειρων απιστου κατακριθησεται; Οτι εν μεν τοις μειζοσιν ομολογει πιστευειν Χριστω, εν δε τοις ελαχιστοις ως ψευδομενου καταφρονει αυτου του των ολων Θεου και Δεσποτου· και πιστευειν λεγων εν τοις αλλοις αυτω ως Θεω, ως τω τυχοντι ανθρωπω διαπιστει λεγοντι οτι και υπερ αργου λογου λογον δωσουσιν οι ανθρωποι εν ημερα της κρισεως· και οιεται γελων και αισχρολογων και ματαιολογων σωθηναι, ταλανιζοντος εκεινου τους γελωντας και μακαριζοντος τους πενθουντας· αλλα και εαυτον μη απαρνουμενος μηδε τον σταυρον βασταζων, ακολουθειν νομιζει τω δι’ αυτον σταυρωθεντι Χριστω· και πλειον φιλων τους εαυτου γονεις, αξιον ειναι αυτον του Χριστου απο ψυχης εχει. Ουτως αρα και αυτοι οι ερχομενοι δηθεν προς αυτον δια της αποταγης και ου μισουντες απαντας τους εαυτων συγγενεις, ετι δε και την εαυτων ψυχην απαρνουμενοι, (149) αλλ’ εξ εναντιας και αγαπωντες αυτους μαλλον, μαθηται ειναι του Χριστου ματαιως νομιζουσι· και λυοντες καθ’ ωραν ουχι μιαν και την ελαχιστην των εντολων αλλα πολλας και μεγαλας, ουδεν ολως εναντιον ποιειν τι νομιζουσι, μαλλον μεν ουν και μεγαλους εαυτους εν τη του Θεου βασιλεια ουτως εχοντες υπολαμβανουσιν εσεσθαι· και το μειζον απαντων κακων, οτι ουχι παραβασιν ολως ταυτα εντολης ειναι λεγουσιν, αλλα και ημας αυτους, αντιποιουμενους του λογου της αληθειας, πειθειν ασυνετως επιχειρουσιν. Αλλ’ επι το προκειμενον επανελθωμεν.

Παντα τοινυν οσα τοις αποστολοις ο Χριστος και Θεος ενετειλατο, ομοιως και ημας φυλαττειν προσεταξεν, απερ εν τω κοσμω φυλαξαι δυναμεθα μεν, ου προαιρουμεθα δε δια το ασθενειν ημας τη πιστει και τη αγαπη τη εις Χριστον. Και οτι τουτο αληθες εστι μαρτυρουσι παντες οι προ νομου και εν νομω και μετα την του Σωτηρος παρουσιαν μετα παιδων και γυναικων και των εν

απασι βιωτικοις μεριμνων και φροντιδων ευαρεστησαντες τω Κυριω, κεχωρισμενοι τουτων απαντων τη απροσπαθει προαιρεσει γενομενοι και υπερ τους εν ορεσι και σπηλαιοις λαμπροτεροι τη πιστει και τω βιω αναφανεντες. Δια τουτο τοιγαρουν τη εντολη του Κυριου χρωμενοι βοηθω - ως δι' ημας και την ημετεραν ασθενειαν λεχθειση -, πασιν αποτασσομεθα και τη στενη και τεθλιμμενη οδω προσερχομεθα και οιονει πως του κοσμου σωματικως και των του κοσμου αποτεμνομεθα, και ουτως απ' αλλης χωρας και τοπου και πολεως προς ετεραν απαιροντες κατοικιαν και μονην (150) αφικνουμεθα, εις το σταδιον της γυμνασιας των αρετων δια πολιτειας οιονει και ασκησεως κατα την εαυτου προαιρεσιν εκαστος βαδιζοντες η και οξυποδουντες και τρεχοντες. Τι τουτο; Ινα την απροσπαθειαν των ειρημενων κτησωμεθα. Δια τουτο γαρ και απο του κοσμου απαιροντες, αυτικα ταις εντολαις επομενοι του Κυριου και τοις προσταγμασιν αυτου πειθαρχουντες, απαρχομεθα της εις ουρανους φερουσης οδου.

Σκοπει μοι δε εντευθεν αρτι καλως των λεγομενων την δυναμιν. Υποζωγραφει μοι τω νοΐ οδον τετριμμενην οληι τοις ποσι των προλαβοντων καλως. Ενθεν τε κακειθεν ορη μοι νοει και υλας και κρημνους και σκοπελους και φαραγγας, συν τουτοις δε πεδια και παραδεισους τοπους τε τερπνους και συσκιους και ωραιοτατους και παντοδαπους καρπους εν αυτοις, ειτα θηριων πληθος πολυ και ληστων και ανδροφονων κατα τοπους εγκεκρυμμενα συστηματα. Τουτων ουτως εχοντων ουδεν ημας εκ των ειρημενων η δελεασαι και την αισθησιν ημων κατασεισαι η παραβλαψαι δυνησεται, επομενους τοις προλαβουσιν αγιοις και την αυτην οδον πορευομενους ην κακεινοι εβαδισαν. Πορευομενων γαρ ημων εν τη οδω του Κυριου και Θεου ημων εντολων και διερχομενων αμεταστρεπτι μεσον απαντων των ειρημενων, ουδεις ουτε των ληστων εκεινων ουτε των θηριων φανερως και αναιδως ημιν επιβαινει η τολμα προσεγγισαι ημιν, και μαλιστα εαν οδηγω επακολουθωμεν και συνοδοιποροις συμπορευωμεθα αγαθοις. Πλην ομως ποτε μεν μακροθεν, ποτε δε εγγιστα γεγονοτες, οι μεν απειλαις χρωνται και φονιω προς ημας βλεπουσιν ομματι, οι δε δελεασμοις τισι και καλακειαις (151) και φιλικαις ομιλιαις. Αλλα μην υποδεικνυουσιν ημιν και τα των τοπων τερπνοτητας κατα χωραν και την ωραιοτητα των καρπων και παραινουσι μικρον αναπαυσασθαι εις παραμυθιαν των πονων της οδοιπορίας και φαγειν υποτιθενται απο των καρπων το ηδυ πλεον επιφερομενων της ενουσης αυτοις θεωριας, και πολλας ετερας επινοουσι τας παγας ημιν και ποικιλας τας αφορμας· ουκ εν ημερα δε μονον αλλα και εν αυταις ταις νυξι, και ουδε εγρηγοροτων μονον αλλα και καθευδοντων, ημιν επανιστανται, ποτε μεν γαργαλισμοις και

εκκρισεσι, ποτε δε βρωματων απηγορευμενων γευσεσιν, αλλοτε δε και μετα φανων και λαμπαδων ωσει ξιφηρεις λησται ληστρικως επερχομενοι θανατον ημιν επισειουσιν, εκταρασσειν ημας οιομενοι και της ευθειας παρατρεψαι οδου. Και οι μεν αυτων αδυνατον ημιν υποτιθενται το μεχρι τελους υπενεγκειν τα εν τη οδω δυσχερη, οι δε και ανονητα ταυτα και μηδεν τους κοπιωντας ωφελειν δυναμενα. Αλλοι οτι ουδε εστι ποτε τελος της οδου ταυτης ουδε εσεται λεγουσι, δεικνυοντες εκ των μη κατορθωκοτων τινας και μαλιστα τους εγχρονισαντας εις την ασκησιν και μηδεμιαν εκ του χρονου ευροντας ωφελειαν δια το μη εν γνωσει και ευσεβει λογισμω τρεχειν αυτους εν τω δοκειν τον δρομον των εντολων, αλλ' ιδιορρυθμια και οιησει τουτο ποιειν, οις εικοτως και τα κατα Θεον αυτων διαβηματα περικοπτεται, δειλαινομενοις και υποστρεφουσιν εις τα οπισω και εαυτους δια της αμελειας τω πονηρω εμπαρεχουσιν εις το εργασασθαι εις αυτους τα δοκουντα αυτω.

(152) Αλλα τι θελω παντα υμιν εξηγησασθαι τοις πνευματικοις μου αδελφοις, και ιδου εισιν αριθμω μη καθυποβαλλομενα, τα του αντικειμενου ημιν διαβολου και των αυτου πονηρων πνευματων ενεδρα τε και δεινα πανουργευματα! Αλλα τα πλειστα παρα τοις σπουδαιοις διερευνασθαι εασας και παρασχων αυτοις εκ των ολιγων τουτων τας αφερμας, ο επηγγειλαμην υμων τη αγαπη αποδειξαι πειρασομαι· τι δε εστι τουτο; Ο δεσμος της προς τους συγγενεις ημων προσπαθειας και οπως δεσμει ημας δι' αυτης ο διαβολος, και μαλιστα τους κατα των αλλων παθων την ανδρειαν επιδειξαμενους και τον στεφανον αραντας, και δι' ης ημας τω σκοτει και τη απωλεια δυστυχως ο πονηρος παραπεμπει.

Και σκοπει μοι παλιν ακριβως του λεγομενου την δυναμιν. Κατανοησον σεαυτον εν τη ειρημενη οδω η επιβαντα αρτιως αυτης η επ' αυτη επι χρονους βαδισαντα και παρα παντων εκεινων των ειρημενων θηριων τε και ληστων πολλα μεν παθοντα εξ ων προειρηκαμεν, τη χαριτι δε Χριστου μητε κολακειαις απατηθεντα, μητε τη ωραιοτητι των φαινομενων κλαπεντα προς ηδονην, μητε φοβω καμφθεντα η απειλαις προς το εκκλιναι της ευθειας οδου η παυσασθαι του προσω βαινειν, μητε μην εις τα οπισω στραφεντα, αλλα μαλλον και ευτονωτερον τρεχοντα. Αρα ουν ουτως τρεχοντος σου ηρεμησε του μηκετι πολεμειν σε ο Σατανας η ποτε ηρεμησει; Ουμενουν ουδαμως! Αλλ' ειδως οτι εντολην ημιν δεδωκεν ο Θεος απαρνησασθαι πατερα και μητερα και πασαν απλως συγγενειαν σαρκικην, ετι δε και ολους ημας αυτους· ου μονον δε αλλ' οτι συνεθεμεθα τω Θεω, (153) οτε τη μοναδικη πολιτεια προσηλθομεν, και ταυτην μετα των αλλων απαντων φυλαξασθαι, επειδη ουκ ισχυσεν εκ των ειρημενων απαντων τι κατα σου, τι

ποιει; Πρωτον την των ιδιων μνημην ανακινει και ανανεοι εν ημιν, επειτα και απο των θειων Γραφων τα περι αλλων και προς αλλους ειρημενα επι ανατροπη θολερα και παραβασει της εντολης ημιν υποτιθησι λεγων· “Τιμα τον πατερα σου, φησιν η θεια Γραφη, και την μητερα, και απο των οικειων του σπερματος σου ουχ υπεροψει· ο γαρ μη προϊσταμενος των οικειων, κατα τον θειον αποστολον, την πιστιν ηρνηται”, αγνοων ο δολιος, ως εικος, οτι ταυτα ειρηται ουχ ινα πλεον του Θεου τους γεννησαντας ημας η τους συγγενεις αγαπωμεν και προτιμωμεν αυτους της αγαπης εκεινου, αλλ’ ινα υπακοην παιδευθωμεν και μαθωμεν οτι, ει προς τους γεννησαντας ημας αναγκαια εστιν η υποταγη και τιμη, ποσω μαλλον η προς αυτον, τον αυτους και ημας πεποιηκοτα Θεον; Οικειοι δε του σπερματος ημων, ω απατεων – καλον γαρ προς αυτον αντιστρεψαι τον λογον- , ουχ οι συγγενεις αλλ’ οι οικειοι εισι της πιστεως, ους, ως εικος, αγνοεις και δολιως υποσπειρεις ημιν την κατα σαρκα συγγενειαν, σπουδαζων καταγειν ημας εις την φιλιαν αυτων και προσπαθειαν.

Τοιγαρουν και οτε της απατης αισθανθωμεν και εν γνωσει γενωμεθα, ειτε αφ’ ημων αυτων ειτε απ’ αλλων των οδηγουντων η συμπορευομενων εν τη οδω του Κυριου ημιν, τι παλιν προς ημας εν τω αφανει κινηματι της καρδιας υποψιθυριζει; “Συ, φησιν, απο γε του παροντος εις αλλα μετρα και εις αλλην εφθασας προκοπην, (154) ην ουδεις των συνοντων σοι επισταται αδελφων, απροσπαθειαν τε εκτησω και απαθειαν παντελη. Διο και ει θελεις, υπερορας και καταφρονεις των συγγενων σου, και ουδεν σοι ολως μελλει περι αυτων”. Ταυτα υποτιθεμενος εν τω κρυπτω, παριστα ισως και αυτον εκεινον τον συγγενη η κατα διανοιαν η και σωματικως ενωπιον αυτου, και τοιαυτα υποβαλλει λεγων αυτω· “Πως το του Θεου πλασμα απολεσθαι εασεις, ινα παρομοιωθη τοις κτηνεσι και υπο αγνωσιας εις την των αλογων ταξιν καταπεση; Ουκ ορεξεις χειρα, ου διανοιξεις αυτου τον νουν, ου ποιησεις αυτον τον πεποιηκοτα γνωρισαι Θεον; Και ποιαν αρα την απολογιαν εξεις η τι ερεις ποιει τουτον εν τη ευχη και ωσανει συμπαθειας δακρυα χεειν και οιονει ενωπιον του Θεου προσφερειν αυτον ως δωρον ευπροσδεκτον εν τω λεγειν εν εαυτω· Ο εξαγων αξιον εξ αναξιου ως στομα μου εσται”, και· “Εφ’ οσον παλιν εποιησατε ενι τουτων των ελαχιστων, εμοι εποιησατε”, και παλιν· “Ος εγενετο πατηρ ορφανων” και τα εξης. Ταυτα δε παντα πλανη σαφης και απατη του πονηρου.

Οτε δε και επι πασι τουτοις μη πεισθη τις, αλλ’ ετι δη αναβαλλεται και τω πονηρω αντιλεγει· “Παντως, φησιν, ο οφειλω ποιησαι τω συγγενει μου, τουτο ποιησω εις ξενον, τον κατα Θεον μαλλον συγγενη μου οντα η κατα σαρκα”, αποκρινεται ο δολιος

εχθρος και λεγει αυτω· “Και παντως ουτω φροντιζει των παντων ο Θεος και ουτως οι παντες εις γνωσιν και πιστιν αυτου εναγονται· συ μεν δια των σων συγγενων ειτε και αλλοτριων, (155) αυτος δε παλιν δια σου και δι’ αυτου ετεροι. Τις δε αρτι εν ταις ημεραις ταυταις ως συ; Η και που εασεις αυτον απελθειν, ινα μη ευθυς λυκου καταβρωμα γενηται και απολεσει αυτου την ψυχην, ην αυτος ζημιωθησει, εαν καταλειψης παντως αυτον; “. Τοτε δη τοτε και ο αδελφος απατηθεις ισταται και ευλογως καταδεχεται δεσμευθεις παρα του Σατανα ουκετι αντιλεγει, πειθαρχησας τοις λογοις αυτου.

Και ορα μοι πανουργιαν του δεινου τουτου και ψυχοφθορου ληστου! Δεσμευσας ουν αυτον τη προσπαθεια ουκετι εν τη οδω συμπεριπατει μετ’ αυτου, ουδε οχλει, το γε νυν εχον, περι τουτου αυτον, ως αν μη γνωσθη αυτου η επιβουλη. Αλλα τι; Το ακρον οιονει του σχοινιου λαβομενος και μακραν γεγονως, αποκρυπτεται απ’ αυτου εν τω σκοτει, ο του σκοτους αληθως αρχηγος, αφεις αυτω την περι του συγγενους φροντιδα και μεριμναν. Οιδε γαρ οτι εκεινος αντ’ αυτου διηνεκως οχλει και νυσσει αυτον. Τουτου ουν γενομενου, επαν προς μεριμναν την οιανουν χωρηση του συγγενους ενεκα, εκκλινει της βασιλικης και ευθειας οδου ης απηρξατο· και οσον εκκλινει, ο εχθρος εις βαθος που της αυτου σκαιωριας μεθισταται και ενδοτερον υπεισερχομενος κρυπτεται, εχων εν ταις αυτου χερσι το δηθεν σχοινιον της προσπαθειας και κρατων αυτο ασφαλως και σπουδαζων ολως μη γνωσθηναι αυτω.

Της ουν οδου ο αδελφος εκπεσων, προσεχε τι αρχεται λεγειν εν εαυτω· “Ψυχην ο σωσας, ως ο κτησας”. Και ουτω πειθει εαυτον οτι χριστομιμητον εργον επεχειρησε επιτελεσαι. Και ει μεν εστι γνωριμος των κατα κοσμον τισιν, (156) απερχεται προς αυτους και ποτε μεν παρ’ αξιαν αυτους κολακευει και επαινει, ποτε δε αποτομως επιπληττειν επιχειρει. Αλλοτε γαστριμαργον εαυτον αποδεικνυσι και αδιαφορον και τινας λογους λαλει, ινα εις γελωτας παντας κινηση. Και απλως ενι εκαστω συμπεριφερεται κατα το θελημα αυτου, ινα αποδεξαμενος δοση χρημα τι. Εαν δε μηδεν ιδη διδοντα αυτω, αναιδως ου παραιτειται ζητειν πανταχου την μνειαν περιφερων του συγγενους. Οι δε ακουοντες, σαρκικοι οντες και τοις αυτοις κακοις εμπεριεχομενοι, επαινουσι μαλλον τον δυστυχη και “Μισθον εχεις μεγα”λεγουσι προς αυτον. Εξ ων η προσπαθεια αυξομενη ριζοι, μαλλον δε συνουλοι τη τραχηλου νοητως σαρκι το ταυτης παθος ωσπερ σχοινιον και ισχυροποιειται και αδιαλυτον γινεται. Οθεν εκ του κατ’ ολιγον αποσπα αυτον της καθαρας προσευχης και τα κατα Θεον δακρυα εις εναντια αγνωστως μεταποιει και τηνικαυτα εις μισος και φθονον εναγει των εχοντων πλεον υπερ αυτον και μη διδοντων αφθονως αυτω· ου μονον δε αλλα και προς πασαν υπακοην ραθυμον αυτον και παρηκοον

απεργαζεται. Ειτα ψευδεται και οικονομιαν το πραγμα ηγειται, ως τω Θεω δηθεν διδους τα εις τον συγγενη εξοδιαζομενα, και ου τουτο μονον, αλλα και κλεπτειν απο μικρων αρχεται και ουδε οτι κλεμμα εστι πειθεται, αλλ' αποβουκοληθεις τας φρενας υπο του παθους, ει τι δ' αν και ποιη υπερασπιζομενος των ιδιων και συγγενων, ουκ εχει καταγινωσκουσαν αυτου την συνειδησιν. Τοιγαρουν και οταν εις ταυτα παντα καταβιβαση τον ταπεινον μοναχον ο εχθρος ημων διαβολος, τοτε και αυτο το ακρον δηθεν του σχοινιου εν τη ποιωθειση και ριζωθειση αμαρτια του παθους της προσπαθειας, (157) ως εν στυλω τινι πεπηγμενω εν αδου μυχοις εμπειριειλησας, αφιησι, πληροφοριαν εχων ως ουκετι εκειθεν ανασπασθησεται.

Ταυτα ουν ως εκ πολλων ολιγα περι των αγωνιζομενων ειρηκαμεν. Περι γαρ των αδιαφορως και καταφρονητικως ταυτη τη οδω προσερχομενων και πολιτεια, τι δει και λεγειν οση τουτων η προς τους συγγενεις υπαρχει προσπαθεια, οπου γε δικην αναισθητων ορνεων προς πασαν παγιδα του διαβολου εμπιπτουσιν οι τοιουτοι, εκδοτους εαυτους προς παν παθος ποιησαντες, οι και καταβρωμα αει του πονηρου γινονται, του περιπατουντος και ωρυομενου ως λεοντος, τινα καταπιη, και προαιρουνται μαλλον αποθανειν η των εκεινου οδοντων και του δεινοτατου φαρυγγος εκσπασθηναι; Αλλ' ευξωμεθα ημεις εξ ολης προθεσεως και διανοιας, οι μετα πιστεως τον λογον ακουοντες, μη απατηθηναι ποτε μηδε δελεασθηναι, μηδε δια μιας τινος μικρας η μεγαλης παραβασεως εκπεσειν της οδου της φερουσης εις ουρανους, μηδε παθει τινι δεσμευθηναι, αλλα βαδισαντες αμεταστρεπτι εν αυτη σπευσωμεν πορευομενον εμπροσθεν ημων φθασαι τον Ιησουν· και γεγονοτες αυτου εγκρατεις προσπεσωμεν αυτω και κλαυσωμεν ενωπιον της αυτου αγαθοτητος και θερμως αιτησωμεθα μη χωρισθηναι αυτον ολως ποτε αφ' ημων, μηδε εασαι εξω πεσειν ημας της οδου, ητις αυτος εστιν εκεινος ειρηκως· "Εγω ειμι η οδος και η αναστασις και η ζωη". Τουτον ουν εκζητησωμεν, τουτον φθασαι σπουδασωμεν, ινα και κατασχωμεν αυτον, (158) και εαν τουτο γενηται και συμβιοτευσωμεν αυτω και συμπολιτευσωμεθα, ου μονον εν τη εξοδω του βιου αλλα και νυν εις ουρανους αυτω συνανελθωμεν και συναναληφθωμεν, μαλλον δε αυτος ημας συνανενεγκη και συνδοξαση και των αιωνιων αγαθων δωρησηται την απολαυσιν, ων γενοιτο παντας ημας επιτυχειν χαριτι και φιλανθρωπια του Κυριου ημων Ιησου Χριστου, ω η δοξα και το κρατος νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος Η΄. (159)

Περι τελειας αγαπης και τις η ταυτης ενεργεια. Και οτι εαν μη δια σπουδης εντευθεν ηδη της του Πνευματος μεθεξεως γενωμεθα μετοχοι, ουδε πιστοι και χριστιανοι δυναμεθα ειναι, αλλ' ουδε υιοι και τεκνα Θεου χρηματισωμεν.

Αδελφοι και πατερες, ει ο την αρετην υποκρινομενος προς απατην πολλων και απωλειαν, αθλιος οντως εστι και παρα Θεω και ανθρωποις κατακεκριμενος υπαρχει και βδελυκτος, ευδηλον οτι ο εμπαθειαν τινα, απαθης ων, προς σωτηριαν πολλων και ωφελειαν εν προσποιησει κατα τους παλαιους πατερας σχηματιζομενος, επαινετος και μακαριος. Ωσπερ γαρ ο διαβολος εν προσχηματι οφεως και συμβουλης, τω δοκειν μεν χρηστης και επωφελους, τη δε αληθεια θανασιμου τυγχανουσης και του Θεου και παντων των εν τω παραδειςω καρπων αποστερουσης τον ανθρωπον, θεομαχος και ανθρωποκτονος εδειχθη, ουτω και ο εν προσχηματι κακιας πονηρους τινας λογους κατα το φαινομενον εκφερων, ινα τα τελουμενα τω διαβολω υπο των υποκρινομενων την αρετην και ευλαβειαν αναμαθων επιστρεψη τους δρωντας τα κακα προς μετανοιαν και σωτηριαν και εξομολογησιν, (160) χρηστομιμητος οντως και συνεργος Θεου και σωτηρ ανθρωπων προφανως γινεται.Τουτο δε μονων εκεινων εργον εστιν, ων η αισθησις αναισθητος εστι του αερος τουτου και του κοσμου και των πραγματων αυτου της αισθησεως, ων η διανοια ου προσπασχει τοις ορωμενοις αλλ' εξεστη της του σωματος ταπεινωσεως, των ισαγγελων λεγω, των τελειως τω Θεω ενωθεντων και ολον Χριστον εν εαυτοις ολοτελως κτησαμενων εργω και πειρα, αισθησει και γνωσει και θεωρια.

Κακον τοιγαρουν το επακροασθαι η παρατηρειν λαθρα τι ο πλησιον προσομιλει η διαπραττεται, αλλ' εαν προς το ονειδισαι η εκφαυλισαι η λοιδορησαι η εκπομπευσαι εν καιρω απερ ειδεν η ηκουσεν· ει δε προς το συμπαθως και σοφως εν φρονησει τα του πλησιον επιδιορθωσασθαι και απο ψυχης υπερ αυτου μετα δακρυων προσευξασθαι τουτο ποιει, ουκ εστιν πονηρον το τοιουτον. Ειδον γαρ εγω ανθρωπον πολλα επιτηδευματα και πολλους τροπους ποιουντα, οπως μηδεν αυτον των γινομενων η λεγομενων υπο των συνοντων αυτω διαλανθανη· ουκ εποιει δε τουτο προς βλαβην, μη γενοιτο, αλλ' οπως τον μεν λογω, τον δε δωροις, τον δε ετερα τινι προφασει των εναντιων πραξεων και λογισμων αποστηση. Και ειδον τον τοιουτον ποτε μεν κλαιοντα δια τον δεινα, ποτε δε θρηνουντα υπερ του δεινος, ποτε δε και τας εαυτου οψεις και το στηθος αυτου τυπτονα υπερ αλλου, το του αμαρτησαντος εν λογω η εν εργω αναδεχομενον προσωπον

δηλονοτι, και ως εκεινον αυτον ειναι τον το κακον ποιησαντα λογιζομενον εαυτον και τω Θεω εξομολογουμενον και προσπιπτοντα και πενθουντα σφοδρως. (161) Και ειδον ετερον επι τοις κατορθουσι και αγωνιζομενοις τοσουτον χαιροντα και την εκεινων προκοπην αποδεχομενον, ως δοκειν εκεινον αυτον μαλλον η εκεινους των αρετων και πονων μελλειν αποληψεσθαι τους μισθους· επι δε τοις εν λογω η εργω καταπιπτουσι και τοις κακοις επιμενουσι τοσουτον ελυπειτο και εστενεν, ως δοκειν αυτον μονον εν αληθεια υπερ εκεινων παντων λογον αποδουναι προσαπαιτουμενον και τη κολασει παραδοθηναι. Και ειδον ετερον ουτω την σωτηριαν των αδελφων αυτου παραζηλουντα και θελοντα, ως πολλακις μετα δακρυων θερμων εξ ολης ψυχης δεεσθαι του φιλανθρωπου Θεου η κακεινους σωθηναι η και αυτον συν εκεινοις κατακριθηναι, απο διαθεσεως θεομιμητου και Μωσαϊκης ολως σωθηναι μονον εαυτον θελοντα. Τη αγια γαρ αγαπη εν Αγιω Πνευματι πνευματικως αυτοις συνδεθεις, ουδε εις αυτην την βασιλειαν των ουρανων εισελθειν προηρειτο και χωρισθηναι αυτων. Ω δεσμος αγιος, ω δυναμις αφατος, ω ψυχης ουρανοφρονος, μαλλον δε ειπειν θεοφορουμενης και εν τη του Θεου αγαπη και τη του πλησιον σφοδρα τετελειωμενης!

Ο τοινυν εις ταυτην ουπω πεφθακως την αγαπην, μηδε ιχνος αυτης εν τη εαυτου ψυχη θεασαμενος μηδε την παρουσιαν αυτης ολως επαισθανθεις, ετι τη γη και τοις εν τη γη μαλλον δε υπο γην κρυπτεσθαι πεφυκεν, ωσπερ ο λεγομενος ασπαλαξ, τυφλος δηλαδη ων και αυτος ως εκεινος και μονη τη ακοη των επι γης λαλουντων επακρουωμενος. Ω της συμφορας, οτι εκ Θεου γεννηθεντες και απαθανατισθεντες επουρανιου τε κλησεως μετοχοι και κληρονομοι Θεου και συγκληρονομοι Χριστου και πολιται των ουρανων γενομενοι, (162) αισθησιν ουπω των τοσουτων ελαβομεν αγαθων· αλλ' αναισθητως, ιν' ουτως ειπω, ωσπερ σιδηρος εμβαλλεται τω πυρι η ως αψυχον δερμα εμβαπτεται ανεπαισθητως κοκκινη βαφη, ουτω και ημεις ετι εν τοις τοσουτοις αγαθοις του Θεου μεσον οντες διακειμεθα, μηδεμιαν αισθησιν εν εαυτοις εχειν ομολογουντες. Και ως ηδη σεσωσμενοι και τοις αγιοις κατειλεγμενοι ενσεμνυνομεθα, σχηματιζομενοι τε και κοσμουμενοι και την αγιωσυνην υποκρινομενοι, ως επι ορχηστρας η σκηνης αθλιως βοιουντες, τοις μιμοις και ταις πορναις εξομοιουμεθα, αι το φυσικον ουκ εχουσαι καλλος επιτριμμασι και βαφαις ξεναις εαυτας κοσμειν αφρονως οιονται. Αλλ' ουχι και των αγιων των ανωθεν γεννωμενων οι χαρακτηρες τοιουτοι.

Χρεων δε ειδεναι, οτι ωσπερ το βρεφος οταν της μητρικης νηδυος προελθοι, του αερος τουτου ανεπαισθητως αισθανεται και ευθεως προς κλαυθμον και θρηνον αυτοματως κινειται, ουτω και ο

γεννηθεις ανωθεν και εκ του κοσμου μεν τουτου ως εκ νηδυος σκοτεινης προελθων, εισελθων δε εις το νοητον και ουρανιον φως και οιονει προκυψας ενδον τουτου μικρον, ευθυς χαρας αφατου πληρουται και δακρυα ανωδυνως προχεει, εννοων, το εικος, οθεν ερρυσθη και εν οιω γενεσθαι κατηξιωθη φωτι· αρχη γαρ του εις χριστιανους καταλεγηναι τινα τουτο εστιν. Οι δε γε του τοιουτου καλου εν γνωσει και θεωρια μηπω γενομενοι, μηδε ζητησαντες αυτο εν επιμονη πολλη και θρηνοις και δακρυσιν, ινα δια των τοιουτων πραξεων καθαρθεντες τυχωσιν αυτου και τελεον ενωθεντες αυτω κοινωνιαν σχωσι μετ' αυτου, (163) ειπε, χριστιανοι καθολου κληθωσιν; Ουκ εισι γαρ ως χρη. Ει γαρ το γεννωμενον εκ της σαρκος σαρξ εστι και το γεννωμενον εκ του Πνευματος πνευμα εστιν, ο σωματικως γεννηθεις και ανηρ γεγονως, πνευματικως δε μηδε οτι γε οφειλει γεννηθηναι εννοησας η πιστευσας η σπουδασας ποτε, πως αρα πνευματικος γενηται και πνευματικοις ανδρασιν εαυτον συναριθμησειεν, ει μη λαθρα, ως ο τα ρυπαρα ιματια ενδεδυμενος, εαυτον παρενειρει τοις λαμπροφορουσιν αγιοις, και επι της βασιλικης τραπεζης μετ' αυτων συνανακλιθεις εξω βληθειη χειρας και ποδας δεθεις, ως μη φωτος υιος αλλα σαρκος και αιματος, και παραπεμφθειη τω αιωνιω πυρι, τω ητοιμασμενω τω διαβολω και τοις αγγελοις αυτου; Ο γαρ λαβων εξουσιαν υιος γενεσθαι Θεου βασιλειας τε ουρανων και αιωνιων αγαθων κληρονομος, ο μαθων πολυτροπως δια ποιων εργων και εντολων οφειλει εις ταυτην την τιμην και την δοξαν αναχθηναι, και τουτων μεν απαντων καταφρονησας, προτιμησας δε τα επιγεια και φθειρομενα και τον χοιρωδη βιον προκρινας και την προσκαιρον δοξαν της αιωνιου δοξης κρειττονα ηγησαμενος, πως ουχι δικαιως παντων των πιστων χωρισθησεται και μετα των απιστων συν αυτω τω διαβολω κατακριθησεται;

Διο παρακαλω παντας υμας, αδελφοι και πατερες, σπουδασατε εως καιρος εστι και εν τοις ζωσιν εσμεν, αγωνισασθε ινα υιοι Θεου γενησθε, ινα φωτος χρηματισητε τεκνα – ταυτα γαρ η ανωθεν ημιν γεννησις διδωσι -, μισησατε τον κοσμον και τα εν κοσμω, (164) μισησατε την σαρκα και τα εξ αυτης τικτομενα παθη, μισησατε πασαν επιθυμιαν κακην και την πλεονεξιαν μεχρι ελαχιστου ειδους και πραγματος. Τουτο δε ποιησαι δυνησομεθα, εαν το μεγεθος της μελλουσης ημας διαδεξασθαι δοξης και χαρας και τρυφης εννοησωμεν. Τι γαρ, ειπε μοι, τοσουτον μειζον εν ουρανω η επι της γης ως το γενεσθαι τινα υιον Θεου και κληρονομον αυτου και συγκληρονομον Χριστου; Παντως ουδεν! Αλλα δια το προτιμαν ημας τα επιγεια και τα εν χερσι και δια το μη ζητειν τα εν ουρανοις αποκειμενα αγαθα μηδε τω ποθω τουτων εκκρεμασθαι, σαφη παρεχομεν τοις ορωσιν αποδειξιν οτι πρωτον μεν απιστιας νοσω

κρατουμεθα, καθως γεγραπται· “Πως δυνασθε πιστευειν δοξαν παρα ανθρωπων λαμβανοντες, την δε δοξαν την παρα του μονου Θεου μη επιζητουντες;”- επειτα και δουλοι παθων γεγονοτες τη γη και τοις εν αυτη προσηλουμεθα μηδ’ ολως ανανευσαι βουλομενοι προς ουρανους και Θεον, αλλ’ εν αφροσυνη ψυχης παρακρουομενοι τας του Θεου εντολας εκπιπτομεν της υιοθεσιας αυτου.

Τι γαρ αφρονεστερον, ειπε μοι, του παρακουοντος του Θεου και μη σπουδαζοντος επιτυχειν της υιοθεσιας αυτου; Ο γαρ πιστευων οτι εστι Θεος, μεγαλα τινα φανταζεται περι αυτου. Οιδε γαρ οτι μονος Δεσποτης και Κτιστης και Κυριος αυτος εστι των απαντων, και οτι αθανατος, αΐδιος, ακαταληπτος, αφραστος, αφθαρτος, και της βασιλειας αυτου τελος ουκ εσται. Ο γουν τοιουτον ειδως τον Θεον, πως ου ποθησει αυτον; Πως ου σπουδασει και αυτην την ψυχην αυτου εις θανατον υπερ της αγαπης αυτου θειναι, (165) ινα καταξιωθη, μη ειπω υιος αυτου και κληρονομος γενεσθαι, αλλα καν των γνησιων αυτου δουλων εις, των ισταμενων πλησιον αυτου; Ει δε πας μεν ο αγωνιζομεος και φυλαττων απαρατρωτως πασας τας εντολας του Θεου, και τεκνον Θεου και υιος Θεου γεννηθεις ανωθεν γινεται, και πιστος οντως και χριστιανος τοις πασι γνωριζεται, ημεις δε των του Θεου εντολων καταφρονουμεν και αθετουμεν τους νομους αυτου, ους εκδικησει εκεινος ελθων μετα δοξης αυθις και δυναμεως φοβερας, και δεικνυομεν εαυτους εν μεν τη πιστει τοις εργοις αυτοις απιστους, εν δε τη απιστια δια των λογων μονον πιστους. Ανευ γαρ εργων, μη πλανασθε, ουδεν ημας η πιστις μονη ωφελησει· νεκρα γαρ εστι, νεκροι δε ζωης ου γινονται μετοχοι, ει μη προτερον δια της των εντολων εργασιας ταυτην ζητησουσιν. Εν γαρ τη εργασια τουτη αναφυεται ωσπερ τις πολυχους καρπος εντος ημων η αγαπη, η ελεημοσυνη, η προς τον πλησιον συμπαθεια, η πραοτης, η ταπεινωσις, η υπομονη των πειρασμων, η αγνεια, η καθαροτης της καρδιας, δι’ ης καταξιουμεθα οραν τον Θεον και εν η η του Αγιου Πνευματος παρουσια και ελλαμψις γινεται, ητις και ανωθεν ημας γεννα και υιους Θεου αποτελει και τον Χριστον επενδυει και την λαμπαδα αναπτει και τεκνα φωτος αποδεικνυει και του σκοτους τας ψυχας ελεθεροι και της αιωνιου ζωης κοινωνους ημας απ’ εντευθεν ηδη γνωστως απεργαζεται.

(166) Μη ουν επι μοναις αλλαις τισιν εργασιαις και αρεταις θαρρησαντες, νηστειαις λεγω η αγρυπνιαις η χαμευνιαις και ποικιλαις αλλαις κακοπαθειαις, ταυτης της εργασιας των εντολων του Κυριου καταφρονησωμεν, ως δι’ εκεινων και χωρις ταυτης σωθηναι δυναμενοι. Αδυνατον γαρ τουτο, αδυνατον! Και πειθετωσαν σε και αι πεντε μωραι παρθενοι και οι πολλα σημεια

και θαυματα εν τω του Χριστου ονοματι πεποιηκοτες, οι δια το μη εχειν εν εαυτοις την αγαπην και την του Παναγιου Πνευματος χαριν ηκουσαν απο του Κυριου· “Απελθατε απ’ εμου οι εργαται της ανομιας! Ου γαρ οιδα υμας ποθεν εστε “, και ου μονον ουτοι αλλα μετα τουτων και πολλοι ετεροι, οιτινες παρα μεν των αγιων εβαπτισθησαν αποστολων και των μετα ταυτα αγιων, της δε χαριτος του Αγιου Πνευματος μη καταξιωθεντες δια πονηριας υπερβοληv, ουτε βιον αξιον της κλησεως ης εκληθησαν επεδειξαντο, ουτε τεκνα Θεου εχρηματισαν, αλλ’ εμειναν σαρκες οντες και αιματα, μηδε οτι εστι Πνευμα πιστευσαντες η ζητησαντες η λαβειν προσδοκησαντες.Οθεν οι τοιουτοι ουδε των της σαρκος επιθυμιων ουδε των ψυχικων παθων δεσποται ποτε γενεσθαι ισχυσουσιν, ουτε τι γενναιον εν αρεταις επιδειξονται, φησι γαρ ο Κυριος· “Ου δυνασθε χωρις εμου ποιειν ουδεν”. Αλλα παρακαλω, πατερες και αδελφοι, σπουδασωμεν ημεις οση δυναμις, ινα μετοχοι (167) ενθεν ηδη της του Αγιου Πνευματος δωρεας καταξιωθωμεν γενεσθαι, οπως και των παροντων και των μελλοντων επιτυχωμεν αγαθων, χαριτι και φιλανθρωπια του Κυριου ημων Ιησου Χριστου, ω η δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος Θ΄. (168)

Περι ελεημοσυνης. Και τις εστιν ο πεινωντα τον Θεον τρεφων και διψωντα ποτιζων και καθεξης. Και πως τουτο τινι κατορθωθησεται. Και οτι ει μη τις και εν εαυτω ταυτα παντα ποιησει και θρεψει και ποτισει Χριστον, ουδεν ωφεληθησεται εκ του ταυτα μονον ποιειν εις τους πενητας, εαυτον δε ατροφον παροραν και γυμνον της δικαιοσυνης του Θεου.

Αδελφοι και πατερες, εδει μεν μη τολμαν με προς υμας ολως φθεγγεσθαι, μηδε διδασκαλου ταξιν επεχειν ενωπιον της αγαπης υμων· αλλ’ επει περ επιστασθε οτι, ωσπερ το υπο του τεχνιτου κατασκευασθεν οργανον ουχ οταν εκεινο βουληται, αλλ’ οταν υπο του πνευματος οι αυλοι μεν πληρωθωσιν, υπο δε των δακτυλων του τεχνιτου ευρυθμως κρουηται, τοτε και τον ηχον αποτελει και τας ακοας των παντων ηδυτατου μελους αποπληροι, ουτω δε και επ’ εμοι συμβαινειν εννοειν υμας χρη και μη, τη οργανου ευτελεια αποβλεποντας, αηδως προς τα ρηθησεσθαι μελλοντα διατεθηναι. Αλλα προς την του Πνευματος χαριν, την ανωθεν εμπνευουσαν και πληρουσαν των πιστων τας ψυχας, και προς αυτον τον δακτυλον του Θεου, (169) τον τας νευρας του νοος κρουοντα και προς το λαλειν ημας διεγειροντα αφορωντες, ως σαλπιγγος ηχουσης δεσποτικης η, αληθεστερον ειπειν, του Βασιλεως των ολων ως δι’

οργανου λαλουντος ημιν, μετα φοβου και τρομου εν συνεσει και ησυχια πολλη ακουσατε.

Παντες μεν ανθρωποι σκοπειν και εαυτοις προσεχειν οφειλομεν, πιστοι τε και απιστοι, μικροι τε και μεγαλοι, ινα οι μεν απιστοι προς επιγνωσιν και πιστιν του πεποιηκοτος ημας Θεου γενωμεθα, οι δε πιστοι ινα καλως πολιτευσαμενοι ευαρεστοι αυτω εν παντι εργω αγαθω αναφανωμεν· οι δε μικροι οπως τοις μεγαλοις υποταγωμεν δια τον Κυριον, οι μεγαλοι δε ως προς τεκνα γνησια τους μικρους διατεθωμεν δια την λεγουσαν εντολην του Κυριου· "Εφ' οσον εποιησατε ενι εκαστω τουτων των ελαχιστων, εμοι εποιησατε". Ου γαρ περι των πενομενων μονον, ως τινες οιονται, και των της σωματικης τροφης απορουτων τουτο ο Κυριος ειρηκεν, αλλα και περι παντων των αλλων ημων αδελφων, των ου λιμω τηκομενων αρτου και υδατος, αλλα λιμω αργιας και υπακοης των εντολων του Κυριου - οσω γαρ η ψυχη τιμιωτερα υπαρχει του σωματος, τοσουτον και η πνευματικη τροφη της σωματικης αναγκαιοτερα καθεστηκεν, - οιμαι δε οτι και περι ταυτης μαλλον λεγειν τον Κυριον· "Επεινασα και ουκ εδωκατε μοι φαγειν, εδιψησα και ουκ εποτισατε με", η περι της σωματικης και φθειρομενης τροφης. Διψα γαρ αληθως την σωτηριαν ενος εκαστου ημων και πεινα, η δε σωτηρια ημων η αποχη πασης αμαρτιας εστιν· (170) αποχην δε πασης αμαρτιας διχα της των αρετων εργασιας και της εκπληρωσεως πασων των εντολων κατορθωθηναι αδυνατον. Δια γαρ της των εντολων εκπληρωσεως τρεφεσθαι ειωθε παρ' ημων ο Δεσποτης ημων και Θεος και Κυριος του παντος. Λεγουσι γαρ οι πατερες ημων οι αγιοι οτι καθαπερ εκ των πονηρων ημων πραξεων οι δαιμονες τρεφονται και ισχυουσι καθ' ημων, επαν δε ημεις των κακων αφισταμεθα, λιμοκτονουνται εκεινοι και εκνευριζονται, ουτω λογιζομαι και τον δια την ημετεραν σωτηριαν πτωχευσαντα τρεφεσθαι παρ' ημων και παρορασθαι παλιν λιμωττοντα. Και τουτο εξ αυτου του βιου των αγιων εστι γνωναι και πληροφορηθηναι ημας και, ινα τους αλλους παρησω πολλους οντας και υπερ αριθμον ψαμμου πελοντας, εξ ενος η μιας αγιας πληροφορησω την υμετεραν αγαπην.

Οιδα οτι Μαριας της Αιγυπτιας τον βιον ακουετε, ουκ αλλου τινος διηγουμενου αυτον, αλλ' αυτης εκεινης της ισαγγελου ως εν ταξει εξαγορευσεως την πτωχειαν αυτης δηλουσης εν τω ειπειν οτι· "Ουδε διδοντων μοι πολλακις τινων της αμαρτιας μισθον ελαμβανον. Τουτο δε, φησιν, εποιουν ουχ ως ευπορουσα των αναγκαιων – στυππειον γαρ νηθουσα ετρεφομην -, αλλ' οπως πολλους εραστας σχω εν ετοιμω του παθους μου". Και οτε εν τω πλοιω εισελθειν εμελλε και εις Αλεξανδρειαν απελθειν, επι τοσουτον υπηρχε πτωχη, ως μηδε ναυλον, μηδε δαπανην

κεκτησθαι αυτην. Οτε δε τη παναμωμω Θεοτοκω συνταξαμενη επι την ερημον ωρμησε, δυο παρα τινος φολλεις λαβουσα αρτους ωνησατο, και ουτω τον Ιορδανην διαπερασασα μεχρι τελους αυτης εν τη ερημω ενεκαρτερησε, μηδε ανθρωπου προσωπον ιδουσα, (171) ει μη μονον του Ζωσιμα, μη τοι γε πεινωντα πτωχον θρεψασα η διψωντα ποτισασα η γυμνον επενδυσασα η τους εν φυλακη επισκεψαμενη η ξενους συναγαγουσα· τουναντιον μαλλον μεν ουν και προς απωλειας βαραθρον πολλους συνελασασα, εν τω καταγωγιω της αμαρτιας αυτους υπεδεχετο. Πως ουν, ειπε μοι, σωθησεται αυτη και μετα των ελεημονων εις την των ουρανων βασιλειαν συνεισελευσεται, η μητε πλουτον καταλιπουσα, μητε υπαρχοντα δουσα πενησι, μητε ελεημοσυνην ποτε ολως ποιησασα, χρηματισασα δε μαλλον αλλοις μυριοις προξενος απωλειας; Ορας πως εαν δια χρηματων και σωματικης τροφης μονης την ελεημοσυνην ειπωμεν γινεσθαι και δια ταυτης παρ' ημων τον Κυριον τρεφεσθαι και μονους τους ουτω τρεφοντας αυτον και ποτιζοντας και απλως θεραπευοντας σωζεσθαι, τους δε μη τουτο ποιουντας απολλυσθαι, ατοπον ειναι δοξει τουτο, ως και πολλους των αγιων της βασιλειας εκβαλλεσθαι. Αλλ' ουκ εστι τουτο, ουκ εστι!

Τα γαρ εν τω κοσμω πραγματα τε και χρηματα κοινα των παντων εστιν, ωσπερ το φως και ο αηρ ουτος ον αναπνευομεν, και αυτη η βοσκη τοις αλογοις ζωοις εν τε τοις πεδιοις εν τε τοις ορεσι. Πασι μεν ουν τα παντα κοινα τη χρησει μονη της απολαυσεως καθεστηκασι, κατα δεσποτειαν δε ουδενος· η δε πλεονεξια, ωσπερ τυραννος εισελθουσα τω βιω, τα κοινως τοις πασιν υπο του Δεσποτου δοθεντα αλλοθεν αλλως υπο των αυτης δουλων και υπηρετων κατεμερισατο, φραγμοις περικλεισασα και πυργοις και μοχλοις και θυραις κατασφαλισαμενη, παντας αλλους ανθρωπους της απολαυσεως των του Δεσποτου αγαθων απεστερησε, δεσποτης ειναι τουτων η (172) αναιδης λεγουσα και μηδενα αδικειν των απαντων φιλονεικουσα. Οι δε υπηρεται και δουλοι της τυραννους ταυτης, κατα διαδοχην εκαστος αυτων ου δεσποτης των αποκειμενων πραγματων και χρηματων, αλλα πονηρος τις δουλος και φυλαξ γινεται. Πως ουν, ει εκ των τοιουτων χρηματων η φοβω των απειλουμενων τιμωριων η ελπιδι του εκατονταπλασιονα ληψεσθαι η συμφοραις ανθρωπων επικαμφθεντες, ολιγα τινα η και παντα εξενεγκοντες, τοις εν στενοχωρια και υστερησει μεχρι τοτε παρεωραμενοις δωσουσιν, ελεημονες λογισθησονται, η ως Χριστον θρεψαντες η ως ποιησαντες εργον μισθου αξιον; Ουδαμως, αλλ' ως εγω φημι, και μετανοιαν χρεωστουσι μεχρι θανατου, υπερ ων επι χρονοις ταυτα κατεσχον και τους αδελφους την χρησιν αυτων απεστερησαν.

Πως δε και οι κατα το δοκειν πτωχοι γεγονοτες - ωσπερ Χριστος ο Θεος, πλουσιος ων, επτωχευσε δι' ημας- , αυτους ημας ελεουντες τον δι' ημας γενομενον ως ημεις ελεειν λογιζομεθα; Νοει μοι καλως το λεγομενον. Εγενετο ο Θεος δια σε πτωχος ανθρωπος, γενεσθαι χρεωστεις και συ, ο πιστευων εις αυτον, ομοιος εκεινω πτωχος. Πτωχος εκεινος κατα την ανθρωποτητα, πτωχος συ κατα την Θεοτητα. Σκοπησον τοινυν πως θρεψεις αυτον, προσεχε ακριβως. Επτωχευσεν ινα συ πλουτησης, ινα σοι μεταδω του πλουτου της χαριτος αυτου· δια τουτο σαρκα ανελαβεν εκεινος, ινα μεταλαβης συ της εκεινου Θεοτητος. Οταν γουν σεαυτον προς υποδοχην αυτου ευτρεπισης, τοτε υποδεχθησεσθαι αυτον υπο σου λεγεται. Οταν δε δι' εκεινον πεινας συ και διψας, (173) τροφη εκεινω και ποσις ταυτα λογιζεται. Πως; Οτι δια τουτων και των τοιουτων εργων και πραξεων καθαιρεις σου την ψυχην και του λιμου και του ρυπου των παθων απαλλαττεις σαυτον· και ο αναδεξαμενος σε ουτω και ιδιοποιησαμενος τα κατα σε παντα Θεος και θεον σε ποιησαι επιποθων, ως εκεινος εγενετο ανθρωπος, απερ ποιεις σεαυτω, εκεινος ταυτα πανθανειν λογιζεται και λεγει· "Εφ' οσον εποιησας τη ελαχιστη ψυχη σου, εμοι εποιησας".

Δια ποιων γαρ αλλων εργων οι εν σπηλαιοις και ορεσι τω Θεω ευηρεστησαν, ει μη δι' αγαπης παντως και μετανοιας και πιστεως – παντα γαρ τον κοσμον αφεντες και αυτω μονω ακολουθησαντες, δια μετανοιας και δακρυων εδεξαντο τε αυτον και εξενισαν, εθρεψαν τε και διψωντα εποτισαν -, αλλως δε παντες παντως οι εκ του αγιου βαπτισματος υιοι Θεου χρηματιζουσιν, ελαχιστοι δε και κατα κοσμον εισι και πτωχοι; Οι ουν γνοντες εν αισθησει ψυχης οτι υιοι γεγονασι του Θεου, ουκετι ανεχονται κοσμω καλλωπισθηναι φθαρτω, ενδεδυμενοι γαρ εισι τον Χριστον. Τις δε ανθρωπων καταδεξεται ποτε, πορφυρα βασιλικη εστολισμενος, ρυπωντα και διερρωγοτα χιτωνα επανω ταυτης ενδυσασθαι; Οι δε μη τουτο ειδοτες και γυμνοι του βασιλικου οντες ενδυματος, σπουδασαντες δε δια μετανοιας και των αλλων, ως ειπομεν, αγαθοεργιων και ενδυσαμενοι ουτω τον Χριστον, αυτον εκεινον ενδυουσι τον Χριστον· χριστοι γαρ και αυτοι, ως υιοι Θεου απο του θειου βαπτισματος, πελουσιν. Ει δε μη τουτο ποιησουσιν, αλλα τους γυμνους μεν απαντας, τους εν τω κοσμω, ενδυσουσιν, εαυτους δε γυμνους καταλειψουσι, (174) τι ωφεληση; Ειτα παλιν, αδελφοι Χριστου οι βαπτισθεντες εις το ονομα του Πατρος και του Υιου και του Αγιου Πνευματος λεγομεθα· και ου τουτο μονον, αλλα και μελη εσμεν αυτου. Αδελφος ουν υπαρχων αυτου και μελος, εαν παντας μεν αλλους τιμησης, ξενισης, θεραπευσης, σεαυτον δε παριδης και δια παντων ουκ αγωνιση εις το ακροτατον της κατα Θεον πολιτειας

και τιμης ανελθειν, αλλα λιμω οκνηριας η διψει ραθυμιας η φυλακη στενωτατη τουδε του ρυπαρου σωματος δια γαστριμαργιας η φιληδονιας την σεαυτου ψυχην καταλειψης ρυπωσαν, αυχμωσαν, εν βαθυτατω σκοτει κειμενην ωσει νεκραν, ουχι τον του Χριστου ενυβρισας αδελφον; Ουχι πεινωντα αυτον και διψωντα κατελιπες; Ουχι φυλακη οντα ουκ επεσκεψω αυτον; Τοιγαρουν και δια τουτο ακουσεις· "Σεαυτον ουκ ηλεησας, ουκ ελεηθηση".

Ει δε λεγει τις· "Και επειδη, φησι, τοιουτον εστι και μισθον των παρ' ημων διδομενων χρηματων η πραγματων ουκ εχομεν, τις και διδοναι τοις πενησι χρεια εστιν;" ακουσατω του μελλοντος αυτον κριναι και αποδουναι εκαστω κατα τα εργα αυτου, οιονει λεγοντος προς αυτον· "Αφρων, τι εισηνεγκες εις τον κοσμον η τι το ορωμενον αυτος εποιησας; Ουχι γυμνος εκ κοιλιας μητρος σου προηλθες, γυμνος δε εξελευση του βιου και τετραχηλισμενος τω εμω βηματι παραστηση; Και υπερ ποιων σου χρηματων μισθους μοι προσαπαιτεις; Δια ποιων δε σων πραγματων ελεειν λεγεις τους αδελφους σου και δια τουτων εμε, τον παντα ταυτα ουχι σοι μονω, αλλα κοινα τοις πασι προθεμενον; Η επιθυμειν με υπολαμβανεις τινος και δωροδοκεισθαι (175) ομοιως τοις φιλαργυροις των κρινοντων ανθρωπων οιει καμε; εστι γαρ και τουτο εξ αγνοιας λογισασθαι σε. Ουχι χρηματων ολως επιθυμων, αλλα υμας ελεων, ουχι τα υμετερα θελων λαβειν, αλλα του επ' αυτοις κριματος ελευθερωσαι υμας βουλομενος, ταυτα νομοθετω και δι' ετερον τι ουδεν".

Αλλα γαρ μη δοκης, αδελφε, οτι απορει ο Θεος και ου δυναται θρεψαι τους πενητας και δια τουτο προστασσει ημιν ελεειν αυτους και περι πολλου ποιεισθαι την εντολην ταυτην. Μη γενοιτο! Αλλ' οπερ δια πλεονεξιας καθ' ημων και εις απωλειαν ημων εποιησεν ο διαβολος, τουτο δια της ελεημοσυνης υπερ ημων κατεσκευασε και εις σωτηριαν ημων εποιησε γινεσθαι ο Χριστος. Οιον τι λεγω; Υπεθετο ημιν ο διαβολος τα εις κοινην προτεθεντα χρειαν ιδιοποιησασθαι και αποθησαυρισαι αυτα, οπως δια της πλεονεξιας ταυτης δυο ημιν εγκληματα περιαψη και της αιωνιου τιμωριας και κατακρισεως υπαιτιους ποιηση, εν μεν το της ανελεημοσυνης, ετερον δε της επι τα αποκειμενα χρηματα και ουκ επι τον Θεον ελπιδος.Ο γαρ υποκειμενα χρηματα εχων επι τον Θεον ελπιζειν ου δυναται· και τουτο δηλον εξ ων ο Χριστος και Θεος ημων ειπεν· "Οπου, φησιν, ο θησαυρος υμων, εκει και η καρδια υμων εσται". Ο ουν μεταδιδους τοις πασιν εκ των αποκειμενων αυτω χρηματων, μισθον υπερ αυτων ου χρεωστειται λαβειν, αλλα και υποδικος μαλλον εστι της εως τοτε αδικου αποστερησεως· ου μην αλλα και υπευθυνος των κατα καιρους λιμω και διψει τον βιον απολειποντων, ους αυτος τοτε δυναμενος θρεψαι ουκ εθρεψε,

κατορυξας τα των πενητων και εασας αυτους τω (176) κρυει και τω λιμω βιαιως αποθανειν, ως φονευς τοσουτων αποδειχθεις, οσους θρεψαι ηδυνατο.

Τουτων τοινυν απαντων των εγκληματων το κριμα ημιν αφεις ο αγαθος Δεσποτης και ευσπλαγχνος, ουχ ως αλλοτρια κατεχοντας ημας, αλλ' ως οικεια ημων λογιζεται ταυτα και ου δεκαπλασιονα μονον, αλλ' εκατονταπλασιονα δουναι ημιν επαγγελλεται, τοις εν ιλαροτητι ταυτα τοις αδελφοις διανεμουσιν. Ιλαροτης δε εστι το μη ως οικεια λογιζεσθαι ταυτα, αλλ' ως υπο του Θεου εγχειρισθεντα αυτω εις οικονομιαν των συνδουλων αυτου, και αφθονως ταυτα μετα χαρας και μεγαλοψυχως σκορπιζειν, μη εκ λυπης η εξ αναγκης, αλλως τε δε και ινα μετα χαρας τα αποθησαυρισθεντα κενωσωμεν επ' ελπιδι της αληθινης επαγγελιας, ης ημιν ο Θεος επηγγειλατο, εκατονταπλασιονα δουναι τον μισθον υπερ τουτου. Ειδως γαρ ο Θεος οτι ολως ολοι τη των χρηματων επιθυμια και τη του πλουτου μανια κρατουμεθα και δυσαποσπαστως εχομεν προς αυτα, και οι τουτων πολυτροπως αποστερουμενοι αυτην την εαυτων ζωην απολεγονται, τω καταλληλω φαρμακω εχρησατο, επαγγειλαμενος δουναι ημιν, ωσπερ ειρηται, υπερ ων κατακενουμεν εις τους πενητας, εκατονταπλασιονα τον μισθον, ινα και του επ' αυτοις κριματος της πλεονεξιας εν πρωτοις απαλλαγωμεν, επειτα και του επ' αυτα εχειν την πεποιθησιν και ελπιδα παυσωμεθα και τας καρδιας ημων ελευθερους κτησωμεθα απο των τοιουτων δεσμων· ινα ελευθεροι γεγονοτες προτερον, τοτε επι τας πραξεις των εντολων αυτου ακωλυτως βαδισωμεν και δουλευσωμεν αυτω εν φοβω και τρομω, (177) ουχ ως εκεινω τι χαριζομενοι, αλλ' ως ημεις δια της δουλειας ευεργετουμενοι. Αλλως δε ουκ ενι σωθηναι ημας. Οι γαρ πλουσιοι την των χρηματων αποθεσιν, ως οια τινος φορτιου και εμποδιου προς τον κατα Θεον βιον, προτερον ενεργειν εκελευθησαν και ουτω τον σταυρον επι ωμων αιρειν και τω Δεσποτη κατ' ιχνος ακολουθειν· τα γαρ αμφοτερα επιφερεσθαι ημας παντη αδυνατον. Οι δε γε τουτων οντες εκτος και εν αυταρκεια ζωντες η και υστερησει των αναγκαιων διαγοντες, ουδεν το εμποδιζον αυτους εχουσιν, εαν τη στενη και τεθλιμμενη οδω βαδιζειν εθελωσιν· αλλ' οι μεν προθεσεως χρηζουσι μονον προς τουτο, οι δε εν αυτη τη οδω περιπατουντες εισι, διο εν υπομονη και ευχαριστια διαγειν οφειλουσι. Και ο Θεος, δικαιος ων, ουτω πορευομενους αυτους εις αιωνιον ζωην και απολαυσιν, ποιηση αυτων το καταλυμα.

Το δε παντα δουναι μεν τα κτηματα και χρηματα, προς δε τας επιφορας των πειρασμων και των λοιπων θλιβερων μη γενναιως ανταγωνισασθαι, ολιγωρου μοι ψυχης δοκει και αγνοουσης τον σκοπον της ωφελειας αυτης. Ωσπερ γαρ ο χρυσος κατιωθεις εις

βαθος ου δυναται αλλως καθαρθηναι καλως και εις την οικειαν λαμπροτητα επανελθειν, ει μη πυρι βληθη και σφυραις πολλακις τυφθη, ουτω και ψυχη τω ιω της αμαρτιας κατιωθεισα και εις βαθος αχρειωθεισα, ου δυναται αλλως καθαρθηναι και το αρχαιον καλλος απολαβειν, ει μη πολλοις πειρασμοις προσομιληση και εν τη χωνεια εισελθη των θλιψεων. Τουτο γαρ υπεμφαινει και αυτος ο λογος του Κυριου ημων, ουτω λεγων· "Πωλησον σου τα υπαρχοντα και δος πτωχοις και αρον τον σταυρον σου και δευρο ακολουθει μοι"- (178) τους πειρασμους και τας θλιψεις δια του σταυρου αινιττομενος.Ουδεν ουν απο μονης της των χρηματων και πραγματων απορριψεως κερδησουσιν οι ταυτα αποβαλλομενοι και προς τον μονηρη βιον αυτομολουντες, εαν μη μεχρι τελους τοις πειρασμοις και ταις θλιψεσι και ταις κατα Θεον λυπαις εγκαρτερησωσιν. Ου γαρ ειπεν ο Χριστος· "Εν τη αποθεσει των πραγματων υμων κτησασθε τας ψυχας υμων", αλλ' "εν τη υπομονη υμων". Οτι μεν γαρ και η των χρηματων προς τους πενητας διανομη και η φυγη του κοσμου καλη και ωφελιμος δηλον, αλλ' ου δυναται αυτη καθ' εαυτην μονη τελειον τον κατα Θεον ανθρωπον απεργασασθαι ανευ της των πειρασμων υπομονης. Και οτι τουτο ουτως εχει και ουτω δοκει τω Θεω, ακουσον αυτου προς τον πλουσιον λεγοντος" "Ει θελεις, φησι, τελειος ειναι, πωλησον σου τα υπαρχοντα και δος πτωχοις και αρον τον σταυρον σου και δευρο ακολουθει μοι" – δια του σταυρου τας θλιψεις, ως ειρηται, και τους πειρασμους αινιττομενος.

Επειδη γαρ η βασιλεια των ουρανων βιαστη εστι και βιασται αρπαζουσιν αυτην και αλλως ουκ ενι τοις πιστοις εισελθειν εις αυτην, ει μη δια της στενης πυλης των πειρασμων τε και θλιψεων, εικοτως ημιν το θειον εντελλεται λογιον· "Αγωνιζεσθε, φησι, δια της στενης πυλης εισελθειν", και αυθις· "Εν τη υπομονη κτησασθε τας ψυχας υμων", και· "Δει υμας δια πολλων θλιψεων εισελθειν εις την βασιλειαν των ουρανων". Ο μεν γαρ σκορπιζων (179) τα εαυτου χρηματα τοις δεομενοις και αναχωρων εκ του κοσμου και των πραγματων αυτου επ' ελπιδι μισθου, εν ηδονη πολλη την συνειδησιν επιφερεται και εσθ' οτε και υπο κενοδοξιας κλεπτεται τους μισθους. Ο δε μετα το παντα δουναι τοις πενησι και τα λυπηρα υπομενων εν ευχαριστια ψυχης και εγκαρτερων τοις δεινοις, πικριας μεν πασης και πονων οδυνηρων επαισθανεται, ασυλον δε τον λογισμον εχει νυν τε και εις το μελλον μεγαλην την ανταποδοσιν, ως τα παθη μιμησαμενος του Χριστου και υπομενων αυτον εν ημεραις επαγωγης των πειρασμων τε και θλιψεων.

Δια τοι τουτο παρακαλω υμας, εν Χριστω αδελφοι, σπουδασωμεν κατα την φωνην του Κυριου και Θεου και Σωτηρος ημων Ιησου Χριστου, επειδη κοσμω και τοις εν κοσμω

απεταξαμεθα, ινα δια της στενης εισελθωμεν πυλης, ητις εστιν η εκκοπη και αποφυγη του σαρκικου ημων φρονηματος και θεληματος. Ανευ γαρ του νεκρωθηναι ημας τη σαρκι και ταις επιθυμιαις αυτης και τοις θελημασιν αυτης ουκ ενι τυχειν ανεσεως και απαλλαγης των κακων και ελευθεριας της επιγινομενης ημιν απο της παρακλησεως του Αγιου Πνευματος. Ταυτης δε χωρις - λεγω δη της επιφοιτησεως του Πνευματος – ουδεις οψεται τον Κυριον, ουτε εν τω νυν αιωνι ουτε εν τω μελλοντι. Οτι μεν γαρ καλον ειργασω, παντα σου τα χρηματα σκορπισας τοις δεομενοις, ει γε και ουδεν εαυτω υπελειπω κατα τον Ανανιαν εκεινον, και προς τουτοις κοσμω απεταξω και τοις εν κοσμω, και φυγων τον βιον και τας φροντιδας αυτου (180) εδραμες εις λιμενα ζωης, την μορφωσιν της ευσεβειας περιβαλλομενος, συμφημι καγω και επαινω σε της πραγματειας. Χρη δε σε και το φρονημα της σαρκος, ωσπερ τους χιτωνας αρτι, και αυτο αποδυσασθαι και κατα την στοληv, ην ενεδυσω δια Χριστον, κτησασθαι τους τροπους της ψυχης και αυτο δη πνευματικον σου φρονημα· ου μονον δε αλλα και τον φωτεινον επενδυσασθαι χιτωνα δια μετανοιας, οπερ εστιν αυτο το Πνευμα το Αγιον. Τουτο δε αλλως ου γινεται, ει μη δια της επιμονου των αρετων εργασιας και της υπομονης των θλιψεων. Θλιβομενη γαρ η ψυχη δια των πειρασμων κινειται εις δακρυα, τα δακρυα δε καθαιροντα την καρδιαν ποιουσιν αυτην ναον και καταγωγιον του Αγιου Πνευματος.Ουδε γαρ αρκει ημιν εις σωτηριαν και τελειοτητα η περιβολη μονη του σχηματος και ο εξω κοσμος του αδριαντος, αλλ’ ωσπερ τον εξω, ουτω και τον εντος ημων ανθρωπον κοσμησαι χρεων τη καταστολη του Πνευματος και εξ ολοκληρου θυσαι εαυτους τω Θεω ψυχη τε και σωματι, και τη μεν σωματικη γυμνασια γυμναζειν το σωμα προς τους πονους της αρετης εις το ευτονως εθιζεσθαι τοις κατα Θεον λυπηροις και φερειν γενναιως το πικρον της νηστειας, το βεβιασμενον της εγκρατειας, την αναγκην της αγρυπνιας, την απασαν κακοπαθειαν, τη δε ευσεβεια του Πνευματος παιδαγωγειν την ψυχην εις το φρονειν α δει φρονειν και μελεταν αει τα της αιωνιου ζωης, ταπεινοφρονα τε ειναι, πραειαν, συντετριμμενην, κατανυκτικην, πενθουσαν καθ’ εκαστην και το φως προς εαυτην δια της προσευχης (181) εκκαλουμενην του Πνευματος, α και προσγινεσθαι ταυτη δια μετανοιας θερμοτατης ειωθασι, καθαιρομενη δια δακρυων πολλων ων ανευ ουδε τον χιτωνα ταυτης εξεστι ποτε καθαρθηναι, ουδε εις υψος αυτην αναδραμειν θεωριας. Ωσπερ γαρ ιματιον εκ βορβορου ποθεν και κοπριας εις βαθος μολυνθεν, αλλως καθαρθηναι τουτο αμηχανον, ει μη δια πολλου υδατος και πολλης θλιψεως των ποδων, ουτω και ο χιτων της ψυχης εκ βορβορου και κοπριας εφαρματων παθων

μολυνθεις, αλλως απορρυφθηναι ου δυναται, ει μη δια πολλων δακρυων και υπομονης των πειρασμων τε και θλιψεων. Δυο γαρ ουσων ουσιωδως εν ημιν ρευσεων εκ του σωματος – λεγω δη των ανωθεν επεισρεοντων δακρυων και των απο των γονιμων δυναμεων -, και των μεν μολυνοντων την ψυχην παρα φυσιν και νομον κενουμενων, των δε καθαιροντων αυτην εκ μετανοιας ρεοντων, χρη τους μεμολυσμενους την ψυχην τη εφαρμαρτω πραξει της αμαρτιας και τη εμπαθει κινησει της καρδιας αλογων επιθυμιων μορφας εν εαυτοις εγχαραξαντας, δια πολλων καθαρθηναι δακρυων και τον χιτωνα της ψυχης καθαρωτατον κτησασθαι. Αλλως γαρ ιδειν τον Θεον, αυτο το φως ο φωτιζει παντος ανθρωπου καρδιαν, ερχομενου δια μετανοιας προς αυτον, αμηχανον, ειπερ οι καθαροι τη καρδια ορωσι Θεον.

Σπουδασωμεν ουν, παρακαλω, πατερες μου και αδελφοι και τεκνα, καθαραν κτησασθαι την καρδιαν εξ επιμελειας των τροπων και διηνεκους εξομολογησεως των κρυπτων λογισμων της ψυχης. Η γαρ συνεχως και καθ' εκαστην γινομενη παρ' ημων εξομολογησις των τοιουτων, εκ μεταμελου κινουμενη καρδιας, μετανοιαν ημιν των πραχθεντων η και μελετηθεντων εργαζεται, (182) η δε μετανοια κινει το δακρυον εκ βαθεων ψυχης, το δε δακρυον καθαιρει την καρδιαν και μεγαλας αμαρτιας εξαφανιζει, απαλειφομενων δε τουτων δια δακρυων εν παρακλησει γινεται η ψυχη του Θειου Πνευματος και γλυκυτατης κατανυξεως ναμασι καταρδευεται, αφ' ων καθ' εκαστην πιαινεται νοητως και τρεφει του Πνευματος τους καρπους και εν καιρω προσφορως, ως πολυχουν σιτον, αυτους αναδιδωσιν εις τροφην αδαπανον της ψυχης και εις ζωην αυτης αφθαρτον και αιωνιον. Εν τουτω δε δια σπουδης καλως καταντησασα, οικειουται Θεω και γινεται οικος Τριαδος Θειας και ενδιαιτημα, ορωσα καθαρως τον εαυτης Ποιητην και Θεον και προσομιλουσα αυτω καθ' εκαστην, εξισταται του σωματος και του κοσμου και του αερος τουτου και εις ουρανους ουρανων ανερχομενη και κουφιζομενη ταις αρεταις και ταις πτερυξι της αγαπης του Θεου, καταπαυει μετα παντων δικαιων απο των πονων αυτης και γινεται εν απειρω και θειω φωτι, ενθα των αποστολων Χριστου, των μαρτυρων, των οσιων και πασων των ανω δυναμεων τα ταγματα συγχορευουσι.

Τοιαυτης ουν και ημεις γενωμεθα καταστασεως, αδελφοι εν Χριστω, ινα μη απολειφθωμεν των πατερων ημων των αγιων, αλλ' ινα δια σπουδης των καλων και εργασιας των εντολων του Χριστου εις ανδρα τελειον φθασωμεν, εις μετρον ηλικιας του πληρωματος του Χριστου. Ουδεν γαρ το κωλυον, ει μονον θελησομεν. Ουτω γαρ και Θεον δοξασομεν εν ημιν αυτοις και Θεος παρ' ημων ευφρανθησεται και (183) Θεον ευρωμεν απο της

παρουσης αναχωρουντες ζωης, ως μεγαν κολπον του Αβρααμ υποδεχομενον ημας και επιθαλποντα εν τη βασιλεια των ουρανων, ης γενοιτο παντας ημας επιτυχειν χαριτι του Κυριου ημων Ιησου Χριστου, ω η δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος Ι΄. (184)

Περι μετοχης Πνευματος Αγιου και αγιωσυνης και τελειας απαθειας. Και οτι ο αγαπων την εξ ανθρωπων δοξαν ουδεν εκ των λοιπων αρετων ωφελειται, καν πασας κατωρθωσε.

Αδελφοι και πατερες, ουχ ορατε πως οι τω επιγειω βασιλει παρισταμενοι, αυτοι τε δοξαν ηγουνται τουτο μεγαλην και εναμβρυνονται επι τουτω, και παρα των εν κοσμω ανθρωπων ζηλωτοι καθεστηκασιν; Ει ουν φθαρτοις ουτοι και ματαιοις ουτω διακεινται, ποσω μαλλον ημεις οφειλομεν, οι τω επουρανιω βασιλει στρατευθεντες και την εκεινου δουλειαν αναδεξαμενοι, χαιρειν και ευφραινεσθαι οτι ολως εις υπηρεσιαν εκεινου καταταγηναι κατηξιωθημεν και εις λειτουργιαν του ονοματος αυτου προσεκληθημεν; Ει δε και της κατα προσωπον αυτου θεας εξιωθειημεν ποτε και μετα των ενωπιον αυτου παρισταμενων καταταγειημεν, ποιον ουχ υπερβαινει τουτο μακαριοτητος επαινον; Ει δε και των οικειων δουλων και φιλων αυτου γενηται τις και ομιλιας και φωνης ακουειν Δεσποτικης καταξιωθησεται, ποιος αρα νους ανθρωπου, ποια δε γλωσσα της δοξης ταυτης και της αξιας το μεγεθος διηγησεται; (185) Ει γαρ α οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη, τα αγαθα α ητοιμασεν ο Θεος τοις αγαπωσιν αυτον, υπερ την ανθρωπινην καταληψιν εισι και υπερ παντα τα ορωμενα αγαθα, πολλω μαλλον αυτος ο ετοιμασας ταυτα Θεος· και ου μονον αυτος, αλλα και εκεινον αυτον βλεπειν και αυτω παριστασθαι και ομιλειν καταξιωθεντες και της αυτου θεοτητος τε και δοξης κοινωνοι και συμμετοχοι γεγονοτες, υπερ τα αγαθα τα ετοιμασθεντα αυτοις παρα Θεου παντως γεγονασιν, ως τον ετοιμασαντα μαλλον αυτον τα αγαθα Κυριον κληρωσαμενοι. Οτι δε γεγονασι τοιουτοι και μεχρι του νυν γινονται, ου λεγω μετα θανατον μονον, αλλα και ετι εν τω παροντι βιω διαγοντες, πασα μεν τουτο θεοπνευστος διδασκει Γραφη, παντες δε τουτο συμμαρτυρουσι δια της αυτων πολιτειας οι αγιοι, μεθ' αμα και αυτου του μακαριου πατρος ημων Συμεων του Στουδιωτου, ου και την μνημην αγομεν σημερον, και οι τους αγιου παλιν δια λογων εγκωμιαζοντες.

Ουτος γαρ ο οσιωτατος πατηρ ημων Συμεων, ου και τον βιον και την θεαρεστον αυτου πολιτειαν ανεγνωμεν, μεσον πολεως και

μονης περιφανεστατης εν μεσω, τοιοουτον βιον ησκησε και τοιαυτην ανεδειξατο πολιτειαν, ως μη μονον τους κατα την γενεαν αυτου λαμψαντας, αλλα και των παλαιων πατερων πολλους υπερβηναι τω υψει των αρετων και τοις υπερ δυναμιν κατορθωμασι. Δια τουτο και επαινων και εγκωμιων πολλων αναφανεις ημιν αξιος, επαινειται και μακαριζεται και εγκωμιαζεται ημιν κατα δυναμιν.

(186) Απας γαρ των αγιων επαινος και μακαρισμος δια των δυο τουτων συνισταται, δια τε της ορθοδοξου πιστεως και του επαινετου βιου, και δια της δωρεας του Αγιου Πνευματος και των χαρισματων αυτου. Τοις γαρ δυσι τουτοις το τριτον συνεπεται. Εν γαρ τω βιωσαι τινα καλως τε και θεοφιλως μετα φρονηματος ορθοδοξου και εν τω χαριτωθηναι απο Θεου και δοξασθηναι δια της του Πνευματος δωρεας, συνεπεται αυτω ο επαινος και ο μακαρισμος παρα πασης της εκκλησιας των πιστων και παρα παντων των διδασκαλων αυτης. Πιστεως δε και εργων ανελλιπως μη καταβληθεντων αδυνατον εστι την παρουσιαν γενεσθαι ποτε του προσκυνητου και θειου Πνευματος και την δωρεαν αυτου λαβειν τινα των ανθρωπων. Τουτου δε μη παραγενομενου εν τω ανθρωπω, μηδε γνωστως ενοικησαντος εν αυτω, ανοικειον παντη πνευματικον αυτον ονομαζεσθαι. ο δε μη πνευματικος γεγονως, πως εσεται αγιος; Ο δε μη αγιος γεγονως, δια ποιον αλλο εργον η πραξιν μακαρισθησεται ει η μακαριοτης Θεος εστιν; Ο δε του Θεου μη μετασχων, μαλλον δε ο μη αυτον ολον εχων εν εαυτω, πως μακαριος δοκει μοι; Ουδαμως. Ηλιος γαρ ανευ φωτος, πως αν λεχθειη ηλιος; και ανθρωπος διχα της του Παναγιου Πνευματος μετουσιας, πως αν κληθειη αγιος; “Γινεσθε γαρ, ειπεν ο Κυριος, αγιοι, οτι εγω αγιος ειμι”, εις την δια των εργων ημας μιμησιν, τους εν αμαρτιαις εξεταζομενους, ο ευσπλαχνος οιονει προτρεπομενος και λεγων· “Αποστητε των κακων και παντα τα καλα διαπραξασθε, πασαν αρετην κατα το υμιν δυνατον μετελθετε και οσον εφικτον υμιν αγιοι γινεσθε, ειπερ αρα και κοινωνιαν εχειν βουλεσθε μετ’ εμου. Εγω γαρ αγιος ειμι, (187) τουτεστι καθαρος και αμολυντος. Ταυτα μοι φυσικως προσεστιν, υμεις δε εν τη εργασια των εντολων απο του μολυσμου των αμαρτιων απεχομενοι και μετοχοι μου τη του Πνευματος γενομενοι χαριτι, τοτε και υμεις αγιοι εσεσθε”. Τουτο γαρ δηλοι το “γινεσθε”.

Γινεται τοινυν εν τη αποχη των κακων και εν τη εργασια των αγαθων ο ανθρωπος αγιος, ουχ ως δι’ εργων παντως αγιαζομενος – ου γαρ δικαιωθησεται εξ εργων νομου πασα ψυχη -, αλλ’ ως τω Αγιω Θεω δια της των τοιουτων πραξεων εργασιας προσοικειουμενος. Τουτο δε προς τους ηδη λαβοντας την του Πνευματος χαριν ειπειν τον Κυριον μαλλον πειθομαι, ος και

παραγγελλων μη θαρρειν τη δωρεα και δια ραθυμιας επιστρεφειν προς τα κακα, οιονει πως ελεγε· “Μη τη αργια σεαυτον εκδως, ω πνευματικε συ, ο την χαριν λαβων του Αγιου Πνευματος και δια ταυτης εμε. Η γαρ αργια τικτει την πονηριαν, η δε πονηρια παν ειδος κακιας απογεννα. Τη ουν καθημερινη εργασια των εντολων γινου αγιος, ειπερ εμε, φησι, βουλει εν σοι ειναι και μετα σου και σε εν εμοι και συν εμοι”. Επειδη δε αεικινητον πραγμα ο νους ολως αργειν μη δυναμενον, δεον εμφροντιδα τουτον ειναι και σπουδαιον εις την εργασιαν των εντολων του Θεου. Ουτω γαρ και ο βιος απας ο των ανθρωπων μεμεριμνημενος τις εστι και εμφροντις και σχοληνεχειν εκ παντων ου δυναται, ει και πολλοι τουτο ποιησαι υπερ την εαυτων ισχυν και δυναμιν ηγωνισαντο, αλλα και εξ αρχης τοιουτος εκτισθη ο ανθρωπος· εργαζεσθαι γαρ και φυλασσειν εν τω παραδεισω ο Αδαμ προσεταγη και φυσικη τις εν ημιν υπαρχει της εργασιας η προς τα καλα κινησις. (188) Οι ουν τη αργια και ραθυμια εαυτους εκδιδοντες, οιοι δ’ αν και ειεν πνευματικοι και αγιοι, εις την παρα φυσιν εμπαθειαν εαυτους επιρριπτουσιν.

Ωσπερ γαρ πηγη αενναως το υδωρ εκβλυζουσα, μικρον παυσαμενη αφανιζεται και εις το μη ειναι πηγη αλλα λακκος μεθισταται, ουτω και ο αει τη εργασια των εντολων εαυτον καθαιρων και εκ του Θεου καθαιρομενος και αγιαζομενος, εαν μικρον της εργασιας εκπεση, κατα αναλογιαν εκπιπτει της αγιοτητος. Ο δε και αμαρτια μια εν γνωσει συναπαγομενος ολος εκπιπτει της καθαροτητος, καθαπερ και αγγειον υδατος μικρα κοπρω καθολου μιαινεται. Ου λεγω αμαρτιαν την επιτελουμενην μονον δια του σωματος, αλλα και τα αλλα παθη τα ενδοθεν και εν ημιν αορατως τελουμενα δι’ ημων. Και μη απιστησετε μοι λεγοντι, αδελφοι, τουτο δε γινωσκοντες εσεσθε, οτι ει πασαν αρετην εξασκησομεν και θαυματα εκτελεσομεν, ει μηδεν η μικρον η μεγα της εντολης παραλειψομεν, μονην δε την εξ ανθρωπων δοξαν ποθησομεν και ταυτην καν οπωσουν δι’ επιτηδευματων ζητησομεν και προς το λαβειν ταυτην σπευσομεν, των αλλων απαντων τον μισθον εστερηθημεν. Την των ανθρωπων γαρ δοξαν λαμβανοντες και την του Θεου μη προκρινοντες, ως ειδωλολατραι κρινομεθα λατρευοντες τη κτισει παρα τον κτισαντα. Αλλα και διδομενην την επιγειον δοξαν, ο μεθ’ ηδονης και χαρας ταυτην αποδεξαμενος και εν ταυτη εναμβρυνομενος και τη καρδια ενευφραινομενος, ως πορνος κατακριθησεται. Ομοιος γαρ εστιν ο τοιουτος ανθρωπω παρθενευειν προαιρουμενω και την των γυναικων συνουσιαν απηρνημενω και προς μεν αυτας μη αυτομολουντι, μητε μετ’ αυτων διαγειν επιθυμουντι, (189) απερχομενης δε προς αυτον μιας τινος γυναικος, μεθ’ ηδονης ευθυς αποδεχομενω και την της μιξεως ηδονην εκπληρουντι. Τουτο δε αρα και επι πασης αλλης

επιθυμιας και επι παντος παθους συμβαινει γινεσθαι. Ειτε γαρ φθονω, και φιλαργυρια η ζηλω η εριδι η τινι ετερα κακια εκουσιως εαυτον τις εκδω, του στεφανου της δικαιοσυνης ουκ επιτευξεται. Δικαιος γαρ ων ο Θεος, αδικους εχειν συγκοινωνους ουκ ανεχεται και καθαρος ων, ακαθαρτω ου συμμιαινεται και απαθης υπαρχων, τοις εμπαθεσιν ου συναυλιζεται και αγιος ων, εις κεχραμμενην ψυχην και πονηραν ουκ εισερχεται. Πονηρος δε εστιν ο του πονηρου σπορεως τον κοκκον υποδεξαμενος εν τη καρδια αυτου και καρποφορων ακανθας και τριβολους της αμαρτιας τω διαβολω, τα του αιωνιου πυρος υπεκκαυματα, ατινα εστι φθονος, μισος, μνησικακια, ζηλος, εριθεια, οιησις, κενοδοξια, υπερηφανια, δολος, περιεργια, διαβολη και ειτι δια σαρκος παθος αποπτυστον καθ' ηδονην εκτελειται και κοινοι τον εντος ημων ανθρωπον κατα την του Κυριου φωνην.

Αλλα μη γενοιτο ημας, αδελφοι, τοιαυτα ποτε καρποφορησαι ζιζανια, δεξαμενους εκ ραθυμιας τον σπορον του πονηρου εν ταις καρδιαις ημων. Γενοιτο δε εις τριακοντα και εξηκοντα και εκατον καρποφορησαι Χριστω τα δια του Πνευματος εν ημιν γεωργουμενα, α εστιν αγαπη, χαρα, ειρηνη, χρηστοτης (190) αγαθωσυνη, μακροθυμια, πιστις, πραοτης, εγκρατεια, τραφηναι τε τον αρτον της γνωσεως και αυξηθηναι ταις αρεταις και καταντησαι εις ανδρα τελειον, εις μετρον ηλικιας του πληρωματος του Χριστου, ω πρεπει πασα δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος ΙΑ΄. (191)

Περι νηστειας. Και οτι ου χρη το της νηστειας ωφελιμον εν τη πρωτη και μονη των νηστειων εβδομαδι σπουδαιως τηρειν και ασπαζεσθαι, αλλα την ισην και την αυτην σπουδην εν πασαις ταις εβδομασι των νηστειων αναγκαιον τοις σπουδαιοις διατηρειν.

Αδελφοι και πατερες, εδει μεν ημας τη παρελθουση κυριακη τα νυν μελλοντα ρηθησεσθαι παρ' ημων προς την υμετεραν αγαπην ειπειν. Αλλ' επειπερ ειδως ημην, οτι απαν το χριστιανικωτατον φυλον, μοναχων τε φημι και λαϊκων, τη αγια και πρωτη εβδομαδι των νηστειων ζεουση τη προθυμια το της νηστειας καλον εκαστος ημων των πιστων υποδεχεται, και πας τις επι τον αυτου τραχηλον τον ταυτης ζυγον επιτιθησιν εκοντι, και ουδεις εστιν, ουδε των λιαν απεγνωκοτων της εαυτων σωτηριας και εν αφοβια και καταφρονησει Θεου πολιτευομενων, ος την εβδομαδα εκεινην τον της νηστειας απωθειται νομον και ουχι μαλλον και αυτος μετα παντων, το οσον εφ' εαυτω, εγκρατευεται, σημερον ηδη λεξων ερχομαι βραχεα και ολιγα του ενεστωτος χαριν καιρου προς υμας.

(192) Επειδη γαρ, ως ειρηται, την παρελθουσαν πρωτην των νηστειων εβδομαδα απαντες οι πιστοι εναγωνιως διερχονται, παρελθουσης δε ταυτης και του σαββατου καταλαβοντος, επει και η του Θεου εκκλησια εορτην αγειν εκ παραδοσεως ελαχε την του αγιου μεγαλομαρτυρος Θεοδωρου η, μαλλον ειπειν, την εκ Θεου δι' αυτου γενομενην τω πιστοτατω λαω αυτου σωτηριαν παραδοξον, ωσαυτως δε και τη κυριακη παντες την της ορθοδοξου πιστεως αναμνησιν ποιουμενοι, ευχαριστηριους υμνους τω παναγαθω Θεω ημων αδομεν, αει φθονων τα καλα πονηρος, εκαστω των πιστων λανθανοντως υπεισερχομενος και ραθυμια και αμελεια τουτον αορατως καταδεσμευων, απορριψαι πειθει καταφρονητικως αφ' εαυτου τον σωτηριωδη της νηστειας ζυγον και προς την προτεραν παλινδρομησαι συνηθειαν, δια τουτο την σημερον υπομιμνησκω και παρακαλω την υμετεραν αγαπην ομου και πατροτητα του μη υπακουσαι καθολου τω δυσμενει, μηδε τη πονηρα συνηθεια της ακορεστου γαστριμαργιας συναπαχθηναι, μηδε προς την οπισθεν και χρονιαν των πονηρων επιθυμιων εκπληρωσιν επαναστρεψαι, αλλ' ως την πρωτην και την δευτεραν ταυτην των νηστειων εβδομαδα τιμησωμεν, και καθεξης ομου τας λοιπας.

Ναι πατερες και αδελφοι μου, ευεργετησωμεν ουτω ποιουντες εαυτους και μη απερ συνηξαμεν τοτε, νυνι απολεσαι καταδεξωμεθα, προσθειναι δε μαλλον και αυξησαι σπουδασωμεν, αλλα μηδε απερ οπισθεν καλως ανωκοδομησαμεν νυν κακως καταλυσαι θελησωμεν. Μνημονευετω δε υμων εκαστος την εκ της νηστειας ωφελειαν και οιας απηλαυσε παρα Θεου δωρεας εν ταις ολιγαις ταυταις ημεραις (193) και προθυμοτερος γινεσθω προς το εξης. Και γαρ ειωθεν η ιατρος των ψυχων ημων αυτη του μεν της σαρκος τας πυρωσεις και τας κινησεις συστελλειν, του δε το θυμωδες καταπραΰνειν, του δε τον υπνον αποδιωκειν, του μεν το προθυμον διεγειρειν, του δε τον νουν ανακαθαιρειν και των πονηρων λογισμων ελευθερον αυτον αποκαθισταν, αλλου την αδαμαστον γλωσσαν δαμαζειν και οιονει χαλινω τινι τω φοβω του Θεου ταυτην επεχειν και μη εαν ολως αργους η σαπρους λογους φθεγγεσθα· ετερου τους μετεωρους σκεπαζει αφανως και ιστα οφθαλμους και περιεργως αυτους ουκ εα ωδε τε κακεισε φερεσθαι, αλλ' εαυτον εκαστον παρασκευαζει σκοπειν και των ιδιων αμαρτηματων τε και ελαττωματων μεμνησθαι διδασκει. Νηστεια τον νοητον ζοφον και το επικειμενον τη ψυχη καλυμμα της αμαρτιας κατα μικρον εκλεπτυνει και απελαυνει, καθαπερ την ομιχλην ο ηλιος. Νηστεια τον πνευματικον αερα νοερως ημιν καθοραν εμποιει, εν ω ουκ ανατελλει, αλλα αει λαμπει ο αδυτος ηλιος Χριστος ο Θεος ημων. Νηστεια, συνεργον λαβουσα την

αγρυπνιαν, το σκληρον υπεισελθουσα της καρδιας μαλλασσει και αντι της πρωην κραιπαλης κατανυξεως πηγας βλυστανειν παρασκευαζει, οπερ και εν ημιν γενεσθαι σπουδασωμεν εκαστος ημων, παρακαλω, αδελφοι. Τουτου γαρ γενομενου ευκολως συν Θεω, πασαν την των παθων θαλασσαν διαρρηξομεν και τα κυματα διελθοντες των πειρασμων του πικρως τυραννουντος ημας, εις τον λιμενα εγκαθορμισθωμεν της απαθειας.

Ταυτα δε, αδελφοι μου, ουκ εν μια ημερα, ουδε εν μια εβδομαδι γενεσθαι δυνατον, αλλα εν πολλω (194) χρονω και πονω και κοπω κατα το αναλογιαν της εκαστου προθεσεως τε και προαιρεσεως, ετι δε και κατα το μετρον της πιστεως και της των ορωμενων και νοουμενων πραγματων καταφρονησεως, ου μονον δε, αλλα και κατα την θερμην της αδιαλειπτου μετανοιας και αυτης της εν τω κρυπτω της ψυχης ταμειω αενναου εργασιας η συντομωτερον η βραδυτερον Θεου δωρεα τε και χαριτι κατορθουνται, ανευ δε νηστειας ουδεν ουτε τουτων ουτε των αλλων αρετων κατορθωθηναι ποτε παρα τινος ηδυνηθη· νηστεια γαρ πασης εργασιας πνευματικης αρχη και θεμελιος. Οσα τοιγαρουν οικοδομησεις επι τον θεμελιον τουτον, απτωτα και ακαταλυτα, ως επι στερεαν πετραν κτισθεντα, γινεται· επαν δε τουτον τον θεμελιον αρης και αντ' αυτου γαστρος κορον και επιθυμιας ατοπους υποθη, ωσπερ ψαμμος υπο των πονηρων ταυτα λογισμων και του ποταμου των παθων υποσυρεται και πασαν την οικοδομην των αρετων καταστρεφει. Iν' ουν μη και εφ' ημων τουτο γενηται, στωμεν περιχαρως επι τον στερεον θεμελιον της νηστειας, στωμεν, αδελφοι μου, καλως, στωμεν αυτοθελως· ο βαρ αβουλητως επι την της νηστειας πετραν αναβαινειν αναγκαζομενος, εαυτον παντως εκειθεν υπο της επιθυμιας υποσυρεις προς καθροφαγιαν κατακρημνιζει, και βιβρωσκων αυτος του πονηρου, ως δοκει, καταβρωμα γινεται· νομος γαρ θειος εστι και τους παραβαινειν τολμωντας ωσπερ δημιος ο διαβολος παραλαμβανων μαστιζει, ει και μη ευθυς, μηδε παραχρημα, του Θεου μακροθυμουντος εφ' ημας και την μετανοιαν ημων απεκδεχομενου, αλλ' ομως ουκ εκφευξομεθα τας χειρας αυτου παντως η (195) ενταυθα η εν τω μελλοντι αιωνι, αμετανοητως επιμενοντες τη αμαρτια, επειδη την μετ' αυτου καταδικην ουτως εχοντες απολημψομεθα και υπ' αυτου και συν αυτω αθανατα κολασθηναι κρισει δικαια Θεου κατακριθωμεν. Ει γαρ και τους προεστωτας ημων λανθανομεν, αλλα γε τον των προεστωτων Δεσποτην ομου και Θεον λαθειν ου δυναμεθα.

Φυλαξωμεθα τοιγαρουν, αδελφοι, μη απο λαθροφαγιας μονον, αλλα και απο κορου των επι της τραπεζης παρατιθεμενων βρωματων ημιν. Ναι, παρακαλω και παρακαλων ου παυσομαι,

μνησθητε της παρελθουσης αγιας εβδομαδος. Αναλογισασθε την εκ της νηστειας και αγρυπνιας, ευχης τε και ψαλμωδιας, ως εφην, ωφελειαν, αλλα την κατηφειαν, αλλα την ευλαβειαν, αλλα την σιωπην. Ωσπερ γαρ αοικητον μοι εξ ανθρωπων εδοκει τοτε ειναι το μοναστηριον, υπο αγγελων μονων εγκατοικουμενον, δια το μη ολως ετερον με ακουσαι τι ρημα βιωτικον, αλλ' η μονην την υφ' υμων προς Θεον αναπεμπομενην δοξολογιαν, η και αγγελων εργον εστι. Πιστευω δε οτι, ωσπερ υμεις επιτελειτε το των αγγελων εργον, ουτω και οι αγγελοι αορατως συνδιηγον υμιν και συνεψαλλον. Μη ουν χωρισθηναι της μετ' εκεινων συναυλιας δια της πολυλογιας και αργολογιας θελησητε, μηδε φωναις ατακτοις η κραυγαις αμετροις αυτους μεν αφ' υμων, τους δε δαιμονας πλησιασαι υμιν, ως το πριν, ποιησητε, αλλα προσεχετω εκαστος εαυτω και το εργοχειρον αυτου και την διακονιαν αυτου, ως τω Θεω δουλευων και ουκ ανθρωποις, επιμελως εκτελειτω. Γεγραπται γαρ· "Επικαταρατος (196) πας ανθρωπος, ο ποιων τα εργα Κυριου αμελως".

Εν ταις θειαις των συναξεων αναγνωσεσιν αλληλους προς ακροασιν διεγειρειν, ω αδελφοι, μη ελιπητε. Και γαρ ωσπερ επι της αισθητης τραπεζης εσθιειν προτρεπομεθα τε και παρακελευομεθα τοις πλησιον, και ους αν των αλλων πλειον αγαπωμεν, παραβιαζομεθα επι το φαγειν, ουτω δη και επι της ψυχοτροφου ταυτης τραπεζης προσεχειν και προτρεπεσθαι τοις πλησιον χρεωστουμεν, ινα μη ως μη αγαπωντες αλληλους κατακριθωμεν και το μαθηται ειναι Χριστου απολεσωμεν. Λεγει γαρ· "Εν τουτω γνωσονται παντες, οτι εμοι μαθηται εστε, εαν αγαπατε αλληλους". Ο ουν επι της αισθητης τραπεζης τον εαυτου φιλον μη παραβιασαμενος εις εστιασιν τα μεγιστα αυτον πολλακις ωφελησεν· ο δε επι της πνευματικης τραπεζης, της ακροασεως των θειων λεγω λογιων, τουτο ποιων, ου την τυχουσαν ζημιαν τοις αυτω πλησιαζουσι προξενει. Επειδη των βρωματων μεν εκεινων η πλησμονη και την ψυχην και το σωμα διαφθειρειν ειωθε πολλακις και βλαπτειν, τα δε ενταυθα υπο των αγιων λεγομενα και νουν φωτιζει και ψυχην αγιαζει και τω σωματι αυτω δι' αυτης παντως του αγιασμου μεταδιδωσι και υγιεινοτερον και ρωμαλεωτερον καθιστα.

Προσεχετω τοιγαρουν εκαστος τη αναγνωσει. Οι γαρ λογοι των αγιων Θεου λογοι και ουκ ανθρωπων εισιν. Εμβαλετω τουτους εν τη καρδια αυτου και τηρειτω αυτους ασφαλως, επειδη οι λογοι του Θεου λογοις ζωης εισι και ο εχων αυτους εν εαυτω και φυλασσων αυτους, εχει ζωην αιωνιον. (197) Επι μεν γαρ πολυτελους πολλακις καθεσθεντες τραπεζης, ουκ οιμαι ποτε ραθυμησαντα τινα εξ υμων ολως απονυσταξαι και μη μονον τα αρκουντα λαβειν,

αλλα και τα εις την αυριον μετα σπουδης αραντα απελθειν και η φιλοις τισιν η πτωχοις αυτα μεταδουναι προθυμηθεντα. Ενθα δε λογοι ζωης προκεινται και τους εξ αυτων τρεφομενους αθανατους αποτελουσι, καθευδειν, ειπε μοι, και ραθυμειν η νυσταζειν και ρεγχειν εξεστι τινι, ωσπερ εμψυχω νεκρω; Ω της ζημιας! Ω της αναισθησιας και της νωθροτητος! Ο επι τραπεζης καθημενος και των προκειμενων μη ορεγομενος της κατα φυσιν υγιειας προδηλως εστερηται· ουτω και ο αναγνωσεως θειας ακουων και μη μεθ' ηδονης αφατου και αΰλου ορεξεως αΰλως τοις αΰλοις και θειοις λογιοις ψυχικως εντρυφων και τας αισθησεις πασας αυτου νοερως εμπιπλων εκ της τουτων γλυκυτητος, ασθενης τη πιστει εστι και των πνευματικων δωρεων εις απαν αγευστος, εν μεσω δηλονοτι πολλων αγαθων λιμω και διψει τηκομενος. Καθαπερ γαρ νεκρος υδατι λουομενος ανεπαισθητως εχει, ουτω και ουτος υπο των ζωηρων και θειων του λογου ναματων επαντλουμενος ουκ αισθανεται.

Οσοι τοινυν λογον ζωης εν εαυτοις εχετε, οσοι τραφηναι τον αρτον τουτον του λογου εφθασατε, οσοι μη νεκροι αλλ' εκ νεκρων ζωντες γεγονατε και της αληθινης ζωης απεγευσασθε και σπλαγχνα οικτιρμων προς τους πλησιον παρα του ευσπλαγχνου Θεου λαβοντες (198) εκτησασθε, διεγειρειν και παρακαλειν και νουθετειν τους πλησιον και παντας, ει οιον τε, μη παυσησθε, αλλ' ως οικεια μελη, μαλλον δε ως μελη Χριστου και υιους οντας Θεου, παιδαγωγειν, επιτιμαν και ελεγχειν αυτους προθυμηθητε, ουχ ινα τουτους λυπησητε, αλλ' ινα πατρικης οργης και αγανακτησεως ελευθερωσητε, ουδ' ινα βλαψητε, αλλ' ινα τα μεγιστα αυτους ωφελησητε, τα του Θεου και Πατρος αυτων θεληματα παρασκευζοντες αυτους εκπληρουν. Εαν ουτω ποιητε και ουτω τον εαυτου αδελφον εκαστος υμων διεγειρη προς παροξυσμον αγαπης και καλων εργων, συντομως απαντες προς υψος αρθωμεν των αρετων και εκπληρωται των εντολων αναφανωμεν του Θεου και της βασιλειας των ουρανων ομοθυμαδον επιτυχωμεν εν αυτω Χριστω τω Θεω ημων, ω πρεπει πασα δοξα εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος ΙΒ΄.

Περι εγκρατειας και υπομονης εις την εργασιαν των αρετων εν τω καιρω της νηστειας. Και περι σιωπης. Και οπως δει εν παση τη νηστεια διαγειν τους αγωνιζομενους εν αληθεια.

Αδελφοι και πατερες, εγω μεν και τη ψυχη και τω σωματι εκ πλημμελους και ραθυμου προαιρεσεως τε και διαθεσεως αει

ασθενων, σιωπαν εβουλομην και μονα τα κατ' εμαυτον επισκεπτεσθαι, εως αν μοι τα του χειρονος ηττηθη και τω κρειττονι λογισμω καθυπεταγη και ολως απηλαυσα της ειρηνης του πνευματος, ελευθερωθεις της οχλησεως του χοϊκου και γεωδους φρονηματος και εισελθων εις τον λιμενα της μακαριας ημων αναπαυσεως. Αλλ' επει εις κεφαλην του σωματος υμων του αγιου παρ' υμων εξελεγην, αναγκη μοι εστι του παρακαλειν την αγαπην υμων, επειδη η σωτηρια της υμων αδελφοτητος παραμηθειται με, οτι και εμου ασθενουντος κατα ψυχην, υμεις ταις ευχαις του πατρος μου και πατρος υμων διασωζεσθε. Τοινυν και μη διαραι στομα οιος τε ων, μολις καν γραψαι τον λογον ισχυσα και προϋπομνησαι την υμων αδελφοτητα, εν παρακλησει (200) πολλη της υμετερας αγαπης δεομενος, ινα ως αληθινοι δουλοι Χριστου και φιλαδελφοι, ευχησθε υπερ της εμης αθλιοτητος, ως αν και αυτος εγω μεθ' υμων σωζωμαι και την οδον οδευων των εντολων του Θεου, και υμιν τοις αγαπητοις μου αδελφοις συναυλιζωμαι.

Παρακαλω ουν υμας και δεομαι υμων εν Χριστω Ιησου προσεχειν εαυτοις και εκαστον φρονειν εις το σωφρονειν και μη φρονειν παρ' ο δει φρονειν, μηδε τον αμελη μου και μετεωρον βιον οραν, αλλα τοις ιχνεσιν εξακολουθειν του Κυριου και Σωτηρος ημων Ιησου Χριστου, ω και αποδουναι χρεωστουμεν την απολογιαν ως δικαιω και απαραλογιστω κριτη. Δοτε μοι ταυτην την καυχησιν, οτι μονος εγω εις αδου κατενεχθεις δια της αμελειας μου βαραθρον, υμας μεγα βοησας της παγιδος εξηρπασα, και ει πολα χρεωστω θρηνησαι την ραθυμιαν μου, αλλ' αρκουμαι και μονον βλεπων υμας υψουπετομενους και υπερανω των βροχων του διαβολου. Φυλαξατε τοιγαρουν πασας απαραλειπτως τας εντολας του Θεου, αγαπητοι, ινα σωζησθε ωσπερ δορκας εκ βροχων και ως στρουθιον εκ παγιδος.

Πρωτη δε εντολη εστι το αγαπαν εξ ολης ψυχης τον Θεον και αλληλους, ως αυτος ο Θεος τον κοσμον ηγαπησεν. Η δε αληθης αγαπη εν τουτοις γνωριζομενη χαρακτηριζεται· εν τω μη φυσιουσθαι, εν τω μη κατεπαιρεσθαι, μηδε ζηλουν τον αδελφον, αλλα ζηλουν το καλον, εν τω μη περπερευεσθαι, μη γογγυζειν, μη παιζειν, μηδε γελαν, μηδε δικαζεσθαι περι μικρου η μεγαλου, (201) το συνολον, πραγματος, εν τω μη κορεννυσθαι μη μονον βρωματων και εδεσματων, αλλ' ει δυνατον μητε υδατος, και μαλλον εν ταις παρουσαις ημεραις των νηστειων, εν αις ο σπουδαιως και εμπονως μετανοων, του χρονου παντος των αμαρτηματων αυτου λαμβανει την αφεσιν ανωθεν κατα την θειαν Γραφην. Οιδατε γαρ οτι η θερμη της μετανοιας και εκ βαθους καρδιας αναπεμπομενων δακρυων η ζεσις δικην πυρος αναχωνευει και καταφλεγει τον ρυπον της αμαρτιας και την

μολυνθεισαν ψυχην καθαραν επεργαζεται· ου μονον δε, αλλα και φωτος χυσιν δια της του Πνευματος επιδημιας δαψιλως αυτη και φιλοτιμως χαριζεται, ως εντευθεν γινεσθαι αυτην μεστην ελεους και καρπων αγαθων. Ταυτη τοιγαρουν χρησωμεθα, δεομαι, και εν ταυτη τη τριτη των νηστειων εβδομαδι, πατερες και αδελφοι, και εν ταις μετ' αυτην, θερμην επι θερμη και σπουδην επι σπουδη προστιθεντες το καθ' ημεραν, εως ου φθασωμεν εις την Κυριαν του Πασχα, λελαμπρυσμενοι τας ψυχας ομου και τα σωματα.

Ιδου γαρ, ως ορατε, οτι Θεου βοηθεια και τουτο το σταδιον της δευτερας των νηστειων εβδομαδος ευψυχως και μετα ζεουσης της προθυμιας διηλθομεν. Μαρτυρω γαρ υμας μηδεν υστερηκεναι των της νηστειας καλων, αλλα και παννυχους τας ψαλμωδιας μετα πασης προσοχης πεποιηκατε και την εγκρατειαν ευτονον τετηρηκατε και τηρειτε, τοις παρατιθεμενοις λαχανοις και οσπριοις αρκουμενοι. Εγω δε τινας εξ υμων επισταμαι, και αυτων των ευτελων της τραπεζης βρωματων, συντετριμμενω τω πνευματι και ταπεινω τω φρονηματι καθεζομενους εν ταυτη μεσον υμων, απεχομενους αναξιους εαυτους ηγουμενους (202) της αυτων μεταληψεως. Προς τουτοις, εαυτοις και τοις εργοχειροις υμων προσεχοντες, απαρρησιαστοι μετα σιωπης μεμενηκατε, ολοι κατανυξεως την ψυχην δακρυων πεπληρωμενοι, ευχων, δεησεως, κοπου πνευματικου εκ των συνεχως γινομενων γονυκλισιων και την καλην αλλοιωσιν ηλλοιωθητε, ασκητικωτατην και ωραιαν την οψιν κτησαμενοι.

Νυν ουν επει προς το εξης αποδυσασθαι μελλομεν της νηστειας, αγωνισωμεθα, παρακαλω, τηρησαι και εν ταυτη τη ιερα εβδομαδι της καλλιστης νηστειας τον νομον και τον ιδον θεσθαι ταις προλαβουσαις αγωνα, επειδη πολλης ημιν χρεια της νηψεως, πολλης της σπουδης, ινα μη ως οι βιωτικοι και ημεις τας ημερας ημων διανυσωμεν. Οιδατε γαρ οτι, της πρωτης παρελθουσης εβδομαδος, την αγιαν εκεινοι τεσσαρακοστην διελθειν οιονται απασαν· και ου μονον τουτο υπολαμβανουσιν, αλλα και διαρρηδην προς αλληλους και προς απαντας λεγουσιν. Ημιν δε, αδελφοι μου, φοβος και φοβων ο μεγιστος, μηπως ως ουτοι και ημεις υπολαβωμεν και προς αλληλους διαλεξωμεθα και αρνηται φανωμεν του επαγγελματος. Ου μονον γαρ ημιν τοις φευγουσι τον κοσμον και σταυρωθεισιν αυτω και ανατεθεισιν ολικως Θεω ο παρων καιρος εις εγκρατειας νομον εδοθη, αλλα και ολος ο βιος της παρουσης ημων ζωης, εφ' ω και απαραιτητως χρεωστουμεν εγκρατευσθαι.

Πως δε ου χρεωστουμεν τουτο ποιειν εν παντι τω χρονω, οι πεινασαι και διψησαι και γυμνητευσαι και παντα παθειν και εν χαρα υπενεγκειν συνταξαμενοι, και μαλλον αρτι εν τω καιρω των

αγωνων της τεσσαρακοστης; (203) Ει δε ουχ ουτω ποιειν βουλομεθα εν πασαις ταις ημεραις ημων της ζωης, αλλα γελαν και αργολογειν και παιζειν και αντιλεγειν θελομεν, τι διαφερομεν των απιστων και εθνικων ανθρωπων; Οντως ουδεν. Ει γαρ το επιζητειν και μεριμναν περι αρτου και οινου και ιματιου ομοιους ημας των εθνικων απεργαζεται, τινων ισους ποιησουσιν ημας τα ειρημενα, αιχροτερα τουτων οντα και εφαμαρτοτερα; Ουχι πληρωθησεται εφ' ημων το υπο του προφητου ειρημενον· "Παρασυνεβληθη τοις κτηνεσι τοις ανοητοις και ωμοιωθη αυτοις";

Πειθαρχησωμεν, αδελφοι, τω βοωντι καθ' εκαστην προς ημας Θεω και λεγοντι δια των αποστολων αυτου· "Ουτε εαν φαγωμεν περισσευομεν, ουτε εαν μη φαγωμεν υστερουμεθα", και παλιν· "Μη μεριμνησητε τη ψυχη υμων τι φαγητε η τι πιητε η τι ενδυσησθε, ζητειτε δε πρωτον την βασιλειαν του Θεου και την δικαιοσυνην αυτου και ταυτα παντα προστεθησεται υμιν". Ινα δε μη εχη τις λεγειν· "Εαν βραδυνη του δουναι και ουκ εχω τι φαγειν, τι ποιησομαι;"- "Τα πετεινα, ειπε, βλεπετε του ουρανου, πως ου σπειρει, ουδε θεριζει, ουδε συναγουσιν εις αποθηκας, και ο Πατηρ υμων ο ουρανιος τρεφει αυτα", και επαγω φησιν· Ουχι πολλων στρουθιων διαφερετε υμεις, ολιγοπιστοι;". Ως αν δε μη γογγυζωμεν, ολιγοψυχουντες ενεκεν βρωματος η ποματος, διαρρηδην βοα προς ημας· "Μακαριοι οι πεινωντες και διψωντες την δικαιοσυνην, οτι αυτοι χορτασθησονται".

(204) Ει ουν πιστευεις Χριστω και αψευδη τουτον ειναι ομολογεις, οτε πεινασεις η διψησεις και ουκ εχεις τι του φαγειν η πιειν, ζητησεις δε τον κελλαριτην αρτον η οινον η βρωσιμον τι και ου παρεξει σοι υπο δουλειων εμποδιζομενος ισως, ενθυμηθητι μνησθεις των του Κυριου λογων και ειπον προς εαυτον· "Πεινω μεν και διψω, αλλ' υπομενων υπομεινω τον Κυριον και αυτος ποιησει κατα την ασθενειαν μου και ουκ εγκαταλειψει με". Και ουτως υπομεινον, αδελφε, και πολυν εξεις τον μισθον παρα τω Θεω. Αλλα και επι πασιν αλλοις τοις υπαντωσι σοι πειρασμοις ουτω ποιει και θαυμαστωθηση, εν τε τη παρουση ζωη και εν τη μελλουση μετα των αγιων καταταγηση μαρτυρων. Ποσοι των εν Χριστω ημων αδελφων επιθυμουσι πολακις, εν μια κατακειμενοι γωνια, και αυτου του ψυχρου υδατος και ευχαριστουσιν ισως τω θεω και ουδεν αγανακτουντες λεγουσι βλασφημον, ημεις δε Θεου χαριτι δια των πλουσιων αυτου δωρεων πασαν την χρειαν του σωματος ανελλιπη εχομεν και περισσον εχομεν. Οταν ουν τις εξ ημων μηδεν ολως εχη, γογγυση δε, κατακρινεται ως μη εχον υπομονην· οταν δε και πολυ εχη, επι δε τη του ολιγου στερησει φιλονεικιας και μαχας εγειρη, ετι δε και βλασφημα φθεγγεται ρηματα, ποιας ο τοιουτος συγγνωμης αξιος εσται; Αλλα ταυτα

λεγων, οιδα οτι εμαυτον κατακρινω και εσονται οι λογοι μου ταχα εις κατακρισιν μου και ελεγχον. Ομως εστωσαν, αξιω, και εις υμετεραν υπομνησιν.

Τοιγαρουν και αναμνημονευοντες της ωφελειας των παρελθουσων ημερων της νηστειας, πως αυτας και μεθ' οσης της σπουδης και της θερμης διηλθητε, ουτω και πασαν, δεομαι, την αγιαν τεσσαρακοστην σπουδασατε διελθειν, (205) αναλογιζομενοι την καλην υμων αναστροφην, οιαν ευλαβειαν, οιαν ταπεινωσιν, αλλα σιωπην, αλλα σπουδην εις τε τον κανονα της θειας συναξεως και εις το εργοχειρον υμων εκαστος ειχετε. Ναι, παρακαλω, μη επιλαθησθε της παθοκτονου νηστειας, της καθαρτικης εγκρατειας και τα αυτα ποιειν μη κατοκνησητε, αδελφοι, αλλ' ει και βρωματων εναλλαγη γενεσθαι πολλακις συμβη και ποθεν τυχοιτε παρακλησεως, την γνωμην ητε ασαλευτοι και την καταστασιν αμεταβλητοι, μαλλον μεν ουν πλειον της συνηθους φαγοντες τροφης, περισσοτερως και εις το εργον του Θεου κοπιασαι σπουδασατε, οπως μη γενηται υμιν, αντι ευχαριστιας και κερδους, ραθυμιας και ζημιας ου της τυχουσης η παρακλησις προξενος. Ναι, αδελφοι μου, νηψατε και καθως ειπον υμιν, κατα την παρελθουσαν εβδομαδα και την εισιουσαν ταυτην εκτος βρωματος ιχθυων κρατησατε και εν φοβω Θεου αναστρεφεσθε, μη καταλιμπανοντες τας διακονιας υμων και τα εργοχειρα και ωδε κακεισε περιπατουντες και μετεωριζομενοι και εκδοτους εαυτους ποιουντες τω της ακηδιας δαιμονι. Αλλ' ει που τις εξ υμων διερχομενος ετερον ισταμενον η καθημενον ευρη των αδελφων, σπουδαιως διερχομενος βαλετω μετανοιαν, και ισως ελθη και ο αργος εις συναισθησιν και αφ' εαυτου κακεινος εντραπεις επι το εργον ελευσεται και, ουτως εκαστος υμων ποιων, εκφυγητε το της αργιας και αργολογιας κατακριμα.

Ουκ ακουετε τι Ζωσιμας ο μακαριος εκεινος λεγει, ο της οσιας Μαριας τον βιον εξηγησαμενος, περι των αγιων ανδρων εκεινων, των εν τη μονη εν η (206) κακεινος τηνικαυτα κατηντησε Θεου προνοια, πως της μονης εξερχομενοι πασαν κατα την ερημον την τεσσαρακοστην εποιουν, μηδεποτε ο εις τω ετερω ενουμενος, αλλ' ει που και παρα τινος αυτων υπηντηθη, εκκλινων εξεφευγε και ουδε πλησιασαι αλληλοις ηνειχοντο; Ουτω και υποστρεφοντες εν τη μονη ουδεις, ως φησιν, ηρωτα ποτε τον ετερον τι ειδεν η τι πεποιηκεν εις την ερημον, αλλ' ωσπερ τινες ξενοι και παρεπιδημοι και ταις φωναις ετερογλωσσοι, ουτως απαντες εζων και ουτως επολιτευοντο· δι' ουδεν δε αλλο τουτο παντως εποιουν, ως οιομαι, ει μη το ολον ακριβαζομενοι μη εκφερειν λογον αργον απο του στοματος. Ει τοινυν τοσαυτα ετη και τοσαυτας ημερας εκεινοι αλληλοις μη ομιλουντες το συνολον εποιουν, τι πεισομεθα ημεις οι

μηδε τας ολιγας ταυτας ημερας απο των συντυχιων και αργολογιων φυλαττομενοι; Και τι λεγω ημερας, οπου γε ουδε ωρας μιας καιρον εαυτους κρατησαι δυναμεθα; Και τι ποιησομεν, αδελφοι μου καλοι, εαν αιφνης ουτως εχοντων ημων ο κριτης απαντων και Θεος παραγενηται, ο και υπερ αργου λογου λογον απαιτων ημας εν ημερα της κρισεως; Πως δε και των αλλων παθων κρατησομεν, γλωσσαν ακρατητον εχοντες; Ποιον γαρ, ειπε μοι, ελαφροτερον εστι τουτου του παθους των λοιπων απαντων παθων; Η σαρξ, εχουσα την φυσικην επιθυμιαν και πυρωσιν, κατα του πνευματος επανισταται και πολεμει κραταιως την ψυχην, η γαστηρ θελει βρωματων χορταζεσθαι, εις τουτο γαρ και εγενετο· ει τοινυν της γλωσσης την συνηθειαν, οπερ εστιν ευκολον και κουφον ημιν, ου κρατησομεν, των χαλεπων τουτων και μεγαλων, των πολλην εχοντων ισχυν μετα της φυσεως και αυτης, ειπειν, της επιθυμιας και ηδονης, πως ισχυσομεν εγκρατεις γενεσθαι ποτε;

(207) Αρχη ουν εστω απο σημερον λοιπον ημιν, αδελφοι, και οσον δυναμεως εχομεν, δραμωμεν, ινα ωσπερ τινες χρυσοπτεροι αετοι, κουφοι το Πασχα Κυριου καταλαβωμεν, ενθα προδρομος ημων εισηλθεν Χριστος ο Θεος ημων, παντα τα τυραννουντα ημας παθη οπισθεν ημων απορριψαντες. Θησομεν δε, ει δοκει, αυτοι ημεις νομον κοινη βουλη εν μεσω ημων αυτων, ωσαν εκτος σαββατου και κυριακης ει δυο ευρεθωσιν αργια εκδοτοι και ισταμενοι συντυχιας ανωφελεις, ολως εχουσι μηδενος κατα την ημεραν εκεινην ετερου, ει μη μονον αρτου ξηρου μετα αλατος και υδατος μεταλαμβανειν ψυχρου εν τω καιρω του αριστου, ισταμενους δηλονοτι και εσθιοντας περι το κατω μερος της τραπεζης. Και τουτο νομον εχοντες απαραβατον, απο μεν αργολογιας και ερεσχελιας εαυτους αμεμπτους τηρησητε, τον Θεον δε δι' ον θυραν τιθεσθε τοις χειλεσιν υμων και φυλακην ωσαυτως τοις στομασι θεραπευσετε, και εμε τον αναξιον πατερα υμων μεγαλως εν τουτω παρακαλεσετε, και θυμηδιας πληρωσετε την ταπεινην μου ψυχην, και τας ψυχας υμων ου μικρως ωφελησητε, τυπον αγαθον και συνηθειαν θαυμαστην εαυτους δια την του Θεου αγαπην διδασκοντες. Επειτα δοξασθησεσθε και θαυμασθησεσθε παρα παντων εικοτως ανθρωπων και δι' υμων ο Θεος, οτι εις την γενεαν ταυτην υμεις ευρεθησεσθε των αγιων τους βιους μιμουμενοι, οπερ ουκ οιμαι νυν ευκολως ευρεθηναι εν οις τοποις τεως εσμεν και βλεπομεν και περι τινων ακουομεν μοναχων και των μοναστηριων αυτων.

(208) Δια τουτο παρακαλω την υμετεραν αγαπην, πατερες μου αγιοι και δουλοι Θεου, μη παρακουσητε τους εμους λογους του αναξιου πατρος υμων, μηδε ως ληρος ενωπιον υμων φανωσι τα ρηματα μου. Ει γαρ και ασθενης ειμι και μυριων γεμων

αμαρτηματων, αλλ' ιδετε και σκοπησατε ακριβως οτι ουδεν υμιν εξωθεν των του Θεου εντολων και των θειων Γραφων συνεβουλευσα. Ποιησατε ουν αρχην καλην και δοτε μοι προθυμιαν μικραν, ινα ευχαις υμων αγιαις ενισχυσας, ανανευσω και τριψω μου την οψιν και τους οφθαλμους νιψωμαι και του πολλου υπνου της ραθυμιας εξεγερθησωμαι και αντι των αγαθων ων εις εμε ποιειτε τον ευτελη δουλον υμων, ει και μη αξιως, αλλα γε το κατα δυναμιν, λογοις ανταμειψωμαι αγαθοις, εξ ων η του Θεου χαρις διδωσιν εν ανοιξει του ακαθαρτου μου στοματος, την αγαπην υμων. Ναι, αδελφοι μου, δεομαι υμων, μη παριδητε μου την δεησιν, αλλ' ωσπερ εξ ημιθανους και παντελως αλαλου εδωκατε μοι λεγειν ενωπιον της υμων τιμιοτητος, ουτω μοι χαρισασθε και το θελημα υμων, ως αν δια της αυτου εκκοπης υμεις μεν ζησεσθε ζωην των μαρτυρων και αθλοφορων Χριστου, εγω δε απο της συμερον ετι και ετι προσθησω τιθεναι υπερ υμων οληνμου την ψυχην συν τω σωματι εις εκουσιον θανατον, ο και ευχομαι εφοδιον μοι γενεσθαι προς την εκειθεν ζωην απαιροντι εν Χριστω Ιησου τω Κυριω ημων, ω η δοξα και το κρατος συν τω Πατρι και τω Αγιω Πνευματι νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος ΙΓ΄. (209)

Περι της του Χριστου αναστασεως. Και οποια τις εστιν η πως εν ημιν γινεται η αναστασις του Χριστου και εν αυτη η αναστασις της ψυχης. Και τι το μυστηριον ταυτης της αναστασεως. Ελεχθη μετα το Πασχα τη δευτερα της δευτερας εβδομαδος του Πασχα.

Αδελφοι και πατερες, ηδη το Πασχα, η χαρμοσυνος ημερα, η πασης ευφροσυνης και θυμηδιας, της του Χριστου αναστασεως κατα περιοδον του χρονου παραγινομενης αει μαλλον δε καθ' εκαστην και αενναως γινομενης εν τοις ειδοσι το μυστηριον ταυτης, χαρας και αγαλλιασεως αφατου επληρωσε τας καρδιας ημων, λυσασα επι το αυτο της πανσεπτου νηστειας τον κοπον η μαλλον ειπειν, τελειωσασα και αμα παρακαλεσασα ημων τας ψυχας, διο και προς αναπαυσιν και ευχαριστιαν παντας ομου τους πιστους προσκαλεσαμενη, ως ορατε, διηλθεν. Ευχαριστησωμεν ουν τω Κυριω, τω διαβιβασαντι ημας το πελαγος της νηστειας και εις τον λιμενα της αυτου αναστασεως αγαγοντι μετ' ευθυμιας ημας· ευχαριστησωμεν αυτω, οι τε καλως και προθυμως μετα ζεουσης (210) προθεσεως και αγωνων της αρετης τον δρομον διανυσαντες της νηστειας και οι ασθενησαντες περι ταυτα δι' ολιγωριαν και ψυχης ασθενειαν, επειδη αυτος εστιν ο και τοις σπουδαιοις υπερ εκ περισσου διδους τους στεφανους και τους αξιους μισθους των

εργων αυτων, και συγγνωμην αυθις τοις ασθενεστεροις, ως ελεημων και φιλανθρωπος, απονεμων. Ορα γαρ τας διαθεσεις ημων των ψυχων και τας προαιρεσεις μαλλον η τους κοπους του σωματος, δι' ων γυμναζομεν προς αρετην εαυτους, η πλειον την ασκησιν προθυμια ψυχης επιτεινοντες η ελαττον δι' ασθενειαν σωματος ταυτην των σπουδαιων ποιουμενοι, και κατα τας προθεσεις ημων αντιμετρει τα επαθλα και τα του Πνευματος εκαστω χαρισματα, ποιων η περιφημον και ενδοξον των σπουδαιων τινα η εων ταπεινον ετι και δεομενον επιπονωτερας καθαρσεως.

Αλλα γαρ ιδωμεν, ει δοκει, και καλως εξετασωμεν, τι το μυστηριον της του Χριστου του Θεου ημων αναστασεως, οπερ αει τοις βουλομενοις ημιν μυστικως γινεται, και πως εν ημιν ο Χριστος ως εν μνηματι θαπτεται και πως ενουμενος ταις ημετεραις ψυχαις εξανισταται, συνανιστων και ημας εαυτω. Εστι δε ο σκοπος του λογου τοιουτος.

Ο Χριστος και Θεος ημων, επι σταυρου κρεμασθεις και προσηλωσας εν αυτω την αμαρτιαν του κοσμου, θανατου γευσαμενος, κατηλθεν εν τοις κατωτατοις του αδου. Ωσπερ ουν εξ αδου παλιν ανελθων εις το αχραντον εαυτου σωμα εισηλθεν, ου κατελθων εκεισε ουδαμως εχωρισθη, και ευθυς ανεστη εκ των νεκρων και μετα ταυτα ανηλθεν εις ουρανους μετα δοξης πολλης και δυναμεως, (211) ουτω δη και νυν εξερχομενων ημων εκ του κοσμου και εισερχομενων δια της των παθηματων του Κυριου εξομοιωσεως εν τω της μετανοιας και ταπεινωσεως μνηματι, αυτος εκεινος εξ ουρανων κατερχομενος, εισερχεται ως εν ταφω εν τω ημων σωματι, και ενουμενος ταις ημετεραις ψυχαις εξανιστα νεκρας ουσας ομολογουμενως αυτας, και τηνικαυτα βλεπειν εμπαρεχει τω ουτως ανασταντι συν τω Χριστω την δοξαν της μυστικης αυτου αναστασεως.

Αναστασις ουν Χριστου η ημετερα υπαρχει αναστασις, των κατω κειμενων. Εκεινος γαρ μη πεσων εις αμαρτιαν ποτε, καθα γεγραπται, μηδε αλλοιωθεις της ιδιας δοξης καν οπωσουν, πως αναστησεται ποτε η δοξασθησεται, ο αει ων υπερδεδοξασμενος και υπερανω πασης αρχης και εξουσιας διαμενων ωσαυτως; Αναστασις και δοξα Χριστου η ημετερα, καθαπερ ειρηται, δοξα υπαρχει, η δια της εν ημιν αυτου αναστασεως γινομενη και δεικνυμενη και ορωμενη ημιν. Απαξ γαρ οικειωσαμενος τα ημετερα, α ποιειν εν ημιν αυτος, ταυτα εαυτω επιγραφεται. Αναστασις δε ψυχης η ενωσις εστι της ζωης· ωσπερ γαρ το νεκρον σωμα, ει μη δεξεται εν εαυτω την ζωσαν ψυχην και αμικτως ταυτη μιγη, ζην ου λεγεται ουδε δυναται, ουτως ουδε ψυχη μονη ζην αυτη καθ' εαυτην δυναται, ει μη αρρητως και ασυγχυτως ενωθη Θεω, τη

οντως αιωνια ζωη. Προ γαρ της εν γνωσει και ορασει και αισθησει ενωσεως νεκρα εστιν, ει και νοερα υπαρχει και τη φυσει αθανατος. Ουτε γαρ γνωσις διχα ορασεως, ουτε ορασις διχα αισθησεως. Εστι δε το λεγομενον ουτως· ορασις και (212) εν τη ορασει γνωσις και αισθησις (εν τοις πνευματικοις δε τουτο φημι, εν γαρ τοις σωματικοις και διχα ορασεως αισθησις γινεται). Οιον τι λεγω; Τυφλος εις λιθον τον ποδα κρουων αισθανεται, ο δε νεκρος ου· εν τοις πνευματικοις δε ει μη εις θεωριαν ελθη ο νους των υπερ εννοιαν, της μυστικης ενεργειας ουκ αισθανεται. Ο ουν προ της θεωριας των υπερ νουν και λογον και εννοιαν επαισθανεσθαι λεγων εν τοις πνευματικοις, τω τας οψεις πηρω εοικεν, ος εν οις μεν πασχει αγαθοις η κακοις επαισθανεται, αγνοει δε τα εν χερσιν η ποσι και τα παραιτια ζωης η θανατου τουτω γενομενα· τα γαρ επερχομενα αυτω κακα η αγαθα ουδαμως επαισθανεται της οπτικης εστερημενος δυναμεως και αισθησεως, οθεν και πολλακις την ραβδον επαρας προς την του εχθρου αμυναν, αντ' εκεινου εσθ' οτε τον εαυτου φιλον μαλλον ετυπτησε, του εχθρου προ των οφθαλμων αυτου ισταμενου και διαγελωντος αυτον.

Αναστασιν Χριστου οι πλειονες μεν των ανθρωπων πιστευουσιν, ολιγοι δε λιαν εισιν οι και ταυτην βλεποντες καθαρως, οι δε γε μη θεασαμενοι ουδε προσκυνειν δυνανται, ως αγιον και Κυριον, τον Χριστον Ιησουν· "Ουδεις γαρ, φησι, δυναται ειπειν Κυριον Ιησουν, ει μη εν Πνευματι Αγιω", και αλλαχου· "Πνευμα ο Θεος, και τους προσκυνουντας αυτον εν πνευματι και αληθεια δει προσκυνειν". Ουδε γαρ λεγει το ιερωτατον λογιον, ο καθ' εκαστην επι στοματος περιφερομεν· Αναστασιν Χριστου πιστευσαντες, αλλα τι; "Αναστασιν Χριστου θεασαμενοι, προσκυνησωμεν αγιον Κυριον Ιησουν, τον μονον αναμαρτητον". Πως ουν προτρεπεται νυν ημας το Πνευμα λεγειν το Αγιον - ως αυτην ιδοντες, (213) ηνπερ ουκ ειδομεν· "Αναστασιν Χριστου θεασαμενοι", απαξ προ χιλιων ετων ανασταντος του Χριστου και μηδε τοτε τουτον ανισταμενον ιδοντος τινος; Αρα μη ψευδεσθαι ημας βουλεται η θεια Γραφη; Απαγε, αλλ' αληθευειν μαλλον παρεγγυα, ως εν ενι εκαστω ημων των πιστων εγγινομενης δηλονοτι της Χριστου αναστασεως και τουτο ουχ απλως, αλλα καθ' ωραν, ως ειπειν, αυτου του Δεσποτου Χριστου εν ημιν εξανισταμενου, λαμπροφορουντος και απαστραπτοντος τας της αφθαρσιας και Θεοτητος αστραπας. Η φωτοφορος γαρ παρουσια του Πνευματος υποδεικνυει, μαλλον δε αυτον εκεινον τον ανασταντα οραν χαριζεται. Διο και λεγομεν·"Θεος Κυριος και επεφανεν ημιν", και την δευτεραν αυτου υποσημαινοντες παρουσιαν επιφεροντες ουτω λεγομεν· "Ευλογημενος ο ερχομενος εν ονοματι Κυριου". Οις ουν επιφανη ο Χριστος εξαναστας, παντως πνευματικως αυτοις τοις

πνευματικοις ομμασι ορωμενος δεικνυται. Οταν γαρ εν ημιν δια του Πνευματος γενηται, ανιστα ημας εκ νεκρων και ζωοποιει και αυτον εν ημιν ολον οραν ζωντα διδωσι, τον αθανατον και ανωλεθρον, ου μονον δε, αλλα και συνανιστωντα και συνδοξαζοντα ημας εαυτω τρανως γινωσκειν χαριζεται, καθως πασα θεια Γραφη μαρτυρει.

Ταυτα τοινυν εισι τα των χριστιανων θεια μυστηρια, αυτη η εγκεκρυμμενη της πιστεως ημων δυναμις, ην οι απιστοι η δυσπιστοι η μαλλον ειπειν ημιπιστοι ουχ ορωσιν, ουτε μην ιδειν ουδαμως δυνανται. Απιστοι δε, δυσπιστοι και ημιπιστοι, ουτοι (214) εισιν οι μη δια των εργων την πιστιν επιδεικνυμενοι. Εργων γαρ διχα και οι δαιμονες πιστευουσι και Θεον ειναι τον Δεσποτην ομολογουσι Χριστον· “Οιδαμεν γαρ σε, φασι, τον Υιον του Θεου”, και αλλαχου· “Ουτοι οι ανθρωποι δουλοι του Θεου του υψιστου εισιν”. Αλλ’ ομως ουτε τους δαιμονας ουτε τους ανθρωπους αυτους η τοιαυτη πιστις ωφελησει. Ουδε γαρ της πιστεως ταυτης οφελος, νεκρα γαρ εστι κατα τον θειον αποστολον· “Η πιστις γαρ, φησι, διχα των εργων νεκρα εστιν”, ωσπερ και τα εργα διχα πιστεως. Νεκρα δε πως; Οτι τον ζωογονουντα Θεον ουκ εχει εν εαυτη, οτι τον ειποντα· “Ο αγαπων με τας εντολας τας εμας τηρησει, και εγω και ο Πατηρ ελευσομεθα και μονην παρ’ αυτω ποιησομεθα” ουκ εκτησατο εν εαυτη, ινα τη παρουσια αυτου εξαναστηση τον κεκτημενον αυτην εκ νεκρων και ζωοποιηση αυτον και τον ανασταντα εν αυτω και αυτον αναστησαντα κατιδειν χαρισηται. Νεκρα ουν εστιν η τοιαυτη πιστις τουτου γε ενεκα, μαλλον δε νεκροι οι ταυτην χωρις των εργων κεκτημενοι εισιν. Η γαρ πιστις, η εις Θεον, αει ζη και ζωσα ζωοποιει τους εκ προθεσεως αγαθης προσερχομενους και υποδεχομενους αυτην, ητις και προ της εργασιας των εντολων πολλους εκ του θανατου εις την ζωην ανηγαγε και τον Χριστον και Θεον υπεδειξε. Και εμελλον αν, ει ενεμειναν ταις αυτου εντολαις και ταυτας μεχρι θανατου εφυλαξαν, διαφυλαχθηναι και αυτοι υπ’ αυτων – οιοι δηλονοτι γεγονασιν υπο μονης της πιστεως· επει δε μετεστραφησαν ως τοξον στρεβλον (215) και ταις προτεραις αυτων περιεπαρησαν πραξεσιν, εικοτως ευθυς και περι την πιστιν ευρεθησαν ναυαγησαντες και του αληθινου πλουτου, ος εστι Χριστος ο Θεος, εαυτους δυστυχως απεστερησαν. Οπερ ινα μη παθωμεν και ημεις, τηρησωμεν, αξιω, τας εντολας του Θεου οση δυναμις, ινα και των παροντων και των μελοντων αγαθων, λεγω δη αυτης της του Χριστου θεας, επαπολαυσωμεν, ης γενοιτο παντας ημας επιτυχειν χαριτι του Κυριου ημων Ιησου Χριστου, ω η δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος ΙΔ΄. (216)

Περι μετανοιας και αρχης βιου μοναδικου. Και πως τις οδω και ταξει προβαινων εις αρετην εν τη των εντολων εργασια εις τελειοτητα ερχεται.

Αδελφοι και πατερες, ο παντων καταφρονησας των ορωμενων και αυτης αυτου της ψυχης, ινα γνησιαν μετανοιαν δυνηθη επιδειξασθαι κατα την εντολην του Κυριου και του εργου τουτου εναρξηται, ουκ αφ' εαυτου τουτο μαθειν οιεται, αλλα τεχνιτη και εμπειρω ανδρι προσελθων, μετα φοβου και τρομου πολλου και μετα προσοχης συντονου τουτω υποταγεις, μανθανει εξ αυτου και διδασκεται την πνευματικην εργασιαν των εναρετων πραξεων, και τινα μετανοων χρη ποιειν· φοβου δε λεγω και τρομου του μη αποτυχειν αυτον του τοιουτου καλου, και ως αδοκιμον τινα εργατην των εντολων καταδικασθηναι τω αιωνιω πυρι. Ως γαρ εκ στοματος Θεου τους εκεινου λογους εξερχομενους λογιζομενος και ως αιτιου οντας ζωης και θανατου εν τω φυλασσεσθαι η παρορασθαι αυτους, ακριβως φυλασσει αυτους· και ουτως - ινα μη πολλα λεγων μηκυνω τον λογον - εναρξαμενος (217) πιστει τε αδιστακτω των επαγγελιων του Θεου εκκρεμαμενος, προκοπτει κατα Θεον οσημεραι, και οδω προβαινων αυξανει την πνευματικην ηλικιαν, και γινεται ανηρ τελειος εν Χριστω τω Θεω.

Ποιων ουν επαγγελιων αυτου του Κυριου ημων Ιησου Χριστου του Υιου του Θεου; Ακουε συνετως οια ημιν επαγγελλεται· "Αμην λεγω υμιν οτι χαρα γινεται εν τω ουρανω επι ενι αμαρτωλω μετανοουντι", και παλιν· "Τον ερχομενον προς με – δια της τοιαυτης δηλονοτι οδου - ου μη εκβαλω εξω", και αυθις· "Ο διψων ερχεσθω προς με και πινετω", και· "Ο πιστευων εις εμε ου μη οψεται θανατον εις τον αιωνα", και αλλαχου· "Εγγισατε μοι και εγγιω υμιν", και· "Δευτε προς με παντες οι κοπιωντες και πεφορτισμενοι, καγω αναπαυσω υμας", και ετερωθι· "Ο εχων τας εντολας μου και τηρων αυτας, εκεινος εστιν ο αγαπων με· και ο αγαπων με αγαπηθησεται υπο του Πατρος μου, και εγω και ο Πατηρ δια του Πνευματος ελευσομεθα και μονην παρ' αυτω ποιησομεν", και· "Ει υμεις, φησι, πονηροι ανθρωποι οντες, οιδατε δοματα αγαθα διδοναι τοις τεκνοις υμων, ου πολλω μαλλον ο Πατηρ υμων ο ουρανιος δωσει Πνευμα Αγιον τοις αιτουσιν αυτον;". Εν ταυταις ουν ταις υποσχεσεσι και ταις επαγγελιαις του Θεου πιστει αδιστακτω ελπιζων, ως εφαμεν, πολλη προθυμια και ακατασχετω ορμη πασας τας αυτου εντολας αοκνως επιτελει. Πρωτη δε εντολη αυτη εστι· "Μετανοειτε, ηγγικε γαρ η βασιλεια των ουρανων", και αυθις· (218) "Αιτειτε και δοθησεται υμιν, ζητειτε και ευρησετε, κρουετε και ανοιγησεται υμιν· πας γαρ ο αιτων λαμβανει

και ο ζητων ευρισκει και τω κρουοντι ανοιγησεται”. Διδαξει δε ημας επι τουτοις βουλομενος ο Θεος, οπως δει αιτεισθαι και δια ποιων ρηματων και εργων, εφη· “Ο θελων εν υμιν ειναι πρωτος, γενεσθω παντων εσχατος και παντων δουλος και παντων διακονος. Ο γαρ υψων εαυτον ταπεινωθησεται, ο δε ταπεινων εαυτον υψωθησεται”.

Ταυτα παντα και τα τουτοις ομοια ο αδιαλειπτως εν διανοια κρατων και εν αυτοις νυκτος και ημερας ενασχολουμενος, νοερως τε και αισθητως ταυτα λογιζομενος και σπουδη εργαζομενος, χωριζεται της μνημης κατ’ ολιγον του κοσμου, των πραγματων του βιου, των χρηματων, των συγγενων και ιδιων, και τοις πνευματικοις αναλογως συγγινεται. Ουτω δε καθ’ ημεραν προκοπτων, επαισθανεται πως κατα μικρον υποχωρουσιν οι λογισμοι των προληψεων, ειτα πως και αι προληψεις αυται μειουνται, και μαλασσομενη η καρδια προς ταπεινωσιν ερχεται· πως τε παλιν αυτη λογισμους ταπεινοφροσυνην εμποιουντας απογεννα. Ουτω δε τουτων επαισθανομενος, μολις δια παντων προς κατανυξιν και δακρυα ερχεται. Ερχεται δ’ ουν ομως δια πολλων θλιψεων, και πλεον ταπεινουμενη περισσοτερον κατανυσσεται. Η μεν γαρ ταπεινωσις το πενθος απογεννα, το δε πενθος εκτρεφει την γεννησασαν και αυξανειν ποιει. Αυτη δε η εργασια δα της εκπληρωσεως επιτελουμενη των εντολων εκπλυνει μεν - ω του θαυματος! – παντα ρυπον απο της ψυχης, απελαυνει δε παν παθος και πασαν επιθυμιαν κακην – σωματικην τε λεγω και βιωτικην. (219) Και ουτω γινεται ελευθερος τη ψυχη απο πασης γῆΐνης επιθυμιας ο ανθρωπος· ου μονον δεσμων σωματικων, αλλα γαρ ως οταν ιματιον τις αποδυσηται και γυμνος ολος γενηται. Και εικοτως· αποδυεται γαρ η ψυχη πρωτον μεν την αναισθησιαν, ην ο θειος αποστολος καλυμμα λεγει, ητις εν ταις των απιστων Ιουδαιων κειται καρδιαις, ου μην αλλα γαρ και νυν πας ο τας εντολας της νεας χαριτος μη παση δυναμει και ζεουση καρδια ποιων, το τοιουτον καλυμμα εχει επικειμενον τω νοερω της ψυχης αυτου και εις το υψος της επιγνωσεως του Υιου του Θεου ανενεχθηναι ου δυναται. Ειτα ωσπερ ο αποδυσαμενος σωματικως τα εν τω σωματι αυτου τραυματα καθορα, ουτω δη και ουτος τα εν τη ψυχη αυτου προσοντα παθη τηνικαυτα βλεπει τρανως, οιον φιλοδοξιαν, φιλαργυριαν, μνησικακιαν, μισαδελφιαν, φθονον, ζηλον, εριν, οιησιν και τα λοιπα καθεξης. Τας γουν εντολας ως φαρμακα, τους δε πειρασμους ως καυτηρας εν τουτοις επιτιθεις, και ταπεινουμενος και πενθων και την του Θεου βοηθειν θερμως εκζητων, ορα εναργως την χαριν του Αγιου Πνευματος παραγενομενην και εν καθ’ εν τουτων εξανασπωσαν και εξαφανιζουσαν, εως ου τελεον παντων τουτων ελευθεραν την αυτου ψυχην απεργασηται. Ουδε γαρ εκ μερους αυτην η του

Παρακλητου επιδημια της ελευθεριας αξιοι, αλλα τελειως και καθαρως, μετα γαρ των ειρημενων παθων και πασαν ακηδιαν, πασαν αμελειαν, πασαν ραθυμιαν και αγνοιαν ληθην τε και γαστριμαργιαν και πασαν φιληδονιαν αποδιωκει, και ουτως ανανεοι και ανακαινιζει τον ανθρωπον ψυχικως τε ομου και σωματικως, ως δοκειν τον τοιουτον ου σωμα (220) φθαρτον και βαρυ περικεισθαι, αλλα πνευματικον τε και αϋλον και ηδη προς αρπαγην επιτηδειον. Ου τουτο δε μονον εργαζεται εν αυτω η του Πνευματος χαρις, αλλ' ουδε οραν τι των αισθητων συγχωρει τω τοιουτω, ποιει δε μαλλον αυτον εν τω οραν ως μη ορωντα τη αισθησει διατελειν. Οποταν γαρ ο νους τοις νοητοις συναφθη, εξω των αισθητων ολος γινεται, ει και δοκει τα αισθητα καθοραν.

Ουτως ουν εν τουτοις ενδιατριβων κατα τον λεγοντα αγιον· "Ημων δε το πολιτευμα εν ουρανοις υπαρχει, μη σκοπουντων ημων τα βλεπομενα αλλα τα μη βλεπομενα", καταλαμπεται, φωτιζεται και καθ' εκαστην αυξανει την πνευματικην ηλικιαν, καταργων μεν τα του νηπιωδους φρονηματος, προκοπτων δε επι την ανδρικην τελειοτητα. Διο και κατα το μετρον της ηλικιας αλλοιουται τας ψυχικας δυναμεις και ενεργειας, και προς τας πραξεις των εντολων του Θεου ανδρειοτερος και κραταιοτερος γινεται. Ταυτας ουν οσημεραι πληρων, κατα αναλογιαν της εργασιας αυτων ετι καθαιρεται αυθις, λαμπρυνεται, φωτιζεται και μυστηριων μεγαλων αποκαλυψεις καταξιουται οραν, ων ουδεις ποτε ειδε το βαθος, ουτε μην ολως ιδειν δυναται, των μη εις τοιαυτην καθαροτητα ανενεχθηναι αγωνισαμενων. Μυστηρια δε λεγω τα παρα παντων ορωμενα μεν μη καταλαμβανομενα δε· καινους γαρ παρα του καινοποιου Πνευματος κταται οφθαλμους, ωτα δε ωσαυτως καινα, και του λοιπου ουχ ως ανθρωπος βλεπει τα αισθητα αισθητως, αλλ' ως υπερ ανθρωπον γεγονως, τα αισθητα πνευματικως καθορα και ως εικονας των αορατων, (221) και τας εν τουτοις μορφας ως αμορφους και ανειδεους. Ακουει δε ουχ, ως αν τις ειπη, ανθρωπου φωνης η φωνων, αλλα μονου του ζωντος Λογου, οταν δια της του ανθρωπου φωνης προελθη. Τουτον γαρ και μονον, ως γνωριμον και προσφιλη πελοντα, δια της ακοης εισδεχεται η ψυχη και την εισοδν τουτω παραχωρει, και ασμενως ενδοθεν γενομενον κατασπαζεται, καθως εφη ο Κυριος· "Τα προβατα τα εμα της φωνης μου ακουει, αλλοτριων δε ουκ ακουσονται". Τους δε γε λοιπους των ανθρωπων απαντας λογους ακουει μεν ου προσδεχεται δε· αλλ' ουδε ενδοθεν εισελθειν τουτους ολως εα, κενους δε αποστρεφομενος αυτους αποπεμπεται· εστιν οτε ουδε της παρουσιας η των κρουσματων αυτων επαισθανεται, αλλ' ωσει κωφος ουκ ακουων – καιτοι γε ακουων αυτων - , ουτω προς τουτοις διακειται.

Τοιγαρουν και τοιουτου γενομενου αυτου, ευθυς οικει ο Θεος εν αυτω και γινεται αυτω παντα οσα αν θελη, μαλλον δε και υπερ α θελει. Παν γαρ αγαθον ων ο Θεος, την εν η οικηση ψυχην παντος εμπιπλησιν αγαθου κατα το εγχωρουν τη φυσει ημων, επειδη παση κτιστη φυσει αχωρητος εστιν ο Θεος και αστεκτος. Αγαθα δε εκεινα λεγω, α οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη, του μη γενομενου δηλονοτι τοιουτου. Τοιγαρουν και διδασκει τον τοιουτον ανθρωπον ο οικησας εν αυτω Θεος περι των μελλοντων και ενεστωτων, ου λογω αλλ' εργω και πειρα και πραγματι. Αποκαλυπτων γαρ τους νοερους αυτου οφθαλμους, δεικνυσιν αυτω οσα βουλεται ο Θεος και οσα συμφερει αυτω, τα δ' αλλα πειθει μη ερευναν μηδε ζητειν μηδε πολυπραγμονειν, (222) επειδη ουδε απερ Θεος αυτω εκκαλυπτει και υποδεικνυσιν, αναιδως ποτε δυναται καθοραν· αλλα παρακυπτων εις το βαθος του πλουτου και της σοφιας και της γνωσεως του Θεου, ευθυς ιλιγγια και καταπληττεται, εννοων εαυτον και τις ων τινων θεατης γενεσθαι ηξιωται. Εις γαρ το μεγεθος της φιλανθρωπιας του Θεου αποβλεπων και εξισταμενος, αναξιον τε της των τοιουτων αγαθων θεας εαυτον απο ψυχης λογιζομενος, ουδε αποβλεψαι τρανως προς αυτα ουδε καταμαθειν ταυτα βουλεται, αλλα τρομω και φοβω και αιδοι συνεχομενος, "Τις ειμι εγω, Κυριε, και τις ο οικος του πατρος μου" βοα, "οτι τοιαυτα μυστηρια τω αναξιω εθαρρησας, και τοιουτων με αγαθων σου ου μονον θεατην, αλλα και μετοχον και κοινωνον παραδοξως πεποιηκας;".

Ο τοιουτος τοινυν υπερ την κτισιν απασαν γεγονως, ου βουλεται επιστρεψαι και πολυπραγμονειν τα της κτισεως. Κτησαμενος γαρ τον των αγγελων Δεσποτην, περι ουσιας και φυσεως των λειτουργουντων αγγελων αυτω ερευναν ουκ ανεχεται, επειδη γινωσκων εστιν ως ουκ αρεστον υπαρχει τουτο Θεω, το πολυπραγμονειν ανθρωπον τα υπερ ανθρωπον· ει γαρ τας θειας Γραφας μη πολυπραγμονειν εκελευσθημεν, πολλω μαλλον υπερ τα γεγραμμενα μη δειν ημας ολως περιεργαζεσθαι. Ο τοιουτος βλεπει τον Θεον, οσον ανθρωπω ιδειν δυνατον και οσον δοκει αυτω τω Θεω, ος και διαπαντος καθοραν σπουδαζει αυτον και μετα τελος ευχεται αει βλεπειν αυτον, αρκουμενος δηλαδη και μονη τη εκεινου θεα μηδενος ετερου δεομενος, οθεν ουδε επιθυμει τον Δεσποτην καταλιπειν και Θεον, υφ' ου πληρουται φωτος και (223) παρ' ου της ακηρατου ζωης την απολαυσιν εχει, και εναπιδειν προς τους συνδουλους αυτου. Ο τοιουτος βλεπομενος ητοι ανωθεν ελλαμπομενος υπο του Θεου, και αυτος την υπερβαλλουσαν δοξαν αυτου καθορων, θεαθηναι παρ' ετερων οιος υπαρχει και εν οια δοξη εστιν ουδε εννοησαι ποτε δυναται·

πασα γαρ αγια ψυχη απηλλαγμενη πασης φιλοδοξιας εστιν, επει εστολισμενη ουσα τον χιτωνα τον φωτεινοτατον του Πνευματος και βασιλικον και της υπερβαλλουσης δοξης του Θεου εμπεπλησμενη υπαρχουσα, ου μονον αλογει της των ανθρωπων δοξης, αλλ' ουδε ολως και προσφερομενην αυτω παρ' εκεινων προς αυτην επιστρεφεται. Υπο γαρ του Θεου βλεπομενη και αυτη καθορωσα παλιν αυτον, ιδειν προς αλλον τινα των ανθρωπων η υπο τινος αλλου θεαθηναι ουδαμως επιθυμησει ποτε.

Διο παρακαλω υμας, εν Χριστω αδελφοι, μη λογοις μονοις τα ανεκφραστα μανθανειν εθελωμεν, οπερ αμηχανον και τοις διδασκουσι περι τοιουτων και τοις ακροωμενοις αυτοις επισης εστιν. Ουτε γαρ οι διδασκοντες περι νοητων και θειων πραγματων δυνανται ακριβως εναργεις εκ παραδειγματων δουναι τας αποδειξεις και αυτην την τουτων πραγματικως παραστησαι αληθειαν, ουτε οι διδασκομενοι εκ του λογου μονου μαθειν την των λεγομενων ενεργειαν, αλλα πραξει και κοπω και πονοις ταυτα καταλαβειν και εν τη των τουτων θεωρια γενεσθαι σπευσωμεν, ως αν και τους περι των τοιουτων λογους εκειθεν μυσταγωγηθωμεν και δοξασθη ο Θεος ουτως εχουσιν εν ημιν και ημεις δια της των τοιουτων γνωσεως δοξασωμεν αυτον και αυτος δοξαση ημας εν αυτω Χριστω τω Θεω ημων, ω πρεπει πασα δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος ΙΕ΄. (224)

Περι εμπαθους και απιστου και πονηρας διαθεσεως. Και τις η ενωσις του Θεου προς τους υιους του φωτος και τινα τροπον εν αυτοις αυτη γινεται. Και προς το τελος, καταδρομη των αναξιως κατατολμωντων της αρχιερωσυνης.

Αδελφοι και πατερες, αει μεν αλληλοις αντικεινται τω φωτι το σκοτος, τη πιστει η απιστια, η αγνωσια τη γνωσει και τη αγαπη το μισος. Ειποντος γαρ εξ αρχης του Θεου· "Γενηθητω φως" και γεγονοτος, ευθυς το σκοτος ηφαντωτο· τη δε του φωτος υποστολη νυξ και αυθις εγενετο. Ο δε Αδαμ τη πιστει τη εις Θεον φρουρουμενος εν τη αθανατω υπηρχε δοξη και εν τω παραδεισω ην, υπο δε του εχθρου εις απιστιαν παρεκτραπεις θανατω καταδικαζεται και του παραδεισου εκβαλλεται και αντι της θειας και πνευματικης γνωσεως την γνωσιν την σαρκικην εκομισατο. Εκτυφλωθεις γαρ τους της ψυχης οφθαλμους και ανωλεθρου ζωης εκπεσων, τοις σωματικοις ανεβλεψεν οφθαλμοις· και εμπαθει αισθησει τοις ορωμενοις την των ομματων επιβαλων ορασιν, εγνω Ευαν την γυναικα αυτου και αυτη συλλαβουσα ετεκε τον Καϊν.

(225) Η ουν γνωσις αυτη αγνωσια οντως εστι παντος αγαθου· ει μη γαρ πρωτον της του Θεου γνωσεως και θεωριας εξεπεσεν, ουκ αν εις την γνωσιν ταυτην κατηγετο. Ουτω δε και ο Καϊν ο υιος αυτου, ει μη πρωτον εις μισος και φθονον εξεκαυθη κατα του αδελφου αυτου Αβελ, ουκ αν αυτον απεκτεινεν.

Οσοι τοιγαρουν τω εκ γεννητης σκοτει κατεχονται και προς το νοητον φως, οθεν ο προπατωρ εξεπεσεν, ενατενισαι ου βουλονται, ουτοι τους εν αυτω γενομενους τω φωτι και τα του φωτος διαλεγομενους ως αντικειμενους εχθρους λογιζονται, πληττομενοι τοις λογοις αυτων. Καθαπερ γαρ ηλιου ακτις εν οικια σκοτεινη ποθεν εισελθουσα, οια δη βελος τιτρωσκει και διατεμνει το σκοτος, ουτω και λογος θεοπνευστος ανδρος πνευματικου και οσιου, ως διστομος μαχαιρα εν καρδια ανθρωπου σαρκικου γινεται, ιδυνην εμποιουσα και προς αντιλογιαν και μισος υπο της αγνωσιας και απιστιας αυτην διεγειρουσα.

Ο δε και οιομενος ειδεναι τι μηδεν ειδως, καν αγγελον ιδη εξ ουρανου προς αυτον κατελθοντα, ως δαιμονα πονηρον αποπεμπεται αυτον, καν αποστολον, καν προφητην Θεου, ως αλλον τινα Σιμωνα Μαγον και αυτον αποστρεφεται. Και ω της εσχατης αναισθησιας, ο τυφλος τυφλον ηγειται τον βλεποντα και ο τω οντι ληρος ληρον ηγειται τους λογους αυτου. Και καθαπερ εν νυκτι πολλακις λεγοντων τινων μη λαμπειν τον ηλιον, ακουων ο τυφλος ου πιστευει αυτοις, και εν ημερα μεση ων νυκτα ειναι παλιν απιστει, πλανασθαι οιομενος υπο αμφοτερων, και καν (226) φως ειναι εν ημερα ακουη, καν σκοτος εν νυκτι, αμφιβαλλων τους λεγοντας αποσειεται· ουτω και οι εν σκοτει παθων καθημενοι και τετυφλωμενον εχοντες τον νουν εξ αγνοιας, μαλλον δε νουν μη κεκτημενοι Χριστου, ως μεν ανουν τον εχοντα τον νουν του Χριστου, ως δε εννουν τον μη τουτον εχοντα λογιζονται, περι ων εικοτως ο προφητης λεγει Δαυιδ· “Αφρων και ανους απολουνται”. Τοιγαρουν πασαν οι τοιουτοι Γραφην κατα τας ιδιας αυτων επιθυμιας στρεβλουσι και παραφθειρουσιν εαυτους εν τοις εαυτων παθεσιν, ει και μη πασχει τουτο η θεια Γραφη, αλλ’ οι ταυτην παραχαραττοντες.

Πως ουν, ειπε μοι, ο την κρισιν ορθην των πραγματων επιφερομενος, ορθως ποτε αφ’ εαυτων τα νοηματα του φωτος οι τυφλοι αναγνωσονται, μη καταδεχομενοι απο οιησεως το διδασκεσθαι; Ο τυφλος τοις οφθαλμοις και μη βλεπων το φως, πως τα εν τω φωτι γραμματα αναγνωσεται; Ο δε τυφλος ων τον νουν και μη εχων εν εαυτω τον νουν του Χριστου, πως τα εν τω φωτι του Χριστου εναποκειμενα νοηματα αναλογισασθαι δυναται; Καν μυριακις τοις σωματικοις οφθαλμοις γεγραμμενα οντα αισθητως αυτα αναγνω, ουκ αν, οιμαι, ποτε δυνηθη τα πνευματικα

τε και αϋλα και φωτοειδη εν υλικω και σκοτεινω χωρω θεασασθαι ο τοιουτος.

Μηδεις ουν υμας πλανατω. Ο Θεος φως εστι και, οις συναφθη, μεταδιδωσιν αυτοις κατα αναλογιαν της καθαρσεως της ιδιας λαμπροτητος. Και τηνικαυτα η εσβεσμενη γινωσκει λαμπας της ψυχης, ηγουν ο νους, οτι πυρ θειον περιδραξαμενον αυτης εξανηφθη. (227) Ω του θαυματος, οτι ανθρωπος Θεω ενουται πνευματικως τε και σωματικως, ειπερ ου χωριζεται του νου η ψυχη, ουδε της ψυχης το σωμα, αλλα τη ουσιωδως ενωσει γινεται τρισυποστατος κατα χαριν και ο ανθρωπος, εις θεσει Θεος, εκ σωματος και ψυχης και ουπερ μετειληφε θειου Πνευματος, και πληρουται τηνικαυτα το ειρημ ενον υπο του προφητου Δαυιδ· "Εγω ειπα· θεοι εστε και υιοι Υψιστου παντες ", υιοι Υψιστου κατ' εικονα δηλαδη του Υψιστγου και καθ' ομοιωσιν, γεννηματα θεια εκ θειου Πνευματος, προς ους ειπεν εικοτως και αει λεγει ο Κυριος· "Μεινατε εν εμοι, ινα καρπον πολυν φερητε – καρπον τα πληθη φησι των παρ' αυτων σωζομενων – το κλημα, φησιν, εαν μη μεινη εν τη αμπελω ξηραινεται και εις πυρ βαλλεται· μεινατε ουν υμεις εν εμοι καγω εν υμιν". Πως ουν μενει εν ημιν και πως παλιν μενομεν ημεις εν αυτω, αυτος ο Κυριος εδιδαξε λεγων· "Συ, Πατερ, εν εμοι καγω εν σοι και ουτοι εν εμοι καγω εν αυτοις". Και τουτο θελων βεβαιωσαι επαναλαμβανει τον λογον και φησιν· "Αυτοι εν εμοι καγω εν αυτοις, καθως συ Πατερ, εν εμοι καγω εν σοι", ετι δε προς πληροφοριαν των ακουοντων προστιθησι λεγων· "Καθως ηγαπησας με, ηγαπησα αυτους και αυτοι εγνωσαν οτι συ με απεστειλας". Ευδηλον ουν οτι, ως μενει ο Πατηρ εν τω ιδιω Υιω και ο Υιος εν τω κολπω τω πατρικω κατα φυσιν, ουτω και οι δια του θειου Πνευματος αναγεννηθεντες και του Χριστου και Θεου κατα την αυτου (228) δωρεαν γενομενοι αδελφοι και υιοι Θεου και θεσει θεοι, μενουσιν εν τω Θεω και ο Θεος εν αυτοις κατα χαριν;

Οι ουν μη γεγονοτες τοιουτοι, μηδε πραξει και γνωσει και θεωρια καθολου αλλοιωθεντες, πως ουκ αισχυνονται χριστιανους εαυτους ονομαζειν; Πως δε και στομα τολμωσιν ανοιγειν και λαλειν αναιδως περι των μυστηριων Θεου των αποκεκρυμμενων, επι αμελειας ως επι στρωμνης κατακειμενοι; Πως μετα χριστιανων συναριθμειν ουκ ερυθριωσι; Πως των ιερεων συγκαθεδροι και του σωματος και αιματος του Δεσποτικου ιερουργοι και λειτουργοι ου φριττουσι γινεσθαι; Ολως ενθεν επαπορω, αλλ' η τυφλωσις, ως ειρηται, του νοος και η συνεπομενη αναισθησια και αγνοια και η τικτομενη εκ τουτων οιησις, ως πηλον παρασκευαζει πατειν τον οντως χρυσον, τον τιμιωτατον λιθον, αυτον τον Κυριον ημων Ιησουν, τον Χριστον. Ω της φρικτης τολμης, ως επι βαθραν υψηλην επιβαινειν αυτους ποιει και ιστασθαι επ' αυτην, ιν' εκαστος τουτων

τοις πολλοις υπερεχων δεικνυται και περιβλεπτος. Χριστιανους ουν τους τοιουτους, ποιος αρα χριστιανος ονομασει;

Αλλα ταυτα μεν προς τους παντα ειδεναι και λεγειν επιχειρουντας και οιομενους ειναι τι, μηδεν οντας, ως εν στηλη τω λογω, οποιοι και ποταποι εισιν οι χριστιανοι υπεδειξαμεν, ινα εαυτους τω αρχετυπω συγκρινοντες, γνωσωνται οποσον των εν αληθεια χριστιανων απολειπονται. Προς δε γε υμας, τους του Χριστου δουλους και του μανθανειν εφιεμενους και ηυτρεπισμενους την ακοην, αυτος ο Δεσποτης (229) των ολων δια των αγιων αυτου Ευαγγελιων βοα λεγων· "Εως το φως εχετε, τρεχετε προς το φως, ινα μη σκοτια υμας καταλαβη". Τρεχετε δια μετανοιας εν τη οδω των εντολων αυτου, τρεχετε, τρεχετε εως ο καιρος της επιλαμψεως αυτου, πριν η η του θανατου νυξ καταλαβη υμας και τω αιωνιω σκοτει παραπεμφθησεσθε. Τρεχετε, ζητειτε, κρουετε, ινα ανοιγη υμιν η πυλη της βασιλειας των ουρανων και ενδοθεν γενησησθε αυτης και αυτην εντος υμων κτησησθε. Οι γαρ προ του κτησασθαι ταυτην του τηδε βιου υπεξερχομενοι, που ποτε ταυτην εκει απελθοντες ευρησουσιν; Ενταυθα τοινυν αιτεισθαι και ζητειν και κρουειν εν μετανοια και δακρυσι προσεταγημεν, και ουτω ποιουσιν ο Δεσποτης ταυτην υπεσχετο δωσειν ημιν. Ει ουν τουτο ποιησαι και υπακουσαι τω Δεσποτη Χριστω ου θελησομεν, ινα ετι τω βιω περιοντες σπευσωμεν λαβειν την βασιλειαν εντος ημων, ουχι απελθοντες εκει δικαιως ακουσομεν λεγοντος αυτου προς ημας· "Τι ζητειτε νυν, ην διδομενην υμιν παρ' εμου λαβειν παρητησασθε; Ουχι πολλα παρακαλουντος μου υμας κοπιασαι και λαβειν αυτην παρ' εμου, ουκ ηβουληθητε, αλλα κατεφρονησατε ταυτης και την απολαυσιν των φθαρτων και γηΐνων προετιμησασθε; Ποιοις ουν εργοις η λογοις ταυτην ευρειν απο γε του νυν εξισχυσητε;"

Δια τουτο τοινυν, πατερες και αδελφοι, παρακαλω υμας, παση σπουδη τας εντολας του Θεου ημων φυλαξωμεθα, ινα και ζωης και βασιλειας επιτευξωμεθα αιωνιου και μη ακουσωμεν νυν μεν· "Ο απειθων τω Υιω ουκ οψεται την ζωην, αλλ' η οργη (230) του Θεου μενει επ' αυτον", εν δε τω μελλοντι αιωνι· "Απελθατε απ' εμου, ουκ οιδα υμας, ποθεν εστε", αλλα της ευλογημενης ενωτισθωμεν εκεινης φωνης "Δευτε"λεγουσης, "οι ευλογημενοι του Πατρος μου, κληρονομησατε την ητοιμασμενην υμιν βασιλειαν, οτι εθρεψατε με, πεινωντα την σωτηριαν υμων, δια της εργασιας των εμων εντολων, εποτισατε, ενεδυσατε, συνηγαγετε με και ηλθετε προς με, καθαραντες τας καρδιας υμων απο παντος σπιλου και ρυπου της αμαρτιας· λοιπον απολαυσατε μου των αγαθων, ων η απολαυσις αρρητος και ζωη αιωνιος και αθανατος" –, ης γενοιτο παντας ημας

επιτυχειν χαριτι του Κυριου ημων Ιησου Χριστου, ω η δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος Ιστ΄. (231)

Περι των ενεργειων του Πνευματος του Αγιου. Και τις η θεωρια των μυστηριων αυτου. Και οπως τοις καθαροις την καρδιαν αποκαλυπτονται. Και διηγησις εκ προοιμιων επωφελης περι τινος υποτακτικου, λαβοντος Πνευμα Αγιον ταις ευχαις του πνευματικου αυτου πατρος.

Αδελφοι και πατερες και τεκνα, νεωτερος τις διηγησατο μοι λεγων οτι· Υποτακτικος τυγχανων πατρος τιμιου και ισοστασιου των μεγαλων και υψηλων αγιων, ακουων παρ' αυτου πολλακις θειας ουρανοθεν γινομενας εν τοις αγωνιζομενοις ελλαμψεις, φωτος τε πληθος και ομιλιαν Θεου δι' αυτου προς ανθρωπους, εθαυμαζον. Και τοσαυτην ειχον – φησι—την επιθυμιαν και τον ερωτα του τοιουτου καλου, ωστε τη εννοια τη προς αυτο παντων των επιγειων και επουρανιων επιλανθανεσθαι με, ου μονον δε αλλα και πασης βρωσεως τε και ποσεως και σωματικης παντοιας ανεσεως. Μεγας δε υπαρχων ο εν αγιοις αγιος ουτος και τω προορατικω κεκοσμημενος χαρισματι, βλεπων με αδιστακτως επιτελουντα μονα τα παρ' αυτου μοι επιτασσομενα και μητε εσθιοντα μητε πινοντα, αλλα συννουν οντα δι' ολου και ως υπο τινος ιου δαπανωμενον, συμπαθειαν κεκτημενος αμετρητον, (232) προσεταττε μοι μετ' επιτιμιου, και μη βουλομενος ησθιον· εφοβουμην γαρ – φησι—το κριμα της παρακοης. Οσον ουν τροφης μετελαμβανον, πλειον εφλεγομην και την αναγκην ουκ εφερον, ως και ποταμηδον εκχεειν με τα δακρυα και ουτω της τραπεζης πολλακις ανιστασθαι. Εδοκουν γαρ ο αναισθητος οτι εμποδιζει μου την προθεσιν, μη ειδως οιον εχων πονον ενδοτατον, και ουτως εχων ηγνοουν ο αθλιος οτι και τους λογισμους εγινωσκε τους κρυπτους της καρδιας μου. Τουτο γαρ δια των εξης δηλωθησεται.

Εν μια ουν συνεβη ημιν εν τη πολει εισελθειν, εν η και την κατοικησιν ειχε, προς το τους πνευματικους αυτου επισκεψασθαι παιδας. Δι' ολης τοινυν της ημερας εν αυτοις διατριψαντες – πολλους γαρ ωφελει και μονον φαινομενος --, εσπερας ελθοντες εν τω κελλιω και ωσπερ απο του πολλου κοπου και καυματος προσπεινοι γεγονοτες και εκδιψοι – ουδαμου γαρ ειχεν εθος υπνου μεταλαμβανειν, καιπερ θερινης ουσης της ωρας και αυτος γερων ων, ως περι τα εξηκοντα ελαχιστως ετη --, καθεσθεντες προς το μεταλαβειν αρτου, εγω ουκ ησθιον. Ημην γαρ τω σωματι πληρης κατακοπος. Ελογιζομην γαρ οτι, ει μεταλαβω τροφης και ποσεως, ου μη δυνηθω εν τη ευχη μου στηναι το συνολον προς την του

ποθουμενου ζητησιν. Ταυτα – φησιν -- εννοων, εκαθεζομην ωσπερ εξεστηκως.

Ο ουν αγιος ιδων με και τον κοπον ον μετ' αυτου εκοπιασα αναλογισαμενος και γνους την αιτιαν, οια δη τω διορατικω κεκοσμημενος, ωσπερ ειρηται, χαρισματι, δι' ην ταυτα υπεμενον, εις συμπαθειαν εκινηθη πολλην και λεγει μοι μετ' επιτιμιου· "Φαγε, τεκνον, και πιε και μη λυπου απο του παροντος. (233) Ει γαρ μη ηθελεν ο Θεος ελεησαι σε, ουκ αν ηυδοκησεν ελθειν προς ημας". Εφαγομεν ουν – φησι – και επιομεν και υπερ την χρειαν· ησθιε γαρ τη εμη κακεινος εξακολουθων ασθενεια. Ειτα της τραπεζης αρθεισης φησι προς εμε· "Γινωσκε, τεκνον, οτι ουτε νηστεια, ουτε αγρυπνια, ουτε κοπω σωματικω, ουτε τινι ετερω των δεξιων πραξεων χαιρει ο Θεος και εμφανιζεται, ει μη ταπεινη τε και μονη απεριεργω και αγαθη ψυχη και καρδια ". Ταυτα τοιγαρουν ακουσας εγω και θαυμασας επι τω λογω και τη παραινεσει του αγιου, επι πλειστον τε εκκαιομενος και τας αμαρτιας μου τη του νοος οξυτητι πασας εν ριπη επι μνημης μου φερων, περιελιμναζομην τοις δακρυσι και πεσων εις τους ποδας αυτου τους αγιους και τουτους κρατησας· "Ευχου υπερ εμου, εφην, αγιε του Θεου, ινα δια σου ευρω ελεος, επει εξ ων ειπας αγαθων, εμοι ουδε εν προσεστιν, ει μη πολλαι αμαρτιαι, ας επιστασαι και αυτος". Συμπαθησας ουν με επι πλειον ο αγιος και δακρυσας, ειτα κελευσας με αναστηναι απο του εδαφους, φησι· "Θαρρω τω Θεω, τω την χαριν αυτου πλουσιως μοι δωρησαμενω, οτι ταυτην και σοι δισσως δωρησεται υπερ της πιστεως μονης ης εχεις και προς αυτον και προς την εμην ταπεινωσιν". Τουτον τοινυν τον λογον ως εξ αυτου δεξαμενος του Θεου και το παρα Ηλιου προς Ελισαιε γενομενον εννοησας και πιστευσας οτι, ει και αναξιος εγω, αλλ' ο Θεος φιλανθρωπος, συντομως ποιων το θελημα των φοβουμενων αυτον, βαλων και αυθις μετανοιαν και αιτησας ευχην, απηλθον προς το κελλιον μου, εντοληνλαβων εξ αυτου του ποιησαι μονον Τρισαγιον και υπνωσαι.

(234) Εισελθων ουν ενθα ειωθην προσευχεσθαι και το "Αγιος ο Θεος" εναρξαμενος, μνησθεις τε των λογων του αγιου, ευθεως εις δακρυα και εις ποθον θειον επι τοσουτον εκινηθην, ωστε μη δυνασθαι με δια λογου παραστησαι την γενομενην μοι τηνικαυτα χαραν τε και ηδονην. Αλλα γαρ ευθυς πρηνης πεσων επι γης ειδον, και ιδου φως πολυ νοερως επιλαμψαν μοι και προσλαβομενον μου τον νουν ολον αμα προς εαυτο και την ψυχην, ωστε τω αθροω του θαυματος εκπλαγηναι με και ως εν εκστασει γενεσθαι. Ου μην αλλα γαρ και επελαθομην του τε τοπου, εν ω ισταμην, και οστις υπηρχον και που, μονον κραζων το "Κυριε ελεησον", καθως και εν συναισθησει γενομενος τουτο λεγων

επεγνων· τις δε ην ο λαλων, πατερ, η κονων μου την γλωτταν, ουκ οιδα – φησιν- ο Θεος οιδεν. Ειτε γαρ εν σωματι, ειτε εκτος σωματος τω φωτι τουτω προσωμιλησα, οιδεν αυτο το φως, το και αποδιωξαν οσον αχλυωδες υπηρχεν εν τη ψυχη μου και απαν γηϊνον φρονημα, το απελασαν απ' εμου υλην οση παχεια και βαρος σωματος το ακηδιαν και ναρκωσιν εμποιησαν τοις εμοις μελεσιν. Ουτω γαρ ετονωσεν, ω θαυματος φρικτου, και ενισχυσε την εκλυσιν των αρθρων και νευρων, την εκ του πολλου κοπου μοι τηνικαυτα προσγενομενην, ως δοξαι και φανηναι μοι φθορας ιματιον αποδυσασθαι. Ου μονον δε, αλλα και χαραν ευθεως πολλην νοεραν τε αισθησιν και γλυκυτητα υπερ πασαν γευσιν των ορωμενων εν τη ψυχη μου αφραστως ενεσταξεν, ετι δε, ελευθεριαν και ληθην παντων λογισμων των εν τω βιω, και αυτον τον της εκδημιας τροπον της παρουσης ζωης παραδοξως εχαρισατο μοι και εγνωρισε. Προς γαρ μονην την εκεινου του φωτος (235) αρρητον ευφροσυνην πασαι και του νοος και της ψυχης αι αισθησεις μου εκολληθησαν.

Αλλα γαρ του φανεντος μοι – φησιν- εκεινου απλετου φωτος- ουδε γαρ εχω τι ετερον τουτο καλεσαι οικειον και καταλληλον ονομα - , ηρεμα πως υπολωφησαντος και οιονει συσταλεντος, εν συναισθησει εγενομην και γνους οια η τουτου δυναμις αθροον ειργασατο εν εμοι και εννοησας τον αυτου χωρισμον και ως παλιν εν τω βιω μονον με κατελιπεν αναλογισαμενος, λυπη κατοχος γεγονα και οδυνη βαρεια τοσαυτη, ως εκφρασαι αξιως απορω το μεγεθος της δικην πυρος αναφθεισης εν τη καρδια μου ποικιλης και σφοδροτατης οδυνης. Λοιπον ουν παραστησον - ελεγεν – ει δυνασαι συ, πατερ, τον τε πονον του χωρισμου και της αγαπης το αμετρον και το πληθος του ερωτος και της μεγιστης ευεργεσιας το υψος. Εγω γαρ ουτε λεγειν δια στοματος δυναμαι ουτε νω καταλαβειν το απεραντον της ορασεως".

"Αλλ' ειπε μοι συ, ω σεβασμιωτατε πατερ και αδελφε, εφην εγω, τας του οραθεντος σοι ενεργειας τρανοτερον και σαφεστερον". Ο δε γλυκυς εκεινος και πληρης Πνευματος θειου και θεωριας ηξιωμενος προσηνεστατη και μελιρρυτω φωνη ταχιστα απεκρινατο· "Ευφραινει, πατερ, φαινομενον και τιτρωσκει κρυπτομενον. Και πλησιον μου γινεται και εις ουρανους αναφερει με. Μαργαριτης εστι. Και το φως επενδυει με και ως αστρον μοι φαινεται και υπαρχει τοις πασιν αχωρητον. Απαστραπτει ως ηλιος και την κτισιν συνεχομενην κατανοω εν αυτω, τα εν αυτη παντα δεικνυει μοι και φυλασσειν προσταττει μοι τα μετρα τα ιδια. Συνεχομαι υπο στεγης και τοιχων και τους ουρανους διανοιγει μοι. Τους οφθαλμους μου αιρω (236) αισθητως τα εκεισε θεασασθαι και παντα βλεπω καθως υπηρχον το προτερον. Θαυμαζω το

γεγονος και ακουω φωνης μυστικως λεγουσης μοι ανωθεν· ῾Ταυτα αινιγματα εισι και προοιμια, το γαρ τελειον ου θεαση εως την σαρκα ενδεδυσαι. Αλλα προς εαυτον επιστρεφε και βεπε μη τι πραξης των τα ενταυθα αποστερουντων σε. Ει δε και παρασφαλεις, εις υπομνημα ταπεινωσεως, αλλα μη αποστης της μετανοιας επιμελουμενος. Αυτη γαρ και τα προγεγονοτα και τα γινομενα πταισματα, τη εμη φιλανθρωπια ενουμενη, εξαφανιζει'."

Ταυτα τοινυν ακηκοως εγω εξ αυτου, πατερες και αδελφοι, μικρου δειν εξεστην και ολος συντρομος εγενομην, εννοησας εξαυτης εις οσον ευθυς υψος θεωριας ανηλθε και γνωσεως εκ μονης της προς τον πνευματικον πατερα αυτου αγαπης και πιστεως και οιων ηξιωθη εκ προοιμιων των αγαθων ιδειν και απολαυσαι, ως ηδη την ανθρωπινην ασθενειαν αποβαλλομενος και αγγελος γεγονως εξ ανθρωπων.

Δια τουτο ουν παρακαλω υμας, εν Χριστω αδελφοι, απορριψωμεν μακραν αφ' εαυτων πασαν σχεσιν και πασαν μεριμναν της παρουσης ζωης, μισησωμεν τας ηδονας της σαρκος, την ευπαθειαν του σωματος, την ανεσιν και αργιαν, δι' ων ισχυει το χειρον κατα του κρειττονος· δευτε, αναλαβωμεθα πιστιν ειλικρινη προς τον Θεον και τους κατα Θεον πατερας και διδασκαλους ημων, κτησωμεθα συντετριμμενην καρδιαν, τεταπεινωμενον το φρονημα της ψυχης και καθαραν την καρδιαν δια δακρυων και μετανοιας απο παντος σπιλου και ρυπου της αμαρτιας, (237) ινα και ημεις αξιωθωμεν ελασαι ποτε εις μετρα συντομως τοιαυτα και ιδειν και απολαυσαι των απορρητων αγαθων ενθεν ηδη του θειου φωτος, ει και μη τελειως, αλλ' εκ μερους και οσον χωρουμεν κατα την αναλογιαν της καθαρσεως ημων. Ουτω γαρ και εαυτους ενωσομεν τω Θεω και ο Θεος ενωθειη ημιν και τοις εγγιζουσιν εσομεθα φως και αλας και εις μεγαλην ωφελειαν εν Χριστω Ιησου τω Κυριω ημων, ω η δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος ΙΖ΄. (238)

Περι θεωριας και αποκαλυψεως και πεφωτισμενης ευχης. Και οπως ο υπο της αγαπης κατασχεθεις του Θεου και εις βαθος ταπεινοφροσυνης ελασας, ενεργειται υπο του Πνευματος του Αγιου.

Αδελφοι και πατερες, πολλη η συγκαταβασις και η φιλανθρωπια Θεου προς ανθρωπους. Διο και εκπληττομενος εις την του Θεου αφατον αγαθοτητα, ουτω πως καταπληκτικον ανακραζω· "Ω θαυματος εκπληξις και εντολων Θεου δυναμις, οιους απεργαζονται τους ποιουντας και φυλασσοντας αυτας! "

Αρχην γαρ ποτε βαλων εν αυταις, μικρον ανανηψας εκ βαθους κακων και σκοτωσεως, φοβω μεν συνειχομην τοις κακοις μου σφιγγομενος, αγαπη δε ως αληθως και του καλου με η εφεσις προς αυτο το πλειστον επεστρεφεν.

Ολον δε ην το τελουμενον φυγη κακων, προς τα καλα συνωθουσα με. Εν μονον εν μεσω τουτων υπηρχε το αηδιζον με, των προληψεων η συνηθεια και ηθος κακον και φιληδονον, οπερ τη επιμονω της ευχης εργασια και τη μελετη των θειων λογιων και τω εν εξει γενεσθαι των αγαθων αφανιζεται. Ωσπερ γαρ του ηλιου κατα μικρον ανετελλοντος υποχωρει το σκοτος και αφανιζεται, (239) ουτω και αρετης αυγαζουσης οια δη σκοτος η κακια ελαυνεται και ανυποστατος δεικνυται, και τηνικαυτα μενομεν διαπαντος αγαθοι, καθα πρωην υπηρχομεν πονηροι. Δια μικρας ουν υπομονης και προαιρεσεως ελαχιστου η μαλλον ειπειν Θεου βοηθεια του ζωντος αναπλαττομεθα και ανανεουμεθα, ψυχην και σωμα και διανοιαν καθαιρομενοι, και γινομεθα απερ αγνοουντες τυγχανομεν, υπο των παθων καλυπτομενοι, και προσλαμβανομεν α ουκ εσμεν αξιοι.

Εξ ων ελαβον καγω, ο παντων ευτελεστερος και αχρειος – καλον γαρ ανακηρυττειν ευγνωμονως τας ευεργεσιας του Θεου του φιλανθρωπου -, τη του εμου Σωτηρος Ιησου Χριστου χαριτι. Ελαβον δε τη χαριτι χαριν και τη ευργεσια ευεργεσιαν και τω πυρι πυρ, φλογα δε τη φλογι και τη αναβασει προσετεθησαν αναβασεις μοι, τω δε τελει της αναβασεως φως και τω φωτι φως τρανοτερον. Και μεσον τουτου παλιν φαιδρος ελαμψεν ηλιος και εξ αυτου εφανη ακτις και αυτη τα παντα επληρωσε και το νοουμενον ακαταληπτον, εν οις εμεινα τε εγω δακρυων ηδυτατα και θαυμαζων τα αφραστα. Νους δε θειος τω εμω νοΐ προσωμιλει και ουτω λεγων εδιδασκεν· “Εγνως οιον σε η εμη δυναμις απετελεσε φιλανθρωπως δια πιστιν και υπομονην μικραν, την αγαπην σου βεβαιουσαν; Ιδου υπο θανατον ων, εγενου αθανατος και κρατουμενος τη φθορα, ευρισκη ταυτης επανω. Κοσμον οικεις και συν εμοι υπαρχεις, σωμα ενδεδυσαι και ουδεμια των του σωματος ηδονων υποσυρη. Μικρος ει το ορωμενον και νοερως ορας. Παντως εγω σε εκ του μη οντος εις το ειναι παρηγαγον”.

(240) Προς α τρομω και χαρα ανταπεκριναμην και ελεγον· “Τις ειμι εγω, Κυριε, ο αμαρτωλος και ακαθαρτος, οτι δη και ολως επεβλεψας επ’ εμε και ομιλιας ηξιωσας; Ο αχραντος, ο αορατος και τοις πασιν απροσιτος, πως εμοι προσιτος και γλυκυς και φαινομενος ωραιοτατος δια της απαστραπτουσης σου δοξης και χαριτος δεικνυσαι;”.

Ταυτα ηκουον μεν μυστικως και παραδοξως απεκριναμην, το δε υπερ φυσιν εξεπληττε και το φοβερον αποστηναι με ηναγκαζε.

Το αφραστον καλλος του φαινομενου ετιτρωσκε μου την καρδιαν και προς αγαπην ειλκε με απειρον, η δε αγαπη εποιει με προς τα κατω μη στρεφεσθαι, αλλ' ως ηδη τελειως και εξω των δεσμων της σαρκος γεγονως, εχαιρον και παλιν ημην το ολον ανθρωπος. Πληροφορια της συγχωρησεως των αμαρτιων μοι εδιδοτο και υπερ παντα ανθρωπον εβλεπον εμαυτον αμαρτωλοτερον. Απιστησαι τω λαλουντι ουκ ειχον και πιστευσαι εφοβουμην δια την της επαρσεως εκπτωσιν. Ακουσιως ταυτης καθελκομαι δια το μετρον της ανθρωποτητος και το της ταπεινωσεως ασφαλεστερον. Πολλα γινωσκω των τοις πλειοσιν αγνοουμενων και υπερ απαντας ανθρωπους ειμι αγροικοτερος. Χαιρω οτι μοι Χριστος, ω πεπιστευκα, εδωρησατο βασιλειαν αιωνιον και ασαλευτον και ως αναξιος των εκεισε κλαιω διαπαντος και κλαιων ου παυσομαι. Ανοιξαι το στομα και συγχωρησιν αιτησασθαι των εμοι πεπραγμενων ου τολμω και υπερ αλλων εξ αγαπης παρρησιαζομαι και - ιν' αφρονως ειπω - και εισακουομαι. Ως υιος παρισταμαι και ουτω διακειμαι ως ξενος απαρρησιαστος. (241) "Ευ δουλε πιστε" ακουω και τα εξης, και ολως εν αληθεια ευρισκομαι μηδε το εν φυλαξας ταλαντον εκ παντων ομου των δοθεντων μοι. Των καλων καταλαβειν δοκω το ακροτατον και εις την αβυσσον των αμαρτιων μου κατω κειμενος κατεχομαι και τη απογνωσει βυθιζομαι και οταν παντων κατωτερος γενωμαι, τοτε υπερανω των ουρανων αναφερομαι και τη αγαπη παλιν ενουμαι Χριστω τω Θεω ημων, ω και ελπιζω, της γεωδους ταυτης και βαρειας σαρκος στερηθεις, παραστηναι εγγυτερον, ου μην αλλα γαρ και μυηθηναι σαφεστερον της εκει αγαπης την αιωνιον ευφροσυνην και αγαλλιασιν.

Ταυτα τοιγαρουν, αδελφοι μου, γραψαι ηθελησα ουχ ως δοξαν θηρασαι βουλομενος - αφρων γαρ ο τοιουτος και της ανω δοξης αλλοτριος - , αλλ' οπως ειδοτες εσεσθε την αμετρον φιλανθρωπιαν του Θεου και οιον υπαρχει των εντολων το φορτιον το ελαφροτατον αυτου του Σωτηρος ημων Χριστου και Θεου και οση της αυτου δωρεας η αντιδοσις - α και μανθανοντες η επιποθησατε της αυτου αγαπης επιτυχειν η το ταυτης αποτυχειν ως αιωνιον θανατον φοβηθητε και φριξατε -, διδαχθησεσθε δε προς τουτοις και ταπεινωσεως υψος και τελειας αγαπης τεκμηριον, ετι δε και το εμπορευμα της του Θεου συγκαταβασεως γνωσεσθε και το δωρον της μεγαλης αυτου και ακενωτου προς ημας κενωσεως εισεσθε και τον φρικτον τροπον της χοϊκης αναπλασεως καταμαθετε, οπως τε ζωσιν οι πιστευσαι θελησαντες τω σταυρωθεντι Χριστω, οι μιμησαμενοι δηλονοτι την αυτου (242) υπακοην και ταπεινωσιν και νευσαι βουληθεντες εκ των χειρονων επι τα κρειττονα, και οπως αλλοιουνται οι δια την αγαπην του ημας αγαπησαντος παντα

καταλιμπανοντες, μηδενος δε των ενεστωτων η μελλοντων στερουμενοι, οπως γινονται παραδοξως οι σκοτεινοι φως, τω μεγαλω φωτι πλησιασαντες, οι και των κατω, καθα και Μωσης ποτε, θεοι αποκαθιστανται, τοις ανω ενουμενοι, και μετα παντων οντες ουδαμως εκ της συνουσιας των αλλων μολυνονται· και ευεργετουντες τους πλησιαζοντας ζημιαν του καλου ουδεμιαν υφιστανται, αλλα μεταδιδοντες και ετεροις τον ελεον λαμβανουσι πλεον η διδουσι, μαλλον τω ομοιουσθαι φιλανθρωπως τω φιλανθρωπω, οσον ανελθωσι ταπεινουμενοι και οσον ταπεινωθωσιν υψουμενοι, παντων απορουντες τη ταπεινωσει των αναγκαιων και μηδενος λειπομενοι, τρεφομενοι τη αιωνιω ζωη της αγιας αγαπης.

Ιδου ουν ανεκαλυψα υμιν τοις φιλοις και αδελφοις μου τα εν εμοι κεκρυμμενα μυστηρια – το τελος της εμης ζωης εγγιζον ορω οσον ουπω -, ινα ειδητε και μετανοιας τροπους, αρχης τε και μεσοτητος αναβασεις και προκοπας και τελειοτητος μετρα, και σπουδασητε μιμησασθαι, ει μη τινα αλλον, τον γουν γεγεννηκοτα παντως υμας και εκ ψυχης αγαπησαντα, γαλακτοτροφησαντα τε τω λογω του Θεου και τω ζωογονουντι θρεψαντα αρτω και βαδιζειν υποδειξαντα εν τη οδω των σωτηριων εντολων του Θεου, ω πρεπει πασα δοξα νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος ΙΗ΄. (243)

Περι μεθοδων του πονηρου, ων υποβαλλει τοις κουφοτεροις και φιλοπρωτευουσιν, οποταν ο ποιμην εξ ανθρωπων γενηται. Και οτι χρη τους μεν αναξιως επιπηδωντας τη αρχη παση κωλυειν συνωθειν επι τουτο και συνεργειν. Και προς τω τελει, προς τον ποιμενα.

Αδελφε, ει λαου και ποιμνης ηγουμενος κατεσταθης, σκοπησον καλως και ανακρινον σεαυτον ποιω λογισμω και εκ ποιου τροπου εις την τοιαυτην κατεστης αρχην. Ει μεν ουν ευρησεις σεαυτον καν ψιλω λογισμω ενθυμηθεντα, οτι δια την των ανθρωπων τιμην ταυτη επεδραμες η δια προεδριαν η δια δοξαν, ειτε ως μη καταδεξαμενου σου παρ’ ετερου αρχεσθαι αδελφου δια το οιεσθαι μη ειναι σου ευλαβεστερον η λογιωτερον ετερον, η δια το εχειν τας σωματικας χρειας περισσοτερον των αλλων απαντων και την δουλειαν και την αναπαυσιν, η δια το τινας των ιδιων και συγγενων ευεργετησαι και φιλους κτησασθαι τους κατα σαρκα περιπατουντας, η δια το ονομαστον σε εκ της ηγουμενιας γενεσθαι και (244) και της του κοσμου βασιλευσι και αρχουσι γνωριμον, ειτε και κατα φθονον - ως οτι ουκ ηθελες, αλλ’ ινα μη γενηται ο δεινα ο

αδελφος - εσπουδασας του γενεσθαι συ, η και δια την των ανθρωπων αισχυνην, ινα μη ακουσωσι παντες η και παραγενομενοι τινες ιδωσιν οτι αλλος υπερ σε προεκριθη και καταγνωσωσι σου ως μη εναρετου, γινωσκων γινωσκε οτι ου κατα Θεον εγενετο σου η προβλησις. Και ινα σοι, εξ ων υποτιθεται ο πονηρος εκαστω των εν κοινοβιω καθεζομενων, σαφεστερον τουτο ποιησωμαι, εντευθεν ακουε τας επιβουλας και υπονοιας του Σατανα.

Υποβαλλειν αρχεται ο εχθρος, οταν ο ποιμην προς Κυριον εκδημηση, ετερον δε οφειλει εκλεξασθαι η αδελφοτης, και λεγειν εκαστω κατα το ιδιον παθος, κατα το ιδιον θελημα, κατα την ιδιαν καταστασιν. Εαν ουν ωσιν εν τη ποιμνη εκεινη των ευλαβεστερων τινες, ταυτα εκαστω αυτων υποτιθεται και φησιν· “Ει εγενου συ ενταυθα ποιμην και ηγουμενος, ειχες αν παντως ωφελησαι και σωσαι και των σων αυτοις αρετων μεταδουναι, επει ο δεινα η ο δεινα αδελφος εν τω πραγματι τουτο ου ποιει”. Ει δε και γνωριμος τοις κατα κοσμον εστιν, υποβαλλει αυτω οτι· “Και πολλους αν ελκυσαι ειχες προς την μοναχικην πολιτειαν και εξαγαγειν αυτους εκ του κοσμου, και στομα αν εγενου Χριστου· ο γαρ εξαγων, φησι, τιμιον εξ αναξιου ως στομα μου εσται. Ειχον δε προσαγαγειν οι τοιουτοι και αποταγας μεγαλας και τας υποστασεις αυτων εν τη μονη επιδουναι, και προστεθηναι ειοχε το μοναστηριον και οιον του μεγαλου Ευθυμιου και Σαβα και Παχωμιου των αγιων γενεσθαι. Αλλα γαρ προς τουτοις και αυτος περισσοτεραν ταπεινωσιν ειχες κτησασθαι, ινα εβλεπον και εμιμουντο σε οι αδελφοι, (245) ως γαρ εσχατον παντων αν διηγες εν τη μονη και βασταζειν ειχες παντων τα βαρη, παντων τα ελαττωματα. Και ουτως ου μονον ωφελησας τους πολλους, αλλα και αυτος συ ωφεληθης μαλλον ψυχικως και σωματικως ευρες μεγαλην αναπαυσιν”.

Ταυτα τοινυν υποβαλλει τοις δηθεν αγωνιζομενοις εν τω σεμνειω. Αρχεται ουν εκαστος αυτων αποκαλυπτειν τον ιδιον λογισμον προς ον αν θαρρει αδελφον και δηθεν ως αστειαζομενος και μετριαζων, ινα μη καταγνωσθη ως φιλοδοξος, φησι· “Αρτι, κυρι ο δεινα, εαν εφρονουσαν οι αδελφοι, ου μη ειχον ποιησαι με ηγουμενον; “. Ο δε ισως αποκρινεται και λεγει· “Πιστευσον μοι, πατερ, συ μεν, οιδα οτι μετριαζεις, επει προ πολλου τουτο χρονου ενεθυμουμην εγω, αλλ’ ευλαβουμην ειπειν σοι περι τουτου, ινα μηπως ως τα παρα γνωμην σου λαλουντα μοι μεμψη”. Ειτα παλιν εκεινος φησι· “Καλως ειπας, αδελφε. Πιστευσον, ου χρηζω γενεσθαι, αλλ’ ινα μη αδιαφορος τις γενηται και το μοναστηριον καταστρεψη και τους αδελφους λυπηση, εαν ηθελον οι αδελφοι ινα εγενομην, και παντως ποιησαι ειχον σε οικονομον, τον δεινα και

δεινα κελλαριτην και αποθηκαριον, εγω δε εσχολαζον παντως εις μονα τα ψυχικα και ινα ημην απο των πραγματων ελευθερος". Ακουει ταυτα ο αδελφος και οτι οικονομον μελλει τουτον ποιειν, και απελθων θαρρει ταυτα τοις αδελφοις ους ειπε ποιησειν διακονητας.

Ταυτα τοινυν και τρεις εκ των ευλαβεστερων ισως ποιουσιν, αγνοουντες τας μεθοδους του πονηρου· τοις δε γε σαρκικωτεροις και αμελως εχουσι (246) περι την εαυτων σωτηριαν ταυτα υποβαλλει και υποτιθησιν ο εχθρος, την τρυφην, την δοξαν και την παρα παντων τιμην. "Και ινα μη εκ των υποκριτων, φησι, γενηται τις και ψευδοευλαβων τουτων, σπουδασον γενεσθαι συ. Ει γαρ μη τουτο ποιησεις, μελλεις παντως δεδεμεναις χερσι τω γενομενω παριστασθαι και ατιμαζεσθαι παρ' αυτου. Αλλα γαρ και εποχουμενος εσται εκεινος εν ημιονοις πολυτιμοις, συ δε πεζοπορων εση και κοπιων· εκεινω διαφορος ετοιμασθησεται τραπεζα και αρτος ωσαυτως και οινος, σοι δε η λαχανωδης και σπερματωδης και τοις πασι κοινη. Εκεινος καθεσθησεται επι θρονου και πρωτος, συ δε μεσον των αλλων η και των λοιπων εσχατος· αγαπα γαρ διαφεροντως τον δεινα, και ει γενηται ηγουμενος, υπερ σε τιμησας επανω σου προκαθισει αυτον, και πως βαστασεις την αισχυνην των αδεφλων; Ου μονον δε αλλα και ο δεινα ευλαβεστερος σου εστι, και ισως παρ' εκεινου προτιμηθη; Ετι δε ισως και απο των εμφανων και ενδοξων αποκειραι εχει, και μελλουσιν εκεινον μεν τιμαν ως ηγουμενον, εκεινος δε παλιν εκεινους ως αξιωματικους και ως αποκαρεντας παρ' αυτου τιμησει και σου υπερκαθισει αυτους, σε δε εις το διαζυγιον απολυσει η και παντελως ιστασθαι σε και διακονειν προτρεψεται. Και προς ταυτα τι αρα μελλεις ποιειν; Λαλησαι ου τολμας· εισι γαρ οι αγαπωντες αυτον και ευθυς επιστομισουσι σε. Ταχα δε ισως και τυψουσι σε αντιλεγοντα, και χειρων εσται η ατιμια. Υποχωρησαι της μονης καταγνωσις σου εστι, και πας ανθρωπος καταγελασεται και καταμεμψεται σε, και ουδε ευρησεις αλλαχου αναπαυσιν· ενθα γαρ απελθης, ως ξενοκουριτης παντων εσχατος ειναι οφειλεις. Υπομενειν ταυτα και ειναι εν τη μονη σου ου δυνασαι. Λοιπον ουν παση δυναμει αγωνισαι μη νικηση τις των ευλαβεστερων". (247) Ειτα σκεπτεται και λεγει εν εαυτω· "Παντες γινωσκωσι τον δεινα αδελφον και τον δεινα ευλαβεστερους και μελλουσιν εκεινους ζητειν καμε παραβλεψασθαι. Αλλ' απελθων εγω τον δεινα κρατησω αδελφον και τον δεινα· αυτοι γαρ τρυφαν αγαπωσι, παιζειν τε και χαιρεσθαι και της μονης εξερχεσθαι συνεχως και διαγειν εν οις θελουσιν. Αυτοις ουν και συνταξομαι. Αλλως τε και οσα αν μοι ειπωσι, και αυτοι αγωνισονται σπουδαιως ινα ηγουμενος γενωμαι". Τοιγαρουν και απελθων, ουτω κατα την

ματαιαν αυτου μελετην και ποιει. Φησι δε και τουτο προς εαυτον· “Ο δεινα αδελφος ευλαβης εστι και του πραγματος τουτου ου χρηζει, εχει δε συγγενεις και φιλους και βουλεται θεραπευειν αυτους απο της μονης. Απελθων λαλησω κακεινω, και ομοιως συνταξομαι”. Περιερχεται ουν το μοναστηριον συνεχως και απλως εκαστον παρακαλων κατ’ ιδιαν και συντασσομενος πληρωσαι παντων τα καταθυμια εν αγωνια και τρομω υπαρχει πολλω, φοβω του μη αποτυχειν του σκοπου.

Εκ τουτων ουν και ετερων πολλων σχισματα, διχονοιαι και στασεις γινονται εν τω μοναστηριω πολλαι, των μεν ευλαβεστερων προς το και εαυτους και αλλους ωφελησαι σπευδοντων, των δε σαρκικωτερων την εαυτων μονον δοξαν ζητουντων, το προσκαιρον κερδος και τας του σωματος ηδονας, του δε λοιπου πληθους ζητουντος κατα τας ιδιας επιθυμιας τον αγοντα και τω ομοιω προστρεχοντος. Συ ουν, πνευματικε αδελφε, ακουσον μετα προσοχης, παρακαλω, των εμων ρηματων· ου γαρ απ’ εμαυτου λαλησω, αλλ’ απερ ο μονος σοφος και ευσπλαχνος λαλησαι θελησει σοι.

(248) Εαν ης εν κοινοβιω αδελφων καθεζομενος, κατα του αποκειραντος σε πατρος μη θελησης γενεσθαι ποτε, ει και πορνευοντα, ει και μεθυοντα βλεπεις αυτον και τω δοκειν σοι κακως τα της μονης διεξαγοντα πραγματα, ει τυπτεσαι και ατιμαζεσαι παρ’ αυτου και πολλαις αλλαις καθυποβαλλεσαι θλιψεσι. Μη συγκαθεσθης τοις λοιδορουσιν αυτον, μηδε πορευθης μετα των μελετησαντων κατ’ αυτου. Υπομεινον δε αυτον μεχρι τελους μηδεν περιεργαζομενος των εκεινου κακων. Οσα ουν αγαθα βλεπεις ποιουντα αυτον, βαλε εν τη καρδια σου και εκεινων μονων βιαζου μιμνησκεσθαι· οσα δε απρεπη και κακα η εργαζομενον η λεγοντα ιδης, ταυτα σευτω επιγραφε και ως ιδια σου αμαρτηματα λογιζου και μετανοει εν δακρυσιν, εχων ως αγιον εκεινον και επικαλουμενος την ευχην αυτου.

Ει δε συμβη αυτω θανατος, και ετερον προβαλεσθαι ηγουμενον οι αδελφοι βουλονται, προσεχε εαν γινωσκη σου η συνειδησις ισον σου ειναι αδελφον τινα της μονης η και μειζονα λογω και εργω και πραξεσιν αγαθαις, και δια τουτο παρα των αδελφων εις ηγουμενον προτιμωμενον. Μη θελησης γενεσθαι αντιχριστος, τη βουλη του Θεου δηλαδη και τω αδελφων αντικειμενος, τω αγαθω και χρηστω, λογους λαλων η εργα επιτηδευων οπωσουν σκανδαλου και υπονοιας, ως αν αποστασης τινας των αδελφων εκ της προς εκεινον αγαπης και πιστεως, αλλα παση χαρα και ταπεινωσει καταδεξαι και συνεργησον καθαρως τη θελησει των αδελφων. Ει δε και ευλαβεστερον αλλον παρα τον ψηφιζομενον επιστασαι ειναι, ειπε τω μελλοντι γινεσθαι αδελφω κατ’ ιδιαν· “Κυρι αδελφε, συ

Θεου χαριτι ευλαβης υπαρχεις και πνευματικος, (249) και καθως επιστασαι, παντα εις δοξαν Θεου ποιειν οφειλομεν και εις σωτηριαν των ημετερων ψυχων. Και οιδας οτι αδελφος ημων ο δεινα ευλαβης εστι και εναρετος. Και αν κελευης, ας ποιησωμεν εκεινον ηγουμενον, και εχει καλως ποιμαναι πασαν την αδελφοτητα. Συναγωνισωμεθα δε αυτω παση δυναμει και ημεις, και τον μισθον, πιστευσον, ινα εξωμεν μετ' αυτου και συν αυτω και την συνειδησιν ημων ακατακριτον. Αλλα γαρ και αυτον εν τουτω τον Θεον θεραπευσομεν και παντες ημας επαινεσουσιν οτι ουχ εαυτους συνεστησαμεν, αλλ' ον ο Θεος ηθελεν". Ει μεν ουν εχει ταπεινωσιν ο αδελφος και την ψυχην απηλλαγμενην φιλοδοξιας, χωρις δε πασης προσπαθειας της εις τον ετερον, λεγει και αυτος αυτω ταυτα, και πασης αλλης πονηρας υπονοιας πληροφορει αυτον ο Θεος· και δεξεται παντως τους λογους σου και ευθυς υπακουσει σου. Και τηνικαυτα οι αμφοτεροι λαλειτε παση τη αδελφοτητι, και γινεται το θελημα του Θεου.

Ει δε συ μεν λεγεις απροσπαθως υπερ του πνευματικωτερου αδελφου, ο δε αδελφος ουχ υπακουει σου, αλλα προς δικαιολογιας κινηθη συνιστων εαυτον, γινωσκε οτι υπο φιλοδοξιας κατεχεται, και σπουδασον παντι τροπω, ως Χριστου διακονος, εκ καθαρω τω μαρτυριω της σης συνειδησεως τον πνευματικωτερον αδελφον γενεσθαι ηγουμενον. Ει δε και υποβληθεις παρα του εχθρου η και δοκιμαζων σε, λεγει σοι· "Γενου λοιπον συ, επει εκεινον ον λεγεις ουκ εω γενεσθαι, χαιρω δε εις σε", μη συγκατασπασθης τω παθει αυτου μηδε τω εκεινου πτωματι περιπεσης, αλλα φυλαξον σου την της ψυχης παρθενιαν αφθορον τω Χριστω, υπ' ουδεμιας επιθυμιας (250) κλαπεισαν προς ηδονης επιθυμιαν. Αλλα γαρ μητε υπο φοβου εκκλινης του αγαθου και τον πονηρον καταδεξη γενεσθαι, λεγων εν σεαυτω· "Μη φανω κωλυων και αντιλεγων περι του δεινος, ως ουκ εστιν αξιος της προστασιας· ειτα και μη βουλομενου μου γενηται και θλιψεις πολλας επαγαγει μοι". Αλλ' ει μεν των προκριτοτερων ης, ερωτωμενος μετα παρρησιας ειπον την αληθειαν και τους αστηρικτους εις το καλον στηριξον· ει δε των εσχατων και των μη καλως ειδοτων διακρινειν του δικαιου τον αδικον, τοις ευλαβεστεροις και πνευματικωτεροις εξακολουθησον.

Εαν δε και προς κακον ισως οι πλειονες η και παντες ομοφωνησωσιν, εχειν δε και των εξωθεν βοηθους επι τουτο επραγματευσαντο, παραχωρησον και μητε συνεργησης μητε κωλυσης, αλλα αφες τους κακους συντριβηναι παρ' ου εκριναν αρχεσθαι, ως αν και τον οικειον κερδησωσι πονον και ωφελειαν ουχ ευρησωσιν, επειδη πολλακις διδωσιν αρχοντα τω λαω <τω> απειθει ο Θεος κατα την καρδιαν αυτων. Και ταυτα μεν ουτως εστωσαν σοι βεβαια και αμετακινητα.

Ει δε μετα τον θανατον του προεστωτος ιδης την περι σε αδελφοτητα πασαν αστηρικτον, σαλευομενην πασαν υπο των πνευματων της πονηριας, και ταις της σαρκος επιθυμιαις και ηδοναις διασυρομενην και καταπιπτουσαν και μηδεμιαν εχουσαν βασιν μητε θεμελιον επι της πετρας, αλλ' οληνκλονουμενην και αλλον αλλαχη αδελφον τας χειρας απλουντα και περιδραξασθαι τι σπουδαζοντα, ουχ οπερ σωζει αυτον αλλ' οπερ συγκατασπα εις αδην και εις σκοτος (251) και πυρ ηδονων το σωμα και την ψυχην αυτου, αλλους δε παλιν σφριγωντας και περι την αρχην μαινομενους και την επιθυμιαν ταυτης ακρατητον εχοντας, ελεησον, συμπαθησον, σπλαγχνισθητι και οικτειρησον, πενθησον υπερ των τοιουτων και δακρυσον, ανιστορησον κατα νουν, ει καλως βλεπειν ηξιωσαι των σων αδελφων τα τραυματα, των σων μελων τα συντριμματα, του ολου σωματος την καταπτωσιν, και τον Θεον απο καρδιας μετα πονου και δακρυων ικετευσον στησαι της τοσαυτης κακιας την ρυμην και προς το κρειττον μεταστρεψαι τας καρδιας των αδελφων. Ορα δε την ροπην της καρδιας σου, μηποτε προσφερη την δεησιν περι σεαυτου, ως αν προτιμησωνται σε, και αντι ευλογιας καταραν σοι και οργην του Θεου προξενηση.

Εαν ουν ουτω ποιων και ουτως εχων ιδης των αδελφων σου τινας επι κακω ομονοησαντας και απαταν περιτρεχοντας τους απλουστερους αυτων, αλλα και παση σπουδη και δωροις εις βοηθειαν αυτων τους εξωθεν επισπωμενους, λυπηθητι και εν οδυνη καρδιας σου θρηνησον, οτι εις τοιαυτην τολμαν και σκοτωσιν οι μοναχοι κατηντησαμεν, ωστε ποιμαινειν επιχειρειν ημας διχα Χριστου τα του Χριστου προβατα, και δια ηδονην και απολαυσιν σωματος και χρηματων πορισμον και την εξ ανθρωπων τιμην. Φευ μοι τω ταπεινω και αθλιω, την αξιαν των αποστολων παντι τροπω λαμβανειν αγωνιζομεθα και την εκεινων εξουσιαν χρυσιω εξαγοραζομεν, μητε τον Θεον φοβουμενοι μητε τους ορωντας ημας αισχυνομενοι. Και θρονω μεν βασιλεως ουδεις επιβηναι τολμα μη θελησαντος εκεινου, αλλ' ουδε γραμματικου η ρητορος τινος αναλαβεσθαι ταξιν ιδιωτης (252) τυγχανων, ουδε επι λαου αναγνωναι αγραμματος ων, την δε των αποστολων αξιαν επιζητεις η και καταδεχη, μηπω την χαριν των αποστολων λαβων μηδε τους καρπους αυτης θεασαμενος γεωργηθεντας εν σοι! Και πως υποφερεις, αδελφε, το μεγεθος εννοησαι της τολμης; Ειπε μοι αγαπητε, εαν σε πασα η μεγαλη αυτη και πολυανθρωπος πολις παρεκαλει λεγουσα· "Ποιησομεν σε πραιποσιτον και του βασιλεως πρωτοβεστιαριον, και αναβησθι μονος εις το παλατιον και εισελθων λαλησον τω βασιλει περι ημων και παρακαλεσον αυτον ποιησαι ημιν τα και τα", σου δηλονοτι εις παλατιον μη εισελθοντος ποτε, αλλα αγνωριστου τυγχανοντος και αυτω τω βασιλει, ως

ξενου πασι τοις εν τω παλατιω, αρα ετολμησας αν ποτε τουτο ποιησαι η αποδεξασθαι το αξιωμα; Παντως ομολογησεις ως ουκ ποτε διαπραξασθαι τετολμηκας, αλλα και τους ταυτα σοι λεγοντας ως μαινομενους και εκφρονας μαλλον εμεμψω και κατεγελασας, και το αξιωμα ουχ ως τιμης αλλ' ως ατιμιας και κολασεως προξενον απερριψω. Ει τοινυν αδυνατως εχομεν επι ανθρωπινων πραγματων τοιαυτα ποιειν, ου φρικτον σοι εστι και δοκει το αναλαβεσθαι αποστολικον αξιωμα προπετως, αδελφε; Και πλησιασαι τω απροσιτω φωτι και μεσιτης Θεου και ανθρωπων γενεσθαι μικρον σοι λελογισται; Και ως ευκαταφρονητος η επιχειρησις τουτου του πραγματος; Ουαι μοι, αδελφε, φοβουμαι οτι εις παντελη κατηνεχθημεν σκοτωσιν και δια τουτο αγνοουμεν οποιων κατατολμωμεν πραγματων. Ει γαρ εγινωσκομεν, ουκ αν εις τοσουτον ποτε αυθαδειας και τολμης ηλασαμεν, ωστε των θειων κατορχεισθαι πραγματων και πλειονα την τιμην και τον φοβον φυλαττειν (253) τω επι γης βασιλει υπερ τον αθανατον βασιλεα Χριστον. Τοιγαρουν μη παυσωμεθα εαυτους ανακρινοντες, και τους εις τοιαυτην αναξιως επιβαινειν επιχειρουντας αρχην παντι τροπω ανατρεπειν και εκκοπτειν της εγχειρησεως· αλλα σπουδασωμεν οσον το εφικτον κωλυειν αυτους της παραλογου ορμης, ινα και αυτους του κριματος απαλλαξωμεν και ημεις βιωσωμεν ασφαλεστερον.

Εαν δε, καθως ειρηται, ουδενα ορας εν τω μοναστηριω αδελφον εμμαρτυρον βιον εχοντα και πνευματικον εργω και λογω τυγχανοντα, παντα δε τον τυχοντα απλως επιπηδωντα και αναξιως τη ποιμενικη αρχη, και προς βλαβην μεν σπουδαζοντα των αδελφων, προς απωλειαν δε της ιδιας ψυχης, ερευνων δε ακριβως ευρισκεις σεαυτον πασης μεν απηλλαγμενον φιλοδοξιας, πασης δε ηδονης και επιθυμιας σωματικης ιχνος ουκ εχοντα, φυλαργυριας δε και μνησικακιας το παντελες καθαρευοντα, πραοτητα τελειαν και αοργησιαν εχοντα, αγαπην δε τοιαυτην εις τον Θεον εχοντα ως εκ μονης της ακοης του ονοματος του Χριστου αναπτεσθαι τω ποθω ευθυς και καταφερειν τα δακρυα, και προς τουτοις υπερ τον πλησιον πενθουντα και ηγουμενον ιδια τα αλλοτρια σφαλματα και εαυτον παντων απο ψυχης αμαρτωλοτερον εχοντα· και τελος, εαν πλουσιαν εν σοι ορας την χαριν του Αγιου Πνευματος, φωτιζουσαν και ως ηλιον αποτελουσαν τα εντος της καρδιας σου, και το της βατου θαυμα εναργως κατανοεις εν σοι εκτελουμενον, ως καιεσθαι μεν εν τω ενουσθαι τω απροσιτω πυρι, μη κατακαιεσθαι δε δια το απηλλαγμενην ειναι παντος παθους την σην ψυχην· ετι δε ει ουτω ταπεινουσαι, ως νομιζειν εαυτον ανικανον και αναξιον, (254) της ανθρωπινης φυσεως επισταμενος την ασθενειαν; θαρρεις δε τη ανωθεν χαριτι και τη εξ αυτης ικανοτητι και προθυμως επιχειρεις

τω πραγματι, τη ζεσει ταυτης αναγκαζομενος παντε τε λογισμον ανθρωπινον απωθουμενος, και την ψυχην αυτην δια μονην την του Θεου εντολην και την αγαπην του πλησιου υπερ των αδελφων προτιθεμενος· και προς τοις ειρημενοις, εαν γυμνον εχης τον νουν πασης κοσμικης ενθυμησεως, ενδεδυμενος δε ης τον φωτοειδη χιτωνα της ταπεινωσεως, ωστε μητε τοις σνεργουσι καν ψιλως την καρδιαν προστιθεσθαι μητε τοις αντιπραττουσιν αηδιζεσθαι, αλλ' ολως ισος ειναι προς παντας τη απλοτητι και αγαθοτητι και τη ακακια της καρδιας σου· μηδε τοτε ανευ βουλης του σου πνευματικου πατρος της αρχης επιβηναι τολμησης, αλλα ταπεινωθητι και μετα ευχης αυτου και προσταξεως τουτο ποιησον, και επιβηθι της αρχης δια μονην την σωτηριαν των αδελφων.

Αλλ' εαν οιδας τον σον πνευματικον πατερα μετοχον ειναι του αυτου Πνευματος, της αυτης ηξιωμενον γνωσεως τε και δωρεας, ινα μη τα εναντια του θειου θεληματος αλλα κατα το αυτο χαρισμα και μετρον λαληση σοι τα δοκουντα Θεω και τα συμφεροντα τη ψυχη σου, ως αν μη ευρεθης πειθαρχων ανθρωπω και ου Θεω, και απογυμνυμνωθηση της δοξης και του δοθεντος σοι θειου χαρισματος – εαν γαρ συνεργον ευρησης αγαθον και πνευματικον συμβουλον, ισθι οτι ασφαλεστερα σου εσται η επιχειρησις και ταπεινοτερον σου το φρονημα γινεται – ταυτα τοινυν παντα και τουτων πλειονα ετερα εαν βλεπων βλεπης, ευρησεις αληθως και απο σεαυτου γνωσεις, (255) μαλλον δε παρα του ηλιου της δοξης μαθησει, ει αρα και τω ηλιω ποτε ενητενισας.

Ει δε η προβλησις τοιαυτη και ουτω δυσκολος και εις το γενεσθαι ταυτην κατα Θεον δυσνοητος, πολλω μαλλον η των πραγματων αυτων εγχειρησις και διοικησις, και η προς τους πειρασμους υπομονη, και η προς τους πολεμους λεπτοτατη διακρισις. Δια δη τουτο ολιγα ταυτα, εξ ων μαθειν και γνωναι κατηξιωθημεν, δηλα τη αγαπη υμων δια της κατηχησεως ταυτης ποιησαι ωηθημεν δειν· περι δε των λοιπων, ινα μη εκπομπευοντες φανωμεν τα εν τοις μοναστηριοις γινομενα, τον νουν και την χειρα επεσχομεν, αλλα γαρ τα των αλλων απαντα καταλειψαντες επι τον ποιμενα τον λογον ιθυνωμεν.

Βλεπων τοινυν βλεπε την σην καρδιαν, πατερ πνευματικε, μαλλον δε τον οφθαλμον αει της σης διανοιας εκπλυνε και καθαρον ειναι περιποιου και αθολωτον, δι' ου και την καρδιαν εση βλεπων την σην, και τα των εγχειρισθεντων σοι προβατων, μαλλον δε πατερων και αδελφων, διαγινωσκειν καλως και πρεποντως οικονομειν. Σωμα γαρ, ως ακουεις, η εκκλησια εστι και κεφαλη ταυτης υπαρχει ο προεστως· καθαπερ τα μεν αλλα μελη του σωματος εν καθ' εν μιαν εχει ενεργειαν, οιον ο πους εις το περιπατειν, η χειρ εις το κρατειν και εργαζεσθαι, η δε κεφαλη του

ολου σωματος εστιν η συστασις, ως και πασας εχουσα εν εαυτη τας αισθησεις και τον νουν και τον λογον αυτον· ουτω και οι εν τη μονη αδελφοι ου παντες πασας, αλλος δε αλλο τι ενεργειν και διακονειν πεφυκεν. Οθεν και μολις μιαν η δυο των αρετων εν ταυτω ευρησεις εν υπηκοω ενι (256)- και ουδεν θαυμαστον· μελη γαρ εκ μερους εισι -, ο δε γε προεστως πασας απαιτειται τας αρετας εχειν εν εαυτω, και ου μονον τας ψυχικας αλλα δη και αυτας τας σωματικας, μαλλον δε συν ταις αρεταις και αυτα τα μυστικα και μεγαλα χαρισματα. Ωσπερ γαρ η του ανδρος κεφαλη εχει μεν απο της εξωθεν διαπλασεως και ευπρεπειας το περικαλλες και το τιμιον, αχρειος δε υπαρχει και ατιμος πασιν, εαν μη και τον νουν και τας αισθησεις σωας και ακεραιας εχη, ουτω δη και ο προεστως· ου μονον γαρ απο των ψυχικων και σωματικων αρετων οφειλει κατακοσμεισθαι τε και φαιδρυνεσθαι, αλλα και απο των πνευματικων χαρισματων πλειονως εγκαλλωπιζεσθαι, επειδη αλλο αρετη και ετερον χαρισμα. Αι μεν γαρ αρεται εξ ημετερας κατορθουνται σπουδης και εξ οικειων πονων συναγονται, τα δε πνευματικα χαρισματα δωρα εισιν εκ Θεου τοις αγωνιζομενοις διδομενα.

Οιον τι λεγω; Η νηστεια και η εγκρατεια αρετη εστι· μαραινει γαρ τας ηδονας και τας πυρωσεις συστελλει του σωματος. Ταυτα δε της ημετερας εισι προαιρεσεως εργον· το δε αθλιπτως και απονως ταυτας μετερχεσθαι και εις αγνειαν φθασαι και τελειαν απαθειαν, τουτο δωρον Θεου και χαρισμα υψηλοτατον. Παλιν, το κρατειν οργης και θυμου αγωνος εστι θαυμαστου και πονου σφοδρου, το δε εις ακινησιαν τουτων ελθειν και γαληνην κτησασθαι καρδιας και τελειαν πραοτητα, Θεου μονου εστιν ενεργεια και της εκεινου χειρος μεταποιησις. Και παλιν, το διασκορπισαι και διαδουναι τα υπαρχοντα παντα τοις πενησι και γενεσθαι πτωχον ζητουντα ελεημοσυνην της ημετερας υπαρχει θελησεως, το δε μη επιθυμειν τινος (257) αλλα μετα χαρας και ευφροσυνης υποφερειν της πτωχειας την καμινον, μυστικη τις υπαρχει και θεια ενεργεια. Ουτω πασα πραξις καλη τε και αγαθη κατα την του Κυριου εντολην γινομενη αρετη γινεται· αλλα καθαπερ ο γεωργος κοπια μονον αροτριων και σκαπτων και καταβαλλων εις γην τα σπερματα, Θεου δε δωρον το και φυηναι ταυτα και δουναι καρπον οψιμον τε και πρωϊμον, ουτω και επι των πνευματικων ευρησεις εν αληθεια γινομενον. Ημετερον μεν γαρ εστι το πασαν πραξιν μετελθειν και μετα πονου και κοπου σφοδρου τα σπερματα των αρετων καταβαλειν, Θεου δε μονου δωρον και ελεος το και βρεξαι υετον της αυτου φιλανθρωπιας και χαριτος και καρποφορον αποτελεσαι την ακαρπον των καρδιων ημων γην, ως αν ο καταπεσων του λογου κοκκος εν ταις ημεταις ψυχαις νοτιδα θειας μεταλαβη

χρηστοτητος και φυεις αυξηθη και εις δενδρον μεγα φθαση, γενεσθαι εις ανδρικην δηλαδη τελειοτητα του μετρου της ηλικιας του πληρωματος του Χριστου.

Χρη ουν σε, τον ποιμενα των προβατων Χριστου, πασαν, ως ειρηται, κεκτησθαι σωματικην τε και πνευματικην αρετην, ως κεφαλην του λοιπου σωματος της υπο σε Ισραηλιτικης εκκλησιας, ινα ως εις αρχετυπον καλον προς σε οι αδελφοι αποβλεποντες, καλους και αυτοι τους χαρακτηρας και βασιλικους οτι μαλιστα εν εαυτοις εγχαραξωσι. Μη δη ουν η εν σοι σαλπιγξ ηχειν ησυχαση ποτε, αλλα τοις μεν την ερχομενην ρομφαιαν επι τους απειθεις και ατεραμονας προλεγε, ινα καν την σην παρακουομενος ρυσην ψυχης (258) της φοβερας οργης του Θεου, τους δε νουθετει, διδασκε, παρακαλει, εσθ' οτε και δεομενους ελεγχων και επιπληξεων ευκαιρως ακαιρως επιστηθι, επιπλησσων, επιτιμων και ανακοπτων τας επι κακω εγχειρησεις αυτων, καθο σοι εντελλεται ο θειος αποστολος. Ανοιξον σου τα σπλαγχνα επι παντας επισης τους σους αδελφους, και την μεν αγαπην ισης εξεις επι παση τη εν σοι αδελφοτητι, την δε τιμην ενι εκαστω κατα την αξιαν και το μεγεθος της αρετης απονεμεις αξιως, μη προτιμων του πνευματικου και εναρετου μηδε αυτον ον εχεις πρωτον εν ταις διακονιαις της ποιμνης σου. Οι μεν γαρ διακονουντες την αξιαν επιφερονται των εν ταις Αποστολικαις Πραξεσιν αναγραφομενων επτα διακονων, οι και ως πνευματα εισι λειτουργικα εις διακονιαν αποστελλομενα, και τον μισθον εικοτως, αδολως ως εκεινοι και πιστως διακονουντες, διχα πασης αισχροκερδιας, μεγαν ενθεν τε κακεισε κομισονται. Οι δε τη προσευχη και τη ησυχια και τη διακονια προσκαρτερουντες του λογου εν υπομονη εργων αριστων ασκησεως, αυτων των αποστολων και κορυφαιων την αξιαν συν σοι επιφερονται, ους και ως συνεργους εξεις εν τω Ευαγγελιω της πνευματικης σου διδασκαλιας, αναδεχομενους τα βαρη των αδελφων και ανακουφιζοντας σε των πονων, μεσον δηλαδη των λοιπων κυλιομενους ως λιθους τιμιους.

Ουκ εστι σοι αναπαυσις σωματος εν τουτω τω εργω, απολαυσις ουδεμια. Αι νυκτες ισα και ημεραις (359) δαπανηθησονται σοι εις την φροντιδα των καταπιστευθεισων σοι ψυχων, ινα μη θηριαλωτος μια εξ αυτων γενηται, η τη αρκτω της επιθυμιας καταβρωθεισα η τω δρακοντι του θυμου καταποθεισα η τοις γυψι των λογισμων της επαρσεως διαμερισθεισα, και πολλαι η μια και του ενος γενηται εις ετεροτητα διαμερισθεισα, αλλ' ινα σωον το ποιμνιον σου και πολυτοκον ανασωσης τω αρχιποιμενι Χριστω τω Θεω, ολον καρποφορον, αρετων πληρες, γνωσει πεφωτισμενον τη θεια, μη ψωραλεον η ωτοτμητον η χωλον ολως επιφερομενον. Ουτω γαρ και πολλους σωσεις, τελειους εν τελειοις

τοις εργοις απεργαζομενος, εν μηδενι μηδαμως λειπομενους, ολους αγνους, καθαρους απο ρυπαρων εργων τω Χριστω σου προσαγων, και εαυτον μεγαλων αξιωσεις των ανωθεν αμοιβων, ομοσκηνος των αποστολων και των ποιμενων Χριστου γενομενος και συμβασιλευων αυτω τω Υιω του Θεου εις απεραντους αιωνας.

Κανων ευθυς ο σος εστω βιος προκειμενος μεσον των αδελφων και πατερων σου, ινα τα των αλλων σκαμβα εν αυτω απευθυνωνται, μη φιλοϋλος, μη φιλοδοξος, μη φιληδονος, μη φιλοτραπεζος, μη φιλοινος, μη περπερος η ευτραπελος η φιλαργυρος, μη θυμωδης, μη κενοδοξος, μη υβριστης, μη μνησικακος και κακον αντι κακου αποδιδους. Αλλ' εστω μαλλον ακτημων, μισοδοξος, μισων ηδονην πασαν του βιου και ευπαθειαν της σαρκος, ταπεινος, ευτελης, ευκατανυκτος, προσηνης, πραος, αοργητος, αφιλαργυρος, απραγμων, ησυχος, ευσταλης, υπομονητικος, πιστος, εγκρατης, εμμεριμνος, αγρυπνος, σπουδαιος, ζηλωτης, φροντιδα ποιουμενος (260) των καταπιστευθεισων σοι ψυχων ως οικειων μελων, ει δεοι δε τιθεις και την ψυχην σου καθ' εκαστην υπερ αυτων, μη προτιμωμενος ετερον τι των του κοσμου πραγματων της αγαπης αυτων. Και γαρ επει των λοιπων αυτος προεκριθης εις το ποιμαινειν την λογικην ποιμνην του Δεσποτου σου και Θεου, δει σε κατα τον αυτου λογον εσχατον παντων ειναι τω φρονηματι και τη κατα Θεον ταπεινωσει σου, ινα ως δυνατος μεν τα ασθενηματα βασταζης των αδυνατων, ως δε ιατρος τα παθη θεραπευης και το νοσηματα των νοσουντων κατα ψυχην, ως δε ποιμην το πλανωμενον επιστρεφης και το καλως εχον πολυτοκον εργαζη ταις αρεταις, το δε ψωρας γεμον και ανιατως εχον της αγελης σου τεμνης της λογικης, ινα μη και τοις υγιεσι των λογικων σου προβατων μεταδω του νοσηματος.

Σπευδε ουν επαυξανειν το ποιμνιον του Δεσποτου σου. Μη προς ανεσεις η τρυφας εκκλινης του σωματος, μηδε το εριον και το στεαρ καταδαπανησης κακως των προβατων Χριστου, εαυτω μαλλον η τοις αδελφοις σου τα της μονης θησαυριζων απολαυσεως ενεκεν. Μη δια δοξαν ανθρωπινην πραξης η λεξης τι των μη ανηκοντων τη μονη σου πραγματων, μη συνεχεις αγαπησης τας προοδους ποιεισθαι εν ημιονοις πολυτιμητοις και τοις επομενοις ομου και προαγουσιν. Αρκετον γαρ σοι και απαξ του μηνος εξερχομενω τας αναγκαιοτερας εκτελειν διακονιας και υποθεσεις της ποιμνης σου, τας δ' αλλας οι διακονουντες ποιησουσι, το απερισπαστον σοι διατηρουντες εν τη διακονια του λογου και τη επιμελεια δηλονοτι μετ' ευχης (261) προσκαρτερουντι των αδελφων. Μη εαυτω μεν τραπεζας ετοιμαζης πολυτελεις, τοις δε γε τεκνοις ταπεινας και αναρτυτους και καταπεφρονημενας, αλλα κοινη μεν η τραπεζα ανευ τινος αρρωστιας και υπαντης

φιλων, των του αυτου σοι και φρονηματος και βιου, σοι τε και τοις τεκνοις εστω· ειτε δια λαχανων εφθων και σπερματων, ειτε και δια ιχθυων απαξ της εβδομαδος κατα Κυριακην ημεραν και Δεσποτικην εορτην παρα του κελλαριτου κοινως ετοιμαζεται.

Ουκ εση θυμω και οργη και κραυγη κατα των σων φερομενος τεκνων και αδελφων ανευ τινος πραγματος κινδυνον προξενουντος ψυχης, αλλα ηπιω λογω και φθεγματι διδαξεις αυτους πως δει περιπατειν εκαστον και μεσον της αδελφοτητος αναστρεφεσθαι. Τους νεους και αστηρικτους διδαξεις φειδεσθαι εαυτων τε και των λοιπων αδελφων, ινα μη προξενοι τοις ορωσι γινωνται βλαβης δια τε του βαδισματος και της ακαταστασιας των ηθων και της παρρησιας και των ατακτων της νεοτητος επιτηδευματων. Τους εν τη ασκησει χρονισαντας εν λογω διδαξεις συνεσεως την υπομονην των επερχομενων πειρασμων απο του εχθρου, την ταπεινωσιν, την συντριβην της καρδιας, την κατανυξιν, τα δακρυα, την επιμελειαν και παραστασιν της ευχης, το μακαριον πενθος και του ειναι και γινεσθαι δια λογου και πραξεως των λοιπων εις ωφελειαν. Τους ιερεις την ευλαβειαν, την ησυχιαν, την μελετην των θειων Γραφων, την ειδησιν ακριβως των αποστολικων κανονων και παραδοσεων, την των δογματων ορθοτητα, την καθαροτητα της καρδιας, την επιμονον προσευχην και κατανυξιν, (262) την του θειου βηματος εν φοβω Θεου και τρομω παραστασιν, το της ιεουρουργιας μυστηριον, την αποκαλυψιν των του Θεου μυστηριων, επειδη αυτοις δεδοται γνωναι τα μυστηρια της βασιλειας των ουρανων κατα την του Κυριου φωνην, ινα ωσι παση αδελφοτητι και τοις εξω αλας θειον και φως, λογον ζωης εν εαυτοις εχοντες.

Ει δε κατα των ατακτων δει σε ποτε εν ραβδω και βακτηρια ευλογω κινηθηναι θυμω προς το ανακοπην τινα ποιησασθαι του κακου και αναστειλαι λοιμωδη φθοραν εν αυτοις, ινα μη επι το χειρον επεκτανθη τα της φαυλης εργασιας και διαθεσεως, ουδε τουτο απαδον εκριθη τοις αποστολοις εν ταις αυτων διαταξεσι και τοις θεοφοροις πατρασιν ημων. Πασα γαρ κινησις και πασα πραξις ημων, η κακιαν μεν αναστελλουσα και διωκουσα, δικαιοσυνη δε βοηθουσα και αρετη, επαινετη τε εστι και θεαρεστος και πασιν ευαποδεκτος τοις δικαιοις. Και μαρτυς Ιησους, φραγγελιω τυπτων τους ατεραμονας Ιουδαιους, εμποριου οικον τον οικον πεποιηκοτας της προσευχης, και τας τραπεζας των κολλυβιστων ανατρεπων. Μη ουν εν προσποιησει πραοτητος δια μονον επαινον των ανθρωπων, μικρου τινος πραγματος παρ' εντολην Θεου γενομενου επι καταστροφη των αποστολικων κανονων και διαταξεων και εφ' υβρει του ευαγγελικου βιου και της των μοναχων καταστασεως καταφρονησης, αλλα τον σον μιμουμενος Ιησουν και

Θεον, (363) εμβρινωμενος και εαυτον απαθως εκταρασσων, εκδικησιν ποιου των εντολων του Θεου και των τεθεντων κανονων υπο των αποστολων αυτου. Εστω σοι μετα παντων και επι τη εξετασει των λογισμων εκαστου ακριβεια, ως αν ειδειης τινες μεν αυτων συστασεως δεονται της των ευχομενων και κοινωνουντων, τινες δε αφορισμου και της μετα δακρυων μετανοιας και στασεως των μετανοουντων, ινα μη την εκκλησιαν Θεου αντι ναου αγιου σπηλαιον ληστων η πορνειον εν αγνοια η γνωσει ποιησης κατα προσπαθειαν, και ουκ εκφευξη το φοβερον επι τουτω κριμα της οργης του Θεου.

Ισθι γαρ οτι εκαστω των τοιουτων καταλληλον οι αυτοπται του Λογου και μαθηται τον τοπον εικοτως απενειμον. Και δει σε της αναγνωσεως μαλλον των διαταξεων και των κανονων αυτων επιμελως εχεσθαι, ινα ειδως εση τινα τα των εις Χριστον πιστευοντων εισι κεκρυμμενα μυστηρια, και μη σφαλη ποιων τα μη τη θεοσεβεια προσηκοντα. “Ευλαβεις ποιησεις” κατα το γεγραμμενον “τους πνευματικους σου υιους” και διδαξεις αυτους ευλαβεισθαι απο των ιερων τε και θειων τοπων ομου και σκευων του ηγιασμενου ναου του Θεου και της λειτουργιας αυτου, επειδη γεγραπται· “Μακαριος ανθρωπος ο παντα δι’ ευλαβειαν καταπτησσων”. Μονοις γαρ, ισθι, τοις ιερωμενοις και τοις εξ αγωνων και μετανοιας δια δακρυων καθαρθεισι πολλων και των αχραντων μετεχουσι μυστηριων Χριστου ηγιασμενοις και ευλαβεστατοις (264) των μοναχων η λειτουργια των τοιουτων και το απτεσθαι αυτων παρα των πατερων και αποστολων αφιερωθη. Ου συγχωρησεις πασι και τοις βουλομενοις την του θειου βηματος εισοδον, αλλ’ η μονοις, ως ειρηται, τοις ιερωμενοις και ηγιασμενοις των ευλαβεστερων αδελφων και πατερων σου, τοις δε λοιποις και ατακτως περιπατουσι των αδελφων - ορα τι σοι λεγεται - αποκλεισεις αυτην. Πολλοι γαρ, ευ ισθι, εκ της των τοιουτων καταφρονησεως τεμνονται της παρουσης ζωης, και παντως παρορωντος σου τουτο γινεσθαι, το αιμα των τεμνομενων δια τουτο της ζωης εκ των χειρων σου απαιτηθησεται.

Ταυτα, ω ποιμην των προβατων Χριστου, και τουτων ετι πλειονα, α ειδεναι ακριβως και ποιειν σπουδαιως οφειλεις εις φυλακην του ποιμνιου σου. Τοιγαρουν και ει σαυτον εγνως εις τοσαυτην ελασαντα ικανοτητα και τοιουτων ευμοιρησαντα χαρισματων, ως εκ μονου του εκλαμποντος απο σου φωτος των καλων εργων και της ενθεου σοφιας και γνωσεως φωτιζεσθαι παντας τους πλησιαζοντας σοι των ιδιων και αλλοτριων, ποιμαινε θαρρων τα προβατα Χριστου τω επιστημονι λογω της δοθεισης σοι χαριτος εμπρακτως, κατα τον ορον και νομον τον προαποδοθεντα σοι ανωθεν, και βοσκε τα αρνια αυτου εις νομας σωτηριους των

αυτου εντολων, εως ου αυξηνθωσι και εις μετρον ηλικιας αναδραμωσι του πληρωματος του Χριστου, και εξεις (265) πολυν εξ αυτου τον μισθον του γενεσθαι των αυτου αποστολων συνθρονος και ομοσκηνος· ει δ' ουν, αλλα συσταληθι προς εαυτον, ει τι μοι πειθη κηδομενω της σωτηριας σου, επειδη ο Θεος ημων πυρ καταναλισκον εστι, ω η δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος ΙΘ΄. (266)

Οτι ου χρη επι μονοις τοις λογοις και ταις υποσχεσεσι θαρρειν των ανθρωπων, αλλ' εκ των εργων το πιστον βεβαιουσθαι των λογων αυτων. Και οια τις εστιν η των αληθινων διδασκαλων διαθεσις και αγαπη προς τους μαθητευομενους αυτοις. Και οποια τα σπλαγχνα και η φροντις αυτων. Και οπως υπερ αυτων εντυγχανουσι τω Θεω.

Αδελφοι και πατερες και τεκνα, την αρχην της υμετερας προς με φιλιας γινωσκει εκαστος, οπως τε γεγονε και δι' οιας προφασεως· ωσαυτως και περι του μετρου της προς Θεον υμων αγαπης και πιστεως υμεις οιδατε. Εγω γαρ ακριβως λεγειν περι αορατου πραγματος ουκ επισταμαι, απο λογων δε μονων περι των τοιουτων πληροφορηθηναι αμηχανον. Πολλακις γαρ ο μη επηγγειλατο τις εν λογω, εργω τουτο πεποιηκεν αιφνης και ο μεθ' ορκων συνεθετο, εν καιρω δεοντι μεταμεληθεις εισαπαν απειπατο· και τουτο ευρης γινομενον εν τοις πλειοσι. Σπανιοι γαρ ως αληθως οι ταις τρικυμιαις του βιου μη σαλευομενοι, μηδε ταις ακανθαις αυτου συμπνιγομενοι, μηδε ταις (267) ηδοναις δελεαζομενοι και δουλουμενοι χρημασι, δι' α ψευδος απαν επιτηδευεται. Δια τουτο λογοις μονοις ελπιζειν και ως επ' εργοις βεβαιοις επιστηριζεσθαι εν τοις του Θεου ειναι μονοις αρμοδιον, οις αυτος ημιν επηγγειλατο. Εχει γαρ και μονος εκεινος το ατρεπτον και ουδαμου εφανη διαψευδομενος. Ανθρωπων δε των ουχ ισταμενων, αλλα περι πολλα στρεφομενων και πλανωμενων ο λογοις μονοις επερειδομενος, ανεμους εξει και ματαιοις ονειροις χαρησεται. Ουδεν γαρ ουτω των αλλων απαντων ως λογισμος ανθρωπου το αστατον και ευμεταβολον εχει, τοτε μονον ισταμενος, οτε τα ρεοντα παντα και κτιστα και ορωμενα παρωσαμενος το σκοτος περασει ο περιβεβληται, και τοις αορατοις και εστωσι καταμιγησεται. Επει ουν ταυτα ουτω λογιζομαι και υμεις οιδ' οτι συμμαρτυρησετε μοι τω λογω, ακουσατε και την αιτιαν, δι' ην ταυτα προς υμας λεγω, και το παθος ο πεπονθα.

Ηλθετε προς ημας μετ' εμπυρου αγαπης και πιστεως, ως εκ των λογων υμων εστοχασαμην και του προσωπου, και οτι ου

βιασθεντες παρα τινος, αλλ' οικοθεν επι τουτο ορμησαντες. Ουτως ουν υμας θεασαμενος και τοιαυτα φιλοχριστα παρ' υμων ακηκοως ρηματα, απεδεξαμην και την πιστιν και την προαιρεσιν και υπερ απαντας προσεπαθησα απαθως εις υμας και, ομολογω, αγαπην προσελαβομην πλειονα, καν παντας αγαπαν εξ ισου προστεταγμαι. Επει δε δε ο της αρχης αυτης αιτιος, ο κυριος λεγω Θεοφυλακτος – προς αυτον γαρ μοι λογος – προσεθετο παλιν ελθειν και πολλακις προς την ημετεραν ταπεινωσιν μετα πλειονος της προθυμιας και θερμης οτι μαλιστα της αγαπης – λαμπει γαρ αυτη τοις ορθως βλεπουσι και κρυβηναι ου δυναται -, ον και ως αδελφον εδεχομην και ουτω τουτον ηγαπησα ως (268) μαυτον, ει πιστευει μοι λεγοντι, της εμης ψυχης φυσικως κινουμενης και ιν' ουτως ειπω εκκαιομενης τω ερωτι, λογους ειπε και συνταγην τω Χριστω εποιησατο, ην ακουσαι παρ' αυτου ουδεποτε προσεδοκησα, ρηματα α αυτος ο Θεος απεγραψατο και την εμην καρδιαν ως βελος ετρωσαν, ου μονον δε, αλλα και πυρ γενομενα εν αυτη διαπαντος με και δαπανωσι και καταφλεουσιν – ου μη γαρ κρυψω α μηδεν ηδικηκως υμας παρ' υμων πεπονθα -, ταυτα με ημεραν και νυκτα ισον αλγειν πεποιηκασι, ταυτα και γλυκυτητα υπνου αποδιωκουσι και τροφην αποσειεσθαι αναγκαζουσι. Διψα δε μοι πεπαυται υδατος εν τω αει διψαν των ρηματων την εκβασιν, το δε φως του αισθητου ηλιου ουδολως καθοραν βουλομαι, επιθυμω γαρ ιδειν ποτε τον εμον αδελφον τω νοητω ηλιω θερμως προσερχομενον. Δακρυα μου και αυτα θερμοτατα ρεουσι και Χριστω υπερ του πεποθημενου προσφερονται, οπως εκπλυθη δια τουτων και νοερως αναβλεψας τον εαυτου Ποιητην επιγνωσεται. Στεναγμοι εκ βαθους μου της καρδιας εκπεμπονται, ιν' εκ βυθου των κακων ανενεγκω ψυχην ην ηγαπησα. Επι προσωπον κειμαι διαπαντος ολολυζων, οπως κατω κειμενον αναστησω τον εμοι προσφιλεστατον. Τον Παντοκρατορα Κυριον επικαλουμενος ανακραζω, ινα του κοσμοκρατορος των δεσμων εξαρπαση τον εκουσιως κρατουμενον. Ποιω δε και λεγω ισως και ετερα, α γραφειν ου δικαιον, Θεω δε μονω γνωστα, προς ον και γινονται. Και ει ψευδομαι η απλως και ως ετυχε μεχρι και μονου ενος ρηματος ειρηκα και ουχι εργω ταυτα επληρωσα, μη λογισθειην μετα των πιστευοντων επι τον Κυριον, (269) μηδε την δοξαν των αγιων θεασαιμι, αλλα αποτυχω της ελπιδος, δι' ην τον κοσμον κατελιπον.

Ταυτα εισιν α παρ' υμων πεπονθα και ταυτα απερ ηδικημαι. Ειπατε ουν και υμεις τινι εκ υμων τοιαυτην λυπην προεξενησαμεν; Αποδοτε, αδελφοι, ισην και υμεις την αγαπην εμοι τω εξ αγαπης τυραννουμενω. Βεβαιωσατε τους λογους υμων εργοις, ινα μικραν αναψυξιν ευροιμι. Φανερωσατε μοι, ει αληθως αγαπατε με, τας

βουλας των καρδιων υμων. Γνω καγω μη μονον τοις λογοις, αλλα ταις πραξεσιν, οτι ο Θεος μεθ' υμων γεγονε και ουκ εις κενον εκοπιασα. Ει δε μη βουλεσθε, τι μοι βαρος ελθοντες προεξενησατε και υποχωρουντες πλεον καταβαρυνετε; Βαρος ο και χαραν αφραστον και λυπην απειρον εν εμοι επεργαζεται, το παραδοξοτατον· χαραν μεν οτι υπερ υμων ευχομαι και ευφραινομαι ελπιζων απολαβειν υμας, λυπην δε οτι φοβουμαι μη συμπνιγητε τω κοσμω και απατηθεντες Χριστω ψευσησθε, οπερ φριττω εννοων και εξισταμαι. Και τουτο εστι της εμης ψυχης η δαπανη και ουκ εα με αναπαυθηναι η χαρηναι. Και πενθων δια τουτο και σκυθρωπαζων εγω εν αληθεια πορευομαι και την ζωην μου θρηνων απολεγομαι, οτι ου κερδος ηγουμαι τον μονος σωζεσθαι ουδε χωρις υμων δοξαζειν θελω τον Θεον. Ει μεν ουν ικανα ταυτα το κατ' εμε, απολογησασθε και υμεις ειτι βουλεσθε, και οιω μερει προστιθεσθε ειπατε, και εργω τον λογον κυρωσατε, ινα η ευφραινομενος εσομαι η παλιν ωσαυτως λυπουμενος. Ελπιζω δε και αορατως βλεπων προς Κυριον ευχομαι οτι ου ψευσεσθε ουδε αλλα αντ' αλλων φθεγγεσθε, (270) εργω δε μαλλον ενδειξεσθε α λογοις προσεπηγγειλασθε. Μηδεν ουν εις ταυτα διστασητε, μηδε απιστιας διαλογισμοι εν ταις καρδιαις υμων, αδελφοι μου, ανελθωσιν, αλλα ακουσατε μου των μετ' οδυνης ρηματων και ιδετε ως ουδεν κενον η απατηλον λεξω.

Αναβλεψατε εις τον ουρανον ανω και εις την γη κατω και κατανοησατε, οποια εργα και οσα ο Θεος δι' ημας παντα πεποιηκεν. Ιδετε και ακριβως εξετασατε ως ουδε εν τουτων απαντων υπαρχει μονιμον, ανθρωπου δε ψυχην εν πασι τοις ορωμενοις μονη αορατως οραται και πιστευεται ειναι αθανατος, ητις συνουσα μεν και ενοικουσα τω σωματι παντα βλεπει και κατανοει τα υλικα και κτιστα και εκ σωματικων συνισταμενα, αποσπασθεισα δε τουτου αυτη τη ωρα εκτος πασης καθισταται γνωσεως, μονοις δε τοις αΰλοις και νοουμενοις εγκαταλεγεται. Ει μεν ουν τω φωτι των εντολων του Χριστου καταλαμπεται, και εν φωτι γινεται απειρω της αυτου ευσπλαγχνου Θεοτητος, αρρητον ευρουσα την ευφροσυνην και ατελευτητον· ει δε σκοτει των αμαρτιων περιεχεται, εν ατελευτητω σκοτει, φευ, ομοιως γινεται, πυρι καυστικω οντι συμμικτω. Τουτων ουν ουτως εχοντων, ορθως και υμων ταυτα ομολογουντων, τι βραδυνομεν και τι το πικρον ου φευγομεν σκοτος; Τι δε ουαι λεγομεν τοις φιλοκοσμοις και φιληδονοις και εν τουτοις οντες ουκ αισθανομεθα; Τι φθεγγομεθα· "Μακαριοι οντως οι εκζητουντες τον Κυριον και επ' αυτον τας ελπιδας τιθεμενοι", την δε υμετεραν ου κατανοειτε, αποφευγοντες, αθλιοτητα; Τι δε Θεον ομολογειν και πιστευειν νομιζετε, (271) ον γνωριζειν και ω δουλευειν ου θελετε; Που ελπιζετε τα εν χερσιν

υμων οντα καταλιμπανοντες αγαθα, τοις δε ματαιοις και ρεουσι προστιθεμενοι;

Πως λεγεις, ειπε μοι, ινα και προς εκαστον των αντεχομενων της ματαιοτητος των παροντων τρεψω τον λογον· " Παντα επισταμαι, και οτι θνητος εγω και σκια τα ορωμενα και ο θανατος αωρος και η δοξα των δικαιων αιωνιος και η αισχυνη των αμαρτωλων τελος ουκ εχουσα", αυτος δε συ των κακων ουκ αφιστασαι; Ει γαρ βλεπεις, πως οια δη τυφλος προσκοπτων ολον το σωμα και ολην την ψυχην μεμελανωσαι; Ει ειδας τα κρειττονα, πως ως μηδε αισθησιν εχων πραττεις τα χειρονα; Ει οιδας οτι παντα σκια και παντα παρερχονται τα ορωμενα, ουκ αισχυνη σκια προσπαιζων και θησαυριζων τα ρεοντα; Καθαπερ γαρ παις εις τετρημενον αγγος αντλων, ουκ αισθανη και φρονειν δοκεις, προσφιλεστατε, ως λιαν δεινον το δοκειν και το οιεσθαι – το γαρ ειναι τουτοις αφηρηται;

Ανθρωπε, πιστευεις οτι εστι Θεος ο Χριστος; Ει ουν πιστευεις, φοβου και τας εντολας αυτου φυλαττε. Ει δε απιστεις, καν τους δαιμονας αυτους, ους ταχα και αξιοπιστοτερους ηγη, ερωτησον. Μαθε παρ' ων δεδουλωσαι και οις εξακολουθεις, οτι ουκ εστι Θεος ετερος πλην αυτου, ω ουδεις εξωμοιωται, ουδε ομοιωθηναι δυναται. Παντων γαρ εξουσιαστης αυτος εστιν, παντων κριτης, παντων βασιλευς, ποιητης φωτος και ζωης Κυριος. Αυτος φως το αρρητον, το απροσιτον, ο ων μονος, αυτος (272) αφανιει εν τη επιφανεια αυτου απο προσωπου αυτου εχθρους αυτου και τους μη ποιησαντας τα προσταγματα αυτου, ον τροπον αποδιωκει τον ζοφον της νυκτος ανατελλων ο ηλιος, και εσται Κυριος ο Θεος ημων αχωρητος εν αχωρητοις και ακαταληπτος εν ακαταληπτοις, μονοις φαινομενος τοις αξιοις κατα το μετρον της εις αυτον πιστεως, οι δε γε αμαρτωλοι εσονται ως εν φωτι καλυπτομενοι σκοτει, εν χαρα αισχυνομενοι και εν ευφροσυνη αυτοι τηκομενοι και δεινως καιομενοι και διαφοροις ειδεσι των ιδιων παθων κολαζομενοι, καθα δη και οι δικαιοι ταις διαφοροις αρεταις στεφανουμενοι.

Ουτω τοινυν και σωματικως ταυτα εν ταις θεοπνευστοις ευρον εγκειμενα Γραφαις και πνευματικως εδιδαχθην παρα του Πνευματος και προς πληροφορια υμων, εξ αγαπης πολλης μη υποστειλαμενος, εγραψα. Ιδου ουν παντα υμιν ανηγγειλα και το ταλαντον ουκ εκρυψα και τη σωτηρια υμων ουκ εφθονησα. Εκαστος υμων του λοιπου ο θελει εκλεξεται. Εγω γαρ ηδη του περι υμων εγκληματος απολελυμαι εν Χριστω Ιησου τω Κυριω ημων. Αμην.

Λογος Κ΄. (273)

Περι αποταγης και εκκοπης θεληματος, προς τους αιτησαντας γραψαι αυτοις πως οφειλει τις τον ασκητικον διανυσαι βιον. Και οτι καλον επι τουτω και επωφελες εμπειρω χρησασθαι οδηγω ηγουν πνευματικω πατρι εις το αμαθειν τα της αρετης και της ασκητικης τεχνης την δυσκατορθωτον εργασιαν. Και περι πιστεως της εις τους πνευματικους πατερας και θεωριας φωτος, υφ' ου πασα φωτιζομενη ψυχη προκοπτει εις αγαπην Θεου.

Αγαπητοι μου και περιποθητοι αδελφοι, πολλακις ηθελησατε λογον ωφελειας ακουσαι παρα της ημων μετριοτητος, και δια το συντομως υποχωρειν υμας, λαλησαι υμιν απο στοματος τα δεοντα, ως παρεργα, συμφεροντως ουκ ηβουληθημεν. Δια τουτο καθαπερ ηττησασθε γραψαι νυν τη αγαπη υμων, εικοτως προεθυμηθημεν· ου τα προς νουθεσιαν (και γαρ αναξιοι), αλλα τα προς συμβουλην και υπομνησιν, ως αγαπωντες λιαν υμας, και οσα γινωσκομεν ωφελουντα και συνεργουντα ψυχην προς τε την εκ του κοσμου φυγην και την των παθων αλλοτριωσιν και Θεου αγαπην και τελειαν απαθειαν.

Τοιγαρουν και ουδαμοθεν ποθεν αλλοθεν δικαιον (274) ηγησαμην την αρχην προς ανθρωπον διψωντα την ψυχικην σωτηριαν ποιησασθαι, ει μη εξ αυτης της αενναου πηγης, του Σωτηρος Χριστου και Θεου ημων, δι' ον ημιν ο λογος και απαν εγχειρημα, και προς ον πασα σπουδη μετ' ελπιδος χρηστης και απαν ενθυμιον. Ουτος γαρ και αρχομενοις θεμελιος αρραγεστατος και μεσαζουσιν ελπις ακαταισχυντος και τελειουσιν αγαπη ακορεστος και ζωη ατελευτητος. Τουτου εγω της αγιας φωνης ηκουσα προς απαντας λεγουσης κοινως· "Οστις ου καταλειψει πατερα και μητερα και αδελφους και παντα τα υπαρχοντα αυτω και αρη τον σταυρον αυτου και ακολουθησει μοι, ουκ εστι μου αξιος". Δι' ουδεν ουν ετερον τον σταυρον εσχατως τεθειναι και παρα της Γραφης εδιδαχθην και δι' αυτης της πειρας μεμαθηκα, ει μη δια την των θλιψεων και πειρασμων υπομονην και τελευταιον δια τον θανατον αυτον τον εκουσιον, ονπερ και τοις τοτε καιροις, επικρατουσων των αιρεσεων, πολλοι δια του μαρτυριου και των ποικιλων βασανων προειλοντο, νυνι δε Χριστου χαριτι εν καιρω βαθειας και τελειας ειρηνης ουδεν ετερον επληροφορηθημεν ειναι σταυρον και θανατον, ει μη την παντελη του ιδιου θεληματος νεκρωσιν. Ο γαρ το ιδιον καν οπωσουν εκπληρων θελημα, το του Σωτηρος Χριστου προσταγμα φυλαξαι ου δυνησεται πωποτε.

Ινα ουν ως προς ενα τον λογον ποιησωμαι, ταυτα φημι προς υμας· Αδελφε, εκτενως τον Θεον παρακαλεσον, οπως δειξη σοι

ανθρωπον, τον καλως ποιμαναι σε δυναμενον, ω και οφειλεις ως αυτω τω Θεω υπακουσαι (275) και τα παρ' αυτου σοι λεγομενα αδιστακτως επιτελεσαι, ει και εναντια σοι και επιβλαβη κατα το δοκουν σοι τα προσταττομενα φαινονται. Και ει μεν εις ον ηδη εσχες πατερα πνευματικον περισσοτερως πληροφορειται παρα της χαριτος η καρδια σου, ποιει α σοι λεγει και σωζη· κρεισσον γαρ μαθητην μαθητου ονομαζεσθαι και μη ιδιορρυθμως βιουν και τρυγαν ανωφελεις καρπους του ιδιου θεληματος. Ει δε προς αλλον το Αγιον Πνευμα εκπεμψει σε, μη διστασης το συνολον· ακουομεν γαρ και Παυλον φυτευσαντα και Απολλω αρδευσαντα και Χριστον αυξανοντα. Ποιησον ουν, αδελφε, και συ καθως ειπομεν, και απελθε προς ανθρωπον, ον ο Θεος η μυστικως δι' εαυτου η φανερως δια δουλου αυτου υποδειξει σοι. Και ως αυτον τον Χριστον και ορων και λαλων, ουτω σεβασθητι αυτον και ουτω διδαχθητι παρ' αυτου τα συμφεροντα. Εαν γαρ ακουσης παρ' αυτου· "Εξελθε εκ της γης του θεληματος σου και εκ της συγγενειας του φρονηματος σου", μη διακριθης μηδε ερυθριασης υπο κενοδοξιας ηττωμενος. Εαν ειπη σοι· "Δευρο εις γην υπακοης, ην αν σοι δειξω", δραμε, αδελφε μου, οση σοι δυναμις, μη δωσης υπνον σοις οφθαλμοις μηδε καμψης γονυ, οκνηρια η ραθυμια εκλυομενος. Ισως γαρ εκει οφθησεται σοι ο Θεος, ο πατερα πολλων πνευματικων τεκνων αναδειξαι σε μελλων και την γην της επαγγελιας δωρησασθαι, ην κληρονομουσι μονοι οι δικαιοι. (276) Εαν εις το ορος αναγη σε, προθυμως ανελθε· και γαρ θεαση, ευ οιδα, Χριστον μεταμορφουμενον και πλειονως υπερ τον ηλιον λαμποντα τω φωτι της Θεοτητος, και καταπεσης ισως μη φερων οραν α ουδεποτε τεθεασαι, και φωνης ακουσης πατρωας ανωθεν, και νεφελην ιδης σκιαζουσαν, και προφητας παρισταμενους και βεβαιουντας ζωντων και νεκρων αυτον Θεον υπαρχειν και Κυριον.

Εαν ακολουθειν προτρεψηται, περιερχου τας πολεις μετ' αυτου θαρσαλεως· και γαρ ωφεληθηση τα μεγιστα, εαν εις αυτον αποβλεπης και μονον. Εαν ιδης μετα πορνων και τελωνων και αμαρτωλων συνεσθιοντα, μηδεν λογιση εμπαθες και και ανθρωπινον, αλλ' απαθη παντα και αγια και το "Εγενομην τοις πασι τα παντα, ινα τους παντας κερδησω" κατα νουν λογιζου, βλεπων αυτον τοις ανθρωπινοις συγκαταβαινοντα παθεσιν. Αλλα μηδε τοις οφθαλμοις βλεπων, τουτοις πιστευσης το συνολον· πλανωνται γαρ και ουτοι, ως εργω μεμαθηκα. Ακολουθων αυτω και τοις παρ' αυτου λεγομενοις πειθαρχων, μη αποβλεπης προς τους συνοντας σοι μηδε ειπης περι τινος· "Κυριε, ουτος δε τι; " αλλα παντοτε σεαυτω προσεχε και προ οφθαλμων εχε τον θανατον και σκοπει λελογισμενως εν ποιω αρετη δοξασεις τον Θεον. Μη επαρθης δια τον σον διδασκαλον παρα μειζωνος

τιμωμενος, (277) μηδε δια το εκεινου ονομα πολλους εχων υπακουοντας σου, χαιρε δε μαλλον εαν το ονομα σου γραφη εν τω ουρανω της ταπεινωσεως. Εαν βλεπης και την σκιαν σου τους δαιμονας τρεμοντας, μη σεαυτω αλλα τη του πατρος σου πρεσβεια το ολον επιγραψον, και πλειονως σε φοβηθησονται.

Εαν επι τραπεζης καθεσθηναι προτρεψη σοι, ει μεν πλησιον, ευγνωμονως αποδεξαι, και σεβας και τιμην μετα σιωπης προς αυτον φυλαξον, και μη αψη των προκειμενων τινος ανευ της εκεινου ευχης· αλλα μηδε ετερω δωσης η προτιμησασθαι τινα τολμησης ανευ γνωμης εκεινου και προσταξεως. Ει δε εσχατως παντως καλεσει σε, μη ειπης· “Εκ δεξιων η αριστερων καθεσθησομαι”, ειδως οτι τουτο αλλοις ητοιμασται και ακηκοως οτι “Ο θελων ειναι πρωτος παντων, εστω εσχατος”, και το κατω μερος ως του ανω αποδεξαι προξενον, και αγαπησον τον διδασκαλον ως καλως σοι δια των ευτελων πραγματευομενον τα μειζονα. Αλλα μη εξ αυθαδειας μετ’ αυτου πρωτος εμβαψης την χειρα εν τω τριβλιω· τινος γαρ ουκ αγνοεις τουτο το τολμημα. Εαν θελησης νιψαι τους ποδας σου, αιδεσθητι αυτον ως Κυριον και διδασκαλον και αναβαλου το εγχειρημα. Εαν δε ακουσης· “Ουκ εχεις μερος μετ’ εμου, εαν μη τους ποδας σου νιψω”, προθυμως και ολον το σωμα σου παρασχου εις καθαρσιν, ινα μαθης εκ των εις σε γενομενων (278) το πολυ υψος της θεοποιου ταπεινωσεως, και πλειον μαλλον τηνικαυτα ωφεληθης, εαν, εχης συνειδησιν, η οτε συ τους ποδας του πατρος σου νιψειας. Εαν ειπη αναπεσων· “Εις εξ υμων παραδωσει με η σκανδαλιζει με”, μη κρυψης τον δολον, αλλ’ ει συγγινωσκεις, εξομολογησαι· ει δε μη, επι τους αυτου ποδας επι προσωπον πεσων, μετα δακρυων ερωτησον· “Μη τι εγω ειμι, Δεσποτα;”. Και γαρ πταιομεν πλειστα και κατα αγνοιαν. Επι το στηθος δε πεσειν του πατρος σου ου συμφερει σοι· ει γαρ και Ιωαννης εξ αγαπης πολλης προς τον Χριστον ως προς ανθρωπον επαρρησιασατο, αλλα μετα παντων και αυτος, οτε παντα ποιησειεν, αχρειον δουλον εαυτον αποκαλειν προσετετακτο.

Εαν ιδης τον οδηγουντα σε θαυματουργουντα και δοξαζομενον, πιστευσον και ευφρανθητι και τω Θεω ευχαριστησον οτι τοιουτου διδασκαλου τετυχηκας, μη σκανδαλισθης δε παρα των φθονουντων ορων ατιμαζομενον αυτον, ισως και ραπιζομενον και συρομενον, αλλ’ ως θερμος Πετρος λαβε την μαχαιραν και την χειρα εκτεινας, μη το ωτιον μονον αλλα και την χειρα και την γλωσσαν αποκοψον του επιχειρουντος λεγειν κατα του σου πατρος η αυτου απτεσθαι. Ει δε και επιτιμηθης ως εκεινος, παντως και μειζονως επαινεθησει της πολλης αγαπης και πιστεως ενεκα. Ει δε και επιτιμηθης ως εκεινος, παντως και μειζονως επαινεθησει της πολλης αγαπης και πιστεως ενεκα. Ει δε και ως ανθρωπος

πτοηθεις ειπης· “Ουκ οιδα τον ανθρωπον”, αλλα κλαυσον παλιν μετα ταυτα πικρως (279) υπερ τουτου και μη τη απογνωσει καταποθης· και πεπεισμαι οτι εκεινος πρωτος σε προς εαυτον εφελκυσεται. Καν σταυρουμενον ιδης αυτον ως κακουργον και παρα κακουργων ανθρωπων πασχοντα, ει δυνατον συναποθανον· ει δε μη, μη προστεθης τοις κακοις ως κακος και προδοτης, μηδε κοινωνησης μετ’ αυτων αθωου αιματος, αλλ’ ως δειλος και μικροψυχος βραχυ τι τον ποιμενα καταλιπων, την εις αυτον πιστιν φυλαξον. Εαν αφεθη των δεσμων, παλιν προσελθε και ως μαρτυρα πλειον σεβασθητι· ει δε συναποθανη τοις πειρασμοις, το σωμα αυτου παρρησιαζομενος ζητησον και τιμησον περισσοτερον μαλλον η οτε εμψυχωμενω παριστασο, και μυροις αλειψας πολυτελως ενταφιασον. Ει γαρ και μη τριημερος, αλλ’ εσχατος μετα παντων εξαναστησεται. Πιστευε δε οτι μετα παρρησιας παρισταται τω Θεω καν τω ταφω το σωμα τουτου κατεθηκας και αδιστακτως επικαλου την πρεσβειαν αυτου· και βοηθησει σοι ενταυθα και εκ παντων φυλαξει σε των εναντιων, και υποδεξεται σε εν τω εκδημειν σε απο του σωματος και μονην αιωνιαν ετοιμασει σοι.

Εαν μετα τα προειρημενα απαντα κατ’ ιδιαν καλεσας σε, ησυχασαι προτρεψηται και ειπη· “Καθεζου ωδε απροϊτος εως ου ενδυση δυναμιν εξ υψους”, μετ’ ελπιδος βεβαιας και χαρας απληρωτου επακουσον. (280) Αψευδης, αδελφε μου, και αληθινος υπαρχει ο τοιουτος διδασκαλος. Επελευσεται γαρ η ισχυς του Παναγιου Πνευματος επι σε και νυν δυναμις, ουκ εν ειδει πυρος αισθητως φαινομενη ουδε μετα ηχου πολλου και πνοης βιαιας – ταυτα γαρ δια τους απιστους τοτε γεγονασιν -, αλλ’ εν ειδει φωτος νοητου μετα πασης γαληνης και θυμηδιας νοερως σοι οφθησεται, οπερ προοιμιον εστι του αιωνιου και πρωτου φωτος και απαυγασμα και λαμπηδων υπαρχει της αϊδιου μακαριοτητος. Τουτου τοινυν φανεντος πας εμπαθης λογισμος αφανιζεται και παν παθος ψυχικον απελαυνεται, πασα νοσος σωματικην την ιασιν δεχεται. Τοτε οι οφθαλμοι της καρδιας καθαιρονται, και ορωσιν οπερ εν τοις μακαρισμοις γεγραπται. Τοτε ως εν εσοπτρω βλεπουσα η ψυχη και τα μικρα εαυτης σφαλματα εις αβυσσον καταφερεται ταπεινωσεως, και της δοξης κατανοουσα το μεγεθος πασης χαρας και ευφροσυνης εμπιπλαται, και το παρ’ ελπιδα του θαυματος εκπληττομενη πηγας δακρυων αφιησι. Και ουτως ολως αλλοιουται ο ανθρωπος και γινωσκει Θεον και υπ’ αυτου γινωσκεται πρωτον. Αυτη γαρ μονη παντων επιγειων και ουρανιων, ενεστωτων τε ομου και μελλοντων, θλιβερων τε και χαροποιων, ποιει καταφρονειν τον ανθρωπον, ον και φιλον αμα

Θεω και υιον Υψιστου και Θεον, οσον εφικτον ανθρωποις, αυτον απεργαζεται.

Ταυτα τοιγαρουν εγραψα τη αγαπη σου, ινα απερ ηξιους προς απαξ παρα της εμης αθλιοτητος, ταυτα εχων εγγραφως αναγινωσκεις οτε θελησειας. (281) Εαν δε και πιστευσης οικονομικως σοι και συμφεροντως ταυτα δι' ημων το Παναγιον Πνευμα εντελλεσθαι, παντα κατα ακολουθιαν γενησονται καθως περ εφημεν, και οσα ημεις παρελιπομεν, και γαρ πολλα εισιν, αυτος σε δι' εαυτου διδαξειεν ο Χριστος.

Ει δε απιστα και ουκ αρεστα σοι φανησονται, συγγνωθι μοι απερ μεμαθηκα συμβουλευοντι, και συ ακολουθει πασιν οις επιστασαι κρειττοσι· βλεπε δε, αδελφε μου, μηπως αβουλητως ακολουθησης και χειροσι. Σπανιοι γαρ ως αληθως και μαλιστα ατρι οι καλως ποιμαινειν και ιατρευειν ψυχας λογικας επισταμενοι. Νηστειαν γαρ και αγρυπνιαν και σχημα ευλαβειας πολλοι ισως προσεποιησαντο η και εργω εκτησαντο, και το πολλα αποστηθιζειν και δια λογων διδασκειν οι πλειονες ευχερως εχουσιν, εις δε το καλυθμω εκκοψαι τα παθη και τας περιεκτικας αρετας αναφαιρετους κτησασθαι πανυ ολιγοι ευρισκονται. Περιεκτικας δε αρετας λεγομεν ταπεινωσιν, την των παθων αναιρετην και προξενον της ουρανιου και αγγελικης απαθειας, και αγαπην, την μηδεποτε ισταμενην μητε πιπτουσαν, αλλα διαπαντος προστιθεμενην τοις εμπροσθεν, ποθω ποθον προσλαμβανομενην και ερωτι ερωτα, εξ ης η τελεια χορηγειται διακρισις, η και εαυτην και τους αυτη επομενους καλως οδηγουσα και απροσκοπτως την νοητην διαβιβαζουσα θαλασσαν· ην και σοι ευχομαι παρα Θεου δωρηθηναι και νυν μαλιστα, οπως θεαρεστως τα κατα σε διακρινης και ουτω ποιησης και σπουδασης (281) ωστε Χριστον ευρειν και εν τω νυν συνεργουντα σοι και εν τω μελλοντι πλουσιως της παρ' αυτου ελλαμψεως την απολαυσιν σοι δωρουμενον, και μητε ως ποιμενι ακολουθησης τω λυκω, μητε νοσουση υπεισελθης ποιμνη, μητε μονος ευρεθης κατ' ιδιαν, ινα μη η θηριαλωτος υπο του ψυχοφθορου λυκου οφθης γενομενος, η νοσον επι νοσω νοσησας ψυχικως τελευτησης, η μονος το ουαι καταπεσων κερδανης. Ο γαρ αγαθω εαυτον εκδους διδασκαλω ουδενος τουτων φροντιει, αλλ' αμεριμνως βιωσας σωθησεται εν Χριστω Ιησου τω Κυριω ημων, ω η δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος ΚΑ΄. (283)

Περι μνημης θανατου. Και οιον αγαθον τελος δεδωκεν ο τρισολβιος αυτου αδελφος Αντωνιος. Και προς τω τελει, επιταφιος προς αυτον.

Αδελφοι και πατερες, ευχομαι τω ελεησαντι με Θεω τα υπερ της σωτηριας παντων οικονομηθηναι και τας ψυχας ημων διευθετηθηναι προς τον εκειθε βιον καλως, οπου προλαβοντες ημας αδελφοι και γονεις αναμενουσιν, οπου ο τρισολβιος και μακαριος ημων αδελφος ο κυρις μετηλθεν Αντωνιος, καλως και οσιως ενταυθα πολετευσαμενος, μετανοησας γνησιως, εξαγορευσας εμπονως απερ ολιγοι των μοναχων λογιζονται αμαρτηματα. Καθαρος γαρ τυγχανων και την καρδιαν καθαραν κεκτημενος απο των εμπαθων λογισμων, τα μικρα - ως δοκω και παντελως - αμαρτηματα ο αγιος εκεινος ως αμαρτιας μεγαλας και ειχε και εξηγορευεν, επει Θεου χαριτι σκεπομενος παρθενος διηλθε τον βιον, τω σωματι και την καρδιαν αγνος. Αφ' γαρ τον της μονης εισηλθε πυλωνα και τω Χριστω συνεταξατο, τον χιτωνα της σαρκος αυτου η της ψυχης αυτου ουκ εμολυνεν ου συνδυασμω εννοιων, ου συγκαταθεσει λογισμων, (284) ου πραξει τινι, ωσπερ μοι, πλησιον της κλινης αυτου καθεζομενω και κλαιοντι, ουτως εξειπε· "Τι κλαιεις, φησιν, αδελφε; Της προς Θεον πιστεως ου γεγονας εξαρνος, αλλα ταυτην ως εκεινον, ελπιζω, εφυλαξα. Και αφ' ου εν τη αγια παραγενομην ταυτη μονη - ου καυχωμενος λεγω, αλλ' εις τον Θεον θαρρων και εις την του αγιου πατρος ημων ευχην – σαρκικην αμαρτιαν ουκ επραξα. Εσθιων δε και πινων, εν αμελεια διετελεσα τας ημερας μου. Πλην εις την φιλανθρωπιαν του τα παντα ειδοτος Θεου εμαυτον ανατιθημι, και ως ποιησει μετα της εμης ταπεινωσεως".

Τι τοινυν των μεγαλων πατερων τα τελευταια ρηματα και αποφθεγματα του ημετερου πλειω τυγχανουσι αδελφου; Την γαρ αγνειαν αυτου και παρθενιαν μετα παρρησιας ημιν εγνωρισε και το της ταπεινωσεως αυτου παλιν απτωτον τη εαυτου ψυχη περιποιησατο, φυλαττων καντουτω την Δεσποτικην φωνην η μαλλον ειπειν εντολην, την λεγουσαν· "Οταν παντα ποιησητε, τοτε λεγετε οτι· Αχρειοι δουλοι εσμεν, ο οφειλομεν ποιησαι πεποιηκαμεν".

Μετα δε ταυτα τω αγιω ημων υφηγησατο αυτω, απερ και αυτον τον αγιον πατερα και ημας αυτους εξεστησαν, ου μονον δε αλλα και απαντας τους ακηκοοτας μετα την τελευτην εκεινου ταυτα εξεπληξαν. Ουδεις γαρ εξ ημων παρ' εκεινω τοιουτον θησαυρον αγνειας και παρθενιας ηλπιζεν αποκρυπτεσθαι.

Αλλα γαρ ειθ’ ουτω και το αγιον και αγγελικον μεγα σχημα επενδυσαμενος, εν προθυμια μεγαλη, εν πολλαις δακρυων εκχυσεσιν, εν αρραγει πιστει και επιγνωσει τελεια, ουτω τη εβδομη ημερα ο νεοφωτιστος ουτος και στρατιωτης νεολεκτος, (285) ο εσχατος εν τω παροντι βιω υπερ ημας εισελθων και πρωτος την ματαιοτητα του κοσμου καταλιπων, προς τον εαυτου Δεσποτην ανεκλαλητω χαρα εξεδημησε, πενθος απαυστον καταλιπων τοις ταλαιπωροις ημιν. Οταν γαρ ενθυμηθω, απερ και υμεις οιδατε οτι εποιουν και ελεγον προς αυτον, τα προς σωτηριαν αυτου ψυχικην σπουδαζων εγω ο ματαιος, ολως εξισταμαι και νουν και διανοιαν και την καρδιαν μου φλογιζομαι, πως ελαθον εμαυτον, πως εματαιωθην παιδευων ανδρα, παρ’ ου μαλλον εγω παιδευεσθαι ωφειλον· τας γαρ αρετας εκεινου ελαττωματα κρινων εγω σφοδρα ηλγουν και περι της ψυχικης σωτηριας του πεποθημενου μου αδελφου εσφαδαζον – ουτω γαρ πρεπον εστι μη ψευσεσθαι- . Εν Χριστω καυχωμαι, χαρα δε παλιν ανεκλαλητω συνεχομαι, οτι ουτω του τηδε βιου τον εμον προεπεμψα αδελφον και εν τοιουτοις εργοις και πραξεσι κατηξιωθην ιδειν αυτον προς Χριστον εκδημησαντα. Οιδε γαρ ο των εννοιων ημων και των λογισμων εξεταστης Θεος, οτι περι τουτου πολλη σπουδη εξ αρχης και μεριμνα μοι εγενετο, και πολλας δακρυων αφηκα πηγας τουτουγε ενεκα. Και ο Θεος ο φιλανθρωπος ου παρειδε μου του ταλαιπωρου την δεησιν, αλλ’ εν αγαπη, τη εις αλληλους, και ταπεινωσει και πιστει, τη προς ημας, ουτως απεπτη προς ουρανον, το σωμα μονον καταλιπων εν ταις εμαις αθλιαις χερσι.

Θρηνουντος μου γαρ και “Μη επιλαθη” λεγοντος “ημων, αδελφε. Ηδη γαρ εκλειπεις και καταλιμπανεις ημας”, ουτωσι γαληνως προσεφθεγξατο· (286) “Ουχι, εις τον Θεον ελπιζω”. Και τουτο το ρημα υστατον τοις καθαρωτατοις αυτου χειλεσιν εξειπων, προς Θεον εξεδημησεν, ουχ απαξ τουτο ειπων, αλλα και δις. Προτερον εμου δηλονοτι το “Μη επιλαθη ημων” αιτησαμενου “αδελφε περιποθητε”, αυτος εκ δευτερου μη επιλαθεσθαι ημων προεπηγγειλατο. Και τους ποδας εξαρας και τας χειρας τυπωσας σταυροειδως εν αταραχω της ψυχης καταστηματι και κινηματι, ουτω τον γλυκυτατον υπνον εν ειρηνη βαθεια εκοιμηθη και υπνωσεν υπνον τον δικαιοις πρεποντα, προς ουδεν των παροντων προσπαθειαν ενδειξαμενος. Ουτε γαρ συγγενων εμνησθη, ουτε φιλον ωνομασεν εν τουτω τω βιω τινα, ου περι φθαρτου πραγματος διεταξατο, αλλ’ ως κοπρον η βορβορον τα τηδε παντα μισησας και βδελυξαμενος, ουτω γυμνος πασης επιθυμιας των ορωμενων και σχεσεως, προς τα νοητα μετεβη βασιλεια, αξιος ως αληθως οικητωρ και κληρονομος εκεινων γενομενος. Και εικοτως· ει γαρ ημιν ο Θεος ενετειλατο,

γεγυμνωμενοις ουσιν, ενδυειν τους αδελφους, ποσω μαλλον εκεινος ιματιον και σκεπη τω γλυκυτατω μοι γενησεται αδελφω, τω δι' εκεινον μεν τον κοσμον παντα και τα του κοσμου αποδυσαμενω και γυμνω προς αυτον εκδημησαντι;

Αλλα τον βιον του αδελφου παντες ημεις αναθεωρησαντες, μιμησωμεθα, παρακαλω, την αυτου πιστιν, τους αγωνας αυτου, την εξομολογησιν, την μετανοιαν, ινα και ημεις προς την εκ του σωματος εξοδον ερχομενοι, αφοβως και αταραχως ως εκεινος, του μεν σωματος εκδημησωμεν, προς δε τον Θεον απελθοντες, εν αυτω μετ' ελπιδων χρηστων ενδημησωμεν και καταπαυσωμεν εις αιωνιους σκηνας, (287) ενθα παντων ευφραινομενων η κατοικια και ο χορος των μακαριων και αγιων πατερων ημων εναυλιζεται.

Αλλ' ω φιλτατε και Θεω φιλουμενε, τριποθητε αδελφε, μεμνησο της υποσχεσεως και μη επιλαθη των τελευταιων και ηδιστων εμοι ρηματων σου, πρεσβευων υπερ ημων των αδελφων σου και παντος του γενους σου. Οιδας γαρ εν οιοις εσμεν κακοις, αυτος εν καλοις γενομενος και πολλοις αγαθοις· ο γαρ του σκοτους απαλλαγεις ακριβως γινωσκει των εν αυτω κρατουμενων την αθλιοτητα. Ικετευσον ουν, αξιουμεν, και νυν τον Θεον υπερ πασης σου της εν Χριστω αδελφοτητος, ο μηδεποτε τινος εξαιτουμενου σε παρακουσας, μηδε της σης αναγκαιας τροφης τους δεομενους αποστερησας. Δεηθητι υπερ αδελφων των τω σω ποθω εκκρεμαμενων και τον χωρισμον στεγειν αδυνατουντων και το πενθος επισχειν μη καρτερουντων, οπως και ημας μετα σου εξεις υποδεξαμενος, και συν σοι σκηνωσαι τον υπεραγαθον Θεον εξιλεωσαι και τοπον ημιν προετοιμασον αναπαυσεως δια της εντευθεν ευπραξιας εξειργασμενον, ινα συν σοι και μετα σου, ως και εν τω παροντι βιω, και αυτοθι συνδιαγωμεν και συνευφραινωμεθα, καταξιουμενοι οικειν και βλεπειν την αλυπον και μακαριαν ζωην. Και καθαπερ ημεις, απο του κοσμου σου προσδραμοντος εις την μοναχικην πολιτειαν, μονην και οικιαν προηυτρεπισαμεν, ουτω νυν και συ εις την αρρητον και θειαν και αϋλον διαγωγην προοδευσας, ασμενως ημας υποδεξαι, μαλλον δε προσλαβου και συνοδευσον και συγκοπιασον, ως φιλαδελφος αδελφος, και των επιχειρουντων παρεμποδιζειν και κωλυειν ημων την προς σε αφιξιν ελευθερωσον, (288) μεμνημενος οτι και ημεις τη ση εβοηθησαμεν και συνεκοπιασαμεν εν τωδε τω βιω αδελφοτητι. Χρηζομεν γαρ σου μαλλον αρτι της συνεργειας ημεις η τοτε συ, οτε των του κοσμου δικτυων υπεξελθειν επεχειρησας.

Πολα γαρ τα ημετερα αχθη, γλυκυτατε αδελφε, α την ταπεινην ημων ψυχην και το σωμα βαρυνουσιν, ων το παντων δεινοτατον η μονωσις και η πολλη των μεθ' ημων αδελφων μεριμνα, περι ην με και γινωσκεις ζηλωτην μανικωτατον. Εγνως γαρ παντως αρτι τα

της εμης προς σε διαθεσεως, και ως ου μισων σε ποτε η βδελυσσομενος επεπληττον και παντι τροπω ταις νουθεσιαις ησφαλιζομην, αλλα σφοδρα φιλων σε και τω περι σε ποθω ανενδοτως φλεγομενος. Βλεπεις γαρ αρτι, οιδα καλως, υπεξελθων τον γνοφον και την ομιχλην τουτου του σωματος, και γυμνην ορας την εμην ψυχην και την γνωμην αυτης, καθως συ υπαρχεις αρτι γυμνος του σωματος. Θεοειδης γαρ γενομενος, θεοειδεστερον βλεπεις και παντα τα καθ' ημας. Μη ουν ψευστης των συνθηκων φανηση των προς ημας, μηδε επιλαθη αδελφου του υπερβαλλοντως σε αγαπησαντος και, ει μη τολμηρον ειπειν, και αυτην την ψυχην υπερ σου τεθεικοτος. Αλλα δος χειρα βοηθειας δια των ευπροσδεκτων σου προσευχων, ινα καταντησαι αξιωθωμεν προς σε και συνοικησαι σοι εν αυτω τω Κυριω και Θεω και Σωτηρι ημων Ιησου Χριστω, την κατοικιαν ποιουμενοι εν αυτω, συναναστρεφομενοι τω αφραστω φωτι εν τη ακηρατω ζωη, εν τη ανεκλαλητω χαρα, εν τη ανεκδιηγητω δοξη τε και λαμπροτητι, τη εν Πατρι και Υιω και Αγιω Πνευματι ορωμενη και προσκυνουμενη εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος ΚΒ΄. (289)

Περι πιστεως. Και διδασκαλια περι των λεγοντων μη ειναι δυνατον εν μεσω των βιωτικων το τελειον φθασαι των αρετων. Και διηγησις εκ προοιμιων επωφελης.

Αδελφοι και πατερες, καλον ημας ανακηρυττειν εις παντας το ελεος του Θεου και γνωριζειν τοις πλησιον ημων την προς ημας αυτου ευσπλαγχνιαν και αφατον αγαθοτητα. "Εγω ουν, ως ορατε, ουκ ενηστευσα, ουκ ηγρυπνησα, ουκ εχαμευνησα, εταπεινωθην δε και εσωσε με συντομως ο Κυριος", φησιν ο θειος Δαβιδ. Πολλω δε συντομωτερον ειπειν· "Μονον επιστευσα και προσελαβετο με ο Κυριος". Πολλα γαρ τα εμποδιζοντα ημας προς το ταπεινωσιν κτησασθαι, πιστιν δε ευρειν ουδεν το κωλυον εστιν. Ει γαρ απο ψυχης θελησομεν, και η πιστις ευθεως ενηργησε, δωρον γαρ εστι του Δεσποτου αυτη και φυσικον πλεονεκτημα, ει και τω αυτεξουσιω της ημων προαιρεσεως και αυτη υποκειται, και γαρ και Σκυθαι και βαρβαροι αλληλων τοις λογοις πιστευουσιν. Αλλ' ινα πραγματικως δειξω υμιν της ενδιαθετου πιστεως (290) ενεργειαν, ακουσατε και διηγησιν υμιν διηγησομαι προς βεβαιωσιν των ειρημενων, ην εξ αληθινου ακηκοα στοματος.

Γεωργιος τις τουνομα, νεος την ηλικιαν υπαρχων και αυτος ωσει ετων εικοσιν, οικων εν Κωνσταντινουπολει εν τοις καθ' ημας χρονοις, - ωραιος τω ειδει και φαντασιωδες το τε σχημα και το ηθος και το βαδισμα κεκτημενος, ως εκ τουτων και υπολημψεις

πονηρας εχειν τινας εις αυτον, τους το εξωθεν μονον βλεποντας περικαλυμμα και κακως κρινοντας τα αλλοτρια -, αγιω τινι μοναχω, εν ενι των της πολεως μοναστηριων διαγοντι, γνωριμος κατεσταθη. Και τα της ψυχης αυτου προς αυτον αναθεμενος, εντολην μικραν εις μονην υπομνησιν ελαβε παρ' αυτου. Εζητησε και βιβλον ο νεος λαβειν εξ αυτου, τα της πολιτειας των μοναχων και τα της πρακτικης αυτων ασκησεως διηγηματα περιεχουσαν, και διδωσιν αυτω ο γερων την συγγραφην του μοναχου Μαρκου, την περι πνευματικου νομου διδασκουσαν. Ταυτην δε ως εξ αυτου του Θεου σταλεισαν ο νεος δεξαμενος και ως μεγα τι εξ αυτης ελπιζων καρπωσασθαι, ουτω μετα ποθου και προσοχης διηλθε πασαν αυτην. Και εκ παντων ωφεληθεις, τρια μονα κεφαλαια, ιν' ειπω, εν τη αυτου καρδια ενεπηξε. Και το μεν εν υπαρχον το ουτως αυταις εγκειμενον λεξεσι· "Ζητων θεραπειαν, επιμελησαι της συνειδησεως και οσα λεγει ποιησον και ευρησεις ωφελειαν". Το δε ετερον· "Ο προ της εργασιας των εντολων τας ενεργειας του Αγιου Πνευματος επιζητων, ομοιος εστι δουλω αργυρωνητω, ος αμα τω αγορασθηναι συν ταις ωναις και ελευθεριαν αυτω γραφηναι επιζητει". Το δε τριτον· "Τυφλος εστι κραζων και λεγων ʽ Υιε Δαβιδ, ελεησον με', (291) ο προσευχομενος σωματικως και μηπω εχων γνωσιν πνευματικην· ο ποτε δε τυφλος αναβλεψας και ιδων τον Κυριον, ουκετι υιον Δαβιδ, αλλ' Υιον Θεου ομολογησας, προσεκυνησεν αυτω".

Ταυτα τοινυν ο νεος εκεινος εθαυμασε και θαυμασας επιστευσεν οτι τη επιμελεια της συνειδησεως ευρησει ωφελειαν και τη των εντολων εργασια την ενεργειαν του Αγιου Πνευματος και τη χαριτι τουτου νοερως αναβλεψει και ιδη τον Κυριον. Τη ουν αγαπη τουτου και τη επιθυμια τρωθεις, το πρωτον καλλος δι' ελπιδος εζητει και μη φαινομενον. Ουδεν δε ετερον επραξεν, ως μεθ' ορκων με εβεβαιωσεν, ει μη την δοθεισαν αυτω μικραν εντολην παρα του αγιου εκεινου γεροντος εκαστη εσπερα εποιει και ουτως επι της κλινης εκαθευδε. Της συνειδησεως ουν λεγουσης αυτω· "Ποιησον παντως και ετερας μετανοιας και αλλους ψαλμους προσθες, και πλειον λεγειν το ʽ Κυριε, ελεησον' , δυνασαι γαρ", ταυτη προθυμως υπηκουε και αδιστακτως, ως εξ αυτου του Θεου λεγομενα, ουτως απαντα επραττε. Και ουδεποτε εκτοτε εκοιμηθη ελεγχουσης αυτον της συνειδησεως και λεγουσης· "Τι τουτο ουκ εποιησας;" Ταυτη τοιγαρουν εξακολουθων απαραλειπτως κακεινης το λεγειν προστιθεισης οσημεραι, εις ολιγας ημερας πολλη προσετεθη η της εσπερας ακολουθια. Την γαρ ημεραν οικου προϊστατο των πατρικιων τινος και εν τω παλατιω καθ' εκαστην προηρχετο, φροντιζων των τω βιω αρμοζοντων, ως εκ τουτου μηδενι ανθρωπω γινωσκεσθαι τα πραττομενα. Διο και δακρυα καθ'

εσπεραν απο των οφθαλμων αυτου κατηρχοντο και συχνοτερον επι (292) την γην και επι προσωπον γονυκλισιας εποιει, κεκολλημενους εχων αλληλοις και αμετακινητους τους ποδας εν παραστασει, ευχαι τε παρ' αυτου προς την Θεοτοκον ανεγινωσκοντο εμπονως και μετα στεναγμων και δακρυων και, ως παροντος του Κυριου σωματικως, ουτω τοις αχραντοις ποσιν αυτου προσεπιπτεν και ως τυφλος ελεηθηναι και ψυχικως αναβλεψαι ητειτο. Ως δε καθ' εσπεραν η ευχη προσετιθετο, διηρκει μεχρι μεσονυκτιου, μηδολως εν τω καιρω της προσευχης χαυνουμενου η ραθυμουντος αυτου η τινος μελους των του σωματος αυτου κινουμενου το συνολον μεχρι και περιστροφης οφθαλμου η αναβλεψεως, αλλ' ουτως ιστατο ακινητος, ως στηλη τις η ωσπερ τις ασωματος.

Ισταμενου ουν αυτου εν μια και το "Ο Θεος, ιλαστητι μοι τω αμαρτωλω"λαλουντος τω νοΐ μαλλον η τω στοματι, ελλαμψις θεια πλουσιως αιφνης επεφανεν ανωθεν και παντα τον τοπον επληρωσε. Τουτου δε γεγονοτος ηγνοησεν ο νεανιας και επελαθετο ει εν οικω ην η οτι υπο στεγην υπηρχε. Φως γαρ μονον εβλεπε παντοθεν και ουδε ει επι γης επατει εγινωσκεν. Ουδε φοβος ην εν αυτω του μη πεσειν, ουδε κοσμου φροντις, ουδε τι των, οια τοις ανθρωποις και σωμα φορουσι προσβαλλουσι, τω λογισμω τοτε προσεβαλλον, αλλ' ολως φωτι αΰλω συνων και τω δοκειν αυτος φως γενομενος και παντος κοσμου επιλαθομενος, δακρυων και χαρας ανεκφραστου και αγαλλιασεως εμπλεως εγενετο. Ειτα εις ουρανον ανηλθεν ο νους αυτου και αλλο φως εθεασατο υπερ το πλησιαζον τρανοτερον. Εφανη αυτω παραδοξως, πλησιον του φωτος εκεινου ισταμενος, ο ρηθεις αγιος εκεινος και ισαγγελος γερων, ο την εντολην αυτω και την βιβλον προχειρισαμενος.

(293) Ως ουν εγω ταυτα ηκουσα, ελογισαμην και του αγιου τουτου την πρεσβειαν πολα συηνεργησασαν αυτω και του Θεου παλιν δειξαι τω νεω οικονομησαντος το οιον υψος αρετης ο αγιος ουτος εκεκτητο.

Παρελθουσης δε της θεωριας ταυτης και εις εαυτον παλιν, ως ελεγεν, ο νεανιας γενομενος, χαρα και εκπληξει συνειχετο και απο καρδιας εδακρυε και τοις δακρυσιν η γλυκυτης συνειπετο. Τελος, επι της κλινης ανεπεσε και αυτη τη ωρα ο αλεκτωρ εφωνησε και της νυκτος το μεσον ειναι εδηλωσε. Και μετ' ολιγον αι εκκλησιαι τον ορθρον εσημανον, και αυτος εξανεστη ψαλαι κατα το συνηθες, μηδε εννοιαν υπνου κατ' εκεινην την νυκτα λαβομενος.

Ταυτα εγενοντο ως ο Θεος οιδεν, ο και ποιησας αυτα εν οις επισταται κριμασι, μηδεν πλεον του νεου εκεινου εργασαμενου, ει μη απερ ηκουσατε, μετ' ορθης πιστεως και αδιστακτου ελπιδος.

Μη ουν ειπη τις προς δοκιμην ταυτα εκεινον εργασασθαι· ουδε γαρ μεχρι λογισμου τουτο η ειπεν η ενενοησεν - ο γαρ δοκιμαζων και εκπειραζων πιστιν ου κεκτηται -, αλλα πασαν αλλην ο νεανιας εκεινος εμπαθη και φιληδονον απορριψαμενος εννοιαν, ουτως, ως ωμνυε, τα παρα της ιδιας λεγομενα εφροντιζε συνειδησεως, ως εν πασι τοις αλλοις του βιου αισθητοις πραγμασιν αναισθητως διακεισθαι και μηδε αυτον την βρωσιν και ποσιν ενηδονως η συχνοτερως προσιεσθαι.

Ηκουσατε, αδελφοι μου, οσα η πιστις η εις Θεον δυναται, τοις εργοις βεβαιουμενη; Εγνωτε, ως ουτε νεοτης αποβλητος ουτε γηρας ωφελιμον μη ουσης συνεσεως και φοβου Θεου; Εμαθετε οτι ουτε μεση πολις (294) εμποδιζει ημας εις το κατεργαζεσθαι τας εντολας του Θεου, εαν σπουδαιοι ωμεν και διεγηγερμενοι, ουτε ησυχια ωφελει η αναχωρησις κοσμου, εαν ραθυμωμεν και αμελωμεν; Παντως ακουομεν τον Δαβιδ απαντες και θαυμαζομεν και λεγομεν οτι εις Δαβιδ και αλλος ου γεγονε, και ιδου ενταυθα και του Δαβιδ περισσοτερον. Εκεινος γαρ παρα Θεου την μαρτυριαν ειληφε και προφητης εχρισθη και βασιλευς και Πνευματος Αγιου γεγονε μετοχος και πολλας ειχε τας περι Θεου αποδειξεις· αμαρτησας ουν και στεερηθεις την χαριν του Πνευματος και την προφητειαν αφαιρεθεις και της συνηθους ομιλιας του Θεου αλλοτριωθεις, ει ταυτα παλιν εζητησε, μνησθεις της χαριτος ης εξεπεσε, τι θαυμαστον; Ουτος δε μηδεν τοιουτον εν νω λαβομενος ποτε, αλλα μονοις προσκειμενος τοις του κοσμου και μονα βλεπων τα προσκαιρα και διανοιαν εχων μηδεν φαντασθεισαν των γῆΐνων ποτε υψηλοτερον, - ω των κριματων σου, Κυριε - μονον ηκουσε περι τουτων και ευθεως επιστευσε· και τοσουτον, ωστε και εργα τη πιστει αρμοζοντα επιδειξασθαι, δι’ ων η εκεινου πτερωθεισα διανοια εις ουρανους εφθασε και την Μητερα Χριστου εις συμπαθειαν εικλυσε και τη ταυτης πρεσβεια το Θειον εξιλεωσατο και την χαριν του Πνευματος εως ουρανου φθασαι ενισχυσε και φως θεασασθαι κατηξιωσεν, ου παντες εφιενται και ολιγοι λιαν επιτυγχανουσιν.

Ουτος ο νεος, ο μητε χρονοις νηστευσας πολλοις, μητε ποτε χαμευνησας, μη ενδυσαμενος τριχινα, μη κομην αποκειραμενος, μη κοσμου εκστας τω σωματι, πνευματι δε, αγρυπνησας μονον ολιγα, υπερ τον Λωτ εφανη, (295) τον εν Σοδομοις θρυλουμενον. Μαλλον δε ειπειν εν σωματι αγγελος, κρατητος και ακρατητος, βλεπομενος αλλ’ ου κατεχομενος, ανθρωπος το φαινομενον και ασαρκος τον νουμενον, τοις πασι τα παντα ορωμενος και μονος μονω Θεω τω παντα γινωσκοντι ων. Διο και τη του αισθητου ηλιου δυσει του νοητου φωστηρος το γλυκυ τουτον διαδεχεται φως, προβεβαιουν και πιστουμενον το μελλον αυτον αδιαλειπτον

διαδεξασθαι φως. Και εικοτως· η γαρ αγαπη του ζητουμενου εξεστησεν αυτον και κοσμου και φυσεως και πραγματων απαντων, και ολον αυτου του Πνευματος και φως απειργασατο· και ταυτα μεσον πολεως οικουντα και οικου προνοουμενον δουλων τε και ελευθερων φροντιζοντα και παντα ποιουντα και πρασσοντα οσα τω βιω αρμοζουσιν.

Αλλα αρκουσι ταυτα και τω νεω εις επαινον και υμας κινησαι εις ποθον και μιμησιν αυτου, η ετι βουλεσθε· και αλλα ειπειν με μειζονα, α ουδε η ακοη υμων ισως δυνηθη παραδεξασθαι; Ομως τι τουτου μειζον ευρησεται η τι τελειοτερον; Παντως ουδεν εστι μεγαλωτερον αλλο, καθως ο Θεολογος εφη Γρηγοριος· “Αρχη, φησι, σοφιας φοβος Κυριου. Ου γαρ φοβος, εντολων τηρησις. Ου δε εντολων τηρησις, σαρκος καθαρσις, του επιπροσθουντος τη ψυχη νεφους και μη εωντος καθαρως ιδειν την θειαν ακτινα. Ου δε καθαρσις, ελλαμψις. Ελλαμψις δε ποθου πληρωσις τοις των μεγιστων η του μεγιστου η υπερ το μεγα εφιεμενοις”. Ωστε ταυτα ειπων, τελος ατελες ειναι πασης αρετης τον φωτισμον εδηλωσε τον του Πνευματος, εις ον ο γενομενος τελος μεν και περας των αισθητων απαντων κατειληφε, αρχην δε της των πνευματικων ευρε γνωσεως.

(296) Ταυτα αδελφοι μου, Θεου τα θαυμασια. Δια τουτο κρυπτομενους φανεροι τους αγιους αυτου ο Θεος, ινα οι μεν ζηλωσι τουτους, οι δε αναπολογητοι γενωνται. Και οι θελοντες εν μεσω θορυβων ειναι, εν κοινοβιοις τε και ορεσι και σπηλαιοις αξιως πολιτευομενοι, σωζωνται και μεγαλων παρα του Θεου υπερ μονης της εις αυτον πιστεως αξιουνται καλων, ως αν οι δια ραθυμιαν αποτυγχανοντες μηδεν εχωσι λεγειν εν τη ημερα της κρισεως. Αψευδης γαρ εστιν, αδελφοι μου, ο επαγγειλαμενος σωζειν εκ μονης της εις αυτον πιστεως. Ελεησατε ουν εαυτους και ημας τους υμας αγαπωντας και πολλακις υπερ υμων θρηνουντας και δακρυα χεοντας – τοιουτους γαρ ημας ο συμπαθης και ελεημων Θεος παρακελευεται –, και πιστευσαντες ολοψυχως επι τον Κυριον, αφετε γην και παντα οσα παρερχονται, και προσελθετε προς αυτον και κολληθητε αυτω, οτι μικρον ετι και ο ουρανος και η γη παρελευσεται, και εκτος εκεινου ουκ εστι στασις, ουτε περας, ουτε καταληψις της των αμαρτωλων πτωσεως. Αχωρητος γαρ ο Θεος υπαρχει και ακαταληπτος· ποιος ουν εσται τοπος, ειπε, ει δυνασαι, των εκπιπτοντων της βασιλειας αυτου;

Εμοι θρηνειν επερχεται και την καρδιαν μου δαπανωμαι και δι’ ημας τηκομαι, οταν εννοησω οτι τοιουτον Δεσποτην εχοντες μεγαλοδωρον και φιλανθρωπον ως δια μονην την προς αυτον πιστιν τοιαυτα ημιν χαριζομενον α και νουν υπερβαινει και ακοην και διανοιαν και ουδε επι καρδιαν ποτε ανεβη ανθρωπου, ημεις

ωσπερ αλογα ζωα προτιμωμεν γην μονην (297) και τα απο γης ημιν δια πολλην ευσπλαγχνιαν αναδιδομενα εις αυταρκη χρειαν του σωματος, ινα εκ τουτων συμμετρως τρεφομενοι, και η ψυχη ημων ανεμποδιστως την προς τα ανω ποιηται πορειαν, τρεφομενη και αυτη δηλονοτι την νοεραν τροφην, την εκ Πνευματος, κατα το μετρον της καθαρσεως και της αναβασεως.

Τουτο γαρ ανθρωπος και εις τουτο εκτισθημεν και δια τουτο παρηχθημεν, ινα ενταυθα μικρα ευεργετηθεντες, δια της ευχαριστιας και της προς Θεον ευνοιας εκεισε τα μειζονα και αιωνιζοντα απολαυσωμεν. Αλλ' οιμοι, οτι περι των μελλοντων μηδολως φροντιζοντες αχαριστουμεν και περι των εν χερσιν αυτων και ισοι δαιμονων γινομεθα η και χειρονες, ει δει την αληθειαν ειπειν. Και δια τουτο πλειονος και της τιμωριας δεομεθα, οσω και πλειον ευεργετηθημεν και γνωριζομεν Θεον δι' ημας γενομενον ως ημεις, αμαρτιας μονης εκτος, ινα της πλανης ημας απαλλαξη και της αμαρτιας ελευθερωση. Αλλα τι δει με ειπειν; Πασι τουτοις λογω μονω πιστευομεν αληθως, τοις δε εργοις αρνουμεθα. Ουχι πανταχου Χριστος ονομαζεται, εν πολεσιν, εν κωμαις, εν κοινοβιοις και ορεσι; Ζητησον, ει δοκει, και ερευνησον ακριβως, ει τηρουσι τας εντολας αυτου· και μολις ευρησης εν χιλιασιν, ως αληθως, και μυριασιν ενα, τον εργω και λογω χριστιανον οντα. Ουχι δια του αγιου Ευαγγελιου ειρηκεν ο Κυριος ημων και Θεος· "Ο πιστευσας εις εμε, τα εργα α εγω ποιω, κακεινος ποιησει και μειζονα τουτων ποιησει"; Ποιος ουν εξ ημων τολμα ειπειν· " Εργα Χριστου εγω ποιω και πιστευω ορθως εις Χριστον; ". Ουχ ορατε, εδελφοι, πως απιστοι εχομεν ευρεθηναι εν τη ημερα της κρισεως (298) και χειρονα των μηδε ειδοτων τον Κυριον υποστησομεθα κολασιν; Αναγκη γαρ η ως απιστους κατακριθηναι ημας η Χριστον ψευστην αποδειχθηναι, οπερ αδυνατον, αδελφοι μου, αδυνατον.

Ταυτα δε εγραψα ουχι κωλυων την αναχωρησιν, την δε εν μεσω μαλλον του βιου διαγωγην προτρεπομενος, αλλα παντας πληροφορων τους εντυγχανοντας τωδε τω διηγηματι οτι ο θελων ποιειν το αγαθον εν παντι τοπω εκ Θεου το δυνασθαι ελαβεν. Αλλως δε και μαλλον η υποθεσις αυτη προτρεπτικη υπαρχει προς αναχωρησιν. Ει γαρ εκεινος, ο εν μεσω τω βιω στρεφομενος και μηδεν περι αποταγης η ακτημοσυνης η υπακοης ποτε λογισαμενος, ουτως ηλεηθη, πιστευσας απο ψυχης και τον Θεον επικαλεσαμενος, ποσων αγαθων ελπιζειν μαλλον τευξεσθαι χρη τους απαντα τα του βιου και παντας αμα καταλιμπανοντας και αυτας αυτων τας ιδιας ψυχας εκδιδοντας δια τον Θεον εις θανατον, καθως αυτος ο θεος ενετειλατο; Και γαρ ο αρξαμενος τα καλα πρασσειν αδιστακτω πιστει και ολοψυχω προθεσει και την εξ αυτων εγγινομενην ωφελειαν επαισθανεσθαι, αυτος αφ' εαυτου

γνωσεται οτι μεγα εμποδιον τοις κατα Θεον ζην ελομενοις η φροντις του κοσμου και η εν αυτω διαγωγη. Η γαρ ρηθεισα περι του νεου τουτου υποθεσις θαυμαστη τε εστι και παραδοξος και ουδε ει εν αλλω τινι τοιουτον τι γεγενηται ηκουσαμεν. Ει δε και γεγονεν εν τισιν η γενησεται, ει μη εκ του κοσμου συντομως υποχωρησουσιν, εκπεσειν του τοιουτου καλου γινωσκετωσαν, επειδη και τουτο εξ εκεινου του νεου μεμαθηκα ακριβως.

(299) Μοναχω γαρ γεγονοτι υστερον ενετυχον, τριτον ετος η και τεταρτον εν τη μοναδικη πολιτεια διατελουντι και τον τριακοστον δευτερον της ηλικιας του σωματος αυτου χρονον αγοντι. Ακριβως γαρ αυτον εγινωσκον, ως φιλον οντα και συνανατροφον, διο και προσθεις υφηγησατο μοι ταυτα· “Οτι μετα την θαυμαστην εκεινην αλλοιωσιν και την εις εμε υπερ ανθρωπον γενομενην αντιληψιν ου πολλαι, φησιν, ημεραι διεληλυθησαν και συνεχεις μοι του βιου επεπεσον πειρασμοι, υφ’ ων και εμαυτον εωρων προς κρυπτας εργασιας εμποδιζομενον και του καλου κατα μικρον υστερουμενον, και εγλιχομην εξω του κοσμου γενεσθαι παντος και κατα μονας εκζητειν τον οφθεντα μοι – τουτου γαρ χαριν πεπεισμαι, αδελφε, οτι ολως φανηναι μοι ευδοκησεν, ινα προς εαυτον με τον αναξιον εφελκυσηται και παντος του κοσμου αποχωριση με - . Επει δε τουτο ποιησαι συντομως ουκ ισχυσα, κατα μικρον μικρον παντων των προλεχθεντων επιλαθομενος, εις παντελη κατηντησα σκοτωσιν, ωστε μη μεμνησθαι με τινος μικρου η μεγαλου μεχρι ψιλης εννοιας ποτε, εξ ωνπερ προειρηκα. Εις πλειονα δε μαλλον κακα υπερ τα συμβαντα μοι πρωην περιεπεσον και ουτω διεκειμην, ως μηδε εννοησας ποτε η ακουσας τα αγια ρηματα του Χριστου. Αλλα και τον αγιον εκεινον, τον τοτε με ελεησαντα και την μικραν μοι εντολην δεδωκοτα και την ρηθεισαν βιβλον εξαποστειλαντα, ως ενα των τυχοντων ανθρωπων εβλεπον και ουδε ψιλην εννοιαν περι των οραθεντων μοι δι’ αυτον ελαμβανον. Ταυτα δε, φησι, λεγω σοι, ινα μαθης ακριβως εις οιον απωλειας βοθρον εκ ραθυμιας κατηνεχθην εγω ο αθλιος και του Θεου θαυμασης και εκπλαγης την και μετα ταυτα εις εμε γενομενην αγαθοτητα αφατον.

(300) Και γαρ, ουκ οιδ’ οπως ειπω, αγνωστως ουτως εν τη ταλαιπωρω καρδια μου η προς τον αγιον γεροντα αγαπη και πιστις διεμενε, δι’ ην, ως οιμαι, μετα την τοσουτων χρονων παρελευσιν ο Θεος ο φιλανθρωπος ταις εκεινου ευχαις ελεησας με, δι’ αυτου με παλιν εκ της πολλης πλανης και του βυθου των κακων εξαρπασας ερρυσατο. Ου γαρ απεστην τελειως εξ αυτου ο αναξιος, αλλα και τα γινομενα εξηγορευον και εις το κελλιον αυτου, οτε εν τη πολει ετυγχανον, απηρχομην συχνοτερον, ει και τας εντολας αυτου ο ασυνειδητος ουκ εφυλαττον. Νυνι δε, καθαπερ ορας, τα πολλα των

αμαρτηματων μου πληθη παριδων ο ευσπλαχνος Κυριος και μοναχον με γενεσθαι παρ' αυτου του αγιου γεροντος ωκονομησε και μετ' αυτου συνειναι με διηνεκως, τον επ' αληθειας αναξιον, κατηξιωσε. Κοπω τοινυν πολλω και πλειοσι δακρυσι και ακριβει ξενιτεια και τελεια υπακοη και εκκοπη παντελει του οικειου θεληματος και πολλοις αλλοις σκηροτατοις επιτηδευμασι τε και πραξεσιν, ακατασχετω και ανενδοτω δρομω πορευομενυ μου, μικραν μεν και ολιγην αμυδρως πως ακτινα του γλυκυτατου και θειου εκεινου φωτος ιδειν και αυθις ηξιωμαι, τοιαυτην δε θεωριαν, οια τοτε εωρακα, ουδεπω μεχρι του νυν ηξιωθην θεασασθαι".

Ταυτα ουν δακρυων ελαλει μοι και τουτων ετερα πλειονα. Εγω δε ο ταλαιπωρος των αγιων εκεινου ρηματων επακροασαμενος και ολον οντα της θειας εμπλεων χαριτος στοχασαμενος και αληθη σοφον, ει και μη λογον ειχε σοφιας της εξωθεν, ου μονον δε, αλλα και των πραγματων αυτων ακριβη κεκτημενον την ειδησιν εκ πρακτικης γνωσεως, ειπειν μοι αυτον παρεκαλεσα πως τοιαυτα η πιστις ενεργειν θαυμασια πεφυκε, και διδασκαλιας τροπω εγγραφως ταυτα εκθεσασθαι μοι. Ο δε και λεγειν απηρξατο και τα λεγομενα γραφειν ουκ ωκνησεν, (301) α και, ινα μη τον λογον μηκυνωμεν, εν αλλοις ανεταξαμεθα εις τραπεζαν ευφροσυνης, τοις μετα πιστεως των γεγραμμενων επιβατευουσι.

Δια τουτο παρακαλω υμας, εν Χριστω αδελφοι, δραμωμεν εμπονως και ημεις τον δρομον των εντολων του Χριστου, και τα προσωπα ημων ου μη καταισχυνθη. Αλλ' ωσπερ παντι τω κρουοντι επιμονως ανοιγει τας πυλας της βασιλειας αυτου και διδωσι τω αιτουντι Πνευμα ευθες και παναγιον, και ουκ εστι τον ολοψυχως ζητουντα μη ευρειν και πλουτησαι τον πλουτον των χαρισματων αυτου, ουτω και υμεις εντρυφησετε των απορρητων αυτου αγαθων, ων ητοιμασε τοις αγαπωσιν αυτον, νυν μεν εκ μερους και μετα σοφιας της κρειττονος, εν δε τω αιωνι τω μελλοντι ολοκληρως μετα παντων των απ' αιωνος αγιων εν Χριστω Ιησου τω Κυριω ημων, ω η δοξα εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος ΚΓ΄. (302)

Περι μετανοιας και φοβου Θεου. Και οποιον αγωνα εχει ψυχης και πονον καρδιας ο μετα συντετριμμενου του πνευματος μετανοων. Και τινα εισιν α λεγει και προς τον φιλανθρωπον Κυριον ευχεται.

Ακουσατε μου των λογων, υιοι μου εσχατοι, αγαπητοι μου, περιποιητοι μου, ακουσατε μου, ει αληθως ως πατερα ποθειτε με και ζητειτε με. Ποιος των ανθρωπων, φαρμακω πληγεις την καρδιαν αυτου και αλγων και κοπτομενος πονω σφοδρω τα εντος

αυτου, τραυματων μικρων δερματος σωματος αυτου φροντισει η μελετησει αυτω περι τουτων; Ο γαρ εν τη καρδια αυτου κρυπτος πονος καλυψει παντα πονον η κνησμονην, γινομενην επι δερματιδα σωματος αυτου, και εκ συνοχης της καρδιας αυτου ουκ αφιεται διαβλεψαι και ιδειν τα επι τω σωματι αυτου, αλλα πονω και οδυνη αφορητω της καρδιας αυτου επιλανθανεται των πληγων, των εν τω σωματι αυτου, και τα ιματια αυτου ταις χερσιν αυτου διαρρηξει και τοις ονυξιν αυτου των χειρων τα τραυματα του σωματος αυτου επιξανη. Επιλαθηται δε και γονεων και φιλων αυτου (303) και επι παντα ανθρωπον ουκ ατενισει τοις οφθαλμοις, ουδε επιστραφησεται αυστηρω τω προσωπω επι ανθρωπον καταρωμενον αυτον. Ου φροντισει κτηματων η πραγματων αυτου, καταλειψει τον πλουτον αυτου εις διαρπαγην τοις βουλομενοις. Αρτον ηδεως ου φαγεται, εμπεπλησται γαρ πικριας. Οινον ηδεως ου πιεται, πονος γαρ εστιν εις κορον αυτω. Τοις καλουσιν εις δειπνον ποτου μετ' οργης μεγαλης αποκριθησεται· "Αποστητε απ' εμου, θανατος γαρ συντριβει μου την καρδιαν, και τι οιδα ει αρτι λαβη αυτην; Ζην γαρ εν βιω μισητον μοι γεγονεν, οτι η ζωη αυτη θανατος, εγω δε ουκ ηδειν ". Επι κλινην στρωμνης αυτου ουκ αναβησεται, αλλ' εσται κυλινδουμενος και ασπαιρων επι της γης, κραζων μεγαλα και οδυρομενος, φροντιδα μηδεμιαν ποιουμενος των ορωντων αυτον ασχημονουντα η των ακουοντων της κραυγης αυτου και καταλοιδορουντων αυτον. Εσονται οι οφθαλμοι αυτου φλεβες, πηγης υδωρ μαλλον προχεοντες η προφεροντες το οραν. Παντα ανθρωπον ως αγγελον μακαρισει ο ανθρωπος εκεινος, και τους οντας και τους παρελθοντας και τους μηπω τον κοσμον γνωρισαντας, και παν κτηνος και παν ερπετον ερπον επι της γης και παν ο εχει πνευμα ζωης μακαρισει λεγων· "Ως ευλογημενα παντα τα υπο του Θεου ποιηθεντα, εν χαρα ψυχης και ζωης αυτων απονως διαγοντα, εγω δε μονος φορτιω βαρουμαι αμαρτηματων και πυρι κρισεως κρινομαι και οδυνωμαι μονος επι της γης! ". Πασαν ψυχην μιαν λογισεται και ως αγιαν τω κυριω σεβασθησεται και ως ακαθαρτος ευλαβηθησεται απο παντων. Δικαιον απο αδικου ου διακρινει, αλλ' εξει τους παντας ισον, (304) καθαρους τε και ακαθαρτους. Ουτος μονος χωριζεται απο πασης της κτισεως της υπο τον ουρανον, και επι κοπριας αμυθητων καθηται αμαρτιων και σκοτει αγνοιας και λυπης περιεχεται, τελος ουκ εχοντι. Τον δε ιχωρα των τραυματων αυτου αποξεσει ου μετα οστρακου ως ο Ιωβ, αλλα τοις ονυξι των χειρων αυτου δια την βιαν του πονου της καρδιας αυτου· Ιωβ γαρ την σαρκα πληγεις ειχε την ψυχην υπο Θεου σκεπομενην, ουτος δε την ψυχην συν τω σωματι υπο αμαρτιων εσχε πεφαρμαγμενην, και δια τουτο χειρων η οδυνη του ανθρωπου εκεινου δεκαπλασιως υπερ την πληγην του Ιωβ. Μετα

ταυτα δε καταλειψουσιν αυτον συγγενεις κατα σαρκα και παντες γνωστοι και φιλοι αυτου οι εν κοσμω· μικρον γαρ συνακολουθησαντες αυτω και συνδακρυσαντες την απαρηγορητον θλιψιν αυτου και το απαρακλητον της ψυχης αυτου θεωρησαντες, ως βδελυγμα ηγησαμενοι, εις τα ιδια υποχωρησουσιν εκαστος, και μονος καταλειφθεις και την περιεχουσαν αυτον ερημιαν και απορiαν και θλιψιν και οδυνην θεασαμενος, κλαυσει εν οδυνη ψυχης αυτου και βοησει εν απογνωσει προς τον Παντοκρατορα Κυριον.

“Ιδου ορας, Κυριε, και εστιν ουδεν ο ου βλεπεις, εγω δε σων χειρων εργον, εργα δε σων προσταγματων ουκ επραξα, πασαν δε κακιαν μετηλθον εν αφροσυνη. Συ αγαθος, εγω δε ουκ εγινωσκον σε, νυνι δε ακηκοα περι σου και εφριξα και τι ποιησω ουκ οιδα. Ησθηθην της κρισεως σου και λογος απολογιας ουχ ευρεθη εν τω στοματι μου. Ενος γαρ λογου αργου στοματος μου ανταξιον ουδεν διεπραξαμην επι της γης, (305) οτι εαν πασαν δικαιοσυνην ποιηση ανθρωπος, ως δουλος και ως οφειλετης ποιησει, ανταλλαγμα δε αμαρτιας αυτου ουδεν ευρησει, το γαρ ελεος παρα σοι εστιν, - αμαρτια γαρ θανατος, και τις εσται ο δι’ αυτης αποθνησκων και αφ΄ εαυτου ανισταμενος; Παντως ουδεις. Συ γαρ μονος αποθανων ανεστης, οτι αμαρτιαν ουκ εποιησας ουδε εν τω στοματι σου ευρεθη δολος. Τις δε αποθανειται εν αμαρτιαις και ου μεταμεληθησεται; Εσται δε αυτω ουδεν οφελος. Ουτως , Δεσποτα Παντοκρατορ, και εγω μετανοω μεν κακα διαπραξαμενος εργα, ουκ εστι μοι δε εις δικαιωμα η μετανοια· μετανοια γαρ επιγνωσις εστιν αμαρτιας. Και νυν βλεπεις, παντεποπτα Κυριε, οτι ουδεν εχω πλην του σωματος, αλλ’ ουδεν μοι οφελος εξ της του πλουτου στερησεως. Ολος γαρ ειμι τραυμα εν και ουδαμου μοι περιλελειπται αφορμη σωτηριας, οτι κατελειφθην μονος και ζωντα με αδης κατεπιε. Και συ, Κυριε, βλεπεις, μονος δυνασαι με αναγαγειν και τον πονον της εμης καρδιας ιασασθαι, οτι δυνατη η χειρ σου εις απαντα και τα τελη φθανουσα των αβυσσων, ενεργουσα παντα τω νευματι σου. Ειπειν “Ελεησον με” ου τολμω, αναξιος γαρ ειμι· συ δε, Κυριε, βλεπεις.

Ο ουν ευσπλαγχνος Θεος ταχεως εισακουσεται αυτου και αναπαυσιν οδυνης και απαλλαγην πονου καρδιας αυτου συντομως παρασχη αυτω. Φιλανθρωπος γαρ ων, ου φερει εν αναγκη τοιαυτη και αφορητω οδυνη το των χειρων αυτου ποιημα καθοραν, και ποιησει μετα του ανθρωπου εκεινου, του τα προειρημενα απαντα απαραλειπτως ποιησαντος, (306) και μετα των εν πιστει ακουοντων και μιμεισθαι μελλοντων την αληθη ταυτην της μετανοιας εικονα και ιστοριαν ην πρωτον εξεπληρωσε πραξις και τοτε γραφη παραδεδωκε λογος, το πολυ και αφατον ελεος αυτου,

και εκχεει την αυτου και επ’ αυτον αγαθοτητα και μεταβαλει εις χαραν τον πονον αυτου και την πικριαν της καρδιας αυτου εις γλυκυ γλευκος μεταποιησει και τον κατεσθιοντα ιον του δρακοντος τα εντοσθια αυτου εξεμεσαι ποιησει· και ου μνησθησεται εκτοτε των πρωην πονων αυτου, ουτε παντων εκεινων ων υπεστη κακων, αλλ’ ουδε χρηματα η κτηματα η πλουτον, ον κετελιπεν εν τω καιρω της πληγης της μετανοιας αυτου, επιστραφεις ζητησει η τινος ετερου επιθυμησει. Ο γαρ υψιστος Θεος δωσει αυτω υγειαν, ητις εσται υπερ παντας τους θησαυρους της γης, η δε υγεια χαραν εμποιησει αφραστον εν τη καρδια αυτου, και εσται η χαρα εν τη καρδια αυτου δεκαπλασιως υπερ την προτεραν θλιψιν αυτου, και αυτη παλιν η χαρα παντα πονον τον εξωθεν γινομενον εν τω σωματι αυτου αποδιωξει, και εσται γινωσκων ο ανθρωπος εκεινος οτι τραυματα σωματος αυτου ουδε ερχεται εκτοτε επι καρδιαν αυτου, και θλιψις η εξωθεν ου καθαψεται της χαρας της ουσης εν τη καρδια αυτου, και αυτη η γνωσις εσται πλεονασμος της χαρας της εν τη καρδια αυτου.

Και εσονται οι πλησιον αυτου, οι πρωην θεωρουντες τας εξωθεν θλιψεις αυτου, αγνοουντες δε την μετα ταυτα γεγονυιαν κρυφιαν χαραν αυτου, (307) στεναζοντες επ’ αυτω και λεγοντες· “Ιδε ανθρωπος ος ουκ οιδεν ευφροσυνην εν τη ζωη αυτου, και ο βιος αυτου θλιψεως και οδυνης πληρης, και αι ημεραι αυτου ουδεν διαφερουσι των μαστιζομενων και τιμωρουμενων επι αμαρτιαις”· ειδως δε μονος εκεινος οτι πληρης θυμηδιας και αγαλλιασεως ο χρονος αυτου της ζωης και η χαρα της καρδιας αυτου θανατον εμπαιζει και αδης ου κυριευει αυτης, οτι τελος ουκ οιδε, χαιρει ο ανθρωπος εκεινος επι τουτοις μυριοπλασιως υπερ παντας τους βασιλεις τους κρατουντας της γης, και υπερ παντας εφ’ ους η η υγεια και η ευμορφια του σωματος, και υπερ παντας εφ’ ους ο πλουτος και η πορφυρα στολη και η βυσσινη, και υπερ παντας τους μακαριζομενους επι της γης παρα στοματων ουκ ορθα λαλουντων. Οιδε γαρ ο ανθρωπος εκεινος οτι κρεισσων πενια μετα χαρας τοιαυτης υπερ παντα τον κοσμον και των εν αυτω πραγματων εστιν, επειδη παντα τα επι τω σωματι αυτου και τα επι παντι τω βιω ο ουρανος καλυψει και αδης φαγεται και θανατος κυριευσει αυτων, η δε χαρα, η εκ της υγειας περιποιηθεισα τη ψυχη αυτου, υπ’ ουδενος τουτων δυναται κρατηθηναι, οτι ουκ εστιν εκ του κοσμου τουτου. Ουτε γαρ απο δοξης αυτω γεγονεν αυτη, ουδε απο πολλου πλουτου, ουτε απο υγειας σωματος αυτου, ουτε απο επαινου ανθρωπων, ουτε απο αλλου τινος πραγματος των υπο των ουρανον, αλλα απο πονου και πικριας ψυχης αυτου εσκευασται και απο συναντησεως Πνευματος Θεου, του υπερανω των ουρανων. Διυλισθεισα γαρ δι’ αυτου και εκπιεσθεισα η καρδια

αυτου αδολον και αμιγη θλιψεως χαραν απετεκε. (308) Και δια τουτο θανατος ου κυριευσει αυτης, οτι μωμος ουχ ευρεθησεται εν αυτη, αλλ' εσται ως διυλισμενος οινος απεναντι ηλιου, εκλαμπων μαλλον και λαμπρυνομενος και καθαρωτεραν δεικνυων την αυτου χροαν, ευφραινων και υπεραστραπτων τω προσωπω του πινοντος αυτον κατεναντι του ηλιου.

Επι δε τουτοις εν μοι δυσνοητον· ου γαρ οιδα ποιον πλεον ευφραινει με, η θεα και η τερψις της καθαροτητος των του ηλιου ακτινων η μαλλον η ποσις και η γευσις του οινου του εν τω στοματι μου. Θελω γαρ ειπειν τουτο και ελκει με εκεινο και γλυκυτερον φαινεται· και οταν προς εκεινο απιδω, υπο της γλυκυτητος της γευσεως περισσοτερως μαλλον ηδυνομαι, και ουτε του βλεπειν κορεννυμι ουτε του πινειν εμπιπλαμαι. Οταν γαρ του πινειν χορτασθηναι δοκησω, τοτε το καλλος των εκπεμπομενων ακτινων διψαν με σφοδρα ποιει και λιμωττων παλιν ευρισκομαι· και οσω παλιν φιλονεικησω την εμην εμπλησαι γαστερα, καιεται το στομα μου δεκαπλασιως και τη διψη και επιθυμια του διειδεστατου ποματος εκπυριζομαι.

Ταυτη ουν τη καλη κρισει πας ο κρινομενος ετεραν ου φοβηθησεται τιμωριαν η βασανον, ουδε πειρασμους δειλιασει τους επερχομενους αυτω. Η γαρ διψα αυτου ου παυθησεται εις τον αιωνα και το ηδυ και λευκολαμπες αυτου πομα ουκ εκλειψει, και η εκ του ποτου ηδυτης και η εκ του ηλιου εξερχομενη χαροποιος αιγλη πασαν λυπην εκ της ψυχης αυτου εκδιωκει και παντοτε χαιρειν ποιει τον ανθρωπον εκεινον, και ουδεις βλαπτων κατισχυσει αυτου, ουδε (309) ο κωλυσων αυτον εσται εκ της πηγης του ποτηριου μη εμφορηθηναι. Ο γαρ κρατων τη κακια της γης, ο αρχων του σκοτου, ο βασιλευων επι παν υδωρ θαλασσης και κοσμον εμπαιζων ως ει τις μικρον στρουθιον κατεχων εν τη χειρι αυτου, μετα πασης αυτου της στρατιας και της δυναμεως ου προσεγγισει πτερναν ποδος αυτου, ουδε προσβλεψαι αυτω μετα θαρσους τολμησει. Η γαρ στιλβα του οινου και η ακτις του ηλιου προς το προσωπον του πινοντος φαιδρως απαστραπτουσαι διερχονται μεχρι των εγκατων αυτου και μεχρι των χειρων αυτου και ποδων και μεχρι των οπισθιων αυτου και, πυρ ολον ποιουσαι τον πινοντα, φλεγειν και τηκειν τους προσερχομενους αυτω εχθρους εκ παντων των μερων ενισχυσουσι, και γινεται αγαπητος τω φωτι του ηλιου και τω ηλιω φιλος και τω λευκολαμπει οινω των εξ αυτων προεχεομενων ακτινων δικην υιος ηγαπημενος· η γαρ ποσις αυτου τροφη και καθαρσις ρυπου σεσηποτων σαρκων αυτου, και η καθαρσις υγεια ολοκληρος αυτω, και η υγεια ουκ εα αυτον ετερον τι νοσοποιον βρωμα τραφηναι, αλλα απειρον και διακαη επιθυμιαν παρεχει αυτω πινειν εκ του οινου και εαυτον

καθαιρειν μαλλον και υγειαν ποιεισθαι την ποσιν. Το γαρ καλλος της υγειας και η τερπνοτης της ωραιοτητος, της εκ της υγειας προσγινομενης, κορον ουκ εχει.

Ουτως ουν εσται, τεκνα ηγαπημενα, υιοι μου, περιποιητοι μου, οι ακουοντες μου τους λογους, πας ο εναντι Κυριου Θεου Παντοκρατορος αμαρτησας και φοβου κρισεως και αποστροφης αυτου αισθησιν εν καρδια λαμβανων. Φοβος γαρ Κυριου και αισθησις ανταποδοσεως αυτου δικαιας ουτω σαρκα εκτηκει και οστα συντριβει, (310) ως απηωρημενος λιθος υπο μηχανης τους εν τη ληνω πατουμενους βοτρυας εκθλιβει και σφοδρως εκπιεζει. Τας μεν γαρ σταφυλας πρωτον πατουντες οι ανθρωποι, υστερον αυτας πιεζουσιν υπο του λιθου και πασης υγροτητος αυτας χωρις αποφαινουσι, τον δε εισελθοντα ανθρωπον εις τον φοβον του Θεου αυτος ο του Θεου φοβος ποιει αυτον γενεσθαι πασιν ανθρωποις αλλοις εις καταπατημα. Και οτε καταλεανη και συντριψει τελειως το υπερηφανον και κενοδοξον της σαρκος αυτου φρονημα, τοτε η αγια ταπεινωσις, ο νοητος λιθος ο ελαφροτατος και χρηστος, επιπεσων ανωθεν, πασαν υγροτητα των σαρκικων ηδονων και παθων εκπιεσασα, ουκ αχρηστον την εκπιεσθεισαν ψυχην αποδεικνυσιν, αλλα δακρυα ποταμηδον αυτην καταντλησασα το ζων υδωρ εκβλυζειν ποιει και τα εκ των αμαρτηματων τραυματα ιαται και τον ιχωρα και τα ελκη αυτων αποπλυνει και χιονος λαμπροτερον ολον εκεινον αποδεικνυει τον ανθρωπον.

Μακαριος ουν ο ανθρωπος εκεινος, ο τους λογους τουτους ακουων και δεχομενος αυτους μετα πιστεως και ποιων αυτους, οτι μεγαλα ευρηκως αγαθα, τα υπερ νουν και λογον και διανοιαν οντα, μακαρισει την αθλιαν μου χειρα, την ταυτα γραψασαν, και δοξασει τον ελεημονα και πολυελεον Κυριον, τον δια ρυπαρας γλωσσης και ακαθαρτου και ρυπαρου στοματος ταυτα γραφη παραδοντα εις επιστροφης και μετανοιας υποδειγμα και εις οδον απλανη και αληθεστατην των εξ ολης ψυχης θελοντων σωθηναι και μελλοντων κληρονομειν βασιλειαν, την εν αυτω τω Θεω και Σωτηρι ημων, ω η δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος ΚΔ΄. (311)

Περι γνωσεως πνευματικης. Και οτι ο εγκεκρυμμενος του Πνευματος θησαυρος εν τω γραμματι της θειας Γραφης ου πασιν ευδηλος εστι και τοις βουλομενοις, αλλα μονοις τοις τον διανοιγοντα τον νουν κτησαμενοις εις το συνιεναι τας Γραφας.

Αδελφοι και πατερες, εοικεν η πνευματικη γνωσις οικια τινι μεσον της κοσμικης και ελληνικης γνωσεως κατεσκευασμενη εν η ωσπερ κιβωτιον στερρον και κατησφαλισμενον η γνωσις των θεοπνευστων Γραφων και ο εν αυτη αφραστος πλουτος αποτεθησαυρισμενος αποκειται, ον ουκ αν ποτε οι εν τω οικω εισερχομενοι κατιδειν δυνηθωσιν, ει μη το κιβωτιον αυτοις παντως διανοιχθη. Ουκ εστι δε υπο ανθρωπινης σοφιας ανοιχθηναι τουτο ποτε, διο και μενει αγνωστος πασιν ανθρωποις τοις εν τω κοσμω ο εναποκειμενος εν αυτω πλουτος του Πνευματος. Και καθαπερ καν αυτο το κιβωτιον ολον επι των εαυτου ωμων αναλαβων επιφερηται ανθρωπος, τον εναποκειμενον εν αυτω αγνοει θησαυρον, ουτω καν πασας αναγνω και εκστηθισηται ο ανθρωπος τας Γραφας (312) και ως ενα ψαλμον περιφερη αυτας, την εγκεκρυμμενην εν αυταις του Αγιου Πνευματος δωρεαν αγνοει. Ουτε γαρ δια του κιβωτιου τα εν τω κιβωτιω, ουτε δια της Γραφης τα εν τη Γραφη δηλα καθισταται. Και πως, ακουσον.

Βλεπεις κιβωτιον μικρον, κεκλεισμενον παντοθεν ασφαλως και, οσον απο του βαρους και της εξωθεν ευπρεπειας αυτου, υπολαμβανεις η και ισως παρα τινων ακουων πιστευεις ενδοθεν εχειν αυτο θησαυρον, ο και αρας μετα σπουδης πορευη· τι ουν σοι εσται, ειπε μοι, το οφελος, εαν εσφραγισμενον αυτο και κεκλεισμενον αει περιφερης και ουκ ανοιξης; Ου θεαση ποτε, ετι ζων, τον εν αυτω θησαυρον, ουκ ιδης των εν αυτω λιθων την διαυγειαν, των μαργαριτων την λαμπροτητα, του χρυσου την αστραπτουσαν αιγλην. Τι σοι το οφελος, εαν εξ αυτων ου καταξιωθηση λαβειν καν ολιγον και ωνησασθαι τι των προς διατροφην η ενδυσιν, αλλα περιφερεις μεν, ως ειπομεν, εσφραγισμενον το κιβωτιον δι' ολου, πολλου και πολυτιμου πεπλησμενον του θησαυρου, αυτος δε συ λιμω και διψη και γυμνοτητι κατατρυχη; Παντως ουδεν.

Ταυτα μοι και επι των πνευματικων υπολαμβανε αδελφε. Νοει μοι ουν κιβωτιον το Χριστου Ευαγγελιον και τας λοιπας θειας Γραφας, εχουσας εν αυταις εγκεκλεισμενην και εσφραγισμενην την αιωνιον ζωην και συν αυτη τα εν αυτη αρρητα και αισθητοις ομμασι μη καθορωμενα αιωνια αγαθα κατα την του Κυριου φωνην· "Ερευνατε τας Γραφας, οτι εν αυταις εστιν η ζωη η αιωνιος".

Ανθρωπον δε τον αραντα το κιβωτιον υποθου μοι ειναι τον τας Γραφας πασας αποστηθισαντα και επι στοματος αει ταυτας επιφερομενον. (313) Επιφερεται ουν αυτας ως εν κιβωτιω τω μνημονευτικω της ψυχης, εχοντι τας εντολας του Θεου ως λιθους τιμιους, εν αις υπαρχει η ζωη η αιωνιος – οι γαρ του Χριστου λογοι φως εισι και ζωη εισιν, ως αυτος ουτος φησιν· “Ο απειθων τω Υιω ουκ οψεται την ζωην”-, συν ταις εντολαις δε ως μαργαριτας τας αρετας. Απο γαρ των εντολων αι αρεται, εκ δε τουτων η αποκαλυψις των μυστηριων, των εν τω γραμματι αποκεκρυμμενων και κεκαλυμμενων. Δια γαρ της εκπληρωσεως των εντολων η εργασια των αρετων, δια δε της πραξεως των αρετων η πληρωσις των εντολων γινεται, και ουτω δια τουτων ανοιγεται ημιν η θυρα της γνωσεως, μαλλον δε ου δια τουτων, αλλα δια του ειποντος· “Ο αγαπων με τας εντολας μου τηρησει και ο Πατηρ μου αγαπησει αυτον και εγω εμφανισω αυτω εμαυτον”. Οταν ουν ενοικηση και εμπεριπατηση ο Θεος εν ημιν και εμφανιση αυτος εαυτον αισθητως ημιν, τοτε και γνωστως καθορωμεν τα εν τω κιβωτιω ηγουν τα εν τη θεια Γραφη εγκεκρυμμενα θεια μυστηρια. Αλλως δε ουκ ενι, μηδεις πλανασθω, διανοιγηναι την κιβωτον της γνωσεως και των εν αυτη αγαθων απολαυσαι η εν μετοχη και θεωρια γενεσθαι αυτων. Ποιων δε και τινων φημι αγαθων; Αγαπης τελειας, της προς τον Θεον δηλονοτι και τον πλησιον, καταφρονησεως των ορωμενων απαντων, το νεκρωθηναι την σαρκα και τα μελη ταυτης τα επι γης μεχρι και επιθυμιας κακης, ινα ωσπερ ο νεκρος ολως ου λογιζεται (314) ουδε αισθανεται τινος, ουτω και ημεις αυτοι μηδεμιαν εννοιαν επιθυμιας κακης η εμπαθους αισθησεως ολως εννοωμεν ποτε η επαισθανωμεθα του κακου της τυραννωδους οχλησεως, μονον δε των εντολων μνημονευωμεν του Σωτηρος Χριστου· ετι δε αθανασιας, αφθαρσιας, δοξης αϊδιου, ζωης αιωνιου, βασιλειας ουρανων, υιοθεσιας δια της αναγεννησεως του Αγιου Πνευματος και το γενεσθαι ημας θεους θεσει τε και χαριτι, χρηματισαι τε κληρονομους Θεου, συγκληρονομους δε Χριστου, και συναμα τουτοις τον νουν Χριστου κτησασθαι και δι’ αυτου ιδειν τον Θεον και Χριστον αυτον ενοικουντα κατα την Θεοτητα και εμπεριπατουντα γνωστως εν ημιν.

Τουτων ουν απαντων και των υπερ τουτων αρρητων και ανεκφραστων οι τας εντολας ακουοντες του Θεου και ποιουντες αυτας, δια της ανοιξεως ης εφαμεν κιβωτου, ηγουν δια της αποκαλυψεως των νοερων οφθαλμων και της θεας των εν τη θεια εγκεκρυμμενων Γραφη, αξιουνται και πλουσιως επαπολαυουσιν. Οι δ’ αλλοι, αγνοιαν εχοντες των ειρημενων απαντων και απειριαν, αγευστοι εισι της τουτων γλυκυτητος, της τουτων αθανατου ζωης, επερειδομενοι τη μαθησει μονη των Γραφων· ους και

καταδικαζουσα και κατακρινουσα μαλλον αυτη εν τη εξοδω εσται η τους μηδολως των Γραφων ακηκοοτας. Εκ γαρ των τοιουτων τινες απο αγνοιας πλανωμενοι πασας στρεβλουσι τας θειας Γραφας, μεθερμηνευοντες αυτας κατα τας εμπαθεις επιθυμιας αυτων, συνιστανειν θελοντες εαυτους, οτι δη και διχα της (315) ακριβους των εντολων του Χριστου φυλακης σωθηναι μελλουσιν, απαρνουμενοι την δυναμιν ολως των αγιων Γραφων.

Και εικοτως· τα γαρ εσφραγισμενα και κεκλεισμενα, τα πασιν ανθρωποις αθεατα τε και αγνωστα, διανοιγομενα δε υπο μονου του Αγιου Πνευματος και ουτως αποκαλυπτομενα θεατα γινομενα ημιν και γνωστα, πως αρα ειδεναι η γνωναι η καν ποσως εννοησαι ποτε εξισχυσουσιν, οι την παρουσιαν του Αγιου Πνευματος, την ελλαμψιν, τον φωτισμον, την ενοικησιν της εις αυτους, μηδεποτε γνωναι λεγοντες; Πως εν καταληψει γενωνται των τοιουτων μυστηριων, οι μηδολως ποτε εν εαυτοις επεγνωκοτες γενομενην την υπ' αυτου αναχωνευσιν, την ανακαινισιν, την αλλοιωσιν, την αναπλασιν, την αναγεννησιν; Οι δε μηπω βαπτισθεντες εν Πνευματι αγιω, την αλλοιωσιν των βαπτισθεντων εν τουτω πως ειδεναι δυνανται; Οι μη γεννηθεντες ανωθεν, των γεννηθεντων εκειθεν – καθως ειπεν ο Κυριος – την δοξαν πως ιδωσι, των εκ Θεου γεννηθεντων και τεκνων γενομενων Θεου; Οι μη τουτο παθειν εθελησαντες, αλλα δι' αμελειας ταυτην προσαπολεσαντες – και γαρ ελαβον εξουσιαν του γενεσθαι τοιουτοι - , ποια γνωσει δυνηθωσιν, ειπε μοι, κατανοησαι η καν οπωσουν εννοησαι ισχυσωσιν, οιοι εκεινοι εχρηματισαν;

Πνευμα εστιν ο Θεος αορατον, αθανατον, απροσιτον, ακαταληπτον, και τοιουτους ποιει τους εξ αυτου γεννωμενους, ομοιους τω γεγενηκοτι Πατρι, σωματι μονω ληπτους οντας και ορατους, τα δ' αλλα (316) μονω Θεω γινωσκομενους και Θεον μονον γινωσκοντας, μαλλον δε μονω Θεω βουλομενους γινωσκεσθαι, προς ον και βλεπειν αει εφιενται και υπ' αυτου γλιχονται ορασθαι. Αλλως δε, καθαπερ οι απειροι των γραμματων ισον τοις εμπειροις τας βιβλους αναγινωσκειν ου δυναται, ουτως ουδε οι μη δια πραξεως τας του Χριστου εντολας διελθειν εθελησαντες, ισον των εις αυτας επαγρυπνησαντων και πεπληρωκοτων αυτας και υπερ αυτων το αιμα κεκενωκοτων το ιδιον, ισχυσουσιν, ως εκεινοι, της του Αγιου Πνευματος αποκαλυψεως αξιωθηναι ποτε. Ωσπερ γαρ ο βιβλιον εσφραγισμενον και κεκλεισμενον λαβων ανθρωπος ου δυναται τα εν αυτω γεγραμμενα ιδειν η οποια εισιν εννοησαι εως εσφραγισμενον εστι το βιβλιον, καν πασαν την σοφιαν του κοσμου μεμαθηκεν, ουτως ουδε ο πασας τας θειας Γραφας, ως ειπομεν, επι στοματος εχων δυνησεται ποτε την εν αυταις εγκεκρυμμενην

μυστικην και θειαν δοξαν ομου και δυναμιν γνωναι και κατιδειν, ει μη πασας διελθη τας εντολας του Θεου και τον Παρακλητον λαβη μεθ' εαυτου, διανοιγοντα τους λογους αυτω ως το βιβλιον και την εν αυτοις επιδεικνυοντα δοξαν μυστικως, ου μην αλλα και τα εν τουτοις αποκεκρυμμενα του Θεου αγαθα συν αυτη τη ταυτα βλυζουση αιωνια ζωη αποκαλυπτοντα, α πασι τοις καταφρονηταις και αμελεστεροις κεκαλυμμενα υπαρχει και αφανη το καθολου. Και εικοτως· επειδη γαρ τας αισθησεις αυτων πασας εις την του κοσμου ματαιοτητα προσηλωσαν και τοις τερπνοις του βιου και ταις ωραιοτησι των σωματων προσπασχουσι, σκοτεινον το της ψυχης οπτικον περιφεροντες, προς τα νοητα καλλη των απορρητων (317) του Θεου αγαθων ιδειν και αναβλεψαι ου δυνανται.

Και καθαπερ ο ασθενων τας οψεις του σωματος ου δυναται καν ποσως εις ηλιακην ακτινα τρανοτερον λαμπουσαν αποβλεψαι, αλλ' ει και προς αυτην ατενισει, τελεον ευθυς και οπερ κεκτηται φως προσαπολλυσιν, ουτω δη και ο τα της ψυχης ομματα ασθενη και τας αισθησεις αυτας εμπαθεις εχων, απαθως και βλαβης εκτος καλλος η ωραιοτητα σωματος και κατανοησαι ου δυναται, αλλα και ηνπερ προ τουτου ειρηνην ειχε των λογισμων και γαληνην της πονηρας επιθυμιας, και αυτην χρονιζων εν τη μελετη του παθους απολλυσι. Τοιγαρουν ουδε την εαυτου ασθενειαν ο τοιουτος καταμαθειν ολως δυναται. Ει γαρ ασθενειν εαυτον πεποιηκεν, επιστευσεν αν οτι εισι τινες υγιαινοντες ετεροι, και ισως εμεμψατο εαυτον ποτε ως αιτιον αυτον εαυτω χρηματισαντα και τα προς απαλλαγην ταυτης εφροντισε. Νυνι δε τους παντας εχων εμπαθεις ο τοιουτος, αυτοις εαυτον εξισοι και αδυνατον λεγει ειναι το υπερ τους παντας γενεσθαι αυτον. Τι τουτο; Ινα συναποθανη τω παθει, μη θελων του τοιουτου κακου απαλλαγηναι ο αθλιος. Ει γαρ ηβουληθη, ισχυσεν αν, ως εκ Θεου το δυνασθαι ειληφως. Οσοι γαρ εις το ονομα αυτου εβαπτισθημεν, εξουσιαν ελαβομεν παρ' αυτου την πρωην δυσγενειαν της φθορας ως ιματιον παλαιον αποδυσασθαι και υιοι Θεου χρηματισαι και τον Χριστον επενδυσασθαι.

Αλλα μη γενοιτο ημας, αδελφοι, εξομοιωθηναι τοις ουτω εχουσι και τοιαυτα φρονουσι, κεχερσωμενοις ουσι και χοϊκοις. Γενοιτο δε εξακολουθησαι Χριστω, τω υπερ ημων αποθανοντι και εγερθεντι (318) και εις ουρανους ημας ανυψωσαντι, και αυτου τοις ιχνεσιν αει επεσθαι, καθαιρομενους δια της μετανοιας του σπιλου της αμαρτιας και επενδυομενους τον φωτεινον χιτωνα της αφθαρσιας του Πνευματος εν αυτω Χριστω τω Θεω ημων, ω πρεπει πασα δοξα, τιμη και προσκυνησις εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος ΚΕ΄. (319)

Περι αλλοιωσεως ψυχης τε και σωματος, των εξ αερος, των εκ στοιχειων, των εκ βρωματων και των δαιμονων επιγινομενων ημιν.

Αδελφοι και πατερες, οφειλει ο μοναχος μη μονον τας εν τη ψυχη γινομενας αλλοιωσεις και μεταβολας επιστασθαι και νοειν, αλλα και τας αιτιας αυτων, οποιαι ποτ' αν ωσι και ποθεν εν αυτω συμβαινουσι γινεσθαι. Ποτε μεν γαρ αιφνιδιος γινεται χαρα τη ψυχη, ποτε δε λυπη ταυτη ωσαυτως επερχεται και βαρος σφοδρον. Και ποτε μεν ευκατανυκτος γινεται, ποτε δε σκληραινεται η αυτη και ως λιθος πεπωρωται. Αλλοτε παλιν πραεια και ταπεινη γινεται και μετα μικρον μετεωρος και θυμωδης και λυσσωσα προς παντας τους αδελφους. Και ποτε μεν χαυνη και ραθυμος και απροθυμος εις παν εργον αγαθον γινεται, ποτε δε διεγηγερμενη και γρηγορουσα και προθυμος εις πασαν υπακοην, ως και τους συνοντας σκωπτειν και διεγειρειν προς το καλον. Και ποτε μεν συνεσταλμενη υπαρχει και ευλαβης, ποτε δε διακεχυμενη και αναιδης. Και ποτε μεν των αποντων αγαπητικως μεμνημενη και προσκαλουμενη προς εαυτην, ποτε δε ουδε εκεινους ουδε τους συνοντας βουλεται καθοραν. (320) Και ποτε μεν συμπνιγομενη εφ' εαυτην γινεται, ως και την ζωην αυτης απολεγεσθαι, ποτε δε επι τοσουτον πλατυνομενη και η αγαλλιασις εν ταυτη πληθυνεται, ως μηδε επισχειν δυναμενη εαυτην, ει και τουτο βιαζεται.

Ταυτα μεν ουν πεφυκε γινεσθαι περι τας φυσικας κινησεις της ψυχης και του σωματος, οποταν εναγωνιως εχωμεν περι την εργασιαν της αρετης και των εντολων την εκπληρωσιν. Αλλα καθαπερ ουτως αλλοιουται τα της ψυχης, τον αυτον τροπον και τα του νοος αλλοιουται ημων και ουτω πως μεταβαλλεται. Ποτε μεν γαρ οξυς εις το νοησαι εστι και οξυτερος εις το τα νοουμενα ητοι βλεπομενα παρ' αυτου διελθειν και διακριναι συντομως, ποτε δε αργος προς τα αμφοτερα γινεται και βραδυς. Και ποτε μεν ο αυτος ανους οιονει και αλαλος γινεται και κωφος, ποτε δε ευνους τις και ευλαλος, ακουστικος τε αμα και συνετος. Και ποτε μεν τυφλος, ποτε δε ορατικος, εις βαθος και υψος θεωριας υπερ το μετρον της ανθρωπινης φυσεως εισελθειν βιαζομενος. Και ποτε μεν απλους προς πασαν θεωριαν εστι και ελευθερος, μη μεμνημενος ολως των εμπροσθεν αυτου γεγονοτων κακων μηδε τι τουτων εννοων το καθολου, ποτε δε ποικιλος, οιονει τα μη γινομενα εννοων και επινοων και πονηρευομενος· και ωσπερ φλοξ εν υγροις ξυλοις υπο καπνου συμπνιγομενη γινεται, πονηρευομενος ουκ εις τους παροντας μονους, αλλα δη και περι τινων αποντων πολλακις ματαια και ψευδη αναπλαττει εν εαυτω ενθυμηματα· ενθεν τοι και

της καρδιας πολλα λυπουμενης και μη συντιθεμενης εις τα τοιαυτα τω νω, ουδεν ουδαμως ωφεληsαι δυναται, ουδε αποστησαι αυτον των ματαιων συλλογισμων.

(321) Και ταυτα μεν περι τε των αλλοιωσεων του νοος και της νοερας ημων και θειας ψυχης. Αι δε γινομεναι ημιν περι το σωμα ανωμαλιαι, ει και δοκουσιν ειναι ευδιαγνωστοι και ραδιως ημιν επιγινωσκομεναι, αλλ' ουχ ουτως εχει. Πολλη γαρ εν τουτω μαλιστα εστιν η εκ φυσεως ως επι το πλειστον μεταβολη. Η μεν γαρ ψυχη ατρεπτος τη φυσει και τη ουσια εστιν, ωσαυτως δε και ο νους ταυτη συναμα παρα του Κτιστου γεγενηται, μονη δηλαδη τη προαιρεσει αγομενα και τω ιδιω θεληματι αρετης η κακιας επιλαμβανομενα, τουτεστι φωτος η σκοτους συγκοινωνοι αιωνιως και κληρονομοι καθιστανται, η ψυχη, φημι, και ο νους ενι τουτων προαιρεσει, ως ειρηται, και θεληματι εκουσιως κολλωμενα, ειτε τω αγαθω τα αγαθα γινονται, ειτε τω πονηρω και πονηρα χρηματιζουσι. Το δε γε σωμα και τη φυσει τρεπτον, οτι και συνθετον, και τη ουσια ρευστον, οτι εξ υλης φθαρτης εκτισται και ρευστης, την συγκρασιν εχον ητοι την συστασιν εκ των εναντιων προς εαυτα. Εκ θερμου γαρ και ψυχρου, ως φασιν οι περι ταυτα σοφοι και η αληθεια εχει, εκ ξηρου τε και υγρου η ουσια τουτου εστι. Πλην αυτο καθ' εαυτο εστερηται και προαιρεσεως και θελησεως, ει χρη δε ειπειν και κινησεως, ει μη τι παντως την τουτου ρευσιν και το χωρουν εις φθοραν κινησιν τις ειπη της αυτου υποστασεως φυσικην, ητις εστιν αλογος· ει δε αλογος αυτη, δηλον οτι και αναμαρτητος και παρα Θεου ακατακριτος. Και εικοτως· ος γαρ τη φυσει παρεπεται, τουτο και καταδικης εκτος. Πυρωσιν δε και επιθυμιαν γαμου, συνουσιας μιξιν, ηδονην, γαστριμαργιαν, λαιμαργιαν, πολυυπνιαν, αργιαν, στολισμον ιματιων και ταλλα παντα απερ, ως οι πολλοι νομιζουσι, το σωμα επιζητει, ου το σωμα, ως ουδε οτε νεκρον, αλλ' η ψυχη δια τουτου ταυτα επιζητει ηδυνομενην, απαξ τω πηλω (322) συγκραθεισα και οια δη συς εν τω βορβορω ταυτης εγκυλινδεισθαι θελουσα των ηδονων πως, της συγκραθεισης αυτη γλιχομενη σαρκος. Μηδεις ουν προς ταυτα υπο του ιδιου σωματος συνωθεισθαι και καταναγκαζεσθαι υπολαβοι· ουκ εστι τουτο. Αλλα πως; ακουε συνετως.

"Επλασεν ο Θεος τον ανθρωπον, χουν λαβων απο της γης". Ιδου εγω εδειξα σοι το σωμα, δειξον ουν μοι και συ ποια τα παθη τα εν αυτω· αλλ' ουδεν ουκ εχεις ολως ειπειν. Ειτα τι; "Και ενεφυσησεν εις το προσωπον αυτου Κυριος ο Θεος, και εγενετο ανθρωπος εις ψυχην ζωσαν" και ανεστη απο της γης και περιεπατει, του εν αυτω πνευματος κινουντος δηλονοτι το σωμα δεσποτικως τε και εξουσιαστικως. Πυρωσις δε η κινησις η γαστρος αλογος μανια και ορεξις ουδαμου ετι ην, αλλα ην αυτω ζωη

αστασιαστος και αλυπος διαγωγη. Ιδωμεν ουν μηποτε, δια το μη ειναι θηλυ η δια το μη ειναι τα προς επιθυμιαν κινουντα βρωματα, τουτου γε ενεκα ο ανθρωπος ουτε προς συνουσιας επιθυμιαν, ουτε προς γαστριμαργιαν κεκινητο· τι ουν φησιν; “Εξανετειλε ο Θεος παν δενδρον ωραιον και ην ο τε Αδαμ και η Ευα εν τω παραδεισω γυμνοι και ουκ ησχυνοντο”. Ορας οτι ουτε το θηλειαν ειναι την Ευαν ουτε το γυμνους αμφοτερους τυγχανειν προς σωφροσυνην παρεβλαψε τινα εξ αυτων; Αλλα και γυμνοι ησαν και ουτε αλληλους εγινωσκον, ουτε ησχυνοντο, ουτε μην υπο της του σωματος φυσεως προς μιξιν ενηγοντο, αλλα μετα την αμαρτιαν και την παραβασιν και μετα το εξω γενεσθαι του παραδεισου και του Θεου γυμνωθηναι και της αυτου θειας δοξης αποπεσειν, (323) τοτε, ως γεγραπται, “εγνω Αδαμ την γυναικα αυτου και συλλαβουσα ετεκε”.

Τοιγαρουν, αγαπητε, εαν τον Θεον αγαπησης γνησιως και συ, και εμμεινης εν τη αγαπη αυτου, ουχ υπο τινος παθους κυριευθηση ποτε, ουδε υπο της αναγκης καταδυναστευθηση του σωματος. Καθαπερ γαρ προς ουδεν το σωμα κινεισθαι δυναται διχα ψυχης, ουτως ουδε η τω Θεω δι’ αγαπης ενωθεισα ψυχη συναπαγεσθαι ισχυει προς τας του σωματος ηδονας και ορεξεις, αλλ’ ουδε προς αλλας επιθυμιας τινας των ορωμενων η και αορατων πραγματων ομου και παθων. Δεδεται γαρ υπο της γλυκειας αγαπης του Θεου η ορμη της καρδιας αυτης η μαλλον ειπειν πασα η ροπη του θεληματος αυτης. Αυτη ουν συνδεθεισα τω εαυτης, ωσπερ ειρηται, Ποιητη, πως, ειπε, δυναται τω σωματι πυρουσθαι η ολως ιδιας επιθυμιας αποπληρουν; Ουδαμως.

Αι δε φυσικως επομεναι και γινομεναι εν τω αυτω σωματι μεταβολαι προδηλοι· συμβαινουσι γαρ και εις παντας γινονται τους αγιους. Ποτε μεν γαρ υγειαν αγειν λεγεται, οταν προς εαυτας αι υλαι μη στασιαζωσι, ποτε δε νοσω περιπιπτειν καταναγκαζεται, οποταν εν απο των τεσσαρων στοιχειων η πλεοναση η ελαττον εαυτου γενηται, κατεξανισταμενον δηλονοτι των αλλων η υπ’ εκεινων μαλλον επικρατουμενον και αυτοτυραννουμενον, εξ ων γινονται ρευματα, ακρωτηριασμοι και ολου ισως του ζωου διαφθορα, μηδεν εκ τουτων παραβλαπτομενην ημων της ψυχης, επειδη τα μεν πλειστα τουτων απο ακρασιας βρωματων και ποματων εγγινονται, τα δε και απο της των ανεμων και του αερος εναλλαγης. Ψυχρου γαρ οντος αυτου, τα ψυχρας ειναι φυσεως (324) λαχοντα σωματα βλαπτονται και ασθενεστερα γινονται, ως επι πολυ ψυχραινομενα, τα δε θερμης οντα κρασεως ευκρατοτερα μαλλον και ισχυροτερα γινονται. Οταν δε θερμος παλιν γενηται ο αηρ, τα μεν ψυχρα θαλπονται οιοενι και αναζωουνται, ως υπο του ηλιου αι μυιαι και τα λοιπα ζωυφια λαμπομενα υπο των ακτινων

αυτου και δυνατωτερα και εικινητοτερα γινονται, τα δε θερμοτερας υλης μετεχοντα ολως υπερεμπιπρανται και εκλυονται και προς πασαν πραξιν και κινησιν ωσαυτως ασθενη και αδρανη γινονται. Και απλως εκαστον κατα αναλογιαν της εαυτου συγκρασεως εν τη του αερος εναλλαγη και των ανεμων αναλογως και την μεταβολην επιδεχεται. Αλλα γαρ και διχα τουτων ωσαυτως ιδιαιτερως εστιν η εκ βρωσεως και ποσεως περιττης και η εξ ακρας νηστειας μεταβολη, ου μονον δε αλλα και εκ πολυυπνιας η αγρυπνιας και εκ κοπου η αργιας σωματικης μεταβολη τις γινεται εν ημιν. Αλλη δε παλιν εστιν η εξ αυτης της ενυπαρχουσης υλης τω σωματι και του εν ημιν κινουμενου φυσικου θερμου αναδιδομενη καπνωδης πυρα, ως υπο υδατος σβεσθεισης ανθρακιας, και ποτε μεν προς μονην την κεφαλην, ποτε δε εν ολω διαχεομενη τω σωματι.

Επι δε πασι τουτοις αλλος παλιν εστι παραχωρησει του αγαθου ημων Θεου και Δεσποτου επιφερομενος ημιν υπο των δαιμονων κατ' οικονομικην παιδευσιν προς ταπεινωσιν πειρασμος. Ποιος δη ουτος εστιν; Αυτο το βαρος του σωματος, ο και διχα τινος ετερας αιτιας δια κενοδοξιαν μονην η επαρσιν η δια το κατακριναι αλλον αμελη η και δι' ετερας πλειστας αιτιας τω δαιμονι τουτω παραδιδομεθα εις ολεθρον μεν της σαρκος και συντριμμον της ψυχης, (325) πειραν δε και γυμνασιαν περισσοτεραν αυτης και ινα το περι ημας συμπαθες του Θεου και ευσπλαγχνον επιγνοντες, ολην προς αυτον μεταθωμεν εκ διαθεσεως την αγαπην και προς εκεινον ολον τον ποθον κτησωμεθα.

Τοιγαρουν και ταυτα ου παντες επιστανται, αλλα τας μεν ψυχικας αλλοιωσεις και τας μεταβολας τας του σωματος, οι μεσως πως προς την αρετην εχοντες, εκαστος τουτων μερικως τι νοει, οτε δ' αν και συμβη εν αυτω γενεσθαι τι τοιουτον, περι γαρ των τελειως εσκοτισμενων ουδεις ημιν λογος· τας δε γε γινομενας εν τω νοΐ μεταβολας, ως ειπομεν, και στροφας μονοι οι απαθεις και τελειοι, οι καθαροι τε και ελευθεροι τη ψυχη, ωσαυτως και τω νοΐ, γινωσκουσι. Και ουδ' αυτοι· ου γαρ εαυτων, αλλ' ουτινος εισιν, εξ εκεινου και περι τουτων διδασκονται. Ποτε μεν γαρ, εκ των ανωμαλιων των εν τω νοΐ συμβαινουσων, η ψυχη στενουται και στυγνη γινεται, υφελομενη τι της προσουσης χαρας, πλην ομως ανδρισαμενη και τον νουν διανιστησι· ποτε δε ο νους, εξ ων η ψυχη πασχει, συμπασχει και ουτος και υπο την νυκτα γενεσθαι καταναγκαζεται μεν, ου καταδεχεται δε, βιαζεται δε μενειν εν τω φωτι και ισως διαυγαζει και την ψυχην. Αλλοτε υπο της ανωμαλιας παλιν του σωματος τα αμφοτερα τυραννουνται σφοδρως, ποτε μεν εξωθεν βαρουμενα και το μεν βαρος επαισθανομενα και την ειρηνικην καταστασιν σωαν εχοντα, ποτε δε εσωθεν ταραττομενα, ως μηδε ελπιζειν τον πασχοντα εις την προτεραν επανελθειν

γαληνιαιαν καταστασιν. Ουτω τοινυν η μεν ψυχη και ο νους απο του σωματος, ο δε νους απο της ψυχης παλιν αυτης και η ψυχη αυθις απο του νοος και του σωματος πλημμελει. Ου τα δυο δε παντοτε, η ψυχη και ο νους, (326) εκταρασσονται, αλλα και εκ τουτων παλιν ποτε μεν η ψυχη μονη πασχει, του νοος ερομενου αυτην· "Τι, φησιν, εχεις;" και παραμυθουμενου αυτην, ποτε δε ο νους εκτυφλουται και συγκαλυπτεται και η ψυχη, ελευθερα ουσα, δυναμει θειου πυρος εκδιωκει τον ζοφον και αιρει το καλυμμα και τον νουν διαβλεπειν ποιει.

Δια τουτο ειπον, ω πατερες και αδελφοι, οτι ου χρη νοειν μονον ημας τας τροπας και μεταβολας και τας συμβαινουσας αλλοιωσεις ημιν, αλλα και ειδεναι ποθεν αυται και πως και απο τινων, οποιοι τε πνευουσιν ανεμοι λογισμων και εκ τινων οι ποταμοι κατερχονται η επερχονται των παθων τε και πειρασμων, ινα και την οικιαν στηριξωμεν ασφαλως της ψυχης και το πηδαλιον ευθυνωμεν του πλοιου καλως και μη ατεχνως η αφυως αυτο μεταχειρισωμεθα. Τουτων δε την γνωσιν βιος παρεχει μετα ακριβειας και κανονος απαραλειπτως επιτελουμενος. Θειναι γαρ ορον εν εαυτω χρεων και τυπον τον μοναχον και ειδεναι αυτον, πως εκαστην ημεραν διερχεσθαι δει, ως αν ευδρομος προς εργασιαν της αρετης η και μη εμποδιζηται τη απειρια προς τον δρομον αυτης. Ουτω γαρ και εαυτω την οδον εξομαλισει την τραχειαν ομου και επιπονον, ταυτης εν εξει του καλου και συνηθεια δηλονοτι γενομενος και Θεω προκοπτων και αναβασεις τιθεμενος εν τη καρδια αυτου ευαρεστησει, εκ των μικροτερων επι τα μειζω και τελεωτερα ανατρεχων, και των ειρημενων απαντων εν γνωσει γενησεται και πολλων αλλων διδασκαλος αρετης χρηματισει, φωτιζων δια του λογου και του βιου τους αυτω εντυγχανοντας, ατε δη ως φωτισθεις και αυτος ανωθεν, και ανακαλυπτων βαθεα (327) τοις μετα ποθου ζητουσι τα βαθη μαθειν τα του Πνευματος, εν Χριστω Ιησου τω Κυριω ημων, ω η δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος Κστ΄. (328)

Περι αρχης βιου λιαν επωφελους και σωτηριου, αρμοζουσης τοις αρτι τω κοσμω και τοις εν κοσμω αποτασσομενοις και προς τον μοναδικον αποτρεχουσι βιον. Και διδασκαλιας εις αρχαριους λυσιτελεστατη.

Αδελφοι και πατερες, πας ανθρωπος ο αρτι τω κοσμω και τοις εν κοσμω πασιν αποταξαμενος, επι δε τον βιον τουτον και το σταδιον των μοναχων αποδραμων, ει γε δια Θεον απεταξατο και την τεχνην των τεχνων ταυτην μαθειν αιρειται και μη εις κενον βουλεται γενεσθαι την απο του κοσμου αυτου αναχωρησιν, εξ

αυτης αρχης μετα προθυμιας πασης και θερμοτατης προθεσεως τα της αρετης σπουδαιως οφειλει ποιειν. Και ινα προπαιδειαν τινα των στοιχειων της επιστημης των επιστημων, λεγω δη της ημετερας ασκησεως, τοις αρτι προς ταυτην οιονει την σχολην απο του κοσμου παραγενομενοις εγγραφον παραδωσωμεν, τοιαυτα εκ προοιμιων υποτιθεμεθα, ως εν τυπω, αυτοις τε και τοις μετ' αυτους, καθως και αυτοι απο των πατερων ημων παρελαβομεν.

Ιστεον ουν οτι ο ηδη τον χοϊκον ανθρωπον μετα του φρονηματος (329) και τον επουρανιον δια του μοναχικου σχηματος ενδυσαμενος, μεσονυκτιον οφειλει ανιστασθαι προ του ορθρου και τετυπωμενην ευχην ευχεσθαι, και ουτω μετα ταυτα εις την δοξολογιαν μετα παντων εγειρεσθαι και νουνεχως και εγρηγορως πασαν αυτην διεξερχεσθαι, προσεχων τη αρχη της υμνωδιας μεγαλως, ητοι τω εξαψαλμω, τη στιχολογια, ταις αναγνωσεσιν, αοκνως, μη χαυνουμενος το σωμα και ποδα παρα ποδα ισταμενος η επακουμβιζων τοιχοις και κιοσιν, αλλα τας μεν χειρας ασφαλως δεδεμενας εχειν οφειλει, τους ποδας επιστηριζομενους ισους τη γη, την δε κεφαλην ασαλευτον και μη προς τα ωδε και εκει νευουσαν· μη μετεωριζομενον τον νουν, αλλα μηδε περιεργαζομενον το φρονημα η συναπαγομενον τοις αμελεστεροις, ομιλουσιν αλληλοις και ψιθυριζουσιν· αμετεωριστον δε μαλλον εχειν το ομμα και την ψυχην και μονη προσεχειν τη ψαλμωδια και τη αναγνωσει και τη δυναμει των ψαλλομενων και αναγινωσκομενων λογων της θειας Γραφης, οσον το κατα δυναμιν, ινα μη λογος εν αυτω παρελθη αργος, αλλ' εκ παντων αυτων πιαινομενων αυτου η ψυχη, εις κατανυξιν και ταπεινωσιν και φωτισμον ελθη θειον του Πνευματος του Αγιου.

Παρακαλω ουν ως ενα παντας υμας, πατερες μου και αδελφοι μου και τεκνα, και ταυτα ως νομον σωτηριον υποτιθημι, ινα σπουδασητε εκαστος υμων βαλειν τοιαυτην αρχην εις το εργον της αρετης η μαλλον ειπειν του Θεου, δι' ου και τους μισθους αναλογως των πονων ημων εξ αυτου φιλαγαθως λαμβανομεν, ωστε ει δυνατον μη παρελθειν τινα εξ υμων ανευ δακρυων την ακολουθιαν και την αναγνωσιν. (330) Ει γαρ ουτω σεαυτον εθισεις, ω αδελφε, εις το εργον τουτο ποιειν, εν ολιγω προκοψεις και αναδραμης εις ανδρα τελειον, εις μετρον ηλικιας του πληρωματος του Χριστου. Βιαζομενος γαρ εαυτον ινα μη ανευ δακρυων παρατρεχης την τετυπωμενην ακολουθιαν της εκκλησιας, γινη του καλου τουτου εν εξει και, εν αυτη τη στιχολογια και εν τοις τροπαριοις οις ψαλλεις, τρεφεται σου η ψυχη, αναδεχομενη τα τουτων θεια νοηματα προς εαυτην, και αναβιβαζεται σου ο νους δια των λεγομενων προς τα νοητα, και δακρυων ηδεως, ουτως εν

τη εκκλησια διαγεις, ως εν αυτω τω ουρανω μετα των ανω δυναμεων.

Θες ουν και τουτο σεαυτω νομον, ινα προ της εσχατης ευχης μη εξελθης ποτε της συναξεως ανευ αναγκης μεγαλης η χρειας του σωματος, αλλα μενε ως ειπομεν προσκαρτερων εν τη στασει σου, επειδη “ο υπομεινας εις τελος”, κατα το γεγραμμενον, “σωθησεται”· ου μονον δε αλλα πρωτον μεν βοηθειαν ληψεται ανεπαισθητως, ειτα και εν αισθησει, και μετ’ ολιγον εν φωτισμω απο Θεου Παντοκρατορος. Τελεσθεισης δε της ορθρινης δοξολογιας, ευθυς εξερχομενος μη αρξη λαλειν τουτω κακεινω και μετεωριζεσθαι και αργολογειν, αλλ’ εστω σοι, μετα το ευξασθαι καταμονας εν τω κελλιω την τετυπωμενην σου ευχην εν δακρυσι και πολλη προσοχη, εργασια σωματικη τις, και ευθυς αποτρεχε προς αυτην, ειτε διακονιαν εις την διακονιαν, ειτε εργοχειρον εις το εργοχειρον, ειτε αναγνωσις εις την αναγνωσιν. Αργος δε μη θελησης ολως καθεσθηναι εν τω κελλιω σου, ινα μη η αργια διδαξη σε παν κακον, ο μη θεμις ειπειν. Αλλα γαρ μηδε περιερχη το μοναστηριον (331) και τους εγαζομενους η διακονουντας περιεργαζη, φυλαξον δε την σιωπην και το εκ παντων απεχεσθαι, οπερ αληθης εστι ξενιτεια. Προσεχε σεαυτω μονω και τω εργοχειρω σου, οιον δ’ αν εστι.

Και μη εισελθης εις κελλιον τινος ανευ του κατα Θεον σου πατρος, ει μη αποσταλης η παρα του προεστωτος η διακονητου της μονης. Και απελθοντος σου, σπουδασον μη ειπειν η ακουσαι λογον εξω της χρειας σου, δι’ ην επεμφθης· αλλα την αποκρισιν ποιησας, συντομως υποστρεψον. Ει δε και διερχομενος ιδης τινα αδελφον μονον, η και μετα ετερων καθημενον και ομιλουντα παρα καιρον, βαλων μετανοιαν σιωπη παρελθε. Μη απελθων καθεσθης μετ’ αυτων, μνησθεις του ψαλμωδου λεγοντος· “Μακαριος ανηρ ος ουκ επορευθη εν βουλη ασεβων, και εν οδω αμαρτωλων ουκ εστη, και επι καθεδρα λοιμων ουκ εκαθισε”. Λοιμοι γαρ εισιν οι τοιουτοι, καθως ο Παυλος φησι· “Φθειρουσιν ηθη χρηστα ομιλιαι κακαι”· ει τι ουν ο λοιμος, τουτο και η φθορα. Μη τοινυν συγκαθεσθης μετα αργολογουντων, αγαπητε, μηδε ειπης· “Ακουσομαι τι λαλειτε καγω”, αλλ’ ως ειρηται, βαλων μετανοιαν παρελθε. Φυλαξον την σιωπην την ξενιτειαν· και την μεν σιωπην εν τω λεγειν προς εαυτον· “Τι γαρ εχω και ειπειν εγω αγαθον, ολος βορβορος ων και μωρος, ου μονον δε αλλα και ξενος και αναξιος του λαλειν και ακουειν η συναριθμεισθαι μετα ανθρωπων; “· την δε ξενιτειαν και το απεχεσθαι απο παντων εν τω λογιζεσθαι ταυτα και λεγειν προς εαυτον· “Τις ειμι, φησιν, εγω ο απερριμενος και ευτελης, ο αγεννης και πτωχος, ινα εις κελλιον εισελθω τινος; ουχι ως βδελυγμα οντα με, ιδων με αποστραφησεται; αρα ου μη ειπη· Τι δε ο μιαρος (332) ουτος ηλθε προς με μιαναι την κελλαν μου; “, προτιθεις προ των

οφθαλμων σου τας αμαρτιας σου, και μη ακροις χειλεσιν, αλλ' απο ψυχης λεγων αυτα. Ει γαρ και μη κατ' αρχας λεγειν ταυτα ισχυσεις απο ψυχης, αλλ' ομως κατα μικρον ελευση και εις τουτο, της χαριτος συνεργουσης σοι. Μονον ακουσον μου του ταπεινου, μονον βαλε εις ταυτα αρχην, αδελφε, μονον αρξαι ποιειν και πραττειν και λεγειν ταυτα, και ουκ εγκαταλειψει σε ο Θεος. Αγαπα γαρ σε σφοδρα και θελει σε εις επιγνωσιν αληθειας ελθειν και σωθηναι.

Ουτω τοιγαρουν τας μεχρι της λειτουργιας ωρας διελθων, αδελφε, εισελθε παλιν εις την συναξιν εν σπουδη και εν προθυμια πολλη. Στηθι καθως εν τη ορθρινη σοι δοξολογια υπετυπωσαμεν, του πενθους μηδολως ληθην ποιουμενος· στηθι συντρομος, ως τον Υιον του Θεου βλεπων θυομενον δια σε. Και ει ει αξιος και απελυθης εις τουτο, προσελθε εν φοβω και χαρα των απορρητων κοινωνησων αγαθων. Και μετα την εσχατην ευχην εξελθων, εισελθε μετα παντων εν τη τραπεζη, μη χωριζομενος των σων αδελφων. Και ει μεν διακονειν εταγης, παραστηθι ως τω Χριστω και ουκ ανθρωποις διακονων εξ ειλικρινους διαθεσεως και αγαπης πασιν ως αγιοις, μαλλον δε ως αυτω - καθως ειπομεν – διακονησων τω Χριστω, εκαστον αυτων περιπλεκομενος οιονει τη ψυχη και ολον σεαυτον τη προθεσει δια της αγαπης εμπαρεχων αυτοις, εκ του διακονειν αυτοις βεβαιουμενος καρπουσθαι αγιασμον.

Ει δε καθεσθης εν αυτη μετα παντων και συ, ορα τι σοι εν Κυριω εντελλομαι, ως αγαπητω πατρι μου και αδελφω, μη προπετως εκτεινης την χειρα σου (333) επι τοις παρακειμενοις βρωμασι τη τραπεζη προ του εναρξασθαι τους παλαιοτερους εσθιειν των αδελφων σου, προ του δοθηναι την ευλογιαν ανωθεν παρα του ιερεως. Και αρξαμενος συνεσθιειν τοις πατρασι και αδελφοις σου, προσεχε σεαυτω και μονω εν συστολη παση και σιωπη καθεζομενος, μη ομιλων καθολου τινι αλλα προσεχων τη αναγνωσει και τρεφομενος, ωσπερ το σωμα, ουτω και την ψυχην εκ των θεοπνευστων λογιων του Πνευματος. Δει γαρ σε διπλουν οντα, εκ ψυχης λεγω και σωματος, δισσως και καταλληλως εχειν την τροφην και την τραπεζαν, και το μεν σωμα αισθητον εχοντα και γηϊνον αισθητοις και τοις απο γης τρεφειν βρωμασι, την δε ψυχην νοεραν και θειαν επιφερομενον νοητοις τρεφειν και θειοις των λογων εδεσμασι.

Μη ουν περιεργαζου τα παρατιθεμενα σοι μερη εν τη τραπεζη, ποιον τυχον μειζον η βραχυτατον εστιν, αλλ' οιον δοθη σοι μετ' ευχαριστιας πασης δεξαμενος φαγε, και τουτο μετ' εγκρατειας, φευγων εν πασιν τον κορον, αναξιον εαυτον δηλονοτι λογιζομενος της κοινης τραπεζης των αδελφων και τοιαυτα καθ' εαυτον

ενθυμουμενος και λεγων προς εαυτον· “Τις ειμι εγω, ο ευτελης και αναξιος, οτι μετα των αγιων τουτων συγκαθεδρος και συνεστιος γεγονα;” και ουτω ταυτα λεγων εν εαυτω, εχε μονον απο ψυχης σεαυτον αμαρτωλον, και καθαπερ πτωχος τις και ρακενδυτων, εαν μεσον αρχοντων και πλουσιων λαμπρας και πολυτελεις περιβεβηλημενων στολας ευρεθη, αισχυνεται και συστελλεται και ουδε προσεγγισαι τινι αυτων η πλησιασαι τολμα, ουτω και συ διακεισο προς παντας αυτους, τον εσχατον τοπον αει εκλεγομενος και αισχυνομενος επανω τινος αυτων (334) των οραθηναι καθημενος, ως εκεινων μεν παντων πλουσιων οντων ταις αρεταις, σου δε πτωχου και γυμνου υπαρχοντος και αναξιου του και ολως συνειναι και βλεπειν αυτους. Αλλα γαρ μελλων αψασθαι της τροφης, αυθις ταυτα λογιζου μεμνημενος τας αμαρτιας σου και λεγε προς εαυτον· “Αρα γε ουκ εις κριμα μου και κατακριμα γενηται, ει αψομαι των προκειμενων τινος; Τον γαρ πεποιηκοτα ταυτα Θεον και εις βρωσιν παρασχοντα ημιν, τουτον εγω νηπιοθεν παρηκουσα και τας αγιας αυτου εντολας ουκ εφυλαξα· και πως των αγαθων αυτου, ως οι πατερες ουτοι οι αγιοι, καγω αναξιος και καταδικος ων μεταλαβω; Ποιω προσωπω, απο οψεως ων του Δεσποτου μου, ο πονηρος δουλος εγω και αγνωμων και αχαριστος, προ του μετανοησαι με και την συγχωρησιν παρα του φιλανθρωπου Θεου τελειως λαβειν, ως οι μη αμαρτησαντες η και ημαρτηκοτες μεν, μετανοησαντες δε και την συγχωρησιν εκειθεν λαβοντες, φαγωμαι και αυτος και πιωμαι και συνευφρανθησομαι τοις αγιος; Ουδαμως! Αλλα προς το ζην με μονον και φαγομαι και πιομαι και εμαυτον εκτηξω και λυπησω και κατακρινω, ινα επιβλεψας ο θεος ανωθεν και ιδων την στενοχωριαν και την εκουσιον μου θλιψιν ελεηση και συγχωρηση μοι τα πολλα μου κακα”. Ταυτα τοιγαρουν ενθυμου, τουτων διηνεκως μεμνησο!

Προς τουτοις τυπωσον και ψωμον τοσουτον εσθιειν, οσον του μη χορταζεσθαι σε, αλλα κατα πολυ της χρειας ελαττον και οσον δυνασαι βαστασαι· ωσαυτως και εν η δυο πινειν καυκαλια και ταυτα εν μια τεταγμενη της ημερας ωρα. Εσθιοντος σου δε μη (335) υπακουσης τω υποβαλλοντι σου λογισμω εκλεξασθαι τι των προκειμενων κακεινου μεταλαβειν· αλλα φυλαξον μη φαγειν τι οπερ καλον σοι εφανη, μονα δε τα εμπροσθεν σου κειμενα εσθιε· αλλα και εξ αυτων εαν τυχη τυχον οπωρα η ετερα τινα των εδωδιμων ειναι και αρεστον φανη σοι εν εξ αυτων και ειπη σοι ο λογισμος· “Καλον εστιν εκεινο, λαβων φαγε αυτο”, σπουδασον μη ηττηθηναι μηδε αψασθαι αυτου. Δι’ ουδεν γαρ ετερον του παραδεισου ο Αδαμ εξεβληθη, ει μη οτι ωραιος εφανη και καλος εις βρωσιν ο καρπος του φυτου, και εφαγεν εξ αυτου· και δια τουτο απερριφη και εξεβληθη και θανατω και φθορα κατεδικασθη. Οι ουν

βουλομενοι εις εκεινον τον παραδεισον – μαλλον δε εις την βασιλειαν των ουρανων - επανελθειν, την εγκρατειαν διχα παραβασεως πασης και μεχρι τουτων φυλαττειν οφειλουσιν, ινα μη κατα μικρον και εις μειζονας επιθυμιας και βλαβερας περιπεσωσιν. Εαν προτρεπωνται σε οι συγκαθημενοι αδελφοι του φαγειν η πιειν περισσον τι, μηδεν ετερον αποκριθης τινι, ει μη τας χειρας σου δησας και μικρον τι διεγερθεις και κλινας την κεφαλην, πραεια λεγε φωνη· “Συγχωρησον”, και επι πασιν ουτω παντοτε αποκρινου και μητε προτιμηση τινα εκ των περισσευματων σου, μητε λαβης απο τινος τι. Μη πινοντος σου οινον, μη επιζητησης ολως λαβειν αυτον, αλλα μηδε ετερω τινι εκ των αδελφων επιδωσης, ει μη που απο ξενης εστι και ηλθε προς σε δια χρειαν τινα. Μη καταδεξη ποτε μετα τινος προγευσασθαι, μηδε εν δειλη φαγειν η πιειν η επιδειπνησαι ποτε· παντα γαρ τα κακα εκ τουτων τικτονται, και ταυτα εισι τα ενεδρα του διαβολου και αι παγιδες αυτου, αιτινες καθορωνται μεν ως καλαι, (336) κεκρυμμενον δε εχουσι τον ιον του θανατου εν αυταις, ας ο πιστευων ημιν φευξεται, και ο φυλασσων τους λογους ημων, τη συνεργεια της του Θεου χαριτος, ατρωτος και αβλαβης διαμενει εξ αυτων, οι δε γε λοιποι κοσμικον βιον, ως ουκ ισασιν, εν μοναχικω τω σχηματι προαιρουνται ζην, οι και εις βαραθρα και εις κρημνους καταπιπτοντες ουκ αισθανονται.

Συ ουν, περιποθητε αδελφε, ταυτα φυλαξαι θελησον, ει καν δεη σε και αποθανειν· αλλως γαρ τον της γαστριμαργιας δαιμονα εκφυγειν ουκ ισχυσεις. Ισθι δε οτι ταυτα φυλασσοντος σου, μη φερων ο διαβολος οραν σε, παντας τους ραθυμους εξεγερει κατα σου, και καταλοιδορησουσι σε και γελασουσι και φθονησουσι και εμπαιξουσι και μυριας θλιψεις σοι επενεγκωσιν, οπως σε της αγαθης προθεσεως και των σωτηριων πραξεων αποστησωσιν· απερ εαν υπομεινης, αγαπητε, μεγαλην απο του Θεου και Σωτηρος ημων ευρησεις βοηθειαν και παρακλησιν. Τοιγαρουν και ετερων εν τω δειπνω καθημενων και εσθιοντων, σου δε μη εσθιοντος αλλ’ ειτε διακονουντος ειτε και μη, μη επιλαθη και ταυτα λεγων προς εαυτον· “Ει ημην παντως μετανοησας και αυτος και τας αμαρτιας μου συγχωρηθεις, εχαιρον αν καγω και μετα των αδελφων μου συνησθιον. Επειδη δε αναξιον εμαυτον δα των αισχρων μου πραξεων, ο αθλιος, πεποιηκα, απολαβω ενταυθα κατα τα εργα μου! “ και ταυτα λεγων κρατει γαστρος, οση σοι δυναμις. Πρωτοκαθεδριαν μηποτε ζητησεις μητε επιθυμησεις, αλλα μισησον ταυτην απο ψυχης ως υπερηφανιας αιτιαν και προξενον ουσαν. Η γαρ ταπεινωσις σου υψωσει σε, και το εσχατον ειναι σε παντων πρωτον σε αποκαταστησει, επειδη γεγραπται· “Πας ο υψων εαυτον ταπεινωθησεται, ο δε ταπεινων εαυτον υψωθησεται”.

(337) Μετα γουν το συναναστηναι σε παση τη αδελφοτητι και αποδουναι την ευχαριστιαν Θεω και παρα του ιερεως απολυθηναι, αποτρεχε σιωπων εν τη κελλη σου, και κλεισας την θυραν επιλαβου του βιβλιου. Και αναγνους ολιγον, ει μεν ημεραι του θερους εισιν, ανακλιθητι επι το ψιαθιον σου και βραχυτατου μεταλαβε υπνου - απεχομενος γαρ του κορου και λιτη χρωμενος τη τραπεζη μετα αρτου και μεμετρημενου υδατος και λαχανων η οσπριων, ηττον υπνωσεις και θαττον εξαναστηση -, ει δε του χειμωνος εισι, μετα το μικρον αναγνωναι επιλαβου του εργοχειρου σου και προσκαρτερησον εν αυτω εως ου το ξυλον την υμνωδιαν σημανη του λυχνικου.

Ειτα παλιν εις την συναξιν εισελθων, στηθι εν φοβω και προσοχη ενωπιον του Θεου, ψαλλων αυτω και εξομολογουμενος και μηδενι ομιλων το παραπαν. Και τελεσθεντος του λυχνικου, ει μεν εγκρατευσασθαι ισχυσεις του μη φαγειν η πιειν το καθολου, απαξ κεκρικως την ημεραν εσθιειν, ευρησεις ου την τυχουσαν ωφελειαν εν τη παραστασει της εσπερινης σου ακολουθιας και εν τη νυκτερινη δεησει και αγρυπνια· ει δ’ ουν αλλ’ ενι παξαματιω αρκεσθητι και ενι ποτηριω υδατος ανευ ασθενειας και ατονιας στομαχου σου. Και μετα το συναμα τοις αδελφοις σου αποδουναι τας εσπερινας ευχας τω Θεω, βαλων μετανοιαν εις τους ποδας του προεστωτος ως εις αυτους τους ποδας του Χριστου, και ευχην εκειθεν λαβων και ασπασαμενος τας αγιας μορφας των αγιων, εισελθε σιωπων μηδενι μηδαμως ομιλων εις το κελλιον σου, και κλεισας τας θυρας επιλαβου πρωτον του βιβλιου, (338) και αναγνους ωσει τρια φυλλα προσεχως εν αυτω στηθι εις προσευχην, ησυχως ψαλλων και προσευχομενος τω Θεω ως παρα μηδενος ακουομενος. Στηθι δε γενναιως επισυναγων σου τους λογισμους και μη εων ρεμβεσθαι αυτους αλλαχου, σφιγξον σου τας χειρας, ενωσον σου τους ποδας επισης ασαλευτους εν βασει μια, και τους μεν οφθαλμους μυσον του μη προς αλλο τι βλεπειν και τον νουν διασκιδνασθαι, τον δε νουν αυτον και οληην καρδιαν αρον εις ουρανους και Θεον, εκειθεν μετα δακρυων και στεναγμων τον ελεον εκκαλουμενος. Εστωσαν σοι δε ψαλμοι τεταγμενοι παρα του πνευματικου σου πατρος, οσοι ρηματα μετανοιας και κατανυξεως φερουσι και οσοι τη δυναμει εξικανουσι και τη προθεσει σου. Δει γαρ σε μετρειν τη τε ισχυϊ και τη ανδρεια σου την τε των ψαλμων υμνωδιαν και το πληθος της γονυκλισιας και τον χρονον της στασεως, ινα μη την συνειδησιν εξης εις ελεγχον σου λεγουσαν· “Ετι ην σοι δυναμις του στηναι και υμνησαι και Θεω εξομολογησασθαι”. Προς τουτοις εστωσαν σοι και ευχαι και αυται τεταγμεναι πρωϊας και εσπερας, εξομολογησιν εχουσαι προς Θεον. Και την ευχην συντελεσας αναγνωθι παλιν μικρον, ειτα

επιλαβου και του εργοχειρου σου, και εως πρωτης φυλακης, ηγουν εως τριτης ωρας διανυκτερευσον της νυκτος. Ειθ' ουτως αναστας και ποιησας τον αμωμον, ανακλιθητι σφραγισαμενος ολον σου το σωμα επι το ψιαθιον, μεταλαβων δε υπνου μεχρι του μεσονυκτιου καθεξης ποιησεις, ως υπετυπωθη σοι ανωθεν.

Αλλα γαρ και τους λογισμους της καρδιας σου τω πνευματικω σου πατρι καθ' ωραν, ει δυνατον, εξαγορευε· ει δε μη, τεως εσπεραν μη παρελθης, αγαπητε, αλλα και μετα τον ορθρον τα συμβαινοντα σοι παντα, (339) σεαυτον ανακρινων, εξαγορευε. Και πιστιν αδιδακτον εχε προς αυτον, καν ο κοσμος απας αυτον λοιδορη και διασυρη, καν αυτος συ τουτον τοις οφθαλμοις σου θεαση πορνευοντα, μη σκανδαλισθης, μηδε την πιστιν σου ελαττωσης την προς αυτον, πειθαρχων τω ειποντι· "Μη κρινετε και ου μη κριθητε".

Ουτω δε ποιουντος σου καθ' εκαστην και ουτως αγωνιζομενου σου, ου βραδυνει ο Θεος του επισκεψασθαι σε ανωθεν, αλλ' εξαποστελει σοι βοηθειαν εξ αγιου αυτου κατοικητηριου, και η χαρις του Παναγιου αυτου Πνευματος επισκιασει σοι. Και κατα βραχυ προκοπτων επι το εργον σου την πνευματικην ηλικιαν αυξησεις και εις ανδρα τελειον αναδραμης, εις μετρον ηλικιας του πληρωματος του Χριστου, φωτιζομενος και φωτιζων φως γνωσεως, δικην ηλιου, παντας τους πλησιαζοντας σοι και εντυγχανοντας, και δοξαζων Θεον και βιω και λογω, τον δοντα σοι την δωρεαν του Αγιου αυτου και ζωοποιου Πνευματος, ω πρεπει δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος ΚΖ΄. (340)

Περι του μη αμελως εχειν περι την εργασιαν των του Θεου εντολων, μηδε καταφρονειν μιας και μονης αυτων, αλλ' αγωνιζεσθαι τηρειν ομου πασας, ινα μη ως καταφρονηται εξω του νυμφωνος αποκλεισθωμεν. Και περι του υπομενειν γενναιως τους πειρασμους.

Αδελφοι και πατερες, ουκ ακουετε του Κυριου και των αποστολων αυτου βοωντων· "Εαν τις, φησι, τον νομον ολον φυλαξη, πταιση δε εν ενι, γεγονε παντων ενοχος", και παλιν· "Ο αγωνιζομενος παντα εγκρατευεται"; Και ινα σαφεστερον ο λεγει ποιηση, επαγει λεγων· "Ω γαρ τις ηττηται, τουτω και δεδουλωται". Ωστε, αδελφοι, ο ενι και τω τυχοντι παθει δουλουμενος, υπ' αυτου και δεσποζεται και ταις εντολαις του Κυριου υπακουειν ου δυναται· πως γαρ, υπο αλλοτριου δεσποτου κυριευομενος; Δια τι δε και αφ' εαυτων ου συνορωμεν ημεις των δεσποτικων και αποστολικων

ρηματων την αληθη δυναμιν, εκ των ορωμενων ταυτην καλως στοχαζομενοι;

(341) Βλεπομεν γαρ οτι οι εν πελαγει πλεοντες ουχι εαν τοσα η τοσα σταδια πλευσωσιν, ειτα εγγυς που προς τον λιμενα γενομενοι κινδυνω περιπεσωσι, αλλ' οι τον λιμενα φθασαντες και τη χερσω αποδοθεντες σωθηναι λεγονται· ουτω και οι εν οδω περιπατουντες και προς πολιν τινα καταλαβειν σπευδοντες, ουχι εαν τονδε τον ποταμον διαπερασωσι και τοδε το ορος διελθωσι κακεινους τους ληστας διαβαντες εκφυγωσι, μετα δε ταυτα ετερω τινι ανδροφονω η θηριω εντυχοντες παρ' εκεινου αναλωθωσιν η και βοθυνω τινι περιπεπτωκοτες αποπνιγνωσι, διασωθησεσθαι και την πολιν εκεινην καταλαβειν εν η επορευοντο, λεγονται, αλλ' οι παντα πειρασμον και πασαν θανατηφορον επιβουλην Θεου βοηθεια διαφυγοντες. Και ουδε ουτοι! Ει γαρ μετα το διαφυγειν παντα τα εναντια αμελησουσιν η ραθυμησουσι, και νυξ αυτους καταλαβη και αι πυλαι κλεισθωσι της πολεως και εξωθεν αυτης ευρεθωσιν, ουκ οιδασι τι τεξεται η επιουσα ημερα.

Νοει ουν μοι πολιν την βασιλειαν των ουρανων, νυκτα τον εκαστου ημων θανατον, επιουσαν δε ημεραν την του Κυριου και Θεου παρουσιαν, ητις εστιν η ημερα της κρισεως. Ο τοινυν μη φθασαι σπουδασας του εν αυτη γενεσθαι τη βασιλεια των ουρανων εως εν τη ημερα του τηδε βιου εστιν, αλλ' εξω ταυτης εν τη εξοδω της ψυχης αυτου ευρεθη, νυξ επ' αυτω του θανατου γινεται, και ουκ οιδεν εν τη επιουση ημερα της κρισως τι αρα αυτω συμβησεται, καν τε εισελθειν εν αυτη συγχωρηθη καν τε μη. Αλλα και η δορκας η η ελαφος η ετερον τι τουτων των ζωων, ουχ οταν τουτου μεν η εκεινου του θηρευτου και του κυνος (342) διαφυγη η της παγιδος τησδε η τησδε ανωτερον γενηται, υπο δε ετερου τινος κατασχεθεν εις τας χειρας αυτων εμπεση, διαδραναι και σωθηναι λεγεται, αλλα το μηθ' ολως αγριευθεν η υπο τινος μηχανης κρατηθεν. Νοει ουν μοι παλιν θηρευτας τους πονηρους δαιμονας, κυνας δε τους πλανους και ψευδοδισκαλους ανθρωπους, οι διεστραμμενοι οντες και πονηροι ουχ εαυτους διορθωσασθαι αλλα ετερους διδασκειν επιχειρουσιν, ους ως υλακτουντας κυνας λογιζεσθαι χρη και φευγειν τους τοιουτους, ως δια των λογων δακνοντας και διασπαρασσοντας τα προβατα του Χριστου και ταις των θηρευτων χερσι προδιδοντας αυτα· ληστας δε τους πονηρους λογισμους και αισχρους λογισμους οιτινες αιφνιδιως επιπιπτοντες τω αγωνιζομενω, η φυγειν και απορραγηναι της συνοδιας αυτον παρασκευαζουσιν, εαυτον οιομενον διασωσασθαι, η κρατησαντες τω συνδιασμω και ταις συγκαταθεσεσι του λογισμου συνδησαντες ασφαλως και περισφιγξαντες, τυπτουσιν αυτον οιονει τοις γαργαλισμοις και ταις κινησεσι της σαρκος, και δια της ατοπου

επιθυμιας τουτον ελκοντες τη δυναμει, τω βοθρω της αμαρτιας και τω κρημνω της πραξεως απορριπτουσι.

Χρη ουν παση δυναμει των μεν πονηρων πασων απεχεσθαι πραξεων, των δε αγαθων εργων αμα παντων αντεχεσθαι, και τας εντολας του Θεου ζεοντι ποθω και προθυμια παση ποιειν και μηδεμιας και της τυχουσης ως ελαχιστης καταφρονειν. Ο γαρ λεγων· "Ειθε μη τοδε μοι πεπρακται το κακον, τοδε μη πεπραχα το αμαρτημα, επει τοδε η τοδε ουδεν εστι" φανερως απασας ομου ανατρεπει τας εντολας του Θεου και ταυταις ανθισταται. Υπονοει μοι, ανθρωπε, (343) σκευος τιμιον εκ πασων γενομενον των εντολων του Θεου, οιον εκ πιστεως, εκ φοβου Θεου, εκ ταπεινωσεως, εκ σιωπης της απο αργου λογου, εξ υπακοης μεχρι θανατου, εκ της εκκοπης του ενδοθεν της καρδιας θεληματος και κινηματος, εκ της αδιαλειπτου μετανοιας και κατανυξεως, εκ της αενναου ευχης, εκ της των οφθαλμων ακριβειας, εκ της προς τον πλησιον απροσπαθειας και της προς παντας εξ ισου αγαπης, εκ της αφιλαργυριας και σωφροσυνης, εκ της προς τον Θεον ελπιδος και τελειας αγαπης, εκ πασων αλλων των ταυταις συνεπομενων ταις αρεταις. Μια γαρ εκαστη τουτων, οιονει πεταλον ουσα καθ' εαυτην εν, η μεν χρυσουν, η δε αργυρουν, αλλη χαλκουν, ετερα εκ λιθου τιμιου, και καθεξης αι λοιπαι εξ ετερων αλλων υλων, ενουμεναι δια του Πνευματος και αλληλαις εις εν απασαι συγκολλωμεναι τε και συναρμολογουμεναι, ευχρηστον τι, ως ειρηται, τον ανθρωπον κατασκευαζουσι σκευος, εν ω η του Θεου χαρις ως οινος νεος εμβαλλεται. Ειπε ουν μοι, εαν μια εκ πασων των ειρημενων αρετων επιλειψη, εξ ων και δι' ων συνετεθη και συνηρμοσθη το σκευος, αρα ανεξεται ο Θεος εμβαλειν εν αυτω ολως τι των χαρισματων του Πνευματος αυτου, ει και δοκει πανυ μικρα η τρυμαλια ειναι του επιλειποντος δηθεν πεταλου ητοι του τοπου της αρετης; Ουδαμως! Παντως γαρ εκ του κατ' ολιγον δια της μικρας εκεινης οπης το εμβληθεν αγνωστως ρευσαν χυθησεται.

Πως ουν ημεις και διχα πολλων αρετων, ων τον αφθαρτον και ακενωτον ου κεκτημεθα πλουτον εκ (344) της των εντολων εργασιας, δια των ολιγων κατορθωματων και τουτων διεσπαρμενων απ' αλληλων ταις αμαρτιαις, ως σκευη εαυτους ειναι νομιζομεν τελεια και ολοκληρα, και το Αγιον Πνευμα ως θησαυρον ενδον εν ημιν φερειν οιομεθα; Αλλ' οντως κατα τον ειρηκοτα "εματαιωθημεν εν τοις διαλογισμοις ημων και εσκοτισθη η ασυνετος ημων καρδια και φασκοντες ειναι σοφοι εμωρανθημεν". Ει γαρ και Παυλος ο θειος βοα· "Ο Θεος ο ειπων εκ σκοτους φως λαμψαι, ος ελαμψεν εν ταις καρδιαις ημων, και εχομεν τον θησαυρον τουτον εν οστρακινοις σκευεσιν", αλλα "σκευη" μεν τα

ημετερα σωματα φησι, καθα και αλλαχου λεγει· “Ουκ οιδατε οτι τα σωματα υμων ναος εισι του ενοικουντος εν υμιν Αγιου Πνευματος και ουκ εστε εαυτων”, “οστρακινα” δε ειπων το της φυσεως ημων ηνιξατο ασθενες. Αθραυστα τοινυν και αδιαρρηκτα εισι τα τοιαυτα σωματα δια την του εν αυτοις θησαυρου ακαταμαχητον δυναμιν. Διο και επιφερων φησιν· “Ινα το πλειστον της δυναμεως μη η εξ υμων, αλλ’ εκ του Θεου”. Και ινα υμιν αυτο εκδηλοτερον απεργασωμαι, τοιουτον εστιν ο φησι· “Μη νομισης οτι υπο σου, φησι, συνεχεται και τηρειται ο εν σοι θησαυρος, αλλα υπο του εν σοι θησαυρου αυτος συ μαλλον τετηρησαι, υπο της εν σοι χαριτος κατεσκευασθης εις το ειναι σκευος ευχρηστον τω Θεω. Το δη θαυμαστον, οτι και εαν μη υφ’ ημων αλλ’ υφ’ ετερων εχθρων τινων συντριβη το σκευος, ο μεν θησαυρος μενει ακενωτος, το δε σκευος ισχυροτερον τε και ασφαλεστερον υπο της του θησαυρου ενεργειας κατασκευαζεται· ο Θεος γαρ εστιν”. Οθεν περι τουτου ο αυτος αποστολος λεγει· (345) “Παντα ισχυω εν τω ενδυναμουντι με Χριστω”.

Αλλ’ ορα μοι πως δια των τοιουτων λογων πανταχου την Τριαδα αχωριστον ειναι φησι και εν ημιν μενουσαν· “Ο Θεος γαρ, φησιν, ο ειπων εκ σκοτους φως λαμψαι, ος ελαμψε – το Αγιον Πνευμα δηλονοτι - εν ταις καρδιαις ημων” – ουτω και ο Κυριος εφη· “Καγω Παρακλητον αλλον πεμψω υμιν, το Πνευμα της αληθειας”-, και παλιν· Εχομεν δε τον θησαυρον τουτον εν σκευεσιν οστρακινοις” ειτουν καρδιαις σαρκιναις. Βουλομενος δε δειξαι σοι τον θησαυρον, οτι ουκ αλλος τις εστι παρα τον λαμψαντα, αλλα ομοτιμος και ομοουσιος αυτου υπαρχει, προσεθηκε λεγων· “Ινα το πλειστον της δυναμεως μη η εξ ημων αλλ’ εκ του Θεου”, του εν ημιν δια της ελλαμψεως δηλονοτι του Πνευματος σκηνωσαντος. Τουτο γαρ εστιν ο θησαυρος, η Αγια Τριας, συνεχομενος μεν υφ’ ημων δια της των εντολων, ως ειρηται, πασων ακριβους φυλακης, συνεχων δε ολους ημας δια της αυτου φιλανθρωπιας τε και δυναμεως και χαριτος, παντοθεν ατρωτους και ακλινεις και ασαλευτους συντηρων και διαφυλαττων ημας· ους και ως ασθενουντας και ευολισθους, μικρον τι ελλειψαντας η σφαλεντας, αυτος ευθυς ο θησαυρος συσφιγγει και προς εαυτον ενοι τε και συγκολλα εαυτω και αναπληροι τα ημων υστερηματα και στερεοι και παγιωτερους ημας απεργαζεται.

(346) Δια δη τουτο παρακαλω υμας, εν Χριστω αδελφοι, παραστησαι εαυτους αμεμπτους τω Κυριω εκ πασης αμαρτιας, επιφερομενους μεθ’ εαυτων την φυλακην πασων των σωτηριων αυτου εντολων. Ουτω γαρ ταυτας ο τεχνιτης Θεος Λογος λαβομενος, ως υλην τινα δια χρυσου και αργυρου και λιθων τιμιων συμπεφορημενην, αυτος ομου πασας ενωσει και εις ευχρηστα δια

των τοιουτων σκευη κατασκευασει ημας. Αλλα μη τας μεν κομισωμεν αυτω, τας δε καταλειψωμεν, μηδε οταν πασας αυτω προσενεγκωμεν, περι μιαν και μονην αμεληται και καταφρονηται φανωμεν τω Δεσποτη Χριστω τω Θεω, ινα μη οργισθεις προστριψη κακεινας ημιν και εκβληθηναι ημας εξω του νυμφωνος κελευση. Τουτο δε παθοντες ουδεν ημας υστερον, ει και πολλα κρουσαντες ειπομεν· "Κυριε, Κυριε, ανοιξον ημιν! ", ωφελησει. Ερει γαρ· "Υπαγετε απ' εμου! Ουδε γαρ οιδα υμας ως πιστους, ουδε μεχρι θανατου υπακουσαντας και εκπληρωσαντας μου το προσταγμα. Διο απελθετε απ' εμου".

Ταυτα μεν ουν, οιδα, πρωτος ο ταπεινος εγω και παναθλιος, ως μηδε μιαν πεπληρωκως εντολην του Θεου μου, ακουσομαι. Ειτα και οσοι κατ' εμε ανυποτακτοι και παρηκοοι των εντολων του Θεου, οι λεγοντες αφρονι λογισμω· "Ειθε μη μεμοιχευκα! Το γαρ οβολον η κλασμα κεκλοφεναι αρτου, ποια αμαρτια εστιν;" (347) Ειτα παλιν· "Μακαριος αν ημην, φησιν, εαν μη αισχροις και βεβηλοις της αρσενοφθοριας περιεπαρην κακοις. Το γαρ λοιδορησαι η φθονησαι, παιξαι τε και γελασαι, οποια αρα εστιν αμαρτια;" οι παλιν εαυτους ηγουμενοι, δια το εκ σαρκικων της αμαρτιας πραξεων καθαρευειν, ως αγγελους Θεου και μεγαλα περι εαυτων αφρονως οιομενοι, μη ποιουμενοι δε λογον των ψυχικων αρετων και παθων, αλλα και των αλλων απασων εντολων του Κυριου καταφρονουντες και προς την εκπληρωσιν αυτων μη βιαζομενοι εαυτους, παραιτουμενοι δε και υπερ εντολης Θεου πασαν επιπονον πραξιν και κακοπαθειαν, και αμεριμνως διαγοντες.

Τι γαρ οφελος, αδελφοι, το πορνειας μεν απεχεσθαι και αλλης ακαθαρσιας σωματικης, δοξης δε αντιποιεισθαι και χρηματων εφιεσθαι; Η μεν γαρ το σωμα, η δε την ψυχην διαφθειρει. Ου μονον δε, αλλα και απιστους ημας κατα την του Κυριου φωνην η δοξα των ανθρωπων και το ταυτης εραν απεργαζεται· "Πως δυνασθε, φησι, πιστευειν, δοξαν παρα ανθρωπων λαμβανοντες και την δοξαν την παρα του μονου Θεου ζητουντες;". Τι δε το αρσενοφθοριας μεν καθαρευειν, φθονω δε και μισει και ζηλω κατα του πλησιον εκτηκεσθαι; Το γαρ προς τον αδελφον μισος φονεα τον κεκτημενον αποτελει· "Ο γαρ μισων τον αδελφον αυτου, φησιν ο αποστολος, ανθρωποκτονος εστιν". Αρσενοκοιτης δε και φονευς ενι παντως κατα τους ιερους κανονας και τω αυτω επιτιμιω καθυποβαλλονται και υποδικοι κρισεως αιωνιου αμετανοητοι διαμενοντες γινονται. Τι δε εαν μη μεθυσκεται τις οινω, λοιδορει δε τον αδελφον αυτου; Αμφοτεροι γαρ κατα τον θειον αποστολον της βασιλειας (348) εξωθουνται των ουρανων· "Μη πλανασθε γαρ, φησιν, ουτε πορνοι, ουτε αρσενοκοιται", και επιφερει· "ου μεθυσοι,

ου λοιδοροι, ουχ αρπαγες βασιλειαν Θεου κληρονομησουσι”. Τι δε της νηστειας οφελος, ειπε μοι, μη προσουσης πραοτητος; Τι δε της πραοτητος οφελος, εαν επι ολεθρω ψυχης εστι και παραβασει μιας και της αυτης εντολης του Θεου; Ωσπερ γαρ ο τω τυπτοντι αντιπιπτων και αντιπυπτων, αυτον τον ειποντα Θεον ατιμαζει – “Τω τυπτοντι σου την σιαγονα, φησι, στρεψον αυτω και την αλλην”-, ουτω και ο του βλασφημουντος εις Θεον μακροθυμως ανεχομενος, εις τον βλασφημουμενον αμαρτανει ως συνηδομενος τω βλασφημουντι και συνευδοκων αυτω δια της νομιζομενης μακροθυμιας. Τι τη υπακοη θαρρεις, αδελφε, γαστριμαργια δουλουμενος; “Ουδεις γαρ, φησι, δυσι κυριοις δουλευειν δυναται”· γαστρος δουλον Θεου δουλον γενεσθαι αμηχανον. Τι εγκαυχα τη πολλη των ψαλμων μελετη, μετεωριζομενου μεν του νοος σου, μη επισταμενου δε των λεγομενων την δυναμιν; Ει δε και δια τουτο των επιτασσομενων σοι διακονιων αμελεις και των παρα του προεστωτος επιταχθεισων σοι δουλειων της μονης, εγω μεν σιωπω, συ δε οιδ’ οτι ακηκοας της θειας Γραφης λεγουσης· “Επικαταρατος πας ο ποιων τα εργα του Κυριου αμελως”. Τι επερειδη των εν τοις σωματικοις εργοις κοπω της ενδοθεν αμελων εργασιας; Ουκ ακουεις Παυλου λεγοντος· “Η μεν γαρ σωματικη γυμνασια προς ολιγον εστιν ωφελιμος, η δε ευσεβεια πανταχου ωφελιμος εστιν”; Τι δε, εαν και τα αμφοτερα κατορθωση τις, τους δε συνοντας αυτω (349) η και τους εν τω κοσμω αδελφους κατακρινη; “Ω γαρ, φησι, κριματι κρινετε κριθησεσθε, και εν ω μετρω μετρειτε αντιμετρηθησεται υμιν”. Ο δε και παντα τα ειρημενα κατωρθωκως και μητε ποιων τι των απηγορευμενων μητε τους αμελεις αδελφους κατακρινων, εν δε καιρω πειρασμου, επελθοντων αυτω εμπτυσματων και ραπισματων και υβρεων, εαν μη υπενεγκη ταυτα αταραχως, η ταραχθεις μεν την καρδιαν ου προφερει δε ρημα απρεπες, αλλα ολως ενδειξεται δια του εξωθεν σχηματος προς οργην κινηθεισαν αυτου την ορμην της ψυχης και λογον υβριστικον αντιφθεγξεται η ετερον τι προς αμυναν διαπραξεται, πως δουλον εαυτον και μιμητην του ιδιου Δεσποτου ολως ειπειν ο τοιουτος τολμησει και ουχι μαλλον απεναντιας εχθρον;

Οι φιλοι τοινυν του Θεου και οι αγαπωντες αυτον, εν εαυτοις αυτον εχοντες οια δη θησαυρον των αγαθων ασυλον, μετα χαρας αφατου και θυμηδιας τας τοιαυτας υβρεις και εξουδενωσεις προσυποδεχονται, υπεραγαπωντες ως ευεργετας εν ειλικρινει διαθεσει τους ταυτα εις αυτους ενδεικνυμενους και πρασσοντας. Οι δε γε λεγοντες οτι· “Κατα μεν τον της φιλονεικιας και μαχης καιρον κινουμεθα ως ανθρωποι προς οργην και θυμον, και εσθ’ οτε και αμυνομεθα εν λογοις και αυτοις εργοις τους αδελφους, υστερον δε

ουκ εχομεν κατ’ αυτων εχθραν εν τη ψυχη, αλλα παντα αφιεμεν και μαλιστα εαν και συγχωρησιν προς αλληλους ποιησωμεν”, εοικασι μοι αγραφω πυξιω εν ω οταν λαβη καιρον ο εχθρος και πολεμιος των ψυχων ημων εγγραφει δι’ αυτων εκεινων τα πονηρα και μιαρα αυτου δογματα και υπαγει· αυτοι δε (350) παλιν τα απερ εγραψαν υπο του πονηρου κινηθεντες εξαλειφοντες, ου προαιρουνται εγγραψαι τα του Χριστου αντ’ αυτων, ινα ελθων ο υπεναντιος ευρηση εγγεγραμμενας τας πλακας των καρδιων αυτων και αποστραφη ηττημενος και κατησχυμενος, αλλ’ οκνηρια και ραθυμια αγραφους εκαστος αυτων εων ταυτας, οταν αποστειλη ο Κυριος γραψαι τα εαυτου δογματα εν τινι των τοιουτων, ευθυς εκεινοι γραφουσι προθυμως τα του εχθρου· και τα μεν πικρα και θανατηφορα προσιενται, τα δε ζωοποια και υπερ μελι γλυκεα εξ εαυτων απωθουνται.

Ο μηδεν ουν επταικως Κυριος ο Ιησους και Θεος ημων ετυφθη, ινα οι μιμουμενοι αυτον αμαρτωλοι μη μονον αφεσιν των ημαρτημενων λαβωσιν, αλλα και της Θεοητος αυτου συγκοινωνοι δια την υπακοην αυτων γενωνται· και ο μη τουτο εν ταπεινωσει καρδιας καταδεχομενος, ως επαισχυνομενος τα του Δεσποτου παθη μιμησασθαι, επαισχυνθησεται και αυτον ο Χριστος ενωπιον των αγγελων και του Πατρος αυτου του εν τοις ουρανοις. Το δε λεγομενον τοιουτον εστι· Θεος ων εκεινος εγενετο δι’ ημας ανθρωπος. Ερραπισθη, ενεπτυσθη και εσταυρωθη, διδασκων οιονει και λεγων εκαστω ημων δι’ ων πεπονθεν ο απαθης τη Θεοτητι· “Εαν βουλη, φησιν, ανθρωπε, γενεσθαι Θεος και ζωης επιτυχειν αιωνιου και συν εμοι ειναι, ουπερ ο σος πραπατωρ ποτε καλως επιθυμησας ουκ ετυχεν, ουτω ταπεινωθητι, ως εταπεινωθην εγω δια σε· και αποθεμενος το αλαζονικον τε και υπερηφανον του δαιμονιωδους φρονηματος, δεξαι ραπισματα, δεξαι εμπτυσματα, κολαφισματα, (351) και υπομεινον ταυτα μεχρι θανατου και μη επαισχυνθης. Ει δε συ παθειν αισχυνθης δια τας εμας εντολας, ως εγω ο Θεος επαθον δια σε, αισχυνην καγω ηγησομαι του συν εμοι ειναι σε εν τη μετα δοξης ελευσει μου και ερω τοις αγγελοις μου· “Ουτος εν τη ταπεινωσει μου επησχυνθη με και καταλιπειν την δοξαν του κοσμου και ομοιωθηναι μοι ου κατεδεξατο, νυνι δε οτε της δοξης μεν της φθαρτης αυτος εγυμνωθη, εγω δε εν τη του Πατρος μου αθανατω δοξη δεδοξασμαι, και το ολως οραν αυτον επαισχυνομαι! Εκβληθητω τοιγαρουν εξω, αρθητω ως οι ασεβεις ινα μη ιδη την δοξαν Κυριου!”. Ταυτα τοινυν ακουσονται οι πασας μεν τας εντολας κατα το δοκουν τηρουντες, δι’ αισχυνην δε και εντροπην ανθρωπων μη καταδεχομενοι τας εξ αυτων επιφερομενας αυτοις υβρεις και ατιμιας η λοιδοριας, μηδε τους ραπισμους μηδε τας εξ αυτων πληγας υποφεροντες.

Φριξατε, ανθρωποι, και τρομαξατε, και τας υβρεις ας ο Θεος υπεστη δια την σωτηριαν ημων, μετα χαρας και υμεις υπομεινατε! Ο Θεος υπο αισχιστου δουλου ραπιζεται υποδειγμα σοι νικης διδους, και συ παρα του ομοιοπαθους σου ανθρωπου ου καταδεχη τουτο παθειν; Θεου μιμιτης αισχυνη γενεσθαι, και πως συμβασιλευσεις αυτω και συνδοξασθηση εν τη των ουρανων βασιλεια, μη υπομεινας αυτον; Ει γαρ κακεινος, οσον το επι σοι, ανθρωπος επησχυνθη γενεσθαι δια σε και εν τω της παραβασεως (352) πτωματι κειμενον σε μεχρι του παροντος κατελιπεν, ουχι μετα των απιστων και ασεβων εν τοις του αδου μυχοις εναπεμεινας, αθλιε; Πιστευεις οτι Θεος ο Χριστος; “Ναι”, φησιν. Ει ουν πιστευεις οτι ο Θεος ο ποιησας τον ουρανον και την γην εστιν ος ακενωτως εκενωθη εκ των κολπων των πατρικων, ος κατηλθεν επι της γης εκ του απειρου υψους της Θεοτητος και της αφραστου δοξης αυτου και γεγονεν ανθρωπος ευτελης και πτωχος δια σε, συ πηλος ων και τεφρα και κονις, ου καταδεχη του νομιζομενου υψηλου σου θρονου κατελθειν και ταπεινωθηναι τω αδελφω σου, τω κατω μεν ισταμενω κατα γε τουτο δη το ορωμενον, ισως δε ταις αρεταις υπερκειμενω σου; Ουκ απορριπτεις την στολην την δοκουσαν ειναι λαμπραν, εκεινου το τριχινον και την ταπεινωσιν δυσωπουμενος; Ου παρορας παντα α παιγνιον οντως εστι και προσωπειον μαλλον ασχημοσυνης και ου δοξα λαμπροτητος; Ουχ ομοιος γινη κατα παντα τω σω πλαστουργω και Θεω, τοις αδελφοις σου συνταπεινουμενος; Ει ουν ομοιωθηναι αυτω ουκ ανεχη, μειζονα σεαυτον, ως ουκ οιδας, και ενδοξοτερον εκεινου κατασκευαζεις, αλλος ημιν Αννας η Καϊαφας η Πιλατος και τυραννος δεικνυμενος, ου συγκαθεδρον αλλ’ ως ενα των κατακριτων βουλομενος παρεσταναι σοι τον Ποιητην του παντος.

Ταυτα τοινυν προς τους πλουσιους και αρχοντας και των αλλων υπερκαθεζομενους και τας οφρυς ανασπωντας μεθ’ υπεροπτικου του φρονηματος. Τι δε προς τους παντα δηθεν καταλιποντας και δια την των ουρανων βασιλειαν πτωχευσαντας; Τι ουν ερουμεν; Ιδου επτωχευσας, αδελφε, και εμιμησω (353) τον Δεσποτην σου Χριστον και Θεον. Βλεπε τοιγαρουν αρτι συνοντα σοι τουτον και συναναστρεφομενον μετα σου, τον υπερανω παντων των ουρανων. Ιδου οδευετε οι δυο ομου· συνηντησε τις υμιν εν τη του βιου οδω, δεδωκε τω Δεσποτη σου ραπισμα, δεδωκε ομοιως και σοι. Ο Δεσποτης ουκ αντιλεγει και συ αντιπιπτεις; - Ναι, φησιν, ειπε γαρ τω ραπισαντι· “ Εαν κακως ελαλησα, μαρτυρησον περι του κακου· ει δε καλως, τι με δερεις;” Τουτο ουχ ως αντιλεγων ειπεν, ωσπερ υπελαβες, αλλ’ επειδη εκεινος αμαρτιαν ουκ εποιησεν, ουδε ευρεθη δολος εν τω στοματι αυτου· αλλως τε δε και ινα μη νομισθη οτι ως αμαρτιαν πεποιηκοτα

δικαιως αυτον ετυψεν ο ειπων αυτω· “Ουτως αποκρινη τω αρχιερει”, τουτου χαριν ανευθυνον εαυτον αποφαινων τουτο εφθεγξατο. Αλλ’ ουχι παντως και ημεις τοιουτοι οι πολλαις αμαρτιαις υπευθυνοι. Και γαρ υστερον πολλω χειρονα τουτου υποστας ουδεν ουδαμως λαλησας ευρισκεται, μαλλον μεν ουν και υπερ των σταυρωσαντων αυτον ευχομενος δεικνυται. Εκεινος παιζομενος ουκ αγανακτει και συ δυσχεραινεις; Εκεινος εμπτυσματα και κολαφισματα και φραγγελωσεις υφισταται και συ ουδε λογον ανεχη σκληρον καταδεξασθαι; Εκεινος σταυρον και θανατον ατιμον και τας εκ των ηλων οδυνας δεχεται και συ τας ατιμοτατας διακονιας ου καταδεχη ποιειν; Και πως της δοξης αυτου συγκοινωνος γενεσθαι μη καταδεχομενος; Οντως εις ματην τον (354) πλουτον κατελιπες, τον σταυρον αραι, ως εκεινος εκελευσε, μετα του λογου της αληθειας μη βουληθεις· “Πωλησον σου τα υπαρχοντα και δος πτωχοις”, τω νεανισκω και ημιν ο Χριστος ενετειλατο συν αυτω, “και αρον τον σταυρον σου και δευρο ακολουθει μοι! “. Συ δε τον πλουτον εσκορπισας, αραι δε τον σταυρον μη καταδεξαμενος, ωσπερ ειρηται, οπερ εστι το την παντων υπενεγκειν των πειρασμων εκθυμως επιφοραν, εναπειλειφθης εν τη του βιου οδω και εχωρισθης δυστυχως του γλυκυτατου Δεσποτου σου και Θεου!

Αλλα παρακαλω, πατερες και αδελφοι, φυλαξωμεν πασας τας εντολας του Χριστου, υπομεινωμεν τους επερχομενους ημιν πειρασμους μεχρι θανατου δια τον ποθον της βασιλειας των ουρανων, ινα και της δοξης του Ιησου κοινωνοι και της αιωνιου ζωης μετοχοι και της απολαυσεως των απορρητων αγαθων κληρονομοι γενωμεθα εν Χριστω Ιησου τω Κυριω ημων, ω η δοξα εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος ΚΗ΄. (355)

Περι της εκ του Πνευματος εγγινομενης τοις αγωνιζομενοις και προ του θανατου ζωοποιου νεκρωσεως. Και οτι οι εν τη χαριτι υπερ τον νομον γενομενοι την του θειου φωτος χαριν γνωστως εν εαυτοις λαμβανουσιν· οι γαρ μη λαβοντες ηδη τουτο το φως κατα την παρουσαν ζωην, μηδε καθορωντες αυτο, ετι υπο την σκιαν του νομου εισι και κριθησονται υπ' αυτου. Και οποιον δει ειναι τον τε προηγουμενον και τον ιερεα, τον δεσμειν και λυειν ανωθεν λαβοντα την εξουσιαν. Και οτι τω αληθως ιερουργουντι και υπο του θειου καταλαμπομενω φωτος παντες καταδηλοι, αυτοι τε οι Πνευματι περιπατουντες Θεου και οι μηπω τον χοϊκον εκδυσαμενοι ανθρωπον.

Αδελφοι και πατερες, βλεπετε πως ακουετε. Φησι γαρ ο Χριστος και Θεος· "Ερευνατε τας Γραφας". - Ινα τι φησιν; Ινα εν πρωτοις μεν την επι (356) σωτηριαν αγουσαν οδον διδαχθωμεν, επειτα και δια της πραξεως των εντολων αμεταστρεπτως βαδισαντες, επ' αυτην την σωτηριαν των ψυχων ημων καταντησωμεν. Τις ουν εστιν η σωτηρια ημων; Ιησους ο Χριστος, καθως ο αγγελος επιστας τοις ποιμεσιν ελεγεν· "Ιδου ευαγγελιζομαι υμιν χαραν μεγαλην, ητις εσται παντι τω λαω, οτι ετεχθη υμιν σημερον Σωτηρ, ος εστι Χριστος Κυριος εν πολει Δαυιδ". Σπευσωμεν ουν εκαστος ημων, αγαπητοι, δραμωμεν ευτονως μηδεν φορτικον η βιωτικον η δυσβαστακτον επιφερομενοι, ινα μη σχολαιοτερον βαδιζειν εκ τουτου αναγκαζομενοι, ου δυνηθωμεν φθασαι και εισελθειν εν τη πολει Δαβιδ. Παρακαλω υμας δια της ενεργουσης εν υμιν χαριτος μη αμελησαι της σωτηριας υμων, αλλα ανασταντες ως εξ υπνου της πονηρας οιησεως και αμελειας, μη στωμεν μηδε καθισωμεν εως αν εξω του κοσμου γενωμεθα και τον Σωτηρα ημων και Θεον ευροντες και κατιδοντες εκει, προσκυνησωμεν αυτω και προσπεσωμεν, και μηδε μεχρι τουτου στωμεν, αλλ' εως ου κακεινος προς ημας ειπη· "Υμεις ουκ εστε εκ του κοσμου, αλλ' εγω εξελεξαμην υμας εκ του κοσμου".

Πως δε τις ερχεται εις το μη ειναι εκ του κοσμου; Εαν εαυτον σταυρωση τω κοσμω και τον κοσμον εαυτω, καθως και ο Παυλος φησιν· "Εμοι κοσμος εσταυρωται καγω τω κοσμω". Και τι ταυτα, φησι, προς εκεινα συναδει τα ρηματα; - Τα μεν ρηματα, φησιν, αλλα, η δε δυναμις των αμφοτερων μια και η αυτη. Ωσπερ γαρ ο εξω της οικιας ων, τους ενδοθεν εγκεκλεισμενους ου καθορα, ουτως ουδε ο εσταυρωμενος τω κοσμω ητοι νενεκρωμενος αισθησιν τινα (357) προς τα εν κοσμω πραγματα κεκτηται. Και ωσπερ παλιν το νεκρον σωμα ουτε προς τα ζωντα ουτε προς τα

συν αυτω νεκρα κειμενα σωματα την οιανουν αισθησιν εχει, ουτως ουδε ο εξω του κοσμου εν Πνευματι Θειω γεγονως και συν Θεω ων δυναται προς τον κοσμον αισθησιν εχειν η προς τα του κοσμου πραγματα.

Ουτω τοιγαρουν, αδελφοι, και προ θανατου θανατος και προ της αναστασεως των σωματων ψυχων αναστασις γινεται εργω και δυναμει και πειρα και αληθεια. Του θνητου γαρ φρονηματος υπο του αθανατου νοος εξαφανιζομενου και της νεκροτητος υπο της ζωης διωκομενης η ψυχη τοτε, ως εκ νεκρων αναστασα, εαυτην ομολογουμενως ορα, καθαπερ οι εξ υπνου ανασταντες εαυτους βλεπουσι, και τον αυτην αναστησαντα επιγινωσκει Θεον, ον κατανοουσα και ω ευχαριστουσα, προσκυνει και δοξολογει την απειρον αυτου αγαθοτητα. Το δε σωμα ουκ εχει προς τας ιδιας επιθυμιας την οιανουν εμπνευσιν η κινησιν η ενθυμησιν, αλλα νεκρον ολον και απνουν εν τουτοις γινεται.

Εστιν οτε και αυτων ειπειν πολλακις των κατα φυσιν ο ανθρωπος επιλανθανεται τηνικαυτα δια το εν τοις υπερ φυσιν αει ενδιατριβειν νοερως την ψυχην. Και εικοτως· “Πνευματι γαρ, φησι, περιπατειτε και επιθυμιαν σαρκος ου μη τελεσητε”. Νεκρα γαρ η σαρξ, ωσπερ ειρηται, δια της επιφοιτησεως γινομενη του Πνευματος, ανενοχλητους ημας του λοιπου εασει και ανεμποδιστως βιωσετε, επειδη “νομος τω δικαιω ου κειται”, κατα τον θειον αποστολον, ως υπερ νομον δηλονοτι πολιτευομενω. “Οπου γαρ, φησι, (358) Πνευμα Κυριου, εκει ελευθερια”, ελευθερια εκ της του νομου παντως δουλειας. Ο γαρ νομος οδηγος και παιδαγωγος και χειραγωγος και διδασκαλος δικαιοσυνης εστιν εν τω λεγειν· “Ποιησεις το και το” και αυθις· “Το και το ου ποιησεις”, η δε χαρις και η αληθεια ουχ ουτως, αλλα πως; “Και ποιησεις παντα και ειπης κατα την δοθεισαν σοι χαριν και λαλουσαν εν σοι” καθα γεγραπται” “Και εσονται παντες διδακτοι Θεου”, ου δια γραμματων και χαραγματων το καλον εμανθανοντες αλλ’ εν Αγιω Πνευματι τουτο εκδιδασκομενοι, ουδε εν λογω μονω αλλ’ εν φωτι λογου και εν λογω φωτος μυστικως τα θεια μυουμενοι. “Τηνικαυτα γαρ και εαυτοις και τοις πλησιον, φησι, διδασκαλοι εσεσθε, ου μην αλλα και φως του κοσμου και αλας της γης”.

Οι ουν προ της χαριτος ως υπο νομον οντες, και υπο την αυτου σκιαν υπηρχον καθημενοι· οι δε μετα την χαριν και ημεραν γενομενοι, της σκιας ητοι της δουλειας του νομου ηλευθερωθησαν, υπερανω δηλονοτι γεγονοτες αυτου, ως δια κλιμακος τινος, της ευαγγελικης πολιτειας, εις υψος αρθεντες και τω νομοθετη συμβιοτευοντες, νομοθεται και αυτοι μαλλον οντες η νομου φυλακες.

Αρα γε εστιν ος εχει ωτα ακουειν, ινα δυνηθη των υπο του Πνευματος λεγομενων ενωτισθηναι την δυναμιν; Αρα και νυν εστιν ο νουν κεκτημενος Χριστου, ινα νοηση καλως και θεοπρεπως τα υπο τουτου γραφομενα; (359) Αρα και νυν ευρεθησεται τις εχων λαλουντα εν αυτω τον Χριστον, ινα καλως ισχυση διερμηνευσαι τα εγκεκρυμμενα τοις λογοις μυστηρια; “Σοφιαν γαρ λαλουμεν, φησιν, ου του αιωνος τουτου την καταργουμενην, αλλα σοφιαν εν μυστηριω, την αποκεκρυμμενην”μεν τοις πολλοις, ημιν δε και λιαν αποκαλυπτομενην και γινωσκομενην, τοις τω φοβω του Θεου στοιχειουμενοις και αει βλεπουσι προς αυτον.Ου γαρ ο ουκ οιδαμεν λαλουμεν, αλλ’ ο ειδαμεν μαρτυρουμεν, οτι το φως εν τη σκοτια ηδη φαινει και εν νυκτι και εν ημερα και εντος και εκτος, εντος μεν εν ταις καρδιαις ημων, εκτος δε εν τω νοΐ περιλαμπον ημας ανεσπερως, ατρεπτως, αναλλοιωτως, ασχηματιστως, λαλουν, ενεργουν, ζων και ζωοποιουν και φως τους λαμπομενους απεργαζομενον. Ημεις μαρτυρουμεν οτι ο Θεος φως εστι, και οι αυτον καταξιωθεντες ιδειν παντες ως φως εθεασαντο, και οι λαβοντες αυτον ως φως αυτον ελαβον, οτι προπορευεται εμπροσθεν αυτου το φως της δοξης αυτου και διχα φωτος αμηχανον εστι φανηναι αυτον, και οι μη ιδοντες το φως αυτου ουδε εκεινον ειδον, οτι εκεινος φως εστι, και οι μη λαβοντες το φως ουπω την χαριν ελαβον· οι γαρ την χαριν λαβοντες φως Θεου και Θεον ελαβον, καθως ειπε το φως, ο Χριστος· “Ενοικησω εν αυτοις και εμπεριπατησω”.

Οι δε μηπω τουτο παθοντες η αξιωθεντες, παντες οι τοιουτοι υπο τον προ της χαριτος νομον εισι, (360) δουλοι και μαθηται δουλων και ακροαται νομου και τεκνα παιδισκης και υιοι σκοτους τυγχανουσι, καν βασιλεις καν πατριαρχαι, καν αρχιερεις καν ιερεις, καν αρχοντες καν αρχομενοι, καν λαΐκοι καν μοναζοντες, καν ασκηται καν ηγουμενοι, καν πτωχοι καν πλουσιοι, καν ασθενεις καν υγιεις τω σωματι πελωσι. Παντες γαρ οι εν σκοτει καθημενοι υιοι σκοτους εισι και μετανοησαι βουλονται. Η γαρ μετανοια θυρα εστιν εξαγουσα απο του σκοτους και εισαγουσα εις το φως. Ο ουν προς το φως μη εισελθων ου διηλθε την θυραν της μετανοιας καλως· ει γαρ διηλθεν, εγενετο αν εν φωτι. Ο δε μη μετανοων αμαρτανει, διοτι ου μετανοει· “Τω γαρ ειδοτι καλον ποιειν και μη ποιουντι, φησιν, αμαρτια αυτω εστιν”. Ο δε ποιων την αμαρτιαν δουλος εστι της αμαρτιας και μισει το φως και ουκ ερχεται προς το φως, ινα μη φανερωθη αυτου τα εργα. Νυν μεν γαρ εκουσιως και αυτοπροαιρετως δια μετανοιας εισερχομενοι προς το φως, ελεγχομεθα μεν και κρινομεθα, αλλα μυστικως τουτο και αποκεκρυμμενως εν τω ενδοτερω ταμειω των ψυχων ημων προς καθαρισμον μεν και αφεσιν των αμαρτηματων ημων, ελεει και

φιλανθρωπια Θεου, υφισταμεθα, μονου δηλαδη Θεου - και ημων – τα καθ' ημας επισταμενου και βλεποντος· τοτε δε, ηγουν εν τη παρουσια του Κυριου, προς τους μη θελοντας νυν ελθειν προς το φως, αλλα μισουντας αυτο, το αρτι κρυπτομενον φως αποκαλυφθησεται και τα κρυπτα τουτουν παντα φανερα γενησονται. (361) Και οιοι εσμεν εκαστος ημων νυνι των ανθρωπων, εαυτους περικρυπτοντες και δια μετανοιας φανερωσαι τα εαυτων μη βουλομενοι, τοτε υπο του φωτος δηλοι και φανεροι Θεω και τοις πασι γενωμεθα τε και γενησομεθα.

Και θεα μοι ενταυθα της αισχυνης το μεγεθος. Ωσπερ γαρ εν οικια ενδον τας θυρας εχουση συγκεκλεισμενας, εαν εξ ημων τις υπαρχων και ως παρα τινος των εξωθεν μη καθορωμενος, αφειδως αμαρτανει, μοιχειας δηθεν ποιων και παιδοφθοριας η ετερα τινα μυσαρα εργαζομενος, ειτα φανερωθεις αιφνης το πονηρον εργαζομενος, μεγαλην την αισχυνην υφισταται· η και παλιν αλλως, εαν κατα του βασιλεως τις μελετα και τα κατ' αυτου εγγραφως εκτιθησιν η εαν λεγη τι και βουλευηται των μη δεοντων απλως, ενδον, ως ειρηται, κεκρυμμενος οικιας -, ειτα του βασιλεως μετα της συγκλητου απασης και της συνηθους αλλης δορυφοριας επισταντος και την οικιαν περικυκλωσαντος, αιφνης του οικηματος αρθεντος ολου, αυτος φανερωθη και παντα αυτου τα βουλευματα, μεγαλην την τιμωριαν και την καταδικην καθυπομενει, ουτω και τοτε τον αυτον τροπον εις παντας τους εν τω κοσμω γενησεται· και νυξ μεν ως ημερα φωτισθησεται, οικια δε πασα και σπηλαιον και ουρανος αυτος και γη αρθησονται, και παντες οι μη τον Χριστον ενδεδυμενοι, ηγουν οι μη λαβοντες το φως, ως προειπομεν, και εν αυτω προοντες και φως οντες, γυμνοι φανησονται και πολλης της αισχυνης παντοθεν πληρωθησονται. Ου μονον δε αλλα και πασα πραξις εκαστου, καλη τε και κακη, και πας λογος και πασα εννοια και ενθυμησις, η απ' αυτης (362) δηλαδη της γεννησεως εκαστου ημων και μεχρις εσχατης αναπνοης εν ημιν γεννηθεισα, εκει συνηγμενως τοτε εν εκαστω των ανθρωπων φανησονται. Και τις αρα εσται η συγκρισις, αδελφοι, ταυτης και μονης της αισχυνης τοτε; Η ποια τιμωρια μειζων του φοβου εκεινου και της εντροπης τοις τηνικαυτα ουτως ευρισκομενοις, ως ειρηται, σκοτεινοις και διχα του φωτιζοντος Πνευματος; Οποιον δε τον βιον, οποιαν την διαγωγην εξει ο ανθρωπος, ο εν τω σκοτει καθημενος, ινα μη τη αιφνιδιω του φωτος επιλαμψει ρυπος που διαλογισμου η πραξεως τινος ευρεθη εν αυτω; Διο σπουδασωμεν, αδελφοι μου, απ' εντευθεν ηδη δια μετανοιας την στενην πυλην εισελθειν και το ενδον ταυτης θεασασθαι φως. Ναι, παρακαλω, μη εκκακησωμεν του κρουειν και του ζητειν και του αιτεισθαι προ του ανοιγηναι ημιν

και δοθηναι και εισακουσθηναι, ετι δε και μεχρις αν εισελθωμεν και λαβωμεν φως και ασβεστον αυτο σχωμεν εν ταις καρδιαις ημων.

Αλλα μηδε εξαπατωμεν εαυτους ημας και, οπισω των της σαρκος ημων θεληματων ακολουθουντες, εκπορνευσωμεν εν τοις επιτηδευμασιν ημων, διδασκαλους ημας εαυτους καθιστωντες, ηγουμενοι τε και αρχιερεις και ιερεις εν καταφρονησει Θεου και της εαυτων σωτηριας δηλονοτι γενομενοι. Ει γαρ ειποντος Ιησου τω Νικοδημω· "Εαν μη τις γεννηθη ανωθεν, ου δυναται την βασιλειαν ιδειν του Θεου", και του Νικοδημου ανταποκριθεντος αυτω· "Πως δυναται ανθρωπος γεννηθηναι γερων ων; Μη δυναται εις την κοιλιαν της μητρος αυτου δευτερον εισελθειν και γεννηθηναι;"(363) εμεμψατο αυτον ο Ιησους και ειπε· "Συ ει ο διδασκαλος του Ισραηλ και ταυτα ου γινωσκεις;" καιτοι μηπω μηδαμως πιστευσαντος μηδε τα της χαριτος επισταμενου, ποσης αρα κατακρισεως εσμεν ημεις αξιοι, οι μετα την χαριν οντες διδασκαλοι και μη τα μυστηρια της χαριτος επισταμενοι, οι τοσαυτης απολαυσαντες διδασκαλιας και καθ' εκαστην δι' αποστολων και προφητων και διδασκαλων και αυτου του Κυριου διδασκομενοι τε και προμαρτυρουμενοι;

Ει γαρ ουκ οιδαμεν πως δει ημας εν τωδε τω βιω αναστρεφεσθαι, ουδε οπως εν εργοις προτερον αγαθοις εντρεφεσθαι δει και παριστανειν εαυτους ημας δουλους τη δικαιοσυνη, ως ενωπιον Κυριου και ουκ ανθρωπων ισταμενους και αμεμπτως Θεω δουλευειν ζωντι συνταξαμενους, ουδε οποιοι τε και ποταποι οφειλομεν πρωτον γινεσθαι και ουτω των αλλων προϊστασθαι, πως ειπε μοι, του δεσποτικου ποιμνιου την φυλακην εγχειρισθωμεν και επιμελειαν; Πως ποιμανωμεν αυτο κατα το θελημα του αρχιποιμενος Χριστου και επι νομας εξαγαγωμεν αυτο αειζωους; Αλλ' ω της πωρωσεως ημων και της του Θεου και των θειων καταφρονησεως! Ωσπερ γαρ ασπις τα ωτα βυσαντες, ωσει κωφοι τε και αλαλοι γεγονοτες δικην νεκρων και πεπηρωμενοι οντες τα της ψυχης αισθητηρια, ουδε των λαλουμενων λαμβανομεν αισθησιν, ουδ' οτι ποτε εστι χριστιανισμος επισταμεθα, αλλα και το της οικονομιας μυστηριον αγνοουντες και ακριβως τα των χριστιανων (364) μυστηρια μη ειδοτες, αλλ' ως περι του φωτος της γνωσεως, μαλλον δε αυτο το της γνωσεως φως δεικνυειν τοις πολλοις αναισχυντως επιχειρουμεν. Η γνωσις ουκ εστι το φως, αλλα το φως η γνωσις υπαρχει, επειδη εν αυτω και δι' αυτου και εξ αυτου τα παντα· ου ημεις την ορασιν απαρνουμενοι, δηλους εαυτους ποιουμεν μητε γεννηθεντας μητε εις φως το ανωθεν προελθοντας, αλλ' ετι εμβρυα οντες η εκτρωματα, ειπειν αληθεστερον, τοις ιερεις τοποις επιπηδωμεν και των αποστολικων επιβατευομεν θρονων και, το δη χαλεπωτερον, χρημασιν οι πλειους την ιερωσυνην αφοβια Θεου εξωνουμεθα και της

βασιλικης ποιμνης ως ποιμενες, οι μηδε αρνες ποτε γεγονοτες, ζητουμεν προϊστασθαι· και ταυτα προς το μονον εμπλησαι δικην θηρων τας εαυτων γαστερας και ταλλα παντα τελεσαι οσαπερ η εφεσις του χειρονος απαιτει και η προς τα κατω επιθυμια και ορεξις.

Ουτως υπηρχον εξ αρχης, αδελφοι, οι αποστολοι; Ουτως οι των αποστολων διαδοχοι; Ουτως οι πατερες ημων και διδασκαλοι; Βαβαι της τολμης των τοιουτων της φοβερας, οτι ου μονον εις τα χρηματα προδοται τα αισθητα και ιεροσυλοι γινονται, οι προς μονον το γλωσσοκομον απονευοντες, αλλα και αυτου του θειου πλουτου κατατολμωσιν εφαψασθαι, οθεν ουδε αισχυνονται λεγειν· “Ημετερον εστι το δεσμειν και λυειν, και τουτο κατα την παρουσαν ελαβομεν ζωην ημεις ανωθεν”. Ω της αναισχυντιας, ινα μη λεγω της εσχατης παραπληξιας! Απο τινος, ω ουτος, ειπε μοι, και διατι την εξουσιαν ταυτην ανωθεν ελαβες; Οτι παντα καταλιπων τω Χριστω ηκολουθησας; (365) Οτι της επιγειου δοξης καταπεφρονηκας; Οτι ταπεινος τω πνευματι γεγονας; Οτι παντα πωλησας τοις πενησι δεδωκας; Οτι την σεαυτου ψυχην απωλεσας ητοι τω κοσμω ενεκρωσας και εν ουδενι σαρκος θεληματι ταυτην ευρηκας; Η και συ, ωσπερ παλαι οι μαθηται του Χριστου, ηκουσας παρ’ αυτου, εμφυσησαντος σοι δηλονοτι και ειποντος· “Λαβε Πνευμα Αγιον! Αν τινων αφησης τας αμαρτιας, αφιενται αυτοις· αν τινων κρατησης, επισχεθησονται”;

“Αλλα των ιερεων η εξουσια” φησιν. Οιδα καγω· τουτο γαρ αληθες. Ου παντων δε και των απλως ιερεων, αλλα των εν πνευματι ταπεινωσεως ιερουργουντων το Ευαγγελιον και εν αμεμπτω βιω πολιτευομενων, των εαυτους προτερον τω Κυριω παραστησαντων και θυσιαν τελειαν, αγιαν, ευαρεστον, την καθαραν αυτων λατρειαν εν τω ναω του εαυτων σωματος ενδον πνευματικως επιδειξαμενων και προσδεχθεντων και εμφανισθεντων εις το ανω θυσιαστηριον και παρα του αρχιερεως Χριστου προσφορα τελεια τω Θεω και Πατρι προσενεχθεντων και δυναμει Πνευματος Αγιου μεταποιηθεντων και αλλαγεντων και εις Χριστον, τον δι’ ημας αποθανοντα και εν δοξη αναστανται Θεοτητος, μεταμορφωθεντων· των εν ταπεινωσει τελεια νυκτος και ημερας μετανοουντων και πενθουντων και μετα δακρυων ουχ υπερ εαυτων μονων δεομενων, αλλα και (366) υπερ της εμπιστευθεισης αυτοις ποιμνης και υπερ πασων των εν τω κοσμω αγιων εκκλησιων του Θεου· ου μονον δε, αλλα και των σφοδρως κλαιοντων υπερ αλλοτριων αμαρτηματων ενωπιον του Θεου, των μηδεν πλεον της αναγκαιας τροφης καταχρωμενων, μηδε εν μηδενι θεραπειαν η απολαυσιν επιτηδευοντων του σωματος αλλα, καθως γεγραπται, “πνευματι περιπατουντων και επιθυμιαν μη

επιτελουντων σαρκος”· ετι δε των μητε πτωχον μητε πλουσιον μητε αρχοντα μητε αρχομενον μητε αυτον εκεινον τον το διαδημα περικειμενον ενεκα του δικαιου και της εντολης του Θεου προτιμωμενων, των μη προφασει ελεους η δωρων δοσεως ενεκα η φοβου η αγαπης η τινος ετερου ορωμενου η αορατου πραγματος καταμαλακιζομενων και παραβλεποντων η παραβαινοντων την εντολην του επι παντων Θεου.

Των τοιουτων εστι το δεσμειν και λυειν και ιερουργειν και διδασκειν, ουχι δε των εξ ανθρωπων την ψηφον και την χειροτονιαν μονον λαμβανοντων· “ου γαρ αφ’ εαυτου, φησι, τις την τιμην λαμβανει, αλλ’ ο υπο του Κυριου καλουμενος”. Ουκ ειπεν· ο εξ ανθρωπων την ψηφον δεχομενος, αλλ’ ο εκ Θεου εις τουτο προορισθεις και προχειρισθεις. Οι γαρ εξ ανθρωπων και δι’ ανθρωπων κλεπται εισι και λησται, καθως ειπεν ο Κυριος· “Εγω ειμι η θυρα. Παντες οσοι ηλθον και ερχονται ου δι’ εμου, αλλα αλλαχοθεν επιβαινοντες, κλεπται εισι και λησται”.

(367) Μη ουν πλανασθε, αδελφοι, ο εν σκοτει διαγων εξω της θυρας εστιν, ο δε δοκων εισελθειν και ου δια του φωτος εισελθων, εξω και αυτος της μανδρας εστιν. Ει γαρ φως του κοσμου και θυρα ο Χριστος, φωτοειδης παντως θυρα εστι και ουχι θυρα μονον απλως, και ο εν ταυτη γεγονως εν τω του κοσμου φωτι γεγονε. Φως δε του κοσμου εστιν ουχ ως αισθητως ορωμενος, αλλ’ ως νοερως θεωρουμενος. Ο γαρ αισθητος ηλιος μονον φωτιζει τα σωματικα ομματα ουκ ανθρωπων αλλα και αλογων ζωων, τετραποδων αμα και πετεινων· ο δε νοητος ηλιος, ο εν τω κοσμω επιφανεις, ψυχας λογικας μονον. Αλλ’ ουδε ταυτας ακριτως πασας και αναξιως φωτιζειν οιδεν· ου γαρ αψυχος η, μαλλον ειπειν, ουκ αζωος εστιν, ωσπερ ουδε δουλος η κτισμα εις υπηρεσιαν αλλων ταχθεις, καθα δη ο αισθητος ουτος ηλιος ανατελλων επι δικαιους και αδικους και επι πονηρους αμα και αγαθους. Αλλ’ ει και φως καλειται και ηλιος ονομαζεται, αλλα και υπερ φως απαν και υπερ ηλιον, ως φωτος και ηλιου ποιητης και Δεσποτης, υπαρχει ζωη και ζωοποιος, αληθεια, δικαιοσυνη αγιασμος, απλους, ασυνθετος, αγαθος και παν αγαθον και υπερ παν αγαθον. Ως ουν αληθεια και ων και καλουμενος, τοις αληθως επιστρεφουσιν αληθεια γινεται· ως δε δικαιοσυνη υπαρχων, τοις πασαν αδικιαν μισησασι δικαιοσυνη εστιν· ως αγιασμος , τοις εκπλυθεισι και καθαρθεισι δια δακρυων· ως απλους, τοις μηδεμιαν πονηριαν η κακιαν ενδοθεν επιφερουσιν· ως ασυνθετος, (368) τοις μηδεμιαν διπλοην η διψυχιαν η δυσπιστιαν ψυχης εχουσιν· ως αγαθος, τοις της μετανοιας πνευματικοις εργοις σωματικας τινας η βιωτικας μεριμνας και φροντιδας μη συνεπαγομενοις και τουτοις αναμιγνυουσι και αναφυρουσιν αυτας, αλλα γυμνοις τη γνωμη και

τη της ψυχης προθεσει εν ακακια προσερχομενοις αυτω, ων και αποδεχομενος το απεριεργον παντος αγαθου συντομως τουτους εμπλιπλησι και των υπερ νουν και υπερ εννοιαν αγαθων κοινωνους ευθυς τω αποκαλυφθηναι και φανηναι αποκαθιστησι.

“Και τις, φησι, τους τοιουτους, ει αρα τοιουτοι εισι και νυν, επιγνωσεται;”. Ο ανωθεν υπο του Πνευματος ελλαμπομενος. Ο δε λεγων και μη γινωσκων αυτους, τι και μαρτυριαν παρα αλλων καταδεχεται δεξασθαι; Ουκ οιδεν οτι, καν αγνοων εισαγαγη λυκον εις τα προβατα του Χριστου, αυτος των προβατων το κριμα ληψεται; “Και τις γινωσκει, φησιν· ανθρωπος υπαρχει και αγνοει τα εν καρδια”. Ει μη τυφλος εστιν, ουκ αν αγνοηση τον τοιουτον ποτε. Πως γαρ ο βλεπων ου διαχωρισει προβατον και λυκον, ληστην και ποιμενα; Ει δε τυφλος εστι προς ταυτα, χειραγωγον και οδηγον επιζητησατω, μαλλον και της τοιαυτης εργασιας και διακρισεως παυσασθω, μητε οδηγος αλλων γενομενος μητε οδηγον ετεροις αποκαθιστων, καν ολον εχη τον κοσμον συμμαρτυρουντα αυτω. Τουτο γαρ εγω λεγω, οτι ο βλεπων πνευματικως και ακουων ωσαυτως, ον αν ιδη και συντυχη και πολλακις προσομιληση, αυτην αυτου βλεπει την ψυχην, ει και μη κατ’ ουσιαν, αλλα κατ’ ιδεαν, οποια εστι και ποταπη. Τοινυν, ει και Πνευματος Αγιου (369) μεταλαβειν κατηξιωθη, εξ αυτης αυτου της οψεως τουτο γινωσκει· ει δε ετι ατελης ο βλεπομενος προς την χαριν εστι και ουπω θεοειδης εχρηματισε, δια των λογων αυτου μαλλον ο τουτον βλεπων και ομιλων επιγνωσεται – καθα δη και αυτος ο Δεσποτης ημων και Θεος απεφηνατο ειπων· “Εκ των καρπων αυτων επιγνωσεσθε αυτους”, και παλιν· “Ωσπερ δενδρον εκ του καρπου, ουτως ανθρωπος εκ του λογου αυτου οποιος εστι γινωσκεται”-, πλην και ουτος παρα των υγιαινοντων τον λογον και τα της ψυχης αισθητηρια· οι γαρ λοιποι των ανθρωπων και προς αυτα τα εργα αναισθητως και αδιακριτως διακεινται.

Νηστευοντα γαρ τινα μετα κενοδοξιας ορωντες αποδεχονται, και τον εσθιοντα μετα ταπεινωσεως κατακρινουσιν. Αλλον εν ταπεινωσει εγκρατευομενον υποκριτην ειναι λογιζονται, τον δε μετα γαστριμαργιας εσθιοντα ως απλουν ηγουνται και ανεπιτηδευτον, ω και συνεσθιειν συχνοτερως ηδυνονται, τα εαυτων παθη παραμυθουμενοι. Αλλα γαρ και τους τον σαλον υποκρινομενους και αστεια και φλυαριας λεγοντας ακαιρως, σχηματα τε απρεπη διαπραττομενους και τους λοιπους κινουντας προς γελωτα, ως την αρετην αυτων και απαθειαν δια των τοιουτων δηθεν επιτηδευματων και σχηματων και λογων καλυπτειν σπουδαζοντας λογισαμενοι, ως απαθεις και αγιους τιμωσι, τους δε εν ευλαβεια και αρετη και αφελοτητι καρδιας διαγοντας και αγιους τω οντι πελοντας, ως οια δη των αλλων ανθρωπων ενα παραλογιζονται τε

και παρατρεχουσιν. Αλλοι παλιν τον λαλον και επιδεικτικον διδακτικον μαλλον και πνευματικον ειναι λογιζονται, τον δε σιωπηλον και (370) περι αργολογιαν ακριβαζομενον αγροικον και αφωνον αποφαινονται. Ετεροι τον εν Πνευματι Αγιω φθεγγομενον ως υψηλοφρονα και υπερηφανον αποστρεφονται, τοις λογοις αυτου πληττομενοι μαλλον η κατανυσσομενοι, τον δε απο κοιλιας η εκ μαθηματων τορνολογουντα και της αυτων σωτηριας καταψευδομενον υπερεπαινουσι και αποδεχονται. Και ουτως ουδεις εν τοις τοιουτοις εστιν ο καλως και ως εχει το πραγμα ιδειν και διακριναι δυναμενος.

Ο γαρ απαξ τυφλος προς παντα τυφλος εστιν, ουτω και ο κωφος ων προς παντα κωφος εστιν. Ου γαρ ο τυφλος τον μεν ορα, τον δε ου, ουδε ο κωφος του μεν ακουει της φωνης, του δε ου, αλλα καθολου κακεινος και ουτος πηροι τας αισθησεις εισιν. Ουτω τοιγαρουν πας αναισθητος προς το εν προς παντα αναισθητος εστιν, ως και ο εχων αισθησιν προς το εν εν αισθησει παντων εστι και της αισθησεως αυτων εκτος εστιν. Εν τη αισθησει των παντων εστι και υπο της αισθησεως αυτων ου καταλαμβανεται. Ο κωφος προς τον λογον κωφος προς πασαν φωνην εστιν, ως και ο ακουων του λογου των παντων ακουει. Ουτος κωφευων εστι προς πασαν φωνη· παντων ακουει και ουδενος, ει μη των εν λογω μονων τους λογους ποιουμενων, και ουδ' αυτων αλλα του λογου μονου, του εν τη φωνη αφωνως φθεγγομενου. Ο τυφλος προς το εν τυφλος ολως προς παντα εστιν, ο δε βλεπων εν τω ενι εν θεωρια των παντων εστι και της θεωριας των παντων απεχεται και εν τη θεωρια των παντων γινεται και εξω των θεωρουμενων εστιν. Εν τω ενι ουτος ων τα παντα ορα, και εν πασιν ων ουδεν των παντων ορα. Ουτως ουν ο βλεπων εν τω ενι δια του ενος (371) και εαυτον και παντας και απαντα καθορα, και κεκρυμμενος ων και εν αυτω ουδεν των παντων ορα. Ο τοινυν ακουων και βλεπων και αισθανομενος οιδε των λεγομενων την δυναμιν, ο δε μη ειδως προδηλος εστιν οτι ουτε τα αισθητηρια της ψυχης τετρανωμενα και υγια επιφερεται. Ο δε ουτως εχων ουπω εγνω οτι "προσκυνητης μικτος εστιν, επιγειος και ουρανιος, προσκαιρος και αθανατος, βασιλευων των επι γης, βασιλευομενος ανωθεν, εποπτης της ορωμενης κτισεως, μυστης της νοουμενης", ως που τις φησιν εν θεολογια βεβοημενος. Αλλ' εν τιμη ων παρασυνεβληθη τοις κτηνεσι τοις ανοητοις και ωμοιωθη αυτοις, και ομοιωθεις μενει τοιουτος ετι, μη επαναστραφεις, μη επανακληθεις η επι το πρωτον αξιωμα αναχθεις κατα την της οικονομιας δωρεαν του Δεσποτου και Κυριου Ιησου Χριστου, του Υιου του Θεου. Ετι δε κτηνος ων αλογον, ωσπερ Δαυιτικως ειρηται, ονος, τυχον, η βους η χοιρος, οις οι μαργαριται της απορρητου γνωσεως ου διδονται προς Θεου,

την εικονα του Κυριου ημων Ιησου Χριστου, του επουρανιου ανθρωπου τε και Θεου, εν τω λογικω και νοερω ανθρωπω ουδαμως ενεδυσατο. Ταυτην δε μη ευαισθητως και γνωστως ενδυσαμενος, αιμα μονον εστι και σαρξ, πνευματικης δοξης αισθησιν μη δυναμενος δια του λογου λαβειν, καθαπερ και οι εκ γεννητης τυφλοι δια λογου μονου το του ηλιου φως ιδειν ου δυνανται. Αλλα δευτε οι το φως το νοητον εν εαυτοις εχοντες, δωμεν δοξαν δι' αυτου τω Πατρι και τω Υιω και τω Αγιω Πνευματι, νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος ΚΘ΄. (372)

Περι του μη δειν λεγειν, οτι αδυνατον νυν εις ακρον ελθειν αρετης τον βουλομενον και τοις παλαι αμιλληθηναι αγιοις. Και οτι πας ο τα εναντια διδασκων των θειων Γραφων νεαν αιρεσιν τοις πειθομενοις αυτω δογματιζει. Και περι δακρυων, οτι εκ φυσεως ημιν τα δακρυα προσεστι.

Αδελφοι και πατερες, πολλοι καθ' εκαστην λεγουσιν - ων ακουομεν και ημεις λεγοντων - · "Ει ημεν εν ταις ημεραις των αποστολων και τον Χριστον, ως εκεινοι, κατιδειν ηξιωθημεν, αγιοι αν εγενομεθα και ημεις ως εκεινοι"- αγνοουντες οτι αυτος εκεινος εστιν, ο και τοτε και νυν εν ολω τω κοσμω λαλων. Ει γαρ μη ο παλαι και νυν εστιν ο αυτος, ωσαυτως ων κατα παντα Θεος καν ταις ενεργειαις καν τοις τελεσμασι, πως εν Υιω λεγων αει φαινεται ο Πατηρ και ο Υιος εν τω Πατρι δια Πνευματος ταυτα· "Ο πατηρ μου εως αρτι εργαζεται καγω εργαζομαι";

Αλλ' ισως ερει τις· "Ουκ εστιν ισον το εκεινον αυτον τοτε σωματικως ιδεσθαι και το ακουειν νυν μονον των λογων αυτου και τα περι εκεινου και της βασιλειας αυτου εκδιδασκεσθαι". Καγω φημι μη ειναι (373) παντως ισον το νυν και το τοτε, αλλα κατα πολυ το αρτι και το νυν μειζον και ευκολως μαλλον προς πιστιν πλειονα και πληροφοριαν αγον ημας υπερ το τοτε σωματικως και ιδειν και ακουσαι αυτου. Τοτε μεν γαρ ανθρωπος τοις αγνωμοσιν Ιουδαιοις εφαινετο ευτελης, νυν δε Θεος κηρυττεται ημιν αληθης. Τοτε τοις τελωναις και τοις αμαρτωλοις συνανεστρεφετο σωματικως και συνησθιε, νυν δε εκ δεξιων καθηται του Θεου και Πατρος, ο μηδεποτε και μηδαμου χωρισθεις αυτου, και τον κοσμον απαντα τρεφειν πιστευεται, και χωρις αυτου ουδεν γινεσθαι λεγομεν – ει δε και πιστευομεν -. Τοτε και υπο των ευτελεστατων κατεφρονειτο λεγοντων· "Ουχι ουτος εστιν ο υιος της Μαριας και του τεκτονος Ιωσηφ; " νυνι δε υπο βασιλεων και αρχοντων ως του αληθινου Θεου Υιος και αληθης Θεος προσκυνειται, και εδοξασε

και δοξαζει τους προσκυνουντας αυτον εν πνευματι και αληθεια - ει και παιδευει πολλακις αυτους αμαρτανοντας – σιδηρους αυτους υπερ παντα τα εθνη, τα υπο τον ουρανον, αντι οστρακινων ποιησας. Τοτε ως εις των λοιπων ανθρωπων φθαρτος και θνητος ενομιζετο, και μεγα ην εν ανθρωπινω σωματι αναλλοιωτως και ατρεπτως τον αμορφον και αορατον, μορφωθεντα Θεον και ανθρωπον ολον βλεπομενον, μηδεν πλεον των αλλων ανθρωπων εν τοις ορωμενοις εχοντα, αλλ' εσθιοντα και πινοντα και κοιμωμενον, ιδρουντα τε και κοπιωντα και τα (374) ανθρωπινα παντα πλην αμαρτιας ποιουντα, τον τοιουτον επιγνωναι και πιστευσαι ειναι Θεον, τον τον ουρανον αυτον και την γην και τα εν αυτοις παντα ποιησαντα.

Δια γαρ τουτο και τον Πετρον ειποντα οτι· "Συ ει ο Υιος του Θεου του ζωντος" εμακαρισεν ο Δεσποτης ειπων· "Μακαριος ει, Σιμων βαρ Ιωνας, οτι σαρξ και αιμα ουκ απεκαλυψε σοι – ταυτα δηλονοτι ιδειν και ειπειν -, αλλ' ο Πατηρ μου ο εν τοις ουρανοις". Ωστε ο νυν ακουων αυτου δια των αγιων Ευαγγελιων καθ' εκαστην βοωντος και το του ευλογημενου Πατρος αυτου θελημα διαγγελοντος, και μη φοβω και τρομω υπακουων αυτου και φυλαττων τα παρ' αυτου προστασσομενα, ουδε τοτε, ει και παρην και εκεινον αυτον εθεασατο και διδασκοντα ηκουσε, πιστευσαι αυτω ολως ηνεσχετο αν· δεος μη και πανταπασιν απιστησας, ως αντιθεον αυτον και ου Θεον αληθινον λογισαμενος, εβλασφημησε.

Και ταυτα μεν οι παντη των αλλων παχυτεροι. Τι δε οι τουτων σεμνοτεροι; "Ει ημεν, φησιν, εν τοις χρονοις των αγιων πατερων, ηγωνισαμεθα αν και ημεις. Βλεποντες γαρ την αγαθην αυτων πολιτειαν και τους αγωνας αυτων, εζηλωσαμεν αν αυτους. Νυνι δε μετα ραθυμων και αμελων συναναστρεφομενοι, συναπαγομεθα τουτοις και αβουλητως συναπολλυμεθα", - αγνοουντες, ως εικος, και αυτοι οτι εν λιμενι μαλλον ημεις υπερ εκεινους εσμεν. Εν τοις χρονοις των πατερων ημων πολλαι - ακουετωσαν και ουτοι! – αιρεσεις υπηρχον, πολλοι ψευδοχριστοι, πολλοι χριστοκαπηλοι, πολλοι ψευδαποστολοι, πολλοι ησαν (375) ψευδοδιδασκαλοι, παρρησια τα του πονηρου ζιζανια περιϊοντες και σπειροντες και πολλους τοις εαυτων συνηρπασαν λογοις, εξαπαντησαντες αυτους, και αυτων τας ψυχας απωλεια παρεπεμψαν.

Και τουτο εκ των του αγιου πατρος ημων Ευθυμιου και Αντωνιου βιων αληθες ειναι ευρησετε. Γεγραπται γαρ τον Αντωνιον τοτε λαμπροτεραν στολην υπερ την συνηθη ενδυσαμενον και επι τοπου υψηλου ανελθοντα φανερωσαι εαυτον και επιδειξασθαι, ινα εμφανης γεγονως παντως υπο των αιρετικων κρατηθη και αναιρεθη· ει ουν μη ην διωγμος, ουκ αν τουτο εποιησεν. Επι δε τη γεννησει του αγιου πατρος ημων Ευθυμιου, ου γεγραπται ευθυμιαν

τηνικαυτα πρυτανευθηναι ταις εκκλησιαις παρα Θεου, των διωγμων δηλονοτι τοτε καταπαυθεντων και των αιρεσεων; Επι δε τω τελει του οσιου πατρος ημων Σαβα ουκ ακουετε οσα υπερ των εκκλησιων και κατα των τοτε αιρεσεων ηγωνισατο, και οσοι τοτε των μοναχων τοις αιρετικοις συναπηχθησαν; Τα δε επι του αγιου Στεφανου του Νεου γεγονοτα, τι ου διωγμου βαρυτατου και χαλεπου υπηρχον; Η ουκ εννοειτε τον τοτε γεγονοτα χειμωνα και τον υπερβαλλοντα σαλον των μοναχων; Τι δε πειρωμαι τα παντα διεξελθειν; Οταν γαρ προ τουτων αναμνημονευσω των επι του μεγαλου Βασιλειου γεγονοτων, ως ο μεγας διηγειται Γρηγοριος, και των επι του χρυσορρημονος Ιωαννου και των καθεξης πατερων αγιων, αυτος τε εγω εμαυτον ταλανιζω και τους ταυτα μη αναλογιζομενους κατελεω. Ου γαρ ακριβως επισταται οτι απας ο παρελθων χρονος δεινοτερος ην και των ζιζανιων του πονηρου πεπλησμενος αναφανδον.

(376) Ομως ουν, ει και δεινα τα παρεληλυθοτα, αλλα και νυν εχει πολλους ο βιος αιρετικους, πολλους λυκους, ασπιδας και οφεις συναναστρεφομενους ημιν, πλην ουκ εχοντας εξουσιαν τινα καθ' ημων, αλλ' οιον υπο νυκτα εισιν οι τοιουτοι της πονηριας αυτων· και τους μεν συνερχομενους και υπο το σκοτος γινομενους αυτων αρπαζουσι τε και κατεσθιουσι, τοις δε εν τω γωτι περιπατουσι των θειων Γραφων και τη οδω πορευομενοις των εντολων του Θεου ουδε προσυπαντησαι τολμωσιν, αλλα και διερχομενους ιδοντες απο του προσωπου αυτων ως απο πυρος φευγουσι.

Τινας ουν αρα υπενοησατε ειπειν με αιρετικους; Μη τους αρνουμενους τον Υιον του Θεου; Μη τους βλασφημουντας εις το αγιον Πνευμα και λεγοντας μη ειναι τουτο Θεον; Μη τους μειζονα λεγοντας του Υιου τον Πατερα; Μη τους την Τριαδα εις εναδα συγχεοντας η τον ενα Θεον εις τρεις θεους διατεμνοντας; Μη τους Υιον μεν ειναι του Θεου τον Χριστον λεγοντας, εκ γυναικος δε λαβειν την σαρκα τουτον μη πιστευοντας; Μη τους σαρκα μεν αυτον αναλαβειν, αλλα αψυχον φλυαρουντας; Μη τους εμψυχον μεν ταυτην, ως ολον ανθρωπον, ουχ ενα δε κατα την υποστασιν τον Υιον του Θεου, τον και Υιον της Θεοτοκου Μαριας χρηματισαντα, Θεον ειναι λεγοντας, αλλ' εις δυο υιους τον ενα Χριστον διατεμνοντας; Αλλα μη τους τω αναρχω Πατρι αρχην περιγραφοντας και το "Ην, οτε ουκ ην" λεγοντας; Η τους τον Πατερα μεν αναρχον, τον δε Υιον, ως εξ αυτου γεννηθεντα, αρχην μετα τινα χρονον λαβειν ως κτισμα, κακως και νοουντας και δογματιζοντας;

(377) Ουκ ην γαρ ποτε, φησιν, ο Πατηρ μη συνοντος αυτω του Υιου· και πως Πατηρ ο απαις ονομασθησεται; - Αλλα μη τους

αλλον μεν τον παθοντα, αλλον δε ειναι τον ανασταντα κηρυττοντας; Απαγε! Ουδενα τουτων σοι των ασεβων και αθεων, ουδε των αλλων αιρεσεων τινα λεγω, των ως σκοτος μεν φανεντων, υπο δε των τοτε λαμψαντων αγιων πατερων εξαφανισθεντων. Επι τοσουτον γαρ η χαρις του Παναγιου Πνευματος ελαμψε δι' αυτων και των ειρημενων αιρεσεων το σκοτος εδιωξεν, οτι και μεχρι του νυν τα θεοπνευστα αυτων συγγραμματα λαμπουσιν υπερ ηλιου αυγας, ως μηδε τολμαν αυτοις τινα αντιφθεγγεσθαι.

Αλλα περι εκεινων λεγω και εκεινους ονομαζω αιρετικους, τους λεγοντας μη ειναι τινα εν τοις καθ' ημας χρονοις και εν μεσω ημων τον δυναμενον φυλαξαι τας ευαγγελικας εντολας και κατα τους αγιους γενεσθαι πατερας· πρωτον μεν παντων πιστον και πρακτικον – δια γαρ των εργων η πιστις δεικνυται, ως δια του εσοπτρου η του προσωπου εμφερεια-, επειτα θεωρητικωτατον τε ομου και θεοπτην, εν τω φωτισθηναι δηλαδη και λαβειν Πνευμα Αγιον και δι' αυτου τον Υιον συν τω Πατρι κατιδειν. Οι τοινυν τουτο αδυνατον ειναι λεγοντες ου μερικην τινα αιρεσιν κεκτηνται, αλλα πασας, ει οιον τε ειπειν, ως ταυτης πασας εκεινας τη ασεβεια και τη της βλασφημιας υπερβολη υπεραιρουσης και καλυπτουσης. Ο τουτο λεγων ανατρεπει πασας τας θειας Γραφας. Εις ματην, οιμαι, λεγει ο ματαιος το αγιον αρτι λεγεσθαι Ευαγγελιον, εις ματην τας του Μεγαλου Βασιλειου και των λοιπων ιερεων και οσιων πατερων ημων γραφας αναγινωσκεσθαι η και γραφηναι διαμαρτυρεται. (378) Ει ουν α ο Θεος λεγει και παντες οι αγιοι πρωτον μεν απαντα επραξαν, ειτα και γραψαντες εις νουθεσιαν ημων κατελιπον, αδυνατον ημιν εργω ταυτα ποιησαι και απαραλειπτως φυλαξαι, τι οτι και τοτε εκεινοι κοπιασαντες εγραψαν και νυν επι εκκλησιας αναγινωσκονται; Οι ταυτα λεγοντες τον ουρανον, ον ο Χριστος ημιν ηνοιξε, κλειουσι και την προς εκεινον ανοδον, ην αυτος εκεινος ημιν ενεκαινισε, διακοπτουσιν. Ανωθεν γαρ εκεινου του επι παντων Θεου προς τη πυλη οιονει του ουρανου ισταμενου και διακυπτοντος και υπο των πιστων ορωμενου και δια του αγιου Ευαγγελιου βοωντος και λεγοντος· "Δευτε προς με παντες οι κοπιωντες και πεφορτισμενοι καγω αναπαυσω υμας", οι αντιθεοι ουτοι η, μαλλον ειπειν, αντιχριστοι λεγουσιν· "Αδυνατον τουτο, αδυνατον! ".

Προς ους εικοτως ο Δεσποτης μεγαλοφωνως φησιν· "Ουαι υμιν, γραμματεις και φαρισαιοι ! Ουαι υμιν οδηγοι τυφλοι τυφλων, οτι υμεις εις την βασιλειαν ουκ εισερχεσθε και τους θελοντας εισελθειν κωλυετε". Εκεινου τους νυν πενθουντας αναφανδον μακαριζοντος, ουτοι αδυνατον φασιν καθ' εκαστην πενθειν και κλαιειν τινα. Ω της αναισθησιας και του απυλωτου στοματος, μιαρας εκπεμποντος

κατα του Θεου του Υψιστου φωνας και τα του Χριστου προβατα ποιουντος γινεσθαι θηριαλωτα, υπερ ων αυτος ο Μονογενης Υιος του Θεοου το αιμα εκενωσεν. Οντως καλως περι των τοιουτων ο θεοπατωρ (379) λεγει Δαυιδ· "Υιοι ανθρωπων, οι οδοντες αυτων οπλα και βελη· και η γλωσσα αυτων μαχαιρα οξεια".

Διατι γαρ, ειπε μοι, αδυνατον; Δια τινος δε αλλου οι αγιοι επι της γης ελαμψαν και φωστηρες εν κοσμω γεγονασιν; Ει ην αδυνατον, ουδ' αν εκεινοι ταυτα κατορθωσαι ποτε ηδυνηθησαν. Ανθρωποι γαρ υπηρχον κακεινοι, ως και ημεις, και ουδεν πλεον ημων εκεκτηντο, ει μη προαιρεσιν εις το αγαθον, σπουδην τε και υπομονην και ταπεινωσιν και αγαπην προς τον Θεον. Ταυτα τοιγαρουν κτησαι και αυτος, και γενησεται σοι πηγη δακρυων η νυνι πετρωδης υπαρχουσα ψυχη. Ει δε συ μη θελεις θλιβηναι και στενοχωρηθηναι, καν το πραγμα μη λεγε ειναι αδυνατον. Ο γαρ τουτο λεγων απαρνειται την καθαρσιν· χωρις γαρ δακρυων ουκ ηκουσθη απο του αιωνος καθαρθηναι ψυχην του ρυπου της αμαρτιας, την μετα το βαπτισμα αμαρτησασαν. Δια γαρ του βαπτισματος αφειλεν ο Θεος παν δακρυον απο προσωπου της γης, εκχεας το Πνευμα το Αγιον αυτου πλουσιως. Αλλα, ως παρα της θειας Γραφης ακηκοα, και εν αυτω τω βαπτισματι ηλικιωται τινες βαπτιζομενοι, τη επελευσει κατανυγεντες του Πνευματος, εδακρυσαν· ουχι ενωδυνα και επιπονα δακρυα, αλλ' ενεργεια του Αγιου Πνευματος και δωρεα τη εκεινου γλυκεα υπερ μελι, απονητι πως και αψοφητι δια των οφθαλμων ταυτα κενωσαντες. Οι ουν καταξιωθεντες ποτε εν πειρα τοιουτων δακρυων γενεσθαι τα ειρημενα γνωρισουσι και αληθη ταυτα ειναι (380) συμμαρτυρησουσιν, ως μοι και η θεολογος συμμαρτυρησει φωνη. Φησι γαρ· "Προσφερετω τις, ο μεν τοδε, ο δε τοδε", και πολλα εν μεσω απαριθμησαμενος, υστερον παντων εβοησε· "Παντες δακρυα, παντες καθαρσιν, παντες αναβασιν και το τοις εμπροσθεν επεκτεινεσθαι".

Μη τι ουν διεστειλατο η διεχωρισεν εν τουτω των αλλων τινας, και τοις μεν ως δυνατον ειναι τουτο εφησε, τοις δε ως αδυνατον; Μη, ως υμεις φατε ασυνετως - ινα και αξιως καθαψωμαι υμων, απεριτμητοι ταις καρδιαις και τοις ωσιν - , οτι τινες ελαχον φυσεως σκληρας και ουκ αν ποτε δυνηθειεν κατανυγηναι και κλαυσαι, τουτο και ο μεγας Γρηγοριος ειρηκε; Μη γενοιτο! Ουτε φυσις ανθρωπου εστι μη φυσικως εχουσα μαλλον τα δακρυα και το κλαιειν και το πενθειν, ουτε ο αγιος ουτος, ουτε ετερος τις των αγιων, τουτο ειπεν η εγραψεν. Οτι δε εκ φυσεως το κλαιειν πασιν ημιν προσεστιν, αυτα τα γεννωμενα βρεφη σε διδαξατωσαν. Αμα γαρ τω προελθειν της γαστρος και πεσειν επι της γης κλαιουσι, και τουτο σημειον ζωης ταις μαιαις και ταις μητρασιν ενδεικνυται. Ει

γαρ μη κλαυσει το βρεφος, ουδε ζην λεγεται· κλαυσαν δε δεικνυσιν αυτοθι οτι συνεπομενον η φυσις εχει απο γεννησεως το πενθος ομου και τα δακρυα. Ως δε και ο αγιος πατηρ ημων ελεγε Συμεων ο Στουδιωτης, οτι μετα του τοιουτου κλαυθμου οφειλει και ζησαι τον παροντα βιον ο ανθρωπος και μετ' αυτου συναποθανειν, ει αρα και σωθηναι βουλεται και εις την μακαριαν ζωην εισελθειν, επειδη το της γενησεως δακρυον δηλωτικον εστι των δακρυων της παρουσης ημων ενταυθα ζωης. (381) Ως γαρ η τροφη και η ποσις αναγκαια εστι τω σωματι, ουτω και τα δακρυα τη ψυχη, ωστε ο μη καθ' εκαστην κλαιων - οκνω γαρ ειπειν καθ' ωραν, ινα μη δοξω βαρυς - , λιμω την ψυχην διαφθειρεται και απολλυται.

Ει τοινυν συνεπομενον εστι το φυσει το κλαιειν ομου και τα δακρυα, καθως αποδεδεικται, μηδεις το της φυσεως αγαθον απαρνησηται, μηδεις οκνω και ραθυμια του τοιουτου καλου στερησειεν εαυτον, μηδεις κακια και πονηρια και υπερηφανια ψυχης αλαζων γενηται και εις αντιτυπιαν λιθου παρα φυσιν μετενεχθη, αλλα σπουδη τη καλλιστη προς τας εντολας χρησαμενος του Θεου, φυλαξατω το μεγα τουτο δωρον, παρακαλω, ασυλον εν τη εαυτου καρδια, διατηρων αυτο εν ευτελεια και ταπεινωσει, εν ακακια ψυχης και απλοτητι, εν υπομονη των πειρασμων και διηνεκει μελετη των θειων Γραφων, μετανοων αει και διαπαντος των οικειων μνημονευων σφαλματων, και μηδεις της τοιαυτης εργασιας αμελειτω. Ει δε τις απεγνωκως της εαυτου σωτηριας επι κλινης ραθυμιας ανακειται, καν μη λεγετω και τοις σπουδαιοις τουτο ειναι αδυνατον. Ο γαρ τουτο λεγων αυτην ημιν πασιν αποκλειει την πυλην της βασιλειας των ουρανων. Ανελε γαρ τα δακρυα και συνανειλες τουτοις την καθαρσιν· καθαρσεως δε διχα ουδεις ο σωζομενος, ουδεις ο υπο του Κυριου μακαριζομενος, ουδεις οψεται τον Θεον.

Ει δε ταυτα ουτως επακολουθει τοις μη πενθουσι κατα την εντολην του Κυριου, πως ουχ αιρετικων παντων, ειπε μοι, χειρων αυτη η αιρεσις; Αλλα γαρ δια κενης, το καθ' υμας, λοιπον η του Θεου συγκαταβασις και αναβασις γεγονεν, ηργησε των αποστολων το κηρυγμα, (382) ηργησαν των αγιων απαντων αι κατηχησεις, αι προς το πενθος ημας αει εκκαλουμεναι. Πασα Γραφη θεοπνευστος ανωφελης εις υμας τους ουτω εχοντας και φρονουντας, ως ορω, γεγονεν. Ως γαρ ασπις κωφη και τα ωτα βυσαντες και υμεις, τω τριβωνιω μονω και τω κουκουλιω και αναλαβω - οι δε και τω βαθυτατω και σεμνω πωγωνι – την σωτηριαν των ψυχων υμων, ως οιομαι, επιγραφεσθε και τουτοις θαρρουντες εγκαλλωπιζεσθε. Αλλα θαρσειτε, γυμνοι και τετραχηλισμενοι – ει και μη ακουειν εθελοιτε καθ' εκαστην εκβοωσης υμιν μεγαλα της θειας Γραφης – παραστησομεθα τω

βηματι του Χριστου, ινα ληψηται εκαστος τα δια του σωματος προς α επραξεν, ειτε αγαθον ειτε πονηρον.

Ει δε οσον ουπω εις παντας τουτο γενησεται, που εσται τοτε η τα σωματα ημων καλυπτουσα και κοσμουσα στολη; Που οι αναλαβοι οι περιφανεις; Που τα στιλβοντα παλλια και διαφανη; Που τα ευειδη σανδαλια και στερρα; Που οι λωροι, οι γυναικειαις ζωναις παρομοιοι; Που των αρχοντων η απαντη; Που των ασπασμων η προτιμησις; Που οι της πρωτοκαθεδριας αγωνες; Που η των τραπεζων πολυτελεια; Που - ινα και τουτο ειπω – το προλαβειν τον αδελφον και των προκειμενων λαβειν τα πλειω και τιμιωτερα, οπερ εγω πρωτος και οι ως εγω πασχομεν ματαιοι; Που τοτε ο τυφος και η αλαζονεια ημων και το αρχειν και αρχεσθαι; Που αι ευρυχωροι κελλαι και ως παστοι κεκελλωπισμεναι λαμπρως; Που των διακονιων και διακονητων η προτιμησις, (383) εν αις των αλλων προτερευειν νομιζομεν; Που ο ακρατης και ασεμνος γελως; Που τα δειπνα τα πολυτελη και βραδεα τα αριστα και αι εν τουτοις ακαιροι ομιλιαι; Που τα μεγαλα τοτε ονοματα; Που η αγιωσυνη ην εχειν νυν νομιζομεθα η νομιζομεν; Που οι νυν κολακες και εμπαικται οι αγιους ημας αποκαλουντες και την τριβον των ποδων ημων εκταρασσοντες; Που οι επηρμενοι θρονοι και οι εκ τουτων δοκουντες ειναι των αλλων περιφανεστεροι; Που η περιδρομη και σπουδη του εν κατασχεσει γενεσθαι τινος η της μειζοτερας αρχης; Που η αντιλογια και ανυποταξια και το μη θελειν τινα του ετερου φανηναι δευτερον; Που των συγγενων η προσπαθεια; Που των προς ημας παραγενομενων κοσμικων και αρχοντων η περιφανεια, δι’ ων οιομαι και δοκω πρωτος εγω ο ταλαιπωρος των αλλων περιφανεστερος γινεσθαι; Που η δοκουσα φρονησις των περιφανων εν τη γνωσει και τη σοφια του κοσμου; Που η οιησις και το δοκειν ειναι τι, μηδεν οντων ημων; Που η ευστροφος τοτε γλωσσα και τα ως απο πηγης ρητορευματα; Που τοτε, μαλλον δε νυν, σοφος, που γραμματευς, που συζητητης του αιωνος τουτου, ινα επανιων ελθη και καθεσθωμεν αμα και περι της φοβερας ημερας και ωρας εκεινης συμβουλευσωμεθα και παντα καλων – το δη λεγομενον - εν εαυτοις ημιν και εν ταις θειας Γραφαις κινησαντες και ακριβως ερευνησαντες, διδαχθωμεν εκειθεν και μαθωμεν τι εστιν, ο ημας ωφελησαι ισχυσει τοτε, κακεινο πολλη τη σπουδη εκλεξωμεθα;

Οντως, αδελφοι μου αγαπητοι, ως πασα Γραφη διαρρηδην βοα, μεγαλη αναγκη, μεγας φοβος και (384) τρομος ληψεται εν τη ωρα εκεινη τους κατ’ εμε ραθυμους και χαυνους και οκνηρους. Μακαριος δε εστιν, αδελφοι, ο υποκατω πασης κτισεως κειμενος νυν, πενθων τε και κλαιων νυκτα και ημεραν ενωπιον του Θεου, οτι εκ δεξιων αυτου εστολισμενος τοτε σταθησεται. Μακαριος ο ταυτα

ακουων και μη μονον στεναζων, μηδε ημεραν εξ ημερας αναβαλλομενος παρατρεχει τον χρονον αυτου της ζωης ανωφελως, αλλ' ο αμα τω ακουσαι του Κυριου λεγοντος, "Μετανοειτε! ", ευθυς του εργου αρχομενος. Ο τοιουτος γαρ ως υπηκοος και ευγνωμων δουλος ελεηθησεται και ουχι μετα των ανηκοων κατακριθησεται, και νυν μεν εκ παντων απαλλαγησεται των παθων, πασων δε των αρετων εργατης γενησεται δοκιμος, εν δε τω αιωνι τω μελλοντι κατατρυφησει των απορρητων αγαθων του Θεου μετα παντων των απ' αιωνος ευαρεστησαντων αυτω, ων γενοιτο παντας ημας επιτυχειν χαριτι του Κυριου ημων Ιησου Χριστου, ω η δοξα εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος Λ΄. (385)

Περι μετανοιας και αρχης επαινετου βιου, οπως δει τον μετανουντα καθ' εκαστην ποιειν. Εν ω και περι δακρυων αμα και κατανυξεως.

Αδελφοι μου αγαπητοι, ακουσατε μου των λογων την δυναμιν και ως εις αγαθην ουσαν υμιν συμβουλην προσδεξασθε ασμενως αυτην και ποιησαι προθυμηθητε εις κοινην εμου τε και υμων ωφελειαν. Ουτω γαρ κατα βραχυ δια των δοκουντων μικρων βαδιζοντες, επι τα τελεωτερα προκοπτοντες ανερχομεθα και ανδρες γινομεθα τελειοι εν Χριστω.

Ο δε σκοπος του λογου εστι τοιουτος· εξερχομενοι της εκκλησιας μη αρξησθε μετεωριζεσθαι εις ματαια και ανωφελη, ινα μη ελθων ο διαβολος και εν τουτοις ενασχολουμενους ευρισκων υμας, ωσπερ τις ευθυς κορωνη τον κοκκον του σιτου εκ του πεδιου πριν η υπο την γην καλυφθηναι αιρουσα πεταται, ουτω και αυτος αρη την μνημην των λογων τουτων της κατηχησεως εκ της καρδιας υμων και παλιν διαμεινητε κουφοι και κενοι της σωτηριου διδασκαλιας· αλλα ει μεν τις εξ υμων εργοχειρον η διακονιαν επετραπη ποιειν και εργαζεσθαι, απελθετω κατω νευων (386) και προσεχων εαυτω, εργαζομενος δε και διακονων λεγετω εν εαυτω·

"Ω ποσας ημερας παρηλθον και χρονους της ζωης μου μετεωριζομενος ο αθλιος και γελων! Ω πως εματαιωθην ακουων μεχρι του νυν τας θειας Γραφας και μη καθολου γνους το εκ τουτων ωφελιμον! Τι με ωφελησεν η παρουσα ζωη; Ιδου παρηλθον ετη της ζωης μου τοσα και τοσα. Τις ουν οιδεν, ει ζησομαι εως της αυριον; Εφαγον επι ετη πολλα, ενεπλησα μου την γαστερα κρεων, οινου και αδηφαγιας πολλης. Εκαλλωπισθην ιματιοις, επαιξα τε ομου και εγελασα κατ' εμου, επερισσευθην εν νομισμασι τοσοις η τοσοις και εξοδιασας αυτα επι ματαιοις αναλωσα, μετα ταυτα παλιν εκτησαμην ετερα. Λοετροις εχρησαμην

εις κορον και μυροις, ιππους και ημιονους επιβεβηκα, τραπεζων πολλων και πολυτελων απηλαυσα, τω πλησιον εφθονησα, ελοιδορησα, πεπορνευκα, εκλεψα, εψευσαμην. Συνηθεσι και φιλοις συνανεστραφην περιδοξοις και πλουσιοις και αρχουσι συνηυλισθην. Ονομα εν τω βιω περιφανες εκτησαμην, επι απαλων στρωμνων ανεκλιθην, ανεπαυσα το σωμα τουτο το γηϊνον, υπνον εις κορον υπνωσα.

"Τι ουν με τουτων απαντων ωφελησε μεχρι του νυν η εν τη εξοδω της ταλαιπωρου ψυχης μου ωφελησει με, ει αυριον ο εχων εξουσιαν πασης πνοης απο του κοσμου τουτου κελευσει αρθηναι με; Οντως ουδεν! Λοιπον ουν μη ματην καν τας υπολοιπους διαξω ημερας της ενταυθα ζωης μου, αλλα βαλλω απο του παροντος αρχην και παντα καταλιπων εκεινα, τα εναντια τουτοις ως οι αγιοι πατερες καγω διαπραξομαι. Και νηστευσω μεν επι τοσουτον αντι της προλαβουσης αδηφαγιας μου, εως ου μηδε την γλωσσαν προς (387) συντυχιαν κινησαι με δυνασθαι, θλιψω δε την γαστερα εν πεινη και διψη, και δαμασθησεται παντως η αδαμαστος γλωσσα μου, αλλα μην και εις στυγνοτητα και ωχροτητα και λυπην αμα τουτοις ελευσομαι και του γαυριαματος των λογισμων ελευθερωθησομαι και του μετεωριζεσθαι και παιζειν και γελαν συν τουτοις ευκολως παυσομαι. Περιβαλουμαι ευτελη και τα πολυτιμα δωσω τοις πενησι, σκορπισω συν αυτοις και οσον χρυσιον κεκτημαι εις χειρας των δεομενων· τι γαρ μοι και το μεριμναν περι τουτων απο του νυν, ει τω τα παντα τρεφοντι ολον εμαυτον αναθησομαι; Ιππους επιβαινειν και ημιονους αποταξομαι, τους συγγενεις και φιλους και συνηθεις απαντας αρνησομαι· ο γαρ πλεον του Θεου παντως τινα αγαπων ουκ εστιν αυτου εκεινου, ως αυτος λεγει, αξιος. Λοετρου ουχ αψομαι, επι κλινης στρωμνης μου ουκ αναβησομαι, αλλα χαμευνια και ξηροκοιτια εμαυτον προθυμως εκδω, ινα ολιγον υπνωσω και μη βουλομενος, υπο της ξηρασιας στενοχωρουμενος. Τι γαρ, εαν και αποθανοιμι, αρα δε ζην ειμι αξιος;

"Ουτω γαρ ποιων, εγειρομενος μεσονυκτιον, προσπεσω και κλαυσω εν θλιψει της αμαρτησασης ψυχης μου και προς τον Θεον εν στεναγμοις και δακρυσιν ειποιμι· Δεσποτα, Κυριε του ουρανου και της γης, οιδα οτι ημαρτον υπερ πασαν φυσιν ανθρωπων και αυτων των αλογων ζωων και ερπετων ενωπιον σου, του φοβερου και απροσιτου Θεου μου, και ουκ ειμι αξιος ελεους τυχειν ολως ποτε παρα σου. Δια γαρ τουτο ουδε ετολμων προσελθειν η προσπεσειν σοι, φιλανθρωπε βασιλευ, ει μη ηκουσα της αγιας φωνης σου λεγουσης· (388) "Ου θελησει θελω τον θανατον του αμαρτωλου, ως το επιστρεψαι και ζην αυτον", και παλιν οτι "χαρα γινεται εν τω ουρανω επι ενι αμαρτωλω μετανοουντι". Αλλα γαρ

μνησθεις και της περι του ασωτου υιου παραβολης ηνπερ ειρηκας, Δεσποτα, - οπως ερχομενου αυτου, προ του πλησιον σου γενεσθαι αυτον, συ ο ευσπλαχνος προσελθων επεπεσας τω τραχηλω αυτου και κατεφιλησας αυτον - , θαρρησας εις το πελαγος της σης αγαθοτητος προσηλθον σοι εν οδυνη και λυπη και στυγνοτητι της καρδιας μου, πεπωρωμενος ων και τετραυματισμενος δεινως και εις πεταυρον αδου των εμων ανομιων χαλεπως κειμενος. Πλην απο του νυν λογον σοι διδωμι, Κυριε, οτι εως κελευσεις ειναι με εν τω βιω και τουτω τω σωματι, ουκ εγκαταλειψω σε, ουδε εις τα οπισω στραφησομαι, ουκετι αψομαι των ματαιων και πονηρων. Συ δε, ο Θεος μου, επιγινωσκεις μου την ασθενειαν, την ταλαιπωριαν, την ολιγοψυχιαν μου και τας μελλουσας με τυραννειν και εκθλιβειν προληψεις. Βοηθησον μοι, προσπιπτω σοι, και μη εγκαταλιπης με, μηδε επι πολυ καταγελασθαι με εασης και καταπαιζεσθαι υπο του εχθρου, τον απο του παροντος δουλον σον, αγαθε".

Ταυτα τοινυν δι' ολης της ημερας διαλογιζεσθαι και βουλεσθαι οφειλει εν εαυτω ο αρτι τον κοσμον αποφυγων και μετανοησαι προθυμηθεις, αδελφοι, ο μαθειν βουληθεις την τεχνην ταυτην των τεχνων της εναγωνιου ζωης και ασκησεως, και δια τουτο προς το σταδιον της αθλησεως αυτης εισελθων. Διο και (389) προς τοιουτον ποιησομαι την παραινεσιν, ειπου και μεσον ημων εστηκε και τα επιπονωτερα παρ' ημων ακουσαι διψα και του εργου επειγεται της αληθινης μετανοιας απαρξασθαι.

Προς γουν τοις ειρημενοις, αγαπητε, μηδε τροφης μεταλαβης εως εσπερας. Εσπερας δε εισελθων εν τω κελλιω, καθισον επι της κλινης σου και απαντα τα ειρημενα εν σεαυτω αναλογισαμενος ευχαριστησον εν πρωτοις οτι φθασαι κατηξιωθης το τελος της ημερας και την αρχην της νυκτος. Ειτα κατανοησον σεαυτον και ενθυμηθητι οσα ημαρτες τω ποιησαντι σε Θεω και ποσα ετη εμακροθυμησεν επι σοι, εασας σε ζην και χαρισαμενος σοι απαντα τα προς απολαυσιν του σωματος, τροφην λεγω και ποσιν, ενδυματα και σκεπασματα και αυτην την κελλαν καθισαι, και ουκ ωργισθη, ουκ απεστραφη σε δια τας αμαρτιας σου, ουδε τω θανατω η τοις δαιμοσιν παραδεδωκε του ολεσαι σε. Τουτων ουν απαντων αναμνημονευσας καλως, αναστα και το ψιαθιον θεις επι γης και μικρον τινα λιθον εις προσκεφαλαιον, προευτρεπισον την κοιτην εν η μελλεις ανακλιθηναι.

Και ακουσον! Υποτιθητι σοι και ετερον τροπον θερμης ως αληθως μετανοιας, προξενον σοι γενομενον δια ταχους δακρυων και κατανυξεως, και μαλιστα ει λιθωδης τις ει τη καρδια και προς πενθος βραδυς και ακατανυκτος. Αλλα μη παραδοξον σοι και

ασυνηθες τοις πσιτοις, ο μελλω σοι συμβουλευσασθαι, αβασανιστως καταφανη.

Ο μεν γαρ εαυτον φυλαξας μετα το βαπτισμα ασπιλον τω Θεω και το κατ' εικονα διατηρησας τω ποιησαντι και πλασαντι αχραντον, ουδενος ετερου (390) προς ανακλησιν επιδεηθη των ισταμενων, τυγχανων εν τω Θεω. Ο δε μολυνας εαυτον μετα τουτο πραξεσιν ατοποις και ανομιαις και τον ναον του σωματος αυτου, τον οικον φημι του Θεου, οικον ηδονων και παθων και δαιμονων ασωτως απεργασαμενος, ου μονον ου μελλω ειπειν σοι και συμβουλευσασθαι τροπου προς μετανοιαν χρηζει, αλλα και ετερων μεθοδων πολλων και επινοων μετανοιας εις το εξιλεωσασθαι τον Θεον και ανακαλεσασθαι προς εαυτον, οπερ δια της εφαμαρτου ζωης απωλεσε, θειον αξιωμα. Και πειθετω σε τοιαυτα πολλα περιεχων ο "Περι μετανοιας" λογος της Κλιμακος Ιωαννου, του θειου πατρος.

Τις δε εστιν ο τροπος, ον σοι πατρικως συμβουλευων υποτιθημι, της μετανοιας, ακουσον ασκανδαλιστως και συνετως, αδελφε. Μετα γουν το προευτρεπισαι, ωσπερ ειρηται, το της κοιτης ψιαθιον εν η μελλεις ανακλιθηναι, στηθι εις προσευχην ως κατακριτος. Ποιησον εν πρωτοις Τρισαγιον, ειτα ειπον το Πατερ ημων· και τουτο λεγων μνησθητι τις ων οποιον και τινα πατερα καλεις. Οτε δε ειπειν ελθης το Κυριε ελεησον και εκτειναι θελησης τας χειρας σου εις το υψος του ουρανου, προς αυτον εμβλεψας τοις αισθητοις οφθαλμοις και προσχων αυταις και τη διανοια εαυτον επισυναξας, μνησθητι των φαυλων σου εργων, και οσα ημαρτες δι΄ αυτων και οποιων ποτε ηψω εργων ισως αισχρων δι' αυτων, και φοβηθητι λεγων εν σεαυτω· "Ουαι μοι τω ακαθαρτω και μιαρω! Μηποτε ιδων με ο Θεος τας χειρας μου απλουντα αναιδως εμπροσθεν αυτου μνησθη μου των ανομιων, ων επραξα δι' αυτων, και πυρ εκπεμψει κατ' εμου και εκλειξει με". Στρεψας ουν αυτας εις τα οπισω (391) και συνδησας, ως επι θανατον αγομενος, εκ βαθους στεναξας ψυχης ειπον ελεεινη τη φωνη· "Ελεησον με τον αμαρτωλον και αναξιον του ζην, αξιον δε πασης οντως κολασεως" και αλλα οσα η του Θεου χαρις δωη σοι του ειπειν. Αναμνημονευων δε των εφαμαρτων σου πραξεων, τυπτε σφοδρως και αφειδως σεαυτον λεγων· "Πως τα και τα, πονηρε και αθλιε, πεπραχας; " και παλιν στρεψον τας χειρας και ιστασο δεομενος του Θεου. Ειτα ραπιζε παλιν το πρωσωπον σου, τιλλε τας τριχας σου, συρων αυτας, ως ξενου τινος και επιβουλου σοι γεγονοτος εχθρου, και ειπε· "Διατι τα και τα πεπεοιηκας;" και ουτω μαστιξας σεαυτον ικανως, δησον τοτε τας χειρας σου εμπροσθεν και στηθι εν ιλαρα τη ψυχη. Ποιησας δε ψαλμους δυο η τρεις νουνεχως και προσκυνησεις, οσας νοησεις σεαυτον δυνασθαι,

στηθι παλιν συννους και τα προειρημενα αναλογιζου εν σεαυτω, ειποτε και δωη ο Θεος ελθειν επι σε δακρυα και κατανυξιν. Και ει μεν τουτο γενηται, μη υποχωρησης εως αν παρελθωσιν· ει δ' ουν, μη θλιβης, αλλ' ειπε ταυτα προς εαυτον· "Η κατανυξις και τα δακρυα των αξιων και προς ταυτα ηυπρεπισμενων εισι. Συ δε ποσα ετη παρεκαλεσας τον Θεον η εδουλευσας αυτω; Δια ποιων σου εργων ηυτρεπισας προς υποδοχην αυτων σεαυτον; Ουκ αρκει σοι οτι και ζης;". Ταυτα ειπων και ευχαριστησας κατασφραγισαμενος προσωπον τε και στηθος και ολον το σωμα σου τω σημειω του τιμιου σταυρου, επι του ψιαθιου σου πεσων ανακλιθητι.

Οτε δε εξυπνος γενη, μη στραφης επι το ετερον μερος, αλλ' ευθυς αναστας παλιν ευξαι τω προειρημενω τροπω και μηκετι υπνωσης, αλλα ευχη και (392) αναγνωσει καρτερησον, εως ου το ξυλον κρουσει, και τοτε μετα παντων εις την συναξιν απελθε και στηθι εν τω ναω, ως μετα αγγελων εν τω ουρανω, συντρομος, αναξιον εαυτον ηγουμενος και της εκεισε μετα των αδελφων παραστασεως. Ισταμενος δε προσεχε σεαυτω, του μη βλεπειν ωδε κακεισε και περιεργαζεσθαι τους αδελφους, πως εκαστος ισταται η πως ψαλλει, αλλα σεαυτω μονω και τη ψαλμωδια και ταις αμαρτιαις σου προσεχε. Μιμνησκου δε και της εν τω κελλιω ευχης, μη συντυχης ολως εν τη συναξει τινι λογον αργον, μη εξελθης εκειθεν προ της εσχατης ευχης. Ει δυνατον, μηδε εις αναγνωσιν καθισης, αλλ' εν τοπω κρυπτω υποχωρει και ιστασο ακουων, ως εκεινου αυτου σοι λαλουντος δια του αναγνωστου, του επι παντων Θεου. Ει δε και αυτος προτραπης εις αναγνωσιν, ως αναξιος ων του εκδιηγεισθαι δια του στοματος σου τας θεοπνευστους τοις αδελφοις σου Γραφας, ουτω διακεισο, και τελειωσας την θειαν αναγνωσιν και την συνηθη μελλων εις αμφοτερους τους χορους βαλειν μετανοιαν, μη καταφρονητικως μηδε ραθυμως, αλλ' ως υιους Θεου και αγιους απαντας λογιζομενος, προσπεσων και τω εδαφει προσεγγισας την κεφαλην σου, λεγε μυστικως εν τη καρδια σου προς παντας αυτους· "Ευξασθε και συγχωρησατε μοι, τω αμαρτωλω και αναξιω του ουρανου και της γης, αγιοι του Θεου". Εαν δε και κανοναρχησαι προσταχθης, μη ραθυμως μηδε εκλυομενως τουτο ποιης, αλλα νουνεχως και νηφοντως ως ενωπιον του επι παντων βασιλεως Χριστου τα θεια λογια δια της σης φωνης ως δια χειρος τοις αδελφοις διανεμων, και φοβου μη τινι καταφρονητικως παραλειψης (393) δουναι τον ζωοποιον αρτον ητοι τον λογον, ως ειρηται, του Θεου και εκβληθηση εξω ως καταφρονητης, ου λεγω σοι ταυτης εξω της εκκλησιας, αλλα της βασιλειας των ουρανων. Εξελθων ουν μετα την απολυσιν,

μνησθητι οπως την χθες ημεραν διηνυσας και, ει εσφαλης εν τινι, διορθωσαι σημερον.

Ταυτα τοιγαρουν ει εμμεινης ποιων, ου βραδυνει Κυριος του ποιησαι ελεος αυτου μετα σου, εγω του ευσπλαχνου εγγυητης, εγω του φιλανθρωπου, ει και τολμηρον ειπειν, εμαυτον υποτιθημι αντιφωνητην! Αποθανουμαι εγω, εαν υπεριδη σε. Αντι σου τω πυρι τω αιωνιω παραδοθησομαι, εαν εγκαταλειψη σε. Μονον μη εν δισταγμω καρδιας, μηδε εν διψυχια ταυτα ποιης!

Τι δε εστι το εν δισταγμω και διψυχια; Προσεχε, αγαπητε! Δισταγμος καρδιας εστι το λογιζεσθαι η ολως ενθυμεισθαι εν εαυτω οτι “Η ελεησει με ο Θεος η ου;”. Το “ου” τουτο απιστιας εστιν. Ει δε μη πιστευεις οτι ελεησαι σε θελει μαλλον εκεινος πλεον η οσον προσδοκας συ, τι και προσερχη παρακαλων αυτον; Διψυχια δε εστι το μη εις θανατον τελειως εαυτον εκδουναι υπερ της βασιλειας των ουρανων, αλλα μεριμναν ολως τι εις ζωην της σαρκος αυτου. Τουτο μονον, ευ ισθι, οφειλει φυλαξασθαι ο εμπονως μετανοων, ινα μη εαυτον δια τινος μηχανης αποκτεινη και αυτοφονευτης γενηται, οιον η κρημνω ριψας εαυτον η αγχονη χρησαμενος η ετερον τι εναντιον διαπραξαμενος. Των δε λοιπων, δι’ ων οιδε τρεφεσθαι το σωμα και ζην, μηδεμιαν φροντιδα προειτω κατα το λογιον· “Ζητειτε πρωτον την βασιλειαν του Θεου και την δικαιοσυνην αυτου (394) και ταυτα παντα, τα εις χρειαν δηλονοτι του σωματος υμων επιτηδεια, προστεθησεται υμιν”. Δυναται γαρ ο εναγωνιον εχων τον βιον και ζων κατα το Ευαγγελιον, μετα μονου αρτου και υδατος αποτρεφεσθαι καθ’ εκαστην και ζην, και μαλλον εκεινος ευεκτει η οι των αβροτερων τραπεζων απολαυοντες. Διο τουτο και ο Παυλος ειδως ελεγε και αει λεγει· “Εχοντες διατροφας και σκεπασματα, τουτοις αρκεσθησομεθα”, και παλιν· “Ινα εν εαυτοις το αποκριμα του θανατου εχοντες, μη ωμεν πεποιθοτες εφ’ εαυτοις, αλλ’ επι τω Θεω τω εγειροντι τους νεκρους”.

Ιδου τοιγαρουν ειπομεν σοι, αγαπητε αδελφε, οπως προσελθειν σε δει τω Θεω και οποιαν αυτω επιδειξασθαι την μετανοιαν. Μη ουν αποστης εως της εσχατης σου αναπνοης, μηδε επιλαθη της καλης συμβουλης εμου του αμαρτωλου· ου γαρ επραξα ταυτα και απο πραξεως εμης ειπον σοι, αλλα η χαρις του Θεου δια σε και την σην σωτηριαν δεδωκε μοι ταυτα ειπειν. Ει ουν ταυτα Θεου συνεργουντος σοι ποιησειας, εγχρονιζοντος σου εις το εργον τουτο της μετανοιας, κατ’ ολιγον αυτος συ νοησειας ετι μειζοντα αλλα μυστηρια, υπο της ανωθεν χαριτος αυτα διδασκομενος, και χαρισθησεται σοι ου μονον δακρυων πηγη, αλλα και παντων παθων δια των τοιουτων πραξεων αλλοτριωσις. Το γαρ ζητειν αει μετανοιαν και κατανυξιν, ερευναν τε τινα τα βοηθουντα και συνεργουντα εις το πενθειν και κλαιειν και κατανυσσεσθαι και μετα

σπουδης αυτα διαπραττεσθαι, αλλα μηδε προτιμας εν μηδενι εαυτον η το της σαρκος ολως ποιειν θελημα, συντομως εις προκοπην φερει (395) τον ανθρωπον και εις καθαρσιν και απαθειαν, και Πνευματος Αγιου κοινωνον αυτον απεργαζεται, ου μονον δε αλλα και Αντωνιου, Σαβα και Ευθυμιου, των μεγαλων πατερων, ισον αποκαθιστησι.

Και ταυτα μεν, εαν ακουσης μου και αγαπησης την μετανοιαν και κατανυξιν· ει δε μη θελησης ακουσαι μου και τα ειρημενα εργον αδιαλειπτον κτησασθαι, μητε συ μητε ετερος βλασφημειτω και λεγετω τουτο αδυνατον, μηδε οτι· "Εξηγορευσα, εχω τοσους χρονους η τοσους", μηδε απαριθμειτω μοι διαδοσιν και διασκορπισιν πλουτου και χρυσιου, μηδε λεγετω· "Τοσους η τοσους απο των εμοι υπαρχοντων χρυσιων ενεδυσα γυμνους, πεινωντας εθρεψα, διψωντας εποτισα, παντα μου διεσκορπισα, αφικομην εις τοδε το ορος, εισηλθον εις τοδε το σπηλαιον, τον του Κυριου ταφον κατελαβον, εις το ορος ανηλθον των Ελαιων, και νυν εισηλθον εις τοδε το μοναστηριον και απεκαρην η και προαποκαθαρθεις καθημαι εν ενι κελλιω, ποιων τοσας η τοσας ευχας· και μετα τουτων σωθησομαι και αρκετον μοι εστι! ". Μη τοινυν απατα σεαυτον, αδελφε, οστις ει, μηδε παραμυθου σεαυτον διακενοις εννοιαις, αφρονως τουτο ποιων. Ταυτα γαρ παντα καλα και λιαν καλα, αλλα σπορος εισιν, ευ ισθι, αγαπητε. Ιδε ουν, ως εν υποδειγματι λεγω, την χωραν ενεωσας και εδιβολησας, ετριβολησας, εσπειρας. Εγνως αρα τον σπορον προκυψαντα εκ των λαγονων της γης; Εγνως αυξησαντα; Εγνως σταχυας φθασαντας; Εγνως λευκα σου της ψυχικης γης τα ληϊα και προς θερισμον ετοιμα; Ετιλλας σταχυας εξ αυτων, εψωχες (396) ταις χερσιν, ινα γυμνον ιδης τον καρπον των πονων σου; Ιδων δε τουτον, ετραφης αρα εις κορον και δυναμιν ελαβες; Ει ουν ταυτα οιδας, προσκυνω σου τους ποδας και κατασπαζομαι και τα ιχνη τουτων καταφιλω· ου γαρ ειμι αξιος το προσωπον σου ασπασασθαι. Και χαιρε και αγαλλια, μετα χαρας συλλεγων α κοπω και πονω πολλω εσπειρας.

Ει δε αγνοεις και αυτα τα παρ' εμου σοι λεγομενα και ουδε ει εσπαρη εν τη γη σου τι των κρειττονων καρπων – λεγω δη εν τω χωριω της καρδιας σου - εγνωκας, τι ωφελησας, ειπε μοι, περικυκλευσας τα περατα και εις τα εσχατα της θαλασσης γενομενος; Παντως ουδεν! Αν γαρ ελεησω τον κοσμον απαντα εκ των ουκ εμων - ομως εστω εμων -, εμαυτον δε περιΐδω γυμνον και πενητα και εις τα εσχατα της πενιας γενομενον και ουτω μελλοντα εν πενια των αγαθων αποθανειν και τω βηματι του Χριστου παραστηναι τω φοβερω, τι μοι το οφελος; Ενδεδυμενους ημας δει και εστολισμενους του βιου τουτου και του σωματος εξελθειν, ει γε

και βουλοιμεθα εν τω γαμω τω βασιλικω συνανακλιθηναι τοις φιλοις του βασιλεως. Τι δε εστιν ο εγω και παντες οφειλομεν επενδυσασθαι, ινα μη γυμνοι τοτε ευρεθωμεν; Ο Χριστος, αδελφοι, και Θεος! Εαν δε πασαν αυθις την υπο τον ουρανον γην περιελθω ως μιαν οικιαν και ουδεμιαν καταλιπω χωραν η πολιν η εκκλησιαν, εν η ουκ εισελθω και προσκυνησω και ευξομαι και τα εν αυτοις καλως ιστορησω και ακριβως, (397) της δε βασιλειας αποπεσω των ουρανων, ουκ ην μοι κρεισσον μη γεννηθηναι μηδε πεσειν επι γης, η αναπνευσαι τουτον δη τον αερα και τον ηλιον οφθαλμοις κατιδειν; Ναι οντως, κρεισσον μοι κατα πολυ ην!

Τι ουν ποιησω, ινα μη ταυτης εκπεσω; Αν τα προειρημενα απαντα διαπραξαμενος, Πνευμα Αγιον ληψωμαι· τουτο γαρ εστιν ο σπορος Χριστου, δι' ου συγγενεις αυτου γινομεθα οι πενητες ημεις και βροτοι, ος εαν πεση εις την γην την καλην καρποφορει εν τριακοντα και εν εξηκοντα και εν εκατον, και τουτο αυτο εστιν η βασιλεια των ουρανων, τα δ' αλλα απαντα τουτου χωρις ουδεν ωφελουσιν. Εαν γαρ μη εαυτους ευρησωμεν τας ψυχας ημων κεκαθαρμενας και πληρεις φωτος, ουδεν ημας ωφελησει των αλλων απαντων η εργασια, καθως φησιν ο Κυριος ημων και Θεος· "Τι ωφελησει ανθρωπος, εαν τον κοσμον ολον κερδηση, την δε ψυχην αυτου ζημιωθη; Η τι δωσει ανθρωπος ανταλλαγμα της ψυχης αυτου;" και παλιν· "Ο απολεσας την ψυχην αυτου ενεκεν εμου ευρησει αυτην, ο δε ευρων αυτην απολεσει αυτην ". Ει ουν εγω μη απολεσω την ψυχην μου τω προτερω τροπω, ως ειρηκα, εις θανατον εμαυτον εκδεδωκως δια τον Χριστον, και παλιν ευρω αυτην ζησασαν την ζωην την αιωνιον, τι μοι το οφελος των λοιπων απαντων, ω φιλοι και αδελφοι; Ουδεν οντως, ουδεν ημας ου μη ωφελησει, ηγαπημενοι δουλοι Χριστου, ουδε του αιωνιου πυρος εξελειται, εαν μη παντα και παντας αφεντες εαυτους ημας μονους επισκεψωμεθα.

(398) Τι δε εστι το εαυτους επισκεψασθαι; Εν ετερα τουτο, ω αδελφοι, κατηχησει ταμιευσομεθα, την συμμετριαν του λογου πραγματευομενοι. Αυτος δε ο Θεος, η αληθινη Σοφια, ο καταξιωσας γενεσθαι διδασκαλος ημων των αμαρτωλων, αυτον διδαξον με ειπειν εμαυτω τε και τοις συνδουλοις και αδελφοις μου τα προς σωτηριαν ψυχης. Συ γαρ ει ο οδηγος και φωτισμος των ψυχων ημων, ο διδους λογον ημιν εν ανοιξει του στοματος και ρημα τοις ευαγγελιζομενοις δυναμει πολλη, και σοι την δοξαν αναπεμπομεν νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος ΛΑ΄. (399)

Περι του πως δει εκαστον επισκεπτεσθαι και τα καθ' εαυτον επιμελως ερευναν. Και πως τα εαυτου αντιπαρατιθεναι χρη ταις εντολαις του Χριστου.

Αδελφοι και πατερες, εν τη προλαβουση κατηχησει, δια το μη τον λογον μηκυνειν επι πολυ, τα κατηχηθεντα τοτε ελλιπη κατελιπομεν, ειπειν επειγομενοι τι εστι το εαυτον επισκεψασθαι· νυνι δε δια της παρουσης κατηχησεως αποδουναι ηκομεν το χρεος υμιν του λογου, ως επι τουτο τεθεντες και αει χρεωστουντες διδοναι τη αγαπη υμων του λογου το σιτομετριον.

Τι ουν εστιν, ως τηνικαυτα προειπομεν, το προσχειν και εαυτον επισκεψασθαι; Το προσχειν εκαστον εαυτω τουτο εστι, το καθ' εαυτον ειπειν· "Μη τι γε αρα το οιονουν παθος κατεχη με; Και γαρ ως εν ταις θειαις ακουω Γραφαις, οτι ο εχων εν μονον παθος εις την βασιλειαν των ουρανων ουκ εισερχεται, γεγραπται γαρ· "Εαν τις τον νομον ολον τηρηση, πταιση δε εν ενι, γεγονεν παντων ενοχος". Ομοιως δε και το εαυτον επισκεπτεσθαι τοιουτον εστιν, εν τω λεγειν καθ' εαυτον· (400) "Μηποτε τηνδε η τηνδε την εντολην παρημελησα, η αμελω και καταφρονω αυτης και ταυτην ου διαπραττομαι; λεγει γαρ ο Χριστος και Θεος· "Ιωτα εν η μια κεραια απο του νομου των εντολων μου ου μη παρελθη, εως αν παντα γενηται, και παλιν· "Ο λυσας μιαν των εντολων τουτων των ελαχιστων και διδαξας ουτω ποιειν τους ανθρωπους, ελαχιστος κληθησεται εν τη βασιλεια των ουρανων".

Αλλα γαρ προσεχειν δει και ταις θειαις Γραφαις, κακεινων αναγινωσκομενων βλεπειν οφειλει ο ανθρωπος εαυτον, κατανοειν τε και καταμανθανειν ως εν εσοπτρω την εαυτου ψυχην, εν ποιοις εστιν. Οιον τι λεγω; Ακουει λεγοντος του Κυριου· "Μετανοειτε, ηγγικε γαρ η βασιλεια των ουρανων". Μνησθηναι ουν οφειλει οπως διερχεται τας ημερας αυτου. Και εαν καλως μετανοη, επαυξηση και επιτεινη την εργασιαν αυτου· ει δε αμελως, διορθωσηται.

Παλιν ακουει λεγοντος· "Μακαριοι οι πτωχοι τω πνευματι, οτι αυτων εστιν η βασιλεια των ουρανων". Οφειλει τοινυν εξεταζειν και δοκιμαζειν αει εαυτον εις παν συναντημα ευτελες, υβρεως φημι, ατιμιας και εξουδενωσεως, και ουτω βλεπειν εις εαυτον, ει αρα και εστιν η αρετη αυτη εν αυτω της ταπεινωσεως η ου· ο γαρ ταυτην κεκτημενος φερει παντα αλυπως και αβαρως, μη κεντουμενος εν τινι των γινομενων την καρδιαν αυτου. Ει δε και μικρον κεντηθη, αλλ' ου τελειως ταρασσεται· υπερ δε του κεντηματος μαλλον εκεινου της καρδιας αυτου, οτι ολως μικρον ελυπηθη και ουχι μετα χαρας μαλλον τα συμβαντα εδεξατο, μαστιζει εαυτον και ευτελιζει, (401) λυπειται και κλαιει, εισερχομενος εν τω ταμιειω της ψυχης η

της κελλης αυτου, και ουτω προσπιπτων τω Θεω εξομολογειται αυτω, ως πασαν απολεσας την εαυτου ζωην.

Ειτα παλιν ακουει· “Μακαροι οι πενθουντες”. Και σκοπει πως ου λεγει οι πενθησαντες, αλλ’ οι αει πενθουντες· σκοπειν ουν και ενταυθα οφειλομεν, ει καθ’ ημεραν πενθουμεν. Εαν γαρ ταπεινοι απο της μετανοιας γενωμεθα, ευδηλον οτι ου μη παρελθη ημιν ημερα η μια νυξ ανευ δακρυων και πενθους και κατανυξεως.

Και παλιν· “Μακαριοι οι πραεις”. Τις δε καθ’ εκαστην πενθων οργιλως ζων διαμεινη και μη πραΰς γενηται; Ωσπερ γαρ φλοξ πυρος υπο υδατος, ουτως υπο του πενθους και των δακρυων ο θυμος της ψυχης σβεννυται· και τοσουτον ως χρονισαντα τινα εν τουτω, εις ακινησιαν μετατεθηναι και ελθειν το θυμικον της ψυχης αυτου. Διο βλεπειν οφειλει τις και εν τουτω εαυτον, ει πραος οντως εστιν - ο γαρ τοιουτος εν ουδενι ανεχεται παραβασιν ιδειν της εντολης του Θεου, αλλ’ ως εκεινος αμαρτανων υπερ των αμαρτανοντων αδιαλειπτως θρηνει - · ειθ’ ουτως, ει την δικαιοσυνην πεινα και διψα του Θεου· εστι γαρ και δικαιοσυνην τινα μετιοντα ευρειν, μη πεινωντα μηδε διψωντα αυτην· δικαιοσυνη γαρ ο Θεος εστιν, ωσπερ ηλιον αυτον δικαιοσυνης ακουεις καλουμενον. Ο γουν πεινων αυτον και διψων, τον κοσμον ολον και τα εν κοσμω ηγειται σκυβαλα, τιμας δε αρχοντων ως αισχυνην ταυτα λογιζεται η ουδολως των ανθρωπινων τιμων επαισθανεται.

(402) Και αυθις· “Μακαριοι οι ελεημονες”. Αρα τινες εισιν οι ελεημονες; Οι τα χρηματα διδοντες και διατρεφοντες πενητας; ου! Αλλα τινες; Οι πτωχευσαντες δια τον πτωχευσαντα δι’ ημας και μηδεν εχοντες δουναι, των δε πτωχων και χηρων και ορφανων και των εν ασθενεια νοερως αει μεμνημενοι, πολλακις δε και ορωντες και συμπαθουντες τουτοις και υπερ αυτων θερμως κλαιοντες, οιος ην ο Ιωβ λεγων· “Εγω δε εκλαυσα επι παντι αδυνατω”, οιτινες και οταν εχωσιν ελεουσι τουτους εν ιλαροτητι και τα προς σωτηριαν ψυχης παντας αφθονως υπομιμνησκοντες, τω ειρηκοτι πειθομενοι· “Αδολως τε εμαθον αφθονως τε μεταδιδωμι”. Ουτοι εισιν οι υπο Κυριου μακαριζομενοι, οι αληθεις ελεημονες· διο και εκ της τοιαυτης ελεημοσυνης, ως δια βαθμιδος τινος, εις την της ψυχης τελειαν ανιοντες φθανουσι καθαροτητα.

Ενθεν τοι και απο ταυτης ο Θεος τους καθαρους εμακαρισε την καρδιαν, ουτως ειπων· “Μακαριοι οι καθαροι τη καρδια, οτι αυτοι τον Θεον οψονται”, ειδως ως ατε Θεος και νομοθετης ημων, οτι ει μη εις τοιαυτην ελθη διαθεσιν η ψυχη ημων, ουτε αενναως πενθει, ουτε πραεια τελειως γινεται, ουτε διψα τον Θεον, ουτε των παθων καθαιρεται, ουτε ως εσοπτρον καθαρον γινεται. Ει δε μη ταυτα γενηται, ουδε καθαρως το προσωπον εν εαυτη ποτε του Δεσποτου θεασεται· η δε γενομενη τοιαυτη ορα τον Θεον εκ παντος και

καταλασσεται αυτω, και γινεται ειρηνη αναμεταξυ του Ποιητου ημων και Θεου και της πρωην εχθρας ουσης αυτω ψυχης, και τηνικαυτα (403) ως ειρηνοποιος παρα του Θεου μακαριζεται· “Μακαριοι γαρ, φησιν, οι ειρηνοποιοι, οτι αυτοι υιοι Θεου κληθησονται”, οι τω ελθοντι δουναι ειρηνην τοις εγγυς και τοις μακραν εαυτους γνωστως καταλλαξαντες, τω καταλλαξαι ημας εχθρους οντας τω ιδιω Πατρι και ενωσαι ελθοντι τα διεστωτα εις εν, τουτεστι μεταδουναι ημιν Πνευματος Αγιου και λαβειν αυτον σαρκα την ημεταραν. Οι τοινυν ιδοντες αυτον, ευδηλον οτι και αυτω αληθως κατηλλαγησαν, την ζητουμενην ειρηνην αποτελεσαντες και υιοι Θεου γεγονοτες. “Θεος δε ο δικαιων, τις ο κατακρινων; Ει δε τον αδελφον σου συ, ουκ αγαπας, τον Θεον, ον ουχ εωρακας, πως δυνασι αγαπαν; Ει δε αγαπαν αυτον ου δυναμεθα η μαλλον ειπειν ου βουλομεθα, δηλον οτι ουδε κατηλλαγημεν αυτω. Αλλα σπουδασωμεν ιδειν και καταλλαγηναι και αγαπησαι αυτον, αδελφοι, ως αυτος ενετειλατο, εξ ολης ψυχης.

Ειτα παλιν ακουει λεγοντος· “Μακαριοι οι δεδιωγμενοι ενεκεν δικαιοσυνης”, και καταστοχαζεται ερευνων εαυτον, ει ενεκεν εντολης εδιωχθη Θεου, επειδη “παντες οσοι εν Χριστω θελουσι ζην διωχθησονται”, καθως φησιν ο αποστολος. Διο και επιφερων φησι· “Μακαριοι εστε, οταν ονειδισωσιν υμας και διωξωσι και ειπωσι παν πονηρον ρημα καθ’ υμων ψευδομενοι ενεκεν εμου. Χαιρετε και αγαλλιασθε, οτι ο μισθος υμων πολυς εν τοις ουρανοις”. Τινος ουν ενεκεν εσχατον τεθηκε τους δεδιωγμενους και ονειδιζομενους, και προστασσει μετ’ εξουσιας επιφωνων αυτοις το “Χαιρετε και αγαλλιασθε”; (404) Επειδη ο μετανοιαν αξιαν των εαυτου πλημμεληματων επιδειξαμενος και ταπεινος εντευθεν γενομενος - ινα σοι παλιν δευτερων τα αυτα ειποιμι -, και πενθειν καθ’ εκαστην αξιουται και πραος γινεται και τον ηλιον της δικαιοσυνης απο ψυχης πεινα και διψα και ελεημων αποτελειται και συμπαθης, ως τα παθη παντων και τας θλιψεις και τας ασθενειας εαυτω οικειουμενος, κλαιων τε και καθαιρομενος βλεπει τον Θεον και αυτω καταλλασεται και γινεται τω οντι ειρηνοποιος και υιος αυτου του Θεου κληθηναι καταξιουται. Ο γουν τοιουτος δυναται και διωκομενος και τυπτομενος και ονειδιζομενος, λοιδορουμενος τε και υβριζομενος και παν πονηρον ρημα κατ’ αυτου λεγομενον ακουων, υπομενειν μετα χαρας και αφραστου αγαλλιασεως, και τουτο ειδως ο Δεσποτης Θεος μετα αποφασεως ειρηκε· “Χαιρετε και αγαλλιασθε”. Ο δε μη τοιουτος γεγονως μηδε την ενυποστατον χαραν εντος αυτου πλουσιως κτησαμενος, πως αμνησικακως αρα ταυτα παντα υπενεγκειν δυνησεται; Ουδαμως!

Διο ουν, πατερες και αδελφοι μου, παση σπουδη εαυτους ημας καθ’ ημεραν και καθ’ ωραν, ει οιον τε, ανακρινειν και διερευνασθαι

μηδεποτε παυσωμεθα, αλλα πασας, ως ειπομεν, τας εντολας διερχομενοι και εν μια εκαστη αυτων εαυτους ημας εξεταζοντες και κατασκοπουντες ορωμεν. και ει μεν ευρεθωμεν αυτην εκπληρωσαντες, ευχαριστησωμεν τω Δεσποτη Θεω και εις το εξης ασφαλως ταυτην φυλαξωμεν· ει δε μηπω ταυτης εμνησθημεν η αυτην πεποιηκαμεν, δραμωμεν, παρακαλω, εως ταυτης δραξωμεθα και γενωμεθα αυτης εγκρατεις, ινα μη (405) καταφρονησαντες αυτης, ελαχιστοι κληθωμεν εν τη βασιλεια των ουρανων. Ουτω γαρ μιαν μιαν κατα μικρον ως βαθμιδα κλιμακος ανερχομενοι, ευ οιδα, φθασομεν εις αυτην την πολιν του ουρανου, εν η, ως προειρηκαμεν ανωθεν, ισταται διακυπτων ο Δεσποτης ημων λεγων πασιν ημιν· "Δευτε προς με παντες οι κοπιωντες και πεφορτισμενοι, καγω αναπαυσω υμας", κακεισε γενομενοι και αυτον ως δυνατον ανθρωπω ιδοντες και την βασιλειαν παρ' εκεινου λαβοντες των ουρανων, ητις εστι το Πνευμα το Αγιον, εντος ημων ταυτην αει εξομεν, ως αυτος ο Δεσποτης διαρρηδην βοα, και ουτω διαξομεν ως αγγελοι επι της γης, μαλλον δε ως υιοι Θεου αγιοι και εν πασι μιμηται του ιδιου Πατρος και Θεου· ου γενοιτο παντας ημας της γλυκυτατης θεας αναπολαυσαι νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος ΛΒ΄. (406)

Περι βλασφημιας. Και οτι ο λεγων μη δυνασθαι τινα την παρουσαν γενεαν εν μετοχη του Αγιου γενεσθαι Πνευματος, αλλα και ο διαβαλλων τας ενεργειας του Πνευματος και τω εναντιω ταυτας επιφημιζων, αιρεσιν νεαν εις την του Θεου εκκλησιαν ανακαινιζει.

Αδελφοι και πατερες, "πασα αμαρτια", φησι το ιερωτατον λογιον του Σωτηρος, "αφεθησεται τοις ανθρωποις, τω δε εις το Πνευμα το Αγιον βλασφημησαντι ουκ αφεθησεται ουτε εν τω νυν αιωνι, ουτε εν τω μελλοντι". Ζητησωμεν ουν τις εστιν η εις το Πνευμα το Αγιον βλασφημια. Βλασφημια εστιν εις το Πνευμα το Αγιον το επιφημιζειν τας ενεργειας αυτου τω πνευματι τω εναντιω, καθα φησιν ο μεγας Βασιλειος. Πως δε τις τουτο ποιει; Οποταν η γινομενα θαυματα τω Αγιω Πνευματι η ετερον τις ορων θειον χαρισμα εις ενα των αυτου αδελφων -, φημι δη κατανυξιν η δακρυα η ταπεινωσιν η γνωσιν θειαν η λογον σοφιας της ανωθεν η αλλο τι χαριζομενον υπο του θειου Πνευματος τοις τον Θεον αγαπωσι -, (407) λεγει ειναι τουτο απο της απατης του διαβολου· αλλα και ο τους υπο θειου Πνευματος αγομενους ως υιους Θεου, τους τα προσταγματα ποιουντας του Πατρος αυτων και Θεου, λεγων υπο δαιμονων πλανασθαι, και αυτος εις το Πνευμα το Αγιον βλασφημει το

ενεργουν εν αυτοις, καθα δη και Ιουδαιοι ποτε εις τον Υιον του Θεου· εκεινοι γαρ εβλεπον δαιμονας απελαυνομενους υπο Χριστου και κατα του Αγιου Πνευματος εβλασφημουν και αναιδως οι αναιδεις ελεγον· "Εν Βεελζεβουλ, αρχοντι των δαιμονιων, εκβαλλει τα δαιμονια". Αλλα ταυτα ακουοντες τινες ουκ ακουουσι και βλεποντες ου βλεπουσι, παντα δε τα υπο της θειας Γραφης μαρτυρουμενα εργα εκ Πνευματος Αγιου και ενεργειας θειας γινεσθαι, ωσπερ εαυτων εξω γενομενοι και πασαν θειαν Γραφην απο των ψυχων αυτων αποπτυσαντες και την εξ αυτων εγγινομενην γνωσιν των διανοιων αυτων εξωθησαντες, εκ μεθης και δαιμονικης εργασιας ταυτα γινεσθαι λεγειν ου φριττουσι.

Καθαπερ γαρ απιστοι και παντελως των θειων μυστηριων οντες αμυητοι, καν περι ελλαμψεως θειας ακουσωσι, καν περι φωτισμου ψυχης και νοος, καν περι θεωριας και απαθειας, καν περι ταπεινωσεως και δακρυων των εξ ενεργειας και χαριτος του Αγιου Πνευματος εκχεομενων, ευθυς, ωσπερ μη φεροντες την υπερβαλλουσαν αιγλην των λογων και δυναμιν, σκοτιζομενοι τους οφθαλμους της καρδιας μαλλον η αυγαζομενοι, εκ πλανης δαιμονων ειναι ταυτα τολμηρως αποφαινονται και ουτε το του (408) Θεου κριμα, ουτε την των ακουοντων αυτους βλαβην φριττουσι, πασι δε αναιδην οι τολμητιαι διαμαρτυρονται μηδεν τοιουτον νυν εν τινι των πιστων παρα Θεου γινεσθαι, οπερ ασεβεια εστι μαλλον η αιρεσις. Αιρεσις μεν γαρ εστι το εν τινι παρεκκλιναι των κειμενων ημιν δογματων περι της ορθης ημων πιστεως· το δε λεγειν μη ειναι αρτιως τινας τους τον Θεον αγαπωντας, μηδε Πνευματος Αγιου τουτους καταξιουσθαι και υπ' αυτου βαπτιζομενους υιους Θεου και θεους εν γνωσει και πειρα και θεωρια γινεσθαι, πασαν ανατρεπει του Θεου και Σωτηρος ημων Ιησου Χριστου την οικονομιαν και φανερως απαρνειται την ανακαινισιν της φθαρεισης εικονος και θανατωθεισης, την επι αφθαρσιαν αυτης γενομενην και αθανασιαν ανακλησιν.

Ως γαρ ουκ εστι τον μη βαπτισθεντα δι' υδατος και Πνευματος σωθηναι ποτε, ουτως ουδε τον μετα το βαπτισμα αμαρτησαντα, εαν μη βαπτισθη ανωθεν και αναγεννηθη, καθως ο Κυριος τουτο βεβαιων προς τον Νικοδημον εφη· "Εαν μη τις γεννηθη ανωθεν, ου μη εισελθη εις την βασιλειαν των ουρανων", και προς τους αποστολους αυθις· "Ιωαννης μεν εβαπτισεν υδατι, υμεις δε βαπτισθησεσθε εν Πνευματι Αγιω". Ο ουν αγνοων και οπερ νηπιος εβαπτισατο βαπτισμα και μηδε οτι εβαπτισατο επισταμενος, αλλα πιστει μονη τουτο αποσμηξαμενος, το δευτερον τε – το δια Πνευματος λεγω, ανωθεν φιλανθρωπια Θεου διδομενον τοις δια μετανοιας αυτο εκζητουσιν - απαρνουμενος, πως ποτε αλλως σωτηριας τυχειν δυνησεται; Ουδαμως.

(409) Δια τουτο ουν διαμαρτυρομαι πασιν υμιν και λεγω και λεγων ου παυσομαι, οσοι το πρωτον βαπτισμα δια παραβασεως των εντολων του Θεου εμολυνατε, την του Δαβιδ μετανοιαν και των λοιπων αγιων μιμησασθε και παση σπουδη δια παντοιων εργων και λογων αξιαν μετανοιαν επιδειξασθε, ινα την του Παναγιου Πνευματος χαριν εφ' εαυτοις επισπασησθε. Τουτο γαρ το Πνευμα, κατελθον εφ' υμας, κολυμβηθρα φωτοειδης υμιν γενηται, και εγκολπωσαμενος υμας, αρρητως ολους εν εαυτω, εκ φθαρτων αφθαρτους, εκ θνητων αθανατους και αντι υιων ανθρωπων Θεου υιους και θεους θεσει και χαριτι, αναγεννησαν υμας απεργασηται – ει αρα και βουλεσθε των αγιων συγγενεις και συγκληρονομοι φανησεσθαι και μετα παντων αυτων εις την βασιλειαν των ουρανων εισελθειν- · οιον νυν και τον αγιον πατερα ημων εγνωμεν τον Στουδιωτην, εν τη καθ' ημας γενομενον γενεα, και ου μονον αυτον, αλλα και τινας αλλους των αυτου μαθητων, δια των αυτου δεησεων και ευχων, αφατω φιλανθρωπια του υπεραγαθου Θεου του τοιουτου καταξιωθεντας, ως εφην, καλου. Λεγω δε τουτο ουκ εν τη εκεινων δυναμει καυχωμενος, αλλα τη αγαθοτητι ευχαριστων του Θεου και κηρυττων ταυτην πασιν υμιν, ινα και υμεις αυτοι σπουδασητε του τοιουτου καταξιωθηναι καλου. Τουτο γαρ εστι το γνωρισμα της κατα Θεον αγαπης, ινα μη μονον εαυτω τις την κτησιν περιποιηται του καλου, αλλα και τοις πλησιον αυτου αδελφοις γνωριζη τον πλουτον αυτου και προτρεπηται αυτοις ζητησαι και ευρειν και πλουτησαι αυτον.

Δια τουτο τοιγαρουν, ως ορατε, βοω προς υμας, τας προφητικας αναλαμβανων φωνας· "Προσελθετε προς αυτον και φωτισθητε και τα προσωπα των (410) συνειδησεων υμων ου μη καταισχυνθη ". Τι γαρ; Τη ραθυμια και αμελεια και ταις επιθυμιαις και ηδοναις της σαρκος εκδοτους εαυτους ποιησαντες, αδυνατον ειναι υμιν δια μετανοιας εκκαθαρθηναι και Θεω προσεγγισαι λεγετε· και ου τουτον μονον, αλλ' ουδε την του Πνευματος αυτου χαριν λαβειν δυνατον και δι' αυτης αναγεννηθηναι και υιοθετηθηναι και εξομοιωθηναι αυτω; Ουκ εστι τουτο αδυνατον, ουκ εστιν. Αδυνατον μεν γαρ ην προ της αυτου επι γης παρουσιας· αφ' ου δε ευδοκησεν ανθρωπος γενεσθαι και κατα παντα χωρις αμαρτιας εξομοιωθηναι ημιν ο Δεσποτης των απαντων Θεος, δυνατα ημιν ταυτα και ραδια απειργασατο, δεδωκως ημιν εξουσιαν υιους γενεσθαι Θεου και συγκληρονομους αυτου, ω πρεπει πασα δοξα, τιμη και προσκυνησις εις τους αιωνας. Αμην.

Λογος ΛΓ΄. (411)

Περι μετοχης Πνευματος Αγιου. Και οτι αδυνατον αλλως βεβαιωθηναι τα εργα της αρετης, ει μη δι' επιδημιας του Πνευματος, ου χωρις ουδεις προς αρετην κατευθυνεται, ουδε αλλους ωφελειν δυναται η αλλοτριους δεχεσθαι λογισμους. Και περι το ισον κατα παντα και ωσαυτως ον της Τρισυποστατου Θεοτητος.

Αδελφοι και πατερες, πυρ εστιν ο Θεος και τουτο παρα πασης θεοπνευστου Γραφης ονομαζεται, η δε ψυχη εκαστου ημων λυχνια. Ωσπερ ουν η λυχνια, καν ελαιου πεπληρωται καν στυππειου καν αλλην υλην εχη ευαναπτον, προ του μετασχειν του πυρος και αναφθηναι ολη εσκοτισμενη εστιν, ουτω και η ψυχη, καν πασαις το δοκειν κοσμηται ταις αρεταις, του δε πυρος ου μετεσχεν, ειτ' ουν ουσιας θειας και φωτος ου μετελαβεν, εστιν ετι εσβεσμενη και εσκοτισμενη και τα εργα αυτης αβεβαια. Παντα γαρ υπο του φωτος ελεγχθηναι δει και φανερωθειναι.

(412) Ο ουν ουτως εχων ετι την λυχνιαν της ψυχης αυτου - αμετοχον δηλονοτι του θειου πυρος -, οδηγου δεεται μαλλον και λυχνου φαινοντος αμα και διακρινοντος τας πραξεις αυτου και τα δι' εξαγορευσεως συμπαθουντος αυτω σφαλματα και τα στρεβλως υπ' αυτου καθ' ωραν διαπραττομενα επανορθουντος. Ως γαρ ουκ ενδεχεται μη προσκοπτειν τον περιπατουντα νυκτος, ουτως ουκ ενδεχεται μη πταιειν τον μηπω καθορωντα το θειον φως, καθως φησιν ο Χριστος· "Εαν τις περιπατη εν τη ημερα, ου προσκοπτει, οτι το φως τουτο βλεπει. Εαν δε τις περιπατη εν τη νυκτι, προσκοπτει, οτι το φως ουκ εχει εν εαυτω". – "Εν εαυτω" δε ειπων, το θειον εδηλωσε και αϋλον φως· εν εαυτω γαρ το αισθητον ουδεις δυναται κτησασθαι.

Ωσπερ ουν ουδεν ωφελειται ο εν σκοτει περιπατων, εαν λαμπαδας κατεχη εσβεσμενας πολλας και περικαλλεις – ουτε γαρ εαυτον ουτε ετερον τινα ως εκ τουτων ορα - , ουτως ουδε ο τας αρετας πασας, ει οιον τε, δοκων εν εαυτω εχειν, μη εχων το φως εν εαυτω του Αγιου Πνευματος, ουδε τας αυτου πραξεις καλως ιδειν, ουδε ει προς αρεσκειαν Θεου εισι, τελειως πεπληροφορηται. Αλλ' ουδε αλλους οδηγησαι η το θελημα του Θεου διδαξαι δυναται, ουδε λογισμους αλλοτριους εστιν αναδεχεσθαι αξιος, ει και πατριαρχης εξ ανθρωπων γενησεται, εως αν το φως εν εαυτω φαινον κτησηται. Φησι γαρ ο Χριστος· "Περιπατειτε εως το φως εχετε, ινα μη σκοτια υμας καταλαβη, και ο περιπατων εν τη σκοτια ουκ οιδε που υπαγει"" Ει ουν εκεινος οιδε που υπαγει, (413) πως την οδον αλλοις υποδειξει; Τι ουν οφελος, εαν λυχνον εσβεσμενον επι ετερα λυχνια τις επιθειη, πυρος καιομενου εστερημενη και

φαινοντος. Ου γαρ ουτω δει ποιειν! Αλλα πως; Ως αυτος ο επι παντων Θεος διωρισατο, φησι γαρ· “Ουδεις λυχνον αψας εις κρυπτην τιθησιν, ουδε υπο τον μοδιον, αλλ’ επι την λυχνιαν, ινα οι εισπορευομενοι το φεγγος βλεπωσι”. Τουτο ουν ειπων προστιθησι και τα γνωρισματα του οδηγουμενου λυχνου και εχοντος μεθ’ εαυτου το φως, ουτω λεγων· “Ο λυχνος του σωματος εστι ο οφθαλμος”. Τινα τοινυν λεγει δια τουτου τον οφθαλμον η παντως τον νουν, ος ουδεποτε αν γενηται απλους, ει μη οτε το απλουν θεασηται φως; Φως δε απλουν ο Χριστος. Ο γουν αει εχων το φως αυτου λαμπον εν διανοια, νουν Χριστου εχειν λεγεται. Οταν ουν ο οφθαλμος σου ουτως απλους η, και ολον το ασωματον σωμα σου της ψυχης φωτεινον εσται· επαν δε πονηρος η ο νους, τουτεστιν εσκοτισμενος και εσβεσμενος, και το σωμα σου τουτο σκοτεινον εσται. Σκοπει ουν μη το φως το εν σοι σκοτος εστι· “Βλεπε, φησι, μη δοκεις εχειν οπερ ου κεκτησαι”. Ορατε πως και αυτος ο Δεσποτης ισως ημιν τοις αυτου δουλοις προς υμας διαλεγεται, “Σκοπει” λεγων, “μη λαθης σεαυτον και εν σοι φως ειναι οιομενου σου, αυτο ουκ εστι φως αλλα σκοτος”. Ορατε οτι τα αυτα και ημεις τω Δεσποτη προς τους ομοδουλους υμας φθεγγομεθα και ουδεν διεστραμμενον η φαυλον λεγομεν.

(414) Λεγομεν γαρ· βλεπετε, αδελφοι, μηποτε δοκουντες ειναι εν τω Θεω και κοινωνιαν εχειν οιομενοι μετ’ αυτου, εξω ευρεθειητε τουτου και κεχωρισμενοι δια το μη θεωρειν υμας ηδη το φως αυτου. Ει γαρ ηψατο των λαμπαδων υμων - ηγουν των ψυχων -, ελαμψεν αν τρανως εν υμιν, καθως αυτος ο Θεος και Κυριος ημων Ιησους Χριστος εφη· “Ει ουν το σωμα σου ολον φωτεινον, μερος τι μη εχον σκοτεινον, εσται φωτεινον ολον, ως οταν ο λυχνος τη αστραπη φωτιζει σε”. Ποιαν ουν μαρτυριαν αλλην μειζονα τουτου προς πληροφοριαν σοι παρεισαξομεν; ει δε τω Δεσποτη διαπιστησεις, πως, ειπε μοι, τω συνδουλω πιστευσεις;

Αλλα τι ειπω προς τους αγαπωντας ονομαστους ειναι και ιερεις και αρχιερεις και ηγουμενους καθιστασθαι, και λογισμους αλλοτριους αναδεχεσθαι θελοντας, και εαυτους ειναι λεγοντας αξιους της του δεσμειν και λυειν εγχειρησεως; Οταν μηδεν των αναγκαιων και θειων πραγματων αυτους επισταμενους ορω, μητε ταυτα ετερους διδασκοντας η εις φως εναγοντας γνωσεως, τι ετερον η ο φησι Χριστος τοις φαρισαιοις και νομικοις· “Ουαι υμιν τοις νομικοις, οτι ηρατε την κλειδα της γνωσεως. Αυτοι ουκ εισηλθετε και τους εισελθειν βουλομενους εκωλυσατε”. Τι γαρ αλλο η κλεις εστι της γνωσεως, ει μη η δια πιστεως διδομενη χαρις του Αγιου Πνευματος, η την γνωσιν ως αληθως και επιγνωσιν δια φωτισμου εμποιουσα και διανοιγουσα τον κεκλεισμενον και κεκαλυμμενον ημων νουν, καθως πολλακις δια πολλων

παραβολων και αινιγματων, (415) ετι δε και φανερων αποδειξεων, ειπον υμιν και παλιν ερω· η θυρα ο Υιος – “Εγω ειμι, φησιν, η θυρα”-, η κλεις δε της θυρας το Πνευμα το Αγιον εστι – “Λαβετε, φησι, Πνευμα Αγιον· αν τινων αφητε τας αμαρτιας, αφιενται αυτοις· αν τινων κρατητε, κεκρατηνται”-, οικια δε ο Πατηρ – “Εν γαρ τη οικια του Πατρος μου πολλαι μοναι εισι”- . Προσεχε ουν ακριβως τη θεωρια του λογου. Ει μη ουν η κλεις ανοιξει – “Τουτω γαρ, φησιν, ο θυρωρος ανοιγει” -, η θυρα ουκ ανοιγεται· αν δε μη η θυρα διανοιχθη, ουδεις εις την οικιαν εισερχεται του Πατρος, καθως φησιν ο Χριστος· “Ουδεις ερχεται προς τον Πατερα, ει μη δι’ εμου”.

Οτι δε το Πνευμα το Αγιον προτερον διανοιγει τον νουν ημων και διδασκει ημας τα περι του Πατρος και του Υιου, αυτος παλιν εφη· “Οταν δε ελθη εκεινος, το Πνευμα της αληθειας, ο παρα του Πατρος εκπορευεται, εκεινος μαρτυρησει περι εμου και οδηγησει υμας εις πασαν την αληθειαν”, - ορας πως δια του Πνευματος, μαλλον δε εν τω Πνευματι, ο Πατηρ και ο Υιος αχωριστως επιγινωσκονται; - και παλιν· “Εαν γαρ εγω μη απελθω, ο Παρακλητος, φησιν, ουκ ελευσεται προς υμας. Οταν δε ελθη εκεινος, αναμνησει υμας παντα” και παλιν· “Εαν αγαπατε με, τας εντολας τας εμας τηρησετε, και εγω ερωτησω τον Πατερα και αλλον Παρακλητον δωσει υμιν, ινα μενη μεθ’ υμων εις τον αιωνα, το Πνευμα της αληθειας” και μετ’ ολιγον· “Εν εκεινη τη ημερα - οτε δηλονοτι το Αγιον Πνευμα ελευσεται προς (416) υμας – γνωσεσθε υμεις οτι εγω εν τω Πατρι μου και υμεις εν εμοι καγω εν υμιν” και παλιν· “Ιωαννης μεν εβαπτισεν υδατι, υμεις δε βαπτισθησεσθε εν Πνευματι Αγιω”, και εικοτως· ει μη γαρ εν Αγιω βαπτισθη τις Πνευματι, ουτε υιος Θεου ουτε συγκληρονομος Χριστου γινεται. Αλλα και τω Πετρω φησι· “Σοι δωσω τας κλεις της βασιλειας των ουρανων”, ου κλεις παντως χαλκας η σιδηρας, αλλα κλεις αξιας της οικιας εκεινης. Ποταπη δε εστιν η οικια εκεινη, ακουε Παυλου λεγοντος εν τη προς Τιμοθεον επιστολη· “Παραγγελλω σοι ενωπιον του Θεου, του ζωοποιουντος τα παντα, και Χριστου Ιησου”, και μετ’ ολιγα· “Ο μακαριος και μονος δυναστης, ο βασιλευς των βασιλευοντων και Κυριος των κυριευοντων, ο μονος εχων αθανασιαν, φως οικων απροσιτον”. Ει γαρ ο οικος, φησιν, εστιν απροσιτος, δηλονοτι και η του οικου θυρα φως και αυτη και απροσιτος εστιν. Ει δε το μεν προσιτον ειπης, το δε απροσιτον, το προσιτον υπο του απροσιτου αναλωθησεται και ουκ αν ποτε η κλεις ανοιξαι ισχυσει, ει μη και αυτη απροσιτος η και της αυτης φυσεως, αλλ’ υπο της θυρας κατακαησεται η και η θυρα υπο του οικου, και ισως τοις πασι γενησεται αβατος. Μαλλον δε και η πιστις

ημων καταλυθησεται, της Αγιας Τριαδος διαιρουμενης εις προσιτον και απροσιτον και μειζον και ελασσον.

Ορατε δε μη ταυτα υμεις ακουοντες, απο των αισθητων οικιων ομου και θυρων τας εικονας λαμβανοντες, σωματικον τι σχημα τω νοΐ υμων προεντυπωθη, και εις αμφιβολιαν και βλασφημιαν περιπεση υμων η ψυχη. Αλλα θεοπρεπως απαντα και καλως, (417) ειγε δυνασθε, κατα τον της θεωριας λογον και νομον εν εαυτοις αναλογιζομενοι, ευρησετε ορθως απαντα διερμηνευομενα. Ει δε μη δυνασθε ταυτα θεοπρεπως ουτω νοειν, πιστει ταυτα δεχεσθε μονη και μη πολυπραγμονειν ολως θελησητε. Κλεις μεν γαρ το Αγιον Πνευμα λεγεται, οτι δι' αυτου και εν αυτω πρωτον τον νουν ελλαμπομεθα και καθαιρομενοι φωτιζομεθα φως γνωσεως, βαπτιζομεθα τε ανωθεν και αναγεννωμεθα και τεκνα Θεου χρηματιζομεν, καθως ο Παυλος φησιν· "Αυτο το Πνευμα εντυγχανει υπερ ημων στεναγμοις αλαλητοις", και παλιν· "Εδωκεν ο Θεος το Πνευμα αυτου εν ταις καρδιαις ημων κραζον· Αββα ο Πατηρ". Τουτο τοιγαρουν δεικνυει την θυραν ημιν οτι εστι φως, η δε θυρα διδασκει ημας οτι ο ενοικων τη οικια και αυτος φως απροσιτον εστιν. Ουκ αλλος δε ο οικων Θεος και ετερον φως η οικια αυτου, ωσπερ ουδε αλλο φως το της Θεοτητος και αλλο Θεος. Αλλ' ο αυτος εις εστιν, οικια και ενοικος, καθως και φως εστιν ο αυτος και Θεος. Θεολογικως δε οικια και ο Υιος καλειται, ωσπερ και ο Πατηρ – φησι γαρ· "Συ, Πατερ, εν εμοι καγω εν αυτοις και αυτοι εν εμοι καγω, Πατερ εν σοι, ινα εν ωμεν", και το Πνευμα ωσαυτως· "Ενοικησω, φησιν, εν αυτοις και εμπεριπατησω. Εγω και ο Πατηρ ελευσομεθα και μονην παρ' αυτω ποιησομεν", δια του Πνευματος δηλονοτι, ως ο Παυλος φησι· "Το γαρ Πνευμα ο Κυριος εστιν". Ει ουν ο Κυριος το Πνευμα εστι και ο Πατηρ εν αυτω και αυτο εν ημιν, ωσαυτως δε παλιν ημεις εν αυτω, και αυτο μετα Θεου και Πατρος και ο Θεος εν αυτω.

(418) Και ει χρη ακριβεστερον τι ειπειν, οπερ το εν εστι, τουτο και τα δυο. Τα τρια γαρ εν τω αυτω εισι και εις μιαν νοουνται ουσιαν και φυσιν και βασιλειαν. Ει τι ουν το εν ονομαζεται, τουτο κατα φυσιν και εις τα λοιπα θεωρειται, χωρις του "Πατηρ" δηλαδη και "Υιος" και "Αγιον Πνευμα", ητοι του "γενναν" εκτος και "γεννασθαι" και "εκπορευεσθαι"· μονα γαρ ταυτα τη Αγια Τριαδι φυσικως τε και κατ' ιδιοτητα αναντιρρητως παρεπεται. Αλλοιωσιν δε η αναποδισμον η την των ονοματων εναλλαγην εν τουτοις ουκ εστιν εννοησαι ημας η ειπειν. Δια τουτων γαρ τα τρια προσωπα γνωριμα καθεστηκασι και ουδε τον Υιον εν τουτω προταξαι του Πατρος εστι δυνατον, ουδε του Υιου το Αγιον Πνευμα, αλλα αμα ουτως ειπειν· "Πατηρ, Υιος και Αγιον Πνευμα", μη διακοπης τινος εν τουτοις απο χρονου η στιγμης το λεπτοτατον γινομενης, αλλα

συν τω Πατρι αμα και ο Υιος εστι γεγεννημενος και το Πνευμα εκπορευομενον· εν δε τοις αλλοις πασι το εν ονομα η παραδειγμα και καθ' εν αναθεωρειται και εν τρισιν· οιον "φως" εαν ειπης, και καθ' εκαστον τουτων φως και τα τρια εν φως εστι· "ζωη αιωνιος", και καθ' εν ωσαυτως τουτων ο Υιος εστι και το Πνευμα και ο Πατηρ και το Πνευμα και ο Πατηρ, τα τρια μια ζωη. Πνευμα ουν ο Θεος και Πατηρ και το Πνευμα ο Κυριος εστι και Θεος το Πνευμα το Αγιον· Θεος ταυτα καθ' εν και αμα τα τρια Θεος· εις Κυριος εκαστον και τα τρια Κυριος· εις ο επι παντων Θεος, Κτιστης των απαντων, καθ' εν, και εις ταυτα Δημιουργος των ολων Θεος. Φησι δε και το παλαιον· (419) "Εν αρχη εποιησε ο Θεος τον ουρανον και την γην, και ειπεν ο Θεος· ᾽ Γενηθητω φως' και εγενετο φως", τουτο περι του Πατρος ο λογος εννοειν διδωσι, και ο Δαυιδ· "Τω Λογω Κυριου οι ουρανοι εστερεωθησαν', τουτο περι του Υιου δηλουμενον εγνωμεν, "και τω Πνευματι του στοματος αυτου πασα η δυναμις αυτων", περι του Αγιου Πνευματος και τουτο υπολαμβανομενον. Αλλα και Ιωαννης, ο υιος της βροντης, εν Ευαγγελιοις φησιν· "Εν αρχη ην ο Λογος, και ο Λογος ην προς τον Θεον" τον Πατερα δηλαδη, "και Θεος ην ο Λογος" ο Υιος δηλονοτι. " Παντα δι' αυτου εγενετο, και χωρις αυτου εγενετο ουδεν ο γεγονεν".

Μαθετε ουν ταυτα, οι τεκνα επονομαζομενοι του Θεου, αξιω, και οι δοκουντες ειναι χριστιανοι, οι διδασκοντες αλλους διακενης λογους και οι αρχειν οιομενοι – πλην ψευδως - ιερεις και μοναζοντες! Ερωτησατε τους πρεσβυτερους και αρχιερεις υμων, συναθροισθητε αμα εν αγαπη Θεου· και πρωτον ζητησατε εργω ταυτα μαθειν και παθειν, ετι δε και ιδειν ποτε βουληθητε και τη πειρα θεοειδεις γενεσθαι. Αλλα μη τη σκηνη μονη και τη περιβολη προθυμηθητε και τηνικαυτα των αποστολικων αξιωματων επιβητε, ινα μη ακουσητε, οι προ της γνωσεως των του Θεου μυστηριων ατελως επιτρεχοντες ταις των αλλων αρχαις· "Ουαι οι φρονιμοι παρ' εαυτοις και ενωπιον αυτων επιστημονες! Ουαι οι τιθεντες το φως σκοτος και το σκοτος φως".

Παρακαλω ουν παντας υμας, εν Χριστω αδελφοι, θειναι πρωτον θεμελιον εν τη οικοδομη των αρετων αγαθον ταπεινωσεως· (420) ειτα δι' αγωνων ευσεβειας εγειραι τον οικον της γνωσεως των μυστηριων του Θεου και υπο του θειου καταλαμφθηναι φωτος και ιδειν ομματι καρδιας κεκαθαρμενω Θεον, ως δυνατον ημιν ανθρωποις ουσι, κακειθεν μυσταγωγηθηναι τα τελεωτερα των μυστηριων της βασιλειας των ουρανων και ουτως απο της γνωσεως ταυτης, της ανωθεν διδομενης παρα του Πατρος των φωτων, επι τον λογον της διδασκαλιας ελθειν και διδαξαι τους πλησιον ημων, τι το θελημα του Θεου το αγαθον και

τελειον και ευαρεστον, και δια της διδασκαλιας ημων προσαξαι τω Θεω λαον περιουσιον, τω δια του Πνευματος αυτου του Αγιου εις διδασκαλους προχειρισαμενω ημας της εκκλησιας αυτου, ινα μη ως καταφρονηται και γυμνοι του ενδυματος του γαμου εξω ριφωμεν του νυμφωνος Χριστου, αλλ' ως φρονιμοι μαλλον οικονομοι, καλως τα του λογου της διδασκαλιας οικονομησαντες εν τοις συνδουλοις ημων και προ γε τουτου τα του βιου ημων, εισελθωμεν εις αυτον ακωλυτως εν λαμπροτητι βιου και γνωσεως ουρανιου, φωτοειδεις και Πνευματος Αγιου πεπληρωμενοι, και συμβασιλευσωμεν Χριστω, τα της βασιλειας του Θεου και Πατρος συγκληρονομουντες αυτω εν Αγιω Πνευματι, τη αειζωω και αθανατω πηγη και ζωη, ω πρεπει πασα δοξα τιμη και προσκυνησις νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος ΛΔ΄. (421)

Οτι ουκ ακινδυνον το διδομενον ημιν παρα Θεου ταλαντον κατορυττειν· χρη γαρ δημοσιευειν αυτο και τοις πασιν υποδεικνυειν και τας ευεργεσιας Θεου ευγνωμονως ανακηρυττειν εις την των ακουοντων ωφελειαν, καν τινες απαρεσκωνται.

Αδελφοι και πατερες και τεκνα εν Χριστω τω Θεω, τι προς τα κατηχηθεντα παρ' ημων εν διαφοροις πολλακις λογοις υπενοησατε; Τι κατα του ταυτα παρρησια λαλησαντος εν εαυτοις απεφηνασθε; Μη τι των θειων εξω Γραφων ειπειν ημας υπελαβετε; Μη τι λεληθοτως ημας κατεμεμψασθε, ως υπερογκα λελεχοτας; Μη τι κατεκρινατε, ως μεγαλορρημονουντας ημας; Ει ουν ουτω προς τα ρηθεντα διετεθητε, ιλεως υμιν γενοιτο ο Χριστος, εγω δε παρακαλω την αγαπην υμων ινα μηδεις τω τοιουτω κριματι επιμεινη. Ου γαρ ενδειξεως χαριν ταυτα γεγραφαμεν, μη τουτο συγχωρηση ο ελεησας και αγαγων ημας εις ταυτα Θεος, αλλα μεμνημενοι των δωρεων του Θεου, ων απ' αρχης βιου και μεχρι του παροντος πεποιηκε μεθ' ημων των αναξιων, ευχαριστουντες (422) ανυμνουμεν αυτον, ως ευσπλαχνον Δεσποτην και ευεργετην ημων Κυριον, και το επιδοθεν ημιν παρ' αυτου ταλαντον ευγνωμονως πασιν υμιν καταβαλλομεν. Που γαρ και δυναμεθα το τοσουτον μεγεθος των ευεργεσιων αυτου σιωπαν η αγνωμονως ως αμνημονες και κακοι δουλοι κατορυττειν το δοθεν ημιν ταλαντον; Τουτο γαρ ποιειν μη δυναμενοι, ανακηρυττομεν τον αυτου ελεον, ομολογουμεν την χαριν, πασι δεικνυομεν την προς ημας αυτου αγαθοτητα και παρακαλουμεν και υμας δια της διδασκαλιας του λογου αγωνισασθαι μετασχειν των αυτου δωρεων και απολαυσαι, ων και ημεις οι αναξιοι δια της αφατου αυτου

αγαθοτητος απηλαυσαμεν. Ουδεν γαρ υμας εν τουτω αδικουμεν η ηδικησαμεν, αλλα μεταδουναι ποθουμεν εξ ων ειληφαμεν τοις συνδουλοις ημων, οιτινες εστε υμεις, οι Χριστου λαος και ποιμνιον ιερον και βασιλειον ιερατευμα ακουειν και καλεισθαι ηξιωμενοι.

Ωσπερ γαρ πτωχος τις φιλαδελφος παρα τινος φιλοχριστου και ελεημονος αιτησας και λαβων νομισματα, αποτρεχει προς τους συμπενητας αυτου εν χαρα και καταμηνυει λεγων εν μυστηριω αυτοις· “Δραμετε σπουδη και υμεις, ινα λαβητε”, δακτυλοδεικτων και υποδεικνυων αυτοις τον το νομισμα αυτω επιδοντα, ει δε και διαπιστουσιν, επι της παλαμης απογυμνωσας δεικνυσι και αυτο, ινα πιστευσαντες σπουδη χρησωνται και τον ελεημονα εκεινον ανδρα ταχυ καταλαβωσιν, ουτω δη και ο ταπεινος εγω, ο πτωχος και γυμνος αγαθου και δουλος της αγιωσυνης παντων υμων, πειραν της του Θεου φιλανθρωπιας και συμπαθειας λαβων, ως δια μετανοιας (423) αυτω προσελθων και δια της του αγιου Συμεων μεσιτειας, του πατρος μου και πατρος υμων, την χαριν απειληφως ο αναξιος πασης χαριτος, ου φερω μονος ταυτην κρυπτειν εν κολπω ψυχης, αλλα πασι τοις αδελφοις υμιν λεγω και πατρασι μου τας δωρεας του Θεου και οποιον εστι το δοθεν μοι ταλαντον, οσον το επ’ εμοι, φανερω υμιν και δια του λογου ως επι παλαμης απογυμνω τουτο, και λεγω ουχ ως εν παραβυστω και μυστηριω, αλλα μεγαλη βοων τη φωνη· “Δραμετε, αδελφοι, δραμετε”, και ου βοω μονον, αλλα και υποδεικνυω τον διδοντα Δεσποτην, τον λογον παλιν αντι δακτυλου υμιν προβαλλομενος. Ανθρωπος μεν γαρ εαν οβολον πτωχω τινι δω, ειτα εκεινος προς το και ετεροις δουναι τουτον καταμηνυσειεν, οργιζεται και προς το δουναι μαλλον σκληρυνεται, ο δε Θεος ουχ ουτως, αλλα τουναντιον απαν ποιει. Εαν γαρ τινι δω πνευματικον χαρισμα ηγουν ταλαντον και ου κηρυξη τοις πασι και δημοσιευση αυτο, “Προσελθετε”, λεγων, “προς τον απλως διδοντα Δεσποτην και μηδενα κενον αποστρεφοντα”, αλλα λαβων κρυψειε κατορυξας αυτο, τοτε μαλλον οργιζεται κατα του λαβοντος ως φθονερου και μη θελοντος τους εαυτου αδελφους λαβειν, ως αυτος ελαβε.

Δια τουτο ουν, α ειδον και α εργω και πειρα Θεου θαυμασια εγνωκα, μη λαλειν ουκ ανεχομαι, αλλα και τοις λοιποις απασιν ως ενωπιον Θεου προμαρτυρομαι, λεγων μεγαλη τη φωνη· “Δραμετε παντες προ του κλεισθηναι δια θανατου την της μετανοιας θυραν υμιν, δραμετε ινα προ της εξοδου καταλαβητε, σπευσατε ινα λαβητε, κρουσατε ινα προ της τελευτης (424) τας του παραδεισου πυλας ο Δεσποτης υμιν ανοιξειε και εαυτον υμιν εμφανισειε, σπουδασατε την των ουρανων βασιλειαν εντος υμων και γνωστως κτησασθαι και μη κενοι ταυτης εντευθεν αποδημησητε, και μαλιστα

οι ταυτην αγνωστως εχειν εν εαυτοις οιομενοι, μηδεν δε δια την οιησιν εχοντες”.

Πως ουν, ειπε μοι, τον του Χριστου Πατερα θεασηται, ο νουν Χριστου μη κτησαμενος; Ο δε εκεινον μη βλεπων λαλουντα εντος αυτου, δια τινος η πως ειπη· “Αββα ο Πατηρ”; Ο μη εντος αυτου την βασιλειαν των ουρανων γνωστως κτησαμενος, πως εν αυτη μετα θανατον εισελευσεται; Ο μη μενοντα εν αυτω δια του Πνευματος τον Υιον συν τω Πατρι θεασαμενος, πως μετ’ αυτων εν τω μελλοντι εσεται, καθως ο Κυριος ειπε· “Πατερ, ους δεδωκας μοι, θελω ινα οπου ειμι εγω, κακεινοι ωσι μετ’ εμου”, και παλιν· “Ου περι τουτων δε ερωτω μονον, αλλα και περι παντων των πιστευοντων δια του λογου αυτων εις εμε, ινα παντες εν ωσι, καθως συ, Πατερ, εν εμοι καγω εν σοι και αυτοι εν ημιν εν ωσι. Καγω την δοξαν ην δεδωκας μοι δεδωκα αυτοις, ινα ωσιν εν, καθως ημεις εν εσμεν, εγω εν αυτοις και συ εν εμοι, ινα ωσι τετελειωμενοι εις εν και ινα γινωσκη ο κοσμος οτι συ με απεστειλας και ηγαπησας αυτους καθως εμε ηγαπησας”.

Ουτος τοινυν ο τροπος, αδελφοι, της εμης, ως τινες οιονται, μεγαλορρημοσυνης. Ουτω με η αγαπη του Θεου κινει προς υμας τους εμους πατερας και (425) αδελφους αποκαλυψαι την αφατον προς ημας του Θεου αγαθοτητα και αγαπην, δι’ ην ουτω και εν τηλικουτοις δοξαζει τους εις αυτον ηλπικοτας ανεπιφθονως.

Αλλ’ ερωτωντι αποκριθητε μοι, παρακαλω· “Τι ουν; Ο Πατηρ αγνωστως αγαπα τον Υιον και ο Υιος αγνωστως και αορατως συνεστι τω Πατρι;” – “Ου”, παντως ειποιτε. Ει γαρ τουτο δωμεν και αγνοειν αλληλους τον Πατερα και τον Υιον δογματισομεν, οιχεται η πιστις ημων και απολωλεν· αγνοουντων γαρ εκεινων αλληλους αναγκη πασα και ημας παντελως αγνοειν αυτους· ει δε τουτο, αρα αθεοι εσμεν, Θεου γνωσιν μη εσχηκοτες. Ει δε “καθως εκεινος γινωσκει, φησιν, ο Πατηρ τον Υιον, και ο Υιος γινωσκει τον Πατερα” και ως Θεος συνεστι τω Θεω και Πατρι και ο Πατηρ ομοιως συνεστι τω Υιω, ως οταν λεγη· “Καθως συ, Πατερ, εν εμοι καγω εν σοι, ουτω και αυτοι εν εμοι ωσι καγω εν αυτοις”, το ισον παντως δηλοι της μετ’ αλληλων ενωσεως. Πλην του μεν Υιου προς τον Πατερα η ενωσις φυσικη εστι και συναναρχος, η δε ημετερα προς τον Υιον θεσει και χαριτι, ομως εις το αυτο οι παντες εσμεν ηνωμενοι Θεω και αχωριστοι, ως αυτος παλιν φησιν· “Εγω εν αυτοις και συ εν εμοι, ινα ωσι τετελειωμενοι εις εν, - διατι; ινα γινωσκη ο κοσμος οτι συ με απεστειλας και ηγαπησας αυτους, καθως εμε ηγαπησας”, και ο Παυλος· “Οπου ουκ ενι Ελλην και Ιουδαιος, βαρβαρος, Σκυθης, δουλος, ελευθερος, αλλα τα παντα και εν πασι Χριστος”.

Ταυτα τοιγαρουν ακουσατε οι δοκουντες ειναι (426) πνευματικοι και τω λαλουντι πιστευσατε, εμε δε τον λεγοντα υμιν εν τω λογω της χαριτος τας δωρεας, ας λαμβανουσι απο Θεου οι εν πιστει θερμη προστρεχοντες αυτω και ποιουντες αυτου τας εντολας, λειτουργουντα τω ανωθεν ενηχουντι Πνευματι, πασης απολυσατε μεμψεως. Τις δε ο λαλων, αυτου του Κυριου ακουσατε λεγοντος· “Ου γαρ υμεις εστε οι λαλουντες, αλλα το Πνευμα του Θεου λαλουν εν υμιν”. Ορατε ως ουκ εγω τα υπερφυη και μεγαλα προς την υμετεραν αγαπην λαλω, αλλα το Πνευμα του Θεου το λαλουν εν ημιν. Τουτο δε και Πετρος ο κορυφαιος επιμαρτυρει λεγων· “Ου γαρ θεληματι ανθρωπου ηνεχθη ποτε προφητεια, αλλ’ υπο Πνευματος Αγιου φερομενοι ελαλησαν αγιοι Θεου ανθρωποι”· Ει δε ημεις ευτελεις οντες και αναξιοι μακραν εσμεν πασης αγιωσυνης και των αγιων του Θεου ανθρωπων, αλλ’ ου δυναμεθα αρνησασθαι την δωρεαν την δοθεισαν ημιν απο Θεου, ως δε υποχρεοι της αυτου χαριτος διακονουμεν υμιν τα λογια του Θεου και ανακαλυπτομεν το ταλαντον ο εδοθη ημιν και το χαρισμα δια προφητειας μετα επιθεσεως των χειρων του αρχιερεως, του εις την ιερωσυνην ημας τελειωσαντος, καθως αυτος ουτος ο κορυφαιοτατος ημιν των αποστολων εντελλεται, φησι γαρ· “Εκαστος καθως ελαβε χαρισμα, εις εαυτους αυτο διακονουντες ως καλοι οικονομοι ποικιλης χαριτος Θεου. Ει τις λαλει, ως λογια Θεου, ει τις διακονει, ως εξ ισχυος ως χορηγει ο Θεος”.

(427) Τοιγαρουν το Πνευμα εστι το λαλουν, αδελφοι, ουκ εγω, ως ο Κυριος και ο τουτου πιστος μαθητης ημας εβεβαιωσαν. Ει δε ψευδομαι, που φευξομαι το της δικης αφυκτον, το τους ψευδομενους εις απωλειαν παραπεμπον; “Απολεις γαρ, φησι, παντας τους λαλουντας το ψευδος”. Ωσπερ δε ο τω λαλουντι δια του Πνευματος απιστων, εις το Πνευμα το λαλουν εξαμαρτανει και βλασφημει, ουτω παλιν ο της ανωθεν χαριτος εστερημενος του Πνευματος, εαν τολμηση ειπειν οτι “Εν Αγιω φθεγγομαι Πνευματι ”, ως Σιμων ο Μαγος και οι εκεινου συμφρονες εσται αλλοτριος του Θεου και αντιθετος. Ο γαρ τοις λογοις αντιπιπτων του Πνευματος παντως αντιθεος. Θεος γαρ αχωριστος εστι και αδιαιρετος· το γαρ Αγιον Πνευμα της του Πατρος και του Υιου αϊδιοτητος τε και βασιλειας αχωριστον.

Μη ουν θεομαχοι και αντιθεοι γενεσθαι θελησητε, αδελφοι, αλλα δευτε προσκυνησατε και προσπεσατε συν ημιν και μη αναστητε εκειθεν μεχρις αν λαβητε την δωρεαν του Θεου, ως και ημεις ελαβομεν οι αναξιοι ταυτην τη αυτου χαριτι. Ουδεν εναντιον λεγομεν προς υμας, αδελφοι, αλλα την αγαπην ημων δεικνυομεν πλουσιαν προς παντας υμας. Ει ουν ελεγομεν οτι ημεις μεν ελαβομεν χαριν δωρεαν παρα του Πατρος των φωτων οθεν παν

δωρημα τελειον, υμας δε λαβειν ου βουλομεθα, δικαιως αν και εκ Θεου και εξ υμων αυτων εμισουμεθα· νυνι δε την αληθειαν απο της θειας Γραφης και απο της πειρας αυτης παριστωντες και την βασιλικην υποδεικνυοντες υμιν οδον, τι υμας αδικουμεν; Ει δε ως ανωνυμον με (428) και αφανη και ελαχιστον λογιζομενι ου καταδεχεσθε παρ' εμου εκδιδασκεσθαι, γνωτε και μαθετε οτι τα μωρα του κοσμου ο Θεος εξελεξατο, ινα καταισχυνη τους σοφους και τα ασθενη και απερριμενα, ινα καταισχυνη τα ενδοξα και ισχυρα.

Αλλ' ισως παρελθων τις εις μεσον ειποι· "Μεγαλα και υπερβολικα και υπερ ανθρωπινην δυναμιν τα λεγομενα". Καγω σοι λεγω· "Μεγαλα τω οντι και υπερ φυσιν εισι, Θεου γαρ εισι λογοι, καθως ειρηται"- "Και πως ουδεις, φησι, των μεγαλων πατερων ουτως αναφανδον περι εαυτου απεφηνατο η τοιουτους λογους λελαληκεν, οιους λαλεις συ, περι εαυτου;"- "Λεληθας σεαυτον, ω ανθρωπε. Μαλλον μεν ουν οι αποστολοι και οι πατερες συναδοντα μου τοις λογοις και υπερβαινοντα λελαληκασιν, αλλα το αξιοπιστον των λεγοντων ευπαραδεκτα και πιστα ποιει τα λεγομενα, η δε ημετερα ευτελεια και τα πασιν ωμολογημενα ως ψευδη και βδελυκτα υμιν ποιει καταφαινεσθαι".

Ομως εχω και αλλην αιτιαν ειπειν, δι' ην ταυτα και μη βουλομενος εξεκαλυψα. Τις δε αυτη εστιν; Η των λεγοντων μη ειναι τα νυν τοιουτον επι της γης και εν μεσω ημων αρτι ανθρωπον ψευδης και παραλογος ανοια και υπολημψις. Και ορα μοι την κακιαν, οπως εστι πολυμηχανος. Μη φανερως γαρ λεγοντων ημων, αλλ' υποκρυβειν σπευδοντων το χαρισμα, αληθευειν εκεινοι νομιζουσιν· εαν δε ημεις εκκαλυψαντες την αληθειαν ειπωμεν, ως υπερηφανων ημων αυτικα καταγινωσκουσιν, αγνοουντες τας των αγιων αποστολων φωνας. Ποιας δη ταυτας, το "Ημεις νουν Χριστου εχομεν". Αρα υπερβολην κρινετε, προς αυτους αν ειποιμι, τουτο υπερηφανιας; (429) το "Εκ τουτου γινωσκομεν οτι εν ημιν εστιν, εκ του Πνευματος ου δεδωκεν ημιν"; Τουτο δε πως εκλαβοιτε κατα του λεγοντος; Αλλα και το "Η δοκιμην ζητειτε του εν εμοι λαλουντος Χριστου", και το "Δοκω Πνευμα Θεου εχειν ", και το "Ημεις δε ουκ ελαβομεν πνευμα δουλειας παλιν εις φοβον, αλλα Πνευμα υιοθεσιας, εν ω κραζομεν· Αββα ο Πατηρ", και το "Ο Θεος ο ειπων εκ σκοτους φως λαμψαι, ος ελαμψεν εν ταις καρδιαις ημων "; Ταυτα ουν παντα υπερηφανιας υμιν λογισθησονται ρηματα; Ω της ευηθειας!

Ει δε και τον της ελλαμψεως τροπον βουλη μαθειν, τον εγγινομενον τοις αγαπωσι τον Κυριον, ακουε αυτου του Παυλου λεγοντος· "Εχομεν δε τον θησαυρον τουτον εν οστρακινοις σκευεσιν", ειτ' ουν σωμασιν. "Ει δε μη εστι, φησι, τοιουτος τα νυν,

τι;”. Διατι ουκ εστιν, ειπε; “Οτι και θελοντα τινα, φησι, μη δυνασθαι οιομαι γενεσθαι τοιουτον τα νυν, ως και μη θελοντα, μηδε γινεσθαι”. Ει τοινυν και θελοντα λεγεις μη δυνασθαι, που θησομεν το “Οσοι δε ελαβον αυτον εδωκεν αυτοις εξουσιαν τεκνα Θεου γενεσθαι”, και το “Ει θελετε, θεοι εστε και υιοι Υψιστου παντες, και το “Γινεσθε αγιοι, οτι εγω αγιος ειμι”; Ει δε και μη θελοντα μηδε γινεσθαι, ιδε οτι συ σεαυτον κατεδικασας, μη θελων μηδε προαιρουμενος γενεσθαι· ει γαρ θελεις γενεσθαι, δυνασαι.

Ει δε συ μη τοιουτος, αλλ’ ετεροι πλειστοι, Θεου βουλομενου, ους αυτος αγνοεις. Ει γαρ επι του Ηλιου επτακισχιλιους ειχεν ο Θεος τους μη καμψαντας γονυ τη Βααλ, (430) πολλω μαλλον νυν, οτε το Πνευμα αυτου το Αγιον πλουσιως εξεχεεν εφ’ ημας. Ει δε μη αποδυεται τις παντα και γυμνος προσερχεται και ζητει του λαβειν, του μη βουλομενου το αιτιον, ου του Θεου. Ωσπερ γαρ το πυρ προθυμως της υλης, ιν’ ειπω, και φυσικως ταυτης επιλαμβανεται, ουτω και η χαρις του Παναγιου και προσκυνητου Πνευματος των ημετερων ψυχων ζητει αψασθαι, ινα και τοις εν τω κοσμω λαμψη και κατευθυνη δι’ ων λαμπει τα των πολλων δαβηματα, ως αν καλως οδευοντες και αυτοι πλησιασωσι τω πυρι και εις καθ’ εις η και παντες, ει οιον τε, ομου, αναφθωσι και ως θεοι λαμψωσιν εν μεσω ημων, ινα επευλογηται και πληθυνηται το σπερμα του Θεου Ιακωβ και μη εκλειψη θεοειδης ανθρωπος, λαμπων ως φως επι γης.

Εγω μεν ουν ουτως οιομαι την αληθειαν εχειν και ειναι το βουλημα του Θεου εις ημας, ους αυτος επλασε και ετιμησε και εδοξασε παλαι τη δοξη της εικονος αυτου· υμεις δε ιδετε και δοκιμασατε τα λεγομενα παρ’ ημων. Και ει μη τα αυτα τοις αποστολοις και τοις αγιοις και θεοφοροις πατρασι φρονουμεν και λεγομεν κατα τα ειρημενα, και τα των αγιων Ευαγγελιων ρηθεντα παρα του Θεου και ημεις δευτερουμεν, ει μη την εν αυτοις ουσαν, κακως δε αποσβεσθεισαν υπο συλλογισμων ασυνετων, οσον το επ’ αυτοις, ζωοποιον ενεργειαν τε και δωρεαν δια αποδειξεων εν πασι τρανως αναπτομεν και το φως ηδη λαμπον υποδεικνυομεν, εξ αυτων δηλονοτι των αγιων Γραφων παντα και συνιστωντες και λεγοντες, (431) εστω μεν εμοι αναθεμα απο Κυριου Θεου και Ιησου Χριστου δια Πνευματος Αγιου, ως διδασκοντι παρ’ ο οι θειοι αποστολοι εδιδαξαν και ευηγγελισαντο, υμεις δε μη μονον τα ωτα προς την ακροασιν αποφραξητε, αλλα καμε λιθοις βαλοντες ως ασεβη και αθεον αποκτεινατε. Ει δε τα Δεσποτικα και αποστολικα δογματα, διαστρεφομενα παρα τινων, ανορθουμεν, εξ αυτων των θειων παλιν Γραφων τα υποστηριζοντα και διορθουντα την εκεινων και των πειθομενων αυτοις διανοιαν συλλεγομενοι, την αναστασιν τε και την αφθαρσιαν και την ζωην και την βασιλειαν των ουρανων

και αυτα τα αιωνια αγαθα μη εν ελπισιν αυτοις απαντα προσδοκαν παραινουμεν, αλλα τα μεν προκειμενα και αποκαλυπτομενα, φαινομενα τε και ορωμενα και ως αρραβωνας τοις εκλεκτοις και σωθηναι μελλουσιν απεντευθεν ηδη διδομενα εκδιδασκομεν, τα δε μετα θανατον και την αναστασιν εις αυτους προτιθεμενα αποδειξαι και βεβαιωσαι προτεθυμημεθα, ουχι μαλλον αποδεκτοι αυτοις και πασιν ειναι οφειλομεν και λιαν αγαπητοι, ως της τελειας αγαπης εργον επιδεικνυμενοι;

Ωσπερ γαρ ο κεκρυμμενον ευρων θησαυρον και εαυτω μονω τηρησας αυτον, ψεκτος παρα παντων και ως φιλαργυρος κατακρινεται, ο δε μη εαυτω κρυπτων, αλλα τοις πασιν υποκεικνυων και φανερων και αφιεις εκαστον λαβειν οσον βουλεται, παντως επαινετος και Θεω και ανθρωποις αποδεκτεος, ουτω καγω εν τοις πνευματικοις εσομαι παραφρονων, λαλων Θεου χαριτι. Και γαρ θησαυρον αποκεκρυμμενον (432) υπο των θειων Γραφων οντα, μηνυθεντα μοι υπο αγιου ανδρος εν τοπω τινι, ου κατωκνησα διεγερθηναι και τουτον ερευνησαι και ιδειν, αλλα κακεινον μοι βοηθον γενεσθαι εξαιτησαμενον και συνεργον και λαβων, πασαν αλλην εργασιαν και πραξιν του βιου καταλιπων και τω τοπω, εν ω μοι ειναι τον θησαυρον ο αγαθος εκεινος ανηρ δια γραμματων εδηλωσεν, επιστας, κοπω πολλω και μοχθω νυκτος και ημερας ορρυσειν, σκαπτειν, τον χουν εξω βαλλειν και εις βαθος ποιειν ουκ επαυσαμην το ορυγμα, εως ο θησαυρος διαυγαζειν συν τω χοΐ ανωθεν ηρξατο. Επι πολυ ουν κοπιασας εξορυττων και τον χουν απορριπτων, ολον τον κατω που κειμενον θησαυρον ενωθεν, ως οιομαι, πασης της γης και αμιγη και παντος ρυπου καθαρον εφηπλωμενον τεθεαμαι, και ορων αει κραζω και ουτω τοις διαπιστουσι και κοπιαν και ορυσσειν μη θελουσιν εκβοω· “Δευτε ιδετε παντες οι τας θειας διαπιστουντες Γραφας”. Τουτο δε ποιω τω Σολομωντι παντως πειθομενος λεγοντι· “Αδολως τε εμαθον, αφθονως τε μεταδιδωμι”, διο δη τουτο ουτω βοω τοις πασιν, ως ειρηται· “Δευτε μαθετε οτι ουκ εν τω μελλοντι μονον, αλλ’ ηδη που προκειται προ των οφθαλμων και χειρων και ποδων υμων ο υπερανω πασης αρχης και εξουσιας ανεκλαλητος θησαυρος. Δευτε πιστωθητε οτι το φως του κοσμου ο θησαυρος ουτος, ον υμιν λεγω, εστι”.

Και ουκ εγω απ’ εμαυτου τουτο λαλω, αλλ’ αυτος ειπε και λεγει ο θησαυρος· “Εγω ειμι η αναστασις και η ζωη, εγω ειμι ο κοκκος του σιναπεως ο κατακρυπτομενος εν τη γη, εγω ειμι ο μαργαριτης ο ωνουμενος, (433) υπο των πιστων, εγω ειμι η βασιλεια των ουρανων η εν μεσω υμων κρυπτομενη, και καθως ορωμαι υπο των ζητησαντων και ευροντων με νυν, ουτω λαμψω και εν αυτοις και επανω παντων αυτων, ως νυν ειμι λαμπων - αποκεκρυμμενος

ων - υπερανω παντων των ουρανων. Εγω και ενταυθα, ο αχωρητος κατα φυσιν, εν υμιν κατα χαριν γινομαι χωρητος και ο αορατος ορατος, ουχ οσος ειμι δεικνυμενος, ει και ολος μενω ορωμενος, αλλ' οσον η των ορωντων με φυσις και δυναμις επιδεχεται. Εγω ει μι η ζυμη, ην λαβουσα ψυχη και βαλουσα εν τω τριμερει αυτης, αναζυμουται και ολη εμοι ομοια καθισταται· οια γαρ η ζυμη, τοιουτος γινεται και ο ταυτη αναφυρομενος συν τω υδατι και τω αλατι αλευρος· συν εμοι γαρ, φησι, τω Υιω υπαρχων ο ομοφυης μου Πατηρ και ο τουτου Παρακλητος, αυτοι αντι υδατος και αλος πεφυκασι γινεσθαι. Εγω ειμι ο αντι του αισθητου παραδεισου νοητος τοις εμοις δουλοις παραδεισος γεγονως, εν ω τιθω παντας τους πιστευοντας εις εμε και αναγεννωμενους δια του Πνευματος, οι ουκετι δυνανται αμαρτανειν, ουδε ο του κοσμου αρχων ισχυει τι κατ' αυτων· εγω ειμι εν αυτοις και αυτοι εν εμοι και νικωσι τον κοσμον, δια το ειναι αυτους εξω του κοσμου και τον ισχυροτερον παντων εμε μεθ' εαυτων εχειν. Εγω ειμι η φωτοειδης πηγη του αθανατου ρειθρου και ποταμου, εν η ου μετα θανατον, αλλα καθ' ωραν οι εμε φιλουντες απο ψυχης λουονται (434) τω απορρεοντι υδατι εξ εμου και παντος ρυπου καθαιρονται το σωμα και την ψυχην και απαστραπτουσιν ολοι, ωσπερ λαμπας και ως ειδος ακτινος ηλιακης. Εγω ειμι ο αντανισχων καθ' ωραν εν τουτοις ως εν πρωΐ και ορωμενος ηλιος νοερως, καθως και πρωην εν τοις προφηταις ενεφανιζον εμαυτον και αυτοι ορωντες ανυμνουν, επικαλουμενοι με αει· "Το πρωΐ γαρ, φησιν ο Δαυιδ, εισακουσον μου, το πρωΐ παραστησομαι σοι και εποψει με", και ετερος· "Τοτε ραγησεται πρωϊμον το φως σου και τα ιαματα σου ταχυ ανατελει", οτε δηλονοτι και συ τας εντολας μου τηρησεις".

Και τι παντα λεγειν προς την υμετεραν αγαπην ουτω καταναγκαζομαι, οσα ο Θεος διψων την σωτηριαν ημων προς ημας φθεγγεται, αλλ' η παντως, ινα δια παντων μαθοντες πεισθησησθε οτι οι καθημενοι εν σκοτει το μεγα φως λαμπον βλεπειν οφειλουσιν, ειπερ ολως εμβλεπουσι, και ινα μη τινες εξ υμων λογιζωνται οτι ελαμψε μεν, αδυνατον δε τους ετι οντας ανθρωπους εν σωματι καθοραν αυτο. Ει γαρ μη ην δυνατον, τι και ελαμψε και λαμπει μη καθορωμενον υπ' αυτων; Μαλλον δε το μεν φως αει ην και αει ελαμπε και λαμπει εν τοις κεκαθαρμενοις, και εν τω σκοτει εφαινε και η σκοτια αυτο ου κατελαβε, και νυν λαμπει και η σκοτια αυτο ου καταλαμβανει ειτ' ουν ουχ απτεται αυτου. Το δε ᾽νυν' ειπειν, οτι ανετειλε τω εν σκοτει καθημενω λαω, το αρτι ευδοκησαι αποκαλυφθηναι εστιν εις ους και εμφανιζεται· οι γαρ αλλοι εν τη σκοτια οντες ου καταλαμβανουσιν αυτο. (435) Ο γαρ αορατος ωφθη, το μεν δια του σωματος τοις αισθητοις οφθαλμοις πασι τοις θεασαμενοις αυτον απιστοις τε και πιστοις, εγνωσθη δε

και το φως αυτου της Θεοτητος απεκαλυφθη μονοις εκεινοις τοις δια των εργων πιστοις, οιτινες και ελεγον προς αυτον· “Ιδου ημεις, Κυριε, αφηκαμεν παντα και ηκολουθησαμεν σοι”· τω δε ειπειν ‘παντα’ συνεκλεισε τα τε κτηματα και χρηματα και θεληματα και το καταφρονησαι και αυτης της προσκαιρου ζωης και βδελυξασθαι ταυτην δια το γευσασθαι αυτης εκεινης της ενυποστατου και αιωνιου ζωης, το γαρ ηδυτερον εστι παντως και προτιμοτερον, οπερ εστιν αυτος ο Θεος.

Αλλα παρακαλω παντας υμας, ω πατερες και αδελφοι, σπουδασαι μετασχειν της τοιαυτης ζωης ητις το φως εστι του Θεου, αυτο το Πνευμα το Αγιον, το τους μετεχοντας αυτου αγιαζον και θεους τη θεσει απεργαζομενον. Και των τοσουτων λογων, ων λελαληκα προς υμας, μη επιλαθησθε, αλλα πρωτον μεν αυτοι μαθετε πρασσειν αει το καλον και ουτω διδαξατε αλλους τουτο ποιειν, ινα ο λογος της διδασκαλιας υμων εμπρακτος υπαρχη και ευπαραδεκτος τοις ακουουσιν. Ει δ’ ουν, εγω αθωος εκ παντων υμων ειμι, ου γαρ υπεστειλαμην του μη αναγγειλαι υμιν τα λαληθεντα μοι και γνωρισθεντα και προσταχθεντα υπο του Κυριου ημων Ιησου Χριστου δια του προσκυνητου και αγιου αυτου Πνευματος περι των υψηλων δωρεων και χαρισματων του συναναρχου (536) Θεου και Πατρος αυτου, ων τοις εμπονως ζητουσι την μεθεξιν δια πιστεως διδωσιν αει και μεχρι του νυν ο αυτος αγαθος και ευεργετης Θεος ημων, ω πρεπει πασα δοξα, τιμη και προσκυνησις νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος ΛΕ΄. (437)

Του αυτου. Ευχαριστια προς Θεον υπερ ων ηξιωται δωρεων. Και εισηγησις οπως τοις κεκαθαρμενοις τη καρδια Θεος αει επιφαινεται, και εν ποιοις τοις πραγμασι και γνωρισμασι.

Ευχαριστω και προσκυνω και προσπιπτω σοι, Κυριε του παντος και παναγιε Βασιλευ, οτι ελεησας αναξιον οντα με και ετιμησας και εδαξασας, ως αυτος ηθελησας ανωθεν, επειδη και προ του τον κοσμον γενεσθαι παρα σου, ολον εχων με εν εαυτω, λογω και εικονι με τη ση δοξασας ετιμησας. Ουδε γαρ δι’ αλλο τι η δι’ εμε τον κατ’ εικονα συν και καθ’ ομοιωσιν παντα εξ ουκ οντων παρηγαγες, βασιλεα με των επιγειων παντων πεποιηκως εις δοξαν της σης μεγαλουργιας και αγαθοτητος. Ευχαριστω σοι, οτι πασαν μου την αιτησιν και επιθυμιαν εις αγαθον εξεπληρωσας κατα τας προς ημας τους δουλους σου υποσχεσεις, και υπερ α ηλπιζον και επεθυμουν εχαρισω μαλλον τω αναξιω του ουρανου και της γης.

Ειπας γαρ· “Παν ο εαν αιτησητε εν τω ονοματι μου (438) πιστευοντες ληψεσθε”. Ευχαριστω σοι, οτι ενα των αγιων σου επιποθησαντα με ιδειν και δι’ αυτου πιστευσαντα ευρειν ελεος παρα σοι, αυτος ου μονον τουτο πεποιηκας, αγαθε, και δουλον σου γνησιον, τον μακαριον λεγω και αγιον Συμεων, καθυπεδειξας και παρ’ εκεινου με αγαπηθηναι ηυδοκησας, αλλα και μυρια αλλα, α ουκ ηλπιζον, εδωρησω μοι αγαθα.

Ποθεν γαρ που εγινωσκον ο ταλας εγω οτι τοιουτος υπαρχεις ο καλος Δεσποτης ημων, ινα επιθυμιαν λαβω την περι σου; Ποθεν που ηδειν οτι φανεροις σεαυτον τοις ερχομενοις προς σε εν τω κοσμω ετι διαγουσιν, ινα και θεασασθαι σε εξεζητησα; Ποθεν που εγινωσκον οτι χαρας τοιαυτης και ανεσεως καταξιουνται οι της χαριτος σου το φως εν εαυτοις εισδεχομενοι; Ποθεν δε η πως ο ταλας εγινωσκον οτι το Πνευμα σου το Αγιον οι σε πεπιστευκοτες λαμβανουσι; Πιστευειν γαρ τελειως εις σε ενομιζον και παντα εχειν εδοκουν οσα χαριζη τοις φοβουμενοις σε, μηδεν ολως εχων, ως υστερον εργω τουτο μεμαθηκα. Ποθεν που εγινωσκον, Δεσποτα, οτι συ αορατος ων και αχωρητος, ορασαι και χωρησαι εντος ημων; Ποθεν που ειχον ποτε λογισασθαι οτι ο κτισας Δεσποτης τα συμπαντα ανθρωποις ενουσαι, ους αυτος επλασας, και θεοφορους τουτους εργαζη και υιους σου ποιεις, ινα και εις ποθον τουτων ηλθον και ταυτα λαβειν εζητησα παρα σοι; Ποθεν δε ηδειν, Κυριε, οτι τοιουτον εχω Θεον, τοιουτον Δεσποτην, τοιουτον προστατην, πατερα και αδελφον και βασιλεα, σε τον πτωχευσαντα δι’ εμε και μορφην δουλου λαβοντα;

(439) Οντως, Δεσποτα μου φιλανθρωπε, ουδεν ουδαμως τουτων απαντων εγινωσκον. Ει γαρ και εν ταις θειαις Γραφαις, ας οι αγιοι σου εξεθεντο, εγκυψας ανεγνων περι τουτων ποτε, αλλ’ ως περι αλλων τινων η προς τινας αλλους λεγομενων ηκουον και αναισθητως προς παντα διεκειμην τα γεγραμμενα, μηδε εννοιαν ποτε περι τουτων δυνηθεις λαβειν. Ακουων γαρ του κηρυκος σου Παυλου βοωντος και λεγοντος· “Α οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη, α ητοιμασεν ο Θεος τοις αγαπωσιν αυτον”, αδυνατον ειναι επειθομην του εν σαρκι οντα τινα εκεινων εν θεωρια γενεσθαι. Ενομιζον δε οτι εκεινω μονω κατα φιλοτιμιαν ταυτα υπεδειξας και ουκ ηδειν ο αθλιος οτι και επι παντας τους αγαπωντας σε τουτο γινεται παρα σου. Ποθεν δε η πως ηδυναμην ειδεναι οτι πας ο πιστευων εις σε μελος σον γινεται, χαριτι απαστραπτων Θεοτητα – τις δε τουτο πιστευσει; - και μακαριος γενηται, μακαριου Θεου μακαριον μελος γενομενος; Ποθεν που εγινωσκον οτι συ αντι τροφης αισθητης αθανατος και αφθαρτος αρτος τοις δια σε πεινωσιν ακορεστος γινη και πηγη τοις διψωσιν αθανατος και χιτων απαστραπτων τοις ευτελη δια σε

περιβεβλημενοις ιματια; Ταυτα γαρ ακουων δια των σων κηρυκων λεγομενα, εν τω μελλοντι αιωνι και μετα την αναστασιν μονον υπελαμβανον γινεσθαι και ουκ ηδειν οτι και νυν μαλλον επιτελουνται, οτε και τουτων εν χρεια πλειονι καθεστηκαμεν.

Ταυτα ουτε ηδειν, παναγιε Βασιλευ, ουτε εν επιθυμια τουτων ποτε γεγονα, ουτε ητησαμην τι εκ τουτων λαβειν παρα σου, (440) αλλ' η των αμαρτιων μου μιμνησκομενος, την εκεινων συγχωρησιν μονον εζητουν μεσιτην και πρεσβευτην ευρειν, ως ανωθεν ειπον, Δεσποτα, επεθυμησα, ινα δια της εκεινου εντευξεως και της προς εκεινον μου δουλωσεως καν εν τω μελλοντι ευροιμι των πολλων μου αμαρτηματων την αφεσιν. Ως δε ηκουον ομοθυμαδον απαντας λεγοντας μη ειναι τοιουτον επι της αρτι αγιον, εις πλειονα λυπην επιπτον. Πλην ομως ουδεποτε τουτο επιστευσα, αλλα προς τους τοιουτους απεκριναμην, Δεσποτα Χριστε, καθως οιδας, και ελεγον· "Κυριε μου, ελεησον. Και τοσουτον ο διαβολος του Δεσποτου Θεου εγενετο δυνατωτερος, ινα παντας εφελκυση προς εαυτον και εις την αυτου μεριδα ποιησηται, ωστε μη καταληφθηναι τινα εις το μερος του Θεου;".

Δια τουτο, ως οιμαι, φιλανθρωπε βασιλευ, εν τω του βιου σκοτει και εν μεσω των κακων καθημενω μοι το φως σου το αγιον ελαμψας και εν αυτω τον σον μοι καθυπεδειξας αγιον. Και ον τροπον επι του δουλου σου Παυλου εποιησας, διωκοντα σε καλεσας αυτον δια της θεϊκης εμφανειας σου – και γαρ εκεινου θεασαμενου σε και ειποντος· "Τις ει;" ουκ ειπας· "Εγω ειμι ο ποιησας τον ουρανον και την γην. Εγω ειμι ο εκ του μη οντος εις το ειναι τα παντα παραγαγων", ουδε ειπας· "Εγω ειμι ο ων, η· ο Θεος Σαβαωθ, η· ο Θεος των πατερων σου", ουδε ετερον τι εκ των της δοξης σου προσηγοριων, αλλ' η τουτο μονον προς αυτον ειρηκας· "Εγω ειμι Ιησους ο Ναζωραιος, ον συ διωκεις", ινα γνω σαφως οτι συ υπαρχεις (441) ο σαρκωθεις Θεος δι' ημας, ον εκεινος εδιωκεν -, ουτω και επ' εμοι εποιησας, Δεσποτα, οτε μοι τον αγιον σου Συμεων καθυποδειξαι ευδοκησας.

Του φωτος σου γαρ του θεϊκου τα παντα καμε τον ταλανα καταφωτισαντος και την νυκτα ως ημεραν φαεινοτατην ποιησαντος, εν αυτω με τω υψει της σης Θεοτητος ως εν ουρανω φρικτως ιδειν αυτον κατηξιωσας, της θεϊκης σου δοξης πλησιον ισταμενον, ου στεφανω τινι, ουκ ενδυματι φαεινω, ουκ ενηλλαγμενη θεωρια κοσμησας αυτον, αλλ' οιος ην συνδιαγων ημιν και ορωμενος καθ' εκαστην επι της γης, τοιουτον μοι αυτον καθυπεδειξας εν τω ουρανω. Τινα τροπον; Ινα μη ετερον ειναι τουτον, τον συν ημιν, και αλλον τον εκει μοι οφθεντα λογισωμαι και αποπλανηθεις του καλου ποιμενος αστοχησω, το απολωλος εγω προβατον.

Αλλα γαρ ουδε εν τουτω τω γεγονοτι θαυματι συνηκα ο αθλιος, ραθυμια δε και ολιγωρια κατ' ολιγον κλαπεις, τοις προτεροις κακοις η και χειροσι περιεπεσον. Συ δε, Βασιλευ ευσπλαχνε και μακροθυμε, ουδε ουτω με απεστραφης, αλλα δι' αυτου με του αγιου επεστρεψας και εις τους αγιους αυτου προσπεσειν ποδας με κατηξιωσας, τη κραταια σου χειρι και τω βραχιονι σου τω υψηλω εξαξας απο του πλανου κοσμου και των του κοσμου πραγματων και ηδονων και αποχωρησας με παντων σωματικως τε αμα και ψυχικως, ω του θαυματος, ω της προς ημας αγαπης και συμπαθειας σου του φιλανθρωπου Θεου, εστησας εν τη ταξει των δουλευοντων σοι. Μετα ταυτα ουν, Δεσποτα, ου μονον των αμυθητων (442) μου κακων την συγχωρησιν, αλλα και τα προειρημενα απαντα αγαθα ταις του αγιου σου πρεσβειαις μοι δεδωκας, μαλλον δε αυτος παντα μοι γεγονας.

Προσκηνωσαντος σου γαρ εν εκεινω και τω φωτι της θεϊκης δοξης εκλαμποντος, πλησιασας αυτω εν μετανοια και πιστει τους εκεινου ποδας κρατησας, εγω ευθυς θειας ησθομην θερμοτητος, ειτα μικρας αυγαζουσης λαμπροτητος, ειτα θειου απο των εκεινου λογων εμφυσηματος, ειτα πυρος εκ τουτου εγκαρδιου δια δακρυων βλυζοντος ρειθρα αενναα, ειτα ακτινος εν τω νοΐ μου λεπτης ταχυτερον αστραπης διελθουσης, ειτα ως φως εν νυκτι και ως νεφελη εφανη μοι μικρα και φλογοειδης επι της κεφαλης μου καθισασα, κειμενου μου επι προσωπον και ποιουμενου την δεησιν. Ειτα απεπτη και μετ' ου πολυ ωφθη μοι εν τω ουρανω.

Ειτα αναλογιζομενος το ορωμενον ειναι, ετερον τι υπερ ταυτα παντα παραδοξοτερον γινεται. Κατα τους υπνους γαρ υπο των πονηρων δαιμονων πειραζομενου μου και προς παθος ρευσεως δια μηχανης ελκομενου μου και ανθισταμενου μου εις βοηθειαν, εξυπνος γεγονα, των πειραζοντων τας χειρας αβλαβης εκφυγων. Ως δε καθ' εαυτον την ενστασιν και την ανδρειαν, μαλλον δε την ακινησιαν μου προς το παθος εθαυμαζον, και "Ποθεν τουτο ασυνηθως"μου λογιζομενου, "το τροπαιον γεγονεν, ινα και κοιμωμενος αντιμαχωμαι και ισχυροτερος των αντιπαλων και εχθρων μου γινωμαι και κατα κρατος αυτους νικην νικω παραδοξως δια Χριστου; "- ω του θαυματος, ευθυς ον εν τω ουρανω ειναι ενομιζον εντος μου τουτον ειδον, σε λεγω τον εμον Δημιουργον και Βασιλεα Χριστον, (443) και τοτε εγνων ειναι σην την νικην, ην με νενικηκεναι εποιησας τον διαβολον.

Αλλ' ομως ουπω εγινωσκον, Δεσποτα, οτι συ ης, ο απο πηλου πλασας με, ταυτα μοι παντα χαρισαμενος τα καλα. Ουπω εγνων οτι αυτος συ υπηρχες ο ανυπερηφανος Θεος μου και Κυριος. Ουπω γαρ φωνης σου ηξιωθην ακουσαι, ινα γνωρισω σε, ουπω ης ειπων μοι μυστικως οτι "Εγω ειμι". Αναξιος γαρ ετυγχανον και

ακαθαρτος, ετι τα ωτα της ψυχης εμπεφραγμενα τω της αμαρτιας εχων πηλω και τους οφθαλμους μου κεκρατημενους υπο απιστιας και αγνοιας και της των παθων αισθησεως και αχλυος. Και σε μεν ουτω τον Θεον μου εωρων· μη ειδως δε μηδε προπεπιστευκως οτι Θεος, καθ' οσον οιον τε ορασθαι, οραται τινι, ουκ ενενοουν οτι Θεος η Θεου δοξα εστι το ποτε μεν ουτω μοι ποτε δε αλλως δεικνυμενον, αλλα το μεν ασυνηθες κατεπληττε με του θαυματος, χαρας δε οληην μου την ψυχην επληρου και την καρδιαν, ως και αυτο μου οιεσθαι με το σωμα μεταλαμβανειν της χαριτος της αφατου εκεινης. Ουπω δε το τις ης ο ορωμενος τρανως τοτε εγινωσκον. Τεως εωρων συχνοτερον φως, ποτε μεν ενδον, οτε γαληνης και ειρηνης η ψυχη μου απηλαυε, ποτε δε εξω που μακραν εφαινετο η και τελειως εκρυπτετο και κρυπτομενον θλιψιν μοι ενεποιει αφορητον, λογιζομενου μου ως ουκετι παντως φανησεται. Αλλα μοι παλιν θρηνουντι και κλαιοντι και πασαν ενδεικνυμενω ξενιτειαν και υπακοην και ταπεινωσιν επεφαινετο ωσπερ ο ηλιος, το παχος του νεφους διατεμνων και κατα μικρον προσηνης και σφαιροειδης ενδεικνυμενος. Ουτως ουν ο αφραστος συ, ο αορατος, (444) ο αναφης, ο ακινητος, ο πανταχου αει και εν πασι παρων και τα παντα πληρων, καθ' ωραν, ιν' ειπω, εν ημερα τε και νυκτι ορωμενος και κρυπτομενος, απιων και ερχομενος, γινομενος αφανης και αιφνης φαινομενος, κατα μικρον μικρον το σκοτος εν εμοι απεδιωξας, το νεφος απηλασας, το παχος ελεπτυνας, την λημην των νοερων οφθαλμων απεκαθηρας, τα ωτα της διανοιας απεφραξας και διηνοιξας, της αναισθησιας περιηρας το καλυμμα, συν τουτοις παν παθος και πασαν σαρκικην ηδονην κατεκοιμησας και τελεον απ' εμου εξωρισας. Τοιγαρουν και τοιουτον με απεργασαμενος, τον ουρανον παντος νεφους εκαθηρας· ουρανον δε λεγω την καθαρθεισαν ψυχην εν η αορατως, ουκ οιδ' οπως η ποθεν ερχομενος, ο πανταχου παρων αιφνης ευρισκη και ως αλλος ηλιος αναδεικνυσαι. Βαβαι της αφραστου συγκαταβασεως!

Ταυτα προς ημας του Θεου τα θαυμασια, αδελφοι! Ανερχομενων δε ημων επι το τελεωτερον, ουκετι ως το προτερον αμορφος η ανειδεος ο αμορφος και ανειδεος ερχεται η την παρουσιαν και αφιξιν του φωτος αυτου σιωπη προς ημας απεργαζεται. Αλλα πως; Εν μορφη τινι, πλην Θεου· Θεος δε ουκ εν σχηματι η εκτυπωματι, αλλ' εν ακατανοητω και αμηχανω και αμορφω μεμορφωμενος φωτι απλους δεικνυται – ουδεν γαρ πλεον ειπειν η εκφρασαι δυναμεθα -, τεως εμφανως δεικνυται και γνωριζεται πανυ γνωστως και λιαν οραται τρανως ο αορατος, αορατως λαλει και ακουει και, ως ει τις φιλος προς φιλον ενωπιος ενωπιω, προσομιλει ο φυσει Θεος τοις κατα χαριν εξ αυτου

γεννηθεισι θεοις, και ως πατηρ αγαπα και παρα των υιων φιλειται αγαν θερμως και γινεται (445) τουτοις ξενον θεαμα και φρικτοτερον ακουσμα, μητε λαλεισθαι παρ' αυτων αξιως δυναμενον, μητε σιωπη συγκαλυπτεσθαι ανεχομενον· ου τω ποθω αει αναπτομενοι και μυστικως παρ' αυτου ενηχουμενοι, ποτε μεν περι των αλλοτριων παθων αποδυρομενοι γραφουσι, ποτε δε τα εαυτων θριαμβευουσι πταισματα. Και ποτε μεν, τας εις αυτους γενομενας ευεργεσιας και ενεργειας της χαριτος ευχαριστως εκδιηγουμενοι, θεολογικως ανυμνουσι τον θεουργικως αυτους αλλοιωσαντα· ποτε δε, ει τι εναντιως και εσφαλμενως λεγομενον περι της ψυχικης σωτηριας ημων ακουσωσι, κατα το δοθεν αυτοις μετρον της γνωσεως διορθουμενοι, τουτο γραφουσι, τας μαρτυριας απο των θειων παριστωντες Γραφων και ηρεμειν ολως η κορον της διηγησεως λαβειν ουκ ισχυουσι. Τινα τροπον; Επειδη ουκετι εαυτων, αλλα του εν αυτοις εισι Πνευματος, ους και κινει και υπ' αυτων παλιν κινειται αυτο, και γινεται εν αυτοις παντα οσα εν ταις θειαις ακουεις Γραφαις περι της βασιλειας των ουρανων λεγομενα, μαργαριτης, κοκκος σιναπεως, ζυμη, υδωρ, πυρ, αρτος, πομα ζωης, πηγη ζωσα τε και αλλομενη, ποταμους ρεουσα λογων πνευματικων, λογων θειας ζωης, - λαμπας, κλινη, παστας, νυμφων,νυμφιος, φιλος, (446) αδελφος και πατηρ. Και τι πολλα λεγων πειρωμαι τα παντα διεξελθειν και ιδου εισιν αναριθμητα; Α γαρ οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη, πως γλωσσα μετρησασα ταυτα λογω εκδιηγησεται; Οντως ουδαμως. Ει γαρ και εντος ημων παντα δια το τον παροχον τουτων Θεον περιφερειν κεκτημεθα, αλλ' ουτε νοΐ εκμετρησαι, ουτε λογω εξηγησασθαι ταυτα ολως δυναμεθα.

Ταυτα τοινυν εγραψαμεν, ω πατερες και αδελφοι, ουκ ενδειξεως χαριν, μη γενοιτο – τι γαρ και εχομεν ημετερον ενδειξασθαι, ει μη εκ κοιλιας μητρος ημων αμαρτιας και ακαθαρσιας και ανομιας πολλας, αις ως οιμαι ουδε η θαλαττια ψαμμος τω πληθει συνεξισαζεται; - αλλα του Θεου τα θαυμασια φανερουμεν και παρατιθεμεθα υμιν, ει και μη αξιως, αλλ' ουν κατα γε την ημεταραν δυναμιν· προς τουτοις και ινα τους οιομενους Πνευμα Αγιον αγνωστως εχειν απο του θειου βαπτισματος δια ταυτης της εξηγησεως ωφελησωμεν. Διδασκει γαρ ο λογος ημας την ενουσαν εν πρωτοις ημιν παντελη σκοτωσιν τε και ζοφωσιν ηγουν την αλλοτριωσιν του θειου φωτος, οτε δηλαδη και την περι Θεου αγνοιαν σαφως διεξερχεται, επειτα τον εκ της συνειδησεως γινομενον ελεγχον, ειτα το φοβον, ειτα την επιθυμιαν της αφεσεως των χρεων - οτε και μεσιτην ο ανθρωπος επιζητει προς τουτο και βοηθον, ως μη δυναμενος δηλονοτι μονος αναιδως προσελθειν δια το καταβαρεισθαι αυτον υπο πολλων της αισχυνης αμαρτιων -,

ειτα την επιτυχιαν του μεσιτου και ποιμενος και πρεσβευτου· (447) και πως τη νοερα ελλαμψει του Πνευματος και τουτον τεθεαται, ο και αρχην γενομενην ελλαμψεως δεικνυσιν, ης πρωην υπηρχεν αμυητος, πως τε μετα το γενεσθαι την αποκαλυψιν παλιν η θεωρια παρηλθε του Πνευματος και, στερηθεις ταυτης, παλιν εν σκοτει αμαρτιων πολλων περιεπεσε. Μετα δε ταυτα και την δια του ποιμενος δευτεραν κλησιν εδηλωσεν, ειτα την υπακοην, την πιστιν, την ταπεινωσιν, την υποταγην, εκ δε τουτων την κατα μικρον εν γνωσει και θεωρια γινομενην εν ημιν εναργεστατην αλλοιωσιν, ην ο μη επεγνωκως εν εαυτω γενομενην κατα την του λογου εξηγησιν, ου δυνατον εχειν Πνευμα Αγιον τον τοιουτον κατοικουν εν αυτω. Αλλα ταυτα μεν ο λογος, καθως μοι ανωθεν ειρηται, διεξοδικωτερον διερχομενος, ου καυχωμενους ημας αποδεικνυει, αλλα διηγουμενους τα θαυμασια του Θεου, α εν τοις εκζητουσιν αυτον εξ ολης ψυχης και καρδιας φιλαγαθως εργαζεται, ως αν πασα προφασις και παρακοην ενδικον αποληψεται την μισθαποδοσιαν εν ημερα η κρινει ο Θεος το γενος των ανθρωπων, ω πρεπει πασα δοξα, τιμη και προσκυνησις νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων. Αμην.

Λογος Λστ΄. (448)

Του αγιου και μεγαλου πατρος ημων Συμεων του Νεου. Ευχαριστια προς Θεον περι των γεγονοτων ευεργεσιων εις αυτον παρ' αυτου. Εν η και περι ευχης πνευματικης και της εν ταυτη προκοπης. Και περι ελλαμψεως θειας θεωριας τε απλανους και αγαπης της προς Θεον.

Ευχαριστω σοι, Δεσποτα, Κυριε ουρανου και γης, ο εκ μη οντος εις το ειναι προ καταβολης κοσμου γενεσθαι με προορισας. Ευχαριστω σοι, οτι προ του φθασαι την ημεραν και ωραν, εν η εκελευσας παραχθηναι με, αυτος ο μονος αθανατος, ο μονος παντοδυναμος, ο μονος αγαθος και φιλανθρωπος, κετελθων εξ υψους αγιου σου, των κολπων των πατρικων μη εκστας και εκ της αγιας Παρθενου Μαριας σαρκωθεις και γεννηθεις, προανεπλασας και προεζωωσας και του προπατορικου με πτωματος ηλευθερωσας και την εις ουρανους ανοδον προηυτρεπισας. Ειτα και παραχθεντα με και κατα (449) μικρον αυξανοντα, αυτος και τω της αναπλασεως αγιω βαπτισματι σου εξανεκαινισας, και τω Αγιω Πνευματι κατεκοσμησας, και αγγελον φωτος φυλακα μοι κατεστησας, και απο των εναντιων εργων και των του εχθρου παγιδων μεχρι τελειας ηλικιας με ατρωτον διεφυλαξας.

Επει δε ου βια ημας, αλλ' αυτοπροαιρετω γνωμη σωζεσθαι εδικαιωσας, ειασας καμε τω αυτεξουσιω τιμασθαι και την προς σε

αγαπην εκ της των εντολων σου φυλακης αυτοπροαιρετον επιδεικνυσθαι, εγω δε ο αγνωμων και καταφρονητης, ωσπερ ιππος απολυθεις εκ δεσμων, ουτω την αξιαν της αυτεξουσιοτητος λογισαμενος, εις κρημνον εμαυτον, της σης δεσποτειας αποσκιρτησας, απερριψα. Κακει με κειμενον και αναισθητως εγκυλιομενον και επι πλειον συντριβομενον, ουκ απεστραφης, ουκ ειασας κεισθαι και τω βορβορω μολυνεσθαι, αλλα δια σπλαγχνα ελεους σου εξαπεστειλας κακειθεν με ανηγαγες και λαμπροτερον ετιμησας, και απο βασιλεων και αρχοντων, ως σκευος ατιμον βουληθεντων μοι χρησασθαι εις λειτουργιαν των θεληματων αυτων, αρρητοις σου κριμασιν απελυτρωσας· δωρα χρυσιου και αργυριου, καιτοι φιλαργυρου μου οντος, λαβειν με ουκ ειασας, δοξαν και περιφανειαν βιου, διδομενην μοι εις απεμπολησιν του αγιασμου σου, ως βδελυγμα ταυτην λογισασθαι εδωρησω μοι. Αλλα ταυτα παντα, εξομολογουμαι σοι, Κυριε ο Θεος του ουρανου και της γης, εις ουδεν παλιν θεμενος, εις λακκον και ιλυν βυθου αισχρων εννοιων τε και (450) πραξεων εμαυτον ο αθλιος εναπερριψα, κακει κατελθων τοις εγκεκρυμμενοις εν τω σκοτει περιεπεσον, εξ ων ουκ εμαυτον εγω μονον, αλλ' ουδε ο συμπας κοσμος εις εν αθροισθεις εκειθεν αναγαγειν με και των χειρων αυτων εξελεσθαι ηδυνατο.

Ομως εκεισε κρατουμενον με ελεεινως και αθλιως περισυρομενον και συμπνιγομενον και καταπαιζομενον παρ' αυτων, ο ευσπλαχνος συ και φιλανθρωπος Δεσποτης, ου παρειδες με, ουκ εμνησικακησας, ουκ απεστραφης μου την αγνωμονα γνωμην, ουκ επι πολυ αφηκας υπο των ληστων εθελοντι τυραννεισθαι με. Αλλ' ει και εγω αναισθητως συναπαγομενος αυτοις εχαιρον, συ ασχημονως οραν με περιαγομενον και συρομενον ουκ εφερες, Δεσποτα, αλλ' εσπλαχνισθης, αλλα ηλεησας και ουκ αγγελον, ουδε ανθρωπον προς με τον αμαρτωλον και αθλιον εξαπεστειλας, αλλ' αυτος συ υπο των της αγαθοτητος σου σπλαγχνων κινουμενος, τω βαθυτατω λακκω εκεινω επικλιθεις και εν τω βαθει του βορβορου κατω που συγκεχωσμενω και καθημενω την αχραντον σου υφηπλωσας χειρα, καμου μη ορωντος σε – που γαρ και ειχον η πως αναβλεψαι ολως ισχυσα αν, υπο του βορβορου συγκεκαλυμμενος και συμπνιγομενος; - των τριχων της κεφαλης μου εκρατησας κακθειθεν με βιαιως συρων ανεσπασας, εμου των μεν πονων και της προς τα ανω αθροας φορας αισθανομενου και οπως ανερχομαι, αγνοουντος δε υπο τινος ολως αναγομαι η τις ποτε εστιν ο κρατων και αναγων με. Αλλ΄ αναγαγων και στησας με επι την γην, δουλω σου και μαθητη παραδεδωκας, ολον οντα με ρυπαρον και υπο του βορβορου τους οφθαλμους, τα ωτα και το στομα εμπεφραγμενον, (451) και μηδε

ουτω βλεποντα οστις ει, ει μη μονον γνοντα οποιος τις ποτε αγαθος και φιλανθρωπος υπαρχεις, του βαθυτατου με λακκου εκεινου και βορβορου εξηγαγες. Ειπων ουν μοι· “Κρατησον και τω ανθρωπω τουτω κολληθεις ακολουθησον· ουτος γαρ σε απαγαγων απολουσειε”, πιστιν τε βεβαιαν εις τουτον μοι χαρισαμενος, υπεχωρησας. Που ουν γεγονως ης, αγνοω.

Τω γουν υποδειχθεντι μοι παρα σου, παναγιε Δεσποτα, κατα το προσταγμα σου αμεταστρεπτι ηκολουθησα, κακεινου προς τας βρυσεις και τας πηγας κοπω πολλω αγαγοντος με, τυφλον οντα και οπισθεν εφελκομενον εκεινου τη παρα σου μοι δοθειση χειρι της πιστεως και ακολουθειν αναγκαζομενον, ενθα βλεπων εκεινος καλως τους ποδας ανελαμβανε και δια των λιθων και βοθυνων και σκανδαλων διηρχετο απαντων υπεραλλομενος, εμε εις ταυτα προσκρουειν και εμπιπτειν συνεβαινε, και πολλους πονους και πολλας κακωσεις και θλιψεις υπεμεινα. Αλλα γαρ εκεινος μεν εν παση πηγη και βρυσει αφ’ εαυτου καθ’ ωραν ενιπτετο και ελουετο, εγω δε μη βλεπων παρηρχομην τας πλειω. Ει μη γαρ εκεινος της χειρος εκρατησε μου και προς τη πηγη εστησε και τας χειρας ωδηγησε μου του νοος, ουδ’ οπου ποτε ουσαν ηδυναμην ευρειν την βρυσιν του υδατος. Υποδειξαντος δε και πολλακις εασαντος με του νιψασθαι, συν τω καθαρω υδατι και πηλον που προσπαρακειμενον τη πηγη και βορβορον ισως εν ταις παλαμαις συνανελαμβανον και το προσωπον μου εμολυνον, αλλα και την βρυσιν πολλακις ψηλαφων του υδατος ευρειν συγκατεσπων τον χουν και τον βορβορον ανεταρασσον και μη βλεπων ολως, μολυνων τω βορβορω το προσωπον ωσπερ εν υδατι, καθαρως ενομιζον αποπλυνεσθαι.

(452) Πως δε την εκ τουτου παλιν αναγκην και βιαν εκδιηγησομαι; Ου μονον δε αλλα και των πολλακις διαμαρτυρουμενων και υποτιθεμενων και καθ’ εκαστην λεγοντων μοι· “Τι ματαιοπονεις, αφρονως ποιων, και τω εμπαικτη τουτω και πλανω ακολουθεις, αναβλεψαι ματαιως και ανωφελως προσδοκων; Ουδε γαρ νυν δυνατον. Τι και τους ποδας προσκρουων και αιμασσων ακολουθεις; Τι δε μη μαλλον ελεημοσι προσερχη, παρακαλουσι του αναπαυειν και διατρεφειν και καλως θεραπευειν σε; Ου γαρ ενδεχεται σε της λεπρας απαλλαγηναι της ψυχικης, ουδε νυν αναβλεψαι ποτε. Ποθεν γαρ ο εμπαικτης αυτος ανεφανη αρτι θαυματουργος, υπισχνουμενος σοι τα παρα πασιν ανθρωποις της νυν γενεας οντα αδυνατα; Ουαι σοι, οτι και την διδομενην σοι θεραπειαν παρα των φιλοχριστων και φιλαδελφων και συμπαθων ανδρων απολεσεις και τας κακωσεις και θλιψεις, ας υφιστασαι επι ματαιαις ελπισιν, υπομενεις και των επαγγελλομενων σοι υπο του απατεωνος και πλανου αυτου επ’

αληθειας εκπεσης. Τι γαρ και ισχυει ολως; Και ημων διχα συ ου συλλογιζη εν σεαυτω, ουδε φρονεις; Τι δαι; Ουχι και ημεις παντες βλεπομεν; Η τυφλοι, ως ο πεπλανημενος αυτος σοι λεγει, υπαρχομεν; Οντως βλεπομεν απαντες, και ουκ εστιν αλλη μειζων ταυτης, μη απατω, αναβλεψις". Αλλα τουτων με παντων, συ ο ελεημων και ευσπλαχνος, των οντως απατεωνων και πλανων, των ανατροπην θολεραν τον πλησιον ποτιζοντων, ερρυσω με δια της χαρισθεισης μοι παρα σου πιστεως και ελπιδος, δι' ης και τα ρηθεντα και αλλα πλειονα ενισχυσας, υπομειναι με.

(453) Αλλα γαρ εν απασι τουτοις καρτερησαντι και μη αφισταμενω μοι, ουτω πως τεθολωμενους και ψηλαφητως καθ' εκαστην απονιπτομενω και τω δοκειν απολουομενω, ως ο αποστολος σου και μαθητης με εδιδασκε, ποτε περιπατουντι και προς την πηγην τρεχοντι, αυτος συ παλιν, ο και πρωην εκ του βορβορου εκσπασας με, εν τη οδω προσυπηντησας. Και τοτε πρωτον τη του προσωπου σου αχραντω αιγλη τα ασθενη μου περιηστραψας ομματα, και ο εχειν εδοκουν φως κακεινο απωλεσα, γνωρισαι σε μη δυνηθεις. Και πως αν ηδυνηθην, ουτινος ουδε την του προσωπου αιγλην ιδειν, ουδε καταμαθειν η κατανοησαι εξισχυσα, σε αυτον ιδειν η γνωναι, οστις ποτε ης; Εκτοτε ουν συχνοτερως και προς αυτη τη πηγη ισταμενου μου, ο ανυπερηφανος ουκ απηξιους κατερχεσθαι, αλλα παραγινομενος και κρατων μου πρωτον την κεφαλην, ενεβαπτες αυτην εν τοις υδασι και καθαρωτερον εποιεις οραν με το φως του προσωπου σου. Ευθυς δε αφιπτασο, μη διδους εννοειν με οστις αυτος ης, ο ταυτα ποιων, η οθεν τε ηλθες η που αφικεσαι, ουδε γαρ ετι τουτο εδιδως μοι. Ουτω δε ερχομενου επι χρονον και απιοντος σου, κατ' ολιγον εφαινου πλεον και πλεον καμε περιηντλεις τοις υδασι και καθαρωτερον οραν και πλεον φως εχαριζω μοι.

Τουτο δε εγχρονισας ποιων, φρικτον με πραγμα και μυστηριον ιδειν κατηξιωσας. Σου γαρ παραγινομενου και τω δοκειν με τοις υδασι πλυνοντος και περιαντλουντος και εν αυτοις πολλακις εμβαπτοντος, τας αστραπας τας περιλαμπουσας με και τας ακτινας του προσωπου σου αναμιγεισας εθεασαμην τοις υδασι και εξεστην, ορων φωτοειδει με υδατι εκπλυνομενον. (454) Και που ποθεν ην τις ο τουτου παροχος, ουκ εγινωσκον, μονον δε λουομενος εχαιρον τη πιστει αυξανων, τη ελπιδι πτερουμενος και εως ουρανου ανερχομενος, τους δε πλανους εκεινους, τους τα ρηματα της απατης και του ψευδους υποτιθεμενους μοι, σφοδρα μισων και της πλανης κατελεων, ουδε προς συντυχιαν η ομιλιαν ολως αυτοις συνηρχομην, αλλα και της θεας αυτων την βλαβην εξεφευγον, τον δε συνεργον και βοηθον μου, τον αγιον σου λεγω μαθητην και αποστολον, ως αυτον σε τον εμε πλασαντα,

εσεβομην, ετιμων, ηγαπων απο ψυχης, προσπιπτων αυτου τοις ποσι νυκτος και ημερας και “Ει τι δυνασαι, βοηθει μοι” αυτον εξαιτουμενος, πληροφοριας εχων οτι οσα και βουλεται, δυναται παρα σοι.

Ουτως ουν εφ’ ικανον χρονον τη χαριτι σου διατελων, αλλο παλιν ειδον φρικτον μυστηριον. Λαβομενος γαρ με, εις ουρανους ανελθων, συνανηγαγες, ειτε εν σωματι, ουκ οιδα, ειτε εκτος του σωματος, συ μονον οιδας, ο και τουτο ποιησας. Αλλα γαρ ωραν εκεισε μετα σου με ποιησαντα, και της δοξης – τινος δε αγνοω και ουτινος – το μεγεθος, εκπλαγεις και τω αμετρητω υψει εκθαμβηθεις, ολος εφριξα. Παλιν δε με μονον αφηκας εν γη, εν η και ισταμην το προτερον, και ευρεθην θρηνων και την παλαιπωριαν μου εκθαμβουμενος. Ειτα κατω μετ’ ου πολυ οντος μου, ανω εις ουρανους, διανοιχθεντων αυτων, το προσωπον σου, ως ηλιον αμορφον, κατηξιωσας υποδειξαι μοι. Και οστις ποτε ης, ουδ’ ουτω μοι γνωναι δεδωκας – πως γαρ, μη λαλησας μοι; - αλλ’ εκρυβης ευθυς καγω περιην ζητων σε, ον ουκ εγινωσκον, και μορφην σου ιδειν και γνωστως γνωναι (455) οστις ης επεποθουν. Διο και απο της πολλης βιας και του πυρος της αγαπης σου διαπαντος εκλαιον, μη ειδως αυτον σε οστις ει, τον εκ του μη οντος εις το ειναι παραγαγοντα με και εκ του βορβορου εξαγαγοντα και τα ειρημενα απαντα γεγονοτα μοι.

Ως ουν ουτω παλιν πολλακις ωφθης και πολλακις παλιν μη λαλησας εκρυβης μοι μηδολως ορωμενος, τας αστραπας δε και την αιγλην την του προσωπου σου ορων, ωσπερ προτερον εν τοις υδασι, παλιν και πολλακις περικυκλουσας με, κρατειν δε ταυτας ολως αμηχανων, εμιμνησκομην οπου ποτε ανω ειδον σε, και αλλον ειναι αφρονως υπονοουμενος παλιν εζητουν μετα δακρυων ιδεσθαι σε. Ουτως ουν εν πολλη λυπη και θλιψει και στενοχωρια εμαυτον εκπιεζων και εμαυτου επιλανθανομενος και ολου ολως του κοσμου και των εν κοσμω, και μηδε σκιαν, μηδε οτιουν η οτι εστι τι ποτε το ορωμενον εννοων, αυτος ο πασιν αορατος, ο αναφης και αληπτος, εφανας και εδοκεις μοι τον εμον νουν καθαιρων και πλατυνων το της ψυχης οπτικον και επι πλειον παρεχων οραν την δοξαν σου, και οτι μαλλον αυξανεις αυτος και λαμπων πλεον πλατυνη, και τη του σκοτους υποχωρησει αυτον σε πλησιαζοντα και ερχομενον κατεμανθανον, καθα πολλακις και εν τοις αισθητοις πασχομεν. Σεληνης γαρ φαινουσης και περιπατουντων οιονει των νεφων, η σεληνη οραται και δοκει τρεχειν ταχυτατα, μηδεν τω συνηθει προστιθεισα δρομω η την εξ αρχης υπαλλασσουσα πορειαν. Ουτως ουν, Δεσποτα, εδοκεις ερχεσθαι ο ακινητος και ο αναλλοιωτος μεγεθυνεσθαι και μορφουσθαι ο αμορφος.

(456) Ωσπερ γαρ επι τυφλου κατα μικρον αναβλεποντος και τον χαρακτηρα του ανθρωπου κατανοουντος και οιος εστιν εκ του κατ' ολιγον ανιστορουντος, ουχ ο χαρακτηρ προς την ορασιν μεταποιειται η μεταπλαττεται, αλλα το οπτικον μαλλον των οφθαλμων αυτου αποκαθαιρομενον, τον χαρακτηρα, οιος εστιν, ορα, εντυπουμενης οιονει της εμφερειας αυτου ολης τω οπτικω και δια τουτου διϊκνουμενης και απομασσομενης και ως εν πινακι εγχαραττομενης τω νοερω τε και μνημονευτικω της ψυχης, ουτω και αυτος ωραθης, τω φωτι τρανως του Αγιου Πνευματος εκκαθαρας μου τον νουν ολικως. Κακεινου τρανοτερον και καθαρωτερον βλεποντος, αυτος μοι ποθεν εδοκεις εξερχεσθαι και λαμπροτερος φαινεσθαι, και χαρακτηρα μορφης αμορφου οραν εμπαρειχες μοι, και εξω με του κοσμου τοτε πεποιηκας – δοκω ειπειν και του σωματος, τουτο γαρ ακριβως γνωναι ουκ εδωκας - , υπερηυγασας δ' ουν και τω δοκειν ολως ολω καλως βεποντι ωφθης μοι, και "Ω Δεσποτα" λεγοντα με, "τις ποτε ης;", τοτε φωνης με πρωτον τον ασωτον κατηξιωσας και ουτωσι προσηνως προσεφθεγξω μοι, εξανισταμενω και θαμβουμενω και τρεμοντι και εν εμαυτω ποσως εννοουντι και λεγοντι· "Τι ποτε αρα η δοξα αυτη και το της λαμπροτητος ταυτης μεγεθος βουλεται; Πως δε η ποθεν εγω τοιουτων αγαθων κατηξιωμαι;" – "Εγω, φησιν, ειμι ο Θεος ο δια σε γεγονως ανθρωπος, και οτι με εξ ολης ψυχης επεζητησας, ιδου υπαρξεις απο του νυν αδελφος μου και συγκληρονομος μου και φιλος μου". Επι τουτοις ουν καταπλαγεντος (457) μου και τη ψυχη εκχυθεντος και την ισχυν διασκορπισθεντος και "Τις ειμι"ανταποκριθεντος "εγω η τι πεποιηκα ο αθλιος, Δεσποτα, και ταλαιπωρος, ινα με τοιουτων αγαθων αξιον καταστησης και τοιαυτης δοξης συμμετοχον και συγκληρονομον ποιησης;" – λογισαμενου μου δε ταυτην υπερ νουν ειναι την δοξαν και την χαραν, ο Δεσποτης παλιν συ, οιονει φιλος φιλω διαλεγομενος δια του εν εμοι λαλουντος σου Πνευματος, ειπας μοι· "Ταυτα δια μονην την προθεσιν και προαιρεσιν και πιστιν σου εδωρησαμην σοι και ετι δωρησομαι. Τι γαρ εχεις αλλο η εσχες ποτε σον, γυμνος παρ' εμου παραχθεις, ινα εκεινο λαβων αντ' εκεινου ταυτα σοι δωσοιμι; Εαν γαρ μη λυθης της σαρκος, το τελειον ου θεαση, ουδε επαπολαυσαι ολου αυτου ισχυσεις καλως". Εμου δε ειποντος· "Και τι τουτου μειζον ειτε λαμπροτερον; Εμοι τεως αρκει το ουτως ειναι και μετα θανατον" – "Ως λιαν ει συ μικροψυχος, ειπας, τοις τοιουτοις αρκουμενος. Ταυτα γαρ προς τα μελλοντα ισον εισιν ιστορηθεντος εν χαρτη ουρανου και ταις χερσι κρατουμενου· οσω γαρ ουτος του αληθινου ουρανου απολειπεται, τοσουτω πλεον ασυγκριτως η μελλουσα δοξα υπερ την νυν ορωμενην σοι αποκαλυφθησεται".

Ταυτα ειπων εσιωπησας και μικρον μικρον ο γλυκυς και καλος Δεσποτης εκρυβης εξ οφθαλμων μου, ειτε εμου μακρυναντος απο σου, ειτε σου απ' εμου απελθοντος, ουκ οιδα. Τεως δ' ουν εγενομην παλιν ολος εν εμαυτω, ποθεν νομισας ελθειν, και εισηλθον εν τω πρωτω σκηνωματι. Οθεν μιμνησκομενος του καλλους της δοξης και των ρηματων σου, (458) περιπατων, καθεζομενος, εσθιων, πινων και προσευχομενος, εκλαιον και εν χαρα διηγον ανεκφραστω γνωρισας σε, τον Ποιητην των απαντων. Πως γαρ και μη εχαιρον; Αλλα γαρ παλιν λυπουμενος και ουτως αυθις ιδειν σε επιποθων, ως απηλθον ποτε προς το την αχραντον εικονα της σε Τεκουσης ασπασασθαι και ταυτη προσεπεσα, αυτος προ του αναστηναι με, εντος της ταλαιπωρου καρδιας μου, ως φως αποτελεσας αυτην, ωραθης μοι, και τοτε εγνων οτι εν εμοι σε γνωστως εχω. Απο ουν τοτε ουχι μνημονευων σου και των περι σε ηγαπων σε απο της των τοιουτων μνημης, αλλ' εν εμοι σε, την ενυποστατον αγαπην, εχειν επ' αληθειας επιστευσα. Η γαρ οντως αγαπη συ ει, ο Θεος.

Τη ουν πιστει η ελπις εμφυτευθεισα και εν αυτη υπο της μετανοιας και των δακρυων ποτισθεισα, επειτα και υπο του σου φωτος ελλαμφθεισα, ερριζωθη και ηυξηθη καλως. Ειτα συ αυτος, ο καλος τεχνιτης και δημιουργος, παραγεγονως δια της των πειρασμων μαχαιρας, φημι δη της ταπεινωσεως, τους εις πολυ υψος αναχθεντας περιττους κλωνας των λογισμων αφελων, τη ελπιδι μονη, ως εν μια ριζη δενδρου, την σην αγιαν αγαπην ενεκεντρισας. Ταυτην ουν ορων οσημεραι αυξανουσαν και αει ομιλουσαν μοι, μαλλον δε δια ταυτης συ και διδασκων και περιλαμπων με, ως ηδη υπερ πασαν πιστιν γεγονως και ελπιδα, ουτω χαιρων διακειμαι, καθα και Παυλος βοα λεγων· "Ο γαρ τις βλεπει, τι και ελπιζει;". Ει ουν εγω σε εχω, τι πλεον ελπισω; "Ακουσον τι" παλιν εφησας, Δεσποτα· "ωσπερ τον ηλιον ορας εν τοις υδασιν, (459) εκεινον δε αυτον ουδολως τοτε μαλλον κατω νευων ορας, ουτω και το εν σοι γινομενον νοει μοι και ασφαλιζου σεαυτον και σπουδαζε αει εντος σου καθαρως και τρανως, ως τον ηλιον εν τοις καθαροις υδασι, καθοραν με· και ειθ' ουτως ιδειν με, ωσπερ ειπον σοι, καταξιωθηση και μετα θανατον. Ει δε μη, ο κυκλος ολος των εργων και κοπων και λογων σου τουτων ωφελησουσι σε ουδεν, μαλλον μεν ουν και μειζονως κατακρινουσι και πλειονα θλιψιν σοι προξενησουσιν, επειδηπερ, ως ακουεις, "δυνατοι δυνατως ετασθησονται". Και γαρ ουχ ουτω πενητι εκ γενετης αισχυνης αιτια γινεται η πενια, ουδε η εκ ταυτης λυπη επι τοσουτον λυπει, ως τω πλουτησαντι και δοξασθεντι και υψωθεντι και τω επι γης βασιλει οικειωθεντι, ειτα παντων εκπεσοντι εκεινων και εις παντελη πτωχειαν κατενεχθεντι, καιτοι μη ουχ ουτως οντων

των πραγματων εν τοις επιγειοις και ορωμενοις και εν αυτοις τοις πνευματικοις πραγμασι και αορατοις. Τοις μεν γαρ εκπεσουσι της φιλιας και δουλειας του επιγειου βασιλεως εκ τινος αιτιας, των υπαρχοντων αυτοις κυριους ειναι και επαπολαυειν αυτων και ζην εξεστιν, εμου δε της αγαπης και φιλιας ει εκπεσειε τις, ζην ολως ου δυναται - η ζωη γαρ αυτου εγω ειμι -, αλλ' ευθυς απαντων γυμνουται και τοις εχθροις εμου τε και αυτου αιχμαλωτος παραδιδοται, ον εκεινοι λαβοντες υπερ της προτερας αυτου ευνοιας και αγαπης, ης προς με εκεκτητο, μανιωδεστερον αυτω επεμβαινουσι, τιμωρουντες, καταγελωντες και καταπαιζοντες".

Ναι οντως, παναγιε Βασιλευ, ουτως ειναι καγω πιστευω σοι τω Θεω μου και προσπιπτων καθικετευτω σε, φυλαξον με τον αμαρτωλον και αναξιον ον (460) ηλεησας, και το φυτον της αγαπης σου, οπερ ενεκεντρισας εν τω δενδρω της ελπιδος μου, τη δυναμει σου στηριξον. Μη υπο ανεμων σεισθη, μη υπο καταιγιδος θραυσθη, μη υπο εχθρου τινος εκσπασθη, μη υπο αμελειας καυσωνος φλεχθη, μη υπο ραθυμιας και μετεωρισμων ξηρανθη, μη υπο φιλοδοξιας τελεον εξαφανισθη. Συ γαρ οιδας, ο τουτο και χαρισαμενος και κατεργασαμενος εν εμοι, οτι ενεκεν τουτου απο παντος ανθρωπου ειμι αβοηθητος, τον γαρ συνεργον μου και βοηθον, σον δε αποστολον, ως αυτος ηβουληθης απ' εμου σωματικως απεχωρισας. Συ γινωσκεις μου την ασθενειαν, συ επιστασαι την ταλαιπωριαν και την εις απαν αδυναμιαν μου. Τοιγαρουν δια τουτο σπλαγχνιθητι επι πλειον απο του νυν επ' εμοι ο πολυευσπλαγχνος Κυριος. Προσπιπτω σοι απο καρδιας, ινα μη εασης με εις το θελημα μου, ο ποιησας τοσαυτα καλα μετ' εμου, αλλα εν τη ση αγαπη ιδρυσον μου την ψυχην και εν ταυτη ριζωσαι την σην αγαπην ποιησον ασφαλως, ινα κατα την αχραντον και αγιαν και αψευδη σου επαγγελιαν συ ης εν εμοι καγω υπαρχω εν σοι, και σκεπομαι υπ' αυτης καγω σκεπω και φυλαττω αυτην εν εμοι, και συ μεν βλεπεις με, Δεσποτα, εν αυτη καγω δε οραν σε καταξιουμαι δι' αυτης, νυν μεν ως εν εσοπτρω, καθως ειπας, και εν αινιγματι, τοτε δε εν ολη τη αγαπη ολον σε, τον αγαπην οντα και ουτω καλεισθαι καταξιωσαντα, οτι σοι πρεπει πασα ευχαριστια, κρατος, τιμη και προσκυνησις, τω Πατρι και τω Υιω και τω Αγιω Πνευματι νυν και αει και εις τους ατελευτητους αιωνας των αιωνων. Αμην.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ ΤΗΣ ΞΗΡΟΚΕΡΚΟΥ

ΕΡΓΑ
ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ (Β')

ΒΙΒΛΟΣ ΤΩΝ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΩΤΟΣ (13)

Και κατα των τιθεμενων το πρωτον επι του Πατρος.

Το περι Θεου λεγειν η φθεγγεσθαι και τα κατ᾽ αυτον ερευναν και τα ανεκφορα ποιειν εκφορα και τα πασιν ακαταληπτα ως καταληπτα υπεμφαινειν τολμηρας αν ειη και αυθαδους ψυχης ενδειγμα. Και τουτο πασχουσιν ουχ οσοι αφ᾽ εαυτων τι λεγειν τολμωσι μονον περι Θεου, αλλα και οσοι τα προς αιρετικους παλαι λαληθεντα παρα των θεσπεσιων θεολογων και γραφη παραδοθεντα αποστηθιζουσι τε και πολυπραγμονουσιν, ουχ ινα πνευματικην τινα ωφελειαν καρπωσωνται, αλλ᾽ ινα θαυμαζωνται παρα των ακουοντων εν ποτοις και συνεδριοις και θεολογοι επιφημιζωνται· ο και μαλλον λυπει με και εν αδημονια ποιει, εννοουντα το φρικτον του εγχειρηματος και το τοις τολμητιαις αποκειμενον κριμα. Οια δε φασι των θειων κατατολμωντες! Κατα τουτο, φησι, μονον μειζων ο Πατηρ του Υιου, καθ᾽ ο αιτιος εστι της υπαρξεως του Υιου. Και η ανθυποφορα· μειζονα του Υιου τον Πατερα πως (14) φης; Οτι δη, φησι, μειζων ο Πατηρ του Υιου - λεγω δε αντι του πρωτος -· εκ του Πατρος γαρ. Ταυτα της καινης κενοφωνιας αυτων και ασυνετου θεολογιας, την αιτιαν δι᾽ ην ταυτα προς των θεολογων ελεχθησαν προς αιρετικους αγνοουντων· την γαρ δυναμιν των γεγραμμενων νοησαι μη ικανως εχοντες, κενεμβατουσιν και α λεγουσιν ως βεβαια και αληθη και ουτως εχοντα διαβεβαιουνται. Προς ους εικοτως ουκ αφ᾽ εαυτων, αλλ᾽ εκ του διδασκοντος ανθρωπον γνωσιν μυσταγωγουμενοι, τω υπηχουντι ανωθεν πειθομενοι Πνευματι, ειπωμεν ωδε.

Ει αδιαιρετος ην, ω ουτοι, και εστι και εσται αει η παναγια Τριας, η το παν εκ του μη οντος παραγαγουσα, τις εδιδαξε, τις ενενοησε μετρα και βαθμους, πρωτον και δευτερον, μειζον και ελαττον εν αυτη; Τις τοις αθεατοις και αγνωστοις και παντη ανερμηνευτοις και ακατανοητοις ταυτα εξεθετο; Τα γαρ αει ηνωμενα και αει ωσαυτως οντα, αλληλων πρωτα ειναι ου δυνανται. Ει δε πρωτον βουλει συ τον Πατερα ειπειν του Υιου, ως εξ αυτου γεννηθεντος, και κατα τουτο μαλλον και μειζονα, λεγω σοι καγω πρωτον ειναι του Πατρος

τον Υιον· ει μη γαρ ουτος εγεννηθη, ουκ αν πατηρ ο Πατηρ ωνομαζετο. Ει δε προτασσεις ολως του Υιου τον Πατερα και πρωτον αυτον ως αιτιον της του Υιου γεννησεως ονομαζεις, και το ειναι του Υιου αιτιον αποβαλλομαι.

Υπονοιαν γαρ παρεχεις οτι ουκ ην ο Υιος προ του γεννηθηναι, και θελων εγεννηθη η μη θελων, και θελοντος του Πατρος η μη θελοντος, και εγνω οτι εγεννηθη και πως η ουδαμως.

Ορας εις οσας ατοπιας, ινα μη λεγω βλασφημιας, εκ των τοιουτων εμπιπτομεν συζητησεων. Η τοινυν το πρωτον λεγειν του Υιου τον Πατερα αποδραθι, και τηνικαυτα το αιτιον λεγειν σε τον Πατερα δεξομεθα, η τουτο σου λεγοντος, (15) τον λογον οικονομουντες εν κρισει, το γε νυν εχον και αυτο παραιτουμεθα· τα γαρ αει, ωσπερ ειρηται, ηνωμενα και αει ωσαυτως οντα αλληλων αιτια ειναι ου δυνανται. Μη δη εννοησης προϋπαρξαι ποτε του Υιου τον Πατερα και ουτε πρωτον ουτε μειζονα καλεσεις αυτον του Υιου· το γαρ προϋπαρξαν πρωτον αν κληθησεται του εξ αυτου γεννηθεντος η προελθοντος η ποιηθεντος, ο δε μητε προων, μητε ποτε γεγονως η γενομενος πρωτος του συναϊδιου και συναναρχου Υιου, αλλ᾽ ολος ων εν ολω τω ομοτιμω Υιω, ως και ο Υιος εν ολω τω ομοουσιω Πατρι, πως πρωτος του συναϊδιου κληθησεται; Ει δε αιτιον λεγεις του Υιου τον Πατερα, φημι καγω, ει μη που υπονοιαν εμποιεις οτι ην ποτε ο Θεος μονος, οτε ουκ ην Υιος, και οτι εγεννησεν αυτον υστερον αιτιος γενομενος της αυτου υπαρξεως, οπερ σε πορρω του Θεου και της αληθειας απαγει, ως ασεβουντα, και μετα των λεγοντων ασεβων τον Υιον υπο του Πατρος γεγενησθαι ποιει· τουτο γαρ και το μονον εννοησαι πασης αθεοτητος και ασεβειας εστιν.

Αιτιον γαρ του γεννωμενου υιου τον πατερα ειναι επι της σωματικης γεννησεως λεγομεν· επι δε της θειας και ανυπαρκτου υπαρξεως και αγεννητου γεννησεως και ανυποστατου υποστασεως και υπερουσιου ουσιωσεως, η τι ετερον ειπω ουκ οιδα, ο πρωτον λεγων αναγκη και δευτερον ονομασαι και τριτον, οπερ εν τη παναγια Τριαδι εμφασιν ολως ουκ εχει λεγεσθαι. Το γαρ μετρειν τα αμετρητα και τα αρρητα λεγειν και τα αφθεγκτα φθεγγεσθαι επισφαλες υπαρχει και επικινδυνον. Τοιγαρουν και επι της αρρητου και θειας του Θεου Λογου γεννησεως αιτιον μεν του Υιου λεγομεν τον Πατερα, ως νουν λογου και πηγην ρευματος και ριζαν των κλαδων αυτης, πρωτον δε ουδαμως, ινα μη τον αριθμον πλεονασωμεν, εις τρεις θεους την αδιαιρετον και μιαν θεοτητα διαιρουντες. Ουτε γαρ πρωτον, ουτε δευτερον, ουτε τριτον, ου μειζον, ουκ ελασσον, (16) εστιν εννοησαι η ειπειν εν τη αδιαιρετω και ασυγχυτω Τριαδι· αφθεγκτα γαρ παντη και αρρητα και ακατανοητα τα της θειας και υπερουσιου φυσεως και ανθρωπινω

νοΐ ακαταληπτα. Ει βουλει δε και αλλως γυμνασαι τον λογον και μαθειν ως ακαταληπτος εστιν ο εκ του μη οντος το παν ουσιωσας Θεος, καν το Πνευμα προταξης, ει γε και ουτως θεολογειν εξεστι, του Υιου και του Πατρος, οληην εν αυτω ευρησεις και των συναϊδιων ως ομοουσιων την συμφυΐαν. Και ορα ως ακαταληπτα τα της θειας φυσεως τοις ανθρωποις ημιν. "Πνευμα, φησιν, ο Θεος" και παλιν· "Το δε πνευμα ο Κυριος εστιν". Ει ουν πνευμα "Θεος και το πνευμα ο Κυριος εστι, που η πατροτης ενταυθα και η υιοτης, ινα και πρωτον και μειζον μοι εν τη θεια και ακαταληπτω φυσει, ω συ, καινε θεολογε, διδως και λεγης και αριθμης.

Ιωαννης "Εν αρχη ην ο Λογος" εφη θεολογων, και ουχ ο Πατηρ. Συ δε, και τουτου βαθυτερα υπο της αυτοσοφιας, Ιησου, μυσταγωγηθεις, διδως ημιν και τω κοσμω παντι το πρωτον εν τω Πατρι, ινα και δευτερον τουτου τον Υιον αποδειξης και τριτον αυθις το Πνευμα το Αγιον, κηρυσσων ημιν ως αλλος τις θεολογος του πρωην βαθυτερος τε και τω Υιω του Θεου οικειοτερος ετερον ευαγγελιον; Της βλασφημιας! Πως, ειπε, ο την τριθεΐαν ημιν δογματιζων υπουλως, ουκ ειπεν η θεολογος φωνη, ο επιστηθιος του Χριστου· "Εν αρχη ην ο Πατηρ", αλλ᾽ "Εν αρχη ην ο Λογος"; Δια τι δε ουκ ειπεν ο Υιος, αλλ᾽ ο Λογος, η ινα διδαξη ημας οτι ουτε Υιος απο τινος εγνωριζετο προ του κατελθειν και σαρκωθηναι τον Θεον Λογον, ουτε Πατηρ ο Θεος; Ουχ οτι ουκ ην η τα παντα παραγαγουσα τρισυποστατος θεοτης, αλλ᾽ οτι ουπω ην γνωρισθεν το της οικονομιας μυστηριον. Μετα γαρ την ενανθρωπησιν του Θεου Λογου και Πατηρ ο Θεος και Πατηρ εγνωρισθη ημιν τοις πιστοις (17) και Υιος Θεου ο σαρκωθεις δι᾽ ημας Θεος Λογος κατα το υπο του Πατρος ανωθεν ειρημενον· φησι γαρ· "Ουτος εστιν ο Υιος μου ο αγαπητος· αυτου ακουετε". Και ο Υιος· "Πατερ δικαιε, και ο κοσμος σε ουκ εγνω, εγω δε σε εγνων" και αυθις· "Εγνωρισα σου το ονομα τοις ανθρωποις" και παλιν· "Πατερ, δοξασον σου τον Υιον, ινα και ο Υιος σου δοξαση σε" και· "Εγω και ο Πατηρ εν εσμεν". Ει τοινυν και μετα την σαρκωσιν του Θεου Λογου εν ο Υιος και ο Πατηρ εισι, πολλω μαλλον προ της σαρκωσεως.

Και σκοπει μοι συνετως των ρηματων την δυναμιν. Λεγει γαρ· "Εγω και ο Πατηρ εν εσμεν" και προεταξεν εαυτον του Πατρος. Τι τουτο; Ινα δειξη το εν πασιν ισοτιμον και ομοδοξον εαυτου μετα του Πατρος και οτι ουτε "Πατηρ πρωτος, καν αιτιος του Υιου, ουτε δευτερος ο Υιος, καν εκ του Πατρος, ουτε τριτον το Πνευμα το Αγιον, καν εκ του Πατρος εκπορευηται. Ει γαρ εν εξ αρχης η Τριας και τουτο καλειται κατα τας υποστασεις Τριας, αρα το εν ουτε εαυτου πρωτον δυναται ειναι, ουτε των συν αυτω υποστασεων· ουδε γαρ προϋπεστη του ετερου το ετερον, ινα το προϋποσταν πρωτον του εξ αυτου λαμψαντος γενηται. Μια γαρ θεοτης η μια

Τριας και τουτο δια τα προσωπα, ωσπερ ειρηται, και τας υποστασεις καλειται· επει δε μεριζεται μεν αμεριστως, ηνωται δε ασυγχυτως, μια καλειται Τριας ο Θεος, μη προϋπαρξαντος τουτων ενος ουδαμως πως, η του Πατρος αυτου του Υιου, η του Υιου αυτου του Πατρος, η των αμφοτερων του Πνευματος, ινα και πρωτον του ετερου το ετερον γενηται· συνδρομον γαρ την αναρχον εσχον αρχην και συναΐδιον.

Τοιγαρουν εις Θεος η Τριας, αφραστος, αναρχος, ακτιστος, ακαταληπτος, αμεριστος, μητε νοηθηναι παρ᾽ ημων μητε ρηθηναι δυναμενη. Ινα δε μη τη μακρα σιωπη (18) ληθην Θεου παντελη νοσησωμεν και ως αθεοι τινες εν τω κοσμω διαξωμεν, συνεχωρηθη ημιν κατα το εγχωρουν τη ανθρωπινη φυσει λαλειν τα περι Θεου και των θειων καθως απο των θειων αποστολων και των θεοπνευστων πατερων ημων εδιδαχθημεν, ως αν συνεχη την περι αυτου μνημην αναλαμβανοντες δοξαζωμεν την αυτου αγαθοτητα και την περι ημας φιλανθρωπον οικονομιαν αυτου. Ημεις δε, οι γη και σποδος, ωσπερ εαυτους οιονει αγνοησαντες εις αμετριαν επεκτεινομενοι, τα αγγελοις και πασαις ταις ουρανιαις δυναμεσιν ακαταληπτα και ανεκφορα εξερευναν και πολυπραγμονειν, νοειν τε και επινοειν και αναπλαττειν ου φριττομεν, αλλ᾽ ως απιστοι τινες και παντη των του Χριστου μυστηριων αμυητοι ουτω και φρονουμεν και αφειδως λαλουμεν αναισχυντω ψυχη τα περι Θεου.

Ειπε ουν μοι, ω ουτος, ο τα της θειας φυσεως μη φειδομενος ερευναν· πιστευεις οτι εστι Θεος τρισυποστατος, αναρχος, ακτιστος, ακαταληπτος, ανεξιχνιαστος, αορατος, μητε νω καταληπτος, μητε λογω ρητος, και οτι ην αει ο αυτος, μητε αρχην ημερων, μητε χρονων η αιωνων ποτε εσχηκως, αλλα αει ων; Ναι, φησιν. Ει ουν τουτο πιστευεις οτι ην, ωσπερ και ην, μονος Θεος η Αγια Τριας, οτε δε ηβουληθη, τον ουρανον και την γην και παντα τα εν αυτοις εκ του μη οντος εις το ειναι παρηγαγε και τας ουρανιους πασας δυναμεις εποιησεν, ειτα και τον ανθρωπον τουτων απαντων εποιησεν εσχατον, και ουδεν εστιν η των εν τω ουρανω η των επι της γης η των εν τοις καταχθονιοις ο μη παρηχθη και γεγονεν εξ ουκ οντων, μονος δε ο τουτων ποιητης και κτιστης Θεος ακτιστος, αναρχος, και αει ων και προ παντων ων, τι και αυτος ου σιωπη και φοβω τον δημιουργον προσκυνεις, καθα πασαι των ουρανων αι δυναμεις, αλλα το εαυτον αφεις επισκεπτεσθαι, (19) την ακαταληπτον αυτου φυσιν τολμηρα και αυθαδει περιεργαζη ψυχη; Ου φριττεις μη που σκηπτος ανωθεν κατελθων παραναλωμα σε ποιησει πυρος; Ει γαρ ακτιστος, αναρχος, και αει και προ παντων ην η τρισυποστατος μονας ο Θεος, παντα δε, ειτε ορατα, ειτε αορατα, ειτε ενσωματα, ειτε

ασωματα, ειτε γινωσκομενα παρ᾽ ημων, ειτε αγνοουμενα, δια της ομοουσιου και αδιαιρετου Τριαδος της μιας παρηχθη θεοτητος, πω, ειπε, τα παραχθεντα τον παραγαγοντα και τα γεγονοτα τον αει οντα, τα κτιστα τον ακτιστον, και τον αναρχον τα υστερον παρ᾽ εκεινου λαβοντα την υπαρξιν, επιγνωναι το οιος και οσος και οπως εγεννηθη ολως δυνησονται; Ουδαμως, ει μη οσον παντως ο ποιητης αυτος των ποιηθεντων εκαστω, ωσπερ δη πνοην και ζωην, ψυχην τε και νουν και λογον χαριζεται, ουτω και την περι αυτου γνωσιν φιλανθρωπως και καθ᾽ οσον συμφερει δωρησεται.

Αλλως δε πως ειποις αρα το ποιηθεν εκ Θεου τον εαυτου ποιητην επιγνωναι; Αμηχανον ετερως τουτο γενεσθαι πασι παντη αδυνατον. Αλλα γαρ και το μετρον της γνωσεως κατα το μετρον της πιστεως ημιν τοις πιστευουσιν εις αυτον δεδωκεν, ως αν η γνωσις την διχα γνωσεως πιστιν επιβεβαιωση και βεβαιωθη δια της γνωσεως ο τον λογον κατηχηθεις και πιστευσας οτι εστι Θεος, εις ον δια του λογου της διδασκαλιας επιστευσεν. Ταυτην ουν δια ποικιλων και πολυτροπων σημειων λαμβανουσιν οι πιστοι, δι᾽ αινιγματων, δι᾽ εσοπτρων, δια μυστικων και ανεκφραστων ενεργειων, δια θειων αποκαλυψεων, δι᾽ ελλαμψεων αμυδρων, δια θεωριας των λογων της κτισεως, και ετερων πολλων εξ ων καθ᾽ εκαστην αυξει η πιστις των τοιουτων και εις αγαπην Θεου ανεισιν. Ου μονον δε· αλλα γαρ και πληροφορει αυτους ο Θεος, ωσπερ τους αποστολους, δια της αποστολης και παρουσιας του Αγιου Πνευματος· (20) και φωτιζονται τελεωτερον και διδασκονται δια του φωτος, ως αρρητος και ανεκφραστος, ακτιστος και αιωνιος και αΐδιος και ακαταληπτος εστιν ο Θεος. Πασαν γαρ γνωσιν και επιγνωσιν και παντα λογον σοφιας και λογον γνωσεως μυστικωτερας, προς δε και θαυματων ενεργειαν και προφητειας χαριν και γενη γλωσσων και ερμηνειαν γλωσσων, αντιληψεις τε και κυβερνησεις πολεων και λαου, και επιγνωσιν των μελλοντων αγαθων, και της βασιλειας των ουρανων επιτευξιν, υιοθεσιαν τε και αυτο το ενδεδυσθαι Χριστον και το ειδεναι τα μυστηρια Χριστου και το γνωναι το περι ημας της οικονομιας αυτου μυστηριον και απαξαπλως παντα, οσα μεν οι απιστοι αγνοουσιν, ημεις δε, οι καταξιωθεντες ειναι πιστοι, ειδεναι και φρονειν και λεγειν δυναμεθα, δια μονου του Πνευματος εκδιδασκονται.

Εκ τουτων ουν και των τοιουτων πληροφορουμεθα και βεβαιουμεθα οτι αυτος εστιν ο τα παντα ποιησας Θεος, ο και παραγαγων ημας χουν λαβων απο της γης, ο νουν και λογον και ψυχην νοεραν ημιν χαρισαμενος, ο κατ᾽ εικονα και καθ᾽ ομοιωσιν αυτου ποιησας ημας και το σκοτος της αγνωσιας αποδιωξας ημων· και αυτος εστιν ο τα υπερ ημας εκ των καθ᾽ ημας αμυδρως πως καταξιωσας ως εν σκια υποδειξαι ημιν αφ᾽ ων και εμαθομεν, δι᾽ ων

και ορωμεν, παρ᾽ ων και πιστευομεν, οτι ωσπερ τον νουν τον ημετερον και την ψυχην και αυτον ημων τον ενδιαθετον λογον εν τη πλασει του σωματος ημων αμα παρηγαγε, - το γαρ ειπειν οτι “επλασεν ο Θεος τον ανθρωπον, χουν λαβων απο της γης, και ενεφυσησεν εις το προσωπον αυτου πνευμα ζωης και εγενετο αυτω εις ψυχην ζωσαν” δεικνυσιν οτι συνυπηρχε τη ψυχη ο νους ημων και ο λογος, (21)μη προϋπαρξαντος ενος εξ αυτων μηδε προϋποσταντος, ως εν οντων αμα των τριων και εις εν πνευμα ζωης δοθεντων ημιν - ωσπερ ουν εν τουτοις ου προϋπηρξεν εν ουδε προϋπεστη του ετερου το ετερον, μιας ουσιας οντων και φυσεως, ουτως ουδε εν τη αγια και ομοουσιω και ομοτιμω Τριαδι προϋπηρξε του ετερου το ετερον. Ουδε γαρ εσχε ποτε ο ποιητης της εικονος Θεος, τρισυποστατος ων, προϋποσταν των τριων εν, αλλ᾽ αμα τα τρια εν, ο Θεος, και το εν ωσαυτως αει τρια.

Τουτο τοιγαρουν ομολογουντες πιστευομεν και πασιν αλλοις οις ου τολμηρον τα περι Θεου λεγειν και ερευναν διαμαρτυρομεθα οτι εστι Θεος τρισυποστατος, Πατηρ, Υιος και Αγιον Πνευμα, η Αγια Τριας, εις ην βεβαπτισμεθα· ο εκ των εις ημας γεγενημενων ενεργειων και χαρισματων του Πνευματος και εξ αυτων των ιερων θεσμων τε και ευαγγελιων εβεβαιωθημεν. Πως δε Τριας η ποτε η οποια και ποδαπη, η ουσα κτιστις των ολων, οι κτισθεντες ουκ ισμεν ημεις. Ει δε ουκ ισμεν, ωσπερ ουδε οιδαμεν, ποσων εσμεν σκηπτων αξιοι, περι ων ουκ οιδαμεν λεγοντες; Το γαρ μη ον των γεγενημενων απαντων μηδεν, μητε των ορωμενων, μητε των αορατων, πως ειδεναι δυναμεθα, ημεις οι ορατοι και κτιστοι, οι φθαρτοι, οι αισθητοι, οι τυφλοι και αφωτιστοι; Και ταυτα, ωσπερ τειχος μεσον ημων και Θεου των αμαρτιων ημων προκειμενων και διειργοντων ημας απ᾽ αυτου, ο ει μη δια μετανοιας ανελωμεν η και υπερβωμεν, ου μονον ου γνωναι Θεον δυνηθωμεν, αλλ᾽ ουδ᾽ οτι ανθρωποι εσμεν εισομεθα. Του γαρ φραγμου ισταμενου και χωριζοντος ημας απο του φωτος, πως εν σκοτει διαγοντες εαυτους καταμαθειν ισχυσομεν, η οποιοι εσμεν και ποδαποι, η που και ποθεν φερομεθα, η που απαγομεθα και τινες εσμεν εν αληθεια επιγνωσομεθα; Ει δε ημας αυτους αγνοουμεν, πολλω μαλλον τον οντα ασυγκριτως υπερ ημας. Ει γαρ μη εαυτους ηγνοουμεν, (22) ουκ αν τολμηρως περι Θεου εφθεγγομεθα· το γαρ περι Θεου και των θειων λεγειν αφωτιστους οντας ημας και κενους Πνευματος Αγιου, αγνοιαν ημων εαυτων εμφανιζει. Και εικοτως· ει γαρ εαυτους ακριβως εγινωσκομεν, ουδε εις ουρανον ατενισαι, ουδε το φως του κοσμου τουτου βλεπειν, ουδε πατειν την γην αυτην αξιους αν ημας εαυτους ελογισαμεθα πωποτε, αλλ᾽ υπο γην κατορυξαι προεθυμηθημεν αν.

Τι γαρ ακαθαρτοτερον, ειπε μοι, του μετα οιησεως και υπερηφανιας διδασκειν επιχειρουντος τα του Πνευματος ανευ Πνευματος; Τι μιαρωτερον του μη μετανοησαντος και προκαθαραντος εαυτον, αλλα τουτο μεν αφεντος, δια μονης δε της ψευδωνυμου γνωσεως και της εξω σοφιας βουλομενου θεολογειν και περι των οντων και αει ωσαυτως οντων τολμηρως διαλεγεσθαι; Ει γαρ και μηδεν ετερον αμαρτησας εστιν, οπερ αδυνατον, τουτο δε αυτο μονον υποδικον κρισεως αιωνιου καθιστησι τον τοιουτον, επειδη “ακαθαρτος παρα Κυριω πας υψηλοκαρδιος”. Εις τοσουτον γαρ ανοιας εξωκειλαν των τοιουτων τινες, ωστε μηδε λεγειν μηδε νομιζειν ημαρτηκεναι αυτους. Της μανιας! Ουδεις αναμαρτητος, ει μη εις ο Θεος· “Παντες γαρ” φησιν “ημαρτον” ο θειος Αποστολος, “και υστερουνται της δοξης του Θεου, δικαιουμενοι δωρεαν τη αυτου χαριτι”. Ει δε, κατα το οσιον λογιον, ουδεις αναμαρτητος ει μη εις ο Θεος και παντες ημαρτον και υστερουνται της δοξης του Θεου, ο λεγων μη ημαρτηκεναι, ως ειποντι· “Θησω τον θρονον μου επι των νεφελων και εσομαι ομοιος τω Υψιστω”. Ει δε ημαρτηκεναι ομολογεις, δειξον μοι την γνησιαν υπερ των ημαρτημενων εξομολογησιν, την προς τον αναδεξαμενον σου τους λογισμους πνευματικον πατερα πιστιν ειλικρινη, την υποταγην, την (23) εν τοις ευτελεσιν εργοις υπακοην, την εν τοις υποδεεστεροις των αδελφων υπηρεσιαν, την εν τοις ασθενουσι διακονιαν, ετι δε την απο ψυχης ταπεινωσιν, το ασχηματιστον, το απλαστον και ανυποκριτον ηθος. Και ει ενδιαθετω γνωμη ψυχης υποκατω παντων εαυτον εσχες, οθεν η διηνεκης κατανυξις και τα χαροποια δακρυα τικτονται, αφ᾽ ων και δι᾽ ων η καθαρσις επιγινεται της ψυχης τω σπουδαιω και η των του Θεου μυστηριων επιγνωσις, και τοτε λαλει περι θειων και ανθρωπινων πραγματων, καγω σου των λογων γνωρισω την δυναμιν.

Ο γαρ καρπος και το εργον της μετανοιας ταυτα εισιν, α την μεν αγνοιαν αποδιωκουσι, την δε γνωσιν ομου προστιθεασι· γνωσιν δε λεγω την περι ημας πρωτον και των καθ᾽ ημας, επειτα των υπερ ημας και των θειων των τοις αμετανοητοις αθεατων και αγνωστων μυστηριων, φημι δη της καθ᾽ ημας πιστεως, ην ουδεις αν πλουτηση προ της εργασιας των ειρημενων, ει και πασαν εγκυκλιον διελθοι φιλοσοφιαν· ει δε μη ταυτης εν μετοχη γενηται πλουσια εν σκοτει βαθυτατω διαξει της αγνωσιας τον της ζωης αυτου χρονον. Ει γαρ και εν γραμμασι κεινται και παρα παντων τα θεια και περι των θειων πασιν αναγινωσκονται, αλλα μονοις εκεινοις ταυτα αποκαλυπτονται τοις θερμως μετανοησασι και δια της ειλικρινους μετανιας καλως καθαρθεισι, και τοσουτον, καθ᾽ οσον η αναλογια και το μετρον υπαρχει της αυτων μετανοιας ομου και καθαρσεως· οις και φανερουνται τα βαθη του Πνευματος και

αφ᾽ ων ο λογος πηγαζει της του Θεου σοφιας και γνωσεως, ως ποταμος πολυρρους κατακλυζων τας φρενας των εναντιων. Τοις δε γε αλλοις απασιν αγνωστα και κεκρυμμενα υπαρχει και μηδολως αναπτυσσομενα υπο του διανοιγοντος τον νουν των πιστων εις το συνιεναι τας γραφας. Και εικοτως· “Το γαρ μυστηριον μου, (24) φησιν, εμοι και τοις εμοις”. Τοινυν και δοκουσι βλεπειν μη βλεποντες οι τοιουτοι και ακουειν μηδολως ακουοντες και συνιεναι ασυνετοι οντες, αισθησιν των αναγινωσκομενων λαβειν μη δυναμενοι. Και καθαπερ εκαστος των απιστων φρονειν οιεται μη φρονων, και ειδεναι τι δοκει μηδεν ολως ειδως, - ει τι γαρ και οιδε, κακως οιδεν, ο και χειρον πασης αγνωσιας εστιν – ουτως, οιμαι, και ουτοι. Δοκουντες γαρ ειναι σοφοι, μωροι τω οντι γεγονασιν, ωσπερ εξεστηκοτες και εκφρονες τας εαυτων ημερας οι δυστυχεις διερχομενοι και μηδεν των του Χριστου μυστηριων ειδοτες, ως δει· ων της οιησεως και υπερηφανιας ρυσαιτο ημας ο Θεος Ισραηλ και μιμητας γενεσθαι της αυτου ταπεινωσεως αξιωσοι.

Ταυτης ουν της οδου, φημι δη της μακαριας ταπεινοφροσυνης, ο παρεκλινων και εξω που, δεξια τυχον η αριστερα, βαδιζων και προευομενος και τοις ιχνεσι του Ιησου και Θεου μη καταδεχομενος επεσθαι, πως εις τον νυμφωνα αυτου συν αυτω εισελευσεται; Μη θεασαμενος δε ταυτην, πως τα κατ᾽ αυτην η τα περι αυτην αλλοις εκδιηγησεται; Πως περι ων ουκ οιδε και ουκ εθεασατο πωποτε ειπειν καθολου τολμησειεν; Ει δ᾽ επιχειρησειε περι τοιουτων και τηλικουτων διδασκειν, αρα του τοιουτου ανθρωπου εστιν επι της γης αφρονεστερος; Αρα ουχι και αυτων των τετραποδων κτηνων αλογωτερος εσται και πανταπασι κτηνωδεστερος; Παντα γαρ, ως οραται, τα αλογα ζωα την εαυτων φυλαττει και φυσιν και ταξιν, και τους ιδιους ορους εκαστον αυτων ουχ υπερβαινει ποτε. Ουτος δε ο χειρι Θεου πλασθεις, ο λογω και αυτεξουσιοτητι παρ᾽ αυτου τιμηθεις, ουκ εις δεον εχρησατο τη αξια, ουδε την ιδιαν επεγνω ασθενειαν, ουδε ενεμεινεν εν τοις υπο του Θεου εντεθεισι τη φυσει αυτου αγαθοις, ουδε εντος των ιδιων ορων εστη (25) η τα εαυτου συνηκεν· αλλ᾽ ως ο Εωσφορος η και ο Αδαμ υστερον, ο μεν αγγελος ων, ο δε ανθρωπος, κατεπαρθεντες του ποιητου, θεοι γενεσθαι προεθυμηθησαν, ουτως οιμοι και ουτος, τους ορους της ιδιας φυσεως υπερβας και των υπερ αυτον επιθυμησας και φαντασθεις, ου δια ταπεινωσεως και χριστομιμητου πολιτειας προς υψος πνευματικης γνωσεως ανελθειν ηβουληθη, αλλα δια υπερηφανιας και επαρσεως· οιονει πλινθους της ψευδωνυμου γνωσεως αλλοθεν αλλους συλλεξας και δι᾽ επιμονου μελετης εξοπτησας αυτους, δια φιλοδοξιας τε και ανθρωπαρεσκειας μετα οιησεως οικοδομησας αυτους, πυργον θεολογιας και πνευματικης γνωσεως κτησασθαι προσεδοκησε· προς δε, και εις ουρανους η

και υπερ τους ουρανους ειναι οιομενος και υπερανω αυτων ιστασθαι φανταζομενος, περι του ποιησαντος τον ουρανον και την γην και παντα τα εν αυτοις διαλεγεται. Τον τοιουτον ουν τις αρα καλεσειεν ανθρωπον, η των κτηνων αυτων ισον η ολως αισθησιν εχοντα; Ει γαρ ο κατ᾽ εικονα Θεου πλασθεις ανθρωπος και καταξιωθεις ισαγγελου και αθανατου ζωης, δια μιας εντολης Θεου παραβασιν ου μονον της αγγελικης εκεινης διαγωγης, αλλα και της αιωνιου ζωης, δικαιως απεστερηθη, θανατω και φθορα και καταρα καταδικασθεις, τι πεισονται αρα οι εξ αυτου γεννωμενοι απαντες και ετι του χοϊκου την εικονα φορουντες και θεολογειν αναγνως επιχειρουντες;

Αλλα γαρ ειπε μοι, πας τις ο περι Θεου και των θειων μη διδασκεσθαι, αλλα διδασκειν επιχειρων, ει εκ του αδου πρωτον ανηλθες και προς τη γη γεγονας, και πως τουτο σοι παθειν εξεγενετο, και δια ποιων των επιστηριγματων και επιβασεων, δια τινων δε και οποιων των συνεργησαντων και βοηθησαντων προς την αναβασιν. Ανελθων δε οδωδως και βρυων φθοραν, μαλλον δε υπο του θανατου (26) κρατουμενος και νεκρος ων ετι, πως εζησας και ισχυροτερος γεγονας του θανατου και τας εκεινου χειρας διαδραναι εξισχυσας; Φρασον ουν ημιν και ειθ᾽ ουτως ερεις παντως και πως μετα το ανελθειν εκ του αδου και επιβηναι τη γη της τε φθορας απηλλαγης και της καταρας ηλευθερωθης. Ειτα διδαξεις ημας πως παλιν ανηχθης απο της γης, ποιαις χρησαμενος βαθμισι, ποιοις πτεροις πετασθεις υψωθης προς ουρανους, ποιου αρματος επιβας, εν σωματι ων χωρις σωματος, υπερεβης αυτους, ποια σε νεφελη υπελαβε. Δειξον ημιν ταυτα και διδαξον υπερ των τοιουτων ημας και τοτε δεξομεθα σε περι Θεου μετριως πως και μετα φοβου και τρομου λεγοντα. Ει δε χωρις των ειρημενων τουτων, των αει μυστικως γινομενων εν τοις εις ανδρα τελειον εις μετρον ηλικιας του πληρωματος αναδεδραμηκοσι Χριστου, και προ της πραξεως των εντεταλμενων υπο Θεου φθεγξασθαι τολμηρως επιχειρησεις, ως μαινομενον και εκφρονα και δαιμονωντα σε αποστραφησομεθα, επειδη ουτε Ηλιας ανευ του φλογερου αρματος εκεινου σωματικως προς ουρανον ηρθη, ουτε ο Δεσποτης ημων και Θεος ανευ της υπολαβουσης αυτον νεφελης του Πνευματος.

Καιτοι και τον Ηλιαν αυτον διχα του οφθεντος αρματος, ωσπερ τον Ενωχ, μεταθειναι απο της γης εις ουρανον ισχυε και αυτος παλιν ο Δεσποτης ανευ νεφελης και των συνεπομενων αγγελων εις ουρανους ανελθειν ηδυνατο, αλλα τουτο ου ποιει. Τι τουτο; Ινα διδαξη ημας οτι και ο νους ημων δεεται τινος παντως του αναφεροντος αυτον εις τον ουρανον και τα εκεισε θεαματα υποδεικνυοντος αυτω και τα μυστηρια του Θεου εκκαλυπτοντος·

ως γαρ ουκ ενδεχεται ανευ πτερυγων εις υψος πετασθηναι πτηνον, ουτως ουδε νουν ανθρωπου αναβηναι (27) προς τα εξ ων εξεπεσεν, ει μη τον προαγοντα και αναφεροντα αυτον σχη. Αλλως δε και ινα δι᾽ αυτων των εργων πιστωσηται την του δουλου και την ιδιαν ο Δεσποτης αναληψιν και εις ουρανους ανοδον και διδαξη ημας μη λογοις μονοις εξαπατασθαι και παντα ανθρωπον πιστευειν πνευματικον εαυτον ειναι λεγοντα, αλλα απο του βιου και των πραξεων αυτου προτερον βεβαιουμενους, και μαλιστα εαν ταις του Κυριου και των αποστολων και των αγιων πατερων διδασκαλιαις συναδωσιν οι λογοι αυτου και αι πραξεις, και τηνικαυτα προσδεχεσθαι και ακουειν τους λογους αυτου ως λογους Χριστου· ει δ᾽ ουν, αλλ᾽ ει και νεκρους ανιστα, καν μυρια αλλα θαυματα επιδεικνυται, ως δαιμονα αυτον αποστρεφεσθαι και μισειν, και μαλιστα οταν νουθετουμενον μη καταδεχομενον ορωμεν μεταθειναι το ιδιον φρονημα, ελλ᾽ ετι εμμενοντα τη πεπλανημενη γνωσει αυτου και εις ουρανους οιομενον το πολιτευμα και την διαγωγην εχειν.

Ουτω γαρ ανωθεν υπο των αποστολων Χριστου και των θεσπεσιων πατερων ημων της θεοπνευστου μυσταγωγηθεντες διδασκαλιας, αποτρεπομεθα τας διακενους των εις μηδεν ετερον ευκαιρουντων, η εις το περιεργαζεσθαι και πολυπραγμονειν τα και αγγελοις ανεφικτα, κενοφωνιας· κρατουμεν δε την ομολογιαν ημων της πιστεως ασινη και ακραδαντον, ην ανωθεν παρ᾽ αυτων παρελαβομεν, την εν Πατρι και Υιω και Αγιω Πνευματι της μιας θεοτητος και ασυγχυτου και αδιαιρετου Τριαδος, εν η βεβαπτισμεθα, δι᾽ ης και ζωμεν και γινωσκομεν και νοουμεν, υφ᾽ ην και εσμεν και εις αιωνας αιωνων εσομεθα, ως εξ αυτης εσχηκοτες το ειναι και το ευ ειναι της το παν εξ ουκ οντων παραγαγουσης σοφια, μεθ᾽ ης και μετασταιημεν των ενταυθα εις γαληνους λιμενας ζωης ακηρατου, ενθα παντων ευφραινομενων η κατοικια και ο χωρος (28) των εορταζοντων εν Πνευματι, η πρεπει πασα δοξα, τιμη και προσκυνησις, νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ (29)

Και κατα των επιχειρουντων θεολογειν ανευ Πνευματος.

Ο ανωθεν ειληφως την του Θεου αινεσιν εν τω στοματι δια παντος περιφερειν, ο ανοιγων το στομα αυτου και ελκυων πνευμα ζωης, ευρυχωροτερον σπουδαζει τουτο καθ᾽ ωραν ποιειν εις

αφθονωτεραν υποδοχην του λογου της ζωης, ος εστιν ο αρτος ο εκ του ουρανου καταβαινων, περι ου ειρηται· “Πλατυνον το στομα σου και πληρωσω αυτο”. Τοινυν και ο γενεσθαι τοιουτος αξιωθεις απο του Θεου δυναται εντετυπωμενην απαξ και οιονει εσφραγισμενην τω ηγεμονικω της ψυχης την περι Θεου εννοιαν εχειν δια παντος ενυπαρχουσαν τη ψυχη, δυναται δε και κατα την αποστολικην υποθηκην παντοτε χαιρειν, αδιαλειπτως προσευχεσθαι, εν παντι ευχαριστειν, παντα εις δοξαν Θεου ποιειν, καν ειτε εσθιη, καν ειτε πινη, υπο του αρτου δηλαδη της ζωης διηνεκως τρεφομενος τε και δυναμουμενος. Του τοιουτου καθευδοντος η καρδια εγρηγορε και εγρηγοροτος ουδεποτε του Θεου καθ᾽ οιονδηποτε τροπον χωριζεται· και τουτο δηλων ο Αποστολος λεγει· “Ο κολλωμενος τη γυναικι εν σωμα εστι και ο κολλωμενος τω Κυριω εν πνευμα εστι”. “Πνευμα γαρ ο Θεος και τους προσκυνουντας αυτον εν πνευματι (30) και αληθεια δει προσκυνειν”. Τοιγαρουν και ο ουτω συναφθεις πενυματικως τω Θεω, ωστε εν πνευμα γενεσθαι μετ᾽ αυτου, αμαρτανειν ου δυναται· φησι γαρ η θεολογος φωνη· “Εις τουτο εφανερωθη ο Υιος του Θεου, ινα τας αμαρτιας ημων αρη και αμαρτια εν αυτω ουκ εστι· πας ο εν αυτω μενων ουχ αμαρτανει, πας ο αμαρτανων ουχ εωρακεν αυτον ουδε εγνωκεν αυτον”. Και παλιν· “Πας ο γεγενημενος εκ του Θεου αμαρτιαν ου ποιει, οτι σπερμα αυτου εν αυτω μενει, και ου δυναται αμαρτανειν οτι εκ Θεου γεγεννηται”.

Ει ουν πας ο αμαρτανων τον Θεον ουχ εωρακεν ουδε εγνωκεν αυτον, ο δε γεγεννημενος εκ του Θεου αμαρτιαν ου ποιει, τεκνον χρηματιζων αυτου, θαυμαζειν μοι επεισιν επι τους πολλους των ανθρωπων, οι προ του γενννηθηναι εκ του Θεου και τεκνα χρηματισαι αυτου θεολογειν και περι Θεου λεγειν ου φριττουσι. Δια δη τουτο και οταν περι θειων και ανεφικτων πραγματων ακουω τουτων τινας φιλοσοφουντας και αναγνως θεολογουντας και τα περι Θεου και τα κατ᾽ αυτον εξηγουμενους ανευ του συνετιζοντος Πνευματος, φριττει μου το πνευμα και οιονει εξω εμαυτου γινομαι, αναλογιζομενος και σκοπων το πασιν ακαταληπτον της θεοτητος και οπως, τα εν ποσιν αγνοουντες και αυτους ημας, περι των ανεφικτων ημιν αφοβια Θεου και τολμη φιλοσοφειν προθυμουμεθα, και ταυτα κενοι Πνευματος οντες του ταυτα φωτιζοντος η και αναπτυσσοντος και αυτο τουτο το περι Θεου λεγειν τι αμαρτανοντες. Ει γαρ το γνωναι μονον εκαστον εαυτον χαλεπον και κομιδη ολιγοις φιλοσοφουμενον, μικρου δε ουδ᾽ ολιγοις εν τω καιρω τουτω και τη γενεα ταυτη, ηνικα και ο της φιλοσοφιας ερως εσβεσθη τη βιαια φορα και αντιπνευσει της κατασχουσης ημας αμελειας και των πραγματων του βιου, ανταλλαττομενοις των αιωνιων τα μηδενος αξια και μηκετ᾽ οντα

(31) η ουδαμως οντα, αλλοτε αλλως μετατυπουμενα και ορον μη εχοντα στασεως, πολλω μαλλον το γνωναι Θεον χαλεπωτερον και προσετι παντη αλογον και ασυνετον και φυσιν Θεου και ουσιαν εξερευναν. Αλλα τι τα εαυτων αφεντες, ω ουτοι, καλως διατιθεσθαι, τα περι Θεου και των θειων εξερευνατε; Μεταβηναι δει πρωτον ημας εκ του θανατου εις την ζωην, ειθ᾽ ουτω δεξασθαι σπερμα εν εαυτοις ανωθεν του ζωντος Θεου και γεννηθηναι υπ᾽ αυτου, ως χρηματισαι τεκνα αυτου, και ελκυσαι Πνευμα εν τοις εγκατοις και ουτως ελλαμπομενους τα περι Θεου φθεγγεσθαι, καθοσον οιον τε και απο Θεου ελλαμπομεθα.

Το δε νυν εχον πιστευε μοι εις ενα Θεον, ο και ουτω θεολογειν εφιεμενος, τον μη παρ᾽ ετερου γεγονοτα τινος (ουδε γαρ ην προ αυτου τι πρεσβυτερον ουτε γεγονε), μητε πεποιηκοτα εαυτον, ως τινες των λιαν ανοητων υπελαβον (αυτοματως γαρ το μη ον γενεσθαι αδυνατον), τον αει οντα και προοντα και αϊδιως εσομενον ενα Θεον εν τρισιν υποστασεσιν. Ουδε γαρ ανυποστατον τον ενυποστατον και τρισυποστατον φαιη τις αν, πρεσβευων ορθως την αληθειαν, αλλ᾽ εκ των κατ᾽ αυτον τα υπερ αυτον διδασκομενος εν τρισιν ομοουσιοις προσωποις προσκυνει την μιαν θεοτητα. Ει γαρ το κατ᾽ εικονα τοις παθεσι μη συνεχεε τε και συνεζοφωσε, πρωτον μεν επιγνους επισταται εαυτον οτι δη ψυχην ζωσαν και ενυποστατον παρα του κτισαντος ειληφεν, αυτη δε τριμερης εστι, νουν και λογον τα συνεπομενα εχουσα· και ουτως εκ των κατ᾽ αυτον τα περι Θεου νω σοφωτατω και λαμπροτατω νοει. Κινειται γαρ νοειν απο του κινουντος ανωθεν Πνευματος οτι δη ο Θεος και Πατηρ, ο το παν εξ ουκ οντων τω εαυτου Λογω υποστησαμενος και δυναμει του Πνευματος αυτου συνεχων αυτο και διακρατων, γεννα τον ομοουσιον αχρονως και αϊδιως Υιον (32) μηδαμως εξ αυτου χωριζομενον, μεθ᾽ ου και το θειον Πνευμα συνεκπορευεται, ομουσιον ον τω Υιω, εξ ομοουσιου Πατρος. Ουτω δε καλως περι Θεου νοων και αμα ομολογων, κατ᾽ εικονα του κτισαντος εαυτον αποδεικνυσι ψυχην λογικην τε και νοεραν και αθανατον περιφεροντα, νω και λογω τοις ομοουσιοις και ενυποστατοις δεδημιουργημενην· ει δ᾽ ουν, αλλ᾽ ανουν παντως και αλογον κατηγορει εαυτον. Ποθεν γαρ αν αλλοθεν και εκ ποιων αρα των χαρακτηρων κατ᾽ εικονα του κτισαντος εσται, των θειων εμπιπτων ιδιωματων; Ει δε ταυτα μεν τις εαυτω προσμαρτυρει και ορθως επιγραφεται, τον δε ποιητην εαυτου και Θεον αλογως των ειρημενων αποστερει το γε εφ᾽ εαυτον, ουδεν μοι των εθνικων διενηνοχε ο τοιουτος· οκνω γαρ ειπειν κτηνων η ερπετων και θηριων.

Εγωγε ουν πιστευω οτι, ωσπερ ου προϋπεστη η προϋφισταται η ψυχη του νοος η ο νους του εξ αυτου γεννωμενου λογου, αλλ᾽

αμα μεν εχουσι το ειναι υπο Θεου, ο δε νους τον λογον απογεννα και εξαγει δι᾽ αυτου την βουλησιν της ψυχης, ουτως ουδε ο Πατηρ και Θεος, η του Υιου, η του Πνευματος προϋπεστη, αλλ᾽ ως ο νους υπαρχει εν τη ψυχη τον δε λογον εχει παρ᾽ εαυτω, τω ομοιω τροπω ο Θεος και Πατηρ εν ολω υπαρχει Πνευματι τω Αγιω και τον Θεον Λογον γεγεννημενον εχει ολον εν εαυτω· και καθαπερ αδυνατον διχα ψυχης λογον η νουν ειναι, ουτως αμηχανον Υιον συν Πατρι ανευ Αγιου λεγεσθαι Πνευματος. Πως γαρ τον ζωντα Θεον διχα ζωης υπαρξαι ποτε; Ζωη γαρ και ζωοποιον το Πνευμα το Αγιον. Τοιγαρουν ομολογει μοι τον Πατερα ου προοντα γεννωντα, τον Υιον ουχ υστερον γεννηθεντα η γεγονοτα, το Πνευμα το Αγιον εκπορευτον μεν, συναΐδιον δε και ομοουσιον αυτω συν Υιω τω Πατρι· προσκυνει ολον το Αγιον Πνευμα εν ολω και μονω τω συναναρχω Πατρι, (33) και ολον τον Πατερα εν ολω και μονω τω συναΐδιω Υιω και ολον τον Υιον εν ολω και μονω τω Πατρι και τω Πνευματι, την μιαν τρισυποστατον και συναΐδιον και ομοουσιον, αδιαιρετον τε και ασυγχυτον ουσιαν και φυσιν, ως μιαν των ολων αρχην και ενα Θεον τον δημιουργον του παντος, επειδη και εν ολω τω ενυπαρχοντι σοι νω, ιν᾽ εκ των κατα σε τα υπερ σε μυσταγωγουμενος της εικονος μη επιλαθη, ης προς αυτου ηξιωθης, ολος ο λογος εστι και το πνευμα εν τοις δυσιν η ψυχη αδιαιρετως, ασυγχυτως. Τουτο γαρ η εικων και τουτο πεπλουτηκαμεν ανωθεν το αφομοιωθηναι Θεω τω Πατρι και την εικονα φερειν του γεγεννηκοτος και κτισαντος· ταυτη γαρ και ανθρωπον προσκυνουντες μιαν αυτω προσαγομεν την τιμην, ως νουν εχοντι και εμψυχω και λογικω, ου διαιρουντες η προτιμωντες τουτων εν των τριων, αλλ᾽ ως αδιαιρετα εχοντι τα τρια εν εαυτω και ασυγχυτα· και ουχ ως τρια οντα, αλλ᾽ ως ανθρωπον ενα, προσκυνουμεν και τιμωμεν αυτον δια την κοινην εικονα του κτισαντος.

Ουτω μοι εκ των θειων ιδιωματων ων επιφερη νοων και τα περι Θεου του ταυτα σοι δωρησαμενου, ως ενα Θεον ευσεβως την αγιαν και ομοουσιον και συναναρχον προσκυνει Τριαδα και ορα οιοις σε τετιμηκεν ο Θεος αγαθοις, δημιουργησας σε κατ᾽ εικονα αυτου και τοις αυτου συνδοξασας σε ιδιωμασιν. Ισοτιμον ομολογουμεν και ομοουσιον και ομοδυναμον τον Πατερα συν Υιω και τω Πνευματι, την Αγιαν Τριαδα, ως μιαν αρχην και εξουσιαν και κυριοτητα· ισοτιμον ισθι και ομοτιμον και ομοουσιον τον εν σοι νουν συν τω λογω και τη ψυχη, ως μιας οντα ουσιας και φυσεως. Τουτο γαρ η τιμη και το ειναι απο Θεου, ιν᾽ ως πατερα και δημιουργον οι εξ αυτου γεννηθεντες και γεγονοτες γνωριζωμεν και σεβωμεθα τον Θεον. Τοινυν και ει ενος λειπετε τουτων ο ανθρωπος των τριων, ανθρωπος ειναι ου δυναται· καν γαρ τον

νουν συστειλης, συνεστειλες αυτω και τον λογον και εσται ανους και αλογος· (34) καν την ψυχην, συνανειλες ταυτη τον νουν και τον λογον· καν μονον ενδιαθετον λογον, ανενεργητον το ολον ζωον πεποιηκας. Νους γαρ μη προϊεμενος λογον ουδε λογον ετερου εισδεξεται· πως γαρ, ο απαξ κωφευθεις και της οικειας παρακινηθεις φυσεως; Καθαπερ γαρ το αναπνειν ημεις φυσικως εχομεν και το πνευμα εν ημιν αυτοις, και εαν μη, αλλ᾽ εκλειπομεν αμα, ουτω και ο νους το λογιστικον φυσικως εχειν εν εαυτω, ου μην αλλα γαρ και το τον λογον απογενναν· εαν ουν του φυσικως απογενναν στερηθη, οιονει τεμνομενος και διχοτομουμενος του συνοντος αυτω λογου, νεκρουται και εις ουδεν εστι χρησιμος. Και ινα σαφεστερον, ο λεγω, εκ των σωματικως επισυμβαινοντων ποιησωμαι, εικονα του λογου την ωδινουσαν τεκειν ληψομαι. Καθαπερ ουν η συλλαβουσα το βρεφος γυνη, εαν μη εις τον επιτηδειον φυσικως τεκη καιρον, συν αυτω < τω > εμβρυω απολλυται, ουτω δη και ο ημετερος νους το γενναν αει τον λογον φυσικως λαβων εκ Θεου, ον αδιαιρετον εχει και συνουσιωμενον εν εαυτω, εαν τουτον ανελης, συνανειλες και τον τουτου γεννητορα.

Μεταβηθι τοιγαρουν, ει δοκει, τη διανοια προς τα πρωτοτυπα και μαθε ακριβως οτι ο τον Υιον του Θεου απαρνουμενος και αυτον απαρνειται τον τουτου γεννητορα. Ο δε τον Πατερα και τον Υιον απαρνουμενος, πως ουχι και του Αγιου Πνευματος αρνητην εαυτον και μη βουλομενος αποδεικνυσιν; Ο τοινυν η μειζονα η ελαττονα ενα τουτων των αλλων προσωπων αποκαλων, ουπω του βυθου των παθων την κεφαλην του νοος ανενηξατο, ινα δυνηθη βλεψαι τοις νοεροις οφθαλμοις και επιγνωναι καλως εαυτον κακειθεν μαθειν οτι, ως ουκ εστι μειζων ο νους της ψυχης, ουδε η ψυχη του νοος, ουδε ο λογος των αμφοτερων μειζων η ελαττων, ουτως ουδε ο Πατηρ του Υιου, η ο Υιος του Πατρος, η το Πνευμα το Αγιον τουτων δη των συναναρχων και ομοτιμων μειζον η ελαττον εστιν· ολως γαρ ταυτα εν τη αγια και ομοτιμω Τριαδι ου χρη εννοειν. (35) Εννοει μοι, ανθρωπε, τα υπερ σε εκ των κατα σε και αφ᾽ ων εικων εδειχθης Θεου· των αλλων απαντων κτισματων υπερτιμηθεις τη του λογου αξια, δι᾽ ου και αρχεις και βασιλευεις αυτων, ισθι οτι, ωσπερ ο νους ο ανθρωπινος δια του λογου – καλον γαρ αει και δια παντος του λογου εν τοις αυτοις διατριβειν, ως αν δυνηθης τρανωθηναι τα αισθητηρια και γνωναι καλως τα εν σοι κεκρυμμενα της βασιλειας μυστηρια – και η ψυχη δια των δυο τουτων γνωριζεται, ουτω και ο Θεος και Πατηρ δια του μονογενους Υιου και Λογου αυτου, και το Πνευμα το Αγιον δια των συναϊδιων Πατρος και Υιου εγνωρισθη ημιν τοις πιστοις και γνωριζεται.

Και καθαπερ του νου τον λογον γεννωντος, το της ψυχης θελημα, ως κοινον αμφοτερων, τοις ακουουσι γνωριμον γινεται η

δια ζωσης φωνης η δια γραμματων, μη συγχεομενων αυτων δηλαδη η διαιρουμενων εις τρια, αλλ᾽ εν ενι εκαστω αμα των τριων νοουμενων η ορωμενων εν μια τη ουσια και εν ενι τω θεληματι, ουτω μοι νοει και ευσεβως ομολογει και επι της αγιας και ομοουσιου και αδιαιρετου Τριαδος τον μεν Πατερα γενναν αφραστως τον Θεον Λογον, ον εν αρχη εσχεν εν εαυτω και εχει γεγεννημενον αχωριστως και υπερ λογον, τον δε Υιον γεννασθαι τον αει αδιαιρετως προς τον γεννωντα Πατερα οντα συναϊδιως και μηδαμως εξ αυτου χωριζομενον, το δε Αγιον Πνευμα εκ του Πατρος εκπορευεσθαι συμφυες ον και συνηνωμενον τοις ομοουσιοις Πατρι τε και Υιω, ως συμπροσκυνουμενον και συνδοξαζομενον αυτοις παρα πασης πνοης. Τουτων εν και το αυτο θελημα γνωριζε, επειδη ουτω πασι τοις ελλαμπομενοις ανωθεν και ημιν τοις ταπεινοις γνωριζομενον τε και αποκαλυπτομενον εστιν εν Αγιω Πνευματι ευδοκια του Πατρος δι᾽ Υιου. Τουτων την υπερουσιον ουσιαν της μιας θεοτητος τε και βασιλειας - ινα παλιν επι τοις αυτοις γενωμαι, τη μνημη και τω λογω αγιαζομενος – (36) τρισυποστατον πιστευε και πιστευων συνομολογει μοι τρανως και ανυποστολως, ως μητε εις εν συγχεομενων των τριων υποστασεων, μητε διαιρουμενων εις τρια των φυσικως ηνωμενων· εν γαρ ενι τουτων εκαστω τα συναμφοτερα νοουμενα καθορωνται, εν μια τη ουσια και φυσει και δοξη και ενι θεληματι. Ταυτα ενα Θεον πιστευε, παντων ποιητην και δημιουργον ορατων τε και αορατων.

Ο γαρ πιστευων οτι ο Θεος παντων εστι ποιητης και οτι τα παντα εξ ουκ οντων παρηγαγε, τα τε εν ουρανω, τα τε επι της γης και τα εν τοις καταχθονιοις, υπο Θεου κτισθεις, μενει των ιδιων ορων εντος, τον πεποιηκοτα γινωσκων· και προς αυτον τον γενεσιουργον απο της καλλονης αναγομενος των κτισματων, ανυμνει και δοξαζει αυτον ως δημιουργον των απαντων και ουδαμως την ακαταληπτον αυτου φυσιν περιεργαζεται. Οιδε γαρ κτισμα εαυτον εκεινου και ταλλα παντα, ως ειρηται, αυτον δε τον του παντος ποιητην, ακτιστον, αναρχον, ακαταληπτον, ανερμηνευτον, ανεξιχνιαστον, αει οντα και προοντα. Ου γαρ ην χρονος ποτε, οτε ουκ ην ο Θεος, - τους γαρ αιωνας αυτος εποιησε και προ πασης αρχης αυτος ην, ως μητε αρχην περι αυτον εννοεισθαι μητε τελος ευρισκεσθαι - αλλ᾽ ην μεν αναρχος, εστι δε των ολων αρχη και εσται αϊδιως εις απειρους και ατελευτητους αιωνας ο απροσιτος, ο αορατος, ο ανεκδιηγητος, ο αφραστος, ο πασιν ακατανοητος τοις υπ᾽ αυτου γενομενοις, ος και ηγνοηθη ημιν περι πολλους προτερον θεους πλανωμενοις και λατρευουσι τη κτισει και προσκυνουσιν ειδωλοις, γηΐνοις ουσιν ετι και ταπεινοις, ος και κατελεησας ημων την αγνοιαν, τοσουτον

συγκατεβη τη ασθενεια ημων, οσον ινα γνωμεν οτι εστι Θεος τελεια Τριας, εν Πατρι και Υιω και Αγιω Πνευματι ευσεβως οφειλουσι προσκυνεισθαι. (37) Οποια δε εστι τη ουσια, η ποδαπη τη ιδεα, η που, η ποση τω μεγεθει, η πως τη συνουσια η τη ενωσει, ου μονον ουκ ανθρωποις εννοησαι γεγονε ποτε, αλλ᾽ ουδε ταις ανω δυναμεσι καταληπτον εξεγενετο το της υπερουσιου φυσεως ακαταληπτον.

Και μη μοι τας απο της θειας Γραφης λεγειν επιχειρησης θεολογιας· προς γαρ τας βλασφημους εκειναι των αιρετικων αντιθεσεις προς των θεολογων ερρεθησαν. Αλλ᾽ εκεινο εννοει μοι, οτι απροσιτος ουσα η θεια φυσις και ακατανοητος δηλονοτι, το δε ακατανοητον παντη και αφραστον· αυτο γαρ πολλακις, ο κατανοουμεν του ειπειν, εκφρασαι ολως ουκ εφικνουμεθα. Τον ουν αορατον και ακατανοητον και τουτο παρα πασης μαρτυρουμενον της θεοπνευστου Γραφης τις ανθρωπων η αγγελων ερμηνευσαι ισχυσει; Ουδεις ουδαμως· ου γαρ δυναται ποτε το μηδεν ον υπο ανθρωπινης εννοιας εννοηθηναι και ενσημανθηναι ονοματι. Παριστησι δε πασα θεια Γραφη δια πασων των περι Θεου λεγομενων εννοιων και λεξεων οτι εστιν, ουχ οιος δε εστι, προσμαρτυρουσα μονον αυτω το αει ειναι και το ο ων, Θεος ο αει ων, τρισυποστατος, παντοδυναμος, παντοκρατωρ, παντεποπτης, κτιστης και δημιουργος των απαντων, ανενδεης, υπερφυης, τοσουτον παρ᾽ ημων γινωσκομενος, οσον τις πελαγος αοριστον υδατων θαλασσης, εν νυκτι παρα των αιγιαλον ισταμενος και λαμπαδα φαινουσαν κρατων, καθορα. Του γαρ ολου των απειρων εκεινων θαλασσων ποσον οιει οραν τον τοιουτον; Παντως μικρον η ουδεν. Πλην ομως ακριβως βλεπει το υδωρ οποιον και απλανως, ει και μη εφικνειται ειπειν ποταπον. Και οιδε μεν οτι θαλασσα το ορωμενον και οτι πελαγος αχανες και οτι θεαθηναι ολον υπ᾽ αυτου των ουκ ενδεχομενων εστι· το δε ολον, ει και μη ορα, αλλα δοκει πως καθοραν απο του μερους και το απειρον των υδατων τεκμαιρεσθαι.

(38) Ει δοκει δε, και παραδειγματι αμυδρω τω σκοπω του λογου χρησομεθα. Εαν ουν ανθρωπος τις πηρος τας οψεις μη θεασαμενος ποτε πηγην υδατος ευρεθη, η τουτο αυτο το υδωρ οποιον εστι μη ειδως, ην δε απειρος τουτου και αγευστος· αυτος δε εξηγου τουτω τα περι της φυσεως των υδατων και οτι, φησι, καλον το υδωρ, λιμνας και φρεατα και θαλασσας ποταμων υποτιθεμενος· ο δε ηρετο μαθειν την φυσιν, την ιδεαν, την ποιοτητα, αυτην αυτου την ποσοτητα και πως κινειται και ποθεν την αρχην εχει και πως δια παντος εκχειται και ουκ εκλειπει. Τι προς ταυτα αν τω πυνθανομενω σου απεκριθης; Εγωγε ουν οιμαι, καν ει λιαν διαβατικωτατος ησθα και θεωρητικωτατος την διανοιαν, ουδαμως

παραστησαι τω λογω ισχυσας την τουτου αρχην και ουσιαν και κινησιν, ουδ᾽ οποιον εστι τη ποσοτητι και ποιοτητι διδαξαι τον απειρως περι την μεθεξιν και θεωριαν εχοντα του τοιουτου καν ποσως ηδυνηθης. Ει δε περι ρεουσης και ορωμενης και κρατουμενης ουσιας ουτως ουκ εφικνουμεθα τι ειπειν η διερμηνευσαι τω λογω τοις πυνθανομενοις ημων, τις εστιν η φυσις αυτης και ποθεν η εκ ποιων ειδων την συστασιν εχει, πως αν τις των αγγελων η των απαντων αγιων τους αγνοουντας τα περι Θεου και τα κατ᾽ αυτον διδαξαι, οιος εστιν ο το παν ουσιωσας και τινα τα της ουσιας και δοξης αυτου, ισχυσει καν ολως ποτε; Ουδεις αν ουδαμως. Ο δε γε ιδειν καν ποσως αξιωθεις τον Θεον εν τη απροσιτω δοξη του απειρου και θειου φωτος αυτου τω τροπω ω προειρηκαμεν, διδασκαλιας ετερου ου δεηθησεται· εχει γαρ αυτον ολον εν εαυτω μενοντα και κινουμενον και λαλουντα και μυσταγωγουντα αυτον τα κεκρυμμενα τουτου μυστηρια κατα το υπ᾽ αυτου ειρημενον οσιωτατον λογιον· “Το μυστηριον μου, φησιν, εμοι και τοις εμοις”.

Αλλως δε θεασασθαι τουτον αμηχανον ει μη δια της (39) των εντολων αυτου ακριβους φυλακης, μη παραφθειρομενης δηλονοτι τη αμελεια και καταφρονησει της εργασιας αυτων εν μηδενι μηδαμως, αλλα διατηρουμενης και εργαζομενης εμμελως και σπουδαιως. Τοιγαρουν “και οσοι τω κανονι τουτω στοιχησουσιν” “ου μακραν ευρεθησονται της βασιλειας των ουρανων” αλλα κατα αναλογιαν της σπουδης και της μετα προθυμιας και εν χαρα εργασιας αυτων, η συντομωτερον η βραδυτερον, πλειον η ελαττον, τον μισθον της θεοπτιας κομισονται και κοινωνοι θειας γενησονται φυσεως και θεοι και θεσει και υιοι Θεου χρηματισουσιν εν Χριστω Ιησου τω Κυριω ημων, ω η δοξα και το κρατος συν τω Πατρι και τω παναγιω Πνευματι, νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΡΙΤΟΣ (40)

Και οτι, ει τι ο Πατηρ, τουτο και ο Υιος, και ει τι ο Υιος, τουτο και το Πνευμα το Αγιον, και οτι εν ταυτα πνευμα ομοτιμον, ομοουσιον και ομοθρονον.

Αει μεν ο Θεος υμνουμενος τε και παρ᾽ ημων δοξαζομενος ο αναρχος Πατηρ, ο συναναρχος Υιος του Πατρος, το συναΐδιον και ομοουσιον του Πατρος και του Υιου παναγιον Πνευμα, η μια ταυτα φυσις και δοξα και συμφυΐα, η ομοουσιος Τριας, η μια θεοτης, η

ομοτιμος ουσια και τρισυποστατος, η των ολων αρχη και υποστατικη και δημιουργος δυναμις, η ομοθρονος, η ομοδοξος, η μια εξουσια και παντοκρατορικη κυριοτης και βασιλεια, εις Θεος και εστι και λεγεται, ος ποτε μεν μονας θεωρουμενος τε και πιστευομενος μοναδικως παρ᾽ ημων και λατρευεται, ποτε δε τριας ομολογουμενος τριαδικως ανυμνειται εν διηρημεναις ταις υποστασεσιν, ως παρ᾽ αυτου του ενος της τρισυποστατου θεοτητος Κυριου ημων Ιησου Χριστου μεμυσταγωγημεθα, βαπτιζειν προτρεπομενου εις ονομα Πατρος και Υιου και Αγιου Πνευματος και παλιν ουτω λεγοντος· "Ο Πατηρ μου μειζων μου εστιν" ετερον εαυτον παρα τον Πατερα δεικνυντος, και "Εγω απ᾽ εμαυτου ποιω ουδεν" και παλιν· "᾽Ερωτησω τον Πατερα και αλλον παρακλητον πεμψει υμιν το Πνευμα (41) της αληθειας ο παρα του Πατρος εκπορευεται", αλλον παλιν παρακλητον ονομαζων το Πνευμα.

Εντευθεν ουν ημιν η χαρις εννοειν διδωσι το εν κατα παντα της τρισυποστατου και ομοουσιου θεοτητος τε και βασιλειας και το ταυτον και ωσαυτως ον των αυτης υποστασεων της αϊδιου δοξης και αχωριστου ενοτητος, ως ειδεναι ολον εκεισε ειναι τον Πατερα μετα του Πνευματος, ενθα ολος οΥιος και Θεος ονομαζεται, και ολον εκεισε ειναι τον Υιον δια του Πνευματος εν οις ολος ο Θεος και Πατηρ ανυμνειται, και ολον εκεισε ειναι το Πνευμα το Αγιον, ενθα ολος ο Πατηρ τω Υιω συνομολογειται και συνδοξαζεται. Ουτω δε μυσταγωγηθεντες παρα του Πνευματος ταυτα ουτως εχειν ομοουσιως και ομοτιμως τα προσωπα, ειτ᾽ ουν ασυγχυτους ειναι τας υποστασεις αυτων και αδιαιρετους αμα εν τη μια τουτων και θεια των ολων υποστατικη φυσει τε και αιτια, οποταν προς τον Πατερα και Θεον αναγωμεθα τω συναναφεροντι Πνευματι δια του Λογου και τας χειρας εκτεινωμεν προς αυτον και τα ομματα, "Πατερ ημων" λεγομεν "ο εν τοις ουρανοις". Οπηνικα δε τω μονογενει του Πατρος Υιω εν τω συνετιζοντι Πνευματι προσερχομεθα τας ευχας αποδουναι, "Ο μονογενης Υιος" λεγομεν "ο συναΐδιος Λογος του Θεου και Πατρος, ο μονος εκ μονου, ο εκ Θεου Θεος, ο αναρχος εξ αναρχου, ο εξ αϊδιου αΐδιος, ο εξ αιωνιου αιωνιος, το εκ του φωτος φως, η εκ της ζωης ζωη, ο εκ του απροσιτου απροσιτος, ο ακαταληπτος εξ ακαταληπτου, ο αφραστος εξ αφραστου, ο αναλλοιωτος εξ αναλλοιωτου, ο ακατανοητος εξ ακατανοητου, ιλασθητι ταις αμαρτιαις ημων". Ουτω δε και το Πνευμα το Αγιον επικαλουμενοι λεγομεν· "Το Πνευμα το Αγιον το εκ του Πατρος αφραστως εκπορευομενον και δι᾽ Υιου ημιν επιφοιτων τοις πιστοις, Πνευμα ζωης και συνεσεως, Πνευμα αγιωσυνης (42) και τελειοτητος, Πνευμα το αγαθον, το σοφον, το φιλανθρωπον, το ηδυ, το ενδοξον, το τρεφον ομου και ποτιζον, το

ελεουν, το φωτιζον, το δυναμουν, Πνευμα θειον υπομονης, Πνευμα χαρας μεταδοτικον, ευφροσυνης, σωφροσυνης, σοφιας, γνωσεως, πραοτητος, αμνησικακιας, αμεριμνιας των κατω, θεωριας των ανω, διωκτηριον ακηδιας, αμελειας απελατηριον, περιεργιας και πονηριας φυγαδευτηριον, Πνευμα μυστηριων δηλωτικον, αρραβων ουρανων βασιλειας, προφητειας πηγη, διδασκαλιας κρατηρ, αμαρτιας αναιρετικον, μετανοιας θυρα, την εισοδον τοις αγωνιζομενοις υποδεικνυον οια δη θυρωρος, Πνευμα αγαπης, ειρηνης, πιστεως, εγκρατειας, Πνευμα ποθου και ποθον εμποιουν, ελθε και ενσκηνωσον και μεινον εν ημιν αχωριστως, αδιαιρετως, αγιαζον και μεταποιουν και φωτιζον ημων τας καρδιας, ως ομοουσιον και ομοτιμον τω Υιω και τω Πατρι και ως θεους τους υποδεχομενους σε εργαζομενον και πασαν μεν αμαρτιαν εξαφανιζον, πασαν δε αρετην συνεισφερον τη εισοδω σου, ουκ εξωθεν ταυτα συνεπαγομενον, αλλ᾽ αυτο εκεινο υπαρχον παν οτιουν και εστιν αγαθον· εν οις γαρ εγκατοικησεις, εχουσιν ουσιωδως εν εαυτοις το παν αγαθον".

Τοιγαρουν και ουχ ως διαιρουντες το ατμητον της ολικης εναδος, τρισι θεοις και ουχ ενι τον υμνον προσφερομεν, αλλ᾽ ως εν τω Πατρι τον Υιον και το Πνευμα, εν δε τω Υιω το Πνευμα και τον Πατερα, εν δε τω Πνευματι τον Πατερα προσκυνουντες και τον Υιον· α και μιαν φυσιν δοξαζομεν μιας τρισυποτατου θεοτητος, ομοουσιον, ομοδυναμον, αυτοδυναμον, παντοδυναμον, αυτοθελητον, συναΐδιον, συναναρχον, υπερουσιον, ασυγχυτον τε και αδιαιρετον. Ου γαρ αλλο και αλλο και αλλο ετερας και ετερας φυσεως, την μη τεμνομενην εναδα τε και θεοτητα διαιρουντες, φρονουμεν, εις εκφυλους αλλοτριοτητας ασυνετως εκκλινοντες, αλλ᾽ ενα ταυτα Θεον αδιαιρετως ταις υποστασεσι διαιρουμενον και ασυγχυτως (43) τη ενοτητι της μιας ουσιας ενουμενον εγνωμεν, ολον εν ταις υποστασεσιν ενιζομενον και ολον εν τη υπερουσιω εναδι τρισσουμενον· τον αυτον τρια τοις προσωποις και εν τη ενοτητι της ουσιας ειτε φυσεως χρη λεγειν.

Ουτω γαρ και ο μονογενης αυτος Υιος του Πατρος το κατα παντα ομοτιμον και ομοουσιον και ομοθρονον εαυτου μεθ᾽ αμα των ομοουσιων Πατρος και Πνευματος πασιν ημιν διετρανωσεν ουτως ειπων· "Εγω και ο Πατηρ εν εσμεν". Και παλιν ετερωθι περι του Πνευματος, το εκ της ουσιας εκεινης απαραλλακτως ειναι δηλων, ουτω φησι· "Το Πνευμα της αληθειας, ο παρα του Πατρος εκπορευεται". Ως γαρ εξ οφθαλμου, ητοι πηγης υδατος, υδωρ ο ποταμος εκπορευεται, ουτως εκ Θεου του Πατρος Θεος εκπορευεται το Πνευμα, διο και φησι· "Πνευμα ο Θεος και τους προσκυνουντας αυτον εν πνευματι και αληθεια δει προσκυνειν". Ει ουν ο Πατηρ πνευμα εστι, και ο εξ αυτου γεννηθεις Υιος πνευμα

δηλονοτι εστι· και τουτο δηλων ο Παυλος ελεγε· “Το δε πνευμα ο Κυριος εστιν”. Ει γαρ και σαρκα ανελαβεν, αλλα και ταυτην θεωσας πνευματικην απειργασατο. Πνευμα το Πνευμα το Αγιον, οτι εκ του Πατρος εκπορευεται και δια του Υιου διδοται τοις αναξιοις ημιν, ουχ ως μη θελον πεμπομενον η διανεμομενον, αλλ᾽ ως δι᾽ ενος της Τριαδος, αυτου του Υιου, τα τω Πατρι δοκουντα ως οικεια θεληματα εκπληρουν. Τη γαρ φυσει και τη ουσια και τη θελησει αμεριστος η Αγια Τριας, ταις δε υποστασεσι προσωπικως ονομαζεται Πατηρ, Υιος και Αγιον Πνευμα, εις ων ταυτα Θεος, ονομα δε αυτου Τριας, ος υπερανω παντος ονοματος ονομαζομενου και λογου και ρηματος ων υπερκειται και πασης διανοιας καταληψιν υπερεκπιπτει, μηδεν ων.

Αλλα συνες εντευθεν πως εν τα τρια η αγια λεγει Γραφη. (44) Καλον γαρ παλιν τα αυτα εν τοις αυτοις αναλαβειν και ειπειν, επειδη και το εντρυφαν τοις τοιουτοις αει ηδονην εμποιει τω τα τοιαυτα θεοπρεπως ειδοτι τρυφαν και τας ψυχικας αισθησεις αυτου ο λογος θειος καθαγιαζει. “Πνευμα” φησιν “ο Θεος”, τουτο δε και ο Υιος, ωσπερ ειρηται. Ει ουν “ο Θεος πνευμα εστι” και το “πνευμα ο Κυριος” και ο Κυριος πνευμα παρα της θειας καλειται Γραφης, εν πνευμα εστιν εν τρισι προσωποις ειτ᾽ ουν υποστασεσι γνωριζομενον ο Θεος (καθως εφη τουτο παραδηλων ο Υιος “εν”), ισοδυναμον, ομοθρονον, ομοφυες, ομοουσιον. Ταυτα δια τουτο ουτως ειρηται πνευμα εν, ινα μηδεμιαν ανισοτητα υπεροχης η υφεσεως υπολαβης εν τοις τρισι της Τριαδος προσωποις, μητε μην ολως καθ᾽ οιονδηποτε τροπον εν αυτοις χωρισμον· ου γαρ δια τουτο, αλλ᾽ οπως δια μονων των ονοματων τα προσωπα, αυτας δη τας υποστασεις, εκδιδαχθης, ειρηνται. Ουτω ταυτα μαθων και ουτω καλως τα περι Θεου μυσταγωγηθεις, μηδεν περαιτερω πολυπραγμονων εκζητησης, πιστει δε μονη ταυτα παραδεξαμενος μεχρι τουτου στηθι, ακαταληπτα παντη τα υπερ ταυτα και πληροφορουμενος και ομολογων.

Ινα δε ειδης και τα της θειας φυσεως ιδια, πως ο Θεος και τα περι Θεον και τα απο Θεου και τα εν τω Θεω παντα εν φως εστιν, εν εκαστη των υποστασεων προσκυνουμενον και εν πασι τοις ιδιωμασιν αυτου και χαρισμασι καθορωμενον, και ουτω σε ταυτα μυσταγωγησομεν. “Ο Θεος φως εστι” και φως απειρον τε και ακαταληπτον· τα γαρ περι αυτον φως εισιν ενουμενα τε και διαιρουμενα τοις προσωποις αδιαιρετως και - ινα καθ᾽ εν σοι τα αδιαιρεται διαιρων ειπω - ο Πατηρ φως εστιν, ο Υιος φως εστι, το Πνευμα το Αγιον φως· εν ταυτα φως απλουν, (45) ασυνθετον, αχρονον, συναΐδιον, ομοτιμον και ομοδοξον. Προς τουτοις και τα εξ αυτου παντα φως εισιν ως εκ φωτος ημιν χορηγουμενα· η ζωη φως, η αθανασια φως, η πηγη της ζωης φως, το υδωρ το ζων

φως, η αγαπη, η ειρηνη, η αληθεια, η θυρα της βασιλειας των ουρανων, αυτη φως η βασιλεια των ουρανων· ο νυμφων φως, η παστας, ο παραδεισος, η του παραδεισου τρυφη, η γη των πραεων, οι στεφανοι της ζωης, αυτα τα των αγιων ενδυματα φως· ο Χριστος ο Ιησους, ο σωτηρ και βασιλευς του παντος, φως· ο αρτος της αχραντου σαρκος αυτου φως, το ποτηριον του τιμιου αυτου αιματος φως, η αναστασις αυτου φως, το προσωπον αυτου φως· η χειρ, ο δακτυλος, το στομα αυτου φως, οι οφθαλμοι αυτου φως· ο Κυριος φως, η φωνη αυτου ως εκ φωτος φως, ο Παρακλητος φως· ο μαργαριτης, ο κοκκος του σιναπεως, η αμπελος η αληθινη, η ζυμη, η ελπις, η πιστις φως.

Ταυτα τοιγαρουν και ετερα τουτων, οσα αν δια προφητων και αποστολων ακουεις λεγομενα περι της ανεκφραστου και υπερουσιου θεοτητος, αυτην ουσιωδως τα παντα ειναι μοι νοει την μιαν υπεραρχιον αρχην, την εν μοναδι τριαδικου προσκυνουμενην φωτος. Εις γαρ Θεος εν Πατρι και Υιω και Αγιω Πνευματι, φως ων απροσιτον τε και προαιωνιον, ο και πολυωνυμον υπαρχον καλειται παντα τα ειρημενα και τουτων ετερα πλειονα· και ου μονον ταυτα καλειται, αλλα και ενεργει, ως παρα των εξ αυτης της πειρας διδαχθεντων και τη θεωρια πιστωθεντων και βεβαιωθεντων περι των προσοντων καλων τω υπεραγαθω Θεω εμαθον. Και ινα προς τοις ειρημενοις και ετερα σοι φωτα Θεου παραδηλωσω τινα, η αγαθοτης αυτου φως, το ελεος αυτου, η ευσπλαγχνια, ο ασπασμος αυτου φως, (46) η χρηστοτης αυτου φως, η ραβδος, η βακτηρια και η παρακλησις αυτου φως.

Ει δε και εν ημιν τα πλειονα τουτων η και παντα προσειναι λεγονται, αλλ᾽ ημιν μεν ως ανθρωποις, εκεινω δε ταυτα προσεστιν ως Θεω. Και ινα μη κατοκνησω καθ᾽ εν σοι ταυτα παλιν ειπειν, Πατηρ ονομαζεται ο Θεος, πατερες καλουνται και των ανθρωπων οι πλειονες· Υιος Θεου ο Χριστος και Θεος, υιοι παλιν ανθρωπων ημεις· Πνευμα Θεου το παναγιον Πνευμα, πνευματα λεγονται και ημων αι ψυχαι· ζωη ο Θεος, ζην λεγομεθα και ημεις· αγαπη ο Θεος, αγαπην εχουσιν εις αλληλους και οι λιαν αμαρτωλοι. Τι ουν; Την των ανθρωπων αγαπην καλεσεις Θεον; Απαγε της βλασφημιας! Αλλ᾽ ειρηνην την εις αλληλους εν τω μη διαμαχεσθαι η αμφιβαλλειν περι τινος, τουτο ειποις ειναι “ειρηνην την υπερεχουσαν παντα νουν”; Ουμενουν. Αλλα αληθειαν Θεου το μη ειπειν σε λογον ψευδη προς τινα; Ουδαμως. Ωσπερ γαρ λογοι μεν ανθρωπων ρευστοι και διακενης, ο δε του Θεου Λογος ζων τε εστι και ενυποστατος και ενεργης, Θεος αληθης, ουτω δη και η αληθεια, ο Θεος, υπερ εννοιαν και υπερ λογον ανθρωπων εστιν· ατρεπτος, αρρευστος, ενυποστατος τε υπαρχει και ζων. Ουτω τοιγαρουν ουτε το υδωρ το παρ᾽ ημιν ως το υδωρ εκεινο το ζων, ουτε ο αρτος ο

παρ᾽ ημιν ως εκεινος ο αρτος εστιν, αλλα καθαπερ ανωθεν ειρηται, απαντα φως εκεινα και φως εν ο Θεος, ου μετασχων τις τη μετοχη εκεινου μετοχος αμφοιν γινεται παντων ων ειπομεν αγαθων. Γινεται δε και πραος και ταπεινος· ταυτα δε παλιν φως συν τοις ειρημενοις εισι, μαλλον δε συν τω φωτι εχει και ταυτα ο εχων εκεινο το φως.

Αλλα γαρ συναμα τουτοις και εγρηγορσις λεγεται ο Θεος, ως διεγειρων προς τα καλα την ψυχην του ανθρωπου εφ᾽ ην κατοικει, (47) ος αυτη γινεται παν αγαθον· και ουχ υστερειται, ενοικον εχουσα τον Θεον η τοιαυτη, παντος αγαθου, αλλ᾽ εμπιπλαται και περισσευει αει εν πασι τοις απορρητοις εκεινοις αγαθοις του Θεου, συνδιαιτωμενη και συνευφραινομενη ταις ταξεσι των ουρανιων δυναμεων, ων γενοιτο και παντας ημας επιτυχειν και εν απολαυσει τουτων πλουσια γενεσθαι, χαριτι και φιλανθρωπια του Κυριου ημων Ιησου Χριστου, ω η δοξα και το κρατος συν τω Πατρι και τω Αγιω Πνευματι, νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΒΙΒΛΟΣ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ

ΛΟΓΟΣ Α΄. (49)

Κεφαλαια του λογου.

α΄. Μερικη τις φυσιολογια περι της του κοσμου κτισεως και της πλασεως του Αδαμ.

β΄. Περι της παραβασεως και της εξοριας του Αδαμ.

γ΄. Περι της του Λογου σαρκωσεως και κατα τινα τροπον δι᾽ ημας εσαρκωθη.

δ΄. Πως αυθις η κτισις μελλει ανακαινισθηναι και γενεσθαι καινους ουρανους και καινην γην κατα τον θειον Αποστολον.

ε΄. Οποια εσται η εσχατη λαμπροτης της κτισεως· εν ω και περι αγγελων και περι ψυχης.

στ΄. Πως ενουνται τω Χριστω και Θεω και εν γινονται μετ᾽ αυτου παντες οι αγιοι.

ζ΄. Πως δει πληρωθηναι τον ανω κοσμον και οποιος τις εστι και κατα τινα τροπον πληρωθησεται.

η΄. Οτι ει μη παντες οι προωρισμενοι κατα γενεας και γενεας τεχθησονται εως εσχατης ημερας και πληρωθησονται, ο ανω κοσμος ου πληρωθησεται.

θ΄. Εις τον ρητον του Ευαγγελιου· “Ωμοιωθη η βασιλεια των ουρανων βασιλει”. Και τις εστιν ο γαμος ο μυστικος του Θεου.

ι΄. Οτι και παντες οι αγιοι τον Λογον του Θεου εν εαυτοις συλλαμβανουσι τη Θεοτοκω παραπλησιως και γεννωσιν αυτον και γενναται εν αυτοις και γεννωνται υπ᾽ αυτου· και πως υιοι και αδελφοι και μητερες αυτου χρηματιζουσιν.

ια΄. Εις το ρητον του Ευαγγελιου· “Και απεστειλε τους δουλους αυτου καλεσαι τους κεκλημενους εις τους γαμους και ουκ ηθελον ελθειν”.

ιβ΄. (50) Οτι ου χρη προ της εργασιας των εντολων και της εις αρετην προκοπης τε και τελειωσεως τα κεκρυμμενα μυστηρια της βασιλειας των ουρανων ερευναν των αμυητων τινα· και οτι εν τη δευτερα του Κυριου ελευσει παντες αλληλους γνωριζουσιν οι αγιοι.

Α μεν ουν απολογησασθαι και ειπειν εδει προς τους αντιδιατιθεμενους ημιν και τας πικρας γλωσσαλγιας αυτων αις το προσπεσον απαν ομου κατασυρεται, καν ει τι των τιμιωτερων εστιν, ικανως εχει και ως ο Λογος τον λογον ευωδωσεν, ινα μη εξ ημων η τα της ευδρομιας του λογου και των ευστοχων βολιδων αυτου, αλλ᾽ η ανωθεν και απο της του Πνευματος συμμαχιας, παρ᾽ ου πασιν ευοδουται το κατορθουμενον. Χρεων δε αρτι της προς εκεινουτς ληξαντας στασεως ιδειν και κατασκοπησαι και σκεψασθαι τινα τα υπο Θεου χαρισθεντα ημιν, Παυλω τω θειω πειθομενους, τις ο πλουτος της προς ημας αυτου αγαθοτητος, ον ημιν απ᾽ αρχης εχαρισατο κτισεως, τις η πλασις ημων και πως παρεβημεν την δοθεισαν ανωθεν εντοληη και των αθανατων εκεινων αγαθων εξεπεσομεν, τις δε ο νυν βιος και τις ο κοσμος ουτος υφ᾽ ον και μεθ᾽ ον το παν οραται κινουμενον, και τινα τα μετα ταυτα διαδεξομενα τους προσκυνητας της Τριαδος ημας. Αρξομαι δε εντευθεν, αρχην του λογου ποιουμενος τον Θεον.

α΄. Μερικη τις φυσιολογια περι της του κοσμου κτισεως και της πλασεως του Αδαμ. (50)

Ο Θεος ουχι τον παραδεισον μονον, ως αν τινες οιονται, τοις πρωτοπλαστοις δεδωκεν εξ αυτης αρχης, (51) ουτε αφθαρτον μονον εκεινον εδημιουργησεν, αλλα πολλω μαλλον προ εκεινου την απασαν γην, ταυτην δη ην ημεις κατοικουμεν, και τα εν τη γη απαντα, ου μην αλλα και τον ουρανον και τα εν αυτω εν πεντε ημεραις παραγαγων, τη εκτη ημερα επλασε τον Αδαμ και πασης της ορωμενης κτισεως κυριον αυτον και βασιλεα κατεστησε. Και ουτε η Ευα παραχθεισα ην τοτε ουτε μην ο παραδεισος, αλλ᾽ ουτος ο κοσμος ωσπερ τις παραδεισος υπο του Θεου γεγονεν εις, αφθαροτος μεν, υλικος δε και αισθητος παραχθεις· τουτον, ως ειρηται, τω Αδαμ και τοις εξ αυτου εις απολαυσιν δεδωκεν. Αλλα μη φανη σοι τουτο παραδοξον, αναμεινον δε τον λογον και εξ

αυτης της θειας Γραφης αποδειξει τουτο σαφεστατα. Γεγραπται γαρ· “Εν αρχη εποιησεν ο Θεος τον ουρανον και την γην· η δε γη ην αορατος και ακατασκευαστος”. Καθεξης δε τα λοιπα απαντα εργα της του Θεου δημιουργιας ακριβως εξηγουμενος, μετα το ειπειν· “Και εγενετο εσπερα και εγενετο πρωΐ, ημερα πεμπτη”, επηγαγε· “Και ειπεν ο Θεος· ποιησωμεν ανθρωπον κατ᾽ εικονα ημετεραν και καθ᾽ ομοιωσιν και αρχετωσαν των ιχθυων της θαλασσης και των πετεινων του ουρανου και των κτηνων και πασης της γης και παντων των ερπετων των ερποντων επι της γης. Και εποιησεν ο Θεος τον ανθρωπον, κατ᾽ εικονα Θεου εποιησεν αυτον, αρσεν και θηλυ εποιησεν αυτους”. Αρσεν δε και θηλυ λεγει ουχ ως της Ευας ηδη γενομενης, αλλ᾽ ως εν τη του Αδαμ πλευρα ουσης και αυτω συνουσης· και τουτο μετα ταυτα σαφεστερον γνωσεσθε. “Και ευλογησεν αυτους ο Θεος λεγων· αυξανεσθε και πληθυνεσθε και πληρωσατε την γην και κατακυριευσατε αυτης και αρχετε των ιχθυων της θαλασσης και των πετεινων του ουρανου και παντων των κτηνων και πασης της γης και παντων των ερπετων των ερποντων επι της γης”.

(52) Ορας πως τουτον ολον τον κοσμον, ως ενα παραδεισον, τω ανθρωπω εξ αρχης δεδωκεν ο Θεος; Ποιαν γαρ αλλην γην λεγει, ει μη ταυτην εν η και νυν, ως ειρηται κατοικουμεν ημεις, ετεραν δε ουδαμως; Διο και επιφερων φησι· “Και ειπεν ο Θεος· Ιδου δεδωκα υμιν παντα χορτον σποριμον σπειρον σπερμα ο εστιν επανω της γης· και παν ξυλον ο εχει εν εαυτω καρπον σπερματος σποριμου υμιν εσται εις βρωσιν και πασι τοις θηριοις της γης και πασι τοις πετεινοις του ουρανου και παντι ερπετω ερποντι επι της γης”. Ειδες πως τα ορωμενα απαντα, τα τε εν τη και τα εν τη θαλασση, τω Αδαμ και ημιν τοις εξ αυτου δεδωκεν εις απολαυσιν και ουχι τον παραδεισον μονον αυτω εχαρισατο; Οσα γαρ τω Αδαμ ειπεν, ως προς παντας ημας ταυτα ελεγε, καθως και προς τους αποστολους υστερον ο αυτος δια του ζωντος Λογου εφη· “Α δε λεγω υμιν, πασι λεγω”, ως ειδως οτι εις απειρα πληθη και αναριθμητα εμελλε το γενος ημιν πληθυνθηναι επι της γης. Ει γαρ και παραβαντες την εντολην αυτου και βιουν και αποθνησκειν κατακριθεντες εις τοσουτον πληθος οι ανθρωποι εγενομεθα, εννοει μοι οσοι εμελλον ειναι οι απο κτισεως κοσμου γεννηθεντες, ει μη απεθανον, οποιαν δε ζωην και διαγωγην εχειν εν αφθαρτω κοσμω αφθαρτοι διατηρουμενοι και αθανατοι, αναμαρτητον δηλονοτι και αλυπον, αμεριμνον τε και αμοχθον διανυοντες βιον, οπως τε κατα προκοπην της φυλακης των εντολων του Θεου και της εργασιας των αγαθων εννοιων εις τελειοτεραν εμελλον αναγεσθαι κατα καιρον δοξαν τε και αλλοιωσιν, πλησιαζοντες τω Θεω και τας πηγαζουσαις αυγαις της θεοτητος, την μεν ψυχην λαμπροτεραν

εκαστου γινεσθαι, το δε αισθητον και υλωδς σωμα εις αυλον και πνευματικον υπερ αισθησιν πασαν μεταποιεισθαι τε και μεταβαλλεσθαι· οποση δε και η εκ της μετ᾽ αλληλων διαγωγης (53) ευφροσυνη και αγαλλιασις ημιν προσγινεσθαι εμελλεν, αρρητος παντως τω οντι και λογισμοις ανεπιβατος.

Αλλ᾽ επι το προκειμενον επανελθωμεν. Ωσπερ ουν χωραν μιαν η αγρον ενα, ινα τα αυτα παλιν ειπω, ουτω τον κοσμον απαντα τω Αδαμ, ως ειρηται, εχαρισατο. Ταυτα δε εν ταις εξ ημεραις συνετελεσεν ο Θεος· και ακουε της θειας Γραφης τουτο δηλουσης σαφεστατα. Μετα γαρ το ειπειν· "Και εποιησεν ο Θεος τον ανθρωπον, κατ᾽ εικονα Θεου εποιησεν αυτον· αρσεν και θηλυ εποιησεν αυτους και ευλογησεν αυτους" και τα λοιπα καθεξης, τοτε επηγαγεν ουτως ειπων· "Και ειδεν ο Θεος παντα οσα εποιησεν και ιδου καλα λιαν· και εγενετο εσπερα και εγενετο πρωΐ, ημερα εκτη· και συνετελεσεν ο Θεος εν τη ημερα τη εκτη τα εργα αυτου α εποιησε, και κατεπαυσεν ο Θεος εν τη ημερα τη εβδομη απο παντων των εργων αυτου ων ηρξατο ο Θεος ποιησαι". Ειτα βουλομενος διδαξαι ημας οπως εποιησε τον ανθρωπον ο Θεος και ποθεν, ανακεφαλαιωσαμενος τον λογον, ουτω πως παλιν φησιν· "Αυτη η βιβλος γενεσεως ουρανου τε και γης, οτε εγενετο"· και μετ᾽ ολιγα· "Και επλασεν ο Θεος τον ανθρωπον χουν απο της γης", οπερ χρη εννοειν ουτως· εποιησε δε ο Θεος τον ανθρωπον χουν λαβων απο της γης, "και ενεφυσησεν εις το προσωπον αυτου πνοην ζωης και εγενετο ο ανθρωπος εις ψυχην ζωσαν".

Τον ουν τροπον της δημιουργιας δηλον ποιησας ημιν, τοτε καθαπερ ανθρωπος τις βασιλευς η αρχων και πλουσιος την υπ᾽ αυτου δεσποζομενην χωραν και γην ουτε πολιν πασαν περιτειχισας μονον ποιει, ουτε οικον ενα περιφραξας οληνα αποτελει, αλλα εις πολλα την μιαν διαχωρισας, την μεν σποριμην ειναι εα, την δε εις αμπελωνα αφοριζει, ετεραν χερσον ειναι αφιησιν, εν ενι δε μερει και τοπω (54) τερπνω τε και περικαλλει τας κατασκηνωσεις ποιειται, ενθα και παλατια οικοδομει και οικους κατασκευαζει, λουτρα τε κτιζει και παραδεισους φυτευει και παντοιας εκεισε απολαυσεις επινοει και φραγμον εξωθεν τουτων απαντων περιτιθει, κλεις τε και πυλας ανοιγομενας και κλειομενας ποιει· ου μονον δε, αλλα και φυλακας, ει και μηδενα πτοειται, αποκαθιστα, ως αν το αυτου οικητηριον περιφανεστατον και ενηλλαγμενον η δια παντων και ινα τοις μεν αγνωμοσι φιλοις και πονηροις και αυτοις τοις προσκεκρουκοσι των υπο χειρα και δουλων, ει ποτε τινες τοιουτοι φανωσιν, αβατος εσται, τοις δε γνησιοις και πιστοις φιλοις και αυτοις τοις ευγνωμοσι δουλοις ακωλυτος η προς αυτον υπαρχη εισοδος τε και εξοδος· ουτω δη και ο Θεος τω πρωτοπλαστω εποιησε. Μετα γαρ το κτισαι παντα

εξ ουκ οντων και αυτον πλασαι τον ανθρωπον και καταπαυσαι αυτον τη εβδομη ημερα απο παντων των εργων αυτου ων ηρξατο ποιειν, τοτε εφυτευσε τον παραδεισον εν Εδεμ κατα ανατολας, ωσπερ τινα βασιλεια εν ενι μερει του κοσμου τουτον φυτευσας, και εθετο εκει τον ανθρωπον ον εποιησε.

Διατι ουν εν τη εβδομη ημερα ουκ εποιησε τον παραδεισον μελλοντα γενεσθαι, αλλα μετα την παραγωγην πασης αμα της κτισεως κατα ανατολας τουτον εφυτευσεν; Επειδη ο Θεος, ως προειδως τα παντα, ταξει και καταστασει ευκοσμω την κτισιν εδημιουργησε και τας μεν επτα ημερας εις τυπον των επτα αιωνων των υστερον μελλοντων διελθειν εταξε, τον δε παραδεισον εφυτευσε μετα ταυτα, ως του μελλοντος αιωνος οντα σημαντικον. Τινος ουν ενεκεν την ημεραν, ητις εστιν η ογδοη, ταις προλαβουσαις επτα ου συνηψε το Πνευμα το Αγιον; Επειδηπερ τω κυκλω τουτων των ημερων συναριθμεισθαι ταυτων ουχ ηρμοζεν, εν ω πρωτη και δευτερα καθεξης (55) αι επτα ανακυκλουσαι τας εβδομαδας αποτελουσι, πολλας εν τουτω τας πρωτας και τοσαυτας τας εβδομους απεργαζομενας ημερας, αλλ᾽ εξωθεν τουτων εκεινην ειναι εχρην ως αρχην η τελος μη εχουσαν. Ουδε γαρ νυν μεν ουκ εστι, μελλει δε γενεσθαι και αρχην ληψεσθαι· αλλα και ην προ των αιωνων και εστι νυν και εσται εις αιωνας αιωνων, αρχην δε λαβειν λεγεται, οτε παντως ελευσεται και ημιν εσχατως αποκαλυφθη ανεσπερος μια ημερα και ατελευτητος εν τω καθ᾽ημας γινομενη.

Ορα δε οτι ουδε γεγραπται· “Εποιησεν ο Θεος τον παραδεισον”, ουδε οτι “Ειπε· Γενηθητω, και εγενετο”, αλλ᾽ οτι “εφυτευσεν αυτον και εξανετειλεν ετι εκ της γης ο Θεος παν ξυλον ωραιον εις ορασιν και καλον εις βρωσιν”, καρπους παντοδαπεις και ποικιλους εχον μητε φθειρομενους καν ολως μητε εκλειποντας, αλλα νεαρους αει και μαλα δη το ηδυνον εχοντα και αφραστον την ηδονην τοις πρωτοπλαστοις και την τρυφην εμποιουντας. Επρεπε και γαρ τοις αφθαρτοις αυτων σωμασιν αφθαρτον και την τροφην επιχορηγεισθαι· οθεν και αμοχθος ην αυτων η διαγωγη και ακαματος η ζωη, εν μεσω δηλονοτι του παραδεισου, ον περιτειχισας οιονει πως ο τουτου δημιουργος εισοδον εθετο αυτοις δι᾽ ης εισησεσαν και εξησαν.

β΄. Περι της παραβασεως και της εξοριας του Αδαμ. (55)

Τοιγαρουν και επλασθη σωμα μεν εχων ο Αδαμ αφθαρτον, υλικον μεντοιγε και ολον ουπω πνευματικον, και ως βασιλευς αθανατος εν αφθαρτω κοσμω, ου λεγω μονω τω παραδεισω, αλλ᾽ εν παση τη υπ᾽ ουρανον, κατεστη υπο του δημιουργου Θεου. Επει

δε και νομον αυτοις δεδωκεν εντειλαμενος μη φαγειν εκ μονου του ξυλου εκεινου, (56) καταφρονησας δε ηπιστευσε τω πλαστουργω και δεσποτη ουτως ειποντι αυτω· “Η δ᾽ αν ημερα φαγησθε απ᾽ αυτου, θανατω αποθανεισθε“, πιστοτερον τον σκολιον ηγησαμενος οφιν ουτως ειποντα· “Ουχι θανατω αποθανεισθε, αλλ᾽ η δ᾽ αν ημερα φαγητε, εσεσθε ως θεοι γινωσκοντες καλον και πονηρον· και εφαγεν απ᾽ αυτου”, ευθυς εγυμνωθη της αφθαρτου καταστολης και δοξης και της φθορας γυμνοτητα ενεδυσατο. Ιδων ουν εαυτον γυμνον ο Αδαμ εκρυβη και φυλλα συκης ραψας περιεζωσατο, την ασχημοσυνην αυτου καλυψαι πειρωμενος. Οθεν και του Θεου ειποντος αυτω· “Αδαμ, που ει;”, “Της φωνης σου“ φησιν “ηκουσα και την γυμνωσιν μου κατανοησας, φοβηθεις εκρυβην”. Προς μετανοιαν δε αυτον εκκαλουμενος ο Θεος φησι προς αυτον· “Και τις ανηγγειλε σοι οτι γυμνος ει, ει μη απο του ξυλου ου ενετειλαμην σοι τουτου μονου μη φαγειν, απ᾽ αυτου εφαγες;”. Επει δε ειπειν εκεινος το ημαρτον ουκ ηθελησε, τουναντιον μαλλον μεν ουν και αιτιαν προσηψε τω παντα καλα λιαν πεποιηκοτι Θεω εν τω ειπειν· “Η γυνη ην δεδωκας μοι, αυτη εδωκε μοι και εφαγον”, κακεινη παλιν τω οφει την αιτιαν επεγραψατο και μετανοησαι και προσπεσειν τω Δεσποτη η συγχωρησιν εξαιτησασθαι ουδαμως ηβουληθησαν, τοτε αυτους, ωσπερ εκ παλατιων βασιλικων και οικων πανευπρεπων, αυτου δη λεγω του παραδεισου, εξωθει και εκβαλλει, ινα εν ταυτη τη γη ως εξοριστοι διατελωσι και υπεροριοι.

“Και ευθυς εταξε την φλογινην ρομφαιαν του φυλαττειν την εισοδον του ξυλου της ζωης “, ουχ ως εν αυτω μελλοντων παλιν τω αισθητω τε και υλικω παραδεισω μετα την ανακλησιν επαναγεσθαι· ουδε γαρ δια τουτο μεχρι του νυν ετηρηθη, (57) ουδε τουτου χαριν ου κατηρασατο αυτον ο Θεος, αλλα δια το τυπον αυτον επεχειν της μελλουσης ακαταλυτου ζωης και εικονα τυγχανειν της αϊδιου βασιλειας των ουρανων· ει γαρ μη τουτο ην, εκεινον εδει καταραθηναι μαλλον, ως εν αυτω και της παραβασεως γενομενης. Αλλα τουτο μεν ου ποιει, την δε λοιπην απασαν γην, επει, ως εφαμεν, αφθαρτος ην καθως και ο παραδεισος, παντα αυτοματως προσφερουσα, ιν μη κακειθεν εξερχομενος ο Αδαμ αμοχθον εχη και αυθις βιον, κοπων και ιδρωτων απηλλαγμενον, προκατηρασατο αυτην ουτως ειπων· “Επικαταρατος η γη εν τοις εργοις σου· εν λυπαις φαγη αυτην πασας τας ημερας της ζωης σου· ακανθας και τριβολους ανατελει σοι και φαγη τον χορτον του αγρου τον τοις θηριοις και τοις αλογοις ζωοις αφωρισμενον· εν ιδρωτι του προσωπου σου φαγη τον αρτον σου, εως του επιστρεψαι σε εις την γην εξ ης εληφθης, οτι γη ει και εις γην απελευση “.

Εικοτως ουν εδει τω εις φθοραν και θανατον κατενεχθεντι δια της παραβασεως ρευστην και φθαρτην ωσαυτως γην κατοικειν και τοιαυτης αξιως μετεχειν τροφης. Επειδη γαρ η αφθονος τρυφη, η αφθαρτος και ακαματος διαγωγη, εις ληθην των παρα Θεου γεγονοτων αγαθων και εις καταφρονησιν αυτον της δοθεισης ηγαγεν εντολης, εν κοπω κατεδικασθη δικαιως και ιδρωτι την γην εργαζεσθαι και ουτω κατ᾽ ολιγον εξ αυτης ως υπο οικονομου τινος κομιζεσθαι τας τροφας. Ειδες πως καταραθεισα η γη προτερον και της προτερας αυτοματου βλαστησεως στερηθεισα, ουτως τον παραβατην εδεξατο; Ου χαριν και διατι; Ινα εργαζομενη μεν παρ᾽ αυτου εν ιδρωτι και κοπω παρεχη τα εξ αυτης συμμετρως φυομενα εις αυταρκη χρειαν αυτω, μη εργαζομενη δε μενη ακαρπος, ακανθας και τριβολους μονον προσφερουσα. Τοιγαρουν και (58) εξελθοντα του παραδεισου αυτον πασα η κτισις, η υπο Θεου παραχθεισα εκ του μη οντος, θεασαμενη, ουκετι υποταγηναι τω παραβαντι εβουλετο· ο ηλιος λαμψαι ουκ ηθελεν, η σεληνη φαναι ουκ εφερε, τα αστρα οφθηναι τουτω ουχ ειλοντο, αι πηγαι βρυειν ουκ εμελλον· ουκ εβουλοντο ρεειν οι ποταμοι, εφ᾽ εαυτον εμελετα ο αηρ συσταληναι και μη δουναι τω προσκεκρουκοτι αναπνοην· τα θηρια και παντα τα ζωα της γης, γυμνωθεντα τουτον της πρωην θεασαμενα δοξης, καταφρονησαντα αυτου, ετραχυνθησαν απαντα ευθυς κατ᾽ αυτου· ο ουρανος καταπεσειν δικαιως επ᾽ αυτον οιονει πως κεκινητο και η γη επι του νωτου φερειν τουτον ουκ εστεγε.

Τι ουν; Ο δημιουργησας τα παντα και πλασας τουτον Θεος, παραβηναι μελλοντα προ καταβολης κοσμου γινωσκων την εντολην τον Αδαμ και την εκ παλιγγενεσιας αυτου ζωην και αναπλασιν δια της ενσαρκου γεννησεως του μονογενους αυτου Υιου και Θεου προορισας, τι ποιει; Συγκρατει παντα τη οικεια δυναμει και ευσπλαγχνια και αγαθοτητι, αναστελλει την ορμην των κτισματων απαντων, ευθυς και τουτω τα παντα ωσαυτως καθυποταττει, ινα τω δι᾽ ου γεγονεν ανθρωπω δυλευσασα, φθαρτω φθαρτη γεγονυια, οτε παλιν εκεινος ανακαινισθη και πνευματικος, αφθαρτος και αθανατος γενηται, τοτε και αυτην ελευθερωθεισα της δουλειας η κτισις η υπο του Θεου τω προσκεκρουκοτι υποταγεισα και αυτω εκδουλευσασα συνανακαινισθη αυτω και αφθαρτωθη και πνευματικη ολη γενηται· τουτο γαρ προ καταβολης κοσμου ο πολυευσπλαχνος Θεος και Κυριος προωρισατο.

Αλλα τουτων ουτω σοφως εκ Θεου γεγονοτων, του παραδεισου εκβληθεις ο Αδαμ ετεκνωσεν, εβιωσε και απεθανεν· ουτω δε ομοιως και οι εξ αυτου. Τοινυν και νεαραν την μνημην εχοντες οι τοτε ανθρωποι της εκπτωσεως, (59) υπο του Αδαμ και της Ευας ταυτην εκδιδασκομενοι, εσεβοντο τον Θεον και ως δεσποτην

ετιμων αυτον. Δια δη τουτο και ο Αβελ συν τω Καϊν θυσιας εκ των υπαρχοντων αυτοις αυτω προσεφερον· οθεν και επι μεν του Αβελ τη προσφορα και θυσια προσεσχηκεναι τον Θεον γεγραπται, επι δε του Καϊν ουκετι· και τουτο γνοντα τον Καϊν λυπηθηναι λεγεται εως θανατου και εντευθεν προς φθονον και φονον του αδελφου προχωρησαι. Αλλ᾽ Ενωχ μεν μετα ταυτα ευαρεστησας Θεω υπ᾽ αυτου μετετεθη, Ηλιας δε εν αρματι ανεληφθη πυρος, του Θεου δεικνυντος εκ τουτων οτι, ει μετα την αποφασιν την κατα του Αδαμ και του σπερματος αυτου εξενεχθεισαν, ει μετα το εξοριστον αυτον παρ᾽ αυτου γενεσθαι τους ευαρεστησαντας αυτου υιους ουτως τη μεταθεσει και μακροζωΐα ετιμησε και της φθορας, ητοι της εις γην αποστροφης και της εν τω αδη καταβασεως, αυτους ηλευθερωσεν υστερον τεθνηξεσθαι η, αληθεστερον ειπειν, αλλαγησεσθαι μελλοντας, ποσης αν αυτον εκεινον, ει μη παρεβη την εντολην, η και μετα το παραβηναι ει μετενοησε, δοξης και τιμης και συμπαθειας ηξιωσεν ενδον εασας ειναι του παραδεισου αυτον;

Ουτως ουν επι χρονους τα περι Θεου κατα διαδοχην διδασκομενοι υπ᾽ αλληλων τον ποιητην αυτων οι παλαιοι επεγινωσκον. Υστερον δε πληθυνθεντων των ανθρωπων και την εαυτων διανοιαν εκ νεοτητος επι τα πονηρα εκδεδωκοτων, εις ληθην και αγνοιαν του πεποιηκοτος αυτους Θεου κατηνεχθησαν και ου μονον ειδωλα και δαιμονας ως θεους εσεβασθησαν, αλλα και αυτην την κτισιν την εις υπηρεσιαν αυτων υπο του Θεου δοθεισαν αυτοις θεοποιησαντες, ταυτη ελατρευσαν, εις πασαν τε ασελγειαν (60) και ακαθαρτον πραξιν εαυτους εκδεδωκασι καταμιαναντες την γην, τον αερα, τον ουρανον και τα υπ᾽ αυτον απαντα ταις πραξεσι ταις ατοποις αυτων. Ουδεν γαρ ετερον των αλλων απαντων ουτω μιαινει και ακαθαρτον το καθαρον εργον απεργαζεται του Θεου, ως το θεοποιηθηναι αυτο τουτο και λατρευθηναι ισα και θεω παρα τον πεποιηκοτα και κτισαντα. Τοιγαρουν και πασα η κτισις παρα των ανθρωπων θεοποιηθεισα και προσκυνηθεισα κατερρυπωθη και εις τελειαν κατηχθη φθοραν· οτε δε ο κολοφων επληρωθη της αγαν κακιας και εις απειθειαν απαντες συνεκλεισθησαν, κατα τον θειον Αποστολον, τοτε κατηλθεν επι γης ο Υιος του Θεου και Θεος αναπλασαι τον συντριβεντα, ζωοποιησαι τον τεθανατωμενον και το εαυτου πλασμα εκ της πλανης ανακαλεσασθαι.

Αλλα προσεχετε, παρακαλω, τη ακριβεια του λογου· εσται γαρ ημιν τε ωφελιμος ο λογος και ταις μετεπειτα γενεαις. Χρεων δε εξ εικονος τινος την του Λογου σαρκωσιν και την εκ της αειπαρθενου Μαριας απορρητον γεννησιν αυτου θεωρησαι και γνωναι καλως το της οικονομιας εκειθεν μυστηριον το αποκεκρυμμενον προ των αιωνων εις σωτηριαν του γενους ημων.

γ΄. Περι της του Λογου σαρκωσεως και κατα τινα τροπον δι᾽ ημας εσαρκωθη. (60)

Καθαπερ ουν εν τη πλασει παλαι της προμητορος Ευας την του Αδαμ πλευραν εψυχωμενην ελαβεν ο Θεος και εις γυναικα ταυτην ανωκοδομησε – δια τουτο γαρ ουδε ενεφυσησεν εις αυτην ως εις τον Αδαμ πνοην ζωης, αλλα το μερος, ο εκ της σαρκος αυτου ειληφεν, εις σωμα γυναικος ολοκληρον απετελεσε· και την απαρχην του πνευματος, ην συν τη εμψυχωμενη σαρκι ειληφεν, (61) εις ψυχην ζωσαν τελειαν πεποιηκε, τα αμφοτερα ανθρωπον εργασαμενος αμα - , τον αυτον δη τροπον και εκ της αγιας θεοτοκου και αειπαρθενου Μαριας εψυχωμενην σαρκα λαβων ζυμην οιονει και μικραν απαρχην εκ του φυραματος της φυσεως ημων, ητοι εκ της ψυχης ομου και του σωματος, ο πλαστουργος και κτιστης Θεος ηνωσε τη εαυτου ακαταληπτω και απροσιτω θεοτητι, μαλλον δε τη ημετερα ουσια ολην της θεοτητος αυτου την υποστασιν ενωσας ουσιωδως, αμικτως τε μιξας αυτην εκεινη, την ανθρωπινην τη εαυτου, ωκοδομησε ταυτην εις ναον αγιον εαυτω και αναλλιωτως και ατρεπτως αυτος ο του Αδαμ ποιητης τελειος εγενετο ανθρωπος.

Ωσπερ γαρ εκ της εκεινου πλευρας την γυναικα εποιησε, καθα προσθεν ειρηκαμεν, ουτως εκ της αυτου θυγατρος Μαριας της αειπαρθενου και θεοτοκου σαρκα δανεισαμενος και αναλαβων ανευ σπορας ομοιως εγεννηθη τω πρωτοπλαστω, ινα καθαπερ εκεινος δια της παραβασεως αρχη της εν φθορα και θανατω γενεσεως ημων εχρηματισεν, ουτως ο Χριστος και Θεος δια της εκπληρωσεως απασης δικαιοσυνης απαρχη της εν αφθαρσια αναπλασεως και αθανασιας ημων γενηται. Τουτο γαρ βουλεται και Παυλος ουτω λεγων ο θειος· “Ο πρωτος ανθρωπος εκ γης χοϊκος, ο δευτερος ανθρωπος ο Κυριος εξ ουρανου· οιος ο χοϊκος, τοιουτοι και οι χοϊκοι· και οιος ο επουρανιος, τοιουτοι και οι επουρανιοι”. Και παλιν· “Απαρχη Χριστος, επειτα οι του Χριστου”. Επειδη γαρ ψυχη και σωματι τελειος εχρηματισεν ανθρωπος ομοιος ημων κατα παντα πλην αμαρτιας, δια της εις αυτον πιστεως μεταδιδους ημιν εκ της αυτου θεοτητος, συγγενεις και ημας αυτου κατα την της θεοτητος αυτου φυσιν και ουσιαν εργαζεται. Και ορα μοι του μυστηριου το καινον και παραδοξον. Ελαβεν ο Θεος Λογος ην κατα (62) φυσιν ουκ ειχε σαρκα και εγενετο ανθρωπος, οπερ ουκ ην· μεταδιδωσι τοις πιστευουσιν εις αυτον της αυτου θεοτητος, ην ουδεις ουδεπω αγγελων η ανθρωπων εκτησατο, και γινονται θεοι, οπερ ουκ ησαν, θεσει και χαριτι· ουτω γαρ χαριζεται αυτοις εξουσιαν του υιους Θεου γινεσθαι, διο και εγενοντο και αει

ωσαυτως γινονται και ουδεποτε του μη γινεσθαι ληξουσι. Και ακουε Παυλου τουτο παραινουντος του θειου· “Και καθως εφορεσαμεν την εικονα του χοϊκου, φορεσομεν και την εικονα του επουρανιου”. Και ταυτα μεν περι τουτων· εχεσθω δε και αυθις της ακολουθιας ο λογος.

Επειδη γαρ δια της σωματικης παρουσιας αυτου ο επι παντων Θεος του αναπλασαι και ανακαινισαι τον ανθρωπον εληλυθεν επι γης και την δι᾽ αυτον καταραθεισαν απασαν κτισιν επευλογησαι, ακουε νουνεχως! Πρωτον μεν την ψυχην ην ανελαβεν εζωωσε και αφθαρτωσας εθεοποιησε, το δε αχραντον αυτου και θειον σωμα, ει και εθεωσεν, αλλ᾽ ετι φθαρτον αυτο και υλικον περιεφερε. Το γαρ εσθιον και πινον, το κοπιουν και ιδρωτας φερον, το δεσμουμενον και τυπτομενον, επι σταυρου τε αναρτωμενον και καθηλουμενον, φθαρτον εστι δηλονοτι και υλικον· ταυτα γαρ απαντα φθαρτου σωματος ιδιωματα καθεστηκασιν, οθεν και απεθανεν και εν μνημειω κατετεθη νεκρος. Μετα δε το αναστηναι αφθαρτον, και αυτο το σωμα πνευματικον, θειον παντη και αϋλον, συνανεστησεν· ενθεν τοι ουδε τας σφραγιδας του μνηματος ελυσεν εξελθων, αλλα και των θυρων κεκλεισμενων ακωλυτως εισηρχετο και εξηρχετο. Διατι δε ουκ ευθυς συν τη ψυχη και το σωμα οπερ ανελαβε πνευματικον και αφθαρτον απειργασατο; Επειδη φαγων και ο Αδαμ εκ του ξυλου, ου ενετειλατο αυτω ο Θεος μη φαγειν, ευθυς μεν τον της ψυχης παραβας απεθανε θανατον, τον δε του σωματος (63) μετα πολλους υστερον ενιαυτους, και δια τουτο την το επιτιμιον δεξαμενην ψυχην της του θανατου τιμωριας πρωτον ανεστησε τε και εζωωσε και εθεωσεν, ειθ᾽ ουτως το σωμα, κατα την παλαι εξενεχθεισαν αποφασιν αποστρεφειν δια του θανατου εις γην, την αφθαρσιαν δια της αναστασεως απολαβειν ωκονομησεν· ου μονον δε, αλλα κατελθων εν τω αδη, των μεν εκεισε κατεχομενων αγιων τας ψυχας των αιωνιων ελευθερωσας δεσμων εξανεστησε και εις τοπον αναπαυσεως και φωτος ανεσπερου κατεταξε, τα δε σωματα αυτων ουκετι, αλλ᾽ ειασεν αυτα εν σοροις μεχρι της κοινης αναστασεως.

Το γουν μυστηριον τουτο ου μονον τω ρηθεντι τροπω γεγονεν απ᾽ αρχης Χριστου εν ολω τω κοσμω, αλλα και εφ᾽ ενι εκαστω των παλαι αγιων εγενετο και μεχρι του νυν αει γινεται. Λαμβανοντες γαρ το του Δεσποτου ημων και Θεου Πνευμα, συμμετοχοι αυτου της θεοτητος και της ουσιας γινομεθα· εσθιοντες δε την παναμωμητον αυτου σαρκα, τα θεια λεγω μυστηρια, συσσωμοι αυτου και συγγενεις εν αληθεια ολοκληρως γινομεθα, καθως και αυτος ο θειος Παυλος φησιν οτι “οστουν εσμεν εκ των οστεων αυτου και σαρξ εκ της σαρκος αυτου “ και παλιν, οτι “εκ του πληρωματος αυτου της θεοτητος, ημεις, δηλονοτι παντες,

ελαβομεν και χαριν αντι χαριτος”. Τουτο δε γινομενοι, ομοιοι αυτω τω φιλανθρωπω Θεω και Δεσποτη ημων κατα χαριν γινομεθα, ανακαινιζομενοι και ανανεουμενοι την ψυχην, αφθαρτοποιουμενοι τε και ως εκ νεκρων ζωντες εξανισταμενοι, αυτον δηλαδη τον ομοιον ημιν γενεσθαι καταξιωσαντα βλεποντες και βλεπομενοι υπ᾽ αυτου οι αξιωθεντες ομοιοι γενεσθαι αυτω, ως ει τις απο μακροθεν προσωπον φιλου αυτου καθορα και διαλεγεται αυτω και προσομιλει και φωνης ακουει αυτου.

(64) Ουτω τοιγαρουν οι απ᾽ αιωνος αγιοι, οι παλαι τε και νυν πνευματικως βλεποντες, ου σχημα η ειδος η εκτυπωμα βλεπουσιν, αλλα φως ασχηματιστον, ως και αυτοι φως εκ του φωτος Πνευματος χρηματιζοντες. Τοιουτος δε εκαστος των αγιων γινομενος, ουχι και το σωμα αυτου ευθυς αφθαρτον και πνευματικον γινεται, αλλα καθαπερ σιδηρος υπο του πυρος εκπυρουμενος της λαμπροτητος μεν αυτου μεταλαμβανει και την μελανιαν ευθυς αποβαλλεται, χωριζομενος δε παλιν του πυρος ψυχρος και μελας καθοραται και γινεται, ουτω δη και τα σωματα των αγιων υπο της ενωθεισης τη ψυχη αυτων χαριτος, ητοι του θειου πυρος μταλαμβανοντα, αγιαζονται και εκπυρουμενα διαυγη και αυτα γινονται και πολυ των αλλων σωματων διαφορωτερα και τιμιωτερα αποκαθιστανται. Επειδαν δε η ψυχη εξελθη και του σωματος χωρισθη, ευθυς και αυτα τη φθορα παραδιδονται και εκ του κατα μικρον διαλυονται· τα δε και επι πολλους χρονους διαμενουσι, μητε αφθαρτα μενοντα παντελως, μητε παλιν τελειως φθειρομενα, αλλα και της αφθαρσιας και της φθορας τα γνωρισματα εν εαυτοις διασωζουσιν, εις την τελευταιαν εξαναστασιν αφθαρτωθηναι τελειως και και ανακαινισθηναι τηρουμενα.

Τινος ουν ενεκεν και δια τι; Οτι ουκ επρεπε προ της των κτισματων ανακαινισεως τα των ανθρωπων αναστησεσθαι και αφθαρτωθησεσθαι σωματα, αλλ᾽ ωσπερ αυτη παρηχθη πρωτον αφθαρτος, επειτα ο ανθρωπος, υστερον, ουτω παλιν πρωτον την κτισιν απο της φθορας εις την αφθαρσιαν χρη μεταποιηθηναι, ειτ᾽ ουν αλλαγηναι, και ουτω συν αυτη και αμα αυτη και τα φθαρεντα σωματα των ανθρωπων ανακαινισθηναι, ινα και αυθις πνευματικος και αθανατος ο ανθρωπος γεγονως εν αφθαρτω χωριω και αϊδιω και πνευματικω κατοικη. Και οτι τουτο εστιν αληθες, ακουε Πετρου λεγοντος του αποστολου· “Ηξει δε η ημερα Κυριου ως κλεπτης εν νυκτι, εν η ουρανοι πυρουμενοι (65) λυθησονται και στιχεια καυσουμενα τηκεται”, ουχ ως απολλυμενων τουτων, αλλ᾽ ως αναχωνευομενων δηλονοτι και αναστοιχειουμενων εις κρειττονα τε και αϊδιον ληξιν. Ποθεν τουτο δηλον; Εξ αυτων παλιν των ρηματων του αποστολου, δι᾽ ων επιφερει λεγων· “Καινους δε ουρανους και

καινην γην κατα το επαγγελμα αυτου προσδοκωμεν". Κατα ποιον και τινος επαγγελμα; Κατα το του Χριστου παντως και Θεου ημων ειποντος· Ο ουρανος και η γη παρελευσεται, οι δε λογοι μου ου μη παρελθωσιν". Παρελευσιν του ουρανου την εναλλαγην αυτου ειρηκως, καν γαρ ο ουρανος, φησιν, αλλαγησεται, αλλ᾽ οι εμοι λογοι το αναλλοιωτον και παγιον εξουσι. Τουτο γαρ και ο προφητης Δαυιδ προανακεκραγε ουτως ειπων· "Και ωσει περιβολαιον ελιξεις αυτους και αλλαγησονται· συ δε ο αυτος ει και τα ετη σου ουκ εκλειψουσι". Τι τοινυν των λογων τουτων σαφεστερον γενοιτ᾽ αν;

Αλλα σκοπησωμεν πως η κτισις ανακαινισθησεται και εις το αρχαιον αποκατασταθησεται καλλος.

δ΄. Πως αυθις η κτισις μελλει πασα ανακαινισθηναι και γενεσθαι καινους ουρανους και καινην γην κατα τον θειον Αποστολον. (65)

Καινους τοιγαρουν ουρανους και καινην γην επαγγειλαμενου αυτου, ουδεις αντερει των πιστων· ουδε μην αρα τω Κυριω ταυτα λεγοντι απιστησει. Καθαπερ γαρ τα ημετερα λυομενα σωματα ουκ εις το μηδαμη μηδαμως ειναι χωρει, αλλα παλιν δια της αναστασεως ανακαινιζεται, ουτω δη και ο ουρανος και η γη και τα εν αυτη παντα, ηγουν πασα η κτισις, ανακαινισθησεται και ελευθερωθησεται απο της δουλειας της φθορας και· και συμμεθεξει τα στοιχεια ταυτα μεθ᾽ ημων της εκειθεν λαμπροτητος και (66) ον τροπον απαντας ημας το πυρ δοκιμασει, κατα τον θειον αποστολον, ουτως και η κτισις πασα δια πυρος ανακαινισθησεται. Και τουτο, δι᾽ ων ο αποστολος Πετρος γραφει, μαθειν εστιν· "Ηξει γαρ, φησιν, η ημερα Κυριου ως κλεπτης εν νυκτι, εν η ουρανοι ροιζηδον παρελευσονται, στοιχεια δε καυσουμενα λυθησονται και γη και τα εν αυτη εργα κατακαησεται". Ορας πως δια πυρος λεγει τα παντα αναχωνευθησεσθαι και αλλοιωθησεσθαι; Διο και επιφερων φησι· "Τουτων ουν παντων λυομενων, ποταπους δει υπαρχειν ημας εν αγιαις αναστροφαις και ευσεβειαις; " Λυθησονται δε αρα πως; Ωσπερ σκευος χαλκουν πεπαλαιωμενον, ρυπωθεν και αχρειωθεν υπο ιου, τω πυρι παραδιδοται υπο του τεχνιτου και ουτως αναχωνευομενον καινον υπ᾽ αυτου παλιν κατασκευαζεται, τον αυτον τροπον και η κτισις, επει επαλαιωθη και υπο των αμαρτιων ημων ερρυπωθη, υπο του δημιουργου των ολων δια πυρος λυθησεται, ειτ᾽ ουν αναχωνευθησεται και αναστοιχειωθησεται και λαμπρα και καινοτερα ασυγκριτως της νυνι ορωμενης γενησεται.

Ουτως δε περι τουτων του αποστολου γραψαντος Πετρου, μετ᾽ ολιγα παλιν φησι· "Διο, αγαπητοι, ταυτα προσδοκωντες

σπουδασατε ασπιλοι ευρεθηναι εν ειρηνη και την του Κυριου ημων μακροθυμιαν σωτηριαν ηγεισθε, καθως και ο αγαπητος ημων αδελφος Παυλος κατα την αυτω δοθεισαν σοφιαν εγραψεν υμιν, ως και εν πασαις ταις επιστολαις λαλων εν αυταις περι τουτων, εν οις εστι δυσνοητα τινα, α οι αμαθεις και αστηρικτοι στρεβλουσιν ως και τας λοιπας γραφας προς την ιδιαν αυτων απωλειαν"· Τουτο δε ουχ οι τοτε μονον, αλλα και νυν οι πλειστοι η και οι παντες σχεδον ειπειν πασχομεν εξ αγνοιας, παντα συγχεοντες, παντα τα της θειας Γραφης προς την απωλειαν ημων στρεβλουντες ηγουν παρερμηνευοντες, συνηγορους οιονει (67) των ιδιων παθων και επιθυμιων και της απωλειας ημων σπουδαζοντες εχειν και ποιειν τας θειας Γραφας.

Αλλ᾽ ιδωμεν τι και Παυλος ο θειος φησι περι της κτισεως και του ταυτης ανακαινισμου· ειπων τοινυν· "Λογιζομαι οτι ουκ αξια τα παθηματα του νυν καιρου προς την μελλουσαν δοξαν αποκαλυφθηναι εις ημας", επηγαγεν· "Η γαρ αποκαραδοκια της κτισεως την αποκαλυψιν των υιων του Θεου απεκδεχεται". Αποκαραδοκιαν την προσδοκιαν, την σφοδραν επιθυμιαν φησιν, αποκαλυψιν δε την εν τη αναστασει φανερωσιν· εν ταυτη γαρ δια της του Χριστου και Θεου παρουσιας φανερωθηναι δει τους υιους του Θεου και φανηναι το καλλος αυτων και αυτους ολους οιοι εισι, καθως γεγραπται· "Τοτε λαμψουσιν οι δικαιοι ως ο ηλιος", οι του δικαιου Θεου υιοι δηλονοτι. Ινα δε μη υπολαβης ετεραν τινα κτισιν τον θειον λεγειν αποστολον, επιφερων φησι· "Τη γαρ ματαιοτητι η κτισις υπεταγη, ουχ εκουσα, αλλα δια τον υποταξαντα, επ᾽ ελπιδι".

Ορας οπως ουκ απο σκοπου εφθην ειπων οτι ουκετι δουλευσαι τω παραβαντι Αδαμ η κτισις εβουλετο, τουτον ιδουσα εκπεπτωκοτα της θειας δοξης ως προσκεκρουκοτα Θεω τω αυτου ποιητη; Δια δη τουτο, προ καταβολης κοσμου την εκ παλιγγενεσιας αυτου σωτηριαν ο Θεος προορισας, υπεταξεν αυτω την κτισιν, καταρασαμενος ταυτην ινα, φθαρτω γενομενω τω δι᾽ ον παρηχθη ανθρωπω, φθαρτη και αυτη γενηται, ως αν φθαρτην αυτω την τροφην ετησιως παρεχη· οποταν δε ανακαινιση τον ανθρωπον και αφθαρτον και αθανατον και πνευματικον αυτον απεργασηται, τηνικαυτα και αυτην ολην την κτισιν, φημι, συν αυτω αλλιωσει και αΐδιον ταυτην αποτελεσει· τουτο γαρ δι᾽ ων ειπεν εδηλωσεν· (68) "Τη γαρ ματαιοτητι, φησιν, η κτισις υπεταγη, ουχ εκουσα, αλλα δια τον υποταξαντα, επ᾽ ελπιδι". Οιον, ουκ αφ᾽ εαυτης, φησι, τη ανθρωποτητι υπεταγη, ουχ εκουσα εις φθοραν μετηχθη και φθαρτους προφερει καρπους και βλαστανει ακανθας ομου και τριβολους, αλλα τη του Θεου πειθαρχουσα προσταξει του επ᾽ελπιδι παλιν ανακαινισεως ταυτα διορισαμενου. Τουτο δε ποιησαι σαφεστερον βουληθεις εφη· "Και γαρ και αυτη η κτισις

ελευθερωθησεται απο της δουλειας της φθορας εις την ελευθεριαν της δοξης των τεκνων του Θεου”.

Ειδες πως ουκ απεικος ειπομεν οτι και η κτισις αυτη αφθαρτος πασα το κατ᾽ αρχας και εις παραδεισου ταξιν παρηχθη παρα Θεου, καταραθεισα δε εις φθοραν και δουλειαν μετηχθη, τη ματαιοτητι των ανθρωπων υποταγεισα. Ορα δε και οια εσται η εσχατη λαμπροτης αυτης.

ε΄. Οποια εσται και η εσχατη λαμπροτης της κτισεως.

Τοιγαρουν και ανακαινιζομενη, ουχι οια εξ αρχης παρηχθη τοιαυτη και αυθις γενησεται. Μη γενοιτο! Αλλα, καθαπερ σπειρεται σωμα ψυχικον, ως το λογιον, και εγειρεται σωμα ουχ οιον το του πρωτοπλαστου προ της παραβασεως ην, υλικον δηλαδη και αισθητον και τρεπτον, δεομενον τροφης αισθητης, αλλα εγειρεται σωμα πνευματικον ολον και ατρεπτον, οιον το του Δεσποτου ημων και Θεου μετα την αναστασιν ην, του δευτερου Αδαμ δηλονοτι και πρωτοτοκου ημων γενομενου εκ των νεκρων, κατα πολυ διαφερον εκεινου, τον αυτον δη τροπον και η κτισις απασα θειω γενησεται νευματι ουχ οια παρηχθη, υλικη τε και αισθητη, αλλ᾽ εις αϋλον και πνευματικον υπερ πασαν αισθησιν εν τη παλιγγενεσια μεταποιηθησεται οικηκηριον. Αλλως τε δε και καθως ο θειος Παυλος φησιν οτι (69) “παντες μεν ου κοιμηθησομεθα, παντες δε αλλαγησομεθα εν ατομω, εν ριπη οφθαλμου” ουτω και η κτισις υπο του θειου φλεχθεισα πυρος αλλοιωθησεται, ως αν και το προφητικον πληρωθησεται λογιον το ουτω φασκον· “Δικαιοι δε κληρονομησουσι γην”, ουκ αισθητην παντως, - πως γαρ, οι πνευματικοι χρηματιζοντες; - αλλα πνευματικην πασαν και αϋλον, ινα οι ασωματα κεκτημενοι τα σωματα και υπερ αισθησιν εν αισθησει γενομενοι, και απεριγραπτοι εν απεριγραπτοις οντες οι περιγραπτοι, αξιον εχωσι της εαυτων δοξης κατοικητηριον.

Τοιγαρουν και νοει μοι αρτι κοσμον πνευματικον και υπερ την ημων αισθησιν πελοντα. Το ουν υπερ αισθησιν ον και πνευματικον χρηματισαν αληπτον εστι παντως το καθ᾽ ημας και αορατον· το δε μητε ορωμενον, μητε ολως κρατουμενον, πως καν ολως εσται περιοριστον παρ᾽ ημιν, η τις ευ φρονων τουτο ειποιεν; Ουδεις ουδαμως. Τοιουτος τοινυν εστιν ημιν και ο περι των αγγελων λογος. Και γαρ και αυτοι οιονει σωματοι πως εισι και περιγραπτοι τη αϋλω και ασωματω φυσει συγκρινομενοι της θεοτητος, καθως γεγραπται· “σωματα επουρανια και σωματα επιγεια”, υλικα μεν ταυτα, αϋλα δε τα υπερ ημας· και αλλαχου· “Ο ποιων τους αγγελους αυτου πνευματα και τους λειτουργους αυτου πυρος φλογα”. Επει ουν λειτουργικα εισι πνευματα και οι νοες οι

επουρανιοι εις διακονιαν αποστελλομενα, ως δοκει τη αληθεια και Παυλω τω μυσταγωγω των τοιουτων, οτε παντως αγγελος θειος ανωθεν καταπεμφθη εκ Θεου τω θειω λειτουργησων προσταγματι επι της γης, τας μεν ουρανιους χοροστασιας καταλιμπανει, προς δε τα εγκοσμια και ημας ομολογουμενως γινεται. Ει δε τουτο ουτως δοκει τη καταληψει της αληθειας, περιγραπτος εν τουτω ων δεικνυται και περιοριστος· (70) προς γαρ εκεινην την θειαν και ακτιστον φυσιν, την ασωματον παντη και απεριγραπτον, κτιστοι και περιγραπτοι πελουσι, προς δε την ημετεραν και παντη ασωματοι, αληπτοι και αορατοι.

Τοιουτος και ο περι ψυχης ημιν λογος. Θεω γαρ τω φυσει ασωματω και αγγελοις συγκρινομενη, σωματη πως οιονει εστι και περιγραπτη, αλλα μονω τω δεσμειν δυναμενω ταυτην και εξουσιαν εχοντι συν τω σωματι εις γεενναν εμβαλειν πυρος, αισθησει δε και οψει βροτεια παντη ασωματος τε και ακαταληπτος, μη δυναμενη περιγραφηναι τοποις η χωριοις αισθητοις το καθολου. Και θαυμαση μηδεις ταυτα ακουων, εννοουμενος οπως και των θυρων κεκλεισμενων αορατως εισερχεσθαι και εξερχεσθαι γινεται τους ασωματους αγγελους, τω αυτω δε τροπω και τας ψυχας λαμβανειν αυτους των ανθρωπων, αλλ᾽ ακουετω του Κυριου λεγοντος· “Εν τη αναστασει, φησι, των δικαιων, ουτε γαμουσιν, ουτε εκγαμιζονται, αλλ᾽ εισιν ως αγγελοι Θεου”, και Παυλου· “Σπειρεται” λεγοντος “σωμα ψυχικον, εγειρεται σωμα πνευματικον”, κακειθεν ακριβως μανθανετω, οτι τα σωματα ημων πνευματικα και οιον ειπειν των αγγελων παρομοια μελλουσι γενεσθαι, ανισταμενων απο νεκρων. Ει γαρ ψυχικα σπειρονται και πνευματικα ταυτα εγειρονται, ως το λογιον, και ειναι εν τω αιωνι τω μελλοντι οφειλομεν ως Θεου αγγελοι, καθα και ο Κυριος ειρηκε, δηλονοτι ομοιοι αυτοις, ει και μη τη φυσει, αλλα τη αξια εσομεθα. Σωματους δε αυτους ως προς Θεον φημι, ως δε προς ημας αΰλους και αορατους· ει δε τουτο, πολλω μαλλον αι ψυχαι κατα τον αποδοθεντα ορον και νομον της ειρημενης συγκρισεως.

Τοιουτων τοινυν γινομενων ημων εν τη αναστασει, ως ο λογος απεδειξε, ποια του λοιπου χρεια τοις ουτω πνευματικοις γενομενοις και υπερ πασαν αισθησιν την ενταυθα, (71) τοις ως αγγελοις ουσι Θεου, ει και μη κατα την αξιαν αυτων, αισθητης ολως γαιας και κατοικιας. Αξια δε αγγελων Θεου και στασις και εφεσις το ελλαμπεσθαι απο του πρωτου και θειου φωτος ως φωτα δευτερα, το βλεπειν την δοξαν και λαμπροτητα αυτου του απροσιτου και απειρου φωτος και απολαυειν της αφραστου και τρισυποστατου θεοτητος. Η γαρ απασα κτισις, ως ειρηται μοι πολλακις, ανακαινισθεισα, συν αυτω παραδεισω ολη γενομενη πνευματικη, εις αϋλον και αφθαρτον, ατρεπτον τε και αΐδιον και

νοερον μετασκευασθησεται οικητηριον. Και ουρανος μεν ασυγκριτως λαμπροτερος εσται, οια δη καινος αλλος και του ορωμενου φωτοειδεστερος. Γη δε αφραστον και καινον αναληψεται καλλος και χλοης ειδος αμαραντον, ανθεσι δηλαδη φωτοειδεσι και ποικιλια πνευματικη ωραϊζομενη, εν οις δικαιοσυνη, κατα το οσιον λογιον, κατοικει. Λαμψει δε επταπλασιως ο ηλιος της δικαιοσυνης, η δε σεληνη του νυνι λαμποντος ηλιου διπλοτερον εξαστραψει· τα δε γε αστρα εσονται τω ηλιω τουτω παρομοια, ει τινα ταυτα εστι και οιστισιν αναθεωρουνται τοις λογοις τοις υψηλοις την διανοιαν. Παντα δε υπερ λογον, ως πασαν διανοιαν υπερβαινοντα, πλην ομως πνευματικα οντα και θεια, ενουνται τοις νοητοις και γινονται παραδεισος νοερος αλλος και Ιερουσαλημ επουρανιος, εξομοιωθεισα τοις επουρανιοις και ενωθεισα, και κληρος ασυλος των υιων του Θεου, ης κληρονομος ουδεις ουδαμως των επι γης εχρηματισεν, αλλ᾽ ουδε κατωκησεν εν ταυτη, ουδε βηματος ποδος κυριος γεγονε· παντες γαρ παροικοι εγενομεθα και εσμεν και εσομεθα εν αυτη, καθως πασα θεια υπαγορευει Γραφη.

Οποταν ουν ολοκληρως παντα τοις επουρανιοις (72) ενωθη τα επιγεια, τηνικαυτα και οι δικαιοι την ανακαινισθεισαν ταυτην κληρονομησουσι γην, ην οι μακαριζομενοι πραεις παρα του κυριου κληρονομουσι. Νυν μεν γαρ τα μεν ηνωθη τοις ουρανιοις, τα δε μελλει· αι μεν γαρ ψυχαι των αγιων, καθα προσθεν ειρηκαμεν, δια της δωρεας και ενωσεως του Αγιου Πνευματος, ετι αυτων οντων εν σωματι, κολλωνται Θεω και ανακαινιζομεναι αλλοιουνται και εκ του θανατου ανισταναι και εν ανεσπερω φωτι εν δοξη αποκαθιστανται μετα κοιμησιν· τα δε γε σωματα αυτων ουκετι, αλλ᾽ εν σοροις και φθορα αφιενται, αφθαρτα και αυτα γενησεσθαι μελλοντα εν τη κοιονη αναστασει, οτε και πασα δηλονοτι η επιγειος κτισις, η ορωμενη αυτη και αισθητη, αλλοιωθησεται και τοις επουρανιοις ηγουν τοις αορατοις και υπερ αισθησιν ενωθησεται.

Τουτο τοιγαρουν πληρωθηναι δει πρωτον και τηνικαυτα ελευσεται μετα δοξης πολλης και δυναμεως ο περιποθητος ημων και γλυκυτατος βασιλευς Ιησους ο Χριστος και Θεος κριναι κοσμον και αποδουναι εκαστω κατα τα εργα αυτου. Ειθ᾽ ουτως, καθαπερ εν οικω μεγαλω η βασιλειοις πολλας εχουσι τας αναπαυσεις και τας κατασκηνωσεις και την διαφοραν πολλην αυθις εν αμφοτεραις ομου και θειοταταις μοναις, ουτως εν αυτη τη καινη κτισει τας διαιρεσεις ποιησει, απονεμων εκαστω την κληρουχιαν κατα την αυτου αξιαν και την εκ των αρετων και εργων προσουσαν αυτω λαμπροτητα τε και περιφανειαν. Πνευματικων δε οντων αυτων και διαφανων και συνημμενων εκειναις ταις θειαις μοναις τε και ανακλισεσιν, ως μια τις ολη καθολου εστιν, ωσπερ ουν και εστιν, εστια η βασιλεια των ουρανων και τουτο τοις πασι φανησεται

δικαιοις, μονον τον βασιλεα εχουσα του παντος πανταχου ορωμενον αυτοις, συμπαροντα εκαστω και συνοντα εκαστον αυτω και εν εκαστω εκλαμποντα και εκαστον (73) λαμποντα εν αυτω. Αλλ᾽ ουαι τοις εξωθεν τοτε του οικου εκεινου ευρισκομενοις.

Αρκουντως ουν και ικανως περι τουτων ειποντες και τους μη κατ᾽ εριν αντιλεγειν τι πειρωμενους πληροφορησαντες, φερε και περι του πως ενουνται τω Χριστω και εν γινονται μετ᾽ αυτου παντες οι αγιοι, ως δυνατον, υμας βεβαιωσωμεν.

στ΄. Πως ενουνται τω Χριστω και Θεω και εν γινονται μετ᾽ αυτου παντες οι αγιοι. (73)

Επειδηπερ μελη Χριστου του επι παντων Θεου οντως οι αγιοι χρηματιζουσι παντες και, ως ειρηται, εν αυτω ειναι κεκολλημενοι και συνημμενοι οφειλουσι τω σωματι αυτου, ινα εκεινος μεν η εν αυτοις κεφαλη, οι απ᾽ αιωνος δε και μεχρις εσχατης ημερας αγιοι ωσι μελη αυτου, οπως γενωνται οι πολλοι εν σωμα Χριστου, οια δη ανθρωπος εις, οι μεν την εις χειρων ταξιν αποπληρουσιν εργαζομενοι εως αρτι και ποιουντες αυτου το παναγιον θελημα, αξιους εξ αναξιων αναπλαττοντες και αυτω ανασωζοντες· οι δε, των ωμων, αλληλων τα βαρη βασταζοντες η και το απολωλος αυτο αρτι αυτοις ευρεθεν, το παλαι εις ορη και βουνους και τοπους ους ουκ επισκοπει Κυριος περιπλανωμενον, και πληρουντες τον νομον αυτου· οι δε, του στηθους, πηγαζοντες τοις διψωσι και πεινωσι την δικαιοσυνην του Θεου, το διεισδεστατον ναμα του λογου της απορρητου σοφιας και γνωσεως, και χορηγουντες αυτοις τον αρτον,ον εσθιουσιν αι ανω δυναμεις των ουρανων, ως επιστηθιοι και φιλουμενοι υπ᾽ αυτου· (74) οι δε, κοιλιας, παντας εγκολπουμενοι δια της αγαπης και εν τοις εγκατοις Πνευμα σωτηριας εγκυμονουντες και χωρητικην εχοντες διαθεσιν των απορρητων και κεκρυμμενων μυστηριων αυτου· αλλοι, μηρων, το γονιμον εν εαυτοις φεροντες των θεοπρεπων νοηματων της μυστικης θεολογιας και γεννωντες Πνευμα σωτηριας επι της γης, ηγουν τον καρπον του Πνευματος και τον σπορον εν ταις των ανθρωπων καρδιαις δια του λογου της διδασκαλιας αυτων· οι δε, σκελων και ποδων, την ανδρειαν εν τοις πειρασμοις και την υπομονην ενδεικνυμενοι κατα τον Ιωβ και μηδοπωσουν σαλευομενοι απο της επι τα καλα στασεως η ατονουντες, αλλα τα βαρη των αυτου χαρισματων βασταζοντες.

Ουτως ουν το σωμα της Εκκλησιας Χριστου, συναρμολογουμενον δια των απ᾽ αιωνος αγιων αυτου, αρτιον υπαρχει και ολοκληρον εις ενωσιν των υιων του Θεου των πρωτοτοκων των απογεγραμμενων εν ουρανοις, προς ους “Μη

χαιρετε” λεγει και νυν ο Θεος, “οτι τα δαιμονια υμιν υποτασσεται”, οπερ εν τοις κουφοτεροις τυφον μαλλον και οιησιν εμποιει, “χαιρετε δε οτι τα ονοματα υμων εγραφη εν τοις ουρανοις”. Οτι δε οι αγιοι παντες μελη οντες Χριστου εις εν γινονται σωμα αυτου, αλλα και μελλουσιν εισετι γενεσθαι, πειρασομαι τουτο και απο της θειας αποδειξαι Γραφης. Και εν πρωτοις ακουσον αυτου του Σωτηρος ημων και Θεου, οπως την μετ᾽ αυτου ενωσιν αδιασπαστον εμφαινει και αχωριστον εν τω λεγειν προς τους αυτου αποστολους· “Εγω εν τω Πατρι και ο Πατηρ εν εμοι· και υμεις εν εμοι καγω εν υμιν”, και παλιν· “Ου περι τουτων δε ερωτω μονον, αλλα και περι παντων των πιστευοντων δια του λογου αυτων εις εμε, ινα παντες εν ωσι”. Βουλομενος δε τον τροπον πιστωσασθαι της ενωσεως, (75) επαναλαμβανων τον λογον φησι· “Καθως συ, πατερ, εν εμοι, καγω εν σοι, ινα και αυτοι εν ωσι”. Σαφεστερον δε τουτο ποιων, επιφερει· “Και εγω την δοξαν, ην δεδωκας μοι, δεδωκα αυτοις, ινα ωσιν εν, καθως ημεις εν εσμεν· εγω εν αυτοις και συ εν εμοι, ινα ωσι τετελειωμενοι εις εν”, και μετ᾽ ολιγ· “Πατερ, ους δεδωκας μοι θελω ινα, οπου ειμι εγω, κακεινοι ωσι μετ᾽ εμου, ινα θεωρωσι την δοξαν την εμην, ην δεδωκας μοι”, και παλιν· ”Ινα η αγαπη, ην ηγαπησας με, εν αυτοις η καγω εν αυτοις”. Ειδες μυστηριων βαθος; Εγνως υπερβαλλουσης δοξης υπεραπειρον υπερβολην; κατενοησας ενωσεως τροπον υπερ νουν οντα και υπερ απασαν εννοιαν;

Ω του θαυματος, αδελφοι, ω της αφραστου συγκαταβασεως της προς ημας αγαπης του φιλανθρωπου Θεου, οτι οιαν την προς τον Πατερα αυτου εχει ενωσιν φυσικως, τοιαυτην και αυτος εχειν εν χαριτι προς ημας, εαν θελωμεν, επαγγελλεται, και ημεις προς εκεινον ομοιως εξομεν τας αυτου εντολας εργαζομενοι· ο γαρ εκεινος φυσικως εχει προς τον Πατερα, τουτο ημιν προς αυτον τη θεσει διδωσι και τη χαριτι. Ω επαγγελιας φρικτης, οτι την δοξαν ην δεδωκεν ο Πατηρ τω υιω και ο Υιος διδωσιν ημιν θεια χαριτι· και το δη μειζον, οτι ωσπερ εκεινος εν τω Πατρι και ο Πατηρ εν αυτω, ουτως ο Υιος του Θεου εν ημιν και ημεις εν αυτω εσομεθα τω Υιω, ει βουλομεθα, τη χαριτι. Ω χαριτος ανυπερβλητου, οτι την αγαπην ην ηγαπησεν ο Θεος και Πατηρ τον μονογενη αυτου Υιον και Θεον ημων, αυτην εν ημιν λεγει εσεσθαι και αυτον εκεινον τον Υιον του Θεου εν ημιν. Και εικοτως· συγγενης γαρ απαξ ημων γεγονως τη σαρκι και συμμετοχους αυτου της θεοτητος ημας εργασαμενος, συγγενεις αυτου παντας τους τοιουτους πεποιηκεν. Αλλως δε και της μεταδοθεισης (76) ημιν δια της κοινωνιας θεοτητος ατμητου ουσης και αχωριστου, αναγκη πασα και ημας τους εν εληθεια ταυτης μετεσχηκοτας αχωριστους εν ενι Πνευματι εν σωμα μετα Χριστου ειναι.

Και οτι ταυτα ουτως εχει, ακουε Παυλου λεγοντος· “Εν γαρ Χριστω Ιησου ουκ εστι δουλος ουδε ελευθερος, ουκ Ιουδαιος, ουχ Ελλην, ου Σκυθης, ου βαρβαρος, αλλα τα παντα και εν πασι Χριστος”. Ορας οπως ουκ ειπεν “αλλ᾽ οι παντες χριστιανοι”, αλλα “Χριστος” εις, ως εκ μελων πολλων σωμα εν. Και ακουε παλιν αυτου τουτο δηλουντος ετερωθι. Ειποντος γαρ πρωτον· “Εκαστω διδοται η φανερωσις του Πνευματος προς το συμφερον” και τας διαφορας των χαρισματων απαριθμησαμενου, υστερον παλιν ο αυτος επηγαγε· “Παντα δε ταυτα ενεργει το εν και το αυτο Πνευμα διαιρουν ιδια εκαστω καθως βουλεται”. Τας διδομενας δε δια του Πνευματος ενεργειας αυτοις τοις αγιοις μελεσι του Χριστου γνωρισας ημιν επιφερει και φησι· “Καθαπερ γαρ το σωμα εν εστι και μελη εχει πολλα, παντα δε τα μελη του σωματος του ενος πολλα οντα εν εστι σωμα, ουτως και ο Χριστος· και γαρ εν ενι πνευματι ημεις παντες εις εν σωμα εβαπτισθημεν, ειτε Ιουδαιοι, ειτε Ελληνες, ειτε δουλοι, ειτε ελευθεροι, και παντες εις εν πομα εποτισθημεν· και γαρ το σωμα ουκ εστιν εν μελος αλλα πολλα”. Καθαπερ δε παλιν εκαστω, ως προειπομεν, κατ᾽ αξιαν υπο του Θεου εν ταις ακηρατοις μοναις η αποκληρωσις διδοται, ουτως και εν τω σωματι της Εκκλησιας εκαστος εν ω εστιν αξιος καταριθμηθησεται μερει του Χριστου. Και τουτο αυτος μετ᾽ ολιγα δηλοι εν ταυτη αυτου τη επιστολη λεγων· “Νυν δε ο Θεος εθετο τα μελη εν εκαστον αυτων εν τω σωματι καθως ηθελησε· πολλα μεν ουν μελη, εν δε σωμα”. (77) Ινα δε και τας διαφορας των μελων και τινα ταυτα και τινες εισιν αποδειξη, εφη· “Υμεις δε εστε σωμα Χριστου και μελη εκ μερους· και ους εθετο ο Θεος εν τη εκκλησια πρωτον αποστολους, δευτερον προφητας, τριτον διδασκαλους, επειτα δυναμεις, ειτα χαρισματα ιαματων, αντιληψεις, κυβερνησεις, γενη γλωσσων”. Ειδες τας διαφορας των μελων του Χριστου; Εμαθες τινες εισι μελη αυτου; Ακουε και την ενωσιν των μελων ακολουθως τω Δεσποτη και τουτον δηλουντα.

Εκεινος μεν γαρ οιαν προς τον εαυτου Πατερα ενωσιν εχει, και ημας προς αυτον τοιαυτην εχειν ομοιως εδιδαξεν, ο δε γε τουτου μαθητης και αποστολος, οιαν ο ανηρ εχει προς την γυναικα αυτου και η γυνη προς τον ανδρα· διο και φησιν· “Αι γυναικες τοις ιδιοις ανδρασιν υποτασσεσθε ως τω Κυριω, οτι ανηρ εστι κεφαλη της γυναικος, ως και ο Χριστος κεφαλη της εκκλησιας και αυτος εστι σωτηρ του σωματος”, και αυθις· “Οι ανδρες, αγαπατε τας γυναικας εαυτων, καθως και ο Χριστος ηγαπησε την εκκλησιαν και εαυτον παρεδωκεν υπερ αυτης, ινα αυτην αγιαση και παραστηση αυτην εαυτω ενδοξον την εκκλησιαν μη εχουσαν σπιλον η ρυτιδα η τι των τοιουτων, αλλ᾽ ινα η αγια και αμωμος”. Και μετ᾽ ολιγα· “Ο αγαπων την εαυτου γυναικα” προσεχε μοι τω βαθει του λογου, παρακαλω!

“εαυτον, φησιν, αγαπα· ουδεις γαρ ποτε την εαυτου σαρκα εμισησεν, αλλα τρεφει και θαλπει αυτην, καθως και ο Κυριος την εκκλησιαν, οτι μελη εσμεν του σωματος αυτου εκ της σαρκος αυτου και εκ των οστεων αυτου”. Ορας οπως εδειξεν ημιν οτι, ωσπερ η Ευα εκ της σαρκος και εκ των οστεων εληφθη του Αδαμ και μια σαρξ οι δυο υπηρχον, ουτω και ο Χριστος, μεταδιδους ημιν εαυτον εις μεταληψιν εκ της σαρκος αυτου και (78) εκ των οστεων αυτου, ων εδειξε τοις αποστολοις μετα το αναστηναι αυτον εκ νεκρων, ουτως ειπων· “Ψηλαφησατε με και ιδετε οτι πνευμα σαρκα και οστεα ουκ εχει, καθως εμε θεωρειτε εχοντα”, εξ αυτων εκεινων τρωγειν ημας διδωσι και εν μετ᾽ αυτου δια της κοινωνιας ταυτης ποιει και ημας. Ετι δε καθ᾽ υπερβολην δειξαι θελων την προς Θεον ημων συναφειαν, επαγει λεγων· “Αντι τουτου καταλειψει ανθρωπος τον πατερα αυτου και την μητερα”, αντι του Χριστου, φησι, καταλειψει αυτους, “και προσκολληθησεται τη γυναικι αυτου”, ηγουν τη Εκκλησια, “και εσονται οι δυο εις σαρκα μιαν”, την του Χριστου και Θεου δηλονοτι.

Και οτι ουτως εχεται της διανοιας ο λογος και ουκ απο συλλογισμων ταυτα φθεγγομεθα, επιφερει και φησιν ο αυτος· “Το μυστηριον τουτο μεγα εστιν, εγω δε λεγω εις Χριστον και εις την Εκκλησιαν”. Οντως ουν μεγα και υπερ το μεγα εστι και εσεται το μυστηριον τουτο, οτι οιαν κοινωνιαν και ενωσιν, οικειοτητα τε και συγγενειαν εχει η γυνη προς τον ανδρα και ο ανηρ προς την γυναικα, τοιαυτην θεοπρεπως και υπερ πασαν εννοιαν και λογον εχει και ο δεσποτης και ποιητης του παντος μετα της Εκκλησιας απασης, ως προς μιαν γυναικα, αμωμητως ταυτη και υπεραρρητως ενουμενος και αδιασπαστως και αχωριστως ων και συνων αυτη, ως ηγαπημενη και πεφιλημενη αυτω. Ουτω δε και η Εκκλησια τω αυτης πεφιλημενω Θεω ενωθεισα κεκολληται ως ολοκληρον σωμα τη κεφαλη τη ιδια αυτου. Καθαπερ γαρ ου δυναται σωμα ανευ της προσπεφυκυιας αυτω κεφαλης το καθολου ζην, ουτως ουδε η των πιστων Εκκλησια, των υιων, φημι, του Θεου και απογεγραμμενων εν τοις ουρανοις, δυναται ειναι εις σωμα αρτιον και ολοκληρον τω Θεω ανευ της κεφαλης, (79) αυτου του Χριστου και Θεου, η ζην την οντως ζωην και ανωλεθρον, μη τρεφομενη υπ᾽ αυτου καθ᾽ εκαστην τον επιουσιον αρτον, παρ᾽ ου το ζην και αυξειν εις ανδρα τελειον, εις μετρον ηλικιας του πληρωματος αυτου πασι τοις αγαπωσιν αυτον επιγινεται.

Αλλα γαρ τουτων ουτως αποδειχθεντων λαμπρως και τρανωθεντος υπο του λογου του ρηθεντος ζητηματος, οπως οι απ᾽ αιωνος αγιοι οι μεχρι του νυν και εως της συντελειας γινομενοι εν σωμα μελλουσι γενεσθαι μετα Χριστου και εν τω Χριστω, αγε δη και περι του πως πληρωθηναι δει τον ανω κοσμον

φιλοσοφησωμεν. Αλλα διαπερασατε μοι τας ακοας και τον ηγεμονα νουν τοις ρηθησομενοις προσεχειν επιστησατε, επειδη περι θειων πραγματων ημιν ο λογος εκαστω ζητηματι.

ζ΄. Πως δει πληρωθηναι τον ανω κοσμον και οποιος τις εστι και τινα πληρωθησεται τροπον.

Χρεων δε ζητησαι πρωτον τινα καλει κοσμον ο λογος, ον δει πληρωθηναι και ου μη πληρωθεντος ουχ ηξει το τελος, και αυτο τουτο το τελος ο λεγεται, τι εστιν. Εμοι δοκει κοσμον ωραϊσμενον ειναι την Εκκλησιαν Χριστου και αυτον ολον τον ανθρωπον, εν ω κατοικειν λεγεται και εμπεριπατειν τον Θεον και τας ακτινας των χαρισματων αυτου φαιδρας, ως ηλιος δικαιοσυνης ων, καταπεμπειν· ην και σωμα οιδαμεν καλεισθαι Χριστου και νυμφην, ως Παυλος ο ταυτης νυμφαγωγος ανακραζει· “Ηρμοσαμην υμας ενι ανδρι παρθενον αγνην παραστησαι τω Χριστω”, και Δαβιδ ο θειος· “Παρεστη η βασιλισσα εκ δεξιων σου εν ιματισμω διαχρυσω περιβεβλημενη, πεποικιλμενη”. Ει γαρ και περι της Θεοτοκου μονης (80) τουτο φασιν ειρησθαι, αλλ᾽ οικειως μαλα δη εχει και προς την Εκκλησιαν του Υιου αυτης και Θεου, ως δηλωσει τρανοτερον τα επομενα· “Απενεχθησονται, φησι, τω βασιλει παρθενοι ψυχαι οπισω αυτης· αι πλησιον αυτης ψυχαι απενεχθησονται σοι· απενεχθησονται εν ευφροσυνη και αγαλλιασει, αχθησονται εις ναον βασιλεως”. Τινα ουν τον ναον τουτον υπολαμβανεις ειναι; Αρα γε ετερον τινα οικον εννοεις ειναι τον ναον και ετερον παρα τουτον τον βασιλεα; Ουδαμως δη. Ωσπερ γαρ κεφαλη της Εκκλησιας ο Χριστος εστι και Θεος, ουτω και ναος αυτος ταυτη γινεται, καθα δη παλιν και η Εκκλησια αυτη ναος εκεινου και κοσμος ωραιος καθεστηκεν, ως τα ανωτερω ειρημενα μοι διατρανοι, α και χρη παλιν επαναλαβειν και ειπειν εις περισσοτεραν ακριβειας αποδειξιν.

Ποια δη ταυτα; Α Χριστος αυτος ο Θεος προς τον εαυτου Πατερα περι των πιστων και αυτων εφη των αποστολων αυτου· “Ου περι τουτων δε ερωτω μονον, αλλα και περι παντων των πιστευοντων δια του λογου αυτων εις εμε, ινα παντες εν ωσι”. Πως εν; “Καθως συ, πατερ, εν εμοι, ινα και αυτοι εν ημιν εν ωσιν”. Ειδες πως και βασιλευς και ναος παντων αυτος των σωζομενων καθεστηκε; Μαθε τοιγαρουν και οπως παλιν οι πιστοι παντες, ητοι η βασιλισσα Εκκλησια και αι οπισω αυτης ακολουθησασαι, ναος και κοσμος του Θεου και βασιλεως γενησονται. Και τουτο πρωτον εξ αυτου μαθηση του βασιλεως Χριστου· φησι γαρ· “Εγω εν αυτοις και συ, πατερ, εν εμοι, ινα ωσι τετελειωμενοι εις εν”. Τι δε ο Παυλος ο αυτου μαθητης; “Ουκ οιδατε οτι ναος Θεου εστε και το

Πνευμα αυτου το Αγιον οικει εν υμιν;” . Ορας συναδοντα τοις δεσποτικοις ρημασι μετα ακριβειας απασης τα του Αποστολου ρητα, ναον του βασιλεως Θεου και (81) πολιν και κοσμον την Εκκλησιαν αποδεικνυοντα; Γνωθι οτι αυτος ην ο εν προφηταις και αποστολοις, και αυτος εστιν ο εν αμφοτεροις τουτοις λαλων και τα νυν.

η΄. Οτι ει μη παντες οι προωρισμενοι κατα γενεας και γενεας τεχθησονται εως εσχατης ημερας και πληρωθησονται, ο ανω κοσμος ου πληρωθησεται. ((81)

Επει δε σωμα Χριστου και νυμφη Χριστου και κοσμος ο ανω και ναος Θεου η Εκκλησια εστι, τα δε μελη του σωματος αυτου οι αγιοι καθεστηκασι παντες, ουπω δε οι παντες παρηχθησαν η ευηρεστησαν, ουδε το σωμα δηλονοτι ολοκληρον εστι του Χριστου, ουδε ο ανω κοσμος πεπληρωται, αυτος ουτος της του Θεου Εκκλησιας φημι, αλλα πολλοι μεν εισιν εν τω κοσμω σημερον απιστοι οι και πιστευσουσι τω Χριστω, πολλοι αμαρτωλοι και ασωτοι οι και μεταμεληθησονται μετανοησαντες, πολλοι απειθεις οι και πεισθησονται, πολλοι ετι και ακμην τεχθησονται και ευαρεστησουσιν εως της εσχατης σαλπιγγος τω Θεω, τεχθηναι δει παντας τους προεγνωσμενους και παραχθηναι και πληρωθηναι τον υπερανω του κοσμου κοσμον της Εκκλησιας των πρωτοτοκων Ιερουσαλημ εν τοις επουρανιοις· και τηνικαυτα το τελος και το πληρωμα του σωματος Χριστου πληρωθησεται υπο των προωρισμενων Θεω εις το συμμορφους γενεσθαι της εικονος του Υιου αυτου· εισι δε οι του φωτος υιοι και της ημερας αυτου.

Ουτοι ουν παντες προωρισμενοι εισι και απογεγραμμενοι και ηριθμημενοι, οι και προστεθηναι και κολληθηναι μελλουσι τω σωματι του Χριστου· και τηνικαυτα ολοκληρον οιονει γενομενον, μηδενος μελους λειπομενον, πληρωθησεται ηγουν τελειωθησεται, καθα τη αληθεια (82) δοκει και Παυλω τω αποστολω ουτω λεγοντι· “Μεχρις ου καταντησωμεν οι παντες εις ανδρα τελειον, εις μετρον ηλικιας του πληρωματος του Χριστου. Ους γαρ προεγνω, τουτους και προωρισεν· ους δε προωρισε, τουτους και εκαλεσεν· ους δε εκαλεσε, τουτους και εδικαιωσε· ους δε εδικαιωσε, τουτους και εδοξασε συμμορφους γενεσθαι της εικονος του Υιου αυτου”. Ειδες πως προωρισμενοι εισι και προεγνωσμενοι παντες οι αγιοι; Γνωθι ουν πως και απογεγραφθαι λεγει αυτους. Ειπων γαρ “Προσεληθυθατε Σιων ορει και πολεις ζωντος < Θεου >, Ιερουσαλημ επουρανιω και μυριασιν αγγελων πανηγυρει”, επηγαγε· “και εκκλησια πρωτοτοκων εν ουρανοις απογεγραμμενων”. Ει ουν απογεγραμμενοι, ευδηλον οτι και

ηριθμημενοι, καθως γεγραπται· “Εγνω Κυριος τους αυτου”. Και το οσιον λογιον· “Υμων δε, φησι, και αι τριχες ημων αριθμημεναι παρα τω τα παντα ειδοτι Θεω, ποσω γε μαλλον ημεις; Των ουν αγιων παντων προεγνωσμενων οντων Θεω, προωρισμενων τε αμα και ηριθμημενων ως και απογεγραμμενων κατ᾽ ονομα εν τοις ουρανοις, μελη δε οντων αυτων ομου του Χριστου, εις σωμα εν οφειλοντων γενεσθαι και αποτελεσθηναι αυτου, φανερως αποδεδεικται δια του λογου οτι, οποταν ουτοι παντες εις εν σωμα αποσυναχθεντες γενωνται του Χριστου, τοτε και ο ανω κοσμος, αυτην η επουρανιος Ιερουσαλημ ητις και εκκλησια των πρωτοτοκων εστι, πληρωθησεται, ηγουν ολοκληρον το σωμα της βασιλειας του Θεου Εκκλησιας, ο εστι Χριστου του Θεου, γενησεται.

Που τοινυν εισιν οι εξωθεν της βασιλειας των ουρανων πολλας μονας αναπλαττοντες εν τη ματαιοτητι των διανοιων αυτων προς απωλειαν εαυτων; Που εισιν οι λεγοντες (83) οτι εις την βασιλειαν των ουρανων εισελθειν ου θελομεν, πολυ γαρ τουτο εστιν, αλλ᾽ εν τοπω ανεσεως ειναι βουλομεθα και αρκει ημιν; Εν σωμα παντες ειναι μετα Χριστου οφειλουσιν οι απ᾽ αιωνος αγιοι. Και που ειναι αλλαχου οι τοιουτοι υπονοουσιν, εαν του σωματος αυτου ευρεθωσιν αναξιοι και αποτμηθωσιν εξ αυτου; Ανακαινιζομενου δε του κοσμου παντος δια πυρος, εν ποιω τοπω υπολαμβανουσι ποτε γενησεσθαι εαυτους, ινα μη πειραν εκεινου λαβωσι και υπ᾽ εκεινου δοκιμασθησονται; Οντως “εματαιωθησαν εν τοις διαλογισμοις αυτων και εσκοτισθη η ασυνετος αυτων καρδια· φασκοντες γαρ ειναι σοφοι, εμωρανθησαν”.

Αλλ᾽ αγωμεν και τις εστιν ο γαμος ο μυστικος του Θεου εκζητησωμεν και ουτως εφ᾽ ετεραν υποθεσιν τον λογον ιθυνωμεν. Ποιαν δε ταυτην; Ην ζητουσι τινες των αμυητων μαθειν. Φασι γαρ· “Αρα εν τω μελλοντι αιωνι γνωριζουσιν αλληλους οι αγιοι, ηνικα εκαστω αποδιδοται απο του Θεου κατα τα εργα αυτου, η ου;” Χρη ουν απο των ευαγγελικων ρηματων ημας εναρξασθαι πρωτον και ουτως οδω προβαινων ο λογος και περι τουτων δηλωσει.

θ΄. Εις το ρητον του Ευαγγελιου· “Ωμοιωθη η βασιλεια των ουρανων βασιλει”. Και τις εστιν ο γαμος ο μυστικος του Θεου. (83)

“Ωμοιωθη” φησιν “η βασιλεια των ουρανων βασιλει οστις εποιησε γαμους τω Υιω αυτου και εκαλεσε πολλους” τινα λεγων βασιλεια, ει μη αυτον εκεινον τον εαυτου Πατερα και Θεον; Τινι δε ετερω τους γαμους πεποιηκεν, ει μη αυτω τω μονογενει αυτου Υιω και Θεω τω Κυριω ημων Ιησου τω Χριστω; Μετα τινος δε αρα η ποιου βασιλεως ο των απαντων δεσποτης και κυριος το (84) της

μνηστειας κατεδεξατο ποιησαι συναλλαγμα; Εκαστος γαρ ημων των ανθρωπων νυμφην τω εαυτου Υιω αγαγεσθαι βουλομενος σπευδει περιφανεστερου και ενδοξοτερου και πλουσιωτερου θυγατερα νυμφην λαβειν. Ο ουν Θεος τινα καν ισον ευρησει εαυτου, ινα νυμφην εξ αυτου αγαγοιτο εαυτω; Φησι γαρ περι αυτου ο προφητης· "Ο κατεχων εν τη χειρι αυτου τον γυρον της γης και τους κατοικουντας εν αυτη ως ακριδας". Και αλλος· "Ο Θεος ο αιωνιος ο κατασκευασας τα ακρα της γης" και θεμελιωσας επ᾽ ουδενος τους στυλους αυτης. Και ο Δαβιδ· "Ο επιβλεπων επι την γην και ποιων αυτην τρεμειν". Ο γουν τοιουτος και τηλικουτος τινος αρα σκοπησωμεν θυγατερα νυμφην ηγαγεο και τω υιω αυτου γαμους πεποιηκεν. Βουλεσθε μαθειν τινος; Αλλ᾽ εξιστα μου τον λογισμον το της συγκαταβασεως μεγεθος και βουλομαι μεν ειπειν, φριττω δε· εις δε την αυτου θαρρησαντες αγαθοτητα ερουμεν ωδε. Θυγατερα προσκεκρουκοτος αυτω και μοιχειαν και φονον πεποιηκοτος, οιον ειπειν μοιχου φονεως, νυμφην ηγαγετο εαυτω.

Ειδες ασυγκριτον και αφατον αγαθοτητα τε και συγκαταβασιν; Ειδες φιλανθρωπιας υπερβολην; Ειδες αγαπης και χρηστοτητος μεγεθος; Μαθε μοι τοινυν εντευθεν, πας ο μεγαλα περι εαυτου οιομενος, ταπεινουσθαι και μετριοφρονειν και μηδεποτε τινος κατεπαιρεσθαι, καν βασιλεων παντων βασιλικωτατος, καν αρχοντων περιφανεστερος, καν πλουσιων απαντων πλουσιωτερος ης, τον δεσποτην βλεπων και κυριον των απαντων, τον αγιον των αγιων, τον μακαριον Θεον και μονον δυναστην, τον ενοικουντα εν απροσιτω και υπεραρρητω φωτι, ουτω συγκαταβαινοντα και εκ προσκεκρουκοτος νυμφην εαυτω αγομενον εις τον μονογενη αυτου Υιον, τον αορατον, (85) τον ακαταληπτον, τον ανεξιχνιαστον, τον ποιητην και δημιουργον των απαντων, δια σε και την σην σωτηριαν. Τις ουν εστιν ο τον φονον και την μοιχειαν πεποιηκως, ου την θυγατερα εις νυμφην ο Θεος εαυτω εξελεξατο; Δαβιδ ο του Ιεσσαι, ος και τον Ουριαν απεκτεινε και την τουτου γυναικα εμοιχευσε. Τουτου τοιγαρουν την θυγατερα, Μαριαν φημι την υπεραμωμον, την υπεραγνον και αγνην παρθενον, νυμφην ηγαγετο. Υπεραγνον δε λεγω και υπεραμωμον ταυτην ως προς ημας και τους τοτε ανθρωπους, συγκρινων αυτην εκεινοις τε και ημιν τοις δουλοις αυτης, ως δε προς τον εαυτης νυμφιον και τον εκεινου Πατερα, ανθρωπον μεν, αγιαν δε και υπεραγιαν και υπερ απαντας ανθρωπους πασων των γενεων καθαρωτατην και αχραντον. Ταυτην ουν ηγαγετο και γαμους εποιησε τω υιω αυτου. Τινα τροπον; Ακουε νουνεχως.

Ο Θεος και Πατηρ του Κυριου ημων Ιησου Χριστου ενα των αυτου δουλων, Γαβριηλ, φημι, τον αρχαγγελον, εξαποστειλας εξ υψους αγιου αυτου μηνυει τη Παρθενω το χαιρε· ος και κατελθων

διακονει το μυστηριον τη Παρθενω και λεγει αυτη· “Χαιρε, κεχαριτωμενη, ο Κυριος μετα σου”. Και συν τω λογω συνεισηλθεν ο ενυποστατος και ομοουσιος και συναΐδιος Λογος του Θεου και Πατρος ολος εν τη της κορης γαστρι και επελευσει και συνεργεια του ομοουσιου αυτου Πνευματος ανελαβετο σαρκα εννουν και εψυχωμενην εξ αγνων αιματων αυτης και εγενετο ανθρωπος. Αυτη τοιγαρουν η αφραστος συνουσια και τοιουτος ο γαμος ο μυστικος του Θεου και ουτω γεγονε το συναλλαγμα Θεου προς ανθρωπους, ενωθεις ασυγχυτως τη φθαρτη και πτωχη ημων ουσια και φυσει ο υπερ φυσιν και υπερουσιος. Συνελαβεν ουν η Παρθενος και ετεκεν εκ δυο φυσεων παραδοξως, θεοτητος, λεγω, (86) και ανθρωποτητος, ενα υιον, Θεον τελειον και τελειον ανθρωπον, τον Κυριον ημων Ιησουν τον Χριστον, μητε την παρθενιαν αυτης διαφθειραντα, μητε του κολπου χωρισθεντα του πατρικου.

Αλλα γαρ εντευθεν οσον απο του ευαγγελικου ρηματος νοειν μοι και ετερον τι διδωσιν η χαρις και ειπειν κατεπειγει, ο μυστικως αει γινεται και εν πασι τοις υιοις του φωτος. Διατι γαρ ουκ ειπεν· “Εποιησε γαμον τω υιω αυτου”, αλλα “γαμους”; Ενταυθα μοι το καινον του νοηματος. Δια τι; Επειδη εφ᾽ ενι εκαστω των πιστων και υιων της ημερας ο αυτος αει γαμος παραπλησιως και απαραλλακτως γινεται. Πως και τινα τροπον; Εν υπεραμωμω και υπεραγνω γαμω ενουμενος ημιν, ο Θεος εμποιει τι μειζον ημων της δυναμεως. Τι ουν εστι τουτο; Ακουε συνετως.

ι΄. Οτι και παντες οι αγιοι τον Λογον του Θεου εν εαυτοις συλλαμβανουσι τη Θεοτοκω παραπλησιως και γεννωσιν αυτον και γενναται εν αυτοις και γεννωνται υπ᾽ αυτου, και πως υιοι και αδελφοι και μητερες αυτου χρηματιζουσιν. (86)

Ο Υιος του Θεου και Θεος εισελθων εν τη γαστρι της παναγιας Παρθενου και σαρκα αναλαβομενος εξ αυτης και γενομενος ανθρωπος ετεχθη, ως ειπομεν, ανθρωπος τελειος και Θεος τελειος, ο αυτος ασυγχυτως τα αμφοτερα ων. Προσεχε ουν· τι το γεγονος μειζον εις ημας; Εκαστος ημων των ανθρωπων πιστευομεν εις αυτον τον Υιον του Θεου και Υιον της αειπαρθενου και θεοτοκου Μαριας και πιστευοντες δεχομεθα τον περι αυτου λογον πιστως εν ταις καρδιαις ημων, ον και ομολογουντες τω στοματι και υπερ των προτερων ημων ανομηματων μετανοουντες απο ψυχης, ευθυς, ωσπερ εν τη γαστρι της Παρθενου εισηλθεν ο Θεος Λογος του Πατρος, ουτως και εν ημιν αυτοις ο λογος ον δεχομεθα, διδασκομενοι την ευσεβειαν, (87) ωσπερ σπορος ευρισκεται. Εκστηθι το φρικτον ακουων του μυστηριου και τον

λογον πιστον οντα μετα πασης υποδεξαι πληροφοριας και πιστεως.

Συλλαμβανομεν ουν αυτον ουχι σωματικως, ως η Παρθενος και Θεοτοκος τουτον συνελαβεν, αλλα πνευματικως μεν, ουσιωδως δε· και εχομεν αυτον εκεινον ον και η αγνη Παρθενος συνελαβεν, εν ταις καρδιαις ημων, καθως ο θειος Παυλος φησιν· “Ο Θεος ο ειπων εκ σκοτους φως λαμψαι, ος ελαμψεν εν ταις καρδιαις ημων προς φωτισμον της γνωσεως του Υιου αυτου”, οιον ειπειν αντι του “αυτος ολος ουσιωδως γεγονε εν ημιν”. Οτι δε ουτως εχει το λεγομενον διανοιας, δια των εξης εδηλωσεν ουτως ειπων· “Εχομεν δε τον θησαυρον τουτον εν οστρακινοις σκευεσι”, θησαυρον το Αγιον Πνευμα καλων. Ετερωθι δε και τον Κυριον ειναι πνευμα καλει· “Το γαρ πνευμα, φησιν, ο Κυριος εστιν”. Ταυτα δε λεγει ινα, καν Υιον ακουης Θεου, και το Πνευμα νοης και συνακουης αυτω· καν Πνευμα παλιν, και τον Πατερα τουτω συνεννοης, επειδη και περι αυτου “πνευμα” φησιν “ο Θεος”, πανταχου διδασκων σε το αχωριστον και ομοουσιον της Αγιας Τριαδος και οτι, οπου ο Υιος εκει και ο Πατηρ, και οπου ο Πατηρ εκει και το Πνευμα, και οπου το Πνευμα το Αγιον εκει το παν της τρισυποστατου θεοτητος, ο εις Θεος και Πατηρ συν Υιω και Πνευματι τοις ομοουσιοις, “ο ων ευλογητος εις τους αιωνας, αμην.

Τοιγαρουν και ολοψυχως πιστευοντες και μετανοουντες θερμως, συλλαμβανομεν, ως ειρηται, τον Λογον του Θεου εν ταις καρδιαις ημων, ως η Παρθενος, παρθενους δηλαδη και αγνας επιφερομενοι τας ιδιας ψυχας· και καθαπερ εκεινην υπεραμωμον ουσαν το πυρ ου καταφλεξε της θεοτητος, ουτως ουδε ημας αγνας και καθαρας (88) επιφερομενους τας καρδιας καταφλεγει, αλλα δροσος η εξ ουρανου και πηγη υδατος και αθανατου ζωης ρειθρον εν ημιν γινεται. Οτι δε και ημεις το αστεκτον πυρ της θεοτητος ωσαυτως δεχομεθα, ακουσον του Κυριου λεγοντος· “Πυρ ηλθον βαλειν επι της γης”. Ποιον αλλο, ει μη το ομοουσιον αυτου της θεοτητος Πνευμα, μεθ᾽ ου συνεισερχεται και συνθεωρειται συν τω Πατρι και αυτος και ενδον ημων γινεται; Επει δε απαξ εσαρκωθη ο Λογος του Θεου εκ της Παρθενου και σωματικως εξ αυτης εγεννηθη αφραστως και υπερ λογον, παλιν δε σαρκουσθαι η σωματικως τικτεσθαι αυτον ουκ ενδεχεται εξ ενος εκαστου ημων, τι ποιει; Εκεινην αυτου την αχραντον σαρκα, ην προσελαβετο εξ αγνων λαγονων της παναχραντου Μαριας και θεοτοκου, μεθ᾽ ης και ετεχθη σωματικως, εξ αυτης μεταδιδωσιν ημιν εις βρωσιν· και τρωγοντες αυτην, ολον τον σαρκωθεντα Θεον και Κυριον ημων Ιησουν τον Χριστον, τον Υιον αυτον του Θεου και Υιον της παρθενου και παναμωμου Μαριας, τον εν δεξια καθημενον του Θεου και Πατρος, εκαστος ημων των πιστων των αξιως ταυτην

εσθιοντων την σαρκα αυτου, εν ημιν εχομεν, κατα το υπ᾽ αυτου ειρημενον· “Ο τρωγων μου την σαρκα και πινων μου το αιμα εν εμοι μενει καγω εν αυτω”, μηδεποτε εξ ημων προερχομενον η σωματικως γεννωμενον και χωριζομενον αφ᾽ ημων. Ουκετι γαρ κατα σαρκα γινωσκεται ων εν ημιν ωσπερ βρεφος, αλλα ασωματως εστιν εν σωματι, συνανακιρναμενος ημων ταις ουσιαις και φυσεσιν αρρητως και θεοποιων ημας ως συσσωμους αυτου και σαρκα οντας εκ της σαρκος αυτου και οστουν εκ των οστεων αυτου. Τουτο το μειζον εν ημιν της αφραστου οικονομιας αυτου και υπερ λογον συγκαταβασεως, τουτο το φρικης απασης γεμον μυστηριον, ο και ανενευον γραψαι και προς την εγχειρησιν ετρεμον.

(89) Αλλ᾽ επει βουλεται αει ο Θεος την προς ημας αγαπην αυτου εκκαλυπτεσθαι και φανερουσθαι ημιν, ινα και ημεις ποτε την πολλην αυτου αγαθοτητα εννοησαντες και αιδεσθεντες αγαπησαι προθυμηθωμεν αυτον, υπο του ανωθεν κινουντος και φωτιζοντος τας καρδιας ημων κινηθεις Πνευματος δια γραφης υμιν δηλα ταυτα πεποιηκα τα μυστηρια, ουχ ινα της τον Κυριον τεκουσης κατα τον τροπον της απορρητου γεννησεως αυτης ισον τινα των ανθρωπων αποδειξω – μη γενοιτο! – ουδε γαρ ενδεχεται τουτο. Αλλη γαρ η ενσαρκος του Θεου Λογου αφραστος γεννησις εξ αυτης, και αλλη η πνευματικως παρ᾽ ημων γινομενη· εκεινη μεν γαρ, σαρκωθεντα τον Υιον και Λογον του Θεου τεξασα, το μυστηριον της αναπλασεως του γενους ημων και την σωτηριαν του κοσμου παντος επι της γης τετοκεν, ητις εστιν ο Κυριος ημων Ιησους Χριστος και Θεος, ο τα διεστωτα ενωσας προς εαυτον και την αμαρτιαν του κοσμου αραμενος· αυτη δε, εν θειω Πνευματι τον Λογον της γνωσεως του Θεου τικτουσα, αει εν ταις καρδιαις ημων το μυστηριον της ανακαινισεως των ανθρωπινων ψυχων και την κοινωνιαν μετα του Θεου Λογου και ενωσιν απεργαζεται, ην και το θειον ουτω λεγον υπαινιττεται λογιον· “Δι᾽ ου εν γαστρι ελαβομεν και ωδινησαμεν και ετεκομεν πνευμα σωτηριας, ο εκυησαμεν επι της γης” - αλλ᾽ ινα φανερωθη η υπεραπειρος αυτου προς ημας και γνησια αγαπη και οτι, ει βουλοιμεθα, και παντες ημεις κατα το θειον του Κυριου ημων Ιησου Χριστου λογιον μητηρ κατα τον ειρημενον τροπον και αδελφοι αυτου χρηματισωμεν και ισοι παντως των αυτου μαθητων και αποστολων γενωμεθα, ουχι κατα την αξιαν εκεινων ουδε κατα τας περιοδους και τους κοπους ουσπερ υπεστησαν, αλλα κατα την χαριν του Θεου και την δωρεαν, ην πλουσιως εξεχεεν επι παντας τους πιστευειν και (90) ακολουθειν αυτω ανεπιστροφως εθελοντας, καθως αυτος τουτο βουλομενος αριδηλως βοα· “Μητηρ μου, φησι, και αδελφοι μου εισιν οι ακουοντες τον λογον του Θεου και ποιουντες αυτον”.

Ειδες πως παντας τους ακουοντας τον λογον αυτου και ποιουντας αυτον εις την της μητρος αυτου αξιαν ανηγαγε και αδελφους αυτου λεγει και συγγενεις τουτους παντας αποκαλει; Πλην εκεινη μεν κυριως μητηρ αυτου καθεστηκεν ως σωματικως, καθαπερ εφθην ειπων, αφραστως τουτον και απειρανδρως αποτεκουσα, οι δε γε αγιοι παντες κατα την χαριν και την δωρεαν συλλαμβανοντες αυτον εχουσιν· και εκ μεν της παναμωμου μητρος αυτου την σαρκα αυτου την παναμωμητον εδανεισατο, αντ᾽αυτης δε την θεοτητα αυτη εδωρησατο - ω ξενου και καινου συναλλαγματος! - απο δε των αγιων σαρκα μεν ου λαμβανει, μεταδιδωσι δε αυτοις την τεθεωμενην σαρκα αυτου. Και ορα μοι το βαθος του μυστηριου. Η μεν ουν χαρις του Πνευματος, ηγουν το πυρ της θεοτητος, του Σωτηρος ημων εστι και Θεου εκ της φυσεως και της ουσιας αυτου, το δε σωμα αυτου ουκ εστιν εκειθεν, αλλ᾽ εκ της παναγνου και αγιας σαρκος της Θεοτοκου και εκ των παναχραντων αιματων αυτης, εξ ης ταυτην αναλαβων ιδιοποιησατο, κατα το οσιον λογιον· “Και ο Λογος σαρξ εγενετο”. Ταυτη τοι και μεταδιδωσι τοις αγιοις ο του Θεου και της αχραντου Παρθενου υιος εκ μεν της φυσεως και της ουσιας του συναϊδιου Πατρος αυτου την χαριν, ως ειρηται, του Πνευματος, ητοι την θεοτητα, καθως δια του προφητου φησι· “Και εσται εν ταις εσχαταις ημεραις, εκχεω απο του Πνευματος μου επι πασαν σαρκα” δηλαδη την πιστευσασαν, εκ δε της φυσεως και ουσιας της κυριως και αληθως αποτεκουσης αυτον, την σαρκα ην ανελαβεν εξ αυτης.

(91) Και ωσπερ εκ του πληρωματος αυτου ημεις παντες ελαβομεν, ουτω και εκ της αμωμητου σαρκος της παναγιας Μητρος αυτου ην ανελαβε μεταλαμβανομεν απαντες· και καθαπερ υιος αυτης και Θεος ο Χριστος και Θεος ημων γεγονεν, αδελφος δε ημων εχρηματισεν, ουτω και ημεις - ω της αφραστου φιλανθρωπιας! – υιοι της Θεοτοκου μητρος αυτου και αδελφοι αυτου του Χριστου γινομεθα, ως δια του μετ᾽ αυτης και εν αυτη γεγονοτος υπεραμωμου και υπεραγνωστου γαμου γεννηθεντος του Υιου του Θεου < εξ > αυτης, και εξ αυτου παλιν παντες οι αγιοι. Ωσπερ γαρ εκ της συνουσιας και σπορας του Αδαμ η Ευα πρωτη ετεκεν και εξ εκεινης και δι᾽ εκεινης παντες εγεννηθησαν ανθρωποι, ουτω και η Θεοτοκος τον του Θεου Πατρος Λογον αντι σπορας δεξαμενη συνελαβε και ετεκε μονον αυτον τον Μονογενη εκ του Πατρος προ αιωνων και μονογενη επ᾽ εσχατων εξ αυτης σαρκωθεντα· και παυσαμενη του συλλαμβανειν και τικτειν αυτη, ο Υιος αυτης και εγεννησε και γεννα καθ᾽ εκαστην τους πιστευοντας εις αυτον και φυλασσοντας τας αγιας αυτου εντολας. Επρεπε και γαρ, επει η εν φθορα γεννησις ημων δια της γυναικος Ευας εγενετο, την πνευματικην γεννησιν ημων και αναπλασιν δια του

ανδρος, ητοι του δευτερου Αδαμ και Θεου, γινεσθαι. Και ορα μοι εντευθεν την του λογου ακριβειαν· ανδρος θνητου και φθαρτου η σπορα φθαρτους υιους και θνητους δια γυναικος απεγεννησε και γεννα· αθανατου και αφθαρτου Θεου αθανατος και αφθαρτος Λογος αθανατα και αφθαρτα τεκνα απεγεννησε και αει γεννα, εκ της Παρθενου πρωτον αυτος τεχθεις δηλονοτι εν Αγιω Πνευματι.

Κατα τουτο ουν δεσποινα και βασιλις και κυρια και μητηρ παντων των αγιων η του Θεου Μητηρ εστι, οι δε αγιοι παντες δουλοι μεν αυτης εισι, καθο Μητηρ εστι του Θεου, (92) υιοι δε αυτης, καθο μεταλαμβανουσιν εκ της παναχραντου σαρκος του Υιου αυτης. Πιστος ο λογος· η γαρ σαρξ του Κυριου, της Θεοτοκου εστι σαρξ· και εξ αυτης της θεωθεισης του Κυριου σαρκος μεταλαμβανοντες, ζωην αιωνιον μεταλαμβανειν ομολογουμεν τε και πιστευομεν, ει μη τι αναξιως και εις κατακριμα εαυτων ταυτην μαλλον εσθιομεν. Συγγενεις δε αυτης τρισσως οι αγιοι εισι· καθ᾽ ενα μεν τροπον οτι εκ του αυτου πηλου και της αυτης πνοης ειτ᾽ ουν ψυχης συγγενειαν εχουσι· κατα δευτερον δε, οτι εκ της προσληφθεισης σαρκος αυτης κοινωνιαν και μετουσιαν εχουσι μετ᾽ αυτης· καθ᾽ ετερον δε, οτι δια την κατα Πνευμα εγγινομενην αγιωσυνην αυτοις δι᾽ αυτης εν εαυτω εκαστος συλλαμβανων ομοιως εχει τον των απαντων Θεον, καθαπερ κακεινη τουτον εσχεν εν εαυτη· ει γαρ και σωματικως αυτος απεγεννησεν, αλλ᾽ ολον αυτον και πνευματικως εν εαυτη παντοτε ειχε και νυν αει και ωσαυτως εχει αχωριστον.

Τουτο τοινυν το των γαμων μυστηριον, ο τω μονογενει αυτου Υιω εποιησατο ο Πατηρ, ο συναΐδιος και ομοτιμος· και εκαλεσε πολλους και απεστειλε τους δουλους αυτου καλεσαι τους κεκλημενους εις τους γαμους και ουκ ηθελον ελθειν.

ια΄. Εις το ρητον του Ευαγγελιου· “Και απεστειλε τους δουλους αυτου καλεσαι τους κεκλημενους εις τους γαμους και ουκ ηθελον ελθειν”. (92)

Τινες ουν ησαν οι απεσταλμενοι; Οι προφηται, φησι. Τινες οι κεκλημενοι; Των Ιουδαιων οι παιδες· εκεινοι γαρ ησαν οι τοτε και εξ αρχης κεκλημενοι, και ουκ ηθελησαν ακουσαι αυτων· “Παλιν απεστειλεν αλλους δουλους λεγων· Ειπατε τοις κεκλημενοις· Ιδου το αριστον μου ητοιμασα, (93) οι ταυροι μου και τα σιτιστα τεθυμενα και παντα ετοιμα· δευτε εις τους γαμους. Οι δε αμεληsαντες απηλθον, ο μεν εις τον ιδιον αγρον, ο δε εις την εμποριαν αυτου· οι δε λοιποι κρατησαντες τους δουλους αυτου υβρισαν και απεκτειναν”. Ποιους λεγει δουλους; Τους αποστολους αυτου. Τι δε εστι το αριστον; Η των ουρανων βασιλεια, ην

προητοιμασε τοις κατα προθεσιν κλητοις ουσιν απο καταβολης κοσμου. Ταυρους δε τινας λεγει και σιτιστα; Αυτον τον της Παρθενου Υιον και Θεον, τον μοσχον οντα τη θεοτητι σιτευτον· ουτος γαρ και ταυρος εστι τη δυναμει οντως αηττητος, πληθυντικως δε ταυρους εαυτον εκαλεσεν, οτι εις πολλα μεριζεται η αγια αυτου σαρξ και μια εκαστη μερις η εξ αυτου ολος εκεινος παλιν εστι, τοσουτον ων δυνατος, οτι και τους εχθρους των λαμβανοντων αυτον αποτρεπεται απαντας κακεινοις δυναμιν διδωσιν, ωστε νικησαι τον κοσμον και δυνηθηναι γενεσθαι αυτους υιους Θεου. Αμνος δε λεγεται ο παναμωμος αμνος του Θεου ως ενιαυσιος, κριος δε ως κερατων δικην τον σταυρον επιφερομενος ανωθεν, δι᾽ ου και την πληγην καιριαν τω αντιπαλω δεδωκε και εις ον εκεινοι τουτον σταυρωσαντες απεκτειναν. Αλλους δε δουλους φησι τους αγιους αποστολους αυτου, ους και απεστειλε παραγγειλας αυτοις εις οδον εθνων μη απελθειν και εις πολιν Σαμαρειτων μη εισελθειν, πορευθηναι δε μαλλον προς τα απολωλοτα προβατα του οικου Ισραηλ· οι δε ουδε τουτους εδεξαντο, αλλα τους μεν υβρισαν και ετυψαν, τους δε και απεκτειναν, εξ ων και Στεφανος ο πρωτος των μαρτυρων υπαρχει. “Ακουσας δε ο βασιλευς ωργισθη και πεμψας τα στρατευματα αυτου απωλεσε τους φονεις εκεινους και την πολιν αυτων ενεπρησε”. (94) Τους ασεβεις Εβραιους φησιν, ους και κατεσφαξε, δια της των Ρωμαιων εφοδου την παντελη ερημωσιν αυτων εργασαμενος. Στρατευματα δε Θεου και οι πονηροι λεγονται, εις τιμωριαν ετερων πονηρων εκπεμπομενοι, καθως φησι δια Μωϋσεως ο Θεος· “Επαποστελω εις αυτους θυμον και οργην, αποστολην δι᾽ αγγελων πονηρων”.

“Τοτε τοινυν λεγει τοις δουλοις αυτου· Ο μεν γαμος ετοιμος εστιν, οι δε κεκλημενοι ουκ ησαν αξιοι· πορευεσθε ουν επι τας διεξοδους των οδων και οσους αν ευρητε καλεσατε εις τους γαμους”. Ειδες ακολουθιαν πραγματων; Ειδες παραβολης ακριβειαν; “Τοτε” γαρ φησι. Τοτε; ποτε; Οτε οι Ιουδαιοι δηλονοτι, κληθεντες εις την βασιλειαν των ουρανων υπο των αποστολων, ου μονον ουκ ηνεσχοντο ακουσαι αυτων, αλλα και υβρισαντες αυτους απεκτειναν, τοτε απεστειλεν αυτους εις τον συμπαντα κοσμον και εις παντα τα εθνη. “Και εξελθοντες, φησιν, οι δουλοι εκεινοι εις τας οδους, συνηγαγον παντας οσους ευρον πονηρους τε και αγαθους και επλησθη ο γαμος ανακειμενων”. Την γαρ οικουμενην περιελθοντες οι αποστολοι πασαν, εκηρυξαν τον του Θεου λογον και τους υπακουσαντας παντας εις μιαν συνηγαγον θεογνωσιας πιστιν πονηρους τε αμα τοις τροποις και αγαθους, μεταβαλλομενους δηλονοτι και προς αρετην επαναγομενους. Τουτο γαρ δηλοι το “συνηγαγον”· αλλα γαρ και απο των εξης το

αυτο τουτο παλιν διδασκομεθα. Φησι γαρ· “Εισελθων δε ο βασιλευς θεασασθαι τους ανακειμενους, ειδεν εκει ανθρωπον ουκ ενδεδυμενον ενδυμα γαμου και λεγει αυτω· Εταιρε, πως εισηλθενς ωδε μη εχων ενδυμα γαμου; Ο δε εφιμωθη. Τοτε ειπεν ο βασιλευς τοις διακονοις· Δησαντες αυτου χειρας και ποδας, αρατε αυτον και εκβαλετε εις το σκοτος το εξωτερον· πολλοι γαρ εισι κλητοι, ολιγοι δε εκλεκτοι”. Ορας οπως τους μεταβαλλομενους τον (95) τροπον συναγεσθαι εις τους γαμους λεγει, τους δε μετα πονηριας η κακιας τινος, καν εισελθωσι, παλιν μετ᾽ αισχυνης υπο των αγγελων εκβαλλεσθαι, ους και διακονους καλει. Οι ουν ανακειμενοι εν τοις γαμοις οι αγιοι εισιν. Αυτον δε τον μη εχοντα ενδυμα γαμου, οιδα οτι τινες τους εν πορνεια μονον και μοιχεια και φονοις τα εαυτων καταρρυπωσαντας σωματα λογιζονται ειναι. Αλλ᾽ ουκ εστι τουτο, ουκ εστι· παντα γαρ τον υπο οιουδηποτουν παθους η κακιας λεγει ρερυπωμενον. Και οτι τουτο εστιν αληθες, ακουε Παυλου λεγοντος· “Μη πλανασθε· ουτε πορνοι, ουτε μοιχοι, ουτε μαλακοι, ουτε αρσενοκοιται, ουτε κλεπται, ουτε πλεονεκται, οι και ειδωλολατραι δηλονοτι, ουτε μεθυσοι, ουτε λοιδοροι”, προσθησω δε ουτε οι μισος προς τινα αδελφον η φθονον εχοντες “βασιλειαν Θεου ου κληρονομησουσιν”, ουδε μεριδα εχουσιν εν τη ευφροσυνη του Κυριου ημων Ιησου Χριστου. Ορας πως το της ψυχης ενδυμα πασα πονηρια και αμαρτια μολυνει και ημας ποιει της βασιλειας εκβαλλεσθαι;

ιβ΄. Οτι ου χρη προ της εργασιας των εντολων και της εις αρετην προκοπης τε και τελειωσεως τα κεκρυμμενα μυστηρια της βασιλειας των ουρανων ερευναν των αμυητων τινα· και οτι εν τη δευτερα του Κυριου ελευσει παντες αλληλους γνωριζουσιν οι αγιοι. (95)

Τοιγαρουν εασωμεν τας ματαιας και ανωφελεις συζητησεις και μη τα του καιρου προ καιρου μανθανειν σπουδαζωμεν, πειθωμεθα δε μαλλον ουτω λεγοντι τω Δεσποτη. “Ερευνατε τας Γραφας”. Ερευνατε και μη πολυπραγμονειτε. Ερευνατε τας Γραφας και μη εξωθεν των αγιων Γραφων συζητησεις ποιεισθε. Ερευνατε τας Γραφας, ινα περι πιστεως και ελπιδος και αγαπης διδασκησθε· (96) περι πιστεως, ινα μη παντι ανεμω συμπεριφερησθε κατα την κυβειαν των αστηρικτων ανθρωπων, αλλα δια δογματων ορθων της αποστολικης και καθολικης Εκκλησιας στερεουσθε και τον “λογον ορθοτομειτε” αυτης. Ου μονον δε, αλλα και τον της πιστεως καρπον και το εκ ταυτης οφελος δια της πραξεως των εντολων του εκζητειν διδαχθησεσθε και, οταν ευρειν τουτο δυνηθητε, τηνικαυτα και την ελπιδα ακαταισχυντον κτησεσθε και την προς Θεον αγαπην

εν αυτη ολικην εξετε. Αλλως γαρ αδυνατον παντι ανθρωπω την προς Θεον αγαπην τελειαν κτησασθαι ει μη δια πιστεως ακραιφνους και ελπιδος βεβαιας και αδιστακτου. Τι ουν καταλιποντες το ανακρινειν εαυτους περι τουτων, και ει αρα πιστιν εσχομεν προς τον Θεον τοιαυτην οιαν αυτος εκεινος, ο και κριναι μελλων, και απαιτησαι ταυτην ημας λεγει, τα υπερ ημας πολυπραγμονουμεν, και ταυτα, μηδε τα εν ποσιν ειδοτες ποσως;

Οποια δε εστιν η πιστις ην απαιτουμεθα προς Θεου και ποταπη ην οφειλομεν προς αυτον εχειν, αυτος ουτος δια των ευαγγελιων εδηλωσεν, ουτως ειπων· "Ο θελων οπισω μου ελθειν απαρνησασθω εαυτον και αρατω τον σταυρον αυτου και ακολουθειτω μοι· οστις γαρ ερχεται προς με και ου μισει τον πατερα αυτου και την μητερα και τους αδελφους και τας αδελφας ετι δε και την εαυτου ψυχην ου δυναται μου ειναι μαθητης". Και παλιν· "Ο ευρων την ψυχην αυτου" εν τοις ειρημενοις δηλονοτι "απολεσει αυτην· ος δ᾽ αν απολεση την ψυχην αυτου ενεκεν εμου και του ευαγγελιου μου" ηγουν της των εντολων μου εκπληρωσεως "εις ζωην αιωνιον ευρησει αυτην". Ηκουσατε της πιστεως τα γνωρισματα; Αρκεισθε τοις ειρημενοις η ετι χρειαν εχετε και των εξης αναμνησθηναι;

(97) Ει ουν βουλεσθε μαθειν οτι τοιαυτην πιστιν απαιτει ημας ο Θεος, ωστε μηδε περι της παρουσης ταυτης ζωης το καθολου φροντιζειν πιστευοντας εις αυτον, εξ αυτου μαθετε ακριβως του Κυριου ουτω διαρρηδην βοωντος· "Μη μεριμνησητε περι της αυριον τι φαγητε η τι πιητε η τι ενδυσησθε". Κατα μικρον δε αναγων επι τα τελεωτερα φησιν· "Εαν τις σε ραπιση εις την δεξιαν σιαγονα, στρεψον αυτω και την αλλην· και τω θελοντι σοι κριθηναι και τον χιτωνα σου λαβειν αφες αυτω και το ιματιον· και τω αιροντι τα σα μη απαιτει". Και ετι καθ᾽ υπερβολην εις υπερβολην πιστεως ευχεσθαι και αγαπαν κελευει τους εχθρους και καλως ποιειν τοις μισουσιν ημας και υπερ των επηρεαζοντων ημας ευχεσθαι. Και αλλα πλειονα κελευει ποιειν ημας εξ ων προτερον δηλονοτι δεικνυται η προς αυτον πιστις ημων, και τοτε το πιστους ημας ειναι λεγειν χρεων· χωρις γαρ τουτων νεκρα η πιστις ημων και ημεις νεκροι δηλονοτι.

Ερευνησον τοιγαρουν σεαυτον ακριβως, ω ουτος, και εαν μηδεν των ειρημενων ελλειψαντα σεαυτον ευρησης, αλλα παντα μεθ᾽υπερβολης απο ζεουσης καρδιας και προθεσεως πραξαντα, παντως εχειν εν φωτι κατανοησεις εαυτον και ελπιδα ακαταισχυντον, ουχι την εξ οιησεως εν τοις απολλυμενοις προσγινομενην, ης το ματαιον και απατηλον ουδεις των κεκτημενων αυτην επιγνωναι δυναται, αλλα την χρηστην ελπιδα και αληθινην εν αληθινω και ακαταισχυντω φωτι. Εν ταυτη δε

ωσπερ επ᾽ οχηματι χερουβικω κατιδοις την αγαπην εποχουμενην, ητις εστιν ο Θεος· ην εαν ουτως ευρων ιδης, ου πολυπραγμονησεις εκτοτε των μελλοντων και αορατων ουδεν, αλλα και αλλους επιστομισεις και παραγγειλης μη (98) πολυπραγμονειν τι μηδε συζητειν περι των εκεισε, ως αυτη τη πειρα μαθων οτι νω και λογω ακαταληπτα και αφραστα παντα εισι τα εκεισε. Ει δε τα πιστον σε τεως και χριστιανον ποιουντα εν πρωτοις γνωριζεσθαι ουκ επραξας, αλλα μετα των απιστων πιστος και μετα των πιστων κατακεκριμενος υπο του συνειδοτος ως απιστος ει, και ουκετι τελειαν εχεις ελπιδα και πληροφοριαν σωθησεσθαι, ουδε ως ο αγιος Παυλος λεγειν και συ δυνασαι· “Τον αγωνα τον καλον ηγωνισμαι, τον δρομον τετελεκα, την πιστιν τετηρηκα· λοιπον αποκειται μοι ο της δικαιοσυνης στεφανος, ον αποδωσει μοι ο Κυριος ο δικαιος κριτης”, τι πολυπραγμονεις και μαθειν ερωτας, ει αρα μελλουσιν γνωριζειν οι αγιοι αλληλους εν τη βασιλεια των ουρανων, οταν εν τη θεωρια του επι παντων Θεου γενομενοι ορωσιν αυτον; Τι σοι εσται εκ τουτου οφελος; Ειπε μοι.

Ηθελον γαρ ακουσαι και μαθειν παρα σου τι σοι το οφελος, υπο του συνειδοτος, ως εφαμεν, κρινομενω σοι, επειδη τας ενταλθεισας υπο του Χριστου μεριδα μη εχοντι, εαν τας εν τη βασιλεια αυτου απολαυσεις και δοξας και τρυφας και αποκαταστασεις μαθης διδασκομενος παρ᾽ ημων. Ουδεν ουδαμως παντως, αλλα και κατακριμα μειζον μαλλον σεαυτω προξενησεις, οτι και ταυτα μαθων κατεφρονησας και την οιησιν αποβαλεσθαι και ταπεινωσιν κτησασθαι ουκ ηθελησας. Αλλως δε και ερωτωντι μοι πραως, εν ειρηνη συ αποκριθητι. Παιδι μικρω μηδε τα στοιχεια καταδεξαμενω των γραμματων μαθειν, τα περι γραμματικης και ρητορικης ζητουντι διερμηνευεσθαι, αρα ανεξεται ποτε ανθρωπος, λογισμου κυριος ων, καν λογου ψιλου αξιωσαι την αφροσυνην αυτου, και ουχι μαλλον απωσεται ως αφρονα και παιδικα φρονουντα και (99) αναισθητως αιτουντα τα υπερ την εαυτου δυναμιν; Ει δε εν τουτοις δικαιον τουτο και πρεπον εστι, ποσω μαλλον εν τοις υπερ λογον και νουν και διανοιαν; Ει δε και τα στοιχεια των γραμματων μη μαθη τις, ακουσει δε απερ δι᾽ ετερων λεξεων οι Ελληνες συνεγραψαντο και νοησει αυτα τη ιδια διαλεκτω λεγομενα, ουδεν θαυμαστον, επειδη περι αισθητων ο λογος αυτοις και ματαιοι περι ματαιων πραγματων αι διηγησεις αυτων.

Τα δε περι ου ερωτας ου τοιαυτα, αλλ᾽ οποια και πως; Ως ο προφητης λεγει Δαβιδ· “Και εκλινεν ουρανους και κατεβη και γνοφος υπο τους ποδας αυτου”. Τις ουτος ο γνοφος; Η σαρξ αυτη του Κυριου, περι ης και Ιωαννης ο μεγας προδρομος αυτου υστερον εφη· “Ου ουκ ειμι ικανος κυψας λυσαι τον ιμαντα των υποδηματων αυτου”. Κατεβη τοινυν και ηλθεν αντι γνοφου

περικειμενος την σαρκα. Και αυθις· “Επεβη επι Χερουβιμ και επετασθη, επετασθη επι πτερυγων ανεμων. Και εθετο σκοτος αποκρυβην αυτου· κυκλω αυτου η σκηνη αυτου”. Ορας οπως ου περι αισθητων σοι πραγματων η ερευνα, αλλα περι θειων και ακαταληπτων και ου ραδιως παρα παντων καταλαμβανομενων; Ει γαρ γνοφον και σκοτος εθετο αποκρυβην των μυστηριων αυτου και πολλου δεεται τις φωτος του παναγιου Πνευματος εις την κατανοησιν των αποκεκρυμμενων αυτου μυστηριων, πως, μηπω του θειου φωτος κατοικητηριον γεγονως, ερευνας α μαθειν ουκ ισχυσεις, ατελης ετι και αφωτιστος ων; Ινα γαρ μη υπολαβης, ως εν σκοτει καθημενος, οτι κακεινος εν τω σκοτει γεγονως εκρυβη, “κυκλω αυτου την σκηνην αυτου” εφη ο προφητης Δαβιδ· σκηνην δε λεγει ην ο Παυλος φως ονομαζει – “φως γαρ, φησιν, οικων απροσιτον “- , αμφοτεροι το ακαταληπτον και αστεκτον αυτου της(100) θεοτητος δηλουντες, ουχι δε περιοριστον ποιουντες το θειον, αλλ᾽ οιον ουτω πως τον λογον ποιουμενοι προς τους περιεργοτερον εχοντας φασι. Μη υπολαβετε, ω ανοητοι, οτι εν σκοτει ο αναληφθεις Κυριος και Θεος εισελθων εκρυβη· αλλα εκεινος μεν εν τη ιδια δοξη τη το παν και υπερ το παν πληρουση θεοτητι εστιν εν η και προ τουτου ην, φειδομενος δε ημων, ινα μη αρδην απολωμεθα, εθετο σκοτος καλυπτον ουκ εκεινον, αλλ΄ ημας· “Ο Θεος γαρ ημων, φησι, πυρ καταναλισκον” ουχι τους δικαιους, αλλα τους αμαρτωλους.

Ιδε ουν· εμαθες ως εν παραδρομη τα της πιστεως ημων θεια τε και φρικτα μυστηρια παρ᾽ ημων, μαλλον δε παρα του Αγιου Πνευματος δι᾽ ημων· εμαθες οτι και κατηλθεν επι της γης ο Θεος και ανηλθεν αυθις εις ουρανους και εθετο σκοτος αποκρυβην αυτου· ου γαρ εδει προ της κρισεως μετα της του Πατρος αυτου δοξης φανηναι ημιν, αλλα τοτε τουτο γενεσθαι οτε και τον καιρον ο Πατηρ αυτου εν τη ιδια εθετο εξουσια. Ει ουν ουτως υπαρχει τα μυστηρια κεκρυμμενα της βασιλειας των ουρανων και ου πασι δεδοται γινωσκειν αυτα κατα την του Κυριου φωνην, τι, αφεις εργαζεσθαι τας εντολας αυτου, περι των αποκεκρυμμενων πασιν ανθρωποις επερωτας; Ιδου γαρ καθ᾽ εκαστην ακουεις του Αποστολου βοωντος περι εκεινων αυτων “α οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη”, τα αγαθα “α ητοιμασεν ο Θεος τοις αγαπωσιν αυτον”. Προ γαρ του αναληφθηναι αυτον και το σκοτος θειναι αποκρυβην αυτου δεδωκεν ημιν τας αγιας αυτου εντολας, ως αν ειποι τις, εργαλεια ημιν δεδωκως, την δε πιστιν την εις αυτον ωσπερ τινα τεχνιτην, ως ειναι ημας μεν σκευη, την δε πιστιν τεχνιτην, τας δε εντολας εργαλεια, δι᾽ ων ο τεχνιτης Λογος (101) αναστοιχειοι και νεουργει τους εργατας των αυτου εντολων, ως αν δια της εργασιας αυτων

καθαιρομενοι φωτιζωμεθα κατα προκοπην υπο του Πνευματος την γνωσιν των μυστηριων της βασιλειας των ουρανων.

Και καθαπερ τα εργαλεια διχα τεχνιτου και ο τεχνιτης διχα εργαλειων ενεργειν τι ου δυναται, ουτως ουδε η πιστις διχα της των εντολων εκπληρωσεως, ουδε η εκπληρωσις των εντολων διχα πιστεως ανανεοι καθολου και αναπλαττει ημας η απο παλαιων καινους ημας απεργαζεται. Οπηνικα δε τα αμφοτερα εν αδιστακτω καρδια κτησωμεθα και ευχρηστον σκευος τω Δεσποτη εις υποδοχην του νοητου μυρου γενωμεθα, τηνικαυτα και ο θεις το σκοτος αποκρυβην αυτου εγκαινιζει ημιν τη του Αγιου Πνευματος δωρεα και καινους αντι παλαιων και ζωντας ως απο νεκρων εξανιστησι και διατεμνει το σκοτος και διαβιβαζει εκειθεν τουτου τον ημετερον νουν και ως εξ οπης τινος παρακυπτειν αυτον και βλεπειν χαριζεται αμυδρως πως, οσον ηλιου κυκλον η σεληνης εστιν· ενθεν τοι και διδασκεται, η μαλλον ειπειν γινωσκει και μυειται, πληροφορουμενος οτι οντως αλλως ουκ ενι εν μερικη μετοχη των απορρητων γενεσθαι του Θεου αγαθων, ει μη εν ταπεινωσει καρδιας και πιστει αδιστακτω ολοψυχου προθεσεως παντα τον κοσμον ουτοι και τα εν τω κοσμω συν τοις θελημασιν αυτων απαρνησονται εν πασαις ταις εντολαις του Θεου· και ου τουτο μονον, αλλ᾽ εαν μη ανεπαισχυντως, μαλλον δε εν αγαλλιασει καρδιας και χαρα, τους υπερ αρετης πονους ομου και πειρασμους διελευσονται οι πιστευοντες εις Χριστον και μαλιστα οι νηπιοι βαπτισθεντες και μη επαισθανομενοι εχειν “την της χαριτος του Θεου δωρεαν”.

Συ ουν, ο ταυτα αναγνους, μη εν οιησει της ψευδωνυμου γνωσεως (102) και αναπλασει λογισμων ματαιων, αλλ᾽ εν φοβω και τρομω σεαυτον ανακρινον· και ει βουλει μαθειν οπως εχεις βιου και καταστασεως, ερωτησον σου την ψυχην και ειπε αυτη· “Ψυχη, εφυλαξας τας εντολας του Θεου πασας η ου;” Και ανοιξασα το του συνειδοτος αυτης στομα, ερει σοι παντως το αληθες· ου γαρ αιδεσθησεται σε, αλλ᾽ ελεγξει σε και α προαπεθου και εχεις εν εαυτω, ειτε αγαθα, ειτε φαυλα, υποδειξει σοι. Εν γαρ τω συνειδοτι αυτης ευρησεις, ειτε τον κοσμον ηγαπησας, ειτε τουτου προετιμησας τον Θεον, ειτε την των ανθρωπων δοξαν εζητησας, ειτε την εκ του Θεου διδομενην μονον εποθησας· εν εαυτω παρακυψας ως εν κιβωτιω και το υποκειμενον αναψηλαφων, εν εν των αποκειμενων εκβαλλων, παντα γνωρισεις τρανως. Υποθου μοι γαρ εν πρωτοις εναποκεισθαι φιλοδοξιας και κενοδοξιας ερωτα, ειδος ανθρωπαρεσκειας, ηδυσματα των εξ ανθρωπων επαινων, υποκρισεως ενδυμα, σπερμα φιλαργυριας εγκεκρυμμενον, και απλως πολλα εγκειμενα εν αυτω και ετερον υφ᾽ ετερου συγκαλυπτομενον, επανω δε τουτων απαντων εστω

ανακειμενη φυσιωσις - η γαρ γνωσις, φησι, φυσιοι -, συν ταυτη οιησις και το δοκειν ειναι τι μηδεν οντα τον πεφυσιωμενον τον λογισμον. Τουτων τοιγαρουν επικειμενων τοις αλλοις οισπερ προειπομεν απασι, πως ισχυσεις, ειπε μοι, ταυτα θεασασθαι; Παντως ερεις· ουδαμως.

Λεγε μοι ουν αρτι και τουτο. Μη πειθομενου σου οτι καλυμμα τι των τοιουτων επικειται τη καρδια σου, αλλ᾽ απιστουντος, καθα δη και Εβραιοι, τουτο αυτο του Παυλου λεγοντος προς αυτους, απιστουσι, και μη περιαιρουντος σου το καλυμμα τουτο εκ της καρδιας σου, ινα και τα υπ᾽ αυτου καλυπτομενα παθη ιδης και την ταλαιπωρον σου (103) ψυχην οικτειρησης και σπευσης αυτην εκκαθαραι και τους νοερους αυτης οφθαλμους και το προσωπον δακρυσι θερμοις απονιψης, πασαν απορριψαμενος οπισθεν σοφιαν και γνωσιν την εξωθεν, Παυλω πειθομενος, ως αν γενη μωρος εν τω κοσμω τουτω, ινα γενη φρονιμος εν Χριστω, πως, ειπε, μωρου οντος σου, τα περι Θεου σοι και των θειων εκδιηγησομαι, αποκεκρυμμενων οντων και αορατων αυτων; Ουκ αυτος συ καταγνωσεις μου ως αναξιον πραγμα ποιουντος και εν σεαυτω δικαιως ερεις· “Ουτος, φησιν, οντως αφρων εστιν, ο εμοι τω αφρονι τα περι των αορατων και ακαταληπτων παση πνοη τη υπο τον ουρανον και παση κτισει τη υπερανω ουση των ουρανων διηγουμενος”; Ει γαρ τα τοτε μελλοντα γενεσθαι ουδε οι αγγελοι επισταντα του Θεου, καθως ουδε την επι γης αυτου παρουσιαν οποια η ποταπη, η ποτε η οτε κατελθειν εμελλε και ανθρωπος γενεσθαι εγινωσκον, ποσω μαλλον την μετα δοξης αυτου παρουσιαν εσχατον αγνοειν οφειλουσιν, οποτε γενησεται και οποση, η τινα απερ τοτε τοις αγιοις αυτου μελλει χαριζεσθαι; Και οτι ταυτα ουτως εχει επι της αληθειας, ο μεν Παυλος εδηλωσεν ειπων· “Ινα γνωρισθη νυν ταις αρχαις και ταις εξουσιαις δια της εκκλησιας η πολυποικιλος σοφια του Θεου”, ο δε Κυριος περι της παρουσιας αυτου οτι “και αι δυναμεις των ουρανων σαλευθησονται”, αντι του εκπλαγησονται και θαυμασουσιν, αιφνης θεωμεναι απερ μεχρι τοτε παντως ουκ ειδον. Ει τοινυν αι δυναμεις αγνοουσι των ουρανων, συ, πως ολως αποτολμας και λεγεις οτι ου μη γνωριζουσιν αλληλους οι αγιοι εν τη βασιλεια του Θεου, οποταν εν τη θεωρια τουτου γενησονται; Ο δε γε τουτω παλιν αντιπιπτων, συ, και φασκων· “Οντως οραν και γνωριζειν αλληλους οφειλουσι”, ποθεν τουτο μεμαθηκας;

Ω αγνοια και μανια και σκοτωσις! Ου φριττετε, ου φοβεισθε; (104) Εκ γαρ των λογων υμων αμφοτεροι καταδικασθησεσθε παρα του δικαιου και απροσωποληπτου κριτου. Προς γαρ τους λεγοντας μη οραν μηδε γνωριζειν αλληλους τους αγιους, αλλα μονον εκεινον οραν, ταις αισθησεσι πασαις ολους ολω δηθεν ενουμενους εκεινω,

φθεγξεται πως και ειπη· “Εγνωτε με, ω ουτοι; Ειδετε μου το φως; Ενδεξασθε με εν υμιν; Τας ενεργειας του Πνευματος μου του Αγιου αυτη τη πειρα εμαθετε η ου;” Οι ου μη τολμησωσιν αντιφθεγξασθαι, οιμαι, και ειπειν· “Ναι, φησι, Δεσποτα". Ει γαρ τουτο ερουσιν, αντερει προς αυτους· “Πως ουν, ει τουτων εν πειρα γεγονατε, τους εμε εν εαυτοις εχειν μελλοντας μη γνωριζειν αλληλους λεγετε; Εγω Θεος αψευδης, Θεος αληθινος, Θεος αγιος, ο εν αγιοις εγκατοικων. Πως ουν εν αυτοις κατοικω; Ωσπερ ειπον οτι εγω εν τω Πατρι και ο Πατηρ εν εμοι, ουτω και οι αγιοι εν εμοι καγω εν αυτοις· και καθαπερ ο Πατηρ εν εμοι καγω παλιν εν τω Πατρι μου, ουτω και εν τοις αγιοις πασιν εγω εσομαι κατοικων και οι αγιοι παντες κατοικησουσιν εν εμοι”. Προς δε τουτοις ερει και ταυτα· “Ει τοινυν εγω εν τοις αγιοις μου και οι αγιοι μου εν εμοι, εγω εν τω Πατρι μου και ο Πατηρ μου εν εμοι, καθως δε γινωσκει με ο Πατηρ καγω γινωσκω τον Πατερα, ευδηλον οτι και οι αγιοι γνωριζειν και γινωσκειν οφειλουσιν”. Ινα δε σαφεστερον τουτο γενηται, ως αν δηλον και τοις αναισθητοις εσται, χρεων προσθειναι και ετι παλιν ειπειν· εν πασι τοις αγιοις Χριστος ενοικων εσεται.

Οποταν ουν αι βιβλοι του συνειδοτος εκαστου διανοιχθησονται, εν μεν ταις των αμαρτωλων καρδιαις και συνειδησεσιν ευρεθησονται, ει μη τι αλλο, οιησις η κενοδοξια η αιρεσις η ζηλος η φθονος η τι των τοιουτων· ει δ᾽ ουν, αλλ᾽ αμελεια, ραθυμια και το μη παση ισχυϊ ποιησαι (105) τας του Θεου εντολας, οθεν ελλειψις εσται της αγαπης αυτου. Δια τουτο ουν “σκοτισθησονται οι οφθαλμοι αυτων του μη βλεπειν” και αισχυνθησονται και ακουσονται· “Εφ᾽ οσον ουκ εποιησατε μιαν των εντολων μου των ελαχιστων, αλλα ταυτης κατεφρονησατε, εμοι ουκ εποιησατε. Απελθετε απ᾽ εμου εις το πυρ το αιωνιον, το ητοιμασμενον τω διαβολω και τοις αγγελοις αυτου “. Εν δε τω διανοιγηναι τας του συνειδοτος των αγιων βιβλους, προσεχε! λαμψει ο νυν αποκεκρυμμενος εν αυτοις Χριστος ο Θεος, ως ελαμψε προ των αιωνων εκ του Πατρος, και εσονται οι αγιοι ομοιοι τω Υψιστω. Ποθεν τουτο δηλον; Αυτου του Σωτηρος ακουσον τουτο λεγοντος· “Τοτε εκλαμψουσιν οι δικαιοι ως ο ηλιος”. Ποιον δε αλλον λεγει καιρον η ηλιον, ει μη παντως ονπερ ειρηκαμεν, και εαυτον τον ηλιον δικαιοσυνης μονον ονομαζομενον και εν δικαιοις μονον ανατελλοντα και εκλαμποντα; Και τουτο ο επιστηθιος και Χριστου μαθητης ηγαπημενος εκδηλοτερον διατρανοι λεγων· “Αδελφοι, νυν τεκνα Θεου εσμεν, αλλ᾽ ουπω εφανερωθη τι εσομεθα· οιδαμεν δε οτι, εαν φανερωθη, ομοιοι αυτω εσομεθα”. Και ο Παυλος· “Νυν γινωσκω εκ μερους, τοτε δε επιγνωσομαι, καθως και επεγνωσθην”.

Ει ουν ομοιοι του Θεου οι αγιοι και τοσουτον επιγνωσονται τον Θεον, οσον ο Θεος επεγνω αυτους, και καθως γινωσκει ο Πατηρ τον Υιον και ο Υιος τον Πατερα, ουτως οφειλουσι και οι αγιοι αλληλους και οραν και γινωσκειν, αλλα και οι μηδεποτε αλληλους σωματικως εν τωδε τω κοσμω ιδοντες τοτε γνωριζειν αλληλους οφειλουσι, πως ουκ ερυθριατε περι ων ουκ οιδατε λεγειν και επερωταν και διδασκειν, (106) ως ηδη και των υπερ ημας την γνωσιν δηθεν πεπλουτηκοτες και ανωθεν προχειρισθεντες διδασκαλοι; Ωσπερ γαρ ουδεποτε αγνοησει ο Πατηρ τον Υιον η ο Υιος τον Πατερα, ουτως ουδε οι αγιοι, θεσει θεοι γεγονοτες εν τω εχειν οικουντα εν εαυτοις τον Θεον, αλληλους ποτε αγνοησουσιν, αλλα βλεποντες εσονται αλληλων και εαυτων την δοξαν, ως ο Υιος του Πατρος και ο Πατηρ του Υιου. Τις δε και οποια εσται των αγιων η δοξα; Οια εστι του Υιου του Θεου. Και τουτο αυτος δι᾽ εαυτου αριδηλως δεδηλωκε· φησι γαρ· “Και εγω την δοξαν ην δεδωκας μοι δεδωκα αυτοις, ινα ωσιν εν, καθως ημεις εν εσμεν”. Ορας οτι η απο του Θεου και Πατρος δοθεισα προ των αιωνων τω Υιω δοξα υπ᾽ αυτου του Υιου τοις αγιοις δεδωρηται και εις εν οι παντες εισι.

Τοιγαρουν οι λεγοντες, οτι ου μη ορωσιν, ουδ᾽ ου μη γνωριζωσιν αλληλους οι αγιοι εν τη θεωρια γινομενοι του Θεου, οντως εν σκοτει πορευονται και εν μετουσια η θεωρια και επιγνωσει Θεου ουκ εγενοντο και λαλουσι και διαμαρτυρονται α ουτε επισταντα, ουτε ποτε εθεασαντο. Οιονει γαρ λεγουσιν εν εκστασει και τοτε γινεσθαι, ωσπερ και νυν, τους αγιους και επιλανθανεσθαι εαυτων τε και των συν αυτοις, δοκουντες, ως οιμαι, μαλλον δε κακως τα των θειων νοουντες Γραφων, οτι η αυτη αλλοιωσις και αρπαγη νυν τε και εις το μελλον εσται τοις απ᾽ αιωνος αγιοις. Οταν γαρ ακουσωσιν οτι ο δεινα ο αγιος, εν θεωρια Θεου γενομενος και τον νουν αρπαγεις, τοσας η τοσας ημερας και νυκτας εποιησε, μηδεν ολως των επιγειων ενθυμηθεις, αλλα μετα των αλλων απαντων και αυτου του ιδιου σωματος επελαθετο, ολος ολη ψυχη και πασαις ομου ταις αισθησεσι κεκολλημενος εμεινεν, ων εκει, τοιουτον τι υπολαμβανουσι και τοτε, εν τη βασιλεια λεγω των ουρανων, εσεσθαι, αγνοουντες ολως τα θεια του Πνευματος (107) και του αορατου Θεου τα αορατα και ακαταληπτα και αγνωστα τοις εσκοτισμενοις μυστηρια και οτι η αρπαγη αυτη του νοος ουχι τελειων, αλλ᾽ αρχαριων εστιν. Ως γαρ ο απο γεννησεως εν σκοτεινη και ζοφωτατη ων φυλακη και υπο λυχνιαιου και βραχυτατου φωτος φωτιζομενος, μολις καν μικρα τινα καθορα, μη ειδως οτι φως ηλιακον εστιν εξωθεν, αγνοων πανταπασι τα εξω της φυλακης, λεγω δη τον ορωμενον κοσμον τουτον και τα ανεκδιηγητα εργα και κτισματα του Θεου, ουτω και ο ετι εν τη σκοτεινη φυλακη της του κοσμου τουτου αισθησεως ων και υπο

βραχυτατης γνωσεως ελλαμφθεις, μολις περι των μυστηριων της πιστεως ημων ολιγην τινα και αμυδραν γνωσιν λαμβανει, τα των αιωνιων αγαθων του Θεου πανταπασιν αγνοων και τινα τα μελλοντα διαδεξασθαι τους αγιους.

Και καθαπερ εκεινος επι πολλα ετη εν εκεινη τη αφεγγει καθεζομενος φυλακη, ει συμβη διανοιχθηναι οπην εν τω οροφω της φυλακης και θεασασθαι αυτον αιφνης τον αιθερα του ουρανου, ολιγον και κατα μετρον της γενομενης οπης, ον ουδεποτε ειδεν ουδε ειναι τοιουτον τι λαμπροτατον φως υπενοησεν, εκπληξις ευθυς λαμβανει αυτον και ως εξεστηκως υπαρχει, επι πολυ ανω τα ομματα εχων και θαυμαζων το αθροον γεγονος εν αυτω, ουτω δη και ο αιφνης εν θεωρια του νοητου φωτος γεγονως, αρτι δηλονοτι των δεσμων απολυθεις των παθων τε και της αισθησεως, εκπληττεται και ως εξεστηκως τοις ου καλως ορωσι νομιζεται, εις εαυτον ολον δηλαδη τον νουν επισωρευσας και θαυμαζων του φανεντος αυτω την θεωριαν και την λαμπροτητα. Και ωσπερ παλιν, επαν εκεινος συχνως και καθ᾽ ημεραν προς εκεινην την οπην αποβλεπη, αρτι πλατυνθεισαν και φωτιζουσαν επι πλεον τον ζοφωδη χωρον της φυλακης και εφ᾽ ικανους χρονους εν τω φωτι διαμενουσαν, η συνηθεια της ορασεως του φωτος την πολλην εκπληξιν εκ του κατα μικρον αφαιρειται (108) - ον τροπον και επι του ηλιου γεγονεν εφ᾽ ημας· τη γαρ συνηθεια της ορασεως ως ευκαταφρονητον αυτον λογιζομεθα· ει γαρ μηδεπω ημεν αυτον θεασαμενοι, αιφνης δε τοιουτος ωραθη ημιν, υπο της εκπληξεως διαπεφωνηκαμεν αν - , τον αυτον τροπον και η κατα μικρον της ψυχης προκοπη, εν συνηθεια της του νοητου φωτος ορασεως γινομενη, της πολλης εκπληξεως εξισταται, μυηθεισα τι εντευθεν ετερον ειναι της καταστασεως ταυτης και θεωριας τελεωτερον τε και υψηλοτερον.

Και καθαπερ αυθις επιγινωσκειν ποιει τεως τον ανθρωπον εκεινον η χρονια και, απο γεννησεως αυτου καθειρξις οτι εν φυλακη ζοφωτατη εστι, και εξω ταυτης θαυμαστα τινα εκ του ολιγου φωτος εκεινου ειναι υπονοει, οποια δε εισιν εν αληθεια λογισαθαι η εννοησαι ου δυναται, επαν δε και της φυλακης εξωθεν εκβληθη, τοτε και το φως ολον και τα εν φωτι απαντα και απαντας ομου καθορα, ουτω μοι νοει και τον αρτι εκδεδημηκοτα των του σωματος αναγκων και ολον εξω γεγονοτα του κοσμου και των ορωμενων της ταπεινωσεως. Και τουτον μεν τον συμπαντα κοσμον ως μιαν οντα τω οντι σκοτεινοτατην και αφεγγη φυλακην αλλως μοι παλιν υπονοει, λυχνιαιον δε φως το του ηλιου λογιζου μοι φως, εξωθεν δε τουτου το ανεκλαλητον, το αφραστον, το απροσιτον, το υπερ εννοιαν και υπερ λογον και υπερ παν φως τρισυποστατον φως, τα δε εν τω φωτι εκεινω πασι τοις εν τη

φυλακη ταυτη γενομενοις αορατα τε και αγνωστα, αφθεγκτα και ανερμηνευτα, ει και δοκουσι τινες δια των Γραφων ταυτα νοειν τε και θεωρειν· τοις γαρ πλειοσιν ουδε οτι περα τουτων εστι τι γινωσκεται.

Οπηνικα ουν παση πιστει και παντι ποθω ζητησομεν, ουχι το ιδειν το εξωθεν ταυτης της φυλακης φως, ουδε τα εν τω φωτι εκεινω και κοσμω πραγματα – ουδεις γαρ των ταυτα ζητουντων ηξιωθη ιδειν, ουδ᾽ ου μη αξιωθησεται ποτε αυτα καθολου θεασασθαι - , (109) αλλα το φυλαξαι εν πρωτοις τας εντολας του Θεου, το μετανοειν, το πενθειν, το ταπεινουσθαι και τα λοιπα α προειπομεν, τηνικαυτα και διανοιγεται ημιν ωσπερ οπη τις μικρα εν τω ορωμενω τουτω οροφω του ουρανου και το υπερανω τουτου φως αϋλον τε και νοητον παραδεικνυται· ο και η ψυχη κατιδουσα ολη καθολου εξισταται, ολη εκπληττεται, θαυμα καινον ορωσα, θαυμα παραδοξον και ο μεχρι τοτε ουδεπω τεθεαται, εν ω και επιμενει ωσπερ και αρπαζομενη εις τον ουρανον και βιαζομενη ειναι εκει και κατανοειν το τουτου ακατανοητον και μαλιστα εν τω βλεπειν αυτο ημερας τε και νυκτος και διδασκεσθαι καθ᾽ εκαστην εκειθεν οτι πελει ανεσπερον, οτι απειρον υπαρχει και αφραστον, οθεν και προς την φυλακην ταυτην επιστραφηναι και βλεπειν αυθις τα εν αυτη ολως ου βουλεται.

Τουτο τοινυν αρχην ισθι των εισαγωγικων εις ευσεβειαν και αρτι προς τους της αρετης αποδυσαμενων αγωνας. Επαν ουν χρονιση ανεπιστροφως προς την θεωριαν εκεινην, ως ουκ οιδε, διανοιγεται αυτω, ουκ οιδα ο ουρανος, ουκ οιδα ο της καρδιας αυτου οφθαλμος και ουτος μαλλον η εκεινος, ειπειν, υπο του φωτος εκεινου και ενδον του οικου της ψυχης αυτου, λεγω δη τουτου του σκηνους, το φως εκεινο εισερχεται το θαυμαστον και υπερλαμπρον, φωτιζον συμμετρως αυτον, οσον η φυσις δηλονοτι χωρει. Ουτω δε παλιν χρονισας, ως συνηθες εκ του κατ᾽ ολιγον, και ως αει ποτε τουτω συνων, λογιζεται το τοιουτον· θαυματα δε επι θαυμασι και μυστηρια επι μυστηριοις και θεωριας επι θεωριαις, ελλαμπομενος εξ αυτου καθ᾽ ωραν, ιν᾽ ειπω, και ορων και νοων και μυουμενος εκδιδασκεται· α και ει γραφειν θελησει, ουδε χαρτης ουδε μελαν αρκεσει αυτω, επιλειψει δε, οιμαι, και ο χρονος αυτον εξηγουμενον ταυτα λεπτομερως. Μαλλον δε, πως αρα γραψαι δυνησεται τα μη δυναμενα ρηθηναι, αφραστα οντα και αρρητα παντη; Οθεν και ως εν φωτι τοτε, (110) μαλλον μετα του φωτος, συνεστι και ουχ ως εν εκστασει διατελει, αλλα και εαυτον και τα κατ᾽ αυτον καθορα και τους πλησιον βλεπει εν οιοις εισι και προλεγει και προγινωσκει οτι, εαν εξω της φυλακης ταυτης γενηται και μαλιστα μετα την αναστασιν, και το φως εκεινο το αστεκτον οσον εστι θεασηται, και τα εν αυτω αγαθα “α οφθαλμος ουκ ειδε

και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη, α ητοιμασεν ο Θεος τοις αγαπωσιν αυτον" αποκαλυφθησονται αυτω τρανοτερον δια του εν αυτω οντος νυνι φωτος υφ᾽ ου και φωτιζεται· ου γαρ στερουμεθα τοτε του γνωριζειν η βλεπειν, αλλ᾽ ως ο λογος ανωτερω απεδειξε, κατα την του φωτος λαμπροτητα και θεωριαν, αναλογως μαλλον και η του Θεου γνωσις και η θεωρια, και ο αναγνωρισμος και η γνωσις αλληλων πλειον και καθαρωτερον εν ανεκφραστω θυμηδια και αγαλλιασει εσεται εις αιωνας αιωνων. Και τουτο και εν τη παλαια οι προφηται και εν τη νεα πολλοι των αγιων εκ των εργων απεδειξαν, εξ ονοματος καλεσαντες ους ουκ ειδον ποτε, αλλα δη και εγνωρισαν ους ουκ εγινωσκον.

Οι ουν λεγοντες μη γνωριζειν μηδε βλεπειν αλληλους τους αγιους, εκ τουτων πεισθεντες μη ζητειν περι ακαταληπτων πραγματων, εαυτοις μαλλον, ειπερ εμοι πειθονται, προσεχειν και εαυτους ανακρινειν μη παυσωνται. Οι δε τα μεν ειρημενα παντα αγνοουντες και αισθησει και γνωσει και πειρα θειου φωτισμου και θεωριας μη γεγονοτες, πως γραφειν ολως η λεγειν περι τοιουτων ου φριττετε; Ει γαρ υπερ παντος αργου ρηματος λογον αποδουναι οφειλομεν, ποσω μαλλον περι των τοιουτων ετασθησομεθα και ως αργολογοι κολασθησομεθα. Αργος γαρ λογος ουχ, ως αν τις υπολαβοι, ο ανωφελης μονον εστιν, αλλ᾽ ο και προ της πραξεως και της εν πειρα γνωσεως λαλουμενος παρ᾽ ημων. Οταν γαρ μη καταφρονησω της κατω δοξης (111) μηδε βδελυξωμαι ταυτην απο ψυχης, ως ψυχοβλαβη και της ανω δοξης αποστερουσαν με, αλλους δε διδασκω περι αυτης και παραγγελλω ταυτης απεχεσθαι, ουχι αργος και απρακτος και κενος ο λογος μου εσται και ως ψευστης κατακριθησομαι; Οταν δε παλιν μη εν αισθησει και γνωσει λαβω την χαριν του Πνευματος μηδε διδακτος Θεου γενωμαι δι᾽ αυτης, μηδε λογον λαβω σοφιας και γνωσεως ανωθεν, τα δε των θεοπνευστων Γραφων αναιδως διερμηνευειν επιπηδω και διδασκαλου ταξιν εμαυτω περιτιθεμαι, μονη δηλαδη τη ψευδωνυμω γνωσει προς τουτο χρωμενος, αρα γε ανεξεταστα ταυτα Θεος εασει και λογον υπερ τουτου ουκ απαιτησει με; Ουδαμως δη. Ει βουλει δε, εκ των κατω και των ανθρωπινων διδαχθητι και τα ανω και θεια. Ποιος, ειπε, των ανθρωπων καν υπερ παντας εν σοφια και γνωσει και επιστημη νομων θαυμαζηται, καν δικαιοσυνη και ευσεβεια παση κομα, μετα κριτων ως κριτης καθεσθηναι και κριτην εαυτον ονομασαι και αλλους νομοθετησαι τολμα; Ει δε και τουτο ποιησει, ουχι παρα του βασιλεως ατιμασθησεται και παρα της ακριβειας των νομων τιμωρησθησεται; Ω της αναιδειας! Του επιγειου βασιλεως ουδεις καταφρονησαι τολμα και τιμην η αξιωμα τουτου αρπασαι και αφορισαι εαυτω, και

συ του επουρανιου ως ουδενος καταφρονεις και των αποστολικων αξιωματων ανευ της εκεινου ροπης και θεληεσεως επιχειρησαι κατατολμας; Ολως δε ουτως εχων, οιει ανεξεταστον τουτο τον Δεσποτην καταλιπειν; Ουμενουν ουδαμως.

Αλλ᾽ ω Κυριε, δος ημιν επιγνωναι σε και αξιως φοβεισθαι σε και τοις αγιοις σου εμμενειν θελημασι. Παρακαλω ουν υμας, αδελφοι, παυσασθε των συζητησεων τουτων και σπευσατε δια μετανοιας και δακρυων και ταπεινωσεως, ετι δε και τη των λοιπων απασων εντολων (112) εκπληρωσει τας εαυτων εκκαθαραι ψυχας "απο παντος μολυσμου σακρος και πνευματος", ινα και των παροντων και των μελλοντων εν αποκαλυψει και αισθησει και θεωρια επαπολαυσητε αγαθων, χαριτι και φιλανθρωπια του Κυριου ημων Ιησου Χριστου μεθ᾽ ου δοξα, κρατος, τιμη και προσκυνησις τω Πατρι και τω Αγιω Πνευματι, νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΛΟΓΟΣ Β΄.

Τα κεφαλαια της θεωριας του λογου. (113)

α΄. Προτρεπτικος εκ προοιμιων εις μετανοιαν και εις το ρητον του Αποστολου· "Ους προεγνω, τουτους και προωρισε" και εις τα εξης· και κατα των στρεβλουντων αυτο τε και πασαν την θειαν Γραφην.

β΄. Οτι παντες οι εις Χριστον βαπτισθεντες και πιστευσαντες εις αυτον προεγνωσμενοι και προωρισμενοι εισι τω Θεω εις το συμμορφους γενεσθαι αυτους του Υιου αυτου και εις το ρητον του Μωσεως· "Οτε διεμεριζεδν εθνη ο Υψιστος" και εις τα εξης· εν ω και περι της κλησεως και αποβολης του Ισραηλ και της μετα των εθνων αυθις τουτου ενωσεως.

γ΄. Ανακεφαλαιωσις των εν τω πρωτω λογω ρηθεντων περι της του Αδαμ και της Ευας και των επτα ημερων και αιωνων και της του παραδεισου φυσικης θεωριας.

δ΄. Περι του κατακλυσμου και τινων εικονες ησαν τα εν τη κιβωτω, και περι του Αβρααμ και του κατ᾽ εκλογην λημματος, και τι εστι το λημμα τουτο, και περι Ισραηλ και της περιτομης.

ε΄. Οτι τω παραχθεντι πρωτω κατ᾽ αρχας κοσμω ετεροι δυο συνεπεγενοντο, ων ο εσχατος τυπος εστι των μετα ταυτα μελλοντων γενεσθαι, μεσος τις ων των αρχαιων και των ες υστερον· και τινος ην εικων η της επαγγελιας γη, τινος δε η κιβωτος, τινος ο νομος, τινος η σταμνος, τινος ο Μωϋσης· τινων

τυπους εφερον τα εν τω παραδεισω γεγονοτα και τα εν αυτω τω Αδαμ.

στ΄. Εις το ρητον του Αποστολου· “Ει γαρ το αυτων παραπτωμα πλουτος κοσμου γεγονε” και τα εξης· και προσωποποιΐα των εκατερων λαων, των εθνων φημι και του Ισραηλ.

(114) ζ΄. Οτι νεος κοσμος η του Χριστου Εκκλησια και νεος παραδεισος η προς αυτον πιστις· και προς τουτοις ανακεφαλαιωσις του πρωτου κοσμου, αντιπαρατιθεμενων τοις εν εκεινω πραχθεισι των εν τη Εκκλησια δια Χριστου τελεσθεντων· και προς το τελος επαναληψις του αποστολικου ρητου· “Ους προεγνω, τουτους και προωρισε….”.

α΄. Προτρεπτικος εκ προοιμιων εις μετανοιαν· και εις το ρητον του Αποστολου· “Ους προεγνω, τουτους και προωρισε” και εις τα εξης· και κατα των στρεβλουντων αυτο τε και πασαν την θειαν Γραφην. (114)

Πολλους ακηκοα λεγοντας των ανθρωπων· “Επειδηπερ φησιν· ους προεγνω ο Θεος, τουτους και προωρισεν· ους δε προωρισε τουτους και εκαλεσεν· ους δε εκαλεσε, τουτους και εδοξασε, τι μοι το οφελος εαν πολλους παραβαλλωμαι κοπους, εαν επιστροφην και μετανοιαν επιδειξωμαι, προεγνωσμενος δε ουκ ειμι υπο του Θεου ουδε προωρισμενος εις το σωθηναι και συμμορφον γενεσθαι με της δοξης του Υιου αυτου και Θεου;” Προς ους εικοτως αποφθεγξασθαι χρη και ειπειν· Ω ουτοι, διατι μη τα σωζοντα υμας αλλα τα απολλυοντα συλλογιζεσθε και τα δυσνοητα της θεοπνευστου Γραφης εκλεγομενοι διαρπαζετε και στρεβλουτε ταυτα προς απωλειαν υμων εκλαμβανεσθε; Ουκ ακουετε καθ᾽ εκαστην του Σωτηρος βοωντος· “Ζω εγω, οτι ου θελησει θελω τον θανατον του αμαρτωλου ως το επιστρεψαι και ζην αυτον”; Ουκ ακουετε αυτου λεγοντος· “Μετανοειτε· ηγγικε γαρ η βασιλεια των ουρανων”, και παλιν· “Αμην λεγω υμιν, χαρα γινεται εν ουρανω επι ενι αμαρτωλω μετανοουντι”; Μη ειπεν η λεγει τισι μεν· “Μη μετανοειτε, ου γαρ προσδεξομαι υμας”, (115) τισι δε οιονει τοις προωρισμενοις· “Υμεις δε μετανοειτε, προεγνωκα γαρ υμας”; Ουδαμως, αλλα καθ᾽ ημεραν εν ολω τω κοσμω και εν παση βοα εκκλησια· “Δευτε προς με παντες οι κοπιωντες και πεφορτισμενοι, καγω αναπαυσω υμας”. Δευτε, φησιν, οι εν πολλαις αμαρτιαις βαρουμενοι προς τον αιροντα την αμαρτιαν του κοσμου· δευτε οι διψωντες προς την αεναον πηγην και αθανατον.

Μη διεστειλατο η διαχωριζει τινα, τον μεν ως προεγνωσμενον δηλονοτι καλων, τον δε ως μη τουτο οντα αποπεμπομενος; Ουδαμως. Δια δη τουτο “μη προφασιζεσθε προφασεις εν

αμαρτιαις", μηδε αφορμας εκ των αποστολικων ρηματων προς απωλειαν υμων λαμβανειν εθελοιτε, αλλα τω Δεσποτη καλουντι προσδραμετε απαντες. Καν γαρ τελωνης, καν πορνος, καν μοιχος, καν φονευς, καν οτιουν ετερον πελη τις, ουκ αποστρεφεται ο Δεσποτης αυτον, αλλα το μεν φορτιον αιρει των αμαρτηματων αυτου, εκεινον δε ελευθερον ευθυς αποδεικνυσι. Και πως αιρει το φορτιον αυτου; Καθως ποτε και του παραλυτικου ηρεν, ειπων αυτω" "Τεκνον, αφεωνται σοι αι αμαρτιαι σου", και ευθεως εκουφισθη του βαρους και την του σωματος αυτου θεραπειαν πεπλουτηκεν. Τοιγαρουν προσερχεσθω πας ο βουλομενος και ο μεν βοατω· "Υιε Δαβιδ, ελεησον με"· και εαν ακουση· "Τι θελεις ποιησω σοι;" ειπατω συντομως· "Κυριε, ινα αναβλεψω", και ευθεως ακουσει· "Θελω, αναβλεψον". Ο δε· "Κυριε, φησιν, η θυγατηρ μου" ψυχη "κακως δαιμονιζεται", και ακουσει· "Καγω ελθων θεραπευσω αυτην". Ει δε οκνηρος τις εστι και προσελθειν τω Δεσποτη ου βουλεται, καν ερχομενω προς αυτον και λεγοντι αυτω· "Ακολουθει μοι", (116) ως ο τελωνης ποτε ακολουθησατω αυτω, το τελωνειον και την πλεονεξιαν καταλιπων· και, ευ οιδα, αντι τελωνου ευαγγελιστην αυτον απεργασεται. Καν παραλυτος επι πολλους χρονους τη φιληδονια και αμελεια και ραθυμια κατακειται και η αυτον τον Δεσποτην η μαθητην αυτου ελθοντα ιδοι και λεγοντα αυτω· "Θελεις υγιης γενεσθαι", μετα περιχαρειας ευθυς τον λογον αποδεξαμενος ειπατω· "Ναι, Κυριε, αλλα ανθρωπον ουκ εχω, ινα εις την κολυμβηθραν" της μετανοιας "εμβαλη με". Και εαν ακουση· "Εγειραι και αρον τον κραββατον σου και ακολουθει μοι", ευθυς αναστας κατα ποδας τρεχετω του καλεσαντος ανωθεν.

Ει δε γε μη βουληται εκαστος, η ως η πορνη, φιλειν τον Χριστον, η ως ο ασωτος υιος, επαναστρεφειν εν μετανοια θερμη προς αυτον, η καν ως η αιμορροουσα και συγκυπτουσα, τουτω προσελθειν, τι και λεγει προφασιζομενος προφασεις εν αμαρτιαις· "Ους προεγνω, τουτους - εκ παντος – και εκαλεσε"; Ταχα τω ουτως εχοντι ειποι τις αν ευλογως, οτι ο Θεος, προαιωνιος ων και ειδως παντα προ του ποιησαι αυτα, προεγνω και σε, οτι καλουντι ουχ υπακουσεις αυτω, οτι ου πιστευσεις ταις επαγγελιαις και τοις λογοις αυτου· αλλ᾽ ομως, και ταυτα ειδως "κατηλθε κλινας τους ουρανους" και γενομενος ανθρωπος δια σε ηλθεν ενθα κατακεισαι· και πολλα καθ᾽ εκαστην επισκεπτομενος σε, ποτε μεν δι᾽ εαυτου, ποτε δε και δια των δουλων αυτου, παρακαλει σε διαναστηναι του εν ω κατακεισαι πτωματος και ακολουθησαι αυτω επι την βασιλειαν ανερχομενω των ουρανων και συνεισελθειν αυτω εν αυτη. Ποιος ουν, ειπε μοι, (117) της απωλειας σου και της σης παρακοης εστιν αιτιος; Συ ο απειθων και μη θελων ακολουθειν τω Δεσποτη σου, η αυτος ο πλασας σε Θεος, οτι ως προγνωστης ηδει

σε ως ουχ υπακουσεις αυτω, αλλ᾽ επιμεινης τη σκληροτητι σου και αμετανοητω καρδια; Οιμαι, παντως ερεις οτι ουκ εκεινος αιτιος, αλλ᾽ αυτος εγω. Ου γαρ η προγνωσις του Θεου αιτια της ημετερας σκληροτητος, αλλ᾽ η ημετερα απειθεια.

Προγινωσκει γαρ τα παντα, τα τε παρελθοντα ομου και τα ενεστωτα, και τα μεχρι της συντελειας γενησεσθαι μελλοντα και ουτως αυτα καθορα ως ηδη οντα· και γαρ παρ᾽ αυτω και εν αυτω τα παντα υφεστηκε. Και καθαπερ εν θεατρω σημερον τους τρεχοντας ομου και τους πυκτευοντας ο βασιλευς καθορα, αλλ᾽ ουτε τοις νικωσι της νικης ουτε τοις ηττωμενοις της ηττης αιτιος ταυτης η εκεινης καθισταται, η σπουδη δε των πυκτευοντων, η αλλως η τουτων χαυνωσις, αιτια της νικης η της ηττης αυτων υπαρχει, ουτω μοι νοει και επ᾽ αυτου του Θεου. Τω γαρ αυτεξουσιω τιμησας ημας, εντολας τε δους διδασκουσας ημας μαλλον το οπως χρη προς τους αντιπαλους αντικαθιστασθαι, αφιησιν εκαστον αυτοπροαιρετως η ανθιστασθαι και νικαν τον εχθρον η χαυνουσθαι και ηττασθαι ελεεινως υπ᾽ αυτου. Και ουκ αφιησι μονους ημας, οιδε γαρ της ανθρωπινης φυσεως την ασθενειαν, αλλα και αυτος εκεινος συμπαρεστιν ημιν και μεντοιγε πολεμειν προαιρουμενοις συμμαχει και ισχυν μυστικως εμπαρεχει ημιν και την κατα του εχθρου νικην αυτος μαλλον, η ημεις εργαζομεθα. Οπερ ο επιγειος βασιλευς ποιειν ου δυναται· ασθενης γαρ και αυτος ανθρωπος ων, δεεται μαλλον των υπο χειρα, καθαπερ δεομεθα και ημεις.

Ο δε γε Θεος, ισχυρος ων και αηττητος, τοις βουλομενοις μεν αυτοπροαιρετως, ως ειρηται, τω εχθρω πολεμειν (118) συμμαχει και νικητας αυτους αποκαθιστα του πονηρου διαβολου, μη βουλομενους δε πολεμειν η παλαιειν και τρεχειν ουκ αναγκαζει, ινα μη το αυτεξουσιον της κατ᾽ εικονα λογικης ημων φυσεως αντανελη και εις αλογων ταξιν ημας καταγαγη. Ουτω τοιγαρουν ο Θεος ως εν θεατρω οντας ημας καθορα, καθα δη και ο επιγειος βασιλευς τους εν τω θεατρω αγωνιζομενους ορα, ως δεδηλωται. Αλλ΄ ο μεν επιγειος ου προγινωσκει τους ηττηθηναι η νικησαι οφειλοντας, ει μη την εκβασιν των αμφοτερων θεασοιτο, και τους στεφανους προετοιμαζει μεν, ουκ οιδε δε τισιν αυτους παρεξει· ο δε επουρανιος βασιλευς ακριβως και τους αμφοτερους προ των αιωνων επισταται. Οθεν και προς τους αιτησαμενους αυτον εκ δεξιων και εξ ευωνυμων καθισαι εν τη δοξη αυτου ελεγεν· “Ουκ εστιν εμον τουτο δουναι υμιν”, αλλ᾽ εκεινοις δοθησεται οις δηλαδη και ητοιμασται.

Τουτο τοινυν και αυτος ο Παυλος ειδως εικοτως εφη· “Ους προεγνω τουτους και προωρισεν· ους δε προωρισε, τουτους και εκαλεσεν· ους δε εκαλεσε, τουτους και εδικαιωσεν”. Ουκουν ου το

προγινωσκειν τον Θεον τους νικαν εκ προαιρεσεως και σπουδης μελλοντας αιτιον της νικης, ως ουδε παλιν το προειδεναι αυτον τους πιπτειν και ηττασθαι αιτιον της ηττης εστιν, αλλ᾽ η εκαστου ημων σπουδη και προθεσις και η ανδρεια αυτη προξενος υπαρχει της νικης, η δε απιστια και η ραθυμια, η αμελεια τε και η χαυνωσις, της ηττης και απωλειας ημων. Μη ουν λεγωμεν, επι κλινης φιλοκοσμου και φιληδονου ανακειμενοι· "Ους προεγνω ο Θεος, τουτους και προωρισε", και αυτο τουτο ο τι ποτε λαλουμεν μη αισθανομενοι. Ναι, οντως προεγνω σε αμελη και απειθη και ραθυμον, ου μεντοι δε προσεταξεν η ωρισε μη εχειν σε εξουσιαν μεταμεληθηναι η διαναστηναι η πεισθηναι βουλομενον. Συ δε τουτο λεγων (119) ψευστην φανερως αποκαλεις τον Θεον. Εκεινου γαρ λεγοντος· "Ουκ ηλθον καλεσαι δικαιους αλλα αμαρτωλους εις μετανοιαν", συ, ραθυμων και μη βουλομενος μεταστρεψαι και μεταμεληθηναι απο της κακιας σου, αντιλεγεις οιονει αυτω και ψευδεσθαι φασκεις τον αψευδη, ουτω τοιαυτα προφασιζομενος. Οι μετανοησαι μελλοντες, φησι, προωρισμενοι εισιν, εγω δε εξ εκεινων ουκ ειμι. Τοιγαρουν και μετανοητωσαν εκεινοι, ους δηλονοτι προεγνω, ους και προωρισε. Της αναισθησιας! Αλλ᾽ ω ψυχης και αυτων δαιμονων απονενοημενης και χειρω! Ποτε παρ᾽ εκεινων ηκουσθη τοιουτον τι λαληθεν ρημα; Που ποτε ηκουσθη οτι δαιμων αιτιον της εαυτου απωλειας ειπε τον Θεον ειναι; Μη ουν αιτιωμεθα τους δαιμονας· ιδου γαρ και ψυχην ανθρωπου χειρονας επινοει βλασφημιας υπερ εκεινους.

Ποθεν ουν εμαθες, ειπε μοι, οτι συ ουκ ει εκ των προεγνωσμενων και προωρισμενων εις το γενεσθαι συμμορφους της εικονος της δοξης του Θεου; Ειπε μοι, τις σοι τουτο ανηγγειλε; Μη ο Θεος η δι᾽ εαυτου η δια των αυτου προφητων η και δι᾽ αγγελου τουτο εδηλωσεν; Ουχι, φησι, αλλ᾽ υπολαμβανω μηποτε ουκ ειμι προεγνωσμενος εις το σωθηναι και εις ματην μοι απας ο κοπος γενησεται. Και διατι μη μαλλον εχεις απο ψυχης οτι ο Θεος τον Υιον αυτου τον μονογενη δια σε μονον και την σην σωτηριαν απεστειλεν επι της γης, προεγνωκως σε και προορισας σε αδελφον αυτου και συγκληρονομον γενεσθαι, και σπουδαζεις ολοψυχω καρδια αγαπαν αυτον και τηρειν τας σωτηριους αυτου εντολας, και πιστευεις οτι δια σε μαλλον σφαγεις ουκ εγκαταλειψει σε ουδε εασει σε απολεσθαι; Η ουκ ακουεις αυτου λεγοντος· "Ει επιλησεται γυνη τα εκγονα της κοιλιας αυτης, αλλ᾽εγω ουκ επιλησομαι σου"; (120) Ει δε προλαμβανων συ αναξιον κρινεις σαυτον και αφοριζεις εκουσιως εαυτον της ποιμνης των προβατων Χριστου, ορα οτι ουδεις ετερος, αλλα συ της σης απωλειας υπαρχεις προξενος.

Τοιγαρουν πασαν απιστιαν και νωθρειαν και δισταγμον απο των ψυχων ημων απορριψαντες προσελθωμεν εν ολη καρδια και αδιστακτω πιστει και ζεοντι ποθω, ως νεωνητοι δουλοι αιματι τιμιω ηγορασμενοι· και το υπερ ημων τιμημα αιδεσθεντες και τον τουτο καταβαλομενον Δεσποτην ημων αγαπησαντες και αποδεξαμενοι την προς ημας αγαπην αυτου, γνωμεν οτι, ει μη εβουλετο σωσαι δι᾽ αυτου τους εξαγορασθεντας ημας, ουκ αν και κατηρχετο επι της γης, ουκ αν και εσφαζετο δι᾽ ημας· αλλα, καθως γεγραπται, θελων παντας σωθηναι τουτο πεποιηκεν. Και ακουσον αυτου τουτο λεγοντος· “Ουκ ηλθον κριναι τον κοσμον, αλλα σωσαι τον κοσμον”. Αλλ᾽ επι το προκειμενον επανελθωμεν.

β΄. Οτι παντες οι εις Χριστον πιστευσαντες προεγνωσμενοι και προωρισμενοι εισιν εις το συμμορφους γενεσθαι αυτους του Υιου του Θεου· και εις το ρητον του Μωσεως· “Οτε διεμεριζε εθνη ο Υψιστος” και τα εξης. (120)

Εστι μεν ουν εκ του προχειρου και ταυτα σαφη τε και βεβαια. Αλλα δεον και τον σκοπον των ειρημενων και το βαθος της γνωσεως των αποστολικων ρηματων και νοηματων ειπειν, ινα μαθης εντευθεν οτι παντες οι εις Χριστον πεπιστευκοτες, μοναχοι τε και λαϊκοι, προεγνωσμενοι και προωρισμενοι εισι και συμμορφοι γινονται της εικονος του Υιου του Θεου· ου μονον δε, αλλα και παντες ουτοι, (121) ως προωρισμενοι, και κεκλημενοι εισιν· ως κεκλημενοι δε, και δεδικαιωμενοι· ως δεδικαιωμενοι, και δεδοξασμενοι υπαρχουσιν. Οι γαρ μετα το βαπτισθηναι και πιστευσαι εις τον Χριστον τον Υιον του Θεου και γενεσθαι συμμορφοι της εικονος του Υιου του Θεου μη τηρουντες εαυτους εις τουτο απολλυνται· οι δε μενοντες απαντες σωζονται. Αλλ᾽ εντευθεν της υποθεσεως αρξομαι, αρξομαι δε ανωθεν και οθεν αμεινον αρξασθαι.

“Οτε” φησι “διεμεριζεν ο Υψιστος εθνη, ους διεσπειρεν υιους Αδαμ, εστησεν ορια εθνων κατα αριθμον αγγελων Θεου· και εγεννηθη μερις Κυριου και λαος αυτου και σχοινισμα κληρονομιας αυτου Ισραηλ”. Ο δε λεγει τοιουτον εστι. Διαμερισας ο Θεος τα εθνη απαντα, ποια δη ταυτα; Τους Υιους αυτους του Αδαμ. Ει ουν υιοι Αδαμ εισιν απαντες, πως αυτους εθνη καλει; Επειδη, ωσπερ ο Αδαμ προ του παραβηναι την εντολην του Θεου αθανατος, αφθαρτος και αγγελων συμπολιτης και συνομιλος ην, τον παραδεισον κατοικων, αφ᾽ ου δε παρεβη την εντολην αυτου του Θεου, των μεν αγαθων τουτων απαντων εξεπεσε και φθαρτος και θνητος γεγονως του παραδεισου εκβεβληται, ουτω δη και παντες οι εξ αυτου γεννηθεντες. Επειδη γαρ επληθυνθησαν και εις

αγνωσιαν Θεου εμπεσοντες ομοιως τω ειποντι· “Επι των νεφελων του ουρανου θησω τον θρονον μου και εσομαι ομοιος τω Υψιστω “ και αυτοι κακως λογισαμενοι πυργον οικοδομειν ηρξαντο και ανελθειν εις ουρανους επεχειρουν, τουτου χαριν αντι καταρας και τιμωριας συνεχεεν αυτων τας γλωσσας, την επι κακω ομονοιαν αυτων διακοψας· οιονει δε μελη απο του σωματος του Αδαμ εκκοψας και εξ αυτου και απ᾽ αλληλων διαχωρισας και διασπειρας, ενι εκαστω μελει ξενην διαλεκτον δεδωκεν, ινα μηκετι δυνωνται (122) συναφθηναι. Τουτου γαρ ενεκεν ουκ ανθρωπους αυτους αλλ᾽ εθνη εκαλεσε.

Διαμερισας δε αυτους εις πασαν την γην, εφ᾽ εκαστη μεριδι αγγελον δεδωκε φυλακα. Και ορα μοι ακριβως πως απ᾽ αρχης κοσμου και των αιωνων τα παντα προεγνωσμενα και προωρισμενα εισι τω Θεω. Επει γαρ προωρισε την εκ παλιγγενεσιας αυτων αναπλασιν ο Θεος, ως εκ σωματος ενος του Αδαμ μεριδα μιαν <ελαβε> την πλευραν, οινοει και την μεριδα ην ελαβεν εξ αυτου, και ανεπληρωσε μεν αντ᾽ αυτης σαρκα, την δε πλευραν ανωκοδομησεν εις γυναικα, ουτως ως εκ του αδαμιαιου μεν ταυτην δανεισαμενος σωματος, ετεραν δε αντ᾽ αυτης αυτω χαρισαμενος, το οπερ εδανεισατο μερις αυτου ην και ουχ ως του αδαμιαιου σωματος ελογιζετο, αλλα μερις Κυριου ευρισκετο, εκτος του σωματος ον του Αδαμ, ει και εξ αυτου εληφθη και συγγενες υπηρχεν αυτου. Δια δη τουτο ουδε αγγελος φυλαξ της μεριδος αποκατεστη, αλλα παιδαγωγος ωσπερ υιου, η και δημαγωγος ωσπερ λαου και στρατου, εδοθη αυτοις ο αρχιστρατηγος Μιχαηλ· Θεος δε φυλαξ αυτων και σκεπαστης ην, διο και Ισραηλ τουτον εκαλεσε νουν ορωντα Θεον. Εντευθεν και ο Χριστος εκ της θυγατρος Αδαμ και Δαβιδ γεννηθηναι λεγεται δια γαρ τουτο και η μερις αυτη, η εκ του σωματος φημι του Αδαμ, υπο του αποστολου Ματθαιου γενεαλογειται και ουχ ολον το σωμα, ως απορραγεν δηλονοτι το ολον απο της μεριδος, καθα δη και της θεϊκης δοξης ολος εξεπεσεν ο Αδαμ.

Τινα τροπον και δια τι; Ινα, καθως εκ του ολου σωματος του Αδαμ η μερις ληφθεισα ωκοδομηθη εις γυναικα, ουτω παλιν εκ της γυναικος η αυτη ληφθεισα μερις ανοικοδομηθη εις ανδρα και γενηται νεος Αδαμ, ο Κυριος (123) ημων Ιησου ο Χριστος, ην κατ᾽ εκλογην Παυλος ο θειος εκαλεσε· και καθαπερ εκ του λημματος, ηγουν της μεριδος, αυτης δηλονοτι της γυναικος, η αφορμη της καταρας επι το ολον σωμα, ηγουν το γενος, διεβη, ουτω παλιν δια του αυτου λημματος, ηγουν του δεσποτικου σωματος, επι την ανθρωποτητα πασαν η ευλογια διαδοθη. Δια γαρ τουτο και εν τω αδη κατηλθεν, ινα και επι τους αγιους τους προ της παρουσιας αυτου η σωτηρια και επιφανεια αυτου γενομενη συναψη παντας

τους απ᾽ αιωνος κεκοιμημενους κατα των εως της συντελειας μελλοντων γενεσθαι αγιων· ουτω και εν μνημειω ετεθη, ινα και τα προκεκοιμημενα σωματα δια της νεκροτητος του σωματος αυτου ζωης συμμετοχα και αναστασεως αιωνιου ποιηση. Τοιγαρουν και κληρον γεγονοτα Θεου τον Ισραηλ και μεριδα αυτου χρηματισαντα, αμπελωνα τουτον εικοτως εκαλεσε και φραγμον αυτω περιεθηκεν, οιον αλλω τινι νεω παραδεισω αφ᾽ ου παλιν ο Αδαμ εξεβληθη, ηγουν το γενος του σωματος αυτου, φημι δη τα εθνη. Και ο μεν αγγελος ην αντι της φλογινης ρομφαιας φυλασσων την αμπελον ταυτην του μη εισελθειν εν αυτη τα εθνη, ο δε γεωργος ην αυτης ο Θεος.

Καθαπερ ουν η Ευα πρωτη, αυτη η μερις του ολου αδαμιαιου σωματος, τω οφει ωμιλησε και πρωτη τα υπο του Θεου ενταλθεντα αυτη αυτω απεκαλυψε και πρωτη τα υπο του οφεως ενσπαρεντα εδεξατο και την εντολην παρεβη απο του ξυλου φαγουσα, του Αδαμ μη παροντος, υστερον δε και διακονος αυτη τουτω εγενετο, δουσα και αυτω απο του ξυλου φαγειν, ουτω μετα ταυτα και εν τω Ισραηλ γεγονεν. Αθετησας γαρ και αυτος, ωσπερ εκεινη, την πιστιν και την αγαπην του εκλεξαμενου αυτον Θεου (124) παρα παντα τα εθνη, της προς αυτον λατρειας αποστας, ειδωλοις θυσιαν και σπονδας προσηξεν· ησθιε τε και επινεν εν αυτοις. Τουτο ουν προειδως ο Θεος, ατε Θεος ων και τα παντα ειδως, παλιν εκ τουτων αυτων την μεριδα, τον κληρον, αυτο το λημμα, το της πλευρας φημι του Αδαμ, εκ της του Ιουδα φυλης λαβων εαυτω συνετηρησεν. Επει δε εις απιστιαν απαντες οι λοιποι συνεκλεισθησαν, εκ μεν τουτων το λημμα λαβων ο ωκοδομησεν εις γυναικα, ηγουν Μαριαν την υπεραμωμον, εξ αυτης δε της αγιας θεοτοκου και αειπαρθενου Μαριας την προσληφθεισαν σαρκα σπερμα της εις Θεον πιστεως εν εαυτω εχων, ανωκοδομησεν εις ναον εαυτω αγιον ο υπεραγιος Θεος, ανηρ θεανθρωπος γεγονως. Αλλα γαρ επει και αυτη η προσληφθεισα σαρξ εξ αυτης της αγνης Θεοτοκου ουκ εκ της γυναικος ην αλλ᾽ εκ του Αδαμ εις γυναικα οικοδομηθεισα, τον Αδαμ φορεσαι λεγεται ο Χριστος και δευτερος Αδαμ εκ του πρωτου γεγονεναι και καλεισθαι γεγραπται, υιος ων του Θεου και υιος ου της γυναικος αλλα του Αδαμ. Τουτο δε που γεγραπται; Εν τω κατα Λουκαν ευαγγελιω φησι· και, ει δοκει, ερευνησον και ευρησεις γενεαλογουμενον αυτον ουτως. Ειπων γαρ περι αυτου οτι ενομιζετο υιος Ιωσηφ, επαγει· “του Ηλι, του Ματθαν” και καθεξης γενεαλογων το λημμα και διελθων, υστερον φησι· “του Ενως, του Σηθ, του Αδαμ, του Θεου”. Απο του Ιωσηφ κατα αναποδισμον εις τον Αδαμ ανελθων, της γυναικος ολως μη μνημονευσας, και τουτο ειασεν ολως εν μυστηριω κεισθαι.

Το λημμα ουν, ως εχον εν εαυτω το της πιστεως σπερμα, λαβων, ωσπερ ειρηται, ο Θεος ανθρωπος γεγονεν. Ολον τον Αδαμ, ητοι το γενος απαν αυτου το εκ του λημματος αποβληθεν και ως εκ του νεου παραδεισου και της μεριδος και του αμπελωνος εξω βληθεν, δια του (125) της πιστεως σπερματος εν πιστει και αυθις τη προς αυτον εκρινε δικαιωσαι, καθαπερ και τω Αβρααμ τουτο υπεσχετο, ου τοτε τουτο ενθυμηθεις ο Θεος, ως αν τις οιηθειη των λιαν γνωστικων, οτε και την πιστιν ο Αβρααμ επεδειξατο θυσας τον Ισαακ, αλλ᾽ ως προ καταβολης κοσμου τουτο γινωσκων και προορισας δια πιστεως το λημμα και δια της κατα προθεσιν εν τω λημματι πιστεως παντας τους εκ τουτου του λημματος προτερον χωρισθεντας σωθησεσθαι, υστερον οιονει τω πιστω ευρεθεντι Αβρααμ την παλαι προορισθεισαν αυτου βουλην εν εαυτω εφανερωσεν· ην ακουοντες ημεις, λογιζομεθα οτι, επειδη επιστευσεν ο Αβρααμ τω Θεω, δια τουτο την ευλογιαν ταυτην και την δια πιστεως υιοθεσιαν ελαβομεν, ειποντι προς αυτον οτι “εν σοι ενευλογησονται παντα τα εθνη”, οιονει αντιχαριν της του Αβρααμ πιστεως δοθεισαν ημιν την επαγγελιαν ταυτην κακως υποπτευοντες, και ουχι μαλλον δια της προορισθεισης προ των αιωνων απορρητου οικονομιας, της εν τω Αβρααμ δια της πιστεως επαγγελθεισης και φανερωθεισης ημιν. Αλλ᾽ ουκ εστι τουτο, ουκ εστι. Το γαρ λημμα τουτο εν τω διαμερισμω των υιων Αδαμ, αυτων των εθνων, γενομενον εις μεριδα Κυριου κατα το λογιον, ως αλλον τινα δευτερον παραδεισον εφυτευσε, μεσον το της ζωης ξυλον εχοντα εαυτου, ηγουν την πιστιν την εις Θεον και το Πνευμα το εκ Θεου. Επει δε το λημμα τουτο εκ της πλευρας ην του Αδαμ, ο και εις γυναικα εκτισθη, η δε γυνη παρεβη πρωτη, προεγινωσκε δε ο Θεος οτι και τουτο παλιν το λημμα ου μη φυλαξη την πιστιν την εις αυτον, οτε τουτο προεγνω προ των αιωνων, τοτε και τα εθνη παντα τα εκβληθεντα, (126) ητοι τα αποικισθεντα και απαλλοτριωθεντα τουτου του λημματος, ανακληθηναι και αντεισαχθηναι και τω εκ του λημματος λημματι προστεθηναι και ενωθηναι ευδοκησεν.

Αλλα τοις λεγομενοις προσεχε νουνεχως, επειδη δυσνοητον εστι το εν τουτοις νοημα. Οταν ουν ο ιουδαϊκος λαος ο και Ισραηλ κληθεις (ουτος γαρ εστιν η μερις η εκ της πλευρας του ανδρος) την δοθεισαν αυτω παρα του Θεου εντολην παραβη (ακουε γαρ, φησιν, Ισραηλ, Κυριος ο Θεος σου Κυριος εις εστιν) , οτε ταυτην παραβη δαιμονιοις λατρευσει και ειδωλοις προσκυνησει και εκ των σπονδων των θυσιων αυτων φαγη, τοτε εξ αυτης παλιν, οιονει εξ ενος σωματος του εκ ταυτης εκ πολλων μελων εις ενα λαον οικοδομηθεντος, την εαυτου μεριδα λαβων ο Θεος ακεραιον εαυτω ταυτην διατηρησει· το δε λοιπον σωμα, ητοι το εκ της μεριδος

ταυτης αποσπασθεν μερος και εις ειδωλολατρειαν εκκλιναν, εκ του παραδεισου τουτου, του αμπελωνος δηλονοτι της μεριδος αυτου, απωσεται και εξωσει αυτο· απο δε της κατ᾽ εκλογην πιστεως και μεριδος αυτου, της ουσης απο της πλευρας του Αδαμ, ως ολιγου τινος προσλαβομενος σπερματος, ο Θεος Λογος γενηται ανθρωπος, ηγουν, ινα παλιν ειπω, Αδαμ δευτερος του πρωτου υιος ως εκ της πλευρας αυτου διχα συνουσιας και ρευσεως γεννηθη και τηνικαυτα ευλογηθη ολον το σωμα και τα μελη του πρωτου Αδαμ, αυτος δηλαδη ο εξωσθεις λαος των εθνων, δια του υιου αυτου του θεανθρωπου ανδρος ενωθεις εκ πιστεως τω λημματι τω εκ της πλευρας του Αδαμ.

Τουτο ουν εστιν ο και Παυλος ο θειος προ αιωνων ορισθεν και προγνωσθεν λεγει απο του τα παντα προειδοτος Θεου, ινα παντα τα εθνη απο ανατολων και μεχρι δυσμων προσκληθωσι και οσοι μεν πιστευσουσι κολληθωσι (127) τω εκ της πλευρας του πατρος αυτων σαρκωθεντι Χριστω τω Θεω, τω Υιω του Θεου και υιω του Αδαμ· και ουτως γενησονται οι αμφοτεροι εν, συσσωμοι δηλονοτι και συμμετοχοι και αδελφοι και συγκληρονομοι Χριστου, αυτος ο Χριστος, και τα μακραν αποικισθεντα και διασπαρεντα εθνη· οσοι δε απιστησουσι, μεινωσιν εξω μετα των εκ του λημματος της πιστεως, αυτων δη των Ιουδαιων φημι, των δια απιστιαν εκβληθεντων και απωσθεντων. Και τουτο εκ των ευαγγελικων ρηματων δηλον εστι τοις ακουουσι· φησι γαρ ο Κυριος προς τους αυτου μαθητας· “Εδοθη μοι πασα εξουσια εν ουρανω και επι γης. Πορευθεντες εις τον κοσμον απαντα κηρυξατε το ευαγγελιον της βασιλειας· ο πιστευσας και βαπτισθεις σωθησεται, ο δε απιστησας κατακριθησεται “.

Αλλ᾽ αναλαβοντες τον λογον ως εν επιτομω τα ανωτερω ρηθεντα αυθις διηγησομεθα, ως αν ευσυνοπτα μαλλον αρτι τοις πασι γενωνται.

γ΄. Ανακεφαλαιωσις των εν τω πρωτω λογω ρηθεντων περι ταης του Αδαμ και της Ευας και των επτα ημερων και αιωνων και της του παραδεισου φυσικης θεωριας. (127)

Τοιγαρουν εποιησεν ο Θεος τον ουρανον και την γην και παντα τα εν αυτοις, ινα παλιν εξετασωμεν τα εγκεκρυμμενα νοηματα της θειας Γραφης, και ειθ᾽ ουτως επλασε τον κατ᾽ εικονα αυτου και καθ᾽ ομοιωσιν ανθρωπον, αυτον δηλαδη μονον τον Αδαμ. Εν εξ ημεραις εποιησε ταυτα παντα και εν τη εβδομη κατεπαυσε, μηδεν εν αυτη εργασαμενος μητε μην ογδοην ονομασας ημεραν την πρωτην, ως αν μη οκτω αλλ᾽ επτα μοναι λεγωνται αι της εβδομαδος ημεραι και ουτως ανακυκλουμεναι τον (128) αριθμον

των εβδομαδων αποτελωσιν. Εν γαρ ταυταις ταις ημεραις τους επτα αιωνας ο Δημιουργος προϋποτυπωσας οραται. Τοιγαρουν και ταυτα ουτω ποιησας ο των ολων Δεσποτης, επει, ως ατε Θεος ων, προηδει οτι μελλει ο ανθρωπος παραβηναι την αυτου εντολην και αμετανοητος μειναι, τον δε μη μετανοουντα αναγκη πασα και τιμωρεισθαι τουτον και κατακρινεσθαι, ουκ ειασεν αυτον εν τουτω τω κοσμω τω εν ταις εξ ημεραις συν αυτω εκεινω τω Αδαμ κτισθεντι· αλλα μετα το καταπαυσαι εν τη εβδομη ημερα και πληρωθηναι αυτην, τοτε υστερον εφυτευσε τον παραδεισον κατα ανατολας.

Τινα τροπον και δια τι; Ινα εκ του κοσμου τουτου, ως εν παλατιω τινι και πολει περιφανεστατη, οια δη βασιλευς, υπο του Θεου εν αυτω εισαχθη, οποταν δε την του Θεου παραβη εντολην και δια τουτο εκπεσειν μελλη της βασιλειας και των βασιλειων οικων εξορισθηναι και απορριφηναι, εν τουτω παλιν τω κοσμω διαγειν επ᾽ ελπιδι κατακριθη. Ει γαρ μη ταυτα ουτως εποιησεν ο Θεος, αλλα μονον τον κοσμον αφηκε και εν αυτω τον ανθρωπον εθετο, παραβαινοντα και μη εξομολογουμενον μηδε μετανοουντα, που ειχεν αυτον εξωσαι; Που δε και βιουν και αποθνησκειν αυτον εχρην και παλιν επιστρεφειν εις την γην εξ ης εληφθη, μετα την καταδικην; Παντως ουδαμου, αλλ᾽ η εν αδη ζωντα εδει κατακριθηναι αυτον, μηδεμιαν εκτοτε ανακλησιν σωτηριας εχοντα· και λοιπον ουτε γενεσις ουτε κοσμου αυξησις εις πληθος, και απωλετο το τοιουτον και τηλικουτον σοφιας Θεου εργον ο ανθρωπος.

Επει δε προ των αιωνων εγινωσκεν ο Θεος οτι παραβηναι μελλει και την εκ παλιγγενεσιας αυτου αναπλασιν προωρισατο, δια τουτο και τους της αναπλασεως αρραβωνας, μετα το κτισαι αυτον παντα και καταπαυσαι και τους καιρους και τους αιωνας εν ταις επτα ημεραις μυστικως προσημαναι, (129) οιονει ζυμην και σπορον και μεριδα αφ᾽ ενος εκαστου των εργων αυτου υστερον ελαβεν, ινα τας εκ των εργων μεριδας των κτισθεντων εν ταις επτα ημεραις μη εν αυταις αυτας αλλ᾽ εν τη ογδοη λαβων, τον μελλοντα αιωνα δια της εν αυτη δημιουργιας προϋπογραψη, μη αριθμησας ταυτην ταις επτα μηδε δηλην αυτην ποιησας, αλλ᾽ αγνοουμενην μεν ειασε κεισθαι αυτην ολως τοις προ του νομου, δηλωθεισα δε τοις εν νομω προφηταις αμυδρως πως και απαγγελθεισαν πεποιηκε, φανερωθεισαν δε ημιν τοις πιστοις και διαυγασασαν ως εν πρωΐαν, καθα δη και προσδοκωμεν τον αδυτον της δικαιοσυνης ηλιον οσον ουπω εξανατειλαι. Μεριδας δε ειπον λαβειν αυτον εκ μεν της γης απασης ως χωριον εν εν ω εφυτευσε τον παραδεισον, εκ δε του ολου σωματος του Αδαμ μιαν πλευραν ητοι μελος εν, εκ δε των ημερων ουδεν. Τινα τροπον; Επειδη αι μεν μεριδες αυται

ελεηφθησαν ως ανακαινισθηναι δι᾽ αυτων τα συγγενη και συμφυη και τοις ουρανιοις συναφθηναι οφειλοντα, αι δε ημεραι, ουκ ανακαινισθηναι αλλα τελειως παυθησεσθαι μελλουσαι υπο της ημερας εκεινης, εαθησαν, και τουτου ενεκεν μεριδα ανακαινισμου ουκ ελαβεν εξ αυτων ο Θεος, απο των αιωνων δε ελαβε. Πως; Ακουσον.

Επτα ωφειλον πληρωθηναι αιωνες κατα τον αριθμον των επτα ημερων. Οι μεν ουν εξ ηδη παρηλθον, ο δε γε εβδομος ου τελειουται, αλλ᾽ εξ αυτου λαμβανει την μεριδα και επισυναπτει τω αϊδιω και μη εχοντι τελος αιωνι. Το δε, ποσον προωρισε λαβειν, η ποτε το τελος των ημερων τουτων μελλει γενεσθαι, ουδεις οιδεν ει μη μονη η Αγια Τριας, η μια και αδιαιρετος θεοτης. Το γαρ παρα του Σωτηρος ρηθεν Ιησου Χριστου, οτι ουδε ο Υιος ταυτην οιδε την ημεραν και ωραν, κατα την της ανθρωποτητος αυτου φυσιν ειπεν αγνοειν ου κατα την της θεοτητος. (130) Τινος ουν ενεκεν απο των ημερων μεριδα ουκ ελαβεν, απο δε των αιωνων λαμβανει; Επειδη οι μεν αιωνες ουτοι απο ημερων και εβδομαδων μετρουμενοι αιωνες καλουνται, ο δε μελλων αιων και αϊδιος, ου μετρητος υπο ημερων, αλλ᾽ αμετρητος και εστι και εσται και ατελευτητος· ημερων δε μη μελλουσων ειναι, αλλ᾽ αιωνος, ουκ εκ των ημερων μεριδα, αλλ᾽ εκ των αιωνων, τω μελλοντι αιωνι λαβων συναπτει. Η μεντοι μερις της γης, αυτος δηλαδη ο παραδεισος, τυπος της ανω Ιερουσαλημ, φημι δη της βασιλειας των ουρανων, ην, εν ω και τον ανθρωπον εθετο ο Θεος, ινα απο του τυπου και της σκιας επι την αληθειαν κατα προκοπην αναχθη. Το δε ξυλον της ζωης το εν μεσω του παραδεισου εικων ην της αιωνιου ζωης, ητις εστιν ο Θεος. Η δε πλευρα του Αδαμ η εις γυναικα οικοδομηθεισα τυπος υπηρχε της Εκκλησιας, ετερον παλιν ον και τουτο οικονομιας μυστηριον, ινα, οποταν εκπεση απο της εικονος της εις τυπον γεγονυιας της βασιλειας των ουρανων, ος ην ο παραδεισος, και της του ξυλου <της> ζωης, δια της πλευρας τω Χριστω και Θεω συναφθη και εις εκεινο παλιν αυτο το αρχαιον και πρωτον αναχθη καλλος.

Επειδη δε η Ευα πρωτη απατηθεισα την εντολην παρεβη και του καρπου απεγευσατο, ειτα δεδωκε τω Αδαμ κακεινος εφαγε, μετανοησαι δε και προσπεσειν τω Δεσποτη ουδαμως ηβουληθησαν, εξοριζονται εκειθεν και εις τον κοσμον τουτον οικειν κατεκριθησαν. Ορα δε και της επ᾽ αυτω του Θεου προνοιας την αφατον αγαθοτητα. Επειδη γαρ απαξ υπο της αμαρτιας εις φθοραν κατηνεχθη, ινα μη προ καιρου φαγων απο του ξυλου της ζωης αθανατος γενηται, - και εσται αφθαρτος μεν, αθανατος δε, και ουτως αθανατον γενηται το κακον -, εθετο την φλογινην ρομφαιαν ο Θεος φυλασσειν την ειδοδον του ξυλου της ζωης.

δ΄. Περι του κατακλυσμου και τινων εικονες ησαν τα εν τη κιβωτω· και περι του Αβρααμ και του κατ᾽ εκλογην λημματος και τι εστι το λημμα τουτο· και περι του Ισραηλ και της περιτομης. (131)

Τοιγαρουν και γνοντες αλληλους ετεκνωσαν και εποιησαν υιους και θυγατερας και “εκαλεσεν Αδαμ Ευαν την γυναικα αυτου Ζωην, οτι αυτη ην μητηρ παντων των ζωντων”. Αλλα γαρ πληθυνθεντων των ανθρωπων και εις βαθος εμπεσοντων κακων και εις πληθος αμαρτηματων πολυ, μελλων υδατι κατακλυσαι τον κοσμον ο Θεος και απαλειψαι τον ανθρωπον εκ της γης, την μεριδα και αυθις ουκ εγκατελιπεν, αλλα τον Νωε και τους υιους αυτου και τας θυγατερας αυτου εν τη κιβωτω διεσωσατο. Η δε κιβωτος παλιν της Θεοτοκου και ο Νωε του Χριστου τυπος ην, οι δε συν τω Νωε ανθρωποι του εξ Ιουδαιων λημματος απαρχη, αυτων των εις Χριστον μελλοντων πιστευειν, τα δη θηρια και παντα τα κτηνη και τα πετεινα και ερπετα τυπος υπηρχον των εθνων. Ενθεν τοι και η κιβωτος μετα τον κατακλυσμον ειχε τον Νωε, η θεοτοκος δε Μαριαμ τον σαρκωθεντα Θεον και ανθρωπον· αλλ᾽ εκεινον μεν μονον συν τοις μετ᾽ αυτου η κιβωτος διεσωσατο, ουτος δε και την κιβωτον και παντα τον κοσμον του κατακλυσμου της αμαρτιας και της του νομου δουλειας και του θανατου ερρυσατο.

Αλλα γαρ μετα τον κατακλυσμον εις αγνωσιαν και αυθις Θεου κατενεχθεντες οι ανθρωποι και ωσαυτως παλιν τραχηλιασαντες δια το ειναι αυτους χειλος εν, ητοι γλωσσαν και φωνην μιαν, πυργον οικοδομειν ηρξαντο και εις ουρανους ανελθειν επεχειρουν, ισοθεΐαν και αυθις εν εαυτοις φαντασθεντες. Τοινυν και συγχεειν μελλων ο Θεος (132) τας γλωσσας αυτων κακ τουτου διαμερισαι και διασπειραι αυτους εν παση τη γη, ως πολλα μελη εκ της του Αδαμ πλευρας γεγονοτα και εις εν σωμα τη μια διαλεκτω οντας, παλιν εκ τουτων ελαβε την μεριδα αυτου, ητοι την πλευραν, και το λοιπον σωμα εις πολλας ποιησας μελων μεριδας διεσπειρε· και εκαλεσεν αυτους εθνη, αγνοιαν Θεου παντελως εχοντας. Την γουν μεριδα ταυτην ωνομασεν Ισραηλ, τουτεστιν ορωντα Θεον· αυτη δε ην ο Αβρααμ εν ω κατα διαδοχην υπηρχεν ανωθεν το της πιστεως και της θεογνωσιας σπερμα διασωθεν, ω και ωφθη λεγων· “Εξελθε εκ της γης σου και εκ της συγγενειας σου και δευρο εις γην ην αν σοι δειξω· ποιησω σε εις εθνος μεγα” ω και δεδωκε την περιτομην, οιονει συσσημον και σφραγιδα γνωρισας αυτω ταυτην· και ωμοσεν αυτω πληθυναι το σπερμα αυτου ως τα αστρα του ουρανου και ως την αμμον την παρα το χειλος της θαλασσης. Μετα ταυτα δε ωφθη παλιν αυτω ο Θεος και φησι· “Γινωσκων γνωση οτι παροικον εσται

το σπερμα σου εν γη ουκ ιδια", την εις Αιγυπτον καθοδον του Ιωσηφ και Ιακωβ του πατρος αυτου και των αδελφων αυτου προμηνυων αυτω· εξ ων και επληθυνθη εκει η μερις αυτη και εγενετο εις εθνος μεγα, ους και δια Μωσεως εκειθεν εξηγαγε, τον αμνον προτερον αυτοις τον του αληθινου αντιτυπον εστιασας. Ειτα και διασχισας την θαλασσαν και διαβιβασας αυτους και εις την ερημον αναγαγων και διαθρεψας αυτους εκει τεσσαρακοντα ετη, εγενηθη "μερις Κυριου, λαος αυτου Ιακωβ, σχοινισμα κληρονομιας αυτου Ισραηλ.

Ειχον ουν ουτοι την περιτομην ως σφραγιδα και παντες (133) περιετεμνοντο και ην εκ τουτου η μερις Κυριου, ως ειρηται, γνωριμος καθαπερει προβατων αγελη βασιλικων, εκαστον αυτων σφραγιδα την περιτομην εν τω κρυπτω μοριω επιφερομενον· και τουτο προς το μη συμμιγνυσθαι τοις λοιποις προβατοις, ηγουν τοις εθνεσι, τοις εις θηριων και αλογων ταξιν υπο της του Θεου αγνωσιας κατενεχθεισι, σοφως ωκονομηθη απο Θεου. Δια τι δε ουκ εν αλλω μερει του σωματος, αλλ᾽ εν αυτω την σφραγιδα υπεθετο γινεσθαι; Επειδη εξ αυτου η σπορα προερχεται και η κατα σαρκα γενεσις του ολου ανθρωπου γινεται. Αλλως τε δε και ως ολον ανθρωπον την σαρκα αποδυομενον δια τουτου ημιν υποζωγραφει, ως αν εκ ταυτης κακεινοι ως της σαρκος τεκνα γνωριμοι ωσι και τυπος γενηται της πενυματικης περιτομης των διχα ρευσεως και συνουσιας και φθορας αναγεννασθαι μελλοντων υστερον τεκνων πνευματικων, ιν᾽ οταν εκεινη φανη, αυτη τηνικαυτα παυθη και εν τη ακροβυστια της σαρκος εκαστον των προβατων αντ᾽ αυτης τω αιματι του Χριστου σφραγισθη, εν τη αχειροποιητω περιτομη δηλονοτι κατα τον Παυλον και τη απεκδυσει της σαρκος, αυτου φημι του γηΐνου φρονηματος, περιτεμνομενων ημων μυστικως μεν, εν αισθησει δε ψυχης και γνωσει γινομενων αυτης.

ε΄. Οτι τω παραχθεντι πρωτω κατ᾽ αρχας κοσμω ετεροι δυο συνεπεγενοντο, ων ο εσχατος τυπος εστι των μετα ταυτα μελλοντων γενεσθαι, μεσος τις ων των αρχαιων και των εξ υστερον· και τινος ην εικων η της επαγγελιας γη και τα εξης. (133)

Ο μεν ουν λαος ουτος ο εκ του σπερματος Αβρααμ, ηγουν η μερις η εκ της πλευρας του Αδαμ, οια δε νεος αλλος τις και τριτος κοσμος υπο του Θεου κατεστη, εικονα (134) του πρωτου φερων εκεινου κοσμου και παραδεισου και αυτου <του> δευτερου, του εν τη κιβωτω δηλονοτι, ου μονον δε, αλλα και τυπον των μετα ταυτα μελλοντων γενεσθαι, μεσος τις ων και τα μεν αρχαια τοις εις υστερον υπογραφων, τοις δε γε υστερον τα αρχαια σημαινων

συναπτεσθαι. Ειχε γαρ την γην της επαγγελιας αντι του παραδεισου εκεινου παραδεισον αλλον δευτερον, την κιβωτον αντι της Θεοτοκου, προμηνυων ημιν δι᾽ αυτων και εξεικονιζων την εν ανακαινωσει Πνευματος Αγιου μελλουσαν εσεσθαι τοις αγιοις εν εκεινω επανοδον και κληρονομιαν. Ειχε τον νομον, ως την εντολην οι προπατορες εδηλου δε δια της του νομου δουλειας την υπερ νομον δοθησεσθαι μελλουσαν ελευθεριαν εν νομω πνευματικω. Ειχε την σταμνον του μαννα αντι του ξυλου της ζωης του εν μεσω του παραδεισου, ου φαγειν ουκ εαθησαν εκεινοι, εικονα φερουσαν και δηλουσαν την σταμνον την τον Χριστον φερειν εντος μελλουσαν. Ειχε το μαννα αντι του Χριστου· αυτος γαρ εστιν ο αρτος ο εξ ουρανου καταβας και ζωην αιωνιον τω κοσμω διδους· δια τουτο γαρ και το μαννα εξ ουρανων ην· “Αρτον γαρ, φησιν, αγγελων εφαγεν ανθρωπος”. Και συνελοντα ειπειν, παραδεισον αυτον νεον πεποιηκως, πολλα του παραδεισου εκεινου τιμιωτερα τε και υψηλοτερα εν αυτω εθετο, οσω και μειζονων επαγγελιων και πραγματων τυπος ην.

Εθετο και γαρ εν αυτω τον Μωϋσην, καθαπερ εκει τον Αδαμ· και ελαλει αυτω ο Θεος ως τω Αδαμ και ο Μωϋσης ελαλει τω Θεω καθως ο Αδαμ· Αλλ᾽ ουκ ειχεν ο Αδαμ ως ουτος επαγγελιας ελπιδα του σωματικως εκεισε παραγενεσθαι τον μονογενη του Θεου Υιον και Θεον. Ειχεν εκεινος το ξυλον της ζωης, ουκ εκεινην δε αυτην την ζωην· ουτος δε εκδηλοτεραν μεν υπερ το της ζωης ξυλον (135) την του Πνευματος χαριν εν τοις προφηταις εκεκτητο, την τελειαν και αληθινην ζωην εν τω Χριστω δοθησεσθαι κατεπαγγελλομενοις. Ειχεν ο παραδεισος εκεινος απονον ζωην και αμεριμνον, δενδρα τε και καρπους ωραιους εις βρωσιν· ειχε και ουτος το μαννα εξ ουρανου τροφην αυτοσχεδιον, ωσπερ ειρηται· επινον τε εκ πετρας ακολουθουσης υδωρ υπερ μελιν γλυκαζον· ου μην αλλα γαρ και “τα ιματια αυτων και τα υποδηματα ουκ επαλαιουντο ουδε εφθειροντο”, αλλα συνηυξανον και ταυτα τοις αυτων σωμασι και ουκ ην εν ταις φυλαις αυτων ο ασθενων. Ειχον οι εν τω πρωτω παραδεισω απειλην θανατου και καταρας εν τη παραβασει της εντολης· ειχον οι εν τουτω αφεσεως αμαρτιων ελπιδα και ευλογιαν ζωης αιωνιου εν τω μη πληρωσαι τον νομον του Θεου τινα εξ αυτων, του Χριστου ελθειν κατεπαγγελλομενου και ποιησαι το αδυνατον παρ᾽ εκεινοις δυνατον, ουχι προς κατακρισιν των μη φυλαξαντων, αλλα προς σωτηριαν των πιστευσαντων. Ειχεν ο πρωτος την φλογινην ρομφαιαν φυλαττουσαν την εισοδον του ξυλου της ζωης και απειργουσαν εξ αυτου τον Αδαμ και τους εξ αυτου· ειχεν ουτος τον αρχιστρατηγον Μιχαηλ, τους εν αυτω μαλλον περισκεποντα και φυλασσοντα, τα δε διασπαρεντα εθνη του εισελθειν εν αυτω μη παραχωρουντα. Προωκονομησεν εκει ο

Θεος, ινα δια της πλευρας του Αδαμ η του Αδαμ αναπλασις γενηται· και δια τουτο εκ του ανδρος τοτε ανευ συνουσιας γεγονεν η γυνη, ως αν εκ της γυναικος παλιν η πλευρα ληφθη του Αδαμ και ανευ ρευσεως και συνουσιας γεννηθη ανηρ ο Χριστος και Θεος και δι᾽ αυτου ο Αδαμ ανακαινισθη· προεπηγγειλατο εν τουτω τω παραδεισω ο Θεος τω Αβρααμ εισαγαγειν εν τω σπερματι αυτου (136) παντα τα εξωσθεντα εθνη και μιαν ποιμνην αυτους απεργασασθαι.

Επει ουν οι εν τοις αγαθοις τουτοις οντες και προ του εισελθειν εις την της επαγγελιας γην και μετα το εισελθειν παρεβησαν και αυτοι την εντολην του Θεου την λεγουσαν· "Ακουε, Ισραηλ· Κυριος ο Θεος σου Κυριος εις εστι και ου προσκυνησεις Θεω αλλοτριω" και "εθυσαν τους υιους αυτων και τας θυγατερας αυτων τοις δαιμονιοις και ησθιον και επινον τον οινον των σπονδων αυτων και προσεκυνησαν οις εποιησαν οι δακτυλοι αυτων, απεκτειναν τε τους αγιους και ελιθοβολησαν τους προφητας, εστραφησαν εις τοξον στρεβλον και παρωξυναν επ᾽ αλλοτριοις και εν βδελυγμασιν αυτων τον Θεον τον θρεψαντα αυτους εν τη ερημω και επελαθοντο αυτου" – τι ουν ο παρα παντα τα εθνη εκλεξαμενος αυτους Κυριος; Ωργισθη και απεστραφη αυτους; Ουδαμως, αλλα απεστειλε τον Υιον αυτου κατακλυσαι τας αμαρτιας αυτων, επειδη εφθασθησαν ομοιωθηναι και ουτοι τοις εθνεσι, καθως γεγραπται· "Και εμιγησαν εν τοις εθνεσι και εμαθον τα εργα αυτων" και "ου συνηκαν εν τιμη οντες". Τοιγαρουν αναμνησθητι μοι της κιβωτου των υιων Νωε και των θηριων και ερπετων των εν αυτη τοτε εισεληλυθοτων, ως ειπον, τα εν αυτη διηγουμενος, τον μεν Νωε τυπον ειναι του Χριστου, τους υιους δε αυτου του εν τω νομω λαου, τα δε θηρια και τα ερπετα των εθνων. Οι γουν εν τω νομω ανθρωποι, οι μερις Κυριου κληθεντες, ο κληρος αυτου, τοις θηριοις ειτ᾽ ουν τοις εθνεσιν εξωμοιωθησαν· και θελων αυτους ο Θεος ανακαλεσασθαι και εις το αρχαιον παλιν αποκαταστησαι κατηλθεν επι γης (137) και εσαρκωθη, λαβων την πλευραν του Αδαμ εκ των παναγνων της Θεοτοκου σαρκων, και εγενετο ανθρωπος, ομοιωθεις ημιν κατα παντα πλην αμαρτιας. Τι τουτο; Ινα και τους εν νομω φυλαξαντας τελειωση δια της εις αυτον πιστεως, και τους εις ειδωλολατρειαν εξ αυτων εκπορνευσαντας δια πιστεως τω λοιπω σωματι επισυναψη, και ουτως δικαιωθωσιν ωσαυτως και τα εθνη δια της πιστεως κατα το ουτως ειρημενον υπο του Παυλου· "Ει γαρ το αυτων παραπτωμα πλουτος, φησι, του κοσμου γεγονε, ποσω μαλλον η σωτηρια αυτων γενησεσθαι εμελλεν;"

Αλλ᾽ η θεωρια του ειρημενου οσον απο του γραμματος νοειν μοι και ετερον τι σαφως υποτιθεται. Αλλα προσεχετε, ινα γνωτε καλως τι εστιν ο λεγει ο θειος Αποστολος· "Ει το αυτων

παραπτωμα πλουτος κοσμου γεγονε, ποσω μαλλον η σωτηρια αυτων γενησεσθαι εμελλεν;”

στ΄. Εις το ρητον του Αποστολου· “Ει γαρ το αυτων παραπτωμα πλουτος κοσμου γεγονε” και τα εξης· και προσωποποιΐα των εκατερων λαων, των εθνων φημι και του Ισραηλ. (137)

Απο της διασπορας των εθνων, ως εφθην ειπων, μερις Κυριου γεγονεν ο Ισραηλ. Ο γουν Ισραηλ ουτος, εις εθνος μεγα και λαον πολυν γεγονως, εξωκειλεν εις ειδωλολατρειαν, καθως εποιουν τα εθνη· και ολιγοι λιαν ως ζυμη τις και μερις τω Θεω εφυλαχθησαν. Ελθοντος ουν του Χριστου, ει επιστευσαν αυτω και προσεκυνησαν ως Θεω, εμελλον απαντες, δικαιοι τε και αδικοι, θεοσεβεις και ειδωλολατραι, εις εν γενεσθαι και αμα σωθησεσθαι. Και ει τουτο γεγονεν, ελεγον αν τα εθνη προς αυτον· “Θεε του παντος και Δεσποτα, Κυριε των αιωνων, ιδου χωρις εργων δικαιοσυνης τινων παντας αυτους εσωσας. (138) Τι ουν; Ημεις δε ουκ εσμεν εργα χειρων σου και πλασμα;” Αντελεγον δε τουτοις οι Ιουδαιοι α δη και ελεγον· “Ουχι, αλλ᾽ ημεις εσμεν μονοι μερις αυτου, ημεις μονοι κληρος αυτου· προς ημας οι πλακες της διαθηκης, η περιτομη και τα λοιπα α μονοις ημιν επηγγειλατο και ημιν δεδωκεν, υμιν δε ουδαμως δωσει”. Προς ταυτα παλιν αν ανθυπεφερον τα εθνη, λογου μη αξιουντα τους φθονερους Ιουδαιους· “Ημας μεν, ω Δεσποτα και Λογε Θεου, αξιως ως αναξιους απωσω, ως σκληροτραχηλους και ανηκοους ανεπιμελητους καταλιπων, και λιμω αγνωσιας και διψει ανυδριας του μη ακουσαι ημας λογων αγιων σου εασας και δικαιως. Εις δε τουτου αυτους πασαν επεδειξω αγαπην και επιμελειαν· προφητας και κριτας και διδασκαλους ως οδηγους και παιδευτας δεδωκας αυτοις· νομον και περιτομην και σημεια και τερατα εποιησας εις αυτους· και παντα ταυτα εις ουδεν λογισαμενοι, εγκατελιπον σε και ειδωλοις μεθ᾽ ημων ως θεοις προσεκυνησαν· και απερ ημεις επραξαμεν εργα, παντα και αυτοι διεπραξαντο· και ομοιως ημιν ηρνησαντο σε τον ευεργετην. Νυνι δε μονη τη εις σε πιστει συνεπαθησας αυτοις, ηλεησας και ωκτειρησας και τοις μη αμαρτησασιν αγιοις σου συνηριθμησας. Ουκ ελεησεις δε και ημας; Ουκ οικτειρησεις; Ου προσδεξη, φιλανθρωπε;” Και ουτως δικαιως και ευλογως τοις εν περιτομη ειδωλοις θυσασιν οι εν ακροβυστια συνηπτοντο και οι παντες εις εν εν Χριστω γενησεσθαι εμελλον.

Επει δε μετα των προγενεστερων αυτων κακων και αυτον τον Χριστον και Θεον ως κακουργον απεκτειναν, τον δε Βαραββαν ως αντιτυπον του Αντιχριστου ητησαντο και απελυσαν και μετα ταυτα και αυτους εδιωξαν τους αποστολους αυτου, εξορισας αυτους,

ωσπερ ειπομεν, εκ του παραδεισου, διεσπειρεν εις παντα τα εθνη, ως την των εθνων ανταλλαξαμενους ασεβειαν. (139) Τα δε γε εθνη εκ της πλευρας του Αδαμ ο την πλευραν αναλαβων του Αδαμ εκ της γυναικος και εις ανδρα τελειον οικοδομησας αυτην, σαρξ αυτος ολος ο φυσει Υιος και Λογος του Θεου δι᾽ αυτης γεγονως και υιος του Αδαμ κατα την φυσιν του Αδαμ χρηματισας, προς εαυτον επεσπασατο. Τουτο ο πλουτος του κοσμου· και ει τουτο γεγονε πλουτος κοσμου, ποσω μαλλον, ει κακεινοι επιστευσαν, γενησεσθαι εμελλον. Ην μεν ουν εκ της πρωτης διασπορας μερις ο πας Ισραηλ ον προεγνω και προωρισε· και οτε ηλθεν εκαλεσεν αυτον εις πιστιν την εαυτου. Επει δε ελθειν προς αυτον ουκ ηθελησε, λαβων εκ της ολης μεριδος μεριδα μικραν τους εις αυτον πιστευσαντας, δηλονοτι τον Ιωαννην τον προδρομον, τους αποστολους και καθεξης τους λοιπους, το πλειστον της μεριδος το εκ προθεσεως οικειας εις απιστιαν πεσον απερριψε· και αντ᾽ αυτων εισηλθον τα εθνη και τη κατ᾽ εκλογην πιστεως μεριδι εκ πιστεως και αυτοι εκολληθησαν.

Και σκοπει μοι απ᾽ εντευθεν την του λογου καθ᾽ οδον προκοπην, οπως ερχεται τα της καινης και θαυμασιας μεριδος εκδιηγησασθαι.

ζ΄. Οτι νεος κοσμος η του Χριστου Εκκλησια και νεος παραδεισος η προς αυτον πιστις. Και προς τουτοις ανακεφαλαιωσις του πρωτου κοσμου, αντιπαρατιθεμενων τοις εν εκεινω πραχθεισι των εν τη Εκκλησια δια Χριστου τελεσθεντων. Και προς το τελος επαναληψις του αποστολικου ρητου· “Ους προεγνω, τουτους και προωρισε…..”. (139)

Παλιν μεν ουν νεας μεριδος αρχη και νεου κοσμου και μετα της μεριδος φυραμα ξενον, καινον και παραδοξον. Τα μεν μεχρι τουτου τυποι και σκιαι και αινιγματα ταυτης ην, αυτη δε η αληθεια και η του κοσμου παντος (140) ανακαινισις τε και ανανεωσις. Αλλα γαρ μερις μεν η εκ του Αδαμ γεγονυια φθαρτη και εις πολυ πληθος λαου φθαρτου και θνητου γενομενη υπο του κατακλυσμου πασα απωλετο· και Νωε μονος εξ αυτης και οι υιοι αυτου μερις παλιν εκ ταυτης εναπελειφθησαν, αρχη κοσμου δευτερου. Επει δε παλιν εις ουρανον ανελθειν επεχειρουν, κατακλυσμον δε μηκετι ποιησειν επηγγειλατο ο Θεος μηδε αποκτειναι πασαν σαρκα ζωσαν επι της γης, αυθις μεριδα ελαβε τον Αβρααμ κατ᾽ εκλογην πιστεως και παντας αλλους εις τον κοσμον διεσπειρεν. Απο ταυτης ουν της του Αβρααμ μεριδος μεριδα του σπερματος αυτου, αυτην δη την πλευραν, ως πολλακις ειπον, αυτος εκεινος ανελαβεν ο Θεος και ωκοδομησεν εαυτω και ωκοδομηθη εις σαρκα διχα τροπης και

εγενετο ανθρωπος ου ψιλος. Ουδε γαρ απαρχη τεκνων σαρκικων, λαου φθαρτου, καθα και ο Νωε τηνικαυτα εγενετο, ως αν, εν τω πληθυνθηναι και απολλυσθαι μελλοντος αυτου, αλλην απαρχην παλιν εις ετερου λαου γενεσιν υστερον εξ αυτου λαβη, αλλα απαρχη αθανατος και αειζωος γεγονε τεκνων πνευματικων και τον χαρακτηρα αναμορφουμενων αυτου, καθα φησιν ο Αποστολος· “Απαρχη Χριστος, επειτα οι του Χριστου”, και ετερωθι· “μεχρις ου μορφωθη Χριστος εν ημιν”. Οι μεν γαρ προπατορες απαντες εκεινοι θνητοι υπηρχον, ο δε εκ της μεριδος του σπερματος Αβρααμ την μεριδα λαβων και Υιος του Θεου και αυτου του Αδαμ υιος γεγονως, αφθαρτος εστι και αθανατος, ου γεννων σαρκικως αλλα αναπλατων πνευματικως.

Και σκοπει μοι τον τροπον της αναπλασεως. Τις ουτος; Εν τω παραδεισω απο ανδρος γυνη γεγονε, μητηρ ουσα παντων των απο γης γεννηθεντων· εν δε τη των πιστων Εκκλησια απο γυναικος ανηρ Χριστος ο Θεος εγεννηθη, απαρχη και ζωη παντων των αναγεννωμενων πνευματικως (141) εκ της εις αυτον πιστεως. Εκει ξυλον του γινωσκειν καλον και πονηρον, ο και μεταληφθεν θανατου εκεινοις γεγονεν αιτιον· ενταυθα το ξυλον του σταυρου, εν ω τας μεν χειρας αντι των αψαμενων χειρων του Αδαμ, τους δε ποδας αντι των επι τη παραβασει βαδισαντων ποδων, προσηλωθη Χριστος ο δευτερος Αδαμ και Θεος. Και ο μεν Αδαμ, γευσαμενος απο του ξυλου εκεινου, θανατου και καταρας αιτιος τοις εξ αυτου γεγονεν· ο δε Χριστος και Θεος, χολης γευσαμενος και οξος πιων, εκεινους μεν της καταρας απηλλαξε και της του θανατου φθορας ηλευθερωσε, τοις δε πιστευουσιν εις αυτον ζωην καινην εδωρησατο και ισαγγελον εχειν πολιτειαν εν τω κοσμω τουτω ενισχυσεν. Εκει το ξυλον της ζωης εν μεσω του παραδεισου ην, ο και φαγειν οικονομικως ου συνεχωρηθη ο Αδαμ, αλλ᾽ εξεβληθη του παραδεισου, διο και φυλασσειν εταχθη την τουτου εισοδον η φλογινη ρομφαια· ενταυθα λογχη την πλευραν ενυγη Χριστος και την ρομφαιαν εκεινην απεστρεψε και την εισοδον ηνοιξε και εν ολω τω κοσμω το της ζωης ξυλον εφυτευσε, μαλλον μεν ουν και καθ᾽ ημεραν τουτο φυτευειν εξουσιαν ημιν δεδωκεν, ο και αθροον αυξανει και ζωης αιωνιου πασι τοις εσθιουσιν εξ αυτου προξενον γινεται.

Ω παραδεισου του νυνι παρα Χριστου του Θεου φυτευθεντος! Ω μυστηριου καινου και θαυματων φρικτων! Εκει μεν γαρ δενδρα αισθητα και ορατα ομολογουμενως υπηρχον ο Αδαμ τε και η Ευα, αυτο τε το ξυλον της γνωσεως και το ξυλον ομου της ζωης ετερον παρα τουτο ον· ενταυθα δε ο νεος Αδαμ τα παντα ομου τοις πιστοις γινεται και τρυφη και γνωσις, ου θανατουσα και του της ζωης ξυλου απειργουσα, αλλα διδασκουσα α δια ρηματων δει τω

οφει δεοντως ανταποκρινεσθαι· “Απελθε, φησιν, οπισω μου, Σατανα” (142) και τα εξης· και ου τουτο μονον, αλλα και εισαγουσα προς την ζωην ητις αυτος εκεινος παλιν εστιν. Αλλα που, φησιν, ο νεος παραδεισος ον λεγεις πεποιηκεναι Χριστον; Ιδου γαρ ορωμεν οτι απας ο κοσμος, καθως εξ αρχης κατεσκευασθη, εστι· και την γην κατοικουμεν εν η εν κοπω και μοχθω και ιδρωτι του προσωπου ημων εσθιειν κατεκριθημεν τον αρτον ημων. Που ουν ο παραδεισος ον διηγη ημιν; Ει βουλει μαθειν Θεου ακαταληπτου και αορατου αορατα και ακαταληπτα τοις απιστοις εργα τε και μυστηρια, επιστησον εντευθεν τον νουν και διηγουμενων γνωση και μαθηση αυτα.

Πρωτον εποιησεν ο Θεος τον ουρανον και την γην και παντα τα εν αυτοις και υστερον τουτων παντων οικειαις χερσι τον ανθρωπον επλασεν, ειθ᾽ ουτως εποιησε τον παραδεισον και τα εν αυτω και εθετο τον ανθρωπον εν αυτω ον εποιησε· και λαβων μιαν αυτου των πλευρων ωκοδομησεν αυτην εις γυναικα και ουτως εδωκεν αυτοις εντολην του μη φαγειν απο του ξυλου του γνωστου καλου και πονηρου, ινα μη θανατω θανατωθησονται, αλλ᾽ εργαζωνται κατα την εντολην και φυλασσωσιν. Αυτοι δε μετα ταυτα απεστησαν μεν εν πρωτοις του μεμνησθαι Θεου και των ευεργεσιων αυτου, ητις ην η εργασια η απο Θεου δοθεισα αυτοις, δευτερον κατελιπον του φυλασσειν την εντολην και εκ του ξυλου ου ενετειλατο αυτοις μη φαγειν εφαγον· και απεθανον ευθυς μεν τον ψυχικον, μετα δε πολλους χρονους υστερον και τον σωματικον θανατον και κατηχθησαν εν τω αδη. Και ου μονον ουτοι αλλα και παντες οι εξ αυτων γεννηθεντες τουτο πεπονθασι μεχρι της αυτου του Χριστου και Θεου, του νεου Αδαμ, παρουσιας και της εις τον αδην αυτου καταβασεως και της εκ νεκρων αυτου αναστασεως. Αλλα γαρ ελθοντος του τα παντα τοτε δημιουργησαντος και ανακαινισαι ταυτα θελησαντος, (143) ουχι κατα την ακολουθιαν ην εκτισε ταυτα και ανακαινισαι ηθελησεν. Αλλα πως; Πρωτον τον ανθρωπον και ουτω την κτισιν υστερον. Τινα τροπον και δια τι; Επειδη τοτε μεν ως βασιλεια τω Αδαμ τα ορωμενα παντα εις κατοικιαν και απολαυσιν αυτου πρωτον ηυτρεπισε και ειθ᾽ ουτως εκεινον παρηγαγε· νυνι δε παλιν, εαν την κτισιν ανακαινισαι πρωτον ηθελησε και πνευματικην αυτην και αφθαρτον και αΐδιον απεργασασθαι, που αρα ο σαρκα φθαρτην περικειμενος, ο ψυχικος δηλονοτι και θνητος αυτος ανθρωπος, οικειν εμελλεν; Εν ποιω δε κοσμω διαγειν τοτε και γαμειν και εκγαμισκεσθαι, γενναν τε και γεννασθαι και ανατρεφεσθαι ωφειλεν; Οντως ουκ εχεις ειπειν. Δια τουτο ουν πρωτον τον καταπεσοντα και συντριβεντα και παλαιωθεντα ανθρωπον ανεγειρει, αναπλαττει τε και ανανεοι, και τοτε την κτισιν.

Αλλα γαρ ωσπερ κατα ταξιν την δημιουργιαν και την ταυτης εκπτωσιν ειρηκαμεν, ουτω δεον ειπειν και την αυτης ανακαινισιν. Σκοπει δε την παραθεσιν των παλαιων πραγματων, οπως εξ ισοτητος εχει παρατιθεμενη τη οικονομια και διαθηκη Θεου. Πρωτον τοιγαρουν εισηχθη ο Αδαμ εις τον παραδεισον υπο του Θεου και τοτε η Ευα παρηχθη· πρωτον και ο Υιος του Θεου, αυτος ο ποιητης του Αδαμ, κατηλθε και εισηλθεν εν τη αχραντω γαστρι της Παρθενου και ουτως ελαβεν εξ αυτης την πλευραν του Αδαμ, ητοι την παναμωμον σαρκα, και εγενετο ανθρωπος και προηλθεν εν κοσμω αντι Ευας της απατηθεισης υπο του οφεως, και απο του ξυλου εφαγε και την εντολην παρεβη και τον θανατον απεθανε της ψυχης· πρωτη η θεοτοκος Μαρια υπο του αγγελου ευαγγελιζεται και την του Θεου βουλην απαγγελθεισαν πιστευει (144) και πειθεται λεγουσα· "Ιδου η δουλη Κυριου· γενοιτο μοι κατα το ρημα σου". Και ουτως τον του Θεου Λογον ουσιωδως εν εαυτη υπεδεξατο πρωτη, την ψυχην αυτης δηλαδη του αιωνιου εκεινου θανατου εκλυτρωσαμενον. Και τηνικαυτα σαρκωθεις το του Αδαμ ανεπλασε σωμα, ω την πνοην ευθυς εις ζωσαν ψυχην ενεφυσησεν· εψυχωμενην γαρ λαβων την πλευραν αυτου υστερον και οικοδομησας αυτην εις γυναικα, ουχι οικοδομησαι και την πνοην γεγραπται. Και ινα σαφεστερον ειπωμεν, ουτως επεργασωμεθα τουτο αυτο το ρηθεν.

Ελαβεν ο Θεος απο του Αδαμ την της σαρκος αυτου μεριδα και αντ᾽ αυτης ετεραν ανεπληρωσε σαρκα, και ην ελαβεν εις ολον ωκοδομησεν ανθρωπον, ψυχην δε ουτε αυτω προσεθηκε τω Αδαμ ανθ᾽ ης ελαβε συν αυτη τη πλευρα, ουτε παλιν εν τη Ευα ταυτην επηυξησεν· αλλ᾽ οιον η μεν σαρξ η ληφθεισα αντι της πλευρας εσχε την αναπληρωσιν, η δε ψυχη ουκετι. Αλλ᾽ ετι τουτο σαφεστερον ακουε. Ο Θεος εκ της Παρθενου σαρκα εννουν και εψυχωμενην ελαβεν, ην ελαβεν απο του Αδαμ και αλλην αντ᾽ αυτης ανεπληρωσε· και ταυτην εξ εκεινης λαβων δεδωκεν αυτη το Πνευμα αυτου το Αγιον και ανεπληρωσεν ην ουκ ειχεν αιωνιαν ζωην η ψυχη αυτης. Η αναπληρωθεισα γαρ αντι της πλευρας του Αδαμ σαρξ εν τω σωματι αυτου, αυτη ην ο αρραβων και της οικονομιας Θεου το εχεγγυον, ως αν εκ της πλευρας παλιν λαβη πλευραν και δωση αντ᾽ αυτης ου σαρκα παλιν, προανεπληρωθη γαρ, αλλα Πνευμα ουσιωδως Θεου, ινα, ωσπερ εκ της πλευρας του Αδαμ η γυνη γεγονε και παντες ανθρωποι θνητοι εξ αυτης, ουτω και εκ της σαρκος της γυναικος ο ανηρ Χριστος ο Θεος γενηται και εξ αυτου παντες αθανατοι χρηματισωσι και αναπληρωση ο ειχεν ο Αδαμ πλειον της γυναικος. Τι δε ην ο ειχε εκεινος; (145) Η σαρξ η αναπληρωθεισα αντι της πλευρας εν τω σωματι αυτου. Λαβων γαρ, ινα παλιν σοι τα αυτα ειπω, εκ της

Παρθενου την σαρκα Χριστος, εδει ταυτην και αυθις αναπληρωσαι, καθως και τοτε ανεπληρωσε του Αδαμ. Επει δε ου προς φθοραν και αυθις, αλλα προς αφθαρσιαν εμελλε γινεσθαι, δια Πνευματος και ου δια σαρκος η αναπληρωσις γεγονεν, οπως και την φυσιν του Αδαμ αναπλαση και μελλοντα γενεσθαι τεκνα Θεου δια Πνευματος Αγιου την αναγεννησιν λαβωσι και ουτως εν Πνευματι Θεου συγγενεις αυτου απαντες οι εις αυτον πιστευοντες γενωνται και σωμα εν.

Και καθαπερ επι των πρωτοπλαστων ερρηθη· "Ενεκεν, φησι, τουτου" – Ποιου; Της γυναικος δηλονοτι, φημι δη της πλευρας του Αδαμ – "καταλειψει ανθρωπος τον πατερα αυτου και την μητερα αυτου και προσκολληθησεται τη γυναικι αυτου" ηγουν τη πλευρα του Αδαμ "και εσονται οι δυο εις σαρκα μιαν", ουτω και επι Χριστου του Θεου γινεται. Επειδη γαρ ανελαβε σαρκα εκ των παναχραντων αιματων της Θεοτοκου και Πνευμα Αγιον αυτη εχαρισατο, εσαρκωθη τε και γεγονεν ανθρωπος, τουτου ενεκα καταλειψει ανθρωπος τον πατερα αυτου και την μητερα, ετι δε και γυναικα και τεκνα και αδελφους και αδελφας, και προσκολληθησεται ου τη γυναικι ουδε σαρκικως, αλλ᾽ ως παντες εκ της γυναικος οι κατα σωμα γεννωμενοι και οντες ημεις, τω εκ της γυναικος γεννηθεντι ανευ σπορας ανδρι, τω νυμφιω Χριστω. Και ουτως, πνευματικως συναπτομενοι και κολλωμενοι αυτω, εσομεθα εκαστος μετ᾽ αυτου εις πνευμα εν και σωμα εν ωσαυτως, δια το σωματικως εσθιειν το σωμα αυτου και το αιμα αυτου πινειν ημας.

Ουτω γαρ και αυτος ο Κυριος ημων και Θεος απεφθεγξατο· "Ο τρωγων μου το σωμα και πινων μου το αιμα εν εμοι μενει καγω εν αυτω". (146) Τουτω δε τω θειω λογω και το ουτω λεγον του Αποστολου συναδει ρημα· "Ο κολλωμενος τη πορνη εν σωμα εστι μετ᾽ αυτης· ο δε κολλωμενος τω Κυριω εν πνευμα εστι μετ᾽ αυτου". Εν δε λεγω ου ταις υποστασεσιν, αλλα τη φυσει της θεοτητος και της ανθρωποτητος εν· τη μεν φυσει της θεοτητος, ως θεοι και αυτοι θεσει γινομενοι κατα το ειρημενον υπο του Ιωαννου· "Και οιδαμεν οτι φανερωθεντος αυτου, φησιν, ομοιοι αυτω εσομεθα". Τινα τροπον; Οτι "απο του πληρωματος αυτου, φησιν, ημεις παντες ελαβομεν"· τη δε φυσει της ανθρωποτητος, ως συγγενεις και αδελφοι αυτου χρηματισαντες, καθως και ετερωθι ειπομεν. Ταυτα γαρ και οι αγιοι ειδοτες πατερες ημων αναφανδον ελεγον· "Δος αιμα και λαβε Πνευμα", ως του Πνευματος αλλως μη διδομενου ημιν, ει μη δια της εκουσιου προς τον κοσμον σταυρωσεως ομου και νεκρωσεως. Πνευμα γαρ ων ο Θεος κατα την θειαν φωνην, εν Πνευματι Αγιω βουλεται ημας ενουσθαι αυτω και κολλασθαι και συσσωμους ειναι και συγκληρονομους αυτου, ως πασα θεια Γραφη μαρτυρει. Αλλ᾽ επι το προκειμενον επανελθωμεν.

Τοιγαρουν ελαβε σαρκα ο Θεος Λογος εκ της αγνης Θεοτοκου και δεδωκεν αντ᾽ αυτης ου σαρκα, αλλα Πνευμα ουσιωδως Αγιον. Και εν πρωτοις εζωοποιησε τουτω την τιμιαν και υπεραμωμον ταυτης ψυχην, αναστησας αυτην εν του θανατου· τουτο δε εποιησεν, επειδη η Ευα πρωτη τω ψυχικω θανατω απεθανε. Σαρκωθεις δε εγενετο ανθρωπος, σωμα και εν εαυτω εννουν μετα ψυχης κεκτημενος· ταυτην γαρ την σαρκα και τοτε εκ του Αδαμ και νυν εκ της Θεοτοκου εψυχωμενην απορρητως ανελαβε και ουτως πασαν την φυσιν ημων μυστικως ανεκαινισε. (147) Γεννηθεις δε αφραστως, ως οιδεν αυτος, εις τον κοσμον εισηλθε. Τινος χαριν και δια τι; Ινα τον εν τουτω τω κοσμω εξορισθεντα Αδαμ ζητηση και ευρων αναπλαση αυτον. Και θεα μοι εντευθεν, επαναληψιν των προειρημενων ποιουμενω, το φρικτον της οικονομιας μυστηριον.

Ετι ων εν τω παραδεισω εκληθη ο Αδαμ εις μετανοιαν· φησι γαρ ο Θεος προς αυτον· “Αδαμ, που ει” και “Τις ανηγγειλε σοι οτι γυμνος ει, ει μη απο του ξυλου ου ενετειλαμην σοι τουτου μονου μη φαγειν, απ᾽ αυτου εφαγες;” Και ομως ταυτα ακηκοως ουκ ηβουληθη μετανοησαι η κλαυσαι και συγχωρησιν εξαιτησασθαι. Αλλα τι; Αιτιον της αφροσυνης αυτου και της αμαρτιας την γυναικα ποιειται· διο και του παραδεισου εικοτως εκβαλλεται. Επειδη δε τηνικαυτα μετανοησαι ο Αδαμ ουκ ηβουληθη, τη του πονηρου δαιμονος και τουτο επιβουλη, δια τουτο παλιν προσκαλειται παντας δια της μετανοιας προς εαυτον ελθων επι της γης ο Θεος και φησι· “Μετανοειτε· ηγγικε γαρ η βασιλεια των ουρανων”. Ηγγικε, προ των πυλων ισταται των καρδιων και των στοματων υμων· ανοιξατε δια της πιστεως τας καρδιας υμων και ευθεως εισελευσεται και αυτικα διανοιχθησονται τα στοματα υμων και βοησετε· “Εχομεν τον θησαυρον του Πνευματος εν ημιν, εχομεν· την ζωην κεκτημεθα εν ταις καρδιαις ημων την αιωνιον”. Σκοπει δε· τους Ιουδαιους εν πρωτοις εκαλεσεν ο Θεος και ουκ επεισθησαν απελθειν· καλει παντα τα εθνη δια του Υιου εσχατον, και πεισθεντα προσεφυγον αυτω και προσεδραμον. Διο και προς τους αυτου αποστολους φησιν· “Εξελθετε ταχεως εις τας πλατειας και ρυμας της πολεως και παντας τους φτωχους και αναπηρους, χωλους τε και τυφλους, εισαγαγετε ωδε”, πολιν λεγων τον κοσμον απαντα τουτον, πλατειας δε και ρυμας (148) τας φυλας των εθνων και τας ανακεκρυμμενας χωρας τας μακραν, πτωχους δε και αναπηρους, χωλους τε και τυφλους, τους υπο πολλων αμαρτηματων και διαφορων πταισματων και ανομηματων συντεθλασμενους και υπο αγνωσιας Θεου τετυφλωμενους.

Παντας ουν προσκαλειται απο ανατολων εως δυσμων, Εβραιους λεγω και Ελληνας. Προεγνω δε, ως Θεος, των Εβραιων, ως πολλακις εφημεν, την εξ απιστιας απειθειαν και την των εθνων

εκ πιστεως επιστροφην· και προ των αιωνων προωρισεν ινα οσοι πιστευσωσιν εις αυτον και βαπτισθωσιν εις το ονομα αυτου, ηγουν εις ονομα του Πατρος και του Υιου και του Αγιου Πνευματος, και φαγωσι το αχραντον σωμα του Υιου αυτου και πιωσι το τιμιον αιμα αυτου, δικαιωθωσιν απο της αμαρτιας, ελευθερωθωσι δηλονοτι και δοξασθωσι και ζωης αιωνιου μετοχοι γενωνται, καθως αυτος εκεινος ο των απαντων Δεσποτης φησιν· "Ο τρωγων μου την σαρκα και πινων μου το αιμα εχει ζωην αιωνιον· και εις κρισιν ουκ ερχεται αλλα μεταβεβηκεν εκ του θανατου εις την ζωην". Ιδου τοιγαρουν και προεγνωσθης υπο Θεου, αδελφε, και προωρισθης και εκληθης και εδοξασθης και εδικαιωθης και εις ζωην αιωνιον δα της εις Χριστον πιστεως και του αγιου βαπτισματος ανεκληθης· και ουκ εν παραδεισω αισθητω, ως πριν ο Αδαμ, εισηνεχθης, αλλ᾽ εις τον ουρανον και τα εν τοις ουρανοις αγαθα, "α οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και εις καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη". Εργαζου τοινυν τας αρετας και φυλασσε τας εντολας του Θεου, μαλλον δε σεαυτον δια των εντολων φυλαττε του μη παραβηναι τι των ενταλθεντων σοι, και πειση το του Αδαμ η μαλλον και χειρω, των μειζονων και ουρανιων στερουμενος αγαθων. Μη προτιμησης ετι (149) των επιγειων τινος μηδε επιθυμια τις των φθειρομενων κατακρατηση σου, ινα γυμνωθης της δοξης ης εδοξασθης παρα Χριστου και ως μη ενδεδυμενος ενδυμα γαμου δεθηση χειρας και ποδας και εκβληθηση εις το σκοτος το εξωτερον εν ω υπαρχει ο κλαυθμος και ο βρυγμος των οδοντων.

Η εις Χριστον πιστις ο νεος εστι παραδεισος. Διο και προεγνω προ καταβολης κοσμου παντας τους πιστευσαντας και πιστευσαι οφειλοντας εις αυτον· ους και εκαλεσε και μεχρι συντελειας καλων ου παυσεται, και εδοξασε και δοξασει, και εδικαιωσε και δικαιωσει, συμμορφους δηλονοτι της δοξης της εικονος του Υιου αυτου δια του αγιου βαπτισματος και της του Πνευματος χαριτος αποδεικνυων αυτους, υιους Θεου παντας αυτους μυστικως εργαζομενος και καινους απο παλαιων και εκ θνητων αθανατους αυτους αποκαθιστων και διδους αυτοις εντολας, καθως ποτε τω Αδαμ. Οσοι τοιγαρουν μεχρι θανατου πασας τας αυτου εντολας φυλαξουσιν, ουτοι και την προς Θεον αγαπην επιδεικνυνται και εις μειζονα κατα προκοπην δοξαν ανερχονται. Οσοι δε καταφρονηται και αμελεις και αγνωμονες περι τον ευεργετην οφθωσι και τας δοθεισας παρ᾽ αυτου εντολας ου φυλαξουσι, των τοιουτων αγαθων, ως ο Αδαμ του παραδεισου, εκπιπτουσι, ουχι παρα το μη προεγνωσθαι αυτους παρα του Θεου αλλ᾽ εξ οικειας αφροσυνης και πονηριας τουτο πανθανοντες. Δια δη τουτο και μεσον του παραδεισου τουτου προεθετο ο Θεος το σωτηριον φαρμακον, την μετανοιαν, ως αν οι εκ ραθυμιας και αμελειας εκπιπτοντες της

αιωνιου ζωης δια της μετανοιας παλιν μετα λαμπροτερας και περιφανεστερας δοξης εις αυτην επανερχωνται· ει μη γαρ τουτο ο φιλανθρωπος Θεος ωκοδομησεν, ουκ αν εσωθη πασα σαρξ.

(150) Τοινυν και πασαν αλλην μεριμναν καταλιποντες, της μετανοιας οση δυναμις επιμελησωμεθα, ινα και των παροντων και των μελλοντων επιτυχωμεν αγαθων χαριτι και φιλανθρωπια του Κυριου ημων Ιησου Χριστου ω η δοξα και το κρατος εις τους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΛΟΓΟΣ Γ΄ (151)

Εις το ρητον του Αποστολου εν ω λεγει· "Και ειδον τον τοιουτον εις τριτον ουρανον αρπαγεντα και ακουσαντα αρρητα ρηματα α ουκ εξον ανθρωπω ακουσαι". Τι ουν εισιν α ακηκοεν ο Παυλος αρρητα ρηματα; Τινα δε τα αγαθα "α οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη"; Τις δε η πως εσται και εστιν εις ημας η του Θεου βασιλεια και τις η εν ημιν ταυτης ενεργεια;

Επειδηπερ διαρρηδην ο τον απαντων Δεσποτης καθ᾽ εκαστην δια των ευαγγελιων βοα, τα μεν συνεσκιασμενως λεγων, οταν εν παραβολαις διαλεγηται, τα δε διερμηνευων κατ᾽ ιδιαν τοις εαυτου μαθηταις, ουτω λεγων· "Υμιν δεδοται γνωναι τα μυστηρια της βασιλειας του Θεου, τοις δε λοιποις εν παραβολαις", και ποτε παρρησια παντα και αποκεκαλυμμενα λεγει προς παντας ημας, ως φασι προς αυτον οι αποστολοι· "Ιδε, φασι, παρρησια λαλεις και παροιμιαν ουδεμιαν λεγεις", ζητησαι χρεων και μαθειν ποια τα παρρησια και απογεγυμνωμενα, ποια δε εν παραβολαις υπο του Κυριου και Θεου ειρημενα. Τα μεν ουν δηλα των εντολων και γυμνα εισιν οταν ο Ευγγελιστης λεγη· "Ειπεν ο Κυριος· αγαπατε τους εχθρους υμων, καλως ποιειτε τους μισουντας υμας", και οταν μακαριζη μεν τους πενθουντας, ταλανιζη δε τους γελωντας, (152) και οταν λεγη· "Μετανοειτε· ηγγικε γαρ η βασιλεια των ουρανων", και παλιν· "Ο θελων σωσαι την ψυχην αυτου απολεσει αυτην και ο απολεσας την ψυχην αυτου ενεκεν εμου εις ζωην αιωνιον ευρησει αυτην", και· "Οστις θελει οπισω μου ελθειν απαρνησασθω εαυτον και αρατω τον σταυρον αυτου και ακολουθειτω μοι". Ταυτα τοινυν και τα τουτοις επομενα ουκ εν παραβολαις, αλλα φανερα και μηδεμιαν εγκεκρυμμενην εννοιαν εχοντα ειρηται. Τα δε γε εν παραβολαις εισιν οταν λεγη· "Τινι ομοιωσωμεν την βασιλειαν του Θεου; Ομοια εστι κοκκω σιναπεως ον λαβων ανθρωπος εβαλεν εις

κηπον εαυτου· και αυξηθεν εγενετο εις δενδρον μεγα" και οταν παλιν φησιν· "Ομοια εστιν η βασιλεια των ουρανων ανθρωπω ζητουντι καλους μαργαριτας" και παλιν· "Ομοια εστιν η βασιλεια των ουρανων ζυμη ην λαβουσα γυνη εκρυψεν εις αλευρου σατα τρια, εως ου εζυμωθη ολον". Ταυτα και ετερα τουτων πλειονα ουτω λεγων και παρομοιαζων τοις τοιουτοις την βασιλειαν των ουρανων, παραβολας καλει.

Και ορα μοι σοφιαν εντευθεν Θεου, πως δια των αισθητων υποδειγματων και των δοκουντων ημιν ευτελων ειναι τα υπερ νουν και διανοιαν υποζωγραφει. Τουτο δε ολον ποιει, ινα οι μεν απιστοι και δια της απιστιας αναξιοι των τοιουτων γενομενοι μεινωσι τυφλοι και των τοιουτων αμοιροι αγαθων, οι δε γε πιστοι και μετα πληροφοριας τον λογον δεχομενοι των παραβολων αυτην την αληθειαν και την των πραγματων εναργη θεασωνται επ᾽ αυτοις εκβασιν. Αι γαρ παραβολαι αυται εικονες των γινομενων πραγματων εισι· και οπως, ακουε. Ο κοκκος του σινεπεως το παναγιον Πνευμα εστι· τουτο γαρ και την βασιλειαν μοι νοει ειναι των ουρανων και ουχ ετερον τι. Ανθρωπος δε (153) εστιν ο πας πιστος και βουλομενος δια της εργασιας των εντολων τουτον τον κοκκον λαβειν. Κηπος δε ουδεις ετερος τοπος εστιν ει μη εκαστου ημων η καρδια, ενθα τον ενα κοκκον τουτον – ου τους πολλους, ουδε γαρ απο των διχοτομουμενων υπαρχει - , τον ατμητον οντα τη φυσει και αδιαιρετον λαμβανοντες, κρυβομεν εν αυτη· παση δε φυλακη τηρουντες εαυτους και φυλαττοντες, αυτος αυξανει ως ουκ ισμεν ημεις και φυεις οραται και αυξηθεις επι πολυ επιγινωσκεται παρα των εν οις εφυη και εις δενδρον γενομενος και κλαδους ποιησας πολλους αφραστον τω κεκτημενω αυτον εμποιει την χαραν. Ωσπερ ουν διχα του σπορου ουδεν ο κηπος χρησιμον προφερει ει μη μονον ακανθας και βοτανας αγριας και ο σπορος διχα του βληθηναι εις κηπον ου καρποφορει, αλλα μενει μονος οιον εστιν, ουτω δη και ημων αληθως αι ψυχαι διχα του θειου σπορου ακαρποι και ακανθηφοροι διατελουσι και γινονται. Ο γαρ θειος σπορος, προ του εν ημιν ηγουν εν ταις καρδιαις ημων εμβληθηναι, αυτος μενει μεν οιος ολος υπαρχει Θεος, μητε προσθηκην δεχομενος μητε μην υφεσιν υπομενων το συνολον, εν ημιν δε ουτε φυει ολως ουτε αυξησιν επιδεχεται. Πως γαρ ο κατα συναφειαν διεστως ισα τοις συναφθεισιν αυτω την αυξητικην δυναμιν επιδειξεται; Ουδαμως, ωσπερ ουδε το πυρ οληην αναπτει ποτε ης μη προσψαυσειεν, ουδε υλη εμπιπραται, ει μη τω πυρι ενωθη καθ᾽ υποσταστιν.

Τοινυν και καθαπερ τα των θειων ευαγγελιων, τα μεν συνεσκιασμενως, ως ειρηται, και δια παραβολων λεγεται προς ημας, τα δε παρρησια και απερικαλυπτως, ουτω και τα των

αποστολικων και θεοφραστων ρηματων ου παντα φανερως και ανευ παραπετασματος τινος λεγεται προς ημας, αλλ᾽ εσθ᾽ οτε πολλης της εξετασεως και ερμηνειας δεομενα, βαθος νοηματων και μυστηριων εν τω (154) ρητω πως επιφερομενα. Και, ει δοκει, μιας των αποστολικων ρηματων υποθεσεως τε και θεωριας αψωμεθα και οψομεθα τι τα βαθη του Πνευματος, επειδη κατα το θειον λογιον “Το Πνευμα παντα ερευνα και τα βαθη του Θεου”.

Τις ουν εστιν αυτη και οποια της θεωριας του λογου απαρχη; Τα αρρητα ρηματα α εις τριτον ουρανον ο θειος αρπαγεις Παυλος ακηκοεν. Αλλα γαρ εκ προοιμιων αυτων τι εστι ρημα πρωτον ζητησωμεν, ιν᾽ ουτω καθ᾽ οδον ερχομενοι την δυναμιν γνωμεν των αποστολικων ρηματων καλως. ‘Ρημα τοιγαρουν ο λογος εστιν, ωσπερ ουν και ο λογος ρημα καλειται· “Ειπε” γαρ, φησι, “λογον και ιαθησεται ο παις μου”. Και εν τω Ιωβ· “Ειπε ρημα τι προς Κυριον και τελευτα”. Και αλλαχου· “Τα ρηματα του στοματος αυτου”. Και τα μεν ρηματα και οι λογοι των ανθρωπων στομασι λαλουνται ανθρωπων και ωσιν ωσαυτως ανθρωπινοις ακουονται, το δε ρημα του Θεου και ο λογος αυτου, δια του στοματος αυτου εξερχομενος, αφραστος εστι παντελως ανθρωπινη γλωσση και ακοη σαρκινη παντη αχωρητος, ου μονον δε, αλλα και εις αισθησιν αυτης μη δυναμενος ελθειν, της αισθησεως δηλονοτι μη ισχυουσης αισθανθηναι τα υπερ αισθησιν.

‘Ρημα ουν και λογον κατα πρωτην επιβολην θεωριας ουδενα αλλον γινωσκομεν η τον Υιον του Θεου και Πατρος, αυτον τον Κυριον ημων Ιησουν Χριστον τον οντως οντα Θεον· στομα δε αυτου το λαλουν τα αρρητα ρηματα ουδεν ετερον η αυτο το Αγιον και ομοουσιον Πνευμα, καθως ο προφητης φησι· “Το γαρ στομα Κυριου ελαλησε ταυτα” αντι του το Πνευμα Κυριου. Στομα τοινυν Θεου το Αγιον Πνευμα εστιν, ρημα δε και λογος ο Υιος αυτου και Θεος. Δια τι δε το Πνευμα στομα καλειται Θεου, ο δε Υιος ρημα και λογος; Επειδη, ωσπερ δια του στοματος (155) ημων ο λογος ο εν ημιν προερχεται και τοις αλλοις αποκαλυπτεται και αλλως ουκ εστιν ειπειν η δηλωσαι αυτον, ει μη δια της του στοματος φθογγης, ουτως ουδε ο Υιος του Θεου και Λογος, ει μη δια του Αγιου Πνευματος ως δια στοματος λαληθη ηγουν αποκαλυφθη, γνωσθηναι η ακουσθηναι ου δυναται. Το δε ου δυναται αντι του ουκ ενδεχεται, ουδε βουλεται, λεγομεν ενταυθα, ως και το αδυνατον ψευσασθαι Θεον. Καθαπερ δε το ημετερον στομα ει μη ανοιξομεν, ουδε γαρ εσφιγμενου υπαρχοντος ο λογος ημων εξελθειν δυναται, ουτως ουδε το στομα του Θεου, αυτο δη το Αγιον Πνευμα αυτου, ει μη δια της εν ημιν γινομενης ελλαμψεως αυτου ανοιγη, ου το Πνευμα δε, αλλ᾽ ο εξ αυτου ελλαμπομενος νους

ημων, ο Υιος και Λογος του Θεου οραται, ουτε γινωσκεται, ουτε μη αποκαλυπτεται τη οπτικη και ακουστικη αισθησει ημων.

Τα γουν αρρητα ρηματα α ο θειος Παυλος, ως εφη, ακηκοεν, ουδεν ετερον τι εισι κατα γε την ημετεραν της ασθενους διανοιας καταληψιν η παντως αι μυστικαι και επ᾽ αληθως ανεκφραστοι δια της ελλαμψεως του Αγιου Πνευματος θεωριαι τε και υπερμεγαλοπρεπεις αγνωστοι γνωσεις, ειτ᾽ ουν αθεατοι θεωριαι της υπερφωτου και υπεραγνωστου του Υιου και Λογου του Θεου δοξης τε και θεοτητος· αιτινες, τοις αξιοις εκφαντικωτερον τε και τρανοτερον αποκαλυπτομεναι, δεικνυνται αι των αφθεγκτων ρηματων ανηκοοι ακοαι, η των ακαταληπτων πραγματων εν ακαταληψια καταληψις. Ει δε εκεινος μεν ειπεν· “Ακηκοα ρηματα αρρητα”, ημεις δε ταυτα τον Υιον ειπομεν ειναι και αλλως του Θεου και Πατρος δια του Αγιου λαλουμενον Πνευματος και αμα δια της ελλαμψεως αυτου αποκαλυπτομενον τοις αξιοις, την δε ελλαμψιν ειτ᾽ ουν αποκαλυψιν δια θεωριας γινεσθαι μαλλον και ουχι δι᾽ ακοης, μη ξενισθης επι τουτω, αλλα την λυσιν τουτου (156) ακηκοως μαθε ειναι πιστος και μη απιστος ης. Εχει δε ουτως.

Ο Θεος η των ολων αιτια εις εστι· το δε εν τουτο φως και ζωη εστι, πνευμα και λογος, στομα και ρημα, σοφια και γνωσις, χαρα και αγαπη, βασιλεια ουρανων και παραδεισος, ουρανος ουρανων, ωσπερ και ηλιος ηλιων και Θεος θεων και ημερα καλειται ανεσπερος· και παν οτιουν αν ειποις απο των ορωμενων καλον, και υπερ το παν ζητων, ευρησεις το εν τουτο ενυποστατως ον και κυριως καλουμενον αγαθον. Ουχ ως τα ορωμενα δε τοιουτον κακεινο εστιν, αλλ᾽ ασυγκριτως και αρρητως υπερ απαντα τα ορωμενα· ουδε καθ᾽ εν τουτων ως ταυτα και το εν εκεινο κεχωρισμενως ευρισκεται, αλλ᾽ εν μενον αναλλοιωτως και το αυτο παναγαθον εστι και υπερ παν αγαθον. Ουτω τοιγαρουν τετιμηται και αυτος ο κατ᾽ εικονα Θεου και ομοιωσιν κτισθεις ανθρωπος, μιαν αισθησιν εχων εν μια ψυχη και νοΐ και λογω, ει και πενταχως διαμεριζεται ταις φυσικαις αναγκαις του σωματος, προς μεν τα σωματικα δια των πεντε διαιρουμενη αδιαιρετως αισθησεων, ητις και αναλλοιωτως αλλοιουμενη την ενεργειαν δεικνυσι, βλεπουσα ουκ αυτη, αλλα δι᾽ αυτης η ψυχη, ουτω δε και ακουουσα και οσφραινομενη και γευομενη και τη αφη διακρινουσα. Εν δε τοις πνευματικοις ουκετι θυρισιν αισθησεως διαιρεισθαι καταναγκαζεται, ουκετι ζητει ανοιγηναι τους οφθαλμους του ιδειν η τι των οντων θεασασθαι, ουδε τα ωτα λογον εισδεξασθαι, ουδε οσφρησιν εκκαθαραι εις το οξεως οσφραινεσθαι· ουδε δειται χειλεων η γλωττης προς την του γλυκεος η πικρου γευσιν ομου και διακρισιν, ουδε χειρων του επαφασθαι και ειδεναι δι᾽ αυτων το τραχυ τε και λειον και ομαλον. Αλλα τουτων απαντων η αισθησις

εκτος γενομενη και ολη καθολου συναπαχθεισα τω νω, ως φυσικως αυτων συνεπομενη (157) και αχωριστως μια ουσα, τας πεντε εχει αισθησεις εν εαυτη, ως ουσας εν η και πλειστας, ειπειν ακριβεστερον.

Και σκοπει μοι εντευθεν την ακριβη του λογου εξετασιν. Ψυχη, νους και λογος εν, ως ειρηται, εισιν εν μια τη ουσια και φυσει. Τουτο δε το εν αισθανεται, λογιζεται – λογικον γαρ -, νοει, επινοει, ενθυμειται, βουλευεται, επιθυμει, θελει, ου θελει, προαιρειται, ου προαιρειται, αγαπα, μισει· και ινα μη τον λογον μηκυνωμεν, το εν τουτο ζων εστιν, εν τω αυτω βλεπον και ακουον αμα και οσφραινομενον, γευομενον τε και επαφωμενον, γινωσκον, επιγινωσκον, γνωριζον τε αυ και λαλουν. Προσεχε ακριβως των λεγομενων την δυναμιν, ιν᾽ εντευθεν ισχυσης μαθειν τι τα αρρητα ρηματα και πως ο Παυλος ταυτα ακηκοεν α και απεκαλυφθη αυτω και α εν θειω Πνευματι αυτος εθεασατο. Θεος ο των ολων δημιουργος εις· το ουν εν τουτο παν αγαθον εστιν, ωσπερ ειρηται. Ψυχη λογικη και αθανατος μια· η ουν μια αυτη πασα αισθησις εστιν, εν εαυτη δηλαδη πασας ει τινες εισιν εχουσα. Οταν ουν ο εις Θεος του παντος τη μια και λογικη ψυχη δι᾽ αποκαλυψεως οφθησεται, παν αγαθον ταυτη αποκαλυπτεται και δια πασων των ταυτης αισθησεων ομου εν τω αυτω οραται τουτο αυτη, βλεπεται και ακουεται, και γλυκαινει το γευστικον και το οσφραντικον ευωδιαζει, ψηλαφαται, γνωριζεται· λαλει και λαλειται, γινωσκει, επιγινωσκεται και οτι γινωσκει νοειται. Ο γαρ παρα του Θεου γινωσκομενος οιδεν οτι γινωσκεται και ο τον Θεον ορων οιδεν οτι ορα τουτον ο Θεος· ο δε γε μη ορων τον Θεον ουκ οιδεν οτι ορα αυτον ο Θεος, ως ουδε ορα, ει και παντα βλεπει και ουδεν αυτον λεληθεν.

Δια πασων ουν των αισθησεων εν τω αυτω αμα οι καταξιωθεντες ιδειν το παν αγαθον και υπερ παν αγαθον ως δια μιας αισθησεως των πολλων το εν ον και πολλα, τα διαφορα ομου αγαθα ως εν εν διαφοροις αισθησεσι της (158) μιας επιγνοντες και καθ᾽ εκαστην επιγινωσκοντες, διαφοραν εν τουτοις ουδεμιαν επισταντα, αλλα την θεωριαν γνωσιν και την γνωσιν παλιν θεωριαν καλουσι, την ακοην ορασιν και την ορασιν ακοην, ως οταν ο Αββακουμ λεγη· “Κυριε, εισακηκοα την ακοην σου και εφοβηθην. Κυριε, κατενοησα τα εργα σου και εξεστην”. Παρα τινος γαρ αλλου ακηκοεν; Εκεινος αυτον προφητευων εκηρυττε. Και πως λεγει· “Κυριε, ακηκοα την ακοην σου;” Τι δε και τω διττω της ακοης δηλωσαι βουλεται, ει μη οτι δια της του Πνευματος ελλαμψεως ητοι αποκαλυψεως τον Κυριον ημων παντως και Υιον του Θεου επιγνους και δια της εξ αυτου υπηχησεως αυθις τα περι της οικονομιας αυτου εκδιδαχθεις, οιονει την περι αυτου διδασκαλιαν

ην εκειθεν εμαθεν ιδιοποιησαμενος, προς τον Κυριον, ως ορων αυτον, καθα και εωρατο, περιχαρως ελεγεν· “Εν μεσω δυο ζωων γνωσθηση· εν τω εγγιζειν τα ετη επιγνωσθηση· εν τω παρειναι τον καιρον αναδειχθηση”. Ωστε ακοην την εν τη θεωρια της δοξης του Πνευματος εγγινομενην ομου διδασκαλιαν και γνωσιν λεγει, ην περι της ενανθρωπησεως και επι της γης επιφανειας αυτου ηκουσε. Και γαρ και αυτο τουτο το ειπειν· “Κυριε”, ορωντος αυτον και λαλουντος εχει δυναμιν. Τις γαρ ον ου βλεπει ως βλεπων τουτω προσομιλει; Μη ο μη βλεπων τον επιγειον βασιλεα δυναται λεγειν προς αυτον· “Ω βασιλευ, ηκουσα τα δεδογμενα τη βασιλεια σου”; Ουδαμως. Ουχι γαρ ακουσαι μονον λεγει την ακοην αυτου, αλλα και οτι γνωσθηση φησι, και επιγνωσθηση και αναδειχθηση, ως την αυτου βουλην μετα πληροφοριας πασης δηλονοτι μαθων και οιονει πως λεγων αυτω· “Τα και τα ποιησεις, καθα τη βασιλεια σου, δεσποτα, δεδοκται”; Πλειον δε τουτου και παντα τα προφητικα αινιττονται ρηματα.

Ουτω τοινυν η θεια Γραφη και την θεωριαν του Θεου ακοην και την ακοην αντι θεωριας συνηθως τιθησιν. (159) Ουτω και Παυλος ο θειος, τας ανεκλαλητους θεωριας και ελλαμψεις και τας υπερ το μετρον της ανθρωπινης φυσεως και δυναμεως διδασκαλιας και αποκαλυψεις, ρηματα εικοτως εκαλεσε και ακουσαι ταυτα ειπε και γραφη παραδεδωκε. Διο και ελεγεν· “Εν δε τη υπερβολη των αποκαλυψεων, ινα μη επαιρωμαι, εδοθη μοι σκολοψ τη σαρκι”. Ει ουν ηκουσε προτερον, πως μετα ταυτα αποκαλυψεις ειπεν α ηκουσεν, ει μη καθως ειπομεν; Ουτω γαρ και ο Δαβιδ αποκαλυφθηναι τους οφθαλμους ευχεται εις το κατανοησαι τα θαυμασια του Θεου εκ του νομου αυτου. Ο προτερον ειπων· “Ειτε εν σωματι ουκ οιδα, ειτε εκτος του σωματος, ηρπαγην”, πως υστερον φησιν οτι “ηκουσα”, ει μη ως ανωτερω λεπτομερως εδηλωσαμεν και αυτη του του πραγματος η αληθεια εχει; Τοιγαρουν και δια μεν της αρπαγης την θεωριαν πρωτον αδηλωσε, τα δε εντος της θεωριας και τα εκφαντικωτερα της τρανοτερον εξαστραπτουσης δοξης τε και θεοτητος, ως γνωσιν εμποιουντα και τον ορωντα διδασκοντα και δηλουντα τα πασιν απορρητα τε και ακαταληπτα, ακουσαι ειπεν, ως εν ουσης της τε ακουστικης και θεωρητικης δηλονοτι αισθησεως επι των πνευματικων. Οθεν ουδε εν των βλεπομενων η ακουομενων, καθως ταυτα ορα και ακουει, οιον εστι και οια ειπειν ποτε δυναται” δια τουτο και γλωσση ταυτα λαλησαι αδυνατον ειναι προσεθηκεν.

Αλλα σπουδασωμεν εαυτους εκκαθαραι δια μετανοιας και ταπεινωσεως και τας αισθησεις πασας ως μιαν τω αγαθω και υπεραγαθω ενωσαι Θεω· και τοτε ταυτα παντα, α δια πολλων λογων ειπειν ημεις και παραστησαι ουκ εξισχυομεν, εν τω αυτω

ομου απαντα υμεις διδαχθησεσθε, εν τη ορασει ακουοντες και εν τη ακοη ορωντες, εν τη θεωρια μανθανοντες και εν τη αποκαλυψει παλιν ακουοντες. Εστι δε τις και αλλη εν τοις υπερ λιαν πνευματικοις ακοη. (160) Ποια δε αυτη; Η επαγγελια των μελλοντων διδοσθαι αγαθων. Ωσπερ γαρ η πρωτη παρουσια του Κυριου δια των προφητων καταγγελλομενη, ει και ωρατο παρ᾽ αυτων και ακριβως εγινωσκετο, αλλα δια το μηπω εν ταις ημεραις εκεινων γενεσθαι αυτην, μελλουσαν δε μετα ταυτα, τα περι αυτης αποκαλυπτομενα αυτοις και δεικνυμενα ελεγον ακουειν εκεινοι δια το μετα ταυτα εις εργον μελλειν αυτα εξενεχθησεσθαι, ουτω και ο Παυλος, τα αποκειμενα τοις αγωνιζομενοις δικαιοις ιδων αγαθα και γνους και μαθων ακριβως οτι μετα την δευτεραν του Κυριου παρουσιαν και την εκ νεκρων εξαναστασιν ταυτα ληψονται οι τον Θεον εξ ολης ηγαπηκοτες ψυχης, ως εν ταξει επαγγελιας και υποσχεσεως ταυτα θεις, εξεβοησεν. “Ηκουσα, φησιν, αρρητα ρηματα α ουκ εξον ανθρωπω λαλησαι”. Τινα δε τροπον ρηματα, επειδη τα αγαθα εκεινα ρηματα τινα ξενα επ᾽ αληθειας εισι και λογοι δι᾽ ων πασα λογικη φυσις εντρυφα την οντως ακενωτον και αειζωον τρυφην και ζωουται θειως και επευφραινεται. Ει γαρ Θεος ο Λογος του Θεου και Πατρος, δικαιως αν αι του Θεου Λογου ελλαμψεις κληθησονται ρηματα· ο γαρ λογος εις μηκος διεκχυνθεις διηγησεως ουκετι λογος, αλλα διηγησεως ρηματα λεγεται, ως το “Τα ρηματα μου ενωτισαι Κυριε· συνες της κραυγης μου· προσχες τη φωνη της δεησεως μου.

Λογος τοιγαρουν ο Θεος, ρηματα δε αυτου αι δικην εξ αστραπης τινος εκπηδωσαι τε και τρανοτερον εκφερομεναι, η αποκαλυπτομεναι μαλλον ημιν, της θεοτητος αυγαι τε και ελλαμψεις, ατινα εξειπειν ημεις ου δυναμεθα. Ο δε γε Ιωαννης ο ηγαπημενος Χριστου μαθητης μικρον τι κατα την δοθεισαν αυτω χαριν ειπε και παρεδηλωσεν εξ ων ο Παυλος ακοεν, (161) ουτωσι λεγων· “Αδελφοι, νυν τεκνα Θεου εσμεν, αλλ᾽ ουπω εφανερωθη τι εσομεθα· οιδαμεν δε οτι, εαν φανερωθη, ομοιοι αυτω εσομεθα”. Εκεινος ειπεν οτι “Ηκουσα αρρητα ρηματα α ουκ εξον ανθρωπω λαλησαι”, ουτος δε οτι “Οιδαμεν, εαν φανερωθη, ομοιοι αυτω εσομεθα” και οψομεθα αυτον τελεωτερον. Τουτο δε και αυτος ο Παυλος φησι· “Νυν μεν γινωσκω εκ μερους, τοτε δε επιγνωσομαι καθο και επεγνωσθην”. Ορας πως εν και το αυτο εστιν εν τοις πνευματικοις η τε γνωσις και ομοιοτης, η θεωρια και η επιγνωσις. Ουτω παντα ημιν ο Χριστος γινομενος, γνωσις, σοφια, λογος, φως, ελλαμψις, ομοιοτης, θεωρια, επιγνωσις, διδωσιν απολαυειν των αυτου αγαθων και κατα την παρουσαν ζωην εκ μερους και νοειν και ακουειν εν μυστηριω τα αποκεκρυμμενα τοις πολλοις αρρητα ρηματα, τοις αγαπωσιν αυτον.

Ει γαρ μη παντα ημιν ο Χριστος ομου γενηται, ελλιπης λοιπον εσται ποτε η των ουρανων βασιλεια και η εν τη βασιλεια τρυφη. Ει μη προς τοις ειρημενοις στολη και στεφος και υποδημα, χαρα και γλυκυτης, τροφη, ποσις, τραπεζα, κλινη, αναπαυσις και θεωριας καλλος αμηχανον, και ει τι ουν ετερον προς τρυφην η δοξαν και τερπνοτητα επιτηδειον, εν πασι γενηται τοις δικαιοις και αγαπωσιν αυτον, αλλ᾽ εν μονον εν ενι των αυλιζομενων εκεισε εκλειψειε ποτε, ευθυς η του καλου στερησις τη λυπη τοπον δωσει και εντος εισελευσεται αυτη της ανεκλαλητου των ευφραινομενων χαρας· και ουτω φανησεται το λεγον λογιον ενθα· “Απεδρα οδυνη, λυπη και στεναγμος” διαψευδομενον. Αλλ᾽ ουκ εσται τουτο, ουκ εσται, αλλ᾽ εσεται τα παντα τοις πασι και παν αγαθον εν απασιν αγαθοις, υπερπερισσευον αει και υπερεμπιπλων τας αισθησεις (162) απασας των εν τοις γαμοις ανακεκλιμενων του βασιλεως Χριστου, αυτος εκεινος ο εις εσθιομενος και πινομενος, ως ων παν ειδος τροφης, ηδυτητος τε και ποσεως ο αυτος. Ενθεν τοι και βλεπομενος παρα παντων και πασας βλεπων αυτος τας αναριθμητους μυριαδας και το εαυτου ομμα εχων αει ατενιζον και αμετακινητως ισταμενον, εκαστος αυτων δοκει βλεπεσθαι παρ᾽ αυτου και της εκεινου απολαυειν ομιλιας και κατασπαζεσθαι υπ᾽ αυτου, ως αν μη τις εξ αυτων ως παρεωραθεις λυπηθη. Ο αυτος και στεφανος εσται, καθαπερ ειρηται, επι τας απαντων των αγιων επικειμενος κεφαλας αναλλοιωτως, ατρεπτως, αλλος αλλο τι δεικνυμενος ειναι και διαιρων εαυτον κατ᾽ αξιαν εκαστω, καθα τις εστιν αξιος· ο αυτος και ενδυμα πασιν εσται, οιον απ᾽ εντευθεν ηδη τουτον εκαστον δια σπουδης επενδυσεται, ως μηδενος εν τω μυστικω γαμω εισερχομενου μη τον απροσιτον τουτον φορουντος χιτωνα· ει δε τις και παρενειρας εαυτον τοις αλλοις λαθων εισελθη, οπερ αδυνατον, αλλα παλιν ωσαυτως εξεωθησεται.

Βουλομενος γαρ δειξαι ημιν ο Δεσποτης οτι ουδεις εκει μελανηφορων εισελευσεται, δια της παραβολης εδηλωσε τουτο ειπων· “Εταιρε, πως εισηλθες ωδε, μη εχων ενδυμα γαμου;” Ειτα· “Δησαντες αυτου χειρας και ποδας, εκβαλλετε αυτον εις το σκοτος το εξωτερον”. Ουχ, ως λαθοντος δε αυτου τον αλαθητον, τουτο ουτως ειρηκεναι λογιζομαι, αλλ᾽ οτι ουπω καιρος ην αποκαλυψαι τα τοιαυτα μυστηρια. Μη βουλομενος γαρ εκφαντικωτερον τοτε ειπειν οτι· “Ουδεις εκει εισελευσεται, μη φορων το της θεοτητος μου ιματιον”, ουτως τον λογον υπεφηνε. Τουτο δε και Παυλος διδαχθεις παρα του εν αυτω λαλουντος Χριστου ελεγεν· “Και καθως εφορεσαμεν την εικονα του χοϊκου, φορεσομεν και την εικονα του επουρανιου”. (163) Τινος χαριν; Επειδη “οιος ο χοϊκος” φησι “τοιουτοι και οι χοϊκοι, και οιος ο επουρανιος τοιουτοι και οι επουρανιοι”. Τις ουν εστιν η εικων του επουρανιου; Ακουσον αυτου

λεγοντος του θειου Παυλου· “Ος ων απαυγασμα της δοξης και χαρακτηρ της υποστασεως” και εικων απαραλλακτος του Θεου και Πατρος. Τοιγαρουν εικων του Πατρος ο Υιος, εικων δε του Υιου το Πνευμα το Αγιον· ο εωρακως ουν τον Υιον εωρακε τον Πατερα, ο εωρακως το Πνευμα το Αγιον εωρακε τον Υιον· φησι γαρ ο Αποστολος· “Το Πνευμα ο Κυριος εστι”, και παλιν· “Αυτο το Πνευμα εντυγχανει υπερ ημων στεναγμοις αλαλητοις” κραζον “Αββα, ο πατηρ”. Καλως ουν ειπεν οτι το Πνευμα ο Κυριος εστιν εν τω κραζειν “Αββα, ο πατηρ”, ουχ ως Υιου οντος του Πνευματος, απαγε, αλλ᾽ ως εν τω Αγιω Πνευματι βλεπομενου και ορωμενου του Υιου του Θεου και μηδεποτε η του Υιου διχα του Πνευματος, η του Πνευματος διχα του Υιου, αποκαλυπτομενου τινι, αλλ᾽ εν αυτω τω Πνευματι τον Υιον και δια του Πνευματος κραζοντα αυτον “Αββα, ο πατηρ”.

Ει τοινυν αγνοεις ταυτα, αγαπητε, μη εις απογνωσιν εμβαλης σεαυτον λεγων· “Εγω ταυτα ουτε οιδα ουτε μαθειν δυναμαι· ουτε μην εις το υψος της γνωσεως ταυτης και θεωριας και καθαροτητος φθασαι και ανελθειν ισχυσω ποτε”. Μηδε παλιν ειπης· “Επειδη, εαν μη τις τοιουτος γενηται και τον Χριστον απ᾽ εντευθεν ηδη ως Θεον επενδυσηται και αυτον εκεινον ολον θεασηται και ενοικον εαυτου τουτον κτησηται, εις την βασιλειαν αυτου ουκ εισερχεται, τι μοι το οφελος καν ποσως αγωνιζεσθαι η και των παροντων υστερεισθαι της απολαυσεως;” Μη δη τουτο ειπης, μη δη λογισεσαι· αλλ᾽ ει βουλει, ακουσον μου της συμβουλης και αναγγελω σοι την οδον της σωτηριας, της (164) χαριτος του παναγιου Πνευματος συνεργουσης. Πιστευσον ουν εν πρωτοις εξ ολης ψυχης οτι ουτως ταυτα παντα α ειπομεν κατα τας θειας και θεοπνευστους Γραφας αληθη εισι και ουτως οφειλει γενεσθαι πας ο πιστευων εις τον Υιον του Θεου, επειδη εδωκεν ημιν εξουσιαν υιους γενεσθαι Θεου, και εαν θελησωμεν, το κωλυον ουδεν, και οτι δια τουτο η πασα οικονομια και συγκαταβασις του Υιου του Θεου εγενετο, ινα δια της προς αυτον πιστεως και της τηρησεως των αυτου εντολων μετοχους αυτου της θεοτητος και της βασιλειας ημας απεργασηται. Και γαρ, ει μη πιστευσεις ταυτα ουτως αληθως γινεσθαι, παντως ουδε ζητησεις· ει δε μη ζητησεις, ουδε ληψη· “Ζητειτε γαρ, φησι, και ληψεσθε· αιτειτε και δοθησεται υμιν”. Πιστευων δε, ακολουθει ταις θειαις Γραφαις και οσα σοι λεγουσι ποιησον, και ευρησεις παντα ανελλιπως καθως γεγραπται, μαλλον δε και πολλω πλειονα των εν ταις θειαις Γραφαις. Ποια δε ταυτα; “Α οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη” τα αγαθα “α ητοιμασεν ο Θεος τοις αγαπωσιν αυτον “. Ταυτα, ει πιστευσεις βεβαιως, ως ειρηται, θεαση αναμφιβολως ως ο Παυλος και συ· ου μονον δε, αλλα και ακουσεις αρρητα ρηματα, προαρπαγεις

δηλονοτι εις τον παραδεισον. Ποιον τουτον; Οπου ο ληστης μετα του Χριστου συνεισηλθε και νυν εκει εστιν.

Βουλει δε και αλλως ειπω σοι τινα εισι τα αγαθα α οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη; Οιδα οτι παντως επιποθεις ακουσαι α ουδε αυτος ο ιδων ειπεν η διηρμηνευσεν. Τι τουτο; Ινα μη παρα των ακουοντων, ως οιμαι, απιστηθη. Ει τοινυν μελλεις και συ απιστειν τοις ρηθησομενοις, στηθι μεχρι τουτου· συμφερει σοι γαρ και μη προσβης τω της διανοιας οφθαλμω ολως τοις εμπροσθεν, επειδη, ει τα λεγομενα σοι (165) αθετησεις και παρακουσεις των λογων μου, μαλλον δε των λογων αυτου του Θεου, επειδη και ημεις και οι λογοι ημων αυτου εισιν, ο Λογος ουτος κρινει σε εν τη ημερα της κρισεως, οτι και ακουσας ηπιστησας. Αλλ᾽ ακουε αδιστακτως των λογων ημων, μαλλον δε, ως ειρηται, των του Θεου· και μανθανε αυτοθεν του ζητουμενου την λυσιν παρα των ταυτην εν σοφια διατρανουντων σοι.

Τα εν τω παραδεισω λαληθεντα τω Παυλω αρρητα ρηματα, αυτα δη τα αιωνια, φημι, αγαθα α οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη, α ητοιμασεν ο Θεος τοις αγαπωσιν αυτον, ουχ υψει περιεχονται, ου τοπω περιοριζονται, ου βαθει που κρυπτονται, ουκ εν εσχατια γης η θαλασσης κατεχονται, αλλ᾽ εμπροσθεν σου και προ των οφθαλμων σου εισι. Ποια δη ταυτα; Μετα των αποκειμενων εν τοις ουρανοις αγαθων, αυτο το σωμα και αιμα του Κυριου ημων Ιησου Χριστου α καθ᾽ εκαστην ορωμεν και εσθιομεν και πινομεν, ταυτα ομολογουμενως τα αγαθα εκεινα εισι· εκτος δε τουτων ουδαμου των ρηθεντων ουδε εν ευρειν εξισχυσεις, καν πασαν διαδραμης την κτισιν. Ει βουλει δε γνωναι ως αληθη τα λεγομενα, γενου τη εργασια των του Θεου εντολων αγιος και ουτω μεταλαβε των αγιων· και γνωσεις τηνικαυτα των λεγομενων σοι την δυναμιν ακριβως. Αλλα γαρ προς την περισσοτεραν πιστωσιν ακουσον και αυτου εκεινου του Κυριου των λογων, ουτω λεγοντος προς τους Ιουδαιους και τους ιδιους αυτου μαθητας· “Αμην αμην λεγων υμιν· ου Μωσης δεδωκεν υμιν τον αρτον εκ του ουρανου, αλλ᾽ ο πατηρ μου διδωσιν υμιν τον αρτον εκ του ουρανου τον αληθινον. Ο γαρ αρτος του Θεου εστιν ο καταβαινων εκ του ουρανου και διδους τω κοσμω ζωην. Ειπον ουν προς αυτον· Κυριε, παντοτε δος ημιν τον αρτον τουτον. Ειπεν ουν αυτοις ο Ιησους· Εγω ειμι ο αρτος της ζωης· (166) ο ερχομενος προς με ου μη πειναση και ο πιστευων εις εμε ου μη διψηση πωποτε. Εγογγυζον ουν οι Ιουδαιοι περι αυτου, οτι ειπεν· Εγω ειμι ο αρτος ο καταβας εκ του ουρανου, και ελεγον· Ουχ ουτος εστιν ο υιος Ιωσηφ ου ημεις οιδαμεν τον πατερα

και την μητερα; Πως ουν λεγει ουτος οτι εκ του ουρανου καταβεβηκα;”.

Μη δη ουν ομοιωθης τοις Ιουδαιοις και συ, γογγυζων και λεγων· “Ουχι ο αρτος ουτος εστιν εν τω δισκω και ο οινος εν τω ποτηριω ον ημεις καθ᾽ εκαστην ορωμεν και εσθιομεν αμα και πινομεν; Πως ουτος λεγει οτι τα αγαθα εκεινα α οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη ταυτα εισιν;” Αλλα ακουε του Κυριου προς τους ταυτα ειποντας τι ανταποκριθεις εφη· “Μη γογγυζετε μετ᾽ αλληλων. Ουδεις δυναται ελθειν προς με, εαν μη ο Πατηρ ο πεμψας με ελκυση αυτον· καγω αναστησω αυτον εν τη εσχατη ημερα”. Οιον· “Τι απιστειτε, φησι, και αμφιβαλλετε περι τουτου· Ουδεις δυναται επιγνωναι μου την θεοτητα, τουτο γαρ εστι το ελθειν προς με, εαν μη ο Πατηρ μου ελκυση αυτον”. Ελκυσμον δε ειπων, ου βιαν τινα εδηλωσεν, αλλ᾽ οτι μαλλον εκαλεσε δια της αποκαλυψεως ους προεγνω και ους προωρισεν, ελκυσας δια της αγαπης δηλονοτι του αποκαλυφθεντος αυτοις. Τουτο δε σαφεστερον και το επαγομενον δηλοι. “Εστι γαρ, φησι, γεγραμμενον εν τοις προφηταις· Και εσονται παντες διδακτοι Θεου”. Ο ουν διδαχθεις παρα του Θεου δυναται πιστευσαι εις τον Υιον του Θεου και μαθων παρα του Πατρος ερχεται προς με, ουχ ως τον Πατερα θεασαμενος· μονος γαρ “ο ων παρα του Θεου, ουτος εωρακε τον Πατερα”. Και παλιν· “Αμην αμην λεγω υμιν· ο πιστευων εις εμε εχει ζωην αιωνιον. Εγω ειμι ο αρτος της ζωης. Οι πατερες υμων το μαννα εφαγον εν τη ερημω και απεθανον· (167) ουτος δε εστιν ο αρτος ο εκ του ουρανου καταβαινων, ινα τις εξ αυτου φαγη και μη αποθανη. Εγω ειμι ο αρτος ο ζων ο εκ του ουρανου καταβας· εαν τις φαγη εκ τουτου του αρτου, ζησεται εις τον αιωνα· και ο αρτος δε ον εγω δωσω η σαρξ μου εστιν ην εγω δωσω υπερ της του κοσμου ζωης. Εμαχοντο ουν οι Ιουδαιοι προς αλληλους λεγοντες· Πως δυναται ουτος δουναι ημιν την σαρκα αυτου φαγειν; Ειπεν ουν αυτοις ο Ιησους· Αμην αμην λεγω υμιν, εαν μη φαγητε την σαρκα του Υιου του ανθρωπου και πιητε αυτου το αιμα, ουκ εχετε ζωην εν εαυτοις. Ο τρωγων μου την σαρκα και πινων μου το αιμα εχει ζωην αιωνιον, καγω αναστησω αυτον εν τη εσχατη ημερα· η γαρ σαρξ μου αληθης εστι βρωσις και το αιμα μου αληθης εστι ποσις”.

Ηκουσας πως η κοινωνια των θειων και αχραντων μυστηριων ζωη αιωνιος εστι και οτι τους την ζωην την αιωνιον εχοντας, εκεινους λεγει αναστησαι εν τη εσχατη ημερα ο Κυριος, ουχ ως των αλλων παντως εγκαταλιμπανομενων εν τοις μνημασιν, αλλ᾽ ως των την ζωην εχοντων ανισταμενων υπο της ζωης εις αιωνιαν ζωην, των δε λοιπων ανισταμενων εις αιωνιον κολασεως θανατον. Και οτι τουτο εστιν αληθες, ακουσον των εξης· “Ο τρωγων μου την

σαρκα και πινων μου το αιμα εν εμοι μενει καγω εν αυτω. Καθως απεστειλε με ο ζων Πατηρ καγω ζω δια τον Πατερα, και ο τρωγων με κακεινος ζησεται δι᾽ εμε”. Ορας τι φησι; Πως την προς αυτον ημων ενοτητα ο Υιος του Θεου δια της κοινωνιας τοιαυτην γενεσθαι διαρρηδην βοα οιαν εκεινος εχει την προς τον Πατερα ενοτητα και ζωην; Ωσπερ γαρ εκεινος φυσικως τω ιδιω Θεω και Πατρι ηνωται, ουτω και ημας κατα χαριν λεγει δια του φαγειν την σαρκα αυτου και πιειν αυτου το αιμα ενωθηναι αυτω και ζησαι εν αυτω. Ινα δε μη νομιζωμεν οτι το παν του αρτου του ορωμενου εστι, τουτου ενεκεν πολλαχως ειρηκεν· (168) “Εγω ειμι ο αρτος ο εκ του ουρανου καταβαινων”. Και ουκ ειπεν ο καταβας· τουτο γαρ το απαξ δηλοι κατελθειν. Αλλα τι; Ο καταβαινων, φησιν, αει δηλονοτι και παντοτε επι τους αξιους καταβαινων και νυν καθ᾽ ωραν παραγινομενος. Ετι δε απο των ορωμενων αφιστων ημων την διανοιαν, μαλλον δε δι᾽ αυτων αναγων ημας επι την αορατον δοξαν της ενυποστατου αυτου θεοτητος, ελεγεν· “Εγω ειμι ο αρτος της ζωης”, και παλιν· “Ο Πατηρ μου διδωσιν υμιν τον αρτον ουχι εκ της γης, αλλ᾽ εκ του ουρανου, τον αληθινον”. Ειπων τον εκ του ουρανου αληθινον, εδηλωσεν οτι ψευδης ο απο της γης, ωφελων ουδεν.

Και ινα τουτο ποιηση σαφεστερον· Ο γαρ αρτος, φησι, του Θεου εστιν ο καταβαινων εκ του ουρανου και διδους τω κοσμω ζωην”. Παλιν, ο καταβαινων, φησι, και παλιν, ζωην ο διδους. Τι τουτο; Ινα μηδεν σωματικον υποπτευσης μητε τι γηϊνον εννοησης, αλλα και αυτον τον μικρον αρτον, την ολιγην μεριδα θεοποιηθεισαν, τοις νοεροις ορας ομμασι και γενομενην ολην ομοιαν τω εκ του ουρανου καταβαινοντος αρτω, ος εστι Θεος αληθης και αρτος και πομα ζωης αθανατου, ως αν μη, εναπομενων τη απιστια και τω ορωμενω μονω αρτω δια πασων των αισθησεων, αρτον φαγης ου τον ουρανιον, αλλα τον επιγειον μονον, και στερηθης της ζωης, ως τον ουρανιον αρτον πνευματικως μη φαγων, καθως αυτος φησιν ο Χριστος· “Το πνευμα εστι το ζωοποιουν, η σαρξ ουκ ωφελει ουδεν”. Τινας αρα ουκ ωφελει; Τους ανθρωπον ψιλον ειναι τουτον φησι φασκοντας και ου Θεον. Τοινυν, ει και συ αυτος ο πιστος αρτου μονου και ου σωματος τεθεωμενου, ως αυτον εκεινον ολον τον Χριστον δεχομενος, μεταλαμβανεις, (169) ζωην πως ελπιζεις λαβειν εξ αυτου και εχειν ευαισθητως εν εαυτω, του Κυριου λεγοντος· “Ο τρωγων τον εκ του ουρανου καταβαινοντα αρτον ζησεται εις τον αιωνα”, και παλιν· “Η σαρξ ουκ ωφελει ουδεν· το Πνευμα εστι το ζωοποιουν”; Οντως το Πνευμα εστιν η αληθης βρωσις και ποσις· το Πνευμα εστι το μεταποιουν τον αρτον εις σωμα του Κυριου· οντως το Πνευμα εστι το καθαιρον ημας και αξιως ποιουν

μεταλαμβανειν του σωματος του Κυριου. Οι γαρ αναξιως τουτου μεταλαμβανοντες, ως φησιν ο Αποστολος, “κριμα εαυτοις εσθιουσι και πινουσι, μη διακρινοντες το σωμα του Κυριου”.

Αλλα δευτε τοιγαρουν οσοι πιστοι, οσοι των μυστηριων την ειρημενην και λαλουμενην επιστασθε δυναμιν, οσοι τον ουρανιον αρτον εφαγετε, οσοι την εξ αυτου και δι᾽ αυτου και εν αυτω και συν αυτω αιωνιαν την ζωην εκτησασθε, και εν αυτη τη ζωη τη αληθινη εις τριτον ουρανον και ημεις αρπαγωμεν εν Πνευματι, μαλλον δε εις αυτον πνευματικως της Αγιας Τριαδος τον ουρανον, ινα παντα τα ρηθεντα και τα διαμειναντα αρρητα κατιδοντες ομου και ακουσαντες, γευσαμενοι τε και οσφρανθεντες και ταις χερσι της ψυχης καλως ψηλαφισαντες, ευχαριστηριον αινον τω φιλανθρωπω Θεω αναπεμψωμεν ουτω λεγοντες· “Δοξα σοι, ο επιφανεις και αποκαλυφθηναι και οραθηναι καταξιωσας ημιν”. Ειπωμεν δε και προς παντας ημων κοινως τους αδελφους. Ω πατερες, ω αδελφοι, μοναζοντες ομου και οι εν τω βιω τω κοσμικω, πλουσιοι, πενητες, δουλοι, ελευθεροι, νεοι και γεροντες, πασα ηλικια και γενος απαν, ακουσατε. Μη ο Θεος ψευστης εστιν; Η ψευστης μεν ουκ εστιν, αδυνατος δε, και ου μη δυνηθη ποιησαι α επηγγειλατο; Μη βραδυνη του επισκεψασθαι παντα τα εθνη; Μη ισχυσει τις κρυβηναι εξ οφθαλμων αυτου; μη υπενεγκαι ισχυσει ανθρωπος την αποκαλυψιν της δοξης αυτου; (170) Ουμενουν. Πως γαρ, οταν ουρανοι ροιζηδον λυωνται και τα στοιχεια καυσουμενα απολουνται, καθα φησιν ο Αποστολος, ανθρωπος τοτε ημεραν εισοδου υπομενει του απροσιτου Θεου και απροσιτω ενοικουντος φωτι, ος εν αυτω και συν αυτω ερχομενος εις τον κοσμον οφθηναι μελλει παση σαρκι; Μεγας φοβος και τρομος οντως ληψεται τοτε τους αμαρτωλους και συγκρισις ουκ εσται της θλιψεως και οδυνης και τιμωριας αυτων.

Αλλ΄ οι ταυτα πιστευοντες και επιποθουντες σωθηναι, ταδε λεγει, ακουσατε, το Πνευμα το Αγιον· “Αποστρεψατε εκαστος υμων απο της οδου αυτου της πονηρας· μαθετε καλον ποιειν και ρυσασθε αδικουμενον· εκζητησατε τον Κυριον και ζησεται η ψυχη υμων· εκκλινατε απο κακου και ποιησατε αγαθον”. Οι βασιλεις την σωφροσυνην, την δικαιοσυνην, την ελεημοσυνην, την αληθειαν και την ευσεβη πιστιν μαλλον η το διαδημα και΄την αλουργιδα φορειν ποθησατε. Οι πατριαρχαι, ει μη φιλοι εστε Θεου, ει μη υιοι, ει μη θεσει θεοι, ομοιοι δηλονοτι οντες τω φυσει Θεω κατα την χαριν την δοθεισαν ημιν ανωθεν, των θρονων αποστητε και πορευθεντες πρωτον εαυτους απο των θειων Γραφων νουθετησατε· και απεικονισμα γεγονοτες Θεου, φρικτως τηνικαυτα των θειων προσψαυσατε· ει δ᾽ ουν, αλλ᾽ οποτε αποκαλυφθη, τοτε γνωσεσθε οτι ο Θεος ημων πυρ καταναλισκον εστιν, ου τους φιλους ουδε

τους αυτον αγαπησαντας αλλα τους μη ως φως ελθοντα δεξαμενους αυτον. Οι αρχοντες και οι πλουσιοι, αρχομενοι και πτωχοι μαλλον γενεσθε, επειδη δυσκολως πλουσιος εις την βασιλειαν των ουρανων εισελευσεται· ει δε δυσκολως ο πλουσιος, ο αρχων αρα πως; Ουδαμως· φησι γαρ ο Κυριος τοις εαυτου μαθηταις· (171) "Οι αρχοντες των εθνων κατεξουσιαζουσιν αυτων· ουχ ουτως δε εσται εν υμιν, αλλ᾽ ο θελων ειναι πρωτος εν υμων, εστω παντως εσχατος και παντων δουλος και παντων διακονος".

Αρχοντα δε η Γραφη τινα αρα καλει; Τον την εαυτου φησι ζητουντα τιμην, τον δια της αρχης το ιδιον αυτου εκπληρουντα θελημα. Ει δε ο Κυριος και Θεος ημων ελθων επι της γης δι᾽ ημας και διδους ημιν τυπον και υπογραμμον σωτηριας ελεγεν· "Εγω ηλθον ουχ ινα ποιω το θελημα το εμον, αλλα το θελημα του πεμψαντος με πατρος", τις αλλος των εις αυτον πιστευοντων, μη ποιων το εκεινου θελημα αλλα το ιδιον εκπληρων, σωθηναι ποτε δυνησεται; Οντως ουδεις ουδαμως. Και τι λεγω σωθηναι αυτον, οπου γε ουδε πιστος ειναι δυναται η χριστιανος τελειος ο τοιουτος; Και τουτο δηλων ο Χριστος και Θεος ελεγε· "Πως δυνασθε υμεις πιστευσαι" εις εμε δηλονοτι "δοξαν παρα του μονου Θεου ου ζητουντες;" Πας ουν ο την του Θεου δοξαν ζητων και το εκεινου θελημα παντι τροπω και εν παντι πραγματι σπουδαζων ποιειν, ουδεποτε αρχειν τινος η ολως υπερεχειν μικρου η μεγαλου καθ᾽ εαυτον εννοησειεν, αλλ᾽ οσω πλειονων οικονομιαν και φροντιδα εγχειρισθησεται, τοσουτω μαλλον εαυτον εσχατωτερον και δουλον των πολλων εκεινων λαων εξει, εν αισθησει γενομενον. Οι δε μη τοιουτοι τη διαθεσει γενομενοι, αλλ᾽ ολως αισθησιν της ανθρωπινης δοξης εσχηκοτες και ορεξιν πλουτου κτησαμενοι και τρυφης, οντως οκνω ειπειν οτι εθνικοι εισιν οι τοιουτοι, και ου χριστιανοι αληθεις, κατα την θειαν φωνην του Ιησου και Θεου· φησι γαρ· "Ταυτα δε τα εθνη του κοσμου επιζητει". Υμεις δε, φησι, "ζητειτε πρωτον την βασιλειαν του Θεου και την δικαιοσυνην αυτου, και ταυτα παντα προστεθησεται υμιν".

(172) Αλλα γαρ επιστασθε αρα ποιαν λεγει ζητειν ημας βασιλειαν; Την εν τω υψει των ουρανων, την μελλουσαν μετα την αναστασιν εσεσθαι η, ως που ποτε ουσαν μακραν, ταυτην λεγει ζητειν ημας; Ουδαμως. Οποιαν δε αρα ζητειν εγκελευεται; Προσεχε ακριβως οποια τις εστιν η ζητεισθαι οφειλουσα παρ᾽ ημων βασιλεια. Ο Θεος, κτιστης ων και δημιουργος των απαντων, αει παντων επουρανιων βασιλευει και επιγειων και καταχθονιων· αλλα και των μηπω γεγονοτων ως ηδη γεγονοτων εν αυτω αυτος βασιλευει, οτι δι᾽ αυτου γενησονται και ει τι δ᾽αν μετα ταυτα γενησεσθαι μελλει, βασιλευει δε ουχ ηκιστα και εφ᾽ ενα εκαστον ημων εν δικαιοσυνη και γνωσει και αληθεια. Ταυτην τοιγαρουν

λεγει ζητειν την βασιλειαν υμας, ινα καθως “εβασιλευσεν ο Θεος επι τα εθνη”, ως γεγραπται, βασιλευση και εφ᾽ ημιν, επειδη εξ εθνων εσμεν. Βασιλευσει δε πως; Ως επι οχηματος τινος εφ᾽ ημας εποχουμενος και ως ηνιας τα θεληματα κρατων εν τη χειρι αυτου των ημετερων ψυχων, ος και αξει εν οις αν βουληται ημας ευηνιους ευρων και εις το εκεινου θεληµα οια δη ιπποις χρησεται ημων τοις θεληµασιν, υπεικουσι προθυμως ταις αυτου νομοθεσιαις και εντολαις. Ουτω δη βασιλευει Θεος εν οις ουδεποτε εβασιλευσε, καθαιρομενοις δια δακρυων και μετανοιας και τελειουμενοις δια σοφιας και γνωσεως της του Πνευματος. Ουτω και Χερουβιμ οι ανθρωποι γινονται, τον επι παντων Θεον επι του νωτου των ψυχων αυτων εν τωδε τω κοσμω επιφερομενοι. Τις ουν επι τοσουτον αφρων και αναισθητος ος προ του την δοξαν ταυτην και ιδειν και παθειν αρχης η δοξης η πλουτου επιθυμησει; Μαλλον δε τις ουτως απονενοημενος και αθλιος, ος μειζονα της του Θεου βασιλειας και δοξης αλλην ειναι δοξαν η βασιλειαν η πλουτον η τιμην η αρχην η τρυφην, η τι των λεγομενων αλλον και νομιζομενων καλων επι γης η εν ουρανω, (173) υποπτευσει, ινα και εκεινα αντι ταυτης εκλεξηται; Οντως ουκ εστι ταυτης ετερον ουδεν εφετωτερον τοις γε νουν εχουσι.

Τοινυν και περιϊοντι τω Χριστω και βασιλευσαι ζητουντι επι παντας ημας, μηδεις αφρονως αυτον απωσηται· μηδεις αξιω, του μεγαλου τουτου και ασπαστου δωρου αποστερησειεν εαυτον· μηδεις της αληθινης δοξης εκπτωτον εαυτον απεργασηται· μηδεις δια προσκαιρον πλουτον τον πλουτοδοτην Θεον και ποιητην του παντος καταλειψη· μηδεις δια γονεων και φιλων και συγγενων προσπαθειαν τον Δεσποτην των αγγελων αρνησηται· μηδεις δι᾽ επιθυμιαν σαρκος του γλυκασμου της οντως ζωης αποστερηθησεται· μηδεις δια δοξαν ευμαραντον της αιωνιου δοξης και ατελευτητου αλλοτριος γενηται. Αλλα δευτε παντες, ει οιον τε, συναχθεντες επι το αυτο, τον υπερανω πασης οντα αρχης και εξουσιας και παντος ονοματος ονομαζομενου ελθειν εφ᾽ ημας και εφ᾽ ενι εκαστω ημων βασιλευσαι ποθησωμεν και ζητησωμεν, ως αν εκαστος ημων, ολον αυτον μεθ᾽ εαυτου λαβων, αχωριστον εξει εν ημερα τε και νυκτι, λαμποντα τω απροσιτω φωτι ο κατεσθιειν μελλει τοτε τους υπεναντιους, οτε δια τους απιστουντας ελευσεται, τους νυνι μη δεχομενους αυτον μηδε θελοντας αυτον βασιλευειν επ᾽ αυτους· εν οικια τε συνεισερχομενον ωσαυτως εξει αυτον και επι της κλινης συνανακειμενον και τω αστεκτω φωτι περιπλεκομενον τε ομου και αρρητως κατασπαζομενον, νοσους παραμυθουμενον, λυπας και θλιψεις διωκοντα, δαιμονας απελευνοντα, χαραν και δακρυα υπερ μελι και κηριον γλυκυτερα καθ᾽ ωραν παρεχοντα, παθη ψυχης και σωματος εξιωμενον,

θανατον αφανιζοντα, ζωην ανεκφραστως βλυστανοντα και μετα την εκδημιαν την εκ του σωματος εις (174) ουρανους ουρανων αναβιβαζοντα ημων εκαστον, και εποχουμενον αυτον εκαστος επι των εαυτου ωμων επιφερομενος, αναλαμβανομενον οθεν ουκ εχωρισθη.

Ταυτα παθειν σε δει και μαθειν, αγαπητε, εν αισθησει παση ψυχης, ως αν εξεις Θεον νυν μεν συναναφεροντα σε διχα του σωματος, υστερον δε και το σωμα σου τουτο αναστησοντα και πνευματικον σοι παρεχοντα, ος και βασιλευων εσεται επι σε εις τους απεραντους αιωνας, αει σε βασταζων εις τον αερα και υπο σου αει βασταζομενος, ο επι παντων Θεος, ω πρεπει πασα ευχαριστια, τιμη και προσκυνησις συν τω αναρχω αυτου Πατρι και τω παναγιω και αγαθω και ζωοποιω αυτου Πνευματι νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΛΟΓΟΣ Δ΄.

Περι απαθειας και των εν αυτη κατα προκοπην χαρισματων και δωρεων· και τις η τελειωσις της κατα Χριστον πνευματικης ηλικιας. (175)

Ωσπερ ο τω λαμπροτατω ηλιω ενατενιζειν βουλομενος καθαρους οφειλει τους του σωματος οφθαλμους εχειν, ουτω και ο περι απαθειας λεγειν επιχειρων τας της ψυχης κορας, ειτ᾽ ουν αισθησεις, απηλλαγμενας εχειν πασης επιθυμιας πονηρας και εμπαθους λογισμου χρεωστει, ινα μη, υπο των τοιουτων τινος τον νουν οχλουμενος, εις το της καθαροτητος αυτης υψος και εις τον ταυτης βυθον ουκ εξισχυσει τρανων αποβλεψαι η σαφως εξειπειν και αξιως κατανοησαι το πληθος και μεγεθος των ενεργειων και χαρισματων αυτης. Ει γαρ τεθολωμενω τω νω και ακαθαρτω τη καρδια των αυτης αρξεται θεωρηματων και υποθεσεως, μη δυναμενος διατρανωσαι τας ενεργειας αυτης ελευθερω τω λογω, εκπεσειται και ων ισως εκ μερους ελαβεν εξ αυτης αγαθων, οια δη ως εξουθενων και ατιμαζων αυτην και ως την δοξαν αυτης αμαυρων· γεγραπται γαρ· “Παντι τω εχοντι δοθησεται και περισσευθησεται, απο δε του μη εχοντος και ο δοκει εχειν αρθησεται απ᾽ αυτου”.

Οσοι τοιγαρουν απαθειαν εχουσι, δηλονοτι φιλουσιν αυτην και φιλουνται σφοδρως υπ᾽ αυτης· και τα περι της (176) ακορεστου διαλεγομενοι, απαθεστεροι ετι παρ᾽ αυτης γινονται, τω περι αυτην εκκαιομενοι ποθω. Οσοι δε προσδεδενται μικρα ετι και τη τυχουση επιθυμια του κοσμου και των πραγματων αυτου, η παθει τινι

σωματικω τε και ψυχικω, μακραν εισι και απεχουσι του λιμενος αυτης· οθεν και εαν περι απαθειας λεγειν απαρξωνται και προς το υψος αυτης τον νουν αραι επιχειρησωσιν, ελκομενοι οια δουλοι και δελεαζομενοι υπο της επιθυμιας του εν ω προσδεδενται παθους, και ης πρωην εδοκουν εχειν ειρηνης αποστερουνται των λογισμων· και εικοτως· "Ω γαρ τις ηττηται, φησι, τουτω δεδουλωται". Τοινυν και σκοτους εκειθεν πληρουμενοι, την αιτιαν ου σφισιν αυτοις των γινομενων επιγραφονται, αλλα τη παντοδυναμω απαθεια ασθενειαν προσαπτειν κατατολμωσι. Τουτο δε συμβαινει αυτοις, επειδη της μεν νοερας αισθησεως και θεωριας και της παντουργου ενεργειας αυτης πειραν ολως ου κεκτηνται, στοχαστικως δε και εν επινοιαις ποικιλαις και πολυτροποις τα κατ᾽ αυτην αναλογιζομενοι, αλληναλλως ταυτα υπο της ψευδωνυμου φυσιουμενοι γνωσεως φιλολογουσι τε και περι ων ουκ οιδασι διαβεβαιουνται τους πυθομενους. Δια τοι τουτο ουδε την εξ απιστιας και προληψεως και μακρας συνηθειας και αμελειας προσγενομενην αυτοις και προσουσαν ασθενειαν συνιδειν η καθομολογησαι ποτε πειθονται, αλλα και παντας αλλους ανθρωπους ομοιους εαυτων ειναι και υπο των τοιουτων διαμαρτυρονται καταδουλουσθαι παθων· ου γαρ συγχωρουνται υπο της οιησεως και του φθονου μειζονα ποτε εαυτων επ᾽ αρετη και σωφροσυνη προσμαρτυρησαι τινι.

Αλλα μη γενοιτο ημας, τους ευτελεις και του λεγειν αναξιους, περι τοιουτων ουτω καθυποκρινομενους, καταψευδεσθαι της αληθειας και διαβεβαιουσθαι περι ων ουκ (177) εγνωμεν πειρα μαλλον η λογοις εις ημας αυτους την ενεργειαν των μελλοντων ρηθησεσθαι προτερον· α δε καταλαβειν ηξιωθημεν και μαθειν παρα των ελλαμφθεντων υπο της μακαριας απαθειας τον νουν και α παρ᾽ αυτης, παραφρονουντες λαλουμεν, μυστικως ακηκοαμεν εις το ους, ως απερριμμενοι τινες και του μηδενος αξιοι, κατα την ανωθεν κελευουσαν χαριν επι των δωματων κηρυξομεν, ινα μη ως ο το ταλαντον κατακρυψας δουλος κατακριθωμεν. Καθαπερ ουν ηκουσατε λεγοντος του Δεσποτου· "Πολλοι μεν κλητοι, ολιγοι δε εκλεκτοι" και "Εν τη οικια του πατρος μου μοναι πολλαι εισιν", ουτως ειδεναι βουλομαι παντας υμας, οτι πολλοι μεν αγιοι, ολιγοι δε απαθεις· και προς τουτοις πολλη παλιν εν αμφοτεροις υπαρχει διαφορα. Και προσεχε ακριβως τη των λεγομενων δυναμει και ακριβεια.

Αλλο υπαρχει απαθεια ψυχης και ετερον απαθεια σωματος· η μεν γαρ και το σωμα καθαγιαζει, η δε αυτη μονη καθ᾽ εαυτην ουδεν τον κεκτημενον ονισησιν. Αλλο ακινησια των του σωματος μελων και των παθων αυτων της ψυχης και ετερον κτησις αρετων· η μεν γαρ εκ φυσεως προσεστιν, η δε και τας φυσικας απασας κινησεις ειωθε καταστελλειν. Αλλο το μη επιθυμειν τινος των του κοσμου

τερπνων και ηδεων και ετερον το εφιεσθαι των αιωνιων και ουρανιων αγαθων, επειδη των μεν προτερων αλλοι δι᾽ αλλο τι και πλειονες αυτων κατεφρονησαν, των δε δευτερων ολιγοι παντελως εφροντισαν. Ετερον μεν ουν μη ζητειν εξ ανθρωπων δοξαν και ετερον το της δοξης εκκρεμασθαι του Θεου και ταυτην αεναως επιζητειν· την μεν γαρ και υπο παθων αλλων πλειστοι κυριευθεντες απωσαντο, την δε ολιγοι λιαν κοπω και πονω πολλω λαβειν ηξιωθησαν. Αλλο το ευτελει εσθητι αρκεισθαι (178) και στολης λαμπρας μη επιθυμειν και ετερον το ενδεδυσθαι το φως του Θεου· της μεν γαρ υπο ετερων μυριων επιθυμιων καθελκομενοι τινες κατεφρονησαν, το δε μονοι περιβεβληνται οι του φωτος υιοι και της ημερας καταξιωθεντες γενεσθαι.

Αλλο το ταπεινολογειν και ετερον ταπεινοφρονειν· και αλλο ταπεινωσις και ετερον το της ταπεινωσεως ανθος και ετερον ο ταυτης καρπος και το του καρπου ταυτης καλλος και η ηδυτης αυτου και ετερον αι εκ τουτου ενεργειαι. Τουτων δε τα μεν εφ᾽ ημιν, τα δε ουκ εφ᾽ ημιν εισι· και τα μεν εφ᾽ ημιν το παντα νοειν, το φρονειν, το λογιζεσθαι, το λεγειν και πραττειν οσα προς ταπεινωσιν ημας φερουσιν· η δε αγια ταπεινωσις και τα λοιπα ταυτης ιδιωματα και χαρισματα και αι ταυτης ενεργειαι δωρον εισι Θεου και ου των εφ᾽ ημιν εισιν, ινα μηδε εν τουτω τις καυχησηται· ων και ουδεις ποτε τυχειν καταξιωθησεται, ει μη καλως τα οσα εφ᾽ εαυτον εισι σπερματα καταβαληται.

Αλλο το μη δακνεσθαι μηδε οργιζεσθαι εν ατιμιαις και υβρεσι και εν πειρασμοις και θλιψεσι, και ετερον το ευδοκειν εν αυτοις. Αλλο το ευχεσθαι υπερ των τα τοιαυτα ποιουντων εις ημας και αλλο το αφιεναι αυτοις και ετερον το αγαπαν αυτους ως ευεργετας απο ψυχης και ετερον το νοερως ανατυπουν τα προσωπα ενος εκαστου αυτων και ως γνησιους φιλους απαθως αυτους κατασπαζεσθαι εν δακρυσιν αγαπης ειλικρινους, ιχνους ολως αηδιας τινος δηλονοτι μη εμφωλευοντος αυτου εν τη ψυχη. Μειζον δε τουτων ων ειπομεν, οταν και εν αυτω τω των πειρασμων καιρω την ισην κεκτηται τις και ομοιαν αναλλοιωτως διαθεσιν και προς αυτους τους κατα προσωπον λοιδορουντας αυτον και ενδιαβαλλοντας και προς παντας αλλους (179) τους η κατακρινοντας αυτον η υβριζοντας η καταδικαζοντας η εμπτυοντας εις το προσωπον, αλλα μην και προς αυτους τους εν προσχηματι μεν φιλιας εξωθεν διακειμενους, λαθραιως δε τα αυτα τοις ειρημενοις διαπραττομενους μεν κατ᾽ αυτου, μη λανθανοντας δε. Τουτων δε παλιν υπερτερον ασυγκριτως ειναι υπειληφα το εν ληθη παντελει των ωνπερ αν παθοι τις γινεσθαι και μητε αποντων μητε παροντων των λυπησαντων η αλλως εμπαροινησαντων μεμνησθαι ποτε, επισης δε μαλλον τοις φιλοις και τουτοις

προσφερεσθαι διχα τινος αλλου διαλογισμου εν τε ομιλιαις, εν τε συνεστιασεσι. Ταυτα μεν ουν απαντα εργα και πραξεις των εν φωτι περιπατουντων ανδρων εισι· οσοι δε εξω τουτων και των τοιουτων εαυτους ειναι καταμανθανουσι, μη πλανασθωσαν μηδε εξαπατατωσαν εαυτους, αλλα βεβαιως ειδετωσαν οτι εν σκοτει πορευονται.

Και προς τουτοις αλλο το φοβεισθαι τον Θεον και ετερον το ποιειν τας αυτου εντολας, καθως γεγραπται· “Φοβηθητε τον Κυριον παντες οι αγιοι αυτου”, και παλιν· “Εκκλινον απο κακου και ποιησον αγαθον”. Αλλο αργια και ετερον ησυχια και αλλο σιωπη· ετι δε αλλο αναχωρησις και η εκ τοπων εις τοπους μεταβασις, και ετερον η ξενιτεια. Αλλο αναμαρτησια και ετερον η των εντολων εργασια. Και επι πασι τουτοις ετερον το ανθιστασθαι και πολεμειν τοις εχθροις και αλλο το τελειως ηττησαι και υποταξαι και θανατωσαι αυτους· το μεν προτερον αγωνιστων εστι και αγιων, εαν εν τουτω φθασωσι τελειωθηναι, το δε δευτερον, απαθων και τελειων, δια κοπων δηλονοτι πολλων και ιδρωτων τους εαυτων τροπωσαμενων εχθρους και τελειαν την κατ᾽ αυτων αραμενων νικην και την ζωηφορον του Κυριου νεκρωσιν στολισαμενων λαμπρως.

(180) Τοιγαρουν και πολλοι μεν προς ταυτα εαυτους αλλος δι᾽ αλλο τι επιδεδωκασιν, ολιγοι δε λιαν οι μετα φοβου εμφυτου και αγαπης της προς Θεον μετα πιστεως αδιστακτου τουτοις επιχειρουντες, οι και μονοι, υπο της χαριτος βοηθουμενοι, συντομως κατορθουσι την της αρετης εργασιαν και προς τα προειρημενα παντα προκοπτοντες καθ᾽ ωραν προσεπεκτεινονται. Οι δ᾽ αλλοι “αφιενται ως εν αβατω” κατα το ειρημενον “περιπλανασθαι και ουχ οδω”, περι ων γεγραπται· “Εξαπεστειλα αυτους κατα τα επιτηδευματα των καρδιων αυτων· πορευσονται εν τοις επιτηδευμασιν αυτων”. “Καθο γαρ ουκ εδοκιμασαν τον Θεον εχειν εν επιγνωσει, παρεδωκεν αυτους ο Θεος εις αδοκιμον νουν ποιειν τα μη καθηκοντα”. Οι ουν καλον τον θεμελιον της πιστεως και ελπιδος εν φοβω και τρομω επι πετραν υπακοης πνευματικων πατερων καταβαλοντες και ως εκ Θεου στοματος τα παρ᾽ εκεινων εντελλομενα τω θεμελιω τουτω της υποταγης αδιστακτως εποικοδομουντες ευθυς κατορθουσι το απαρνησασθαι εαυτους. Το γαρ μη το εαυτου αλλα το του πνευματικου πατρος αυτου θελημα εκπληρουν ενεκεν εντολης Θεου και γυμνασιας προς αρετην, ου μονον απαρνησιν εαυτου, αλλα και νεκρωσιν την προς τον κοσμον απαντα εμποιει.

Επειτα ως εν ερημω, μαλλον δε εξω του κοσμου, εν αισθησει τελεια γενομενος ο τοιουτος, αρρητω φοβω και τρομω κατασχεθεις, βοα προς τον Θεον εξ ολης ψυχης, ως ο εκ Ιωνας εκ

του κητους, ως ο Δανιηλ εκ του λακκου των λεοντων, ως οι τρεις παιδες εκ της καμινου του πυρος, ως ο Μανασσης εκ του χαλκουργηματος. Ου και εισακουων ο παναγαθος Δεσποτης ευθυς, ο δους την ψυχην αυτου υπερ ημων των αμαρτωλων, των κατωδυνων στεναγμων της φωνης της δεησεως αυτου, ρυεται αυτον, (181) ως εκ κητους μεν, εκ του βυθου της αγνοιας και του σκοτασμου της φιλιας του κοσμου προς το μηκετι αυτον προς τα τοιαυτα καν τω λογισμω επιστρεψαι· ως εκ λακκου δε των λεοντων, των πονηρων επιθυμιων των αρπαζοντων και κατεσθιοντων τας των ανθρωπων ψυχας· ως εκ καμινου δε πυρος, εκ των κατεχοντων παντας ανθρωπους προληψεων εμπαθων, των ως πυρ κατακαιοντων και καταλυμαινομενων και προς ατοπους πραξεις βια ελκοντων ημας και την φλογα των παθων εν ημιν αναπτοντων, καταδροσιζων εν Αγιω Πνευματι και ακαταφλεκτον αποτελων αυτον· ως εκ του χαλκουργηματος δε, εκ της γεωδους και βαρειας και εμπαθους ημων ταυτης σαρκος, εν η οικουσα ημων η ψυχη και δεινως κατεχομενη και πεδουμενη και βαρουμενη, προς πασαν αρετην και εργασιαν των εντολων του Θεου ακινητος υπαρχει πανταπασι και απροθυμος. Εξ ης ελευθερουμενη μεν, ου χωριζομενη δε, βοα συν τω προφητη Δαυιδ και αυτη λεγουσα· “Διερρηξας τον σακκον μου και περιεζωσας με ευφροσυνην, οπως αν ψαλλη σοι η δοξα μου”. Ου μονον δε, αλλα και ευχαριστει μετα Παυλου λεγουσα· “Ευχαριστω τω Θεω δια Ιησου Χριστου του Κυριου ημων, οτι ο νομος του πνευματος της ζωης εν Χριστω Ιησου ηλευθερωσε με απο του νομου της αμαρτιας και του θανατου”.

Τουτων ουν ουτω Χριστου χαριτι γενομενων, και της αγνοιας και του σκοτασμου της φιλιας του κοσμου ρυσθεις, ινα τα αυτα παλιν ειπω, των πονηρων τε και αισχρων απαλλαγεις επιθυμιων και απο του θανατου του σωματος, υπο τον νομον της αμαρτιας καταδουλουντος ημας, ελευθερωθεις, τι εκτοτε ο τοιουτος μελλει ποιειν; Αρα γε τη ελευθερια ταυτη εις ανεσιν και αμεριμνιαν χρησεται; Απαγε· δουλων οντως αι υπολημψεις αυται εισι και ουκ ελευθερων· ο γαρ της ελευθεριας ταυτης (182) καταξιωθεις οιδεν οτι ηλευθερωθη απο του νομου της αμαρτιας του μηκετι δουλευειν αυτον τη αμαρτια, αλλα δουλευειν τη δικαιοσυνη, ος εστι Χριστος ο Θεος, ο δικαιοσυνης ηλιος και ων και καλουμενος. Και ινα εκ παραδειγματος δειξω υμιν οιαν μαλλον εκτοτε επιδεικνυται προς τον Θεον ευνοιαν ο τοιουτος, εκ των ανθρωπινων και εις ημας αει γινομενων παραστησω αυτην.

Καθαπερ γαρ βασιλευς τις, ευσπλαχνος ων και φιλανθρωπος, δουλον εαυτου υπο τυραννου τινος εκουσιως αιχμαλωτισθεντα και εις δουλειαν υπαχθεντα τω πηλω και τη πλινθεια και τω βορβορω

θεασαμενος αυτον ανηλεως κακοπαθουντα και ταις του πονηρου τυραννου εκεινου ακαθαρτοις επιθυμιαις υπηρετουμενον, αυτος εκεινος αφικνουμενος αφαρπαζει και ελευθερον της αισχρας εκεινης και μοχθηρας αποδεικνυσι λειτουργιας, και τουτον αναγαγων εν τοις βασιλειοις αποκαθιστησι, μηδαμως εν μηδενι προσονειδισας αυτον· ο δε δουλος εκεινος, ο τοσουτων και τηλικουτων απαλλαγεις ανιαρων, τη προς τον εαυτου δεσποτην ευνοια των μη αιχμαλωτισθεντων συνδουλων αυτου σπουδαιοτερος εν ταις εντολαις του δεσποτου αυτου φανηναι φιλοτιμειται, ως αν μειζονα και την προς αυτον αγαπην και θερμοτεραν επιδειξηται, διηνεκως μεμνημενος οσων υπ᾽ αυτου ερρυσθη κακων· ουτω μοι και περι του απολαυσαντος της επικουριας Θεου, καθαπερ ειρηται, υπονοει. Και καθαπερ ο βασιλευς εκεινος ευπροθυμως ορων και μετα ταπεινωσεως πασης τα θεληματα αυτου εκπληρουντα τον δουλον εκεινον, ει και μηδεν δειται της υπηρεσιας αυτου, πληθη αναριθμητα οικετων εχων, αλλ᾽ ομως δια την ευγνωμοσυνην αυτου αμετρητον επιδειξεται εις αυτον την αγαπην, ουτω και εν τοις ειρημενοις υπολαμβανε. Ουτε γαρ ο της ελευθεριας του Πνευματος απο Θεου απολαυσας ενδωσει ποτε του μη ετι (183) και ετι ποιειν το θελημα του Θεου και μετα θερμοτερας της προθυμιας, ουτε ο αιωνιος βασιλευς και Θεος υστερησει αυτον τα αγαθα της αιωνιου ζωης του μη επιδαψιλευσασθαι ταυτα επ᾽ αυτω, και τοσουτον οσω και την προς αυτον θεραπειαν επιτεινοντα καθ᾽ εκαστην βλεπει αυτον. Των ευεργεσιων δε και των δωρεων του Θεου, ων ποιει εις τους δουλους αυτου, ουκ εστι μετρον η καταληψις αυτων παρ᾽ ημων· και τα μεν διδωσιν αυτοις, τα δε δωσει.

Αλλα γαρ εξ ων διδωσιν ενταυθα τοις αγαπωσιν αυτον ο φιλοικτιρμων Θεος, ολιγα τινα χρη προς την ημετεραν αγαπην ειπειν, τα μεν εκ των θειων Γραφων, τα δε εξ αυτης της πειρας καταλαβοντα. Επειδηπερ δια τρια ταυτα πασαν σπουδην και μεριμναν οι ανθρωποι επιδεικνυνται, φημι δη δια πλουτον, δια τιμην, δια δοξαν και την εξ αυτων εγγινομενην ημιν ελευθεριαν τε και χαραν και απολαυσιν, εν πρωτοις ο Δεσποτης ημων και Θεος ταυτα τοις παντα ριψασι και τον σταυρον αρασι και κατα ποδας αυτου ανεπιστροφως βαδιζουσι πλουσιως χαριζεται· αντι φθαρτου γαρ πλουτου αυτος αυτοις ολον εαυτον διδωσιν. Οιδας την του ρηματος δυναμιν; Ηκουσας θαυμα φρικτον; Καθαπερ γαρ οι εν τω κοσμω πλουσιοι τον πλουτον αυτων εν οιαις αν βουλωνται χρειαις και επιθυμιαις και απολαυσεσιν αναλισκουσιν, ουτω και ο καλος ημων Δεσποτης εαυτον δωρειται τοις γνησιοις δουλοις αυτου και πασαν αυτων εφεσιν και επιθυμιαν, ως βουλονται και υπερ ο βουλονται, πληροι· και εμπιπλα αυτους αφθονως παντος αγαθου

και δαψιλως και αδιαλειπτως επιχορηγει αυτοις την αφθαρτον τρυφην και αεναον.

Και πρωτα μεν πληρουνται αρρητου χαρας, οτι ουχι τον κοσμον ουδε τα εν τω κοσμω, αλλα τον Ποιητην (184) των απαντων και Κυριον και Δεσποτην εκτησαντο εν εαυτοις. Επειτα επενδυονται το φως, αυτον τον Χριστον και Θεον, ολον ολω τω σωματι· και ορωσι κεκοσμημενους εαυτους αρρητω δοξη και αστραπτουση θεια στολη και τας οψεις καλυπτουσιν εαυτων, μη φεροντες οραν την ακατανοητον και αστεκτον της στολης αυτων λαμπηδονα, ως επιζητειν αυτους τοπον αποκρυβης, οπως εκεισε γενωνται και το πολυ βαρος της δοξης αποθωνται. Ειθ᾽ ουτως ο αυτος Δεσποτης και τροφη και ποσις γινεται αυτοις αεναος και αθανατος· τοις μεν ως φωτοειδης μαζος τω του νοος αυτων στοματι εμβαλλομενος καθοραται και θηλαζειν αυτοις παρεχει, οσοι νηπιοι ετι κατα Χριστον πελουσι και ουπω στερεας τροφης μεταλαβειν εισιν ικανοι, οις και γινεται αμα τροφη τε και ποσις, τοσαυτην εμποιων αυτοις την ηδυτητα, ως μη βουλεσθαι, μαλλον δε μηδε δυνασθαι, ολως αποσπασθηναι αυτου· τοις δε γε απογαλακτισθεισι καθαπερ πατηρ φιλοτεκνος προσφερεται παιδαγωγων και παιδευων αυτους.

Ωσπερ γαρ ο φιλοστοργος πατηρ συνεστιους μεν ποιειται τους εαυτου υιους, επαν δε περι τα μαθηματα αυτων αμελως ιδη διατεθεντας αυτους και μετεωριζομενους εν τισιν ανωφελεσι πραγμασιν, εξωθει της εαυτου τραπεζης και τοις αυτου δουλοις παρακελευεται μη δουναι αυτοις τροφην, παιδευων αυτους μη καταφρονητας ειναι και αμελεις, ουτω και ο καλος Δεσποτης ημων και Θεος εν τοις δουλοις αυτου και κατα φιλανθρωπιαν και χαριν υιοις διατιθεται· επιδιδωσι γαρ εαυτον αυτοις, “ο αρτος ο εκ του ουρανου καταβαινων και ζωην διδους τω κοσμω”· και εκ αυτου και συν αυτω εις κορον τρεφονται αεναως και προς ζωην αΐδιον μεθαρμοζονται τη μεθεξει, και ψυχην και σωμα καθαγιαζομενοι. Οτε δε των εντολων αμελησουσι και ραθυμως η καταφρονητικως διατεθηναι τω (185) αυτεξουσιω θελησουσι και προς τι των του κοσμου πραγματων ασχοληθωσιν, αποκλιναντες εις ανωφελη και τα μη προσηκοντα τη θεοσεβεια, τοτε αποστερει αυτους εαυτον ο τροφευς του παντος. Αλλα γαρ εις συναισθησιν ελθοντες του αγαθου ου εστερηθησαν, επιστρεψαντες αυθις και συνηθως τουτον ζητησαντες και μη ευροντες, κοπτονται, κλαιουσι και εαυτους αποδυρονται, πασαν τε κακοπαθειαν εαυτοις επιφερουσι και πασαν θλιψιν και παντα πειρασμον και ατιμιαν επιποθουσιν, οπως ιδοι ο φιλανθρωπος τουτων πατηρ τας θλιψεις αυτων και την εθελουσιον κακωσιν και ελεησας αυτους επιστρεψη και αυθις αυτοις εαυτον επιδω· ο και γινεται. Και εις την προτεραν οικειοτητα

και δοξαν και εις αυτην των αγαθων την τρυφην “α οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη” μετα πλειονος της παρρησιας αποκαθισταναι, ευλαβουμενοι πλεον η προτερον τον εαυτων πατερα και τρεμοντες ως δεσποτην, οπως μη τοις αυτοις εξ απροσεξιας και αυθις περιπαρωσι κακοις και του παναγαθου απορριφωσι πατρος.

Και ταυτα μεν οι εμπονως μετανοουντες ποιουσιν αμα και πραττουσι των ειρημενων επιτυγχανουσιν αγαθων. Οσοι δε προς τους πονους και προς τας θλιψεις και στενοχωριας της μετανοιας απαγορευσουσι, προς ραθυμιαν δε και ανεσεις εαυτους επιδωσουσιν, ως αναξιοι και νοθοι υιοι, μαλλον δε ειπειν ως καταφρονηται, και τας του σωματος ηδονας υπερ τα αιωνια αγαθα και υπερ αυτον τον Θεον αυτων προτιμησαντες, ουκετι της τρυφης ταυτης ουτε μην του ενδυματος της του Θεου δοξης καταξιουνται, αλλα και του πλουτου της χρηστοτητος του Θεου εαυτους ενδικως αποστερουσι και κυσιν ομοιουνται αδεσποτοις. Καθαπερ γαρ οι αδεσποτοι κυνες εν ταις πλατειαις και ρυμαις της πολεως περιΐασιν, ιν᾽ οστουν που (186) η δερματος παλαιου μερος απορριφεν λαβωσιν, η και κοπρον η αιμα λειξουσι σφαγεντων κτηνων, ει δε και θνησιμαιον αυτοις ευρεθη, ακορεστως εσθιουσι και ου χωριζονται του πτωματος προτερον, αλλα και τους αλλους κυνας μαχομενοι εκδιωκουσιν, εως αν ου των εγκατων μονον αλλα και αυτα τα οστα γυμνα των νευρων αποδειξωσιν, ουτω και ουτοι εν ταις των πλουσιων και πενητων θυραις αγυρτικως περιτρεχουσιν, ινα χρυσον που η αργυρον η χαλκον διδομενον εγκολπωσωνται, επει του αληθινου και αρρευστου πλουτου εξεπεσον· και οταν τυχωσι του σκοπου, τοτε προς ολιγον, ως κεκορεσμενοι και μηδενος χρηζοντες, ουτω διακεινται· επαν δε ο λιμος της απληστιας εξ ανελπιστιας αυτους καταλαβη, τη προτερα και αυθις αγυρτια εαυτους εκδιδοασιν, ελεεινοι των παροντων, καν του κοσμου τον πλουτον απαντα κτησωνται, ελεεινοτεροι των μελλοντων, οτι την αιωνιοιν ζωην εκουσιως απωσαντο.

Εφανερωσε γαρ αυτοις ο Θεος τον της χαριτος αυτου πλουτον, εις το ειναι αυτους αναπολογητους· και της επουρανιου δωρεας γευσασθαι αυτους κατηξιωσε και Πνευματος Αγιου μετοχους πεποιηκε, καθα και ο θειος Παυλος ανεκραγεν· “Οι δε ουχ ως Θεον εδοξασαν”, η ηγαπησαν, η το απειρον της αυτου ηδεσθησαν αγαθοτητος, “η αυτω ευχαριστησαν, αλλ᾽ εματαιωθησαν εν τοις διαλογισμοις αυτων και εσκοτισθη η ασυνετος αυτων καρδια· φασκοντες γαρ ειναι σοφοι, εμωρανθησαν”. Ουχ ουτως δε παντες οι φοβουμενοι τον Κυριον· αλλ᾽ οσοι τας του ιδιου πατρος και δεσποτου παιδειας ως ευγνωμονες δουλοι και ως υιοι γνησιοι μετα χαρας υπενεγκωσι, λεγοντες· “Παιδειαν Κυριου υποισω, οτι

ημαρτον αυτω “, και αλλως· “Ουκ αξια τα παροντα παθηματα προς την (187) αποκαλυπτομενην ημιν δοξαν εισι”, και ουτως εμμεινωσι τη καθημερινη, ως εφημεν, παιδεια και διηνεκει μετανοια, μη αποσκιρτωντες η προς ταυτην αχθομενοι, τω προειρημενω τροπω παιδαγωγουμενοι, εν τω οικω τω πατρικω εστολισμενοι λαμπρως αει διαμενουσι, συνεστιοι τω εαυτων πατρι γινομενοι και την δοξαν καθορωντες αυτου και τον πλουτον ον κληρονομειν μελλουσιν. Οταν δε καλως ανατραφωσι και παιδευθεντες εις μετρον ηλικιας τελειου ανδρος καταντησωσι, τηνικαυτα και ο παναγαθος πατηρ παντα τα υπαρχοντα αυτω διδωσιν εις τας χειρας αυτων.

Αλλα γαρ ειπωμεν προτερον τι το μετρον της πνευματικης ηλικιας και το υψος του πληρωματος του Χριστου και ουτως περι των υπαρχοντων τω Πατρι και οπως διδωσι ταυτα εις τας χειρας των πιστευοντων αυτω διελθωμεν. Προσεχε ουν τη δυναμει των ρηθησομενων σοι συνετως.

Μετρον ηλικιας του πληρωματος του Χριστου ταυτα εισι πνευματικως θεωρουμενα· και ινα κατωθεν την αρχην ταυτης ποιησωμαι, ποδες αυτης η πιστις και η αγια ταπεινωσις εστι, βασις στερρα και ακραδαντος. Σκελη και αστραγαλοι, κνημαι και γονατα και μηροι, η ακτημοσυνη, η γυμνοτης, η ξενιτεια, η δια Χριστον υποταγη μετα γνωσεως, η υπακοη και η ευπροθυμος δουλεια. Μελη και μορια α εγκαλυπτεσθαι χρεων, η αδιαλειπτος ευχη κατα νουν, η εκ της χυσεως των δακρυων εγγινομενη ηδυτης, η χαρα της καρδιας και η αφατος ταυτης παρακλησις. Νεφροι και οσφυς, η προς τας ευχας και τας συναξεις στασις και καρτερια και η εκειθεν εγγινομενη πυρωσις του επιθυμητικου προς θεωριαν και συνουσιαν Θεου, καθως ο θειος Δυιδ αναγραφεται ουτω λεγων· “Πυρωσον τους νεφρους μου και την καρδιαν μου”. Και ο Παυλος φησι· (188) “Στητε ουν περιζωσαμενοι τας οσφυς υμων εν αληθεια”. Και των αποστολων ο κορυφαιοτατος Πετρος “Διο, φησιν, αναζωσαμενοι τας οσφυς της διανοιας υμων, νηφοντες τελειως, ελπισατε επι την φερομενην υμιν χαριν εν αποκαλυψει Ιησου Χριστου, ως τεκνα υπακοης”. Χαριν, την του παναγιου Πνευματος φησι δωρεαν, ητις συμμετοχους ημας και συγκοινωνους Θεου απεργαζεται.

Κοιλια και στομαχος και η των ενδοσθιων κατασκευη το χωρητικον υπαρχει και νοερον της ψυχης εργαστηριον, εν ω το λογιστικον ως καρδιαν μεσον νοησεις, και εν τω λογιστικω, το επιθυμητικον τε και θυμικον· α και δικην πλευρων, ψυων τε και νευρων και πιμελης, η πραοτης, η απλοτης, η ανεξικακια, η συμπαθεια και η ευλαβεια συνεχουσι και συνδουσι, περιεπουσι τε και συγκαλυπτουσι και προς τα ορωμενα ουκ εωσιν αποβλεπειν η τινος επιθυμειν των εν αυτοις, αλλ᾽ ουδε μνησικακειν συγχωρουσιν

η φθονειν η ζηλουν η οργιζεσθαι η ορασθαι ταυτα ποτε υπο των ανθρωπων. Ορμης γαρ αυτων εμπαθους ολως προς τα εξω μη γινομενης, κεκαλυμμενα διατηρουνται· ενδοθεν δε αυτα καθ᾽ εαυτα οντα και ασφαλως υφ᾽ ων ειρηκαμεν φυλαττομενα, το μεν λογιστικον διακρινει και διαιρει το χειρον απο του κρειττονος και δεικνυει τω επιθυμητικω οις δει σχετικως προσκεισθαι και α δει αγαπαν και α χρεων αποστρεφεσθαι και μισειν· το δε θυμικον μεσον τουτων ωσπερ τις υπηρετης ευγνωμων παρεστι, τοις εκεινων εξυπηρετων βουλημασι και θελημασι συνεργων, διεγειρων προς ανδρειαν και αμυναν των βουλομενων αγαθων ανδρων η πονηρων την εφ᾽ εκατερα τουτων επι τοις πραγμασιν ενστασιν.

Επει δε κρεισσων ασυγκριτως των ορωμενων απαντων ο ταυτα κατασκευασας Θεος, αντι παντων και προ παντων εικοτως ο λογω τετιμημενος και αθολωτος, ως ειπομεν, (189) και ασυγχυτον εκ των εμπαθων προληψεων κεκτημενος τον νουν, τον των απαντων ποιητην και δεσποτην προτιμησει και αγαπησει και προς μονον εκεινον ολον αυτου το επιθυμητικον ανενεγκη, οιονει πως υποδεικνυων αυτω και λεγων· “Ακουσον μου και ιδε· αψαι φρικτως, γευσαι της ακηρατου γλυκυτητος, του πνευματικου οσφρανθητι μυρου και γνωθι ως ουδεις τουτου εστιν ωραιοτερος η τερπνοτερος η ηδυτερος η το συνολον δυνατωτερος η ενδοξοτερος, ου μην αλλα γαρ ουδε ζωωσαι η αφθαρτωσαι η απαθανατισαι σε δυναμενος”. Τοιγαρουν και οταν δια παντων τουτων η επιθυμια πληρωθη του ανθρωπου, τηνικαυτα και ολον το θυμικον τω λογιστικω τε και επιθυμητικω συγκραθεν, εν τα τρια εν τη θεωρια της τριαδικης εναδος και εν αυτη τη τερπνοτητι του εαυτων γινονται δεσποτου. Ου γαρ επιγινωσκεται ολως η τριττη τοτε τουτων διαιρεσις, αλλ᾽ εισιν εκ παντος εν. Οπηνικα τοτε τουτων διαιρεσις, αλλ᾽ εισιν εκ παντος εν. Οπηνικα ουν εκ μονου του ενος και αγαθου τη απλοτητι, επι τη των πονηρων και αγαθων πραγματων διακρισει και διαιρεσει, επιστραφωσιν αι δυναμεις αυται προς τα ενταυθα, τηνικαυτα η τουτων θελησις και διαιρεσις και η προς τα εναντια των θειων θεληματων αποστροφη αδιαιρετως δεικνυται· εν γαρ μονοις τουτοις η του θυμικου κινησις γινεται.

Ειχομεν ετι και ετερα τουτων πλειονα περι στομαχου και ηπατος, περι τροφης, περι ποσεως, περι πεινης και διψης ειπειν· αλλ᾽ ινα μη μακρον αποτεινω τον λογον και εκφορα τα ανεκφορα ποιησω των λογων τοις θηρευταις, τοις ειθισμενοις πλουτειν εξ αλλοτριων χρηματων, κατελιπομεν ταυτα τη σιωπη κεκαλυπτομενα τοις δια της πρακτικης γνωσεως εκζητειν βουλομενοις. Αλλ᾽ επι το προκειμενον επανελθωμεν. Επει ουν μεχρι γαστρος και στομαχου το σωμα της κατα Χριστον διεπλασαμεν ηλικιας, χρεων και μεχρι

της κεφαλης ανελθειν εως ου αρτιον και σωον αυτο πνευματικως εκπληρωσωμεν.

Στηθος τοιγαρουν και νωτον, ωμους, βραχιονας, χειρας (190) ηδη και τραχηλον τουτω τω σωματι της πνευματικης ηλικιας συμπλαττομεν. Και στηθος μεν επι τουτω νοησεις την ευσπλαγχνιαν, εν η οι μαστοι της φιλανθρωπιας το γαλα της ελεημοσυνης ορφανοις και χηραις και πασιν αλλοις αφθονως προχεουσι κατα τον λεγοντα αγιον· "Αδελφοι, κτησασθε σπλαγχνα οικτιρμων". Οθεν το γαλα τουτο τοις μαστοις χορηγειται και οπως εργαζεται, υμιν εασω ζητειν. Νωτον δε, το τα αλλοτρια βαρη εφ᾽ εαυτον ευπροθυμως αιρειν και τα στιγματα του Κυριου Ιησου εν εαυτω περιφερειν, καθως φησιν ο Αποστολος· "Υμεις οι δυνατοι τα βαρη των αδυνατων βασταζετε", και αυθις· "Του λοιπου κοπους μοι μηδεις παρεχετω· εγω γαρ τα στιγματα του Κυριου Ιησου εν τω σωματι μου βασταζω". Και ο Κυριος δια του προφητου· " Τω νωτον μου, φησι, δεδωκα εις μαστιγας και τας σιαγονας μου εις ραπισμον". Απερ, ει και μη απαντησει καιρος του παθειν, αλλα χρη ελπιζειν αει και προς ταυτα καθ᾽ ωραν παρασκευαζεσθαι. Ωμους δε και βραχιονας, το υπομονητικον τε και καρτερικον εν τοις πειρασμοις και ταις θλιψεσι, δι᾽ ων αι χειρες και μεθ᾽ ων ενεργειν δυνανται. Χειρας δε φημι το προς πασαν υπακοην και εργασιαν των εντολων του Θεου ενεργητικον τε και προθυμον, ατινα διχα υπομονης και καρτεριας πολλης ουδεις ουδαμως κτησασθαι δυναται. Εχει δε προς ταυταις και πνευματικας χειρας η ηλικια αυτη, δι᾽ ων τους μεν ολιγοψυχους παραμυθειται, τους δε καταπιπτοντας ανιστα, τους συντετριμμενους καταδεσμει, ελαιον και οινον επιχεων αυτοις, μεθ᾽ ων και αλλα πολλα λογω και εργω προς τους πλησιον καθ᾽ εκαστην ποιει και αυτου του κρασπεδου απτεται του δεσποτικου και αρτον προσφερει τω Κυριω αυτου και το ποτηριον διδωσιν εις τας χειρας αυτου. Και ουτω τρεφει (191) τον τρεφοντα νευματι και πασαν πνοην, τροφην ην ειπεν εκεινος επιθυμειν και εφιεσθαι· και μακαριος ο ειδως ταυτα και εχων και προσφερων τω δεσποτη αυτου, οτι κακεινος ανακλινει αυτον εν τη βασιλεια των ουρανων, ο επι των Χερουβιμ εποχουμενος, και περιζωσαμενος κατα την αφευδη επαγγελιαν αυτου διακονησει αυτω. Τραχηλος δε του σωματος τουτου η αδιστακτος εστιν ελπις.

Ιδου ουν ολον το σωμα απηρτισαμεν, Θεου βοηθεια και χαριτι, ανδρος, ως οιμαι, τελειου παντα τα μελη ολοκληρα εχον. Λειπεται τοιγαρουν τουτω μονη η κεφαλη. Αλλ᾽ ισως παντα ειπειν ημας ελογισασθε και μηδεν μηδαμως υστερηκεναι, ως αρκουντων δηθεν και των ειρημενων εις ολοκληριαν αρετης και σωτηριαν ψυχης. Ουκ εστι δε τουτο, ουκ εστιν. Ωσπερ γαρ το σωμα, εχον παντα τα μελη, της δε κεφαλης εστερημενον, νεκρον εστιν εις απαν και

ανενεργητον, και παλιν η κεφαλη διχα του λοιπου ολου σωματος αυτη μεν καθ᾽ εαυτην κεφαλη εστι, κεχωρισμενη δε τουτου τυγχανουσα τας εαυτης ενεργειας δεικνυειν ου δυναται, ουτω μοι νοει και εις το υφ᾽ ημων δια της συνεργειας του Αγιου Πνευματος κατασκευασθεν πνευματικον σωμα γινεσθαι και οτι απερ ειπομεν παντα διχα κεφαλης εωλα εισι και ανωφελη, ει και πολλοι επι τη τουτων εργασια και μερικη κτησει ως το παν κατορθωσαντες αφρονως διακεινται και νεκροι οντες ουκ επαισθανονται ου απεστερηνται αγαθου. Τα μεν γαρ ειρημενα, ει και διηρημενως εις υποδειγμα και γνωσιν τρανοτερον διηγησαμεθα, αλλ᾽ ανευ της κεφαλης και της εις αλληλα φυσικης συναφειας συστηναι ταυτα και κραταιωθηναι αδυνατον. Καθαπερ γαρ σωμα παιδιου μικρου εστερημενον της εαυτου κεφαλης ουκ ενδεχεται αυξηθηναι ποτε, αλλ᾽ αμφοτερα ηνωμενα οντα και την εξ αλληλων (192) τροφην δεχομενα, ειτ᾽ ουν το σωμα δια του στοματος και η κεφαλη παλιν δια της αναπεμπομενης υγροτητος απο του σωματος, ουτω τρεφεται και αυξεται ολος ο ανθρωπος, το αυτο μοι μετα το επιτεθηναι τω πνευματικω σωματι την κεφαλην κατανοησον και οψει γινομενον. Και ινα σοι σαφεστερον τουτο ποιησωμαι, επαναληψιν ποιουμενου μου των ειρημενων ακριβως ακουε.

Εχεις τοιγαρουν πιστιν και ταπεινωσιν τας βασεις των αρετων και επι ταυταις τας αρετας πασας, ας εφθην ειπων, εποικοδομηθεισας, δι᾽ ας ολον δηλονοτι κατεσκευασθη το σωμα και μεχρι τραχηλου απετελεσθη, οπερ εστιν η ελπις· ητις του μεν λοιπου υπερανεστηκε σωματος, αυτη δε μονη καθ᾽ εαυτην μη συναφθεισα τη κεφαλη συννενεκρωται τοις λοιποις του σωματος μελεσιν, μη εχουσα οθεν εις πνοην η αναπνοην του ζωοποιουντος και κινουντος το σωμα και τα μελη Πνευματος δεξασθαι και τροφης ολως αφθαρτου μεταλαβειν. Δια δη τουτο, ινα μη ατελες το της ηλικιας Χριστου μετρον εασωμεν, ωσπερ κεφαλην τω οντι την αγιαν αγαπην επιτιθεμεν επ᾽ αυτη, ουκ αφ᾽ εαυτων τουτο νοησαντες η συσκευασαντες, απαγε, αλλ᾽ εκ του Αγιου εκεινου Πνευματος διδαχθεντες, ου ειχεν ο ειπων· “Μενει δε τα τρια ταυτα, πιστις, ελπις, αγαπη· μειζων δε παντων η αγαπη”, και αυθις· “Εαν εχω πασαν την πιστιν, ωστε ορη μεθιστανειν, και εαν εχω πασαν την γνωσιν και ειδω τα μυστηρια παντα και εαν ψωμισω παντα τα υπαρχοντα μοι και εαν ταις γλωσσαις των ανθρωπων λαλω και των αγγελων και εαν παραδω το σωμα μου ινα καυθησωμαι, αγαπην δε μη εχω, ουδεν ωφελουμαι”. Η γαρ πιστις δια της ελπιδος μεσιτευουσης υπο της αγιας αγαπης αορατως και ανεπαισθητως, εν τοις νηπιοις ετι λεγω, προθυμουμενη και διδασκομενη και ικανουμενη, παντα τα προειρημενα επιτελει· επιτελουσα δε (193) τρεφει και θεραπευει και αυξανειν ποιει δια

των τοιουτων την κεφαλην, αυτην, φημι, την αγαπην· αυτη δε θεραπευομενη και αυξανουσα, πλειονα κατα αναλογιαν παρεχει τω λοιπω των αρετων σωματι την ισχυν και τοις εμπροσθεν προσεπεκτεινεσθαι παρασκευαζει θερμοτερον.

Και ουτως αυξανουσι κατα μικρον ολα τα μελη του πνευματικου σωματος, ωσπερ οστουν προς οστουν και αρμονια προς αρμονιαν, υπο της αγιας αγαπης συντιθεμενα και συναρμολογουμενα και συνδουμενα. Η δε αγαπη αυτη, ειτ᾽ ουν η κεφαλη [παντων] των αρετων εστιν ο Χριστος και Θεος, ος δια τουτο κατηλθεν επι της γης και γεγονεν ανθρωπος, μεταλαβων της ημετερας γεωδους σαρκος, ινα μεταδω της αυτου θεοτητος ουσιωδως ημιν και πνευματικους ημας εργασαμενος και αφθαρτους αποτελεσας εις ουρανους ανενεγκη. Αυτη εστιν η αγαπη ην λεγει ο θειος Αποστολος οτι εκκεχυται πλουσιως εν ταις καρδιαις ημων, ηγουν η μετουσια και μεθεξις της θεοτητος αυτου, δι᾽ ης ενουμεθα τω Θεω. Περι ταυτης και ο Ιωαννης φησιν ο θεολογος· “Η τελεια αγαπη εξω βαλλει τον φοβον”, και οτι· “Ο φοβουμενος ου τετελειωται εν τη αγαπη”, και παλιν· “Ιδετε ποταπην αγαπην δεδωκεν ημιν ο Πατηρ, ινα τεκνα Θεου κληθωμεν”. Αγαπην ενταυθα το του Θεου Αγιον καλει Πνευμα, δι᾽ ου και την υιοθεσιαν απολαμβανομεν.

Ταυτην ουν την αγαπην ουδεις ανθρωπων ιδειν η λαβειν η συναφθηναι ηδυνηθη, ει μη την εις Χριστον πιστιν, ως ειπομεν, στερραν ετηρησε και ακραδαντον και επι ταυτη τη πιστει τας ειρημενας απασας πραξεις επωκοδομησεν εν σπουδη· ο δε γε μη θεασαμενος, μητε συναφθεις (194) αυτη, μητε της γλυκυτητος αυτης μετασχων, ουδε αγαπησαι ταυτην αξιως δυναται. Ον γαρ ουκ ιδη τις, πως αγαπαν αυτον δυναται; “Ο γαρ μη αγαπων τον αδελφον αυτου, φησιν, ον εωρακε, τον Θεον ον ουχ εωρακε πως δυναται αγαπαν;” Παλιν δε ει μη εξ ολης ψυχης, εξ ολης καρδιας, κατα τας φυσικας εννοιας και κατα την προσουσαν ημιν φιλικην αγαπησιν και διαθεσιν, αγαπησει αυτον προτερον, ιδειν ου καταξιουται αυτον. “Ο αγαπων με γαρ, ειπεν, αγαπηθησεται υπο του Πατρος μου”, και τοτε επιφερει· “και εγω αγαπησω αυτον και εμφανισω αυτω εμαυτον”. Εξ ων δεικνυται φανερως οτι, εαν μη προτερον εξ ολης αυτου της ψυχης αγαπηση τις τον Θεον και την προς αυτον αγαπην εν τη απαρνησει εαυτου και του κοσμου παντος επιδειξηται, της αυτου εμφανειας εν αποκαλυψει Πνευματος Αγιου μυστικως ουκ αξιουται ουδε την κεφαλην εαυτου αυτον κεκτηται, αλλα σωμα εστι νεκρον εν τοις πνευματικοις εργοις, την ζωην των απαντων εστερημενον, Χριστον.

Οι γουν αξιωθεντες αυτω συναφθηναι και κεφαλην αυτον κτησασθαι, προσεχε τω λογω, παρακαλω, γινονται και ουτοι θεσει

θεοι, ομοιοι τω Υιω του Θεου. Ω του θαυματος! Ενδυει γαρ αυτους ο Πατηρ την πρωτην στοληv, το του Κυριου ιματιον ο προ καταβολης κοσμου ενεδιδυσκετο. “Οσοι γαρ, φησιν, εις Χριστον εβαπτισθητε, Χριστον ενεδυσασθε”, δηλονοτι το Αγιον Πνευμα ο και αλλοιοι θεοπρεπως ολους αυτους ξενην τινα και αρρητον και θειαν αλλοιωσιν περι ης φησιν ο Δαυιδ· “Αυτη η αλλοιωσις της δεξιας του Υψιστου”, και ο επιστηθιος μαθητης του Χριστου” “Αδελφοι, νυν τεκνα εσμεν· αλλ᾽ ουπω, φησιν, εφανερωθη” τοις εν τω κοσμω δηλονοτι (195) “τι εσομεθα· οιδαμεν δε” εκ του Πνευματος ου δεδωκεν ημιν “οτι, εαν φανερωθη, ομοιοι αυτω εσομεθα”. Και ου τουτο μονον, αλλα χαριζεται αυτοις και τον νουν του Χριστου, υπερ κεφαλης αυτων λαμποντα, μυστηρια αυτοις αποκαλυπτοντα α ουκ εξον γλωσση φθεγξασθαι ανθρωπινη. Προς τουτοις διδωσιν αυτοις καινους οφθαλμους και καινην ακοην. Και τι τα πολλα θελω λεγειν; Αδυνατον γαρ παντα ειπειν. Ολος αυτος εκεινος ο του Θεου Λογος μετα Πατρος και Πνευματος οικει εν αυτοις· γινεται ουν εκαστος των τοιουτων ναος εν αισθησει και γνωσει Θεου και τηνικαυτα μετα παρρησιας λεγων βοα· “Ζω μεν ουκετι εγω, ζη δε εν εμοι ο Χριστος”, και αυθις· “Οτε ημην νηπιος, ως νηπιος εφρονουν, ως νηπιος ελαλουν, ως νηπιος ελογιζομην· οτε δε γεγονα ανηρ, κατηργηκα τα του νηπιου”. Δια τουτο παντα στεγω, παντα υπομενω· και λοιδορουμενος ευλογω και παρακαλω βλασφημουμενος και ανεχομαι διωκομενος, “ινα επισκηνωση εν εμοι, φησιν, η δυναμις του Χριστου”.

Αυτη τοιγαρουν η τελεια των πνευματικων ανδρων ατελεστος ηλικια· τελεια μεν, κατα το ημιν εφικτον λεγω, ατελεστος δε, οτι η τελειοτης αυτης εν τω Θεω αποκεκρυμμενη εστι, πληρωμα δε ταυτης ο υπερ Χριστου και των εντολων αυτου θανατος, ινα ωσπερ εκεινος απαντα μεν τον νομον ετελεσεν, υπερ παντος δε του κοσμου παρεδωκεν εαυτον, σταυρον και θανατον υπομεινας, ευχομενος και υπερ των σταυρωσαντων αυτον και λεγων” “Αφες αυτοις, πατερ, την αμαρτιαν ταυτην· ου γαρ οιδασι τι ποιουσιν”, ουτω και ημεις υπερ εκεινου και των αυτου εντολων, αλλα μην και υπερ της σωτηριας των αδελφων (196) ημων το αποκριμα του θανατου εν εαυτοις οφειλομεν περιφερειν, “ινα μη ωμεν πεποιθοτες εφ᾽ εαυτοις, αλλ᾽ επι τω Θεω τω εγειροντι τους νεκρους”. Ει γαρ και μη συναντησει τουτο ημιν το βιαιω θανατω τον βιον υπεξελθειν, αλλα τη προαιρεσει, ως εργω τουτο ηδη παθοντες και υπομειναντες, λογισθησεται ημιν υπο του φιλανθρωπου Θεου ημων και αγωνοθετου κατα τον λεγοντα αγιον· “Νη την υμετεραν αγαπην, καθ᾽ ημεραν αποθνησκω”. Ουχ ως τη πειρα τουτο πολλακις παθων, αλλα τη προθεσει, φησι, και παλιν· “Διωκω ει και καταλαβω, εφ᾽ ω και κατεληφθην”. Ετι δε και υπερ

παντων οφειλομεν των δι᾽ ηντινα αιτιαν λυπουντων η λοιδορουντων ημας και υπερ των εχθρωδως προς ημας εκ πονηρας προθεσεως διακειμενων αει, αλλα και υπερ των πιστων απαντων και απιστων προσευχεσθαι, ως αν οι της πλανης απαλλαγωσι και τη αληθινη πιστει προσελθωσι.

Ταυτα ουδεις ποτε ανθρωπων εννοησαι αφ᾽ εαυτου η ειπειν η ακοη παραδεξασθαι, μη οτι γε εργω αυτα διαπραξασθαι ηδυνηθη, ει μη η αγαπη του Θεου προτερον εξεχυθη πλουσιως εν τη καρδια αυτου και ενοικον εσχε δι᾽ αυτης τον ειποντα· “Ου δυνασθε χωρις εμου ποιειν ουδεν”. Αλλ᾽ ουδε της τοιαυτης χαριτος και δωρεας ετυχε τις, ει μη προτερον εαυτον απηρνησατο, καθως ενετειλατο ο Σωτηρ και ημεις λεπτοτερον εδηλωσαμεν, τω Κυριω δηλονοτι εν ολη καρδια ευπροθυμως δουλευσας και αγαπησας αυτον. Ει δε μη ταυτην αναφαιρετον ειληφε, μηδεις εαυτον απατατω, γινωσκετω δε τουτο, ως ουδε της μετα Θεου ενωσεως της εν νοερα αισθησει και γνωσει και θεωρια γινομενης κατηξιωθη η καταξιωθησεται πωποτε. Οι γαρ χρηματισαντες ανδρες τελειοι εν τη μεθεξει της του Θεου χαριτος (197) και την πνευματικην ηλικιαν εν τω ρηθεντι μετρω τελειαν κτησαμενοι ολοι γινονται μετα του Θεου, ορωντες αυτον τοσουτον οσον ορωνται και αυτοι υπ᾽ αυτου. Μενει γαρ γνωστως ο Θεος εν αυτοις και αυτοι γνωστως εν τω Θεω μενουσιν αχωριστως και αδιαστατως.

Οπηνικα δε ουτως εξουσι τελειωθεντες καλως, τηνικαυτα και ο Πατηρ αυτων ο ουρανιος τα υπαρχοντα αυτω διδωσιν εις τας χειρας αυτων. Χειρας δε το ασφαλες και πεπληροφορημενον νοησεις· υπαρχοντα δε αυτου ταυτα εισιν· το αθανατον, το αφθαρτον, το ατρεπτον, το αναλλοιωτον, το αΐδιον, το αμηχανον καλλος της δοξης ης ειχεν ο Υιος προ του τον κοσμον γενεσθαι παρα τω Θεω και Πατρι, καθως φησιν αυτος ο Λογος και Υιος του Πατρος· “Δοξασον με συ, πατερ, τη δοξη η ειχον προ του τον κοσμον ειναι παρα σοι”, και παλιν· “Την δοξαν ην δεδωκας μοι δεδωκα αυτοις, ινα εν ωσι, καθως συ, Πατερ, εν εμοι καγω εν αυτοις”. Εξ ου πηγαζει το φως το απροσιτον μεν τοις αμαρτωλοις απασι, προσιτον δε εν αυτοις ανατελλον και γινομενον τουτοις χαρα ανεκλαλητος, ειρηνη παντα νουν υπερεχουσα, τρυφη και απολαυσις και ευφροσυνη εν ακορεστω κορω νυν και εις τους ατελευτητους αιωνας. Και ινα συνελων ειπω, μαλλον δε ειπειν μη δυναμενος, ουτω πως καγω εκπληττομενος, τας απαρχας των αγαθων εκεινων απαντων, ων οφθαλμος τεθολωμενος τοις παθεσι το καλλος ουκ ειδεν, ουδε ους βεβυσμενον τη αγνωσια ηκουσεν, ουδε επι καρδιαν ακαθαρτον ανεβη ανθρωπου, α ο Θεος ητοιμασε τοις αγαπωσιν αυτον, ως αρραβωνας απ᾽ εντευθεν ηδη τοις πιστοις ο αψευδης και πιστος διδωσι.

Ταυτα ουν εισιν α προϋπεσχομην υμιν ειπειν υπαρχοντα (198) ειναι του Πατρος. Και ουτω ταυτα διδωσιν, ως ηκουσατε, τοις αγαπωσιν αυτον και διαγουσιν εν τη γη καθαπερ εν ουρανω, και ουσιν εν τω θανατω ως ηδη τη αθανασια τετιμημενοι, και εν τω σκοτει περιπατουσιν ως εν ημερα και εν αδυτω φωτι· εν δε τω βορβορωδει τουτω σωματι αναπνεουσιν, ως εν τω της τρυφης παραδεισω κεκτημενοι το της ζωης ξυλον εν μεσω, ναι μην και αυτην την των αγγελων τροφην, τον ουρανιον αρτον, εξ ων πασαι αι αϋλοι δυναμεις των ουρανων τρεφομεναι ακηρατως ζωουνται· οι και στρεφομενοι εν μεσω του κοσμου και των εν τω κοσμω πραγματων βοωσιν εν αληθεια μετα του Παυλου· “Ημων δε το πολιτευμα εν ουρανοις υπαρχει”, ενθα πελουσα η αγια αγαπη, συγγινομενη τοις εαυτης ερασταις και πλουσιως αυτους περιλαμπουσα, απαθεις και τω οντι αγγελους εργαζεται. Ο ουν προ του συναφθηναι αυτη και συγκραθηναι ολοτελως απαθη εαυτον ονομαζων, η διδασκων ετερους, η τα των απαθων εργα πραττειν επιχειρων, η παλιν τα υπ᾽ εκεινων πραττομενα απιστων, νηπιω εοικεν απαλω, εν αωρω τη ηλικια τα των ανδρων οπλα αιροντι και ετερους περι πολεμου διδασκειν επαγγελλομενω, ου μονον δε, αλλα και εαυτον συνεξισουντι και παρενειροντι τοις ανδρασι και πολεμισταις και προς πολεμον απιεναι συν αυτοις επιχειρουντι. Οπερ ουκ αδυνατον μονον εστιν, αλλα και πολλου γελωτος αξιον· υπ᾽ αυτων γαρ ων επιφερεται οπλων συμποδισθησεται παντως και καταβληθησεται και συντριβησεται και ουδε αναστησαι ισως δυνησεται. Και εικοτως· ουκ οιδε γαρ οτι οι εν πολεμω πληττομενοι και καταβαλλομενοι εξεγειρονται παλιν και εμπειροτεροι γινονται και κραταιοτερον τοις εχθροις αντιμαχονται. Ει γαρ δειλον ανδρα μη εξιεναι εις πολεμον τω Μωϋση ο Θεος διεταξατο, ποσω γε (199) μαλλον νηπιω ετι και μηδε αφ᾽ εαυτου περιπατειν η ζωννυσθαι δυναμενω αρμοσει την ανδρωαν ηλικιαν εκδεξασθαι και μη προ τουτου τοις αδυνατοις επιχειρειν.

Ομως μεντοι επειδη “ουκ εστιν ημιν η παλη προς αιμα και σαρκα, αλλα προς τας αρχας, προς τας εξουσιας, προς τους κοσμοκρατορας του σκοτους του αιωνος τουτου, προς τα πνευματικα της πονηριας εν τοις επουρανιοις”, ουδε τα οπλα ημων σαρκικα και ορωμενα, αλλα πνευματικα και νοουμενα, υπαρχει δε και ο πολεμος ουτος αορατος, αορατως προς αορατους εχθρους γινομενος, δια τουτο παντες οι δοκουντες ειναι τι εαυτους επιδεικνυνται τοις ανθρωποις τολμηρους περι ταυτα και ανδρειους και περι την εξηγησιν της τοιαυτης παλης και της αντιπαραταξεως λιαν εμπειρους, αλλα μην και αυτης της ηττης και νικης των πονηρων σοφους και επιστημονας και διδακτικους. Οθεν και ως

μονομαχοι τινες και νικηται των εχθρων δια της κενολογιας και απατης των συλλογισμων τοις πασι γνωριζεσθαι σπευδουσιν· οι, και ελεγχομενοι και υπο του οικειου συνειδοτος κατακρινομενοι ως απρακτοι και του τοιουτου πολεμου απειροι, ου δυνανται συγκαταθεσθαι και την εαυτων ασθενειαν και απειριαν καθομολογησαι υπο φιλοδοξιας και ανθρωπαρεσκειας κατακρατουμενοι· λιαν γαρ της δοξης εκπεσειν των ανθρωπων φοβουνται.

Επειδη γαρ ου βλεπονται κατα ψυχην τοις πλησιον οποιοι ποτ᾽ αν εισιν, ουδε παρα των ανθρωπων καταλαμβανονται οτι γυμνοι τυγχανουσι των του Πνευματος οπλων, ουδε οτι ασθενεις ετι και νηπιοι εισι, κρυπτουσιν εαυτους τω κωδιω της υποκρισεως και τη δορα του προβατου· και τουτο τοις πασι δια της χρηστολογιας φαινεσθαι βουλονται οπερ οι την κατα Χριστον ηλικιαν δια πονων κτησαμενοι αυτοι, μηδε τας βασεις ισως της πιστεως και ελπιδος (200) επι την πετραν ερεισαντες, μηδε την οικοδομην των αρετων επι τον θεμελιον Χριστον ανυψωσαντες. Δια δη τουτο αμφιβολοι ετι και αδοκιμοι οντες, τη επιφορα των πειρασμων και τη καταιγιδι των λογισμων ωθουμενοι, συμποδιζονται και σκελιζομενοι ελεεινως καταπιπτουσιν. Ει γαρ εβλεποντο τοις πασιν οιοι εισιν οι την μορφωσιν της ευσεβειας μονην οια δη σκηνην περικειμενοι, ουδε στηναι εις προσωπον ολως ανθρωπου ηδυνηθησαν αν, ουδε οφθηναι, ως οιμαι, τινι· και μαλιστα οι προυχειν δοκουντες των αλλων εν γνωσει και λογω και τον βασιλικον οιομενοι χαρακτηρα εν εαυτοις επιφερεσθαι, οι και ως σοφοι και ευλαβεις και σωφρονες παρα των πολλων τιμωμενοι και σεβομενοι ουδεν ηττον κατα τας αφανεις κινησεις της ψυχης των την κακιαν πολυτελων διαφερουσιν.

Αλλ᾽ αγε δη και την δοξαν των οντως αγιων και απαθων ανδρων οι βουλομενοι διδαχθηναι θελησατε, οι ταυτης εφιεμενοι δηλαδη και ταυτην επικτησασθαι επιποθουντες θερμως· εικονα γαρ υμιν φρασω παριστωσαν αυτων την των οπλων περιβολην και την εκεινων λαμπροτητα και γνωσεσθε, εκαστος εαυτον τοις αγιοις εκεινοις συγκρινων, εν οιοις εστε και οσον της εκεινων ανδρειας ομου και αξιας και δυναμεως παντες απολειπομεθα.

Αλλ᾽ αγε δη και την δοξαν των οντων αγιων και απαθων ανδρων οι βουλομενοι διδαχθηναι θελησατε, οι ταυτης εφιεμενοι δηλαδη και ταυτην επικτησασθαι επιποθουντες θερμως· εικονα γαρ υμιν φρασω παριστωσαν αυτων την των οπλων περιβολην και την εκεινων λαμπροτητα και γνωσεσθε, εκαστος εαυτον τοις αγιοις εκεινοις συγκρινων, εν οιοις εστε και οσον της εκεινων ανδρειας ομου και αξιας και δυναμεως παντες απολειπομεθα.

Τοιγαρουν εννοησον μοι τον ουρανον οιος υπαρχει εν αιθρια και ανεφελω νυκτι και βλεπε μοι εν αυτω τον της σεληνης δισκον ολον πεπληρωμενον το ειλικρινες και καθαρωτατον φως, κυκλω δε ταυτης τον πολλακις γινομενον κυκλον περι αυτην· και σκοπησας ταυτα καλως, μεταβηθι τω νω και προς ο μελλω παλιν ειπειν. Των αγιων εοικασιν εκαστος, ετι εν σωματι οντες, ουρανω, η δε καρδια αυτων τω δισκω εοικε της σεληνης. Η δε αγια αγαπη το παντουργον υπαρχει και παντοδυναμον φως, (201) πολυ του ηλιακου τουτου φωτος και ασυγκριτως λαμπροτερον ητις απτομενη των καρδιων αυτων και καθαπερ το της σεληνης φως, αλλ᾽ ολοφωτος αει δια σπουδης και αγαθοεργιας των αγιων συντηρουμενη. Η δε αγια απαθεια, ωσπερ κυκλοειδης στεφανος και ως σκηνη μεσον αυτους περιφερουσα και περιεπουσα, σκεπει παντοθεν και περιφρουρει και ατρωτους απο πασης εννοιας πονηρας, μη οτι γε αμαρτιας, διατηρει, και αβλαβεις και ελευθερους εκ παντων εχθρων αποκαθιστα· ου μονον δε, αλλα και απροσιτους αυτους τοις υπεναντιοις εργαζεται.

Ειδετε δοξαν οι ταυτην οντως ποθουντες; Συνηκατε της λεχθεισης εικονος το μεγεθος και οσον εκαστος ημων της των αγιων δοξης και λαμπροτητος υστερει; Η γαρ εικων αυτη τυπος των εν ημιν τελουμενων εστιν, ουχ υφ᾽ ημων επινοηθεισα, μη γενοιτο, αλλ᾽ υπο του Θεου προϋποστασα και γενομενη. Εν γαρ τη κτισει ο τεχνιτης Θεου Λογος ως εν πινακι προεζωγραφησε τα υστερον μελλοντα εις σωτηριαν ημων και αναπλασιν γινεσθαι, ινα τον τυπον εν τοις αισθητοις φαινομενον βλεποντες μη απιστησωμεν οτι και εν τοις καθ᾽ ημας πνευματικως τελειται και περαιουται η οντως αληθεια, αλλ᾽ ειδοτες οτι εκαστος ημων δευτερος κοσμος υπο Θεου, μεγας εν τω μικρω τουτω κοσμω και ορωμενω, παραγεται, καθα μοι και τις των θεολογων συμμαρτυρει, μη χειρονες εν μηδενι φανηναι θελησωμεν των εις διδασκαλιαν ημων γενομενων αλογων η και αψυχων υπο του φιλανθρωπου Θεου, αλλα τα μεν καλα ζηλωσωμεν απαντα, των δε εναντιων την μιμησιν φυγωμεν οση δυναμις.

Και ινα ταλλα παρησω οντα, τουτο μονον εις υπομνησιν υμων λεξας, καταπαυσω τον λογον. Ιστω πας ο ακουων οτι, ωσπερ απο νυκτος ημεραν και απο (202) ημερας παλιν νυκτα γινομενην ορωμεν, ουτω πιστευειν χρεων και πεπεισθαι οτι οι εν σκοτει της αμαρτιας υπαρχοντες και εν τουτω απο γεννησεως διατελουντες δυναμεθα δια πιστεως και της των εντολων εργασιας εις ημεραν θειαν και φωτισμον πνευματικον αναχθηναι, καθα ραθυμια παλιν και καταφρονησει και αμελεια τοις προτεροις κακοις περιπιπτομεν και υπο την νυκτα της αμαρτιας γινομεθα. Δει ουν ημας εν τουτω τον υπηρετην ημων μιμεισθαι, ει μη τινα αλλον, και θεραποντα

ηλιον. Καθαπερ γαρ εκεινος ουδεποτε παυεται του ανατελλειν και επιλαμπειν, αλλα το του Δεσποτου αεναως εκπληροι προσταγμα, ουτω και ημεις μη θελησωμεν δια αμελειας εν τω σκοτει καθησθαι των ηδονων και παθων· το προσταγμα δε μαλλον του ειποντος· “Μετανοειτε· ηγγικε γαρ η βασιλεια των ουρανων” φυλασσοντες, δια της καθημερινης και αδιαλειπτου μετανοιας και των εξ αυτης και δι᾽ αυτης προχεομενων δακρυων και πασης αλλης αγαθοεργιας εκκαθαιρομενοι, προς το ανεσπερον φως ως υιοι φωτος επανερχεσθαι σπευσωμεν. Ουτω γαρ και αυτοι παλιν ημεις ημερα αϋλος και γη καινη και καινοι ουρανοι, τον της δικαιοσυνης ηλιον λαμποντα εν εαυτοις εχοντες, δια του υποδειγματος τοις πλησιον ημων χρηματισομεν, τα του θεου δηλονοτι προσταγματα και την δοξαν αυτου ου λογοις κενοις και ματαιοις, αλλ᾽ εργοις αυτοις διηγουμενοι, εμπρακτοι διδασκαλοι εν παντι και εν πασι γινομενοι τοις αμελεστεροις των αδελφων και αναπολογητους αυτους εργαζομενοι.

Μη δη ουν εις ραθυμιαν εναγωμεν τους πλησιον εν τω λεγειν· “Πως αρα τουτο η πως εκεινο δυνατον παρα ανθρωπων κατορθωθηναι;”, κακ τουτου οκνηροτερους ποιωμεν αυτους εις την εργασιαν των εντολων. Οτι μεν γαρ τα πολλα τοις πολλοις αδυνατα, συμφημι καγω, (303) εν τοις κατ᾽ εμε ραθυμοις και καταφρονησαι του κοσμου και σκυβαλα τα εν αυτω παντα ηγησασθαι μη προαιρουμενοις, τοις τη ματαια δοξη προσκειμενοις και πλουτου ορεγομενοις και επαινοις και τιμαις ενηδομενοις ταις εξ ανθρωπων, τοις οιησει μετα τουτων και τυφω αθλιως κεκρατημενοις. Παρησω γαρ, το γε νυν εχον, εθελουσιως τους εγκαλινδουμενους χοιρων δικην εις τα βορβορωδη των κακων της αμαρτιας πραγματα, οι την οικιαν της ψυχης κενην περιφεροντες του ενοικουντος εν τοις πιστοις και ουτω καθ᾽ εκαστην βοωντος· “Εν τω κοσμω θλιψιν εξετε· αλλα θαρσειτε, εγω νενικηκα τον κοσμον”, τω εναντιω συνταττονται. Εν εκεινοις γαρ τοις δια πιστεως και της εαυτων απαρνησεως τω Χριστω και Θεω πιστει και αγαπη και ταπεινωσει ακολουθησασι και αυτον συν Πατρι και Πνευματι εν εαυτοις κτησαμενοις παντα δυνατα και ραδια γινονται κατα τον ειρηκοτα εν Πνευματι· “Παντα ισχυω εν τω ενδυναμουντι με Χριστω”. Ον οι πεπλουτηκοτες ορωσιν αορατως αυτου του Θεου το αφραστον καλλος· κρατουσιν ανεπαφως, κατανοουσιν ακατανοητως το ανειδεον ειδος αυτου, την αμορφον μορφην και το ασχηματιστον σχημα εν αθεατω θεα και ασυνθετω καλλει αποικιλτως πεποικιλμενον.

Τι δε εστιν ο κατανοουντες ορωσι; Το απλουν της θεοτητος αυτο φως αυτο τοις νοεροις οφθαλμοις ορωσι πλουσιως, ο και ψηλαφωντες αΰλοις χερσιν ακατασχετω τω ερωτι, ανεστιως

εσθιουσιν εν πνευματικω τω του νοος και της ψυχης αυτων στοματι, ου της θεωριας του καλλους και της γλυκυτητος ολως κορεσθηναι ουδεποτε δυνανται. Αει γαρ, το καινοτερον, προσθηκην ηδυτητος βλυζει και την επιθυμιαν αυτων εκκαιει σφοδροτερον· ει δε ποτε μη παλιν αυτοις τρανοτερον φαινοιτο, ως του ολου στερισκομενοι διακεινται, ει δε και κρυβηναι τελειως (204) καν προς μικρον εθελησειε, ποθου αρρητου πονον δριμυν και αφορητον εν αυτοις απεργαζεται.

Αλλα γαρ του τοιουτου ποθου εν παραδειγματι την αναγκην και την φλογα κατανοησωμεν. Νοει μοι ερωμενην κορην πτωχω τινι, εκ βασιλικου μεν τυγχανουσαν γενους και βασιλικω κατεστεμμενην τω διαδηματι, ωραιοτεραν τε ουσαν πασων των επι γης γυναικων και ενδοθεν υπαρχουσαν του κοιτωνος αυτης, τον δε ταυτης ερωντα εξωθεν προσπελαζοντα, οια δη απερριμμενον δια πτωχειαν και ακραν ευτελειαν. Ει τοινυν εκ μικρας και στενοτατης οπης η κορη, μονην χρυσω πεπυκασμενην την χειρα εξωθεν εκτεινασα, τω εραστη επιδωσει, κακεινος ταυτης δραξαμενος και το αμηχανον καλλος αυτης κατανοων κατασπαζεται αυτην, ως συμβασιλευσαι και συναφθηναι αυτη προσδοκων, τουτο εκεινης μεθ᾽ ορκων υπισχνουμενης αυτω, ειτα αιφνης εκ των εκεινου χειρων την αυτης η κορη χειρα αρπασασα συστειλη προς εαυτην και αποκρυψει τελειως, ουχι θλιψιν αφορητον αυτω προξενησει και την του ποθου μαλλον εκκκαυσιν περισσοτεραν εκ τουτου τω τοιουτω σφοδρως απεργασεται; Οιμαι, συμμαρτυρησετε μοι τω λογω του υποδειγματος και υμεις.

Ει δε εν ορωμενοις και αισθητοις σωμασιν ομου και πραγμασιν ουτω ταυτα συμβαινειν ειωθε, φθειρομενοις ουσι και ταχεως παρερχομενοις, ποσω γε μαλλον εν τοις νοητοις ορατοις τουτο συμβησεται, αφθαρτοις ουσι και αϊδιοις· οσω γαρ κρειττονα των προσκαιρων εισι τα αιωνια αγαθα, τοσουτον αναλογως και τον ερωτα εμποιουσι σφοδροτερον εν ταις των ερωντων ψυχαις· οθεν ουδε εα τουτους ο ποθος του Θεου επιθυμια η προσπαθεια εν τινι κρατηθηναι καν οπωσουν. Ου δοξης γαρ, ου τρυφης, ου χρηματων ουτοι εφιενται, αλλ᾽ ουδε σωματων ερωτος προσψαυσαι ολως κατα νουν συγκεχωρηνται· αλλα καθαπερ ο την εκ χρωματων κατασκευασθεισαν αψυχον εικονα (205) της νυμφης νυμφιος ορων ταυτη προσκειται και ενατενιζει διηνεκως και βουλεται οραν αυτην, αναφλεγων τον ποθον αυτου και την επιθυμιαν την προς αυτην, επαν δε αυτην εκεινην την νυμφην παραγενομενην θεασηται, ου κατα την της εικονος μορφην ουσαν, αλλ᾽ ασυγκριτω και αφραστω καλλει αμωμητον το ειδος κεκτημενην της ευπρεπειας, και ταυτην κατασπασηται και περιπλακη, ουκετι ολως ανεχεται προς την εικονα ταυτης εναπιδειν σχετικως, το αυτο δη μειζονως πασχουσι

και οι εκ μεγεθους και καλλονης των ορωμενων κτισματων την δυναμιν και την σοφιαν του γενεσιουργου αναθεωρουντες και εις αγαπην και πιστιν την προς αυτον και εις φοβον εκ τουτων αγνον κατα προκοπην αναγομενοι. Οποτε γαρ αυτω εκεινω ουσιωδως τω Θεω ενωθωσι και της εκεινου θεας και μεθεξεως αξιωθωσιν, ουκετι τη εικονι των ποιηματων, ουδε τη σκια των ορωμενων εμπαθως η προσπαθως, η σχετικως προσανεχουσι. Της διανοιας γαρ αυτων εν τοις υπερ αισθησιν εμφιλοχωρουσης και οιονει ανακιρναμενης και λαμπροτητα θειας φυσεως μεταμφιεννυμενης, ουκετι την αισθησιν προς τα ορωμενα καθα και προτερον κεκτηνται.

Τουτο ουν το μακαριον παθος, μιμησομαι γαρ εν τουτω τον ειποντα· “Ωσπερει τω εκτρωματι ωφθη καμοι”, και ημεις οι απερριμενοι, φιλανθρωπια Θεου και χαριτι, δια πολλων δεησεων παθειν ηξιωθημεν, δι᾽ ου και των ειρημενων απαντων την πειραν εν αισθησει και ορασει και γνωσει μυστικως διδαχθεντες και λαβοντες ομου εις ωφελειαν και προτροπην των εκζητειν τον Θεον και αυτον ευρειν βουλομενων ταυτα γραφη παρεδωκαμεν. Συναλγησατε ουν ημιν και συνευξασθε οι εκ του παροντος λογου καρπουμενοι την ωφελειαν και προς το υψος τουτου πρακτικως ανελθειν προαιρουμενοι, (206) οπως ταις προς Θεον υμων ευπροσδεκτοις δεησεσι μη μονον ασβεστος εν ημιν ο του θειου ποθου πυρσος διατηρηθη, αλλα και σφοδροτερον μαλλον φλογος αναφθη και αμωμους ημας και αμεμπτους και ασπιλους διατηρηση ο απο γης εις ουρανους αναβιβασας και δοξασας το γενος ημων των ανθρωπων. Ναι μην επι πλειον συγκολλησει και τρανως συνενωσει και συγκραθηναι γνωστως αξιωσει ολον με ολω εαυτω και υμιν, εν αμικτω μιξει και συναφεια αφραστω κατα τας αψευδεις υποσχεσεις αυτου, ω πρεπει πασα δοξα τιμη και προσκυνησις, συν τω Πατρι και τω παναγιω αυτου Πνευματι, νυν και αει και εις τους ατελευτητους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΛΟΓΟΣ Ε΄ (207)

Περι των οιομενων αγνωστως εχειν εν εαυτοις το Πνευμα το Αγιον, μη επαισθανομενων δε καθολου της ενεργειας αυτου· και περι των λεγοντων μη δυνασθαι τινα των ανθρωπων κατα την παρουσαν ζωην οραν την δοξαν αυτου, και αποδειξις δια χρησεων περι τουτου. Και οτι φθονος ουδεις εν τοις αγιοις, οταν δια πασης σπουδης εναρετου τουτοις συνεξισωμεθα. Και ποιω τροπω ορα τις τον Θεον και οτι ο εις τοιαυτα μετρα πεφθακως, ωστε οραν κατα το εφικτον τον Θεον, ενθεν ηδη μυειται και την μελλουσαν δοθηναι εν τω μελλοντι τοις αγιοις απολαυσιν. Και οτι οσα αν ο τοιουτος λεγη η ποιη η γραφη, ουκ αυτος, αλλα το Πνευμα το Αγιον το λαλουν εν αυτω ταυτα λεγει και γραφει· και ο τους λογους αυτου αθετων η παραλογιζομενος, εις το Πνευμα του Θεου, το ενεργουν και λαλουν εν αυτω, αμαρτανει και βλασφημει.

Ιδου και παλιν εγω προς τους λεγοντας εχειν αγνωστως Πνευμα Θεου και οιομενους απο του θειου βαπτισματος τουτο κεκτησθαι εν εαυτοις και τον μεν θησαυρον εχειν νομιζοντας, κουφους δε τουτου εαυτους ολως επιγινωσκοντας, προς τους ομολογουντας μεν μηδεν ολως επαισθανθηναι εν τω βαπτισματι, αγνωστως δε και ανεπαισθητως υπολαμβανοντας την του Θεου δωρεαν εν εαυτοις απο τοτε εγκατοικησασαν και μεχρι του νυν ενδοθεν (208) της εαυτων ψυχης ενυπαρχουσαν· ου μονον δε, αλλα γαρ και προς αυτους τους μηδεμιαν λεγοντας ποτε αισθησιν εν θεωρια και αποκαλυψει ταυτης λαβειν, πιστει δε μονη και λογισμω, αλλ᾽ ου πειρα τουτο παραδεξαμενους και κρατουντας εν εαυτοις ως εκ της των θειων λογιων ακροασεως.

Ινα ουν τα παρ᾽ εκεινων προταξω λεγομενα, ορα τι φασιν οι σοφοι και ενωπιον αυτων επιστημονες· “Οσοι εις Χριστον εβαπτισθητε, φησιν ο Παυλος, Χριστον ενεδυσασθε. Τι δαι; Ουχι βεβαπτισμενοι εσμεν και ημεις; Ει ουν βεβαπτισμεθα, δηλον οτι, καθως φησιν ο Αποστολος, και τον Χριστον ενδεδυμεθα”. Αυτη τοινυν και παρ᾽ αυτων η πρωτη προτασις και αποδειξις.

Τι ουν, ουχ ημεις, αλλα το Πνευμα το Αγιον προς αυτους ειποι αν; Το ουν ενδυμα τουτο, τι ειναι, ω ουτοι, λεγετε· Χριστον; Ναι, φησιν. Ο τοινυν Χριστος εστι τι, ινα ως αφρων προς αφρονας ειποιμι, η ουδεν εστιν; Εστι τι, παντως ειποιεν αν, ει γε μη τελεον παρακοπην φρενων εισι πασχοντες. Ει ουν ειναι τι ομολογειτε, ειπατε δη και τι πρωτον εστιν, ινα ουτως διδαξητε εαυτους μη ως απιστοι φθεγγεσθαι, αλλ᾽ ως πιστοι. Τι τοινυν αλλο εστιν ο

Χριστος, ει μη Θεος αληθης και ανθρωπος επ᾽ αληθως τελειος πεφυκως; Τουτο τοιγαρουν ομολογουντες, ειπατε ημιν και δια τι ανθρωπος γεγονεν ο Θεος. Παντως, ως αι θειαι Γραφαι διδασκουσι και αυτα τα γεγονοτα και καθ᾽ εκαστην γινομενα, ει και ισως υμεις εθελοκωφουντες αγνοειτε ινα τον ανθρωπον ποιηση θεον. Δια τινος τουτο κατεργαζομενος; Δια της σαρκος η δια της θεοτητος; Δια της θεοτητος δηλονοτι. “Η σαρξ γαρ, φησιν, ουκ ωφελει ουδεν· το πνευμα εστι το ζωοποιουν”. Ει ουν δια της αυτου θεοτητος ην ανελαβε σαρκα πρωτον εθεωσε, και ημας παντας ου δια της φθαρτης σαρκος αλλα δια της θεωθεισης (209) ζωοποιει, ινα μηκετι μηδαμως ως ανθρωπον αλλ᾽ ως ενα Θεον αυτον τελειον εν δυσιν επιγινωσκωμεν φυσεσιν – εις γαρ Θεος - , ως του φθαρτου υπο της αφθαρσιας καταποθεντος και του σωματος υπο του ασωματου ουκ αφανισθεντος μεν, ολου δε αλλοιωθεντος και μενοντος ασυγχυτου, αρρητως ανακεκραμενου και εν αμικτω μιξει τη τριαδικη θεοτητι ηνωμενου, ινα εις Θεος εν Πατρι και Υιω και Αγιω Πνευματι προσκυνηται και μητε προσθηκην τω αριθμω απο της οικονομιας λαβη τινα μητε παθος τι απο του σωματος η Τριας υποστη.

Δια τι ουν ταυτα λεγω; Ινα προγινωσκων συ α ωμολογησας ερωτωμενος παρ᾽ εμου, μη εξ αγνοιας εκκλινης της ευθειας των νοηματων οδου και κοπους παρεξης ημιν και κριμα προξενησης πλειον τη ση ψυχη. Παλιν τοιγαρουν προσαναμνησω σε τα ρηθεντα εν επιτομω, ινα ευσυνοπτον γενηται ο μελλω ειπειν. Εστι τοινυν Χριστος. Τι δε εστι; Θεος αληθης και ανθρωπος τελειος παναληθως πεφυκως, δια τουτο γενομενος ανθρωπος, οπερ πρωην ουκ ην, ινα ποιηση θεον τον ανθρωπον, οπερ ουδεποτε γεγονεν, δια της θεοτητος θεωσας και θεοποιων ημας δηλαδη και ουχι δια μονης αυτου της σαρκος· ουδε γαρ μεριστη. Προσεχε τοινυν και ερωτωντι μοι μετα συνεσεως αποκριθητι. Ει οι βαπτιζομενοι τον Χριστον επενδυονται, τι τουτο εστιν ο επενδυονται; Θεος. Ο ουν Θεον ενδυσαμενος ουκ επιγνωσεται νοερως και ιδη τι ενεδυσατο; Ο γυμνος τω σωματι ενδυσαμενος επαισθανεται και το ιματιον οποιον ορα, ο δε γυμνος τη ψυχη Θεον ενδυσαμενος ου γνωσεται; Ει γαρ ουκ αισθανεται ο τον Θεον ενδυομενος τι ποτε αρα ενεδυσατο, λοιπον κατα σε ουδε εστι τι ποτε ο Θεος· ει γαρ ην, οι αυτον ενδυομενοι εγινωσκον αν. Το γαρ μηδεν ενδυομενοι ουδεν αισθανομεθα, το δε τι ποτε η παρ᾽ ετερου η ημας αυτους επενδυοντες και λιαν (210) επαισθανομεθα, ει γε και σωας τας αισθησεις κεκτημεθα· νεκροι γαρ ενδυομενοι ουκ αισθανονται μονοι και δεδοικα μη και οι ταυτα λεγοντες νεκροι και γυμνοι επ᾽ αληθειας οντως εισιν. Και ουτω λελυται το ζητουμενον.

Ειτα φασι· “Το Πνευμα μη σβεννυτε” ο Παυλος διακελευεται. Και τουτο λεγοντες, τον σκοπον των λεγομενων μη επισταμενοι, την εαυτων αγνοιαν εμφανιζουσιν· ο γαρ λεγων τινι· “Μη σβεσης, φησι, την λαμπαδα”, ου περι της ηδη εσβεσμενης αυτω παντως λεγει, αλλα περι της ετι καιομενης και αστραπτον εχουσης το φως. Αλλα γαρ αυθις προς αυτους ωδε ανθυποφερομεν.

Τι δαι; Ορατε καν ολως εν υμιν αυτοις, ω ουτοι, το Πνευμα καιομενον και λαμπον ωσπερ εικος; Και προς τουτο ου μονον ουδεν αποκρινονται, αλλα και τας οψεις ευθυς αλλοιουμενοι αποστρεφονται και ως βλασφημιαν ακουσαντες δυσχεραινουσι· ειτα, τον ερωτωντα φιλοτιμουμενοι και τον πραον δηθεν υποκρινομενοι, ου μετα στυφοτητος αποκρινονται· “Και τις ποτε ιδειν τουτο τολμηρως ειποι η ολως αυτο εθεασατο;” Απαγε. “Θεον, φησιν, ουδεις εωρακε πωποτε”. Ω της σκοτωσεως! Τις τουτο ειπε, λεξον ημιν. “Ο μονογενης, φησιν, Υιος ο ων εις τον κολπον του Πατρος εκεινος εξηγησατο”. Αληθως λεγεις και η μαρτυρια σου αληθης μεν, αλλα κατα της σεαυτου ψυχης. Εαν γαρ εγω δειξω σοι τον αυτον Υιον του Θεου λεγοντα σοι δυνατον ειναι τουτο, τι ερεις; Φησι γαρ· “Ο εωρακως εμε εωρακε τον Πατερα”. Τουτο δε ου κατα την της σαρκος ειπε θεωριαν, αλλα κατα την της θεοτητος αποκαλυψιν. Ει γαρ κατα την σωματικην ιδεαν τουτο γενομενον εννοησωμεν, λοιπον και οι τουτον σταυρωσαντες και εμπτυσαντες τον Πατερα εωρακασι· και ουτως ουδεμια εσται διαφορα η προτιμησις απιστων τε και πιστων, αλλα παντες εξ ισης του πεποθημενου μακαρισμου ετυχον τε (211) δηλονοτι και τυχωσιν. Αλλ᾽ ουκ εστι ταυτα, ουκ εστι, καθα δη και αυτος παλιν δεικνυσιν Ιουδαιοις διαλεγομενος και λεγων· “Ει εγνωκειτε με, και τον Πατερα μου εγνωκειτε αν”.

Οτι δε δυνατον ημιν εστι το κατιδειν τον Θεον, ως ανθρωπω ιδειν εφικτον, ακουσον αυτου Χριστου του Υιου του Θεου παλιν λεγοντος· “Μακαριοι οι καθαροι τη καρδια οτι αυτοι τον Θεον οψονται”. Τι ουν ερεις προς ταυτα; Αλλ᾽ οιδα, ο τα εν χερσιν απιστων αγαθα και λαβειν ταυτα μη προθυμουμενος επι τα μελλοντα μεταβησεται και αποκριθεις ερει· “Ναι, οντως οι καθαροι τη καρδια τον Θεον οψονται, αλλ᾽ εν τω μελλοντι τουτο και ουκ εν τω νυν αιωνι γενησεται”. Δια τι η πως τουτο εσται, αγαπητε; Ει γαρ δια της καθαρας καρδιας τον Θεον ειπεν οψεσθαι, παντως οτε η καθαροτης προσγενηται, και η θεωρια συνεπεται αυτη. Και ει ταυτην ποτε εκαθαρισας, εγνως αν ως αληθη τα λεγομενα· επει δε ουκ εθου τουτο εν τη καρδια σου ουδε ειναι αληθες επιστευσας, δια τουτο και της καθαρσεως κατεφρονησας και της θεωριας διημαρτες. Ει γαρ ενταυθα η καθαρσις, και ενταυθα εσται η ορασις· ει δε μετα θανατον ειπης την ορασιν ειναι, θησεις παντως και την

καθαρσιν μετα θανατον, και ουτω σοι γενησεται το μηδεποτε ιδειν τον Θεον εν τω μη ειναι σοι εργασιαν μετα την εξοδον δι᾽ ης ευρησεις την καθαρσιν. Αλλα και ο Κυριος τι φησιν; “Ο αγαπων με τας εντολας μου τηρησει και εγω αγαπησω αυτον και εμφανισω αυτω εμαυτον”. Ποτε ουν η εμφανεια τουτου γενησεται; Ενταυθα η εν τω μελλοντι; Ευδηλον οτι ενταυθα. Οπου γαρ η ακριβης των εντολων φυλακη, εκει εσται και η του Σωτηρος εμφανεια, μετα δε την εμφανειαν η τελεια εν ημιν αγαπη προσγινεται. Ει γαρ μη τουτο γενηται, ουτε πιστευειν, ουτε αγαπαν αυτον ως χρη δυναμεθα· γεγραπται γαρ· “Ο μη αγαπων (212) τον αδελφον αυτου ον ορα, τον Θεον ον ου βλεπει πως δυναται αγαπαν;” Ουδαμως.

Ο τοινυν μη δυναμενος αγαπαν, ουδε πιστευειν δυναται δηλονοτι· και ταυτα Παυλου λεγοντος ακουε· “Μενει δε τα τρια ταυτα, πιστις ελπις, αγαπη· μειζων δε παντων η αγαπη”. Ει ουν η πιστις τη ελπιδι συνεζευκται, η δε ελπις τη αγαπη συνεπεται, ο μη εχων αγαπην ελπιδα ου κεκτηται, ο δε ελπιδος εκτος, δηλονοτι και πιστεως. Πως γαρ, των αιτιων της αγαπης μη οντων, αυτην εκεινην παρειναι ενδεχεται; Ως γαρ θεμελιων εκτος οροφος οικου ουχ ισταται, ουτως ουδε πιστεως και ελπιδος βεβαιας χωρις αγαπην Θεου εν ψυχη ανθρωπου ευρεθηναι δυνατον· ο δε μη την αγαπην εχων ουδεν εκ των λοιπων αρετων ωφελειται η χωρις ταυτης ωφεληθησεται, καθα δη και αυτος Παυλος γραφων διαμαρτυρεται. Περι δε του απ᾽ εντευθεν οραν τον Θεον ακουε αυτου παλιν λεγοντος· “Νυν βλεπω εν εσοπτρω και εν αινιγματι, τοτε δε προσωπον προς προσωπον” και παλιν· “Νυν γινωσκω εκ μερους, τοτε δε επιγνωσομαι καθ᾽ ο και επεγνωσθην”. Αλλ᾽ εκεινος, φησι, Παυλος ην. Παυλος δε ουχι κατα παντα ανθρωπος ην, ημιν ομοιοπαθης τε και συνδουλος; Και τις Παυλου ισος, ω υπερηφανε συ και απονενοημενε, φησιν, οτι τουτον ημιν τοις ανθρωποις συνεξισαζοις; Οις ουχ ημεις, αυτος δε ο Παυλος μεγαλη βοα τη φωνη, ουτω λεγων· “Χριστος ηλθεν - ακουσατε - αμαρτωλους σωσαι ων πρωτος ειμι εγω”. Πρωτος ουν εκεινος των σωζομενων αμαρτωλων· γενου συ δευτερος, γενου τριτος, γενου δεκατος, γενου ταις χιλιασιν, ει βουλει, και μυριασι συμψυχος και τω Παυλω σεαυτον συναριθμησον· και ουτω Παυλον τιμησεις, καθως εκεινος φησι· (213) “Μιμηται μου γινεσθε, καθως καγω Χριστου”, και παλιν· “Ηθελον παντας ειναι ως εμαυτον”.

Ει τοινυν επαινεσαι βουλει τον Παυλον η τιμησαι αυτον, μιμησαι τουτον· και οιος εκεινος, γενου τοιουτος τη πιστει και συ, και τοτε επ᾽ αληθειας τιμησεις αυτον κακεινος προσδεξεται σε και ως ιδιαν δοξαν και στεφανον καυχησεως λογισεται σε, οτι τοις εκεινου λογοις πεισθεις και ακολουθησας αυτω μιμητης εκεινου και οιος εκεινος εγενου και συ. Ει δε λεγεις ατιμιαν ειναι Παυλου το και

αλλον ισον γενεσθαι αυτου και δια τουτο της σης σωτηριας καταφρονων αμελεις, γινωσκε ως παραλογιζομενον σεαυτον μαλλον απωσεται και δια τουτο αυτος σε βδελυξεται. Βουλει ουν σοι δειξω οτι μαλλον μειζονως τιμησεις αυτον και ευφρανεις και δοξασεις, ει μειζων εκεινου δυνηθης γενεσθαι και τω Θεω οικειοτερος; Ακουσον αυτου τουτο παριστωντος και λεγοντος· “Ευχομην αναθεμα ειναι απο Χριστου υπερ των αδελφων, των συγγενων μου κατα σαρκα”. Εκεινος χωρισθηναι απο Χριστου προαιρειται τελειως, ινα συ σωθης, και λεγεις οτι ατιμιαν ηγησεται, εαν ως εκεινος θελησω και σπευσω γενεσθαι καγω; Ουχι, αδελφε, ουκ εστι φθονος εν αγιοις Θεου, ουκ εστιν εν αυτοις προεδριας η μειζονος δοξης επιθυμια και ορεξις. Μια γαρ αυτοις και τοις κατα γενεαν και γενεαν φιλοις και προφηταις αναδεικνυμενοις Θεου προεδρια και καθεδρας και προτιμησις στασεως και δοξα και απολαυσις και τρυφη, το οραν τον Θεον· οι δε ορωντες αυτον περιεργιας πασης απηλλαγμενοι υπαρχουσιν. Ουδε γαρ προς τι του βιου η προς ετερον τινα των ανθρωπων βλεπειν και επιστρεφεσθαι η ολως εννοειν τι των ανοικειων δεδυνηνται, αλλα του προς τι γενεσθαι τον νουν ηλευθερωνται· δια τουτο και μενουσιν εις αιωνας ατρεπτοι και προς το κακον εισιν ανεπιστροφοι.

(214) Αλλα γαρ ερωτησω σε, συ δε μοι συνετως αποκριθητι. Ταυτα ποθεν οι γραψαντες ισασι, και νυν ο γραφων ποθεν επισταται; Ειπε συ, ινα μη παλιν εγω δοξω σοι κενοδοξως λαλειν· τινος ταυτα τα ρηματα; Λελογισμενως συλλογισθητι και παντως πεισθηση και συζητησεων απαλλαξεις με. Ανθρωπου παντως, φησιν. Οιμοι οτι ουδε δια της ακοης σου η ορασις επιγινεται, αλλα μενεις ακουων και μηδολως ορων. Ανθρωπου λεγεις ειναι ταυτα τα ρηματα; Ει ανθρωπου εισιν, ειπειν εχεις παντως και ποταπου, επειδη ανθρωπος ου μονον ανθρωπου συλλογισμους τε και διαθεσεις, αλλ᾽ ουδε κτηνους ορμας η στασεις η ενδιαθετον καταστασιν ψυχης δυναται γνωναι η εξειπειν· “Ουδεις γαρ οιδε τα του ανθρωπου, ει μη το πνευμα του ανθρωπου το ενοικουν εν αυτω”. Ει δε ανθρωπου και κτηνων αλογων διαθεσεις και ορμας χαλεπον ανθρωπον ειδεναι καλως, τα του Θεου, ηγουν την εκ της θεωριας αυτου εγγινομενην τοις αγιοις αλλοιωσιν και καταστασιν, ινα μη το γε νυν εχον ειπω ενεργειαν, ποθεν η πως ειδεναι τις δυναται; Αλλως τε δε ει ανθρωπου τα ρηματα, δηλονοτι και τα νοηματα. Τα δε εν τουτοις νοηματα ου χρη καλεισθαι νοηματα, αλλα θεωριαν των οντως οντων· απο γαρ της εκεινων θεωριας λαλουμεν· και λεγεσθαι μαλλον χρη των οραθεντων διηγησιν τα λεγομενα, νοημα δε εκεινο λεγεσθαι αξιον το περι ανυποστατου πραγματος η βουληματος γεννωμενον ενθυμημα εκ του νου, οιον

του ποιησαι τι αγαθον η πονηρον ο ουπω επραχθη παρ᾽ ημων, ο και απο του νοηματος εις εργον εξαγεται, ωστε το νοημα αρχη εστι του μελλοντος γινεσθαι πραγματος παρ᾽ ημων κατα το· “Πρωτον μεν εννοει τας αγγελικας δυναμεις και ουρανιους και το εννοημα εργον ην”.

(215) Σκοπει δε οτι ου περι ανυποστατων τινων και αδηλων πραγματων, αλλα περι των ηδη γινομενων και γενεσθαι μελλοντων, οι λογοι παντες ημιν και πασα η περι τουτων εξηγησις εκ της ορασεως μαλλον γινεται και της θεωριας αυτων. Πασα γαρ αναγκη παντι τω εξηγουμενω περι τινος πραγματος, οικου φερε ειπειν η πολεως, η παλατιου τινος και της εν αυτω ταξεως τε και καταστασεως, η περι θεατρου παλιν τινος και των εν αυτω τελουμενων, ιδειν μεν προτερον και καταμαθειν τα εν τουτοις, ειθ᾽ ουτως περι ου ειπειν βουλεται εστοχασμενως και λελογισμενως ειπειν. Επει, εαν μη προτερον ιδη, τι αν και οικοθεν ειποι; Ποιαν δε νοησιν προς την του μηπω μηδαμως οραθεντος πραγματος αλλοθεν πορισεται διηγουμενος; Ποιαν, ειπε μοι, ενθυμησιν η ευφυΐαν η μαθησιν, ποιαν δε φρονησιν, σκεψιν τε και επινοιαν και συλλογισμον ευρησει καιριως περι ου ουκ οιδεν ειπειν; Το γαρ ειπειν τι περι ων ουκ οιδεν η ουκ εθεασατο παντως αλογον και απαιδευτον. Ει τοινυν περι ορωμενων και επιγειων ουδεις ειπειν τι η διηγησασθαι δυναται, ει μη αυτοπτης του πραγματος γενηται, πως ειπειν τις ισχυσειεν η διηγησασθαι, αδελφοι, περι Θεου και θειων πραγματων και αυτων των του Θεου αγιων και δουλων, οιαν εκεινοι την ολικην προς τον Θεον εσχηκασι σχεσιν και οιαν εστιν η του Θεου ορασις η εν αυτοις αρρητως εγγινομενη; Ητις ενεργειαν αφθεγκτον εμποιει νοερως εν ταις καρδιαις αυτων, ει και μη πλεον ειπειν τι ο ανθρωπινος διδωσι λογος, μη προτερον φωτισθεις φως γνωσεως, κατα την κελευουσαν εντολην.

Φως δε γνωσεως οταν ακουσης, ινα σε δια παντων φωταγωγησωμεν, μη υπολαβης γνωσιν ειναι μονην των λεγομενων διχα φωτος. Ου γαρ ειπε διηγησιν η λογον γνωσεως, αλλα φως γνωσεως και γνωσεως φως, ως του (216) φωτος δηλονοτι εμποιουντος την γνωσιν ημιν· αλλως γαρ ουκ εστι γνωναι τινα τον Θεον, ει μη δια της θεωριας του εξ αυτου εκπεμπομενου φωτος. Ωσπερ γαρ ο περι ανθρωπου η περι πολεως τινος προς τινας διηγουμενος, εκεινος μεν α ειδε και α εωρακε λαλει προς αυτους, οι δε ακουοντες μη θεασαμενοι τον ανθρωπον η την πολιν περι ης και ακουουσιν, ου δυναται απο της ακοης μονης, ως ο ιδων και διηγουμενος τα περι του ανθρωπου, γινωσκειν και τα περι της πολεως, ουτως και περι της ανω Ιερουσαλημ και του εν αυτη κατοικουντος αορατου Θεου, περι της απροσιτου δοξης τε του προσωπου αυτου και περι της ενεργειας και δυναμεως του

παναγιου αυτου Πνευματος, ειτ᾽ ουν φωτος, ουδεις ειπειν δυναται, ει μη πρωτον αυτο το φως ιδη ψυχης οφθαλμοις και ακριβως γνω τας αυτου ελλαμψεις και ενεργειας εν αυτω. Αλλ᾽ ει τι και δια των θειων ακουοι Γραφων λαλουντας δι᾽ αυτων τους τον Θεον ιδοντας, δια του Πνευματος εκεινα και μονα διδασκεται· οθεν ουδε δυναται λεγειν οτι εν γνωσει γεγονα του θεου δια μονης ταυτης της ακοης. Ον γαρ ουχ εωρακε πως γινωσκειν ενδεχεται; Ει γαρ η ορασις μονη τελειαν την γνωσιν του ορωμενου παρ᾽ ημων ανθρωπων ουκ εμποιει εν ημιν, πως η ακοη μονη την του Θεου γνωσιν ημιν εμποιησειε; Φως ο Θεος και ως φως η θεα αυτου· εν γουν τη του φωτος θεα γνωσις πρωτη οτι Θεος, καθα και επι του ανθρωπου ακοη πρωτον περι αυτου, ειτα ορασις, και εν τω αυτον ιδειν γνωσις οτι ανθρωπος εστι περι ου ηκουον. Και ουδε ουτως ισταται του λεγομενου η εννοια· οσα γαρ αν εξ ακοης σοι τις ειπη περι ανθρωπου, οτε ιδης αυτον, απο μονης της ακοης γνωρισαι αυτον ακριβως και πληροφορηθηναι, οτι αυτος εκεινος εστι περι ου ηκουες, ου δυνασαι, αλλα αμφιβολια η ψυχη διαμεριζεται και η εκεινον αυτον ερωτα η ετερον τινα τον γνωριζοντα αυτον, και τοτε βεβαιως μανθανεις οτι αυτος εκεινος εστιν.

Ουτως ουν και περι του αορατου Θεου απαραλλακτως γινεται. (217) Οταν γαρ αποκαλυφθεντα θεασηται τις αυτον, φως ορα· θαυμαζει μεν ιδων, τις δε ο φανεις ουκ οιδεν ευθυς, αλλ᾽ ουδε αυτον ερωτησαι τολμα, - πως γαρ, ον ουδε αναβλεψαι τοις οφθαλμοις και ιδειν δυναται ποταπος; - βλεπει δε μονον εν τρομω και φοβω πολλω οιονει προς τους ποδας αυτου, ειδως οτι ολως τις εστιν ο φανεις προ προσωπου αυτου. Και ει μεν υπαρχει ο περι τουτων προεξηγησαμενος αυτω, ως προεγνωκως τον Θεον, απερχομενος λεγει αυτω· “Ειδον”. Και φησι· “Τι, τεκνον, ειδες;” – “Φως, ω πατερ, γλυκυ, γλυκυ· ποταπον ειπειν σοι, πατερ, ουκ εξικανουσαν εχω μου την διανοιαν”. Και ως ουν τουτο λεγει, σκιρτα και παλλει η καρδια αυτου και προς τον ποθον του οφθεντος ευθυς αναπτεται. Ειτα παλιν αρχεται λεγειν μετα δακρυων θερμων και πολλων ως· “Ωραθη μοι, πατερ, εκεινο το φως· ηρθη ο οικος της κελλης ευθυς και παρηλθεν ο κοσμος, φυγων ως οιμαι απο προσωπου αυτου· εμεινα δε μονος εγω μονω συνων τω φωτι. Ουκ οιδα δε ει ην και το σωμα τουτο, πατερ, τηνικαυτα εκει· ει γαρ εξω τουτου γεγονα αγνοω, τεως ουκ ηδειν οτι σωμα φορω και περικειμαι. Ην μοι δε χαρα η και νυν συνουσα μοι αφραστος, αγαπη τε και ποθος πολυς, ως κινηθηναι μου τα ναματα κατα ποταμους των δακρυων, καθα δη και νυν, ως ορας”. Αποκριθεις ουν λεγει αυτω· “Εκεινος, τεκνον, εστι”. Και συν τω λογω βλεπει παλιν αυτον και μικρον μικρον τελειως καθαιρεται, καθαιρομενος δε παρρησιαζεται και εκεινον αυτον ερωτα και φησιν· “Ο Θεος μου,

συ ει;” Και αποκρινεται και φησι· “Ναι εγω ειμι, ο Θεος, ο δια σε ανθρωπος γεγονως· και ιδου εγω πεποιηκα σε, ως ορας, και ποιησω θεον”.

Οτε τοινυν χρονισει πενθων και κλαιων και προσπιπτων και ταπεινουμενος, αρχεται εκ του κατ᾽ ολιγον (218) γινωσκειν τα του Θεου· και εις τουτο πεφθακως, τοτε μανθανει “το θελημα αυτου το αγιον και ευαρεστον και τελειον”. Ει γαρ μη ιδη, ινα παλιν ειπω, αυτον, ουδε δυναται γινωσκειν αυτον· και ει μη γνω αυτον, πως ισχυσει γνωναι το αυτου αγιον θελημα; Ει γαρ επι ανθρωπων τουτο αδυνατον, πολλω μαλλον επι Θεου. Διο και προκοπτων και επι πλειον προσοικειουμενος τω Θεω, εκ των εις αυτον γινομενων παρα Θεου γινωσκει και απερ μετα των προλαβοντων αγιων απαντων εποιησε και οσα μελλει μετα των μεταγενεστερων ποιειν. Περι δε των μελλοντων στεφανων και αμοιβων διδασκεται μεν μυουμενος παρ᾽ αυτου του Θεου, τεκμαιρομενος δηλονοτι οτι υπερ νουν και λογον και διανοιαν ταυτα εισιν· ου μονον δε, αλλα και νοει σαφως οποιοι μετα την αναστασιν εσονται αυτος τε και παντες οι μετ᾽ αυτου, ουκ απολαμβανει δε ταυτα νυνι, ει και τινες τουτο λεγειν ημας κακως ελογισαντο. Ει γαρ ενταυθα το παν απολαμβανειν υποτιθεμεθα, λοιπον κατ᾽ αυτους και την αναστασιν αυτην απαρνουμεθα, την κρισιν τε και την ανταποδοσιν, και την των μελλοντων ελπιδα εκουσιως αποβαλλομεθα. Αλλ᾽ ουχ ουτως ημεις φρονουμεν η λεγομεν, αλλα και τους τουτο λεγοντας σφοδρως καθυποβαλλομεν αναθεματι. Τοινυν και νυν μεν μετριως τους αρραβωνας εντευθεν ηδη απολαμβανειν των αγαθων απαντων ομολογουμεν και λεγομεν, το δε ολον μετα τον θανατον ελπιζομεν ληψεσθαι, καθως γεγραπται· “Νυν μεν γινωσκω, φησιν, εκ μερους· οταν δε ελθη το παν, τοτε το εκ μερους καταργηθησεται”. Και αλλαχου· “Και νυν τεκνα Θεου εσμεν και ουπω εφανερωθη τι εσομεθα· οιδαμεν δε οτι, εαν φανερωθη, ομοιοι αυτω εσομεθα”.

Και ινα κατα πευσιν και αποκρισιν τον λογον μεταποιησωμεν, οιονει τον ειρηκοτα τουτο ερωτησωμεν· “Ποθεν, (219) ω ηγαπημενε και φιλε Χριστου, οιδας οτι ομοιος αυτου εση; Φρασον ημιν, ποθεν;” “Εκ του Πνευματος, φησιν, ου εδωκεν ημιν, εκ τουτου γινωσκομεν οτι εσμεν τεκνα Θεου και αυτος ο Θεος εν ημιν εστιν, επειδη και αυτος ταυτα μοι ειπε μυστικη τη φωνη”. Αλλ᾽ επι το προκειμενον επανελθωμεν.

Πρωτον ανωθεν ειπομεν οτι νοηματα ημων εκεινα λεγεσθαι δικαιον, οταν εν τω ημετερω νοΐ ινα λογος περι πραγματος τινος αγαθου η κακου γεννηθη, οιον φερε ειπειν, ινα κτησωμαι τι η κακοποιησω η αγαθοποιησω τινα, εξηγησιν δε και ουχι νοημα το περι γεγενημενων ηδη η εωραμενων πραγματων λαλειν. Ειτα

παλιν ειπομεν οτι περι ων τις ουχ εωρακε πραγματων η πολεων η θεατρων η ανθρωπων, πως λεγειν δυναται περι αυτων η τας ιδεας η τας μορφας και τας θεσεις αυτων αφηγησασθαι; Ει δε και ειπη, μυθολογος αν δικαιως υπο των ακουοντων αυτον κληθησεται. Οι ουν ειποντες περι της του Κυριου ημερας και περι της ενδοξου και φρικτης αυτου παρουσιας προφηται και αποστολοι, οτι ως κλεπτης εν νυκτι και ως ωδιν τη τικτουση και οτι εν πυρι αποκαλυπτεται, ποθεν μαθοντες ταυτα ειρηκασι; Παντως γαρ, η παρα τινος ακηκοασιν, η αυτοπται της ημερας εκεινης εγενοντο. Επει ο ουκ ειδον, ο παρ᾽ ετερου ουκ ηκουσαν λεγοντος, πως εκεινοι ειρηκασιν; Ει ουν ηκουσαν, παρα τινος ειπε· ουπω γαρ τεως λεγω οτι ειδον αυτοι και ειπον, αλλ᾽ οτι ηκουσαν· ειπε λοιπον, ει οιδας, ποθεν ταυτα μεμαθηκασιν. Ει δε τι ειπειν ουκ επιστασαι, ακουσον και γνωθι οτι παρα του Αγιου ταυτα μεμαθηκασι Πνευματος, καθως αυτοις και ο Κυριος ελεγεν· “Οταν δε ελθη ο παρακλητος, το Πνευμα το Αγιον ο πεμπει ο Πατηρ εν τω ονοματι μου, εκεινος υμας διδαξει παντα και υπομνησει υμας παντα α ειπον υμιν”. (220) Οτι δε και α ουκ ειπεν αυτοις ο Χριστος, ταυτα το Πνευμα το Αγιον τοις αποστολοις επελθον εδιδαξε και ειπε, φησιν ο αυτος· “Ετι πολλα εχω λεγειν υμιν, αλλ᾽ ου δυνασθε βασταζειν αρτι· οταν δε ελθη εκεινος, το Πνευμα της αληθειας, οδηγησει υμας εις πασαν την αληθειαν· ου γαρ λαλησει αφ᾽ εαυτου, αλλ᾽ οσα αν ακουση λαλησει και τα ερχομενα αναγγελει υμιν. Εκεινος εμε δοξασει, οτι εκ του εμου ληψεται και αναγγελει υμιν”. Εμαθες ποθεν εδιδαχθησαν οι γραψαντες τα περι της ημερας εκεινης και της του Κυριου επιφανειας και των αποκειμενων και επελθειν μελλοντων τοις αμαρτωλοις και δικαιοις. Ουτω και περι των λοιπων παντων των μη βλεπομενων ημιν αυτοι φωτισθεντες δια του Πνευματος ειδον αμα και εγραψαν.

Αλλ᾽ ερωτωντι μοι αποκριθητι. Το Πνευμα το Αγιον τι εστι; Θεος, εκ Θεου αληθινου ομολογουμενως Θεος αληθινος. Συ ουν, ως ορας, λεγεις τουτο Θεον, τοις δογμασι της Εκκλησιας επομενος. Τουτο τοινυν λεγων τε και φρονων Θεον αληθινον εκ Θεου αληθινου εκπορευομενον, συνιστας οτι οι το Αγιον εχοντες Πνευμα αυτον εκεινον ομολογουμενως εχουσι τον Θεον μενοντα παντοτε μεθ᾽ εαυτων, καθως προς τους αποστολους ο Χριστος εφη· “Εαν αγαπατε με, τας εντολας τας εμας τηρησετε· και εγω ερωτησω τον Πατερα και αλλον παρακλητον δωσει υμιν, ινα μενη μεθ᾽ υμων εις τον αιωνα”. Ιδου ουν εδιδαχθης οτι και μενει και κατοικει εις ατελευτητους αιωνας· το γαρ ειπειν “ινα μενη μεθ᾽ υμων εις τον αιωνα” το αϊδιως και ατελευτητως αυτοις συνεσεσθαι και ειναι αχωριστον μετ᾽ αυτων εν τε τω νυν καιρω, εν τε τω μελλοντι αιωνι δηλοι. Οτι δε και εωρων το Αγιον Πνευμα οι θειοι

αποστολοι και οσοι τουτο λαβειν ηξιωθησαν, ακουσον το επομενον· “Το Πνευμα της αληθειας ο ο κοσμος ου δυναται λαβειν, (221) οτι ου θεωρει αυτο ουτε γινωσκει αυτο, υμεις δε γινωσκετε αυτο, οτι παρ᾽ υμιν μενει”. Ινα δε γνως οτι και τον Χριστον βλεπουσιν οι αγαπωντες αυτον και τας εντολας αυτου φυλασσοντες, αυτου του Κυριου ακουσον λεγοντος· “Ο εχων τας εντολας μου και τηρων αυτας, εκεινος εστιν ο αγαπων με· ο δε αγαπων με αγαπηθησεται υπο του πατρος μου, και εγω αγαπησω αυτον και εμφανισω αυτω εμαυτον”.

Γνωστον τοιγαρουν εστω πασι χριστιανοις οτι ο Χριστος αψευδης και Θεος αληθινος εστι και τοις την προς αυτον αγαπην δια της τηρησεως των εντολων αυτου ενδεικνυμενοις ομολογουμενως εμφανιζεται, καθως ειπεν αυτος· αυτο τε το Αγιον Πνευμα δια της εμφανειας αυτου δωρειται αυτοις και δια του Αγιου παλιν Πνευματος αυτος και ο Πατηρ αχωριστως μενουσιν μετ᾽ αυτων. Οι δε τοιουτοι αφ᾽ εαυτων λαλουσιν ουδεν· ο δε λεγων λαλειν αυτους τι αφ᾽ εαυτων, δυνατον ειναι λεγει ειδεναι και ανθρωπον τα του ανθρωπου και ανθρωπους ωσαυτως τα του Θεου· ει δε μη τουτο, αλλα ψευστας και μυθολογους αποκαλει, ως μη εξ αυτου διδασκομενους, αλλα περι ων ουκ ειδον η ηκουσαν απο οικειων συλλογισμων ετερους διδασκοντας. Αλλα χρεων ειδεναι, οτι, ει συναδοντα και ουτοι τοις προλαβουσι θεοφοροις πατρασι φθεγγονται, εν τω αυτω Πνευματι και αυτοι δηλονοτι φθεγγονται και οι αυτοις απιστουντες η και ενδιαβαλλοντες εις τον δι᾽ αυτων φθεγγομενον αμαρτανουσιν.

Εδιδαχθης τοινυν, αγαπητε, οτι η βασιλεια των ουρανων εντος σου, ει θελεις, εστι και τα αιωνια απαντα αγαθα εν χερσι σου εισι. Σπευσον ουν ιδειν και λαβειν και εν σεαυτω κτησασθαι τα αποκειμενα αγαθα και μη δια του οιεσθαι ταυτα εχειν αποστερηθηση παντων αυτων· (222) κλαυσον, προσπεσον, ωσπερ ποτε ο τυφλος, ουτω και νυν και συ και ειπε· “Ελεησον με, Υιε του Θεου, και διανοιξον μου τους οφθαλμους της ψυχης, ινα ιδω το φως του κοσμου, σε τον Θεον, και γενησομαι υιος ημερας θειας καγω· και μη αμοιρον, ως αναξιον, της σης θεοτητος καταλειψης με, Αγαθε. Εμφανισον μοι, Κυριε, σεαυτον, ινα γνωσωμαι οτι ηγαπησας με, ως τας θειας τηρησαντα σου, Δεσποτα, εντολας. Πεμψον τον παρακλητον, οικτιρμον, και επ᾽ εμοι, ινα αυτος με διδαξη τα περι σου και τα σα αναγγειλη μοι, ω Θεε του παντος. Λαμψον επ᾽ εμοι το φως το αληθινον, ευσπλαγχνε, ινα ιδω την δοξαν την σην, ην ειχες προ του τον κοσμον γενεσθαι παρα τω σω Πατρι. Μεινον, ως ειπας, και εν εμοι. Μορφωθηναι θελησον, αορατε, εν εμοι, ινα βλεπων το αμηχανον καλλος σου, την εικονα, επουρανιε, φορεσω την σην και παντα τα

ορατα επιλαθωμαι. Δος μοι την δοξαν ην σοι δεδωκεν, ευσπλαγχνε, ο Πατηρ, ινα ομοιος σοι ως παντες οι δουλοι σου γενωμαι κατα χαριν θεος και συνεσομαι σοι διηνεκως νυν και αει και εις απεραντους αιωνας, αμην".

Ναι, αδελφε μου αγαπητε, πιστευσον και πεισθητι οτι ουτως εστι και αυτη η πιστις ημων. Τουτο ουν εστι, πιστευσον, αδελφε, το αναγεννηθηναι και ανακαινισθηναι και ζησαι την εν Χριστω ζωην. Η ουκ ακουεις τον μεγαν Βασιλειον λεγοντα εις τον προτρεπτικον αυτου λογον των Φωτων· "Ουκ επιθυμεις σεαυτον ιδειν, ανθρωπε, απο γεροντος νεον γινομενον;", και τον Παυλον· (223) "Ει τις εν Χριστω, καινη κτισις· τα αρχαια παρηλθεν, ιδου γεγονε τα παντα καινα". Ποια παντα λεγει τοιγαρουν; Ειπε, συ, ειπε. Μη ο ουρανος ενηλλαγη; Μη η γη; Αλλα ο ηλιος, η οι αστερες, η η θαλασσα, η τι των βλεπομενων καινον και προσφατον γεγονεν; Αλλ᾽ ουκ εχεις τουτο ειπειν· προς ημας γαρ και δι᾽ ημας τουτο ειρηκε. Νεκροι γαρ οντες, προς ζωην ανισταμεθα· φθαρτοι, και εις αφθαρσιαν μεταποιουμεθα· θνητοι, και εις αθανασιαν μεταβαλλομεθα· γηϊνοι, και γινομεθα επουρανιοι· σαρκικοι εκ σαρκος την γενεσιν εχοντες, και πνευματικοι γινομεθα, τω Αγιω αναγεννωμενοι και αναπλαττομενοι Πνευματι.

Ταυτα τοιγαρουν η εν Χριστω καινη κτισις εισιν, αδελφοι· ταυτα εις τους αληθινους πιστους και εκλεκτους καθ᾽ εκαστην επιτελουνται και γινονται, και τουτων απαντων μετοχοι μερικως, ως πολλακις ειπομεν, εν σωματι οντες, γνωστως γινονται· ου μονον δε αλλα και μετα θανατον ολοτελως ταυτα και βεβαιως κληρονομησαι ελπιζουσιν, ολοι δηλαδη εν ολοις τοις νυνι μεταληφθεισι γινομενοι αγαθοις. Ει γαρ και τον Χριστον εσθιειν και πινειν, ενδυεσθαι τε και οραν και αυθις ορασθαι παρ᾽ αυτου αει διδασκομεθα, αλλα και εν ημιν αυτον εχειν και εν αυτω παλιν μενειν ημας οιδαμεν, ως αυτον μεν ειναι ημων ενοικον, ημας δε παλιν ενοικους αυτου, οικια γινομενω δηλονοτι ημιν καθα και ημεις παλιν οικια γινομεθα αυτω, ειτα και υιοι μεν ημεις αυτου, αυτος δε πατηρ ημων γινεται, και φως εκεινος εν σκοτει λαμπον εστιν, αυτον δε βλεπειν ημεις λεγομεν κατα το "ο λαος ο καθημενος εν σκοτει ειδε φως μεγα", εαν ουν ταυτα παντα και τα λοιπα, ως δεδηλωται, οσα δηλονοτι αι θειαι Γραφαι γινεσθαι εν ημιν εν τω ενεστωτι καιρω της παρουσης ζωης εκδιδασκουσι, μηδολως γινεσθαι λεγωμεν εις ημας, η γινεσθαι (224) μεν, μυστικως δε και ανεπαισθητως, μηδεν προς ταυτα γινωσκοντων ημων, τι νεκρων διαφερομεν;

Μη δη τη απιστια ουτως εαυτους εκδιδοντες, εις βυθον απωλειας κατερχεσθε· αλλ᾽ ει και μεχρι του νυν αισθησιν των τοιουτων λαβειν ουκ ηλπισατε και δια τουτο ουδεν ητησασθε, καν απο του παροντος πληροφορηθητε, πρωτον αληθη ταυτα

πιστευσαντες ειναι και συναδοντα ταις θειαις Γραφαις, πασας αυτας δηλονοτι διεξερχομενοι, οτι εντευθεν ηδη γνωστως η σφραγις του Αγιου Πνευματος ημιν τοις πιστοις διδοται. Και πιστευσαντες ουτω διωκετε ινα καταλαβητε, ουτω πυκτευσατε ως ουκ αερα δεροντες· και προς τουτοις “αιτειτε και δοθησεται υμιν· κρουετε και ανοιγησεται υμιν”, ειτε ενταυθα ειτε εν τω αιωνι τω μελλοντι. Τεως διδασκεσθε, τεως μετανοειτε, υποτασσεσθε, νηστευετε, κλαιετε, ευχεσθε· και ουτω δια τουτων και των τοιουτων τρεχετε, πυκτευετε, διωκετε, ζητειτε, κρουετε, αιτεισθε, προς μηδεν ετερον απονευοντες, εως καταλαβητε, εως δραξησθε, εως λαβητε, εως υμιν ανοιγη και εισελθητε, εως ενδον του νυμφωνος τον νυμφιον θεασησθε, εως ακουσητε· “Ευ, δουλε αγαθε και πιστε, επι ολιγα ης πιστος, επι πολλων σε καταστησω”, εως υιοι φωτος και υιοι ημερας γενησθε. Αλλα γαρ μη προ του ταυτα και ιδειν και λαβειν και παθειν φρεναπατουντες υμας εαυτους και παραλογιζομενοι ειναι τι δοκειτε μηδεν οντες, και ως αναπεπτωκοτες τη συνειδησει πνευματικους εαυτους ειναι προ του το Πνευμα το Αγιον λαβειν οιεσθε, και δια τουτο εις το αναδεχεσθαι λογισμους αλλοτριους ασυνετως επειγεσθε και εις ηγουμενειας και αρχας επιβαινετε και ιερωσυνης αφοβως κατατολματε και προς μητροπολεις και επισκοπας του (225) ποιμαινειν τον του Κυριου λαον εαυτους υμας δια μυριων μεθοδων αναιδως επιδιδοτε. Αλλα προσεχετε, παρακαλω, εαυτοις, τα ανω φρονουντες, τα ανω ζητουντες, τα ανω επιποθουντες, μηδενος των επιγειων, προ του λαβειν εκεινα, φροντιζοντες.

Ναι, καταφρονησωμεν παντων των ορωμενων, αξιω την αγαπην υμων· αποδεισωμεθα τα ανθρωπινα παντα, απαντα τα εμπαθη και βλαβερα βδελυξωμεθα, ινα και των ενταυθα και των μελλοντων επιτυχωμεν αγαθων εν Χριστω Ιησου τω Κυριω ημων, ω πρεπει πασα δοξα, τιμη και προσκυνησις συν τω αναρχω Πατρι και τω παναγιω και αγαθω και ζωοποιω Πνευματι, τω ενι τρισαγιω φωτι, νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΛΟΓΟΣ στ΄. (226)

Περι απαθειας και εναρετου ζωης. Και οπως χρη το οικειον εκκοπτειν θελημα και εις υψος ανερχεσθαι τελειοτητος. Και περι συναφειας Θεου προς ψυχην και ψυχης προς σωμα και ενωσεως των τριων παραδοξου. Και προς τουτοις περι πνευματικης ιατρειας και οπως χρη θεραπευειν τους ψυχικως ασθενουντας.

Πολλοις τοις εν κοσμω πολλακις προσομιλησας και τινων συζητησεων αναμεταξυ κινηθεισων, περι εμπαθειας, φημι, και απαθειας, λεγοντων ακηκοα σχεδον απαντων, ου μονον των ατελων εις αρετην και ευσεβειαν, αλλα και αυτων των δοκουντων ειναι τελειων εις αρετην και τα ονοματα και την φημην μεγαλην εχοντων κατα τον κοσμον, ως ουκ ενδεχεται ανθρωπος εις τοσουτον υψος απαθειας ελθειν, ωσθ᾽ ομιλησαι και συνεστιαθηναι γυναιξι και μηδεμιαν βλαβην υποστηναι, μητε τινα κινησιν η μολυσμον εν τω λεληθοτι παθειν. Τουτων αυτηκοος εγω γεγονως, μεγαλης επληρωθην της αθυμιας και θρηνειν υπερ των ταυτα λεγοντων και κλαιειν εκ πολλης συμπαθειας βιαζομαι, ακριβως ειδως ων μη αλλως ταυτα λεγειν αυτους ει μη εκ πολλης αγνοιας των χαρισματων του Θεου. Ει μη γαρ εστερημενοι της οντως απαθειας υπηρχον και εν τω σκοτει των παθων εκαλυπτοντο και δουλοι των ηδονων και των της σαρκος θεληματων ετυγχανον, ουκ αν την ζωοποιον του Ιησου και Θεου νεκρωσιν, (227) τοις μελεσι των αγιων αυτου χαριζεται, ηγνοουν και ηπιστουν περι αυτης.

Πως γαρ και πιστευσουσιν οι τοιουτοι ποτε νεκρους ειναι και γινεσθαι τω κοσμω τινας και μονην ζωντας ζωην την εν Πνευματι, οιτινες δια βιου παντος σπουδην εθεντο εν υποκρισει παντα ποιειν, ινα ανθρωποις αρεσωσι και θεοφιλεις παρ᾽ αυτων ονομαζωνται; Ως γαρ εν παθεσιν οιονται κατορθουν την απαθειαν, ολως αμαρτια οντες τε και γενομενοι, και ως μονους τους των ανθρωπων επαινους αρκειν εις αρετην και αγιοτητα πειθουσιν εαυτους, ουτω και την απαθειαν απαρνουμενοι, αγιοι ειναι και λεγεσθαι βουλονται ταυτης χωρις, ως εκ των ανθρωπινων επαινων την αγιωσυνην κτησαμενοι. Τον γαρ μη επαινουμενον απλως και ως ετυχε παρα των πολλων ουδενος λογου αξιον ειναι κρινουσιν, αγνοουντες, ως εικος, οτι κρεισσων εις γινωσκων Θεον και υπ᾽ αυτου γινωσκομενος υπερ μυριαδας απιστων των μη ειδοτων Θεον, καν παρα παντος του κοσμου επαινωνται και μακαριζωνται, ωσπερ και εις βλεπων υπερ απειρα πληθη αμβλυωπουντων.Οτι γαρ ενι τινα των εν αληθεια αγωνιζομενων εις τοιαυτην ελευθεριαν ελθειν και τον απαξ μετοχον της του Θεου χαριτος γενομενον εις

απαθειαν ψυχης και σωματος καταντησαι, ωστε, μη μονον μετα γυναικων συνεσθιοντα και αυταις ομιλουντα, ανενοχλητον αυτον και απαθη διαμενειν, αλλα και εν μεσαις στρεφομενον πολεσι, τραγωδουντων τε και κιθαρωδουντων ακουοντα και ορωντα γελωντας και ορχουμενους και παιζοντας, μηδεν παραβλαπτεσθαι, πασα μεν συγγραφη μαρτυρει, πασα δε ιστορια και των αγιων αι πραξεις τοιαυτας τας μαρτυριας ημιν διαγραφουσι, και τουτου ενεκεν πασα πραξις εναγωνιος και πασα κακοπαθεια παρα των ευσεβουντων επιτελειται.

(228) Ο γαρ των κατα Θεον αγωνιζομενων σκοπος τοιουτος εστι, πρωτον μεν εκφυγειν κοσμον απαντα και τα εν τω κοσμω. Κοσμον δε λεγω την παρουσαν ζωην, ηγουν τον αιωνα τουτον τον προσκαιρον, τα δε εν τω κοσμω, τα περι ημας παντα απερ καταλιμπανειν ημας ο Λογος διακελευεται, αφ᾽ ων και φευγειν εκ παντος χρη, οιον απο πατρος και μητρος, αδελφων τε και συγγενων και φιλων, ετι δε απο κτηματων και χρηματων και περιουσιας και πλουτου παντος, ουχ ως απηγορευμενων οντων αυτων η και επιβλαβων, αλλ᾽ ως μη δυναμενων ημων, εν μεσω αυτων στρεφομενων, της αυτων προσπαθειας απαλλαγηναι· ο γαρ ηδη ταις ηδοναις συγκραθεις, ει μη τας αιτιας αυτων εκφυγοι και μακραν γενηται απ᾽ αυτων, ουκ αν των επιθυμιων αυτων ελευθερωθησεται. Μετα δε το γενεσθαι γυμνος παντων των προσοντων, τοτε και αυτην εαυτου οφειλει, ει σπουδαιος εστιν, απαρνησασθαι την ψυχην· οπερ και κατορθουται εν τη του οικειου απονεκρωσει θεληματος, ου λεγω μονου του εξωθεν, οιον μη φαγειν, μη πιειν, μη προπετως τι διαπραξασθαι, μη υπνωσαι, μη τι των δοκουντων ειναι καλων ανευ επιταγης ποιησαι, αλλα και του εσωθεν, φημι, της καρδιας κινηματος, οιον μη βλεψαι εμπαθως, μη ωσαυτως ασπασασθαι, μη μεμψασθαι αφανως, μη κατακριναι τινα, μη επιχαρηναι πτωσει τινος, μη οργισθηναι κατα διανοιαν, μη φθονησαι κακως, μη ζηλωσαι εν πονηρια.

Πως παντα τα της ευσεβειας απαριθμησομαι ιδιωματα, ινα και δειξω σοι ακριβως των χριστιανων την ακριβειαν; Πλην ετι τα της ζωοποιου νεκρωσεως μανθανε, του μη κρυψαι λογισμον μηδε τον τυχοντα ποτε, μη παρελθειν δακρυων χωρις ημεραν μιαν το κατα δυναμιν, μη τριψαι την οψιν κατα την συνηθειαν υδατι, μη της κομης κοσμησαι τας τριχας, η και του πωγωνος, μη λυσαι την (229) ζωνην εις υπνον τρεπομενος, ινα μη χαυνωθεις υπνωση πλεον του δεοντος, μη βαλαι χειρα εισω και κνησαι μελος του σωματος, αλλα και φυλαξασθαι απο ετερας αφης, μη ενατενισαι απλως μηδε εις γηρασαντος οψιν - ο γαρ μεσαζων τοις κακοις πανταχου παρεστι -, μη εννευσαι τινι κατα ετερου τινος, μη λαλησαι μηδεν ο μη συμφερει και σιωπησαι ο και λαληθηναι αξιον,

μη καταλειψαι τον συνηθη κανονα μεχρι θανατου ποτε, μη κτησασθαι μετα τινος μερικην φιλιαν, ει και αγιου δοκει εχειν υποληψιν, μη εν μερει η καθολου καλλωπισμων φροντισαι ενδυματος η υποδηματος, ει μη μονην την χρειαν σεμνην ομου και ευσχημονα, μη ενηδονως τινος γευσασθαι μηδε φαγειν ο τη ψυχη δια της ορασεως ηρεσεν. Εν τουτοις γαρ πασι και εν πλειοσιν αλλοις ο αγωνιζομενος εγκρατευεται· και δια τουτων παντως, ει χαυνως και ραθυμως πορευεται, το οικειον καθ᾽ ωραν εκπληροι θεληµα, ει και τοις ανθρωποις ως αποταξαμενος μακαριζεται. Των γαρ εξωθεν τις και βλεπομενων τοις πασιν εγκρατευομενος παρα των μη καλως ειδοτων οραν ως εργατης ανακηρυττεται, τα δε κρυφια της καρδιας θεληματα εκπληρων, ως ακαθαρτος παρα Θεω μισειται και αποστρεφεται· καν ει χιλια ετη ουτω ποιηση αγωνιζομενος, ουδεμιαν ευρησει εκ των εξωθεν μονων αγωνων ωφελειαν.

Ο δε εις παντα εγκρατευομενος και την ψυχην προπαιδευων ατακτως μη περιφερεσθαι μηδε ποιειν εν μηδενι ων ο Θεος απαρεσκεται το εαυτης θεληµα, αλλ᾽ ολην, ωσπερ επι καλου τινος αεροβατουσαν, τοις του Θεου οδευειν θερμως αναγκαζων προσταγμασιν, ουτος εν ολιγω καιρω εν αυτοις αυτον ευρησει κεκρυμμενον τοις θειοις αυτου ενταλμασιν. Ω και εντυχων, πασης αλλης εργασιας επιλαθομενος εκπλαγησεται προσπεσων αυτον και μονον οραν αγαπησει. Ου και κρυβεντος εξ οφθαλμων αυτου, (230) απορησας ουτος, παλιν την οδον ανωθεν απαρξαμενος, τρεχει σφοδροτερον, εντονωτερον, ασφαλεστερον· ορα κατω, περιπατει συννους, τη μνημη φλεγεται, τω ποθω καιεται, τη ελπιδι του παλιν εκεινον ιδειν αναπτεται· και, οταν πολλα δραμων κατακοπος γενηται και φθασαι μη δυνηθη, αλλα και παντελως καταπεση, δραμειν μη δυναμενος, τηνικαυτα βλεπει τον διωκομενον και τον φευγοντα φθανει και κρατει τον ποθουμενον και γινεται ολος εξω του κοσμου και αυτου ολου του κοσμου επιλανθανεται, συναπτεται τοις αγγελοις, τω φωτι αναμιγνυται, απογευεται της ζωης, τη αθανασια συμπλεκεται, εν απολαυσει γινεται της τρυφης, εις τριτον ανερχεται ουρανον, αρπαζεται εις παραδεισον, ακουει αρρητα ρηματα, εις τον νυμφωνα εισερχεται, εις τον παστον παραγινεται, τον νυμφιον ορα, του πνευματικου γαμου εν μετοχη γινεται, του μυστικου κρατηρος εμπιπλαται, του μοσχου του σιτευτου, του αρτου του ζωηρου, του ποματος της ζωης, του αμωμου αμνου, του μαννα του νοητου, παντων των αγαθων εκεινων εν απολαυσει γινεται, εις α ουδε των αγγελων αι δυναμεις αδεως ενατενισαι τολμωσιν.

Ουτως εχων πυρουται τω πνευματι και πυρ ολος γινεται τη ψυχη, μεταδιδους και τω σωματι της οικειας λαμπροτητος, δικην

του ορωμενου πυρος την οικειαν τω σιδηρω φυσιν μεταδιδουντος, και γινεται η ψυχη τω σωματι οπερ γεγονε τη ψυχη ο Θεος, καθα φησιν η θεολογος φωνη· ουτε γαρ ψυχη ζην δυναται, μη φωτιζομενη παρα του κτισαντος, (231) ουτε σωμα, μη παρα της ψυχης δυναμουμενον. Σκοπει ακριβως των λεγομενων την δυναμιν. Σωμα, ψυχη και Θεος, τα τρια ταυτα. Θεος αναρχος, ατελευτητος, απροσιτος, ανεξιχνιαστος, αορατος, αρρητος, αναφης, αψηλαφητος, απαθης, ανεκδιηγητος, επ᾽ εσχατου των ημερων φανεις ημιν εν σαρκι δι᾽ Υιου και γνωρισθεις δια του παναγιου αυτου Πνευματος, ως πιστευομεν, ισος ημιν κατα παντα χωρις αμαρτιας, ψυχη νοερα μιγνυται δια την εμην ψυχην, ως που τις εφη, ινα και το πνευμα σωση και την σαρκα αθανατιση. Αλλα μην και επαγγελεται λεγων· “Ενοικησω εν αυτοις και εμπεριπατησω. Και εγω και ο Πατηρ ελευσομεθα και μονην παρ᾽ αυτοις ποιησομεθα”, δηλαδη τοις πιστευουσι και την πιστιν εκ των προειρημενων εργων ενδεικνυμενοις. Αλλα προσεχε. Θεου κατα τας αψευδεις επαγγελιας ενοικουντος εν ημιν τοις γνησιοις δουλοις αυτου και δια των ενεργειων και ελλαμψεων του παναγιου Πνευματος εμπεριπατουντος εν ταις ημετεραις ψυχαις, αχωριστους ειναι του Θεου τας αξιας των τοιουτων ψυχας ομολογουμενως πιστευομεν. Των δε ψυχων παλιν διϊκνουμενων εν ολω τω σωματι και μηδενι μερει απολιμπανομενων, αναγκη παντως και αυτην την σαρκα, αχωριστον ουσαν της ψυχης, μαλλον δε μηδε ζην χωρις αυτης δυναμενην, ολην αγεσθαι της ψυχης τω θεληματι· και ως ουκ εστι σωμα ζην ανευ ψυχης, ουτως ουδε θελημα ενι το σωμα εχειν τοτε παρεκτος της ψυχης.

Αποδεδεικται τοινυν οτι, ωσπερ εν Πατρι και Υιω και Αγιω Πνευματι εις Θεος ασυγχυτως και αδιαιρετως προσκυνειται, ουτω παλιν εν Θεω και ψυχη και σωματι αδιαιρετως και ασυγχυτως θεος κατα χαριν ο ανθρωπος γινεται, (232) μητε του σωματος εις ψυχην μεταβαλλομενου, μητε της ψυχης εις θεοτητα μεταποιουμενης, μητε του Θεου τη ψυχη συγχεομενου, μητε της ψυχης εις σαρκα μεταπηγνυμενης, αλλα μενων ο Θεος καθο Θεος εστι και η ψυχη καθως εχει φυσεως και το σωμα, καθως επλασθη, πηλος. Ο παραδοξως συνδησας αυτα και το νοερον τε και αϋλον τω πηλω συγκερασας, αυτος αμφοτεροις τουτοις ασυγχυτως ενουται καγω κατ᾽ εικονα και ομοιωσιν εκεινου, ως ο Λογος απεδειξε, γινομαι. Αλλα παλιν, ει δοκει, τον λογον επαναλαβωμεν· υφ᾽ ηδονης γαρ κινουμενος και χαρας, ετι τοις ειρημενοις προσμενειν βουλομαι, ινα και τον νουν των τοιουτων εκδηλοτερον αναταξωμαι. Πατηρ, Υιος και Αγιον Πνευμα εις Θεος ον σεβομεθα. Θεος, ψυχη και σωμα, ο κατ᾽ εικονα Θεου κτισθεις ανθρωπος και θεος ειναι καταξιουμενος.

Τι ουν μοι ταυτα και προς τι λεπτοτερον ειρηται και δια τι μακρον τον λογον εξετεινα, η ινα αισχυνθωσι, μαλλον δε οι το κατ᾽ εικονα μη εχοντες εαυτους επιγνωσωνται και οι κεχωρισμενοι απο του Θεου εαυτους αποκλαυσωνται και τινων εστερηνται γνωσωσι και υφ᾽ ων κατεχονται τη ακροασει του λογου διακρινωσι και οιον αυτους σκοτος κατακαλυπτει νοησωσι και Θεον διδασκειν τρομασωσι, μαλλον δε, ινα συγκαταβατικωτερον ειπω, τοις την χαριν εν εαυτοις εχουσι του Θεου και παντα διδασκομενοις δι᾽ αυτης και παντα ισχυουσιν εν αυτη αντιλεγειν φριξωσι και παυσωνται λεγειν μη ειναι δυνατον τινα των κατα Θεον ζωντων, εν κοσμω αναστρεφομενον και μετα γυναικων συνεσθιοντα η αυταις ομιλουντα, αμολυντον νοητως τε και αισθητως διαμενειν; Θεος απαθης εστι, μη προσπασχων τοις ορωμενοις. Και οιδα παλιν οτι οι μη οραν ισχυοντες τοις της ψυχης οφθαλμοις μηδε τοις αισθητηριοις αυτης αισθανομενοι, του λεγομενου την (233) δυναμιν μη νοησαντες, ουτω πως ανταποκριθησονται· “Οτι μεν ο Θεος, φησιν, απαθης εστιν, οιδαμεν· αλλ᾽ ου περι Θεου, περι δε ανθρωπου παντως ημεις αμφιβαλλομεν”.

Αλλα και ο λογος δια τουτο προλαβων τα τουτων ενεφραξε στοματα, θεον ειπων και τον ανθρωπον κατα χαριν γινομενον, ηγουν τη δωρεα του παναγιου Πνευματος. Ωσπερ γαρ ουκ ενι τον ηλιον εν βορβορω λαμποντα μολυνθηναι τας ακτινας ποτε, ουτως ουδε του Θεον φορουντος κεχαριτωμενου ανθρωπου την ψυχην η την διανοιαν μολυνθηναι ενδεχεται, καν εν βορβορω σωματων, ειπειν, ανθρωπινων εγκυλινδεισθαι τυχοι το καθαρωτατον αυτου σωμα, οπερ τοις θεοσεβεσιν ανοικειον· ου μονον δε, αλλ᾽ ουδε, ει μετα μυριων απιστων και ασεβων μεμιασμενων καθειρχθησεται και γυμνος τω σωματι γυμνοις αυτοις ενωθησεται, την πιστιν παραβλαβησεται η του ιδιου δεσποτου χωρισθησεται και του καλλους εκεινου επιληφθησεται. Πολλα γαρ επι μαρτυρων και αγιων τοιαυτα εγενοντο, ως εν τω Χρυσανθω μαρτυρι και εν αλλοις τισι των αγιων, και ομως ουδεν εκ της μεθοδου ταυτης του διαβολου εκεινοι παρεβλαβησαν, τον Θεον εχοντες εν εαυτοις οικουντα και μενοντα.

Ο γαρ το κατ᾽ εικονα και καθ᾽ ομοιωσιν η τηρησας εαυτω ανωθεν η ανακαλεσαμενος και απολαβων, και το βλεπειν κατα φυσιν απελαβεν. Τοιγαρουν και ως εν ημερα ευσχημονως ο τοιουτος περιπατει, βλεπει τα πραγματα παντα καθως εχουσι φυσεως· ου τας χροιας θαυμαζει και τας στιλπνοτητας, αλλα την τουτων ουσιαν τε και ποιοτητα καθορων, μενει ασαλευτος, μονοις τοις εστωσι προσεχων και μενουσι. Ορα τον χρυσον και ου την λαμπροτητι τουτου προσεχει, αλλα κατανοει την υλην οτι απο της γης και χους η λιθος εστι, μηδεποτε εις ετερον τι μεταβληθηναι

δυναμενος. Βλεπει τον αργυρον, (234) τον μαργαριτην, τους λιθους απαντας τους τιμιους και ου ταις ευχροιαις την αισθησιν κλεπτεται, αλλα λιθους απαντας ως ενα των απαντων λιθων ορα και πηλον αμα ταυτα λογιζεται. Ορα ιματια πολυτελη και ου θαυμαζει την ποικιλιαν, αλλ᾽ οτι σκωληκων κοπρος εισιν εννοει, και τους τερπομενους εις αυτα και περιποιουμενους ταυτα ως τιμια ελεει. Ορα τινα δοξαζομενον, επι θρονου καθημενον, υπο λαου πολλου κατα τας οδους πομπευομενον η και φυσωμενον, και ως οναρ βλεπων ουτω διακειται, γελων και θαυμαζων των ανθρωπων την αγνοιαν. Βλεπει τον κοσμον και εν μεσω πολεως υπαρχει και βαδιζει μεγαλης – μαρτυς ο ταυτα εν ημιν ενεργων Κυριος -, ως μονος ων εν ολω τω κοσμω· και ως εν ερημω διαγων ανθρωποις αβατω και ως μηδεν μετα τινος εχων η γνωριζων τινα των επι γης ανθρωπων, ουτω διακειται.

Ο τοιουτος και γυναικα τοινυν ορων καλλος εχουσαν σωματος, ου της οψεως ορα την επανθουσαν ευπρεπειαν, αλλ᾽ ως σαπριαν η βορβορον και ως ηδη θανουσαν και γεγονυιαν οληεν οπερ και γινεται, ουτω ταυτην ορα· ης ουκ αν ποτε το εξωθεν ανθος ο νους περιβλεψη, αλλα την ενδοθεν υπαρχουσαν υλωδη φθοραν, εξ ης το ολον σωμα συνισταται. Τι γαρ και αλλο εστι σωμα η διαμασηθεισης τροφης χυλος; Ει δε και το εξωθεν καλλος καταμαθειν θελησειεν, οιδεν εκ των κτισματων αναλογως θαυμαζειν τον γενεσιουργον, ουχι δε λατρευειν τη κτισει παρα τον κτισαντα· ουτω γαρ απο του μεγεθους και απο της καλλονης των κτισματων επιγινωσκει τον δημιουργον και προς την εκεινου θεωριαν ο νους αναγεται και την ψυχην αναπτει προς την του ποιητου κατανοησιν, δι᾽ ης αρα και προς θειον κινειται ποθον και δακρυα και ολως εξω των ορωμενων γινεται και απο των κτισματων αποχωριζεται.

(235) Καθαπερ γαρ το φως των αισθητων οφθαλμων πανταχου παρ᾽ ημων πεμπεται και, τα προκειμενα παντα τη οπτικη δυναμει περιερχομενον, το συνολον εξ αυτων ου μολυνεται, καν ωσι λιαν δυσειδη τα ορωμενα, αλλα παλιν αμολυντον αυτο προς ετερα περιφερομεν, ουτω και η των αγιων διανοια, καν εις βορβορωδη παθη και αισχρα παρακυψειεν, ου μολυνεται. Γυμνος γαρ υπαρχει ο νους αυτων και πασης επιθυμιας εμπαθους αλλοτριος. Ει γαρ και εις την των τοιουτων θεωριαν εισελθειν ποτε βουληθειη, ου δι᾽ ετερον τι τουτο ποιει, αλλ᾽ η ινα σκοπηση και καταμαθη των παθων τας εμπαθεις κινησεις και ενεργειας και ποθεν λαμβανουσι τας αιτιας και δια ποιων φαρμακων παλιν εξαφανιζονται, καθα και ιατρους ποιουντας ακουομεν και περι των παλαιων ακηκοαμεν. Ανετεμον γαρ τους νεκρους, ινα την θεσιν κατανοησωσι του σωματος, οπως εξ εκεινων γινωσκοντες ωσι των ζωντων

ανθρωπων τα ενδοθεν και ιατρευειν εν αλλοις επιχειρωσι τα μη ορωμενα παθη. Τοιουτον τι παντως εργαζεται και ο πνευματικος ιατρος ο τα της ψυχης παθη εμπειρως ιατρευειν βουλομενος· ινα δε σοι την εντεχνον αυτου ιατρειαν τω λογω καθυποδειξω, πραγματικην ποιησομαι την διηγησιν.

Ερχεται τις προς τον πνευματικον ιατρον αρρωστος, κεκαρωμενος τω παθει, τεταραγμενος ολος τον νουν, αντι ιατρειας τα βλαπτοντα επιζητων, τα το παθος δηλονοτι αυξανοντα και τον θανατον εν ακαρει επισπωμενα. Βλεπει τουτον ο φιλανθρωπος και συμπαθης ιατρος, κατανοει του αδελφου την ασθενειαν, του παθους την φλεγμονην, τον ογκον, ορα τον νοσουντα ολον του θανατου γινομενον. Του τοιουτου δε αρα τις ερασθησεται, ινα παλιν των αναισθητων λογων εκεινων αναμνησθω; Οιμαι, ουδε των λιαν τις μαινομενων ανδρων τοιουτον τι κατα της ασθενουσης η του ασθενουντος την προς θανατον αρρωστιαν ενθυμηθησεται, μη οτι γε ευσεβων και φοβουμενων τον Θεον ιατρων. Αλλα των οντως (236) μαινομενων τους λογους χαιρειν ειποντες, εχωμεθα του λογου της διηγησεως. Οταν ουν ιδη ο πνευματικος και επιστημων ιατρος εν οις ειπομεν οντα τον αδελφον, ουκ ευθεως βοα ουδε διαναβαλλεται ουδε λεγει· “Κακα και θανατηφορα εισιν α ζητεις και ου διδωμι σοι ταυτα τα βοηθηματα”, ινα μη ακουσας φυγη χρησηται και προς ετερον των τοιουτων παθων απειρον απελθη και τη αυτη ωρα τεθνηξεται· αλλα προσδεχεται, κατεχει, παρακαλει, πασαν δεικνυει αγαπην ομου και απλοτητα, ινα πληροφορηση αυτον οτι και δι᾽ ων φαρμακων ητησατο, δι᾽ αυτων και την ιατρειαν ποιησηται και την επιθυμιαν αυτου εκπληρωση.

Εισι γαρ τινες οι χαλεπως νοσουντες κατα ψυχην και χαλεπα τα νοσηματα φεροντες και τα επαυξοντα την νοσον επιζητουντες· και το μεν παθος εκαστου τουτων ισως, ινα δεηται διαιτης και της των ηδεων αποχης, αυτοι δε μαλλον τρυφαν ζητουσι τα φθοροποια βρωματα και εις κορον εμφορεισθαι αυτων. Δια δη τουτο, ως εφθην ειπων, ο εμπειρος ιατρος ουκ ευθεως επι τοις ζητουμενοις παρα του νοσουντος ανανευει, αλλ᾽ υπισχνειται παντα τα της αιτησεως εκπληρωσαι αυτου· ο νοσων, ως επι καλοις, σπευδει τοις καταθυμιοις αυτου, ο ιατρος υποκρυπτει τα βοηθηματα· και ο μεν εκδεχεται και περιχαρως αναμενει, ο δε, σοφος ων, τον μεν φαινομενον των ζητουμενων δεικνυει παρομοια, το δε κρυπτομενον, αλλα μεν τη γευσει, τη δε δυναμει της ενεργειας παραδοξα. Μονον γαρ των φαρμακων ο ασθενων απτεται, και τη αφη παρα πασαν ελπιδα την ιατρειαν λαμβανει· και καταπαυεται μεν ευθυς του παθους ο ογκος, το δε τραυμα παντελως αφανιζεται, και ων τη επιθυμια πρωτον εφλεγετο, τουτων ουδε μνημονευειν ανεχεται του λοιπου. Και εστιν ιδειν και θεασασθαι

λογου παντος υψηλοτερον θαυμα γινομενον· χωρις γαρ αλλου τινος βοηθηματος, μονη τη προσψαυσει και θεωρια των ιατρικων φαρμακων υγιαινειν ποιει τους νοσουντας, (237) τα τραυματα και τον ογκον αυτων καταστελλεσθαι και την φλογαν τουτων της διψης παυεσθαι, και τους πεινωντας τα φθοροποια και επιβλαβη βρωματα των ωφελιμων μαλλον επιθυμειν εκτοτε, και πολλοις διηγεισθαι τουτους τα του ιατρου θαυματα και την θαυμασιαν μεθοδον της επιστημης αυτου.

Ακουετωσαν οι υγιαινοντες και τα αινιγματωδως ημιν ειρημενα νοειτωσαν, ει τε και της ενθεου γνωσεως την χαριν εδεξαντο. Ταυτα γαρ οι νοσουντες ουκ ισασι, μαλλον δε ουδε οτι ασθενουσιν επισταντα. Τους δε ουτως εχοντας τις αρα λογω πεισει ποτε οτι ασθενεια και νοσω κατεχονται; Υγειαν γαρ τουτην οιονται, το ποιειν της σαρκος τα θεληματα και παντα πρασσειν τα της επιθυμιας και της εφεσεως· και ωσπερ ουδεις τους εξω φρενων οντας και παρακοπους εκφρονας ειναι ποιησει λογισασθαι ποτε εαυτους, ουτως ουδε τους εν παθεσι κυλινδουμενους και υπ᾽ αυτων κεκρατημενους και μη αισθανομενους της κατασχεσεως τουτων εν κακοις ειναι πεισει ποτε τις η μεταβαλεσθαι ποιησει επι το βελτιον. Τυφλοι γαρ οντες και μηδε αλλον τινα πιστευοντες βλεπειν, ουτως διαγουσιν εστερημενοι και του οραν, και οτι ουδε αναβλεψαι αυτους δυνατον ειναι πειθονται· ει γαρ επειθοντο, ταχα αν και εζητησαν αναβλεψαι, και αναβλεψαντες ειδον ακριβως και εγνωρισαν τους εσταυρωμενους τω κοσμω. Αλλα μη θελοντες των παθων απαλλαγηναι βυουσιν εκουσιως τα ωτα και τω Αποστολω προσεχειν ου βουλονται ουτω λεγοντι· “Εμοι κοσμος εσταυρωται καγω τω κοσμω. Ζω δε ουκετι εγω, ζη δε εν εμοι Χριστος”, και παλιν· “Νεκρωσατε ουν τα μελη υμων τα επι της γης, πορνειαν, ακαθαρσιαν, παθος, επιθυμιαν κακην και την πλεονεξιαν”. Ο ουν τω κοσμω αποθανων – τουτο γαρ εστιν ο σταυρος – και ζων μηκετι αυτος, ζη δε εν αυτω ο Χριστος, (238) ο νεκρωθεις τα μελη τα επι της γης, ηγουν τας εμπαθεις αισθησεις του σωματος, ωστε και παντος παθους και πασης επιθυμιας κακης αμετοχος γενεσθαι, πως, ειπε, καν οπωσουν παθους αισθησιν δεξηται, η ηδονης υποστησεται κινησιν, η σαλευθησεται την καρδιαν το συνολον;

Ει δε απιστεις ετι και αναβαλλεσαι, βλεπε προς τινα τας κατηγοριας εκφερεις και τινα λεγεις της αμαρτιας συμμετοχον. Ω του τολμηματος! Τους τον Χριστον ζωντα και ενοικουντα εχοντας εν εαυτοις, προς ηδονην λεγεις κλεπτεσθαι την καρδιαν; Λοιπον κατα σε κοινωνος αμαρτιας καθεστηκεν ο Χριστος, ος αμαρτιαν ουκ εποιησεν, ουδε δολος ευρεθη εν τω στοματι αυτου, ο του κοσμου αιρων τας αμαρτιας και καθαιρων παντος παθους τας αυτω συναφθεισας ψυχας; Ουκ εννοεις ακμην α μεν λαλουμεν

ημεις, α δε συ βλασφημεις; Ου φριττεις και τω στοματι σου την χειρα τιθεις και μην λαλειν παιδευεις τη γλωτταν σου περι ων ουπω την πειραν ειληφας, ουδε διανοια την γνωσιν κατελαβες των τοιουτων, και ταυτα τοις οφθαλμοις ουχ εωρακας, ουδε η ακοη σου το μεγεθος αυτων εχωρησεν; Ουκ οιδας οτι καταγελωσι σου ως αναισθητου, οπηνικα λεγειν επιχειρεις περι των τοιουτων, αλλα αντ᾽ αλλων φθεγγομενος, οι εργω και λογω την πειραν εσχηκοτες αυτων;

Ει μεν ουν ηξιωθης της ανωθεν χαριτος, λεγε και τα της χαριτος ελευθεροστομων και θεολογειν ακωλυτως περι του φυσει Θεου· ου μην δε, αλλα και περι των θεσει υιων του Θεου και, ως εφικτον ανθρωπω, ομοιων αυτου δια της χαριτος διηγου ακωλυτως τοις πασιν ως εισιν αγιοι δουλοι της δοξης αυτου. Ει δε ομολογεις, καλον ποιων, μη μετασχειν του χαρισματος μηδε αισθανθηναι σαυτον νεκρον τω κοσμω γενομενον, μηδε εις ουρανον εγνως εαυτον (239) ανελθοντα ως κρυβηναι μονον εκει και μη φαινεσθαι, μηδε του κοσμου παντος εξω κατα τον Παυλον ειτε εν σωματι ειτε χωρις εγενου του σωματος, μηδε αλλοιωθεντα κατεμαθες εαυτον ολον και πνευμα οιονει γενομενον εν τη της σαρκος αποθεσει, πνευματικα συγκρινοντα τοις πνευματικοις, τι ουκ ασπαζη την καλην σιωπην και ζητεις εν μετανοια και δακρυσι ταυτα λαβειν και μαθειν, αλλα κενως ουτως λαλειν εθελεις περι ων ουκ εσχες την αληθινην γνωσιν και αγιος τουτων χωρις καλεισθαι φιλεις και ως ηδη σεσωσμενος διακεισαι, λογισμους τολμων αλλοτριους αναδεχεσθαι και διδασκειν ετερους; Ου φριττεις αλλους οδηγειν προς το φως, αυτος υπαρχων εστερημενος του θειου φωτος; Ου δεδοικας ποιμαινειν αδελφους, ο ετι εν σκοτει καθημενος και μηδε τον οφθαλμον εκεινον κτησαμενος τον ορωντα το φως το αληθινον; Ουκ αισχυνη αλλους ιατρευειν, ασθενης υπαρχων αυτος και μηδε των ιδιων τραυματων λαβειν ισχυων την αισθησιν; Ειπε γαρ μοι, ει μη σεαυτον απαθη εγνωκας ειναι και τον απαθη Θεον κατεμαθες οικουντα εν σεαυτω, εν τινι αλλω θαρρησας, τοις εργοις των απαθων και ταις διακονιαις των αγιων του Θεου δουλων υπηρετειν και υπεισελθειν κατετολμησας;

Ορα μη λαθης σεαυτον ξενοις βαθμοις και αλλοτριαις διακονιαις επιπηδων και ως καταφρονητης του θειου θεληματος και τολμηρος και αχρειος οικετης εις το σκοτος αποπεμφθης το εξωτερον. Ορα μη ευρεθης του συγκλητικου ενδυματος και αξιωματος γυμνος, οπερ ουδεν αλλο ειναι νοησεις η την χαριν του Πνευματος, και δεθεις, ουτως εχων, χειρας αμα και ποδας, εις το πυρ εμβληθης το αιωνιον. Βλεπε μη προτερον ποιμαινειν (240) επιχειρησης, πριν αν τον καλον σε ποιμενα φιλον γνησιον κτησασθαι, επει ουδεν κερδησεις ετερον, γινωσκε, η δουναι λογον τω Θεω, ου μονον περι

της σαυτου αναξιοτητος, αλλα και περι των προβατων, ων εξ απειριας και εμπαθειας απωλεσας. Βλεπε, παρακαλω, μη αναδεξη το συνολον χρεη αλλοτρια υποχρεως υπαρχων αυτος εν τινι· μη αφεσιν δου ναι τολμησης, ο μη τον αιροντα την αμαρτιαν του κοσμου εν τη καρδια κτησαμενος. Ορα μη κριναι τον ετερον, αδελφε, καταδεξη, πριν αν αυτος ακριβης γενη και των οικειων σφαλματων εξεταστης και δικαιαν την ψηφον κατα σαυτου δια δακρυων απολυσης και πενθους· και τηνικαυτα, Πνευματος εμπλησθεις Αγιου, εν τη ελευθερια του νομου της σαρκος και του θανατου της αμαρτιας υπο της του Θεου χαριτος εις την των αλλων κρισιν δικαιος αποκατασταθης κριτης, ως υπο Θεου προχειρισθεις εν τουτω δια του Πνευματος.

Ιδε γαρ οτι ουδεις των κατα κοσμον αρχοντων τουτω τολμα επιπηδησαι τω αξιωματι, πριν αν παρα του βασιλεως τω των κριτων εγκαταλεγη ταγματι. Και ει επι των ανθρωπινων αξιωματων τοιαυτη ταξις εστι και τοιουτος φοβος, ως μη τω επιγειω βασιλει προσκρουσαι, ποση ευλαβεια οφειλεται παρ᾽ ημων απονεμεσθαι τοις του Θεου αξιωμασιν, ως μη αυτοχειροτονητοι και προ του κληθηναι ανωθεν επιπηδαν τοις θειοις και εις χειρας Θεου ζωντος εμπιπτειν. Φριξον, ανθρωπε, και του Θεου σεβασθητι το μακροθυμον και μη ελαττον εχων φανης των κοσμικων αρχοντων τον φοβον εις Θεον, τον επουρανιον βασιλεα, η οσον εκεινοι προς τον επιγειον εχουσι· μηδε καταφρονων εση του πλουτου της χρηστοτητος και μακροθυμιας αυτου δια φιλοδοξιαν και φιλαρχιαν, οτι αυτος εστι (241) παντων εξουσιαστης και παντων κριτης φοβερος, αποδιδους εκαστω κατα τας πραξεις και τας ενθυμησεις αυτου· αλλ᾽ ωσπερ ουτοι τω επιγειω, ουτω και συ καν ωσαυτως τω επουρανιω βασιλει και Θεω την τιμην και τον φοβον απονεμε, ινα τιμων και φοβουμενος αυτον δυνηθης τηρησαι τας αυτου εντολας και δια της των εντολων φυλακης εαυτον προετοιμασας οικος της τριφεγγους αιγλης αυτου αξιωθειης γενεσθαι κατα τας αψευδεις υποσχεσεις αυτου. Φησι γαρ· “Ο αγαπων με τας εντολας μου τηρησει, καγω αγαπησω αυτον και εμφανισω αυτω εμαυτον”, και παλιν· “Καγω και ο Πατηρ μου ελευσομεθα και μονην παρ᾽ αυτω ποιησομεν”.

Τοιουτος δε γενομενος ουκ εση ετι εαυτω ζων, αλλα νεκρον ιδης εαυτον γεγονοτα τω κοσμω, ως νεκραν περιφερων την σαρκα και ανενεργητον παντη προς αμαρτιαν, ζωντα δε μονω τω Θεω, ως υπ᾽ αυτου ενεργουμενος και κινουμενος· και εν τοιαυτη δοξη καταμαθων εαυτον, βοησεις τηνικαυτα μετα του θειου Παυλου μεγαλοφωνως εν ευφροσυνη καρδιας και ειπης· “Ευχαριστω τω Θεω μου, οτι ο νομος του Πνευματος της ζωης ηλευθερωσε με απο του νομου και του θανατου της αμαρτιας”. Και του λοιπου

διαφοραν ουχ εξεις αρρενος και θηλειας, ουδε βλαβην υπομεινης εκειθεν, ως ηδη το κατα φυσιν λαβων και μη παρα φυσιν ορων τα του Θεου πλασματα· αλλα, και συνων και ομιλων ανδρασι και γυναιξι και αυτους ασπαζομενος, αβλαβης και ακινητος διαμεινης απο της κατα φυσιν εδρας και στασεως και ως μελη Χριστου τιμια και Θεου ναους ιδης και προσεξεις αυτοις. Προ δε του ελασαι εις μετρον τοιουτον και την ζωοποιον νεκρωσιν του Ιησου και Θεου εν τοις μελεσι σου θεασασθαι, καλον ποιησεις, εαν τας επιβλαβεις οψεις φυγης, εν αις αιτια μεν ουκ (242) εστιν ουδεμια κακου, δια δε της ενοικουσης εν ημιν προγονικης αμαρτιας εξελκομεθα και δελεαζομεθα εις ατοπους επιθυμιας.

Ουτω γαρ ποιων, εν ασφαλεια ο πας εσται σοι βιος και ου προσκοψεις προς λιθον αμαρτιας τον ποδα σου, Θεον η κτησαμενος η αγωνιζομενος κτησασθαι, εν αυτω Χριστω τω Θεω ημων, ω πρεπει πασα δοξα, τιμη και προσκυνησις συν τω Πατρι και τω Αγιω Πνευματι νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΛΟΓΟΣ Ζ΄. (243)

Περι των δουλευοντων Θεω, τινες τε ειεν και οποιοι και ποταποι. Και τις εστιν ο μετανοων και η εργασια αυτου, και τις ο την ασκητικην ζωην μετερχομενος και η εργασια αυτου, και τις ο δουλευων Θεω και το εργον αυτου. Και οτι, εαν μη τας αρετας κτησωμεθα, ουδεν ημας απαλλαγη μονον των παθων ωφελησει.

Επειδηπερ οσον απο του θειου βαπτισματος χριστιανους ημας εαυτους διχα των εργων και πιστους λογιζομεθα, εις την ομοουσιον και αδιαιρετον Τριαδα πιστευοντες και εις τον ενα ταυτης τον Κυριον ημων Ιησουν Χριστον και Θεον, και δουλους εαυτους εκ συνηθειας ουτω πως απλως επιγραφομεθα του Θεου και καλουμεν, και γραφοντες προς ετερους τουτο αυτοι εαυτους ανωθεν γραφοντες ονομαζομεν , μη ειδοτες ισως αυτο τουτο, τι εστι δουλεια Θεου και τις ο ακουειν αξιος και ειναι δουλος Θεου, τον λογον υπο του Λογου κινουμαι γυμνασαι και ειπειν επειγομαι περι των δουλευοντων Θεω τινες τε ειεν και οποιοι και ποταποι, και τινα τα παρα των τοιουτων δια Κυριον γινομενα εργα, ως αν απο των εαυτου πραξεων εκαστος γνωσεται εαυτον, και τινα θεραπευει δια των εαυτου εγχειρησεων και τινι δουλευει, η τινα ποτε εθεραπευσε και τινι εδουλευσεν, εισεται, ινα μη εαυτω τις

χαριζομενος δοκη τω Κυριω δουλευειν και ουχ εαυτω. Αλλα περι μεν των εν τω κοσμω διαγοντων και υπο ζυγον (244) οντων του βιου ουδεις λογος ημιν, διαρρηδην του αγιου Παυλου βοωντος· "Ο αγαμος μεριμνα τα του Κυριου πως αρεσει τω Κυριω, ο δε γαμισας μεριμνα τα του κοσμου πως αρεσει τη γυναικι" και τω κοσμω, περι δε των αποταξαμενων τω κοσμω και τοις εν κοσμω απας ο λογος εσται ημιν.

Οι εις το σταδιον αρτι της μετανοιας εξ ακουσιου γνωμης και αυτοθελως εισερχομενοι και κατα το ενον εις την σωματικην γυμνασιαν εαυτους εγγυμναζοντες, εισαγωγικοι τε, λεγω, και οι εν ταυτη χρονισαντες, οιονται τω Κυριω δουλευειν και εξ εργων δικαιουσθαι ελπιζουσι. Μη προσεχοντες γαρ τω φωτι των θειων Γραφων, αλλ᾽ εξω τουτου αει των τοιουτων τινες πορευομενοι και εν σκοτει των πονηρων διανοιων αυτων κατεχομενοι, ου γινωσκουσιν οτι πολυ υπαρχει το εν μεσω διαφορον των τε μετανοουντων και αγωνιζομενων εις την γυμνασιαν της αρετης και αυτων των τω δεσποτη δουλευοντων Χριστω. Οι μεν γαρ μετανοουντες, υπερ ων κακως επραξαν μεταμελομενοι, συγχωρησιν των επταισμενων αιτουνται λαβειν, οιος ην ο τελωνης, η πορνη, ο Πετρος αυτος, οτε, πτοηθεις και αρνησαμενος τριτον, εκλαυσε πικρως, και ει τις κατ᾽ εκεινον τον ασωτον τον μετα πορνων και τελωνων καταδαπανησαντα τον κληρον τον πατρικον· ουτοι γαρ και οι τοιουτοι ουχι δουλευειν λεγονται τω Κυριω, αλλα εχθροι και προσκεκρουκοτες υπαρχοντες, δια μετανοιας και εξομολογησεως καταλλασονται αυτω. Οι δε την ασκησιν μετερχομενοι και αρτι προς την γυμνασιαν της αρετης εκθυμως εγγυμναζομενοι τα παθη μετα την μετανοιαν νικησαι σπουδαζουσι, σπουδαιως αυτην και θερμως δηλονοτι πεποιηκοτες υπερ των προημαρτημενων αυτοις· (245) ου μονον δε, αλλα και τας αρετας αντι των παθων κτησασθαι ασφαλως αγωνιζονται.

Και ο μεν αρτι μετανοων λυπειται, κλαιει, νηστευει, αγρυπνει, χαμευνει, διακονει και πασας υποφερει τας θλιψεις, αει τα εαυτου κακα λογιζομενος και ως μειζονων κολασεων αξιον εαυτον εχων, αταραχως υπομενει παντα τα επερχομενα, ινα δια της τοιαυτης αυτου υπομονης αφεθη αυτω τα εγκληματα. Ο δε αγωνιζομενος αρτι καλος ασκητης ουχι δια εκτισιν αμαρτηματων, αλλα δια τον προς τα παθη πολεμον, ταυτα παντα και ετερα τουτων πλειονα επιτηδευεται και ποιει· και πασαν θλιψιν επερχομενην αυτω μετα χαρας αποδεχεται, μη επερχομενης δε, αυτος εαυτον θλιβει· και πασαν πραξιν πραχθεισαν, ην ακουσει παρα των παλαι αγιων η και παρα των συνοντων πραττομενην θεασεται, σπουδαζει το κατα δυναμιν και αυτος ποιησαι αυτην, ινα τη ποικιλια των ασκητικων αρετων τε και πραξεων τα πολλα και ποικιλα παθη, δι᾽ ων την

ισχυν καθ᾽ ημων οι δαιμονες κεκτηνται, εξαλειψη και τελεον εκ της εαυτου ψυχης ταυτα εξαφανιση, παση δυναμει ψυχης τας αρετας αντ᾽ αυτων εν εαυτω θησαυριζων. Ει γαρ μη ουτω γενηται παρ᾽ αυτου και ουτω τα των αγωνων εξει καλως εν αυτω, ουδεν εσται οφελος αυτω εκ μονης της των παθων αλλοτριωσεως· ου γαρ ο μη πλεονεκτων, αλλ᾽ ο ελεων επαινειται, ουδε ο το δοθεν ταλαντον σωον φυλαξας αλλ᾽ ο διπλασιασας εσωθη, ουδε ο εκκλινας απο κακου, αλλ᾽ ο ποιησας το αγαθον μακαριζεται, ουδε ο τοις εχθροις του βασιλεως μη συντιθεμενος αλλ᾽ ο και υπερ αυτου κατ᾽ αυτων οπλιζομενος τε και αντιμαχομενος την αγαπην ενδεικνυται.

Και μαρτυρει τουτο αυτος ο δεσποτης Χριστος ουτω διαρρηδην βοων· “Ο μη ων μετ᾽ εμου κατ᾽ εμου εστι· και ο μη συναγων μετ᾽ εμου σκορπιζει”. Τουτο δε λεγων, δεικνυσιν (246) οτι ο μη παντι τροπω και παση σπουδη τας εντολας αυτου τηρων και αει τας αρετας δια της των εντολων κτωμενος εργασιας και εις το προσω δι᾽ αυτων ανερχομενος, αλλα των μεν πονηρων μονων τω δοκειν απεχομενος, των δε γε αγαθων μη επι πολυ αντεχομενος, αλλ᾽ οιονει του συλλεγειν τας αρετας δια της των εντολων αμελειας παυσαμενος, ουδε α δοκει εχειν φυλαξαι δυναται· δια γαρ της αργιας και ταυτα απολλυσι· και δηλοι τουτο το “ο μη συναγων σκορπιζει”. Επι μεν γαρ των αισθητων τουτο αδυνατον· ο γαρ μη συναγων εκει, αλλα αργος καθεζομενος, ουχι και ως ο σκορπιζων εστιν. Επι δε των πνευματικων ουχ ουτως, αλλα τον μη ποιουντα το αγαθον ως αμαρτανοντα εχει η θεια Γραφη και κατακρινεσθαι αυτον υπεμφαινει· “Τω γαρ ειδοτι καλον, φησι, ποιειν και μη ποιουντι, αμαρτια αυτω εστιν”, και παλιν· “Επικαταρατος πας ανθρωπος ο ποιων τα εργα Κυριου αμελως”. Οπερ εμοι παντως αρκεσει πρωτον, τω χαυνω και αμελει, εις κατακρισιν. Ει δε ο αμελως ποιων τας εντολας του Θεου κεκατηραται, ποσω μαλλον ο μερικως ποιων εξ ων ποιειν δυναται, η και μηδολως ποιων, επι πλειον κατακριθησεται. Τουτο δε και επι των πολιτικων νομων και των βιωτικων πραγματων ευρησεις γινομενον· τον γαρ βλεποντα δουλον διορυττομενην παρα τινων την οικιαν του κυριου αυτου και συλουμενην την περιουσιαν αυτου και μητε συνεργησαντα τοις κλεπταις μητε παρεμποδισαντα αυτοις η κραυγασαντα, αλλ᾽ εασαντα τουτους, αραντας παντα, λαθρα διαφυγειν, ισως εκεινοις επιβουλον εαυτου και κλεπτην τον δουλον εκεινον ο δεσποτης λογιζεται. Τι δαι; Ουχι και υμεις παντες τα αυτα κατα του πονηρου κατεψηφισασθε;

(247) Ουτως εσται παντως καμοι τω αθλιω πρωτον και ταπεινω, - οκνω γαρ ειπειν και πασιν υμιν - εαν πονηρων μεν εργων και πραξεων αποσχωμεθα, τας δε αρετας αντ᾽ αυτων μη παση ισχυϊ κτησωμεθα επι τοσουτον, εως ου ανδρες γενωμεθα

τελειοι και καταντησωμεν εις μετρον ηλικιας του πληρωματος του Χριστου, καθως ο Παυλος εντελλεται γενεσθαι παντας ημας. Και εικοτως· ει γαρ μη τοιουτοι γενοιμεθα, πως δουλευσαι τω Κυριω ισχυσομεν; Πως στρατευθηναι Χριστω δυνησομεθα; Πως δε και πνευματικως οπλισομεθα και εις παραταξιν Θεου ζωντος καταριθμηθωμεν και τοις εχθροις φοβεροι φανησομεθα; Ουδαμως. Μη ουν οιεσθω τις νηστευων η αγρυπνων η πεινων η διψων η χαμευνια συζων η πενθων η κλαιων η υβρεις επερχομενας αυτω και πειρασμους υποφερων, οτι τω Θεω δουλευει η ετερω τινι δια των τοιουτων χαριζεται τι. Αλλ᾽ εαυτον μονον ωφελει, και ταυτα, εαν εν ταπεινωσει και γνωσει πνευματικη υπομενη αυτα και μετερχηται· ει δε μη, ουδε εαυτον. Το γαρ μη γινομενον μετα ταπεινοφροσυνης και γνωσεως πνευματικης, οιον αν και εστιν, ουδεν ονισησι τον ποιουντα. Και πως τουτο εστι, δια παντων των θειων Γραφων ο βουλομενος διδαχθησεται. Ημεις γαρ τουτο δειξαι μονον κατεπειγομεθα, οτι ουτε οι εν τη μετανοια, ουτε οι εν τη ασκησει χρονισαντες τω κυριω δουλευουσιν, αλλ᾽ εαυτους ωφελουσι και εαυτοις μονοις χαριζονται· και, ει δοκει, απο παραδειγματων πιστοτερον τον λογον και βεβαιοτερον εργασωμεθα.

Τινας λεγομεν ειναι τους τω επιγειω δουλευοντας βασιλει; Τους αναστρεφομενους εν τοις εαυτων οικοις, η τους συνακολουθουντας αυτω πανταχου; Τους διαγοντας εν τοις εαυτων προαστειοις, η τους κατειλεγμενους εν τοις στρατευμασι; Τους αναπεπτωκοτας και τρυφωντας και οικαδε σπαταλωντας, η τους εν πολεμοις ανδραγαθουντας (248) και πληττομενους, εσθ᾽ οτε και πληττοντας και των εχθρων αναιρουντας πολλους και τους αιχμαλωτισθεντας συνδουλους αυτων αναρρυομενους και τους εχθρους καταισχυνοντας; Τους χρυσοχοους και χαλκοτυπους και λινοξοους, τους αει εργαζομενους και μολις εαυτοις και τοις συνουσι την σωματικην δυναμενους πορισασθαι χρειαν, η τους στρατηγους, τους χιλιαρχους και τους λοιπους αρχοντας και αυτους τους υπ᾽ αυτων αρχομενους λαους; Ου προδηλον τουτους ειναι μαλλον τους τω επιγειω δουλευοντας βασιλει, η εκεινους; Χαλκευς γαρ και χρυσοχοος και τεκτων, ει τι εργον εργασονται τω βασιλει, παρα των υπηκοων τον συμφωνηθεντα λαμβανουσι μισθον και ως ξενοι τινες και αλλοτριοι αναστρεφουσιν οικαδε, μητε τον βασιλεα ιδοντες, μητε γνωσιν εχοντες φιλιας της οιασουν προς αυτον· οι δε και φιλοι του βασιλεως εισι και δι᾽ αυτων ο υφ᾽ ενι εκαστω αυτων υπαρχων λαος. Ουτως ουν και επι του επουρανιου νοει μοι βασιλεως και επι των δουλευοντων αυτω. Δουλοι γαρ αυτου, ως υπ᾽ αυτου και κτισθεντες και παραχθεντες, οι παντες εσμεν, πιστοι τε και απιστοι, δουλοι και ελευθεροι, πλουσιοι και

πενητες, ιερεις, αρχιερεις, βασιλεις τε και ομου και αρχοντες· αλλ᾽ οι μεν ευγνωμονως και εν παση ισχυϊ τας εντολας αυτου τηρουντες και δια τουτων την εις αυτον πιστιν βεβαιαν επιδεικνυμενοι αγαθοι καλουνται και πιστοι λεγονται, οι δε αμελως μεν και ραθυμως ομως δε δουλευειν αυτω προαιρουμενοι πονηροι καλουνται και οκνηροι, οι δε και εναντια των εκεινου προσταγματων ποιουντες η λεγοντες εχθροι εισι και πολεμιοι, ει και ασθενεις εισι και ουδεν ολως ισχυοντες κατ᾽ αυτου.

Ημεις ουν του Κυριου ακουσαντες λεγοντος· “Οστις θελει οπισω μου ελθειν, απαρνησασθω εαυτον και αρατω τον (249) τον σταυρον αυτου και ακολουθειτω μοι” και του Αποστολου διδασκοντος· “Τεκνια, μη αγαπατε τον κοσμον μηδε τα εν τω κοσμω· η γαρ αγαπη του κοσμου εχθρα εις Θεον εστι” και οτι· “Ο αγαπων τον κοσμον εχθρος του Θεου καθεστηκεν”, παντα τω δοκειν αφεντες, τω Σωτηρι ημων και Θεω ηκολουθησαμεν, μαλλον δε τον κοσμον ως εμποδιον ημιν προς αρετην οντα, προς τον μονηρη βιον μετηλθομεν, οιονει την πολεμιαν καταλιποντες γην, εν η αιχμαλωτοι, εκουσιως αποφυγοντες, διηγομεν, και προς την χωραν του ημετερου δεσποτου και βασιλεως Χριστου μετεβημεν, ενδυσαμενοι μονον το σχημα του υπ᾽ αυτου τελουντος λαου, ου μεντοιγε δια του ενδυματος αυτω στρατευθεντες η δουλευοντες, ως ουδε οι την ισην τοις στρατιωταις φορουντες στολην στρατιωται του βασιλεως τυγχανουσιν, αλλ᾽ υπο την αυτου τεως γεγονεναι λεγομεν βασιλειαν, το μοναχικον ενδυσαμενοι ενδυμα, στρατευθηναι δε αυτω δια τουτο ου λεγομεν, διοτι τα οπλα ημων ουκ εισι σωματικα αλλα πνευματικα· “Ου γαρ εστιν ημιν η παλη προς αιμα και σαρκα, αλλα προς τας αρχας, προς τας εξουσιας, προς τα πνευματικα της πονηριας εν τοις επουρανιοις”. Οταν ουν ενδυσωμεθα τα οπλα του φωτος, ασπιδα και περικεφαλαιαν και τα λοιπα, α Παυλος ο αγιος απηριθμησατο, και την μαχαιραν του Πνευματος ηκονημενην λαβωμεν εν χερσι, τοτε και στρατευθηναι λεγομεν και προς παραταξιν ημας εαυτους ευτρεπιζομεν.

Τεως δε, οι περιβαλομενοι το μοναχικον ενδυμα και εισελθοντες εις το σταδιον της μετανοιας και της ασκησεως, σκοπησωμεν, ει δοκει, τι εργαζομεθα. Κλαιομεν; Δια τι; Παντως ινα των αμαρτηματων ημων την αφεσιν λαβωμεν, (250) ου μονον δε, αλλ᾽ εκκαθαρθωμεν και των εξ αυτων μολυσμων. Νηστευομεν; Παντως ινα τας της σαρκος κινησεις συστειλωμεν και την καρδιαν μαλακωτεραν ποιησωμεν. Αγρυπνουμεν και ψαλλομεν; Ινα μη πονηρα διαλογιζωμεθα και προς μετεωρισμους εκτρεπωμεθα. Ευχομεθα σωματικως; Ως αν μη υπο του εχθρου αιχμαλωτιζωμεθα νοερως και ωστε εις το τα χρηστα εννοειν και κατα διανοιαν πνευματικως αει και αδιαλειπτως προσευχεσθαι φθασωμεν.

Πενθουμεν; Παντως ινα της χαρας του πενθους επαπολαυωμεν. Ευτελη φορουμεν και τρυχινα, χαμαικοιτουμεν τε και σιδηροις το σωμα σφιγγομεν οι πολλοι; Δια τι; Ινα παντως το σφριγων τουτο σωμα καταγξωμεν και φορτισωμεν και μη εασωμεν αυτο, ωσπερ τινα πωλον αδαμαστον, χαλινου διχα του αυτον αγχοντος, και συνελασαν εις κρημνον, εαυτο και τον επιβατην νουν κατακρημνιση εις βοθρον απωλειας και πυρος αιωνιου. Ταυτα δε ποιουντες, τι αρα τοις ορωσιν αυτοις χαριζομεθα; Παντως ουδεν. Ει δε μη τοις ορωσι, πολλω μαλλον τω και σοφιαν και δυναμιν χαρισαμενω εις το εαυτους ημας διασωσασθαι.

Αλλα λοιδοριας και θλιψεις επερχομενας μετ᾽ ευχαριστιας αμνησικακως υποφερομεν; Και εν τουτω παλιν ημας αυτους και ουχ ετερον ευεργετουμεν. Και ακουσον τουτο λεγοντος του Κυριου· “Εαν μη αφητε τοις ανθρωποις τα παραπτωματα αυτων απο των καρδιων υμων, ουδε ο πατηρ υμων ο ουρανιος αφησει υμιν τα παραπτωματα υμων”. Ιδου ουν, καν λοιδοριας, καν ραπισματα, καν κολαφισματα, καν εμπαιγμους, καν εκπτυσματα, καν οτιουν πανθανωμεν, ει μεν ευχαριστως υποφερομεν και τους ταυτα ημιν επιφεροντας απο ψυχης συμπαθουμεν, ημιν αυτοις χαριζομεθα, των εις Θεον αμαρτηθεντων ημιν λαμβανοντες αφεσιν· ει δε μνησικακουμεν και ανταποδιδοναι (251) αυτοις πολυτροπως πειρωμεθα, εαυτους ημας βλαπτομεν, ασυγχωρητα ημων διατηρεισθαι ποιουντες τα αμαρτηματα. Καθεζομεθα εν κελλιω, φευγομεν εις τα ορη, εν σπηλαιοις κατοικουμεν και εν στυλοις υψουμεθα; Δια τι; Σπευδοντες παντως διεκφυγειν τον ως λεοντα περιπατουντα και φρικτα ωρυομενον καθ᾽ ημων και ζητουντα τινα καταπιη. Ει ουν δωη ο Θεος - ανευ γαρ της εκεινου βοηθειας εκφευξασθαι ου δυνησομεθα τους εκεινου οδοντας και τα ποικιλα δεσμα, οπου αν και απελθωμεν – και διασωθωμεν, μη βρωμα τω δεινω τουτω θηριω γενομενοι, πως δουλευειν τω Κυριω δια των τοιουτων πραξεων ειπομεν; Εμοι ου δοκει τουτο ευλογον, οιμαι δε, ουδε υμιν.

Πως γαρ ο καταδιωκομενος μεν υπο τινος, φευγων δε αυτος ισχυρως, τον εισδεξαμενον αυτον εν τη εαυτου οικια και σταντα προ των θυρων και του διωκοντος αυτον εχθρου λυτρωσαμενον δουλευσαι τουτου γε ενεκα ειποι αν; Ουδαμως, αλλ᾽ ως υπ᾽ αυτου μαλλον ευεργετηθεις και ρυσθεις του εχθρου αυτου, οφειλει την ευχαριστιαν αυτω αποδιδοναι διηνεκως. Πως δε, ειπατε μοι, οι προσαιτουντες πενητες, η δια ασθενειαν σωματος η δια αργιαν και οκνηριαν εργαζεσθαι μη βουλομενοι, δουλευειν τοις ελεημοσυνην διδουσι και διακονουσιν αυτοις λογισθησονται, και ουχι μαλλον παρα των ελεημονων οι πτωχοι δωρεαν φανωσι διακονεισθαι και εκδουλευεσθαι; Ουτω τοιγαρουν και ημεις απαντες, φτωχοι και

επιδεεις υπαρχοντες εκ προγεγονοτων ανομιων, τω ημας ελεουντι Θεω ουτω διακειμενους ημας δουλευειν ουδεποτε αν ειποιμεν, επειδη, ως ειρηται, οι μεν εκ προγεγονοτων αμαρτηματων, οι δε εκ συνηθειας κακης, οι δε εξ οκνηριας και αργιας των εντολων του Θεου, οι δε εκ προαιρεσεως πονηρας, οι δε εκ προληψεως ηδονων, οι δε αξ αγνοιας (252) και απιστιας των θειων Γραφων, αλλοι εξ οιησεως και του δοκειν μηδεν πλεον χρηζειν εις σωτηριαν ψυχης, και απλως παντες υπαρχομεν πενητες και γυμνοι. Ου μονον δε, αλλα και τραυματιαι, ποικιλαις κατεχομενοι νοσοις και ως εν διαφοροις ξενωσι και γηρωκομειοις εν αυτοις τοις κελλιοις και μοναστηριοις ημων ελεεινως ανακεκλιμενοι οντες η περιπατουντες ποσως, βοωμεν και θρηνουμεν και κλαιομεν και αυτον προσκαλουμεθα τον ιατρον ψυχων τε και σωματων - οσοι δηλαδη της αλγηδονος των τραυματων η των παθων ελαβομεν αισθησιν, επειδηπερ εισι και ως φρενηρεις τινες, μηδε οτι τιποτε ασθενουσιν ειδοτες η οτι κατεχονται υπο τινος παθους - , ινα ελθων ιασηται ημων τας τετραυμαστισμενας καρδιας και δω την υγιειαν ταις ψυχαις ημων, κειμεναι υπο την κλινην της αμαρτιας και του θανατου, επειδη απαντες ημαρτομεν, κατα τον θειον Αποστολον, και δεομεθα του ελεους αυτου και της χαριτος.

Τω ουν ημας ελεουντι, ουτω διακειμενους ως λελεκται, και εφ᾽ ημας σπλαγχνιζομενω και τας ψυχας ημων ιατρευοντι και τα προς σωτηριαν ημας διδασκοντι και παρεχομενω κατα μικρον ημιν την υγιειαν των τραυματων και νοσηματων ημων, δουλευειν ολως ειπειν τολμησομεν; Ουμενουν, ως ουδε ο υπο των ληστων συντριβεις το σωμα και ημιθανης κειμενος τω επι του ιδιου κτηνους αυτον αραντι και εις το πανδοχειον απαγαγοντι και οινον επιθεντι αυτω και ελαιον δουλευσαι λεγεται, αλλα μαλλον ελεηθηναι ιαθηναι και εις την προτεραν υγιειαν επανελθειν δι᾽ αυτου. Τοιγαρουν παρειμενοι και λελωβησμενοι και ημεις οντες και τραυματιαι και αμελουντες των προς ιατρειαν ημων και παντι τροπω μη ποιειν, ως ειπον, σπουδαζοντες, πως τολμησομεν ειπειν η εννοησαι οτι τω Κυριω δουλευομεν; Ουδαμως· αλλα τι; Παρακαλουμεν, (253) ως εφθην ειπων, ει ολως εν οιοις εσμεν αισθανομεθα, δεομενοι ιαθηναι απο των νοσων ημων. Οτε δε τουτο γενηται και την νοσον ως ιματιον πεπαλαιωμενον και διερρωγος και ρερυπωμενον κατ᾽ ολιγον αποδυσομεθα ανωθεν, και την υγιειαν ως διπλοΐδα φωτεινην ολω τω σωματι ενδυσομεθα, ηγουν απο κορυφης εως ακρων ποδων, τοτε αλλοις και αυτοι διακονουντες εν οινω και ελαιω και τοις λοιποις εμπλαστροις τε και φαρμακοις τουτους ιατρευοντες, αυτω δουλευειν τω Κυριω λογισθησομεθα τω ουτως ειποντι· “Εφ᾽ οσον εποιησατε ενι τουτων των αδελφων μου των ελαχιστων, εμοι εποιησατε”. Ει δε ουχ ουτως πρωτον εξομεν, αλλ᾽

ετι νοσουντες τουτο ποιησαι επιχειρησομεν, αποκριθεις ο Δεσποτης ερει ημιν· “Ιατρε, ιατρευσον σεαυτον”.

Διπλοΐδα δε φωτεινην ειποντας ημας την υγιειαν της ψυχης ακουσας, μη εξ αγνοιας καταγελασης του ρηματος μηδε σωματικην υγιειαν υπολαμβανειν λεγειν ημας, αλλ᾽ ασωματον τινα και θειαν νοεραν, ητις ουκ απο φαρμακων και βοτανων ειωθεν γινεσθαι, “ουδε εξ εργων τινων, ινα μη τις καυχησηται”. Καθαπερ γαρ τις οστουν συντιθεις νεκρον προς οστουν και αρμονιαν προς αρμονιαν, ατινα μοι και λαβοις εις εργα και κτησιν της αρετης, ουδεν ωφελει, μη οντος του δυναμενου κρεας και νευρα εις αυτα εξυφαναι, αλλα και τουτο ποιησας και τας μεν αρμονιας συνδησας τοις νευροις, τα δε νεκρα εκεινα οστα κρεας επενδυσας και δερμα και εις σωμα αποτελεσας αυτα, ουδεν εσται παλιν οφελος, εστερημενον υπαρχον του ζωοποιουντος και κινουντος αυτο πνευματος, τουτεστιν ερημον ψυχης ον, ουτω και επι της νεκρωμενης μοι νοει ψυχης και επι τα ενδοθεν των ταυτης μελων μεταγαγε σου τον νουν και ιδε πασας συναγομενας τας πραξεις, νηστειαν λεγω και αγρυπνιαν, χαμευνιαν και ξηροκοιτιαν, (254) ακτημοσυνην και αλουσιαν και τα τουτοις ακολουθα, ως οστα νεκρα, και συναρμολογουμενας αλληλαις και ετεραν τη ετερα συνακολουθουσας και συντιθεμενας και οιονει πως ακεραιον αποτελουσας το της ψυχης σωμα. Τι ουν το οφελος, εαν αψυχον κειται και απνουν, μη οντος του Αγιου Πνευματος εν αυτω; Μονον γαρ εκεινο ελθον εν ημιν και εγκατοικησαν, ως αψυχα μελη απ᾽ αλληλων διεσπασμενα, ουτω νενεκρωμενας τας εναρετους πραξεις συνδει νευροις ισχυος πνευματικης και συνενοι τη αγαπη τη προς Θεον, και τηνικαυτα καινους ημας απο παλαιων και ζωντας εκ νεκρων αποδεικνυσιν· αλλως δε ουκ ενι ζησαι ψυχην.

Ωσπερ γαρ το σωμα ημων, καν ασθενη καν μη, διχα ψυχης κινεισθαι τουτο, η καν ολως ζην, των αδυνατων εστιν, ουτω και η ψυχη, καν αμαρτηση καν μη, ανευ του Αγιου Πνευματος νεκρα εστι και ζησαι την αιωνιαν ζωην ολως ου δυναται· ει γαρ κεντρον του θανατου η αμαρτια εστιν, ο αμαρτησας παντως πληγεις υπ᾽ αυτου απεθανεν· ει δε ουδεις αναμαρτητος – παντες γαρ, φησιν, ημαρτον και υστερουνται της δοξης του Θεου - , παντες δηλονοτι οι αμαρτησαντες απεθανομεν και εσμεν νεκροι. Νοει ουν μοι νεκρον νοερως σεαυτον. Ειπε τοινυν πως επαληθως ζησειας, μη ενωθεις τη αληθινη ζωη, τουτεστι τω Αγιω Πνευματι, δι᾽ ου πας πιστος αναγενναται και αναζωουται εν Χριστω. “Εγω γαρ, φησι, ειμι η αληθεια και η αναστασις και η ζωη”. Οι δουλοι και μαθηται του Χριστου φως εισι και αληθεια και ζωη· “Ο δεχομενος γαρ υμας, φησιν, εμε δεχεται· και ο εμε δεχομενος δεχεται τον αποστειλαντα με”. Ει ουν ημεις νεκροι, εκεινος δε μονος η αιωνιος εστι ζωη, προ

του ενωθηναι αυτω και ζησαι, (255) μη λεγωμεν οτι τω Κυριω δουλευομεν. Νεκροι γαρ πως τινι ποτε εκδουλευσουσιν; Ει μη εκεινον γνωστως ως διπλοΐδα περιβαλωμεθα, μη νομισωμεν οτι των νοσηματων ημων η των ενοχλουντων παθων ολως ηλευθερωθημεν.

Ωσπερ γαρ το σκοτος ου φευγει, ει μη το φως παραγενηται, ουτως ουδε η νοσος της ψυχης φυγαδευεται, ει μη ο τας ασθενειας ημων αιρων ελευσεται και ημιν ενωθη. Ερχομενος δε αυτος, επει πασαν νοσον και πασαν ασθενειαν ψυχικην απελαυνει, καλειται υγιεια, την υγιειαν ημιν χαριζομενος της ψυχης· φωτιζων δε ημας, λεγεται φως, υπερ φως απαν ων· και ζωοποιων ημας, λεγεται ζωη, υπερ ζωην απασαν ων· περιλαμπων δε ημας ολους και τη δοξη της αυτου θεοτητος περικυκλων και επιθαλπων, καλειται ιματιον, και ουτως ενδιδυσκεσθαι τουτον λεγομεν τον αναφη παντη και αληπτον· ενουμενος δε αμικτως ημων τη ψυχη και ολην ποιων ταυτην ως φως, ενοικειν λεγεται εν ημιν και απεριγραπτως περιγραφεσθαι. Ω του θαυματος! Ουτω τοιγαρουν γινεται παντα ημιν ο υπερανω παντων ων, αρτος, σκεπη και υδωρ, ο παλαι τη Σαμαρειτιδι ειπε τον πιοντα μη διψησαι ποτε. Ει ουν ετι διψας, ουπω εξ εκεινου του υδατος επιες· αψευδης γαρ εστιν ο τουτο ειπων. Εγω γαρ τινος ηκουσα λεγοντος, οτι αφ᾽ ου εκ τουτου του υδατος εις κορον πιειν ο φιλανθρωπος Δεσποτης μοι εχαρισατο, ει συνεβη επιλαθεσθαι με και ως μη πιοντα ζητειν παλιν δοθηναι μοι παρ᾽ εκεινου πιειν, αυτο εκεινο, οπερ δηλονοτι επιον υδωρ, ενδοθεν ηλετο της καρδιας μου και επηδα ωσπερ ρειθρον φωτοειδες και ευθυς εωρων αυτο. Εκεινο δε οιονει ελαλει δια των παλμων εν εμοι και ελεγειν· “Ουχ ορας με οτι ενταυθα ειμι μετα σου; Και ποθεν μοι δοθηναι σοι η αλλοθεν ποθεν παραγενεσθαι με επιζητεις; Ουκ οιδας οτι αει συνειμι οις (256) απαξ εμαυτο επιδωσω πιειν με και πηγη γινομαι αθανατος εν αυτοις;”.

Ει ουν τουτο γεγονος εγνως και εν σοι, ω αδελφε, μακαριος ει. Ει δε τον Χριστον μεν τεθεασαι, ουπω δε σοι τουτο το πομα πιειν εχαρισατο, προσπεσον, κλαυσον, δυσωπησον, θρηνησον, τυψον σεαυτου τας οψεις, ωσπερ ποτε ο Αδαμ, τιλλε σου τας τριχας της κεφαλης· μη αναπεσης επι κλινης, αλλα κλινη γενεσθω σοι απαν εδαφος· μη δως υπνον εις κορον σοις οφθαλμοις, μη ολως νυσταγμον τοις βλεφαροις σου· μη προς τι των επι γης η των εν ουρανω επιστρεψης σου το ομμα – τι γαρ σοι και προς αλλο τι, τον ποιητην των απαντων ορων σου προ οφθαλμων; - μη εμπλησης την γαστερα σου των εδωδιμων ποτε· μη γλυκανης σου τον λαρυγγα ενηδονω βρωσει η ποσει εις πλησμονην· μη περιεργαση τα γινομενα πραγματα, μηδε προς τους αδιαφορως και καταφρονητικως βιουντας αποβλεψης, ινα μη εις οιησιν εμπεσης η

και κατακρινης αυτους· αλλα γαρ μηδε συγκαθεσθης προς συντυχιας ακαιρους ποτε μετ᾽ αυτων· μη παριελθης τους ονομαστους ζητων μοναχους, μηδε ερευνα τους βιους αυτων, αλλ᾽ ει μεν πνευματικω πατρι Θεου χαριτι ενετυχες, αυτω μονω λεγε τα κατα σε· ει δ᾽ ουν, αλλα τον Χριστον ορων, εις εκεινον αποβλεπε αει και δια παντος εκεινον μονον της σης κατηφειας και θλιψεως εχε θεωρητην.

Δεικνυε αυτω, μαλλον δε εκεινος ορατω σου την αλουσιαν, την αγαν ακτημοσυνην, τον αφιλαργυρον τροπον. Μηδε, ει ρεει ποθεν απας ο πλουτος του κοσμου η και πληθος χρυσιου ερριπται προ των ποδων σου – γινεται γαρ και τουτο εκ της του Πονηρου μηχανης και των εκεινου συνεργων και υπασπιστων - , επιστρεψαι καν ολως τον οφθαλμον και απιδειν προς ταυτα θελησης, ει και προφασει των πτωχων αναμαρτητως δοκει και λαμβανεσθαι (257) και διδοσθαι παρα σου. Εκεινος βλεπετω σε τυπτομενον και μη αντιτυπτοντα, υβριζομενον και μη ανθυβριζοντα, λοιδορουμενον και τους λοιδορουντας σε ευλογουντα, μη δοξαν ζητουντα, μη τιμην, μη αναπαυσιν, και απλως παντα ποιουντα και παντα διαπραττομενον και μηδολως ενδιδουντα μητε εις τα οπισω στρεφομενον, εως ου σπλαγχνισθεις επιδωσει σοι το φοβερον εκεινο και αρρητον και ακατονομαστον πομα πιειν. Και οταν τουτου αξιωθης, τοτε γνωσεις απερ λαλουμεν και απερ σοι υφηγουμεθα. “Λαλουμεν γαρ σοφιαν, φησιν, ου του αιωνος τουτου την καταργουμενην, αλλα λαλουμεν Θεου σοφιαν εν μυστηριω, την αποκεκρυμμενην”.

Ει δε ουδε αυτον τον Χριστον ολως ιδειν κατηξιωσαι, τι οτι και δοκεις ζην; Τι οτι και δουλευειν νομιζεις αυτω, ον ουδεπω τεθεασαι; Μη θεασαμενος δε μηδε φωνης αυτου ακουσαι αξιωθεις, ποθεν το θελημα αυτου το αγιον και ευαρεστον και τελειον διδαχθηση; Ει δε εκ των αγιων ειπης μαθησεσθαι τουτο Γραφων, ερωτω πως αυτο, νεκρος ολος ων και εν σκοτει κειμενος, ακουσαι δυνηθης η εκπληρωσαι, ινα και ζησαι αξιωθης και ιδειν τον Θεον. Ουδαμως. Τι ουν; Ει νεκροι εσμεν, φησιν, εν σκοτει διαγομεν, πως ζησαι ισχυσομεν η πως τον Χριστον, το αληθινον φως, ελθοντα επι της γης θεασομεθα; Ακουε νουνεχως και μη θελε δικαιουν σεαυτον· αλλα ταπεινωθητι ενωπιον του Θεου και ειπε· “Κυριε, ο μη θελων τον θανατον του αμαρτωλου ως το επιστρεψαι και ζην αυτον, ο κατελθων δια τουτο επι της γης, ινα τους κειμενους και τεθανατωμενους υπο της αμαρτιας εξαναστησης και σε κατιδειν αυτους, το φως το αληθινον, ως ιδειν ανθρωπω δυνατον, καταξιωσης, πεμψον μοι ανθρωπον γινωσκοντα σε, (258) ινα, ως σοι δουλευσας αυτω και παση δυναμει μοι υποταγεις και το σον εν

τω εκεινου θεληματι ποιησας θελημα, ευαρεστησω σοι τω μονω Θεω και καταξιωθω σου καγω της βασιλειας, ο αμαρτωλος".

Εαν ουν ουτως επιμεινης εξ ολης ψυχης και δυναμεως κρουων, παρακαλων τε και δεομενος αυτου, ουκ εγκαταλειψει σε, αλλα η δι᾽ εαυτου η δι᾽ ενος των δουλων αυτου, οσα δει σε ποιησαι διδαξει σε και δια της αυτου χαριτος και της ευχης του δουλου αυτου ισχυν σοι χαρισεται του εκπληρωσαι αυτα. Χωρις γαρ εκεινου ου δυνηση ποιησαι ουδεν· αλλ᾽ εκεινος, καθωσπερ εφθην ειπων, απαραλειπτως γενησεται σοι τα παντα· ει δε μη παντα τεως ευρισκη εν τη εξοδω σου τον Χριστον εκζητων, τεως τοις αυτου φιλοις και αρχουσιν υποτασσομενος εις και δουλευων ευρισκη δια τουτων εκεινω, τεως των του Θεου δουλων και ουχι το σον θελημα εκ πληροις – Θεου δε θελημα το θελημα των εκεινου δουλων εστιν - , τεως εν εργασια και ουκ αργια, τεως εν ταπεινωσει και ουκ εν οιησει. Μνησθητι ων ειπον, οτι οι στρατηγοι και οι αρχοντες παντες οι μεν δουλοι, οι δε φιλοι του βασιλεως εισι και δια τουτων αυτων και ο υφ᾽ ενι εκαστω τουτων πελων λαος· οι, ει και μη τον βασιλεα καθορωσι και συντυγχανουσιν, αλλα τω στρατηγω αυτων η τω αρχοντι ως εκεινω αυτω τω βασιλει καλως εκδουλευοντες δωρεας τε και αξιωματα λαβειν δι᾽ αυτων απο του βασιλεως ελπιζουσιν, οι δε και λαμβανουσι μεσιτας τους εαυτων αρχοντας προβαλλομενοι. Εισι δε οι και δια της οικειας ανδρειας και αρετης ακουστοι γινονται και παρα του βασιλεως προσλαμβανονται και τιμωνται και αλλων αρχοντες και μεσιται αποκαθιστανται, και τηνικαυτα καταξιουνται και αυτω εκεινω τω βασιλει την κατα προσωπον υπηρεσιαν αποπληρουν και αυτω προσομιλειν και της εκεινου ακουειν φωνης.

(259) Ει δε συ μεν, ως προειρηται, ζητησαι και κρουσαι ουκ ανεχη, αλλα υπο στρατιωταις ανωνυμοις γενεσθαι, τουτεστιν υποτακτικος ευτελης μετα ευτελων καταταγηναι προτεθυμησαι, και αρχουσι πνευματικοις εκδουλευσαι ου βουλει, τι εμε μεμφη λεγοντα σε νεκρον η τυφλον η ασθενη και παρειμενον και της δουλειας αποκεχωρισμενον του βασιλεως Χριστου; Αλλα καθη, ειποις, εν τω κελλιω, σεαυτω προσεχων και μηδενα μηδαμως αδικων; Τουτο δε αυτο αρα ποιησαι και αυτος καταδεξη τον σον δουλον η υπηρετην, ινα καταφρονησας σου της υπηρεσιας, εν ετερω και αυτος απελθων κελλιω καθιση, μηδενα μηδεν μηδε σεαυτον αδικων; Αλλα ετερος τις ανθρωπων ολως ακουσαι τουτο ανεξεται; Πως ουν, καθημενον εν τω κελλιω και παρ᾽ ετερων υπηρετουμενος, συ δουλευειν λεγεις Θεω; Δια ποιων των εργων; Ειπε. Ει γαρ σεαυτω διακονεις εις παντα και εκ των εργων των χειρων σου τα προς χρειαν ειχες πασαν του σωματος, ουδε ουτως τω Θεω δουλευειν σε λεγειν εχρην. Ο γαρ δουλος ουχι εν τω εαυτον διατρεφειν και ενδιδυσκειν επαινειται, αλλ᾽ εαν μη και το κοινως λεγομενον

πακτον εκ του εργου αυτου καθ᾽ εκαστην προς τον εαυτου παρεχη κυριον, ως αχρηστος τιμωρειται και κατακρινεται. Πως ουν ημεις, ως ελευθεροι ζωντες και τη ανεσει και αμελεια και ραθυμια εαυτους εκδιδουντες και μη μονον μηδεν εργαζομενοι μητε διακονουντες και καθ᾽ ωραν γογγυζοντες, ει μη παρ᾽ ετερων διακονουμεθα, τω Θεω δουλευειν και μηδενα αδικειν λεγομεν; Οσοις γαρ αν υπηρετειν δυναται τις και μη προαιρειται τουτο ποιειν, τοσουτοις αδικει και υπευθυνον εαυτον του κριματος αποκαθιστα και της Δεσποτικης αποφασεως της ουτω λεγουσης· “Απελθετε απ᾽ εμου οι κατηραμενοι εις το πυρ το αιωνιον το ητοιμασμενον τω (260) διαβολω και τοις αγγελοις αυτου. Επεινασα γαρ” και τα εξης απαριθμησαμενος “εν ασθενεια ημην, ειπε, και ου διακονησατε μοι”. Πως ουν η ποιω προσωπω αυτον θεασωμεθα, το εκαστου εργον ερχομενον επισκεψασθαι;

Μη πλανασθε· ο Θεος πυρ εστι και πυρ ηλθε και εβαλεν επι της γης· ο και περιερχεται ζητων υλην δραξασθαι, ητοι προθεσιν και προαιρεσιν αγαθην, και εμπεσειν εις αυτην και αναφθηναι. Εις ους δε αναφθη, αιρεται εις φλογα μεγαλην και αφικνειται εως των ουρανων και ουκ εα τον εμπυρισθεντα αργειν ολως η ηρεμειν. Ουδε αγνωστως, ως τινες οιονται των νεκρων, κατακαιει την εμπρησθεισαν ψυχην – ουδε γαρ αναισθητος υλη εστιν - , αλλ᾽ εν αισθησει και γνωσει και οδυνη αφορητω το καταρχας· αισθητικη γαρ υπαρχει και λογικη· μετα δε ταυτα, καθαραν του ρυπου των παθων τελειως ημας, τινεται τροφη και ποσις, φωτισμος και χαρα αδιαλειπτως εντος ημων, και φως αυτους ημας κατα μεθεξιν απεργαζεται. Ωσπερ γαρ εκκαιομενος κλιβανος καταρχας μεν εκ του της υλης εκπεμπομενου καπνου μαλλον μελαινεται, επαν δε σφοδρως εκκαη, ολος διαυγης γινεται και του πυρος ομοιος και ουδεμιαν μελανιαν εκ του καπνου εκτοτε κατα μεθεξιν προσλαμβανει, ουτω δη και ψυχη η τω θειω εναρξαμενη ποθω εκκαιεται πρωτα μεν τον των παθων ζοφον εν τω πυρι του Πνευματος ως καπνον εν εαυτη εκπεμπομενον καθορα και την προσουσαν αυτη εξ αυτου μελανιαν ενοπτριζεται και θρηνει και τους ακανθωδεις λογισμους και τας φρυγανωδεις προληψεις καταφλεγομενας και αποτεφρουμενας τελεον επαισθανεται· επαν δε ταυτα εξαναλωθη και η της ψυχης ουσια μονη χωρις παθους εναπομεινη, τοτε ουσιωδως και αυτη ενουται το θειον και αϋλον πυρ· και ευθυς αναπτεται και διαυγαζει και μεταλαμβανει, ωσπερ ο κλιβανος, του αισθητου τουτου πυρος· (261) ουτω και το σωμα, του θειου και αρρητου φωτος, και αυτο, πυρ κατα μεθεξιν γινεται.

Ουκ αν δε τουτο ποτε γενηται εν ημιν, εαν μη τον κοσμον και τα εν τω κοσμω απαντα βδελυξωμεθα και αυτας ημων τας ψυχας κατα την του Κυριου φωνην απολεσωμεν. Το γαρ πυρ εκεινο

αλλως εν ημιν ουκ αναπτεται· ο οι λαβοντες ου μονον νοσηματων ψυχικων παντελως απηλλαγησαν, αλλα και πολλους αλλους, εκ των δικτυων εξελθοντες του διαβολου, νοσουντας ψυχικως και ασθενουντας ιασαντο και τω δεσποτη Χριστω ως δωρα τουτους προσηγαγον. Εκ γαρ του πυρος εκεινου του θειου πασαν επιστημην και πασαν τεχνην ουτοι σοφως διδαχθεντες, δια παντων εν παντι τω βιω και εν παση αυτων τη ζωη τω Θεω ευηρεστησαν, οιος ην ο τας κλεις της βασιλειας λαβων Πετρος ο θειος αποστολος, οιος ην Παυλος ο εις τριτον αρπαγεις ουρανον, και καθεξης οι θειοι αποστολοι· τοιουτοι δε υπηρχον και οι αγιοι και θεοφοροι πατερες ημων και διδασκαλοι, οι τας αιρεσεις δια του πυρος τουτου του θειου ως ακανθας εξαφανισαντες, οι τοις δαιμοσιν ως δουλοις αχρειοις και ασθενεσιν επιτασσοντες (κακεινοι, μετα φοβου αυτοις υπακουοντες, τοιουτοι γεγονασι και αει γινονται), οι ουτως τον Θεον αγαπησαντες, ως μηδε της εαυτων φεισασθαι ψυχης. Ουτοι τοιγαρουν και οσοι κατ᾽ αυτους τω Θεω δουλευσαι και δουλευειν αει λεγονται, οι δε αμαρτιαις ετι οντες υπευθυνοι ουχι, αλλα δουλοις εοικασι πονηροις και προσκεκρουκοσι τω ιδιω δεσποτη· οι δε και υπο παθων ετι οχλουμενοι, τοις αει μαχομενοις και τοις αντιπιπτουσιν η παλαιουσιν· οι δε τας αρετας ακμην μη κτησαμενοι, αγωνιζομενοι δε ταυτας κτησασθαι, τοις ηκρωτηριασμενοις τα σωματα η και τοις λειπομενοις των προς ζωην πενησι (262) παρεικαζονται, δεομενοις μαλλον ων υστερουνται μελων και χρειων, ουχι δε παρεχουσιν αλλοις τα προς την χρειαν η αμισθι δυναμενοις δουλευειν.

Χρεων δε εστι κατα την του Αποστολου φωνην πασαν αρετην κατορθωσαντας αρτιον ημας αποτελεσαι τον κατα Θεον ημων ανθρωπον, εν μηδενι μηδεν λειπομενον δηλονοτι, και την του Πνευματος χαριν απο του επουρανιου βασιλεως Χριστου, ως οι απο του επιγειου στρατιωται το σιτηρεσιον, λαβειν· και τηνικαυτα, ως ηδη τελειοι γεγονοτες ανδρες, εις την ηλικιαν του Χριστου και το μετρον αναδραμοντες αυτης και τοις στρατωταις και δουλοις καταλεγεντες αυτου, εκστρατευσομεν κατα των πολεμιων εχθρων, επειδη, ως φησι Παυλος ο θειος αποστολος, ουδεις “στρατευεται ιδιοις οψωνιοις ποτε”. Τι λεγων οψωνιον; Το βασιλικον σιτηρεσιον. Ει τοινυν και ημεις μη λαβοιμεν απο Θεου τον αρτον τον εκ του ουρανου καταβαινοντα και διδουντα τω κοσμω ζωην, ηγουν την χαριν του Πνευματος – τουτο γαρ εστι το πνευματικον σιτηρεσιον, ω τρεφονται οι Χριστω στρατευθεντες και ο αντι οπλων πνευματικως επενδυονται -, πως εις παραταξιν, ειπε μοι, εξελθωμεν του Θεου η πως καταταγωμεν εν τοις δουλοις αυτου;

Αλλα δευτε και διαναστωμεν, οσοι απο δουλειας της των παθων βουλεσθε φυγειν και Χριστω τω αληθινω προσδραμειν

δεσποτη, ινα και δουλοι αυτου χρηματισητε· και τοιουτοι σπουδασωμεν και ημεις γενεσθαι, οιους ο λογος προλαβων ανεταξατο. Μη ουν καταφρονησωμεν της σωτηριας ημων μηδε απατωμεν ημας εαυτους και προφασιζωμεθα προφασεις εν αμαρτιαις εν τω λεγειν· αδυνατον τουτο εστι κατα την παρουσαν γενεαν τοιουτον γενεσθαι ποτε. Μη δη φιλοσοφωμεν κατα της σωτηριας (263) ημων μηδε κατα των ιδιων ψυχων ρητορευωμεν· δυνατον γαρ εστιν, εαν θελωμεν, και τοσουτον ως αρκειν προαιρεσιν μονην εις τοσουτον υψος ανενεγκαι ημας· οπου γαρ, φησιν, ετοιμη προαιρεσις, το κωλυον ουδεν. Ο Θεος βουλεται θεους εξ ανθρωπων ποιησαι ημας, εκοντας δε και ουκ ακοντας· και ημεις αναδυομεθα, την ευεργεσιαν αποσειομενοι; Και ποσης τουτο ευηθειας ουκ εστιν η παραπληξιας και αφροσυνης εσχατης; Τοσουτον γαρ βουλεται τουτο ο Θεος, οτι εκ των κολπων του ευλογημενου Πατρος αυτου ανεκφοιτητως εξελθων κατηλθεν και ηλθεν δια τουτο επι της γης. Ει τοινυν θελησομεν και ημεις, ουδεν ουδαμως εις τουτο ημας εμποδισαι δυνησεται· μονον ορμησωμεν δια μετανοιας θερμης προς αυτον και αυτος εγγισας ημιν και εφαψαμενος των καρδιων ημων μονω τω αχραντω δακτυλω αυτου αναψει τας λαμπαδας των ψυχων ημων και ουκετι εασει σβεσθηναι αυτας εως της συντελειας του αιωνος και επ᾽ αιωνων και ετι, οτι αυτω πρεπει πασα δοξα, τιμη και προσκυνησις νυν και εις τους ατελευτητους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΛΟΓΟΣ Η΄. (264)

Περι αγαπης Θεου και πιστεως και οπως τις εγκυμων γινεται της του Θεου αγαπης. Και περι ελλαμψεως και θεωριας φωτος και μυστικης ομιλιας του Πνευματος.

Ει δοκει, τοινυν ακουσωμεν του σωτηρος ημων Θεου διαρρηδην βοωντος και λεγοντος προς ημας· “Ουκ ηλθον ινα κρινω τον κοσμον, αλλ᾽ ινα σωθη ο κοσμος δι᾽ εμου”. Και δειξαι βουλομενος τον τροπον της σωτηριας, φησιν· “Επεμψεν ο Θεος τον Υιον αυτου εις τον κοσμον, ινα πας ο πιστευων εις αυτον μη απολητα, αλλ᾽ εχη ζωην αιωνιον”. Ταυτα τοιγαρουν ο πιστευων απο καρδιας και πληροφορουμενος οτι ουκ ηλθεν ο Χριστος κριναι αυτον αλλα σωσαι, και ουκ εξ εργων η κοπων και ιδρωτων, αλλα δια μονης της εις αυτον πιστεως, πως, ειπε μοι, αρα μη αγαπηση αυτον εξ ολης αυτου της ψυχης και εξ ολης αυτου της διανοιας; Και μαλιστα οταν ακουση οσα εκεινος επαθε, σωσαι αυτον και παντας

βουλομενος, οιον την εξ ουρανων αυτου καθοδον, την εν γαστρι της Παρθενου και Θεοτοκου εισοδον τε και συλληψιν και το οπως ατρεπτως γεγονεν ανθρωπος ο υπερανω παντων των ουρανων, ο ισοτιμος και ομοουσιος τω Πατρι και πασαν την κτισιν τη χειρι περικρατων αυτου της δυναμεως, ο ανω (265) συν τω Πατρι ων και κατω βρεφος γενεσθαι κατα την ακολουθιαν της ημετερας καταδεξαμενος φυσεως.

Και συν τουτοις, οταν εις νουν αναλαβη τα λοιπα της οικονομιας αυτου μυστηρια, ου μονον δε, αλλα και α υπεμεινε παθη ο τη φυσει απαθης δι᾽ αυτον, οιον τον τοκον αυτου τον απορρητον, τα σπαργανα, το σπηλαιον αυτο, την φατνην των αλογων εφ᾽ η πενιχρως ο βασιλευς του παντος ανεκλιθη, την φυγην την εις Αιγυπτον, την εξ Αιγυπτου επανοδον, την του Συμεων υποδοχην, και οπως ως εις των κοινων ανθρωπων παρ᾽ αυτου ηυλογηθη και εισηχθη εν τω ναω, την των γονεων υποταγην, την παρα του Ιωαννου βαπτισιν εν τω Ιορδανη, τον πειρασμον του διαβολου, τας θαυματουργιας αυτου και δια ταυτα ου θαυμαζομενον, αλλα φθονουμενον μαλλον και λοιδορουμενον και διακωμωδουμενον υπο παντων (τοτε τινων; πονηρων και αθεων ανδρων ων φανερως τε και αφανως εμφραξαι ηδυνατο τα απυλωτα στοματα και ξηραναι τας γλωσσας αυτων και την ενουσαν αυτοις φωνην αποσβεσαι), την προδοσιαν του μαθητου, τον δεσμον ον υπεστη παρα των μιαιφονων, και οπως ως κακουργος ηγετο παρ᾽ αυτων, και παρεδιδοτο τω Πιλατω ως κατακριτος, και ραπισμα ελαβεν υπο δουλου, και την του θανατου σιωπησας αποφασιν ελαβεν (Εμοι γαρ, φησιν, ου λαλεις; Ουκ οιδας οτι εξουσιαν εχων σταυρωσαι σε και εξουσιαν εχων απολυσαι σε;), ειτα τον φραγγελισμον, τους εμπαιγμους, τα ονειδη, την πορφυραν, τον καλαμον, μεθ᾽ ου επι της αχραντου κεφαλης αυτου τας μαστιγας παρα των θεοκτονων εδεχετο, τον ακανθινον στεφανον, τον σταυρον, ον και εβασταζεν ο διαβασταζων λογω τα συμπαντα· και απλως ειπειν, οταν εννοηση οπως εξω της πολεως ηγετο επι τον Κρανιου τοπον, των δημιων και των στρατιωτων περιστοιχουντων αυτον μεθ᾽ αμα οχλων απειρων επι την (266) θεωριαν εφεπομενων, και επι τουτοις, αγγελων μεν ανωθεν φριττοντων, του Θεου δε και Πατρος ορωντος τον ομοουσιον Υιον και ομοθρονον και ομοτιμον ταυτα πασχοντα παρα των ασεβων Ιουδαιων, και γυμνον επι σταυρου αναρτωμενον και ηλοις τας χειρας και τους ποδας ηλουμενον, λογχη τε την πλευραν τιτρωσκομενον, και χολην ποτιζομενον μετα οξους, και παντα ου μονον μακροθυμως φεροντα, αλλα και των σταυρουντων υπερευχομενον, πως ουκ αγαπησει αυτον εξ ολης ψυχης αυτου;

Οταν γαρ ενθυμηθη οτι, Θεος ων αναρχος εξ αναρχου Πατρος, συμφυης και ομοουσιος του παναγιου και προσκυνητου Πνευματος, αορατος και ανεξιχνιαστος, κατελθων εσαρκωθη και ανθρωπος γεγονε και παντα τα ειρημενα και πολλα ετερα επαθε δι᾽ αυτον, ινα του θανατου και της φθορας απαλλαξη αυτον και υιον Θεου και θεον ομοιον αυτου απεργασηται, αρα γε, ει λιθου σκληροτερος η και κρυσταλλου ψυχροτερος, ου μαλαχθησεται την ψυχην και διαθερμανθησεται την καρδιαν προς αγαπην Θεου; Εγω ουτω λεγω και ομολογουμενως ουτως εστιν η αληθεια οτι, εαν πιστευση τις απο καρδιας ταυτα παντα και εκ βαθεων ψυχης, ευθυς εξει και την προς Θεον αγαπην εν τη καρδια αυτου.

Ωσπερ γαρ λεγουσιν εν τη κοχλω τον μαργαριτην, ανεωγμενης εκεινης, εκ της δροσου του ουρανου και εκ της αστραπης εν αυτη συλλαμβανεσθαι, ουτω και την προς Θεον αγαπην λογιζου εν ημιν σπειρεσθαι. Απο γαρ των ειρημενων αυτου παθηματων ακουουσα η ψυχη και κατα μικρον πιστευουσα, αναλογως της πιστεως αυτης διανοιγεται, υπο απιστιας ησφαλισμενη προτερον ουσα· επαν δε διανοιχθη, ωσπερ δροσος ουρανιος, η του Θεου αγαπη ητις εστιν αρρητω φωτι συνημμενη, δικην αστραπης νοερως εν ταις καρδιαις ημων εμπιπτουσα, ως μαργαριτης αποτελειται φαεινος, περι ου και ο Κυριος λεγει οτι, (267) ον ευρων ο εμπορος, απελθων επωλησε παντα τα υπαρχοντα αυτου και ηγορασε τον ενα μαργαριτην εκεινον. Τοινυν και ο καταξιωθεις ουτω πιστευσαι, καθως ειπομεν, και τον νοητον μαργαριτην εν εαυτω της του Θεου αγαπης ευρειν, ουκ ανεχεται μη καταφρονησαι παντων και παντα διαδουναι τα υπαρχοντα αυτου πενησι και τοις βουλομενοις αλλως αφησαι διαρπασαι αυτα, ινα την προς Θεον αγαπην ασυλον τε και ολως αμειωτον διαφυλαξη. Αυτη γαρ καθ᾽ εκαστην αυξανομενη εν τη καρδια του αντι παντων προτιμωντος αυτην γινεται θαυμα θαυματων εν αυτω, ανεκφραστον τε παντη και πανταπασιν αδιηγητον, μητε νω καταληπτον μητε λογω ρητον· και τω ανεκδιηγητω και ακατανοητω του πραγματος εξισταμενος και προς εκεινο εχων αδολεσχουντα τον νουν, ολως εξω του κοσμου ου τω σωματι αλλα ταις αισθησεσι πασαις γινεται· συναπιασι γαρ τω νω και αυται προς το εντος αυτου καθορωμενον.

Τοιγαρουν και κατανοει του ιδειν ο ουτως εχων και ορα και ιδου φως· το δε φως ανωθεν εχειν δοκει αυτω την αρχην. Ζητων ουν ευρισκει τουτο μητε αρχην τελους εχον μητε μεσοτητα κεκτημενον· ως δε επι τουτοις εξαπορει, και ιδου τρια εν αυτω, το δι᾽ ου και εν ω και ει ον. Και ταυτα ιδων, μαθειν ερωτα και ακουει τρανως· “Ιδου εγω το Πνευμα δι᾽ ου και εν ω ο Υιος” και “Ιδου εγω ο Υιος εις ον ο Πατηρ”. Επι πλειον δ᾽ επαπορουντος αυτου, “Ιδου” παλιν φησιν “ορας” ο Πατηρ. “Και εγω” φησιν ο Υιος “εν τω Πατρι”. Και το

Πνευμα ελεγεν· “Οντως εγω· δι᾽ εμου γαρ τον Πατερα και τον Υιον ο βλεπων ορα και ορων των ορωμενων εξισταται”. Που οντας; “Εν ω ουδεις οιδεν ουκ ανθρωπων, ουκ αγγελων, πλην αυτης της μιας εμου και εναδος και υπερ ουσιαν ουσιας και φυσεως”. Εν εμοι δε, φησι, πως; “Ολη καθολου· αχωριστος γαρ ειμι (268) παντη και ατμητος, το εν καν ταις υποστασεσιν εχουσα. Ει ουν εν εμοι πως η που πελεις, μη ειδεναι φαιης τινα. Καθο μεν ανθρωπος και περιγραπτος εις, ως εν περιγραφη πελω και τοπω, περιγραπτος γαρ γεγονε βροτωθεις και ο εις εξ ημων· κατα δε την ενουσαν μοι φυσιν παμπαν αορατος, απεριγραπτος, ασχηματιστος, αναφης, αψηλαφητος, ακινητος, αεικινητος, παντα πληρουσα και ουδαμου το συνολον ουσα, ουκ εν σοι, ουκ εν αλλω τινι των παλαι η των νυν εγγιζοντων αγγελων η προφητων, οις ουδ᾽ ωραθην ολως, ουδ᾽ ορωμαι ποτε”.

Ο γουν ταυτα μυστικως ορων και μυουμενος τα υπερ αγγελους, τα υπερ την ανθρωπινην καταληψιν, αρα μετα ανθρωπων ειναι ο τοιουτος τη αισθησει η τη διανοια ολως ισχυσει; Ει γαρ ο βασιλει προσομιλησαι θνητω και παρεσταναι ποτε καταξιωθεις, των αλλων απαντων επιλανθανεται και ολος τοις του βασιλεως αποκρεμαται ρημασι, ποσω γε μαλλον ο αυτον εκεινον τον ποιητην και δεσποτην και Κυριον του παντος “ον ουδεις ειδεν ανθρωπων ουδε ιδειν δυναται” βλεπειν καταξιωθεις, ως ανθρωπω εφικτον, και προσομιλησαι αυτω και φωνης εκεινου ακουειν του μελλοντος κριναι ζωντας και νεκρους, ουκ εκστησεται εαυτου και ολος εξω κοσμου και σαρκος οντως γενηται και μετ᾽ αυτου επιποθησει συνεσεσθαι, αλλα αποστας του τοιουτου και τηλικουτου, του υπερ παν τοιουτον οντος και τηλικουτον, επι μεριμνας ελθη βιωτικας και φθειρομενων ολως η παρερχομενων και ρεοντων πραγματων φροντισειεν; Ουδαμως οιμαι των ευ φρονουντων τινα εις τουτο ολως ελθειν καταδεξασθαι.

Τα μεν γαρ εν τω βιω τουτω καλα συνεπομενων ομολογουμενως εχουσι και συγκεκληρωμενην αυτοις την λυπην και την αθυμιαν και την οδυνην, η δε μετα του Θεου διαγωγη (269) και η ομιλια και η θεωρια των απορρητων αυτου αγαθων πασαν υπερβαινει μακαριοτητα και πασης υπερκειται δοξης και ευκληριας και χαρας και ανεσεως, ως πασης υπεραιρουσα τιμης και τρυφης και απολαυσεως του νομιζομενου παντος αγαθου της παρουσης ζωης. Καθοσον γαρ υπερεχει το εν πολυτελει και απαλη στρωμνη αναπαυεσθαι υπερ το εν εσχαρα πεπυρακτωμενη ανακεισθαι, κατα τοσουτον υπερφερει πασης του βιου ευφροσυνης και απολαυσεως η εκ της του Θεου συνουσιας και ομιλιας εγγινομενη τη ψυχη χαρα και αγαλλιασις. Δια δη τουτο και ο των κρειττονων πολλακις και κατα αγνοιαν η ραθυμιαν αποστας και προς τας

φροντιδας του κοσμου γενομενος, εφ᾽ οσον της εν αυτοις πικριας και αφορητου βλαβης αισθηται, δρομαιος προς τα αφ᾽ ων εξεληλυθεν επανερχεται, πολλα εαυτον μεμφομενος οτι συγκατεσπασθη ολως και μεσον των ακανθων του βιου και του φλογιζοντος πυρος τας των ανθρωπων ψυχας εγενετο, ομως φευγει και προς τον εαυτου ανατρεχει Δεσποτην· και ει μη ην φιλανθρωπος, δεχομενος επανερχομενους ημας και μη μνησικακων η οργιζομενος, αλλα και μαλλον της προς αυτον επανοδου αποδεχομενος, “ουκ αν εσωθη πασα ψυχη” αγιου, ειτε και μεσως η αλλως εχοντος. Δια τουτο παντες οι τετελειωμενοι εν αγιωσυνη και αρετη δωρεαν και ουκ εξ εργων δικαιοσυνης εσωθησαν· και ουχ ουτοι μονον, αλλα και οι μετα ταυτα τελειουμενοι, παντες ουτω σωθησονται.

Επει δε “ουκ εξ εργων νομου, ινα μη τις καυχησεται”, κατα τον θειον Αποστολον, η σωτηρια ημιν επιγινεται τοις πιστοις, ου χρη τοις εργοις, νηστειαις λεγω και αγρυπνιαις η χαμευνιαις και λιμω και διψει, ολως θαρρειν, ου σιδηροις το σωμα καθηλουν, ου τρυχινοις ενδυμασι τουτο ταλαιπωρειν. Ουδεν γαρ ολως ταυτα εισιν, (270) επειδη πολλοι και των κακουργων και των πενομενων αυτων ταυτα παθοντες οι αυτοι διεμειναν, μηδεν της κακιας υφιεντες αυτων μηδε της πονηριας βελτιους γενομενοι. Συμβαλλονται μεν και ταυτα τισι, και το σωμα προς ταπεινωσιν μαλλον δε προς αδυναμιαν και ασθενειαν ελκουσιν· αλλ᾽ ου τουτο μονον ζητει ο Θεος, πνευμα δε συντετριμμενον και καρδιαν συντετριμμενην και τεταπεινωμενην επιποθει και το αει εν καταβεβλημενω φρονηματι λαλειν την καρδιαν ημων προς αυτον· “Τις ειμι εγω, Κυριε μου δεσποτα και Θεε, οτι κατηλθες και εσαρκωθης και απεθανες δι᾽ εμε, ινα με του θανατου και της φθορας απαλλαξης και της σης δοξης ομου και θεοτητος κοινωνον απεργαση και μετοχον;”. Οπηνικα γαρ ουτως εξεις κατα τας αφανεις κινησεις της καρδιας σου, ευθυς ευρησεις αυτον εναγκαλιζομενον σε μυστικως και κατασπαζομενον και χαριζομενον σοι πνευμα ευθες εν τοις εγκατοις, πνευμα ελευθεριας και αφεσεως των αμαρτηματων σου, ου μονον δε, αλλα και τοις χαρισμασιν αυτου καταστεφανουντα σε και ενδοξον σε δια σοφιας και γνωσεως απεργαζομενον.

Τι γαρ ετερον ουτω Θεω φιλον και ευαποδεκτον, ως καρδια συντετριμμενη και τεταπεινωμενη και φρονημα καταβεβλημενον εν πνευματι ταπεινωσεως; Εν γαρ τοιαυτη καταστασει ψυχης οικει μεν αυτος ο Θεος και επαναπαυεται πασα δε μηχανη του διαβολου εις απαν απρακτος διαμενει και παντα τα φθοροποια παθη της αμαρτιας τελεον αφανιζεται και βριθει μονος εν αυτη ο καρπος του Αγιου Πνευματος, ος εστιν η αγαπη, η χαρα, η ειρηνη, η

αγαθωσυνη, η χρηστοτης, ης πιστις, η πραοτης, η ταπεινοφροσυνη και η περιεκτικη εγκρατεια, οις ακολουθως επεται ωραιως η γνωσις η θεια, η σοφια του Λογου (271) και η αβυσσος των κεκρυμμενων νοηματων και μυστηριων Χριστου· εν οις ο φθασας γενεσθαι και ποιωθεις, την καλην αλλοιωσιν αλλοιουται και εξ ανθρωπων αγγελος γινεται, ωδε μεν τοις ανθρωποις συναναστρεφομενος σωματι, εν ουρανοις δε περιπολευων τω πνευματι και τοις αγγελοις συνδιαιτωμενος και υπο της αφραστου χαρας πλατυνομενος εις την αγαπην του Θεου· εις ην ουδεις αν των ανθρωπων εγγισει ποτε, ει μη δια μετανοιας προτερον και δακρυων πολλων την εαυτου καθαριει καρδιαν και εις βυθον ελασει ταπεινοφροσυνης και εγκυμων του παναγιου γενηται Πνευματος, χαριτι και φιλανθρωπια του Κυριου ημων Ιησου Χριστου, μεθ᾽ ου τω Πατρι δοξα, τιμη, κρατος, συν Αγιω Πνευματι, νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΛΟΓΟΣ Θ΄. (272)

Περι γνωσεως αληθινης και οτι η του Θεου γνωσις ουκ εκ μαθηματων, αλλ᾽ εκ καθαροτητος και της ανωθεν χαριτος επιγινεται τω σπουδαιω· και οτι χαλεπον το κρινειν· και ελεγχος των οιομενων ειδεναι τα του Πνευματος χωρις Πνευματος· εν ω και περι της του Πατρος αγιωσυνης· και οιον αγαθον εστιν η πιστις και τις ο ταυτης καρπος και οπως αυξανεται· και οτι οι τον θησαυρον εν εαυτοις εσχηκοτες του Πνευματος και εν αλλοις οντα γνωριζουσι· και τινα των αγιων τα σημεια και πως και τισι γνωριζονται· και οτι ο μη γεννηθεις ανωθεν ου δυναται ιδειν τον γεγεννηκοτα Θεον ουδε γνωρισαι τον εις τουτο πεφθακοτα δια του Πνευματος.

Νυν ευκαιρως καλον ειπειν μετα του Δαυιδ και ουτω γεγωνοτερον φθεγξασθαι· “Κυριος εκ του ουρανου διεκυψεν επι τους υιους των ανθρωπων του ιδειν ει εστι συνιων η εκζητων τον Θεον”, ειτα· “Παντες εξεκλιναν αμα ηχρειωθησαν· ουκ εστι ποιων χρηστοτητα, ουκ εστιν εως ενος”. “Που γαρ” ινα τοις ειρημενοις και τα του Αποστολου συνειρω “σοφος; Που γραμματευς; Που συζητητης του αιωνος τουτου; Ουχι εμωρανεν ο Θεος την σοφιαν του κοσμου τουτου”, δια το μη δυνασθαι τινα δι᾽ αυτης επιγνωναι την αληθινην σοφιαν, τον οντως οντα Θεον; Ει γαρ δια γραμματων και μαθηματων η επιγνωσις της αληθου σοφιας (273) και της του

Θεου γνωσεως εμελλεν ημιν, αδελφοι, διδοσθαι, τις ην αρα χρεια της πιστεως η του θειου βαπτισματος η της των μυστηριων αυτων μεταληψεως; Ουδεμια μενουν. “Επει δε δια της σοφιας ουκ εγνω ο κοσμος τον Θεον, ευδοκησεν ο Θεος, φησι, δια της μωριας του κηρυγματος σωσαι τους πιστευοντας”. Και ταυτα μεν ο κηρυξ και νυμφαγωγος της του Χριστου Εκκλησιας.

Εγω δε εικοτως θρηνησω και κλαυσομαι επι τη συντριβη των εμων μελων, του εμου γενους, των κατα σαρκα και πνευμα μου αδελφων, οτι οι τον Χριστον δια του βαπτισματος ενδυσαμενοι, τα του Χριστου μυστηρια εις ουδεν λογιζομενοι, την επιγνωσιν της του Θεου αληθειας δια της του κοσμου σοφιας λαμβανειν νομιζομεν και το μονον αναγνωναι τας θεοπνευστους συγγραφας των αγιων ορθοδοξιας ειναι καταληψιν τουτο οιομεθα και της Αγιας Τριαδος ακριβη και βεβαιαν ειδησιν τουτο νομιζομεν· ου μονον δε, αλλα και των αλλων ημων οι σεμνοτεροι θεωριαν την δια μονου του Πνευματος γινομενην εν τοις αξιοις, αυτην την εν ταις διανοιαις αυτων αναπλασιν των νοηματων αφρονως ειναι υπολαμβανουσιν. Ω της ευηθειας, ω της πωρωσεως. Οι δε και εμβαθυνειν αναγνως εθελοντες εις τα του Θεου βαθη και θεολογειν επειγομενοι, οταν ακουσωσι περι Θεου οτι, ωσπερ εν τρισιν ηλιοις μια φωτος εστι συγκρασις, ουτω και εν τη Τριαδι μιας θεοτητος ελλαμψις, αυτικα τρεις ηλιους εν τω νοΐ αυτων αναπλαττουσι, τω μεν φωτι ηνωμενους, ητοι τη ουσια, ταις δε υποστασεσι διακεχωρισμενους, και οιονται αφρονως εκεινην αυτην οραν την θεοτητα και ουτως ειναι την αγιαν και ομοουσιον και αδιαιρετον Τριαδα ομοιαν τω παραδειγματι. Αλλ᾽ ουκ εστι τουτο, ουκ εστιν. Ουδεις γαρ τα περι της Αγιας Τριαδος νοησαι καλως (274) και ειπειν δυναται απο μονης της των Γραφων αναγνωσεως, πιστει δε μονη ταυτα δεχομενος, εμμενει μεν τοις γεγραμμενοις και πλεον ουδεν περιεργαζεται, τοις δε περιεργοις και πολυπραγμονειν τα θεια θρασεως κατατολμωσιν, εξω των γεγραμμενων και ων εδιδαχθη, ειπειν ολως ου δυναται.

Οτι δε τουτο εστιν αληθες, ακουσον τι φησιν ο Χριστος· “Ουδεις επιγινωσκει τον Υιον ει μη ο Πατηρ, ουδε τον Πατερα τις επιγινωσκει ει μη ο Υιος και ω αν βουληται ο Υιος αποκαλυψαι”. Δια τουτων ουν και των τοιουτων ρηματων αποφραττει τα αναισχυντα και απυλωτα στοματα των λεγοντων και νομιζοντων δια της εξωθεν σοφιας και της των γραμματων μαθησεως επιγινωσκειν την οντως αληθειαν, αυτον τον Θεον, και την επιγνωσιν κτασθαι των κεκρυμμενων μυστηριων εν Πνευματι του Θεου. Ει γαρ τον Υιον ουδεις επιγινωσκει ει μη ο Πατηρ, ουδε τον Πατερα τις επιγινωσκει ει μη ο Υιος και ω αν βουληται ο Υιος αποκαλυψαι τα βαθη τουτου και τα μυστηρια – το γαρ μυστηριον

μου εμοι και τοις εμοις - , τις αρα των επι γης ανθρωπων σοφων η ρητορων η μαθηματικων ετερος, πλην των κεκαθαρμενων τον νουν εξ ακρας φιλοσοφιας τε και ασκησεως, και γεγυμνασμενα τα της ψυχης επιφερομενων αληθως αισθητηρια, ανευ της ανωθεν δια του Κυριου αποκαλυψεως εκ μονης γνωναι δυνηθειη της ανθρωπινης σοφιας τα κεκρυμμενα μυστηρια του Θεου, α δια νοερας θεωριας, της υπο του θειου Πνευματος ενεργουμενης, ανακαλυπτονται οις εδοθη και αει διδοται ειδεναι ταυτα δια της ανωθεν χαριτος; Εκεινων εστιν η τουτων γνωσις, ων ο νους καθ᾽ εκαστην υπο του Αγιου καταλαμπανεται Πνευματος δια την της ψυχης καθαροτητα, ων οι οφθαλμοι υπο των ακτινων του ηλιου της (275) δικαιοσυνης τρανως ηνεωχθησαν, ων ο λογος της γνωσεως και ο λογος της σοφιας δια μονου του Πνευματος, ων η συνεσις και ο φοβος του Θεου δια της αγαπης και της ειρηνης τετηρηται εν τη αγαθωσυνη και τη των τροπων χρηστοτητι εγκρατως μετα πιστεως. Τουτων η γνωσις των θειων, τουτοις και λεγεται καθα δη και τοις αποστολοις παρα Χριστου, ως μιμουμενους αυτους· “Υμιν δεδοται γνωναι τα μυστηρια του Θεου, τοις δε λοιποις εν παραβολαις”.

Ουτοι τοιγαρουν ισασιν, θειω κινουμενοι Πνευματι, την προς τον Πατερα του Υιου ισοτιμιαν και ενωσιν. Εν γαρ τω Πατρι τον Υιον καθορωσι και εν τω Υιω τον Πατερα δια του Πνευματος, ως γεγραπται· “Εγω εν τω Πατρι και ο Πατηρ εν εμοι”, του Πνευματος τω Πατρι δηλονοτι συνοντος· ει γαρ εκ του Πατρος εκπορευεται, ο δε Πατηρ ολος εν ολω τω Υιω εστιν, ολον εν αυτοις εστι και το Πνευμα το Αγιον. Πατηρ δε και Υιος και Αγιον Πνευμα εις Θεος, ο υπο πασης πνοης προσκυνουμενος. Και πως τρεις ηλιους ενα ειπειν ισχυσεις; Ει γαρ ενωσεις αυτους, ενωθησονται, και εις ενα οι τρεις εσονται· ει δ᾽ ουν, αλλα διημαρτες της ενοτητος. Πατερα δε, Υιου και Πνευματος διχα, ουδαμως ευρησεις, αλλ᾽ ουδε Υιον, του Πατρος και του Πνευματος, ουδε Πνευμα Αγιον του εξ ου εκπορευεται αλλοτριον της ενωσεως. Εν μεν γαρ τω Πνευματι τον Πατερα και τον Υιον, εν δε τω Υιω τον Πατερα και μετα του Πνευματος, εν δε τω Πατρι τον Υιον συναϊδιως αει οντα και μενοντα και συνεκλαμπον εχοντα το Πνευμα το Αγιον πιστευε. Εις ταυτα Θεος και ου τρεις, εν τρισιν υποστασεσιν ο ων και αει ων και ωσαυτως ων, τη μια συμφυΐα και βασιλεια και θεοτητι ανυμνουμενος υπο απειρων δυναμεων. Ει γαρ και εν εκαστω τουτων τα συμφυη της (276) θειας ιδιοτητος καθοραται, αλλα τα τρια εν και καθ᾽ εν τα τρια εισιν, οπερ εν ηλιοις γενεσθαι αμηχανον.

Αλλα γαρ εβουλομην και εικονα δουναι τινα αμυδρως παριστωσαν των λεγομενων την δυναμιν τοις θρασυνομενοις ειδεναι δια μονης της ψευδωνυμου γνωσεως και ανευ του

ερευνωντος Πνευματος τα βαθη και τα μυστηρια του Θεου, ευλαβουμαι δε τον ειρηκοτα Θεον μη διδοναι τα αγια τοις αναιδεσι και τολμηροις, μηδε τους μαργαριτας βαλλειν εμπροσθεν των ως κοινα τα θεια λογιζομενων και οιονει δια των χαμερπων νοηματων και απληστων ψυχων ατιμουντων και καταπατουντων αυτα· ων τετυφλωκε τον νουν ο Θεος, καθως φησιν ο προφητης, και πεπωρωκεν αυτων την καρδιαν, ινα βλεποντες μη βλεπωσι και ακουοντες μη συνιωσι. Και εικοτως· επειδη γαρ αναξιους δια της οιησεως εαυτους και των πονηρων επιτηδευματων εποιησαν, δια τουτο εαθησαν υπο του Θεου τω σκοτει της απιστιας και της ιδιας κακιας πορευεσθαι, καθως φησιν ο Δαυιδ· “Εξαπεστειλα αυτους κατα τα επιτηδευματα των καρδιων αυτων· πορευσονται εν τοις επιτηδευμασιν αυτων”. Οι γαρ τοσαυτα υποδειγματα εχοντες της των εντολων του Θεου εκπληρωσεως, α δι᾽ εργων οι πατερες ημων τετελεκοτες προυθησαν τοις πιστοις ημιν εις εκμιμησιν αρετης, και συνιεναι μη θελησαντες μηδε εκεινους βουληθεντες μιμησασθαι, αλλα τουναντιον και διαλοιδορουντες αυτους και τους βιους των κατα Θεον αγωνισαμενων ως ου κατα Θεον οντας ενδιαβαλλοντες, πως ουχι μονον αναξιοι εισι θειας γνωσεως, ως απειθειας και απωλειας υιοι, αλλα και πασης υπευθυνοι τιμωριας και κατακρισεως, οτι εαυτους ανακρινειν, ει αρα και εισιν εν τη πιστει, ωσπερ επιλαθομενοι, τα αλλοτρια κρινουσι (277) και τα υπερ αυτους ασυνετως ερευνωσι και εξεταζουσι, μηδαμως τον ουτω λεγοντα Θεον δυσωπουμενοι· “Μη κρινετε και ου μη κριθητε” και “Εν ω κριματι κρινετε κριθησεσθε”· μηδε τον εκεινου λεγοντα μαθητην· Μενουνγε, ω ανθρωπε, “συ τις ει ο κρινων αλλοτριον οικετην; Τω ιδιω κυριω στηκει η πιπτει” και “Μη κρινετε αλληλους και μη καταλαλειτε αλληλων”.

Οι γουν τοιουτοι πως αρα πιστοι και χριστιανοι ειναι γνωρισθησονται, τα του Χριστου και των αποστολων αυτου παρακρουομενοι ρηματα και καθως εκεινος και οι τουτου νενομοθετηκασι μαθηται μη φυλασσοντες μηδε τοις ιχνεσι του διδασκαλου επομενοι και βαδιζοντες; Πως το των εντολων φως ολως θεασονται οι φανερως τας θειας εντολας παραβαινοντες; Ουδαμως. “Μηδεις υμας, φησιν, απατατω κενοις λογοις, ω αδελφοι”. Αδελφους δε ημας ο Παυλος καλει δια την εκ του θειου βαπτισματος πνευματικην αναγεννησιν και συγγενειαν, επει τοις εργοις και σφοδρα αλλοτριοι, ως ορω, της των αγιων αδελφοτητος καθεστηκαμεν. Και τουτο εξ αυτων των πραγματων παραστησαι πειρασομαι, μαλλον δε αυτα ημων τα εργα και οι λογοι ημας απελεγξουσιν· διο και ως προς ενα τον λογον ποιουμενος, ενθεν ερω.

Απεταξω τω κοσμω και τοις εν κοσμω, ω αδελφε; Γεγονας ακτημων και υποτακτικος και του οικειου θεληματος ξενος; Και πραοτητα εκτησω και ταπεινος γεγονας; Νηστειας εις ακρον και ευχην και αγρυπνιαν κατωρθωσας; Αγαπην εκτησω προς τον Θεον ολικην και ως εαυτον τον πλησιον σου κεκτησαι; Υπερ των μισουντων και αδικουντων σε και εχθρωδως εχοντων κατα σου μετα δακρυων παρακαλεις και αφεθηναι αυτοις απο ψυχης πρωτον αυτος συμπαθησας αξιοις, η ουπω εις το υψος (278) τουτο ανηνεχθης των αρετων; Ειπε. Ει δε ειπειν αισχυνη το ου, η παλιν δια ταπεινοφροσυνην ου βουλει το ναι προσειπειν, εγω σοι προσθησω τα εικοτα, ω αδελφε, και δειξω εξ αυτης εκ ποιων εργων και κατορθωματων εις τουτο το υψος πας ο αγωνιζομενος εν αληθεια μετα πολλης τω οντι συνεσεως και αγιοτητος ερχεται. Ει μεν ουν, ως ειρηται, πεφθακας εις τα προειρημενα παντα και τους εχθρους σου ηγαπησας και μετα δακρυων υπερ αυτων πολλακις απο καρδιας εδακρυσας, την εκεινων παντως επιστροφην και μετανοιαν εξαιτουμενος, παντα δηλονοτι τα λοιπα προκατωρθωσας· οιον γεγονας απαθης εξ αγωνων, καθαραν εκτησω την καρδιαν απο παθων και εν αυτη και δι᾽ αυτης εθεασω τον απαθη Θεον. Αλλως γαρ ουκ ενι μετα συμπαθους καρδιας εξ αγαπης υπερ των εχθρων ευξασθαι, ει μη συναφεια και συνουσια και θεωρια Θεου δια συνεργειας του αγαθου Πνευματος κτησαιμεθα εαυτους καθαρους απο παντος μολυσμου σαρκος και πνευματος.

Ει ουν εις τουτο χαριτι του σωσαντος σε Θεου μετα χρηστοτητος και ταπεινοφροσυνης πολλης εφθασας, αδελφε, τι τοις συνασκηταις και τοις συναχθεισιν εις ταυτα διαπιστεις και φθονεις και λοιδοριαις ενδιαβαλλεις αυτους, την χρηστην αυτων υπολημψιν πειρωμενος καθελειν; Ουκ οισθα οτι οι απο πρωτης ωρας, τοις φθασασι περι την ενδεκατην δια το εξ ισης εκεινοις λαβειν φθονησαντες, ενεκεν τουτου εις το πυρ το εξωτερον απερριφησαν; Και πως συ, τα αυτα και χειρονα τουτων ποιων και λεγων κατα των αγιων, ων ο βιος, η αρετη και η συνεσις λαμπει ωσπερ ο ηλιος, νομιζεις μη της αυτης η και χειρονος κολασεως ταις τιμωριαις υποβληθηναι; Η ουκ οιδας οτι φθονος ουδεις παρα αγιων αγιοις εστι, καθα γεγραπται· “Ενθα ο φθονος, εκει και ο του φθονου πατηρ διαβολος κατοικει (279) και ουχι ο της αγαπης Θεος”; Τον ουν φθονον ωδινων, πως ειναι ολως αγιος οιεσαι, ο μηδε πιστος η χριστιανος εκ της Θεου αγαπης και του πλησιον σου γνωριζομενος; Οτι δε ουτως εστιν η των πραγματων τουτων ακολουθια και ο τον φθονον ωδινων εχει μεν εντος αυτου τον διαβολον, ου δυναται δε ειναι Χριστου δια το μη εχειν αγαπην προς τον πλησιον, παντι που δηλον τω τας θειας Γραφας επαΐοντι.

Ει δε των τοιουτων χαρισματων ουπω ηξιωσαι ουδε εις τοσουτον υψος αφικου του θεοποιων αρετων, πως αρα καν ολως τολμας ανοιξαι το στομα και φθεγξασθαι; Πως, κατηχουμενος ων, διδασκειν εθελεις και περι ων ουκ οιδας η ηκουσας πολυπραγμονειν επιχειρεις και, ως ειδως τα θεια, περι τοιουτων πραγματων θρασυνη διαλεγεσθαι; Ουκ οιδας οτι εξω των προθυρων της εκκλησιας, οια δη κατηχουμενος, ιστασαι, ει και αυθαδεια γνωμης εαυτω την μετα παντων των πιστως και καθαρως ευχομενων προτρεπεις στασιν, μη τοις αποστολικοις κανοσιν επομενος; Κατηχουμενος γαρ ουχ ο απιστος μονος αρτι λεγεται, αλλα και ο μη ανακεκαλυμμενω προσωπω νοος την δοξαν Κυριου κατοπτριζομενος. Εγω δε σου και την ανοιαν λιαν θρηνω, οτι αγιον μεν ειναι τινα τοιουτον ως παλαι και νυν παντελως και καθολου διαπιστεις, τοις πασι δε συναριθμων εαυτον οια κοινοις ως κοινον, καθαπερ Πνευματι Αγιω φθεγγομενος ως τις αγιος και θεοφορος ανηρ, α μηδ᾽ ολως γινωσκειν υπο του λογου κεντουμενος ωμολογησας και α μηδε ιδειν μηδε ακουσαι μηδε καταξιωθηναι λαβειν εν καρδια σου εφης, ταυτα και διερμηνευειν και ως ειδως σαφηνιζειν ολως ουκ επαισχυνη, ουδε προς τον των ανθρωπων ερυθριας γελωτα. Ει γαρ μη απαθης, ως ειπομεν, γεγονας, μηδε Πνευμα Αγιον (280) εχειν ηξιωσαι, μηδε αγιος ει, πως ειδεναι λεγεις ως αγιος τα του Πνευματος, “α - ως γεγραπται - οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου χοϊκου ουκ ανεβη, τα αγαθα α ητοιμασεν ο Θεος τοις αγαπωσιν αυτον”;

Ημιν δε, ινα παραφρονων ειπω, υπο σου βιαζομενος, δια του Πνευματος αυτου, εσχατοις ουσι και ηλεημενοις, κατα την αφατον προς ημας αυτου αγαθοτητα απεκαλυψεν ικεσιαις του μακαριου και αγιου πατρος ημων Συμεων, “ινα ειδωμεν” καθως φησιν ο Αποστολος “τα υπο του Θεου χαρισθεντα ημιν· το γαρ Πνευμα ερευνα και τα βαθη του Θεου. Ημεις δε – φησιν – ουκ ελαβομεν το πνευμα του κοσμου, αλλα το Πνευμα το εκ του Θεου”. Και δι᾽ αυτου απεκαλυφθη και επεγνωσθη ημιν, αμαρτωλοις ουσι και ταπεινοις, ο Θεος και Πατηρ του Κυριου ημων Ιησου Χριστου και σωτηρος, του μεγαλου Θεου, εν αυτω τω Χριστω και Θεω, ον ουδεις ανθρωπων ειδεν ουδε ιδειν δυναται. “Ο γαρ ειπων εκ σκοτους φως λαμψαι, αυτος εστιν ος και ελαμψεν εν ταις καρδιαις ημων”, των ευτελων και αχρειων, τοις οστρακινοις σκευεσι των σκηνωματων ημων ωσπερ θησαυρος δηλονοτι εμπεριεχομενος, ο παντη απεριληπτος τε και απεριγραπτος, μικρος μεν εν ημιν μορφουμενος, ο αμορφος και ανιδεος, τα συμπαντα δε απεριγραπτως πληρων, ως υπερμεγεθης και υπερπληρης.

Το δε μορφουσθαι εν ημιν τον οντως οντα Θεον, τι εστιν ει μη το ημας αυτους παντως μεταποιειν τε και αναπλαττειν και εις την της θεοτητος αυτου εικονα μεταμορφουν; Οιον εγνωμεν αρα γεγονοτα και τον αγιον Συμεωνην τον Ευλαβη, (281) τον εν τη μονη των Στουδιου ασκησαντα, τη πειρα αυτη τα περι τουτου βεβαιωθεντες. Τη γαρ αποκαλυψει του εν αυτω Πνευματος την εις αυτον πιστιν επισφραγισαντες, αναντιρρητον ταυτην φυλαττομεν· μαλλον δε εκ του αυτου φωτος, ως εκ λαμπαδος τινος, τον της ψυχης ημων λυχνον μεταδοτικως αναψαντες, ασβεστον διατηρουμεν, ταις εκεινου ευχαις και πρεσβειαις φρουρουμενοι, εξ ων αρδουμενη αυξανει η πιστις ημων η προς αυτον και ετι αυξησει - εν Θεω θαρρων λεγω -, εκατονταπλασιονα τον καρπον φερουσα εν αυτω τω θειω φωτι. Καρπος γαρ πιστεως το αγιον και ανεσπερον φως, φως δε αγιον προσθηκη και αυξησις πιστεως· καθοσον γαρ το φως πηγαζει, η πιστις αυξανει και εις υψος ανερχεται. Κατα δε την αναλογιαν της πιστεως ο καρπος αριδηλως βριθει του Πνευματος· “Ο δε καρπος του Πνευματος εστιν αγαπη, χαρα, ειρηνη, μακροθυμια, χρηστοτης, αγαθωσυνη, πιστις, πραοτης, εγκρατεια”, απερ καθ᾽ εν ο εχων επισταται. Ωσπερ γαρ ο μαργαριτας εχων και λιθους διαφανεις, σαπφειρον, αμεθυσον και αλλους τινας, οιδεν, ει μη απειρως εχει, ενος εκαστου αυτων το ειδος, το μεγεθος, ουτω και ο τας αρετας μετα πονου και δακρυων πολλων εν εαυτω φυτευσας και τους καρπους ενεγκων τους του Πνευματος, επισταται και το ειδος και την ποιοτητα ενος εκαστου αυτων και της απαντων αυτων γλυκυτητος απογευεται· και το δη μειζον και θαυμαστοτερον, οτι και εν αλλοις οντα τον αυτον επιγινωσκει καρπον.

Καθαπερ γαρ τα εθνη απο της στολης, το δε πλειστον απο της φωνης και των λογων επιγινωσκονται, ουτω δη και οι αγιοι γνωριζονται μεν απο της κοσμιοτητος αυτων και του ευσχημου βαδισματος και των αλλων των εξωθεν, το δε γνωρισμα μετα ακριβειας και αληθειας το ιδιον αυτων ο λογος ο γεννωμενος εξ αυτων παριστησιν.

(282) Ο γαρ ουκ εχει η καρδια, το στομα προφερειν ου δυναται· ει δε και ειπη, ως ου καλως λεγων ευθυς υπ᾽ αυτων των εαυτου λογων ελεγχεται. “Ο γαρ αγαθος, φησιν, ανθρωπος εκ του αγαθου θησαυρου της καρδιας προφερει τα αγαθα, ο δε πονηρος εκ του πονηρου θησαυρου της καρδιας προφερει τα πονηρα”. Και ορα μοι τα βαθη του Πνευματος, πως ουκ ειπεν ο Κυριος οτι “εκ της αγαθης καρδιας προφερει τα αγαθα” μονον, αλλα προσεθετο ειπειν “εκ του θησαυρου της καρδιας”, ινα μαθης οτι καρδιαν κενην και κουφην ουδεις ημων εχειν δυναται, αλλα ειτε δια αγαθοεργιας και αληθινης πιστεως την χαριν εχει του Πνευματος εκαστος, η δια

της απιστιας και αμελειας των εντολων και της των φαυλων αποπληρωσεως τον πονηρον εν εαυτω περιφερει διαβολον. Και ινα μη νομισης οτι ου τους εν μερει μεν φυλασσοντας τας του Χριστου εντολας, εν μερει δε τουτων καταφρονουντας, αλλα τους φυλασσοντας πασας ταυτας μετα ακριβειας, τον θησαυρον λεγει του Πνευματος εχειν,, εδιδαξεν ειπων· "Ο εχων τας εντολας μου και τηρων αυτας, εκεινος εστιν ο αγαπων με· ο δε αγαπων με αγαπηθησεται υπο του Πατρος μου και εγω αγαπησω αυτον και εμφανισω αυτω εμαυτον· και εγω και ο Πατηρ ελευσομεθα και μονην παρ᾽ αυτω ποιησομεν".

Ορας οπως ο αγαθην καρδιαν κτησαμενος δια πονων και της των εντολων εργασιας ενοικον εσχε την ολην εν εαυτω θεοτητα, ητις εστιν ο αγαθος θησαυρος; Οτι δε εις τον παραβαινοντα μιαν και την τυχουσαν εντοληη, η αμελουντα και μη ποιουντα αυτην, ο τοιουτος ου κατοικει θησαυρος, ακουε αυτου παλιν λεγοντος· "Ο λυσας μιαν των εντολων τουτων των ελαχιστων και διδαξας ουτω τους ανθρωπους ποιειν ελαχιστος κληθησεται εν τη βασιλεια των ουρανων". Ελαχιστας δε ταυτας ωνομασεν (283) ουχ ουτως ουσας, αλλα δια το παρ᾽ ημων ουτω ταυτας λογιζεσθαι· το γαρ αργολογειν η τι του πλησιον επιθυμειν η οραν εμπαθως η εξουθενειν και υβριζειν τινα ως ουδεν ηγουμενοι, αδιαφορουμεν, του ταυτα υπο κριμα θεμενου επιλαθομενοι. Τι γαρ φησι; "Παντα λογον αργον ον εαν λαλησωσιν οι ανθρωποι, λογον δωσουσι περι αυτου εν ημερα κρισεως", και αλλως· "Ουκ επιθυμησεις τι του πλησιον σου", και παλιν· "Ο εμβλεψας προς το επιθυμησαι ηδη εμοιχευσεν εν τη καρδια αυτου. Οστις δε ειπη παλιν τω αδελφω αυτου ρακκα, ενοχος εσται τη γεεννη του πυρος". Θελων δε και ο Αποστολος δειξαι οτι εν τοις τα τοιαυτα πρασσουσιν ο διαβολος ενεργει, εφη· "Το δε κεντρον του θανατου η αμαρτια". Ει ουν ουδεν αλλον εστιν η αμαρτια ει μη εντολης παραβασις, εντολη δε εστι και το μη επιθυμησαι και το μη ψευσασθαι και το μη κλεψαι, αλλα μηδε αργολογησαι μητε τω αδελφω σου ερειν κακως, πας ο ποιων ταυτα υπο του κεντρου του θανατου ητοι της αμαρτιας τετρωται, εν αυτη δε τη πληγη και τω της αμαρτιας δηγματι ωσπερ σκωληξ ευθυς ο διαβολος εισερχομενος ευρισκεται κατοικων.

Ειδες πως οι μη κτησαμενοι παλιν τας εαυτων καρδιας δια δακρυων και μετανοιας κεκαθαρμενας ενοικον εχουσιν εν αυτοις τον διαβολον, ος εστιν ο πονηρος θησαυρος; Ουτως ο αγαθος ανθρωπος εκ του αγαθου θησαυρου της καρδιας αυτου εκφερει τα αγαθα, ο δε πονηρος ομοιως τα πονηρα. Η δε αληθης μετανοια δια της εξομολογησεως και των δακρυων, ωσπερ υπο εμπλαστρου και φαρμακου τινος, αποσμηχει και εκκαθαιρει της καρδιας το τραυμα και την ουλην ην το κεντρον εν αυτη του νοητου θανατου διηνοιξεν,

ειτα τον εμφωλευοντα (284) σκωληκα εξω βαλλει και θανατοι εις συνουλωσιν και υγιειαν τελειαν το τραυμα αποκαθιστησι. Τουτο δε αρα παρα των καρδιαν εχοντων την υγιειαν εμπονως επιζητουσαν δια δακρυων και μετανοιας μονων επιγινωσκεται ενεργουμενον. Των αλλων γαρ οι λοιποι και ενηδυνονται τουτοις τοις τραυμασιν· ου μονον δε, αλλα και επιξεειν ταυτα και ετερα τουτοις μαλλον επιθειναι σπουδαζουσιν, υγιειαν την του παθους εκπληρωσιν λογιζομενοι· διοπερ και εγκαυχωνται, οταν τι πονηρον εργασωνται αμαρτιας ατοπημα, και την αισχυνην αυτων ως δοξαν λογιζονται. Δια τι δε πασχουσι τουτο; Επειδη αγνοουσι της παντελους καθαρσεως το ηδυ τε και χαριεν, μαλλον δε απιστουσι και αδυνατον ειναι εαυτους πειθουσι το καθαρευσαι ανθρωπον τελειως απο παθων και ολον ουσιωδως εν εαυτω δεξασθαι τον Παρακλητον.

Δια τουτο τοινυν και κατα της εαυτων αει σωτηριας λαλουσι και πραττουσι, κλειοντες εφ᾽ εαυτοις τας πυλας της βασιλειας των ουρανων και παντας αλλους τους εισελθειν βουλομενους κωλυοντες. Ει που δε και ακουσουσι περι ετερου τινος νομιμως αγωνισαμενου εν ταις εντολαις του Κυριου και ταπεινου τη καρδια και τοις φρονημασι γενομενου, καθαρευοντος τε απο παντοιων παθων και πασι τα μεγαλεια κηρυττοντος του Θεου - οσα δηλονοτι εποιησεν επ᾽ αυτω ο Θεος κατα τας αψευδεις υποσχεσεις αυτου και οπως μεν, λεγοντος προς ωφελειαν των ακουοντων, κατηξιωθη φως ιδειν Θεου και Θεον εν φωτι δοξης, οπως δε γνωστως εγνω εν εαυτω την επιφοιτησιν και ενεργειαν του Αγιου Πνευματος και αγιος εν Αγιω Πνευματι γεγονεν -, ευθυς ωσπερ κυνες λυσσωντες καθυλακτουσιν αυτου και κατεσθιειν, ει δυνατον, τον ταυτα λεγοντα σπευδουσι, “Παυσαι, λεγοντες, πεπλανημενε και υπερηφανε συ. Τι αρα τοιουτος αρτι γεγονεν ως οι αγιοι πατερες εγενοντο; (285) Τις δε Θεον ειδεν η ιδειν καν οπωσουν δυναται; Τις Πνευμα Αγιον επι τοσουτον ελαβεν, ως δι᾽ αυτου τον Πατερα και τον Υιον αξιωθηναι ιδειν; Παυσαι μη σε τοις λιθοις καταλευσθηναι ποιησωμεν”.

Οις μη ανταποκριθηναι αξιως της αυτων αφροσυνης ουκ οιομαι δειν· φησι γαρ ο σοφωτατος Σολομων· “Μη αποκρινου αφρονι κατα την εκεινου αφροσυνην, ινα μη ομοιος γενη αυτω, αλλα αποκρινου αφρονι προς την αφροσυνην αυτου, ινα μη φαινηται σοφος παρ᾽ εαυτω”. Εξ υμων μεν, ω ουτοι, ως αυτοι φατε, ουδεις ουδαμως· εκ δε των προαιρουμενων τον σταυρον αραι και την στενην οδευσθαι οδον και τας εαυτων απολεσαι ψυχας ενεκεν της αιωνιου ζωης, πολλοι μεν ειδον και προτερον, πλειους δε, οιμαι, ορωσι και νυν, και των βουλομενων εκαστος οψεται, καν υμεις σκαιοτητι γνωμης και βασκανιας φαυλοτητι τουτους ιδειν ουκ ισχυετε. Και ορα τι φησιν ο ευαγγελιστης· “Οσοι ελαβον αυτον

εδωκεν αυτοις εξουσιαν τεκνα Θεου γενεσθαι· οι ουκ εξ αιματων ουδε εκ θεληματος σαρκος, ουδε εκ θεληματος ανδρος, αλλ᾽ εκ Θεου εγεννηθησαν”. Ει ουν ουκ εγεννηθης εκ του Θεου συ, ουδε τεκνον υπαρχεις αυτου δηλονοτι, ουδε προλαβων εδεξω αυτον, ουδε ελαβες αυτον εν σεαυτω, και δια τουτο ουτε εξουσιαν σοι δεδωκεν ουτε δυνασαι τεκνον γενεσθαι Θεου· τεκνον δε Θεου μη γενομενος, πας αρα τον εν τοις ουρανοις θεαση Θεον και Πατερα σου; Ουδεις προ του γεννηθηναι τον εαυτου πατερα ποτε τεθεαται, και ουδεις ανθρωπων τον Θεον οψεται, εαν μη προτερον εξ αυτου γεννηθη. Δια τουτο και ο Κυριος ελεγεν· “Εαν μη τις γεννηθη ανωθεν, ου δυναται εισελθειν εις την βασιλειαν των ουρανων”, και παλιν· “Το γεννωμενον εκ της σαρκος, (286) φησι, σαρξ εστι, το δε γεννωμενον εκ του Πνευματος πνευμα εστιν”, εξ αγιου αγιον δηλονοτι· “το δε Πνευμα ερευνα και τα βαθη του Θεου”. Συ δε, ει απο σαρκος μονον γεγεννησαι και ουπω την εκ του Πνευματος γεννησιν εγνως, ουδε Πνευμα αυτος συ γεννηθεις γεγονας, πως αρα δυνασαι τα βαθη του Θεου ερευναν, μαλλον δε πως δυνασαι οραν τον Θεον; Παντως ουδαμως, αυτος συ, και μη βουλομενος, καθομολογησεις, ω αδελφε.

Ειεν. Τι δαι; “Αλλα συ” φησι “τοιουτος υπαρχεις αυτος; Και ποθεν σε τοιουτον ειναι επιγνωσομεθα;” Εγω μεν ανευ της ανωθεν χαριτος ουχ οιος τε ειμι τουτο ειπειν, αλλ᾽ ουδε Παυλος αυτος, οιμαι, και Ιωαννης· πλην ομως στεναζω επι τη πωρωσει των καρδιων των ταυτα προτεινομενων μοι και ζητουντων ποθεν επιγνωναι τον εις ανδρα τελειον, εις μετρον ηλικιας πεφθακοτα του Ιησου. Οθεν, ει βουλει μαθειν, οι τυφλοι τους αλλους των ανθρωπων επιγινωσκουσιν· οθεν ο Ισαακ επεγνω τον Ιακωβ, την στοληνν ενδεδυμενον Ησαυ του αδελφου αυτου. Ιστε γαρ απαντες πως επαπορων ελεγεν· “Αι μεν χειρες χειρες Ησαυ, η δε φωνη φωνη Ιακωβ”. Οθεν δεικνυται οτι της μεν στολης τον δολον ουκ εγνω – τυφλος γαρ ην -, την δε συνηθη φωνην εγνωρσιε του υιου· ει τοινυν και κωφος ην, παντως ουδε την λαλιαν αυτου γνωρισαι ισχυσεν αν. Ουτως ουν και υμεις, οιτινες εστε οι ουτως επαπορουντες, ου μονον τυφλοι αλλα και κωφοι τυγχανοντες, πως δυνασθε ανδρα γνωρισαι πνευματικον; Ουδαμως δη. Οτι δε τουτο εστιν αληθες, και οι μη βλεποντες πνευματικως ουδε ακουειν πνευματικως δυνανται, ακουσον του Κυριου προς τους απιστους των Ιουδαιων ουτω λεγοντος· “Δια τι την λαλιαν την εμην ου γινωσκετε; Διοτι ου δυνασθε ακουειν των λογων των εμων”, και μετ᾽ ολιγα· (287) “Ο ων εκ του Θεου τα ρηματα του Θεου ακουει· δια τουτο υμεις ουκ ακουετε, οτι εκ Θεου εστε. Υμεις εκ του πατρος του διαβολου εστε και τας επιθυμιας του πατρος υμων θελετε ποιειν”. Ει ουν και υμεις υπο της απιστιας και πονηριας και της των

εντολων αμελειας και παραβασεως σαρκες εστε, παχεις, λεγω, τας καρδιας, και τα ταυτης ωτα βεβυσμενα εχετε, τον δε οφθαλμον κεκαλυμμενον της ψυχης υπο των παθων, πας αρα πνευματικον και αγιον ανδρα επιγνωναι δυνησεσθε;

Αλλα, παρακαλω, σπουδασωμεν, πατερες και αδελφοι μου, παντι τροπω εαυτους ημων εκαστος επιγνωναι, ινα εκ των καθ᾽ ημας τα υπερ ημας γνωναι ποτε δυνησωμεθα. Αδυνατον γαρ τον μη επιγνοντα εαυτον προτερον, ωστε δυνασθαι μετα του Δαυιδ λεγειν· “Εγω δε ει μι σκωληξ και ουκ ανθρωπος”, και παλιν, ως ο Αβρααμ· “Εγω ειμι γη και σποδος”, επιγνωναι τι των πνευματικων και θειων λογιων πνευματικως και αξιως του υπερφυους και σοφου Πνευματος. Μηδεις υμας πλανατω κενοις και σεσοφισμενοις λογοις, οτι τα θεια της πιστεως ημων μυστηρια δυναται τις ολως καταλαβειν ανευ του μυσταγωγουντος και φωτιζοντος Πνευματος· αλλα γαρ ουδε πραοτητος και ταπεινοφροσυνης χωρις δυναται γενεσθαι δοχειον των χαρισματων του Πνευματος. Χρη γαρ αναντιρρητως τον θεμελιον της πιστεως καλως παντας ημας καταβαλειν προτερον εις τα της ψυχης ημων βαθη, ειτα την εντος ευσεβειαν δια των ποικιλων της αρετης ειδων ως τειχος οχυρον ανυψωσαι· και ουτω παντοθεν τειχισθεισης της ψυχης και οιονει εμπαγεισης εν αυτη ως επι θεμελιω καλω της αρετης, τοτε δει και την σκεπην της οικοδομης ταυτης, ητις εστιν η γνωσις η θεια του Θεου, (288) ανεγειραι και ολοκληρον τον οικον κατασκευασαι του Πνευματος.

Ηνικα γαρ κατα αναλογιαν της μετανοιας και της των εντολων εκπληρωσεως δια δακρυων εκκαθαρθη η ψυχη, πρωτον μεν τα κατ᾽ αυτον ο ανθρωπος και εαυτον ολον υπο της χαριτος επιγνωναι καταξιουται, ειτα μετα πολλην και επιμονον καθαρσιν και βαθειαν ταπεινωσιν αμυδρως πως κατ᾽ ολιγον και τα περι Θεου και των θειων νοειν αρχεται και, καθ᾽ οσον νοει, καταπληττεται και πλειονα κταται ταπεινωσιν, αναξιον εαυτον πανταπασι της των τοιουτων μυστηριων γνωσεως και αποκαλυψεως λογιζομενος. Διοπερ και υπο της τοιαυτης ταπεινωσεως, ως υπο τειχους οχυρου φρουρουμενος, ενδον μενει, απο οιησεως λογισμων ατρωτος, αυξανων τη πιστει, τη ελπιδι και τη εις Θεον αγαπη το καθ᾽ ημεραν, και την προκοπην μετα προσθηκης της γνωσεως τε και αναβασεως τρανως καθορων. Οταν δε και εις μετρον ηλικιας του πληρωματος της γνωσεως του Χριστου καταντηση και Χριστον αυτον και νουν αληθως Χριστου κτησηται, τοτε ως μηδεν ολως ειδως η εχων διακειται και ως αχρειον εαυτον και ευτελει δουλον ηγειται· το δε δη θαυμαστον και υπερ φυσιν, μαλλον δε κατα φυσιν ον, ανθρωπον ελαχιστοτερον εαυτου η αμαρτωλοτερον εν ολω τω κοσμω ου λογιζεται ειναι.

Το δε πως, ειπειν ουκ εχω, ει μη τουτο μονον εν τω επαινετω τουτω παθει καταλαβειν ηδυνηθην· εστι δε τι τοιουτον· ποιωθεισης της ψυχης και εμβαφεισης δια του Πνευματος εις τα βαθη της ταπεινοφροσυνης εν Χριστω τω Θεω της διανοιας αυτης, τον κοσμον τε απαντα και τους εν κοσμω εντευθεν αγνοησασης, μονην δε εαυτην αει καθορωσης και μονα τα εαυτης, και χρονισασης εν τη τοιαυτη μελετη και εν εξει γενομενης αυτης, μονην (289) εαυτην αληθως εξουθενημενην και ευτελεστατην ορα, ουδενα δε πειθεται τοιουτον ειναι εν απασι τοις ανθρωποις του κοσμου. Ουτω τοινυν καθ᾽ οσον εαυτον εχει τις παντων ανθρωπων εν αισθησει ψυχης ευτελεστερον τε και ταπεινοτερον, κατα τοσουτον και πρωτος των αλλων απαντων υπαρξει, ως φησιν ο Κυριος ημων και Θεος· "Ο θελων ειναι παντων πρωτος εστω παντων εσχατος και παντων διακονος".

Σπουδασωμεν ουν και ημεις, ω αδελφοι, εις τοιαυτην φθασαι ταξιν τε και καταστασιν, και τους εις τουτο πεφθακοτας αγιους ραδιως επιγνωσομεθα και των παροντων και των μελλοντων επιτυχωμεν αγαθων, χαριτι και φιλανθρωπια του Κυριου και Θεου και Σωτηρος ημων Ιησου Χριστου, ω η δοξα και το κρατος νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΛΟΓΟΣ Ι΄. (290)

Περι της φοβερας του Κυριου ημερας και της μελλουσης κρισεως, οτι και προ του θανατου εν ημιν ενθεν ηδη καθαιρομενοις δια δακρυων ενεργειται εν οις αν εγγενηται κατα την παρουσαν ζωην, κατα την μελλουσαν ουχ υπαντα. Και τις εστιν η ημερα Κυριου και τισιν αιφνης αποκαλυπτεται. Και οτι η εις Χριστον πιστις ου δυναται μονη σωσαι ημας, ει μη και Πνευματος Αγιου γνωστως γενωμεθα μετοχοι και οτι ουχι παντες οι βαπτιζομενοι δια του βαπτισματος λαμβανουσι τον Χριστον. Και πως δυναται τις γνωναι ει περιφερει εν αυτω τον Χριστον και Πνευματος Αγιου γεγονε μετοχος. Και ερμηνεια ως εν παραδρομη εις το « Εν αρχη ην ο Λογος». Και μακαρισμος εις τους εξ αγωνων την επιφοιτησιν δεξαμενους του Πνευματος.

Πολυς ημιν, αγαπητοι, ο περι της κρισεως λογος και δυσερμηνευτος, οτι ου περι ενεστωτων και ορωμενων εστιν, αλλα περι μελλοντων και αορατων οθεν πολλης των ευχων χρειας, πολλης της σπουδης, πολλης της του νου καθαροτητος, και τοις

λεγουσιν ημιν και τοις ακουουσιν, ινα οι μεν γνωναι καλως και ειπειν, οι δε συνετως ακουσαι δυνηθωσι των λεγομενων. Αλλα τις εστιν ο του λογου σκοπος; Σκοπος ουν του παροντος λογου εστιν η μεγαλη και επιφανης και φοβερα του Κυριου ημερα, (291) και τινος ενεκεν, ινα γνωμεν, ημερα Κυριου καλειται και λεγεται.

Λεγεται τοινυν ημερα Κυριου ουχ ως εσχατη των ημερων τουτων ουσα, ουδε δια το εν η μελλειν ερχεσθαι αυτον, καθα δη και επι των ημερων τουτων λεγομεν του παροντος καιρου ημερα του Πασχα και η ημερα της Πεντηκοστης και η ημερα εν η προελθειν μελλει ο βασιλευς και τα ποιησαι και τα· αλλ᾽ ουδε δια το εν αυτη μελλειν γενεσθαι την κρισιν ημερα κρισεως λεγεται (ουδε γαρ ετερον μεν η ημερα εσται εκεινη και ετερος ο εν αυτη μελλων ελευσεσθαι Κυριος), αλλ᾽ επειδη αυτος ο των απαντων Θεος και δεσποτης λαμψει τηνικαυτα τη δοξη της ιδιας θεοτητος. Και ο μεν αισθητος ηλιος υπο της του Δεσποτου λαμπροτητος καλυφθησεται και εις το μη ορασθαι γενησεται, καθα νυνι τα αστρα υπο τουτου καλυπτεται και ουχ οραται, αυτα δε τα αστρα σβεσθησονται και απαντα ειλιγησονται ως βιβλιον τα ορατα, ηγουν υποχωρησουσι, τοπον δεδωκοτα τω ποιητη· και εσται μονος εκεινος ημερα τε ομου και Θεος, ο νυν υπαρχων τοις πασιν αορατος, και ο φως οικων απροσιτον τοτε πασιν αποκαλυφθησεται οιος εστι και πληρωσει τα παντα του οικειου φωτος και γενησεται αδυτος, ατελευτητος, αϊδιου χαρμονης ημερα εν τοις αγιοις αυτου, τοις δε γε κατ᾽ εμε ραθυμοις και αμαρτωλοις εις απαν απροσιτος και αθεατος. Επειδη γαρ ετι περιουσιν ουκ εγενετο τουτοις δια σπουδης του ιδειν τον φως της δοξης αυτου δια καθαρσεως και ολον αυτον εν αυτοις εισοικισασθαι, εικοτως εσται τουτοις και εις το μελλον απροσιτος.

Και γαρ βουληθεις εξ αρχης αυτης ποιησαι το αγαθον και ημετερον, ως φησιν η θεια Γραφη, το αυτεξουσιον τοις πρωτοπλαστοις και προπατορσιν ημων (292) εχαρισατο και ημιν δι᾽ αυτων, ως αν, μη εκ λυπης η εξ αναγκης, αλλ᾽εκ της προς αυτον ευνοιας τε και αγαπης δια της αυτοπροαιρετου θελησεως μετα χαρας τας εντολας αυτου εργαζομενοι και ταυτας φυλασσοντες, ως εξ οικειων πονων τας αρετας κτησαμενοι λογισθησονται, και ως οικεια δωρα ταυτας τω Δεσποτη προσαξουσι, και δια τουτων κατα προκοπην εις την του Θεου τελειαν εικονα και ομοιοτητα αναχθωσι, και ακαταφλεκτως προσεγγισωσι τω απροσιτω διχα σωματικου θανατου, κατα γενεαν και γενεαν ο καθεις αυτω προσπελαζοντες. Επει δε οι μεν πρωτοπλαστοι, πρωτοι τω εχθρω θεληματι υπακουσαντες, της εντολης του Θεου παραβαται γεγονασι και ου μονον της ελπιδος της μειζονος, ηγουν του εν αυτω γενεσθαι τω ανεσπερω φωτι, εξεπεσον, αλλα και εις φθοραν και θανατον μετηνεχθησαν και εις

αφεγγες περιπτωκασι σκοτος, δουλοι τω του σκοτους αρχοντι γεγονοτες και υπ᾽ αυτου κατακρατηθεντες, εν τω του θανατου σκοτει δια της αμαρτιας εγενοντο, υστερον δε και ημεις, οι εξ εκεινων τεχθεντες, θεληματι τω τυραννω τουτω υποκυψαντες, εδουλωθημεν, και ου βια (εδειξαν γαρ τουτο σαφως οι προ του νομου και εν τω νομω ευαρεστησαντες και το εαυτων θελημα τω δεσποτη Θεω και ου τω διαβολω προσαναθεμενοι), τους προ νομου και εν νομω ευαρεστησαντας του αιωνιου σκοτους λυτρωσασθαι βουληθεις ο φιλανθρωπος Κυριος και τοις μετα τον νομον την ελευθεριαν δωρησασθαι εν τη χαριτι και παντας, ως ειπειν, ομου τους ευηρεστηκοτας αυτω προ του νομου και εν νομω και μετα τον νομον της του διαβολου τυραννιδος ελευθερωσαι, αυτος δι᾽ εαυτου τουτο ο παντα δυνατος και ανεξικακος ποιησαι ηνεσχετο. Ον γαρ ιδιαις και αορατοις χερσι καθ᾽ ομοιωσιν και κατ᾽ εικονα αυτου πεποιηκεν, ου δι᾽ ετερου, αλλα δι᾽ εαυτου παλιν καταπεσοντα αναστησαι ηθελησεν, (293) ως αν και πλειονως τιμηση και δοξαση το γενος ημων εν τω κατα παντα εξομοιωθηναι ημιν αυτον και ισον εν τω ανθρωπινω μερει γενεσθαι. Ω της αφατου φιλανθρωπιας και αγαθοτητος, οτι ου μονον παραβαντας ημας και αμαρτησαντας ουκ εκολασεν, αλλα και οιοι γεγοναμεν ημεις δια ταης παραβασεως, τοιουτος γενεσθαι και αυτος κατεδεξατο, ανθρωπος φθαρτος εξ ανθρωπου φθαρτου, θνητος εκ θνητου, αμαρτια εξ αμαρτησαντος γεγονως, ο αφθαρτος, ο αθανατος και αναμαρτητος ων, σαρκι μονον τεθεωμενη τω κοσμω οφθεις, ουχι και αυτη γυμνη τη θεοτητι. Τινος χαριν; Οτι ουκ ηλθε κριναι τον κοσμον, αλλα σωσαι τον κοσμον, ως φησιν αυτος εν τοις ευαγγελιοις αυτου.

Η γαρ αποκαλυψις αυτου της θεοτητος κρισις εν οις αποκαλυφθη γινεται· ου γαρ αν υπηνεγκε την δοξαν αυτου της θεοτητος πασα σαρξ γυμνην επιφανεισαν της θεανδρικης συναφειας τε και αφραστου ενωσεως, αλλα ψυχικως τε ομου και σωματικως αρδην εμελλε πασα η κτισις απολλυσθαι δια το υπο απιστιας τηνικαυτα παντας κατεχεσθαι. Η γαρ θεοτης, ηγουν η χαρις του παναγιου Πνευματος, ουδενι ουδεποτε διχα πιστεως πεφανερωται· ει δε εφανη, ειτε παλιν εκ παραδοξου φανειη τινι των ανθρωπων, φοβερα και φρικτη δεικνυται, ου φωτιζουσα, αλλα φλεγουσα, ου ζωοποιουσα, αλλα τιμωρουσα δεινως. Και τουτο φανερον εξ ων ο μακαριος Παυλος, το σκευος της εκλογης, επαθεν· προς γαρ τη αστραψαση αιγλη του απροσιτου φωτος εν αυτω πληγεις τας οψεις, ου φωτισθεις, και σκοτισθεις μαλλον, ουχι αυγασθεις, και την κατα φυσιν προσαπωλεσεν ορασιν· και ταυτα, ο μεγας μελλων τηνικαυτα της του Χριστου Εκκλησιας γενεσθαι διδασκαλος. Ο τοιουτος γαρ και τηλικουτος, ος εφη· «Ο Θεος ο

ειπων εκ σκοτους φως λαμψαι, ος ελαμψειν εν ταις καρδιαις ημων», (294) και μετ᾽ ολιγα· «Εχομεν δε τον θησαυρον τουτον» της ελλαμψεως δηλονοτι «εν ταις καρδιαις ημων», τοτε ουδε μικραν απαυγην αυτου αντιβλεπειν ηδυνατο.

Τοιγαρουν εντευθεν ακριβως διδασκομεθα οτι τοις μεν ετι τη απιστια και τοις παθεσι κατεχομενοις απροσιτος και αορατος η χαρις εις απαν εστι, τοις δε δια πιστεως εν φοβω και τρομω τας εντολας κατεργαζομενοις και μετανοιαν αξιαν επιδεικνυμενοις αποκαλυπτομενη οραται, και αυτη δι᾽ εαυτης την μελλουσαν γενεσθαι κρισιν ανατιρρητως εν αυτοις εμποιει· μαλλον δε ημερα θειας κρισεως γινεται, εξ ης ο καθαρος αει ελλαμπομενος εν αληθεια εαυτον οιος εστι, και τα εργα αυτου, τα τε αισθητως πραχθεντα, τα τε ψυχικως ενεργηθεντα, οια εισι, παντα λεπτομερως καθορα. Ου μονον δε, αλλα και πυρι θειω κρινεται και ανακρινεται και υδατι τοτε δακρυων πιαινομενος ολον το σωμα καθυγρος γινεται και βαπτιζεται κατ᾽ ολιγον ολος υπο του θειου πυρος τε και Πνευματος και γινεται ολος καθαρος, ολος αμολυντος, υιος φωτος και ημερας και ουχι εκτοτε ανθρωπου θνητου. Δια τοι τουτο και ο τοιουτος εν τη μελλουση κρισει και δικη ου κρινεται, προκεκριται γαρ· ουδε υπο του φωτος εκεινου ελεγχεται, προπεφωτισται γαρ· ουδε εν τουτω τω πυρι εισερχομενος δοκιμαζεται η καιεται, προδεδοκιμασται γαρ· ουδε ως τοτε φανεισαν την ημεραν Κυριου λογιζεται, ολος γαρ εκ της ομιλιας και συνουσιας Θεου ημερα φαεινη και λαμπρα γεγονεν· ουδε εν τω κοσμω τοτε ευρισκεται η συν τω κοσμω, αλλ᾽ εξω τουτου εις απαν εστιν. «Εγω γαρ, φησιν, εξελεξαμην υμας εκ του κοσμου», και ο Αποστολος· «Ει γαρ εαυτους εκρινομεν, ουκ αν εκρινομεθα· κρινομενοι δε υπο Κυριου παιδευομεθα, (295) ινα μη συν τω κοσμω κατακριθωμεν», και παλιν· «Ως τεκνα φωτος περιπατειτε», φησιν.

Οσοι ουν τεκνα του φωτος εκεινου και υιοι της μελλουσης ημερας γενωνται και ως εν ημερα ευσχημονως περιπατειν δυνανται, επ᾽ αυτους η ημερα Κυριου ουδεποτε επελευσεται· εν αυτη γαρ εισιν αει και δια παντος. Η γαρ ημερα Κυριου, ουχι εις τους υπο του θειου φωτος αει καταλαμπομενους, αλλ᾽ εις τους εν τω σκοτει των παθων οντας και εν τω κοσμω διαγοντας και τα του κοσμου ποθουντας, αιφνης μελλει αποκαλυπτεσθαι και φοβερα αυτοις και ως πυρ αστεκτον λογισθησεται. Φανησεται δε τουτο το πυρ ο Θεος ουχ ολον πνευματικως, αλλ᾽ ως αν τις ειποι ασωματως εν σωματι, ωσπερ εξαναστας ωρατο τοις μαθηταις παλαι ο Χριστος, καθα φησιν ο ευαγγελιστης· αναλαμβανομενου γαρ αυτου εις ουρανους, ταυτα φασιν οι αγγελοι προς αυτους· «Ον τροπον εθεασασθε αυτον πορευομενον εις τον ουρανον, ουτως

παλιν ελευσεται». Ει γαρ μη τουτο εσται, πως αυτον οι αμαρτωλοι, οι απιστοι, οι αιρετικοι και πνευματομαχοι θεασονται, τυφλοι οντες τη ψυχη και τους οφθαλμους αυτης εμπεφραγμενους τω βορβορω της απιστιας και αμαρτιας εχοντες, ωσπερ προς Θεσσαλονικεις και Παυλος ο αποστολος εγραψεν. Επειδη γαρ περι των κεκοιμημενων και της μελλουσης δοξης ειπε και οπως παντες οι αγιοι δια νεφελων αρπαγησονται, εφη· «Περι δε των χρονων και των καιρων, αδελφοι, ου χρειαν εχετε του γραφεσθαι υμιν· αυτοι γαρ ακριβως οιδατε οτι η ημερα Κυριου ως κλεπτης εν νυκτι ουτως ερχεται· οταν γαρ ειπωσιν, ειρηνη και ασφαλεια, τοτε αιφνιδιος αυτοις εφισταται ολεθρος, ωσπερ η ωδιν τη τικτουση, και ου μη εκφυγωσιν. Υμεις δε, αδελφοι, ουκ εστε εν σκοτει, ινα η ημερα υμας ως κλεπτης καταλαβη· παντες υμεις υιοι φωτος εστε και υιοι ημερας. Ουκ εσμεν (296) νυκτος ουδε σκοτους· αρ᾽ ουν μη καθευδωμεν ως και οι λοιποι, αλλα γρηγορωμεν και νηφωμεν». Και μετ᾽ ολιγα· «οτι ουκ εθετο ημας ο Θεος εις οργην, αλλ᾽ εις περιποιησιν σωτηριας, ινα ειτε γρηγορουμεν, ειτε καθευδομεν, αμα συν αυτω ζησωμεν».

Υιους ουν ακουων φωτος και υιους ημερας, αγαπητε, μη ειπης εν τη καρδια οτι, οσοι εις Χριστον εβαπτισθημεν και εις εκεινον πιστευομεν και Θεον αυτον προσκυνουμεν, αυτον και ενδεδυμεθα και υιοι ημερας και υιοι φωτος ανεπαισθητως παντως εσμεν και ουχι νυκτος ουδε σκοτους. Μη τουτο ειπης η υπολαβης και εν αμελεια και αμεριμνια τας υπολοιπους της ζωης σου διελθης ημερας, δοκων μονον και οιομενος ειναι τι, μηδεν ων· αλλα σκοπησον και κατα σεαυτον ακριβως κατανοησον και ειπε· «Ει παντες ανθρωποι οι εν τω κοσμω οντες και τον ηλιον τουτον αισθητως βλεποντες εν τω σκοτει εισι, παντως, επει ουδεν πλεον των αλλων ορω, και εγω συν αυτοις εν σκοτει ειμι. Ωσπερ γαρ δυνοντος αυτου καθ᾽ εκαστην νυξ γινεται και ουδεν πλεον τι τουτου ορω, ουτως, αποθανοντος μου, ουδαμου φως θεασομαι, αλλ᾽ εν αφεγγει σκοτει και ανηλιω εις αιωνας εσομαι και ουκετι δια των οφθαλμων βλεψω το ορωμενον τουτο φως· του γαρ σωματος οι ανθρωποι χωριζομενοι, των αισθητων ευθυς παντων αποχωριζονται. Ει ουν εν σκοτει ειμι νυν, και εν σκοτει μετα θανατον εσομαι· παντως και επ᾽ εμοι η ημερα Κυριου ως κλεπτης εν νυκτι επελευσεται και ως η ωδιν τη εν γαστρι εχουση και ου μη δυνηθω εκφυγειν».

Ου γαρ εν τω του υδατος βαπτισματι η σωτηρια ημων εστιν, αλλα και εν τω Πνευματι, ουδε εν τω αρτω μονω και τω οινω της μεταληψεως η των αμαρτιων αφεσις και η της ζωης μετουσια διδοται, αλλα και εν τη συνεπομενη και ανακεκραμενη (297) μυστικως και ασυγχυτως τουτοις θεοτητι. Μυστικως δε λεγεται δια

το μη πασιν, αλλα τοις αξιοις ζωης αιωνιου, αποκαλυπτεσθαι και υιους φωτος και ημερας ποιειν τους ορωντας αυτην· οι γαρ το φως μη ορωντες, ει και λαμπει τρανως, αλλ᾽ ουν εκεινοι εν σκοτει καθηνται. Μηδεις υμας, αδελφοι, κενοις λογοις εξαπατατω μηδε εις την πιστιν την εις Χριστον μονην θαρρειτω τις. «Χριστος»γαρ, φησιν, «εαν περιτεμνησθε, ουδεν υμας ωφελησει», και παλιν· «Η πιστις διχα των εργων νεκρα εστιν». Ωσπερ γαρ το σωμα ψιχα ψυχης υπαρχει νεκρον, ουτω και η πιστις διχα των εργων νεκρα εστιν.Οι γαρ Θεον ειναι τον Χριστον ομολογουντες, τας δε εντολας αυτου μη φυλασσοντες, ουχ ως αρνουμενοι μονον, αλλα και ως ατιμαζοντες αυτον λογισθησονται· ου μονον δε, αλλα και μειζονως υπερ τους τα ιδια σωματα περιτεμνοντας, ως τας του Θεου εντολας ακρωτηριαζοντες, ενδικως κατακριθησονται. Ο τον πατερα γαρ ατιμαζων, πως υιος λογισθησεται; Ο του φωτος χωριζομενος, πως εν αυτω ως εν ημερα διαξειεν; Ουδαμως, αδελφοι.

Ει δε λεγοι τις οτι δυναται τηρησαι πασας τας εντολας, γινωσκετω οτι τον Θεον ενδιαβαλλει και κατακρινει ως αδυνατα ημιν επιταξαντα· ος ουκ εκφευξεται το της δικης αφυκτον, αλλ᾽ ως ο ειπων· «Ηδειν σε οτι σκληρος ει, θεριζων οπου ουκ εσπειρας και συναγων οθεν ου διεσκορπισας», και ουτος κατακριθησεται, και τω ειποντι τω Αδαμ οφει· «Γινωσκων ο Θεος οτι η ωρα φαγεσθε απο του ξυλου ομοιοι αυτω εσεσθε, τουτου χαριν ενετειλατο υμιν μη φαγειν εξ αυτου», ομοιωθησεται. Ψευστην γαρ και πλανον και φθονου μεστον τον Θεον ο τοιουτος αποκαλει· ψευστην μεν, οτι εκεινου ειποντος· «Ο ζυγος (298) μου χρηστος και το φορτιον μου ελαφρον εστιν», ου μονον ουκ ελαφρον ουτος, αλλα και αβαστακτον αυτο αποφαινεται· πλανον δε, οτι κατηλθε πολλα υποσχομενος και μηδεν δοουναι θελων ημιν, μαλλον δε φθονων τη σωτηρια ημων αδυνατα επεταξεν ημιν, ποιησαι και φυλαξαι, οπως εκπληρωσαι ταυτα μη δυναμενους, προφασεως δηθεν ευλογου λαβομενος, των αγαθων ημας εκεινων αποστερηση. Αλλ᾽ ουαι τοις ταυτα λεγουσιν, εαν μη μετανοησωσιν· ουδεν γαρ φορτικον, ουδεν επαχθες ο Δεσποτης ημων και Θεος ενετειλατο, μαλλον μεν ουν ραδια τε ομου παντα και ευκολα, καθα – πιστευσατε μοι – και αυτος εγνων εγω ευκολον ειναι την εντοληv του Θεου και την επιτευξιν αυτου τε και της βασιλειας αυτου. Αλλα δια παραδειγματος τουτο υμιν υποδειξω.

Ανθρωπος τις ανταρτη δουλευων τινι αντιδικω και του βασιλεως των Χριστιανων εχθρω, πολλα τροπαια κατα των δουλων αυτου και ανδραγαθιας ποιων, και εν τιμη μεγιστη παρα τω τυραννω εκεινω και τοις υπ᾽αυτον στρατευμασιν ων, εμηνυθη παρα του βασιλεως των Χριστιανων διαφορως του προσελθειν και συν αυτω ειναι και αξιωθηναι μεγαλων δωρεων και συμβασιλευειν αυτω. Ο

δε επι χρονους τινας ουκ ηβουληθη, κατ᾽ αυτου δε μαλλον χειρον εκτοτε τον πολεμον ανερριπισεν. Εν μια τοινυν καθ᾽ εαυτον γνωσιμαχησας και μεταμεληθεις, εβουλευσατο φυγη χρησασθαι και μονος προς τον βασιλεα πορευθηναι, τουτο προς εαυτον λογισαμενος οτι, ει και μεχρι του νυν μηνυοντι μοι τω βασιλει ουχ υπηκουσα, αλλα πιστευω ως ου μη λογισθη μου νυν επιστρεφοντος την αναβολην των τοσουτων ετων και βραδυτητα δια το ειναι αυτον, ως ακουω, συμπαθη και φιλαγαθον, συμπαθησει δε μοι και α υπεσχετο μοι παντα αποπληρωσει. Ως ουν ταυτα απο καρδιας ελογισατο, και εργω εποιησε· προσελθων τω βασιλει και τους ποδας κρατησας αυτου, (299) συγχωρησιν μετα κλαυθμου εξητησατο. Ον ευθυς, τη απροσδοκητω χαρα ο χρηστος εκεινος ληφθεις βασιλευς, αποδεξαμενος, επι θαυματος ειχε την τουτου μεταβολην και ταπεινωσιν, ανθ᾽ ων οπως παρρησιαζεσθαι μαλλον ωφειλεν και τιμας απαιτειν υπερ ης ενεδειξατο προς αυτον αγαπης και πιστεως, καταλιπων μεν τον ανταρτην, προσελθων δε τη βασιλεια αυτου, κειται θρηνων υπερ της βραδυτητος και των παρ᾽ αυτου προγεγονοτων κακων, αναστησας αυτον «επεπεσεν επι τον τραχηλον αυτου και κατεφιλησεν αυτον» τε ολον και τους δακρυοντας αυτου οφθαλμους επι ωρας πολλας. Ειτα στεφος και στολην και υποδηματα ομοια ων αυτος εφορει ενεχθηναι κελευσας, αυτος δι᾽ εαυτου τον πρωην εχθρον και αντιδικον περιεβαλε, μηδεν ολως προσονειδισας αυτον· και ου τουτο μονον, αλλα νυκτος και ημερας συγχαιρων αυτω και συνευφραινομενος, περιλαμβανων τε και κατασπαζομενος στομα προς στομα αυτον, τοσουτον υπερηγαπησεν αυτον οτι ουδε εν τω υπνουν αυτου εχωριζετο, συνανακλινομενος αυτω και περιλαμβανων επι της κλινης και παντοθεν τω εαυτου χλανιδιω περισκεπων και επιτιθεις το εαυτου προσωπον επι πασι τοις αυτου μελεσιν.

Τοιουτον εστι και το ημετερον προς Θεον και ουτως οιδα εν τοιουτω τροπω τους μετανοουντας τον φιλαγαθον Θεον αποδεχεσθαι και φιλειν, φευγοντας μεν κοσμον πλανον και κοσμοκρατορα, γυμνους δε προσερχομενους αυτω των του βιου πραγματων ως βασιλει και Θεω, ει μη τισιν αρα βαρυ καταφαινεται το την γεννησαμενην καταλιπειν και τους οικειους φιλους και συγγενεις απαρνησασθαι και τον πλουτον εασαι τον απολλυμενον, επει ουδεν εγωγε φορτικον ευρον η λυπηρον η επαχθες, προσφυγων τω Θεω και σωτηρι μου. Αλλ᾽ ει χρη την αληθειαν υμιν εξειπειν και α ουκ εβουλομην πασι δηλα ποιειν, (300) ταυτα την αγαπην υμων απογυμνωσαι, ινα δω τι καλον τισιν εξ υμων, εν παση μαλλον στενοχωρια και θλιψει και τη νομιζομενη κακοπαθεια υπερεκβλυζουσαν την χαραν και ευφροσυνην εβλεπον εν εμοι δια

της αποκαλυψεως και επιφανειας του προσωπου αυτου, ωστε πληρουσθαι εναργως επ᾽ εμοι το ουτω λεγον του Παυλου ρητον· «Το γαρ παραυτικα ελαφρον της θλιψεως βαρος δοξης κατεργαζεται εν ημιν», και το του Δαυιδ· «Εν θλιψει» λεγοντος «επλατυνας με», ως εντευθεν μηδεν ηγεισθαι με τας επερχομενας θλιψεις και τους πειρασμους προς την ουχι μελλουσαν, αλλα παραυτικα αποκαλυπτομενην μοι δια Πνευματος Αγιου δοξαν Ιησου Χριστου, ης τη μετοχη τε και θεα και αυτας τας προς θανατον νοσους και ει τινα ετεραν αφορητοτεραν οδυνην δια πονων τοις ανθρωποις εγγινομενην ουδεν ηγουμην, πασαν επιλανθανομενος οδυνην και λυπην του σωματος· ουτω το φορτιον των εντολων ελαφρον και τον ζυγον Κυριου χρηστον αυτοθεν ελογιζομην, εν δε τω μη ευρισκειν με δι᾽ αιτιας τινος υπερ αυτου συντομως αποθανειν, θλιψις, πιστευσατε, ην μοι αφορητος.

Τοιγαρουν, αδελφοι μου αγαπητοι, παντα αφεντες δραμωμεν γυμνοι, και προσελθοντες τω δεσποτη Χριστω προσπεσωμεν και προσκλαυσωμεν ενωπιον της αυτου αγαθοτητος, ινα και αυτος, θεασαμενος την πιστιν και την ταπεινωσιν ημων, ομοιως ημας, μαλλον δε μειζονως, αποδεξηται και τιμηση, και στολη και διαδηματι τω εαυτου κατακοσμηση και αξιους του επουρανιου νυμφωνος δαιτυμονας εργασηται. Ου γαρ ισον το απο βασιλεως εις βασιλεα φθαρτον προσελθειν, επιγειου τε βασιλειας εν επιτυχια γενεσθαι και το απο γης εις ουρανους ανελθειν και δοξης αιωνιου και βασιλειας αφθαρτου αξιωθηναι και Θεου συγκληρονομος (301) συγκοινωνος γενεσθαι, και ουχι βασιλευς μονον, αλλα και θεος γενεσθαι απο Θεου, και συν τω Θεω εις αιωνας αιωνων ευφραινεσθαι. Μη ουν προτιμησωμεν τι των γῆΐνων και φθειρομενων, παρακαλω, αδελφοι, ινα μη της Χριστου δοξης και κοινωνιας εκπεσωμεν, αλλ᾽ απ᾽ εντευθεν ηδη, εαυτους εκκαθαραντες, τους αρραβωνας λαβειν, μαλλον δε αυτον εκεινον, τον επι παντων και εν πασι και παν αγαθον οντα, σπουδασωμεν κτησασθαι.

Μηδε ειπη τις· «Εγω απο του αγιου βαπτισματος τον Χριστον λαβων εχω», αλλα μανθανετω οτι ουχι παντες οι βαπτιζομενοι λαμβανουσι δια του βαπτισματος τον Χριστον, μονοι δε οι βεβαιοπιστοι και εν γνωσει τελεια η και προκαθαρσει εαυτους ευτρεπισαντες και ουτως ελθοντες επι το βαπτισμα. Και τουτο εισεται ο ερευνων τας Γραφας απο των αποστολικων λογων και πραξεων· γεγραπται γαρ· «Ακουσαντες δε οι εν Ιερουσαλυμοις αποστολοι οτι δεδεκται η Σαμαρεια τον λογον του Θεου, απεστειλαν προς αυτους τον Πετρον και Ιωαννην, οιτινες καταβαντες προσηυξαντο περι αυτων οπως λαβωσι Πνευμα Αγιον· ουπω γαρ ην επ᾽ ουδενι αυτων επιπεπτωκος, μονον δε

βεβαπτισμενοι υπηρχον εις το ονομα του Κυριου Ιησου Χριστου. Τοτε επετιθουν τας χειρας επ᾽ αυτους και ελαμβανον Πνευμα Αγιον». Ειδες πως ου παντες οι βαπτιζομενοι ευθυς το Αγιον Πνευμα λαμβανουσιν; Εμαθες παρα των αποστολων οτι, και πιστευσαντες τινες και βαπτισθεντες, τον Χριστον δια του βαπτισματος ουκ ενεδυσαντο; Ει γαρ τουτο εγενετο, ουκ αν μετα ταυτα ευχης και της των χειρων των αποστολων εδεηθησαν επιθεσεως· λαμβανοντες γαρ Πνευμα Αγιον, τον Κυριον Ιησουν ελαμβανον. Ου γαρ αλλο ο Χριστος και αλλο το Πνευμα· και τις τουτο φησιν; Αυτος ο Θεος Λογος τη Σαμαρειτιδι (302) προσειπων· «Πνευμα ο Θεος». Ει ουν ο Χριστος Θεος, πνευμα κατα την της θεοτητος φυσιν εστιν και ο εχων αυτον, Πνευμα Αγιον εχει· ο δε το Πνευμα εχων, αυτον παλιν εχει τον Κυριον, καθως και ο Παυλος φησι· «Το δε Πνευμα ο Κυριος εστι».

Βλεπειν ουν εαυτους ημας χρη, αδελφοι, και κατανοειν ακριβως τας ψυχας ημων, ει τον Κυριον Ιησουν ευαγγελισθεντα ημιν εδεξαμεθα και εν εαυτοις ημιν αυτον κεκτημεθα, ινα, καθως ο ευαγγελιστης Ιωαννης φησι, γνωμεν ει εξουσιαν ελαβομεν παρ᾽ αυτου τεκνα Θεου γενεσθαι. Προσεχετω τοιγαρουν τοις λεγομενοις υπο των αγιων Γραφων εκαστος και εαυτον κατανοειτω, καθως ειπομεν, ινα μη ματην εαυτον φρεναπατων, πιστος ειναι οιομενος, απιστος ευρεθησεται, και τον Κυριον εχειν νομιζων εν εαυτω κενος εξελθη του σωματος και ως μηδεν εχων κατακριθησεται, αφαιρουμενος ο δοκει εχειν, και εις το πυρ εμβληθησεται. Ποθεν ουν γνωσομεθα ει εν ημιν ο Χριστος εστι, και πως εαυτους ημας καταμαθωμεν; Τα απο των θειων Γραφων λογια αναλεγομενοι και αντιπαρατιθουντες ως εσοπτρα ταις ψυχαις ημων, εν αυτοις ολους εαυτους καταμαθωμεν. Αλλ᾽ ανωτερω τον λογον αγαγωμεν, και Θεου διδοντος λογον εν ανοιξει του ακαθαρτου μου στοματος, τον της κατανοησεως τροπον ποσως υμιν, τοις αδελφοις μου, εκθησομαι. Αλλα προσεχετε, αξιω· περι φρικτων γαρ ο λογος εστιν.

«Εν αρχη ην ο Λογος και ο Λογος ην προς τον Θεον και Θεος ην ο Λογος· ουτος ην εν αρχη προς τον Θεον. Παντα δι᾽ αυτου εγενετο. Εν αυτω ζωη ην και η ζωη ην το φως των ανθρωπων· και το φως εν τη σκοτια φαινει και η σκοτια αυτο ου κατελαβεν». Ταυτα τοινυν ειπων, την αδιαιρετον Τριαδα εδηλωσε, Θεον τον Πατερα λεγων, Λογον τον Υιον, (303) ζωην το Πνευμα το Αγιον, οπερ και εν φως τα τρια εστιν εν τη σκοτια φαινον. Εν ποια αρα σκοτια; Εν τη των ορωμενων κτισει, παντως φησιν· ο γαρ Θεος παντι και πανταχου παρεστι, φως ων και φαινων· και η σκοτια αυτον ου κατελαβεν, αντι του· μολυσμος αυτω αμαρτιας ολως ου προσηγγισεν, ουδε η κτισις αυτον φαινειν παρενεποδισεν, ουδε

εγνω, ουδε ευρεν, ουδ᾽ ηνωθη, ουδε αυτον εωρακεν. Διο το αυτο νοημα δευτερων, ινα σαφες αυτο απεργασηται, επηγαγε και φησιν· «Ην το φως το αληθινον ο φωτιζει παντα ανθρωπον ερχομενον εις τον κοσμον· εν τω κοσμω ην και ο κοσμος δι᾽ αυτου εγενετο και ο κοσμος αυτον ουκ εγνω». Απ᾽ αρχης ην ο Θεος πανταχου, φησιν, ο ζωογονων παντα ανθρωπον ερχομενον εις τον κοσμον, και προ του ποιησαι τον κοσμον εν τω κοσμω ην. Πως; Οτι προϋφεστηκε παρ᾽ αυτω και εν αυτω τα παντα· οι γαρ μηπω γεννηθεντες, ουχ ως μη οντες, αλλ᾽ ως ηδη γεγονοτες, παρα τω Θεω εισιν. Ειτα ποιησας τον κοσμον, ου τοπω, φησι, διεστη του κοσμου, αλλ᾽ εν αυτω ην και ο κοσμος αυτον ουκ εγνω.

Πως ουν προ του ποιησαι τον κοσμον πανταχου ην και, τον κοσμον ποιησας, εν τω κοσμω ην φαινων και ο κοσμος αυτον ου κατελαβεν; Προσεχετε μετα ακριβειας. Ου τοπω διεστη «ο πανταχου παρων και τα παντα πληρων», φησιν, οτε τον αισθητον τουτον κοσμον παρηγαγεν ο Θεος, αλλα φυσει και δοξη θεοτητος, μηδεν εκ των γεγονοτων δηλονοτι προσεγγισαν η ολως καταλαβον αυτον· και γαρ αχωριστον ων των παντων, εν τοις πασιν αριδηλως εστι. «Και ουδεις αυτον επιγινωσκει, φησιν, ει μη οΥιος και ω εαν βουληται ο Υιος αποκαλυψαι». Ουτος ουν ο εν τω κοσμω ων και παρα του κοσμου αγνοουμενος, εις τα ιδια ηλθεν και οι ιδιοι αυτον ουκ εδεξαντο. Ιδια δε αυτου τον κοσμον εκαλεσε και τους εν τω κοσμω (304) και δια τον κτιστην αυτον και δεσποτην τουτων ειναι και δια την εκ της σαρκος συγγενειαν. Μη ουν παραδραμης τα ειρημενα, αλλα γνωθι οτι ο εν αρχη ων προς τον Θεον Λογος, και Θεος ων και την ζωην εχων εν εαυτω και παντα ποιησας και φως ων ο παντα ανθρωπον φωτιζει, αυτος ο προ του κοσμου εν κοσμω ων και τον κοσμον ποιησας και εν αυτω υπαρχων και υπο του κοσμου αγνοουμενος και παρ᾽ αυτου μη καταλαμβανομενος, εν τω κοσμω σωματωθεις παρεγενετο, ινα τοις μεν εκ πιστεως εις Θεον αυτον δεχομενοις και τας εντολας αυτου φυλασσουσι και τον σταυρον αιρουσιν, ως Θεος αποκαλυφθη και οιος εστι γνωσθη, νυν μεν μετριως, καθ᾽ οσον εκαστος χωρει, εν δε τη αναστασει τρανοτερον. «Οσοι γαρ, φησιν, ελαβον αυτον, εδωκεν αυτοις εξουσιαν τεκνα θεου γενεσθαι τοις πιστευουσιν εις το ονομα αυτου, οι ουκ εξ αιματων ουδε εκ θεληματος σαρκος ουδε εκ θεληματος ανδρος, αλλ᾽ εκ Θεου εγεννηθησαν. Και ο Λογος σαρξ εγενετο και εσκηνωσεν εν ημιν, και εθεασαμεθα την δοξαν αυτου, δοξαν ως μονογενους παρα πατρος, πληρης χαριτος και αληθειας».

Ιδου το κατοπτρον ο προειπον υμιν ουτοι οι λογοι εισιν. Και σκοπει μοι των ευαγγελικων ρηματων το ακριβες, πως τρανως διδασκει ημας των πιστων τα γνωρισματα, ινα και εαυτους ημας εκαστος και τους πλησιον επιγινωσκωμεν. Οσοι δε ελαβον αυτον,

φησι, δια της πιστεως δηλονοτι Θεον αυτον και ουκ ανθρωπον μονον ομολογησαντες, εδωκεν αυτοις εξουσιαν δια του βαπτισματος τεκνα Θεου γενεσθαι, της του διαβολου τυραννιδος ελευθερωσας αυτους, ωστε μη μονον ειναι πιστους, αλλ᾽ ει βουλοιντο πορευεσθαι ταις αυτου εντολαις, και την αγιοτητα τη των εντολων εργασια προσεπικτωνται, ως εν ετερω φησι· «Γινεσθε αγιοι, οτι εγω αγιος ειμι», και παλιν· (305) «Γινεσθε οικτιρμονες, ως και ο Πατηρ υμων ο ουρανιος οικτιρμων εστιν». Ειτα μετα ταυτα και τον τροπον δηλοι της υιοθεσιας, ειπων· «Οι ουκ εξ αιματων ουδε εκ θεληματος σαρκος,ουδε εκ θεληματος ανδρος, αλλ᾽ εκ Θεου εγεννηθησαν». Γεννησιν ενταυθα την πνευματικην καλει αλλοιωσιν, ητις ενεργειται και καθοραται εν τω του Αγιου Πνευματος βαπτισμω, καθως αυτος ο αψευδης Κυριος ουτω φησιν· «Ιωαννης μεν εβαπτισεν υδατι, υμεις δε βαπτισθησεσθε εν Πνευματι Αγιω». Εν τουτω τοινυν οι βαπτιζομενοι ως εν φωτι φως γινονται και τον γεγεννηκοτα γνωριζουσι· και γαρ ορωσιν αυτον.

Οτι δε ουκ αρκει μονον ημιν προς σωτηριαν το βαπτισμα, αλλα και της σαρκος του Ιησου και Θεου και του αιματος του τιμιου αυτου οικειοτερα και αναγκαιοτερα ημιν εστιν η μεταληψις, ακουσον των εξης· «Και ο Λογος σαρξ εγενετο και εσκηνωσεν εν ημιν». και οτι περι τουτων ταυτα δηλοι, ακουε του Κυριου λεγοντος ωδε· «Ο τρωγων μου την σαρκα και πινων μου το αιμα εν εμοι μενει, καγω εν αυτω». Τουτου γαρ γεγονοτος και πνευματικως δια του παναγιου Πνευματος ημων βαπτισθεντων και τεκνων Θεου γεγονοτων και του σαρκωθεντος Λογου δια της του αχραντου σωματος και αιματος αυτου μεταληψεως σκηνωσαντος ως φως εν ημιν, εθεασαμεθα την δοξαν αυτου, δοξαν ως μονογενους παρα πατρος. Γεννηθεντες, φησιν, υπ᾽ αυτου και εξ αυτου πνευματικως και σκηνωσαντος αυτου σωματικως εν ημιν και ημων κατοικησαντων γνωστως εν αυτω, τοτε κατ᾽ αυτον ευθυς τον καιρον, κατ᾽ αυτην την ωραν, οτε ταυτα εγενετο, εθεασαμεθα την δοξαν αυτου της θεοτητος, δοξαν ως μονογενους παρα πατρος, οιαν δηλονοτι ουδεις ετερος ουκ αγγελος εχει, ουκ ανθρωπος. Επειδη γαρ εις Θεος ο Πατηρ, (306) εις και ο Υιος αυτου ο μονογενης, μια δε των αμφοτερων η δοξα, γνωριζομενη και αποκαλυπτομενη πασιν οις ο Υιος βουλεται δια του εκπορευομενου Πνευματος παρα του Πατρος.

Τοιγαρουν εκαστος υμων, αδελφοι, τη εαυτου διανοια εις την των ρηματων τουτων εγκυψας δυναμιν, εαυτον θεασασθω. Ει τον Θεον Λογον ελθοντα ελαβεν, ει τεκνον Θεου εγενετο, ει ουκ εξ αιματος και σαρκος μονον, αλλα και εκ Θεου γεγεννηται, ει εγνω τον σαρκωθεντα Λογον σκηνωσαντα εν αυτω και ει εθεασατο την δοξαν αυτου, δοξαν ως μονογενους παρα πατρος, ιδου γεγονε

χριστιανος και αναγεννηθεντα εαυτον εθεασατο και τον γεννησαντα αυτον πατερα εγνωρισεν, ου λογω μονω, αλλ᾽εργω χαριτος και αληθειας. Εμμεινωμεν, αδελφοι, εν τουτω τω εσοπτρω της αληθειας και αποστωμεν της βλαβερας και αιρεσιωδους διδασκαλιας και υπονοιας των λεγοντων μη αποκαλυπτεσθαι νυν εν ημιν τοις πιστοις την δοξαν της θεοτητος του Κυριου Ιησου δια της του Αγιου Πνευματος δωρεας· η γαρ δωρεα εν τη αποκαλυψει διδοται και η αποκαλυψις δια της δωρεας ενεργειται. Ουτε ουν Πνευμα Αγιον λαμβανει τις, μη αποκαλυπτομενον και ορωμενον νοερως, ουτε αποκαλυψιν βλεπει, ει μη εν Αγιω Πνευματι φωτισθη, ουτε πιστος τελειως δυναται λεγεσθαι, ει μη το του Θεου Πνευμα λαβη, καθως τη Σαμαρειτιδι ελεγεν ο Χριστος· «Ο πινων εκ του υδατος ου εγω δωσω αυτω, ου μη διψηση πωποτε, αλλα γενησεται εν αυτω πηγη υδατος αλλομενου εις ζωην αιωνιον». «Τουτο δε» ο ευαγγελιστης φησιν «ελεγεν περι του Πνευματος ου εμελλον λαμβανειν οι πιστευοντες εις αυτον». Ορας πως οι μη το Πνευμα ενεργουν και λαλουν εχοντες εν εαυτοις απιστοι εισιν; Αψευδης γαρ ο Χριστος, οτι αμαρτιαν ουκ εποιησε και δολος ουχ ευρεθη εν τω στοματι αυτου. (307) Ει ουν εκεινος λεγει το Πνευμα διδοναι τοις πιστευουσιν εις αυτον, παντως οι μη εχοντες το Πνευμα ουκ εισιν εκ καρδιας πιστοι.

Ει δε λεγοι τις αγνωστως τουτο και αναισθητως λαβειν και εχειν εκαστον ημων των πιστων, βλασφημει, ψευστην ποιων τον ειποντα Χριστον οτι «Γενησεται εν αυτω πηγη υδατος αλλομενου εις ζωην αιωνιον», και αυθις· «Ο πιστευων εις εμε, ποταμοι ρευσουσιν εκ της κοιλιας αυτου υδατος ζωντος». Ει ουν η πηγη βλυζει, παντως και ο ποταμος εξερχομενος και καταρρεων τοις βλεπουσι καθοραται· ει δε ταυτα, κατα τους ουτω φρονουντας, αγνωστως εν ημιν ενεργουνται, μηδενος τουτων επαισθανομενων ημων, ευδηλον οτι ουδε της αιωνιου ζωης, της συνεπομενης αυτοις και εν ημιν μενουσης, ολως αισθησιν λαβωμεν, ουδε το του Αγιου Πνευματος φως θεασομεθα, αλλα νεκροι και τυφλοι και αναισθητοι διαμενουμεν, ωσπερ αρτι, και τοτε· και ουτω ματαια η ελπις ημων γεγονε κατ᾽ αυτους και ο δρομος διακενης, εν τω θανατω οντων ημων και της αιωνιου ζωης μη λαμβανοντων αισθησιν.

Αλλ᾽ ουκ εστι ταυτα, ουκ εστιν, αλλ᾽ οπερ πολλακις ειπον και παλιν ερω και ουδεποτε λεγειν παυσομαι. Φως ο Πατηρ, φως ο Υιος, φως το Πνευμα το Αγιον, εν φως, αχρονον, ατμητον, ασυγχυτον, αΐδιον, ακτιστον, αποσον, ανενδεες, αορατον, ως εξω παντων και υπερ παντα και ον και νοουμενον, οπερ ουδεις ποτε ανθρωπων προ του καθαρθηναι ηδυνηθην θεασασθαι, ουτε προ του θεασασθαι ελαβεν. Πολλοι γαρ ειδον μεν, ουκ εκτησαντο δε, ως θησαυρον πολυν εν τοις βασιλικοις ταμιειοις καταξιωθεντες

ιδειν και απελθοντες διακενης. Και γαρ γινεται μεν κατ᾽ αρχας πολλακις εις τους μετανοουντας θερμως ελλαμψις θεια και φωτισμος, ευθυς δε παρερχεται· και ει (308) μεν μεχρι θανατου αυτου εαυτους ολους εκδωσουσι και ζητησουσιν εμπονως, αξιους σφας αυτους και αμεμπτους εν πασι τω Κυριω παριστωντες, τελειως παλιν επανελθουσαν ταυτην λαμβανουσιν· ει δε μικρον ραθυμησουσι και εις μειζονα κοπους εαυτους εμβαλειν παραιτησονται, τας ψυχας αγαπωντες τας εαυτων, αναξιοι του τοιουτου δωρου γινονται και εις ζωην αιωνιον, ετι οντες εν σωματι, ουκ εισερχονται· ει δε μη νυν, ουδε μετα την του σωματος εξοδον εισελευσονται δηλονοτι. Ει γαρ ο το εν ταλαντον λαβων και κατακρυψας κατεκριθη, οτι μη επολυπλασιασεν αυτο, ποσω μαλλον ο μηδε φυλαξας ο ελαβεν, αλλα δια ραθυμιας απολεσας, κατακριθησεται.

Ενταυθα τοιγαρουν, ως πασα Γραφη θεοπνευστος λεγει, εστιν η πανηγυρις, ενταυθα τα σκαμματα, και ενταυθα τοις νικωσι των επαθλων οι αρραβωνικοι στεφανοι διδονται, και τοις ηττηθεισι προδηλος και φανερα η απαρχη της αισχυνης και της κολασεως γινεται. Και ορα τω λογω συμμαρτυρουντας τουτω τους τε αγιους Τεσσαρακοντα Μαρτυρας και παντας αλλους τους υπερ Χριστου μαρτυρησαντας. Οι μεν γαρ εν αυτη τη λιμνη οντες του υδατος εκ χειρος Θεου τους στεφανους εδεξαντο, ο δε τω λουτρω προσφυγων τη θερμη ευθυς διελυθη και προς το αιωνιον πυρ απεληλυθεν. Ευστρατιος δε ο επ᾽ αρετη περιβοητος, υπερ Χριστου τιμωρουμενος, «Νυν εγνων» ελεγεν «οτι ναος Θεου ειμι και το Πνευμα αυτου οικει εν εμοι. Αποστητε απ᾽εμου παντες οι εργαται της ανομιας». Προς δε τον δικαζοντα τυραννον απεφθεγγετο· «Ει σοι τα αισθητηρια των φρενων μη αλλοιωτο και τω των παθων φυραματι μη μετεσκευαστο προς το γεωδες η ψυχη σου, εδειξα αν σοι τον εσταυρωμενον τουτον σωτηρα και λυτρωτην και ευεργετην τυγχανοντα». (309) Ειδες πως η πιστις διχα των εργων νεκρα εστι; Προ γαρ του εισελθειν εις τους του μαρτυριου αγωνας τον αγιον, επειδη την πιστιν μονην ειχεν, ουκ ειχε το Πνευμα το Αγιον εν εαυτω, οτε δε εκ των εργων την πιστιν εδειξε, τοτε και ναον εαυτον Θεου επεγνω και το Πνευμα αυτου το Αγιον οικουν εν εαυτω γνωστως τοις νοεροις ομμασιν εθεασατο. Τι ταυτης της μαρτυριας εκδηλοτερον γενοιτ᾽ αν;

Ει δε λεγοιεν τινες οτι εκεινοι μαρτυρες ησαν, εκεινοι επασχον υπερ του Χριστου, και πως εκεινοις ισους ημας γενεσθαι ενδεχεται, τουτο προς αυτους ειποιμεν οτι και υμεις αυτοι, ει γε βουλεσθε, υπερ Χριστου πασχοντες και τιμωρουμενοι, καθαπερ εκεινοι μαρτυρησετε καθ᾽ εκαστην, ουκ εν ημερα μονον, αλλα και εν νυκτι και εν παση ωρα. Και πως εσται τουτο; Εαν και υμεις προς τους

ολεθριους παραταξησθε δαιμονας, εαν αει κατα της αμαρτιας και του οικειου θεληματος ιστασθε. Εκεινοι γαρ προς τυραννους, ημεις δε προς δαιμονας εχομεν και τα ολεθρια παθη της σαρκος, ατινα και εν ημερα παση και εν νυκτι και ωρα τυραννικως ταις ψυχαις ημων επιτιθενται και εκβιαζονται πραξαι ημας τα μη ανηκοντα τη θεοσεβεια και α παροξυνει Θεον. Ει ουν προς ταυτα στωμεν και ου καμψομεν γονυ τη Βααλ, ουδε ταις υποθηκαις των πονηρων πεισθωμεν δαιμονων, ουδε λειτουργησομεν τη σαρκι προνοιαν αυτης εις επιθυμιας ποιουμενοι, μαρτυρες εικοτως εσομεθα και αυτοι, προς την αμαρτιαν αγωνιζομενοι, μεμνημενοι δηλαδη των μαρτυρων και ας υπηνεγκαν αφορητους μαστιγας ενθυμουμενοι και δια τουτο κατα του διαβολου ισταμενοι· αλλα γαρ και προς τους εκεινων αποβλεποντες πονους και οπως ημεις απολειπομεθα ταης εκεινων αθλησεως απο ψυχης λογιζομενοι και στεναζοντες, των αυτων εκεινοις στεφανων αξιωθωμεν, (310) ει και μη τη ποσοτητι, αλλα γε τη ποιοτητι κατα την ανωθεν του Θεου προς ημας αγαθοτητα, και ει μη εκεινοις ισοι τη παρρησια, αλλα γε ισοι παντως τη υπομονη και τη προς τα δεινα των πονων ευχαριστια εσομεθα.

Εκεινοι γαρ εξ εργων και πονων αθλησεως, ημεις εξ εργων και πονων ασκησεως σωθηναι ελπιζομεν και το ολον εκ φιλανθρωπιας της του Δεσποτου και χαριτος· εκεινοι εξ ιδρωτων και αγωνων μαρτυρικων, ημεις εκ δακρυων και αγωνων ασκητικων· εκεινοι εκ της του ιδιου αιματος χυσεως, ημεις εκ της εκκοπης του ιδιου θεληματος και εν τω ιστασθαι αει και εχειν εν εαυτοις το αποκριμα του θανατου και καθ᾽ ωραν τον θανατον απεκδεχεσθαι, ετοιμως τε τον αυχενα εκτεινοντες εις το αποθανειν επι παση εντολη του δεσποτου ημων Θεου, η παραβηναι μεχρι και ψιλου λογου ταυτην καταδεχομενοι. Δια δη τουτο και ημεις απαντες εξ ισης εκεινοις των παροντων καταφρονησαι οφειλομεν, αδελφοι. Ου γαρ εστιν, ουκ εστι τα αφθαρτα λαβειν παντας ημας μηδε βδελυξαμενους ως σκυβαλα τα φθαρτα, ουδε τα αιωνια κερδησαι τους αντεχομενους των επικηρων, ουδε τον Χριστον ενοικον σχειν δια της του Αγιου επισκηνωσεως Πνευματος τον υπο ενος και του μικρου παθους την καρδιαν κυριευομενον.

Ο γαρ Θεος, αδελφοι, ινα παλιν ερω, φως εστι, καθως αυτος εκεινος φησιν· «Εγω ειμι, λεγων, το φως του κοσμου». Ει τοινυν τη σαρκι λεγεις φως ειναι, αρα, αναληφθεντος και κρυβεντος αυτου, διεστη λοιπον και εχωρισθη των μαθητων, επειτα και ημων, και ουτω κατα σε σκοτεινος ολος ο κοσμος εγενετο. Ει δε τη θεοτητι φως ειπειν ειναι του κοσμου ομολογεις, πως και μη βλεπειν αυτον λεγεις και εν σοι ειναι υπολαμβανεις; Ει φως του κοσμου ο Χριστος, οι μη ορωντες αυτον αμα τυφλοι· (311) ει δε φως και το

Πνευμα το Αγιον, ωσπερ ουν και φως, πως και μη οραν αυτο λεγεις και εν σοι ειναι αγνωστως νομιζεις; Ει δε λεγεις υπο παθων εν σοι το Πνευμα καλυπτεσθαι, περιγραπτον, ως ουκ οιδας, το θειον ποιεις και υπο της κακιας κυριευομενον· σκοτος γαρ η πονηρα γνωμη και διχα σωματικης αμαρτιας εστιν. Ο ουν λεγων εχειν εν τη εαυτου καρδια το φως υπο του σκοτους των παθων καλυπτομενον και υπ᾽ αυτου μη ορωμενον, υπο της σκοτιας λεγει κρατεισθαι το φως· και το ουτω λεγον Αγιον Πνευμα· «Και το φως εν τη σκοτια φαινει και η σκοτια αυτο ου κατελαβεν» ψευδομενον αποφαινεται. Το Πνευμα το Αγιον μη καταλαμβανεσθαι λεγει υπο της σκοτιας το φως, και συ λεγεις υπο του ζοφου των παθων εν σοι κατακρυπτεσθαι; Γνωθι ουν σεαυτον πρωτον, οστις αν ης ο τουτο λεγων, εν γνωσει σαφως αμαρτανοντα· ει γαρ ομολογεις των παθων το σκοτος του εν σοι φωτος καλυμμα γενεσθαι, ηδη σεαυτον εν πρωτοις καταλεγεις κα΄κατηγορεις, οτι οιδας εν σκοτει καθησθαι και δουλευειν τοις παθεσι, και εξουσιαν λαβων τεκνον γενεσθαι Θεου, ητοι φωτος, και χρηματισαι ημερας υιος, απρακτος ων συ και αργος, εν νυκτι διαγεις, διαναστηναι προς εργασιαν των εντολων του Θεου και αποδιωξαι το νεφος τωνπαθων μη βουλομενος, αλλ᾽ ως εν βορβορω, τη ση ρυπαρα καρδια, τον εκ των ουρανων κατελθοντα δια την σωτηριαν την σην παρορας κειμενον.

Δια τουτο τοινυν ταδε λεγει το φως· «Εκ του στοματος σου κρινω σε, πονηρε δουλε, οτι ελθοντα με, ως συ λεγεις, και ενοικησαντα εν σοι τον ταις ανω απροσιτον ταξεσι, τουτο γινωσκων αυτος, εασας με υπο το σκοτος κεισθαι κεχωρισμενον των σων κακων, καθα δη τουτο λεγεις αυτος· και επι τοσουτους χρονους εγκαρτερησαντος μου (312) και την μετανοιαν σου εκδεχομενου και την εργασιαν των εντολων μου προσαναμενοντος, ουκ ηβουληθης μεχρι τελους καν ποσως εκζητησαι με, ουδε συμπνιγομενον και στεναχωρουμενον εν σοι ωκτειρας, ουδε ευρειν με την δραχμην ην απωλεσα, σε, εασας δα το μη εαθηναι με αναφθηναι και θεασασθαι σε και υπο σου θεαθηναι, αλλ᾽ υπο των εν σοι παθων αει συγκαλυπτεσθαι. Απελθε τοιγαρουν απ᾽ εμου, εργατα της ανομιας, εις το πυρ το αιωνιον το ητοιμασμενον τω διαβολω και τοις αγγελοις αυτου, επειδη την σην επιστροφην και μετανοιαν επεινασα, και ουκ εδωκας μοι φαγειν· εδιψησα την σωτηριαν σου, και ουκ εδωκας μοι πιειν· γυμνος ημην των σων εναρετων πραξεων, και ουκ ενεδυσας με αυτας· εν φυλακη στενωτατη και ρυπωση και σκοτεινη της σης καρδιας υπηρχον, και επισκεψασθαι η εις φως εξαγαγειν με ουκ ηβουληθης· εν ασθενεια της σης ραθυμιας και απραξιας

κατακειμενον με εγινωσκες, και ου διηκονησας μοι δια των αγαθων σου εργων και πραξεων. Λοιπον απελθε απ᾽ εμου».

Ταυτα τοιγαρουν ερει, και νυν ο Κυριος λεγει, προς τους λεγοντας εν εαυτοις μεν εχειν το Πνευμα το Αγιον, υπο δε του σκοτους των παθων αυτων καλυπτομενον τε και σκεπαζομενον και μηδε ορωμενον τοις νοεροις της ψυχης αυτων οφθαλμοις. Προς δε γε τους λεγοντας μεν γινωσκειν αυτον, ομολογουντας δε μη βλεπειν το της θεοτητος αυτου φως, ταυτα φησιν· «Ει εγνωκειτε με, ως φως με εγνωκειτε αν· φως γαρ οντως εγω του κοσμου ειμι». Αλλ᾽ ουαι οι λεγοντες· «Ποτε η ημερα Κυριου ελευσεται;», και ταυτην καταλαβειν μη σπουδαζοντες. Η γαρ παρουσια του Κυριου εις τους πιστους γεγονε και αει γινεται και εις παντας τους βουλομενους εφεστηκεν. Ει γαρ εκεινος το φως του κοσμου εστι και τοις αυτου αποστολοις (313) ειπε μεθ᾽ ημων εως της συντελειας συνεσεσθαι, πως, μεθ᾽ ημων ων, ελευσεται; Ουδαμως. Ου γαρ εσμεν υιοι σκοτους και υιοι νυκτος, ινα το φως ημας καταλαβη, αλλ᾽ υιοι φωτος και υιοι της του Κυριου ημερας οθεν και ζωντες εν τω Κυριω εσμεν και αποθνησκοντες εν αυτω και συν αυτω ζησομεν, καθως ο Παυλος φησι. Περι τουτου γαρ και ο θεολογος ουτως λεγει Γρηγοριος· «Οπερ εστι τοις αισθητοις ηλιος, τουτο τοις νοητοις Θεος». Ουτος γαρ εσται και ο μελλων αιων και η ανεσπερος ημερα και βασιλεια ουρανων, νυμφων και παστας και γη πραεων και θειος παραδεισος και βασιλευς και διακονος, καθως αυτος ουτως ειρηκε· «Μακαριοι οι δουλοι εκεινοι, ους ελθων ο κυριος αυτων ευρησει γρηγορουντας· αμην γαρ λεγω υμιν οτι ανακλινει αυτους και περιζωσαμενος διακονησει αυτοις».

Ταυτα ουν παντα και τουτων ετερα πλειονα, α ουκ εξον τινι αριθμησασθαι, τοις αυτω πιστευουσι γενησεται ο Χριστος ουκ εν τω μελλοντι μονον αιωνι, αλλα πρωτον εν τωδε τω βιω, ειθ᾽ υστερον και εν τω αιωνι τω μελλοντι. Ει και ενταυθα μεν αμυδροτερον κακει τελεωτερον, πλην ομως παντων των εκει απ᾽ εντευθεν ηδη τας απαρχας οι πιστοι βλεπουσι τρανως και λαμβανουσιν· ουτε γαρ τας επαγγελιας απασας ενταυθα απολαμβανουσιν· ουτε, εκει το παν ελπιζοντες, μενουσιν, ενταυθα οντες, των μελλοντων αγαθων αμοιροι τε και αγευστοι. Αλλ᾽ επειπερ δια θανατου και της αναστασεως την βασιλειαν ημιν ο Θεος και την αφθαρσιαν και πασαν την αιωνιον ζωην δουναι ωκονομησατο, ψυχικως μεν απ᾽ εντευθεν ηδη κοινωνοι και (314) μετοχοι των μελλοντων αγαθων αναμφιβολως γινομεθα, οιον αφθαρτοι και αθανατοι και υιοι Θεου και υιοι φωτος και υιοι ημερας και κληρονομοι της βασιλειας των ουρανων, ως αυτην εκεινην εντος ημων δηλονοτι περιφεροντες – ταυτα γαρ παντα απ᾽ εντευθεν ηδη εν αισθησει ψυχης και γνωσει λαμβανομεν, ει μη τι

αδοκιμοι τη πιστει η ελλιπεις εν τη των θειων εντολων εργασια εσμεν -, σωματικως δε ουκετι, αλλα φθαρτον αυτο, ως ο Χριστος και Θεος προ της αναστασεως, περιφερομεν, και παρ᾽ αυτου εμπεριεχομενοι και δεσμουμενοι την ψυχην, ου χωρουμεν νυν την αποκαλυπτομενην οληι ημιν εισδεξασθαι δοξαν, αλλα το αρρητον πελαγος της δοξης ενοπτριζομενοι, ρανιδα βλεπειν εκεινου μιαν ηγουμεθα και δια τουτο εν εσοπτρω λεγομεν αρτι βλεπειν και εν αινιγματι, πλην ομοιους ημας εαυτους πνευματικως ορωμεν εκεινου του παρ᾽ ημων ορωμενου και ημας βλεποντος κατα την παρουσαν ζωην· μετα δε την αναστασιν, και αυτο το σωμα πνευματικον· ως αυτος εκεινος εκ του μνημειου τουτο αλλοιωσας θεϊκη δυναμει ανεστησεν, ουτω και ημεις παντες τουτο ληψομεθα πνευματικον και οι ομοιωθεντες αυτω προτερον ψυχικως ομοιωθησομεθα αυτω και τοτε σωματικως τε αμα και ψυχικως, τουτεστιν ομοιοι αυτω εσομεθα, ανθρωποι τη φυσει, θεοι τη χαριτι, καθα δη και αυτος εκεινος Θεος τη φυσει, ανθρωπος τη αγαθοτητι εχρηματισεν. Οι δε το μυστηριον τουτο ακριβως επισταμενοι, πως μη ποθουσι και επιθυμουσι τον θανατον, καθως φησιν ο Αποστολος· «Οι δε εν τω σκηνει τουτω οντες στεναζομεν, την αποκαλυψιν απεκδεχομενοι των υιων του Θεου».

Και γαρ ει μη τουτο εστι μηδε απ᾽ εντευθεν εν σωματι οντες των αιωνιων αγαθων εν μετοχη και κοινωνια γινομεθα, (315) μηδε την χαριν λαμβανομεν οι εκλεκτοι, λοιπον και ο Χριστος αυτος προφητης εστι και ου Θεος· αλλα και παντα οσα το αυτου ευαγγελιον λεγει, προφητεια περι μελλοντων εστι και ουχι δωρεα χαριτος· ομοιως δε και οι αποστολοι προφητειαν ενεχειρισθησαν, αλλ᾽ ουχι των προφητευθεντων εκπληρωσιν, ουδε ελαβον τι εκεινοι ουδε ετεροις μετεδωκαν. Αλλ᾽ ω της αγνοιας των ουτως εχοντων και της σκοτωσεως! Λογοι λοιπον κατ᾽ αυτους εστι διακενης η πιστις ημων, εργων ερημοι. Ει γαρ η χαρις του Θεου η σωτηριος πασιν ανθρωποις επεφανε λογω μονω και ου πραγματι, και ουτω γεγονεναι νομιζομεν το μυστηριοιν της πιστεως ημων, τις ημων αθλιωτερος; Ει το φως του κοσμου ο Χριστος εστι και Θεος, παρα μηδενος δε των ανθρωπων τουτον αδιαλειπτως ορασθαι πιστευομεν, τις αρα ημων απιστοτερος;

Ει τοινυν αυτος φως εστι, τους δε ενδιδυσκομενους αυτον μη επαισθανεσθαι λεγομεν, τι νεκρου διαφερομεν; Ει δε αυτος μεν η αμπελος, ημεις δε τα κληματα, εαν μη την προς αυτον γινωσκομεν παντως ενωσιν, αψυχοι και ακαρποι και ξυλα ξηρα, υλη πυρος ασβεστου τυγχανομεν. Ει δε και οι τρωγοντες αυτου την σαρκα και πινοντες αυτου το αιμα ζωην αιωνιον εχουσι κατα το θειον αυτου λογιον, ταυτα δε ημεις εσθιοντες ουδεν της αισθητης τροφης πλεον γενομενον εν ημιν αισθανομεθα ουδε ζωην αλλην εν γνωσει

λαμβανομεν, αρτον λοιπον μονον ψιλον, ουδε δε και Θεον μετελαβομεν. Ει γαρ Θεος και ανθρωπος ο Χριστος, και η αγια σαρξ αυτου ου σαρξ μονον, αλλα σαρξ και Θεος αχωριστως, αλλα και ασυγχυτως, ορατος μεν τη σαρκι ειτ᾽ ουν τω αρτω τοις αισθητοις οφθαλμοις υπαρχων, αορατος δε τη θεοτητι τοις αισθητοις, τοις δε γε της ψυχης ομμασι καθορωμενος. Διο και αλλαχου· (316) «Ο τρωγων μου την σαρκα» φησι «και πινων μου το αιμα εν εμοι μενει, καγω εν αυτω». Και ουκ ειπεν, εν αυτοις μενει και αυτα εν αυτω, αλλ᾽ εν εμοι, τουτεστιν εν τη εμη δοξη, εν τω εμω φωτι, εν τη εμη θεοτητι. «Εγω γαρ, φησιν, εν τω Πατρι και ο Πατηρ εν εμοι· και εγω εν υμιν και υμεις εν εμοι». Ει ουν ταυτα παντα αγνωστως και αναισθητως γινεσθαι νομιζομεν εν ημιν, τις την ημων αναισθητως γινεσθαι νομιζομεν εν ημιν, τις την ημων αναισθησιαν αξιως αρα θρηνησειεν; Οντως ουδεις.

Αλλα μακαριοι οι ως φως ελθοντα τον Χριστον εν τω σκοτει δεξαμενοι, οτι αυτοι υιοι φωτος και ημερας εγενοντο.

Μακαριοι οι το φως αυτου νυνι ενδυσαμενοι, οτι το του γαμου ηδη περιεβαλοντο ενδυμα· οι ου δεθησονται χειρας η ποδας, ουδε εις το πυρ το αιωνιον εμβληθησονται.

Μακαριοι οι εν σωματι τον αυτον Χριστον θεασαμενοι, τρισμακαριοι δε οι νοερως αυτον και πνευματικως ιδοντες και προσκυνησαντες, οτι εις τον αιωνα ου μη οψονται θανατον. Και μη απιστει τουτο, ορων και εν τοις επιγειοις τουτο γινομενον· οι γαρ τον επι γης βασιλεα ιδειν καταξιωθεντες καταδικοι, της επι θανατον αγουσης αποφασεως ευθυς απαλλασσονται.

Μακαριοι οι τον Χριστον καθ᾽ εκαστην μετα τοιαυτης εσθιοντες θεωριας και γνωσεως, ως Ησαΐας ο προφητης τον ανθρακα, οτι αυτοι καθαρθησονται απο παντος ρυπου ψυχης τε και σωματος.

Μακαριοι οι καθ᾽ ωραν του αρρητου γευομενοι τω στοματι του νοος αυτων, οτι αυτοι ως εν ημερα ευσχημονως (317) περιπατησουσι και τον απαντα χρονον εν ευφροσυνη διατελεσουσι.

Μακαριοι οι το φως του Κυριου ως αυτον εκεινον απ᾽ εντευθεν ηδη γνωρισαντες, οτι αυτοι ανεπαισχυντως αυτω εν τω αιωνι τω μελλοντι παραστησονται.

Μακαριοι οι εν τω φωτι του Χριστου διαγοντες παντοτε, οτι αυτοι και νυν και εις τους αιωνας αδελφοι και συγκληρονομοι αυτου εισι τε και αει εσονται.

Μακαριοι οι το φως εν τη εαυτων καρδια νυνι αναψαντες και ασβεστον τουτο διαφυλαξαντες, οτι αυτοι τω νυμφιω εν τη του βιου εξοδω φαιδροι προσυπαντησουσι και μετ᾽ αυτου εις τον νυμφωνα λαμπαδουχοι συνεισελευσονται.

Μακαριοι οι μη εν εαυτοις λογισαμενοι οτι ουχι απ᾽ εντευθεν ηδη οι ανθρωποι την πληροφοριαν της εαυτων σωτηριας, αλλ᾽ εν τη εξοδω του βιου, η και μετα την εξοδον, ταυτην λαμβανουσιν, οτι αυτοι ταυτην νυνι λαβειν αγωνισονται.

Μακαριοι οι επι μηδενι των ειρημενων δισταζοντες η ψευδες ειναι τουτο υπονοησαντες, οτι αυτοι, ει και μηδεν τουτων εχουσιν, οπερ απευχομαι, αλλα γε παντως σπουδασουσι κτησασθαι.

Μακαριοι οι ολη ψυχη εκζητουντες ελθειν προς το φως, των αλλων απαντων καταφρονησαντες, οτι, ει και μη φθασουσιν ετι εν σωματι οντες εισελθειν εις το φως, αλλ᾽ ουν γε ισως ελπισι χρησταις εκδημησουσι και εν αυτω, μετριως μεν, ομως γενησονται.

Μακαριοι οι αει πικρως δια τα αυτων αμαρτηματα κλαιοντες, οτι αυτους το φως καταλαβη και τα πικρα δακρυα εις γλυκεα μεταποιησει.

Μακαριοι οι τω θειω φωτι αυγαζομενοι και την εαυτων (318) ασθενειαν βλεποντες και το δυσειδες της ψυχικης αυτων στολης κατανοουντες, οτι αυτοι αεναως κλαυσονται και τοις οχετοις των δακρυων αποπλυνθησονται.

Μακαριοι οι τω θειω φωτι πλησιασαντες και ενδον αυτου εισελθοντες και φως ολοι γενομενοι, συγκραθεντες αυτω, οτο αυτοι την ρυπαραν τελειως στολην απεδυσαντο και ουκετι πικρα δακρυα κλαυσονται.

Μακαριοι οι το εαυτων ενδυμα ως τον Χριστον εκλαμποντα βλεποντες, οτι αυτοι ανεκφραστου χαρας καθ᾽ ωραν πλησθησονται και εν εκπληξει γλυκεως δακρυσουσιν, υιους και συμμετοχους εαυτους ηδη γεγονοτας της αναστασεως τεκμαιρομενοι.

Μακαριοι οι διηνεκως το νοερον ομμα ανεωγμενον εχοντες και εν παση ευχη το φως καθορωντες και στομα προς στομα συλλαλουντες αυτω, οτι αυτοι ισοτιμοι των αγγελων, ει τολμηρον δε ειπειν, και υπερ αγγελους εγενοντο και γενησονται· εκεινοι γαρ υμνουσιν, ουτοι δε εντυγχανουσιν. Ει δε τοιουτοι εγενοντο και αει γινονται, ετι περιοντες τω βιω και τη της σαρκος φθορα εμπεδουμενοι, οποιοι [αν] μετα την αναστασιν και μετα το απολαβειν το πνευματικον εκεινο και αφθαρτον σωμα εσονται; Παντως ουκ αγγελων μονον ισοι, αλλα και του των αγγελων δεσποτου ομοιοι, καθως γεγραπται· «Οιδαμεν δε, φησιν, οτι, οταν αποκαλυφθη, ομοιοι αυτω εσομεθα».

Μακαριος ο μοναχος εκεινος ο εν ευχη τω Θεω παρισταμενος και βλεπων αυτον και βλεπομενος παρ᾽ αυτου και εξω του κοσμου γεγονοτα εαυτον αισθανομενος, οντα δε εν τω Θεω μονω, και μη δυναμενος γνωναι ειτε εν σωματι ειτε εκτος τυγχανει σωματος, οτι αυτος ακουσει αρρητα ρηματα α ουκ εξον ανθρωπω λαλησαι, και

ιδη α (319) οφθαλμος ουκ ειδεν, ουδε ους ηκουσεν, ουδε επι καρδιαν ανθρωπου σαρκινην ανεβη.

Μακαριος ο το φως του κοσμου εν εαυτω μορφωθεν θεασαμενος, οτι αυτος ως εμβρυον εχων τον Χριστον, μητηρ αυτου λογισθησεται, καθως αυτος εκεινος ο αψευδης επηγγειλατο· «Μητηρ μου» λεγων «και αδελφοι και φιλοι ουτοι εισι». Ποιοι; «Οι ακουοντες τον λογον του Θεου και ποιουντες αυτον». Ωστε οι μη τηρουντες τας εντολας, εαυτους της τοιαυτης χαριτος εκουσιως αποστερουσιν, επει δυνατον το πραγμα και ην και εστι και εσεται και εγενετο και γινεται και εις παντας τους τα προσταγματα αυτου εκπληρουντας γενησεται.

Ινα δε μη καταλιποντες τουτο αμαρτυρον, αφ᾽ εαυτων τι λεγειν και τα οντα αδυνατα ως δυνατα δογματιζειν υποπτευθωμεν, αυτον και αυθις τον μακαριον Παυλον, το του Χριστου στομα, εις μεσον υμιν παραγαγωμεν, τουτο παριστωντα τρανως εν τω λεγειν· «Τεκνια, ους παλιν ωδινω αχρις ου Χριστος μορφωθη εν υμιν». Αρα που λεγων αυτον η εν ποιω τοπω και μερει του σωματος ημων μορφωθησεσθαι, εν τω μετωπω, αλλα εν τω προσωπω η τω στηθει τουτον λογιζεσθε; Ουμενουν, αλλα ενδον, εν τη καρδια ημων. Μη δε και σωματικως μορφουσθαι αυτον υπελαβετε; Απαγε, αλλα μορφουται μεν, ασωματως δε και ως Θεω πρεπον εστι. Πλην ωσπερ γινωσκει η γυνη σαφως, οταν εγγυος εστιν, οτι σκιρτα το βρεφος εν τη κοιλια αυτης και ουκ αν ποτε αγνοηση οτι αυτο ενδον εχει εν εαυτη, ουτω και ο τον Χριστον εχων μεμορφωμενον εν εαυτω και τας κινησεις ητοι ελαμψεις αυτου γινωσκει και τα σκιρτηματα ητοι τας αστραπας αυτου ολως ουκ αγνοει και την μορφωσιν αυτου εν εαυτω καθορα· οιον το φως της λαμπαδος ενδοθεν εν τω κατοπτρω δεικνυται, ουκ εν φαντασματι ανυποστατω καθαπερ εκεινο εστιν, (320) αλλ᾽ εν φωτι ενυποστατως και ουσιωδως δεικνυμενον, εν μορφη αμορφω και εν ανιδεω ιδεα αορατως ορωμενον και ακατανοητως κατανοουμενον.

Ουτως ουν η ακαταληψια καταλαμβανεται της πιστεως ημων, ω αδελφοι. Ουτω παρ᾽ οις αν ο Πατηρ και ο Υιος εν Αγιω Πνευματι παραγενωνται και μονην επ᾽ αληθειας ποιησωσι, καθορωνται και κατανοουνται αναμφιβολως, απαραλλακτως, εν ενι φωτι, καθως ειπομεν, γινωσκομενοι. Πλην ωσπερ ο καταδιωκων τινα φευγοντα, καν εγγυς αυτου και κατα ποδας ειναι νομιζη και ηδη δοκη απτεσθαι και ακροις δακτυλοις προσεγγιζειν αυτω, ου δυναται εγκρατης γενεσθαι αυτου, παρα τριχα το δη λεγομενον ων, ουτως ουδε, εαν λογισμον τινα μικρον η συνδυασμον, απιστιας λεγω η διψυχιας η δειλιας, η το οιονουν παθος εν αμελεια και ραθυμια εξομεν, η και πραγματος τινος μικρου και ελαχιστου ει ολως αντιποιησομεθα, ουκ αν θεοτητος κοινωνοι γενησομεθα, ουκ αν εις

το υψος της δοξης ταυτης αναχθησομεθα. Ως γαρ το παρα τριχα εκει, ουτω και το μικρον τουτο επι των πνευματικων γινεται. Και ει μη τελεως και αυτης της ψυχης ημων και του σωματος, ως επι μαρτυριον κληθεντες, καταφρονησωμεν και προς πασαν τιμωριαν και παντα θανατον ολους εαυτους και τας ψυχας ημων εκδωσομεν, μηδε μιμνησκομενοι τινος των προς ζωην και συστασιν του φθαρτου τουτου σωματος, μη τι γε μεριμνωντες, ουκ αν φιλοι και αδελφοι, ουκ αν συμμετοχοι και συγκληρονομοι, ουδε των ειρημενων μυστηριων Θεου εν θεωρια και γνωσει και πειρα γενωμεθα.

Δια τοι τουτο ο μη προς ταυτα φθασαι καταξιωθεις και των τοιουτων εν κατασχεσει γενεσθαι καλων εαυτου καταγινωσκετω μονου και μη λεγετω, προφασιζομενος προφασεις εν αμαρτιαις, οτι αδυνατον το πραγμα, η οτι (321) γινεται μεν, αγνωστως δε· αλλα γινωσκετω πληροφορουμενος απο των θειων Γραφων, οτι το μεν πραγμα δυνατον και αληθες εστιν, εργω γινομενον και γνωστως ενεργουμενον, τη δε αργια και ελλειψει των εντολων αυτος εαυτον εκαστος των τοιουτων κατα αναλογιαν αποστερει αγαθων· ων γενοιτο παντας ημας επιτυχειν, εντευθεν μεν γευσαμενους και γνοντας οτι χρηστος ο Κυριος, εκειθεν δε ολον οψομενους αυτον και εις ατελευτητους αιωνας των αιωνων συνευφραινομενους αυτω· αμην.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ '. (322)

Περι της ζωοποιου νεκρωσεως του Ιησου και Θεου της αει γινομενης ευαισθητως εν τοις τελειοις. Και οτι η κτησις των αρετων αιματι αγοραζεται· και τινα των αρετων τα καταγωγια και οτι ο μη δια της πρωτης βαθμιδος κατα ταξιν εις την βασιλειαν των ουρανων ανερχομενος ουδαμως εισελευσεται εις αυτην. Οτι εν τοις τελειοις χαρα και αγαλλιασις εστι, και ου δακρυον, και βρυουσι της θεολογιας τα ρειθρα. Και προς το τελος, οτι δει επιπηδαν ταις αρχαις ανευ της πληροφουσης τας καρδιας ημων χαριτος, της επι το ποιμαινειν καλουσης τον λαον του Θεου· και τι το εργον των προϊσταμενων, τις δε η περι τα λογικα προβατα φροντις, και πως οφειλουσι ταυτα παρα των ποιμενων ποιμαινεσθαι.

Τα της ζωοποιου νεκρωσεως του Ιησου και Θεου και της θαυμαστης ενεργειας αυτης της γινομενης αει εν τοις τελειοις

την αρετην και την γνωσιν ου πας τις ο ακουων και διαγνωσεται, ει και τουτο τις οιεται, αλλ᾽ εκεινοι μονοι οι επιγνωκοτες και κατειληφοτες εναργως το ουτω λεγον του Αποστολου ιερωτατον λογιον· «Παραγει γαρ το σχημα του κοσμου τουτου, ινα και οι εχοντες γυναικας ως μη εχοντες ωσι και οι αγοραζοντες ως μη κατεχοντες και οι κλαιοντες ως μη κλαιοντες και οι χαιροντες ως μη χαιροντες και οι χρωμενοι τω κοσμω ως μη καταχρωμενοι», ουτω και οι μεριμνωντες ως μη μεριμνωντες και (323) οι εργαζομενοι ως μη εργαζομενοι. Και παλιν· «Ως νεκροι, και ιδου ζωμεν, ως μηδεν εχοντες και παντα κατεχοντες». Μη ουν παραδραμης απλως ταυτα και ουτω πως εννοειν την εν αυτοις εγκεκρυμμενην δυναμιν νομιζε, αλλα κατανοει μοι ακριβως την ενδοθεν της ψυχης σου διαθεσιν, αγαπητε, και απο των ορωμενων πραγματων παραστησομεν σοι των ειρημενων την θεωριαν· προσεχε δε τοις λεγομενοις εν ακριβεια.

Ο ηδη νεκρος γεγονως, προς ουδεν των ορωμενων εν αισθησει διακειται· και ο μηδεν εχων, παντως εστερηται, παντων χρηζει, παντων επιθυμει· ο δε τα παντα κατεχων, προς ποιον αλλο πραγμα του βιου σχοιη την επιθυμιαν αυτου, συμπεριλαβων δηλονοτι τα παντα και μη καταλειψας μηδεν ο και επιθυμησαι οφειλει του κτησασθαι; Αλλα μακαριος ο εργω ταυτα ζητησας, ο πειρα καταλαβων και ιδων και μαθων. Ου γαρ λογοι κενοι οι λογοι ημων εισιν, αλλα καθαπερ οικιαι και πολεις και βασιλεια εν ταις οδοις και ταις χωραις κατα τοπους εισιν, ουτω και εν αυτη τη οδω τη προς ουρανον απαγουση αι εντολαι του Θεου και αι αρεται κατα σταδιους και τοπους υπαρχουσιν. Ημεις ουν τα περι εκεινων λεγομεν, καθ᾽ οσον ο λογος χωρει σαφηνισαι τας ορωμενας εκεινας κτισεις και τα μεγεθη και καλλη αυτων. Ο δε γε αναγινωσκων, πως απο μονων των λογων θεωρος αυτων των πραγματων γενησεται; Ουδαμως, ειποι αν. Ει δε θεωρος γενεσθαι ου δυναται, κυριος τουτων ενος πως γενηται; Εστι μεν γαρ ιδειν αυτα η εξ αυτων τινα μερικως, μη κτησασθαι δε. Το μεν γαρ ιδειν, η και ακουσαι και ετεροις παλιν τα ακουσθεντα ειπειν, ραδιον τοις πασιν υπαρχει και ευκολον, το δε κτησασθαι τι των τοιουτων τιμηματος αγοραζεται. Το δε εις αγοραν των τοιουτων διδομενον ου χρυσιον εστιν, αλλ᾽ ουδε αργυριον, αιμα δε· αιματι γαρ ταυτα εκαστος (324) ημων των βουλομενων ενα καθ᾽ ενα εξαγοραζεται. Εν αληθεια γαρ, ει μη τις ως προβατον σφαγιασθη υπερ μιας και της τυχουσης αρετης και το αιμα εκχεη το ιδιον υπερ αυτης, ου κτησεται ταυτην ποτε· δια θανατου γαρ του κατα προθεσιν

ωκονομησεν ο Θεος την ζωην λαμβανειν ημας την αιωνιον. Θανε και ζηση. Ου βουλει; Και ιδου συ νεκρος.

Αλλ᾽ ιδωμεν τας μονας και οικιας των αρετων ποιαι εισι και τινες, υπερ ων οφειλει τις κενουν το αιμα αυτου εις την κτησιν αυτων. Εστιν ουν οικια πρωτη η μακαρια ταπεινωσις· «Μακαριοι γαρ, φησιν, οι πτωχοι τω πνευματι, οτι αυτων εστιν η βασιλεια των ουρανων». Ο τοινυν βουλομενος εισελθειν εις την οικιαν ταυτην και συν αυτη κτησασθαι την βασιλειαν των ουρανων, ει μη προ των πυλων αυτης, ωσπερ κριος, δεδεμενος χειρας και ποδας αυτου, εις σφαγην εαυτον πασι τοις βουλομενοις πρωτον εκδω και κατατυθησεται και τελειως τεθνηξεται, το οικειον αυτου αποκτεινας θελημα, ουκ εισελευσεται ποτε ενδοθεν αυτης, αλλ᾽ ουδε κατασχη αυτην· ει δε μη ταυτην, ουδ᾽ ετεραν των αλλων. Ουκ εστι γαρ τον υπερβαινοντα ταυτην εν ετερα γενεσθαι ποτε· εν ταξει γαρ και βαθμω ταυτας εθετο ο Θεος. Και ωσπερ νησους τινας εν πελαγει θαλασσης, ουτως εν μεσω του βιου και ταυτας ειναι τας αρετας εν συνεσει νοησεις αλληλων αφεστηκυιας και γεφυραις τισιν οια δη συνημμενας, παντων απωκισμεναις των γῆΐνων και εξηρτημεναις και ετερας τη ετερα ασφαλως εχομεναις. Τουτων ουν απαντων αρχη η μακαρια ταπεινωσις, εν η ο εισελθων δια της μετανοιας απο της δυτικης πυλης και ενδιατριψας εφ᾽ ικανον εν αυτη, εξεισιν επι την ανατολικην θυραν και, επι τη γεφυρα περιπατων, ουτως ερχεται προς την του πενθους καταμονην και οικιαν· (325) κακει ενδιατριψας, λουσαμενος τε και καθαρθεις και εντρυφησας του καλλους αυτου, επι το της πραοτητος διερχεται καταγωγιον· κακειθεν επι το της δικαιοσυνης διψητηριον τε και πεινατηριον διαβαινει δρομαιος, ειθ᾽ ουτω καταλαμβανει επι το του ελεους και συμπαθειας παλατιον· και υπερβας τουτο, μαλλον δε γεγονως εντος τουτου, ευρισκει το βασιλικον της καθαροτητος ταμιειον· και εν αυτω γενομενος βλεπει τον βασιλεα της δοξης ενδον καθημενον, εκεινον τον αορατον παση τη κτισει.

Νοει μοι ουν παλατιον μεν το σωμα, ταμιειον δε βασιλικον την εκαστου ημων των ανθρωπων ψυχην, η δια της των εντολων εργασιας συναφθεις ο Θεος, ολην φωτος θειου και θεον αυτην απεργαζεται δια της αυτου συνουσιας και χαριτος.Εις ταυτην δη την θεοπρετη καταστασιν πας ο δια της ειρημενης των αρετων οδου διερχομενος, ερχεται, αλλοθεν δε διελθειν και υπερβηναι τηνδε η τηνδε την οικιαν και εις την ετεραν δια μηχανης γενεσθαι τινος παντελως αμηχανον. Ουτως γαρ εταξε την εισοδον ειναι της βασιλειας των

ουρανων ο δεσποτης Χριστος και ουκ εστιν αλλως γενεσθαι. Ει γαρ ορια εαυτης θαλασσα υπερβηναι ου δυναται, ποσω μαλλον ατρωτα ταυτα και απαραλλακτα διαφυλαχθησονται. Αλλως δε κλιμακι και βαθμισιν η ανοδος εοικε των επειγομενων προς ουρανον. Το γουν σπουδαιοτερον τη προαιρεσει αλλον αλλου γενεσθαι και συντομωτερον ανελθειν εν αυτη και προλαβειν τον πλησιον, ημετερον εστι· το δε μη απο της πρωτης βαθμιδος αρξασθαι και κατα ταξιν ανερχεσθαι την κλιμακα, αλλα ποθεν υπερβηναι την πρωτην βαθμιδα και προς την ετεραν γενεσθαι, παντη παρα ανθρωποις αμηχανον και αδυνατον. Οι γαρ της ευθειας ταυτης οδου και ταξεως εξω βαινοντες πλανωνται πολλα. Ως γαρ ουκ εστι διχα κλιμακος εις οικον ποτε ανελθειν υψηλον, (326) η ενδον εκεινου αυτου ευρεθηναι του βασιλικου κοιτωνος, ενθα ο βασιλευς αυτος καταμενει, προ του γενεσθαι εν τοις αυτοις βασιλικοις προαυλιοις, ουτως αδυνατον τον μη κατα την ειρημενην ταξιν βαδισαντα εισελθειν εις την βασιλειαν των ουρανων· εξω γαρ οι τοιουτοι παντες της βασιλικης οδου, μηδεις αυτους πλανατω, ανεπαισθητως της πλανης πορευονται.

Αλλ᾽ ω Κυριε, ο οδηγος των πεπλανημενων, η απλανης οδος των προς σε ερχομενων, επιστρεψον παντας ημας και προς ταυτη σου τη κλιμακι στησον και, προς το ταυτης κρατησαι, τη χειρι σου τας χειρας ημων ευθυνον και απο της γης αρθηναι και τη πρωτη επιβηναι θαθμιδι ενισχυσον, ως αν γνωμεν οτι που ποτε τινος εδραξαμεθα και απο της γης μικρον ηρθημεν. Δει γαρ ημας ανελθειν μικρον πρωτον προς σε, ινα ουτως συ κατελθης πολυ ο καλος Δεσποτης και ενωθης ημιν. Υποδειξον, Δεσποτα, την πυλην της βασιλειας σου την προαυλιον, οπως εγκαρτερησαντες εν αυτη κρουσωμεν, εως αν δια του κατα προαιρεσιν θανατου ανοιγη ημιν η πυλη, και ενδον γενομενοι και κατα μιαν κρουοντες πυλην και ταυτας ανοιγοντες, αυτος ακουσας τους στεναγμους και τας στερνοτυπιας ημων, σπευσας κατελθης απο των υψηλων υπερωων σου, ο πολυευσπλαγχνος και οικτιρμων Θεος, και ακουσωμεν τους κροτους των παναχραντων ποδων σου και γνωμεν ως διανοιγεις τας ενδοτερας πυλας, κεκλεισμενας ουσας ημιν τοις αμαρτωλοις, και παραγενομενος προς ημας ειπης· «Τις ο κρουων εστι;». Και αποκριθεντες εν αλαλαγμω και θρηνοις ειπωμεν συν τρομω προς σε και χαρα. Ημεις εσμεν, Δεσποτα, ημεις οι αναξιοι, οι πτωχοι, οι απερριμενοι και πονηροι δουλοι σου,

ημεις οι μεχρι του νυν εις ορη και κρημνους και βαραθρα αθλιως περιπλανωμενοι· (327) ημεις εσμεν οι το βαπτισμα σου το αγιον αφρονως μολυναντες, οι τας προς σε συνθηκας απαρνησαμενοι· ημεις εσμεν οι αποφυγοντες και προς τον σον εχθρον και επιβουλον των ψυχων ημων εκουσιως αυτομολογησαντες. Νυν ουν, μνησθεντες σου και της σης φιλανθρωπιας και αγαθοτητος, αποφυγοντες εκειθεν και κοπιασαντες, ηκομεν εν φοβω και τρομω πολλω.

Συγχωρησον και μη οργισθης ημιν, Δεσποτα, αλλα οικτειρησας και ελεησας τους ταλαιπωρους ημας ανοιξον ημιν, Κυριε, και μη μνησθης των ημετερων κακων· μηδε μνησικακησης τη αγνωμοσυνη ημων – πολλην γαρ ωραν ισταμεθα κρουοντες – μηδε παρακουσης ημων, των δουλων σου, μηποτε ολιγωρησαντες υποστρεψωμεν. Εκοπιασαμεν κοπτοντες εις τας θυρας των προαυλιων της βασιλειας σου· ανοιξον ημιν, ο φυσει φιλανθρωπος, σπλαγχνισθεις εφ᾽ ημας. Ει γαρ κατα μικρον ανοιγων ανοιξεις ημιν την θυραν του ελεους σου, τις ιδων σε ου φριξει; Τις εν φοβω και τρομω ου προσπεση και τον ελεον εξαιτησεται; Τις σε, τον μυριαδας αγγελων και χιλιας χιλιαδας αρχαγγελων και θρονων και εξουσιων εχοντα, ιδων τα ανω αφεμενον και προς ημας κατελθοντα και προσυπαντησαντα και ανοιξαντα, ευμενως τε υποδεξαμενον και επι τους τραχηλους ημων επιπεσοντα και καταφιλουντα ημας, ουκ ευθυς εκπλαγησεται και ωσει νεκρος εκλυθησεται; Και τα οστα αυτου ως υδωρ εις γην εκχυθησονται και κλαυση νυκτος και ημερας, αναλογιζομενος το πελαγος της σης ευσπλαγχνιας και αγαθοτητος και ενοπτριζομενος του προσωπου σου την δοξαν τε και λαμπροτητα. Δοξα σοι, τω ουτως οικονομησαντι. Δοξα σοι, τω θεαθηναι και ενωθηναι ημιν ευδοκησαντι. Δοξα σοι, τω δια πολλην ευσπλαγχνιαν αποκαλυπτομενω και βλεπομενω ημιν, τω αορατω φυσει και αυταις (328) ταις ουρανιαις δυναμεσι. Δοξα σοι, τω αφατον εχοντι το προς ημας ελεος και εν ημιν δια της μετανοιας καταξιουντι ενοικειν τε και εμπεριπατειν.

Ω μεγεθος δοξης αρρητου, ω αγαπης υπερβολη. Ο τα παντα συνεχων, εντος ανθρωπου εγκατοικει φθαρτου και θνητου, ου τα παντα εν τη του ενοικουντος ισχυϊ διακρατουμενα εισι, και γινεται ανθρωπος οια δη εγκυμονουσα γυνη. Ω θαυματος εκστατικου και ακατανοητου Θεου ακατανοητα εργα τε και μυστηρια. Ανθρωπος βασταζει

γνωστως εντος αυτου τον Θεον ως φως, τον τα παντα, και αυτον τον βασταζοντα, παραγαγοντα και κτισαντα· βασταζει τουτον εντος ωσπερ θησαυρον αφραστον, ανεκλαλητον, αποιον, αποσον, ανιδεον, αϋλον, ασχηματιστον, εν αμηχανω καλλει μεμορφωμενον, ολον απλουν ωσπερ φως τον υπερ παν φως, και περισφιγγων εξω τας χειρας περιπατει μεσον ημων, αγνοουμενος παρα παντων των συνοντων αυτω. Τις ουν την χαραν του τοιουτου ανθρωπου αξιως εκδιηγησεται; Τινος γαρ αλλου επιθυμησειεν ο τοιουτος; Ποιου βασιλεως ουκ εσται μακαριωτερος τε και ενδοξοτερος; Ποιου δυναστου ου διαφεροντως δυνατωτερος; Ποιου, η ποσων ορωμενων κοσμων, ουκ εσεται πλουσιωτερος; Τινος δε αρα υστερηθησεται ο τοιουτος ποτε; Οντως ουδενος ουδαμου των αγαθων του Θεου.

Αλλα βλεπε, ο τοιουτος γενεσθαι αξιωθεις, ινα προς σε τον λογον ιθυνω, ο ενοικον κτησαμενος ολον εν σεαυτω τον Θεον, μηποτε αναξιον τι του θεληματος, αυτου η πραξης η εκ χειλεων προφερης, και ευθυς απολεσεις τον εν σοι κεκρυμμενον θησαυρον, απανασταντος αυτου απο σου. Τιμησον αυτον οσον εις δυναμιν και μηδεν των αυτω μη αρεσκοντων, μηδε προσοντων αυτω φυσικως, παρεισαξης εις την οικιαν αυτου, και εασας σε αναχωρησει οργισθεις κατα σου. (329) Μη πολυλογει προς αυτον, μηδε προσπιπτε, αναισχυντως εν σεαυτω λογιζομενος και λεγων «Επιδειξομαι υπερβαλλουσαν θερμοτητα και ζηλον αγαπης πολυν της προς αυτον, ινα μου την προθεσιν αποδεξηται και γνω οτι αγαπω και τιμω αυτον». Ισθι ουν οτι, προ του ταυτα εννοησαι σε, εκεινος παντας τους διαλογισμους σου επισταται και ουδεν αυτον λεληθεν. Αλλα γαρ μηδε νοεραις χερσι κρατησαι αυτον επιχειρησης· αληπτος γαρ εστι και οσον αψασθαι αυτου τολμησεις η κατασχειν αυτον οιηθης, εξεις ενδον ουδεν, αλλ᾽ ευθυς ολος αφαντωθησεται απο σου και πολλα μεταμεληθηση και κλαυσεις, συντριβων σεαυτον και μαστιζων, και ωφελησεις οντως ουδεν. Χαραν γαρ ων, εις οικον θλιβομενων και λυπουμενων εισελθειν ου καταδεχεται, ως ουδ᾽ η φιλαργος μελιττα εις οικον καπνου· εν αμεριμνια δε και αγαλλιασει ευτρεπισθεντος σου, παλιν ενδον εν σοι ευρεθησεται, και τοτε εασον τον Δεσποτην αταραχως επι της ψυχης σου ως επι κλινης επαναπαυσασθαι.

Και μη αρξη παλιν λεγειν εν σεαυτω οτι, ει μη κλαυσω ενωπιον αυτου, ως καταφρονητην με αποστραφησεται. Ει

γαρ εβουλετο εις τελειοτητα σε ελασαντα ως ετι μετανοουντα κλαιειν, απο μακροθεν μαλλον ορωμενος σοι η κρυπτομενος η και ελλαμπων σε, τουτο αν προς καθαρσιν και φιλοκαλιαν της σης οικιας παρεσχε σοι· αλλα μετα την μετανιαν και την δια δακρυων σου καθαρσιν παρεγενετο αναπαυσιν σοι των κοπων και στεναγμων και χαραν και ευφροσυνην αντι της λυπης χαρισασθαι. Στηθι ουν, ου λεγω σοι μονον τω σωματι ορθιος, αλλα τοις κινημασι της ψυχης και ταις ταυτης ορμαις. Δος ησυχιαν, ως του βασιλεως των βασιλευοντων επι της οικιας παραγενομενου της σης. Ειπε πασι μετ᾽ εμβριμησεως τοις επι της οικιας σου θυρωροις, αυταις δη, φημι, ταις αισθησεσι· (330) «Ο βασιλευς, φησι, στητε καλως επι των θυρων· στητε εν ησυχια και φοβω πολλω». Μηδεις προς τη θυρα ελθων κρουσειε, μη κραυγη τινος εγγυς που η μακροθεν εντος εισελευσεται, μη λαθη τις ενδον εισπηδησας λαθραιως· και ευθυς ο βασιλευς καταλιπων ημας παλιν οιχησεται». Ταυτα τοιγαρουν ειπων, στηθι εν αγαλλιασει ψυχης και φαιδροτητι, τον σον Δεσποτην τον απεριγραπτον εν σοι περιγραπτον απεριγραπτως ορων και καταμανθανων το αμηχανον καλλος αυτου, κατανοων δε ακατανοητως το παναγιον προσωπον αυτου, το και αγγελοις και αρχαγγελοις και πασαις ταις ουρανιαις δυναμεσιν απροσιτον. Εκπληττου, χαιρε και πνευματικως σκιρτων ευφραινου και αγαλλια, προσεχων εν ευλαβεια τι αν κελευση ειπειν η ποιησαι σε.

Προσεχε τοινυν τοις λεγομενοις σοι. Ου γαρ ως επιγειοι βασιλεις, επιδεης ων και αυτος των υπο χειρα, εις ιδιαν θεραπειαν η χρειαν επιζητησοι τι· ανενδεης γαρ εστι και, ει μη τους εαυτου δουλους πλουτισει πρωτον, ου παραγινεται εις την οικιαν αυτων. Εκεινου ουν, ωσπερ ειρηται, οντος ανενδεους, σε δε πλουτισαντος και ανενδη πεποιηκοτος τη παρουσια αυτου, προσεχε τι λαλησει εν σοι ο τοσουτου υψους εκ του ευλογημενου κολπου του Πατρος εξελθων αχωριστως και εκ των ουρανων μεχρι της σης ταπεινοτητος κατελθων. Ου γαρ παρεργως τουτο ποτε ευροις αυτον εργασαμενον, αλλ᾽ επι σωτηρια και αλλων πολλων ειωθεν αει τουτο ποιειν ο καλος και φιλανθρωπος Δεσποτης ημων. Ει ουν, ως ειπομεν, τιμησεις και αποδεξη και δωσεις τοπον και ησυχιαν παρασχης αυτω, ευ ισθι οτι ακουσεις εκ των του Πνευματος θησαυρων τα απορρητα, ουκ επι του στηθους πιπτων του Δεσποτικου, (331) καθα το πριν ο ηγαπημενος Χριστου Ιωαννης, αλλ᾽ ολον ενστηθιον φερων τον Λογον τον του Θεου· θεολογιας θεολογησεις καινας τε και παλαιας και

πασας νοησεις τας ηδη ρηθεισας και γραφησας θεολογιας καλως, και γενηση οργανον ευηχον υπερ απασαν μουσικην ανακρουομενον και φθεγγομενον.

Εαν δε λυπην ποθεν επελθουσαν εασης προκυψαι της οικιας εντος, ευθυς αφιπταται η χαρα· ει δε οργην η θυμον, αυτικα υποχωρει ο πραος και γαληνος· ει δε μισος και αηδιαν κατα τινος, ευθυς φευγει ο αγαπη κληθεις και αγαπη ων αυτοφυης επ᾽ αληθειας και ενυποστατος· εαν φθονον η εριν πλησιασαι αφης, ο αμνησικακος και αγαθος βδελυξαμενος αυτα ολος αφανης γενησεται. Ει δε και πονηριαν η ποικιλιαν μετα περιεργιας εξωθεν γνω της οικιας περιερχομενας και μη διωξης μετ᾽ οργης συντομως αυτας, αλλα πραεως ιδη σε μαλλον προς τας εχθρας αυτω φερομενον και ταυτας αυτω πλησιαζειν καταδεχομενον, ουδε την υποχωρησιν αυτου ο απλους και ακακος και απεριεργος γνωναι σε ποιησει, αλλ᾽ ως αναισθητον καταλειψει σε. Εαν δε συ, ο τοιουτω Δεσποτη καταξιωθεις εντυχειν, ο τοιαυτης δοξης γενομενος θεατης, ο τοιουτου πλουτου, της βασιλειας λεγω των ουρανων, ητις αυτος εστιν ο Θεος, εν κατασχεσει γενομενος, εκ μεν των ειρημενων απαντων φυλαξης του μη εισελθειν εν τη οικια σου της ψυχης, αλλα και ησυχιαν πασαν εκ τουτων ποιησης τω βασιλει, το δε προσωπον σου ητοι τον νουν στρεψας αλλοθεν, ετερω προσδιαλεγη και ομιλεις, τον νωτον σου δους δηλονοτι τω απροσιτω Θεω, ω πασαι μετα φοβου και τρομου ασκαρδαμυκτι ενατενιζουσιν αι ουρανιαι στρατιαι, ουχι δικαιως ως καταφρονητην και αναξιον ευθυς αυτος καταλειψει σε; Αλλα λεγεις ειναι τουτον φιλανθρωπον; Καγω τουτο σοι λεγω, αλλ᾽ εις τους επαισθανομενους (332) της φιλανθρωπιας αυτου και αξιως τιμωντας και απευχαριστουντας αυτω. Ει δε, και την αγαπην και την τουτου γλυκυτητα εις ουδεν ηγησαμενος, προς ετερου τινος νευσεις αγαπην δεσμευσεις ολως την ορμην εν αυτω της ψυχης σου και ηδονη τινος ηδυνθης, βρωσεως τυχον η ποσεως η ενδυματος η οψεως ευειδους η χρυσιου η αργυριου, η τινος ετερου ειδους επιθυμιαν εναπομαξη σου ενδοθεν η ψυχη, αρα ο φυσει καθαρος και αγνος και αμιαντος, ο και σε τοιουτον ποιησας δια του Πνευματος, καταδεξεται ολως συνειναι σοι ουτω νευσαντι και ουκ ευθυς καταλειψει σε; Παντη που δηλον.

Ει δε και τουτων απαντων ποιησεις ουδεν, διωξεις δε παν παθος απο σου και πασαν κακιαν μακραν απορριψεις, πασαν επιθυμιαν απο σου εξορισεις, πασαν προσπαθειαν και

φυσικην αγαπην παντος ανθρωπου και συγγενους καταλειψεις και φθασεις εις τελειαν αναμαρτησιαν και καθαροτητα, καθως ανωθεν διεγραψαμεν, και προς τουτοις ολον εν σεαυτω εξεις, ινα παλιν ο μελλων ειπειν γενηται πασι σαφες, τον υπερανω παντων των ουρανων, μηδαμοθεν η οχλουμενος η προς αλλον απονευων τινα, αλλα και διαγων μετα Θεου, ανω τον νουν εχων εν τη υπερανω των ουρανων βασιλεια, αιφνης δε τινος σε καλεσαντος και ενταυθα πολιν μεγαλην και λαον πολυν εν αυτη υποδειξαντος, οικους και παλατια ποικιλα τε και ευρυχωρα, ναους παμμεγεθεις τε και περικαλεις, ιερεις, αρχιερεις, βασιλεα συν τη ιερα συγκλητω και των αρχοντων και υπαστιστων αυτου, ειτα, ινα πασαν αλλην αιτιαν και τροπον εμπαθη καταλειψω, εαν υπ᾽ εκεινων παντων, λεγω δη του βασιλεως και των αρχοντων και ολου του πληθους της πολεως, μετα δακρυων προσκαλουμενος και παρακαλουμενος αναδεξασθαι αυτων την φροντιδα και ποιμαναι και ωφελησαι αυτους, (333) προ του προτραπηναι σε παρα Θεου, του συμβασιλευειν αυτω σε ταξαντος, καταφρονησας εγκαταλειψης τα ανω και τα δοθεντα σοι παρ᾽ αυτου αιωνια αγαθα και, περι τα στασιωδη κατελθων, ωδε τα φθαρτα και ορωμενα συναναστρεφη μετα των προσκαλεσμενων σε, ουχι δικαιως απαντων εκεινων αποστερησει σε και εν μονοις εασει σε τουτοις τον κληρον εχειν και την κατασχεσιν, και ζωντος σου και μετα την απο του σωματος σου εκδημιαν;

Εδει σε ουν, κακεινου λεγοντος και προστασσοντος σοι κατελθειν εις το ποιμαναι ψυχας, προσπιπτειν και κλαιειν και λεγειν εν θλιψει και φοβω πολλω προς αυτον· «Δεσποτα, πως εγκαταλειψω σε και προς την ματαιοτητα εκεινην και πολυμοχθον διαγωγην απελευσομαι; Μηδαμως Κυριε. Μη οργισθης με, τον δουλον σου, και απο του τοσουτου υψους εις το χαος εκεινο απορριψης με. Μη, Δεσποτα, μη αποστερησης με του τοιουτου φωτος της δοξης σου και εις τοσουτον καταγαγης με σκοτος, τον αθλιον και ταλαιπωρον. Μη τι ημαρτον κατα αγνοιαν, Δεσποτα, και δια τουτο εκει αποστρεφεις με οθεν φιλανθρωπως ανειλκυσας με, ο ευσπλαγχνος; Μη επι τοσουτον αποστραφης με, ο πολλας μου αμαρτιας και ανομιας αραμενος; Αλλ᾽ ει τι συνεβη και ημαρτον, συ με ωδε τιμωρησον, συ με και μεληδον, ει κελευεις, κατατεμε, μονον εκει μη εκπεμψης με».

Ει δε προσεθετο ειπειν σοι· «Απελθε, τα εμα προβατα ποιμανον. Απελθε, τους αδελφους σου επιστρεψον», εχρην σε παλιν ειπειν προς αυτον· «Οιμοι Δεσποτα, και σου χωρισθησομαι ο αναξιος;». Ει δε και προς τουτοις εφη παλιν προς σε· «Ουχι, αλλ᾽ εγω κακει μετα σου εσομαι», αυθις εδει σε προσπεσειν, εδει σε κλαυσαι και τους (334) αχραντους ποδας αυτου νοερως τοις δακρυσι βρεξαι και ουτως ειπειν· «Πως συνεσει μοι, Δεσποτα, ει κατελθων εκει σκοτισθησομαι; Πως συνδιαξεις, ει προς κολακειας και επαινους ανθρωπων εκκλινη η ροπη της καρδιας μου, τρεπτη ουσα; Πως καταδεξη, εαν προς υπερηφανιαν κακως υψωθω; Πως ου φευξη, ει μη βασιλεις και δυναστας υπερ δικαιοσυνης και αδικιας και παρανομιας μετα παρρησιας ελεγξω; Πως δε ταυτα και τα λοιπα ποιησω προς αρεσκειαν σην, ινα και συνης μοι και ενισχυσης με και μη καταλειψης με πταισαντα και χωρισθης απ᾽ εμου του αναξιου, εασας με μονον εκει κατω κειμενον; Δεδοικα μη φειδωλια, μη φιλαργυρια κρατηση μου· φοβουμαι μη της σαρκος η επαναστασις κυριευση μου, μη ηδονη απατηση με, μη μεριμνα συσκοτηση με, μη τιμη αρχοντων και βασιλεων υψωση ου καλως, μη αρχης ογκος κατα των αδελφων υποφυσησας επαρη με, μη τρυφη και μεθη του εικοτος παρασυρομαι, μη κραιπαλη αι λεπτυνθεισαι μου σαρκες της ψυχης παχυνθησονται, μη απειλαι ανθρωπων πτοησουσι και των εντολων σου παραβατην εργασονται, μη συνεπισκοπων παρακλησεις και φιλων αδικιας με συγκοινωνον απεργασονται, η αδικουντων αυτων σιωπωντα, η κακως πραττοντων συνεργον γινομενον και μη τουτους ελεγχοντα παρρησια και την ενστασιν υπερ των εντολων σου επιδεικνυμενον. Αλλα πως παντα εξειποιμι, Δεσποτα; Και ιδου εισι παρ᾽ εμοι αναριθμητα, α μαλλον επιστασαι συ η εγω, Κυριε. Μη ουν τοσουτοις κακοις εκδοτον με ποιησης, φιλανθρωπε. Οιδας γαρ το των ανθρωπων δυσαρεστον, τα σκωμματα τουτων, τας λοιδοριας, τας διαβολας και μαλιστα των γνωστικωτερων και πεφυσιωμενων υπο της καταργουμενης παρα της χαριτος σου του κοσμου σοφιας. Ελεησον ουν με, φιλανθρωπε, και μη κατω με αποστειλης εκει εν τοιουτοις και τοσουτοις κακοις μεσον στρεφεσθαι».

(335) Ταυτα τοινυν και τουτων πλειονα εδει σε υφορασθαι και παρακαλειν μη κατελθειν σε απο του ουρανου προς τα ωδε και προς την γην. Ει δε και αυθις προς σε ειπεν, αποδεξαμενος σου την αγαπην και την ταπεινωσιν, ο φιλανθρωπος και παναγαθος βασιλευς· «Μη φοβου φησιν.

Επει γαρ υπεσχομην συνειναι σοι, υπ᾽ ουδενος κυριευθηση των εναντιων απαντων· εξεις γαρ με εν παντι βοηθον και μειζονως και εκει κατω δοξασω σε και ωδε παλιν επανελευση μετα μειζονος και περιφανεστερας λαμπροτητος και εις τους ατελευτητους αιωνας συμβασιλευσεις μοι», ουδε τοτε θαρρησαι η αμεριμνησαι ολως εχρην σε, αλλα μετα φοβου και τρομου, ως απο υψους προς βαθος που φρεατος βαθυτατου καταφερομενος, ερπετων παντοιων και θηριων οντος μεστου, ουτω τη μητροπολει η τη πατριαρχια η τινι ετερα επιβηναι αρχη, επισκοπης τυχον η προστασιας λαου.

Ει δε μη τοιουτον οιον ο λογος ανεζωγραφησε σεαυτον ειναι ομολογεις, αλλ᾽ ως προς υψος ανερχεσθαι σε απο των κατω μαλλον δοκεις, ω της τολμης, ω της σκοτωσεως, ω της εσχατης αγνοιας. Ου γαρ ανθρωπων εισι ταυτα λογικων τα νοηματα και φρονηματα, αλλα ανοητων και εθνικων, η μαλλον ειπειν νεκρων, ου βλεποντων, ουκ αισθανομενων, ου ζωντων, ουκ ειδοτων ολως Θεον και τι εστι το μελλον υποδεξασθαι ημας κριτηριον του Θεου. Οτι μεν ουν το προϊστασθαι ποιμνης και υπερ σωτηριας μεριμναν των πλησιον ημων ωφελιμον, ως αγαπης τελειωτικον της νομου και των προφητων ουσης κεφαλαιον, ουδεις αντερει· και γαρ και τω Πετρω ο Χριστος, τριτον ερωτησας ει φιλοιτο προς αυτου, κακεινου «Ναι, Κυριε,» (336) ειρηκοτος «συ οιδας οτι φιλω σε», «Ποιμανε, φησιν, ει φιλεις με, τα προβατα μου» προς αυτον ανθυπεφερεν. Οτι δε ουκ ασκοπως ουδε παντι τω τυχοντι ταυτη τη διακονια επιπηδαν χρη, αλλα μετα περισκεψεως ακριβους και φοβου τουτο ποιειν, παντη που δηλον τοις μη τελειως εσκοτισμενοις τον της ψυχης οφθαλμον. Πολλοι γαρ, ουδε αυτο τουτο ειδοτες το ρημα οπερ εστιν, ουδε τον τροπον επισταμενοι οποιος εστι καθ᾽ ον ο Κυριος τω Πετρω προσεταξε ποιμαινειν τα αυτου προβατα, φευ, επιβαινουσι τολμηρως τη αρχη, και τη ποιμνη του Χριστου αναιδως επιστατειν ουκ αισχυνονται.

Αλλ᾽ ιδωμεν, ει δοκει, και σκοπησωμεν τι το ρημα τουτο και τις η δυναμις αυτου. Λεγοντος αυτο του Κυριου τω Πετρω «Ποιμανε, φησι, τα προβατα μου», περι προστασιας αρα λεγει βιωτικης, αλλα περι φροντιδος πραγματων η χρηματων του βιου, αυτων δηλαδη των λογικων προβατων αυτου, οπως αν σωα τη εκεινου επιμελεια διατηροιντο η και εις επιδοσιν ερχοιντο; Αρα μη περι τροφας τας αυτων ασχολεισθαι και παρεχειν λεγει αυτοις τα ενδυματα; Μη ξενους οντας υπο

στεγην αγειν την εαυτου η ασθενουσι διακονειν η τους πιστους απαντας συναχθεντας επι το αυτο αναγκαζεσθαι προστασσει τω αποστολω μεριμναν τα προς τροφην αυτοις και ενδυσιν επιτηδεια; Ουμενουν ουδαμως· ουδεν γαρ τουτωνπροσεταξεν αυτω ο Θεος. Ποθεν τουτο δηλον; Απ᾽ αυτων των του Κυριου ρηματων· λεγει γαρ προς τους αποστολους αυτου· «Μη κτησησθε χρυσον, μηδε αργυρον, μη ραβδον, μη πηραν, μητε δυο χιτωνας». Ο ουν αυτοις νομοθετων μηδεν ολως κεκτησθαι, πως αν αλλοις μεταδιδοναι η περι τοιουτων μεριμναν ολως κελευσειε; Και παλιν «Βλεπετε» φησιν «μηποτε βαρυνθωσιν αι καρδιαι υμων εν κραιπαλη και μεθη και μεριμναις βιωτικαις», και αυθις· «Εργαζεσθε μη (337) την βρωσιν την απολλυμενην, αλλα την βρωσιν την μενουσαν εις ζωην αιωνιον», ου προς εκεινους μονους αλλα και ημας δι᾽ εκεινων ταυτα νομοθετων και προστασσων, μαλλον δε και ετερα τουτων πλειονα. Και γαρ ειπων· «Μη μεριμνησητε τη ψυχη υμων τι φαγητε η τι πιητε, μηδε τω σωματι υμων τι ενδυσησθε. Καταμαθετε δε τα κρινα του αγρου πως αυξανει· ου κοπια, ουδε νηθει», και μετ᾽ ολιγα φησι· «Μη ουν μεριμνησητε λεγοντες· Τι φαγωμεν η τι πιωμεν· ταυτα γαρ παντα τα εθνη επιζητει. Οιδε γαρ ο Πατηρ υμων ο ουρανιος οτι χρηζετε τουτων απαντων. Ζητειτε δε πρωτον την βασιλειαν του Θεου και την δικαιοσυνην αυτου και ταυτα παντα προστεθησεται υμιν· μη ουν μεριμνησητε περι της αυριον». Ταυτα τοιγαρουν και ετερα πλειονα τουτων ειπων προς αυτους, υστερον επηγαγε και φησιν· «Α δε λεγω υμιν πασι λεγω».

Ο ουν τινα περι της αυριον μη συγχωρων μεριμναν, αλλα μονην κελευων ζητειν την βασιλειαν του Θεου και την δικαιοσυνην αυτου, πως αρα των αυτου προσταγματων απ᾽ εναντιας τω αποστολω ποτε προσεταξε μεριμναν τα εις διατροφην και ενδυσιν των προβατων αυτου, η περι προστασιας και εκδικησεως αυτων τε και των υπαρχοντων αυτοις; Ουδαμως· και τουτο δια των εξης ειρημενων δηλοι· φησι γαρ· «Ιδου αποστελλω υμας ως προβατα εν μεσω λυκων», και παλιν· «Εγω δε λεγω υμιν μη αντιστηναι τω πονηρω· αλλ᾽ οστις σε ραπισει εις την δεξιαν σιαγονα, στρεψον αυτω και την αλλην· και τω θελοντι σοι κριθηναι και τον χιτωνα λαβειν, αφες αυτω και το ιματιον· και τω αιροντι τα σα μη απαιτει». Ο τοινυν ως προβατα εν μεσω λυκων τους αυτου μαθητας εκπεμψας και αυτοις και δι᾽ αυτων ημιν νομοθετησας τω τυπτοντι (338) εις την δεξιαν σιαγονα και

στρεφειν αυτω και την αλλην, και τω θελοντι κριθηναι και λαβειν ημων τον χιτωνα αφειναι τουτω και το ιματιον και μη απαιτειν τω αιροντι τα ημετερα, πως περι εκδικησεως ολως γῆΐνου τινος πραγματος τω ποιμαινειν μελλοντι τα προβατα αυτου προσεταξεν, η μεριμνης βιωτικης ποσως απτεσθαι, η τα προβατα εις τοιαυτας εμβαλλειν φροντιδας και εγχειρησεις, ων αυτος πρωτος ο ποιμην προσεταγη απεχεσθαι; Ουδαμως. Και τουτο μετα την εις ουρανους του Κυριου αναληψιν αυτοις εργοις οι αποστολοι εβεβαιωσαν. Ου μονον γαρ ουδεν ολως εις χρειαν αυτων τε και των παρ᾽ αυτοις μαθητευομενων εφροντισαν, αλλ᾽ ουδε αυτα τα παρα των πιστευοντων εις τον Κυριον ημων Ιησουν Χριστον προσφερομενα και παρα τους ποδας αυτων προτιθεμενα χρηματα ολως αυτοι καταδεξαντο διοικειν και την των αδελφων προνοιαν εις τροφας και ενδυσεις ποιεισθαι. Ειπον γαρ, φησι, προς τον λαον· «Ου δικαιον εστιν ημας καταλειψαντας τον λογον του Θεου διακονειν τραπεζαις. Καταστησωμεν δε επι τουτω ανδρας ικανους, ημεις δε τη ευχη και τη διακονια του λογου προσκαρτερησωμεν».

Επει ουν αποδεδεικται μηδεν ολως περι γῆΐνου πραγματος προστεταχθαι μεριμναν ημας μηδε περι αυτης της αναγκαιας χρειας ημων, μητε δε διεκδικειν η ημας αυτους η τους αδελφους ημων αδικουμενους και επηρεαζομενους παρα τινων, φερε δη εξετασωμεν τι εστι το ρηθεν παρα του Κυριου τω κορυφαιω των αποστολων· «Ει φιλεις με, φησι, πλειον τουτων, ποιμαινε τα προβατα μου». Οιδα δε οτι εκ των ειρημενων σαφες τουτο γεγονε και πολλοι των συνετων ισως εγνωσαν ηδη του λογου την δυναμιν, αλλα δει και ημας δια τους αγνοουντας μικρα τινα προς την υμετεραν αγαπην ειπειν.

Ουδεν τοιγαρουν ετερον εστι το ποιμαινειν ει μη η δια (339) του λογου και της διδασκαλιας των ποιμαινομενων επιμελεια· και τουτο αυτος εδειξεν ο Χριστος ουτως τω Πετρω ειπων· «Ποσακις ητησατο ο Σατανας σινιασαι σε ως τον σιτον; Καγω εδεηθην περι σου, ινα μη εκλειπη η πιστις σου». Ειτα προσεθετο και τουτο ειπειν προς αυτον· «Και συ ουν επιστρεψας ποτε, στηριξον τους αδελφους σου». Τι ουν εστι το «στηριξον τους αδελφους σου»; Εκ του εις σε, φησιν, υποδειγματος, πληροφορησον μηδεποτε εις απογνωσιν καταστρεφεσθαι, ει τι δ᾽ αν και συμβη αυτοις αμαρτησαι. Τι γαρ χειρον, φησι, του αρνησασθαι με τον των απαντων

δεσποτην; Αλλα μεταμεληθεντα και πικρως κλαυσαντα ευθυς της συμπαθειας σε ηξιωσα και απαρρησιαστον οντα προς εμαυτον μετα και των λοιπων μαθητων εν τω ορει εκαλεσα και ουδε λογω σοι μονω υπερ τουτου ωνειδισα. Λοιπον ουν και συ επιστρεψας στηριξον τους αδελφους σου· ποιμανον τα προβατα μου. Ποιμανεις δε ουκ εν τω εισαγειν και εξαγειν απο νομων εις νομας και ευτροφα και πιονα ταυτα τω σωματι συντηρειν, ουδ᾽ εν τω περικλειειν φραγμοις και τοιχοις, αλλ᾽ εν τω διδασκειν αυτα τηρειν παντα οσα ενετειλαμην υμιν, ου τα μεν τηρειν, των δε καταφρονειν, αλλα παντα φυλαττειν οσα ενετειλαμην υμιν. «Πορευθεντες γαρ, φησι, μαθητευσατε παντα τα εθνη, βαπτιζοντες αυτους εις το ονομα του Πατρος και του Υιου και του Αγιου Πνευματος, διδασκοντες αυτους τηρειν παντα οσα ενετειλαμην υμιν». Και επιφερει· «Ο πιστευσας και βαπτισθεις σωθησεται, ο δε απιστησας κατακριθησεται».

«Ποιμανε τα προβατα μου». Ο ποιμην των αλογων προβατων ου γεωργιας, ου πραγματειας, ουκ οικιας, ουκ ευθηνουσων τραπεζων, ου δοξης, ου τιμης φροντιζει· ουδεν ετερον των βιωτικων μεριμνα πραγματων, ουδε αντεχεσθαι (340) τουτων ολως ανεχεται, αλλα και οικιαν και γυναικα και τεκνα καταλιπων, ολην εν τη εαυτου ποιμνη την σπουδην επιδεικνυται, αγρυπνων επ᾽ αυτη και μακρας αποδημιας στελλομενος, μη κλινην εχων, μη στρωμνην επιφερομενος, αλλ᾽ υποφερων αιθριος τον καυσωνα της ημερας και τον παγετον της νυκτος υπομενων διανυκτερευει, ανεμοις και κρυμω και αερι προσπαλαιων αει, και της παραφυλακης και επιμελειας αυτων ουκ αφισταται. Σοι δε εξεστι και εν οικια και εν οδω και επι κλινης και στρωμνης και επι τραπεζης αυτης παρακειμενω ποιμαινειν τα προβατα μου· πως; Διδασκων αυτα την εις εμε πιστιν αθολωτον εχειν και ειλικρινη και αδιστακτον, αγαπαν με εξ ολης αυτων της ψυχης, εξ ολης της διανοιας, ως αυτους ουτως καγω ηγαπησα. Υπερ αυτων γαρ εθηκα την ψυχην μου και απεθανον. Προθες αυτοις αντι νομης αλογου την των εμων εντολων ζωοποιον τροφην· διδαξον αυτους δια της εργασιας τουτων και εκπληρωσεως την εξ αυτων μεταληψιν γινεσθαι· νουθετησον και παρακαλεσον αυτους ουτως καθ᾽ ωραν εμπιπλασθαι, ινα εξ αυτων αει κεκορεσμενοι ωσι και εμπεπλησμενοι των εμων αγαθων. Οποια δε τα εμα αγαθα και δια ποιων των πραξεων κτωνται, υποθησεις αυτοις λεγων ταυτα. Πωλησατε τα υπαρχοντα υμων και δοτε ελεημοσυνην· ποιησατε υμιν βαλαντια μη

παλαιουμενα, θησαυρον ανεκλειπτον εν τοις ουρανοις. Αγαπατε τους εχθρους υμων· ευχεσθε υπερ των επηρεαζοντων υμας. Καλως ποιειτε τοις μισουσιν υμας. Μηδεις υμων κακον αντι κακου αποδω τινι. Αφετε και αφεθησεται. Εαν γαρ μη αφητε τοις ανθρωποις τα παραπτωματα αυτων, ουδε ο Πατηρ υμων ο ουρανιος αφησει υμιν τα παραπτωματα υμων. Πτωχευσατε τοις χρημασιν, (341) ινα πλουτησετε πνευματι· καταφρονησατε της κατω δοξης, ινα της εν ουρανοις απολαυσητε.

Δυο τοινυν πραγματων ημιν προκειμενων, ζωης φημι και θανατου, και δυο κοσμων, του ορωμενου και λυομενου και του αορατου και αιωνιου και ακαταλυτου, του ενεστωτος και του μελλοντος, και δυο των ενεργουντων επ᾽ αυτοις οντων, αντικαθισταμενων απ᾽ εναντιας αλληλοις, Θεου λεγω και του αντικειμενου αυτω διαβολου, και του μεν σωζειν σπουδαζοντος και προς ζωην και βασιλειαν αιωνιον ημας προσκαλουμενου, του δε της απωλειας ημων και του θανατου επιθυμουντος και ωρυομενου καθ᾽ εκαστην και τινα καταπιη δια της των προσκαιρων τουτων απολαυσεως ζητουντος και της αιωνιου κολασεως υπευθυνον απεργασεται, φευγειν ημας δει τον πονηρον εχθρον και πολεμιον και προς το σωζοντα καταφευγειν Δεσποτην και την παρ᾽ εκεινου επικαλεισθαι βοηθειαν, ινα μη υπο του αρχοντος του σκοτους κατακυριευθωμεν και γενωμεθα υπο τας παγιδας αυτου, δουλευοντες αυτω και τη αμαρτια. Και οτι μεν αρχων του κοσμου και του αιωνιου σκοτους ο διαβολος εστιν, ακουσον αυτου του Χριστου λεγοντος· «Ιδου ο αρχων του κοσμου ερχεται και εν εμοι ευρησει ουδεν». Αρχων δε ουχ ως εξουσιαστης η δεσποτης του κοσμου λεγεται - απαγε της βλασφημιας, ος ουδε κατα χοιρων εχει την αξουσιαν -, αλλ᾽ ως τους εν αυτω προσηλωμενους δια της επιθυμιας των εν αυτω χρηματων και πραγματων καταδουλουμενος και κατεξουσιαζων αυτων. Αρχων δε του σκοτους λεγεται, ως αρχηθεν μεν αυτος εκπεσων του φωτος δια της επαρσεως και κληρονομος αιωνιως του σκοτους εσομενος. Ο δε Θεος και δεσποτης ημων, ως κτιστης και δημιουργος ων των απαντων, φυσικως και εξουσιαστικως (342) αρχει παντων των επουρανιων και επιγειων και καταχθονιων, φως ων ανεσπερον και απροσιτον, Κυριος παντων και των ενεστωτων και μελλοντων. Οι ουν αυτω πειθομενοι και τας εντολας αυτου απαρατρωτους φυλασσοντες και των προσκαιρων εν απολαυσει συμμετρω γινομενοι και

ευχαριστως μετ᾽ εγκρατειας τουτων μεταλαμβανοντες, απ᾽ αυτων ηδη τουτων των ορωμενων προς τα αφθαρτα και ειωνια αναγονται, ως τω βασιλει και Θεω των απαντων υποταγεντες και τα προσταγματα τετηρηκοτες αυτου. Οσοι δε τα εναντια των τουτου εντολων διαπραξονται, μετα του αντικειμενου ευρισκονται ταττομενοι, Θεου γινομενοι πολεμιοι αντικρυς, καθως αυτος φησιν ο Σωτηρ· «Ο μη ων μετ᾽ εμου κατ᾽ εμου εστι και ο μη συναγων μετ᾽ εμου σκορπιζει».

Μηδεις τοιγαρουν, αγαπητοι, τω αρχοντι του σκοτους και κοσμοκρατορι προστεθη· μηδεις μετ᾽ αυτου ταχθη· μηδεις κατα του Σωτηρος ημων και Θεου τω διαβολω συν τοις αγγελοις αυτου στρατευθη· μηδεις κατα της εαυτου ψυχης γενηται, μηδε οπως το αιωνιον κληρονομηση πυρ αγωνισηται· μη, παρακαλω, μη, τεκνα και πατερες και αδελφοι. Φοβερον εστι γενεσθαι ημας πολεμιους Θεου και μονον ακουομενον. Πως δε εστι στρατευσασθαι κατα του Χριστου και υπερ της εαυτου απωλειας τινα αγωνισασθαι ενθεν ερω. Εαν δικαιως η αδικως υβριση σε τις η λοιδορηση η ενδιαβαλη, και μη πραως φερης την ατιμιαν, η λυπηθεις και δηχθεις την καρδιαν μη υπενεγκης και χαλινωσης σου της ψυχης τας κινησεις, αλλ᾽ η ανθυβρισης τον σε υβρισαντα η λοιδορησης η ετερον τι εις αυτον εναντιον διαπραξης, η παλιν τουτων μεν ουδεν εις αυτον απεργαση, απελθης δε μηνιν κατ᾽ αυτου εχων εν τη καρδια σου και μη εξ ολης αφης αυτω της ψυχης και (343) απο καρδιας σου ευξη υπερ αυτου, ιδου εστρατευσω μεν κατα του Χριστου, απ᾽ εναντιας ποιων των προσταγματων αυτου και πολεμιος εγενου αυτου, απωλεσας δε και την εαυτου ψυχην, επισφραγισας και επικυρωσας τας προσγεγενημενας σου αμαρτιας και ανεξαλειπτους ταυτας απεργασαμενος. Εαν τις σε παλιν ραπιση εις την δεξιαν σιαγονα, ειτα μη στρεψης αυτω και την αλλην, αλλα μαλλον αντιτυψης αυτον, γεγονας μεν στρατιωτης και υπουργος του αντικειμενου Σαταν, ετυψας δε ου τον αδελφον μονον, αλλα και δι᾽ αυτου τον ειποντα μη τυψαι, προσθειναι δε και την ετεραν μαλλον αυτω. Εαν δε τις χρυσιον αφεληται απο σου η ετερον τι λαθραιως η φανερως, δανεισαμενος τυχον η αρπασας αυτο, ειτα δουναι σοι αυτο μη βουληται, κακοπραγων η και απορων,συ δε μη υπενεγκης ευχαριστως και αμνησικακως, αλλα συρεις εις δικαστηρια τον αφελομενον τουτο και συνηγορους μισθουσαι, βοηθειαν την εξ ανθρωπων ζητων, και δικαστηριω παριστασαι, ανιωμενος, λυπουμενος,

αγων και συρων τον αδελφον, ορκοις και επιορκιαις χρωμενος και παρασκευαζων ομνυναι και επιορκειν τουτον και ψευδεσθαι, ο των αλλων απαντων χειρον εστι, και προς τουτοις φυλακαις παραδιδως αυτον και παντα ποιεις και πραττεις, ωστε τα χρεωστουμενα σοι λαβειν , πως ουχι φανερως και σεαυτου πολεμιος εις;

Ο γαρ κελευομενος τους εν φυλακη επισκεπτεσθαι και το κατα δυναμιν τουτοις διακονειν, τω αιροντι τα σα μη απαιτειν και τω θελοντι σοι κριθηναι και τον χιτωνα λαβειν αφιεναι τουτω και το ιματιον, ου μονον δε, αλλα και την ιδιαν τιθεναι ψυχην εις θανατον υπερ της του Θεου εντολης, οταν υπερ χρηματων απολλυμενων δικαζη, παραβαινων την προσταξιν του Θεου, λυπουμενος, (344) ανιωμενος και φυλακαις καθυποβαλλων τον αδελφον σου, ουχι προδηλως μαινη, Θεον παροργιζων και αυτω πολεμων και σεαυτον αποστερων της αιωνιου ζωης; Ο ουν θελων ποιμαινειν το του Χριστου ποιμνιον και τα τουτου προβατα βοσκειν δια της διδασκαλιας των ειρημενων, ως αν ευτροφα τη δικαιοσυνη και πολυτοκα ταυτα ποιηση, πως αρα δυναται αγρους μεριμναν επι το αυτο και φροντιδα κτηματων ποιεισθαι, διεκδικειν τε ταυτα και αποσοβειν τους αδικειν βουλομενους και επηρεαζειν αυτα, και ποτε μεν προσερχεσθαι δικασταις, ποτε δε αντιλογιαις και ψευδει ανθιστασθαι, εσθ᾽ οτε και αιτιος ορκων και επιορκιων γινεσθαι; Αναγκη γαρ, καν αυτος αληθευη, τους αντιδικους ψευδεσθαι και ομνυειν και επιορκειν φανερως. Ει δε ταυτα ουτω συμβαινουσι γινεσθαι, πως εσται φορητα τη φιλοθεω ψυχη, η πως αυτα τω ειποντι Θεω αρεστα· «Εγω δε λεγω υμιν μη ομοσαι ολως, αλλ᾽ εστω υμων το ναι, ναι, και το ου, ου· το γαρ πλειον τουτου εκ του πονηρου εστι», και παλιν· «Αμην, αμην, λεγω υμιν οτι παν ρημα αργον ο εαν λαλησωσιν οι ανθρωποι, λογον δωσουσι υπερ αυτου εν ημερα κρισεως»;

Μη δη ουν, ει γε πειθεσθαι τη αληθεια Χριστω και τοις λογοις τουτοις πειθομεν υμας ανθρωπους οντας, ταις αρχαις και ταις των αλλων επιτρεχετε προστασιαις δια δοξαν ανθρωπινην και τρυφην και απολαυσιν σωματος, το κριμα του Θεου δεδοικοτες και την φρικτην εκεινην αποφασιν ην δια του προφητου Ιωηλ ο Θεος κατα των αναξιων ποιμαινοντων τα προβατα αυτου απεφηνατο· «Ταδε λεγει, φησιν, Αδωναΐ Κυριος· Ω ποιμενες Ισραηλ, μη βοσκουσιν οι ποιμενες εαυτους; Ουχι τα προβατα βοσκουσιν οι ποιμενες; Ιδου το γαλα κατεσθιετε και τα ερια περιβαλλεσθε και το παχυ

εσφαζετε και τα προβατα μου ουκ εβοσκετε. (345) Το ησθενηκος ουκ ενισχυσατε και το αρρωστον ουκ ιασασθε και το συντετριμμενον ου κατεδησατε και το κακως εχον ουκ εσωματοποιησατε και το πλανωμενον ουκ επεστρεψατε και το απολωλος ουκ επεζητησατε και το ισχυρον κατειργασασθε μοχθω και εν κρατει επαιδευσατε αυτα και εν παιγνιω και διεσπαρη τα προβατα μου δια το μη ειναι ποιμενας». Και μετ᾽ ολιγα· «Ταδε λεγει Αδωναΐ Κυριος· Ιδου εγω επι τους ποιμενας και εκζητησω τα προβατα μου εκ των χειρων αυτων και καταπαυσω αυτους του μη ποιμαινειν τα προβατα μου». Και παλιν· «Και ο σκοπος εαν ιδη την ρομφαιαν ερχομενην και μη σαλπιση τη σαλπιγγι και επελθουσα η ρομφαια λαβη εξ αυτων ψυχην, αυτη μεν δια την αυτης αμαρτιαν εληφθη, το δε αιμα αυτης εκ της χειρος του σκοπου εκζητησω». Φοβερα ταυτα και φρικης απασης, ω αδελφοι.

Δια δη τουτο σπουδασωμεν ποιμαναι μαλλον προτερον καλως εαυτους ως Χριστου ποιμνιον, ως βασιλειον ιεραυτεμα, και καθυποταξαι την σαρκα τω πνευματι, ινα μη το κρειττον εν ημιν υπο του χειρονος εκνικαται. Και οποταν εις τον της ταπεινοφροσυνης βυθον εισελθωμεν και τοις ναμασι ταυτης των δακρυων τους σπιλους της αμαρτιας απολουσωμεθα, κτησωμεθα δε πραον και γαληνον το πνευμα εκ συντετριμμενου φρονηματος, εν πολλη τε διψη της του Θεου δικαιοσυνης κορεσθωμεν των απορρητων αγαθων της βασιλειας αυτου δια της του Πνευματος παρακλησεως, ειτα, σπλαγχνα οικτιρμου και συμπαθειας εντευθεν αναλαβοντες, κτησωμεθα καθαραν την καρδιαν εν απαθεια τελεια και οψομεθα το φως του Θεου, αυτο το Πνευμα δηλονοτι το Αγιον ενεργουν και λαλουν εν ημιν τα κεκρυμμενα μυστηρια της του Θεου βασιλειας, ως τα διεστωτα εν ημιν εις εν επισυναψαντες (346) φρονημα δια της βαθειας ειρηνης, και ειρηνευσωμεν πρωτον ημας αυτους και συμφωνον οργανον δια σωματος και ψυχης αποτελεσωμεν εαυτους εν ενι Πνευματι τω Θεω, ου μονον δε, αλλ᾽ οταν και εν πολλοις πειρασμοις, εν πολλαις θλιψεσι και συμφοραις υπομεινωμεν τον Χριστον και ανεχωμεθα διωκομενοι και βλασφημουμενοι παρακαλωμεν και καταρωμενοι ευλογωμεν, μη λογιζομενοι το κακον εν μηδενι μηδαμως, αλλα παντα στεγωμεν, παντα υπομενωμεν, το δοκιμιον ημων ασαλευτον τηρουντες απο της αποβαθρας των αρετων, και ουτως, δια παντων και εν πασι τοις ειρημενοις, οταν την κατα Χριστον αυξησωμεν ηλικιαν και αναδραμωμεν εις ανδρα τελειον, εις μετρον ηλικιας του πληρωματος του Χριστου, εν γνωσει τελεια Θεου και εν σοφια

των υπο του παναγιου Πνευματος χορηγουμενων λογων και μυστηριων, τοτε και επι τη των αλλων ωφελεια ως δουλους εσχατους εαυτους επιδωσωμεν, ει γε και καλουμεθα ανωθεν, κατα την του Κυριου φωνην· «Ο θελων ειναι πρωτος εν υμιν, εστω παντων δουλος και παντων διακονος».
Εως δε εις τουτο δια πολλων αγωνων ου φθασωμεν, σχολασωμεν, παρακαλω, υποτασσομενοι τοις κατα Θεον πατρασιν ημων και αυτω τω συνεχοντι παντα Θεω, καθ᾽ εκαστην μετανοουν τες και τοις κατα Θεον δακρυσι καθαιρομενοι, ως αν δυνηθωμεν γνωναι Θεον και οτι αψευδης εστι τα επηγγελμενα παρ᾽ αυτου διδοναι τοις αγαπωσιν αυτον και ποιουσιν αυτου τα θεια προσταγματα· ος και και αποδωσει εκαστω τον μισθον κατα τα εργα αυτου, ηνικα την βασιλειαν παραδωσει, τα παντα υποταγεντα αυτω τω Θεω και Πατρι, ω πρεπει πασα δοξα, τιμη και προσκυνησις, νυν και αει και εις τους ατελευτητους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ΄ (347)

Εις το ρητον το λεγον του Αποστολου· «Εξαγοραζομενοι τον καιρον, οτι αι ημεραι πονηραι εισι». Και πως εξαγοραζεται τις φρονιμως τον καιρον της παρουσης ζωης.

Ουδεν ουτως ετερον των αλλων απαντων ωφελιμωτερον ψυχη, νυκτος και ημερας εν τω νομω του Θεου μελεταν αιρουμενη, ως η των θειων Γραφων ερευνα. Εν αυταις γαρ εγκεκρυμμενη ουσα η διανοια της του Πνευματος χαριτος, ηδονης απασης πληρουσθαι ποιει την νοεραν αυτης αισθησιν, και οληεν απο των γηΐνων και της των ορωμενων ταπεινωσεως αρασα, αγγελοειδη ταυτην και αγγελοις αυτοις ομοδιαιτον απεργαζεται. Αλλα γαρ ιδωμεν τι καθ᾽ εκαστην ημιν ο θειος Αποστολος ομιλει και των αυτου θεοπνευστων ρηματων τινα συνετως εξετασωμεν, ινα και τον εν αυτοις αποκειμενον πλουτον πλουτησωμεν και την του Πνευματος χαριν εκειθεν τρυφησωμεν εις ακενωτον ευφροσυνην ψυχης και απολαυσιν. Τι ουν εστι το παρ᾽ ημων ερευνωμενον; Ο παραινει λεγων ο Παυλος· «Εξαγοραζομενοι τον καιρον, οτι αι ημεραι πονηραι εισιν». Αλλ᾽ απο των βιωτικων πραγματων σκοπησαντες, και τουτο καλως καταμαθωμεν. Ωσπερ γαρ πας εμπορος και χειροτεχνης και γεωργος, αλλα μην και πας τις αλλος ο την τυχουσαν μετερχομενος τεχνην, σπουδης οτι μαλιστα και επιμελειας χρηζει πολλης εις το εργον (348) αυτου, ως, εαν μικρον

χρονον η βραχειαν ωραν αμεληση, μεγαλην υφισταται την ζημιαν, ουτω και επι των πνευματικων αγωνων και εργων και πραξεων συμβαινει γινεσθαι.

Αλλα γαρ ως εν υποδειγματι πρωτον περι ενος τουτων των εμπορευομενων ειπωμεν λεπτομερεστερον προς την αγαπην υμων. Εαν οι εμποροι παντες προς την πανηγυριν τρεχουσιν εμπορευσασθαι τι και κερδησαι απο της πραγματειας αυτων, εις δε τουτων τους μεν βλεπειν προαγοντας αυτου, τους δ᾽ οπισθεν αυτου ερχομενους και σπουδη πολλη φθαζοντας αυτον, η προς της οικιας αυτου καθεζομενος ορα διερχομενους αυτους και προς την πανηγυριν μετα σπουδης απερχομενους, αυτος ραστωνη και ραθυμια κρατουμενος, ου μονον δε, αλλα και μεθη και τρυφη προσασχολουμενος και φιλτρω πορνης γυναικος ελεεινως κατεχομενος, ου προαιρειται δραμειν εις την εμποριαν, ημεραν εξ ημερας αναβαλλομενος, ουχι ουτοι μεν εξηγορασαντο τον καιρον της ζωης αυτων, εμπορευσαμενοι και μετα κερδους μεγαλου υποστρεψαντες, εκεινος δε απωλεσεν αυτον, εις ανωφελη και ματαια τουτον εξαναλωσας, ειτ᾽ ουν απεμπολησας αυτον; Ει δε και την πανηγυριν συν αυτοις καταλαβη και παντες μεν εκεινοι χρυσιον επιφερομενοι, ευθυς προς πραγματειαν χωρησουσι και αλλος μεν αλλο τι εξωνησεται, δι᾽ ου κερδησαι επ᾽ αυτω ελπιζει, εκεινος δε μηδεν ολως επιφερομενος περιτρεχει ζητων ευρειν ποθεν και δανεισασθαι, η και μετα το ευρειν χρυσιον, εαν ληθη η πανηγυρις και καταλειφθη απραγματευτος, ουχι και αυθις απωλεσε τον καιρον, ανευ χρυσιου εις την πανηγυριν απελθων; Ει δε και χρυσιον επιφερομενος την πανηγυριν καταλαβη, εαν αφεις εν σπουδη πραγματευσασθαι αρξηται τας σκηνας των καπηλων και των μαγειρων και των τα λοιπα βρωματα απεμπολουντων περιϊεναι και ποτε μεν εκ τουτων ποτε δε (349) εξ ετερων λιχνευομενος εσθιη και πινη, και ου τουτο μονον, αλλα και εαν μεθη και ασελγειαις καταδαπανηση το χρυσιον αυτου, ουχι και ουτος τον καιρον απωλεσε και τα προσοντα αυτω αφρονως κατεδαπανησεν;

Ο δε και εν τη πανηγυρει μετα χρυσιου παραγινομενος και μηδεν εξ ων ειπομεν εναντιον διαπραττομενος, αλλα μετα των συνεμπορων αυτου εισελθων εν αυτη, εαν μονον απασαν την πανηγυριν περιερχηται, κατασκοπων και καταμανθανων ποτε μεν τους γνωριμους, ποτε δε και τους μη γνωριζομενους αυτω, οικειους τε και αλλοτριους, πως εκαστος αυτων πραγματευεται, αυτος δε μηδεν πραγματευσηται και ουτως ακαιρως περιερχομενου αυτου διαλυθειη παλιν η πανηγυρις, παντων αυτομολησαντων εις τα οικεια, ουχι οι εμπορευσαμενοι μεν τον καιρον εξηγορασαντο εν σπουδη, τα τω καιρω πρεποντα

εργασαμενοι και κερδος εκειθεν εαυτοις περιποιησαμενοι, ο δε περιεργαζομενος τα αλλοτρια και μη πραγματευσαμενος, ει και συνην αυτοις, εζημιωθη τον καιρον, μηδεν εκ του ευρηθηναι εις την πανηγυριν ωφεληθεις; Ει δε και αλλοι μεν αυθις τη προσδοκια του κερδους και ληστων εφοδου και κοπου οδοιπορiας και μακρας οδου καταφρονουσιν, ο δε, φοβω τουτων βαλλομενος, καν υπο παντων παρακαληται συνοδοιπορησαι αυτοις, καν υποσχομενους φυλαττειν αυτον ακουη απο των προσδοκωμενων αυτω κακων, ου προαιρειται ακολουθησαι αυτοις και απελθειν πραγματευσασθαι μετ᾽ αυτων εν τη πανηγυρει, ουχι οι μεν καιρον εξηγορασαντο, καλως πραγματευσαμενοι και κερδησαντες, ο δε τουτον αφρονως εζημιωθη, φοβηθεις εκει φοβον ου ουκ ην φοβος;

Ουτω τοιγαρουν εστι και επι παση πραξει και εργασια πνευματικη. Οταν γαρ αλλοι εν ταις εντολαις πορευωνται του Θεου και τας αρετας πασας μετα σπουδης και θερμης εργαζωνται, (350) ημεις δε εν αμελεια και αργια διαγωμεν, εκεινοι μεν εξηγορασαντο τον καιρον και τα μεγιστα ωφεληθησαν, ημεις δε και εαυτους και τον καιρον απωλεσαμεν. Αλλα γαρ ετι το νοημα εξετασωμεν. Τι ουν φησιν· «Εξαγοραζομενοι τον καιρον, οτι αι ημεραι πονηραι εισιν»; Πως ουν εξαγοραζεται τις τον καιρον και τις εστιν ουτος και τινες αι πονηραι ημεραι δι᾽ ας οφειλομεν εξαγοραζεσθαι τον καιρον; Καιρος πραγματειας ανθρωπου παντος ο χρονος ουτος εστι της παρουσης ζωης· ταυτης δε της ζωης προδηλως πονηραι εισιν αι ημεραι τοις μη καλως χρωμενοις αυταις. Πας ουν ο σωφρονως και δικαιως μετα φρονηματος υγιους πολιτευομενος εν τω βιω και φερων εν αδρια και υπομονη ψυχης τα επιπονα και λυπηρα των επερχομενων αυτω πειρασμων τε και θλιψεων, ειτε εξ ορατων, ειτε εξ αορατων εχθρων, εξαγοραζεται τον καιρον φρονιμως και καταπραγματευεται των πονηρων ημερων της παρουσης ζωης. Και ινα τουτο σαφεστερον γενηται, εκ των επισυμβαινοντων καθ᾽ εκαστην τω βιω τον λογον ποιησομαι.

Ο ειδως καλως τον παροντα πραγματευσασθαι καιρον, οποταν θλιψεις επενεχθωσι και ονειδη και ατιμιαι και σκωμματα, ως γνωριζων τα χρηματα και το εξ αυτων κερδος σαφως προειδως, αρπαζει ταυτα και αιρει επ᾽ ωμων αυτου και χαιρων πορευεται, υπομονην μονην αντι χρυσιου καταβαλλομενος και ουτως εξαγοραζεται τον καιρον εν μια ροπη, ον ετεροι εν πολλοις ετεσι νηστευοντες, αγρυπνουντες, χαμευνουντες και πολλα οικαδε κοπιωντες, ευρειν η λαβειν η κερδησαι ου δυνανται. Ο δε μη ειδως ουτως πραγματευσασθαι απολλει τον καιρον της σωτηριας αυτου. Ει δοκει δε, και αλλως εν υποδειγματι τον λογον γυμνασωμεν. Δυο τινων εις παραβασιν εντολης Θεου τυραννικως προσκαλουμενων υπο τινος, ει ο μεν αυτων δειλια και φοβω των μελλοντων

επενεχθηναι αυτω κολασεων και τιμωριων φυγη χρησοιτο και απελθων κρυβηθη, (351) ο δε γε ετερος παρρησιασεται και πολλας υπερ της εντολης του Θεου βασανους υπενεγκη, η και θανατον αυτον υποστη, ποιος τουτων εξηγορασατο τον καιρον; Ο κρυβεις και τας θλιψεις διεκφυγων, η ο πολλα παθων και υπενεγκων η και ισως αποθανων; Ευδηλον οτι παντως ο τας θλιψεις υπομεινας και τον θανατον μη παραιτησαμενος ουτος εστιν ο τον καιρον εξαγορασαμενος, ο ετερος δε συν τω καιρω και την σωτηριαν της εαυτου ψυχης εζημιωθη.

Τοιγαρουν οι ορθως φρονουντες δια θλιψεων και πειρασμων των ενταυθα, τα αιωνια αγαθα και την αληκτον ευφροσυνην αξαγοραζονται και δια του σωματικου θανατου την μετα του αθανατου και αιωνιου Θεου αιωνιον και αθανατον διαγωγην τε και κατοικιαν. Και καθαπερ εμπορος, πολλα τινα και πολυτιμα ευρων πραγματα, ολιγω τιμηματι πιπρασκομενα, οβολω τυχον ενι η νομισματι, μετα χαρας αυτο και εν σπουδη αποδιδωσι, τα τιμια εκεινα λαβειν εφιεμενος, ουτω και ο υπερ εντολης Θεου αγωνιζομενος εν ευφροσυνη και σπουδη θανειν αιρεται, ως δι᾽ οβολου ενος, του θανατου λεγω, τα αιωνια μελλων κτησασθαι αγαθα. Ουχ ουτως δε οι φιλοκοσμοι, ουχ ουτως οι φιλοζωοι, οι φιλοδοξοι, οι φιλοσαρκοι, οι φιληδονοι και οι φιλοπλουτοι· αλλ᾽ επαν προς παραβασιν εντολης Θεου προσκληθωσιν υπο τινος των εν υπεροχη κοσμικη τυγχανοντων, την παρ᾽ αυτου αγανακτησιν και ατιμιαν η αποστροφην και χρηματων ζημιαν υπενεγκειν μη δυναμενοι, προδιδουσι τα αιωνια και ατιμητα και εξαγοραζονται αφρονως τα προσκαιρα και φθαρτα και μηδενος αξια, και απολλυουσι την εαυτων σωτηριαν, αυτην δηλαδη την ζωην την αιωνιον· οι και την ανεσιν εξωνησασθαι εν ολιγαις ημεραις προτιμωνται και εις αιωνας απειρους κολαζεσθαι πραγματευονται της παρουσης ζωης αυτων τον καιρον. Οπερ ινα μη παθωμεν και ημεις, εξαγορασωμεθα, παρακαλω, τον παροντα καιρον, εως ετι η πανηγυρις της ζωης ημων ισταται, (352) επειδη αι ημεραι αυτης λιαν εισι πονηραι, μυρια καθ᾽ εκαστην επεγειρουσαι τα κυματα της κυμαινομενης καθ᾽ ημων αλμυρας αμαρτιας, ποτε μεν δια της ευπαθειας του σωματος και των ατακτων αυτου κινηματων ζαλης και τρικυμιας πληρουσαι ημων τας ψυχας, ποτε δε δια των επιτιθεμενων ημιν ορατων και αορατων εχθρων εις αθυμιαν και επιθυμιαν και θυμον αγριον εμβαλλουσαι και διεγειρουσαι τας καρδιας ημων και δια των τοιουτων μακραν ολους ημας ποιουσαι της βασιλειας των ουρανων.

Εξαγορασωμεθα ουν τον καιρον ημων της ζωης, διδουντες τας προθεσεις ημων και ολους εαυτους εις μονην την

εργασιαν των εντολων του Θεου, εις μονην την κτησιν και το κερδος της αρετης, ινα εν αγωγιμοις των χαρισματων του Πνευματος εις λιμενας Θεου καταντησωμεν και φυγωμεν τας πονηρας εκεινας ημερας και την ακοην εκεινην την πονηραν, την τους αμαρτωλους αποπεμπουσαν εις το πυρ το εξωτερον το ητοιμασμενον τω διαβολω και τοις αγγελοις αυτου.

Εξαγορασωμεθα την φρονησιν ημων της ψυχης δια της των ορωμενων καταφρονησεως και της των κρειττονων μελετης και εργασιας, και φευξομεθα το φρονημα της σαρκος, ο αρεσαι Θεω ου δυναται, αλλ᾽ ουδε της απολαυσεως των προσκαιρων αρπασαι ημας και προς τα διαμενοντα και αιωνια εμβιβασαι ημων την διανοιαν· ο ζησαι κατα Θεον ουκ εα τον κρατουμενον υπ᾽ αυτου, αλλα κατασπα την ψυχην αει μαλλον εις τας κτηνωδεις ορμας της σαρκος και ολον κτηνωδη τον ανθρωπον απεργαζεται.

Εξαγορασωμεθα την δικαιοσυνην ημων, δι᾽ ης Θεω οικειουμεθα, δια πασης ευσεβειας και διακρισεως διακρινοντες του δικαιου το αδικον και προτιμουμενοι την αρετην της κακιας, (353) μη διδουντες τω πονηρω εισοδον η παρρησιαν εις ολεθρον εαυτων και απωλειαν, αλλ᾽ απονεμοντες την τιμην εκαστω αξιως, και τω μεν σωματι παρεχοντες αυταρκως διατροφας και σκεπασματα, τη δε ψυχη, το ολον ημων της δυναμεως εν μελετη θεια των εννοιων, εν ευχαις, εν δακρυσι τε και αναγνωσεσιν αυτην διατρεφοντες και καθαιροντες εις υποδοχην του θειου φωτος, αυτου του ηλιου της δικαιοσυνης Θεου, ος και δικαιωσει δια της δωρεας του Αγιου Πνευματος αυτου και δικαιους ημας αποδειξη τη συναφεια αυτου, κοινωνους των απορρητων αγαθων της βασιλειας αυτου εργαζομενος.

Εξαγορασωμεθα την αδριαν των ιδιων ψυχων εν υπομονη πολλη και καρτερια των πειρασμων κατα την του Κυριου φωνην· «Εν τη υπομονη υμων, φησι, κτησασθε τας ψυχας υμων», ανδρειω δηλονοτι φρονηματι κατα της αμαρτιας ισταμενοι και τον πολεμιον βαλλοντες τοις οπλοις του Πνευματος, κακοπαθουντες ως καλοι στρατιωται Χριστου εν νηστειαις, εν αγρυπνιαις, εν χαμευνιαις, εν ευχαις, εν πενθει, εν σακκω και μετανοια και αεναοις δεησεσι, ινα τον στεφανον της νικης αραμενοι εις αιωνας συμβασιλευσωμεν τω Χριστω.

Εξαγορασωμεθα την σωφροσυνην του σωματος ημων δια πασης εγκρατειας και ταπεινωσεως, επειδη ο νομιμως αθλων και αγωνιζομενος εν τω σταδιω της ευσεβειας παντα εγκρατευεται κατα τον θειον Αποστολον. Εαν γαρ ταυτην κτησωμεθα, φευξομεθα τας πονηρας ημερας της αλογου επιθυμιας και του θυμου και αυτης της σαρκος της οντως πολεμιας του Πνευματος· φευξομεθα τον μολυσμον τον εκ των τοιουτων γινομενον τη ψυχη,

(354) την του συνειδοτος κατακρισιν, την της καρδιας ακαθαρσιαν, την των ανθρωπων καταγνωσιν, αυτην την αποστροφην του Θεου, και μεγαλα εν τη πνευματικη ταυτη πραγματεια κερδανουμεν, τον καιρον φρονιμως πραγματευσαμενοι της παρουσης ζωης και την οδον του βιου διελθοντες εν δικαιοσυνη και σωφροσυνη, το βαρος δηλαδη και τον καυσωνα της ημερας ανδρειας βαστασαντες.

Ουτω γαρ τον παροντα καιρον πραγματευομενοι, παραχωρουντες τοις βουλομενοις τα προσκαιρα και μονων των αφθαρτων και αιωνιων αντιποιουμενοι, καταντησομεν εις ευδιον λιμενα της του Θεου βασιλειας εν αγωγιμοις πλουσιως του Πνευματος και ου φοβηθησομεθα η την πονηραν εκεινην ακοην την τους αμαρτωλους ελαυνουσαν εις το πυρ το εξωτερον, η τας πονηρας εκεινας βασανους και την φρικτην ημεραν και καταδικην της κρισεως, αυτον επιφερομενοι τον πολυτιμον μαργαριτην του Πνευματος, ον ευρομεν και εξωνησαμεθα, παντα δεδωκοτες ημων τα θεληματα, τα φρονηματα, τας προθεσεις και τας δυναμεις εν τη πραγματεια του καιρου της παρουσης ζωης. Ου γενοιτο παντας ημας επιτυχειν, καλως πραγματευσαμενους τον παροντα βιον της ενταυθα ζωης, χαριτι και φιλανθρωπια του Κυριου ημων Ιησου Χριστου, ω η δοξα συν τω Πατρι και τω Αγιω Πνευματι νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων· αμην.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ΄ (355)

Εις το ρητον του Αποστολου· «Ο πρωτος ανθρωπος εκ γης χοϊκος, ο δευτερον ανθρωπος ο Κυριος εξ ουρανου». Και πως τον χοϊκον αποτιθεμεθα ανθρωπον και τον Χριστον ενδυομεθα, συγγενεις αυτου και αδελφοι χρηματισαντες.

Καλως ημας εστιασας ο μακαριος Παυλος εν τη προτερα των θειων λογων αυτου τραπεζη και κατευφρανας ημων τας καρδιας, ετεραν αυθις προτιθησιν ημιν εις εστιασιν τραπεζαν των θεοπνευστων ρηματων αυτου, πληρη μεν εδεσματων πνευματικων και αφ᾽ ων ο εσω ημων οιδε τρεφεσθαι ανθρωπος, ευφραινομενος ομου και στηριζομενος την καρδιαν τω αρτω του λογου τω ζωτικω και τω οινω τω ευφραινοντι της σοφιας και γνωσεως του Θεου, πληρη δε και χαριτος θειας του Πνευματος, αφ᾽ ου πληρουται πασης ευφροσυνης και ηδονης η ψυχη και, τα κατω λιπουσα του βιου, προς ουρανους και Θεον κουφω τω πτερω της διανοιας ανερχεται. Ιδωμεν ουν τις η τραπεζα αυτη του Αποστολου και τι τα ταυτης εδεσματα. Αλλ᾽ επαρωμεν τας διανοιας ημων απο των γηϊνων και φθειρομενων και, ως λογιων Θεου μελλοντες ακουειν,

προσεχωμεν τοις λεγομενοις μετα ακριβειας απασης, ινα και αξιως συνεστιαθηναι αξιωθωμεν τω λεγοντι Πνευματι δια του Αποστολου τα κεκρυμμενα μυστηρια της βασιλειας των ουρανων. (356) Φησι δε· «Ο πρωτος ανθρωπος εκ γης χοϊκος, ο δευτερος ανθρωπος ο Κυριος, εξ ουρανου». Μη απλως παραδραμης τον λογον και ως ευεπιβολον τουτον υπολαβης, αγαπητε· βαθος γαρ πολυ νοηματων εγκειται εις την του παροντος λογου διανοιαν, πολλης δεομενον της ερευνης και προσοχης. Αλλα την ακοην υποθες ετοιμην, και εισῃ το εγκεκρυμμενον εν αυτω βαθος των μυστηριων Θεου.»

«Ο πρωτος ανθρωπος εκ γης χοϊκος, ο δευτερος ανθρωπος ο Κυριος εξ ουρανου. Οιος ο χοϊκος, τοιουτοι και οι χοϊκοι· και οιος ο επουρανιος, τοιουτοι και οι επουρανιοι». Πρωτον και χοϊκον ανθρωπον τον Αδαμ φησι, καθως γεγραπται· «Και επλασεν ο Θεος τον ανθρωπον χουν λαβων απο της γης». Πλασθεις ουν χοϊκος απο της γης και πνευμα λαβων ζωης, ο ψυχην νοεραν και εικονα Θεου οιδεν ο Λογος καλειν, ετεθη εν τω παραδεισω, λαβων εντολην εργαζεσθαι και φυλασσειν. Τινα τροπον; Ινα, εως αν ταυτην φυλασσοι και εν ταυτη εργαζοιτο, αθανατος διαμενη και αϊδιως τοις αγγελοις συναμιλλαται και συν αυτοις αεναως τον Θεον ανυμνη και δεχηται τας εκειθεν ελλαμψεις και Θεον ορα νοερως και των εκεινου επακουη θειων φωνων, η δ᾽ αν ωρα την δοθεισαν αυτω εντολην παραβη και φαγη απο του ξυλου, ου προσεταξεν αυτω ο Θεος μη φαγειν, θανατω παραδοθη και τους οφθαλμους της ψυχης πηρωθη, την καταστολην της θειας δοξης αποδυθεις, και εμφραγη τα ωτα και αυτης της μετα των αγγελων εκπεση διαγωγης και του παραδεισου εκδιωχθη. Ο και παραβαντι συνεβη και εξεπεσε της αθανατου και αϊδιου ζωης. Απαξ γαρ την εντολην του Θεου ο Αδαμ παραβας και τω απατεωνι διαβολω το ους εαυτου παρασχων ψιθυρισαι και πεισθεις αυτω, των δολιων αυτου ρηματων ακουτισθεις, (357) λαλουντι κατα του πεποιηκοτος Δεσποτου, του ξυλου εγευσατο και, αισθητως αναβλεψας, εμπαθως τε την γυμνωσιν του σωματος αυτου θεασαμενος και ιδων, απαντων εστερηθη δικαιως των αγαθων, κωφευσας του μηκετι επακουειν ωσι βεβηλοις λογους θειους θεοπρεπως τε και πνευματικως, τους ενηχουμενους μονοις τοις αξιοις αυτοις, αλλα γαρ μητε την δοξαν εκεινην την αρρητον καθοραν, ως αποστησας εκ ταυτης εκουσιως τον νουν αυτου και κατανοησας εμπαθως τον του δενδρου καρπον και τω ειποντι πιστευσας οφει· «Η δ᾽ αν ωρα φαγητε απ᾽ αυτου, εσεσθε ως θεοι, γινωσκοντες καλον και πονηρον.

Ουτος ουν ο χοϊκος ανθρωπος ελπιδι θεωσεως απατηθεις και μεταλαβων εξ αυτου, τον νοητων απαντων και ουρανιων αγαθων

ολικως απεστερηθη και εις την εμπαθη των επιγειων και ορωμενων κτισματων αισθησιν κατηνεχθη· και γεγονεν, ινα τα αυτα παλιν ειπω, προς τα εξ ων εξεπεσε κωφος, τυφλος, γυμνος, αναισθητος, θνητος τε αυ και φθαρτος και αλογος, τοις ανοητοις ομοιωθεις κτηνεσι κατα τον ουτω βοωντα προφητην· «Παρασυνεβληθη τοις κτηνεσι τοις ανοητοις και ωμοιωθη αυτοις». Εμαθες εξ οιας δοξης και αθανατου τρυφης τε και διαγωγης εις οιαν ατιμιαν ο ανθρωπος κατηνεχθη, εις οιαν αισχυνην και αγνοιαν, εις οιαν πτωχειαν εκ πλουτου πολυολβου κατεπεσεν; Ουτω τοινυν εγενετο και ην, ει και μη παντα ειπειν ηδυνηθημεν, ο πρωτος ανθρωπος, ο εκ γης χοϊκος.

Ιδωμεν ουν και απο των θειων διδαχθωμεν Γραφων οποιος υπαρχει και ο δευτερον ανθρωπος, ο Κυριος εξ ουρανου. Ουτος, Θεος εκ Θεου, αναρχου πατρος αναρχον γεννημα, ασωματου ασωματον, ακαταληπτου ακαταληπτον, αιωνιου αιωνιον, απροσιτου απροσιτον, αχωρητου αχωρητον, (358) αθανατου αθανατον, αορατου αορατον, Λογος Θεου και Θεος, δι᾽ ου τα παντα εγενετο τα εν τω ουρανω τα επι της γης και, ινα συνελων ειπω, ουτως ων και τοιουτος μενων εν τω Πατρι και τον Πατερα εχων μενοντα εν αυτω, μη χωρισθεις εξ αυτου, μη καταλιπων ολως αυτον, κατηλθεν επι της γης και εσαρκωθη εκ Πνευματος Αγιου και Μαριας της παρθενου· και ενηνθρωπησεν, ισος ημιν ατρεπτως κατα παντα γενομενος χωρις αμαρτιας, ινα δια παντων των ημετερων διελθων αναχωνευση και ανακαινιση τον πρωτον εκεινον ανθρωπον και δι᾽ εκεινου παντας τους εξ αυτου γεννηθεντας και γεννωμενους, ομοιους οντας τω τεκοντι αυτους. Επειδη γαρ ο τεκων Αδαμ φθαρτος και θνητος, προσθησω δε και κωφος και τυφλος, απο της παραβασεως γεγονε, γυμνος τε της ενθεου καταστολης και αναισθητος εχρηματισεν, οιος ουτος ο χοϊκος, τοιουτοι και παντες οι εκ αυτου γεννηθεντες χοϊκοι γεγονασι, φθαρτοι, θνητοι, κωφοι, τυφλοι, γυμνοι και αναισθητοι, μηδεν των αλογων διαφεροντες ζωων, η χειρονες μαλλον ειπειν και αυτων εκεινων υπαρξαντες, ως τα καθ᾽ εκαστον παθη συμπεριλαβοντες εκεινων και εν εαυτοις ταυτα επισπασαμενοι.

Εις τοσαυτην γαρ αγνοιαν Θεου και των θειων αυτου εντολων κατηνεχθησαν οι εκ του χοϊκου τουτου χοϊκοι γεννηθεντες, ωστε ην ωφειλον απονειμαι Θεω την τιμην τη ορωμενη ταυτη κτισει απενειμον, και ου μονον ουρανω και γη και ηλιω, σεληνη τε και αστροις και πυρι και υδατι και λοιποις, αλλα γαρ και αυτα τα αισχρα θεοποιησαντες παθη α μηδε εννοειν, μη οτι γε πραττειν, αυτους ο Θεος απηγορευσεν, ως θεους - ω της αναισθησιας – στησαντες προσεκυνησαν. Τινα ταυτα; Πορνειαν, μοιχειαν, ανδρομανιαν, αλληλοφονιαν, και ει τι τουτοις παρομοιον, ατινα ουχ

ο Θεος - απαγε της βλασφημιας - αλλ᾽ ο διαβολος (359) και προσταττει και υποβαλλει και αποδεχεται, δι᾽ ων κατεδουλωσατο και καταδουλουται απαν το των ανθρωπων γενος και υποχειριους αυτου και δουλους πεποιηκε και ποιει. Οθεν, καν ευρεθη τις παλαι εκ των απειρων εκεινων μυριαδων και χιλιαδων μη υποκυψας αυτου τοις αισχροις προσταγμασι και θελημασι τουτοις, αλλ᾽ επει και αυτος δια το καταγεσθαι εκ του σπερματος των αμαρτησαντων δουλος ην του τυραννου θανατου και τη φθορα τουτου παρεδιδοτο και τω αδη ασυμπαθως παρεπεμπετο, μηδενος οντος δηλαδη του δυναμενου σωσαι και αυτον εκλυτρωσασθαι, δια δη τουτο οικτειρησας ο ποιησας ημας Θεος Λογος κατηλθεν, ως οιδε, και εγενετο ανθρωπος ουκ εκ συνουσιας η ρευσεως - , αλλ᾽ εκ Πνευματος Αγιου και Μαριας της αειπαρθενου. Αναλαβων γαρ εκ των παναγνων αυτης αιματων σαρκα εψυχωμενην, εγενετο ανθρωπος, σαρξ ολος αυτος χρηματισας και γεγονως, ο Υιος και Λογος του Θεου δηλονοτι, ατρεπτως, αναλλοιωτως, καθως γεγραπται· «Και ο Λογος σαρξ εγενετο και εσκηνωσεν εν ημιν». Τουτο το πασιν ακαταληπτον και πασιν ακατανοητον θαυμα, οτι ο αυτος και ατρεπτος εμεινε τη θεοτητι και ανθρωπος γεγονε τελειος.

Καθαπερ γαρ τον Αδαμ απο της γης επλασεν ο Θεος και πνευμα ζωης αυτω εχαρισατο, και εγενετο ανθρωπος τελειος εις ψυχην ζωσαν ανευ συνουσιας και ρευσεως, ουτως ο εκεινον δημιουργησας ανευ συνουσιας και ρευσεως ανθρωπος γινεται· και ωσπερ εκει γεγραπται εν τη παλαια οτι εβαλεν ο Θεος εκστασιν επι τον Αδαμ και υπνωσε και λαβων μιαν των πλευρων αυτου ανωκοδομησε και εποιησε την γυναικα, ουτω και ενταυθα πεποιηκε. Πως και τινα τροπον; Προσεχε. Η πλευρα του Αδαμ εστιν η γυνη. Εξ αυτης ουν της πλευρας του Αδαμ, ηγουν απο της γυναικος αυτης, (360) ελαβεν ο Θεος Λογος σαρκα εψυχωμενην και ωκοδομησεν αυτην εις ανδρα τελειον, ινα γενηται υιος επ᾽ αληθειας του Αδαμ· ανθρωπος δε χρηματισας και γεγονως ομοιος ημιν κατα παντα πλην αμαρτιας, παντων ευθυς ανθρωπων συγγενης το κατα σαρκα εγενετο.Τουτο γαρ και ετερος τις των προ ημων εφη ουτως ειπων· «Την σαρκα ενδυσαμενος, ενεδυσατο και την αδελφοτητα». Αλλ᾽ αυτος Θεος ομου και ανθρωπος, και η σαρξ αυτου και η ψυχη αυτου αγια και υπεραγια ην και εστι· Θεος αγιος, ωσπερ ην, ο αυτος και εστι και εσται· αμωμος και γαρ ην η Παρθενος, ασπιλος και αμιαντος· τοιαυτη δε ην και η εκ του Αδαμ αφαιρεθεισα πλευρα. Οι δε γε λοιποι των ανθρωπων, ει και αδελφοι και συγγενεις αυτου το κατα σαρκα υπηρξαν, αλλα χοϊκοι οντες τοιουτοι εμειναν και ουχι ευθυς εγενοντο αγιοι και υιοι Θεου. Αλλα προσεχετε ακριβως τω ταυτα λεγοντι Πνευματι· εγενετο

ανθρωπος ο Θεος, απαντων δε ανθρωπων συγγενης και αδελφος εχρηματισε. Μονος ουν Υιος Θεου και Θεος και ανθρωπος ων, μονος ην και εστιν αγιος, ως εσται εις τους αιωνας, μονος δικαιος, μονος αληθινος, μονος αθανατος, μονος φιλανθρωπος, μονος ελεημων και ευσπλαγχνος, μονος δυναστης, μονος φως του κοσμου και φως ων το απροσιτον.

Τοιουτου τοινυν οντος αυτου, ημων δε κειμενων εν τω θανατω και τη φθορα και μηδεμιαν κοινωνιαν ολως εχοντων μετ᾽ αυτου, ει μη μονην, ως εφαμεν, την κατα σαρκα συγγενειαν, εμεσιτευσεν ανα μεσον των αμφοτερων, Θεου φημι και ανθρωπων, η πιστις η εις αυτον, ινα επειπερ πτωχοι οντες και μηδεν ολως εχοντες εισενεγκειν τη σωτηρια ημων, αντι παντων την εις αυτον πιστιν δεξαμενος, (361) ελεησας ημας ο Θεος την των αμαρτηματων αφεσιν και την απαλλαγην του θανατου και της φθορας και την ελευθεριαν ημιν χαρισηται· ας και μεχρι του νυν χαριζεται τοις ολοψυχως πιστευουσιν εις αυτον, και ου μονον ταυτα, αλλα και τα λοιπα α ημιν επηγγειλατο και δια των αγιων ευαγγελιων καθ᾽ εκαστην ημιν επαγγελεται. Τινα εισι ταυτα; Του δι᾽ υδατος και Πνευματος αναγενναν και αναπλαττειν ημας και συναριθμειν τοις δουλοις αυτου τοις αγιοις, του παρεχειν ημιν την χαριν του Πνευματος αυτου του Αγιου και διδοναι ημιν μετασχειν δι᾽ αυτου τα αγαθα της γης ην οι πραεις κληρονομουσιν εν ευφροσυνη και αγαλλιασει καρδιας, του ενωθηναι αυτον και συναριθμηναι ημιν και εν αμφοτερους γενεσθαι εν αυτω τω Θεω και Πατρι δι᾽ αυτου συνεδεμενους τω Πνευματι.

Τουτων ουν παντων εν μετοχη και απολαυσει γινομεθα, οταν ακριβως παντα οσα συνεταξαμεθα αυτω τηρωμεν και οσα παλιν απεταξαμεθα φευγωμεν, μη επιτρεφοντες εις το ιδιον εξεραμα κατα τους κυνας. Τοιγαρουν και ει μεν φυλαξομεν παντα α ειπε και λεγει ημιν αυτος ο Θεος, οντως πιστοι εσμεν, εκ των εργων δεικνυοντες την πιστιν ημων, και γινομεθα ως εκεινος αγιοι και τελειοι, ολοι ολως επουρανιοι, επουρανιου Θεου τεκνα, ομοιοι αυτω κατα παντα θεσει και χαριτι, επειδη και αυτος ως ημεις ομοιος ημιν εχρηματισε πλην αμαρτιας· ει δε των αγιων και ζωοποιων αυτου εντολων καταφρονησαντες, αποστωμεν δια αμελειας και εναντιον τι των αυτου προσταγματων ενεργησομεν, πεπραχοτες α μη ποιησαι ημιν ενετειλατο, ευθυς παντων εκεινων των εκ Θεου δια του βαπτισματος δοθεντων ημιν αγαθων εκπιπτομεν. (362) Και ωσπερ ο Αδαμ μετα την παραβασιν του παραδεισου και της τρυφης και της μετ᾽ αγγελων διαγωγης εκβαλλεται και γυμνουται και απο οψεως γινεται του Θεου, ουτω και ημεις της Εκκλησιας των αγιων δουλων αυτου χωριζομεθα αμαρτανοντες και της θειας καταστολης ην ενεδυσαμεθα οι βαπτιζομενοι, αυτον δηλαδη τον

Χριστον, ως πιστευομεν, τουτον δια της αμαρτιας αποδυομεθα· ου μονον δε, αλλα και αυτης της αιωνιου ζωης και αυτου του αδυτου φωτος, των αιωνιων αγαθων, του αγιασμου και της υιοθεσιας στερουμεθα. Και ουτως γινομεθα παλιν χοϊκοι, ως ο πρωτος εκεινος και χοϊκος, αντι επουρανιων και αυτου του δευτερου ανθρωπου και Κυριου Ιησου Χριστου κατα παντων ομοιων· και γινομεθα ετι προς τουτοις υποδικοι τω θανατω και τω σκοτει, και τω πυρι τω ασβεστω παραπεμπομεθα, εν μεγαλω κλαυθμω και τω βρυγμω των οδοντων βασανιζομενοι. Ου γαρ απο αισθητου παραδεισου, ως ο Αδαμ τοτε, και νυν ημεις εκβαλλομεθα, ουδε την γην εργαζεσθαι καθα κακεινος κατακρινομεθα, αλλ᾽ εκ της των ουρανων βασιλειας και των αγαθων εκεινων περι ων γεγραπται· «Α οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη» ημας εκβαλλομεν εαυτους και της γεεννης υπευθυνους ποιουμεν· και ει μη δια της μετανοιας η ανακλησις ημιν απεδιδοτο, ουδεις αν εσωθη ποτε.

Δια δη τουτο, φιλανθρωπος ων ο Θεος και οικτιρμων και θελων την σωτηριαν ημων, τεθεικε σοφως ανα μεσον ημων και ανα μεσον εκεινου την εξομολογησιν και την μετανοιαν, και εξουσιαν δεδωκε παντι τω βουλομενω του πτωματος ανακαλεσθαι εαυτον και δια ταυτης εις την προτεραν εισελθειν οικειοτητα τε και δοξαν και παρρησιαν την προς τον Θεον, και ου τουτο μονον, αλλα και των ειρημενων εκεινων απαντων αγαθων, ει βουληθειη θερμην (363) την μετανοιαν επιδειξασθαι, η και μειζονων κληρονομον και αυθις γενεσθαι αυτον. Κατα γαρ την αναλογιαν της μετανοιας αναλογουσαν ευρισκει την προς Θεον παρρησιαν και οικειοτητα πας ανθρωπος, και ταυτην γνωστως και εναργως και ως ει τις φιλος προς φιλον, και προσομιλει αυτω προσωπω προς προσωπον και ορα αυτον νοεροις οφθαλμοις καθαρως. Οι ουν μετα το βαπτισμα την τοιαυτην οικειοτητα και παρρησιαν και την των ειρημενων αγαθων μετοχην μη εν παση εχοντες πληροφορια, μηδε οτι Χριστον ενδεδυμενοι εισι γινωσκοντες, μηδε καθορωσιν εν τω του Πνευματος φωτι το της θεοτητος αυτου φως, εγκυψατωσαν εις το συνειδος εαυτων· και τουτο ακριβως εξερευνησαντες, ευρησουσιν εαυτους τας επι του βαπτισματος συνθηκας εκ παντος αθετησαντας η μερικως η και καθολου, ει δ᾽ ουν, αλλα το δοθεν αυτοις του αγιασμου και της υιοθεσιας ταλαντον κατορυξαντας και μη υπεξεργασαμενους αυτο και δια τουτο της του Δεσποτου θεας απεστερημενους, επει αψευδης εστιν εκεινος και αμεταμελητος εν τοις χαρισμασιν αυτου· εφη γαρ· «Ο αγαπων με τας εντολας μου τηρησει και εγω αγαπησω αυτον και εμφανισω αυτω εμαυτον».

Ηκουσατε τι ο Δεσποτης φησι· «Ο αγαπων με τας εντολας μου τηρησει, καγω αγαπησω αυτον και εμφανισω αυτω εμαυτον». Ει

ουν αληθεια εστιν ο Χριστος, καθως αυτος περι εαυτου ειρηκεν· «Εγω ειμι, λεγων, η αληθεια», η αληθεια δε ου δυναται ψευσασθαι (αδυνατον γαρ, φησιν ο Αποστολος, Θεον ψευσασθαι), μηδεις των μη βλεποντων τον Κυριον λεγετω οτι αδυνατον τουτο εστιν· ουκ αδυνατον γαρ, αλλα και λιαν εστι δυνατον. Ει γαρ εκεινος λεγει· «Εγω ει μι το φως του κοσμου», (364) οι μη ορωντες αυτον τυφλοι εισιν αντικρυς, τυφλοι δε παντως εμειναν οντες, επειδη μη ηγαπησαν αυτον και τας αυτου ετηρησαν εντολας. Ει γαρ ηγαπησαν αυτον και τας αυτου ετηρησαν εντολας, εν επιθυμια εγενοντο αν του ιδειν αυτον και τουτο εξ ολης αυτων εζητησαν της ψυχης και αυτος εαυτον αυτοις ενεφανισεν αν, ο αψευδης, ο φυσει αληθης και η αληθεια, και δια τουτο παραγενομενος εις τον κοσμον ινα παντας τους εν τω κοσμω, ηγουν τους εν τω σκοτει καθημενους, φωτιση ουκ αλλοτριω τινι φωτι, αλλα φωτι της οικειας αυτου δοξης τε και θεοτητος. Μηδεις ουν των μη βλεποντων πιστων νοερως τον Κυριον, μηδε τω φωτι αυτου τρανως και γνωστως ελλαμπομενος, μηδε εν τη θεωρια της δοξης αυτου δια παντος μενων και μενοντα βλεπων εν εαυτω τον Θεον, λεγετω τουτο αδυνατον· μηδε γαρ ως απιστος και αυτος φθεγγεσθω ταυτα λαλων, αλλ᾽ εκαστος υμων, αγαπητοι, το εαυτου συνειδος, ως ειπομεν, ερευνησας, αιτιον εαυτον ευρησει της στερησεως του Δεσποτου και της θεας της δοξης αυτου.

Μετανοησατω ουν εκαστος υμων και θρηνησατω εαυτον, οποτε ουτως εχοντα ιδοι, οτι τοσουτων και τηλικουτων αγαθων εαυτον απεστερησεν, εκπεσων της δοξης και της θεωριας του βασιλεως των ουρανων, και σπουδασατω δια μετανοιας και εξομολογησεως των αιωνιων επιτυχειν αγαθων, εν Χριστω Ιησου τω Κυριω ημων, ω η δοξα και το κρατος συν τω Πατρι και τω Αγιω Πνευματι εις τους αιωνας· αμην.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ΄ (365)

Περι εορτων και οπως χρη εορταζειν και τινων συμβολα τα τελουμενα εν ταις εορταις και κατα των εναβρυνομενων εν αυταις. Και περι των αξιως η αναξιως κοινωνουντων και τις η εν τουτοις διαφορα· και προς το τελος, πως συναπτεται τις δια της κοινωνιας Θεω και πως ου συναπτεται.

Ο συνιεναι και συνιδειν δυνηθεις οτι γυμνος εκ του μη οντος παραχθεις εις τον κοσμον εισηλθεν, ουτος τον

ποιησαντα αυτον επιγνωσεται και μονον αυτον φοβηθησεται και αγαπησει και αυτω δουλευσει εξ ολης ψυχης και ουδεν ουδαμως, προτιμησει των ορωμενων αυτου, αλλα ξενον παντων των επιγειων, ειπειν δε και αυτων των εν τω ουρανω, εαυτον ειναι εν παση πληροφορια ειδως, ολην αυτου την προθεσιν της ψυχης εις την θεραπειαν του πεποιηκοτος αυτον εκδιδωσιν. Ει γαρ εξ ων επλασθη και εν οις διαγει ξενος εστι, πολλω μαλλον εκεινων ων κατα πολυ αφεστηκε και τη φυσει και τη ουσια και τη διαγωγη. Ο δε γε ξενον εαυτον οντα των επιγειων επεγνωκως και ειδως οτι γυμνος εν τω θεατρω τουτω εισηλθε και γυμνος παλιν εξερχεσθαι τουτου μελλει, πως ουχι πενθησει; Πως δε ου κλαυσει ουχ εαυτον μονον, αλλα και παντας τους ομογενεις και ομοιοπαθεις αυτω ανθρωπους; Ο δε και τον Θεον μονον αγαπων και φοβουμενος, πως σωματικως ευφρανθησεται, η σωματικως κατα την των ανθρωπων συνηθειαν ουτω πως αγνωστως εορτασει και αλογιστως, (366) αυτου του Κυριου προς τους τοιουτους αει λεγοντος· «Ο κοσμος χαρησεται, υμεις δε λυπηθησεσθε· αλλα θαρσειτε, εγω νενικηκα τον κοσμον. Αναστησομαι γαρ εν υμιν, καταποθεντος του χειρονος κοσμου υπο της ζωης της βραβευομενης πασιν εκ του εμου Πνευματος· και ιδοντες με, χαρησεται υμων η καρδια και την χαραν υμων ουδεις αιρει αφ᾽ υμων».

Πως ουν ο τον ουρανιον βλεπων Δεσποτην επιγειου τινος εν επιθυμια γενηται πραγματος, η εννοησει τι ο μη αρεσκει Θεω; Πως δε ο και ξενον εαυτον ειδως εν πληροφορια γυμνον τε και πενητα, ει και τα παντα κατεχει, αποστολικως ειπειν, εγκαλλωπισθησεται, η εφ᾽ οις αρα ποιει επαρθησεται, η επι πληθει κηρων και λυχνων μεγαλα φρονησει και επι αρωμασι και μυροις, η συναξει λαου, η ευθηνουση τραπεζη και πολυτελει, και φιλων παριφανεια και παρουσια ενδοξων ανδρων των επι της γης εγκαυχησεται; Ουδαμως ουν. Οιδε γαρ ταυτα παντα καιπαντας ομου την σημερον οντας και παρερχομενους την αυριον, σημερον τα παροντα φαινομενα και μετ᾽ ολιγον αφανιζομενα. Ουδε γαρ εχει προς τα γινομενα ο τοιουτος και το εορταζειν καλως επισταμενος η τον νουν εαυτου η την αισθησιν ολως – τουτο γαρ των μηδεν πλεον των ορωμενων φανταζομενων εστιν - , αλλ᾽ ως ενεστωτα εν τοις τελουμενοις ορα σοφω τω νοΐ τα μελλοντα και επ᾽ αυτοις την καρδιαν ευφραινεται και δοκει ολον εν εκεινοις εαυτον ειναι και μετα των εορταζοντων εις ουρανους το πληθος του λαου, η την των φιλων συνελευσιν, αλλα το μετ᾽ ολιγον αει εννοει, οτι δη τα μεν σβεσθησονται, οι δε απελευσονται εκαστος εις τα ιδια και μονος αυτος εν εν σκοτει καταλειφθησεται.

Μη δη ουν μοι χρονους και μηνας και καιρων περιοδους (367) αριθμει, μηδε λεγε μοι «Ιδου εωρτασα την Χριστου γεννησιν, την Υπαπαντην, τα Θεοφανια, την Αναστασιν, την Αναληψιν, την του Πνευματος καθοδον». Μη ταυτα μοι λεγει μηδε πασας αριθμει τας εορτας, αλλα μηδε αρκειν σοι ταυτας λογιζου προς σωτηριαν ψυχης μηδε εν λαμπροις ιματιοις και αγερωχοις ιπποις και μυροις πολυτιμοις, κηροις τε και λυχνοις και πληθει λαου, την εορτην σοι νομιζε ειναι. Ταυτα γαρ λαμπραν την εορτην ου ποιει ουδε αληθης εορτη εστι τουτο, αλλα συμβολα εορτης. Τι γαρ μοι οφελος, αγαπητε, μη ειπω κηρους και λυχνους αναψαι πολλους εν τω ναω και τη των πιστων εκκλησια, αλλ᾽ εαν τοιουτους αυτους κτησασθαι δυνηθω, οιον τον απ᾽ ουρανου λαμποντα ηλιον, και αντι λυχνων πολλων τους αστερας προσπηξαι τω οροφω του νου και ποιησαι αυτον καινον ουρανον και πραγμα ξενον επι της γης, και ετι προς τουτοις, εν τω τουτων αγαλλιασθηναι φωτι, θαυμαστωθηναι τε παρα των συνεληλυθοτων και επαινεθηναι, ειτα μετ᾽ ολιγον, παντων αποσβεσθεντων αυτων, αυτος εγω εν σκοτει καταλειφθησομαι; Ει δε και σημερον μεν μυροις εμαυτον τε και τους συνεληλυθοτας ευωδιασαιμι, αυριον δε εκ της εμαυτου σαρκος και του ρυπου ταυτης δωσωδιας πλησθησομαι, τι μοι το οφελος, ειπε μοι, ο λαμπραις αυτων εορταις, και συνετως, ει εστι σοι συνεσις, κατα τον Σοφον, αποκριθητι. Οντως ουδεν, καν αγης σιωπην, υπο του λογου αγχομενος. Ει γαρ σημερον φωτισθησομαι, αυριον δε σκοτισθησομαι, η σημερον ευφρανθησομαι, τη λυπη δε βληθησομαι αυριον, η και ταυτη μεν τη ημερα υγιειας απολαυσαιμι, τη επιουση δε βληθησομαι νοσω, τι μοι το κερδος; Ειπε. Τις δε η εκ των ειρημενων απολαυσις;

«Ου ταυτας τας εορτας εξελεξαμην, λεγει Κυριος. Τις γαρ, φησι, ταυτα εκ των χειρων υμων εξεζητησεν;» Ουχ ουτως εορταζειν ημας Χριστος νενομοθετηκεν. Αλλα (368) πως; Ακουε νουνεχως. Πρωτον δε τας αντιθεσεις σοι των αντιδιατιθεμενων τω λογω προθησω λεγοντων ουτω «Τι δε;» φησιν. «Ουκ αναψομεν κηρους τε και λυχνους; Ου μυρα προσενεγκωμεν και θυμιαμα; Ου προσκαλεσομεθα αδοντα λαον, ουδε γνωστους και φιλους και αρχοντας συναθροισομεν; Ταυτα λεγεις; Ουτω προστασσεις;» φησιν. Ου τουτο λεγω, μη γενοιτο αλλα και λιαν δαψιλως σοι ταυτα ποιειν και συμβουλευω και συναινω. Πλην αλλα τον τροπον ειδεναι σε βουλομαι και ηδη υποτιθω σοι και αυτο το της εορτης των πιστων το μυστηριον. Ποιον δη τουτο; Οπερ αυτα σοι δηλουσι τυπικως τα γινομενα παρα σου.

Το γαρ νοητον σοι φως, αι λαμπαδες υποσημαινουσαι δεικνυουσιν. Καθαπερ γαρ ο ναος, ουτος ο περικαλλης οικος, υπο των πολλων καταλαμπεται λαμπαδων, ουτω και ο οικος της σης

ψυχης, ο τουδε του ναου τιμιωτερος, νοητως οφειλει φωτιζεσθαι και καταλαμπεσθαι, καιομενων και φαινοντων εν σοι των πνευματικων πασων αρετων δηλονοτι δια του θειου πυρος, ως μηδε τοπον τινα εν αυτω απολειφθηναι φωτος αμοιρον τους δε φωτοειδεις λογισμους, το πληθος υπογραφει σοι των καιομενων λυχνων υπο του ορωμενου πυρος, ινα, καθωσπερ ουτοι, λαμπη ο καθεις αυτων και μη λογισμος εναπολειφθη σκοτεινος εν τη οικια σου της ψυχης, αλλα δι᾽ ολου απαντες αει τω πυρι του Πνευματος καιομενοι λαμπωσιν, ως αν μη διακοπτηται σου ο της διακρισεως των λογισμων στεφανοειδης ορμαθος. Το δε νοητον σοι μυρον, τα εκχυνομενα δεικνυει των μυρων και τα συνθετα των θυμιαματων, α και χρηναι σε διδασκουσι κεκτησθαι τουτο πολυτελως εν σεαυτω. Το μεν γαρ εξωθεν ραντιζομενον εσται τοις πνευματικοις εις εικονα της κατερχομενης δροσου επι τα ορη Σιων και ως το καταβαινον επι τον πωγωνα Ααρων και επι την ωαν του ενδυματος αυτου το δε βλυζον (369) ενδοθεν και ως υδωρ καταψυχον το πνευμα εσται εις πηγην ναουσαν υδατα ζωης αιωνιου τω υπο θειου Πνευματος ενεργουμενω, αναπτομενον τε και εις καπνον ευωδιας αναπεμπομενον ο και φαινει λαμπρως και μυριζει ομου τας αισθησεις ευωδιαν πνευματικην, τουτο μεν ως φως ον και τοις καθαροις την καρδιαν ορωμενον, τουτο δε ως ξυλον ζωης και ανασταυρουν τα θεληματα της σαρκος, το ευωδιαζον τα συμπαντα και μονους τους πιστους αει ευφραινον ευφροσυνην πνευματικην.
Αλλα γαρ ουκ εν τοις ειρημενοις μονον ισταται ταυτα, αλλ᾽ εχουσι ταυτα και ετεραν εμφασιν διδασκαλιας πνευματικης. Ει γαρ τα αψυχα ουτω Θεος τη ευωδια εκοσμησε και εδοξασε, πολλω μαλλον σε βουλομενον κατακοσμησει ταις ιδεαις των αρετων και τη ευωδια του Πνευματος του Αγιου δοξασει, ον και κατ᾽ εικονα εαυτου εκτισε και ομοιωσιν. Ταυτα γαρ τα υπο των χειρων των ανθρωπινων συντεθεντα μυρα και τη ευωδια του μυρου ευωδιαζοντα σου τας αισθησεις την σην πλασιν αναζωγραφουσι και οιον σοφως υπεμφαινουσι. Καθαπερ γαρ τα υπο διαφορων ειδων συντιθεμενα μυρα χειρες πλαττουσι μυρεψων και εν εκ πολλων ειδος αποτελουσιν, ουτω και σε χειρες Θεου επλασαν, συντεθεντα σοφως και συναρμολογηθεντα τοις νοητοις μελεσι του μυρου του νοητου, ειτ᾽ ουν τοις χαρισμασι του ζωοποιου και παντουργου Πνευματος και μυριζειν σε χρη την ευωδιαν της γνωσεως και της σοφιας αυτου, ινα οι ακουοντες των λογων της διδασκαλιας σου ευωδιαζωνται τα αισθητηρια της ψυχης και ευφραινωνται ευφροσυνην πνευματικην.
Τα δε συναθροισθεντα σοι πληθη και αδοντα μεγαλοφωνως Θεω, τα ουρανια σοι ταγματα παραδηλουσι και τας αναριθμητους των αγγελων δυναμεις, τας επι τη ση σωτηρια τον ουρανιον

ανυμνουσας Δεσποτην. Ο αινος δε και ο υμνος, (370) ο δι᾽ αυτων μελωδουμενος, τον υμνον εκεινον τον μυστικον, ον ασιγητως οι αγιοι αναμελπουσιν αγγελοι, υπαινιττεται, ως αν και αυτος εαυτον τοιουτον αποτελεσης και ως επιγειος αγγελος τω αΰλω στοματι ακαταπαυστως της καρδιας σου ανυμνης τον πεποικοτα σε Θεον μυστικως. Οι δε γε φιλοι και γνωστοι και των αρχοντων οι συμπαροντες διδασκουσι σε δια της παρουσιας οτι δει σε συναριθμιον και ομοδιαιτον δια πασης εργασιας των εντολων και δια του πλουτου των αρετων αποστολων, προφητων, μαρτυρων και παντων γενεσθαι οσιων.

Εαν ουτως εορταζων λογιζη και τοιουτος γεγονας οιον ο λογος αναζωγραφησεν, εορτην εορταζεις εν οις ποιεις εορταζων πνευματικην και συνεορταζεις ταις ανω των αγγελων δυναμεσι. Ει δε ουχ ουτως ουδε τοιουτον σεαυτον δια της εργασιας των εντολων απειργασω, τι σοι το οφελος εορταζοντι; Δεος μη και συ, ως οι παλαι Ιουδαιοι, ακουσης «Μεταστρεψω, φησιν, εις πενθος τας εορτας σου και την χαραν σου εις λυπην μεταβαλων».

Τι ουν; Ουχ εορτασομεν σωματικως τε και αισθητως, ει μη τοιουτοι δυνηθωμεν γενεσθαι οιους ημιν τω λογω υπεδειξας; Και πανυ μεν ουν. «Εορταζε» φησι, και τα προς τιμην Θεου και των αγιων αυτου επιτελει, οση σοι δυναμις, και παντας, ει οιον τε, συγκαλει, βασιλεις, αρχοντας, αρχιερεις, λευΐτας, μοναστας, λαϊκους, ινα δια παντων δοξασθη ο Θεος δια σου και τουτων η δοξα, ως εξ ενος σου αναφερομενη προς τον Θεον, σοι λογισθησεται και αυτω ευαποδεκτος εση. Μη οιου δε ως εντευθεν τον Θεον και τους αγιους δοξαζειν αυτου η προσθηκην τινα της δοξης αυτοις εμποιειν. Πως γαρ; «Ου γαρ δεδοξασται, φησι, το δεδοξασμενον ενεκα της υπερβαλλουσης δοξης αυτου», (371) ουδε ενδεως εχουσιν οι αγιοι δοξης επιγειου και ανθρωπινης. Αλλ᾽ οπως ελεους τυχης απο Θεου δια της εκεινων πρεσβειας, εορταζε. Αλλα μηδε ουτως εορτην σοι αληθινην ειναι το γινομενον υποτοπαζε, τυπον δε μαλλον και σκιαν και συμβολον εορτης τουτο λογιζου. Ποιαν γαρ, ειπε μοι, κοινωνιαν σχοιεν ποτε τα αισθητα και αψυχα και παντη αισθησεως αμοιρα προς τα νοητα και θεια και εμψυχα, η πνευματικα μαλλον ειπειν και ζωντα και ζωης αιωνιου παρεκτικα;

Εστω σοι εορτη, λελογισμενως και ευσεβως εορταζοντι, μη λαμπαδων φως εις το ολιγον σβεννυμενον, αλλα αυτη καθαρως η της ψυχης σου λαμπας, ητις η γνωσις υπαρχει των θειων και ουρανιων πραγματων, η υπο του Αγιου Πνευματος χορηγουμενη τω Ισραηλιτικω την διανοιαν. Αυτη εστω σοι δια πασης εκλαμπουσα της ζωης σου, υπερ τας του ηλιου ακτινας φαινουσα πασι τοις εν τη παγκοσμιω οικια, φως καθαρον του λογου ηρτυμενον τω του Πνευματος αλατι, κατα την κελευουσαν εντολην

«Λαμψατω το φως υμων εμπροσθεν των ανθρωπων, οπως ιδωσι τα καλα εργα υμων και δοξασωσι τον Πατερα υμων τον εν τοις ουρανοις».
Αντι λυχνων πολλων, εστωσαν σοι αι φωτοειδεις εννοιαι, δι᾽ ων ο κοσμος απας των αρετων εξυφαινεται και η ποικιλια του πνευματικου ναου και του καλλους αυτου λαμπρως τοις ορωσι ορθως υποδεικνυται.
Αντι μυρων και αρωματων, ευωδιαζετω σε η νοητη του Αγιου Πνευματος ευωδια, ης αρρητος η οσμη και η αναθυμιασις φωτοειδης της οσφρησεως.
Αντι πληθους λαου, συνιτωσαν σοι τα ταγματα των αγιων αγγελων δοξαζοντα τον Θεον επι σοι και αει χαιρομενα επι τη σωτηρια και αναβασει και προκοπη σου.
(372) Αντι φιλων και αρχοντων και βασιλεων, συνεορταζετωσαν και συγκοινωνειτωταν σοι, οια δη φιλοι, οι προσκυνουμενοι και τιμωμενοι παρ᾽ αυτων παντες αγιοι. Ουτοι εστωσαν σοι φιλουμενοι και υπερ απαντας προτιμωμενοι, ως αν εκλειποντα σε προσυποδεξωνται εις τας αιωνιους τουτων σκηνας, ως τον Λαζαρον ο Αβρααμ εν τοις κολποις αυτου, ει και θεωρειται το ειρημενον και αλλως.
Αντι πληθουσης τραπεζης τη αφθονια των εδεσματων, εστω σοι μονος ο αρτος ο ζων, ουχ ο αισθητος και φαινομενος μονον, αλλ᾽ ο εν τω αισθητω και δι᾽ αυτου ως αισθητος σοι και γενομενος και διδομενος, αυτος ο αρτος ο εκ του ουρανου καταβαινων και διδους τω κοσμω ζωην, ον οι εσθιοντες ου τρεφονται μονον, αλλα και ζωουνται και ζωντες ως εκ νεκρων εξανισταται. Τουτο σοι τρυφη και βρωσις εστω ακορεστος και αδαπανος οινος δε, ουχ ο οινος ουτος ο και ορωμενος, αλλ᾽ ο φαινομενος μεν οινος, νοουμενος δε αιμα Θεου, φως αφραστον, αρρητος γλυκασμος, ευφροσυνη αιωνιος τουτον ει πινεις αξιως αει, ου μη διψησης εις τον αιωνα, μονον εν αισθησει ψυχης, εν ετοιμασια της ειρηνης των ταυτης δυναμεων.
Και σκοπει μοι εντευθεν των λεγομενων την δυναμιν. Ει εν αισθησει και γνωσει, των τοιουτων μετεχεις αξιως ει δε μη ουτως, αναξιως παντως εσθιεις και πινεις. Ει εν θεωρια καθαρα μετειληφας ου μετειληφας, ιδου δη αξιος γεγονας της τοιαυτης τραπεζης ει γαρ μη αξιος γενη, ου κολληθηση, ουδαμως ενωθηση Θεω. Μη τοινυν οιεσθωσαν οι των θειων μυστηριων αναξιως μετεχοντες οτι δι᾽ αυτων απλως ουτω κολλωνται και ενουνται Θεω τω αορατω τουτο γαρ ουκ εσται αυτοις ουδαμως, ουδ᾽ ου μη γενησεται ποτε. Μονοι γαρ οι τη μετουσια της θειας του Κυριου σαρκος και την αποκαλυψιν τη νοερα προσψαυσει (373) της αορατου θεοτητος εν τω νοερω ομματι και στοματι καταξιουμενοι

ιδειν και φαγειν γινωσκουσιν οτι χρηστος ο Κυριος, οι ουκ αρτον μονον αισθητον αισθητως, αλλα και Θεον ομου εν ταυτω νοητως εσθιοντες αμα και πινοντες, εν αισθησει διτταις ωσαυτως τον μεν ορατως τον δε αορατως τρεφομενοι, ενουνται κατ᾽ αμφω τω διττω τας φυσεις Χριστω, συσσωμοι αυτω γινομενοι και συγκοινωνοι της δοξης και της θεοτητος. Ουτω γαρ ενουνται Θεω οι αξιως και εν γνωσει θεωρια του μυστηριου εκ του αρτου εσθιοντες τουτου και εκ τουτου του ποτηριου πινοντες ευαισθητω ψυχη και καρδια οι δ᾽ αναξιως τουτο ποιουντες κενοι της δωρεας εισι του Πνευματος του Αγιου, τρεφοντες μονον το σωμα, ουχι δε και την ψυχην εαυτων.
Αλλα μη θορυβηθης την αληθειαν ακουων, αγαπητε, δηλουμενην σοι παρ᾽ ημων. Ει γαρ αρτον ζωης και διδοντα ζωην αυτον την σαρκα ειναι ομολογεις του Κυριου και το αιμα αυτου οιδας και διδουν ζωην τοις μετεχουσι και γινομενον εν τω πινοντι ως πηγη υδατος αλλομενου εις ζωην αιωνιον, πως, ειπε, συ τουτων μετεχων ουδεν πλεον ψυχικως προστιθης, αλλ᾽ ει και μικραν τινα ισως επαισθανθηση χαραν, μενεις παλιν μετα μικρον οιος ης και το προτερον, μηδεμιαν προσθηκην ζωης εν σοι, η πηγην βλυστανουσαν, η βλεπων το οιονουν φως; Ο γαρ αρτος ουτος αισθητως μεν ψωμος φαινεται τοις μη υπερ την αισθησιν γενομενοις, νοερως δε φως αχωρητον εστι και απροσιτον ουτω και ο οινος φως και αυτος ομοιως, ζωη, πυρ και υδωρ εστι ζων. Ει ουν, τρωγων και πινων τον θειον αρτον και τον της ευφροσυνης οινον, ουκ εση γινωσκων ει ζωην εζησας την ανωλεθρον, ει φωτοειδη τον αρτον, η πυρινον αυτον, ως ο προφητης εδεξω εντος σου, (374) ει ως υδωρ αλλομενον και λαλουν το δεσποτικον επιες αιμα, ει ουδεν ουδαμως τουτων εν θεωρια και μεθεξει εγενου, πως οιει της ζωης κοινωνος γεγονεναι; Πως δε νομιζεις αψασθαι του απροσιτου πυρος, η πως ολος μεταλαβειν υπολαμβανεις του αϊδιου φωτος; Ουμενουν ουδαμως τουτο σοι γεγονε, τω περι τα τοιαυτα ανεπαισθητως εχοντι αλλα το φως σε καταλαμπει οντα τυφλον, θερμαινει δε σε το πυρ, ουχ ηψατο δε, η ζωη επεσκιασεν, ουχ ηνωθη σοι δε, το ζων υδωρ διηλθεν ως δια ρυακος της σης ψυχης, επειδη αξιαν εαυτου ουχ ευρεν υποδοχην. Ουτως ουν λαμβανων και ουτως απτομενος των αψαυστων και δοκων εσθιειν, μενεις μη λαμβανων, μη εσθιων, μηδεν ολως εχων εν σεαυτω. Ο γαρ απροσιτος Λογος, ο αρτος ο εκ του ουρανου καταβαινων, ου περιλαμβανεται αισθητως, αλλα συμπεριλαμβανει μαλλον αυτος και απτεται και ασυγχυτως ενουται τοις αξιοις και καλως ευτρεπισμενοις προς υποδοχην την αυτου.
Εαν ουτω μεν εορταζης, ουτω δε και των θειων μυστηριων μεταλαμβανης, εσται σοι απας ο βιος εορτη μια, και ουδε εορτη, αλλα εορτης αφορμη και Πασχα εν, η εκ των ορωμενων προς τα

νοουμενα μεταβασις και εκχωρησις, ενθα πασα σκια και απας τυπος και τα νυν συμβολα καταπαυουσι και καθαροι καθαρως του καθαρωτατου θυματος αιωνιως επαπολαυσομεν, εν Πατρι Θεω και ομοουσιω τω Πνευματι, Χριστον αει βλεποντες και βλεπομενοι προς αυτου, Χριστω συνοντες, Χριστω συμβασιλευοντες, ου μειζον ουδεν εν τη βασιλεια των ουρανων, ω πρεπει πασα δοξα, τιμη και προσκυνησις συν τω Πατρι και τω παναγιω και ζωοποιω αυτου Πνευματι νυν και αει και εις τους ατελευτητους αιωνας των αιωνων αμην.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ΄ (375)

Περι ησυχιας και οποιας εργασιας οφειλει εχεσθαι ο εν ταυτη ανδρειως προσκαρτερων.

Περι της τελεωτερας των αρετων ολιγα τινα προθυμουμενος ειπειν, δεομαι υμων, ανοιξατε μοι τα ωτα, οι του μετρου ταυτης ερωντες και εις το υψος αυτης δια της προκοπης και της των λοιπων αρετων καθ᾽ οδον αναβασεως ανελθειν προετοιμαζομενοι, τον νουν δηλαδη εφιστωντες τη προσοχη των λεγομενων, ινα, το εργον αυτης διδαχθεντες υπο του λογου, σπευσητε, της αξιας εφιεμενοι αυτης και του πλουτου, αξιους εαυτους παραστησαι εις την υποδοχην και την εργασιαν αυτης. Αρξομαι δε εντευθεν και του λογου την αρχην τοιαυτην τω ταυτης εραστη εν επιτομω ποιησομαι.

Γενεσθω τοιγαρουν ο ησυχαζων και εν κελλιω μονος καθημενος ως η πρωτομαρτυς Θεκλα αυτη γαρ επι της θυριδος καθημενη και τη διδασκαλια του Παυλου προσεχουσα, των κοσμικων δηλονοτι εκστασα πραγματων και των σωματικων αναγκων (ου γαρ αφιστατο, φησιν, αλλα δικην αραχνης προσκολληθεισα τη θυριδι ουτε προς το φαγειν ουτε προς το πιειν εξανιστατο, αλλ᾽ ην επακροωμενη του Παυλου), υποχωρησαντα αυτον κατεδιωκεν, μονη φυγη χρησαμενη και γονεις και μνηστηρα και απαντα λιπουσα, εκεινον εζητει και ποθουσα κατετρεχε, μη ανεχομενη ετερου τινος επιμνησθηναι καθολου (376) πλην Παυλου. Τοσουτον γαρ αυτης ο του Παυλου ποθος εκρατησεν, ωστε, κυλινδουμενη επι του τοπου ου ο Παυλος διδασκων εκαθητο, κατεφιλει το εδαφος εν ω ισταντο οι ποδες αυτου. Μηδεν σοι τουτων παρεργως ειρησθαι δοξη αλλ᾽ ει μη ευρες, ζητησον και ευρησεις.

Γενεσθω, ει βουληται, και ως πορνη, τους ποδας του Κυριου νοερως κρατων και φιλων και βρεχων τοις δακρυσι, προς μηδενα

αλλον αποβλεπων ει μη προς τον τας αμαρτιας αυτου αφιεναι δυναμενον. Γενεσθω και ως η παιδισκη, ης οι οφθαλμοι εις χειρας της κυριας αυτης, ασκαρδαμυκτι και αυτος ατενιζων εις χειρας του Κυριου και Θεου αυτου. Γενεσθω και ως νυμφη, τω νυμφιω Χριστω τη ενωσει συγκοιταζομενος και συνανισταμενος τη αιωνιω ζωη, μαλλον δε αει εν αυτω μενων και αυτον μενοντα εν αυτω περιφερων. Γενεσθω, ει δυναται, και ως εις των παρισταμενων αρχοντων τω επιγειω βασιλει ενδον εν τω κοιτωνι αυτου, φιλικως αυτω και μυστικως προσομιλων, προσωπω προς προσωπον συλλαλων τω Δεσποτη αυτου.

Γενεσθω ο ησυχαζων ως οι επι του ορους Θαβωρ συνανελθοντες τω Ιησου και την αστραψασαν αιγλην και την εναλλαγην των ιματιων αυτου και το φως του προσωπου αυτου θεασαμενοι, οι την νεφελην ιδοντες την φωτεινην και την φωνην ακηκοοτες την πατρικην λεγουσαν «Ουτος εστιν ο Υιος μου ο αγαπητος», εκπλαγεντες πρηνεις επι προσωπον επεσον, ινα και αυτος ειπειν δυνηθη ως ο Πετρος «Κυριε, καλον εστιν ημας ωδε ειναι. Ποιησωμεν τρεις σκηνας, σοι και τω Πατρι σου και τω Αγιω σου Πνευματι, τη μια βασιλεια, εις κατοικιαν αιωνιον ψυχην και σωμα και νουν, καινοποιουντες ταυτα τη καθαρσει (377) και τη των αρετων ποικιλια εποικοδομουντες εις υψος». Η, ως οι εν Ιερουσαλημ εν τω υπερωω τοτε καθημενοι, και αυτος την εξ υψους δυναμιν εκδεχομενος, η και επελθοντα τον Παρακλητον ως εκεινοι δεξαμενος και ως μεμεστωμενος γλευκους τοις σαρκικοις νομιζομενος και ως κομπαζων και υπερ την εαυτου φυσιν κατεπαιρομενος αυτοις λογιζομενος, δια το καινα εκφερειν και δειρμηνευειν διδαγματα παλαια και λαλειν γλωσσαις και ανατρεπειν τους λογους των αντιδιατιθεμενων τη διδασκαλια του Πνευματος.

Γενεσθω και ως Μωϋσης επι της κορυφης του ορους, μονος ανω γενομενος και εισω της νεφελης και αυτος εισερχομενος και απο των οφθαλμων των αλλων αποκρυπτομενος ος, ει τοιουτος γενηται, ου τα οπισθια μονον ιδη, αλλα τω προσωπω γνωστως εμφανισθησεται του Θεου και, αυτον τον Θεον μονος ορων και παρ᾽ εκεινου ορωμενος και της εκεινου ακουων φωνης, μυσταγωγηθησεται πρωτον τα μυστηρια της βασιλειας των ουρανων και ειθ᾽ ουτως αλλοις νομοθετησει φωτισθησεται, και αλλους τω φωτι φωτισει της γνωσεως ελεηθησεται, επειτα ελεησει. Ουτος αιτει και λαμβανει και λαβων μεταδιδωσι τοις αιτουσιν αυτον λυεται του δεσμου των κακων και λυει αλλους ειθ᾽ ουτως αυτος.

Γενεσθω ο καλως ησυχαζων ως οι ενδον, κεκλεισμενων των θυρων δια τον φοβον των Ιουδαιων, καθημενοι και τον Ιησουν εισελθοντα, μαλλον δε ως πανταχου οντα και συνυπαρχοντα ενδον

αυτω, θεασαμενος, την ειρηνην διδοντα αιτησαμενος λαβετω, αλλα και Πνευμα Αγιον εμφυσωντα υποδεχεσθω μετα φοβου και τρομου. Βλεπετω (378) δε ακριβως και ψηλαφισατω καλως ταις νοεραις χερσι του νοος και ταις αισθησεσει της ψυχης, ει αυτο εκεινος εστιν ο επι παντων Θεος. Ου γαρ αγανακτησει παρ᾽ αυτου πολυπραγμονουμενος, αλλα, αποδεξαμενος αυτου την επαινουμενην δειλιαν, τοιαυτα τινα ειπη προς αυτον «Τι τεταραγμενος ει και δια τι διαλογισμοι αναβαινουσιν εν τη καρδια σου; Ειρηνη σοι εγω ειμι, μη φοβου. Ιδε μου την της θεοτητος δοξαν ψηλαφησον και γνωθι οτι αυτος εγω ειμι γευσαι και ιδε οτι ο σκοτος ων και εις αγγελον φωτος εν φαντασια και ουκ αληθεια μετασχηματιζομενος χρηστοτητα και γλυκυτητα και χαραν και ελευθεριαν και γαληνιαιαν καταστασιν και αισθησιν νοεραν και φωτισμον ψυχης ουτε εχει, ουτε μην εμποιησει σοι, καθως εμε θεωρεις τα αμφοτερα οντα και εν σοι αυτα εργαζομενον».

Ταυτα τοιγαρουν παντα ο ησυχαζων ουκ εν λογοις μονον λεγομενα οφειλει νοειν, αλλα και εργω καθ᾽ εν τουτων καθ᾽ εκαστην πραττομενον επ᾽ αυτω οφειλει οραν. Ει δε μη ουτως εν τη κελλη αυτου διαγων καθηται, τι το οφελος εμπερικλειειν το εαυτου σωμα τοις τοιχοις; Ο νους αϋλος εστι και ασωματος ου τοιχοις, αλλα θειω κρατουμενος Πνευματι, ισταται βεβηκως εις το κατα φυσιν και προσομιλων Θεω. Ο τοινυν μονος εν κελλιω καθημενος, τι αρα οφειλει ποιειν ετερον, ει μη ακριβως οιδεν α ειπομεν και ταυτα εχει εργασιαν πνευματικην τε και διηνεκη; Ο γαρ των εντολων αποστας και απο των εργων σχολασας σωματικως, ει μη εργαζεσθαι οιδε πνευματικως, παντως εξ αμφοτερων αργει. Ει γουν η αργια κακον, αμαρτανειν οντως ο ταυτη στοιχων, επειδη ο επιστημων εν εργασια πνευματικη ουκ εμποδιζεται παρα τουτο εις τας δια του σωματος επιτελουμενας πραξεις των εντολων του Θεου, (379) αλλα και λιαν συνεργειται μαλλον προς ταυτας και ευκοπωτερον αυτας εργαζεται, ο δε δια μονων των γινομενων εκτος την τεχνην επιδεικνυμενος, ηγουν την ασκησιν μετερχομενος, εαν εκ τουτων σχολαση, ουκετι και εν τοις πνευματικοις εργαζεσθαι δυναται. Πως; Οτι τα μεν εργαλεια και την υληυν εν χερσι περιφερει, ως δε της τεχνης απειρος εις εργον αυτην κατασκευασαι και τελειωσαι ου δυναται, αλλα ασθενης και ακαρπος η εργασια αυτου αποδεικνυται. Ινα δε μαθης των λεγομενων την δυναμιν, εξ ετερων υποδειγματων σαφεστεραν σοι ταυτην ποιησομαι.

Ποσοι, ει δυνασαι ειπειν, ως η πορνη κλαυσαι προεθυμηθησαν, ουκ ελαβον δε την αφεσιν ως εκεινη; Ποσοι εις το Θαβωριον ορος ανεβησαν και ανερχονται μεχρι του νυν, τον δε εκεισε μεταμορφωθεντα Κυριον ουδαμως εθεασαντο, ου δια το μη παρειναι παντως εκεισε Ιησουν τον Χριστον, παρεστι γαρ, αλλα

δια το μη αξιους ειναι της θεοτητος αυτου θεατας; Ποσοι των Ιουδαιων εισηλθον εν τω οικηματι ενθα εκαθηντο οι αποστολοι, και ουδεις αυτων ελαβε τον Παρακλητον; Ποσοι τας Γραφας ερμηνευουσι και τον εν ταις Γραφαις λαλουντα ολως ηγνοησαν; Ποσοι εν σπηλαιοις και ορεσιν εναπεψυξαν και του κοσμου υπεραξιοι ου γεγονασιν, ωστε αυτων μη ειναι τον κοσμον αξιον, αλλα μετα του κοσμου - ω των κριματων σου, Κυριε – και ουτοι συνηριθμηθησαν; Ποσοι ησυχασαν και νυν ησυχαζουσι, και ουδε αυτου του ονοματος την σημασιαν επισταναι, μη τι γε ειπειν το εν τη ησυχια μυστηριον; Ου γαρ απο της εξωθεν ησυχιας η του Θεου γνωσις διδοται, ως τινες κακως το «Σχολασατε και γνωτε οτι εγω ειμι ο Θεος» επιλαμβανουσιν, αλλ᾽ εκ της του Θεου γνωσεως μαλλον η ησυχια τω νομιμως και καλως (380) αγωνιζομενω εγγινεται. Ει γαρ σχοληην των εργων την αποχην, και ησυχιαν την αργιαν καλεσομεν και αντι της εργασιας των εντολων ταυτα προκρινωμεν, πως τον του Χριστου νομον και την των αποστολων διαταξιν εκπληρωσομεν, του μεν λεγοντος «Α θελετε ινα ποιωσιν υμιν οι ανθρωποι και υμεις ομοιως ποιειτε αυτοις», και παλιν «Ει ουν εγω ο Κυριος και ο διδασκαλος ενιψα υμων τους ποδας, οφειλετε και υμεις αλληλων νιπτειν τους ποδας», και παλιν «Ο θελων εν υμιν ειναι πρωτος εστω παντων εσχατος και παντων δουλος και παντων διακονος», του δε «Ο αργος μηδε εσθιετω», και αλλαχου «Παντα υμιν υπεδειξα και οπως δει εργαζομενους αντιλαμβανεσθαι των ασθενουντων», και «Αι χειρες αυται διηκονησαν εμοι και τοις συν εμοι».

Παντες γαρ οι αποστολοι και οι εξ αυτων θεοφοροι πατερες ουδαμου της δια των εργων ευαρεστησεως την ησυχιαν προεκριναν, αλλα δια της των εντολων εκπληρωσεως την πιστιν επιδειξαμενοι της του Θεου αγαπης εν γνωσει κατηξιωθησαν και, ως νομιμως αγωνισαμενοι και επαθλον της νικης την εν αγαπη γνωσιν Θεου λαβοντες και ειναι συν αυτω επιποθουντες, εξω του σταδιου και των εν πολεμοις ταραχων εγενοντο και ετι οι νομιμως αγωνιζομενοι εξω τουτων γινονται, αμεριμνως και ανεπιμικτως των κατω και λυπηρων τας επικαρπιας των πονων επαπολαυοντες. Επαν δε του τοιουτου καλου ακορεστως κατατρυφησωσι και βεβαιωθωσιν ως «ουκ αξια, κατα τον θειον Αποστολον, τα παθηματα του νυν καιρου προς την μελλουσαν αποκαλυπτεσθαι δοξαν» και οτι «εκαστος ληψεται τον μισθον κατα τον ιδιον κοπον», ουκ εν τοις προλαβουσιν αθλοις αρκουνται, αλλα παλιν απο της ανεσεως (381) και της τοιαυτης τρυφης επι τους αγωνας χωρουσι, κατα το ειρημενον υπο του Θεολογου, απο της ησυχιας επι τον λογον, ουχ εαυτοις, ει και εαυτοις, αλλ᾽ ον ποθουσι και ω αντιποθουνται Θεω φιλοτιμουμενοι. Ουκετι δε τυπτοντες και

τυπτομενοι, ουδε εν τω προτερω τροπω τοις εχθροις συμπλεκονται, αλλα φοβεροι αυτοις και μονη τη ιδεα εισιν μονον γαρ αναφανεντων, εις φυγην μεν τρεπονται οι τουτων εχθροι, οι δε γε παρ᾽ εκεινων τρωθεντες ευθυς θεραπευονται, δεσμουνται και επαλειφονται παρ᾽ αυτων και διδασκονται, πως δει προσερχεσθαι τοις τοιουτοις, εν ποιοις τε οπλοις και μηχανημασι ποταποις.
Ταυτα ει μη καθ᾽ εν ο ησυχαζων και ο προεστως αλλων και ο διδασκων ετερους επισταται, ουτε ησυχαζων εστιν ο δοκων ησυχαζειν, αλλ᾽ εν αγνοια καθηται, μονον περικεκλεισμενος το σωμα ουτε προεστως εστιν ο δοκων προεσταναι, αλλ᾽ εν οδω η ουκ επισταται, μαλλον δε εξω της οδου, πορευομενος, τους ακολουθουντας αυτω συν αυτω εις αιωνιου πυρος κρημνον απορριψει ουτε διδασκαλος αλλων εστιν ο διδασκεν δοκων, αλλα ψευστης και πλανος, οτι την αληθινην σοφιαν, τον Κυριον ημων Ιησουν Χριστον, ουκ εχει εν εαυτω. Τι δε χρη και λεγειν περι του δεσμειν και λυειν τους ουτως εχοντας, οπου γε και οι τον Παρακλητον εχοντες εν εαυτοις αφιεντα τα αμαρτηματα φριττουσι μη τι των παρα γνωμην του εν αυτοις οντος και δι᾽ αυτων λαλουντος εργασωνται; Αλλα τις ουτω μανεις και επι τοσουτον θρασους αρθεις προς του τον Παρακλητον δεξασθαι ειπη και ποιησει εργα του Πνευματος και ανευ γνωμης Θεου τα του Θεου διαπραξεται; Ουαι τοις ταυτα τολμωσιν εν τη φοβερα ημερα της κρισεως, εν η ο αδεκαστος και απαραλογιστος κριτης Κυριος καθηται επι θρονου και βηματος φοβερου, αποδιδους εκαστω κατα τα εργα και τας ενθυμησεις και τους (382) λογους αυτου ω πρεπει πασα δοξα, τιμη και προσκυνησις συν τω πατρι και τω Αγιω Πνευματι νυν και αει και εις τους ατελευτητους αιωνας των αιωνων αμην.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ρ΄.

Του οσιου πατρος ημων Συμεων του Νεου Θεολογου, ηγουμενου μονης του αγιου Μαμαντος της Ξηροκερκου, κεφαλαια πρακτικα και θεολογικα ρ΄. (383)

α᾽. Θεος τοις μεν σωματικως ορωσιν ουδαμου εστιν, αορατος γαρ, τοις δε πνευματικως νοουσι πανταχου εστι, παρεστι γαρ εν γαρ τω παντι και εκτος του παντος εστιν, εν τουτω και εγγυς εστι τοις φοβουμενοις αυτον και μακραν απο αμαρτωλων η σωτηρια αυτου.

β΄. Μνημη Χριστου φωτιζει τον νουν και δαιμονας εκδιωκει το δε φως της Αγιας Τριαδος φαινον εν καθαρα καρδια παντος αφιστα του κοσμου και τον μετοχον αυτου απ᾽ εντευθεν ηδη εμφορεισθαι ποιει της μελλουσης δοξης, καθοσον ανθρωπω

χωρητον τω υπο της ανωθεν χαριτος ενεργουμενω, κρυπτομενω δε εισετι τω παραπετασματι της σαρκος.

γ'. Ει ουδεν ετερον μετα την παρελευσιν των ορωμενων, ει μη μονος ο Θεος εστι, και εστι και εσεται, παντως οι της αυτου χαριτος εν τω κοσμω τουτω πλουσιως μετεχοντες, ει και τη γη παρεισιν, αλλα το πλειστον ηδη τω μελλοντι αιωνι συνηφθησαν, οι και στενουσι πως τη σκια και τω εφολκιω βαρουμενοι.

δ΄. Ο Κυριος ου τους απλως διδασκοντας μακαριζει αλλα τους προτερον δια της των εντολων εργασιας αναβλεψαι αξιωθεντας και θεασαμενους εν εαυτοις το φωτιζον (384) φως του Πνευματος αστραπτον και δι' αυτου γνοντας εν αληθινη τουτου ορασει και γνωσει και ενεργεια τα περι ων ειπειν και αλλους διδαξαι χρη ουν ουτω πρωτον, ως ειρηται, αναχθηναι τους διδασκειν επιχειρουντας, ινα μη περι ων ουκ επισταντα λεγοντες τους πειθομενους αυτοις και εαυτους πλανησαντες απολεσωσιν.

ε΄. Ο μη φοβουμενος τον Θεον ου πιστευει οτι εστι Θεος, αφρων γαρ εστιν ο δε τουτο πιστευων φοβειται αυτον, φοβουμενος δε τηρει τας αυτου εντολας ο δε φοβεισθαι λεγων τον Θεον, μη φυλασσων δε τας εντολας αυτου, ψευστης εστι και ο φοβος του Θεου ουκ εστιν εν αυτω ου γαρ, φησι, φοβος, εντολων τηρησις τουτου δε μη οντος εν ημιν μηδε της φυλακης των θειων εντολων, ουδεν των εθνικων και απιστων διενηνοχαμεν.

στ΄. Η πιστις και ο του Θεου φοβος και η τηρησις των αυτου εντολων κατα αναλογιαν της καθαρσεως τους μισθους προξενει καθοσον γαρ καθαιρομεθα κατα τοσουτον εις αγαπην Θεου απο του φοβεισθαι αυτον αναγομεθα και οιονει μεταβαινομεν απο του φοβου κατα προκοπην επι το αγαπαν τον Θεον και τηνικαυτα ακουομεν προς αυτου «Ο εχων τας εντολας μου και τηρων αυτας εκεινος εστιν ο αγαπων με». Και ουτω προστιθωμεν επι τοις αγωσιν αγωνας, ινα την αγαπην απο των εργων επιδειξωμεθα. Τουτου δε γενομενου, αυτος ως υπεσχετο ημας αγαπα αυτου δε ημας αγαπωντος, και ο Πατηρ αυτου ωσαυτως ημας αγαπα, προοδοποιουντος του Πνευματος δηλαδη και την οικιαν προευτρεπιζοντος ως εν μια συνοδω των υποστασεων μονην γινεσθαι ημας Πατρος και Υιου και Αγιου Πνευματος.

ζ΄. Η γνωστως και ευαισθητως γινομενη ενοικησις της τρισυποστατου θεοτητος εν τοις τελειοις ου πληρωσις ποθου εστιν, (385) αλλα μαλλον αρχη και αιτια σφοδροτερου και μειζονος ποθου. Εκτοτε γαρ ουκ εα τον υποδεξαμενον αυτην ηρεμειν, αλλ' ως υπο πυρος αει εκκαιομενον και πυρουμενον επαιρεσθαι εις φλογα ποθου θειοτερου ποιει. Καταληψιν γαρ και τελος του ποθουμενου ευρειν ο νους μη δυναμενος ουδε μετρον τω ποθω και τη αγαπη δυναται δουναι, αλλα τω ατελεστω τελει φθασαι και

καταλαβειν βιαζομενος, ατελεστον αει τον ποθον και απληρωτον την αγαπην εν εαυτω περιφερει.

η΄. Ο εις τουτο το περας ελθων ου δοκει ευρηκεναι αρχην ποθου η αγαπης εν εαυτω του Θεου, αλλ᾽ ως μη αγαπων τον Θεον διακειται, το πληρωμα της αγαπης μη καταλαβειν δυνηθεις οθεν και ως εσχατον ηγουμενος εαυτον παντων των φοβουμενων τον Θεον, αναξιον εαυτον ηγειται απο ψυχης και της μετα των πιστων σωτηριας.

θ΄. «Παντα δυνατα τω πιστευοντι». Η γαρ πιστις αντι δικαιοσυνης λογιζεται. «Τελος γαρ νομου Χριστος». Η δε εις αυτον πιστις δικαιοι και τελειοι τον πιστευοντα, ως αντι εργων νομου λογιζομενης της εις Χριστον πιστεως, ητις δια των εντολων του ευαγγελιου βεβαιουμενη και δεικνυμενη, ζωης αιωνιου της εν αυτω τω Χριστω μετοχους τους πιστους απεργαζεται.

ι΄. Πιστις εστι το δια Χριστον υπερ της αυτου εντολης αποθανειν και τον θανατον τουτον ζωης προξενον ειναι πιστευειν, την πτωχειαν ως πλουτον λογιζεσθαι, την ευτελειαν και εξουδενωσιν ως δοξαν τω οντι και περιφανειαν, και εν τω μηδεν εχειν τα παντα κατεχειν πιστευειν μαλλον δε κεκτησθαι «τον ανεξιχνιαστον πλουτον της επιγνωσεως του Χριστου» και πηλον η καπνον απαντα τα ορωμενα καθοραν.

ια΄. Η εις Χριστον πιστις εστι το μη μονον καταφρονησαι (386) των εν τω βιω τερπνων, αλλα και το καρτερησαι και υπομειναι παντα πειρασμον επερχομενον εν λυπαις και θλιψεσι και συμφοραις, εως αν θεληση και επισκεψηται ημας ο Θεος. «Υπομενων γαρ, φησιν, υπεμεινα τον Κυριον και προσεσχε μοι».

ιβ΄. Οι τους εαυτων γονεις εν τινι προτιμωντες της του Θεου εντολης πιστιν ου κεκτηνται προς Χριστον παντως γαρ υπο της ιδιας κρινονται συνειδησεως, ει γε και συνειδησιν ζωσαν εχουσι περι της απιστιας αυτων πιστων γαρ τουτο εστι το εν μηδενι μηδαμως του μεγαλου Θεου και σωτηρος ημων Ιησου Χριστου παραβαινειν την εντολην.

ιγ΄. Πιστις η εις Θεον επιθυμιαν καλων ετεκε και φοβον κολασεων η δε των κρειττονων επιθυμια και ο φοβος των κολασεων τηρησιν εντολων ακριβη κατειργασαντο, η δε ακριβης των εντολων τηρησις την ιδιαν τους ανθρωπους εκδιδασκει ασθενειαν, η δε κατανοησις της αληθους ασθενειας ημων θανατου μνημην εγεννησεν ο δε συνοικον ταυτην κτησαμενος αυτος μαθειν εμπονως ζητησει οποια εσται αυτω τα μετα την εξοδον του βιου τουτου και αναχωρησιν ο δε αει περι των μελλοντων γνωναι σπουδαζων πρωτον παντων εαυτον αποστερησαι των παροντων οφειλει ο γαρ εν τουτοις και μεχρις ευτελους τινος υπο προσπαθειας κρατουμενος εκεινων την γνωσιν τελειαν ου δυναται

κτησασθαι. Ει δε και ταυτης γευσεται κατ᾽ οικονομιαν τινα του Θεου, ει μη ταχιον εασει τα υφ᾽ ων και εν οις κρατειται κατα προσπαθειαν και ολος της τοιαυτης γενηται γνωσεως, μηδεν ετερον ταυτης εξωθεν εννοειν εκουσιως καταδεχομενος, και αυτη ην δοκει εχειν αρθησεται απ᾽ αυτου.

ιδ΄. Η αποταγη του κοσμου και παντελης αναχωρησις, ξενιτειαν αναλαβομενην παντων των εν βιω υλων και (387) ηθων και γνωμων και προσωπων και αρνησιν σωματος και θεληματος, μεγαλης ωφελειας προξενος γινεται τω ουτω θερμως αποταξαμενω εν βραχει τω καιρω.

ιε΄. Ο φευγων τον κοσμον, ορα μηδαμως δως σην ψυχην εις παρακλησιν κατ᾽ αρχας, εν αυτω τας οικησεις ποιουμενος, ει και παντες σε τουτο ποιειν συγγενεις και φιλοι καταναγκαζουσι. Τουτο γαρ αυτοις οι δαιμονες υποβαλλουσιν, οπως την θερμην αποσβεσωσι της καρδιας σου ει γαρ και μη τελειως εμποδισαι σου την προθεσιν δυνηθωσιν, αλλα γε χαυνοτεραν ταυτην παντως και ασθενη απεργασονται.

ιστ΄. Οταν προς παντα τα του βιου ηδεα ευρεθης ανδρειος και απαρακλητος, τοτε εις συμπαθειαν δηθεν οι δαιμονες τους συγγενεις μετατρεψαντες, κλαιειν ποιουσι και θρηνειν δια σε προ προσωπου σου. Και τουτο αληθες ειναι γνωση, οταν συ μεν ατρεπτος και εν ταυτη εμμεινης τη προσβολη, εκεινους δε εις μανιαν την κατα σου και μισος αιφνης εξαφθεντας ιδης και ως εχθρον σε αποστρεφομενους και οραν ουκ εθελοντας.

ιζ΄. Την παρα των γονεων και αδελφων και φιλων σου θλιψιν ορων δια σε γινομενην, γελα επι τω υποβαλλοντι ταυτα ποικιλως κατα σου γινεσθαι δαιμονι και μετα φοβου και σπουδης πολλης υποχωρησον και τον Θεον εκτενως εκδυσωπει του ταχιον εις λιμενα καλου πατρος καταντησαι σε, εν ω την ψυχην σου κεκοπωμενην και πεφορτισμενην υπαρχουσαν αυτος αναπαυσει πολλα γαρ εχει το πελαγος του βιου προξενα κινδυνων και απωλειας εσχατης.

ιη΄. Ο μισησαι θελων τον κοσμον αγαπην εκ βαθεων ψυχης εχειν οφειλει προς τον Θεον και μνημην τουτου αεναον ουδεν γαρ ετερον ως ταυτα μετα χαρας παντα καταλιμπανειν ποιει και σκυβαλων δικην αυτα αποστρεφεσθαι.

ιθ΄. Μη θελε δι᾽ ευλογους αιτιας η μαλλον αλογους τω (388) κοσμω προσμειναι το συνολον, αλλ᾽ οτε κληθης, συντομως υπακουσον εν ουδενι γαρ ετερω ουτω Θεος ως εν ταχυτητι ημων επευφραινεται, επειδη και κρεισσον υπακοη συντομος μετα πενιας η βραδυτης μετα πληθος χρηματων.

κ΄. Ει ο κοσμος και τα εν τω κοσμω παντα παρερχονται, ο δε Θεος μονος αΐδιος εστι και αθανατος, χαιρετε οσοι δι᾽ αυτον τα

φθαρτα κατελειψατε φθαρτα δε εισιν ου μονον πλουτος και χρηματα, αλλα και πασα ηδονη και απολαυσις αμαρτιας φθορα εστι μοναι δε αι του Θεου εντολαι φως εισι και ζωη και τουτο παρα παντων καλουνται.

κα΄. Ει φλογα ελαβες, αδελφε, και δραμων παρεγενου εν κοινοβιω η πνευματικω πατρι δια τουτο, καν προτρεπη παρ᾽ αυτου η παρα των συνασκομενων σοι αδελφων λουτροις η βρωμασιν η αλλαις θεραπειαις σωματικαις χρησασθαι αναπαυσεως χαριν, τουτο μη καταδεξη, αλλ᾽ αει παρεσκευασμενος εσο προς νηστειαν, προς κακοπαθειαν, προς εγκρατειαν ακροτατην, ινα, ει μεν παρα του σου εν Κυριω πατρος προτραπης μετασχειν παρακλησεως, ευρεθης εκεινω μεν υπηκοος, το δε ιδιον σου μηδε εν τουτω ποιων εκ προαιρεσεως θελημα ει δε μη, μετα χαρας υπομενεις απερ εκουσιως ποιησαι ηθελησας ψυχικως ωφελουμενος. Τουτο γαρ φυλαττων, εση δια παντος επι πασιν ως νηστευων και εγκρατευομενος και το ιδιον αποταξαμενος πανταπασι θελημα ου μην δε αλλα και την ενουσαν εν τη καρδια σου φλογα ασβεστον διατηρησεις, την παντων καταφρονειν σε βιαζουσαν.

κβ΄. Οταν παντα τα παρ᾽ εαυτων οι δαιμονες πραξωσι και τον κατα Θεον ημων σκοπον μεταστησαι ου δυνηθωσιν η εμποδισαι, τοτε τοις την ευλαβειαν υποκρινομενοις υπεισερχονται και δι᾽ αυτων τους αγωνιζομενους εμποδιζειν πειρωνται. Και πρωτον μεν, ως εξ αγαπης δηθεν και συμπαθειας κινουμενοι, εις σωματικας αναπαυσεις (389) χωρειν παραινουσιν αυτοις, ινα μη και το σωμα αδυνατηση, φησι, και εις ακηδιαν εμπεσητε. Επειτα εις συντυχιας ανωφελεις εκκαλουμενοι, τας ημερας εν ταυταις προσαναλισκειν αυτους ποιουσιν. Ει μεν τις υπακουσας των σπουδαιων ομοιωθη αυτοις, στρεφονται και επεγγελωσι την αυτου απωλειαν ει δε μη υπαχθη τοις αυτων λογοις, αλλα τηρει εαυτον ξενον εκ παντων και συννουν και απαρρησιαστον, κινουνται εις φθονον και παντα ποιουσι και πραττουσιν εως ου και της μονης αυτον εκδιωξωσιν ου φερει γαρ κενοδοξια ατιμος επαινουμενην ταπεινωσιν οραν απεναντιας αυτης.

κγ΄. Αγχεται κενοδοξος ταπεινοφρονα ορων προχεοντα δακρυα και δισσως ωφελουμενον, Θεον ιλεω δι᾽ αυτων εργαζομενον και ανθρωπους εις επαινον επισπωμενον αβουλητως.

κδ΄. Αφ᾽ ου σεαυτον ολον τω πνευματικω σου αναθη πατρι, ισθι ως ξενος ει επι πασιν οις εξωθεν επιφερη, ανθρωπινοις λεγω πραγμασι τε και χρημασιν ου χωρις μηδεν εν αυτοις πραξαι η ποιησαι θελησης, αλλα μηδε μικρον η μεγα αιτηση πραγμα αυτω εασαι σοι, ει μη τοι αυτος τη οικεια γνωμη, η προσταξη λαβειν η αυτος εκεινος αυτοχειρως παρεξη σοι.

κε΄. Μη δως ανευ του κατα Θεον πατρος σου ελεημοσυνην εξ ων χρηματων εισηνεγκας, αλλα μηδε δια μεσιτου σου λαβειν τινα εξ αυτων παρ᾽ εκεινου θελησης. Κρειττον γαρ πτωχον και ξενον ειναι τε και ακουειν σε η σκορπιζειν χρηματα και διδοναι τοις πενησι, εισαγωγικον οντα πιστεως δε ακραιφνους το παντα ως εν χειρι Θεου η του πνευματικου πατρος αναθεσθαι βουλησει.

κστ΄. Μη δη λαβειν υδατος αιτηση ποτον, ει και συμβη σε φλεγεσθαι, μεχρις αν οικοθεν κινηθεις ο πνευματικος σου πατηρ προτρεψηται. Αγχε γαρ σεαυτον και βιαζου εν πασι, πειθων και λεγων τω λογισμω «Ει θελει ο Θεος» και ει ης αξιος του πιειν, αποκαλυπτει παντως τω πνευματικω σου (390) πατρι και λεγει σοι «Πιε» και τηνικαυτα πιεσαι μετα καθαρου συνειδοτος, ει και παρα τον καιρον η ωρα εστιν.

κζ΄. Ο πειραν εσχηκως πνευματικης ωφελειας και ανοθευτον πιστιν κτησαμενος, μαρτυρα της αληθειας τον Θεον προβαλλομενος ειπεν «Εθεμην τοιουτον εν εμαυτω λογισμον ως μητε φαγειν μητε πιειν αιτησασθαι ποτε τω πατρι μου η παρεξ αυτου μεταλαβειν τινος το καθολου, εως αν ο Θεος πληροφορηση αυτον και προσταξη μοι και ουτως εχων ουδεποτε, φησι, του σκοπου μου απετυχον».

κη΄. Ο πιστιν κτησαμενος εναργη προς τον κατα Θεον πατερα αυτου, βλεπων αυτον, αυτον βλεπειν λογιζεται τον Χριστον και συνων η ακολουθων αυτω, Χριστω συνειναι και ακολουθειν βεβαιως πιστευει. Ο τοιουτος ουκ επιθυμησει ετερω τινι ομιλησαι ποτε, ου προτιμησει τι των του κοσμου πραγματων υπερ την εκεινου μνημην ομου και αγαπην. Τι γαρ και μειζον η ωφελιμωτερον εν τη παρουση και εν τη μελλουση ζωη του συνειναι Χριστω; Τι δε και ωραιοτερον η γλυκυτερον της θεας αυτου; Ει δε και ομιλιας αξιουται της παρ᾽ αυτου, παντως ζωην την αιωνιον εκ ταυτης αρυεται.

κθ΄. Ο εκ διαθεσεως τους λοιδορουντας η αδικουντας η μισουντας και αποστερουντας αυτον αγαπων και υπερ τουτων ευχομενος, εις προκοπην εν ολιγω μεγαλην ανερχεται. Εν αισθησει γαρ καρδιας τουτο γινομενον εις αβυσσον ταπεινωσεως και εις δακρυων πηγας το λογιζομενον καταφερει, εν οις καταποντιζεται το τριμερες της ψυχης αναγει δε εις ουρανον απαθειας τον νουν και θεωρητικον απεργαζεται και τη γευσει της εκειθεν χρηστοτητος παντα σκυβαλα τα του παροντος βιου ηγεισθαι ποιει και αυτην δε την τροφην και την ποσιν μη ενηδονως η συχνοτερως προσιεσθαι.

λ΄. (391) Πιστιν εναργη εδειξεν ο και το τοπον, εν ω ο οδηγος και πατηρ αυτου ισταται, ως αγιον ευλαβουμενος και τον κονιορτον των ποδων αυτου χερσι λαμβανων ζεοντως και επιχεων τη εαυτου κεφαλη και τη καρδια προσαλειφων, ως ιαμα των τουτου

παθων και των αμαρτηματων καθαρτικον, εκεινω δε αυτω μη προσεγγισαι τολμων μηδε απλως προσψαυσαι τινος των αυτου χιτωνων η σκεπασματων ανευ της εκεινου προσταξεως και μεταχειριζομενος τι των εκεινου, μετα φοβου και μετα αιδους τουτο ποιει, αναξιον εαυτον κρινων μη μονον της τουτων θεας και λειτουργιας, αλλα και της εν τη κελλη αυτου διαγωγης.

λα΄. Πολλοι μεν τω βιω τουτω και τοις του βιου πραγμασιν αποτασσονται, ολιγοι δε και τοις θελημασιν εαυτων περι ων και ο θειος λογος καλως αποφαινεται «Πολλοι μεν κλητοι» λεγων «ολιγοι δε εκλεκτοι».

λβ΄. Οταν μετα πασης καθη επι τραπεζης της αδελφοτητος και νοερως σοι σκια τα παντα τοις οφθαλμοις υπογραφωνται και του ηδεος των βρωματων ουκ επαισθανη, αλλ᾽ ολην εχεις την ψυχην τω θαυματι εκπληκτον και τοις δακρυσιν εμπλεον, τοτε γινωσκε την του Θεου σοι χαριν ουτω ταυτα υποδεικνυειν δια την εκ του φοβου πολλην σου ταπεινωσιν, οπως, ιδων τα ποιηματα του Θεου και διδαχθεις των αισθητων την αδρανειαν, εις αγαπην των νοητων μετεγκεντρισης τον φοβον σου. Και αυτη εστιν η πνευματικη γνωσις, ην και λεγομενην ακουεις, ητις μεσον του φοβου και της αγαπης ευρισκεται και απο τουτου εις ταυτην διαβιβαζει ανεπαισθητως και ακινδυνως τον ανθρωπον.

λγ΄. Ουκ ενδεχεται αλλως την εις Θεον τελειαν αγαπην αναφαιρετον κτησασθαι τινα ει μη κατα το μετρον της πνευματικης γνωσεως αυτη δε κατα μικρον αυξανεται (392) τη πρακτικως πονουση καθ᾽ εκαστην ψυχη. Τουτο γαρ ειδως και ο Αποστολος εφη «Απο γαρ του μεγεθους και της καλλονης των κτισματων αναλογως ο γενεσιουργος θεωρειται».

λδ΄. Μεγεθος ουρανου και γης πλατος και των αλλων απαντων τους λογους ουδεις αξιως καταμαθειν δυναται τοις αισθητοις οφθαλμοις. Τα γαρ υπερβαινοντα και νουν και διανοιαν, πως οφθαλμοι κατανοησαι σωματος εξισχυσουσι; Μολις γαρ και νους καθαρθεις λογισμων και ελευθερωθεις των προληψεων, ελεει τε και χαριτι Θεου φωτισθεις, κατα το μετρον του φωτισμου και την θεωριαν των οντων αξιως δυνησεται κατιδειν.

λε΄. Ωσπερ εν νυκτι τοις αισθητοις οφθαλμοις εν εκεινω τω τοπω βλεπομεν μονον ενθα αν του φωτος τον λυχνον αναψωμεν, ο δε λοιπος απας κοσμος το καθ᾽ ημας νυξ εστιν, ουτω τοις εν νυκτι αμαρτηματων καθευδουσιν ο αγαθος δεσποτης φως μικρον γινεται, Θεος ων τοις πασιν αχωρητος, φειδομενος της ασθενειας ημων. Και τοτε αιφνης αναβλεπων ο ανθρωπος και θεωρων την φυσιν των οντων, ως ουποτε αυτην εθεασατο, εκπληττεται και ανωδυνως αυτοματα προχεει τα δακρυα, δι᾽ ων καθαιρεται και βαπτιζεται το δευτερον βαπτισμα, βαπτισμα εκεινο, ο λεγει δια των

ευαγγελιων ο Κυριος «Εαν μη τις γεννηθη δι᾽ υδατος και πνευματος, ου μη εισελθη εις την βασιλειαν των ουρανων». Και παλιν «Εαν μη τις γεννηθη ανωθεν», ανωθεν δε ειπων, την εκ του πνευματος ηνιξατο γεννησιν.

λστ΄. Το προτερον βαπτισμα εχει το υδωρ προϋπογραφον τα δακρυα, εχει το μυρον του χρισματος προσημαινον το νοητον μυρον του Πνευματος. Το δε δευτερον ουκετι τυπος της αληθειας, αλλ᾽ αυτη εστιν η αληθεια.

λζ΄. Ου πραξεων μονον πονηρων απεχεσθαι δει αλλα (393) αλλα και λογισμων και εννοιων εναντιων χρη σπουδαζειν τον ασκητην ελευθερον ειναι, ενδιατριβειν δε αει ταις ψυχωφελεσι και πνευματικαις ενθυμησεσιν, ιν᾽ ουτως αμεριμνος απο των βιωτικων διαμεινη.

λη΄. Ωσπερ ο ολον αυτου απογυμνωσας το σωμα, εαν καλυμματι τινι κεκαλυμμενους εχη τους οφθαλμους και μη θεληση αραι και αποσεισασθαι αυτο, ου δυναται απο μονης της γυμνοτητος του λοιπου σωματος ιδειν το φως, ουτω και ο παντων των αλλων πραγματων ομου και χρηματων καταφρονησας και αυτων απαλλαγεις των παθων, ει μη και των βιωτικων ενθυμησεων και των πονηρων εννοιων ελευθερωση τον της ψυχης οφθαλμον, ουκ οψεται ποτε το νοητον φως, αυτον τον Κυριον ημων Ιησου Χριστον και Θεον.

λθ΄. Ωσπερ καλυμμα εν οφθαλμοις επιτεθεν, ουτω λογισμοι κοσμικοι και βιωτικαι ενθυμησεις εν διανοια ηγουν εν οφθαλμω ψυχης γινονται. Καθοσον ουν εαθωσι χρονον, ου βλεψομεν επαν δε εξαρθωσι τη του θανατου μνημη, τοτε τρανως ιδωμεν το φως το αληθινον, ο φωτιζει παντα ανθρωπον εις τον ανω κοσμον ερχομενον.

μ΄. Ο εκ γενετης ων τυφλος ου νοησει ουδε πιστευσει των γραφομενων την δυναμιν, ο δε βλεψαι ποτε καταξιωθεις συμμαρτυρησει ειναι αληθη τα λεγομενα.

μα΄. Ο βλεπων τοις αισθητοις οφθαλμοις οιδε ποτε μεν νυξ, ποτε δε ημερα εστιν ο δε τυφλος τα αμφοτερα αγνοει. Και ο πνευματικως αναβλεψας και τοις νοεροις ορων οφθαλμοις, θεασαμενος το αληθινον και αδυτον φως, οταν εκ ραθυμιας εις την προτεραν αποστραφη τυφλωσιν και του φωτος αποστερηθη, ευαισθητως αισθανεται της τουτου στερησεως και ποθεν αυτη συνεβη γενεσθαι ουκ αγνοει. Ο δε γε μενων τυφλος εκ γενετης ουδεν τη πειρα και τη ενεργεια περι τουτων επισταται, ει μη τι (394) εξ ακοης ακουση και μαθη περι ων εθεασατο, και διηγησεται αλλοις απερ ακηκοεν, αυτου και των ακουοντων μη ειδοτων περι ποιων πραγματων αλληλοις προσδιαλεγονται.

μβ΄. Αδυνατον και την σαρκα τω κορω των βρωματων κατεμπιπλαν και πνευματικως της νοερας και θειας επαπολαυειν χρηστοτητος. Οσω γαρ την γαστερα τις θεραπευσει, κατα τοσουτον εκεινης εαυτον αποστερησει καθοσον δε το σωμα υπωπιασει, αναλογως και της πνευματικης τροφης τε και παρακλησεως εμπλησθησεται.

μγ΄. Καταλειψωμεν παντα τα επι της γης, μη πλουτον μονον και χρυσον και τας αλλας υλας του βιου, αλλα και την επιθυμιαν την προς αυτα τελεον απο των ψυχων ημων απελασωμεν. Μισησωμεν μη τας ηδονας μονον του σωματος, αλλα και τας αλογους κινησεις αυτου, και νεκρωσαι τουτο δια πονων σπουδασωμεν δια τουτο γαρ ενεργουνται τα της επιθυμιας και εις εργον εξαγονται, και ζωντος αυτου, αναγκη πασα νεκραν την ψυχην ημων ειναι και δυσκινητον προς πασαν Θεου εντολην η και παντελως ακινητον.

μδ΄. Καθαπερ η φλοξ του πυρος εις υψος αει αιρεται, ως εαν στρεψης την υλην αφ᾽ ης αναπτεται, ουτω και η του κενοδοξου καρδια ταπεινωθηναι ου δυναται, αλλ᾽ ως εαν ειπης αυτω τα της ωφελειας αυτου, μαλλον και μαλλον επαιρεται ελεγχομενος γαρ η και νουθετουμενος, αντιλεγει σφοδρως, επαινουμενος η και παρακαλουμενος, ανυψουται κακως.

με΄. Ανθρωπος μεμελετηκως αντιλεγειν εαυτω διστομος εστι μαχαιρα, αναιρων αγνωστως την ιδιαν ψυχην και της αιωνιου ζωης αλλοτριον αυτην εργαζομενος.

μστ΄. Ο αντιλεγων ομοιος εστι τω εκουσιως εκδοτον εαυτον ποιουντι τοις υπεναντιοις του βασιλεως εχθροις. Η γαρ αντιλογια αρπαγιον εστι, δελεαρ εχον την δικαιολογιαν, δι᾽ ης απατωμενοι, το αγκιστρον καταπινομεν της αμαρτιας, (395) υφ᾽ ου και αρπαζεται ειωθεν, ως απο της γλωττης και του λαιμου, υπο των πνευματων της πονηριας η αθλια ψυχη και ποτε μεν εις υψος υπερηφανιας αναγεσθαι, ποτε δε εις χαος αβυσσου αμαρτιας καταποντιζεσθαι και μετα των εξ ουρανου εκπεπτωκοτων καταδικαζεσθαι.

μζ΄. Ο ατιμαζομενος η υβριζομενος και σφοδρα αλγων την καρδιαν γινωσκετω εκ τουτου οτι τον παλαιον οφιν περιφερει εγκολπιον. Ει μεν ουν μετα σιωπης υπομεινη η μετα πολλης αποκριθησεται ταπεινωσεως, ασθενη τουτον και εκλελυμενον ειργασατο. Ει δε μετα πικριας αντειπη η και λαληση μετα θρασυτητος, δεδωκεν ισχυν τω οφει τον ιον εκχεαι εν τη καρδια αυτου και ανημερως τα εντος αυτου κατεσθιειν, ως εντευθεν καθ᾽ εκαστην ενδυναμουμενον αυτον καταβρωμα ποιεισθαι την επ᾽ αγαθοις διορθωσιν και ισχυν της αθλιας τουτου ψυχης, και ζην μεν αυτον εκτοτε τη αμαρτια, νεκρον δε παντελως ειναι τη δικαιοσυνη.

μη΄. Εαν αποταξασθαι βουληθης και την ευαγγελικην πολιτειαν εκδιδαχθηναι, μη απειρω μηδε εμπαθει διδασκαλω εαυτον εκδως, ινα μη αντι ευαγγελικης διαβολικην πολιτειαν εκδιδαχθης, επειδη καλων μεν διδασκαλων καλα τα μαθηματα, κακων δε κακα και σπερματων πονηρων παντως πονηρα τα γεωργια.

μθ΄. Ευχαις και δακρυσι τον Θεον καθικετευσον πεμψαι σοι οδηγον απαθη τε και αγιον ερευνα δε και αυτος τας θειας γραφας, μαλιστα τας των αγιων πατερων πρακτικας συγγραφας, ινα ταυταις αντιπαρατιθεις τα παρα του διδασκαλου και προεστωτος σοι διδασκομεθα, ως εν κατοπτρω βλεπειν δυνασαι ταυτα και καταμανθανειν, και τα μεν συναδοντα ταις θειαις γραφαις εγκολπουσθαι και κατεχειν τη διανοια, τα δε νοθα και αλλοτρια διακρινειν και αποπεμπεσθαι, ινα μη πλανηθης. Πολλοι γαρ, (396) ισθι, πλανοι και ψευδοδιδασκαλοι εν ταις ημεραις ταυταις γεγονασιν.

ν΄. Πας ο μη βλεπων, αλλους δε οδηγειν υπισχνουμενος, πλανος εστι και τους επομενους αυτω εις βοθρον απωλειας εντιθησι κατα την του Κυριου φωνην «Τυφλος τυφλον εαν οδηγη, αμφοτεροι εις βοθυνον εμπεσουνται».

να΄. Ο τυφλος προς το εν τυφλος ολως προς παντα εστιν, ο δε βλεπων εν τω ενι εν θεωρια των παντων εστι της θεωριας τε παντως απεχεται, και εν τη θεωρια των παντων γινεται, και των θεωρουμενων εξω εστιν εν τω ενι ουτος ων τα παντα ορα, και εν πασιν ων ουδεν των παντων ορα.

νβ΄. Ο βλεπων εν τω ενι δια του ενος και εαυτον και παντας και απαντα καθορα, και κεκρυμμενος ων εν αυτω, ουδεν των παντων ορα.

νγ΄. Ο μη την εικονα του Κυριου ημων Ιησου Χριστου, του επουρανιου ανθρωπου τε και Θεου, εν τω λογισμω και νοερω ανθρωπω ευαισθητως και γνωστως ενδυσαμενος, αιμα μονον εστιν ετι και σαρξ, πνευματικης δοξης αισθησιν μη δυναμενος δια του λογου λαβειν, καθαπερ και οι εκ γενετης τυφλοι το του ηλιου φως δια λογου μονον γνωναι ου δυνανται.

νδ΄. Ο ακουων ουτως και βλεπων και αισθανομενος οιδε των λεγομενων την δυναμιν, ως ηδη την εικονα φορεσας του επουρανιου και εις ανδρα τελειον ανελθων του πληρωματος του Χριστου και ο ουτως εχων δυναται και καλως οδηγειν εν τη οδω των του Θεου εντολων το ποιμνιον του Χριστου. Ο δε μη ειδως και αλλως εχων προδηλος εστιν οτι ουδε τα αισθητηρια της ψυχης τετρανωμενα και υγιη επιφερεται, ω και μαλλον καλως εξει το αγεσθαι η το αγειν επικινδυνως.

νε΄. Ο τω διδασκαλω και οδηγω αυτου ως Θεω ατενιζων (397) αντιλεγειν ου δυναται. Ει δε οιεται και λεγει αμφοτερα εχειν, ιστω,

πεπλανηται οποιαν γαρ οι του Θεου προς τον Θεον εχουσι την διαθεσιν αγνοει.

νστ΄. Ο πιστευων εν τη χειρι του ποιμενος αυτου την εαυτου υπαρχειν ζωην και τον θανατον ουκ αντειποι ποτε η δε τουτων αγνοια αντιλογιαν γεννα, την προξενον του νοητου και αιωνιου θανατου.

νζ΄. Προ του λαβειν την αποφασιν τον καταδικον, τοπος διδοται απολογιας αυτω λαλειν τω δικαστη περι ων επραξεν μετα δε γε την των πρακτεων φανερωσιν και την του δικαστου αποφασιν, ουδεν η μικρον η μεγα τοις βασανιζουσιν αντιλεγει.

νη΄. Προ του εισελθειν εις τουτο το δικαστηριον τον μοναχον και φανερωσαι αυτου τα εγκαρδια, ισως αντιλεγειν εξεστιν αυτω, τα μεν κατα αγνοιαν τα δε και ως οιομενω κρυπτειν τα εαυτου. Μετα δε την των λογισμων αποκαλυψιν και ειλικρινη εξαγορευσιν ουκ εξεστιν αντιλεγειν τω μετα Θεον δικαστη και εξουσιαστη αυτου μεχρι θανατου ποτε. Ο γαρ μοναχος εν τουτω κατ᾽ αρχας εισελθων τω δικαστηριω και απογυμνωσας τα κρυπτα της καρδιας αυτου πεπεισται εκ προοιμιων, ει γε και οπωσουν γνωσιν κεκτηται, οτι μυριων υπαρχει θανατων αξιος, και δια της υπακοης αυτου και της ταπεινωσεως πασης τιμωριας και κολασεως λυτρωθηναι πιστευει, ει ως αληθως αρα του μυστηριου τον τροπον επισταται.

νθ΄. Ο ανεξαλειπτα ταυτα φυλαττων εν τη εαυτου διανοια την καρδιαν ουδεποτε κινηθησεται, παιδευομενος η νουθετουμενος η ελεγχομενος, επειδη ο εμπιπτων τοις τοιουτοις κακοις, λεγω δε τη αντιλογια και απιστια τη προς τον πνευματικον πατερα αυτου και διδασκαλον, εις πεταυρον και βυθον αδου ετι ζων ελεεινως καταφερεται και οικος του Σατανα και πασης αυτου της ακαθαρτου (398) δυναμεως γινεται, ως απειθειας και απωλειας υιος

ξ΄. Παρακαλω σε τον της υπακοης <υιον> ταυτα στρεφειν συνεχως εν τη διανοια σου και παση σπουδη αγωνισασθαι του μη κατελθειν εν τοις ειρημενοις του αδου κακοις, αλλ᾽ ουτω δεεσθαι του Θεου θερμως καθ᾽ εκαστην και λεγειν «Θεε και Κυριε των απαντων, ο πασης πνοης και ψυχης εχων την εξουσιαν, ο μονος ιασασθαι με δυναμενος, επακουσον μου της δεησεως του ταλαιπωρου και τον εν εμοι εμφωλευοντα δρακοντα τη του παναγιου σου Πνευματος επιφοιτησει θανατωσας αφανισον καμε πτωχον και γυμνον πασης υπαρχοντα αρετης τοις του αγιου μου πατρος ποσι μετα δακρυων προσπεσειν αξιωσον και την αγιαν αυτου ψυχην εις συμπαθειαν του ελεησαι με ελκυσον. Και δως, Κυριε, ταπεινωσιν τη καρδια μου και λογισμους πρεποντας αμαρτωλω συνθεμενω σοι μετανοειν, και μη εις τελος εγκαταλειψης ψυχην απαξ συνταξαμενην και ομολογησασαν και αντι παντος του κοσμου εκλεξαμενην και προτιμησαμενην σε.

Οιδας γαρ, Κυριε, οτι θελω σωθηναι, ει και η πονηρα μου συνηθεια εμποδιον μου καθισταται αλλα δυνατα σοι, Δεσποτα, παντα οσα παρα ανθρωποις αδυνατα».

ξα΄. Οι καλον τον θεμελιον της πιστεως και ελπιδος εν τη αυλη καταβαλοντες της ευσεβειας μετα φοβου και τρομου, και επι την πετραν της υπακοης των πνευματικων πατερων τους ποδας ασαλευτους ερεισαντες, και ως εκ Θεου στοματος τα παρ᾽ εκεινων εντελλομενα ακουοντες, και τω θεμελιω τουτω της υπακοης αδιστακτως εποικοδομουντες αυτα εν ταπεινωσει ψυχης, ευθυς κατορθουσι, και κατορθουται αυτοις το μεγα τουτο και πρωτον κατορθωμα, το εαυτους απαρνησασθαι. Το γαρ πληρουν αλλοτριον θελημα και μη το εαυτου, ου μονον απαρνησιν (399) της ιδιας ψυχης, αλλα και νεκρωσιν την προς τον κοσμον απαντα εμποιει.

ξβ΄. Τω τω εαυτου πατρι αντιλεγοντι συγχαιρουσι δαιμονες, τω δε μεχρι ταπεινουμενω θανατου θαυμαζουσιν αγγελοι εργον γαρ του Θεου ο τοιουτος εργαζεται, εξομοιουμενος τω Υιω του Θεου, τω την υπακοην πεπληρωκοτι τω ιδιω πατρι μεχρι θανατου, θανατου δε σταυρου.

ξγ΄. Ο πολυς και ακαιρος συντριμμος της καρδιας σκοτιζει και θολει την διανοιαν, και την μεν καθαραν ευχην και ταπεινωσιν απο της ψυχης εξαφανιζει, πονον δε καρδιακον εμποιει, εντευθεν δε σκληροτητα και πωρωσιν απειρον δια δε τουτων την απογνωσιν τοις πνευματικοις οι δαιμονες πραγματευονται.

ξδ΄. Οπηνικα σοι ταυτα υπαντησωσι, μοναχε, ευρης δε ζηλον και ποθον τελειοτητος εν τη ψυχη σου πολυν, ως επιθυμειν σε πασαν μεν εντολην πληρωσαι του Θεου και μηδε μεχρις αργου λογου παραπιπτειν και αμαρτανειν, μηδενος δε των παλαι απολειφθηναι αγιων κατα πραξιν και γνωσιν και θεωριαν, ορας δε σαυτον κωλυομενον παρα του υποσπειροντος τα της αθυμιας ζιζανια μη ελασαι εις τοσουτον υψος της αγιωσυνης εν τω υποβαλλειν αυτον εν σοι λογισμους και λεγειν «Αδυνατον σοι μεσον του κοσμου σωθηναι φυλαξαι πασας τας εντολας ανελλιπως του Θεου», τοτε συ εν μια καθισας κατα μονας γωνια, συστειλον σεαυτον και επισυναξον σου τον λογισμον και δος αγαθην βουλην τη ση ψυχη και ειπε «Ινα τι περιλυπος ει, η ψυχη μου, και ινα τι συνταρασσεις με; Ελπισον επι τον Θεον οτι εξομολογησομαι αυτω. Σωτηριον γαρ του προσωπου μου ουχι τα εργα μου, αλλ᾽ ο Θεος μου εστι». Τις γαρ εξ εργων νομου δικαιωθησεται; Ου (400) δικαιωθησεται γαρ ενωπιον σου πας ζων. Αλλ᾽ εκ πιστεως της εις αυτον τον Θεον μου ελπιζω σωθηναι δια της αφατου αυτου ευσπλαγχνιας δωρεαν «Υπαγε οπισω μου, Σατανα, Κυριω τω Θεω μου προσκυνω και αυτω εκ νεοτητος μου λατρευω, τω

δυναμενω με σωσαι εν μονω τω ελεει αυτου. Αποστηθι ουν απ᾽ εμου ο Θεος ο ποιησας με κατ᾽ εικονα και καθ᾽ ομοιωσιν αυτου καταργησει σε».

ξε᾽. Ο Θεος εξ ημων ουδεν ετερον επιζητει των ανθρωπων αλλ᾽ η το μη αμαρτανειν, και μονον τουτο δε ουκ εστιν εργον νομου αλλα φυλακη απαραβατος της εικονος και του ανωθεν αξιωματος, εν οις, κατα φυσιν εστωτες και τον χιτωνα φορουντες λελαμπρυσμενον του Πνευματος, εν τω Θεω μενομεν και αυτος εν ημιν, θεσει θεοι και υιοι Θεου χρηματιζοντες, εν τω φωτι της γνωσεως του Θεου σημειουμενοι.

ξστ΄. Ακηδια και βαρος του σωματος, εξ οκνηριας και αμελειας προσγενομενα τη ψυχη, του συνηθους αφιστωσι κανονος και σκοτωσιν τη διανοια προξενουσι και αθυμιαν, ως εντευθεν δειλιας και βλασφημιας λογισμους επιπολαζειν εν τη καρδια και μηδε εν τω συνηθει τοπω της προσευχης εισελθειν τον υπο του δαιμονος της ακηδιας πειραζομενον δυνασθαι, αλλα και οκνειν αυτον και κατα του ποιητου των απαντων ενθυμεισθαι παραλογα. Γνους ουν την αιτιαν και ποθεν σοι ταυτα επηλθον, σπουδαιως εισελθε εις τον συνηθη τοπον της προσευχης σου, και τω φιλανθρωπω Θεω προσπεσων δεηθητι μετα στεναγμου και δακριων εν οδυνη καρδιας σου την απαλλαγην του βαρους της ακηδιας και των πονηρων λογισμων, και δοθησεται σοι εμπονως κρουοντι και επιμενοντι η τουτων εν ταχει ελευθερια.

ξζ΄. Ο καθαρα την καρδιαν κτησαμενος, ουτος δειλιαν ενικησεν} ο δε ακμην καθαιρομενος, ποτε μεν βαλλει αυτην, (401) ποτε δε βαλλεται υπ᾽ αυτης} ο δε μηδολως αγωνιζομενος, η παντελως αναισθητει και εν τω φιλος ειναι παθων και δαιμονων, ος προς τη κενοδοξια και οιησιν νοσει δολων ειναι τι μηδεν ων, η δειλιας δουλος υπαρχει και υποχειριος, τρεμων ως τω φρονηματι νηπιος, και φοβουμενος φοβον εκει ενθα φοβος ουκ εστιν ουδε δειλια τοις φοβουμενοις τον Κυριον.

ξη΄. Ο φοβουμενος τον Θεον δαιμονων ορμας ου φοβειται ουδε τας ασθενεις εφοδους αυτων αλλ᾽ ουδε ανθρωπων πονηρων απειλας} ωσπερ δε τις φλοξ η φλεγον πυρ ολος ων, εν αδυτοις τοποις και αφεγγεσι νυκτος και ημερας περιϊων, φυγαδευει τους δαιμονας, φευγοντας μαλλον αυτον, ηπερ αυτους εκεινος, μη εμπρησθηναι υπο της εκπεμπομενης εξ αυτου φλογοειδους εκτινος του θειου πυρος.

ξθ᾽. Ος τω φοβω του Θεου στοιχει, ουτος μεσον ανδρων αναστρεφομενος πονηρων ου φοβειται, τον φοβον αυτου ενδοθεν εχων και φερων το ακαταμαχητον οπλον της πιστεως, μεθ᾽ ης ισχυει και δυναται παντα οραν, και αυτα τα δοκουντα τοις πολλοις δυσχερη και αδυνατα} αλλ᾽ ωσπερ τις γιγας εν μεσω πιθηκων η

λεων βρυχωμενος εν μεσω κυνων και αλωπεκων διαγων, πεποιθων εστιν επι Κυριον και τω στερρω του φρονηματος καταπληττει αυτους και εκδειματοι τας φρενας αυτων, ως ραβδον σιδηραν τον εν σοφια λογον επιφερομενος.

ο'. Μη θαυμασης, εαν υπο δειλιας κυρευομενος παντα φοβουμενος τρεμης} ετι γαρ ατελης ει και ανισχυρος και ωσπερ νηπιον τα μορμολυκεια δεδοικας} η γαρ δειλια παθος εστι νηπιωδες και καταγελαστον κενοδοξου ψυχης. Προς τουτον ουν τον δαιμονα μη θελε λογους λεγειν η αντιρρησεις ποιεισθαι} της γαρ ψυχης τρεμουσης και κλονουμενης, ουκ ωφελησουσι λογοι} αφεις δε τουτους, (402) οση σοι δυναμις τον λογισμον σου ταπεινωσον και θαττον γνωσεις ηφανισμενην δειλιαν.

οα'. Υπο ακηδιας ποτε τις κατασχεθεις, χαυνον τον νουν και σκοτεινον εσχε και εκλυτον αυτου την ψυχην, ως μικρον εκ τουτου το πενθος εκλειψαι απο της καρδιας αυτου και την φλογα εν αυτω σβεσθηναι του Πνευματος και παντα τον οικον του σωματος αυτου πλησθηναι καπνου} ου μην αλλα γαρ και ναρκωσις μελων εν αυτω γενομενη, εξ οκνηριας εις υπνον αμετρον κατεφερετο, ως εξ αναγκης ελλειπειν αυτω και την συνηθη ακολουθιαν. Προς ταυτα δε δι' εγκρατειας ανθισταμενος και αγρυπνιας, ως τον υπνον ενικησε, θαττον η καρδια αυτου εξ οιησεως εσκληρυνετο, και πενθους εκλειποντος, η δειλια αυτω υπεισηρχετο. Ως δε παλιν ησθετο ταυτην ουσαν εν αυτω, αωρι της κελλης αυτου εξω εγενετο και εις ζοφωδη τοπον και σκοτεινον απελθων, στας τε εν αυτω και τας χειρας εις ουρανους ανατεινας και το σημειον του σταυρου εν εαυτω εκτυπωσας, ομμα τε ψυχης προς Θεον ανατεινας, ως μικρον εταπεινωσε τον λογισμον, ευθυς ο της διελιας εξ αυτου δαιμων απεστη μικρον. Ο δε κραταιοτερος αυτου, ο δεινος της κενοδοξιας εχθρος, υπεκλεπτε τουτου τον λογισμον, κατασπασαι βουλομενος αυτον και αυθις τω της δειλιας δαιμονι παραδουναι} οπερ κατανοησας, τεθαυμακε και τον Θεον εδυσωπει θερμως ρυσασθαι την ψυχην αυτου εκ των τοιουτων παγιδων του διαβολου.

οβ'. Πολλη και πασιν, οιμαι, δυσνοητος η τουτων συμπλοκη και κακια και μεθοδος των δαιμονων υπαρχει. Εγνων γαρ τον της δειλιας δαιμονα τω της ακηδιας συνερχομενον και συγκροτουντα, και τουτον εκεινω βοηθουντα και συναιρομενον, και τον μεν πρωτον φοβον εν τη ψυχη μετα σκληροτητος εμποιουντα, τον ετερον δε σκοτωσιν και παρεσιν, ετι τε πωρωσιν ψυχης τε και νοος και απογνωσιν εργαζομενον. Δοκιμιον δε τοις αγωνιζομενοις η ακηδια, προξενος αυτοις ταπεινωσεως γινομενη.

ογ'. (403) Τοις προκοψασιν εν ευχη η και επιμελουμενοις ευχης ο της ακηδιας μαλιστα δαιμων ως επι το πλειστον πολεμειν ειωθεν.

Ουδεις γαρ ετερος των αλλων δαιμονων κατα των τοιουτων ισχυει, ειτε κατα οικονομικην παραχωρησιν τουτου κατ᾽ αυτων ισχυσαντος, ειτε και εκ των του σωματος ανωμαλιων την καθ᾽ ημων λαβοντος ισχυν, ως γε πειθομαι μαλλον. Το δε λεγομενον εστι τοιουτον} πολλα φαγων και τον στομαχον βαρηθεις και εις κορον υπνωσας, εκυριευσε του νοος μου το παθος και ηττηθην} ειτα παλιν υπερ το μετρον εγκρατευσαμενος, τον νουν μου σκοτεινον και δυσκινητον ειργασαμην και αυθις εις το αυτο περιεπεσα παθος. Εστι δ᾽ οτε και εκ της του αερος κρασεως, ουκ οιδ᾽ οπως ειπω, και της αχλυωδους παχυτητος του νοτιαιου ανεμου ταυτα συμβαινειν τοις αγωνιζομενοις.

οδ᾽. Ακηδια θανατος ψυχης και νοος εστι. Ταυτην ει παρεχωρησεν ο Θεος καθ᾽ ημων ενεργησαι κατα την δυναμιν αυτης, ουδεις αν εσωθη των αγωνιζομενων ποτε. Ημετερον δε ομως εστι το αντιστηναι αυτη κατα το ενον της δυναμεως, Θεου δε το και μυστικως ημας διεγειρειν και φανερως νικητας αποδειξαι αυτης. Αδυνατον δε τινα θανοντα αναστησαι διχα βοηθειας του εκ νεκρων εαυτον αναστησαντος.

οε᾽. Οπηνικα εις οιησιν κλαπεις ο νους εν αυτη εμβαθυνη και ειναι τι εναγωνιως εχων καθ᾽ εαυτον υπολαβη, τηνικαυτα η αορατως αυτον φωτιζουσα χαρις αφισταται, και βραχυ κενον καταλειψασα, ευθυς ελεγχεται αυτου η ασθενεια, ωσπερ α᾽γριων κυνων επιδραμοντων αυτω των παθων και καταπιειν ζητουντων αυτον} ου και εξαπορουμενου, μη εχοντος δε που φυγειν και σωθηναι, προς τον δυναμενον σωσαι αυτον καταφευγει δια ταπεινωσεως Κυριον.

οστ᾽. Ο εξω γεγονως του κοσμου παντος ως εν (404) ερημω αβατω και μεστη θηριων οντα κατανοει εαυτον. Οθεν φοβω αρρητω και τρομω ανεκδιηγητω συνεχομενος, βοα προς τον Θεον, ως μεν Ιωνας, εκ του κητους και της θαλασσης του βιου, ως δε Δανιηλ, εκ του λακκου των αγριων παθων και λεοντων, ως δε οι τρεις παιδες, εκ της καμινου του εμφυτου της επιθυμιας πυρος της καιομενης, ως δε Μανασσης, εκ του χαλκουργηματος του πηλινου τουτου και θνητου σωματος. Ου και εισακουων ο Κυριος, ρυεται αυτον εκ του βυθου της αγνοιας και της φιλιας του κοσμου, καθαπερ τον προφητην εκ του κητους εκεινον, του μηκετι παλινοστησαι προς ταυτα} ρυεται αυτον εκ του λακκου των πονηρων λογισμων της επιθυμιας, των αρπαζοντων και κατεσθιοντων τας των ανθρωπων ψυχας, ως τον Δανιηλ} απο των εμπαθων προληψεων του πυρος, του καταφλεγοντος και λυμαινομενου αυτου την ψυχην και προς πραξεις ατοπους βια συνωθουντος και ελκοντος, φυλαττει αυτον ακαταφλεκτον, τω Αγιω Πνευματι δροσιζων αυτου την ψυχην, ως τους Ισραηλιτας

εκεινους} και απο της γεωδους ταυτης και βαρειας και εμπαθεστατης σαρκος αταπεινωτον διατηρησας και απτωτον, υιον φωτος και ημερας αυτον απεργαζεται και της αθανασιας ενθεν ηδη απογευει αυτον.

οζ'. Ψυχη η σχετικως οικουσα εν τη ταπεινωσει ταυτη του σωματος και των ηδονων τουτου αντιποιουμενη και της δοξης των ανθρωπων αντεχομενη, η τουτων μεν αλογησασα αισθανομενη δε του αερος τουτου της ευθυμιας, προς πασαν αρετην και εντολην Θεου ακινητος υπαρχει πανταπασι και απροθυμος, ως καταβαρουμενη και πεδουμενη δεινως υπο των ειρημενων κακων. Επαν δε, διεγερθεισα πονοις κακοπαθειας και δακρυσι μετανοιας, (405) το βαρος αφ' εαυτης αποσεισηται της σαρκος και την αλμην του γεωδους φρονηματος τοις ναμασιν αποκλυσηται των δακρυων και υπερανω της ταπεινωσεως γενηται των ορωμενων και φωτος απολαυση καθαρου και ελευθεριας αξιωθη των τυραννουντων παθων, αυτικα προφητικως και αυτη βοα προς Θεον} «Διερρηξας τον σακκον μου και περιεζωσας με ευφροσυνην, οπως αν ψαλλη σοι η δοξα μου και ου μη κατανυγω».

οη'. Τρεις μεν η θεια Γραφη τοπους, εν οις εμφιλοχωρειν ο νους ειωθεν, υποσημαινεται. Εγω δε δυο μαλλον ειναι φημι, ουκ εναντια τη Γραφη δογματιζων, μη γενοιτο, αλλα της αρχης και του τελους το μεσον ουκ αριθμων} οιον τι λεγω, ο εκ πολεως εις πολιν και απο χωρας εις ετεραν μεταβας χωραν, ουχι και την οδον αυτην ην ωδευσε χωραν η πολιν καλεσειεν, ει και πολλα τινα και θαυμαστα κατ' αυτην θεασεται πραγματα. Ο γαρ απο της Αιγυπτου προς την της επαγγελιας μεταβας γην και εν ταυτη κατοικισθεις, παντων μεν των εν μεσω μεμνηται και ταυτα διηγειται τοις πασιν} ου μεντοι δε απο πρωτης εις δευτεραν, και απο δευτερας εις τριτην πολιν η χωραν μεταβηναι λεγει, αλλ' ωσπερ απο δουλειας εις ελευθεριαν και απο σκοτους εις φως και απο αιχμαλωσιας εις την της οικειας πατριδος αποκαταστασιν. Ουτω και απο εμπαθειας εις απαθειαν και απο της των παθων δουλωσεως εις την ελευθεριαν του Πνευματος και απο της παρα φυσιν προληψεως, οπερ αιχμαλωσιαν ο πνευματικος αποκαλει νομος, εις την υπερ φυσιν επανοδον, απο του βιωτικου πελαγους και κλυδωνος προς την εξω του κοσμου γαληνιαιαν καταστασιν, απο της πικριας των βιωτικων μεριμνων τε και θλιψεων εις την ανεκλαλητον γλυκυτητα και αμεριμνιαν γηΐνου παντος πραγματος, απο της περι τα πολλα επιθυμιας περιστασεως τε και τυρβης προς το εν (406) μονον και την ολικην σχεσιν αυτου και αγαπην, ο νους ημων των ανθρωπων μεταβαινειν ειωθεν.

οθ'. Η μεταβασις του νοος απο των ορωμενων επι τα αορατα και η απο των αισθητων επι τα υπερ αισθησιν τουτου

εμφιλοχωρησις ληθην παντων των οπισθεν εμποιει. Ταυτην ουν εγω ησυχιαν οντως και ησυχιας χωρον και τοπον αποκαλω, εις ον ο ανελθειν αξιωθεις, ουχ ως ο Μωϋσης επι του ορους τεσσαρακοντα ημερας και νυκτας τοσαυτας ποιησας παλιν εκειθεν κατενεχθησεται, αλλα καλον εκει ειναι βεβαιωθεις ουκετι προς τα κατω καθολου επιστραφησεται} οικος δε της Τριαδος εντευθεν γενομενος και αυτος εν τη Τριαδι, ως εν αυτω ων τη βασιλεια των ουρανων, εγκατοικησει, της αγαπης δηλονοτι κρατουσης αυτον και μη εωσης πεσειν.

π'. Ουχ ο ησυχαζων μονος η ο υποτασσομενος, αλλα και ο ηγουμενευων και ο πολλων προϊσταμενος και αυτος ο διακονων, αμεριμνος οφειλει ειναι, ηγουν ελευθερος απο παντων των βιωτικων πραγματων αναμφιβολως} ει γαρ μεριμνωμεν, παραβαται της του Θεου εντολης ευρισκομεθα της λεγουσης} «Μη μεριμνησητε τη ψυχη υμων τι φαγητε η τι πιητε η τι ενδυσησθε} ταυτα γαρ παντα, τα εθνη επιζητει»} και παλιν} «Βλεπετε μηποτε βαρυνθωσιν αι καρδιαι υμων εν κραιπαλη και μεθη και μεριμναις βιωτικαις».

πα'. Ο εν τοις βιωτικοις εχων πραγμασι τον λογισμον μεριμνωντα ουκ εστιν ελευθερος} υπο γαρ της τουτων μεριμνης κατεχεται και δεδουλωται, καν υπερ εαυτου μεριμνα ταυτα καν δι' ετερους. Ο δε απο τουτων ελευθερος, ουτε δι' εαυτον, ουτε δι' ετερους μεριμνησει βιωτικως, καν επισκοπος καν ηγουμενος καν διακονος ειναι τυχη} αλλ' ουδε αργησει ποτε η τινος καταφρονησει των ευτελεστερων και σμικροτατων, θεαρεστως δε (407) απαντα ποιων και πραττων, αμεριμνος εν πασι διατελεσει και εν τω βιω παντι.

πβ'. Εστι μεριμνα απρακτος και πραξις αμεριμνος, ως και το αναπαλιν αμεριμνια εμπρακτος και αργια εμμεριμνος, ας και ο Κυριος εδηλωσεν ειπων την μεν εν τω ειπειν} «Ο πατηρ μου εως αρτι εργαζεται καγω εργαζομαι»} και παλιν} «Εργαζεσθε μη την βρωσιν την απολλυμενην, αλλα την μενουσαν εις ζωην αιωνιον», ουκ αναιρων το εργαζεσθαι, αλλα την χωρις μεριμνης εργασιαν εκδιδασκων ημας} την δε εν τω αυθις ειπειν} «Τις μεριμνων δυναται προσθειναι εις την ηλικιαν αυτου πηχυν ενα;» αναιρων την απρακτον μεριμναν} περι δε της εμπρακτως γινομενης εφη} «Και περι ενδυματος η τροφης τι μεριμνατε; ουχ ορατε τα κρινα του αγρου και τα πετεινα του ουρανου πως τα μεν αυξανει, τα δε διατρεφεται;». Ουτω την μεν αναιρων, την δε βεβαιων, ο Κυριος διδασκει ημας πως δει μη μεριμνωντας μεμεριμνημενως εργαζεσθαι, και πως αμεριμνους οντας της μη προσηκουσης εργασιας απεχεσθαι.

πγ’. Μη καταλυσης σου την οικιαν εν τω βουλεσθαι σε την του πλησιον οικοδομησαι} ορα γαρ ως χαλεπον το εργον και δυσκολον, μηποτε προαιρουμενου σου τουτο, και την σην καθαιρησης, και ανοικοδομησαι την εκεινου ισχυσης ουδολως.

πδ’. Εαν μη τελειαν απροσπαθειαν των πραγματων και των χρηματων κτηση του βιου, μη θελησης οικονομιαν εγχειρισθηναι πραγματων, ινα μη αλως εν τουτοις και αντι του ληψεσθαι μισθον διακονιας, κλεπτου και ιεροσυλου καταδικην υφεξεις. Ει δε υπο του προεστωτος προς τουτο εκβιασθης, ως πυρ μεταχειριζομενος φλεγον διακεισο, και την προσβολην του λογισμου δι᾽ εξαγορευσεως (408) και μετανοιας απειργων, αβλαβης τη του προεστωτος ευχη διατηρηθηση.

πε’. Ο μη γεγονως απαθης ουδ᾽ οτι εστιν απαθεια οιδεν, αλλ᾽ ουδε πιστευειν ειναι τινα τοιουτον επι της γης δυναται. Πως γαρ ο μη εαυτον απαρνησαμενος πρωτον και το αιμα προθυμως κενωσας το εαυτου υπερ της μακαριας ταυτης τω οντι ζωης αλλον υπονοησει ταυτα πεποιηκεναι εις το κτησασθαι την απαθειαν; Ουτω δε και ο δοκων Πνευμα Αγιον εχειν, μηδεν εχων, ου πιστευει ποτε, τας ενεργειας αυτου γινομενας ακουων εν τοις το Πνευμα το Αγιον εχουσιν, οτι εστι τις κατα την γενεαν ταυτην, επισης τοις αποστολοις Χριστου και τοις απ᾽ αιωνος αγιοις, θειω ενεργουμενος και κινουμενος Πνευματι η εν οπτασια τουτου γνωστως και ευαισθητως γινομενος. Εκαστος γαρ εκ της οικειας καταστασεως και τα του πλησιον κρινει ως εχει, ειτε αρετης ειπειν ειτε κακιας.

πστ’. Αλλο απαθεια ψυχης και αλλο απαθεια σωματος} η μεν γαρ και το σωμα καθαγιαζει τη οικεια λαμπροτητι και τη φωτοχυσια του Πνευματος, η δε αυτη μονη καθ᾽ εαυτην εις ουδεν τον κεκτημενον ωφελειν δυναται.

πζ’. Ετερον ακινησια των ψυχικων τε και σωματικων μελων και ετερον κτησις αρετων} η μεν γαρ εκ φυσεως προσεστιν, η δε και τας φυσικας κινησεις απασας καταστελλει.

πη’. Ουκ εστι το μη επιθυμειν τινος των του κοσμου τερπνων και ηδεων ισον του των αιωνιων και αορατων εφιεσθαι αγαθων} αλλο γαρ τουτο και ετερον εκεινο} των μεν γαρ προτερων πολλοι κατεφρονησαν, των δε δευτερων ολιγοι των ανθρωπων εφροντισαν.

πθ’. Ουκ ει τι το αποστρεφεσθαι και μη ζητειν την δοξαν των ανθρωπων, (409) τουτο εστι και το της δοξης εκκρεμασθαι του Θεου, αλλα πολυ το μεσον εν αμφοτεροις} την μεν γαρ και υπο παθων αλλων πολλοι κυριευθεντες απωσαντο, την δε ολιγοι λιαν κοπω και πονω πολλω λαβειν ηξιωθησαν.

$’. Ουχ εν το ευτελει εσθητι αρκεισθαι και μη επιθυμειν στολης λαμπρας και το ενδεδυσθαι το φως εστι του Θεου} τουτο γαρ

ετερον κακεινο αλλο} του μεν γαρ υπο μυριων επιιθυμιων καθελκομενοι τινες ευκολως κατεφρονησαν, το δε μονοι περιβαλλονται εκεινοι οι ανενδοτως αυτο ζητουντες δια πασης κακοπαθειας και υιοι φωτος και ημερας δια της των εντολων γινομενοι εκπληρωσεως.

$α'. Αλλο το ταπεινολογειν και ετερον το ταπεινοφρονειν, και αλλο ταπεινωσις και ετερον το ανθος της ταπεινωσεως, και ο ταυτης καρπος αλλο και το του καρπου τουτου καλλος και το του καλλους ηδυ ετερον, και αλλο παρα ταυτα αι εκ του καρπου τουτου ενεργειαι. Τουτων δε τα μεν εφ' ημιν εισι, τα δε ουκ εφ' ημιν} και τα μεν εφ' ημιν, το παντα νοειν, το παντα φρονειν, το παντα λογιζεσθαι και λεγειν και πραττειν, οσα προς ταπεινωσιν ημας αγουσιν} η δε αγια ταπεινωσις και τα λοιπα αυτης ιδιωματα, τα χαρισματα και αι ενεργειαι αυτης, δωρον Θεου και ουκ εξ ημων, ων και ουδεις καταξιωθησεται ποτε, εαν μη τα οσα εφ' εαυτω εισι καλως προκαταβαλληται σπερματα.

$β'. Το μη αγανακτειν εν ατιμιαις και υβρεσι και εν πειρασμοις και θλιψεσιν αλλο, και το αλλο το ευδοκειν εν αυτοις, και το ευχεσθαι υπερ των ταυτα ποιουντων εις ημας ετερον} και αλλο το απο ψυχης αυτους αγαπαν} και ετερον παρα ταυτα το νοερως ανατυπουν το προσωπον ενος (410) εκαστου αυτων και ως γνησιους φιλους απαθως αυτους κατασπαζεσθαι εν δακρυσιν αγαπης ειλικρινους, ιχνους δηλονοτι αηδιας καθολου τινος μη ευρισκομενου τοτε εν τη ψυχη. Μειζον δε τουτων ων ειπομεν, οταν και εν αυτω τω καιρω των πειρασμων, την ισην εχη τις και ομοιαν αναλλοιωτως διαθεσιν προς τους κατα προσωπον λοιδορουντας και ενδιαβαλλοντας και κατακρινοντας και καταδικαζοντας και υβριζοντας και εμπτυοντας αυτον, αλλα μην και προς τους εν προσχηματι μεν φιλιας εξωθεν διακειμενους, λαθρα δε τα ομοια διαπραττομενους μεν, μη λανθανοντας δε. Ασυγκριτως δε τουτων παλιν μειζον ειναι υπολαμβανω το εν ληθη παντελει γενεσθαι ων αν παθοι τις, και μητε αποντων των θλιψαντων αυτον μητε παροντως μενησθαι τινος των γεγονοτων, αλλ' ομοιως τοις φιλοις και τουτους ανεννοιως των συμβαντων προσαποδεχεσθαι εν τε συνομιλιαις εν τε συνεστιασεσιν.

$γ'. Ουχ οιον το μεμνησθαι Θεου, τοιουτον και το αγαπαν τον Θεον} ουδε οιον το φοβεισθαι αυτον, τοιουτον και το τηρειν τας αυτου εντολας} αλλο γαρ ταυτα και αλλο εκεινα, τελειων δε ομως και απαθων τα αμφοτερα.

$δ'. Αλλο η αναμαρτησια και ετερον η των εντολων εργασια} η μεν γαρ αγωνιζομενων και των κατα το ευαγγελιον ζωντων εστιν, η δε πρωτη μονων των την πρωτην κτησαμενων απαθειαν εστιν.

$ε’. Ουκ ει τι παντως αργια, τουτο και ησυχια} ουδε ει τι ησυχια, τουτο και σιωπη} αλλο δε ταυτα και αλλο. Η μεν γαρ μη βουλομενων εστιν ειδεναι τις η των αγαθων του Θεου μεθεξις μηδε τι των καλων κατορθωσαι} η δε, των εις την γνωσιν του Θεου ποιουμενων αει την σχολην και παρακαθημενων τω λογω της εμφυτου σοφιας Θεου και τα βαθη του Πνευματος ερευνωντων και ξενων μυστηριων εν μυησει γινομενων Θεου. Η δε τριτη, των την (411) νοεραν εργασιαν εργαζομενων εστιν εν προσοχη εμμεριμνου διανοιας των λογισμων.

$στ’. Ου ταυτον αναχωρτησις, η εκ τοπου εις τοπον μεταβασις, και αυτη η οντως αληθης ξενιτεια, αλλ᾽ ετερον και ετερον. Η μεν γαρ, των πυκτευοντων εστι και η δια ολιγωριαν υπο αστατου μεταφερομενων νοος η δια υπερβολην θερμοτητος [των] εφιεμενων ετι των κρειττονων αγωνων. Η δε των εσταυρωμενων εστι τω κοσμω και τοις του κοσμου πραγμασι και μετα μονου Θεου και των αγγελων ειναι αει επιποθουντων και μη επιστρεφομενων ολως προς τα ανθρωπινα.

$ζ’. Ετερον το ανθιστασθαι και πολεμειν τοις εχθροις και ετερον το τελειως ηττησαι και υποταξαι και θανατωσαι αυτους} το μεν γαρ πρωτον, αγωνιστων και γενναιων την ασκησιν, το δε δευτερον, απαθων και τελειων.

$η’. Ταυτα μεν απαντα πραξεις των εν φωτι απαθειας περιπατουτνων αγιων εισιν} οι δε τουτων εξω εαυτους ειναι καταμανθανοντες μη πλανηθωσιν υπο τινος μηδε τας ιδιας απατωσι ψυχας, αλλ᾽ ιδετωσαν ως εν σκοτει ματαιως διαπορευονται.

$θ’. Πολλοι μεν, αλλος δι᾽ αλλο τι και δι᾽ ετερον ετερος, προς ταυτα ηπειχθησαν} ολιγοι δε λιαν οι μετα εμφυτου φοβου και αγαπης Θεου της πραξεως αυτων επεχειρησαν, οι και μονοι υπο της ανωθεν χαριτος βοηθουμενοι συντομως κατορθουσι την της αρετης εργασιαν και προς τα ειρημενα προσεπεκτεινονται. Οι δ᾽ αλλοις αφιενται ως «εν αβατω» περιπλανασθαι, κατα το ειρημενον «και ουχ οδω»} κατα το «Εξαπεστειλα αυτους κατα τα επιτηδευματα των καρδιων αυτων, πορευσονται εν τοις επιτηδευμασιν αυτων».

ρ’. (412) Ο τουτων εν πειρα γεγονως δια σπουδης της καλλιστης γνωσεται των λεγομενων την δυναμιν. Ο δε αλλως εχων τα μεν αισθητως λεχθεντα νοησειε, περι δε των πνευματικως και νοερως ειρημενων, ψιλας εξει των νοηματων τας θεωριας, μαλλον δε αναπλασει αναπλασματα ψευδη εν τη εαυτου διανοια, της δε αληθειας των λεγομενων μακραν ως ψευσθεις εσται σφοδρα.

ρα’. Οποταν υπερανω της του σωματος ταπεινωσεως γενη δια πονων και ιδρωτων πολλων, και των αυτου εκδυς αναγκων,

κουφον αυτο και ως πνευματικον περιφερης, ως μητε κοπου μητε πεινης μητε διψης αισθομενον, και τηνικαυτα κρειττον εσοπτρου βλεπεις τον υπερ νουν και ανακεκαλυμμενοις τοις οφθαλμοις δακρυων ορας ον ουδεις εωρακε πωποτε, και δακνομενης σου της ψυχης τω εκεινου ερωτι, θρηνον αποτελεις τοις δακρυσι συμμικτον} τοτε μνησθητι μου και υπερευχου του ταπεινου ως μετα Θεου συναφειαν εσχηκως και παρρησιαν προς αυτον ακαταισχυντον.

ΕΤΕΡΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΓΝΩΣΤΙΚΑ ΤΕ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ κε’

Του αυτου ετερα κεφαλαια γνωστικα τε και θεολογικα κε’.

α’. Ουτε τω θεολογουντι αρμοζει μετανοια ουτε τω μετανοουντι θεολογια} καθοσον γαρ απεχουσιν ανατολαι απο δυσμων, κατα τοσουτον υψηλοτερα η θεολογια της μετανοιας εστιν. Ωσπερ γαρ ανθρωπος ο εν νοσοις και ασθενειαις διαγων η ως ρακοδυτων πενης και κραζων ελεημοσυνην, ουτως ο εν μετανοια ων και τα της μετανοιας εργα εν αληθεια ποιων χρηματιζει} ο δε γε θεολογων ομοιος εστι τω εν ταις βασιλειοις αυλαις αναστρεφομενω εν λαμπροτητι βασιλικωτατης στολης και οικειω οντι τω βασιλει λαλουντι τε αυτω αει και εξ αυτου καθ᾽ ωραν ενηχουμενω τρανως τα εκεινου προσταγματα και θεληματα.

β’. Η προσθηκη της γνωσεως του Θεου αγνωσιας των αλλων απαντων αιτια και προξενος γινεται, ου μην αλλα και αυτου του Θεου, και το πολυ της ελλαμψεως αυτου παντελης αβλεψια, και η υπερ αισθησιν υπερτελης αισθησις παντων των εξω ταυτης οντων αναισθησια. Η γαρ οποια και ποταπα και που και τινα και πως τα εν οις εστιν αγνοουσα και καταμαθειν η κατανοησαι ολως ταυτα μη εξισχυουσα πως αισθησις εσται; Και ουχι μαλλον υπερ αισθησιν μεν εκεινα, ο δε νους εν αισθησει της εαυτου ασθενειας αναισθητος προς τα υπερ αισθησιν ευρεθη; «Α γαρ οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη», πως αισθησει υποβληθησονται;

γ’. Ο τα υπερ αισθησιν ημιν χαριζομενος Κυριος διδωσιν ημιν (414) αλλην δια του Πνευματος αυτου, οπως των υπερ αισθησιν αυτου δωρεων και χαρισματων υπερφυως δια πασων των αισθησεων τρανως και καθαρως αισθανωμεθα.

δ’. Πας ο αναισθητος προς το εν προς παντα αναισθητος εστιν, ως και ο αισθησιν εχων προς το εν εν αισθησει παντων εστι και της αισθησεως παντων εκτος εστιν. Εν τη αισθησει παντων εστι και υπο της αισθησεως αυτων ου καταλαμβανεται.

ε’. Ο κωφος προς τον λογον κωφος προς πασαν φωνην εστιν, ως και ο ακουων του λογου παντων ακουει} ουτος κωφευων εστι

προς πασαν φωνην, παντων ακουει και ουδενος, ει μη των εν λογω μονων τους λογους ποιουμενων, και ουδε αυτων, αλλα του λογου μονου του εν τη φωνη αφωνως φθεγγομενου.

στ'. Ο ακουων ουτως και βλεπων και αισθανομενος οιδε των λεγομενων την δυναμιν. Ο δε μη ειδως προδηλος εστιν οτι ουδε τα αισθητηρια της ψυχης τετρανωμενα και υγιη επιφερεται} ουτως δε εχων ουπω εγνω οτι εποπτης εκτισθη της ορωμενης κτισεως και μυστης της νοουμενης, αλλ' εν τιμη ων, παρασυνεβληθη και ωμοιωθη τοις ανοητοις και αχθοφοροις κτηνεσι και ομοιωθεις μενει τοιουτος ετι μη επαναστραφεις, μη επανακληθεις, η επι το πρωτον αξιωμα αναχθεις κατα την δωρεαν της οικονομιας του Δεσποτου και Κυριου ημων Ιησου Χριστου του Υιου του Θεου.

ζ'. Κατω ων μη ερευνα τα ανω} προ δε του γενεσθαι σε ανω, μη πολυπραγμονησης τα κατω, ινα μη ολισθησας αμφοτερων εκπεσης, μαλλον δε συναπολειφθης τοις κατω.

η'. Καθαπερ ο απο πτωχειας εσχατης υπο του βασιλεως εις πλουτον ανενεχθεις, και περιφανες αξιωμα στοληv τε (415) παρ' αυτου ενδυθεις και προ προσωπου αυτου ιστασθαι κελευσθεις, αυτον τε τον βασιλεα μετα ποθου ορα και ως ευεργετην υπεραγαπα, την στοληv τε ην ενεδυσατο τρανως κατανοει και το αξιωμα επιγινωσκει και τον δοθεντα αυτω πλουτον επισταται, ουτω και μοναχος ο αληθως απο του κοσμου και των εν αυτω πραγματων αναχωρησας και προσελθων τω Χριστω, ανακληθεις τε ευαισθητως και προς υψος πνευματικης θεωριας δια της των εντολων εργασιας ανενεχθεις, αυτον τε τον Θεον απλανως ορα και την γενομενην εις αυτον αλλοιωσιν τρανως κατανοει} βλεπει γαρ αει την χαριν του Πνευματος την περιλαμπουσαν αυτον, ητις ενδυμα καλειται και βασιλειος αλουργις, μαλλον δ' οπερ αυτος εστιν ο Χριστος, ειπερ αυτον οι εις αυτον πιστευοντες επενδυονται.

θ'. Ο τον ουρανιον πλουτον πεπλουτηκως, την παρουσιαν λεγω και κατασκηνωσιν του ειποντος} «Εγω και ο Πατηρ ελευσομεθα και μονην παρ' αυτω ποιησομεν», εν γνωσει ψυχης επισταται οσης απελαυσε χαριτος και οσον και οιον επιφερεται ολβον κατα τα ανακτορα της καρδιας αυτου} ως γαρ φιλος φιλω διαλεγομενος τω Θεω, πεπαρρησιασμενος παριστaται προ προσωπου του εν απροσιτω κατοικουντος φωτι.

ι'. Μακαριος ο πιστευων τουτοις, τρισμακαριος ο σπευδων δια πραξεως και αγωνων ιερων καταλαβειν την γνωσιν των ειρημενων} αγγελος, ινα μη τι πλεον ειπω, ο πεφθακως δια θεωριας και γνωσεως εν τω υψει ταυτης της στασεως και πλησιον Θεου ως υιος Θεου γεγονως.

ια'. Ον τροπον ο παρα τον αιγιαλον της θαλασσης ισταμενος βλεπει μεν των υδατων το απειρον πελαγος, ου μεντοι το περας

τουτων καταλαβειν δυναται, αλλα μερος τι καθορα, ουτω και ο εις το απειρον πελαγος της του (416) Θεου δοξης δια θεωριας ενατενισαι αξιωθεις και κατιδειν αυτο νοερως, ουχ οσον εστιν, αλλ᾽ οσον εφικτον τοις νοεροις ομμασιν αυτου της ψυχης καθορα.

ιβ᾽. Ωσπερ ο παρα την θαλασσαν εστηκως ου μονον αυτην ορα, αλλα και εις τα υδατα αυτης εισερχεται οσον βουλεται, ουτω και εν τω φωτι του Θεου οι βουλομενοι των πνευματικων εν μεθεξει αμα και θεωρια, καθοσον δι᾽ εφεσεως επειχθωσι, μετα γνωσεως γινονται.

ιγ᾽. Καθαπερ ο παρα τας θαλαττιας οχθας ισταμενος, εως μεν εξω των υδατων εστιν, απαντα καθορα και το πελαγος των υδατων κατανοει, επαν δε αρξηται εισερχεσθαι εν τοις υδασι και εν εκεινοις βαπτιζεσθαι, καθοσον κατερχεται κατα τοσουτον και της θεωριας των εξω απολιμπανεται, ουτω και οι του θειου φωτος εν μεθεξει γενομενοι, καθοσον εις γνωσιν προκοπτουσι θειαν, εις αγνωσιαν μαλλον κατα αναλογιαν εμπιπτουσιν.

ιδ᾽. Ωσπερ ο εις τα υδατα της θαλασσης μεχρι γονατων η της οσφυος γενομενος απαντα τρανως τα εξωθεν οντα των υδατων ορα, επαν δε εις την αβυσσον κατελθη και ολος αυτος υπο τα υδατα γενηται, ουκετι των εξωθεν οραν τι δυναται, ει μη τουτο μονον οιδεν οτι ολος εν τω βυθω της θαλασσης εστιν, ουτω συμβαινει γινεσθαι και εις τους κατα προκοπην πνευματικην αυξανοντας και εις τελειοτητα γνωσεως και θεωριας ανερχομενους.

ιε᾽. Οταν οι προς την πνευματικην προκοπτοντες τελειοτητα μερικως φωτιζωνται, ητοι μονον ελλαμπωνται τον νουν, τοτε την δοξαν Κυριου νοερως ενοπτριζονται και επιγνωσεως γνωσιν και αποκαλυψεις μυστηριων υπο της ανωθεν χαριτος μυστικως εκδιδασκονται απο της των οντων θεωριας επι την του υπερ τα οντα οντος αναγομενοι γνωσιν.

ιστ᾽. Οι τη τελειοτητι προσεγγιζοντες και ετι βλεποντες ως εκ μερους την απειριαν και ακαταληψιαν ωνπερ ορωσι κατανοουντες εκπληττονται} καθοσον γαρ τω φωτι της γνωσεως υπεισερχονται, (417) επιγνωσιν της εαυτων αγνωσιας λαμβανουσιν} οπηνικα δε το αμυδρως πως φαινομενον αυτοις και ως εν εσοπτρω δεικνυμενον και μερικως ελλαμπον αυτων το νοουμενον, οφθηναι πλεον ευδοκησει και ενωθηναι κατα μεθεξιν τω ελλαμπομενω, ολον αυτον περιλαμβανον εν εαυτω, και ολος εκεινος εν τω βαθει του Πνευματος ως εν μεσω αβυσσου φωτοειδων υδατων απειρων εναπολειφθη, τηνικαυτα εις παντελη αγνωσιαν, ως υπερ απασαν γνωσιν γενομενος, απορρητως ανερχεται.

ιζ᾽. Απλους ων ο νους, μαλλον δε πασης εννοιας γυμνος και εν απλω εισδυς ολος θειω φωτι, υπ᾽ αυτου καλυπτομενος, ουκ εχει αλλο τι του εν ω υπαρχει ευρειν, ινα και προς την εκεινου

κατανοησιν κινηθη, αλλα μενει εν τω βυθω του θειου φωτος, εξω ολως αποβλεψαι μη συγχωρουμενος. Και τουτο εστιν} «Ο Θεος φως εστι» και φως το ακροτατον και ου γενομενοις πασης θεωριας αναπαυσις.

ιη'. Ακινητος τηνικαυτα ο αεικινητος νους και παντη ανεννοιος γινεται, οπηνικα ολος υπο του θειου γνοφου και φωτος καλυφθη} πλην εν θεωρια υπαρχει και αισθησει και απολαυσει των εν οις εστιν αγαθων. Ου γαρ ωσπερ ο βυθος των της θαλασσης υδατων, ουτω και ο βυθος εστι του Αγιου Πνευματος, αλλ᾽ υδωρ υπαρχει ζων αιωνιου ζωης. Παντα δε τα εκεισε ακατανοητα, ανερμηνευτα και ακαταληπτα εισιν, εν οις ο νους παντα τα ορωμενα και νοουμενα διαβας γινεται και εν μονοις εκεινοις ακινητως κινειται και στρεφεται, ζων υπερ ζωην εν ζωη, φως ων εν φωτι και ου φως το καθ᾽ εαυτον} ου γαρ εαυτον τοτε αλλα τον υπερ αυτον καθορα και εκ της εκειθεν δοξης την εννοιαν αλλοιουμενος ολον εαυτον αγνοει.

ιθ'. Νεκρος και ου νεκρος ων ο εις μετρα πεφθακως τελειοτητος εστι} ζων εν ω υπαρχει Θεω, ως μη ζων εαυτω} (418) τυφλος, ου φυσει ορων} πασης φυσικης ορασεως υπερτερος γεγονως, ως καινους οφθαλμους και κρειττονας υπερ τους της φυσεως ασυγκριτως λαβων και υπερ φυσιν ορων} ανενεργητος και ακινητος, ως πασαν εαυτου πληρωσας ενεργειαν} ανεννοιος, ως εν τη του υπερ εννοιαν ενωσει γενομενος και καταπαυσας ενθα ουκ εστι νοος ενεργεια, ητοι προς ενθυμησιν η λογισμον η εννοιαν ολως κινησις} τα γαρ ακατανοητα και αμηχανα κατανοειν η καταμανθανειν αδυνατει και οιονει εν τουτοις επαναπαυεται, αναπαυσιν εκεινην την ακινησιαν της μακαριας αναισθησιας, εν αισθησει βεβαια των ανεκφραστων δηλονοτι απεριεργως εντρυφων αγαθων.

κ'. Ο μη προς το τοιουτον μετρον της τελειοτητος φθασαι καταξιωθεις και των τοιουτων εν κατασχεσει γενεσθαι καλων εαυτου μονου καταγινωσκετω και μη λεγετω προφασιζομενος, οτι αδυνατον εστι το πραγμα η οτι γινεται μεν η τελειοτης, αγνωστως δε, αλλα γινωσκετω, πληροφορουμενος υπο των θειων Γραφων, οτι το μεν πραγμα δυνατον και αληθες εστιν, εργω γινομενον και γνωστως ενεργουμενον, τη δε ελλειψει και αργια των εντολων αυτος εαυτον εκαστος των τοιουτων κατα αναλογιαν αποστερει αγαθων.

κ'. Ο μη προς το τοιουτον μετρον της τελειοτητος φθασαι καταξιωθεις και των τοιουτων εν κατασχεσει γενεσθαι καλων εαυτου μονου καταγινωσκετω και μη λεγετω προφασιζομενος, οτι αδυνατον εστι το πραγμα η οτι γινεται μεν η τελειοτης, αγνωστως δε, αλλα γινωσκετω, πληροφορουμενος υπο των θειων Γραφων, οτι το μεν πραγμα δυνατον και αληθες εστιν, εργω γινομενον και

γνωστως ενεργουμενον, τη δε ελλειψει και αργια των εντολων αυτος εαυτον εκαστος των τοιουτων κατα αναλογιαν αποστερει αγαθων.

κα'. Πολλοι μεν αναγινωσκουσι τας θειας Γραφας, οι δε και αναγινωσκομενας ακουουσιν, ολιγοι δε οι και των αναγινωσκομενων την δυναμιν και την εννοιαν ορθως ειδεναι δυναμενοι} οι ποτε μεν αδυνατα ειναι τα υπο των θειων Γραφων λεγομενα αποφαινονται, ποτε δε και απιστα παντελως ηγουνται, η και αλληγορουσι ταυτα κακως και τα μεν κατα τον ενεστωτα χρονον λεγομενα ως προς το μελλον εκβηναι κρινουσι, τα δε περι των μελλοντων ειρημενα, ως ηδη γεγονοτα και καθ' εκαστην γινομενα εκλαμβανονται} και ουτως ουκ εστι κρισις ορθη εν αυτοις ουδε διαγνωσις αληθης εν θειοις και ανθρωπινοις πραγμασιν.

κβ'. (419) Ο Θεος εξ αρχης δυο κοσμους πεποιηκεν, ορατον και αορατον, ενα δε βασιλεα των ορωμενων, των δυο κοσμων εν εαυτω τους χαρακτηρας επιφερομενον κατα γε το ορωμενον και αυτο το νοουμενον. Τουτοις καταλληλως και δυο επιλαμπουσιν ηλιοι, αισθητος ουτος και νοητος αλλος} και οπερ εστιν εν τοις ορωμενοις και αισθητοις ηλιος, τουτο εν τοις αορατοις και νοητοις Θεος, ηλιος γαρ της δικαιοσυνης και εστι και λεγεται. Ιδου γουν δυο κατα ταυτα ηλιοι, εις αισθητος και εις νοητος, ωσπερ και δυο κοσμοι, καθως ειρηται} και ο μεν εις των δυο, ηγουν ο αισθητος κοσμος και τα εν αυτω παντα, υπο του αισθητου τουτου και ορωμενου ηλιου φωτιζονται} ο δε ετερος, ητοι ο νοητος και οι εν αυτω, υπο του νοητου ηλιου της δικαιοσυνης καταλαμπονται και φαιδρυνονται. Τα τε ουν αισθητα υπο του αισθητου, τα τε νοητα υπο του νοητου ηλιου διηρημενως αλληλων καταφωτιζονται, μηδεμιαν εχοντων προς αλληλα ενωσιν η γνωσιν η κοινωνιαν το συνολον, μητε των νοητων προς τα αισθητα , μητε των αισθητων προς τα νοητα.

κγ'. Μονος εκ των ορωμενων και νοουμενων απαντων ο ανθρωπος διπλους εκτισθη παρα Θεου, σωμα μεν εχων εκ τεσσαρων συνεστηκος στοιχειων, αισθησιν τε και πνοην δι' ων τουτων των στοιχειων μετεχει και ζη εν αυτοις, ψυχην δε νοεραν και αϋλον και ασωματον αρρητως εν τουτοις και ανεξιχνιαστως συνηνωμενην και συγκεκραμενην αμικτως και ασυγχυτως. Ταυτα δε εστιν ανθρωπος εις, ζωον θνητον και αθανατον, ορατον και αορατον, αισθητον και νοουμενον, εποπτικον της ορωμενης κτισεως, γνωστικον της νοουμενης. Ωσπερ γουν εν τοις δυσι κοσμοις οι δυο ταις ενεργειαις διαμεριζονται ηλιοι, (420) ουτω και εν τω ενι ανθρωπω} ο μεν γαρ το σωμα, ο δε την ψυχην αυτου περιλαμπει, και του οικειου φωτος της μεθεξεως εκαστος το υπ'

αυτου ελλαμπομενον κατα την δεκτικην δυναμιν αυτου η πλουσιως η ενδεως μεταδιδωσιν.

κδ'. Ο αισθητος ηλιος θεωρειται, ου θεωρει} ο νοητος και θεωρειται παρα των αξιων και παντας ορα και μαλλον τους ορωντας αυτον. Ο αισθητος ου λαλει ουδε λαλειν τινι διδωσιν} ο νοητος και λαλει τοις εαυτου φιλοις και λαλειν τοις πασι χαριζεται. Ο αισθητος εν τω αισθητω κηπω λαμψας, τη θερμοτητι των ακτινων το υγρον μονον αποξηραινει της γης, ου μεντοι γε και πιαινει τα φυτα και τα σπερματα} ο νοητος δε τα αμφοτερα εν τη ψυχη επιφανεις κατεργαζεται, την υγροτητα ξηραινει την των παθων, και την βδελυγμιαν την εξ αυτων αποκαθαιρει, και πιοτητα τη νοερα εμπαρεχει γη της ψυχης, εξ ης αρδευομενα τρεφονται κατ᾽ ολιγον των αρετων τα φυτα.

κε'. Ο αισθητος ηλιος ανατελλει και φωτιζει τον κοσμον τον αισθητον και παντα τα εν αυτω, ανθρωπους, θηρια, κτηνη και ει τι ετερον, εφ᾽ οις επισης και το φως υφαπλοι, δυνει δε παλιν και σκοτεινον καταλιμπανει τον τοπον ονπερ κατελαμπεν. Ο νοητος λαμπει αει και ελαμπεν, ολος εν ολω τω παντι αχωρητως χωρουμενος, εκ δε των υπ᾽ αυτου κτισθεντων αποκεχωρισται και ολος τουτων αδιαστατως διΐσταται, εν ολω ολος εν τω παντι και ουδαμου, εν ολοις ολος τοις ορωμενοις κτισμασι και ολος τουτων εκτος, ολος εν τοις ορωμενοις και ολος εν τοις αορατοις, και πανταχου ολος παρεστι και ολος ουδαμως ουδαμου.

Του αυτου ετερα κεφαλαια θεολογικα και πρακτικα ρ'. (421)

α'. Απαρχη Χριστος, μεσοτης και τελειοτης} εν πασι γαρ ο εν τοις πρωτοις, εν τε τοις μεσοις και τελευταιοις, ως εν τοις πρωτοις εστιν} ουδε γαρ εστιν εν αυτω διαφορα τις εν τουτοις, ωσπερ βαρβαρος, ου Σκυθης, ουχ Ελλην, ουκ Ιουδαιος, αλλα τα παντα και εν πασι Χριστος.

β'. Η Αγια Τριας, δια παντων διηκουσα απο των πρωτων και μεχρι των εσχατων ως απο κεφαλης τινος μεχρι ποδων, συγκροτει παντας συγκολλα τε και συνενοι και συνδεσμει εαυτη και συγκροτουσα στερρους και αρραγεις απεργαζεται} εν ενι τε αυτων εκαστω μια και η αυτη δεικνυται γνωριζομενη, ητις εστιν ο Θεος, εν ω και οι εσχατοι πρωτοι γινονται και οι πρωτοι ωσπερ οι εσχατοι.

γ'. Παντας τους πιστους ως ενα βλεπειν οφειλομεν οι πιστοι και εφ᾽ ενι εκαστω αυτων ειναι λογιζεσθαι τον Χριστον και ουτως τη προς αυτον αγαπη διακεισθαι, ως ετοιμους ειναι υπερ αυτου τιθεναι τας ιδιας ψυχας. Ουδε γαρ το καθολου λεγειν η νομιζειν οφειλομεν τινα πονηρον, αλλα παντας ως αγαθους οραν, ωσπερ ειπομεν} καν γαρ υπο παθων οχλουμενον ιδης τινα, μη τον

αδελφον αλλα τα παθη μισησον τα πολεμουντα αυτω, καν υπο επιθυμιων και προληψεων τυραννουμενον, επι πλειον σπλαγχνισθητι, (422) μηποτε και αυτος πειρασθης, ως υπο τροπην ων υλης ευπεριστατου.

δ'. Ον τροπον αι νοεραι ταξεις των ανω δυναμεων απο Θεου κατα ταξιν ελλαμπονται απο της πρωτης ταξιαρχιας επι την δευτεραν και απο ταυτης επι την ετεραν και καθεξης, της θεϊκης επι πασας διερχομενης φωτοβολιας, ουτω και οι αγιοι απο των θειων ελλαμπομενοι αγγελων, τω συνδεσμω του Πνευματος συνδουμενοι τε και συνενουμενοι, ισοτιμοι αυτοις και εφαμιλλοι γινονται. Απο γαρ των προλαβοντων αγιων οι κατα γενεαν και γενεαν δια της των εντολων του Θεου εργασιας ερχομενοι αγιοι, τουτοις κολλωμενοι, ομοιως εκεινοις ελλαμπονται, την του Θεου χαριν λαμβανοντες κατα μεθεξιν, και ωσπερ τις γινονται χρυση αλυσις, καθεις τουτων οντες γονατιον εν, εκατερος τω προλαβοντι τη πιστει και τοις εργοις και τη αγαπη συνδουμενος, ως ειναι μιαν αυτους και γινεσθαι σειραν εν ενι τω Θεω μη δυναμενην ταχεως διαρραγηναι.

ε'. Ει τις κιβδηλος εξ υποκρισεως, η εξ εργων επιμωμος, η προς βραχυ τεθραυσμενος εξ ενος παθους, η μικρον ελλιπης εξ αξελειας εν μερει τυγχανει, ου συγκαταριθμειται τοις ολοκληροις, αλλ' ως αχρηστος και αδοκιμος αποβαλλεται, ινα μη εν καιρω τασεως διαρραγηναι ποιηση τον συνδεσμον της αλυσεως και δαστασιν εν αδιαστατοις και λυπην εν αμφοτεροις εργασηται, των μεν εμπορσθεν υπερ των υστερων, τουτων δε υπερ του χωρισμου των προαγοντων αλγυνομενων.

στ'. Ο της ενωσεως της προς τον εσχατον παντων αγιων εν αγαπη και επιθυμια σφοδρα δια ταεπινοφροσυνης μη εφιεμενος, αλλα μικραν τινα κεκτημενος προς αυτον απιστιαν, ουχ ενωθησεται ολως ποτε ουδε καταταγησεται συν αυτω τοις πρωτοις και προλαβουσιν αγιοις, καν δοκη πασαν εχειν την πιστιν και πασαν την αγαπην προς Θεον (423) και προς απαντας τους αγιους} εξω γαρ βληθησεται παρ' αυτων, ως μη εν τω τοπω εν ω εταγη και ω συναφθηναι υπο Θεου προ αιωνων ωρισθη δια ταπεινοφροσυνης καταδεξαμενος.

ζ'. Του κατα Θεον πενθους προηγειται ταπεινωσις, επεται δε χαρα και ευφροσυνη ανεκφραστος} τη δε κατα Θεον ταπεινωσει περιφυεται η της σωτηριας ελπις. Καθοσον γαρ απο ψυχης εχει τις εαυτον παντων ανθρωπων αμαρτωλοτερον, κατα τοσουτον η ελπις συναυξανει τη ταπεινωσει και θαλλει εν τη καρδια αυτου, βεβαιουσα οτι δια ταυτης μελλει σωθησεται.

η'. Καθοσον εις βαθος τις κατερχεται ταπεινωσεως και εαυτον απογινωσκει ως αναξιον του σωθησεσθαι, κατα τοσουτον πενθει

και δακρυων αφιησι πηγας} τουτων δε αναλογως η πνευματικη αναβλυζει εν τη καρδια χαρα, ταυτη δε η ελπις συμπηγαζει και συναυξανει και την πληροφοριαν της σωτηριας βεβαιοτεραν παρεχεται.

θ'. Σκοπειν εαυτον εκαστον δει και κατανοειν του μητε τη ελπιδι μονη θαρρειν διχα του κατα Θεον πενθους και πνευματικης ταπεινωσεως, μητε τη ταπεινοφροσυνη και τοις δακρυοις ανευ της συνεπομενης τουτοις πνευματικης ελπιδος τε και χαρας.

ι'. Εστι νομιζομενη ταπεινωσις εξ αμελειας τε και νωθροτητος και της του συνειδοτος σφοδρας καταγνωσεως, ην οι κεκτημενοι ως σωτηριας λογιζονται προξενον} ουκ εστι δε, το γαρ χαροποιον πενθος ταυτη συνεζευγμενον ου κεκτηται.

ια'. Εστι πενθος πνευματικης εκτος ταπεινωσεως και τουτο ως αμαρτηματων καθαρτηριον οι ουτως πενθουντες λογιζονται. Και πλανωνται ματαιως τουτο οιομενοι} της γαρ του Πνευματος γλυκυτητος απεστερηνται, της μυστικως εν τω νοερω της ψυχης ταμιειω εγγινομενης, και της χρηστοτητος του Κυριου ου γευονται} (424) διο και προς οργην ταχεως οι τοιουτοι εξαπτονται και του κοσμου και των εν τω κοσμω τελεον καταφρονησαι ου δυνανται. Ο δε μη τουτων τελειως καταφρονησας και μισος απο ψυχης προς ταυτα κτησαμενος, ουδε την ελπιδα της σωτηριας αυτου βεβαιαν ποτε και αδιστακτον δυναται κτησασθαι˙ αει δε ωδε τε κακεισε εν δισταγμω περιφερεται, επι την πετραν μη καταβαλων το θεμελιον.

ιβ'. Το πενθος διπλουν ταις ενεργειαις εστι και, ως μεν υδωρ, δια των δακρυων πασαν σβεννυει την φλογα των παθων και την ψυχην εκκαθαιρει του εξ αυτων μολυσμου˙ ως δε πυρ, δια της παρουσιας του Αγιου Πνευματος ζωοποιει και αναφλεγει και εκπυροι και θερμαινει την καρδιαν και προς ερωτα και ποθον Θεου εξαπτει αυτην.

ιγ'. Βλεπε και καταμανθανε τας εν σοι εγγινομενας ενεργειας υπο τε της ταπεινωσεως και του πενθους, και την εξ αυτων ερευνα προστιθεμενην σοι καθ᾽ ωραν ωφελειαν. Εστι δε αυτη τοις εισαγωγικοις πασης γῆΐνης φροντιδος αποθεσις, παντων, γονεων, ιδιων και φιλων απροσπαθεια και απαρνησις, παντων πραγματων και χρηματων αμεριμνια και καταφρονησις, ου μεχρι ραφιδος μονον, αλλα και μεχρις αυτου του σωματος.

ιδ'. Ον τροπον εν φλογι καιομενης καμινου χουν επιβαλων τις ταυτην σβεννυει, τον αυτον τροπον και αι βιωτικαι μεριμναι και πασα προσπαθεια ευτελους και σμικροτατου πραγματος την αναφθεισαν εν αρχαις θερμην της καρδιας εξαφανιζει.

ιε'. Ο την των εξωθεν πραγματων τε και ανθρωπων και παντων των εν τω βιω ποιησαμενος εν παντελει καρδιας αισθησει μετα χαρας αρνησιν, και ληθην λαβων των τοιουτων, ως τειχος υπερβας

την προσπαθειαν, ως ξενος του κοσμου και των εν τω κοσμω παντων υπαρχει, συναγων τον νουν εαυτου και μονην μελετην ποιουμενος την (425) μνημην του θανατου και εννοιαν· διο και αει τα περι κρισεως και ανταποδοσεως μεριμνα και ολως εν τουτοις αιχμαλωτιζεται φοβω αρρητω εκ των τοιουτων εννοιων και της εν αυτοις αδολεσχιας βαλλομενος.

ιστ'. Ωσπερ τις καταδικος δεσμα περικειμενος εν τω θεατρω του τηδε βιου γινεται ο τον φοβον της κρισεως εις βαθος εγκυμονησας. Ενθεν τοι και ως υπο δημιου τινος του φοβου συρομενος και την επι θανατον αγουσαν πορευομενος φαινεται, μηδεν λογιζομενος ετερον ει μη τον πονον μονον και την οδυνην ην υποστηναι μελλει εκ της τιμωριας της αιωνιου· τουτον δε ανεξαλειπτον φερων εν τη καρδια, ο εξ αυτου εγγινομενος φοβος ουδεν ολως των ανθρωπινων εα μεριμναν αυτον· ως γαρ ηδη τω ξυλω προσηλωθεις και ταις οδυναις σφοδρως προς θανατον συνεχομενος, ουτως αει διατελει, μηδε ατενισαι τους οφθαλμους εις προσωπον τινος συγχωρουμενος, μηδε τιμης η ατιμιας ανθρωπων λογον ποιουμενος· πασης γαρ ατιμιας και εξουδενωσεως αξιον εαυτον απο καρδιας εχων, των επιφερομενων υβρεων αυτω ου φροντιζει.

ιζ'. Πασαν βρωσιν και ποσιν και καλλωπισμον ενδυματων ο τον φοβον εγκυμονων του θανατου βδελυξεται και ενηδονως ου φαγεται αρτον, ου πιεται υδωρ· παρεξει δε μονην την χρειαν τω σωματι, οσον μονον αυταρκες προς το ζην, παν θελημα εαυτου απαρνησεται και δουλον παντων εν διακρισει των επιταττομενων γενησεται.

ιη'. Ο δουλον εαυτον δους τοις κατα Θεον πατρασιν αυτου δια τον φοβον της κολασεως, ου τα κουφιζοντα τον της καρδιας αυτου πονον επιτασσομενος ελοιτο, ου τα λυοντα τον του φοβου δεσμον, ουδε τοις επι τα τοιαυτα φιλικως η κολακευτικως η προστακτικως εναγουσιν υπακουσεται, αλλα μαλλον τα αυξανοντα αυτον προτιμησει και τα τον δεσμον επισφιγγοντα θελησει και τα τον δημιον ενισχυοντα αγαπησει και εν τουτοις εμμενει, ως μη προσδοκων ολως ελευθεριαν ληψεσθαι ποτε εξ αυτων. (426) Η γαρ ελπις της απαλλαγης κουφοτερον τον πονον εργαζεται, οπερ εστιν αλυσιτελες τω μετανοουντι θερμως.

ιθ'. Παντι τω κατα Θεον βιουν αρχομενω επωφελες ο της κολασεως φοβος και ο πονος ο τικτομενος εξ αυτου. Ο δε του τοιουτου πονου και δεσμου και δημιου χωρις αρχην βαλειν φανταζομενος, ουκ επι ψαμμου μονον των εαυτου πραξεων τον θεμελιον κατεβαλετο, αλλα και εις αερα οιεται διχα θεμελιων συνιστανειν οικιαν, οπερ παντη αδυνατον. Ο γαρ πονος ουτος οσον ουπω πασαν χαραν αποτικτει και ο δεσμος ουτος παντων

αμαρτηματων και παθων δεσμα διαρρησει και ο δημιος ουτος ουχι θανατον αλλα ζωην αιωνιον προξενει.

κ'. Ος αν μη θεληση αποσκιρτησαι και δεικφυγειν τον τικτομενον πονον απο του φοβου της αιωνιου κολασεως, αλλα προθεσει καρδιας ακολουθηση αυτω και επισφιγξη πλεον τα τουτου δεσμα εαυτω, αναλογως συντομωτερον οδευσει και προ προσωπου του βασιλεως των βασιλευοντων παραστησει αυτον. Τουτου δε γεγονοτος, αμα τω θεασασθαι αυτον αμυδρως πως την δοξαν αυτου, ευθεως λυθησονται μεν τα δεσμα, ο δε δημιος φοβος φευξεται μακραν απ᾽ αυτου και ο εν τη καρδια αυτου πονος τραπησεται εις χαραν και πηγη γενησεται βρυουσα αισθητως μεν δακρυα ποταμηδον αεναως, νοητως δε γαληνην, πραοτητα και αφραστον γλυκασμον, ετι δε ανδρειαν και το προς πασαν υπακοην ελευθεριως και ανεμποδιστως τρεχειν των εντολων του Θεου· ο τεως τοις εισαγωγικοις αδυνατον, των δε προς το μεσον κατα προκοπην ανελθοντων και ιδιον, τοις δε γε τελειουμενοις φως η πηγη αυτη, της καρδιας αιφνης αλλοιουμενης και μεταβαλλομενης, γινεται.

κα'. Ο ενδον αυτου το φως του παναγιου Πνευματος εχων, μη φερων τουτο οραν, εις γην πρηνης πιπτει, κραζει τε (427) και βοα εν εκπληξει και φοβω πολλω ως υπερ φυσιν, υπερ λογον, υπερ εννοιαν πραγμα ιδων και παθων·και γινεται ομοιος ανθρωπω ποθεν αναφθεντι τα σπλαγχνα υπο πυρος, υφ᾽ ου φλεγομενος και της φλογος τον εμπρησμον μη δυναμενος φερειν, υπαρχει ωσπερ εξεστηκως· και μηδε εαυτου γενεσθαι ολως ισχυων, τοις δακρυσι δε καταντλουμενος αεναως και υπο τουτων καταψυχομενος, το πυρ εξαπτει του ποθου σφοδροτερον. Εντευθεν δε ΄τα δακρυα προχει πλειονως και τη τουτων εκχυσει πλυνομενος λαμπροτερον απασταπτει· οτε δε ολως εκπυρωθεις ως φως γενηται, τοτε πληρουται το φασκον· «Θεος θεοις ενουμενος τε και γνωριζομενος», και τοσουτον ισως οσον ηδη τοις συναφθεισιν ηνωθη και τοις εγνωκοσιν απεκαλυφθη.

κβ'. Καθοσον γνωσθηναι βουληθη παρ᾽ ημων ο Θεος, κατα τοσουτον και αποκαλυπτεται· καθοσον δε αποκαλυφθη, οραται παρα των αξιων και γινωσκεται. Ουκ εστι δε τοιουτον τι παθειν τινα η ιδειν, ει μη προτερον τω παναγιω Πνευματι ενωθη τις, ταπεινην, καθαραν, απλην και συντετριμμενην καρδιαν εκ πονων και ιδρωτων κτησαμενος.

κγ'. Προ του πενθους και των δακρυων, μηδεις υμας κενοις απατατω λογοις μηδε πλανωμεν εαυτους, ουκ εστιν εν ημιν μετανοια ουδε αληθης μεταμελεια ουδε φοβος Θεου εν ταις καρδιαις ημων, ουδε κατεγνωμεν εαυτων, ουδε εν αισθησει της μελλουσης κρισεως και των αιωνιων βασανων εγενετο η ψυχη

ημων. Ει γαρ ταυτα εκτησατο και εν τουτοις εγενετο, ευθυς και δακρυα κατηγαγεν αν· τουτων γαρ χωρις, ουτε η σκληρα καρδια ημων απαλυνθηναι ποτε δυναται, ουτε η ψυχη ημων πνευματικην (428) ταπεινωσιν κτησασθαι, ουτε ταπεινοι γενεσθαι ισχυσομεν. Ο δε μη τοιουτος γενομενος ενωθηναι τω Πνευματι τω Αγιω ου δυναται· ο δε μη τουτω εκ καθαρσεως ενωθεις, ουτε εν θεωρια και γνωσει Θεου γενεσθαι δυναται, ουτε αξιος εστι τας της ταπεινωσεως μυστικας αρετας εκδιδασκεσθαι.

κδ'. Ωσπερ τω συλλαβιζειν αρτι παιδευομενω τα γραμματα ο τα της ρητορικης και φιλοσοφιας εκδιηγουμενος ου μονον ουδεν ωφελησει, αλλα και των εναρχθεντων μαλλον κατολιγωρησαι αυτον και αποστηναι ποιησει, δια το μη χωρειν την διανοιαν αυτου των λεγομενων ολως την δυναμιν, ουτω και ο τοις εισαγωγικοις τα περι τελειοτητος λεγων, και μαλλον τοις χαυνοτεροις, ου μονον ουδεν ωφελησει αλλα και εις τα οπισω υπαγειν ποιησει. Προς γαρ το υψος της αρετης αποβλεψαντες και οσον απολειπονται της κορυφης αυτης εννοησαντες και ως αδυνατον αυτοις εσται το προς το ακρον αυτης ανελθειν οιηθεντες, και των μερικως εναρχθεντων ως ανωφελων καταφρονησουσι και προς απογνωσιν καταδυσουσι.

κε'. Οταν οι ετι κεκρατημενοι και βασιλευομενοι υπο των παθων ακουσωσιν οτι ο κατα Θεον τελειος παντος ανθρωπωου και παντος ζωου και θηριου ακαθαρτοτερον εαυτον ηγειται, ος και ατιμαζομενος χαιρει, λοιδορουμενος ευλογει, ανεχεται διωκομενος και υπερ των εχθρων αυτου ευχεται μετα δακρυων και πονου καρδιας, παρακαλων τον Θεον και ικετευων υπερ αυτων, εν πρωτοις μεν απιστουσιν, εαυτους ισους εκεινων συστησαι πειρωμενοι· επειτα υπο των θειων Γραφων ελεγχομενοι και υπο των ταυτα εργω επιδειξαμενων αγιων ανατρεπομενοι, μη ισχυειν εν τουτοις εφικεσθαι ομολογουσιν· οταν δε και διχα της τουτων εκπληρωσεως αδυν ατον ακουσωσι σωθηναι αυτους, τοτε τελειως μη θελοντες εκκοπην ποιησασθαι (429) του κακου και μετανοησαι, εφ᾽ οις ημαρτον, απογινωσκουσιν εαυτων.

κστ'. Τους υποκρινομενους την αρετην και τω μεν κωδιω του σχηματος αλλο φαινομενους, αλλο δε οντας κατα τον εντος ανθρωπον, πασης ταχα πεπληρωμενους αδικιας, μεστους ζηλου και εριθειας και ηδονων δυσωδιας, ως απαθεις οι πλειους και αγιους τιμωσι, μη κεκαθαρμενον εχοντες τον της ψυχης οφθαλμον μηδε επιγνωναι δυναμενοι αυτους εκ των καρπων αυτων· τους δε ευλαβεια και αρετη και αφελοτητι καρδιας διαγοντας και αγιους οντας τω οντι, ως τους λοιπους των αλλων ανθρωπων, παραλογιζονται και καταφρονουντες αυτων παρατρεχουσιν.

κζ’. Τον λαλον και επιδεικτικον διδακτικον μαλλον και πνευματικον ειναι οι τοιουτοι λογιζονται· τον δε σιωπηλον και περι αργολογιαν ακριβαζομενον αγροικον και αφωνον αποφαινονται.

κη’. Τον εν Πνευματι Αγιω φθεγγομενον οι υψηλοφρονες και την υπερηφανιαν νοσουντες του διαβολου ως υψηλοφρονα και υπερηφανον αποστρεφονται, τοις λογοις αυτου πληττομενοι μαλλον η κατανυσσομενοι· τον δε απο κοιλιας η εκ μαθηματων τορνολογουντα και της αυτων σωτηριας καταψευδομενον υπερεπαινουσι και αποδεχονται, και ουτως ουδεις εν τοις τοιουτοις εστιν ο καλως και ως εχει το πραγμα ιδειν και διακριναι δυναμενος.

κθ’. «Μακαριοι», φησιν ο Θεος, «οι καθαροι τη καρδια, οτι αυτοι τον Θεον οψονται». Καθαραν ουν καρδιαν ουχι μια αρετη ουδε δυο η δεκα πεφυκασιν εκτελειν, αλλα πασαι ομου ως ειπειν οιονει μια τις ουσα και εις ακρον κατορθωθεισα· και ουδε ουτως καθαραν την καρδιαν μοναι ποιησαι δυνανται, διχα της παρουσιας και ενεργειας του Πνευματος. Καθαπερ γαρ ο χαλκευς την μεν τεχνην (430) δια των εργαλειων αυτου επιδεικνυται, διχα δε της του πυρος ενεργειας ουδεν ολως εις εργον κατασκευασαι δυναται, ουτω δη και ο ανθρωπος παντα μεν ποιει και ως εργαλειοις χραται ταις αρεταις, ανευ δε της του πνευματικου πυρος παρουσιας ανενεργητα μενει και ανωφελη, τον ρυπον και τον ιχωρα μη καθαιροντα της ψυχης.

λ’. Οπου βαθεια ταπεινωσις, εκει και δακρυον δαψιλες· ενθα δε ταυτα, εκει και η παρουσια του Αγιου και προσκυνητου Πνευματος. Ταυτης δε γενομενης, πασα καθαροτης και αγιωσυνη εν τω υπο τουτου ενεργουμενω γινεται, και οραται τουτω Θεος, και ο Θεος ορα επ᾽ αυτον· «Επι τινα γαρ», φησιν, «επιβλεψω αλλ᾽ η επι τον πραον και ησυχιον και τρεμοντα μου τους λογους;».

λα’. Καταγωνισασθαι μεν ανθρωπος τα παθη δυναται, εκριζωσαι δε αυτα ουδαμως· και μη ποιησαι μεν το πονηρον εξουσιαν ελαβε, μη ενθυμηθηναι δε αυτο ουκετι. Ευσεβεια δε εστιν ου το ποιησαι μονον το αγαθον, αλλα και το μη λογιζεσθαι πονηρα· ο ουν πονηρα λογιζομενος καρδιαν καθαραν κτησασθαι ου δυναται· πως γαρ, μολυνομενης εκ τουτου ως υπο πηλου κατοπτρον;

λβ’. Καρδιαν καθαραν τουτο ειναι υπειληφα, ου το μη οχλεισθαι υπο παθους μονον τινος, αλλα και το μη εννοειν πονηρον τι η βιωτικον, οτε αν βουληθη τις, εχειν δε μονην εν εαυτω την του Θεου μνημην εν ακατασχετω τω ερωτι· εν γαρ φωτι καθαρω καθαρως ορα Θεον οφθαλμος, μηδενος ετερου τη θεωρια μεσαζοντος.

λγ’. Τουτο λεγω ειναι απαθειαν ου το εξω μονον γενεσθαι της πραξεως των παθων, αλλα και το αλλοτριωθηναι της επιθυμιας

αυτων, και ουδε τουτο αλλα και το γυμνωθηναι ημων τον νουν εκ της εννοιας αυτων, ως αν, οτε βουλομεθα, γινωμεθα υπερανω των ουρανων, εξω παντων γινομενοι ορατων τε και αισθητων, οιονει αποκλειομενων (431) ημων των αιθησεων και του νοος ημων εις τα υπερ αισθησιν εμβατευοντος, συνεπιφερομενου δυναμει τας αισθησεις μεθ᾽ εαυτου ωσπερ τις αετος τας εαυτου πτερυγας.

λδ᾽. Νους αισθησεων διχα τας ιδιας ενεργειας ουκ επιδεικνυται και ανευ νοος αι αισθησεις τας εαυτων ουδαμως.

λε᾽. Καρδια εκεινη λεγεται και εστι καθαρα, η μηδεμιαν εννοιαν η βιωτικον λογισμον εν εαυτη ευρισκουσα, η Θεω ουτως ανακειμενη και συνηνωμενη, ως μητε των ανιαρων μεμνησθαι του βιου μητε των τουτου χαροποιων, αλλα διαγειν ως εις τριτον εν θεωρια τον ουρανον και εις παραδεισον αρπαζεσθαι και βλεπειν τους αρραβωνας των επηγγελμενων τοις αγιοις καλων και αυτα τα αιωνια αγαθα κατα το εγχωρουν τη ανθρωπινη φυσει εκειθεν τεκμαιρεσθαι. Τουτο καρδιας καθαρας επ᾽ αληθως σημειον και ενδειγμα βεβαιον, εν ω τις και τα μετρα γινωσκει της καθαροτητος και ως εν κατοπτρω καθορα.

λστ᾽. Ωσπερ ο εξω της οικιας ων τους ενδοθεν εγκεκλεισμενους ουχ ορα, ουτως ουδε ο εσταυρωμενος τω κοσμω, ητοι νενεκρωμενος, αισθησιν τινα προς τα εν τω κοσμω πραγματα κεκτηται.

λζ᾽. Ον τροπον το νεκρον σωμα ουτε προς τα ζωντα ουτε προς τα συν αυτω νεκρα κειμενα σωματα την οιανουν αισθησιν εχει, ουτως ουδε ο εξω του κοσμου εν Πνευματι γεγονως και συν Θεω ων δυναται προς τον κοσμον αισθησιν εχειν η προπασχειν τοις τουτου πραγμασιν, ει και υποκειτα ταις αναγκαις του σωματος.

λη᾽. Προ θανατου θανατος, και προ της αναστασεως των σωματων ψυχων αναστασις γινεται, εργω, δυναμει, πειρα και αληθεια. Του γαρ θνητου φρονηματος υπο του αθανατου νοος εξαφανιζομενου και της νεκροτητος (432) της ζωης εκδιωκομενης, η ψυχη ως εκ νεκρων αναστασα εαυτην ομολογουμενως ορα, καθαπερ οι εξ υπνου ανσταντες βλεπουσιν εαυτους· και τον αυτην αναστησαντα επιγινωσκει Θεον, ον κατανοουσα και ω ευχαριστουσα, εξισταται των αισθησεων και του κοσμου παντος, αφραστου ηδονης πληρουμενη, και καταπαυει εν αυτω πασαν κινησιν αυτης νοεραν.

λθ᾽. Τα μεν εισφερεται παρ᾽ ημων, τα δε διδονται ημιν ανωθεν εκ Θεου. Οσω γαρ δια πονων και ιδρωτων ιερων καθαιρομεθα, λαμπρυνομεθα δια φωτος κατανυξεως· και οσω τω φωτι λαμπρυνομεθα, τοις δακρυσιν καθαιρομεθα, το μεν οικοθεν παρεισαγοντες, το δε διδομενον αντιλαμβανοντες ανωθεν.

μ’. Πολλοι τα εαυτων εισενεγκοντες τα εκ Θεου συνηθως ουκ ελαβον· και δηλον εξ ων ο Καϊν και ο Ησαυ πεποιηκασι και πεπονθασι. Ει γαρ μη ορθω λογισμω και ευσεβει διαθεσει και πιστει θερμη και πολλη ταπεινοφροσυνη τα παρ’ εαυτου τις προσενεγκη, ουκ αν επιβλεψη Θεος επ’ αυτον, ουκ αν τα προσφερομενα αποδεξηται· ει δε μη ταυτα, ουδε τα παρ’ εαυτου αντιπαρασχοι τω ουτω προσφεροντι.

μα’. Νεκρος ο κοσμος και οι του κοσμου προς τους αγιους εισιν· οθεν ουδε βλεποντες βλεπουσι τα καλα αυτων εργα, ουδε ακουοντες ολως ισχυουσι συνιεναι τους εν Πνευματι Αγιω λεγομενους θειους λογους αυτων. Αλλ’ ουδ’ οι πνευματικοι των κοσμικων και πονηρων ανθρωπων ιδειν τα πονηρα εργα η τους εμπαθεις λογους αυτων χωρησαι εν εαυτοις δυνανται, αλλα βλεποντες και ουτοι τα εν κοσμω ου βλεπουσι και ακουοντες τα των κοσμικων ως ουκ ακουοντες τη αισθησει διακεινται· και ουτως ουδεμια κοινωνια τουτοις προς τα εκεινων η εκεινοις προς τα των πνευματικων γινεται.

μβ’. (433) Καθαπερ φωτος και σκοτους σαφης η διαιρεσις και η μιξις αδυνατος· «Ποια γαρ», φησι, «κοινωνια φωτι προς σκοτος η ποια μερις πιστω μ ετα απιστου», ουτως, και εν τοις Πνευμα Αγιον εχουσι, τοσαυτη η απ’ αλληλων διαστασις και ο χωρισμος προς τους μη εχοντας εστιν. Οι μεν γαρ εν τω ουρανω εχουσι το πολιτευμα, αγγελοι εξ ανθρωπων ηδη γενομενοι, οι δε εν τω προγονικω σκοτει και τη σκια του θανατου ετι καθηνται προσηλωμενοι τη γη και τοις εν γη πραγμασι· και οι μεν, τω νοητω και ανεσπερω φωτι, οι δε μονω τω αισθητω περιλαμπονται· και οι μεν εαυτους και τους πλησιον ορωσιν, οι δε και εαυτους και τους πλησιον καθ’ εκαστην ορωντες αποθνησκοντας αγνοουσιν οτι ανθρωποι εισι και ως ανθρωποι αποθνησκουσι· και αγνοουντες, ου πιστευουσι περι κρισεως ουδε οτι αναστασις εσται καιανταποδοσις των βεβιωμενων εκαστω.

μγ’. Ει μεν Πνευμα Αγιον εστι σοι, παντως εκ των εν σοι γινομενων αυτου ενεργειων γνωρισεις α λεγει περι αυτου ο Αποστολος· φησι γαρ· «Οπου Πνευμα Κυριου, εκει ελευθερια» και οτι· «Το μεν σωμα νεκρον δι’ αμαρτιαν, το δε πνευμα ζωη δια δικαιοσυνην» και οτι· «Οι του Χριστου την σαρκα εσταυρωσαν συν τοις παθημασι και ταις επιθυμιαις». Οσοι γαρ εβαπτισθησαν εν Πνευματι Αγιω ολον τον Χριστον ενδεδυμενοι εισι και υιοι εισι φωτος και εν φωτι ανεσπερω περιπατουσι και βλεποντες τον κοσμον ου βλεπουσι και ακουοντες τα του κοσμου ουκ ακουουσιν. Ωσπερ γαρ γεγραπται περι των σαρκικων ανθρωπων οτι βεποντες ου βλεπουσι και (434) ακουοντες περι θειων πραγματων ου σινιωσιν ουδε χωρειν δυναται τα του Πνευματος, μωρια γαρ αυτοις

εισιν, ουτω μοι νοησεις και περι των Πνευμα Αγιον εχοντων εν εαυτοις· σωμα φορουσιν αλλ᾽ ουκ εισιν εν σαρκι· «Υμεις γαρ», φησιν, «ουκ εστε εν σαρκι αλλ᾽ εν πνευματι, ειπερ Πνευμα Θεου οικει εν υμιν»· νεκροι εισι τω κοσμω και ο κοσμος αυτοις· «Εμοι γαρ», φησι, «κοσμος εσταυρωται καγω τω κοσμω».

μδ᾽. Ο ταυτα ειδως ενεργουμενα εν αυτω τα σημεια και θαυματα οντως θεοφορος και σημειοφορος εστι, τον Θεον εχων, ηγουν αυτο το παναγιον Πνευμα ενοικον, λαλουν και ενεργουν εν αυτω τα ειρημενα υπο του Παυλου. Ο δε μηπω ταυτα εν εαυτω εγνωκως, μη απατασθω, σαρξ εστιν ετι και αιμα, υπο τον ζοφον δηλονοτι των επιθυμιων της σαρκος καλυπτομενος· σαρξ δε και αιμα βασιλειαν Θεου, ητις εστι το Πνευμα το Αγιον, ου κληρονομει.

με᾽. Απο μεν του θειου βαπτισματος την των ημαρτημενων λαμβανομεν αφεσιν και της πρωην καταρας ελευθερουμεθα και τη παρουσια του Αγιου Πνευματος αγιαζομεθα, την δε τελειαν χαριν κατα το· «Ενοικησω εν αυτοις και εμπεριπατησω», ου τοτε· τουτο γαρ των βεβαιοπιστων και εκ των εργων ταυτην επιδεικνυντων εστι. Μετα γαρ το βαπτισθηναι ημας προς πονηρας και αισχρας πραξεις εκκλινοντες και αυτον τον αγιασμον εις απαν αποβαλλομεθα, μετανοια δε και εξομολογησει και δακρυσι κατα αναλογιαν την αφεσιν προτερον των ημαρτημενων λαμβανομεν και ουτω τον αγιασμον μετα της ανωθεν χαριτος.

μστ᾽. Απο μεν της μετανοιας εκπλυσις του μολυσμου (435) των αισχρων γινεται πραξεων, μετα δε ταυτην, μετοχη Πνευματος Αγιου· ουχ απλως δε, αλλα κατα την πιστιν και την διαθεσιν και την ταπεινωσιν των εξ ολης μετανοουντων ψυχης· ου μονον δε, αλλα και μετα το τελειαν την αφεσιν των ημαρτημενων παρα του πατρος και αναδοχου λαβειν. Δια τουτο καλον καθ᾽ εκαστην μετανοειν κατα την κελευουσαν εντολην· το γαρ «μετανοειτε, ηγγικε γαρ η βασιλεια των ουρανων» αοριστον ημιν υπεμφαινει την εργασιαν.

μζ᾽. Η χαρις του παναγιου Πνευματος ταις τω Χριστω νυμφευομεναις ψυχαις ως αρραβων διδοται· και καθαπερ αρραβωνος χωρις ουκ εχει ασφαλως η γυνη την μετα του ανδρος συναφειαν μελλειν ποτε βεβαιως γενησεσθαι, ουτως ουδε ψυχη βεβαιαν λαμβανει πληροφοριαν ποτε του μετα του δεσποτου αυτης και Θεου εις αιωνας συνεσεσθαι, η μυστικως και ανεκφραστως αυτω συναπτεσθαι, και του απροσιτου καλλους επαπολαυειν αυτου, ει μη της χαριτος αυτου τον αρραβωνα λαβη και γνωστως αυτον εν εαυτη κτησηται.

μη᾽. Ον τροπον οι γραφομενοι συμβολικοι χαρται ει μη υπογραφας αξιοπιστων μαρτυρων δεξωνται, ουκ εστιν ο αρραβων βεβαιος, ουτως ουδε προ της εργασιας των εντολων και της των αρετων κτησεως ασφαλης η της χαριτος ελλαμψις γινεται. Οπερ

γαρ εν τοις συμφωνοις οι μαρτυρες, τουτο επι του πνευματικου αρραβωνος η των εντολων εργασια και αι αρεται καθεστηκασι· τελειαν γαρ δια τουτων λαμβανει την του αρραβωνος κατασχεσιν εκαστος των μελλοντων σωθησεσθαι.

μθ'. Πρωτον οιονει τα συμφωνα γραφονται δια της εργασιας των εντολων, ειτα υπο των αρετων επισφραγιζονται και υπογραφονται· και τηνικαυτα επιδιδωσι τον (436) δακτυλιον ο νυμφιος Χριστος τη νυμφη ψυχη, ηγουν τον αρραβωνα του Πνευματος.

ν'. Ωσπερ η νυμφη προ του γαμου τον αρραβωνα μονον παρα του νυμφιου λαμβανει, την δε συμφωνηθεισαν προικα και τας εν αυτη υποσχεθεισας δωρεας μετα τον γαμον λαβειν απεκδεχεται, ουτω δη και η νυμφη των πιστων εκκλησια και η ψυχη ενος εκαστου ημων πρωτον υπο του νυμφιου Χριστου τον αρραβωνα μονον λαμβανει του Πνευματος, τα δε αιωνια αγαθα και την των ουρανων βασιλειαν μετα την ενθενδε αποδημιαν λαβειν απεκδεχεται, πληροφορουμενη δια του αρραβωνος ως αδιαψευστα τα συμπεφωνημενα αυτη εσονται.

να'. Καθαπερ βραδυνοντος του νυμφιου εν αποδημια, η απασχολουμενου εν ετεραις τισιν υποθεσεσι και τον γαμον τεως υπερτιθεμενου ποιησαι, εαν οργισθεισα η νυμφη της εκεινου αγαπης καταφρονηση και τον αρραβωνικον χαρτην η απαλειψη η διαρρηξη, εκπιπτει των προς τον νυμφιον ελπιδων ευθυς, ουτω και επι της ψυχης πεφυκε γινεσθαι. Επαν γαρ ειπη τις των αγωνιζομενων· «Εως ποτε κακοπαθειν οφειλω;» και των ασκητικων πονων κατολιγωρηση και δια της αμελειας των εντολων και εγκαταλειψεως της διηνεκους μετανοιας οιονει απαλειψη και διαρρηξη τα συμφωνα, ευθυς εκπιπτει και του αρραβωνος και της προς Θεον ελπιδος τελειως.

νβ'. Ωσπερ η νυμφη εαν προς ετερον την αγαπην του αρμοσθεντος αυτη νυμφιου μεταθηται και συγκοιτασθη αυτω φανερως η λαθραιως, ου μονον ουδεν εκ των υποσχεθεντων αυτη παρα του νυμφιου ελπισει λαβειν, αλλα και τιμωριαν και μεμψιν την εκ του νομου προσδοκησει αξιως, ουτω δη και επι ημων γινεσθαι πεφυκεν. Εαν μεταθηται τις την αγαπην του νυμφιου Χριστου προς αλλου τινος επιθυμιαν πραγματος φανερως η λαθραιως και (437) κρατηθη η καρδια αυτου εν αυτω, μισητη εσται τω νυμφιω και βδελυκτη και αναξια της συναφειας αυτου· ειρηκε γαρ· «Εγω τους εμε φιλουντας αγαπω».

νγ'. Ο αρραβων εν τοις κεκτημενοις αυτον αφθεκτος γινεται, ακατανοητως κατανοουμενος, ακρατητως κρατουμενος, αορατως ορωμενος, ζων και λαλων και κινουμενος και τον κεκτημενον κινων, αφιπταμενος του εν ω εσφραγισμενως περιεχεται κιβωτιου

και παλιν ανελπιστως εντος αυτου ευρισκομενος, ως μητε την παρουσιαν βεβαιαν μητε την υποχωρησιν ανεπιστροφον νομιζειν τον κεκτημενον ποιειν· και ουτως, μη εχων αυτον ως εχων εστι, και εχων ως μη εχων, ο κεκτημενος τουτον διακειται.

νδ'. Ον τροπον ενδοθεν οικιας νυκτος ισταμενου τινος, κεκλεισμενων αυτης των θυρων παντοθεν, εαν μιαν διανοιξη θυριδα και αστραπη τουτον αιφνης περιλαμψη λαμπρα, μη φερων εκεινος τοις οφθαλμοις ταυτης την απαυγην ευθυς ασφαλιζει μυων τους ωπας και συστελλεται εφ' εαυτον, ουτω δη εγκεκλεισμενης και της ψυχης εν τοις αισθητοις, εαν εξωθεν τουτων ποτε ως δια θυριδος τω νοΐ παρακυψη, υπο της αστραπης του εν αυτη αρραβωνος, φημι δη του Αγιου Πνευματος, καταστραφεισα, την λαμπηδονα μη φερουσα του αστεκτου φωτος, ευθυς και τον νουν καταπληττεται και ολη εφ' εαυτην συστελλεται, φευγουσα ως εις οικιαν τινα υπο τα αισθητα και ανθρωπινα.

νε'. Δεον εκαστον εκ των τοιουτων σημειων κατανοειν, ει τον αρραβωνα του Πνευματος εκ του νυμφιου και δεσποτου Χριστου ειληφε· και ει μεν ελαβε, σπουδαζετω τουτον κατεχειν· ει δε μηπω τουτον λαβειν ηξιωθη, σπουδασατω δια των αγαθων εργων και πραξεων και θερματης μετανοιας λαβειν αυτον και φυλαξαι δια της εργασιας των εντολων και της των αρετων επικτησεως.

νστ'. (438) Καθαπερ η στεγη πασης οικιας δια των θεμελιων και της λοιπης κτισεως ισταται, ωσαυτως δε και τα θεμελια δια το την στεγην βασταζειν καταβαλλονται ως αναγκαια και χρησιμα, και ουτε στεγη διχα θεμελιων συνισταται πεφυκεν, ουτε θεμελιοι ανευ στεγης τω βιω χρειωδεις η ωφελιμοι ολως εισιν· ουτω και η του Θεου χαρις δια της των εντολων συντηρειται εργασιας και αι πραξεις των εντολων δια την του Θεου δωρεαν ως θεμελιοι καταβαλλονται, και ουτε η χαρις του Πνευματος παραμενειν ημιν πεφυκεν ανευ της των εντολων εργασιας, ουτε η τωνεντολων εργασια ανευ της χαριτος του Θεου χρησιμος η ωφελιμος εστιν ημιν.

νζ'. Ον τροπον η αστεγος οικια η υπο αμελειας του κτισαντος ουτως εαθεισα ου μονον αχρηστος εστιν, αλλα καταγελωτα τω κτισαντι προξενει, ουτω και ο τους θεμελιους της εργασιας των εντολων καταβαλλομενος και τοιχους υψηλων αρετων αναστησας, εαν μη και την χαριν του Πνευματος εν θεωρια και γνωσει ψυχης ληψεται, ατελης εστι και παρα των τελειων κατελεουμενος. Εκ γαρ των δυο τουτων αιτιων ταυτης παντως εστερηται· η γαρ της μετανοιας ημελησεν, η προς την των αρετων συλλογην ως προς απειρον υλην απειρηκως, ενελειψε τινα των δοκουντων μεν ημιν ελαχιστων, αναγκαιων δε οντων προς τον απαρτισμον του οικου

των αρετων, ως μη δυνασθαι ανευ εκεινων δια της του Πνευματος χαριτος στεγασθηναι αυτον.

νη'. Ει δια τουτο επι της γης ο Υιος του Θεου και Θεος κατηλθεν ινα δι᾽ εαυτου καταλλαξη γνωστως ημας εχθρους οντας τω ιδιω Πατρι και συναψη γνωστως ημας εαυτω δια του του Αγιου και ομοουσιου αυτου Πνευματος, ο ταυτης εκπιπτων της χαριτος αλλης ποιας τευξεται; Παντως ουδε κατηλλαγη αυτω ουδε την μετ᾽ αυτου ενωσιν δια της μετουσιας του Πνευματος εσχηκεν.

νθ'. (439) «Εισαγαγη τις πυρ εν κολπω», φησιν ο Σοφος, «τα δε ιματια ου κατακαυσει;» Εγω δε φημι· τις το αστεκτον και ουρανιον πυρ εν καρδια δεξαμενος, ου πυρωθησεται και λαμπρυνθησεται και τας της θεοτητος αυγασει και αυτος αστραπας κατα αναλογιαν της καθαρσεως και της μετοχης του πυρος· η γαρ μετοχη τη καθαρσει, τη δε μεθεξει συνεπεται καθαρσις· τουτου δε γενομενου, Θεος ολος κατα χαριν ο ανθρωπος γινεται.

ξ'. Των μεν εμπαθων επιθυμιων και ηδονων ο μετασχων του Αγιου Πνευματος απαλλαττεται, των δε της φυσεως σωματικων αναγκων ου χωριζεται. Και ως μεν ελευθερωθεις των δεσμων της εμπαθους ορεξεως και συναφθεις τη αθανατω δοξη τε και γλυκυτητι, αδιαλειπτως ανω τε βιαζεται ειναι και συν Θεω διαγειν και μηδε προς βραχυ της εκεινου θεωριας και ακορεστου τρυφης αφιστασθαι· ως δε τω σωματι και τη φθορα εμπεδουμενος, υπ᾽ αυτου κατασπαται και συρεται και προς τα γηϊνα επιστρεφεται, τοσαυτην υπερ τουτου τηνικαυτα την λυπην δεχεται, οσην οιμαι αμαρτωλου ψυχην εχειν χωριζομενην απο του σωματος.

ξα'. Ωσπερ τω φιλοσωματω και φιλοζωω, τω φιληδονω και φιλοκοσμω, ο χωρισμος των τοιουτων θανατος εστιν, ουτως τω φιλαγνω και φιλοθεω, τω φιλαΰλω και φιλαρετω, θανατος τω οντι η εκ των τοιουτων μικρα της διανοιας διαστασις. Ει γαρ ο τον αισθητον τουτο φως ορων, εαν προς μικρον μυση τους οσθαλμους η κατακαλυφθη τουτους υφ᾽ ετερου, αχθεται και λυπειται και φερειν ολως τουτο ου δυναται, και μαλιστα εαν αναγκαια τινα και παραδοξα ην ορων· ποσω μαλλον ο εν Αγιω φωτιζομενος Πνευματι και τα αγαθα εκεινα ορων, υπαρ και νοερως, γρηγορων και καθευδων, α οφθαλμος ουκ ειδε και ους ουκ ηκουσε και επι καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη, (440) εις α παρακυψαι και αγγελοι επιθυμουσιν, εαν αποσπασθη εκ της των τοιουτων θεωριας υπο τινος, λυπηθησεται και θλιβησεται; Θανατος γαρ αυτω δοκει τουτο και αλλοτριωσις εικοτως της αιωνιου ζωης.

ξβ'. Διπλους ων ο ανθρωπος, εκ ψυχης και σωματος την συστασιν εχων, και κοσμος αυτω παρομοιος γεγονεν ορατος και αορατος, εκαστω δηλονοτι τουτων τα εργα και αι φροντιδες των εργων αρμοδιως αφορισθεισαι.Ενθεν τοι και περι οψεων και

ονειρατων τουτο αληθες ειναι υπελαβον· εν οις γαρ η ψυχη ενασχολειται γρηγορουσα η εμβατευει, εν τουτοις και κατα τους υπνους η εμματαιαζει η εμφιλοσοφει· ειτε γαρ περι ανθρωπινων φροντιζει πραγματων εμματαιαζουσα ονειροις ενασχολειται ειτε περι θειων και ουρανιων εμμελετωσα οψεσιν εμβατευει και ορασεσι, κατα το υπο του Προφητου λεγομενον, εμφιλοσοφει, «και οι νεανισκοι αυτων ορασεις οψονται», ουκ εξαπατωμενη, αλλ᾽ αληθειαις ενατενιζουσα και αποκαλυψεσι πιστουμενη.

ξγ᾽. Οπηνικα το επιθυμητικον μερος της ψυχης περι παθη και μιξεις και τρυφας και απολαυσεις ερεθιζεται του βιου, τοιαυτα ωσαυτως βλεπει και τα ενυπνια η ψυχη· ει δε το θυμικον αυτης κατα των ομοφυλων εκθηριουται, θηριων εφοδους και ερπετων πολεμους και μαχας ονειροπολει, διαπληκτιζομενη ως επι δικαστηριων μεθ᾽ ων διαφερεται· ει δε το λογιστικον αυτης επαιρεται ταις αλαζονειαις και υπερηφανειαις, αρπαγας εις αερα πτεροφυεις και θρονων υψηλων καθεδρας και ηγεμονιας λαου επι αρματων προερχομενη και προπεμπομενη φανταζεται.

ξδ᾽. Μονων εκεινων εισιν αληθη τα οραματα, α ουδε χρη καλειν ενυπνια αλλ᾽ ορασεις και οπτασιας, ων ο νους απλους εγενετο εξ επιδημιας του Πνευματος και ελευθερος απο πασης οχλησεως και δουλειας των παθων, (441) ων η σχολη περι τα θεια πασα και η μελετη περι μελλοντων αμοιβων και ανταποδοσεων, ων η ζωη υπερ την των ζωντων ζωην αμεριμνος, απερισπαστος, ησυχος, καθαρα, μεστη ελεους, σοφιας, γνωσεως ουρανιου και καρπων αγαθων των γεωργουμενων υπο του Πνευματος, των δ᾽ αλλως και ουχ ουτως εχοντων, ψευδη και συγκεχυμενα και το ολον απατη σαφης.

ξε᾽. Πολλοι μεν τον ερημικον, αλλοι δε τον μιγαδα ηγουν τον κοινοβιακον εμακαρισαν βιον, ετεροι δε το προϊστασθαι λαου, νουθετειν τε και διδασκειν και συνισταν εκκλησιας, εξ ων διαφοροι σωματικως τε και ψυχικως πεφυκασι διατρεφεσθαι. Εγω δε ουδετερον τουτων του ετερου προκριναιμι, ουδε τον μεν επαινου τον δε ψογου αξιον ειποιμι αν, αλλ᾽ εν παντι και εν πασιν εργοις και πραξεσιν ο δια Θεον και κατα Θεον βιος παμμακαριστος.

ξστ᾽. Καθαπερ εκ διαφορων επιστημων και τεχνων ο των ανθρωπων συνισταται βιος, αλλου αλλην εργαζομενου δηλονοτι και συνεισφεροντος, και αλληλοις ουτω μεταδιδοντες και εξ αλληλων μεταλαμβανοντες ζωσιν οι ανθρωποι, τας σωματικας χρειας τη φυσει παρεχοντες, ουτως εστιν ιδειν και επι των πνευματικων, αλλου αλλην αρετην μετιοντος και ετερου ετεραν βιου οδον διανυοντος, εις ενα σκοπον εξ αμφοτερων τουτων οι παντες συντρεχουσιν.

ξζ’. Σκοπος παντων των κατα Θεον αγωνιζομενων εστι το ευαρεστησαι Χριστω τω Θεω και την καταλλαγην δια της του Πνευματος μετουσιας προς τον Πατερα λαβειν και την εαυτων σωτηριαν δια τουτου πορισασθαι· τουτο γαρ πασης ψυχης και παντος ανθρωπου σωτηρια εστιν· ου μη γενομενου, κενος ο κοπος και ματαια η εργασια ημων, ανονητος τε πασα βιου οδος η μη προς τουτο τον εν αυτη τρεχοντα φερουσα.

ξη’. Εοικεν ο τον κοσμον απαντα καταλειψας και (442) προς το ορος ως προς ησυχιαν αναχωρησας κακειθεν επιδεικτικως γραφων προς τους εν τω κοσμω, τους μεν μακαριζων τους δε κολακευων και επαινων, τω γυναικος πορνης δυσειμονος τε και παγκακου διαζευχθεντι και εις χωραν μακραν αποδημησαντι προς το απαλλαγηναι και της μνημης αυτης, ειτα επιλαθομενω του σκοπου δι’ ον το ορος κατειληφει και προς τους τη πορνη εκεινη συναναστρεφομενους, ιν’ ειπω, και συμμιαινομενους γραφειν ορεγομενω και αυτους μακαριζοντι· ος ει και μη τω σωματι αλλα γε τη καρδια παντως και τω νοΐ συμπασχει εκ προθεσεως τοις τοιουτοις αποδεχομενος οιονει της μετ’ εκεινης αυτων συμπλοκης.

ξθ’. Οσω οι εν μεσω του κοσμου στρεφομενοι και καθαρευοντες τας αισθησεις και τας καρδιας απο πασης πονηρας επιθυμιας, επαινετοι και μακαριοι, τοσουτον οι εν ορεσι και σπηλαιοις ενδιαιτωμενοι, ει των επαινων και μακαρισμων και της δοξης εφιενται των ανθρωπων, ψεκτοι και αποβλητοι· ως γαρ μοιχευοντες παρα τω τας καρδιας ημων ερευνωντι Θεω εσονται. Ο γαρ επιθυμων ακουσθηναι τον βιον αυτου και το ονομα και την πολιτειαν εν τω κοσμω, εκπορνευει, κατα τον παλαι των Ιουδαιων λαον, απο Θεου, ως φησιν ο Δαβιδ.

ο’. Ο πιστει τη προς τον Θεον αδιστακτω τω κοσμω και τοις εν κοσμω αποταξαμενος πιστευει οτι ελεημων εστι και οικτιρμων ο Κυριος και προσδεχεται τους εν μετανοια προσερχομενους αυτω. Ειδως δε οτι δι’ ατιμιας τιμα τους δουλους αυτου δια πτωχειας ακρας πλουτιζει αυτους και δι’ υβρεων και εξουδενωσεως δοξαζει αυτους και δια θανατου της αιωνιου ζωης μετοχους αυτους και κληρονομους αποκαθιστα, κατεπειγεται ως ελαφος διψωσα επι την αθανατον πηγην δι’ αυτων και προς το αναντες εν αυτοις ως εν κλιμακι βαινει, δι’ ης αγγελοι μεν (443) αναβαινουσι και κατερχονται προς βοηθειαν των ανερχομενων. Θεος δε ανωθεν την κατα δυναμιν ημων προθεσιν και σπουδην αναμενων καθηται, ουχ οτι πονουντας ημας οραν τερπεται αλλ’ ως οφλημα θελων τους μισθους διδοναι ημιν ο φιλανθρωπος.

οα’. Τους αδιστακτως αυτω προσερχομενους ουκ εα ολως καταπεσειν ο Κυριος αλλ’ αδυνατουντας βλεπων αυτους συνεργει και βοηθει, ορεγων αυτοις χειρα δυναμεως ανωθεν και προς

εαυτον επαναγει· συνεργει δε φανερως τε αμα και αφανως, αγνωστως και γνωστως, μεχρις ου πασαν ανελθοντες την κλιμακα αυτω προσεγγισωσι και ολοι ολω ενωθωσι και απαντων επιλαθωνται των επιγειων, συνοντες αυτω εκεισε, ειτε εν σωματι ειτε και εκτος σωματος, ουκ οιδα, και συμπολιτευομενοι και των απορρητων επαπολαυοντες αγαθων.

οβ'. Δικαιον εστι τη ζευγλη πρωτον των εντολων του Χριστου υποτιθεναι τους αυχενας ημων και μη παροιστρειν μηδε οπισθοποδειν, αλλ' ορθως και προθυμως μεχρι θανατου βαινειν εν αυταις και εαυτους ημας νεουργειν τον νεον οντως Θεου παραδεισον, μεχρις ου μετα Πατρος ο Υιος δια του Αγιου εισελθη και εγκατοικηση Πνευματος εν ημιν· και τηνικαυτα οταν ολον αυτον κτησωμεθα ενοικον και διδασκαλον, ω τινι αν εξ ημων προσταξη και οιαν εμπιστευση διακονιαν, ταυτην εγχειρισθησεται και κατα το εκεινω δοκουν ποιησει προθυμως· ουκ εξεστι δε προ καιρου ταυτην επιζητειν αλλ' ουδε διδομενην εξ ανθρωπων λαβειν καταδεχεσθαι, αλλ'εμμενειν ταις εντολαις του δεσποτου ημων και Θεου και το προσταγμα αυτου απεκδεχεσθαι.

ογ'. Μετα το εγχειρισθηναι διακονιαν ημας θειων πραγματων και εν αυτη διαπρεψαι, ει επιτραπωμεν υπο του Πνευματος προς ετεραν μεταβηναι διακονιαν η εργασιαν η πραξιν, (444) μη αντιτεινωμεν. Ο γαρ Θεος ουτε αργους ημας ειναι εν μια και τη αυτη εργασια εν η ηρξαμεθα μεχρι τελους εμμενειν βουλεται, αλλα προκοπτειν και αεικινητους ειναι προς την των κρειττονων επιτυχιαν, τω θειω δηλαδη και μη τω οικειω στοιχουντας θεληματι.

οδ'. Ο το ιδιον θελημα νεκρον εργασαμενος αθελητος παντως εγενετο· αθελητον δε των οντων και ζωντων και κινουμενων ουδεν, ει μη μονα τις ειποι τα αναισθητα και ακινητα· τα γαρ φυτα, ει και κινειται και αυξει αλλ' ου λεγομεν φυσικω θεληματι την κινησιν ποιεισθαι και την αυξησιν, αψυχα γαρ· παν δε εμψυχον και φυσικον εχει θελημα. Ο ουν ασκησει και σπουδη το οικειον απονεκρωσας θελημα και αθελητος γεγονως παντως της οικειας εξεστη φυσεως και εν τω θελειν μηδεν ουδε καλον τι η κακον δυναται ενεργειν.

οε'. Ο το ιδιον θελημα απονεκρωσαι σπουδαζων το του Θεου οφειλει ποιειν θελημα και αντι του οικειου θεληματος το του Θεου αντεισαγειν εν εαυτω και εμφυτευειν και εγκεντριζειν τουτο εν τη καρδια αυτου και προς τουτοις σκοπειν ακριβως ει τα φυτευομενα και εγκεντριζομενα, τα μεν εις βαθος που ριζωθεντα φυει, τα δε και συνουλωθεντα και ενωθεντα και εν δενδρον εγενετο, ει ηυξηθησαν και εξηνθησαν και καρπον ωραιον και γλυκυν πεποιηκασιν, ωστε αγνοηθηναι παρ' αυτου και την προϋποδεξαμενην τον σπορον γην

και την ριζαν εφ᾽ ην ενεκεντρισθη το ακατανοητον και αφραστον εκεινο και ζωηφορον φυτον.

οστ᾽. Ο εκκοπτων το ιδιον θελημα δια τον του Θεου φοβον, αγνωστως ουτως ως ουκ οιδεν, ο Θεος χαριζεται αυτω το εαυτου θελημα και ανεξαλειπτον αυτω διατηρει εν τη καρδια αυτου και διανοιγει τους οφθαλμους της διανοιας αυτου του επιγινωσκειν αυτο και ισχυν διδωσι του (445) εκπληρουν αυτο. Ταυτα δε η χαρις του Αγιου Πνευματος ενεργει και χωρις αυτης γινεται ουδεν.

οζ᾽. Οταν παση ισχυϊ, προθυμια και προαιρεσει μεθ᾽ ορμης ακατασχετου τα υπ᾽ αυτου του Θεου μυστικως ημιν και αγνωστως διδασκομενα τε και εντελλομενα εκπληρωσωμεν μηδεν ολως ελλειψαντες, τοτε ημιν, ως πιστοις και υπηκοοις, ως αληθινοις μαθηταις και φιλοις, αποκαλυπτεται φανερως καθως παλαι τοις αγιοις αυτου μαθηταις και αποστολοις απεκαλυφθη και πασι τοις δι᾽ αυτων πιστευσασιν εις το ονομα αυτου· και τοτε γινομεθα υιοι Θεου κατα χαριν, ως φησιν ο Παυλος· «Οσοι Πνευματι Θεου αγονται ουτοι εισιν υιοι Θεου· ει δε υιοι, και κληρονομοι, κληρονομοι μεν Θεου, συγκληρονομοι δε Χριστου».

οη᾽. Των καταξιωθεντων γενεσθαι μετα Θεου εν τη συναφεια του Πνευματος και των απορρητων αυτου αγαθων απογευσασθαι ουδεις δοξης της ατιμου και καταπτυστου ερα προσφερομενης αυτω παρα ανθρωπων, αλλ᾽ ουδε χρυσιου η ιματισμου η λιθων των νομιζομενων παρα τοις ανοητοις τιμιων· ου πλουτω ρεοντι προστιθεται τη καρδια, ου παρα βασιλεων και αρχοντων γνωριζεσθαι βουλεται, των ουκ αρχοντων αλλ᾽ υπο πολλων κυριευομενων· ου μεγα τι τους τοιουτους ηγειται και υψηλον, ουδε προξενους οιεται ειναι αυτους πλειονος δοξης τοις πλησιαζουσιν αυτοις, ουδε τινος ουδαμως ετερου των επιφανων και λαμπρων ανθρωποις επιθυμησει, ως ουδε πλουτου εις πενιαν τις κατελθειν η απο αρχης και εξουσιας μεγιστης και περιβλεπτους αξιωματος εις αδοξιαν εσχατην και ατιμιαν καταπεσειν.

οθ᾽. Ει παντων σου των αμαρτηματων την αφεσιν ελαβες, ειτε δι᾽ εξαγορευσεως, ειτε δια της αμφιασεως του (446) αγιου και αγγελικου σχηματος, ποσης σοι τουτο εσται αγαπης και ευχαριστιας και ταπεινωσεως αιτιον, οτι μυριων υπαρχων τιμωριων αξιος, ου μονον τουτων απηλλαγης αλλα και υιοθεσιας

και δοξης και ουρανων ηξιωσαι βασιλειας. Ταυτα στρεφων εν διανοια και δια παντος ενθυμουμενος, ετοιμος εσο και προπαρασκευαζου μη ατιμασαι τον σε τιμησαντα και τα μυρια συγχωρησαντα πταισματα, αλλ᾽ εν πασιν εργοις σου δοξασαι και τιμησαι αυτον, ινα και αυτος σε μειζονως αντιδοξαση, ον τιτιμηκεν υπερ απασαν την ορωμενην κτισιν, και φιλον αυτου γνησιον ονομασει σε.

π᾽. Οσω ψυχη τιμιωτερα τυγχανει του σωματος, τοσουτον ο λογικος ανθρωπος κρεισσων του παντος κοσμου εστι. Μη γαρ, τα μεγεθη των εν αυτω κτισματων κατανοων, δια τουτο τιμιωτερα σου ταυτα ειναι νομιζε, ανθρωπε, αλλα προς την δοθεισαν σοι χαριν αποβλεψας και της νοερας και λογικης σου ψυχης την αξιαν καταμαθων, ανυμνει τον υπερ τα ορωμενα απαντα τιμησαντα σε Θεον.

πα᾽. Σκοπησωμεν πως δοξασομεν τον Θεον· δοξαζεται δε παρ᾽ ημων ουκ αλλως η ως παρα του Υιου εδοξασθη. Δι᾽ ων γαρ εκεινος τον εαυτου Πατερα εδοξασεν, εδοξασθη δε και ο Υιος παρα του Πατρος δι᾽ αυτων, κακεινα και ημεις σπουδη πραξωμεν, ινα δια τουτων δοξασωμεν τον Πατερα ημων τον εν τοις ουρανοις κληθηναι καταδεξαμενον, και δοξασθωμεν παρ᾽ αυτου τη δοξη του Ιησου, η ειχε προ του τον κοσμον γενεσθαι παρ᾽ αυτου· ταδε εισιν ο σταυρος, ηγουν η νεκρωσις του κοσμου παντος, αι θλιψεις, οι πειρασμοι και ει τι ετερον των παθηματων Χριστου· α υποφεροντες εν υπομονη πολλη, μιμουμεθα του Χριστου τα παθηματα και δοξασομεν δι᾽ αυτων τον Πατερα ημων και Θεον, ως υιοι αυτου χαριτι και συγκληρονομοι Χριστου.

πβ᾽. (447) Ψυχη η μη τελειως της σχεσεως και προσπαθειας των ορωμενων ευαισθητως απαλλαγεισα, τα επισυμβαινοντα αυτη λυπηρα και τας επερχομενας αυτη επηρειας παρα τε δαιμονων και ανθρωπων αλυπως φερειν ου δυναται, αλλ᾽ οιον συνδεδεμενη τη προσπαθεια των ανθρωπινων πραγματων, ζημιαις δακνεται χρηματων και αποστερησεσιν αχθεται πραγματων και πληγαις επιφερομεναις αυτης σωματι σφοδρως οδυναται.

πγ᾽. Ει τις σχεσεως και επιθυμιας των αισθητων απερρηξε την ψυχην αυτου και Θεω ταυτην συνεδησεν, ου μονον των περι αυτον χρηματων και κτηματων καταφρονησει και ως επι αλλοτριοις και ξενοις στερουμενος αυτων αλυπως διατεθη, αλλα και τα επιφερομενα τω σωματι αυτου ανιαρα μετα χαρας και της προσηκουσης ευχαριστιας υπομενει, βλεπων αει, κατα τον θειον αποστολον, τον μεν εξω φθειρομενον ανθρωπον, τον δε εντος ημερα και ημερα ανακαινουμενον. Αλλως δε ουκ ενι τας κατα Θεον θλιψεις μετα χαρας υπενεγκειν, γνωσεως γαρ τελειας εν τουτοις χρεια και σοφιας πνευματικης· ο δε τουτων εστερημενος εν σκοτει

αγνωσιας και ανελπιστιας αει πορευεται, μη δυναμενος το φως της υπομονης και της παρακλησεως ολως θεασασθαι.

πδ'. Πας δοκησιφρων εκ μαθηματικης ων επιστημης μυστηρια Θεου παρακυψαι και ιδειν ουκ αξιωθησεται ποτε, εως αν ταπεινωθηναι πρωτον θεληση και μωρος γενηται, συν τη οιησει και ην κεκτηται γνωσιν αποβαλων. Ο γαρ τουτο ποιων και σοφοις τα θεια εν αδιστακτω πιστει ακολουθων, υπο τουτων χειραγωγουμενος, συνεισερχεται μετ' αυτων εν πολει ζωντος Θεου, και υπο του θειου Πνευματος οδηγουμενος και φωτιζομενος, ορα και διδασκεται απερ ουδεις των αλλων ανθρωπων ειδεν (448) η ιδειν η μαθειν ποτε δυναται, και τηνικαυτα γινεται Θεου διδακτος.

πε'. Τους διδακτους Θεου οι μαθηται των σοφων του αιωνος τουτου ανθρωπων ηγουνται μωρους, αυτοι οντες εν αληθεια μωροι, εκ μεμωραμενης σοφιας στομωθεντες της θυραθεν, ην εμωρανεν ο Θεος, κατα τον θειον αποστολον, και ην η θεολογος φωνη επιγειον οιδε, ψυχικην, δαιμονιωδη, μεστην εριθειας και φθονου. Εξω γαρ οντες οι τοιουτοι του θειου φωτος, τα εν αυτω ιδειν μη δυναμενοι θαυματα, τους αυλιζομενους εν τω φωτι και τα εν αυτω βλεποντας και διδασκοντας ως πεπλανημενους λογιζονται, πεπλανημενοι οντες αυτοι και αγευστοι των απορρητων αγαθων του Θεου.

πστ'. Δια τουτο μονον παραβαλλειν και βλεπειν τοις εν τω κοσμω θελουσιν οι χαριτος πεπληρωμενοι και τετελειωμενοι τη γνωσει και σοφια τη ανωθεν, ινα μισθον τινα προξενησωσιν αυτοις δι' υπομνησεως των εντολων του Θεου και δι' αγαθοεργιας, ει αρα γε ακουσωσιν, ει αρα γε συνησουσιν και πεισθησονται, επειδη οι μη τω του Θεου αγομενοι Πνευματι εν τη σκοτια περιπατουσι και ουκ οιδασιν ουτε που υπαγουσιν, ουτε εν τισι προσκοπτουσι. Ταχα γαρ ποτε ανασφηλαντες εκ της περιεχουσης αυτους οιησεως, δεξονται την του Αγιου Πνευματος αληθη διδασκαλιαν και το του Θεου θελημα ανοθευτως και ακαπηλευτως ακουσαντες μετανοησουσι και ποιησαντες αυτο μεταλαβωσι τινος χαρισματος πνευματικου. Ει δε μη τοιαυτης ωφελειας γενεσθαι δυνηθωσιν αυτοις προξενοι, θρηνουντες την πωρωσιν της καρδιας αυτων υποστρεφουσιν εις τας καλιας αυτων, νυκτος και ημερας ευχομενοι υπερ της σωτηριας αυτων· υπερ γαρ αλλου τινος ουδεποτε λυπηθησονται οι τω Θεω αδιαλειπτως συνοντες και υπερεμπιπλαμενοι παντος αγαθου.

πζ'. (449) Οτι και νυν εισιν απαθεις και αγιοι και πεπληρωμενοι του θειου φωτος, αναστρεφομενοι εν μεσω ημων, τοσουτον τα μελη νεκρωσαντες εαυτων τα επι της γης εκ πασης ακαθαρσιας και εμπαθεστατης επιθυμιας, ως μη μονον αφ' εαυτων ποτε μη λογιζεσθαι η ποιησαι ορμαν το κακον αλλα μηδε υφ' ετερου προς

τουτο ελκομενοι, αλλοιωσιν τινα της παρουσης αυτοις απαθειας υφιστασθαι ηδεσαν αν, ειπερ ειδοτες ησαν τα καθ᾽ εκαστην αναγινωσκομενα θεια λογια και ψαλλομενα παρ᾽ αυτων οι τοις τοιουτοις την μωριαν επιφημιζοντες και διαπιστουντες περι θειων πραγματων διδασκουσιν εν σοφια του Πνευματος. Ει γαρ εν γνωσει τελεια εγενοντο της θειας Γραφης, επιστευον αν τοις υπο Θεου λαληθεισι και δωρησθεισιν ημιν αγαθοις· επει δε αμετοχοι των τοιουτων εξ οιησεως και αμελειας εισι καλων, και τους μετεσχηκοτας και περι τοιουτων διδασκοντας απιστουντες ενδιαβαλλουσιν.

πη᾽. Τις ο σκοπος της ενσαρκου οικονομιας του Θεου Λογου, ο εν παση τη θεια Γραφη ανακηρυττομενος και παρ᾽ ημων μεν αναγινωσκομενος, μη επιγινωσκομενος δε, η παντως ινα μετεσχηκως των ημετερων κοινωνους των εκεινου ποιηση ημας; Ο γαρ Υιος του Θεου δια τουτο υιος του ανθρωπου εγενετο, ινα υιους Θεου ποιηση τους ανθρωπους ημας, εις οπερ εστι κατα φυσιν εκεινος αναγων κατα χαριν το γενος ημων, γεννων ημας ανωθεν εν Πνευματι Αγιω και ευθυς εισαγων ημας εις την βασιλειαν των ουρανων, μαλλον δε εντος ημων ταυτην εχειν ημιν χαριζομενος ως μη εν ελπισιν ειναι του εισελθειν ημας εν αυτη αλλ᾽ εν κατασχεσει ταυτης οντας βοαν· «Ημων δε η ζωη κεκρυπται συν τω Χριστω εν τω Θεω».

πθ᾽. Το αυτεξουσιον και αυτοπροαιρετον ημων ουκ αφαιρειται το βαπτισμα, αλλ᾽ ελευθεριαν ημιν χαριζεται (450) του μηκετι και ακοντας ημας τυραννεισθαι υπο του διαβολου. Εφ᾽ ημιν δε εστι μετα το βαπτισμα η ταις εντολαις αυτοθελως εμμενειν του εις ον εβαπτισθημεν δεσποτου Χριστου και τη οδω πορευεσθαι των προσταγματων αυτου η εκκλινειν της ευθειας ταυτης οδου και προς τον αντιπαλον και εχθρον ημων διαβολον δια των πονηρων πραξεων παλινδρομειν.

90. Οι μετα το βαπτισμα τοις του πονηρου θελημασιν εικοντες και τα εκεινω βεβουλευμενα διαπραττομενοι εαυτους της αγιας του βαπτισματος μητρας απαλλοτριουσι, κατα το υπο του Δαβιδ ειρημενον. Ουδε γαρ αλλοιουται ημων εκαστος η της καθο εκτισται μεθισταται φυσεως, αλλα αγαθος κτισθεις υπο του Θεου, κακον γαρ ο Θεος ουκ εποιησεν, ατρεπτος τη φυσει καθο εκτισται και τη ουσια ων, οια εξ εκουσιου γνωμης προαιρειται και θελει, ταυτα και πραττει ειτε αγαθα ειτε φαυλα· ωσπερ γαρ την μαχαιραν καν επι κακω τις αυτην καν επι καλω χρησηται, της ιδιας εκεινη ου μεθισταται φυσεως αλλα μενει σιδηρος ων, ουτω και ο ανθρωπος ενεργει μεν και πραττει, ως ειρηται, απερ βουλεται, της δε οικειας ουκ εξισταται φυσεως.

91. Ου μετα το ενα ελεησαι σωζει αλλα το ενος καταφρονησαι τω πυρι παραπεμπει. Το γαρ «επεινασα και εδιψησα» ου προς το απαξ ειρηται παντως, ουδε το εν μια ημερα αλλα το δια βιου παντος δηλοι· ουτω και το τραφηναι Χριστον, ποτισθηναι τε και ενδυθηναι και ει τι ετερον τουτοις συνεπεται, ου προς απαξ αλλα δια παντος και εν πασιν υπο των αυτου δουλων ταυτα δεχεσθαι ο Κυριος και Θεος ημων ωμολογησεν.

92. Τον αμεριστως μεριζομενον και αυτον ολον οντα ενι εκαστω των πενομενων, πως τινες εις ενα πενητα περικλειουσιν; Υποθου ουν εκατον ειναι πενητας ως ενα Χριστον, (451) ουδε γαρ μεμερισται ολως ο Χριστος. Ο γουν τοις ενενηκοντα εννεα δους ανα οβολον, τον δε ενα υβρισας η τυψας η εκπεμψας κενον, τινι αρα ταυτα πεποιηκεν η παντως τω ειποντι και αει λεγοντι και ειπειν μελλοντι, «Εφ᾽ οσον εποιησατε ενι τουτων των ελαχιστων, εμοι εποιησατε»;

93. Ο τοις εκατον δους ελεημοσυνην, δυναμενος δε και ετεροις δουναι, ποτισαι τε και θρεψαι, πολλους παρακαλουντας αυτον και βοωντας αποπεμψαμενος, ως μη θρεψας Χριστον κριθησεται προς αυτου, επειδη και εν εκεινοις πασιν αυτος εστιν ο και εφ᾽ ενι εκαστω των ελαχιστων τρεφομενος προς ημων.

94. Ο πασι μεν παντα τα προς χρειαν σημερον παρασχων, αυριον δε δυναμενος τουτο ποιησαι, αμελησει τινων αδελφων και λιμω και διψη και ψυχει εασει διαφθαρηναι αυτους, αυτον παρειδεν αποθανειν και αυτου κατεφρονησε του ειποντος· «Εφ᾽ οσον εποιησατε ενι τουτων των ελαχιστων εμοι εποιησατε».

95. Εκ τουτων εν εστι γνωναι, οπως ιδιοποιειται ο Κυριος παντα τα των πενητων και αδελφων ημων, προς μεν τους δικαιους λεγων· «Εμοι εποιησατε», προς δε τους εξ αριστερων· «Εμοι ουκ εποιησατε». Ου γαρ τους ελεηθεντας μονον παρ᾽ ημων ορα ουδε τους αδικηθεντας η πλεονεκτηθεντας και μυρια ετερα παθοντας δεινα, αλλα και τους παροφθεντας, ως αρκουν τουτο εις καταδικην ημων· ου γαρ εκεινους αλλ᾽ αυτον παρορωμεν τον τα εκεινων απαντα ιδιοποιουμενον Ιησουν τον Χριστον.

96. Εν τουτω εκαστου πενητος προσωπον αναλαβειν κατεδεξατο και παντι πενητι εαυτον εξωμοιωσεν ινα μηδεις των εις αυτον πιστευοντων του αδελφου αυτου κατεπαιρηται, αλλ᾽ εκαστος, βλεπων τον αδελφον αυτου και τον πλησιον ως τον Θεον αυτου, ελαχιστον εαυτον (452) ουχι του αδελφου αλλα του πεποιηκοτος αυτον λογιζοιτο και ως αυτον υποδεχοιτο και τιμα, ως ο Χριστος και Θεος εκενωσε το ιδιον αιμα δια την σωτηριαν ημων.

97. Ο τον πλησιον εχειν ως εαυτον κελευσθεις ου μιαν παντως ημεραν αλλα δια βιου παντος τουτον εχειν ουτως οφειλει· και ο παντι τω αιτουντι διδοναι προσταττομενος, τουτο ποιειν

προστασσεται εν παση τη ζωη αυτου, και ο θελων ινα ποιωσιν εις αυτον αλλοι α βουλεται αγαθα, ταυτα και αυτος ποιειν αλλοις απαιτηθησεται.

98. Ωσπερ ουν ο εχων τον πλησιον ως εαυτον ουδεν πλεον εχειν του πλησιον ανεχεται, εαν δε εχη και μη μεταδιδωσιν αφθονως, εως αν και αυτος πτωχος γενηται και τοις πλησιον αυτου εξομοιωθη, της εντολης του Δεσποτου εκπληρωτης ουκ ευρισκεται, ουδε ο τοις αιτουσι πασι διδοναι θελων, εαν μεχρις οβολου η κλασματος αρτου κεκτημενος, αποστρεψη τινα των αιτουντων αυτον, ουδε ο μη ποιων τω πλησιον οσα θελει ινα ετερος ποιη προς αυτον, ουτω και ο παντα μεν πενητα και ελαχιστον θρεψας, ποτισας, ενδυσας και τα αλλα παντα εις αυτους εργασαμενος, ενος δε μονου καταφρονησας και αυτον παριδων, ως Χριστον τον Θεον πεινωντα καιδιψωντα παριδων και αυτος λογισθησεται.

99. Φορτικα ταυτα τοις πασιν ισως φανησεται, διο και δοξουσιν ευλογα λεγειν εν εαυτοις· «Τις αρα ταυτα παντα ποιησαι δυναται, ωστε παντας θεραπευσαι και θρεψαι και μηδολως τουτων τινα παριδειν;». Αλλ᾽ ακουετωσαν Παυλου διαρρηδην βοωντος· «Η γαρ αγαπη του Χριστου συνεχει ημας, κριναντας τουτο, οτι ει εις υπερ παντων απεθανεν, αρα οι παντες απεθανον».

ρ᾽. Καθαπερ αι περιεκτικαι εντολαι συμπεριεχουσι πασας εν εαυταις τας μερικας εντολας, ουτω και αι περιεκτικαι αρεται τας μερικας εν εαυταις συμπεριλαμβανουσιν αρετας. Ο γαρ πωλων τα υπαρχοντα αυτου η και διασκορπιζων αυτα τοις πτωχοις και πενης εφ᾽ απαξ γενομενος παντα υφ᾽ εν τα των μερικων εντολων εξεπληρωσεν· ουκετι γαρ χρειαν εχει τω αιτουντι διδοναι η μη αποστραφηναι τον θελοντα δανεισασθαι απ᾽ αυτου. Ουτω και ο αδιαλειπτως ευχομενος εν τουτω παντα συνεκλεισε και ουκετι επτακις αινειν της ημερας τον Κυριον η εσπερας και πρωΐ και μεσημβριας υπ᾽ αναγκην εστιν, ως ηδη παντα πεπληρωκως οσα αν κανονικως και εν αφωρισμενοις καιροις και ωραις ευχομεθα τε και ψαλλομεν. Ουτω και ο τον διδοντα ανθρωποις γνωσιν Θεον γνωστως εν εαυτω κτησαμενος, πασαν αγιαν διηλθε Γραφην και πασαν την εκ της αναγνωσεως ωφελειαν εκαρπωσατο και ουκετι βιβλιων αναγνωσεως δεηθησεται. Πως γαρ, ο τον εμπνευσαντα τοις τας θειας γεγραφοσι Γραφας συνομιλον κεκτημενος και παρ᾽ εκεινου μυουμενος τα των αποκεκρυμμενων μυστηριων απορρητα, αλλα βιβλος ουτος τοις αλλοις θεοπνευστος εσται, καινα τε και παλαια φερουσα μυστηρια γεγραμμενα δακτυλω Θεου εν αυτω, ως παντα τελεσας και καταπαυσας εν Θεω τη αρχικη τελειοτητι απο παντων των εργων αυτου;

Τελος των κεφαλαιων σκε᾽.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΝ ΝΕΟΝ ΘΕΟΛΟΓΟΝ. (454)

1. Ερωτ. Τι ην εν τω κοσμω προ του τον κοσμον γενεσθαι;
Απαντ. Θεος, ο τον κοσμον ποιησας.
2. Ερωτ. Μηπω οντος του κοσμου, πως ην εν τω κοσμω;
Απαντ. Οτι, και προ του γενεσθαι, εν τω Θεω παντως ως γεγονως ην ο κοσμος καθο και οι μηπω παραχθεντες ανθρωποι εν τω κοσμω, ως ηδη γεγεννημενοι εισι παρα τω Θεω. Συνεστηκε γαρ εν αυτω τα παντα, και τα μηπω κτισθεντα, ει και μη καταλαμβανονται παρ᾽ ημων.
3. Ερωτ. Ει ουν, ως λεγεις, εν τω κοσμω ην ο Θεος προ του τον κοσμον γενεσθαι παρ᾽ αυτου, τι γεγονεν ο Θεος οτε τον κοσμον τουτον παρηγαγεν; Αρα διεστη του κοσμου; Η και αυθις εν τω κοσμω εστιν;
Απαντ. Τοπω μεν ου διεστη των αυτου ποιηματων ο ταυτα ποιησας Θεος· που γαρ ο πανταχου παρων και τα παντα της ιδιας πληρων θεοτητος μεταστησεται; Τη δε φυσει και ουσια και τη υποστασει και τοις λοιποις (455) ιδιωμασι πασης κτιστης υπερκειται φυσεως· και αμετρητως και ακαταληπτως ταυτης διεστηκεν.
4. Ερωτ. Πως, τοπω μη διεστηκως αλλα πανταχου, ως λεγεις, παρων, αποκεχωρισμενος των παντων εστιν;
Απαντ. Δυσνοητον μεν το ερωτημα, ου μεντοι γε δυσφραστον· Θεω δε αδυνατει ουδεν· οθεν δυνατος εστι και περι τουτων πληροφορησαι σε. Αλλ᾽ ακουε συνετως· καθαπερ ο νους ημων των ανθρωπων ουτε συνεχεται υπο τοιχων ουτε τοπω περιοριζεται, αλλα το μεν σωμα οικισκω εγκλειεται και δεσμοις περισφιγγεται, αυτος δ᾽ εκτος εστι τουτων και ελευθεριως πανταχου περιεισιν, μητε του σωματος χωριζομενος μητε της οικιας μακραν γινομενος, αλλ᾽ οιονει και συνεστι τουτοις κεχωρισμενος και κεχωρισται ηνωμενος αυτοις, ουτω και ο Θεος πανταχου και εν πασιν εστιν και εξω παντων· και ουδαμου τη φυσει και τη ουσια και τη δοξη εστιν· απεριγραπτος γαρ.
5. Ερωτ. Ο ουν απεριγραπτος πως τα παντα πληροι; Ο δε τα παντα πληρων, πως απεριγραπτος και ουδαμου εστιν;
Απαντ. Εστι μεν ουν ομολογουμενως πανταχου ο Θεος και τα παντα πληροι, ου συγκεκραμενος δε ολως τοις ορωμενοις αλλα κεχωρισμενος τω τροπω ωπερ ειρηκαμεν· ουδαμου δε εστι το καθ᾽ ημας· ουδεις γαρ οιδεν, ουδε οι

αγγελοι, που εστιν ο Θεος· ει γαρ ακουεις παρεσταναι, αλλα τω θρονω της δοξης· και προς την εκπεμπομενην λαμπροτητα αντιβλεπειν μη εξισχυοντες, φοβω τα εαυτων κατακαλυπτουσι προσωπα, και εκθαμβουμενοι τον θειον υμνον ασιγητως αει αναπεμπουσι· τω γαρ αστεκτω της δοξης καταπληττομενοι, ουδε εν περινοια γενεσθαι η εννοησαι δυνανται, που ο δεσποτης η οποιος αυτος εκεινος εστιν· ει γαρ προς την απαστραπτουσαν αιγλην αντοφθαλμειν ουκ ισχυσουσι, πως αρα πορρωτερω περιεργαζεσθαι δυναιντ᾽ αν; Οτι μεν ουν εστιν ο Θεος και πανταχου εστι και τα παντα πληροι, και οι αγγελοι (456) και οι καθαραντες εαυτους αγιοι ελλαμφθεντες και φωτισθεντες υπο του Αγιου Πνευματος ισασι· το δε που η πως η οποιος εστιν, ουδεις των απαντων γινωσκει, ει μη ο Πατηρ τον Υιον και ο Υιος τον Πατερα και το Πνευμα το Αγιον τον Πατερα και τον Υιον, ως συναΐδιον τουτοις και ομοουσιον· ταυτα γαρ τα τρια, ως εν οντα, και γινωσκουσιν εαυτα και γινωσκονται υπ᾽ αλληλων. Ως αυτος ειπεν ο φυσει Θεος και Υιος του Θεου, «ουδεις οιδε τα του ανθρωπου, ει μη το πνευμα του ανθρωπου το οικουν εν αυτω· ουτω και τα του Θεου ουδεις οιδεν, ει μη το Πνευμα του Θεου»· και παλιν· «ουδεις γινωσκει τον Πατερα, ει μη ο Υιος, και ουδεις γινωσκει τον Υιον, ει μη ο Πατηρ και ω αν βουληται ο Υιος αποκαλυψαι».

6. Ερωτ. Και πως φησιν ο Χριστος, «μη καταφρονησητε ενος των μικρων τουτων· οι γαρ αγγελοι αυτων δια παντος βλεπουσι το προσωπον του Πατρος μου του εν ουρανοις»; Και παλιν, «μακαριοι οι καθαροι τη καρδια, οτι αυτοι τον Θεον οψονται», συ δε λεγεις οτι και οι αγγελοι αγνοουσιν οποιος και που εστιν ο Θεος;

Απαντ. Ωσπερ του ηλιου εν μεσημβρια λαμποντος το εκπεμπομενον μεν εξ αυτου φως τρανως καθορωμεν, αυτον δε εκεινον καν ποσως κατιδειν και καταμαθειν ουκ ισχυομεν, ομως δε βλεπειν αυτον επ᾽αληθειας λεγομεν, ουτω και οι αγγελοι και οι αγιοι την απαστραπτουσαν δοξαν καθορωντες του Πνευματος, εν αυτη και τον Υιον και τον Πατερα ορωσιν· ουχ ουτως δε οι αμαρτωλοι και ακαθαρτοι· εκεινοι γαρ τυφλοις και αναισθητοις εοικασιν· ωσπερ γαρ οι τυφλοι το φως του αισθητου ηλιου λαμπον ου βλεπουσιν, ουτω δη και αυτοι το θειον φως αει φαινον ου καθορωσιν, ουτε μην επαισθανονται της θερμης αυτου.

7. Ερωτ. (457) Τι ουν βλεπουσιν οι κεκαθαρμενοι τον νουν και την καρδιαν;

Απαντ. Επειδη ο Θεος φως εστι και φως το ακροτατον, ετερον ουδεν ορωσιν οι αυτον βλεποντες, ει μη φως˙ και τουτο δηλον εκ τε των ιδοντων λαμψαν το προσωπον του Χριστου ως τον ηλιον, τα δε ιματια αυτου γενομενα ως το φως˙ και εκ Παυλου του αποστολου, φως ιδοντος τον Θεον και εις την αυτου επιγνωσιν επιστρεψαντος, και εκ μυριων ετερων αγιων.

8. Ερωτ. Πως ουν < ου > πασιν οραται, επει αΐδιον και αειλαμπες φως εστιν ο Θεος;

Απαντ. Επειδη ουτως ωκονομησεν εξ αρχης ο Θεος˙ ινα μηδεμιαν εχη κοινωνιαν το σκοτος εν τω φωτι μηδε εναγης και βεβηλος μετα του Αγιου και καθαρου. Διο και ως μεγα χασμα και τειχος δε αι πονηραι ενθυμησεις και οι ματαιοι ημων διαλογισμοι οια δη τειχος υψηλον γινονται και διιστωσιν ημας απο του φωτος της οντως ζωης˙ ο γαρ Θεος φως εστι και ζωη εστιν˙ οσοι τοιγαρουν εστερηνται τουτου, νεκροι εισι τη ψυχη και του αιωνιου πυρος και σκοτους συγκληρονομοι τε και συμμετοχοι.

9. Ερωτ. Και ουκ εστι σωτηριας τυχειν τον μη εις ταυτα πεφθακοτα τα μετρα;

Απαντ. Του Κυριου λεγοντος, πολλαι μοναι παρα τω Πατρι μου εισιν, ευδηλον οτι και πολλαι σωτηριας οδοι˙ πασαι δε εν μια τη της μετανοιας οδω τελειουνται δια της του κακου αποχης, ειτε την της ελεημοσυνης ειποις ειτε την της ξενιτειας ειτε πασης ετερας του αγαθου πραξεως εκπληρωσιν, προς την των κρειττονων επιτυχιαν.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ ΤΗΣ ΞΗΡΟΚΕΡΚΟΥ

ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ (Γ')

ΥΜΝΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Νικητα μοναζοντος και πρεσβυτερου μονης των Στουδιου του Στηθατου εις την βιβλον των θειων υμνων του οσιου πατρος ημων Συμεων. (11)

1. Το λιαν ανατατικον τε και διηρμενον αυτο τε το υπερ αισθησιν των εγγεγραμμενων ενταυθα και το υψος της θεολογιας και το βαθος της τουτων

αντικρυς γνωσεως ου πασιν, οιμαι, καταληπτον τε και ευεπιβατον εστι· ταις γαρ θειαις εμφασεσι περιαυγαζομενον του απροσιτου φωτος, υπερανω πασης ανθρωπινης συνεσεως ον, εκεινων αρα προς την των εγκειμενων καταληψιν δεεται των τα αισθητηρια της ψυχης ερρωμενων τη ευεξια του λογου και τον νουν ες υψος επτερωμενων τη του πνευματος αυρα και οληνολως προς ουρανους και τα βαθη Θεου εμβαθυνουσαν εχοντων σαφως την διανοιαν. Οθεν μοι και αγαν ευκαιρον επωφελες τε και αρμοδιον εδοξε το σεβας εικοτως αφοσιουντι τω διδασκαλω προκατασφαλισασθαι τους εγκυπτειν ενταυθα βουλομενους τω λογω, ινα μη τη προς τα βαθη του πνευματος απειρω επιβολη και τη περι τα θεια ανασκητω εξει και διανοια βλαβην τουτων τινες, αλλα μη ωφελειαν εις εαυτους αναμαξοιντο, κακως δηλαδη και απειρως τα θεια και υπερ αισθησιν εκλαμβανοντες.

2. Ιστεον ουν, οτι τον εις θεολογων ανδρων εγκυπτειν γραφας προαιρουμενον και επι τουτο ερωτι επειγομενον αναγνωσεως πρωτα μεν πιστον οντα κοσμον χρη φυγειν και τα εν κοσμω καθολου τω σωματι και τω πνευματι (12) και την προσυλον απο ψυχης αμαρτιαν μισησαι και την προσκαιρον αποσεισασθαι των ηδεων απολαυσιν· θειναι τε θεμελιον ακολουθως καλον επι την ερηρεισμενην πετραν της πιστεως δια πραξεως και εργασιας των εντολων του Χριστου και επι τουτον ευτεχνως τον οικον εποικοδομησαι των αρετων και τον παλαιον και φθειρομενον ανθρωπον κατα τας επιθυμιας αυτου αποδυσασθαι, και τον ανακαινουμενον εις Χριστον επενδυσασθαι, αρτιον δηλονοτι πεφθακοτα και τη ενδεχομενη καλως τελειοτητι αναβεβηκοτα εις ανδρα τελειον, εις μετρον ηλικιας του πληρωματος του Χριστου· ετι δε προκαθαρθηναι και προφωτισθηναι και ελλαμφηναι τω πνευματι προθεωρησαι τε την απασαν κτισιν ομματι νοος καθαρω, προκαταμαθειν τε και προκαταστοχασασθαι τους λογους και τας κινησεις αυτης τηλαυγως και εξω γενεσθαι των ορωμενων της ταπεινωσεως, υπερανω δηπου πασης σαρκος και αισθησεως· ενθεν τοι και το στομα τρανως διανοιξαντα ελκυσαι δυναμει την χαριν του πνευματος κακειθεν φωτος αγαθου πληρωθηναι και κατα την αναλογιαν των εκ καθαρσεως εν αυτω γενομενων ιερων εμφασεων ανωθεν θεολογησαι τρανως και ουτως, οια δη τηλαυγης την διανοιαν, εν τοις ωδε γεγραμμενοις εγκυψαι, φημι δη τοις πονημασι της υψηλοτατης και θεολογικωτατης διανοιας του μακαριωτατου και τρισολβιου πατρος Συμεων.

3. Τον γουν ετι κατω τω στηθει και τη κοιλια συρομενον, λεγω δη τοις χοϊκοις φρονημασι και ταις προσυλοις επιθυμιαις αυτου, δεδεμενον τε υπο τα δεσμα της απατωσης του κοσμου αισθησεως, αναγνον οντα και τας αισθησεις πεπηρωμενον της διανοιας δεινως, μη κατατολμησαι προβεβαιουμεθα των γεγραμμενων ενταυθα της αναγνωσεως, ινα μη τω μετα λημης των οφθαλμων εις τας ακτινας (13) ενατενιζοντι του ηλιου επισης υπομεινη την τυφλωσιν και αυτην την αμυδραν ορασιν προσαπολεση των οφθαλμων· καθαρθηναι γαρ πρωτον δει πασης ασθενειας και λημης των λογισμων και ουτω τω καθαρως και υπεραπειρως εις απειρον λαμποντι προσομιλησαι και πλησιασαι ηλιω, ειτε τουτω δη τω αισθητως και καθ᾽ ημας φαινοντι ειτε τω της δικαιοσυνης και ταις εξ αυτου των λογων και νοηματων εκπεμπομεναις αυγαις· μονων γαρ εκεινων εστι το κατοπτευειν τα βαθη του Πνευματος, των εξ ακρας δηλονοτι καθαρσεως καταλαμπομενων απειρω φωτι του Θεου και ολολαμπη την διανοιαν αμα και την ψυχην κεκτημενων, των δε γε λοιπων τα στηθη τυπτειν επωφελες και αρμοδιον και ανωθεν εκκαλεισθαι τον ελεον.

4. Σκοπειν τοινυν παντα χρεων τον τους λογους δυναμενον πιστως μελεταν τουτου δη του θειου πατρος και τουτων το βαθος εξερευναν την αυτου συνετως εκστασιν τε και θεωσιν· οπως, οια περ εξω σαρκος και σωματος και πασης αισθησεως ων, ηρπαζετο απο γης τω πνευματι εις ουρανους και Θεον, και θειων ηξιουτο ξενοτροπως αποκαλυψεων, και τας ενεργειας εβλεπεν εν εαυτω του θειου φωτος θεοπρεπως ενεργουσας, και θεωνυμιαις διαφοροις ερωτι κατοχος ων του Θεου ως τετρωμενος υπο της αγαπης αυτου τουτον εκαλει και προσωνομαζε, Διονυσιον τον μεγαν εν τουτω και μιμουμενος και ομοιως συναρπαζομενος αυτω απο γης· και γαρ εκεινω ταυτον ενεργουμενος υπο του Θειου Πνευματος και ο υψινους ουτος ανηρ ως παντων των αιτιον τον Θεον ομοιως αυτω πολυωνυμως εκ παντων των αιτιατων ανυμνει λαμπρως, ως αγαθον, ως καλον, ως σοφον, ως αγαπητον, ως Θεον θεων, (14) ως Κυριον κυριων, ως αγιον αγιων, ως αιωνιον, ως οντα και ως αιωνων αιτιον· ως ζωης χορηγον, ως σοφιαν, ως νουν, ως λογον, ως γνωστην, ως προεχοντα παντας τους θησαυρους απασης γνωσεως, ως δυναμιν, ως δυναστην, ως βασιλεα βασιλευοντων, ως παλαιον ημερων, ως αγηρω και αναλλοιωτον· ως σωτηριαν, ως δικαιοσυνην, ως αγιασμον, ως απολυτρωσιν, ως εν μεγεθει παντων υπερεχοντα και ως εν αυρα λεπτη· και εν ψυχαις και εν σωμασι και εν νοις αυτον ειναι εν ουρανω και εν γη και αμα εν ταυτω τον αυτον, εγκοσμιον, περικοσμιον, υπερκοσμιον, υπερουρανιον, υπερουσιον, ηλιον, αστερα, πυρ, υδωρ, πνευμα, δροσον, νεφεληνν, αυτολιθον και πετραν, παντα τα οντα, μηδεν οντα των οντων.

5. Οθεν και αυτος ο πολυς τα θεια Διονυσιος εν τω Περι θειων ονοματων συνταγματι, τω τροπω και τη προς Θεον εκστασει του θεσπεσιου τουτου πατρος οια δι᾽ ων γραφει συμμαρτυρων, τοιαδε φησιν· ουτως ουν τη παντων αιτια και υπερ παντα ουση και το ανωνυμον εφαρμοσει και παντα τα των οντων ονοματα, ινα ακριβως η των ολων βασιλεια και περι αυτην η τα παντα και αυτης ως αιτιας, ως αρχης, ως περατος εξηρτημενα, και αυτη κατα το λογιον η τα παντα εν πασι και αληθως υμνηται παντων υποστατις. Και μετ᾽ ολιγα· παντα δε απλως και απεριοριστως εν εαυτη τα οντα προειληφε ταις παντελεσι της μιας αυτης και παναιτιου προνοιας αγαθοτησι και εκ των οντων απαντων εναρμονιως υμνειται και ονομαζεται.

6. Και γουν ου ταυτας μονας οι θεολογοι τας θεωνυμιας πρεσβευουσι τας απο των παντελων η των μερικων προνοιων η των προνοουμενων, αλλα και απο τινων εσθ᾽ οτε θειων φασματων εν τοις ιεροις ανακτοροις η αλλοθι ποι τους μυστας η τους προφητας καταλαμψαντων κατ᾽ αλλας και αλλας αιτιας τε και δυναμεις ονομαζουσι την υπερφαη και υπερωνυμον αγαθοτητα και μορφας αυτη και τυπους ανθρωπικους η πυρινους η ηλεκτρινους περιτιθεασι και οφθαλμους αυτης και ωτα και πλοκαμους και προσωπα και χειρας και μεταφρενα και πτερα και βραχιονας και οπισθια και ποδας υμνουσι, στεφανους τε και θωκους και ποτηρια και κρατηρας αυτη και αλλα αττα μυστικα περιπλαττουσιν.

7. Εις γαρ ακρον ο θειος ουτος εκκαθαρθεις την ψυχην, ως ηδη τα προς αυτου γεγραμμενα σαλπιγγος ηχουσης μεγαλοφωνοτερον εκβοα, ηξιωται και μεγαλων αποκαλυψεων και θεωριων απορρητων και μυστικης ομιλιας και ρηματων θειων ανωθεν αυτω ξενως ενηχηθεντων και συλληβδην ειπειν χαριτος αποστολικης, ολος πυρπολητεις υπο του θειου πυρος. Διο και της θυραθεν επιστημης των λογων παντη αγευστος και αμαθης ων υπερ παντα ρητορα και σοφον τη ευροια των λογων και τη των νοηματτων δαψιλεια τε και

πυκνοτητι εις υψος εμεγαλυνθη σοφιας ως τα θεια τω οντι σοφος και θεολογος δογματικωτατος.

8. Και ου θαυμα· η γαρ του Θεου σοφια διηκει, κατα τον ειποντα, και χωρει δια παντων δια την καθαροτητα· ατμις γαρ εστι της του Θεου δυναμεως και απορροια της του παντοκρατορος δοξης ειλικρινης· μια δε, φησιν, ουσα παντα δυναται και μενουσα εν εαυτη τα παντα καινιζει και κατα γενεας εις ψυχας οσιας μεταβαινουσα φιλους Θεου (16) και προφητας κατασκευαζει· ουδεν γαρ αγαπα ο Θεος ει μη τον σοφια συνοικουντα. Δια τοι τουτο και των λογων της σοφιας επιθυμησας εποθησε το καλλος αυτης· και ποθησας, κατα τον Σολομωντα, εζητησε δια πονων φιλοσοφιας τε και ασκησεως και ευρεν αυτην· και ευρων ηυξατο μετα δακρυων εμπονως και εδοθη αυτω φρονησις· και επεκαλεσατο πιστει βεβαια και ηλθεν επ᾽ αυτον πνευμα σοφιας· οθεν ακοιμητον εσχε δια βιου παντος το εκ ταυτης ατεχνως φεγγος, δι᾽ ου αρα και ηλθεν επ᾽ αυτον παντα ομου τα αγαθα της αιωνιου ζωης και αναριθμητος πλουτος σοφιας και γνωσεως. Αμελλει και αδολως παρα Θεου μαθων τα απορρητα αφθονως τοις πασι ταυτα γραφων παρεχει εις πνευματικην ευφροσυνην ομου και ωφελειαν· ου γαρ ως αγνωμων δουλος κατακρυπτει το δοθεν αυτω προς Θεου ταλαντον, αλλ᾽ ως πιστος οικονομος τον πλουτον, ον εδεξατο εξ αυτου, της ακενωτου σοφιας ευγνωμονως κατα το γεγραμμενον ου κατορυττει· αδολως τε, φησιν, εμαθον αφθονως τε μεταδιδωμι, τον πλουτον αυτης ουκ αποκρυψομαι.

9. Ενθεν τοι και αργυρος πεπυρωμενος ουσα η γλωσσα αυτου και δικαιοσυνης πληρης η ψυχη αυτου· τα χειλη αυτου οια δη τω οντι δικαιου ηπιστατο υψηλα και στομα αυτου απεσταζε χαριτας και απορρητον σοφιαν Θεου. Γεγονε δε τουτο εκ πολλης αληθως ταπεινοφροσυνης και καθαροτητος· στομα γαρ, φησι, ταπεινων μελετησει σοφιαν και εν καρδια αγαθη ανδρος σοφια, εν δε καρδια αφρονων ου διαγινωσκεται. Ειχε γαρ, (17) ταπεινοφροσυνης ων εμπλεως, διηνεκως εν μελετη καρδιας την του Θεου σοφιαν, κατα το ειρημενον, ητις τοις ταπεινοις την καρδιαν, και ου τοις αφροσι του κοσμου σοφοις καθολου διαγινωσκεται, και το φως αει του Θεου ην αληθως η πνοη αυτου· ο δικην λυχνου εχων εν διανοια, α εωρων οι οφθαλμοι αυτου νοερως, ως το λογιον, ελεγε τε και αριδηλοτατα μετα γνωσεως εγραφεν· α, φησιν, ειδον οι οφθαλμοι σου, λεγε· και λεγων υμνει σαφεστατα εκ των οντων το θειον, ως ον κοινον παντων των οντων. Ου γαρ ακοινωτητον εστι καθολου το αγαθον ουδενι των οντων, ως φησιν ο τα θεια πολυς Διονυσιος, αλλ᾽ εφ᾽ εαυτου μονιμως την υπερουσιον ιδρυσαν ακτινα ταις εκαστου των οντων αναλογοις ελλαμψεσιν αγαθοπρεπως επιφαινεται και προς την εφικτην αυτου θεωριαν και κοινωνιαν και ομοιωσιν ανατεινει τους νοερους νοας, ως θεμιτον αυτω και ιεροπρεπως επιβαλλοντας.

10. Τοιγαρουν και κατα παντα τοις προς αυτου θεολογοις επομενος, το μεν υπερ νουν και φυσιν της θεοτητος κρυφιον ανεξερευνητοις υμνει και ιεραις νοος ευλαβειαις, ως φησι περι θεολογων ανθρων Διονυσιος, τα δε αρρητα σιγη τη σωφρονι διολου τιμων επι τας ελλαμπουσας αυτω εν τοις ιεροις νοημασιν αυγας ανετεινετο κακειθεν πλουσιως καταλαμπομενος τε και φωτιζομενος προς τους θεαρχικους και θεοπρεπεις υμνους και προς τας ιερας υμνολογιας υπ᾽ αυτων υπερκοσμιως ετυπουτο προς το και οραν τα συμμετρως αυτω δι᾽ αυτων δωρουμενα θεαρχικα φωτα και το αγαθοδοτην Κυριον ως απασης ιερας αρχης και φωτοφαενιας αιτιον ερωτικως ανυμνειν.

11. (18) Παλαιον δε αρα τουτο και αρχεγονον σοφιας ειδος και αποτελεσμα· τοις γαρ παλαιοις και πιστοις, την πατριον παλαι φιλοσοφουσι

φιλοσοφιαν, ανωθεν η θειας χαρις του Πνευματος ουτω δι᾽ υπερβολην συγγινομενη καθαρσεως προς υμνους ερωτικους τε και θειους και προς μετρα λογων παντοιων εκινει τας διανοιας αυτων. Εκ δη τουτου ποιηται ασματων και υμνων και μελων θειων τοις τηνικαυτα θαυμασιως εδεικνυντο· ουκ εκ μαθηματων δε αναγωγης και τελειας των λογων ασκησεως προς τουτο σοφως τε και συνηθως απετελουντο, αλλ᾽ εκ φιλοσοφιας των της ψυχης τροπων και εξ ακρας ασκησεως και φυλακης των γενικων αρετων . Ει τω δε φιλον το ειρημενον εξ εγγραφου πιστωθηναι αιτιας, Φιλωνι τω Ιουδαιω εν τω ουτω πωςς ειγεγραμμενω λογω αυτου Περι βιου θεωρητικου η περι ικετων εντυχετω και εισεται το του λογου πιστον εξ αυτης. Ινα δε βρασυ τι και ημεις λογιον εκειθεν αναλαβωμεθα προς την του λογου βεβαιωσιν, φησιν εκεινο ωδι· ωστε, φησιν, ου θεωρουσι μονον τα υψηλα νοος επιβολαις καθαρου, αλλα και ποιουσιν ασματα και υμνους εις τον Θεον δια παντοιων μετρων και μελων, αριθμοις σεμνοτεροις αναγκαιως χαρασσοντες.

12. Α γουν και τουτω δη τω πατρι εν θεωρυμιαις υμνηται θεοφραστως, ταυτα, φησι Διονυσιος ο μεγας, προς των θειων λογιων μεμυηται, και πασαν, ως ειπειν, την ιεραν των θεολογων υμνολογιαν ευρησει τις, επιπονω δηλαδη ψυχη και καθαρα διανοια τας θειας γραφας, ερευνων, προς τας αγαθουργους προοδους της θειας φυσεως εκφαντορικως και υμνητικως τας θεωνυμιας διασκευαζουσαν, Ειτα τον λογον ημων τρανοτερον επιβεβαιουμενος ουτω σαφως επιφερει περι των ειρημενων ο αυτος και αυθις φησι· (19) ταυταις οι θεοειδεις αγγελομιμητως, ως εφικτον, ενουμενοι νοες, ταις θειαις δηλονοτι των αγγελων δυναμεσιν, επειδη κατα πασης νοερας ενεργειας αποπαυσιν η τοιαδε γινεται των εκθεουμενων νοων προς το υπερθεον φως ενωσις, υμνουσιν αυτο κυριωτατα δια της παντων των οντων αφαιρεσεως, τουτο αληθως και υπερφυως ελλαμφθεντες εκ της προς αυτο μακαριωτατης ενωσεως· οτι παντων μεν εστι των οντων αιτιον, αυτο δε ουδεν, ως παντων υπερουσιως εξηρημενον.

13. Ειδως ουν ο θειος τουτο πατηρ Συμων, οια δη σοφος θεολογος, και ως ανωνυμον την θειαν και υπερ φυσιν φυσιν ανυμνει και ως παντος ονοματος ομοναζομενου αιτιαν και ανωνυμως υπεριδρυμενην των παντων εθεολογει· νυν μεν, οσα της παρουσης εστι πραγματειας, εκ των θεολογιων συναγων και ωσπερ τινι κανονι τοις ειρημενοι χρωμενος προς αυτα σκοπων επι την αναπτυξιν των νοητων θεωνυμιων προηρχετο· νυν δε θεοπτικη διανοια τας θεοφανεις εποπτευων εμφασεις και θεωριας, τοις αγιοις τα αγια κατα την θειαν του Αποστολου παραδοσιν παρατιθεμενος, ανεταττετο και τα προς αυτου ιερως εποπτευθεντα θεια θεαματα τοις μετ᾽ αυτον χρεωστικως, ως πρωτος προς δευτερους και υφειμενους, αφθονως εν συμμετρια τη κατ᾽ αυτους υπεδειξε και κατ᾽ αξιαν τα ιερα τοις επιστημονικως και ολοκληρως μετασχουσι της ιερατικης τελειωσεως μετεδωκε, των αμυστων αυτα γελωτων και εμπαιγμων εξαιρουμενος, μαλλον δε αυτους εκεινους, ειπερ τινες τοιουτοι εισιν ανθρωποι, της επι τουτω θεομαχιας απολυτρουμενος, μη εκφορα ταυτα ποιων τοις πολλοις, εως αν εν τοις ζωσιν ην και εφαινετο, (20) καν τουτω τω μεγαλω Διονυσιω πειθομενος ουτω προς Τιμοθεον γραφοντι· ορα δη, φησιν, οπως ουκ εξορχηση τα αγια των αγιων, ευλαβηθηση δε και τα του κρυφιου Θεου ταιςνοεραις και αορατοις γνωσεσει τιμησεις, αμεθεκτα μεν αυτα και αχραντα τοις ατελεστοις διατηρων, ιεροις δε μονοις των ιερων μεθ᾽ ιερας ελλαμψεως ιεροπρεπως κοινωνων.

14. Ουτω γαρ ως η θεολογια και τοις θιασωταις ημιν παραδεδωκε, ταυτα και ημεις, ως αυτω μαθητευθεντες και το υψος και βαθος και πλατος της

αυτου σοφιας ειδοτες, δια των ειρημενων και του παροντος λογου των παντη χοντρων και αμυστων διαστελλομεν και ανεκφορα τουτοις ειναι βουλομεθα, μονοις εκεινοις ταυτα δηλαδη σαφως αναπτυσσοντες τοις τα ωτα πεπετασμενα ιερως εχουσιν εξ επιμελειας των τροπων και συνεσεως θειας και αγιοις αντικρυς ουσιν εκ τε του βιου και της ανωθεν γνωσεως· τουτο γαρ και Παυλος ο θειος βουλεται προς Τιμοθεν ουτω γραφων· ταυτα παραθου πιστοις ανθρωποις, οιτινες ικανοι εσονται και ετερους διδαξαι.

15. Ο γουν προς θεωριαν εκ φιλοσοφου πραξεως αναδραμοντες και εις βαθος θεολογικων εννοιων ανελθοντες πιστει προς ταυτα την της ψυχης ερευναν δοτωσαν, και πολλην αυτοθεν, ευ οιδα, τρυγησουσι την ωφελειαν· οι δε γε λοιποι, ων ο νους εις πολλας ετεροτητας διεσκεδασται και σκοτει αγνωσιας εζοφωτοι, οι μηδε ο τι ποτε εστι πραξις και θεωριας και θειων αποκαλυψις μυστηριων ειδοτες, της αναγνωσεως των ενταυθα γεγραμμενων αλλοτριουσθωσαν· αχωρητον γαρ την διανοιαν εχοντες των υψηλων και λογων αποκαλυψεων (21) τα θεια καταπατειν ειωθασι και κοινουν, προς μηδεν των υπερ ημας ανανευειν δυναμενοι.

16. Αλλως τε δε και επει πασα ψυχη εις ακρον εκκαθαρθεισα καλως, αθανατος ουσα και νοερα, δυναμει θεια προς αγγελικας ζωας ανατεινεται κατα τον ιεροφαντην Διονυσιον ουτω λεγοντα· ηνικα γαρ εις εαυτον κατα κυκλικην κινησιν και ενοειδη συνελιξιν απο των εξω των νοερων αυτης δυναμεων γενηται, ωσπερ εν τινι κυκλω το απλανες αυτη η θεια δωρουμενη αγαθαρχια και απο των πολλων, των εξωθεν, αυτην επιστρεφουσα και συναγουσα πρωτον εις εαυτην, ειτα ως ενοειδη γενομενην ενουσα ταις ενιαιως ηνωμεναις δυναμεσι των αγγελων· δι᾽ αυτων γαρ ως αγαθων καθηγεμονων (μετα τους ιερους και αγιους νοας αι ψυχαι και οσα ψυχων αγαθα) επ᾽ αυτην την παντων αγαθων αγαθαρχιαν αναγεται και των εκειθεν εκβλυζομενων αλλαμψεων εν μετουσια γινεται κατα την αναλογουσαν εν αυτη καθαρσιν και της του αγαθοειδους δωρεας, οποση δυναμις, μετεχει πλουσιως, ουκ οιομαι δικαιον ειναι κινδυνευειν ταυτης τας υψηλας θεωριας και ερωτικας θεολογιας απιστεισθαι εις ακοας πιπτουσας υπο φθονου βεβυσμενας καιαπιστιας, η μαλλον ειπειν εις ψυχας σκοτει αγνωσιας σφοδρα κεκαλυμμενας και υπο ημιονων και ονων η δρακοντων καταπατουμενας και οφεων, των ακαθαρτων λεγων και ολεθριων παθων· τα γαρ αγια αμεθεκτα εισι πασι τοις τον κυνωδη βιον και χοιρωδη βιουσιν, οις ου διδονται ταυτα, ως το λογιον, ουτε μην οι μαργαριται ριπτουνται του λογου, τοις δε προς το ισον εξ ακρας αναγομενοις καθαρσεως της αγιοτητος μεθεκτα τε εισι μεθ᾽ ηδονης αφατου και (22) θειας και αναδοτικα της επ᾽ αυτα σοφιας τε και υψωσεως ως φωτα φανα και πυρος του θειου γεννηματα.

17. Ειεν, επει δε προς τοσουτον υψος ανηχθη η θεια τω οντι και καθαρωτατη ψυχη του καθηγεμονος ημων και τοιουτων εμφασεων ηξιωθη και τοιαυτης χαριτος της των αλιεων και αποστολων και επ᾽αυτην την παντων αγαθαργιαν εφθασε τη λαμπροτητι της εμπυρου διανοιας αυτης, ενθα πασαι ψυχαι των δικαιων αναγονται, και εν μετουσια των ελλαμψεων ταυτης πλουσιως εγενετο, καθα δη και τα ποιηματα και οι ερωτες των θειων υμνων εκβοωσιν αυτου, πως ουχ αγια τω φυσει αγιω και τοις παλαι αγιοις ανακραθεισα ως φωτι φως και πυρι πυρ και ηλιω ακτις, τα δευτερα τοις πρωτοις και τα εν εικοσι και τυποις τοις αρχετυποις και αληθειαις; Πως ουχ υμνητεα και υμνων και εγκωμιων παντων αξια, η υπερ ταυτα και υπερ πασαν δοξαν ομου γεηραν τε και ανθρωπινην; Πιπτετω φθονος ο τοις αει νεμεσων, και υμνεισθω και ευφημεισθω ο υμνων και εγκωμιων παντοιων επαξιος

Συμεων, καθο και εν τω ʽΚατα αγιοκατηγορωνʼ λογω μετα χρησεων ιερων πλατυτερον εξεθεμεθα. Ει γαρ αι αποκαλυψεις αυται και αι φωναι ου φωναι Θεου ουδε ψυχης αποθεωθεισης και γενομενης εξω πασης του κοσμου αισθησεως και ολης καθολου αγιας, σχολη γʼ αν αλλο τι των ανθρωπινων και προς ημων τελουμενων δια πασης σπουδης ευαποδεκτον αποδειχθειη Θεω και ανθρωποις επαινετον, ο μη σοφια και γνωσει τη ανωτατω Θεου το επιδοξον και λαμπρον επιφερεται.

18. Ταυτα τοινυν δια τους φθονω προς τα καλα και απιστια και αγνωσια κεκρατμενους ημιν προετεθη των ερωτικων και θειων υμνων του διδασκαλου, ινʼ η κατα πρωτην ευθυς επιβολην εντυγχανοντες τουτοις κρειττονες (23) γενοιντο ποτε και φθονου και βασκανιας ανωτεροι, και δοξασωσιν, ως εφικτον, τον εν πραξει και λογω και θεωρια δοξασαντα τον Θεον και το ονομα το υπερ παν ονομα εν τοις εαυτου μελεσιν αγιασαντα, η ως των καλων αγευστοι και παντη αχωρητοι των υψηλων θεαματων δια την αυτοις προσουσαν παχυτητα της εγχειρησεως και της των γεγραμμενων ενταυθα περιεργου ερευνης αποσχοιντο.

Ο ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΕΡΩΤΩΝ

ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΥΜΝΩΝ ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΑΤΡΟς ΗΜΩΝ
ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ,
ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΓΕΓΟΝΟΤΟΣ
ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΜΑΝΤΟΣ
ΤΗΣ ΞΗΡΟΚΕΡΜΟΥ. (25)

Ο πιναξ των θειων ερωτων

α΄. Περι θειας ελλαμψεως και φωτισμου Πνευματος Αγιου· και οτι εις τοπος ο Θεος, εν ω μετα ποτμον την αναπαυσιν παντες οι Αγιοι εχουσι· και οτι ο του Θεου εκπιπτων εν ετερω τοπω ουχ εξει την αναπαυσιν εν τη μελλουση ζωη.

β’. Τις η επι τω πατρι τουτω γενομενη αλλοιωσις και πως καθαρθεις εις ακρον ηνωθη Θεω και οιος εξ οιου εγενετο, οι προς Θεον ερωτικοι αυτου λογοι δηλουσιν εντευθεν· ος και θεολογων λεγει προς το τελος περι αγγελων.

γ΄. Τις ο μοναχος και τις η αυτου εργασια· και εις οιον υψος ουτος ο θειος πατηρ θεωριας ανηλθεν.

δ’. Διδασκαλια εις μοναχους αρτι αποταξαμενους κοσμω και τοις εν κοσμω· και περι του, οποιαν τις οφειλει πιστιν εχειν προς τον ιδιον πατερα.

ε’. Αλφαβητος του αυτου κατα στοιχειον διπλους προτρεπων και οδηγων εις τελειοτητα βιου αναδραμειν τον αρτι απο του κοσμου αναχωρησαντα.

στ’. Τετραστιχα του αυτου, τον προς Θεον αυτου εντευθεν δεικνυοντα ερωτα.

ζ’. Εντευξις του αυτου εις Θεον· και οπως Θεω συναπτομενος (26) και δοξαν Θεου εν εαυτω ενεργουσαν εξεπληττετο.

η’. Τισι Θεος εμφανιζεται και τινες εν εξει γινονται του καλου δια της των εντολων εργασιας.

θ’. Οτι ο του Αγιου Πνευματος μετοχος γεγονως υπο του φωτος και της δυναμεως αυτου αρπαζομενος επανω παντων φερεται των παθων, μη βλαπτομενος τω πλησιασμω υπ᾽ αυτων.

ι’. Οτι ο θανατος τη λυπη και των στερροτερων καθαπτεται.

ια’. Οπως ωραθη αυτω Θεος ως Στεφανω και Παυλω τοις αποστολοις, ενταυθα ο πατηρ εκπληττομενος διηγειται.

ιβ’. Περι του ενος κατα παντα της τρισυποστατου θεοτητος θεολογια· και δι᾽ ων τη ταπεινωσει χρωμενος λεγει περι εαυτου, των δοκουντων ειναι τι εντρεπει την οιησιν.

ιγ’. Προτροπη εις μετανοιαν· και πως το θελημα της σαρκος τω θεληματι του Πνευματος ενωθεν θεοειδη τον ανθρωπον απεργαζεται.

ιδ’. Ευχαριστια προς Θεον των δωρεων ενεκα, ων παρ᾽ αυτου ηξιωθη· και οτι φρικτον και αγγελοις το της ιερωσυνης και ηγουμενιας αξιωμα.

ιε’. Οπως βλεπων την δοξαν του Θεου ενηργειτο υπο του Παναγιου Πνευματος· και οτι το Θειον εντος και εκτος εστι του παντος, αλλα και ληπτον τε και αληπτον τοις αξιοις· και οτι οικος Δαβιδ ημεις εσμεν και οτι εις πολλα γινομενος ο Χριστος και Θεος ημων μελη εις εστι και ο αυτος, μενων αμεριστος τε και αναλλοιωτος.

ιστ’. Οτι ποθεινον τε και επιθυμητον κατα φυσιν μονον το Θειον· ου ο μετεχων παντων εν μετοχη γεγονε των καλων.

ιζ’. Οτι ο φοβος γεννα την αγαπην, η δε αγαπη εκριζοι τον φοβον απο της ψυχης και μενει μονη εν αυτη, Πνευμα Θειον ουσα και Αγιον.

ιη’. (27) Διδασκαλια συν θεολογια περι των ενεργειων της αγιας αγαπης, ηγουν αυτου του φωτος του Αγιου Πνευματος.

ιθ’. Διδασκαλια συν θεολογια, εν η και περι ιερωσυνης αμα και απαθους θεωριας.

κ’. Ευχαριστια και εξομολογησις συν θεολογια· και περι δωρεας και μετουσιας Πνευματος Αγιου.

κα’. Επιστολη προς μοναχον ερωτησαντα· Πως χωριζεις τον Υιον απο του Πατρος, επινοια η πραγματι; Εν η ευρησεις πλουτον θεολογιας ανατρεπουσης την αυτου βλασφημιαν.

κβ’. Ευχαριστια συν θεολογια· και περι ων η θεια χαρις του Πνευματος δια των ενεργειων ωνομασται.

κγ’. Περι της ακαληπτου και απεριγραπτου Θεοτητος ακριβης θεολογια· και οτι απεριγραπτος ουσα η θεια φυσις ουτε εντος ουτε

εκτος εστι του παντος, αλλα και εντος και εκτος εστιν ως των ολων αιτια· και οτι μονον κατα νουν τω ανθρωπω ληπτον αληπτως το Θειον, ως τοις οφθαλμοις αι του ηλιου ακτινες.

κδ'. Δι' ων εξομολογουμενος εν τω παροντι γραφει λογω, δεικνυσι το βαθος της εαυτου ταπεινωσεως, και προϊων διδασκει αυτην τον εις μετρον ελασαντα τελειοτητος και αξιωθεντα τοιουτων εν θεωρια αποκαλυψεων, Παυλον τον θειον καν τουτω μιμουμενος, αμαρτωλον εαυτον αποκαλουντα και αναξιον του καλεισθαι αποστολον.

κε'. Πετρι της γενομενης θεωριας αυτω του θειου φωτος· και οπως το θειον φως ου καταλαμβανεται υπο σκοτους· εν οις και δια την υπερβολην των αποκαλυψεων εκπληττομενος μεμνηται της ανθρωπινης ασθενειας και εαυτον κατακρινει.

κστ'. Οτι ο εν αγνωσια Θεου ετι ζων νεκρος εστι μεσον των ζωντων εν γνωσει Θεου και οτι τοις αναξιως των μυστηριων μεταλαμβανουσιν αληπτον το θειον σωμα και αιμα του Χριστου γινεται.

κζ'. (28) Οποιον δει ειναι τον μοναχον και τις η εργασια και τις η τουτου προκοπη και αναβασις.

κη'. Περι νοητης αποκαλυψεως των ενεργειων του θειου φωτος και εργασιας νοερας τε και θειας της εναρετου ζωης.

κθ'. Οτι μονοις εκεινοις καταφανη τα των θειων πραγματων, οις δια της μετουσιας του Αγιου Πνευματος ολοις ολος ηνωθη Θεος.

λ'. Προς ενα των μαθητων, οτι ταις καθαρθεισαις ψυχαις δια δακρυων και μετανοιας προσψαυσαν το θειον του Πνευματος πυρ δρασσεται αυτων και πλεον καθαιρει, φωτιζον τα υπο της αμαρτιας εσκοτισμενα μερη αυτων, και τα τραυματα εξιωμενον εις τελειαν φερει συνουλωσιν, ως τω θειω καλλει υπεραστραπτειν αυτας.

λα'. Περι θεολογιας· και οτι ανεξερευνητος η θεια φυσις και παντη τοις ανθρωποις ακατανοητος.

λβ'. Οτι οι ενδοξοι της γης και σοβαροι των πλουτω περι την σκιαν των ορωμενων πλανωνται, οι δε γε των παροντων καταφρονησαντες εν απλανει μεθεξει του Θειου γινονται Πνευματος.

λγ'. Περι θεολογιας· και οτι οι το κατ' εικονα φυλαξαντες τας πονηρας δυναμεις του αρχοντος του σκοτους καταπατουσιν, οι δ' αλλοι, οις εμπαθης ο βιος, υπ' αυτου κρατουνται και βασιλευονται.

λδ'. Οτι η του Παναγιου Πνευματος ενωσις προς κεκαθαρμενας ψυχας εν αισθησει τρανει, ηγουν εν επιγνωσει γινεται και, εν αις αν γενηται, φωτοειδεις ομοιας εαυτου και φως αυτας απεργαζεται.

λε'. Οτι παντες οι αγιοι ελλαμπομενοι αυγαζονται και την δοξαν του Θεου καθορωσιν, ως θεμιτον ανθρωπινη φυσει Θεον οραν.

λστ’. Ευχαριστια υπερ της εξοριας και των θλιψεων, ων υπεστη εν τω κατ᾽ αυτον διωγμω.

λζ’. (29) Δεησις και προσευχη του αυτου προς τον Θεον της εκεινου ενεκα βοηθειας.

λη’. Περι θεολογιας· και οτι ο νους της υλης των παθων καθαρθεις αΰλως τον αϋλον και αορατον καθορα.

λθ’. Οτι ο ποθος και η προς τον Θεον αγαπη υπερβαινει πασαν αγαπην και παντα ποθον ανθρωπινον· βαφεις δε ο νους των καθαιρομενων εν τω φωτι του Θεου ολος θεουται και νους εκειθεν χρηματιζει Χριστου.

μ’. Ομολογια της χαριτος των του Θεου δωρεων· και οπως ο ταυτα γραφων πατηρ υπο του Αγιου ενηργειτο Πνευματος· και διδασκαλια υπο Θεου, του τι δει ποιουντα τινα, της των σωζομενων σωτηριας τυχειν.

μα’. Ευχαριστια προς Θεον υπερ των παρ᾽ αυτου γεγονοτων ευεργεσιων και αιτησις του μαθειν, τινος χαριν οι τελειοι γεγονοτες υπο των δαιμονων παραχωρουνται πειραζεσθαι· και περι των αποτασσομενων τω κοσμω διασκαλια και υποτυπωσις ρηθεισα παρα Θεου.

μβ’. Οτι οι τω Θεω απ᾽ εντευθεν ηδη δια της του Αγιου Πνευματος μετουσιας ενωθεντες, εκδημουντες του βιου εις αιωνας αυτω εκειθεν συνεσονται· ει δ᾽ ουν, αλλα το αναπαλιν τοις αλλως εχουσιν ενταυθα τοτε γενησεται.

μγ’. Οτι κρεισσον το καλως ποιμαινεσθαι η τους μη βουλομενους ποιμαινειν· ουδεν γαρ εσται κερδος τω αλλους μεν σπουδαζοντι σωσαι, εαυτον δε δια της εκεινων απολεσαντι προστασιας.

μδ’. Τι εστι το κατ᾽ εικονα, και πως εικοτως νοειται ως του πρωτοτυπου εικων ο ανθρωπος· και οτι ο τους εχθρους ως ευεργετας φιλων μιμητης εστι του Θεου, Πνευματος δε Αγιου εντευθεν μετοχος γεγονως θεσει θεος και χαριτι γινεται, μονοις εκεινοις γνωριζομενος, τοις υπο του Αγιου Πνευματος ενεργουμενοις.

με’. Περι θεολογιας ακριβεστατης· και οτι ο μη ορων το φως της του Θεου δοξης χειρων τυγχανει τυφλων.

μστ’. (30) Εξομολογησις ευχη συνημμενη· και περι συναφειας Πνευματος Αγιου και απαθειας.

μζ’. Περι νοητου παραδεισου τηλαυγης θεωρια· και περι του εν αυτω ξυλου ζωης.

μη’. Οτι δοξα και τιμη εστι παντι ανθρωπω υβριζομενω και πασχοντι κακως δια Θεου εντολην, η υπερ αυτης της εντολης του Θεου ατιμια· και διαλογος προς την ιδιαν ψυχην, διδασκων τον ακενωτον πλουτον του Πνευματος.

μθ’. Οτι εστιν οτε και δια της εις τον πλησιον επιμελειας και διορθωσεως συγκατασπασθαι τον διδασκαλον εις την ενουσαν εκεινω του παθους ασθενειαν.

ν’. Περι θεωριας Θεου και θειων πραγματων και Αγιου Πνευματος παραδοξου ενεργειας· και περι των ιδιων της Αγιας και Ομοουσιου Τριαδος· και οτι ο μη φθασας εισελθειν εις την βασιλειαν των ουρανων ουδεν ωφεληθησεται, καν εκτος γενηται των του αδου κολασεων.

να’. Οτι του Πνευματος λαμποντος εν ημιν του Αγιου παντα τα των παθων φυγαδευονται ως υπο του φωτος το σκοτος· συστελλοντος δε αυτου τας ακτινας, υπο τουτων και των πονηρων βαλλομεθα λογισμων.

νβ’. Περι θεολογιας· και οτι τω μη αλλοιωθεντι τη του Αγιου Πνευματος μετουσια και γεγονοτι θεσει εν γνωσει Θεω διδασκειν τα θεια τους ανθρωπους ουκ εξεστιν.

νγ’. Κατα διαλεκτον Θεου και του πατρος των λογων ο λογος· και οπως υπο του Αγιου Πνευματος ελλαμπομενος ο θειος ουτος πατηρ ωμιλει Θεω, και υπ’ εκεινου εμυσταγωγειτο τα θεια τε και ανθρωπινα.

νδ’. Οτι εκαστω των ανθρωπων δεδωκεν ο Θεος προσφυως και προς το συμφερον το χαρισμα δια Πνευματος Αγιου εις το ενεργειν, ουχ ωσπερ αυτος θελει, αλλ’ ως υπ’ αυτου προωρισθη, εις το μη κενον ειναι μεσον της εκκλησιας αυτου.

νε’. Οτι τοις το αγιον φυλαξασι βαπτισμα καθαρον (31) παραμενει το Πνευμα το Αγιον· απο δε των μολυναντων αυτο απανισταται.

νστ’. Ευχη προς Θεον επι τοις γεγονοσιν εις αυτον, ικετηριος τε ομου και ευχαριστηριος.

νζ’. Οτι ο τον Θεον εξ ολης ποθησας ψυχης μισει τον κοσμον.

νη’. Διδασκαλια κοινη συν ελεγχω προς παντας· βασιλεις, αρχιερεις, ιερεις, μοναζοντας, λαϊκους, υπο στοματος λαληθεισα και λεγομενη Θεου.

ΕΥΧΗ ΜΥΣΤΙΚΗ

Του εν αγιοις πατρος ημων Συμεων ευχη μυστικη, δι’ ης επικαλειται το Πνευμα το Αγιον ο αυτο προορων. (33)

Ελθε το φως το αληθινον, ελθε η αιωνιος ζωη, ελθε το αποκεκρυμμενον μυστηριον, ελθε ο ακατονομαστος θησαυρος, ελθε το ανεκφωνητον πραγμα, ελθε το ακατανοητον προσωπον, ελθε η αΐδιος αγαλλιασις, ελθε το ανεσπερον φως, ελθε παντων των μελλοντων σωθηναι η αληθινη προσδοκια, ελθε των κειμενων η εγερσις, ελθε των

νεκρων η αναστασις, ελθε ο δυνατος, ο παντα αει ποιων και μεταποιων και αλλοιων μονω τω βουλεσθαι! Ελθε ο αορατος και αναφης παντη αψηλαφητος, ελθε ο αει μενων αμετακινητος και καθ᾽ ωραν ολος μετακινουμενος και ερχομενος προς ημας τους εν τω αδη κειμενους, ο υπερανω παντων των ουρανων, ελθε το περιποθητον ονομα και θρυλουμενον, λαληθηναι δε παρ᾽ ημων, οπερ εις, η γνωσθηναι, οποιος η ποταπος, ολως ημιν ανεπιδεκτον. Ελθε η αιωνιος χαρα, ελθε το στεφος το αμαραντινον, ελθε η πορφυρα του μεγαλου Θεου και βασιλεως ημων, ελθε η ζωνη η κρυσταλλοειδης και διαλιθος, ελθε το υποδημα το απροσιτον, ελθε η βασιλειος αλουργις και αυτοκρατορικη οντως δεξια! Ελθε, ον εποθησε και ποθει η ταλαιπωρος μου ψυχη, ελθε ο μονος προς μονον, οτι μονος ειμι, καθαπερ ορας! Ελθε ο χωρισας εκ παντων και ποιησας με μονον επι της γης, ελθε ο γενομενος ποθος (34) αυτος εν εμοι και ποθειν σε ποιησας με, τον απροσιτον παντελως! Ελθε η πνοη μου και η ζωη, ελθε η παραμυθια της ταπεινης μου ψυχης, ελθε η χαρα και η δοξα και η διηνεκης μου τρυφη!

Ευχαριστω σοι, οτι εν πνευμα εγενου μετ᾽ εμου· ασυγχυτως, ατρεπτως, αναλλοιωτως ο επι παντων Θεος, και αυτος μοι τα παντα εν πασι γεγενησαι, τροφη ανεκλαλητος και εις απαν αδαπανος, αεναως υπερεκχεομενη τοις της εμης ψυχης χειλεσι και υπερεκβλυζουσα εν τη πηγη της καρδιας μου, ενδυμα απαστραπτον και καταφλεγον τους δαιμονας, καθαρσις δια αφθαρτων και αγιων δακρυων εκπλυνουσα με, ων η ση παρουσια, προς ους παραγινη, χαριζεται. Ευχαριστω σοι, το φως ανεσπερον μοι γεγενησαι και ηλιος αδυτος, που κρυβηναι μη εχων ο πληρων της σης δοξης τα συμπαντα. Ουδεποτε γαρ απεκρυβης απο τινος, αλλ᾽ ημεις αει κρυπτομεθα απο σου, ελθειν προς σε μη βουλομενοι. Που γαρ και κρυβηση ο μηδαμου εχων τοπον της σης καταπαυσεως; Η δια τι, ο μηποτε αποστρεφομενος των παντων τινα, μητε τινα αυτων εντρεπομενος; Νυν ουν ενσκηνωσον, Δεσποτα, εν εμοι και κατοικησον και μεινον αδιαστατως, αχωριστως μεχρι τελους εν εμοι τω δουλω σου, αγαθε, ινα καγω ευρεθω εν τη εξοδω μου και μετα την εξοδον εν σοι, αγαθε, και συμβασιλευσω σοι, τω επι παντων Θεω! Μεινον, Δεσποτα, και μη εασης με μονον, ινα ερχομενοι οι εχθροι μου, οι ζητουντες αει του καταπιειν την ψυχην μου και ευρισκοντες σε μενοντα εν εμοι, φευξωνται παντελως και μη ισχυσωσι κατ᾽ εμου, βλεποντες σε, τον ισχυροτερον παντων, ενδοθεν καθημενον εν τη οικια της ταπεινης μου ψυχης. (35) Ναι, Δεσποτα, ως εμνησθης μου, οτε εν τω κοσμω ετυγχανον και αγνοουντος μου αυτος εξελεξω με και απο

του κοσμου εχωρισας και προ προσωπου της δοξης σου εστησας, ουτω και νυν ενδον ισταμενον με εις αει και αμετακινητον εν τη εμοι οικησει σου διαφυλαξον, ινα μη βλεπων σε διηνεκως ο νεκρος εγω ζω, και εχων σε ο πενης αει πλουτω, και βασιλεων παντων εσομαι πλουσιωτερος, και εσθιων και πινων σε καθ᾽ ωραν επενδυομενος εν ανεκλαλητοις ω και εσομαι εντρυφων αγαθοις, οτι συ υπαρχεις παν αγαθον και πασα δοξα και πασα τρυφη και σοι πρεπει η δοξα, τη Αγια και Ομοουσιω και Ζωοποιω Τριαδι, τη εν Πατρι και Υιω και Αγιω Πνευματι σεβομενη τε και γνωριζομενη και προσκυνουμενη και λατρευομενη υπο παντων νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων, αμην.

Α᾽.

Περι θειας ελλαμψεως και φωτισμου Πνευματος Αγιου· και οτι εις τοπος ο Θεος, εν ω μετα ποτμον την αναπαυσιν παντες οι Αγιοι εχουσι· και οτι ο του Θεου εκπιπτων εν ετερω τοπω ουχ εξει την αναπαυσιν εν τη μελλουση ζωη. (37)

Τι το φρικτον μυστηριον, ο εν εμοι τελειται;
Λογος εκφραζειν ουδαμως ισχυει, ουδε γραφειν
η χειρ μου η ταλαιπωρος εις επαινον και δοξαν
του οντος υπερ επαινον, του οντος υπερ λογον.
Ει γαρ τα νυν τελουμενα εν εμοι τω ασωτω
αρρητα, ανεκλαλητα πελουσι, πως εκεινος,
ο των τοιουτων παροχευς και ποιητης, ειπε μοι,
επαινον χρηζει παρ᾽ ημων η δοξαν προσλαβεσθαι;
Ουδε γαρ δοξασθησεται ο ων δεδοξασμενος,
ως ουδε λαμπρυνθησεται η φωτος μεταλαβοι
ο παρ᾽ ημων βλεπομενος ηλιος εν τω κοσμω·
φωτιζει, ου φωτιζεται· φαινει, φως ου λαμβανει.
Εχει γαρ, οπερ ελαβεν, εξ αρχης, εκ του κτιστου.
Ει ουν ποιησας ηλιον Θεος ο παντων κτιστης
ανενδεη πεποιηκεν, αφθονον σελας φαινειν
και μηδαμως παρα τινος αλλου πλειονος χρηζειν,
πως δοξαν λαβοι παρ᾽ εμου του τεταπεινωμενου;
Ανενδεης γαρ παντελως ο του ηλιου κτιστης,
ο εμπιπλων τα συμπαντα των αγαθων απαντων
(38) νευματι βουληματι την ισχυν κεκτημενος.
Εν τουτω και η γλωσσα μου εξαπορει ρηματων
και τα τελουμενα ο νους ορα, ουχ ερμηνευει·

βλεπει και βουλεται ειπειν και λογον ουχ ευρισκει·
αορατα γαρ καθορα, ανειδεα εις απαν,
απλα, παντη ασυνθετα, απειρα τω μεγεθει.
Ουτε αρχην γαρ καθορα, ου τελος ολως βλεπει;
Ανακεφαλαιουμενον ολον, δοκω, οραται·
ου τη ουσια παντως δε, αλλα τη μετουσια.
Εκ του πυρος αναπτεις γαρ και πυρ ολον λαμβανεις,
κακεινο μενει ατμητον, ανεκλειπτον ως πρωην,
πλην το μεταδιδομενον χωριζεται του πρωτου
και εις λαμπαδας γινεται πολλας·σωματικον γαρ.
Εκεινο δε πνευματικον, αμεριστον υπαρχον,
και παντελως αχωριστον και ατμητον υπαρχει·
ου γαρ μεταδιδομενον εις πολλα διαιρειται,
αλλα και μενει ατμητον και εν εμοι υπαρχει·
εξανατελλει εν εμοι ενδοθεν της ταλαινης
καρδιας μου ως ηλιος η ως δισκος ηλιου
σφαιροειδης διεκνυμενος, φωτοειδης, ως φως γαρ.
Ουκ οιδα, καθως ειρηται, τι ειπω περι τουτου, και ηθελον του σιωπαν, ειθε και εδυναμην, αλλα το θαυμα φρικτον κινει μου την καρδιαν
και εξανοιγει στομα μου το κατεσπιλωμενον,
και μη βουλομενον ποιει λαλειν με τε και γραφειν.
Ο ανατειλας αρτι μου εν σκοτεινη καρδια,
ο δειξας μοι θαυμασια, α οφθαλμοι ουκ ειδον,
ο κατελθων και εν εμοι ως εις εσχατον παντων,
ο αποστολου μαθητην και υιον αποδειξας
εμε, ον ειχεν ο δεινος δρακων και βροτοκτονος
(39) το πριν εργατην υπουργον πασης παρανομιας,
ο προ αιωνων ηλιος ο εν τω αδη λαμψας,
υστερον και φωτισας μου ψυχην εσκοτισμενην
και χαρισαμενος εμοι ανεσπερον ημεραν,
το δυσπιστον τοις κατ᾽ εμε οκνηροις και ραθυμοις,
ο πλησας παντων αγαθων την εν εμοι πτωχειαν,
αυτος και λογον δωρησαι και ρηματα παρασχου
του πασι διηγησασθαι τας σας τερατουργιας
και απερ σημερον ποιεις μεθ᾽ ημων των σων δουλων,
ινα και οι καθευδοντες εν σκοτει ραθυμιας
και λεγοντες· Αδυνατον αμαρτωλους σωθηναι
και, ωσπερ Πετρον και λοιπους αποστολους, αγιους,
οσιους και δικαιους τε, αυτους ελεηθηναι,
γνωσωσι και μαθησωνται, οτι ευκολον τουτο
τη αγαθοτητι τη ση ην και εστι και εσται!
Και οι δοκουντες εχειν σε, το φως παντος του κοσμου,

και μη βλεπειν σε λεγοντες, μη εν φωτι διαγειν,
μη λαμπεσθαι, μη καθοραν αεναως σε, Σωτερ,
μαθωσιν, ως ουκ ελαμψας αυτων εν διανοια,
ουδε κατωκησας αυτων την ρυπαραν καρδιαν
και ματην επαγαλλωνται επι κεναις ελπισιν
οιομενοι θεασασθαι το φως σου μετα τελος.
Ο αραββων εντευθεν γαρ, η σφραγις παντως ωδε
παρα σου, Σωτερ, διδοται τοις δεξιοις προβατοις·
ει γαρ εκαστου θανατος ο συγκλεισμος τυγχανει
μετα τελος απρακτα πασιν επισης εστι
και ουτε φαυλον η καλον δυναται τις ποιησαι,
Σωτηρ μου, παντως εκαστος, ως ευρεθη, και εσται.
Τουτο φοβει με, Δεσποτα, τουτο ποιει με τρεμειν,
τουτο εκτηκει απαντα τα αισθητηρια μου,
οτι τυφλος αποθανων και μεταστας εκεισε (40)
ουκετι τουτον ηλιον αισθητως θεωρησει,
ει και το φως των οφθαλμων αναστας παλιν λαβοι·
ουτως ουδ᾽ ο τον νουν εχων τυφλον, ει αποθανοι,
τον νοητον θεασεται ηλιον σε, Θεε μου,
αλλα εκ σκοτους εξελθων προς σκοτος ενδημησει
και εις αιωνας εσεται εκ σου κεχωρισμενος.
Μηδεις ανθρωπων, Δεσποτα, των εις σε πιστευοντων,
μηδεις των εις το ονομα το σον βεβαπτισμενων
το μεγα τουτο και φρικτον υποστησεται βαρος
του χωρισμου σου, ευσπλαχνε· δεινη γαρ αυτη θλιψις,
δεινη, ανυπομονητος, αιωνιος η λυπη.
Τι γαρ και χειρον εσεται του χωρισμου σου, Σωτερ;
Τι δε οδυνηροτερον ζωης διαζευχθηναι
και ζην εκειθεν ως νεκρος ζωης εστερημενος,
απαντων τε των αγαθων ομου αποστερεισθαι;
Σου γαρ ο χωριζομενος παντος καλου στερειται·
ου γαρ, ως εστιν επι γης τα νυν, εσται και τοτε·
νυν γαρ οι αγνοουντες σε σωματικως τρυφωσιν
ενταυθα και αγαλλονται ως αλογα σκιρτωντες,
απερ δεδωκας εχοντες εις απολαυσιν βιου
και ταυτα μονα βλεποντες, ουτως ειναι δοκουσι
και τα μετα την εξοδον της ψυχης και του βιου.
Αλλα κακως τεκμαιρονται, αλλα κακως φρονουσιν
οι λεγοντες μη μετα σου, αλλ᾽ εν ανεσει ειναι
και τοπον ετοιμαζοντες τινα - ω αφροσυνης! –
μητε φωτος μετεχοντα και σκοτους αμοιρουντα,
της βασιλειας εξωθεν, αλλα και της γεεννης,
και του νυμφωνος πορρωθεν και του πυρος της δικης,

εν ω και οι ταλαιπωροι ευχονται καταντησαι
και λεγουσι μη χρηζειν σου την αιωνιον δοξαν (41)
η βασιλειαν ουρανων, αλλ᾽ εν ανεσει ειναι.
Φευ της αυτων σκοτωσεως, φευ της αυτων αγνοιας,
φευ της ταλαιπωριας τε και των κενων ελπιδων!
10.Ουδαμου τουτο γεγραπται, ουδε γαρ εσται τουτο,
αλλ᾽ εν φωτι μεν αγαθων οι πεπραχοτες θεια,
εν σκοτει δ᾽ εσονται ποινων οι των φαυλων εργαται,
μεσον δε χασμα φοβερον εκατερους διειργον,
ως αυτος συ εδιδαξας, ο ετοιμασας ταυτα.
120 Τω γαρ μεσον εμπιπτοντι ανθρωπω υπερ πασαν
βασανον εσται φοβεραν τουτο και τιμωριαν,
εις αββυσον κολασεων , εις χαος απωλειας
εγκυβιστωντι δυστυχως και καταφερομενω,
ου επιβηναι δυσχερες τοις ουσιν εν βασανοις,
125 ινα διαπερασωσιν εν τη γη των δικαιων,
οι προαιρουνται εν πυρι δεινως αποτεφρουσθαι
η γαρ εις χαος το φρικτον εαυτους επιρριψαι.
Οι ουν εκει ευχομενοι γενεσθαι μετα ποτμον
πολλων δακρυων αξιοι τυγχανουσι και θρηνων,
130 οτι ως κτηνη αλογα ολως αναισθητουσι
και εαυτων κατευχονται και εαυτους πλανωσιν.
Συ βασιλεια ουρανων, συ γη, Χριστε, πραεων,
συ χλοης ο παραδεισος, συ ο νυμφων ο θειος,
συ ο παστος ο αρρητος, συ η τραπεζα παντων,
135 συ εις ο αρτος της ζωης, συ καινοτατον πομα,
συ και ο κρατηρ του υδατος, συ και ζωης το υδωρ,
συ και λαμπας καθ᾽ εκαστον ασβεστος τοις αγιοις,
συ και χιτων και στεφανος και διαιρων στεφανους,
συ και χαρα και ανεσις, συ τρυφη τε και δοξα,
140 συ και η αγαλλιασις, συ και η ευφροσυνη,
και λαμψει ωσπερ ηλιος η χαρις σου, Θεε μου, (42)
του Παναγιου Πνευματος εν πασι τοις αγιοις,
και λαμψεις ο απροσιτος ηλιος τουτων μεσον
και παντες ελλαμφθησονται κατα αναλογιαν
145 της πιστεως, της πραξεως, ελπιδος και αγαπης,
καθαρσεως και φωτισμου του εκ του Πνευματος σου,
Θεε, μονε μακροθυμε και κριτα των απαντων,
οις μοναι λογισθησονται διαφοροι και τοποι,
τα μετρα της λαμπροτητος, τα μετρα της αγαπης,
150 της θεωριας τε της σης, το ποσον εσται παλιν
μεγαλειοτητος αυτης δοξα, τρυφη και κλεος
εις διαιρεσεις οικιων και μονων παραδοξων.

Τουτο σκηναι διαφοροι, τουτο πολλαι οικιαι,
τουτο στολαι λαμπροταται πολλων αξιωματων
και στεφανοι παμποικιλοι, λιθοι και μαργαριται
και ανθη τα αμαραντα ξενην εχοντα θεαν·
τουτο και κλιναι και στρωμναι και τραπεζαι και θρονοι
και απαν, οπερ εις τρυφην ηδυτατον υπαρχει,
ην και εστι και εσεται το βλεπειν σε και μονον.
Οι ουν, καθαπερ ειρηται, μη βλεποντες το φως σου,
μη παρα σου βλεπομενοι, αλλα κεχωρισμενοι
της παναγαθου θεας σου, των αγαθων στερουνται.
Που αν ευρωσιν ανεσιν, που ανωδυνον τοπον;
Εν τινι κατοικησουσιν ευθεις μη γεγονοτες;
Συν τω προσωπω σου και γαρ ευθεις κατοικιουσι·
μεμορφωσαι και γαρ αυτων εν τη ευθει καρδια
και κατοικουσι συν τη ση μορφη εν σοι, Χριστε μου.
Ω θαυμα, ω παραδοξον αγαθωσυνης δωρον!
Εν τη μορφη τη του Θεου τους ανθρωπους γενεσθαι
και μορφωθηναι εν αυτοις τον αχωρητον πασι,
τον αναλλοιωτον Θεον, τον ατρεπτον τη φυσει,
τον εις παντας βουλομενον ενοικειν τους αξιους, (43)
ως ολον εχειν εκαστον εντος τον βασιλεα,
την βασιλειαν τε αυτην και τα της βασιλειας
και λαμπειν, ωσπερ ελαμψεν αναστας ο Θεος μου,
υπερ ηλιου τας βολας του ορωμενου τουτου
και ουτως τω δοξασαντι αυτους παρεστηκοτες
εκθαμβοι διαμεινουσιν υπερβολη της δοξης
και προσθηκη διηνεκει λαμπροτητος της θειας·
ουδε γαρ τελος εσεται προκοπης εις αιωνας,
η στασις της προσθηκης γαρ του ατελεστου τελους
ποιησει και καταληψιν παντως ακαταληπτου,
και προσκορης γενησεται ο ακορεστος πασιν.
Αλλα το πληρωμα αυτου και του φωτος η δοξα
αβυσσος εσται προκοπης, ατελεστος αρχη δε·
και ωσπερ εχοντες Χριστον ενδον μεμορφωμενον
τουτω αυτω παρισταναι λαμποντι απροσιτως·
ουτω το τελος εν αυτοις αρχη τυγχανει δοξης,
και - ινα σοι σαφεστερον το νοημα ποιησω –
εν τελει εξουσιν αρχην και εν αρχη το τελος.
Τον υπερπληρη νοει μοι ανενδεη προσθηκης,
του ατελους το τελος δε τους τρεχοντα μη φθανειν.
Ει γαρ παρελθη ουρανος ο ορωμενος ουτος
και γη και παντα τα εν γη, στοχασθητι, τι ειπον·
εσται τοπου καταληψις, ενθα τελος ευρησεις·

ου λεγω σοι σωματικον, αλλα νοΐ ισχυσεις
καταλαβειν το πληρωμα του ασωματου κοσμου·
ου κοσμος δε, αλλα αηρ υπαρχει ωσπερ πρωην·
ουδε αηρ, αλλ᾽ αφθεγκτος χωρος, ονπερ το παν καλουσι,
και εστιν αβυσσος ατελεστος εις απαν,
εξ ισης ολον παντοθεν, μερων εξ εκατερων·
τουτο το παν πεπληρωται θεοτητος της θειας.
Οι ουν αυτου μετεχοντες, εν αυτω τε οικουντες, (44)
πως ολον περιλαβωσιν, ινα και κορεσθωσιν;
Η πως του τελους δραξωνται του ατελους, ειπε μοι;
Αδυνατον και παντη δε αμηχανον υπαρχει·
ουτε γαρ ωδε πελουσιν εν σαρκι τοις αγιοις,
ουτε εκει εν τω Θεω μεταστασι τοιαυτη
εννοια ολως εν αυτοις υπεισελθειν ισχυει·
και γαρ κατακαλυπτονται φωτι της θειας δοξης,
ελλαμπονται και λαμπουσι και τρυφωσιν εν τουτοις
και ισασιν ως αληθως παση πληροφορια,
ως εσεται ατελεστος η τουτων τελειοτης
και η της δοξης προκοπη αεναος υπαρξει.
Οι δε Θεου εκπιπτονες θαυμαζω, που και στωσιν,
απο του οντος πανταχου αφεστηκοτες πορρω,
και οντως φρικης, αδελφοι, θαυμα μεγαλης γεμον,
δεομενον τε λογισμου νοος πεφωτισμενου,
ινα καλως νοησειε τουτο και μη εμπεση
εις αιρεσιν ως απιστων Θειου Πνευματος λογους.
Εντος μεν παντως του παντος υπαρξουσι και ουτοι,
εξω του θειου δε φωτος και Θεου οντως εξω·
ωσπερ γαρ οι μη βλεποντες λαμποντος του ηλιου,
καν ολοι περιλαμπωνται, εξω φωτος τελουσιν,
αισθησει θεωρια τε κεχωρισμενοι τουτου·
ουτως εστιν εν τω παντι φως της Τριαδος θειον
και μεσον οι αμαρτωλοι εν σκοτει καθειργμενοι,
μη βλεποντες, μη αισθησιν ολως εχοντες θειαν,
αλλα κατακαιομενοι αυτων τη συνειδησει
και καταδικαζομενοι, απορρητον την θλιψιν
και την οδυνην αφθεγκτον εξουσιν εις αιωνας.

Β΄

Τις η επι τω πατρι τουτω γενομενη αλλοιωσις και πως καθαρθεις εις ακρον ηνωθη Θεω και οιος εξ οιου εγενετο, οι προς Θεον ερωτικοι αυτου λογοι δηλουσιν ενταυθα˙ ος και θεολογων λεγει προς το τελος περι αγγελων. (45)

Τις η αμετρος ευσπλαγνια σου, Σωτερ;
Πως ηξιωσας μελος σον με γενεσθαι,
τον ακαθαρτον, τον ασωτον, τον πορνον;
Πως ενεδυσας στολην με λαμπροτατην
απαστραπτουσαν αιγλην αθανασιας
και φως ποιουσαν απαντα μου τα μελη;
Σωμα γαρ το σον, το αχραντον και θειον,
απαστραπτει ολον πυρι θεοτητος σου
αναφυραθεν και συμμιγεν αρρητως˙
τουτο ουν καμοι εδωρησω, Θεε μου.
Το γαρ ρυπαρον και φθαρτον τουτο σκηνος
τω παναχραντω ενωθεν σωματι σου
και μιγεν το αιμα μου τω αιματι σου
ηνωθην, οιδα, και τη θεοτητι σου
και γεγονα σον καθαρωτατον σωμα,
μελος εκλαμπον, μελος αγιον οντως,
μελος τηλαυγες και διαυγες και λαμπον.
Ορω το καλλος, βλεπω την λαμπηδονα,
ενοπτριζομαι το φως της χαριτος σου
και το αρρητον εκπληττομαι της αιγλης
(46) και εξισταμαι κατανοων εαυτον˙
εκ ποιου οιος εγενομην, ω θαυμα!
Και ευλαβουμαι και εμαυτον αιδουμαι
και, ως σε αυτον, και τιμω και φοβουμαι
και εξαπορω, εντρεπομενος ολως,
το που καθισω και τινι προσεγγισω
και που τα μελη τα σα προσανακλινω,
εις ποια εργα, εις ποιας ταυτα πραξεις
ολως χρησωμαι τα φρικτα τε και θεια.
Δος μοι και λαλειν και πραττειν, απερ λεγω,
ω δημιουργε και πλαστα και Θεε μου!
Ει γαρ, α λαλω, ουκ εκπληρω εξ εργου,
γεγονα χαλκος ηχων ματην μεγαλα
και αναισθητων προς την ηχην των κτυπων˙
αλλα μη αφης μηδε εγκαταλιπης,
μηδε πλανασθαι εασης με, Σωτηρ μου,

και ταλαιπωρον, τον πτωχον τε και ξενον,
τον μυρια σοι ταλαντα χρεωστουντα,
αλλ᾽ ωσπερ παλαι, και νυν πατρωας πασης,
πατρος, αδελφων, μητρος, ιδιων, ξενων
και αλλων παντων συγγενων τε και φιλων
απεχωρισας αμαρτωλον με οντα
και παντων τουτων ευτελεστερον, Σωτερ,
και προσελαβου σαις αχραντοις αγκαλαις
τον αγνωμονα φανεντα τοις καλοις σου.
Ουτω και νυν με ελεησον, οικτιρμον,
ουτω μαλλον δε μειζονως, ω Θεε μου,
και σπλαχνισθητι και περιφυλαξον με
και του θυμου μου πραϋνον τας κινησεις
και ικανωσον του μακροθυμως φερειν
(47) παντα πειρασμον και λυπην την του βιου,
οσα εμαυτω προξενω κακοφρονως,
οσα δαιμονων πειραζει φθονερα φυσις
και οι ασθενεις τουτων των αδελφων μου
εργω μοι, λογω προξενουσι· φευ, οιμοι,
οτι τα εμα μελη με δαπανωσι,
και οδυνωμαι δι᾽ αυτα ταυτα παλιν.
Αγομαι ποσι κεφαλη λαχων ειναι,
και γυμνοποδω και ακανθαις κεντουμαι
και σφοδρα αλγω την οδυνην μη φερων·
τοις εμπροσθεν εις των εμων ποδων βαινει
και εις τουπισω στρεφεται παλιν αλλος·
ενθεν κακειθεν συρουσιν, ελκουσι με
και περισκελιζομαι και πιπτω κατω.
Ακολουθειν ουν ουκ ισχυω τοις πασι·
το κεισθαι κακον και το οδευειν ουτως
χειρον πελει του κεισθαι, ως δεινον οντως,
ως πασας αλλας συμφορας υπερβαινον.
Κυριε, δος μοι κατανυξιν και πενθος
αξιωσον εν τω σκοτει του βιου,
εν τω κοσμω τουτω τε, τω της λυπης χωριω
εκδουλευσαι σοι και καλως θεραπευσαι
και τας αγιας εντολας σου φυλαξαι.
Ευχαριστω σοι, οτι ζην δεδωκας μοι
και γινωσκειν σε και προσκυνειν, Θεε μου·
τουτο γαρ ζωη, το σε γινωσκειν μονον
Θεον, κτιστην τε και ποιητην απαντων,
αγεννητον, ακτιστον, αναρχον, μονον,
και το σον υιον απο σου γεννηθεντα,

και εκπορευτον το Παναγιον Πνευμα,
την πανυμνητον τριαδικην μοναδα,
ην το προσκυνειν ευσεβως και λατρευειν
(48) υπερ δοξαν απασαν αλλην υπαρχει,
καν επιγειον, καν ουρανιον ειπης.
Τι γαρ αγγελων, τι δε των αρχαγγελων,
κυριοτητων, Χερουβιμ, Σεραφιμ τε
και παζων αλλων στρατιων ουρανιων
υπαρχει δοξα η φως αθανασιας
η χαρα η ελλαμψις ζωης αΰλου,
ει μη το εν φως της Αγιας Τριαδος
διαιρουμενον τρισσως αδιαιρετως,
ο εν υπαρχει εν τρισι χαρακτηρσι,
γινωσκομενον αγνωστως, οσον θελει;
Ουδε γαρ ενδεχεται κτισμα τον κτιστην
ουτω γινωσκειν η νοΐ βλεπειν ολον,
ως αυτος οιδεν εαυτον κατα φυσιν·
κατα χαριν δε βλεπουσι και νοουσιν
αγγελοι παντες και πασα κτιστη φυσις,
ου καταλαμβανοντες, αλλα νοουντες,
καθο γνωσθηναι η φανηναι θελησει
τοις τυφλοις το φως η και βλεπουσι παντως·
και γαρ οφθαλμος χωρις φωτος ου βλεπει,
αλλα και οραν εκ του φωτος λαμβανει,
οτι παρ᾽ αυτου και εδημιουργηθη.
Καν ασωματον, καν ενσωματον ειπης,
ευρησεις παντα Θεον πεποιηκοτα.
Τα εν ουρανοις ει τι δι᾽ αν και ακουσης,
τα επι της γης και τα εν ταις αβυσσοις,
και τουτων παντων μια ζωη και δοξα,
μια εφεσις και μια βασιλεια,
πλουτος, χαρα, στεφανος, νικος, ειρηνη
και πασα ευπρεπεια υπαρχει αλλη,
η επιγνωσις της αρχης και αιτιας,
οθεν παρηχθη και γεγονασι παντα.
(49) Τουτο συστασις των ανω και των κατω,
τουτο η ταξις παντων των νοουμενων,
τουτο δουλωσις παντων των ορωμενων,
τουτο εσχον αγγελοι στασιν βεβαιαν
προσλαβομενοι γνωσιν και φοβον πλειω,
οτει πιπτοντα τον Σαταναν εωρων
και τους συν αυτω υπαχθεντας οιησει·
οσοι γαρ μονον επελαθοντο τουτου

και κατεπεσον επαρσει δουλωθεντες,
οσοι δε τουτο παλιν ειχον εις γνωσιν,
εκουφιζοντο φοβω και τη αγαπη,
προσκολλωμενοι τω εαυτων Δεσποτη.
Οθεν η επιγνωσις της δεσποτειας
και την προσθηκην της αγαπης εποιει,
οτι και πλειω την αστραπτουσαν αιγλην
και τρανοτεραν εωρων της Τριαδος,
και τουτο παλιν πασαν εννοιαν αλλην
απεκρουετο και ατρεπτους εποιει
τους τρεπτην φυσιν το κατ᾽ αρχας λαβοντας,
εν τω υψει μενοντας των ουρανιων.

Γ’.

Τις ο μοναχος και και τις η αυτου εργασια˙ και εις οιον υψος ουτος ο θειος πατηρ θεωριας ανηλθεν.

Μοναχος, οστις αμιγης εστι κοσμω
και αεναως ομιλει Θεω μονω,
βλεπων βλεπεται, φιλων φιλειται
και γινεται φως λαμπομενος αρρητως˙
δοξαζομενος δοκει πλεον πτωχευειν
και προσοικειουμενος ως ξενος πελει.
Ω ξενου παντη θαυματος και αφραστου!
Δια πλουτον απειρον υπαρχω πενης
και μηδεν εχειν δοκω πολυ κατεχων
και λεγω˙ Διψω δια πληθος υδατων
και τις μοι δωσει, οπερ εχω πλουσιως,
και που ευρησως, ον ορω καθ᾽ εκαστην;
Πως δε κρατησω, ο εντος μου υπαρχει
και εξω κοσμου, ου γαρ βλεπεται ολως;
Ο εων ωτα ακουειν ακουετω
νοων αληθως ρηματα αγραμματου.

Δ’.

Διδασκαλια εις μοναχους αρτι αποταξαμενους κοσμω και τοις εν κοσμω˙ και περι του, οποιαν τις οφειλει πιστιν εχειν προς τον ιδιον πατερα. (51)

Αφες κοσμον απαντα και τους εν κοσμω·
μονον προσλαβου το μακαριον πενθος.
Θρηνησον μονα τα κακως σοι πραχθεντα,
οτι ταυτα σε του ποιητου των ολων
απεστερησαν, Χριστου και των αγιων.
Μηδενος αλλου φροντισης εκτος τουτου,
αλλα και το σωμα σου ως ξενον εχε
και κατω βλεπε ως κατακεκριμενος
και την επι θανατον οδον βαδιζων
στεναζε αει εκ βαθους της καρδιας
Και το προσωπον μονοις δακρυσι πλυνε.
Τους δε ποδας σου, τους εις κακα δραμοντας
μη θελησης υδατι νιψαι μηδολως,
ναι δη, και τας χειρας σου συνεσταλμενας εχε·
ταυτας αναιδως προς Θεον μη εκτεινης,
ας πολλακις ηπλωσας εις αμαρτιαν.
Κρατει προπετους, οση δυναμις, γλωσσης
-ευχερης και γαρ αυτη προς αμαρτιαν -,
επει δι᾽ αυτης μονης και των μεγαλων
πολλοι απεσφαλησαν οδου ευθειας
και απωλεσαν ουρανων βασιλειαν.
(52) Ταυτης δε πρωτον φραξον τας ακοας σου,
ακουειν μηδεν των αισχρων και ματαιων,
και τοτε ισως κυριευσεις και ταυτης.
Ακουε μονας πατρος σου νουθεσιας,
ποιου ταπεινας προς αυτον αποκρισεις
και ως τω Θεω λεγε τους λογισμους σου
μεχρι προσβολης και μηδεν αποκρυψης.
μηδε τι πραξης ανευ γνωμης της τουτου,
μηδε κοιμηθης μητε φαγης η πιης.
Και οτε ταυτα φυλαξης επι χρονοις,
μηδεν δοκησης μεγα κατωρθωκεναι·
και γαρ εσπειρας εν ιδρωτι και κοπω,
ουπω δε καρπον των σων πονων εδρεψω.
Μη ουν πλανηθης η δοξης ευρηκεναι,
πριν η οφθαλμους ψυχικους επικτηση
και σης καρδιας καθαρθωσι τα ωτα
τοις δακρυσι σου εκπλυθεντα του ρυπου
και πνευματικως βλεπειν τε και ακουειν
και αλλοτριουσθαι ολας αισθησεις αρξη,
και γαρ θεαση πολλα των ανεκφραστων
και ακουσεις πλειονα πανεξαισιως,
α ου δυνηση τη γλωσση σου λαλησαι.

Φρικτον ουν θαυμα πνευματικως ακουειν,
και το ουτως βλεπειν δε θαυμα θαυματων!
Ουδεν σαρκικον εννοει ποτε ο τοιουτος,
πατει δε την γην ως εις αερα βαινων,
παντα τε ορα μεχρι και των αβυσσων
και κατανοει τα ποιηματα παντα,
γνωριζει Θεον, εκπληττεται τω φοβω
και ως ποιητην προσκυνει και δοξαζει·
μεγα το γνωρισαι δε την δεσποτειαν,
(53) καν παντες νομιζωσι τουτο ειδεναι,
απατωνται δε πλειστοι, μη αμφιβαλλης!
Τουτο ισασιν οι φωτισθεντες,
οι δ᾽ αλλοι παντες, ω της δεινης αγνοιας,
σκοτεινοτεροι εισι και των δαιμονων.
Αλλ᾽ ω Κυριε και Κτιστα των απαντων,
ος εποιησας ζωον θνητον εκ γης με
και ετιμησας χαριτι αθανατω
και ζην δεδωκας και λαλειν και κινεισθαι
και δοξαζειν σε, τον Δεσποτην των ολων,
αυτος, Δεσποτα, δος μοι τω ταλαιπωρω
και προσπιπτειν σοι και αιτειν το συμφερον.
Αγνοω και γαρ, πως παρηχθην εν κοσμω
και τι τα τηδε, α νομιζουσιν ειναι·
τις η ορασις η εμη, ω Θεε μου,
τι δε τα ορωμενα, ειπειν ουκ εχω,
πως εματαιωθημεν ανθρωποι παντες
και κρισιν ορθην ουκ εχομεν των οντων.
Χθες ηλθον παντως και αυριον υπαγω
και ειναι δοκω αθανατος ενταυθα.
Εχειν σε Θεον ομολογω τοις πασιν,
αρνουμαι δε σε τοις εργοις καθ᾽ εκαστην·
διδασκομαι σε ποιητην ειναι παντων,
ανευ δε σου βιαζομαι παντα εχειν.
Συ βασιλευεις των ανω και των κατω
καγω μονος σοι αντιπιπτειν ου φρισσω·
δος τω απορω, δος μοι τω παναθλιω
πασαν απορριψασθαι ψυχης κακιαν,
ην φυσιωσις, ην επαρσις ματαια
συνθλωσιν αμα και συντριβουσιν, οιμοι!
Δος ταπεινωσιν, δος χειρα βοηθειας
και καθαρισον τον ρυπον της ψυχης μου
(54) και παρασχου μοι δακρυα μετανοιας,
δακρυα ποθου, δακρυα σωτηριας,

δακρυα καθαιροντα ζοφον νοος μου
και λαμπρον με ανωθεν αποτελουντα,
τον οραν σε θελοντα, το φως του κοσμου,
το φως των εμων οφθαλμων, του αθλιου,
και καρδιαν γεμουσαν κακων του βιου
εχοντος πολλων εκ θλιψεων και φθονου
των δραματουργων της εμης εξοριας
η, μαλλον ειπειν, των εμων ευεργετων,
των δεσποτων μου, των εμων οντως φιλων,
οις αντι κακων δος αγαθα, Χριστε μου,
τα αιωνια, τα και πλουσια και θεια,
α ητοιμασας εις αιωνας αιωνων
τοις σε ποθουσι και φιλουσιν εκθυμως.

Ε'.

Αλφαβητος του αυτου κατα στοιχειον διπλους προτρεπων και οδηγων εις τελειοτητα βιου αναδραμειν τον αρτι απο του κοσμου αναχωρησαντα. (55)

Αρχην ποιησας Χριστον και θερμην πιστιν
ουτως αναχωρησον απο του κοσμου.
Βαδιζε φευγων συγγενεις τε και φιλους,
τουτο γαρ ωφελιμον τοις αρχαριοις.
Γυμνος προσελθε των υλων τω αΰλω,
ουδεν μειζον ευρησεις εις συμμαχιαν.
Δειλιαν πασαν απο σου απορριψας,
προς δυνατον γαρ προσεφυγες Δεσποτην.
Ελπιδα μαλλον προσλαβων αδιστακτως,
και γαρ κηδεται των μικρων στρουθιων.
Ζυγον βαστασον τον ελαφρον Κυριου,
πολλη η αντιδοσις γαρ των μελλοντων.
Ημας βροτους απαντας σωζοντας δωρον,
και γαρ ηγορασθημεν αιματι θειω·
θεους δεικνυντα δυναμει του καλουντος,
τουτο γαρ η σαρκωσις η του Δεσποτου,
ιν᾽ εργω γνως των εργων τας εκβασεις·
το παντων θαυμαστοτερον των ορωμενων!
Καλον σοι κερδος εκκοπη θεληματων,
μαρτυρα δεικνυει σε τη συνειδησει.
(56) Λογους πατρος σου και πρσταγματα πραττε,
οδηγουσι γαρ την οδον απροσκοπως

μεχρι θανατου˙ υψος γαρ τουτο μεγα!
Θεος φαινεται δια σε τουτο πραξας.
Νομιζε ειναι ευτελεστερος παντων,
τουτο πρωτον σε ποιει της βασιλειας,
ξενος τε πτωχοτερος, ταπεινοτερος αλλων˙
μεγαλα οντως, ει ταυτα κατορθωσης.
Ολος υπαρξης μιμητης του Δεσποτου,
τι δε υπαρχει αγαθοτερον τουτου;
Παντα κατορθοι το πενθειν καθ᾽ εκαστην,
γλυκυ γαρ τουτο υπερ βρωσιν και ποσιν
ρεοντων και εστωτων διδασκον γνωσιν˙
αφιστα γαρ προτερον παντος του κοσμου.
Σιωπην ασκει, την φυλαττουσαν ταυτα,
ριζας κοπτει γαρ ανωφελεις παντοιας.
Την μνημην εχει παντοτε του θανατου˙
αυτη γαρ προξενος ταπεινωσεως πελει˙
Υφ᾽ ων καθαρθεις και αυγασθεις καρδιαν
ω του θαυματος του ζητουμενου πασι
φως αξιωθης ιδειν καλως το θειον,
βελος γαρ εστιν αϋλον εξ αΰλου˙
Χριστος δε εστιν η τελεια αγαπη,
ο εχων αυτην θεσει Θεος υπαρχει,
ψυχας φωτιζων τας αυτον εκζητουσας˙
αυται μοναι ζησονται, μηδεις πλανασθω!
Ω θεοποιος αγαπη, Θεος ουσα!
Εκπληξις τουτο και δυσευρετον πραγμα.

ΣΤ’.

Τετραστιχα του αυτου τον προς Θεον αυτου εντευθεν δεικνυοντα ερωτα. (57)

Πως και πυρ υπαρχεις βλυζον,
πως και υδωρ εις δροσιζον,
πως και καιεις και γλυκαινεις,
πως φθοραν εξαφανιζεις;

Πως θεους ποιεις ανθρωπους,
πως το σκοτος φως εργαζη,
πως αναγεις εκ του αδου,
πως θνητους εξαφθαρτιζεις;

Πως προς φως το σκοτος ελκεις,
πως την νυκτα περιδρασση,
πως καρδιαν περιλαμπεις,
πως με ολον μεταβαλλεις;

Πως ενουσαι τοις ανθρωποις,
πως υιους Θεου εργαζη,
πως εκκαιεις σου τω ποθω,
πως τιτρωσκεις ανευ ξιφους;

Πως ανεχη, πως βασταζεις,
πως ευθυς ουκ αποδιδως,
πως υπαρχων εξω παντων
βλεπεις παντων τα πρακτεα;

(58) Πως μακραν ημων τυγχανων
καθορας εκαστου πραξιν;
Δος υπομονην σοις δουλοις,
μη καλυψη τουτους θλιψις!

Ζ'.

Εντευξις του αυτου εις Θεον· και οπως Θεω συναπτομενος και δοξαν Θεου ορων εν εαυτω ενεργουσαν εξεπληττετο. (59)

Πως σε εντος μου προσκυνω, πως δε μακραν σε βλεπω,
πως εν εμοι κατανοω, εν ουρανω δ᾽ ορω σε;
Συ μονος οιδας, ο ποιων ταυτα και λαμπων ωσπερ
ηλιος εν καρδια μου, τη υλικη, αΰλως.
Ο διαυγασας μοι το φως της δοξης σου, Θεε μου,
δια του αποστολου σου και μαθητου και δουλου,
του παναγιου Συμεων, αυτος και νυν μοι λαμψον
και διδαξον εν Πνευματι υμνους εκεινω ασαι,
καινους ομου και παλαιους, θειους και κεκρυμμενους,
ιν᾽ εξ εμου θαυμαστωθη η γνωσις σου, Θεε μου,
και η σοφια η πολλη παραδειχθη μειζονως·
και παντες σε αινεσουσιν ακουσαντες, Χριστε μου,
οτι καιναις εγω λαλω γλωσσαις τη χαριτι σου.
Αμην, γενοιτο, Κυριε, κατα το θελημα σου.
Εγω πονω, εγω αλγω την ταπεινην ψυχην μου,

οταν φανη εντος αυτης λαμψαν τρανως το φως σου·
ο ποθος πονος παρ᾽ εμοι και καλειται και εστιν.
Αλγος τω μη ισχυειν με ολον περιλαβειν σε
και κορεσθηναι, ως ποθω, υπαρχει μοι και στενω·
ομως οτι και βλεπω σε, αρκετον μοι και τουτο
και δοξα εσται και χαρα και στεφος βασιλειας,
(60) και υπερ παντα τα τερπνα και ποθεινα του κοσμου·
τουτο και των αγγελων με ομοιον αποδειξει,
ισως και μειζοντα αυτων, Δεσποτα μου, ποιησει.
Ει γαρ αορατος αυτοις υπαρχεις τη ουσια,
τη φυσει τε απροσιτος, εμοι δε καθορασαι,
παντως και τη της φυσεως σου μιγνυσαι μοι ουσια·
ου γαρ διΐσταται τα σα, ου τεμνονται δε ολως,
αλλ᾽ η φυσις ουσια σου και η ουσια φυσις.
Της ουν σαρκος σου μετασχων της φυσεως μετεχω
και της ουσιας αληθως της σης μεταλαμβανω,
συγκοινωνος θεοτητος, αλλα και κληρονομος
γινομενος εν σωματι, μειζων των ασωματων
υπολαμβανω, γινομαι υιος Θεου, ως ειπας,
ου προς αγγελους, προς ημας δε, θεους ουτω καλεσας·
Εγω ειπα· Θεοι εστε και υιοι Υψιστου παντες.
Δοξα τη ευσπλαγχνια σου και τη οικονομια,
οτι ανθρωπος γεγονας Θεος ων κατα φυσιν,
ατρεπτως, ασυγχυτως τε μεινας τουτο κακεινο
και θεον με πεποιηκας, βροτον οντα την φυσιν,
θεσει και χαριτι τη ση δια του Πνευματος σου
τα διεστωτα ως Θεος παραδοξως ενωσας.

Η᾽.

Τισι Θεος εμφανιζεται και τινες εν εξει γινονται του καλου δια της των εντολων εργασιας. (61)

Πως βλεπεις κεκρυμμενος ων, πως εφορας τα παντα,
πως ουχ ορασαι παρ᾽ ημων, ημας ορας δε παντας;
Αλλ᾽ ουχι παντας, ους ορας, και γινωσκεις, Θεε μου,
αλλα τους αγαπωντας σε μονους φιλων γινωσκεις
και κατ᾽ εξαιρετον αυτοις σεαυτον εμφανιζεις·
ηλιος κεκρυμμενος ων παση βροτεια φυσει
εξανατελλεις εν τοις σοις, ορασαι παρ᾽ εκεινων,
και ανατελλουσιν εν σοι οι πριν εσκοτισμενοι
πορνοι, μοιχοι και ασωτοι, αμαρτωλοι, τελωναι.

Μετανοουντες γινονται υιοι φωτος σου θειου·
το φως δε φως παντως γεννα, φως ουν καυτοι τελουσι,
τεκνα Θεου, ως γεγραπται, θεοι τε κατα χαριν.
Οσοι καλως φυλαξουσι τας θειας εντολα σους,
οσοι κοσμον αρνησονται τον ματαιον και πλανον,
οσοι γονεις και αδελφους μισησουσιν αμισως,
ως ξενους ηγησαμενοι τω βιω παροδιτας,
οσοι γυμνοι γενησονται πλουτου τε και χρηματων
και την προσπαθειαν αυτων αρνησονται εις απαν,
οσοι την δοξαν την κενην, ανθρωπων τους επαινους,
απο ψυχης βδελυξονται δια την των ανω δοξαν,
(62) οσοι θεληµα ιδιον εξεκοψαν τελειως
και ως ακακα προβατα εγενοντο τοις ποιµεσιν,
οσοι νεκροι τω σωµατι προς πασαν κακην πραξιν
γεγονασιν ιδρωσαντες εις αρετων τους πονους
και µονω τω θεληµατι ζωντες του κυβερνητου,
υπακοη νεκρουµενοι, ζωουµενοι τε αυθις,
οσοι τω φοβω του Θεου και µνηµη του θανατου
καθ᾽ εκαστην δακρυουσι νυκτα τε και ηµεραν
και νοερως προσπιπτουσι τοις ποσι του Δεσποτου
ελεος εξαιτουµενοι και αφεσιν σφαλµατων·
ουτοι εν εξει γινονται του καλου δια πασης
της εργασιας των καλων θρηνουντες καθ᾽ εκαστην
και επιµονως κρουοντες ελεος επισπωνται.
Ουτοι δεησεσι συχναις, φωναις τε αλαληλοις
και των δακρυων ταις ροαις ψυχην εκκαθαιρουσι·
καθαιροµενην δε αυτην βλεποντες οι τοιουτοι
πυρ ποθου προσλαµβανονται και πυρ επιθυµιας,
του τελεον θεασασθαι ταυτην εκκαθαρθεισαν.
Επει δε τελος του φωτος ευρειν αδυνατουσιν,
ατελεστος η καθαρσις υπαρχει τοις τοιουτοις·
οσον γαρ καθαρθησοµαι και λαµπρυνθω, ο ταλας,
οσον δ᾽ αν και οφθησεται το καθαιρον µε Πνευµα,
αρχη µοι παντοτε δοκει και καθαρµου και θεας.
Εν αοριστω γαρ βυθω, εν αµετρητω υψει
τις εφευρειν δυνησεται µεσοτητα η τελος;
Οιδα, οτι πολυ εστι, το δε ποσον ουκ οιδα·
επιθυµω του πλειονος και παντοτε στεναζω,
οτι ολιγον το δοθεν, ει και πολυ ηγουµαι,
προς το υπονοουµενον µακροθεν µου τυγχανειν,
οπερ ορων επιθυµω, και δοκω µηδεν εχειν,
µη ολως αισθανοµενος του δοθεντος µοι πλουτου.
Οτι ορω τον ηλιον, ου λογιζοµαι τουτο·

(63) και πως; Ακουσον, πιστευσον, οπερ εγω πανθανω·
γλυκυς εστιν ο ηλιος, αρρητως εν αισθησει
ελκων εις ποθον την ψυχην ανεκφραστον και θειον.
Ορωσα αυτη φλεγεται και καιεται τω ποθω
και ολον το φαινομενον κατασχειν ενδον ταυτης
θελει, αλλα ου δυναται και λυπειται εν τουτω
και ου λογιζεται καλον η οραν η πανθανειν.
Οτε ουν ο ορωμενος αχωρητος ων πασιν,
απροσιτος επαληθως θελησει ελεησαι
την τεθλιμμενην μου ψυχην και τεταπεινωμενην,
αιφνης, οιος οραται μοι προ προσωπου εκλαμπων,
τοιουτος ολος εν εμοι οραται εξαστραπτων
και ολος ολης με χαρας, πασης επιθυμιας
εμπιπλα και γλυκυτητος, τον ταπεινον, της θειας·
αθροα η μεταβολη, η αλλοιωσις ξενη,
το εν εμοι τελουμενον ανεκφραστον τυγχανει.
Ει γαρ τουτον τον ηλιον, ονπερ παντες ορωμεν,
ενδον εν τη καρδια τις εβλεψε κατελθοντα
και ολον ενοικησαντα και λαμποντα ωσαυτως,
ουχι νεκρος τω θαυματι και αφωνος υπηρξε,
και παντες εξεπλαγησαν οι τουτον κατιδοντες;
Ο δε τον τουτου ποιητην ορων φωστηρος δικην
εντος αυτου εκλαμποντα, ενεργουντα, λαλουντα,
πως αν ουκ εκπλαγησεται βλεπων, πως αν ου φριξει,
πως αν ουκ αγαπησειε τον την ζωην διδοντα;
Ανθρωποι τους ομοιους αυτοις ανθρωπους αγαπωσιν,
οταν των αλλων πλεον τι δοκωσιν υπερεχειν·
τον δε των παντων ποιητην, τον αθανατον μονον,
τον πασι παντα δυνατον τις ιδων ου ποθησει;
Εξ ακοης πιστευσαντες ηγαπησαν οι πλειους
και δι᾽ αυτον απεθανον οι αγιοι και ζωσιν·
οι δε και θεας της αυτου και φωτος μετασχοντες,
(64) γνωσθεντες και γνωρισαντες αυτον, πως μη ποθουσιν;
Ειπε, πως ου πενθησουσι δι᾽ αυτον αεναως,
πως ου καταφρονησουσι κοσμου και των εν κοσμω;
Πως δε ουκ απαρνησονται πασαν τιμην και δοξαν,
υπερ την δοξαν την εν γη, υπερ πασαν τιμην δε
γενομενοι, τον εξω γης, εξω των ορωμενων παντων,
μαλλον δε τον ποιησαντα τα ορωμενα παντα,
ναι δη και τα αορατα, ποθησαντες Δεσποτην
και δοξαν την αθανατον ευροντες και λαβοντες
και εχοντες ανελλιπως παν αγαθον εκειθεν,
αλλα και πασαν εφεσιν, πασαν επιθυμιαν

των αιωνιων αγαθων, των πραγματων των θειων;
Εξ αυτης κατεπλουτησαν πηγης της αειζωου,
ης κορεσθηναι, Δεσποτα, δος και ημιν πλουσιως
και πασι τοις ζητουσι σε καιποθουσιν εκθυμως,
ως αν τρυφησωμεν καυτοι μετα των σων αγιων
των αιωνιων αγαθων εις αιωνας αιωνων·
αμην.

Θ'.

Οτι ο του Αγιου Πνευματος μετοχος γεγονως υπο του φωτος και της δυναμεως αυτου αρπαζομενος επανω παντων φερεται των παθων, μη βλαπτομενος τω πλησιασμω υπ' αυτων. (65)

Αι, αι, Θεε, Κυριε, παντοκρατορ!
Τις χορτασθη σου του αορατου καλλους,
τις εμπλησθη σου της ακαταληψιας;
Τις αξιως προρευθη των εντολων σου
και το φως θεασεται του σου προσωπου
μεγα, θαυμαστον, μη χωρουμενον ολως
εν τουτω τω βαρει και σκοτεινωδει κοσμω,
το τον ορωντα αφαιρουμενον κοσμου
μετα σωματος, ω μυστηριου ξενου!
Τις ο το τειχος παρελθων της σαρκος αυτου,
τις ο διαβας της φθορας το γνοφωδες
και κοσμον παντα καταλειψας εκρυβη;
Βαβαι γνωσεως και λογων ευτελειας!
Που γαρ εκρυβη ο τον κοσμον περασας
και παντων εξω γενομενος, ων βλεπει;
Λεγε, σοφια σοφων ηθετημενη,
ινα μη λεγω, Θεω μεμωραμενη,
ως φησι Παυλος και πας τις Θεου δουλος.
Ουτος επιθυμιων ανηρ των του Πνευματος,
ουτος σωματι σωμασι πλησιαζων
(66) δυναται τω πνευματι αγιος ειναι·
εξω γαρ κοσμου και των σωματων τουτων
ουδε ορεξις εστι σαρκικου παθους,
αλλ' απαθεια τις. Ο ταυτην φιλησας
και εκ του φιληματος ζωην κερδησας,
ει γαρ και βλεπεις δηθεν ασχημονουντα
και προς την πραξιν ωσπερ αυτομολουντα,

νεκρον το σωμα γινωσκε τουτο πραττειν!

Ου λεγω διχα ψυχης, δι᾽ ης κινειται,
αλλα της κακης εκτος επιθυμιας·
η γαρ ηδονη της καλης απαθειας
και το εξ αυτης φιλουν με φως αρρητως
ολον μου τον νουν εξιστων αφαρπαζει
και γυμνον αυτον κρατουν χειρι αΰλω
πεσειν ουκ εα της αυτου με αγαπης
η εννοησαι λογισμον εμπαθειας,
αλλα κατασπαζεται αδιαλειπτως
και την ψυχην μου ο ποθος καταφλεγει
και ουκ εστιν εν εμοι αισθησις αλλη.
Οσω γαρ κοπρου καθαρωτατος αρτος
τιμιωτερος και ηδυτερος πελει,
τοσουτω πλεον ασυγκριτως τα ανω
υπερ τα κατω τοις καλως γεγευμενοις.
Καταισχυνθητι των σοφων η σοφια,
η της οντως γνωσεως εστερημενη!
Η γαρ απλοτης των ημετερων λογων
εργω κεκτηται την αληθη σοφιαν
Θεω πλησιαζουσα και προσκυνουσα,
εξ ου πασα διδοται ζωης σοφια,
δι᾽ ης αναπλαττομαι η και θεουμια
Θεον καθορων εις αιωνας αιωνων·
αμην.

Ι᾽.

Οτι ο θανατος τη λυπη και των στερροτερων καθαπτεται. (67)

Ηκουσα πραγμα ξενον και πληρες θαμβους,
φυσιν αϋλον, την λιθου στερροτεραν,
ισον αδαμαντος καλουμενου παθουσαν,
ος μη μαλαχθεις η πυρι η σιδηρω
γεγονε κηρος εμπλεχθεις τω μολυβδω.
Αρτ᾽ επιστευσα μικρον υδατος ρευμα
πετρας το στερρον εγχρονιζον κοιλαινειν
και οντως ουδεν ατρεπτον των εν βιω.
Μηδεις μ᾽ εκ του νυν απαταν νομιζετω!
Φευ τω βλεποντι τα φευγοντα του βιου
ως κρατουμενα και τερπομενω τουτοις!
Ταυτα πεισεται, απερ καγω, ο ταλας.

Νυξ μ᾽ εχωρισεν αδελφου γλυκυτατου,
το ατμητον φως της αγαπης τεμουσα.

ΙΑ'

Οπως ωραθη αυτω Θεος ως Στεφανω και Παυλω τοις αποστολοις, ενταυθα ο πατηρ εκπληττομενος διηγειται. (68)

Τι το καινον του θαυματος του και νυν γινομενου;
Θεος και νυν αμαρτωλοις αρα ορασθαι θελει,
ο παλαι ανω αναβας και καθεσθεις εν θρονω,
εν ουρανω τω πατρικω, και κεκρυμμενος πελων;
Εκρυβη γαρ εξ οφθαλμων των θειων αποστολων
και μονος, ως ηκουσαμεν, Στεφανος μετα ταυτα
ανεωγοτας ουρανους ειδε και τοτε ειπεν·
Ορω εστωτα τον Υιον εκ δεξιων της δοξης
της του Πατρος· και παραυτα ως βλασφημα λαλησας
λιθοβολειται προς αυτων των νομοδιδασκαλων
και θνησκει νομω φυσεως και ζη εις τους αιωνας.
Πλην ην αυτος αποστολος, ην και αγιασμενος
και εμπλεως του Πνευματος ολος του Παναγιου,
αρχη δε του κηρυγματος και πληθος των απιστων,
οι τω Χριστω πιστευοντες δια των αποστολων
και την χαριν ελαμβανον πιστεως ουσαν δωρον.
Νυν δε, τι αρα βουλεται το ξενον τουτο πραγμα,
το εν εμοι γινομενον, τι δε αν θελοι ειναι
η φοβερα καταπληξις του νυνι τελουμενου;
Τις ο αρτι δεικνυμενος τροπος φιλανθρωπιας,
ξενος πλουτος χρηστοτητος, αλλη πηγη ελεους,
(69) πολυ το πλεον εχουσα των παλαι γεγονοτων;
Πολλοι γαρ ηλεηθησαν θεια φιλανθρωπια,
πλην και αυτοι προσεφερον ιδιον τι την πιστιν,
ειτε και αλλας αρετας και πραξεις αποδεκτους·
εγω δε παντων εμαυτον τουτων εστερημενον
κατανοων εξισταμαι και φερειν ουκ ισχυω
τα εις εμε γινομενα, τον ασωτον εκ μητρας,
παρα Θεου του κτισαντος λογω την πασαν κτισιν·
απερ και φριττω εννοειν, πως δε και λογω γραψω;
Ποια χειρ λειτουργησειε, ποιος καλαμος γραψει,
ποιος λογος εκφρασειε, ποια γλωσσα εξειποι,

ποια χειλη λαλησουσιν, α εν εμοι ορωνται
γινομενα, τελουμενα δι᾽ ολης της ημερας;
Και γαρ και εν αυτη νυκτι και εν αυτω τω σκοτει
βλεπω Χριστον τους ουρανους φρικτως ανοιγοντα μοι,
αυτον τε παρακυπτοντα και καθορωμενον μοι
αμα Πατρι και Πνευματι, φωτι τω τρισαγιω,
εν ον εν τοις τρισι και εν ενι τα τρια.
Αυτα το φως παντως εισι, και το φως εν τα τρια,
ο και υπερ τον ηλιον φωτιζει την ψυχην μου
και καταλαμπει μου τον νουν οντα εσκοτισμενον.
Ου γαρ εωρα μου ο νους εξ αρχης, α εωρα,
αλλα τυφλος, πιστευσατε, υπηρχον και μη βλεπων,
και δια τουτο πλεον με το θαυμα καταπληττει,
οταν πως μου τον οφθαλμον του νοος διανοιγη,
και πως το βλεπειν διδωσι και βλεπομενον εστιν.
Αυτος γαρ φως εν τω φωτι φαινεται τοις ορωσι
και οι ορωντες εν φωτι αυτον βλεπουσι παλιν.
Εν φωτι γαρ του Πνευματος βλεπουσιν οι ορωντες,
και οι εν τουτω βλεποντες τον Υιον καθορωσιν·
ο δε Υιον αξιωθεις ιδειν Πατερα βλεπει,
(70) Πατερα δε ο θεωρων συν Υιω παντως βλεπει.
Οπερ και νυν, ως ειρηται, εν εμοι εκτελειται,
και τα ακατανοητα ποςως καταμανθανω,
και νυν μακροθεν καθορω τα αθεατα καλλη
τω απροσιτω του φωτος, τω αστεκτω της δοξης
καταπληττομενος σφοδρως, συνεχομενος τρομω,
πλην οτι μιαν καθορω εξ αβυσσου σταγονα.
Ως εν σταγονι δε το παν δεικνυται των υδατων,
οποιον την ποιοτητα και ποταπον το ειδος,
ως εξ ακρου του κρασπεδου ολον το υφασμα
και, ως φασιν, εξ ονυχων το θηριον, ο λεων,
ουτως ολον εν ολιγω ασπαζομενον βλεπω,
αυτον τ᾽ εκεινον προσκυνω, τον Χριστον και Θεον μου.
Ειχον δ᾽ εν διανοια μου μικραν παραμυθιαν
του μη καταφλεχθηναι με, του μη κατακαηναι
ωσπερ κηρος απο πυρος, ως ειπεν ο προφητης,
το μακροθεν υπαρχειν με πυρος του απροσιτου
και σκοτους μεσον ιστασθαι και κρυπτεσθαι εν τουτω,
οθεν ως εξ οπης μικρας και ορων ιλιγγιων.
Εν τουτοις μου διαγοντος και τον νουν ασχολουντος
και οιονει εν ουρανω δοκουντος ατενιζειν
και τρεμοντος, μη πλειον με παραδεχθεις εκλειξη,
αυτον εκεινον ευρηκα, ον μακροθεν εωρων,

ον Στεφανος εωρακεν ουρανων ανοιγεντων
και Παυλος παλιν υστερον ιδων απετυφλωθη,
ολον ως πυρ επ᾽ αληθως μεσον εμης καρδιας.
Θροηθεις ουν τω θαυματι και τρομαξας μεγαλως
εξεστην, ολος εκλυθεις, ολος εξαπορησας,
μη φερων τε το αστεκτον της δοξης απεστραφην,
εν τη νυκτι τε εφυγον αισθησεων των ωδε
και σκεπασθεις τοις λογισμοις απεκρυβην εν τουτοις,
(71) ωσπερ εν μνηματι εμβας, και αντι λιθου τουτο
το σωμα το βαρυτατον επιθεις εσκεπασθην
και απεκρυβην τω δοκειν τον πανταχου παροντα,
τον παλαι με εγειραντα νεκρον και τεθαμμενον.
Φριξας γαρ και μη ισχυων βλεπειν αυτου την δοξαν
υπεισελθειν προηρημαι και προσμειναι τω ταφω
και κατοικειν μετα νεκρων, ζων αυτος εν τω ταφω,
ηπερ καταφλεχθηναι με και αρδην απολεσθαι.
Εκει παντως καθημενον δει με θρηνειν απαυστως,
και κλαιειν χρη τον ασωτον, οτι του ποθουμενου
απετυχον και γεγονα κειμενος εν τω ταφω.
Ζων δε νεκρος, υπογειος, λιθω κακαλυμμενος
ζωην ευρον, Θεον αυτον, τον την ζωην διδοντα,
ω πρεπει δοξα και τιμη νυν και εις τους αιωνας˙
αμην.

ΙΒ’

Περι του ενος κατα παντα της τρισυποστατου θεοτητος θεολογια˙ και δι᾽ ων τη ταπεινωσει χρωμενος λεγει περι εαυτου, των δοκουντων ειναι τι εντρεπων την οιησιν. (72)

Πως, α ποτε ηφανισας, εν εμοι παλιν ζωσι
και σκοτους με και θλιψεως εμπιπλωσι, Θεε μου;
Παθη θυμου τε κ αι οργης, εξ ων εγγινεται μοι
αναθυμιασις, αχλυς επι την κεφαλην μου,
και πηρωσιν τοις νοεροις ομμασι μου ποιουσι,
και γαρ, ωσπερ καλυπτονται και καμμυειν τω ζοφω,
οιμοι, καταναγκαζονται, και σου αποστερουμαι,
φωτος, ου πας εφιεται, ολιγοι δ᾽ εκζητουσιν.
Αλλα και οι αξιωθεντες σου μετασχειν των αρρητων
και υλικως μεταλαβειν εν αὔλω αισθησει
μυστηριων των φοβερων και τοις πασιν αφραστων
γνωναι τε την αορατον εν ορωμενοις δοξαν

και το ξενον μυστηριον, ο εν κοσμω επραχθη,
κομιδη ολιγωτεροι εισιν, ευ οιδα, παντως·
οι και τουτων εγενοντο εν τρανει θεωρια
παρα του οντος εν αρχη προ παντων των αιωνων
εκ του Πατρος συν Πνευματι Υιου, Θεου και Λογου,
φωτος τρισσου εν τω ενι, ενος εν τοις τρισι δε.
Αμφοτερα και γαρ εν φως, Πατηρ, Υιος και Πνευμα,
ατμητον ον εν τοις τρισι προσωποις ασυγχυτως,
πλην ηνωμενοις και αυτοις κατα την θειαν φυσιν
αρχης, δοξης, δυναμεως, θεληματος ωσαυτως.
Τα τρια γαρ οραται μοι, ως εν ενι προσωπω
(73) ωραιοι δυο οφθαλμοι φωτος πεπληρωμενοι·
προσωπου διχα οφθαλμοι πως βλεψουσιν, ειπε μοι;
Προσωπον δ᾽ ανευ οφθαλμων ου χρη παντως καλεισθαι,
λειπεται γαρ του πλειονος, η ειπειν μαλλον ολου·
ηλιος γαρ, ει στερηθη φωτος της ευπρεπειας,
απολειται πρωτος αυτος, επειτα κτισις πασα,
η υπ᾽ αυτου το λαμπεσθαι και το βλεπειν λαχουσα.
Ουτω Θεος τοις νοητοις ενος ει στερηθειη,
ειτε Υιου η Πνευματος, Πατηρ ουκετι εσται,
αλλ᾽ ουδε ζων υπαρξειεν αποβαλων το Πνευμα,
εξ ου τοις πασι διδοται και το ζην και το ειναι.
Σεβεσθω τοινυν απασα λογικη οντως φυσις,
οση υπο τον ηλιον, οση δ᾽ υπερθεν τουτου,
φυσιν την τρισυποστατον ανερμηνευτον παντη!
Θεου γαρ ουτε ονομα, ου φυσιν, ουκ ιδεαν,
ου μορφην, ουχ υποστασιν των ανθρωπων τις εγνω,
ινα ειπη και γραψη και μεταδω τοις αλλοις,
αλλ᾽ ωσπερ λαμπων ηλιος τοις νεφεσιν εισδυνει
και ουχ οραται μεν αυτος, ουδ᾽ ολως φωτι φαινει,
αλλ᾽ αμυδρον τοις εν τη γη το φως αυτου παρεχει,
ουτω μου νοει τον Θεον αφ᾽ ημων κεκρυμμενον
και σκοτος μεγα βαθυ παντας ημας κατεχον.
Αλλα το θαυμαστοτερον νοει παντως ενταυθα·
Θεου γαρ ου συστελλεται το φως, ως του ηλιου,
αλλα λαμπει πανταχου και φωτιζει τα παντα·
και μεσον εγω του παντος περιεχομαι σκοτει
και του εμε ποιησαντος φωτος αποστερουμια.
Τις ουν εμε μη κλαυσειε και τις αν ου πενθηση
και τις ουκ αν στεναξειεν επ᾽ εμοι και δακρυση,
οτι Θεος εν απασι και πανταχου υπαρχει
και φως ολος αυτος εστιν, εν ω ουκ εστιν ολως
ου τροπης αποσκιασμα, ου νυκτος παρουσια,

(74) ου σκοτος παρεμποδισμος εγγινεται εις απαν,
αλλ᾽ εφηπλωται τω παντι και απροσιτως λαμπει
και τοις αξιοις προσιτος και ληπτος καθοραται,
ολιγον μεν, ως εφαμεν, προς οληη την ακτινα
και προς τον ηλιον αυτον, οτε φανειται ολος,
πολυ δε παντως προς αυτους τους σκοτει καθημενους,
οτι κατηξιωθησαν μικραν αυγην ιδεσθαι.
Εγω δε, ο ταλαιπωρος, προτιμωμια το σκοτος
και μεριμνω τα εν αυτω και προστιθω τον ζοφον,
και γινεται παχυτερον τη ταπεινη ψυχη μου,
εξ ου τα παθη τρεφονται και εν εμοι ζωουνται
και δρακοντες μοι γινονται και ερπετα και οφεις
διαταρασσοντες αει της ψυχης μου τα μελη·
και γαρ η δοξα δακνει με, η κενη και ματαια,
και τους οδοντας πεπηγεν εν τη εμη καρδια·
εξ ης αδυνατησαντος και εκλυθεντος ολως
ηλθον κυνες οι αγριοι, ηλθεν θηριων πληθος,
και ευροντα με κειμενον κατεμασησαντο με.
Τρυφη γαρ και ο επαινος μυελον και τα νευρα
διεσπασαν μου, της ψυχης ισχυν και προθυμιαν.
Αφηρηκοτα απ᾽ εμου, οιμοι, πως παντα γραψω;
Οιησιν δε και οκνον μοι ως ληστας επιθεντες,
ηδονην τε και μεριμναν, πως ανθρωποις αρεσω,
απ᾽ εναντιας συροντες διεμερισαντο με·
η μεν την σωφροσυνην μου και το νηφαλιον μου,
η δε τα εργα τα καλα και πραξεις τας ενθεους
εφ᾽ εαυτας δεικνυοντες νεκρον απεδειξαν με,
οιησιν, το παραδοξον και θαυμαστον και μεγα,
καταλιποντες εν εμοι τω κατερρυπωμενω.
Πως γαρ, ειπε, ου θαυμαστον, πως ου πληρες ελεους,
οτι τοσαυτα παθη με επιπεσοντα αιφνης
και πασης αρετης γυμνον και νεκρον δειξαντα με
(75) ελαθον παλιν εμαυτον μηδεν των γενομενων
επεγνωκως, αλλ᾽ οιομαι μειζων παντων υπαρχειν
και απαθης και αγιος και σοφος θεολογος,
δικαιως και τιμωμενος παρα παντων ανθρωπων,
αλλα και επαινουμενος, ως αξιος επαινων
απαντας προσκαλουμενος δοκω τιμην συναγειν.
Συναγομενων γαρ αυτων εγω φυσωμαι πλεον
και συχνως περιβλεπομαι, μη που τις απελειφθη,
οστις ου παραγενετο και εθεασατο με·
και ει που ευρεθειη τις παραβλεψαμενος με,
μνησικακω και λοιδορω και διασυρω τουτον,

οπως ακουσας και αυτος μη φερων μου τους ψογους
ελθη, προσαγορευση με, φανη υποσδονδος μου
και ως κακεινος χρηζει μου της ευχης και αγαπης,
και λεγω παντας τους λοιπους· Ερχεται και ο δεινα
και τας ευχας κομιζεται και τους λογους ακουει
και την διδασκαλιαν μου – φευ μοι της ευπηθειας!
Πως ουν βλεπω γυμνωσιν της αθλιοτητος μου
και των πληγων αισθανομαι και λυπουμαι και κλαιω
και ιασιν επιζητω ανακλιθεις ξενωνι
και ιατρους παρακαλω δεικνυς τους μωλωπας μου,
απογυμνωσας τε αυτοις και τα κρυπτα μου παθη,
ως αν ξηρια, εμπλαστρα και καυστρας επιθωσι,
και υπομεινω καρτερως δια την ιασιν μου,
αλλα και μαλλον προστιθω τραυματα καθ᾽ εκαστην;
Αλλ᾽, ω Θεε μου, οικτειρον εμε πεπλανημενον
και φοβον σου εμφυτευσον εν τη εμη καρδια,
ινα τον κοσμον φυγοιμι κατα τας εντολας σου
και μισος εξω προς αυτον και συσταλω εμφρονως,
και μη εασης με, Χριστε, μεσον τουτου πλανασθαι,
οτι σε μονον αγαπω μηπω σε αγαπησας,
και σου μονου προσδοκω τας εντολας φυλαττειν,
ολως ων εν τοις παθεσι, μηδε επεγνωκως σε.
Τις γαρ των επιγνοντων σε χρηζει δοξης του κοσμου;
(78) Αλλο και γαρ το θελημα σαρκος ρευστης υπαρχει,
ετερον δε του Πνευματος, και αλλο της ψυχης μου.
Πλην ου τριπλους, αλλα διπλους, ως ανθρωπος, υπαρχω·
η ψυχη μου συνδεδεται αρρητως τη σαρκι μου,
πλην ου ζητει τα εαυτου εκαστον καταλληλως,
οιον φαγειν τε και πιειν, οιον το καθευδησαι,
α και σαρκος θεληματα χοϊκα ειναι λεγω.
Επει δε παλιν χωρισθεν ψυχης ουδεν ζητει τοιουτον,
αλλα νεκρον, αναισθητον, ωσπερ πηλος τυγχανει,
το παν ψυχης ειναι δοκω, εν θελημα ανθρωπου.
Ο ουν τω Θειω Πνευματι το ιδιον ενωσας
θεοειδης εγενετο Χριστον λαβων εν στερνοις,
Χριστιανος απο Χριστου, Χριστον μεμορφωμενον
εχων εν εαυτω παντως τον αληπτον και μονον,
τον αληθως απροσιτον τοις ποιημασι πασιν.
Αλλ᾽, ω φυσις αμολυντε, ουσια κεκρυμμενη,
φιλανθρωπια αγνωστε τοις πλειοσιν ανθρωποις,
ελεος ουχ ορωμενον τοις αφρονως βιουσιν,
ουσια αναλλοιωτε, ατμητε, τρισαγια,
φως απλουν και ανειδεον, ασυνθετον εις απαν,

ασωματον, αχωριστον, αληπτον παση φυσει,
πως καθωραθης ως εγω, εγνωσθης τοις εν σκοτει
και εκρατηθης εν χερσι μητρος σου της αγιας,
και εδεσμευθης ως φονευς, επαθες ωςκακουργος
σωματικως, ω βασιλευ, θελων παντως με σωσαι
και παλιν επαναγαγειν εις παραδεισον δοξης;
Τουτο οικονομια σου, τουτο η παρουσια,
τουτο η ευσπλαγχνια σου και η φιλανθρωπια,
η γενομενη δι᾽ ημας, παντας ανθρωπους, Λογε,
πιστους, απιστους, εθνικους, αμαρτωλους, αγιους·
κοινη γαρ παντων γεγονεν η επιφανεια σου,
σωτηρια και λυτρωσις ζωντων και των θανοντων.
(79) Το δε κρυπτως γινομενον εν εμοι τω ασωτω
και μερικως τελουμενον εν γνωστη αγνωσια
-γνωστη μεν παντως παρ᾽ εμοι, αγνωστω δε τοις αλλοις-,
ποια γλωσσα λαλησειε, ποιος νους ερμηνευση,
ποιος λογος εκφρασειεν, ινα και χειρ μου γραψη;
Φρικτον γαρ οντως, Δεσποτα, φρικτον και υπερ λογον,
οτι οραται μοι το φως, ο ο κοσμος ουκ εχει,
και αγαπα με ο μη ων ενδον τουτου του κοσμου,
και αγαπω τον μηδαμου οντα εν ορωμενοις.
Επι της κλινης καθημαι εξωθεν ων του κοσμου
και μεσον ων της κελλης μου τον εξωθεν του κοσμου
οντα τε και γενομενον βλεπω, ω και ομιλω
- ειπειν δε τολμα – και φιλω, φιλει με και εκεινος,
εσθιω, τρεφομαι καλως μονη τη θεωρια
και συνενουμενος αυτω ουρανους υπερβαινω
και τουτο οιδα αληθες και βεβαιον υπαρχειν,
το που το σωμα τοτε δε υπαρχει, ου γινωσκω.
Οιδα, οτι κατερχεται ο υπαρχων ακινητος·
οιδα, οτι οραται μοι ο τυγχανων αορατος·
οιδα, ο πασης κτισεως αποκεχωρισμενος
ενδον αυτου λαμβανει με και εν αγκαλαις κρυπτει,
και εκ παντος ευρισκομαι εξω τοτε του κοσμου.
Εγω δε παλιν, ο βροτος και μικρος εν τω κοσμω,
εντος μου ολον καθορω τον ποιητην του κοσμου,
και οιδα, ως ου θνηξομαι ενδον ζωης τυγχανων,
και ολην εχω γτην ζωην βλυστανουσαν εντος μου·
εν τη καρδια μου εστιν, εν ουρανω δ᾽ υπαρχει,
ωδε κακει οραται μοι επισης απαστραπτων.
Οπως δε ταυτα γινονται, πως αν καλως νοησω,
πως δ᾽ εξειπειν σοι δυνηθω, οσα νοω και βλεπω;
Εισι γαρ οντως αφθεκτα και αρρητα εις απαν,

α οφθαλμος ουχ εωρακεν, ουκ ακηκοεν ους δε,
(80) επι καρδιαν σε ποτε ουκ ενεβη σαρκινην.
Ευχαριστω σοι, Δεσποτα, οτι ηλεησας με
και δεδωκας ιδεσθαι με ταυτα και ουτως γραψαι,
τοις μετ᾽εμου κηρυξαι τε την σην φιλανθρωπιαν,
ινα και νυν μυηθωσι λαοι, φυλαι και γλωσσαι,
οτι τους παντας ελεεις θερμως μετανοουντας
ισον τοις αποστολοις σου και πασι τοις αγιοις,
ευεργετεις τε και τιμας και δοξαζεις, Θεε μου,
ως μετα ποθου σε μονον βλεποντας, τον ποιητην του κοσμου,
ω πρεπει δοξα και τιμη, κρατος, μεγαλωσυνη,
ως βασιλει τε και Θεω του παντος και Δεσποτη
νυν και αει δια παντος εις αιωνας αιωνων·
αμην.

ΙΔ'.

Ευχαριστια προς Θεον των δωρεων ενεκα, ων παρ᾽ αυτου ηξιωθη· και οτι φρικτον και αγγελοις το της ιερωσυνης και ηγουμενειας αξιωμα. (81)

Εγω, καν θελω, Δεσποτα, λαλησαι ουκ ισχυω.

Τι γαρ ολως και φθεγξομαι ακαθαρτος υπαρχων
και λογισμοις και πραξεσι και εννοιαις απασαις;
Πλην την ψυχην τιτρωσκομαι, φλεγομαι τα εντος μου
επιθυμων λαλησαι σοι, καν ποσως, ο Θεος μου.
Βλεπω, και γαρ επιστασαι τα εμα, ω Θεε μου,
οτι τα μελη απαντα σωματος και ψυχης μου
εμιανα εκ γενετης, ολος ων αμαρτια.
Τεκμαιρομαι το ελεος και την φιλανθρωπιαν
και τα καλα σου τα πολλα, α εις εμε ειργασω,
και αφωνος καθισταμαι μικρου απογινωσκων
και θλιβομαι διηνεκως λυπουμενος, ο ταλας,
οτι αναξιος ειμι των αγαθων σου παντων.
Οποταν ελθω εις εμαυτον και κατα νουν θελησω
αναλογισθαι, Χριστε, τα πληθη των κακων μου,
και οτι εν αγαθον ουκ επραξα εν βιω,
αντι δε των κολασεων, οργης σου της δικαιας,
ων υπομειναι εμελλον ως πολλα σε λυπησας,
τοσουτων μαλλον αγαθων νυν κατηξιωσας με,
ερχομαι εις απογνωσιν, φοβουμαι σου το κριμα,
οτι και μαλλον προστιθω πταισματα καθ᾽ εκαστην,

(82) και το πολυ σου ελεος και την φιλανθρωπιαν
τρεμω μη τρεψης εις θυμον μειζονος τιμωριας,
οτι ευεργετουμενος αχαριστω σοι πλεον,
δουλος υπαρχων πονηρος σου, του καλου Δεσποτου.
Παντα ουν ταλλα, Κυριε, υπομονην παρειχον,
ελπιδα προξενουντα μοι ζωης της αιωνιου·
ου ενεκεν και εχαιρον πολλα, ως οιδας μονος,
θαρρων εις την χρηστοτητα και εις το ελεος σου.
Δια γαρ τουτο εκ παντος ηρες με εκ του κοσμου
και παντων απεχωρισας συγγενων τε και φιλων,
οπως και ελεησης με και σωσης με, Χριστε μου·
τουτο πληροφορουμενος παρα της χαριτος σου
ειχον χαραν απληρωτον και βεβαιαν ελπιδα.
Τα δυο δε τα εσχατα οπως ειπω, ουκ οιδα,
α εις εμε ευδοκησας γενεσθαι, Βασιλευ μου,
και την ψυχην μου και τον νουν λογου αποστερουσι
και ενεργειας παυσουσι και φρονησεις απασας,
αλλα και τω μεγεθει σου βαρυνουσι της δοξης
και παυσασθαι παρα μικρον πειθουσι με, Σωτηρ μου,
μηδεν λαλειν,μηδεν ποιειν, μηδε απτεσθαι τουτων,
και απορω εν εμαυτω και θαυμαζων λυπουμια.
Πως τοις τοιουτοις εμαυτον πραγμασιν απορρητοις
εξεδωκα διακονειν και λειτουργειν, ο ταλας;
Εν οις αγγελοι φριττουσιν αδεως ατενισαι,
προφηται εδειλιασαν ενωτισθεντες αμα
δοξης το ακαταληπτον και της οικονομιας·
αποστολοι και μαρτυρες και διδασκαλων πληθος
βοωσι και κραυγαζουσιν εαυτους αναξιους
διαρρηδην κηρυττοντες απασι τοις εν κοσμω.
Εγω δε πως, ο ασωτος, και πως εγω, ο πορνος,
και πως εγω, ο ταπεινος, γενεσθαι ηξιωθην
και αδελφων ηγουμενος, των θειων μυστηριων
(83) ιερουργος και λειτουργος της αχραντου Τριαδος;
Οπου γαρ αρτος σαρκος και του αιματος, Λογε,
εκει υπαρχεις συ αυτος, ο Θεος μου και Λογος,
και ταυτα σωμα γινεται σον αληθως και αιμα
επελευσει του Πνευματος και δυναμει Υψιστου·
και τολμωντες απτομεθα θεου του απροσιτου,
μαλλον δε του οικουντος εν φωτι απροσιτω,
ου μονον φυσει τη φθαρτη ταυτη και ανθρωπινη,
αλλα και πασαις νεοραις στρατιαις των αγγελων.
Τουτο ουν το απορρητον, τουτο το υπερ φυσιν
εργον τε και εγχειρημα, οπερ ποιειν εταχθην,

πειθει με και τον θανατον προ οφθαλμων μου βλεπειν·
οθεν αφεις το ηδεσθαι τω τρομω συνεσχεθην
ειδως, οτι αδυνατον εμοι και πασιν, οιμαι,
το κατ᾽ αξιαν λειτουργειν και βιον ουτως εχειν
αγγελικον εν σωματι, μαλλον δ᾽ υπερ αγγελους,
ιν᾽ ο λογος εδειξε και η αληθεια εχει,
και οικειοτερος αυτων γενηται κατ᾽ αξιαν
ως και χερσιν απτομενος και στοματι εσθιων,
ονπερ εκεινοι φριττοντες παριστανται συν τρομω.
Το δε κριμα των αδελφων, ους τεταγμαι ποιμαινειν,
ποια ψυχη βαστασειε, ποιος νους ευπορηση
ακατακριτως μετελθειν ενος εκαστου γνωμην
και παντα τα παρ᾽ εαυτου ανελλιπως εισφερειν
και εξελεσθαι κριματος εαυτον του εκεινων;
Ου μοι δοκει πως δυνατον ανθρωποις ειναι τουτο·
πειθομαι ουν βουλομαι μαθητης ειναι μαλλον
ενος δουλευων θελημα, ενος ακουων λογους,
και υπερ τουτου του ενος μονον υφεξειν λογους,
η τροποις και θελημασι δουλευειν των πλειονων
(84) και τουτων γνωμας ερευνας και βουλας εξευρισκειν
και πραξεις τε και λογισμους εξιχνιαζειν πλεον,
επει και κρισις μενει με και δουναι μελλω λογους,
ανθ᾽ ωνπερ ημαρτηκασιν, ους εγωγε ποιμαινειν
λογοις αρρητοις του Θεου παντως ηρεθην μονος.
Εκαστος γαρ κριθησεται και λογους παντως δωσει,
ων επραξεν αυτος, ει τι χρηστον η φαυλον,
υπερ εκαστου λογον δε μονος εγω παρεξω·
και πως σωθηναι βουλομαι η πως ελεηθηναι,
ο μηδε καν υπερ εμης μιας ψυχης αθλιας
εχων ολως ενδειξασθαι εργον προς σωτηριαν;
Και γαρ, πληροφορηθητι, ουκ εχων, ο,τι φρασσω,
ουδε γαρ επραξα ποτε εργον μικρον η μεγα,
δι᾽ ου και μελλω σωζεσθαι πυρος του αιωνιου.
Αλλ᾽ ω φιλανθρωπε Σωτηρ, ευσπλαγχνε, ελεημων,
θειαν μοι δος τω ταπεινω δυναμιν, ωστε λογω,
ους δεδωκας μοι αδελφους, ποιμαινειν εν συνεσει,
καθοδηγειν επι νομας των νομων σου των θειων
και ανασωζειν εις μονας της ανω βασιλειας
σωους, απημονας, φαιδρους των αρετων τω καλλει,
αξιους τε προσκυνητας του φοβερου σου θρονου·
καμε δε τον αναξιον προσλαβου εκ του κοσμου,
ει και καταστικτον πολλαις αμαρτιων αικιαις,
αλλ᾽ ομως λατριν αμα σον και αχρειον οικετην,

και τοις χοροις των εκλεκτων, οις κριμασι γινωσκεις,
συγκαταριθμησον ομου μετα των μαθητων μου,
ιν᾽ αμα παντες βλεπωμεν την δοξαν σου την θειαν
και των αφραστων σου, Χριστε, αγαθων εντρυφωμεν.
Συ γαρ ει η απολαυσις, η τρυφη και το κλεος
των αγαπωντων σε θερμως εις αιωνας αιωνων·
αμην.

ΙΕ'.

Οπως βλεπων την δοξαν του Θεου ενηργειτο υπο του Παναγιου Πνευματος, και οτι το Θειον εντος και εκτος εστι του παντος, αλλα και ληπτον τε και αληπτον τοις αξιοις, και οτι οικος Δαυιδ ημεις εσμεν, και οτι εις πολλα γινομενος ο Χριστος και Θεος ημων μελη εις εστι και ο αυτος και μενων αμεριστος. (85)

**Αποκαλυπτομενου σου, Δεσποτα των απαντων,
και δοξαν του προσωπου σου τρανοτερον δεικνυντος**

ολος τρομω συνεχομαι ανωθεν καθορων σε,
ως εφικτον εστιν εμοι, τω ταπεινω την φυσιν,
και φοβω συνεχομενος εκπληττομαι και λεγω·
Υπερ καταληψιν εμην παντα τα σα, Θεε μου,
και γαρ ειμι ακαθαρτος, αναξιος εις απαν
του βλεπειν σε, τον καθαρον και αγιον Δεσποτην,
ον ευλαβουνται αγγελοι και λειτουργουσι τρομω,
και απο του προσωπου σου κλονειται πασα κτισις.
Οταν δε ταυτα ειποιμι και οφθαλμους καμμυσω,
τουτεστι κατω μου τον νουν αποστρεψω, μη βλεπειν
η καθοραν δυναμενος την αστεκτον σου θεαν,
τοτε θρηνω στερουμενος του καλλους σου, Θεε μου,
μη φερων σου τον χωρισμον, του φιλανθρωπου μονου.
Θρηνουντα δε και κλαιοντα ολον με περιλαμπεις,
βαβαι, και καταπληττομαι και επι πλειον κλαιω,
το προς εμε σου ευσπλαγχονον τον ασωτον θαυμαζων.
Τοτε βλεπω του σωματος πολλην ασχημοσυνην
(86) και την αναξιοτητα ψυχης μου της αθλιας,
και ταυτα τεκμαιρομενος εξισταμαι κραυγαζων·
Τις ουν εγω ειμι, Θεε και ποιητα των ολων,
και τις ολως πεποιηκα αγαθον εν τω βιω,
η ποιαν ολως σου ποτε εντολην ειργασαμην,
οτι τοιαυτη δοξη με τον ταπεινον δοξαζεις;

Και ποθεν η και δια τι ουτως με περιλαμπειν,
τον αθλιον, ηξιωσας εν νυκτι και ημερα;
Μη γαρ ποτε εδιψησα σε ζητων, Βασιλευ μου,
μη γαρ εκακοπαθησα σων εντολων τοις πονοις,
μη πειρασμους υπεμεινα και μαστιγας, ως παντες
οι ταυτα καρτερησαντες αγιοι απ᾽ αιωνος,
οπως εκεινοις με, Χριστε, συναριθμησας σωσης;
Ου γαρ των εργων με χωρις συ ραθυμουντα σωσεις·
καν σφοδρα συ φιλανθρωπος ως πλαστης των ανθρωπων,.
Ακουω Παυλου λεγοντος νεκραν ειναι την πιστιν
εργων χωρις τυγχανουσαν και φριττω τιμωριας
παντως εκει μενουσας με, τον κατημελημενον.
Πως ουν εγω θαρρησαιμι ως πιστος συν εκεινοις
αριμνηθηναι, Δεσποτα, τοις προεργασαμενοις,
ο μηδεν μιαν εντολην ποτε τετηρηκως σου;
Αλλ᾽ οιδα, παντα δυνασαι, παντα ποιεις, ως θελεις,
και τοις εσχατοις, Δεσποτα, διδως ως και τοις πρωτοις,
και πρωτον, ω του θαυματος, των πρωτων τοις εσχατοις.
Ταυτα προς σε λεγοντος, τον ποιητην του κοσμου,
τον ανω πριν φαινομενον και παλαι με κρυβεντα
και υστερον ακτισι με ολον περικυκλουντα,
αιφνης σε ολον εν εμοι καθορω γεγονοτα,
τον ανω πριν φαινομενον, αλλα κρυβεντα παλιν
νεφει, καθαπερ ηλιος ακτινων ολως διχα.
Ως ουν εκεινος προσιτος εστι τοις καθορωσι
(87) και τοτε μαλλον οιονει ολος πασιν οραται,
ουτω και συ μοι προσιτος κεκρυμμενος εντος μου
τυγχανεις, ο απροσιτος, ομμασι νοεροις μου,
ως οιδας, οπτανομενος, κατα μικρον αυξανων,
φαιδροτερον δεικνυμενος, φαιδροτερον αστραπτων·
αλλοτε παλιν φαινη μοι απροσιτος εις απαν.
Διο και μεγαλυνω σου την ακαταληψιαν,
την αγαθοτητα την σην κηρυττων εκβοω σοι·
Δοξα τω ουτως την ημων δοξασαντι ουσιαν,
δοξα τη αμετρητω σου, Σωτηρ, συγκαταβασει,
δοξα τη ευσπλαγχνια σου, δοξα τη δυναστεια,
δοξα σοι, οτι ατρεπτος, αναλλοιωτος μενων
ολος τε ει ακινητος, αεικινητος πελων,
ολος εκτος της κτισεως, ολος δ᾽ εν παση κτισει,
ολος τα συμπαντα πληροις, ολος ων εξω παντων,
υπερ τα παντα, Δεσποτα, υπερ αρχην δε πασαν,
υπερ ουσιαν απασαν, υπερ φυσεως φυσιν,
υπερ αιωνας απαντας, υπερ φως απαν, Σωτερ,

υπερ ουσιας νοερας, εργον σον γαρ κακειναι,
μαλλον δε εννοηματος σου τυγχανουσιν εργον.
Συ γαρ των παντων ει ουδεν, ανωτερος δε παντων·
των οντων γαρ ει αιτιος ως των παντων κτιστης
και δια τουτο παντων ει αποκεχωρισμενος,
ανωθεν που νοουμενος υπερ τα οντα παντα,
αορατος, απροσιτος, αληπτος αναφης τε,
ακατανοητος τε ων αναλλοιωτος μενεις,
απλους τυγχανων ολος δε συ ει πεποικιλμενος,
και ολως νους αδυνατει δοξης την ποικιλιαν
και ωραιοτητα του σου καλλους κατανοησαι.
Ο ουν των παντων ων ουδεν ως υπερανω παντων,
ο εξω παντων ως Θεος των παντων συ υπαρχων
αορατος, απροσιτος, αληπτος αναφης τε,
(88) αυτος εγενου και βροτος, εισηλθες εν τω κοσμω
και πασιν ωφθης προσιτος τη της σαρκος προσληψει.
Εγνωσθης δε και τοις πιστοις θεοτητος τη δοξη
και γεγονας αυτοις ληπτος, ο αληπτος εις απαν,
και ορατος ολος αυτος, ο αορατος πασιν·
και ειδοσαν την δοξαν σου, θεοτητος της θειας,
μονοι πιστοι και βλεπουσιν, οι απιστοι δε παντες
ιδοντες σε διεμειναν τυφλοι, το φως του κοσμου.
Οι ουν πιστοι και τοτε σε και νυν αει ορωσι
και εχουσι μεθ᾽ εαυτων τον κτιστην σε των ολων
συνοντα συνοικουντα τε εν σκοτει τω του βιου,
ως ηλιον σε αδυτον, ως ασβεστον λαμπαδα,
μη καταλαμβανομενος ολως υπο του σκοτους,
αλλα καταφωτιζοντα αει τους σε ορωντας.
Επει δε συ, ως ειρηται, εξω παντων υπαρχεις
και, ους φωτιζεις, εξωθεν ποιεις των ορωμενων
και ωσπερ συ αυτοθι ων ανω συν τω Πατρι σου
αδιαστατως μεθ᾽ ημων ολος αυτος τυγχανεις
και εν τω κοσμω παλιν ων αχωρητος ει κοσμω
- εν τω παντι γαρ ων αυτος υπερ το παν τυγχανεις-,
ουτως ημας τους δουλους σου των αισθητων εν μεσω,
των ορωμενων τε εντος υπαρχοντας εξαγεις
και ανω ολως μετα σου λαμπομενους φωτι σου
συναναφερεις και ποιεις εκ θνητων αθανατους·
και μενοντες, οπερ εσμεν, υιοι τη χαριτι σου
ομοιοι σοι γινομεθα, θεοι Θεον ορωντες.
Τις ουν ου προσδραμειται σοι, τω μονω φιλανθρωπω,
τις ουκ ακολουθησει σοι, τις ουκ εκ ποθου φρασει·
Ιδου, τα παντα ριψαντες ακολουθησομεν σοι,

τω συμπαθει, τω προσινει, τω ευσπλαγχνω Δεσποτη,
τω την ημων επιστροφην αει εκδεχομενω,
(89) τω θανατω μη θελοντι των σοι προσκεκρουκοτων,
τω εν ημιν τα φοβερα νυν τελεσιουργουντι,
απερ ποτε ακουοντες εν οικω Δαυιδ παλαι
γενομενα θαυμαζομεν. Τα δ᾽ αν και ειεν ταυτα·
οικος Δαυιδ ημεις εσμεν ως συγγενεις εκεινου,
και γαρ αυτος συ γεγονας, ο των απαντων κτιστης,
υιος εκεινου, και ημεις υιοι σου κατα χαριν·
συ συγγενης ημων σαρκι, ημεις θεοτητι σου.
Λαβων γαρ σαρκα δεδωκας ημιν Πνευμα σου Θειον,
και οικος εις γεγοναμεν Δαυιδ, οι παντες αμα,
τη ιδιοτητι τη ση, τη προς σε συγγενεια.
Κυριος ουν συ του Δαυιδ, εν πνευματι τυγχανεις,
ημεις δε τεκνα του Δαυιδ, σπερμα θειον σου παντες·
συναγομενων τε ημων εις γινομεθα οικος,
τουτεστι παντες συγγενεις, αδελφοι σου οι παντες.
Και πως ου θαυμα φοβερον, η πως ου φριξει πας τις,
ο τουτο ολως εννοων, τουτο καταμανθανων,
οτι υπαρχεις μεθ᾽ ημων νυν και εις τους αιωνας
και οικον εκαστον ποιεις και ενοικεις εις παντας
και οικος πασι γινη συ, και εν σοι ενοικουμεν,
εις, Σωτερ, εκαστος ημων μετα σου ολος ολου,
και μεθ᾽ ενος εκαστου συ μονου μονος τυγχανων
και υπερανωθεν ημων μονος ολος υπαρχεις;
Νυν ουν υπαρχεις τα φρικτα εν ημιν παντα πρασσων.
Ποια φρικτα; Ακουσατε εκ των πολλων ολιγα·
ει γαρ και, α ειρηκαμεν, υπερ εκπληξιν παντα,
αλλ᾽ ομως αρτι ακουε φρικτοτερα εκεινων!
Μελη Χριστου γινομεθα, μελη Χριστος ημων δε,
και χειρ Χριστος και πους Χτιστος εμου του παναθλιου,
και χειρ Χριστου και πους Χριστου ο αθλιος εγω δε.
Κινω την χειρα, και Χριστος η χειρ μου εστιν.
(90) - Αμεριστον γαρ νοει μ οι θεοτητα την θειαν! –
Κινω τον ποδα και, ιδου, αστραπτει ως εκεινος·
μη ειπης, οτι βλασφημω, αλλ᾽ αποδεξαι ταυτα
και τω Χριστω προσκυνησον τοιουτον σε ποιουντι!
Ει γαρ και συ θελησειας, μελος αυτου γενηση,
και ουτω μελη απαντα ενος ημων εκαστου
μελη Χριστου γενησονται, και Χριστος ημων μελη,
και παντα τα ασχημονα ευσχημονα ποιησει
καλλει θεοτητος αυτα κατακοσμων και δοξη,
και γενησομεθα ομου θεοι Θεω συνοντες,

ασχημοσυνην σωματος ολως μη καθορωντες,
αλλ᾽ ολοι ολω σωματι Χριστω ομοιωθεντες,
και μελος εκαστον ημων ολος Χριστος υπαρξει.
Εις γαρ πολλα γινομενος εις αμεριστος μενει,
μερις εκαστη δε αυτος ολος Χριστος υπαρχει·
παντως ουν ουτως εγνωκας Χριστον και δακτυλον μου
και βαλανον – ουκ εφριξας, η συ και επησχυνθης;
Αλλα Θεος σοι ομοιος ουκ ησχυνθη γενεσθαι,
συ δε εκεινω ομοιος αισχυνη γεγονεναι;-
Ουχι εκεινω ομοιος αισχυνομαι γενεσθαι,
αλλα εκεινον ομοιον του ασχημονος μελους
ρηθεντα βλασφημιαν σε ειπειν υπενοηθην.-
Κακως αρα υπελαβες, ου γαρ ασχημα ταυτα!
Μελη δε Χριστου εισι κρυπτα, καλυπτονται γαρ,
και κατα τουτο των λοιπων σεμνοτερα υπαρχει
ως πασιν αθεωρητα του κρυπτου κρυπτα μελη,
εξ ου το σπερμα διδοται εν συνουσια θεια,
θειον εν θεια τη μορφη φρικτως μεμορφωμενον
απο θεοτητος αυτης ολης, ολος Θεος γαρ,
ος συνενουται μεθ᾽ ημων, ω φρικτου μυστηριου!
Και γαμος οντως γινεται, ο αρρητος και θειος·
(91) ενι εκαστω μιγνυται, και παλιν ταυτα λεξω
υφ᾽ ηδονης, και εκαστος ενουται τω Δεσποτη.
Ει ουν ολη ολον Χριστον σαρκι σου ενεδυσω,
ανεπαισχυντως απαντα νοησεις, απερ λεγω.
Ει δε ουδ᾽ ολως η επιβλημα μικρον, αχραντου
χιτωνος λεγω του Χριστου, επεβαλες ψυχη σου,
εν ιματιω παλαιω, εν ενι παντως τοπω
υπαρχεις και αισχυνεσαι τα λοιπα παντα μελη,
το σωμα κεκτημενος δε ρυπαρον ολον μαλλον,
ενδεδυμενος ρυπαρα, πως ουκ ερυθριασεις;
Εμου λαλουντος τα φρικτα περι μελων αγιων
και δοξαν βλεποντος πολλην και τον νουν λαμπομενου
και χαιροντος και σαρκικον μηδεν ενθυμουμενου,
συ μεν τας σαρκας βλεπει σου τας κατερρυπωμενας
και τω νοΐ᾽ τας πραξεις σου διερχη τας ατοπους,
και ο νους σου τουτοις αει ως σκωληξ ιλυσπαται.
Διο προσαπτεις τω Χριστω καμοι την σην αισχυνην
και λεγεις· Ουκ αισχυνη συ περι των ασχημονων,
μαλλον δε εις ασχημονα μελη Χριστον καταγειν;
Εγω δε παλιν λεγω σοι· Βλεπε Χριστον εν μητρα,
και τα εν μητρα νοησον και μητραν υπεκδυντα,
και ποθεν εξερχομενος ο Θεος μου διηλθε!

Και πλειον τι ευρησειας, υπερ α εγω ειπον,
απερ και κατεδεξατο εις ημετεραν δοξαν,
ινα μηδεις αισχυνηται μιμουμενος εκεινον
μηδε, α πεπονθε, λαλων η και αυτος πανθανων.
Ανθρωπος ολος γεγονε και Θεος ολος οντως,
εις ουτος, ου μεμερισται, ανηρ τελειος παντως·
ο δε αυτος Θεος εστιν, ολος μελεσιν ολοις.
Ουτως εγενετο και νυν εν τοις εσχατοις χρονοις
ο Συμεων ο αγιος, Ευλαβης ο Στουδιτης,
(92) ουτος ουκ επησχυνετο μελη παντος ανθρωπου
ουδε γυμνους τινας οραν, ουδε γυμνος ορασθαι·
ειχε γαρ ολον τον Χριστον, ολος αυτος Χριστος ην,
και μελη απαντα αυτου και παντος αλλου μελη
καθ᾽ εν και παντα ως Χριστον ουτος αει εωρα
και εμενεν ακινητος, αβλαβης, απαθης τε,
ως ολος ων Χριστος αυτος και Χριστον παντας βλεπων
τους βαπτισθεντας και Χριστον ολον ενδυσαμενους.
Ει δε γυμνος υπαρχεις συ και σαρξ σαρκος προσψαυσει,
θηλυμανης γεγενησαι ως ονος η ως ιππος,
ινα τι και τον αγιον τολμας ενδιαβαλλειν
και βλασφημεις εις τον Χριστον, τον ημιν ενωθεντα
και δοντα την απαθειαν δουλοις αυτου αγιοις;
Και γαρ νυμφιος γινεται - ακουεις; - καθ᾽ εκαστην,
και νυμφαι παντων αι ψυχαι, αις ο κτιστης ενουται,
κακεινω παλιν αυται δε, και γινεται ο γαμος
πνευματικως, θεοπρεπως συμμιγνυμενος ταυταις.
Ου φθειρει ολως, απαγε, αλλ᾽ ει και εφθαρμενας
λαβοι και ταυταις ενωθη, ευθυς ποιει αφθαρτους,
και βλεπουσι τα προτερον φθορα μεμολυσμενα
αγια παντα, αφθορα, ολως συνουλωμενα.
Τον ευσπαγχνον δοξαζουσι, ποθουσι τον ωραιον
και τη αγαπη τη αυτου ολη ολαι κολλωνται,
μαλλον δε σπερμα αγιον, ως ειπομεν, λαβουσαι
Θεον ολον εντος αυτων μεμορφωμενον κτωνται.
Τι ουν ουχι αληθεια ταυτα εισι, πατερες;
Ουχι ορθως εξειπομεν περι πραγματων θειων,
ουχι απαραποιητα ταις γραφαις ισως ειπον;
Ει τοινυν συ ενδεδυσαι σαρκος σου την αισχυνην
και νουν ουκ απεγυμνωσας, ψυχην ουκ απεδυσω,
το φως ιδειν ουκ ισχυσας σκοτει κεκαλυμμενος,
εγω σοι τι ποιησαιμι, τα φρικτα πως σοι δειξω,
(93) πως εις τον οικον δε, οιμοι, του Δαυιδ εισενεγκω;
Εστι και γαρ απροσιτος τοις κατ᾽ εμε ραθυμοις,

εστιν ολος αορατος τυφλοις εμοι ομοιοις,
εστι μακραν απιστων τε και οκνηρων εις απαν,
πονηρων παντων πορρωθεν, παντων των φιλοκοσμων·
των κενοδοξων δε ουτως ασυγκριτως απεχει
ως υπερ υψος ουρανου, υπερ αβυσσου βαθος.
Και τις η πως εις ουρανον αναβησεται ολως,
η υπο γην κατελθοι δε ανερευνων αβυσσους;
Και μαργαριτην εκζητων, ως σιναπεως κοκκον
σμικροτατον υπαρχοντα, πως ευρειν εξισχυσει;
Αλλ᾽, ω παιδες συναχθητε, αλλ᾽, ω γυναικες, δευτε!
Αλλ᾽, ω πατερες, φθασατε, πριν η το τελος φθασει,
και συν εμοι θρηνησατε και κλαυσατε οι παντες,
οτι εν τω βαπτισματι μικροι Θεον λαβοντες,
μαλλον δε υιοι Θεου νηπιοι γεγονοτες,
εξω οι αμαρτησαντες εβληθημεν ευθεως
απο του οικου του Δαυιδ και τουτο αναισθητως
πεπονθαμεν, και δραμωμεν δια της μετανοιας!
Εκειθεν γαρ εισερχονται οι εκβληθεντες παντες,
αλλως δ᾽ ουκ ενι ενδοθεν εισελθειν, μη πλανασθε,
ουδε ιδειν τα εν αυτω τελεσιουργηθεντα,
και νυν τελεσιουργουμενα και εις απειρους αιωνας
εν τω Χριστω μου και Θεω, ω πρεπει πασα δοξα,
τιμη τε και προσκυνησις νυν και εις τους αιωνας.
Αμην.

ΙΣΤ'.

Οτι ποθεινον τε και επιθυμητον κατα φυσιν μονον το Θειον, ου ο μετεχων παντων εν μετοχη γεγονε των καλων (94)

Ω τι το πραγμα το κρυπτον παση κτιστη ουσια,
και τι το φως το νοητον, ο τινι ουχ οραται,
και τις ο πλουτος ο πολυς, ον ουδεις εν τω κοσμω
ευρειν ολως εξισχυσεν η κατασχειν εις απαν;
Εστι γαρ πασιν αληπτος, αχωρητος τω κοσμω,
εστι και επιθυμητος, καθ᾽ οσον υπερεχει
των ορωμενων ο αυτα Θεος κατασκευασας.
Κατα τουτο τιτρωσκομαι τη αγαπη εκεινου·
καθ᾽ οσον δ᾽ ουχ οραται μοι εκτηκομαι τας φρενας,
τον νουν και την καρδιαν μου φλεγομενος και στενων.
Περιπατω και καιομαι ζητων ωδε κακεισε
και ουδαμου τον εραστην ευρισκω της ψυχης μου·

και περιβλεπομαι συχνως, ιδειν τον ποθητον μου,
κακεινος, ως αορατος, ουχ οραται ολως.
Οτε δε αρξομαι θρηνειν ως απελπισας, τοτε
οραται μοι και βλεπει με, ο καθορων τα παντα·
θαυμαζων καταπληττομαι καλλους την ευμορφιαν,
και πως ανοιξας ουρανους διεκυψεν ο κτιστης
και δοξαν μοι παρεδειξε την αφραστον και ξενην·
και τις αρα εγγυτερον γενησεται εκεινου
η πως ανενεχθησεται εις αμετρητον υψος;
(95) Λογιζομενου μου, αυτος ευρισκεται εντος μου,
ενδον εν τη ταλαινη μου καρδια απαστραπτων,
παντοθεν περιλαμπων με τη αθανατω αιγλη,
απαντα δε τα μελη μου ακτισι καταυγαζων,
ολος περιπλεκομενος, ολον καταφιλει με,
ολον τε διδωσιν αυτον εμοι τω αναξιω,
και εμφορουμαι της αυτου αγαπης και του καλλους,
και ηδονης και γλυκασμου εμπιπλαμαι του θειου.
Μεταλαμβανω του φωτος, μετεχω και της δοξης,
και λαμπει μου το προσωπον ως και του ποθητου μου
και απαντα τα μελη μου γινονται φωτοφορα.
Ωραιων ωραιοτερος τοτε αποτελουμαι,
πλουσιων πλουσιωτερος και δυνατων απαντων
υπαρχω δυνατωτερος και βασιλεων μειζων
και τιμιωτερος πολυ των ορωμενων παντων,
ουχι της γης και των της γης, αλλα και ουρανου δε
και παντων των εν ουρανω, τον παντων εχων κτιστην,
ω πρεπει δοξα και τιμη νυν και εις τους αιωνας·
αμην.

ΙΖ'.

Οτι ο φοβος γεννα την αγαπην, η δε αγαπη εκριζοι τον φοβον απο της ψυχης και μενει μονη εν αυτη, Πνευμα Θειον ουσα και Αγιον. (96)

Πως υμνησω, πως δοξασω,
πως αξιως ευφημησω
τον πολλα παραδραμοντα
αμαρτηματα Θεον μου;
Πως εις υψος ολως βλεψω,
πως τους οφθαλμους διαρω,
πως ανοιξω στομα, Σωτερ,

πως τα χειλη μου κινησω;
Πως εκτεινω μου τας χειρας
προς του ουρανου το υψος,
ποιους λογους δε εφευρω,
ποια ρηματα προσαξω;
Πως λαλησαι δε τολμησω,
πως την αφεσιν αιτησω
των αμετρων μου πταισματων,
των πολλων πλημμεληματων;
Οντως επραξα γαρ εργα
υπερ απασαν συγγνωμην!
Οιδας απερ λεγω, Σωτερ,
πασαν φυσιν υπερεβην
παρα φυσιν εργα πραξας·
των αλογων ωφθην χειρων,
παντων ζωων εναλιων,
(97) παντων τε κτηνων χερσαιων,
ερπετων τε και θηριων
εγενομην οντως χειρων
παραβας τας εντολας σου
υπερ την αλογων φυσιν.
Το ουν σωμα μου μολυνας
και ψυχην καταρρυπωσας
πως οφθω σοι, πως σε βλεψω,
ολως πως τολμησω στηναι
προ προσωπου σου, ο ταλας;
Πως μη φευξομαι σην δοξαν
και το φως το απαστραπτον
του Αγιου Πνευματος σου;
Πως δε μονος ου χωρησω
προς το σκοτος, ο του σκοτους
εργα πραξας, και Αγιων
χωρισθησομαι πληθυος;
Πως ανεξομαι φωνης σου
εκπεμπουσης με εις σκοτος,
ο εντευθεν εκ των εργων
φερων μου την καταδικην;
Φριττων ολος, τρεμων ολος,
ολος φοβω και εκπληξει
συνεχομενος βοω σοι·
Οιδα, Σωτερ, οτι αλλος
ως εγω ουκ επταισε σοι,
ουδε επραξε τας πραξεις,

ασπερ επραξα εγω ο ταλας,
και παραιτιος και αλλοις
εγενομην απωλειας.
Αλλα τουτο παλιν οιδα,
(98) τουτο πεπεισμαι, Θεε μου,
ως ου μεγεθος πταισματων,
ουχ αμαρτηματων πληθος,
ουδε πραξεων αισχροτης
υπερβησεται ποτε σου
το φιλανθρωπον και μεγα,
μαλλον δε υπερ το μεγα,
υπερ λογον, υπερ νουν τε
ελεος, οπερ πλουσιως
προς τους πταιοντας εκχεεις
και θερμως μετανοουντας,
και καθαιρεις και φωτιζεις
και φωτος ποιεις μετοχους,
κοινωνους θεοτητος σου,
ομιλεις και συλλαλεις τε
ωσπερ φιλοις σου γνησιοις·
ω χρηστοτητος απειρου,
ω αγαπης ανεκφραστου!
Δια τουτο και προσπιπτω
και θερμως αναβοω σοι·
ως τον ασωτον εδεξω
και την πορνην προσελθοντας,
ουτως δεξαι με, οικτιρμον,
εκ ψυχης μετανοουντα,
και δακρυων μου ρανιδας
ως πηγας αει βλυζουσας
λογισαμενος, Χριστε μου,
πλυνον εν αυταις ψυχης μου,
πλυνον και του σωματος μου
τας εκ των παθων κηλιδας.
(99) Εκπλυνον και την καρδιαν
απο πασης πονηριας.
Αυτη γαρ εστιν η ριζα
και πηγη της αμαρτιας·
πονηρια του σπορεως
πονηρου σπορα υπαρχει.
Ενθα δ᾽ εστι, και βλαστανει
και εις υψος αναβαινει
και εκφυει πλειστους κλαδους

πονηριας και κακιας.
Τουτου ριζας εκ βαθεων
εξανασπασον, Χριστε μου,
και καθαρισον ψυχης μου
και καρδιας τας αρουρας
και εμφυτευσον τον φοβον
εν αυταις, τον σον, οικτιρμον,
και αξιωσον ριζωσαι
και καλως αναβλαστησαι,
οπως αυξηθη εις υψος
φυλακη των εντολων σου
προστιθεμενος καθ᾽ ωραν.
Τη προσθηκη δε δακρυων
προστιθεις ροας βλυζουσας,
ποτιζομενος δ᾽ εκ τουτων
επι πλειον και αυξανει
και, καθ᾽ οσον στερεουται,
και εις υψος αναβαινει.
Αναλογως συναυξανει
η ταπεινωσις τω φοβω,
ταπεινωσει δε τα παθη
απαντα υποχωρουσι·
συν αυτοις δε και δαιμονων
(100) απεληλαται η φαλαγξ,
αρεται δε πασαι ωσπερ
βασιλιδι κυκλω ταυτης
συνεπομεναι ορωνται,
οια φυλακες και φιλαι
και θεραπαιναι δεσποινης.
Τουτων συναθροισθεισων δε
και ενωθεισων αλληλαις,
μεσον τουτων ωσπερ δενδρον
εις υδατων διεξοδους
φοβος σος πεφυτευμενος
εξανθει και κατ᾽ ολιγον
δεικνυσι μοι ξενον ανθος.
Ω Χριστε μου, ξενον ανθος!
Ξενον ειπον, οτι πασα
φυσις κατα γενος τικτει
και των δενδρων παντων σπερμα
κατα γενος εν εκαστω·
ο δε φοβος σου και ανθος
ξενης φυσεως δεικνυει

και καρπον ομοιως ξενον
και αλλοτριον εκεινου.
Εστι γαρ ο φοβος φυσει
κατηφειας πεπλησμενος
και τους τουτον κτησαμενους
αεναως σκυθρωπαζειν
απεργαζεται ως δουλους,
ως πολλων πληγων αξιους,
ως ελπιζοντας καθ᾽ ωραν
εκτομην την του θανατου
και το δρεπανον ορωντας
(101) και την ωραν αγνοουντας
και μη εχοντας ελπιδα,
μητε μην πληροφοριαν
συγχωρησεως τελειας,
αλλα τρεμοντας το περας,
αλλα φριττοντας το τελος
ως αμφιβολον της δικης
περιφεροντας εκεινης
την αποφασιν, Θεε μου.
Το γουν ανθος, οπερ φερει,
αφραστον τω ειδει πελει,
αφραστοτερον τω τροπω·
εξανθουν γαρ καθοραται,
αποκρυπτεται δ᾽ ευθεως,
οπερ φυσεως ουκ εστιν,
αλλ᾽ ουδε ακολουθιας,
υπερ φυσεως δε φυσιν,
πασαν φυσιν υπεραιρον.
Τεως δεικνυται ωραιον
ανθος υπερ παντα λογον
και αρπαζει προς την θεαν
την εκεινου ολον νουν μου,
μηδενος εων μεμνησθαι,
α παρεχειν οιδε φοβον,
αλλα ληθην τουτων παντων
απεργαζεται μοι τοτε
και αφιπταται συντομως.
Το δε δενδρον το του φοβου
παλιν ανθους εστι διχα,
και λυπουμαι και στεναζω
και προς σε θερμως κραυγαζω
και το ανθος παλιν βλεπω

(102) εν τοις κλαδοις τοις του δενδρου
και το ομμα, ω Χριστε μου,
προς το ανθος μονον εχων
ουχ ορω το δενδρον τοτε.
Συχνοτερως δε το ανθος
επανθουν και προς εκεινο
ολον με τω ποθω ελκον
εις καρπον αγαπης ληγει.
Ο καρπος δε ουτος παλιν
ουκ ανεχεται τω δενδρω
τω του φοβου βασταχθηναι,
αλλα μαλλον οτε πληρης
ωριμασει, τοτε μονος
διχα δενδρου καθοραται.
Φοβος γαρ εν τη αγαπη
ουχ ευρισκεται ουδ᾽ ολως,
ουδε παλιν διχα φοβου
εν ψυχη καρποφορειται.
Οντως θαυμα υπερ λογον,
υπερ εννοιαν δε πασαν,
οτι δενδρον μετα κοπου
εξανθει και καρπον φερει·
ο καρπος αυτου δε παλιν
ολον εκριζοι το δενδρον,
μενει δ᾽ ο καρπος και μονος.
Πως καρπος του δενδρου διχα,
ολως εξειπειν ουκ εχω·
τεως μενει, τεως εστιν
η αγαπη διχα φοβου
του αυτην αποτεκοντος.
Η αγαπη ουν υπαρχει
οντως πασα ευφροσυνη,
(103) και χαρας και θυμηδιας
εμπιπλα τον κεκτημενον
και του κοσμου εν αισθησει
τουτον εξωθεν εκβαλλει,
οπερ φοβος ουκ ισχυει
απεργασασθαι ουδ᾽ ολως.
Ενδον γαρ των ορωμενων
και των αισθητων ων ενδον,
πως τον εχοντα ισχυει
τουτων πορρω βαλλειν αρα,
εν αισθησει τε συναψαι

ολον αν τοις αορατοις;
Οντως ουδαμως ισχυσει!
Το δε ανθος, ο καρπος τε,
ον ο φοβος αποτικτει,
εξωθεν του κοσμου εστιν,
α και νουν αρπαζειν οιδε
και ψυχην συν τουτω αιρειν
και του κοσμου εξω βαλλειν.
Πως, ειπε μοι, εξω κοσμου
η αγαπη ταυτα βαλλει,
ηθελον σαφως ειδεναι.
Αφραστα, ως ειπον, ταυτα,
ομως προσεχε και λεξω·
Πνευμα Θειον η αγαπη,
παντουργον φως και φωτιζον,
πλην ουκ εστιν εκ του κοσμου,
ουδε ολως τι του κοσμου,
ουδε κτισμα· ακτιστον γαρ
και κτισματων παντων εξω,
ακτιστον κτιστων εν μεσω.

Νοει α σοι, τεκνον, λεγω!
(104) Εστι γαρ κεχωρισμενον,
το δε ακτιστον ουδεπω
κτισμα δεχεται γενεσθαι·
πλην ει βουλοιτο, και τουτο
δυνατον αυτω ποιησαι.
Γεγονε και γαρ ο Λογος
Πνευματος τη συνεργια
και Πατρος τη ευδοκια
ανθρωπος ατρεπτως ολος,
ακτιστος Θεος ων φυσει
γεγονε κτιστος αρρητως
και το προσλημμα θεωσας
εδειξε διπλουν μοι θαυμα
αμφοτεραις ενεργειαις
και θελησεσιν ωσαυτως·
ορατον αορατον τε,
κρατητον ακρατητον δε,
και δεικνυμενος ως κτισμα
των κτισματων μεσον παντων·
ως ου κτισμα δε τυγχανων,
ως εδοκουν, ηφαντουτο·
πλην ουδ᾽ ολως ηφαντουτο,

αλλ᾽ εν μεσω ων των παντων
αισθητων κτιστων ο Λογος
εωρατο συνημμενος
τω προσλημματι ως κτισμα.
Προσλαμβανων δε το κτισμα
και εγκρυπτων η αναγων
εις το υψος, εις την δοξαν
την οικειαν υπερ λογον
απεκρυπτετο ευθεως.
Υουτο ελεγον εκεινοι
αφαντουσθαι τον Δεσποτην,
(105) το καθ᾽ εαυτους δε παντως·
ο γαρ κτιστης των απαντων
ων αχωρητος τοις πασιν,
ως Θεος παντα πληρων δε,
πως αν αλλως γε κρυβειη;
Μεταστησεις απο τοπου
τον Δεσποτην και προς αλλον
τοπον δωσεις γεγονεναι
εξ οφθαλμων κρυβηναι
των αγιων Αποστολων;
Απαγε, μη εξ αγνοιας
περιπεσης βλασφημια!
Ακουε δε της αγαπης,
ει βουλει, τας ενεργειας,
και μαθηση, πως υπαρχει
μειζων παντων η αγαπη!
Ποιων παντων; Ουκ ακουεις
βοωντος του Αποστολου;
Του λαλειν αγγελων γλωσσαις
και απαντων των ανθρωπων,
του την πιστιν πασαν εχειν,
ωστε ορη μεθιστανειν,
του ειδεναι πασαν γνωσιν,
βαθος τε των μυστηριων,
του σκορπισαι παντα πλουτον
και πτωχον αυτον γενεσθαι,
του και το σωμα εις καυσιν
υπερ του Χριστου εκδουναι
μειζων εστιν η αγαπη.
Και τοσουτω μειζων πελει,
οτι διχα ταυτης ταυτα
-ειτε εν ειτε και παντα –

(106) εις ουδεν τω κεκτημενω
οφελος ολως υπαρχει.
Οστις ουν και της αγαπης
και των ειρημενων παντων
αποστερηται, ειπε μοι,
που φανειται, τι ποιησει,
πως πιστον τοις ερωτωσιν
ειπειν εαυτον τολμησει;
Δια τουτο προσεκτεον
λεγοντι περι αγαπης.
Καθημαι εν τω κελλιω
εν νυκτι η εν ημερα,
συνυπαρχει αφανως μοι
και αγνωστως η αγαπη.
Εξω δε κτισματων παντων ουσα
εστιν αυ και μετα παντων,
εστι πυρ, εστι και αιγλη,
γινεται φωτος νεφελη,
ηλιος αποτελειται.
˙Ως ουν πυρ ψυχην θερμαινει
και καρδιαν μου εκκαιει
και διανιστα προς ποθον
και αγαπην, την του κτιστου.
Ικανως δε πυρωθεντα
ωσπερ αιγλη φωτοφορος
περιΐπταται με πασα,
φεγγοβολους αφιεισα
τη ψυχη μου τας ακτινας
και τον νουν λαμπρυνουσα μοι
και προς θεωριας υψος
επιτηδειον δεικνυει
(107) οπτικον εργασαμενη.
Τουτο ην, οπερ προειπον
ανθος ειναι το του φοβου.
Κατιδων δ᾽ εγω την αιγλην
και πλησθεις χαρας αφατου
ουκ εχαρην οτι ειδον,
αλλ᾽ αυτη χαρας με θειας
εμφορησασα απεστη
και συνηρπασε τον νουν μου
και την αισθησιν και πασαν
κοσμικην επιθυμιαν˙
και κατετρεχεν ο νους μου

και καταλαβειν εζητει
την φανεισαν αιγλην ποθω.
Αλλ᾽ ουχ ευρισκε το κτισμα,
ουδ᾽ ηδυνατο γενεσθαι
των κτισματων ολως εξω,
ινα δραξηται της αιγλης
της ακτιστου και αληπτου.
Ομως περιηει παντα
και ιδειν εμηχανατο,
εξηρευνα τον αερα,
ουρανους περιεπολει,
περιηρχετο αβυσσους
και τα εσχατα του κοσμου,
ως εδοκει, εξεζητει.
Αλλ᾽ ουδεν εν τουτοις πασιν
ευρισκε, κτιστα γαρ παντα·
και εθρηνουν και επενθουν
και τα σπλαγχνα εφλεγομην
και ως εκφρων εν εκστασει
γεγονως ουτως διηγον.
(108) Ηλθεν ουν, ως ηβουληθη,
και νεφελης ωσπερ ειδος
φωτεινης επιπεσουσα
και ολη προς τη κεφαλη μου
εωρατο καθημενη
και κραυγαζειν ενεποιει
εν εκπληξει γενομενω.
Ομως παλιν αποσπασα
εγκατελιπε με μονον
και ζητουντι μοι εμπονως
ταυτην, αιφνης ολη παλιν
εν εμοι γνωστως ευρεθη,
εν καρδια μου τε μεσον
ως φωστηρ, ως δισκος οντως
του ηλιου καθωραθη.
Ουτω δε αναφανεισα
και γνωστως αποδειχθεισα
ετρεψε δαιμονων στιφος,
απεδιωξε δειλιαν,
ενεποιησεν ανδρειαν,
της αισθησεως του κοσμου
απεγυμνωσε τον νουν μου
και αισθησεως χιτωνα

νοερας ενεδυσε με,
ορατων δ᾽ εχωρισε με
και συνηψεν αορατοις
και τον ακτιστον οραν με
εχαρισατο και χαιρειν,
οτι παντων εχωρισθην
των κτιστων και ορωμενων
και συντομως φθειρομενων,
και ηνωθην τω ακτιστω,
τω αφθαρτω, τω αναρχω,
(109) τω τοις πασιν αορατω˙
τουτο γαρ αγαπη πελει.
Δραμωμεν πιστοι ευτονως,
σπευσωμεν νωθροι εμπονως!
Οκνηροι διεγερθωμεν,
οπως εγκρατεις αγαπης,
μετοχοι δε ταυτης μαλλον
γενησομεθα και ουτως
μεταβωμεν των ενθενδε,
ινα συν αυτη τω Κτιστη
και Δεσποτη παραστωμεν,
εξωθεν των ορωμενων
γεγονοτες συν εκεινη!
Ει δε μη, τοις ορωμενοις
και τοις κτισμασιν ως κτισμα
οντες εναπολειφθωμεν
εν πυρι τε και ταρταρω
και φρικτοις κολαστηριοις,
διχα ταυτης ευρεθεντες,
διχα της αγαπης λεγω.
Ει δε και σωθηναι ενι
διχα ταυτης, ω Χριστε μου,
πως υπαρξει τουτο ολως;
Ουδαμως γαρ εσται τουτο!
Του φωτος ει χωρισθωμεν,
πως φευξομεθα το σκοτος;
Της χαρας ει στερηθωμεν,
πως απαλλαγωμεν λυπης;
Του νυμφωνος οντες εξω
πως αν ολως ευφρανθωμεν;
Βασιλειας εκπεσοντες,
της σης θεας λεγω, Σωτερ,
ποιαν αλλην σωτηριαν,

(110) ποιαν δε παραμυθιαν
η εν ποιω αλλω τοπω
δυνηθωμεν εφευρεσθαι;
Οντως ουδαμου ουδ᾽ ολως
καν δοκη τισιν αφρονως,
αφρων γαρ ο τουτο λεγων.
Αλλ᾽ αποκριθεις τις ισως ερει ταυτα·
Πως εκτος της βασιλειας,
πως εκτος δε του νυμφωνος
και χορου του των δικαιων
αλλος τοπος σωτηριας
η ανεσεως ουκ εσται; -
Αφρων, ειπεν η αγαπη,
ουκ ακουεις, οτι μιαν
ο Αδαμ εν παραδεισω
εντολην, ο σος προπατωρ,
παραβας απεγυμνωθη
δοξης θειας, και η Ευα
συν αυτω του παραδεισου
εξωρισθησαν ευθεως,
ηδονης αντιλαβοντες
-ω - τον θανατον αθλιως
και τον ιδρωτων γεμοντα και πονων, οιμοι, βιον,
και ζην και θνησκειν παρ᾽ αυτω δικαιως ορισθεντες;
Ουτως νοει μοι και τοτε,
οτε γενηται η κρισις,
οτι ος αν ευρεθειη
δοξης θειας ως εκεινος
αληθως γεγυμνωμενος,
εξω τε του παραδεισου,
ναι δη, και της βασιλειας
και του νυμφωνος ουρανιου
(111) ελαθησεται ευθεως.
Καν αμαρτημα μη εχη,
αρετων δ᾽ υπαρχη διχα,
ισταται γεγυμνωμενος.
Αρετων πασων δε πρωτη,
βασιλις τε και κυρια
εστιν οντως η αγαπη.
Κεφαλη των παντων εστι
και ιματιον και δοξα.
Κεφαλης χωρις δε σωμα
και νεκρον και απνουν εστι.

Σωμα δε χωρις χιτωνος
πως ουχι γυμνον υπαρξει;
Αρεται χωρις αγαπης
εωλοι, ανωφελεις τε˙
και γυμνος της θειας δοξης,
ο μη εχων την αγαπην,
αρετας καν πασας εχη,
ισταται γεγυμνωμενος,
και την γυμνωσιν μη φερων
κρυπτεσθαι μαλλον εθελει.
Την αισχυνην γαρ ως εχων
εχει και την καταδικην
και «ουκ οιδα σε» ακουει
παρα του κριτου των ολων.
Ηλθεν επι γης ο κτιστης,
ελαβε ψυχην και σαρκα,
εδωκε δε Πνευμα Θειον,
οπερ εστιν η αγαπη.
Ει ουν βουλει και ει θελεις
του λαβειν το Θειον Πνευμα,
(112) πιστευσον Θεω τελειως,
αρνησαι σαυτον ωσαυτως,
επι ωμων αδιστακτως
αρον τον σταυρον και ληψη˙
θανον τη προθεσει, τεκνον,
ινα μετοχος γενηση
της ζωης της αθανατου!
Μη πλανησωσι σε πλανοι
ταις αυτων ψευδολογιαις,
μετα θανατον λαμβανειν
την ζωην τους τελευτωντας˙
μη πεισθεις καταμελησης
και ζωης ου μεταληψη!
Ακουσον Θεου τους λογους,
ακουσον των Αποστολων,
ακουσον των διδασκαλων,
των επι της εκκλησιας,
τι Χριστος βοα καθ᾽ ωραν.
«Ποταμοι εκ της κοιλιας
εις εμε των πιστευοντων
ρευσουσι πηγης της θειας,
υδατος του αειζωου.»
Τι το υδωρ τουτο λεγων,

ει μη Πνευματος την χαριν;
Καθαρους δε τη καρδια
μακαριζει, λεγων τουτους
οψεσθαι Θεον ενταυθα.
Οι Αποστολοι δε παντες
και διδασκαλοι βοωσιν
απεντευθεν και το Πνευμα
και Χριστον αυτον λαμβανειν,
(113) ειπερ μελλοιμεν σωθηναι.
Ακουσον φωνας Δεσποτου,
ακουσον του Λογου λογους,
πως δηλοι την βασιλειαν
την των ουρανων λαμβανειν
απεντευθεν τους ανθρωπους.
«Ωμοιωθη, λεγων, αυτη
μαργαριτη πολυτιμω᾽»
μαργαριτην δε ακουσας
αρα τι υπολαμβανεις;
Λιθον ειναι λεγεις τουτον
η κρατουμενον καν ολως
η ορωμενον ποσως δε;
Απαγε της βλασφημιας!
Νοητος και γαρ υπαρχει,
Εμπορος ευρων δε τουτον,
πως εφευρεν, αρτι λεξον,
ει ακρατητος υπαρχει,
ει αορατος τυγχανει;
Που ουν τουτον ολως ευρε,
πως κατειδε, διδαξον με.
Πως δε απαντα πωλησας
εξωνησατο εκεινον,
ον ουχ ευρεν, ον ουκ ειδεν,
ον ουκ εσχεν επι χειρας,
αλλ᾽ ουδ᾽ ελαβεν εν κολπω;
Πιστει δε με μονη παντως
και ελπιδι ωσπερ εχων
διακεισεται, διδαξεις;
Αλλ᾽ ουκ ειπεν ο Δεσποτης,
ωσπερ συ υπολαμβανεις,
ουδ᾽ ελπισι του ευρεσθαι
(114) ουδ᾽ ελπισι του λαβεσθαι
τα υπαρχοντα πωλησαι.
Τι πλανασθε, τι ματαιαις

επερειδεσθε ελπισι;
Τι και αλλοις απωλειας,
εαυτοις τε τιμωριας
αιτιοι σφοδρας γενεσθαι
ματην βουλεσθε πεισθεισιν;
Αλλα προτερον ευρειν σοι
παραινει τον μαργαριτην,
και ατιμητον ως οντα
θεασαμενον σε τουτον
και αυτον τοτε πωλησας
απαντα εξαγορασαι˙
συ δε λεγεις εν ελπισι
και σαυτον αποδεικνυεις
ως ου θελοντα πωλησαι
τα υπαρχοντα και αραι
ουρανων την βασιλειαν,
ην εντος σου, εαν θελης,
ο Δεσποτης ειπεν ειναι.
Ισως δε πτωχος υπαρχεις
και ου κεκτησαι χρυσιον,
ουδε κτηματα, ου πλουτον,
και ακουων, οτι παντων
υπαρχοντων διαπρασει
ο ατιμητος ωνειται
μαργαριτης, ινα λεγης
οτι˙ Αρα πως μη εχων
υπαρξιν εγω ισχυσω
(115) κτησασθαι τον θειον τουτον
και ωραιον μαργαριτην;
Περι τουτου ουν ακουσαι
συνετως παρακαλως σε.
Εαν απαντα τον κοσμον
και τα εν τω κοσμω εχης
και σκορπισας διανειμης
ορφανοις και χηραις ταυτα
και πτωχοις ηπορημενοις,
και πτωχος αυτος γενηση,
ως ανταξιον δε ολως
τιμημα ει εννοησης
ο,τι κατεβαλου, λεγων˙
Δοτε μοι τον μαργαριτην,
δεδωκα γαρ απαντα μου!
παρ᾽ ευθυς τουτο ακουση

λεγοντος σου του Δεσποτου˙
Ποια απαντα σου λεγεις;
Συ γυμνος απο κοιλιας
εξεληλυθας μητρος σου
και γυμνος εν τω μνημειω
παλιν παντως εισελευση.
Σα δε ποια λεγεις ειναι;
Αφρων, ολως ουκ αισθανη;
Και ου ληψη μαργαριτην,
ουδε λαβης βασιλειαν.
Αν δε απαντα σκορπισης
τα υπαρχοντα σου ολως
η πτωχος υπαρχης λιαν
και προσελθης λεγων ουτως˙
Ιδε, Σωτερ, νυν καρδιαν
(116) και ψυχην συντετριμμενην
και δεινως κολαζομενην
και σφοδρως εκκαιομενην!
Ιδε, Δεσποτα, γυμνον με,
ιδε με ηπορημενον
αρετης απασης ξενον
και πτωχον εν τουτοις λιαν
και μη εχοντα τι δουναι
εις εξωνησιν σου, Λογε,
και ελεησον με, μονε
ανεξικακε Θεε μου.
Τι γαρ αξιον ευρησω
εν τω κοσμω, ω Θεε μου,
οπερ δωσω εις τιμην σου,
του ποιησαντος τα παντα;
Τι γαρ εδωκεν η πορνη,
τι δε ο ληστης παρεσχεν,
ο δε ασωτος, Χριστε μου,
ποιον πλουτον σοι προσηξε;
Ταυτα λεξον, και ακουση˙
Ναι, προσεφερον μοι δωρα,
ναι, προσεφερον μοι πλουτον˙
δεδωκοτες απερ ειχον,
ελαβον τον μαργαριτην
του παντος κρειττω του κοσμου.
Ταυτα μοι και συ, ει βουλει,
κομισον και ληψη παντως.
Μετα τουτων προσελθε μοι

και ευθυς σοι υποδειξω,
ονπερ ελαβον εκεινοι
μαργαριτην, και χαρηση˙
και ψυχην αυτην ει δωσεις,
(117) αξιον ουδεν νομισεις,
αξιον ουδεν λογιση,
ο,τι ολως κατεβαλου.
Εγω γαρ, εαν προσελθης,
ως η πορνη μοι προσηλθε,
παντως εχω εξουσιαν,
παντως εχω μαργαριτας,
ους ο κοσμος, εαν λαβη,
και συν κοσμω τουτω αλλαι
μυριαδες αλλων κοσμων,
ουκ εκλειψει μαργαριτης
μονος εις εκ θησαυρων μου,
και παρεξω σοι και δωρον,
ως εκεινη παρεσχομην.
Ταυτα σοι Θεος προσειπη
και διδαξει, πως προσηλθεν
ο ληστης και πως η πορνη,
οι αδομενοι εν κοσμω,
πως δε ασωτος ευθεως
υποστρεψας προσεδεχθη.
Πιστει δε ληστης εσωθη,
ο πολλα κακα ποιησας,
και δικαιως, οτι μονος
παντων με αρνησαμενων,
παντων δε σκανδαλισθεντων
κρεμαμενου μου τω ξυλω
ωμολογησεν εκεινος
και Θεον και βασιλεα
και αθανατον με ειναι
εκ καρδιας ανεβοα.
Δια τουτο και προ παντων
(118) ελαβε την βασιλειαν.
Πορνης δε τον ποθον αρα
ποιος λογος παραστησει,
ον εβασταζεν εκεινη
εν καρδια προσελθουσα
ως Θεω μοι και Δεσποτη
ορατων και αορατων
και προσεφερε πλουσιως

ως ουδεις των μεχρι τοτε,
ον ιδων απεδεξαμην;
Και ουκ ελαβον τον ποθον,
αλλ᾽ αυτη τον μαργαριτην
δους αφηκα και τον ποθον,
μαλλον δε και προσανηψα
και πυρσονν εις μεγαν ηρα
και απελυσα παρθενων
σεμνοτεραν ουσαν ταυτην.
Αφνω γαρ τον νομον παντα
ωσπερ τειχος διαβασα,
η ως κλιμακα τας πασας
αρετας υπεραρθεισα
εφθασεν εις τελος νομου,
οπερ εστιν η αγαπη,
και απηλθε μεχρι τελους
ατρωτον τηρουσα ταυτην.
Ο δε ασωτος ομοιως
εκ καρδιας επιστρεψας
μετενοησε γνωσιως,
και υιος μου ων το προσθεν
ου προσηλθεν ως υιος μου,
αλλ᾽ ως εις με εξητειτο
(119) των μισθιων μου γενεσθαι.
Ου τω στοματι δε μονον,
αλλα και ψυχη ελαλει,
και τοις εργοις επεδεικνυ
απερ ελεγε τοις λογοις.
Η ταπεινωσις με τουτου
ειλκυσε προς ευσπαγχνιαν
και επλουτισα ευθεως
και εδοξασα συντομως,
οτι εβλεπον εξ ολης
προσερχομενον ψυχης μοι,
οτι οπισθεν ουδ᾽ ολως
- ως πολλοι τουτο ποιουσιν –
απεστρεφετο τας φρενας.
Ουτως ουν, ει πας προσελθοι
και προσπεσοι μοι γνησιως,
- ακουσατω πασα κτισις! –
δεξομαι αυτον ευθεως.
Οστις δε μου μετα δολου
βουλεται λαβειν την χαριν,

υποκρισει δε προσελθοι,
η κακιαν ενδον εχων
η θαρρων αυτου τοις εργοις,
κατεχομενος επαρσει
η φθονω, ουκ εχει ολως
μετ᾽ εμου, Χριστου, μεριδα.
Ταυτα σοι Θεος και πασι
δι᾽ ημων βοα καθ᾽ ωραν.
Ει δε βουλει, και εξ αλλων
δειξω σοι τρανως ενταυθα,
οτι δει την βασιλειαν
ουρανων λαβειν σε ολην,
(120) ει εν ταυτη εισελθειν σε
βουλει και μετα το τελος.
Ακουσον Θεου σοι παλιν
εν παραβολαις λαλουντος˙
«Τινι αρα ομοιωσω
ουρανων την βασιλειαν;
Ομοια εστιν, προσεχε,
του σιναπεως τω κοκκω,
ον λαβων τις των ανθρωπων
εβαλεν αυτου εις κηπον,
και εβλαστησε και δενδρον
οντως γεγονεν εις μεγα.»
Λεγε τοινυν, ο ακουων,
τις εστιν ο κοκκος ουτος;
Τι νομιζεις ειναι τουτον;
Λεγε μετα παρρησιας!
Ει δε μη, εγω σοι λεξω
και το αληθες εξειπω˙
Παντως βασιλειαν ειπε
την των ουρανων σοι κοκκον.
Ο δε κοκκος ουτος εστι
Θειου Πνευματος η χαρις,
ο δε κηπος η καρδια
η εκαστου των ανθρωπων,
ενθα ο λαβων το Πνευμα
βαλλει ενδον τε και κρυπτει
ταις λαγοσι ταις των σπλαγχνων,
ως μηδενα τουτο βλεπειν,
και φυλαττει μετα πασης
ακριβειας, οπως φυη,
οπως γενηται εις δενδρον

και εις ουρανον ανελθη.
(121) Ει ουν λεγεις· Ουχι ωδε,
αλλα μετα τελος παντες
ληψονται την βασιλειαν,
οι θερμως ταυτης ερωντες,
ανατρεπεις του Σωτηρος
και Θεου ημων τους λογους.
Τον γαρ κοκκον ει μη λαβης,
τον σιναπεως, ον ειπεν,
ει μη βαλης σου εις κηπον,
μενεις ολως διχα σπορου.
Ει δε και τον σπορον λαβοις
και συμπνιξεις ταις ακανθαις
η προδωσεις τοις ορνεοις
και αρπασουσι τον κοκκον
η αποτιστον εασεις
κηπον σου τη αμελεια
και ου φυει σου ο σπορος,
ου βλαστησει, ου καρπευσει,
τις σοι εκ του σπορου εσται
η ωφελεια, ειπε μοι;
Ποτε δε, ει μη ενταυθα,
αλλοτε τον σπορον λαβοις;
Μετα θανατον, μοι ειπης,
αλλα σφαλλη του εικοτος·
ποιω κηπω τοτε τουτον
κατακρυψεις, ερωτω σε,
ποιαις δε ταις εργασιαις
θεραπευσεις, ινα φυη;
Οντως ολος γεμεις πλανης,
αδελφε, ηπατημενης!
Ο γαρ χρονος ουτος εργων,
ο δε μελλων των στεφανων·
(122) ωδε συ τους αρραβωνας
λαβε, ειπεν ο Δεσποτης,
ωδε δεξαι την σφραγιδα.
Απ᾽ εντευθεν την λαμπαδα
αναψον την της ψυχης σου,
πριν σκοταση, πριν κλεισθωσιν
αι της εργασιας πυλαι.
Ειπερ φρονιμος υπαρχεις,
ωδε σοι και μαργαριτης
γινομαι και εξωνουμαι,

ωδε σοι και σιτος πελω
και σιναπεως ως κοκκος,
ωδε γινομαι σοι ζυμη
και ζυμω το φυραμα σου,
ωδε σοι ως υδωρ πελω,
γινομαι και πυρ γλυκαζον·
ωδε και ιματιον σοι
και τροφη και ποσις πασα,
εαν βουλει, γινομαι σοι.
Ο Δεσποτης ταυτα λεγει.
Ει ουν ουτως εκ των ωδε
και τοιουτον με γνωρισεις,
εξεις με κακει αρρητως
απαντα γινομενον σοι·
ει δ᾽ απελθης αγνοων μου
χαριτος τας ενεργειας,
μονον με κριτην εκεισε
ασυμπαθητον ευρησεις.
Ω Χριστε μου και Θεε μου,
μη με κατακρινης τοτε,
(123) μηδε δικη υποβαλης
τον πολλα σοι επταικοτα,
αλλα δεξαι με ως ενα
των εσχατων σου μισθιων
και αξιωσον εντευθεν
θεραπευσαι σε, Σωτηρ μου,
και λαβειν σου Πνευμα Θειον,
αραββωνα βασιλειας
και εκειθεν απολαυσαι
του νυμφωνος σου της δοξης,
καθορωντα σε, Θεε μου,
εις αιωνας αιωνιους,
αμην.

ΙΗ'.

Διδασκαλια συν θεολογια περι των ενεργειων της αγιας αγαπης, ηγουν αυτου του φωτος του Αγιου Πνευματος. (124)

Τις εξισχυσει, Δεσποτα, περι σου διηγεισθαι;
Οι αγνοουντες σφαλλονται μηδεν ολως ειδοτες,

οι δε την σην θεοτητα επιγνοντες εν πιστει
φοβω πολλω συνεχονται και εξισταντα τρομω
και τι λεγειν ουκ εχουσιν˙υπερ νουν γαρ υπαρχεις˙
παντα ακατανοητα, ακαταληπτα παντα
τα εργα και η δοξα σου και η επιγνωσις σου.
Οτι μεν εις, γινωσκομεν και το φως σου ορωμεν˙
οποιος δε και ποταπος, απαντες αγνοουμεν.
Πλην την ελπιδα εχομεν και την πιστιν κρατουμεν
και την αγαπην οιδαμεν, ην ημιν εδωρησω,
απειρον, ανεκλαλητον, μηδαμου χωρουμενην,
φως ουσαν, φως απροσιτον, φως ενεργουν τα παντα.
Τουτο και χειρ σου λεγεται και οφθαλμος καλειται
και στομα το παναγιον και δυναμις και δοξα
και προσωπον γνωριζεται ωραιον υπερ παντα.
Τουτο ηλιος αδυτος τοις υψηλοις τα θεια,
τουτο αστηρ αειλαμπης τοις μη πλεον χωρουσι˙
τουτο λυπη αντικειται, τουτο φθονον διωκει
και ζηλον τον σατανικον παντελως αφανιζει.
Τουτο εκτηκει εν αρχη και λεπτυνει καθαιρον,
(125) αποδιωκει λογισμους και κινησεις συστελλει.
Τουτο αποκρυπτομενον παιδευει ταπεινουσθαι
και διαχεισθαι ουκ εα, ουδε ρεμβεσθαι ολως.
Τουτο παλιν φαινομενον κοσμον αποχωριζει
και ληθην παντων εμποιει ανιαρων του βιου.
Τουτο και τρεφει τα πολλα και την διψαν ιαται
και δυναμιν χαριζεται τοις καλως κοπιωσι.
Τουτο σβεννυσι τον θυμον και ζεσιν της καρδιας
και ουκ εα οργιζεσθαι η ταρασσεσθαι ολως.
Τουτο φευγον διωκεται παρα των τετρωμενων
και τη αγαπη τη πολλη εκ καρδιας ζητειται,
επιστραφεν δε και φανεν και λαμψαν φιλανθρωπως
εκκλινειν τοις διωκουσιν, συστελλεσθαι ποιε δε,
και το πολλα εκζητηθεν αποπεμπεσθαι φοβω,
ως ουκ αξιως του καλου, του υπερ πασαν κτισιν.
Ω δωρου, ω χαρισματος θειου και ανεκφραστου!
Τι γαρ και ουκ εργαζεται, τι δε και ουχ υπαρχει;
Τουτο τερπνοτης και χαρα, πραοτης και ειρηνη,
ελεος αναριθμητον, αβυσσος ευσπλαγχνιας,
αορατον βλεπομενον, χωρητον αχωρητως,
αναφες αψηλαφητον, κρατητον εν νοΐ μου.
Τουτο εχων ου καθορω, θεωρων δε αφιεν
ταχος ορμω του δραξασθαι, και αφιπταται απαν.
Εξαπορω και φλεγομαι και μανθανω αιτεισθαι

και εκζητειν μετα κλαυθμου εν πολλη ταπεινωσει
και μη δοκειν ως δυνατα τα υπερ φυσιν ειναι
και της ισχυος της εμης και σπουδης ανθρωπινης,
αλλ᾽ ευσπλαγχνιας του Θεου και ελεους απειρου.
Τουτο χρονον ολιγον φαινεται και συστελλεται,
εν, εν δε των παθων εκβαλλει της καρδιας.
Ου γαρ δυναται ανθρωπος εκνικησαι τα παθη,
ει μη συμπαραγενηται εις βοηθειαν τουτο,
(126) ουδε παλιν απο μιας απαντα εκδιωκει.
Ου γαρ εισδεξασθαι χωρει αιφνης ολον το Πνευμα
ο ανθρωπος ο ψυχικος και απαθης γενεσθαι,
αλλ᾽ οταν τα εις δυναμιν διαπραξηται παντα·
γυμνωσιν, απροσπαθειαν, χωρισμον των ιδιων,
εκκοπην του θεληματος και αρνησιν του κοσμου,
υπομονην των πειρασμων και προσευχην και πενθος,
ευτελειαν, ταπεινωσιν, οσον ισχυος εχει.
Τοτε ολιγον ως λεπτη αιγλη και σμικροτατη
αιφνης τον νουν κυκλωσσα εις εκστασιν αρπαζει,
καταλιμπανουσα ταχυ, ινα μη αποθανη,
ωστε τω ταχει τω πολλω μηδε κατανοησαι,
μη καλλους μνημονευειν τε συγχωρειν τον ιδοντα,
ινα μη φαγη νηπιος τροφην ανδρων τελειων
και παρ᾽ ευθυ διαρραγη η βλαβη και εμεση.
Εκτοτε ουν χειραγωγει, ενισχυει, διδασκει
δεικνυμενη και φευγουσα, οτε χρηζομεν ταυτης·
ουχ οταν ημεις θελωμεν – τουτο γαρ των τελειων -,
αλλ᾽ οταν απορησωμεν και εκλυθωμεν ολως,
ερχεται εις βοηθειαν, ανατελλει μακροθεν
και ταυτην εν καρδια μου ποιει αισθανεσθαι με.
Θροουμαι, περισφιγγομαι κρατησαι ταυτην θελων
και νυξ τα παντα και κεναι αι αθλιαι μου χειρες.
Παντων επιλανθανομαι και καθημαι και κλαιω
μη επελπιζων αλλοτε ταυτην ουτως ιδεσθαι.
Οτε θρηνησω δε πολλα και παυσασθαι θελησω
τοτε ελθουσα μυστικως κρατει της κορυφης μου
και συγχεομαι δακρυσιν αγνοων τις υπαρχει
και καταυγαζει μου τον νουν φωτι γλυκειω σφοδρα.
Οταν δε γνω ητις εστιν, αφιπταται συντομως
καταλιπουσα μοι το πυρ του θειου αυτης ποθου,
ο γελαν ουκ αφιησιν η προς ανθρωπους βλεπειν,
(127) ουδε ποθον εισδεξασθαι τινος των ορωμενων.
Κατα μικρον αναπτεται, υπομονη φυσαται
και φλοξ μεγαλη γινεται ουρανους δρασσομενη·

ταυτην σβεννυσιν ανεσις, περισπασμος οικειων
και μεριμνα βιωτικων, εν αρχη γαρ τυγχανει.
Ανακαλειται σιωπην και μισος πασης δοξης
το κυλινδεισθαι επι γης και πατεισθαι ως κοπρον·
επι τουτοις γαρ τερπεται και συμπαρειναι θελει,
ταπεινωσιν διδασκουσα την παντα δυναμενην.
Οταν ουν ταυτην κτησωμαι ταπεινος γενωμαι,
τοτε υπαρχει συν εμοι αχωριστος κακεινη·
ομιλει μοι, φωτιζει με, βλεπει με, ην και βλεπω.
Εν τη καρδια μου εστιν, εν ουρανω υπαρχει,
ερμηνευει μοι τας γραφας και προστιθει μ οι γνωσιν,
μυστηρια διδασκει με, α λαλειν ουκ ισχυω,
εκ του κοσμου δεικνυει μοι πως αυτη ηρπασε με
και ελεειν προστασσει μοι παντας τους εν τω κοσμω.
Τοιχοι ουν με συνεχουσι και σωματι κρατουμαι
και εξω τουτων αληθως ειμι, μη απιστησης!
Κτυπων ουκ επαισθανομαι, φωνας δε ουκ ακουω,
ουδε φοβουμαι θανατον, παρηλθον γαρ και τουτον.
Θλιψιν ουκ οιδα, τι εστι, καν παντες με λυπωσιν·
αι ηδοναι πικρια μοι, φευγουσι παντα παθη,
και φως ορω δια παντος εν νυκτι και ημερα.
Ημερα νυξ μοι φαινεται και νυξ ημερα εστιν,
και υπνωσαι ου βουλομαι, ζημια γαρ μοι τουτο.
Οταν δε παντα τα κακα περικυκλωσωσι με
και τω δοκειν καθελξωσι και κατισχυσωσι μου,
εξω παντων ευρισκομαι συν αυτη αιφνης τοτε,
χαροπιων και λυπηρων και ηδονων του κοσμου·
(128) επαπολαυω της χαρας της αρρητου και θειας,
καλλους αυτης κατατρυφω, συχνως ασπαζομαι ταυτην,
καταφιλω και προσκυνω, χαριν εχω μεγαλην
τοις εμε προξενησασιν ιδειν, ηνπερ εποθουν,
και του αφραστου μετασχειν φωτος και φως γενεσθαι
και κοινωνησαι της αυτου δωρεας απ᾽ εντευθεν
και κτησασθαι τον χορηγον των αγαθων απαντων
και γενεσθαι ανελλιπης ψυχικων χαρισματων.
Τις με προς ταυτα τα καλα ωδηγησεν ελκυσας,
τις εκ βυθου ανηγαγε κοσμικης με απατης;
Τις απεχωρισε πατρος και αδελφων και φιλων,
συγγενων τε και ηδονων και της χαρας του κοσμου;
Τις μοι υπεδειξεν οδον μετανοιας και πενθους,
οθεν ημεραν ευρηκα, την μη εχουσαν τελος;
Αγγελος ην, ουκ ανθρωπος· ανθρωπος δ᾽ ομως πελει
παρ᾽ ου κοσμος εμπαιζεται και ο δρακων πατειται,

και τρεμουσιν οι δαιμονες τουτου την παρουσιαν.
Πως σοι εξειπω, αδελφε, α ειδον εν Αιγυπτω
θαυμασια και τερατα παρ᾽ αυτου γεγονοτα;
Εν τεως τουτο λεξω σοι, ου γαρ δυναμαι παντα.
Κατηλθε γαρ και ευρε με δουλον και παροικουντα
και ειπε· Δευρο, τεκνον μου, προς Θεον σε απαξω!
Εγω δε ειπον προς αυτον εκ πολλης απιστιας·
Και τι σημειον δειξεις μοι, ινα με βεβαιωσης,
οτι αυτος με δυνασαι ρυσασθαι εξ Αιγυπτου
και αφαρπασαι των χειρων Φαραω του δολιου,
μηπως ακολουθησας σοι μειζονως κινδυνευσω;
Πυρ, εφη, μεγα αναψον και ιν᾽ εισελθω μεσον,
και αν μη μεινω αφλεκτος, μη μοι ακολουθησης!
Ο λογος με εξεπληξε, το κελευσθεν εποιουν.
(129) και η φλοξ διανηπτετο, και αυτος εστη μεσος,
ασινης και αλωβητος καμε προσεκαλειτο.
Φοβουμαι, εφην, Δεσποτα, αμαρτωλος τυγχανω!
Εξηλθεν, ηλθε προς εμε και κατησπασατο με·
Τι εφοβηθης, ειπε μοι, τι δειλιας και τρεμεις;
Μεγα το θαυμα και φρικτον, μειζονα τουτου οψει.
Εξεστην, ειπον, Κυριε, εγγιζειν ου τολμω σοι
ουδε φανηναι του πυρος τολμηροτερος θελω·
και γαρ ορω σε ανθρωπον υπερ ανθρωπον οντα
και ουδε βλεπειν σε τολμω, ον το πυρ εσεβασθη.
Εγγυτερον με ηγαγεν, ενηγκαλισατο με
και παλιν κατεφιλησε φιληματι αγιω
και αυτος ολος εμυρισεν οσμην αθανασιας.
Επιστευσα, ηγαπησα ακολουθησαι τουτω
και δουλος επεποθησα τουτου μονου γενεσθαι.
Ο Φαραω εκρατει με, οι δεινοι εργοδοται
την πλινθον και τα αχυρα ηναγκαζον φροντιζειν·
μονος ουκ ισχυον φυγειν, ουδε γαρ ειχον οπλα.
Μωσης ελαλει τω Θεω ποιησαι το συμφερον·
Θεος μαστιζει Αιγυπτον πληγαις δεκαπλασιοις,
και ουκ εκαμφθη Φαραω ουδε απελυσε με·
και δη πρεσβευει ο πατηρ, και Θεος υπακουει
και λεγει τω θεραποντι λαβειν εκ της χειρος με
και υπισχνειται μεθ᾽ ημων συμπορευεσθαι αμα,
του Φαραω λυτρουμενος και των κακων Αιγυπτου,
και θαρσος ενεποιησεν εις την εμην καρδιαν
και τολμαν εχαρισατο, Φαραω μη φοβεισθαι.
Ουτω δη και εποιησεν ο του Θεου εργατης·
εκρατησε μου της χειρος προπορευομενος μου

και ουτως απηρξαμεθα την οδον διανυειν.
(130) Κυριε, δος μοι συνεσιν πρεσβειαις του πατρος μου
και λογον, διηγησασθαι θαυμασια χειρος σου,
α εξειργασω δι᾽ εμε, τον ασωτον και πορνον,
δια χειρος του δουλου σου εξαγων εξ Αιγυπτου.
Εγνω την αναχωρησιν ο βασιλευς Αιγυπτου,
ως ενος κατεφρονησε και αυτος ουκ εξηλθεν,
αλλα δουλους απεστειλεν, ους υποσπονδους ειχεν.
Κατεδραμον, κατελαβον εν οριοις Αιγυπτου,
παντες εστραφησαν κενοι, παντες συντετριμμενοι·
ξιφη αυτων κατεκλασαν, εκενωσαν τα βελη,
αι χειρες εξελυθησαν καθ᾽ ημων ενεργουσαι,
και ημεις διεμειναμεν μηδεν αδικηθεντες.
Ο στυλος ηπτε του πυρος, παρην και η νεφελη,
και μονοι διηρχομεθα εν αλλοτρια χωρα,
μεσον ληστων, μεσον πολλων εθνων και βασιλεων.
Εμαθε και ο βασιλευς λαου αυτου την ητταν,
εμανη και ηγησατο μεγαλην ατιμιαν
παρα ενος εμπαιζεσθαι και νικασθαι ανθρωπου.
Εζευξεν αρματα αυτου και τον λαον επηρε
και κατεδιωξεν αυτος καυχωμενος μεγαλα.
Ηλθε και μονον ευρε με κειμενον εκ του κοπου,
(ηγρυπνει δε ο Μωϋσης και Θεω προσωμιλει),
προσεταξε δεθηναι μου χειρας αμα και ποδας
και τω δοκειν εκρατουν με και δεσμειν επεχειρουν·
εγω δ᾽ εγελων κειμενος και ευχη ωπλιζομην
και τω σημειω του σταυρου παντας απεκρουομην,
και μη τολμωντες αψασθαι η εγγυς μου γενεσθαι
πορρωθεν που ισταμενοι εδοκουν εκφοβειν με,
πυρ ταις χερσι κατεχοντες καυσαι με προσηπειλουν·
μεγαλα τε εκραυγαζον και κτυπους απετελουν
και, ινα μη καυχησωνται ως μεγα τι ποιουντες,
(131) ειδον με φως γενομενον πρεσβειαις του πατρος μου
και αφνω υπεχωρησαν ομου κατησχυμμενοι.
Εξηλθεν εκ Θεου Μωσης, ευρε με θαρσαλεον,
περιχαρη και συντρομον εκ της θαυματουργιας.
Ηρωτησε τι το συμβαν, το παν αυτω εξειπον,
και οτι· Φαραω ην, βασιλευς της Αιγυπτου,
παραγενομενον νυνι μετα λαου απειρου
και δησαι με ουκ ισχυσεν, ηθελε δε με καυσαι
και παντες φλοξ εγενοντο, οι μετ᾽ αυτου ελθοντες,
και κατ᾽ εμου εξεπεμπον πυρ εκ του στοματος αυτων.
Και οτι·Φως ιδοντες με γεγονοτα ευχαις σου

σκοτος παντες γεγονασι και μονος ειμι αρτι.
Βλεπε, αντεπεκριθη μοι Μωσης, και μη θαρρησης,
μηδε τα φανερα βλεπης, τα κρυφη φοβου μαλλον!
Δευρο, φυγη χρησωμεθα! Ουτω Θεος κελευει,
και πολεμησει ο Χριστος ανθ᾽ ημων Αιγυπτιοις.
Αγωμεν, εφην, Κυριε, ου χωρισθησομαι σου,
ου παραβω σου εντολην, αλλα πασας φυλαξω·
αμην.

ΙΘ’.

Διδασκαλια συν θεολογια, εν η και περι ιερωσυνης αμα και απαθους θεωριας. (132)

Πως σου εξειπω, Δεσποτα, τα θαυμαστα και ξενα,
πως λογω διηγησομαι σων κριματων τα βαθη,
α καθ᾽ εκαστην εκτελεις εν ημιν, τοις σοις δουλοις;
Πως παραβλεπεις απειρα των σφαλματων μου πληθη
και ου λογιζη, Δεσποτα, τας των κακων μου πραξεις,
αλλ᾽ ελεεις και σκεπεις με και φωτιζεις και τρεφεις
ως εκπληρουντα πασας σου τας εντολας, Σωτηρ μου;
Ου μονον δε με ελεεις, αλλα και πλεον τουτου
καταξιοις ενωπιον της σης παραστασθαι με
δοξης τε και δυναμεως και της μεγαλωσυνης·
προσομιλεις μοι και λαλεις λογους αθανασιας
τω ασθενει και ταπεινω και του ζην αναξιω.
Πως μου λαμπρυνεις την ψυχην, την κατεσπιλωμενην,
και φως αυτην αποτελεις, αχραντον τε και θειον;
Πως λαμπροφορους εκτελεις τας αθλιας μου χειρας,
ας αμαρτων εμολυνα μολυσμοις αμαρτιας;
Πως αλλοιοις τα χειλη μου αιγλη θεοτητος σου,
εξ ακαθαρτων αγια ταυτα μετασκευαζων;
Γλωσσαν μου δε την ρυπαραν, Χριστε, πως εκκαθαιρεις
και μασησμω της σης σαρκος σου μετοχον εργαζη;
Πως και οραν με αξιοις και παρ᾽ εμου ορασθαι
και ταις χερσι μου, ο κρατων τα συμπαντα, κρατεισθαι,
ο πασιν αθεωρητος ταξεσιν ουρανιαις
(133) και τω Μωση απροσιτος, τω εν προφηταις πρωτω;
Ου γαρ ιδειν το προσωπον το σον κατηξιωθη,
ουδ᾽ εν ανθρωποις αλλοις τις, ινα μη αποθανη.
Σε ουν τον ακατανοητον, σε τον αφραστον μονον,
σε τον αχωρητον παντι και απροσιτον πασι,

πως και κρατειν τε και φιλειν και οραν και εσθιειν
και εχειν εν καρδια μου, Χριστε, καταξιουμαι
και διαμενω αφλεκτος χαιρων αμα και τρεμων
και ανυμνων σου την πολλην, Χριστε, φιλανθρωπιαν;
Οι ουν τυφλοι και σαρκικοι, οι μη γινωσκοντες σε,
αναισθητουντες, μαλλον δε την ιδιαν δεικνυντες
ασθενειαν και σκοτωσιν και των καλων απαντων,
Σωτηρ μου, αποστερησιν, πως τολμωσι του λεγειν·
Τι δε και χρηζει ανθρωπος ιερωσυνην εχειν,
εαν μη εν των τριων τυτων κερδανη·
η την τροφην του σωματος η πορισμον χρυσιου
η θρονον εκ των υψηλων επισκοπης πλουσιας;
Ω σκοτους, ω πωρωσεως, ω πτωχειας εσχατης,
ω αθλιοτητος πολλης, ω αγνοιας μεγαλης,
ω γεηρων τε και κενων ματαιων ονοματων,
ω τολμης, ω φρονηματος Ιουδα του προδοτου!
Ως γαρ εκεινω τα φρικτα του δεσποτικου δειπνου
και του αχραντου σωματος εις ουδεν ελογισθη,
αλλα κρεισσον ηγησατο αργυρια ολιγα,
ουτω και ουτοι τα φθαρτα των αφθαρτων και θειων
προτιμωντες εκλεγονται την ψυχικην αγχονην.
Ειπατε μοι, ω ματαιοι, ει επιστασθε τουτο!
Τις τον Χριστον κτησαμενος ετερου πλεον χρηζει
τινος αρα των αγαθων του παροντος αιωνος;
Τις την χαριν του Πνευματος εχων εν τη καρδια
ουχι Τριαδα την σεπτην εν αυτω κατοικουσαν
(134) κεκτηται, την φωτιζουσαν και Θεον εκτελουσαν;
Τις δε Θεος γενομενος χαριτι της Τριαδος
και δοξης καταξιωθεις της ανω τε και πρωτης,
πλεον τι εννοησειεν ενδοξοτερον αρα
του λειτουργειν τε και οραν την ανωτατω φυσιν,
την παντουργον, την αφραστον, την απροσιτον πασιν;
Η τινος επιθυμησειε λαμπροτερου εν βιω,
τω τε τουτω, λογισθητι, τω ολιγοχρονιω,
η τω αλλω, μοι νοησον, τω μη εχοντι τελος;
Ει ηδεις το κρυπτομενον βαθος των μυστηριων,
ουκ αν με κατηναγκαζες ταυτα λαλειν η γραφειν.
Φριττω γαρ ευλαβουμενος εγχαραττων τα θεια
και γραμμασι σκιαγραφων τα απορρητα πασιν.
Ει εθεασω τον Χριστον, ει ελαβες το Πνευμα
και προσηνεχθης τω Πατρι δια τουτων των δυο,
γινωσκειν ειχες α λαλω και α σοι εξηγουμαι,
και οτι μεγα και φρικτον και επεκεινα πασης

δοξης τε και λαμπροτητος, αρχης και εξουσιας,
πλουτου τε και δυναμεως και πασης βασιλειας
το λειτουργειν εν καθαρα καρδιας συνειδησει
τη καθαρα και Αγια και αχραντω Τριαδι.
Μη γαρ μοι ειπης σωματος την αναμαρτησιαν
και, ων το βαθος ου νοεις, παραξης μαρτυριας,
αλλ᾽ απερ ειπεν ο Θεος δια των Αποστολων
και Βασιλειου του σοφου, του πυρινου την γλωτταν,
και Χρυσοστομου τε πατρος τας απλας μαρτυριας
και Γρηγοριου του καλως ταυτα θεολογουντος
ακουσον και πιστωθητι, ποταπον χρη υπαρχειν
τον λειτουργουντα τω Θεω, τω ποιητη των παντων!
Και εκ της καταξιωσεως και εκ της αρετης σου
εχεις του αξιωματος το μεγεθος θαυμασαι.
(135) Μη πλανηθητε, αδελφοι, μη τολμησητε ολως
αψασθαι η προσελθειν το απροσιτω φυσει.
Ος γαρ ουκ αποταξεται κοσμω και τοις εν κοσμω
και την ψυχην αρνησεται την εαυτου και σωμα
και ολος γενηται νεκρος ταις αισθησεσι πασαις
μηδεν προσβλεπων εμπαθως των ηδεων του βιου,
μηδενος ολως επιθυμων των του κοσμου πραγματων
μηδε ενηδυνομενος λογοις τισιν ανθρωπων,
ος ου κωφος τε και τυφλος γενηται τοις του κοσμου
πραγμασι τε και ηθεσι, πραξεσι τε και λογοις
ορων μεν οσα οφθαλμος φυσει οραν ισχυει,
μηδεν δε ενδοθεν εων εισελθειν εν καρδια
και τυπους τουτων και μορφας ανιστορεισθαι ταυτην
ακουων δ᾽ οσα ακοη δεχεται ανθρωπινη,
και μενων ωσπερ αψυχος και αναισθητος λιθος,
μη ηχην, μη την δυναμιν των φωνων μεμνημενος,
ου δυναται την μυστικην και αναιμακτον θυειν
Θεω θυσιαν καθαρως τω καθαρω την φυσιν.
Οταν γαρ ταυτα αισθηθη ποιειν εν αληθεια,
απεχωρισθη του παντος κοσμου και των του κοσμου
και γνωσει και πιστευσει μοι, α μελλω παλιν γραφειν.
Τον αερα τον σκοτεινον, ον Δαυιδ τειχος λεγει
και θαλασσαν ωνομασαν του βιου οι Πατερες,
υπερεβη, επερασεν, εισηλθεν εις λιμενα,
εν ω πας ο γενομενος παν αγαθον ευρισκει.
Εκει γαρ ο παραδεισος, εκει ζωης το ξυλον,
εκει ο αρτος ο γλυκυς, εκει πομα το θειον,
εκει ο ανεξαντλητος πλουτος των χαρισματων.
Εκει η βατος καιεται μη καταφλεγομενη

και των ποδων μου λυονται πεδιλα ευθεως·
(136) εκει θαλασσα ρηγνυται και διερχομαι μονος
και ορω εν τοις υδασιν εχθρους ποντιζομενους·
εκει το ξυλον θεωρω εν τη εμη καρδια
βαλλομενον και τα πικρα παντα μεταποιουνται·
εκει την πετραν βλυζουσν μελι εκαρπωσαμην
και η ψυχη μου εκτοτε θλιψεως ου μετεσχεν·
εκει ευρηκα τον Χριστον, τον παροχεα τουτων,
και ηκολουθησα αυτω εξ ολης της ψυχης μου·
εκει το μαννα εφαγον και αρτον των Αγγελων
και ουδενος επεθυμησα των ανθρωπινων ετι·
εκει την ραβδον Ααρων την ξηραν εξανθουσαν
ειδον τε και εθαυμασα Θεου τερατουργιας·
εκει την στειραν μου ψυχην ειδον καρποφορουσαν
και πως το ξυλον το ξηρον ποιει καρπον ωραιον·
εκει την βορβορωδη μου και ασωτον καρδιαν
εθεασαμην καθαραν και αγνην και παρθενον
και το· Χαιρε, ακουουσαν, η κεχαριτωμενη,
μετα σου γαρ ο Κυριος και εν σοι εις αιωνας!
Εκει το· Νιψαι, ηκουσα, κολυμβηθρα δακρυων!
και ποιησας επιστευσα και ανεβλεψα αιφνης·
εκει εταφην μνηματι ταπεινωσει τελεια,
και παρεγενετο Χριστος αμετρητω ελεει
και λιθον ηρε τον βαρυν εκειθεν των κακων μου
και ειπε· Δευρο, εξελθε ως εκ ταφου του κοσμου!
Εκει, πως επαθεν, ειδον, απαθως ο Θεος μου
και πως νεκρος εγενετο αθανατος υπαρχων
και ανεστη του μνηματος μη λυσας τας σφραγιδας.
Εκει την μελλουσαν ειδον ζωην και αφθαρσιαν,
(137) ην ο Χριστος χαριζεται τοις αυτον εκζητουσι,
και βασιλειαν ουρανων ουσαν εντος μου ευρον,
ητις υπαρχει ο Πατηρ, ο Υιος και το Πνευμα,
θεοτης αδιαιρετος εν τρισι τοις προσωποις,
ην οι μη προτιμησαντες αντι παντος του κοσμου
και δοξαν ηγησαμενοι και τιμην τε και πλουτον
το προσκυνειν, το λειτουργειν και παριστασθαι μονον
αναξιοι τυγχανουσι και της αχραντου θεας
και της τρυφης και της χαρας και των καλων απαντων,
ων ου μη μεταλαβωσι μετανοιαν μη σχοντες,
ει μη παντα ως ειπομεν, γενωνται διδαχθεντες
και παντα πραξωσι σπουδη, α ειπεν ο Θεος μου,
και τοτε μολις τις πολλω φοβω και ευλαβεια,
ει ο Θεος κελευσειεν, απτεσθω των αψαυστων.

Ουδε γαρ πασιν εξεστι λειτουργειν τοις τοιουτοις,
αλλ᾽ ει και πασαν δεξεται του Πνευματος την χαριν
και καθαρος απο μητρος υπαρχει αμαρτιας,
ει μη Θεου κελευσματι και εκλογη εκεινου,
πληροφορουντος την αυτου ψυχην ελλαμψει θεια
και εμπυριζοντος αυτην ποθω θειας αγαπης,
ουκ αν δοκη μοι ευλογον ιερουργειν τα θεια
και των αψαυστων και φρικτων απτεσθαι μυστηριων,
οις πρεπει δοξα και τιμη και προσκυνησις πασα
νυν και αει δια παντος, εις παντας τους αιωνας.

Κ'.

Ευχαριστια και εξομολογησις συν θεολογια· και περι δωρεας και μετουσιας Πνευματος Αγιου. (138)

Ωφθης δι᾽ εμε επι γης εκ Παρθενου,
ο προ αιωνων αορατος υπαρχων,
και σαρξ εγενου και ανθρωπος εδειχθης,
ο απροσιτω φωτι ενειλημμενος,
και περιγραπτος τοις πασιν ενομισθης,
ο πανταπασιν αχωρητος υπαρχων,
ον ουκ ισχυει λογος απας εκφρασαι,
νους δε βιαζομενος δρασσεται ποθω
και κρατειν ου δυναται συστελλομενος φοβω
και παλιν ζητει καιομενος τα ενδον,
φαντασθεις δε σου βραχυ τη λαμπηδονι
τρομω αποπεμπεται και χαρα χαιρει.
Στεγειν γαρ ου δυναται φυσις ανθρωπων
ολον σε τρανως καθοραν, τον Χριστον μου,
ει και ολον σε πιστευομεν λαμβανειν
εκ του Πνευματος, ου διδως, ο Θεος μου,
και των αχραντων αιματος και σαρκος σου,
ων κοινωνουντες σε κρατειν και εσθιειν
αδιαιρετως, Θεε, ομολογουμεν
και ασυγχυτως· ου γαρ μεταλαμβανεις
φθορας η ρυπου, αλλ᾽ εμοι μεταδιδως
της σης αφθαρτου καθαροτητος, Λογε,
(139) και αποπλυνεις τον ρυπον των κακων μου
και εκδιωκεις ζοφον αμαρτιων μου
και της καρδιας καθαιρεις μου το αισχος
και της κακιας εκλεπτυνεις το παχος

και φως ποιεις με, τον πριν εσκοτισμενον,
και ωραιον με κατ᾽ αμφω απεργαζη·
αιγλη περιλαμπεις με αθανασιας
και εκπληττομαι και καιομαι τα ενδον
επιθυμων σε αυτον προσκυνησαι.
Οτε δε τουτο ενθυμηθω ο ταλας,
ω του θαυματος, εν εμοι σε ευρισκω
καταμενοντα, κινουμενον, λαλουντα
και αφωνον με τοτε αποτελουντα
τη καταπληξει δοξης της απροσιτου.
Θαμβος ουν συνεχει με και απορια,
οτι τον παντα συνεχοντα παλαμη
συνεχομενον εν καρδια μου βλεπω.
Αλλα τι σου, Χριστε μου, το ξενον του ελεους,
τις η απειρος συγκαταβασις, Λογε;
Τι προς την εμην ελεηθυθας πτωχειαν,
πως και εισηλθες εις ρυπωσαν οικιαν,
ο απροσιτω οικων φωτι, Θεε μου;
Πως δε και τηρεις ακαταφλεκτον ταυτην,
πυρ υπαρχων αστεκτον φυσει βροτεια;
Τι δε ποιησω αξιον σου της δοξης
και τι ευρησω προς τοσαυτην αγαπην;
Τι σοι προσαξω, τω τοιαυτη με δοξη
και τιμη δοξασαντι, τον αναξιον;
Ον γαρ ανθρωποι βλεπειν απαξιουσιν,
αλλ᾽ ουδε λαλειν ουδε συνεστιασθαι
ολως εμοι βουλονται τω παναθλιω,
συ ο πνοην απασαν τρεφων και φυσιν,
(140) ο τοις Σεραφειμ απροσιτος υπαρχων,
ο παντων κτιστης, ποιητης και δεσποτης
ου μονον ορας και λαλεις μοι και τρεφεις,
αλλα και την σην ουσιωδως μοι σαρκα
κατηξιωσας και κρατειν και εσθιειν
και το αιμα σου το παναγιον πινειν,
ο εξεχυθη δι᾽ εμε σου σφαγεντος.
Διακονον τε και λειτουργον και μυστην
τουτων με κατεστησας, ονπερ γινωσκεις,
ο παντα ειδως, πριν ποιησεις αιωνας
και πριν παραξεις τι των μη βλεπομενων
- τα γαρ ορατα υστερον συνεστησω -,
τον αμαρτωλον, ασωτον, τον τελωνην,
ληστην, φονεα εμαυτου γεγονοτα,
ψευστην των καλων, εργατην ανομιας

και πασων των σων εντολων παραβατην.
Συ ουν αληθη ταυτα ειναι γινωσκεις·
πως ενωπιον οφθω σου, ω Χριστε μου,
πως δε τη ση πλησιασω τραπεζη;
Πως του αχραντου σωματος σου κρατησω,
ο χειρας εχων παντη εσπιλωμενας;
Πως υμνησω σε, πως αλλοις μεσιτευσω
μη εχων εκ πιστεως και καλων εργων
την προς σε αγαπησιν και παρρησιαν,
αλλ᾽ υποχρεως αυτος ων, ωσπερ οιδας,
πολλων ταλαντων, πολλων ανομηματων;
Ο νους απορει, ησθενησεν η γλωσσα
και λογος ουδεις ευρισκεται μοι, Σωτερ,
τα σα εξειπειν αγαθοτητος εργα,
α εποιησας εις εμε τον σον δουλον.
(141) Φλεγονται δε μου ως εκ πυρος τα ενδον
και ου δυναμαι σιωπων υποφερειν
το μεγα βαρος των πολλων δωρεων σου.
Ο τα στρουθια φωναις λαλειν ποιησας
δωρησαι καμοι λογον, τω παναθλιω,
ινα τοις πασιν εγγραφως και αγραφως
διηγησωμαι, α εις εμε ειργασω
δια ελεος απειρον, ο Θεος μου,
και δια μονην την σην φιλανθρωπιαν.
Και γαρ υπερ νουν φρικτα τε και μεγαλα
πελουσιν, απερ παρεσχες μοι τω ξενω,
τω αμαθει, τω πτωχω, τω απαρρησιαστω,
τω απο παντος απερριμενω ανθρωπου.
Γονεις ου προσειχον μοι φυσικη τη αγαπη,
οι αδελφοι και φιλοι μου παντες ενεπαιζον μοι,
αγαπαν γαρ με λεγοντες εψευδοντο εις απαν.
Οι συγγενεις, οι εξωθεν, οι αρχοντες του κοσμου
τοσουτον με απεστρεφοντο και ηνειχοντο βλεπειν,
οσον συναπολεσαι με ταις αυτων ασεβειαις.
Πολλακις επεθυμησα δοξης αναμαρτητως
και ουπω ταυτην ευρηκα εν τω παροντι βιω·
η δοξα γαρ η κοσμικη, καθως εβεβαιωθην,
και διχα αλλης πραξεως αμαρτια τυγχανει.
Ποσακις επεθυμησα ανθρωπους αγαπαν με
και εχειν οικειοτητος προς αυτους παρρησιαν,
και ουδεις μου ηνεσχετο των αγαθα φρονουντων·
αλλοι δε μαλλον ηθελον βλεπειν με και γνωριζειν,
εγω δε τουτους εφευγον ως των κακων εργατας.

Ταυτα ουν παντα, Δεσποτα, και αλλα τουτων πλειω,
α ουδε λεγειν ευπορω, ουδ᾽ απομνημονευειν,
συ εις εμε, τον ασωτον, προνοων απειργασω,
ινα ελκυσης εκ βυθου και κοσμικου με σκοτους
(142) και της απατης, της δεινης, των του βιου ηδεων.
Οι αγαθοι με εφευγον δια το εξω σχημα,
τους δε φαυλους εξεφευγον οικεια προαιρεσει·
ηγαπων γαρ, ως ειρηται, δοξαν και πλουτον κοσμου
και φαντασμον ενδυματος και βλακευματων ηθη.
Ουκ οιδα δε τι φθεγξομαι, ουκ οιδα τι σοι ειπω·
φοβουμαι γαρ και το λαλειν και γραφειν τα τοιαυτα,
μη περιπεσω τοις εμοις λογοις και αμαρτησω,
και εσται ανεξαλειπτον το ψευδως γεγραμμενον.
Οταν προσεκαλειτο με εις εργα τις μανιας
και αμαρτιας, αληθως, του πλανου κοσμου τουτου,
εσωθεν η καρδια μου συνελεγετο ολη
και ωσπερ κατεκρυπτετο εαυτην αιδουμενη,
συνεχομενη αφανως παντως χειρι σου θεια.
Και τα μεν αλλα απαντα ηγαπων τα του βιου,
οσα τε οψιν τερπουσι και λεαινουσι λαρυγγα
και σωμα καλλωπιζουσι, το φθειρομενον τουτο.
Τας πραξεις δε τας μυσαρας και ασελγεις ορεξεις
συ δη εκ της καρδιας μου απηλειψας, Θεε μου,
και μισος ενεποιησας προς ταυτα τη ψυχη μου·
ει και τη προαιρεσει μου προσεκειμην εν τουτοις,
και ορεξιν τε απρακτον και πραξεις ανορεκτους
εποιεις μαλλον εχειν με – θαυμα μεγιστον παντη -
και παντων απεχωρισας οικονομια θεια
 βασιλεων, αρχοντων τε και πλουσιων του κοσμου.
Πολλων πολλακις και εμου θεληαντος εις ταυτα
αυτος βουλην ουκ ειασας τινος εν τουτοις στηναι,
αλλους δοξαζειν λεγοντας και πλουτειν με εν βιω
μισος εμισουν, Δεσποτα, μισος απο καρδιας,
ως μητε συντυχιαν με κινειν ποτε προς τουτοις,
οι και μανεντες βακλοις με σφοδρως ετυψαν μαλλον·
αλλοι δε λοιδοριαις με προς παντας ελοιδορουν
(143) εργατην ειναι λεγοντες πασης παρανομιας,
θελοντες διαστρεψαι με απο οδου ευθειας·
τας πραξεις γαρ εξεφευγον, ινα μη λοιδορωμαι,
αυτοι δε ελοιδορουν με, οπως εις πραξεις ελθω,
ει αρα και τον επαινον τον των ανθρωπων χρηζω,
οι προσετιθουν λεγοντες παντοτε λοιδορειν με,
εως αν εις το φρονημα το εκεινων συνελθω.

Τοις δε την δοξαν λεγουσι διδοναι την του κοσμου
ουτως ανταποκρινεσθαι δεδωκας με, Σωτηρ μου·
Ει πασαν δοξαν, ελεγον, την του κοσμου εκρατεις
και στεφος σου τη κορυφη βασιλειας υπηρχε,
τοις δε ποσι σου κοκκινον ην υποδεδεμενον
και τουτων παντων αιφνης με κυριον απειργασω,
αυτος δε εστης παγανος, δουλος μου θελων ειναι,
ουκ αν ταις πονηριαις σου και τοις φρονημασι σου
ολως συνεκοινωνησα η συνηλθον εν βιω.
Ποιος χαρτης χωρησειε τας σας ευεργεσιας
και τα καλα σου τα πολλα, α εις εμε ειργασω;
Ει γαρ μυριαι γλωσσαι μοι δοθησονται και χειρες,
ουκ αν ισχυσω εξειπειν η περι παντων γραψαι·
εισι γαρ παντως αβυσσος εν απειρω τω πληθει,
εισιν ακατανοητα τω της δοξης μεγεθει,
και ασθενω τον λογισμον, πονω μου την καρδιαν,
οτι λαλειν ου δυναμαι περι σου, ο Θεος μου.
Οταν γαρ, απερ επραξα, ενυμηθω, ο ταλας,
οσα μοι εβοηθησας, εξ οιων με εξειλου
και ποσων, Σωτερ, με κακων απερ διεπραξαμην,
αλλ᾽ ως πολλα ποιησαντα αγαθα και μεγαλα
και καθαρον απο μητρος αγιας κολυμβηθρας
ουτως και προσελαβου με, ουτως ετιμησας με,
ουτως με κατεκοσμησας στολη τη βασιλειω,
(144) ολος τρομω συνεχομαι και εξισταμαι χαιρων
και αφωνος καθισταμαι και εκλυομαι σφοδρα,
οτι θεος εδοθης μοι, ο ποιητης του κοσμου,
ανθρωπω λιαν μυσαρω και βδελυκτω τοις πασιν
ανθρωποις τε και δαιμοσιν ως ηδη γεγονοτι
και υπερβαντι πραξεσιν εργων ατοπωτατων
κακεινους. Οιμοι τω αισχρω και ρυπαρω - πως ειπω;-
ηνωθης μοι, φιλανθρωπε, αμετρω ευσπλαγχνια,
ο καθαροτητι πολυς, αγιωσυνη μειζων,
δυναμεις τε ασυγκριτος και ανεικαστος δοξη,
και συγκατηλθεν ανωθεν αφ᾽ υψους αμετρητου
εως εσχατου των πυλων αδου αμαρτιων μου
και σκοτους της πτωχειας μου και οικου συμπτωθεντος
απο πολλων ανομιων, μεγιστης αμελειας
ημεληεμενου παντελως και γε ρερυπωμενου,
ος προτερον ανεστησας εμε κειμενον κατω
και επι πετραν εστησας των θειων εντολων σου
και λουσας εκαθαρισας βορβορου των κακων μου
και χιτωνα ενεδυσας λευκον υπερ χιονα,

τον οικον τε εσαρωσας τον κατεσπιλωμενον
και εισελθων ενωκισας, ω Τριας, ο Θεος μου,
ειτα θρονον με απετελεσας θεοτητος σου θειας
και οικον απροσιτου σου δοξης και βασιλειας
και σταμνον μαννα φερουσαν το της αθανασιας,
και λυχνον ενδον εχοντα φως ασβεστον και θειον,
πυξιον τε ως αληθως του καλου μαργαριτου
και γαρ αγρον, εν ω κεκρυπται ο θησαυρος του κοσμου,
πηγην, εξ ης οι πινοντες ουδεποτε διψωσιν,
ητις και βλυζει μαλιστα υδωρ δεκαπλασιως
και τους εν πιστει πινοντας εκτελει αθανατους,
(145) παραδεισον ξυλον ζωης μεσον εχοντα παλιν
και γην περικαλυπτουσαν τον αχωρητον πασι,
σε, ον εζητησα ποτε εξ ολης μου καρδιας,
και επεθυμουν περι σου λογον αει ακουειν
και ηθελον την μνειαν σου εχειν εν τη ψυχη μου
και συχνοτερως περι σου και λαλειν και ακουειν.
Ει γαρ και πρωην μου ο νους περι σου φαντασθηναι
καθαρως ουκ ηδυνατο, παντη ρερυπωμενος,
ουδ᾽ οφθαλμοι θεασασθαι η ακοη ακουσαι,
ουδ᾽ αναβασεις δεξασθαι η καρδια μου θειας,
αλλα μονη τη ακοη κατεπληττετο ολη
και φοβω συνεστελλετο η ψυχη μου και τρομω,
αλλ᾽ ενδοθεν ορωσα σε νυν εαυτης εκπληττεται
και ενοπτριζομενη σε, οσον αυτη γε διδως,
ολον εν ολω τω παντι, ολον εκτος δε τουτου,
εντος τε παλιν εαυτης, ολον κατανοουσα
ολον ακατανοητον θεοτητι τη θεια,
τον τοις πασιν αορατον και αποκεκρυμμενον,
σε τον απροσιτον και προσιτον μονοις οις ηβουληθης,
καθως αυτος ηθελησας φιλανθρωπως φανηναι,
τον Σεραφειμ και Χερουβιμ και πασι τοις αγγελοις
απροσιτον και φοβερον αυγη φυσεως θειας,
μετα ανθρωπων προσιτον τον φυσει αληπτον τε,
ολη ολως εξισταται, εκπληττεται δε πλεον
την αγαθοτητα την σην και την φιλανθρωπιαν,
οτι καθαιρεις ρυπαρας ψυχας και νουν φωτιζεις
και περιδρασση γεωδους και υλικης ουσιας,
αναπτεις τε φλογα πολλην αγαπησεως θειας
και ποθου θειου ερωτα οια πυρ μοι εμβαλλεις
και μεχρι τριτου ουρανου φθανειν παρασκευαζεις
και εις παραδεισον ποιεις, Σωτερ, αρπαζεσθαι με,
εν ω ακουω ρηματα αρρητα τε και ξενα,

(146) α ουκ εξον βροτοις λαλειν η λογω εξηγεισθαι.
Σοι δε τιμη πρεπει, δοξα και μεγαλωσυνη,
κρατος αιωνιον, Χριστε, τω του παντος Δεσποτη
συν τω Πατρι και Πνευματι τω φυσει Παναγιω
νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων·
αμην.

ΚΑ'.

Επιστολη προς μοναχον ερωτησαντα· Πως χωριζεις τον Υιον απο του Πατρος, επινοια η πραγματι; Εν η ευρησεις πλουτον θεολογιας ανατρεπουσης την αυτου βλασφημιαν. (147)

Ελαμψας, εξεφανας φως το της δοξης,
φως απροσιτον της σης ουσιας, Σωτερ,
και κατηυγασας ψυχην εσκοτισμενην,
μαλλον δε σκοτος ουσαν εξ αμαρτιας
ως το φυσικον απολεσασαν καλλος,
ως εξ αδου τε ανηγαγες κειμενην
και φως ιδειν δεδωκας θειας ημερας
και του ηλιου ακτισιν ελλαμφθηναι
και φως γενεσθαι ταυτην, ω μεγα θαυμα!
Ου πιστευουσιν οι δοξης των ανθρωπων
μη καταφρονησαντες, ως ενετειλω,
ουδε γαρ εγευσαντο δοξης της θειας,
ην δεδωκας συ και διδως νυν, Θεε μου,
τοις απο ψυχης ολη τη διαθεσει
σε ζητησασι, την αιωνιον δοξαν,
σε, τον αληθως Θεον δεδοξασμενον,
ον το κατιδειν ακροτης εστι δοξης.
Ο δε αει σε βλεπειν ηξιωμενος
παντως ελαχεν αγγελικης αξιας,
ει και δεδεται τη σαρκι κατα φυσιν.
Ει δε και μειναι παρ᾽ αυτω κατεδεξω
(148) και καταμενειν εν σοι προσηβουληθης,
την σην εξεπληρωσας οικονομιαν
και ομοιον σου τον φθαρτον απειργασω
θεον, ο Θεος, ο συνυπαρχων φυσει,
ο προαναρχος Θεω τω συναναρχω
Υιω και Λογω, τω εκ σου γεννηθεντι,
ουκ επινοια εκ σου χωριζομενω,

αλλα πραγματι αχωριστω σου οντι.
Ει δε και χωριζεται, αλλ᾽ ου τη φυσει,
τη υποστασει δε μαλλον, ειτ᾽ ουν προσωπω,
το γαρ πραγματι ασεβων και αθεων,
το δ᾽επινοια ολως εσκοτισμενων.
Εχει γαρ ο νους γεννωμενον τον λογον
απαυστως παντως και πως κεχωρισμενον·
ει δε γενναται και προερχεται οντως
και κεχωρισται ενυποστατω λογω,
αλλα και μενει του γεννησαντος ενδον,
οπερ και κολπον πατρικον δει νοησαι,
και διερχεται εις τον συμπαντα κοσμον
και παντα πληροι του Πατρος ολως διχα
και συν τω Πατρι ολος αυτος υπαρχει,
μετερχεται δε παντως ταις ενεργειαις
και τη ελλαμψει μεταβαινειν νοειται.
Εμπεριπατειν ηκουσας γαρ και μενειν
και αποστρεφειν το προσωπον και βλεπειν,
κατερχεσθαι τε και ανερχεσθαι παλιν,
παραγινεσθαι τε και αφιπτασθαι αυθις
και αλλα πολλα της θειας ενεργειας
αι θειαι γραφαι πασαι δημηγορουσιν,
α ελαλησεν εκπορευθεν το Πνευμα,
(149) το Παναγιον, εκ του Πατρος αφραστως,
και απεσταλη δι᾽ Υιου τοις ανθρωποις·
ου τοις απιστοις ουδε τοις φιλοδοξοις,
ου τοις ρητορσιν ουδε τοις φιλοσοφοις,
ου τοις μαθουσι συγγραφας των Ελληνων,
ου τοις τα γραφας αγνοουσι τας εσω,
ου τοις εξασκησασι σκηνικον βιον,
ου τοις λαλουσι τορνευτως και πλουσιως,
ου τοις λαχουσι μεγαλων ονοματων,
ου τοις τυχουσι φιλεισθαι παρ᾽ ενδοξων,
ου συμπραξασι τοις πραξασιν ανομως,
ου τοις καλουσιν ουδε τοις καλουμενοις,
ουδε παιζουσιν ουδε τοις παιζομενοις,
αλλα τοις πτωχοις πνευματι και τω βιω,
τοις την καρδιαν καθαροις και το σωμα,
τοις λογον απλουν και απλουστερον βιον
και απλουστεραν κεκτημενοις την γνωμην,
τοις την δοξαν φευγουσιν ως πυρ γεεννης
και κολακευτας απο ψυχης μισουσιν
(ου γαρ δεχεται το Πνευμα κολακειας,

ουδ᾽ ανεχεται ακουειν, ο μη εστι),
τοις προς μονην βλεπουσι ψυχης την δοξαν
και των αδελφων την σωτηριαν παντων
και μηδε μικρα καρδιακη κινησει
αισθησιν λαμβανουσι προς τι του κοσμου,
επαινων οιον η δοξης ανθρωπινης
η πασης αλλης ηδονης ειτε παθους.
Ουτοι γαρ νεκροι και ζωντες αληθεια,
οτι πελουσιν αληθεις και ως πλανοι.
Ουτοι ταπεινοι πνευματι και καρδια,
(150) πραεις τε εισι και ζηλωται Κυριω.
Ουτοι ασεβεις εισι τοις ασεβεσι
και οσμη ζωης τοις εκλεκτοις Κυριου.
Ουτοι και πορνοι τοις πορνοις τη καρδια
και ισαγγελοι τοις την ψυχην παρθενοις.
Ουτοι και δοξης εν μεσω ταπεινουνται
και εν πενια εισι δεδοξασμενοι.
Ουτοι και ευτελειαν ως βασιλειαν
και βασιλειαν ως πτωχειαν ηγουνται.
Ουτοι τρωγοντες εισιν εν εγκρατεια
και νηστευοντες παν ειδος εμπιπλωνται.
Ουτοι ου συνερχονται τη αδικια
ουδε παριδειν δυνανται τεθλιμμενον
και καταπονουμενον υπο πλουσιων.
Ουτοι προσωπον ουκ αιδουνται ανθρωπων,
το γαρ προσωπον ορωσι του Κυριου.
Ουτοι ου κλωνται τοις δωροις την καρδιαν
και ου παρορωσι νομον δικαιοσυνης,
εχουσι και γαρ τον ασυλητον πλουτον
και τα του κοσμου παντα λογιζονται ως κοπρον.
Ουτοι εχοντες διδασκαλον το Πνευμα
μηθησιν ου χρηζουσιν εκ των ανθρωπων,
αλλα τω φωτι λαμπομενοι τω τουτου
βλεπουσι τον Υιον, ορωσι τον Πατερα
και προσκυνουσι Τριαδα τοις προσωποις,
τον ενα Θεον ηνωμενον τη φυσει αφραστως.
Ουτοι μυουνται εκ του Πατρος δε παλιν,
οτι γενναται ο Υιος αμεριστως,
ως οιδε μονον, ειπειν γαρ ουκ ισχυω·
ει γαρ ισχυον, ειχε παντως ο λογος
τα υπερ λογον και διανοιαν φρασαι
(151) και ανω κατω τα συμπαντα γενεσθαι.
Ει γαρ το κτισμα τον κτιστην καταμαθη

και, οιος εστιν, ολον κατανοηση
και ειπειν λογω γραψαι εξισχυση,
γεγονε του κτισαντος το εργον κρεισσον.
Παυσον, ανθρωπε, φριξον, βροτε, τη φυσει
και εννοησον, οτι μη ων παρηχθης
και της μητρωας νηδυος παρακυψας
ειδες τον κοσμον τον προ σου παραχθεντα.
Και ει δυνηθης ουρανου υψος γνωναι
η την ουσιαν υποδειξαι οποια,
του ηλιου τε, σεληνης και αστερων,
που κεκολληνται και πως περιπατουσιν
αψυχα οντα και αναισθητως κινουμενα,
η της γης αυτης, εξ ης αυτος εληφθης,
ορους και μετρα, πλατη τε και μεγεθη,
και επι τινος εποχειται, ει ειδες,
παλιν δ᾽ εκεινο τι εστιν η που την βασιν εχει,
ταυτα ει εγνως και καθ᾽ εν ευρες τελος,
και της θαλασσης ει μετρησης την ψαμμον,
ειτε σου αυτου διαγνωναι την φυσιν
και της σοφιας το εργον ερμηνευσαι,
τοτε και αυτον τον ποιητην νοησεις,
πως εν Τριαδι η Μονας ασυγχυτως
και εν Μοναδι Τριας αδιαιρετως.

Ζητησον Πνευμα, εξω γενου του κοσμου!

Μη δωης υπνον οφθαλμοις το παραπαν,
μητε φροντισης της ζωης της παρουσης!
Κλαυσον, πενθησον, ον απωλεσας χρονον!
Ισως ο Θεος παρακληθη και δωσει,
(152) ωσπερ το πριν δεδωκεν ιδειν τον κοσμον
και τον ηλιον και το φως της ημερας,
ουτω και τα νυν λαμψαι καταξιωσει
και υποδειξαι τον νοερον σοι κοσμον
και φωτι ελλαμψαι σε τω τρισηλιω,
ο ει θεαση, τοτε γνωση α λεγω·
τοτε μαθηση του Πνευματος την χαριν,
οτι και απον παρεστι τη δυναμει
και παρον ουχ οραται τη θεια φυσει,
αλλα και παντη και ουδαμου υπαρχει.
Ει ζητησεις αισθητως ιδειν τουτο,
που αν ευρησεις; Ουδαμου, παντως ειποις.
Ει νοερως αναβλεψαι ισχυσεις,
μαλλον δ᾽ εκεινο τον νουν σου καταλαμψει
και διανοιξει κορας της σης καρδιας·

τοτε πανταχου ειναι ουκ απαρνηση,
αλλα δι᾽ αυτου απαντα διδαχθηση,
ει και αμαθης και αγροικος τυγχανεις.
Ει δε ουκ εγνως οφθαλμον ανοιγεντα
της διανοιας της σης και φως ιδοντα,
ει ουκ ησθηθης γλυκυτητος της θειας,
ει ουκ ελλαμφθης τω Πνευματι τω Θειω,
ει ουκ εκλαυσας δακρυα ανωδυνως,
ει εκπληθεντα τον νουν ουκ εθεασω,
ει καθαρθεισαν ουκ εγνως σην καρδιαν
και εκλαμψασαν φαιδρας αντανακλασεις
και ανελπιστως ευρες Χριστον εντος σου
και εξεπλαγης καλλος ιδων το θειον
και επελαθου φυσεως ανθρωπινης
ολον σεαυτον βλεπων ηλλοιωμενον,
πως περι Θεου λαλειν, ειπε, ου φριττεις;
Πως δε και τολμας σαρξ αυτος ολος πελων
(153) και μηπω πνευμα γεγονως ως ο Παυλος
περι Πνευματος φιλοσοφειν η λεγειν,
ο εν τοιουτοις μη κατοικειν ακουεις
δια το ειναι σαρκας αυτους, ως λογος;
Αλλ᾽ εγραψα ταυθ᾽ ινα γνως πως πιστευω,
και ει θελησεις, πεισθης μοι και στυγνασης.
Ει γαρ αληθως τον θησαυρον ουκ εχεις,
ονπερ ο κοσμος ου δυναται χωρησαι,
ει ουπω ελαβες δοξαν των αλιεων,
ην οι λαβοντες Θεον ελαβον οντως,
καταλειψεις κοσμον και τα εν κοσμω,
οξυποδησεις, δραμεις προ του κλεισθηναι
πυλας βιου σοι και του τηδε θεατρου,
και διαλυθη η πανηγυρις, οιμοι,
και συσκοτασει ηλιος και τα αστρα
και γη παρελθει και ανοιχθη ο αδης
και το παν γενησεται σκοτος και χαος·
και τοτε γνωση, φιλη ψυχη, και μαθης,
οτι οι μη εχοντες Πνευμα το Θειον
εν διανοια λαμπαδος δικην λαμπον
και εν καρδια ενοικουν ανεκφραστως
τω αιωνιω παραπεμπονται σκοτει.
Και γαρ το Πνευμα ο Κυριος υπαρχει,
Πνευμα δ᾽ ο Θεος, ο Πατηρ του Κυριου,
εν παντως Πνευμα, ουδε γαρ διαιρειται.
Τουτο ο εχων οντως εχει τα τρια,

αλλ᾽ ασυγχυτως, ει και αδιαιρετως.
Εστι γαρ Πατηρ· και πως Υιος υπαρξει;
(154) Εστι γαρ αγεννητος το κατ᾽ ουσιαν,
εστι τε Υιος· και πως γενηται Πνευμα;
Πνευμα το Πνευμα· και πως Πατηρ φανειται;
Πατηρ ο Πατηρ, οτι αει γεννητωρ·
πως δε γινεται η αει γεννησια;
Οτι του Πατρος ου χωριζεται ολως
και ολος προερχεται ανερμηνευτως,
παντοτε μενει εν τω πατρικω κολπω
και προερχεται παντοτε ανεκφραστως.
Υιος εν Πατρι αεναως οραται
γεγεννημενος, αλλα συνηνωμενος·
και εν Υιω γαρ ο Πατηρ καθοραται
αδιαστατως, ατομως, αχωριστως.
Υιος ο Υιος, οτι αει γενναται
και προ αιωνων εστι γεγεννημενος,
προερχομενος ου τεμνεται της ριζης,
αλλα και χωρις αχωριστος τυγχανει
και ηνωμενος ολος Πατρι τω ζωντι
αυτος τε ζωη πασι το ζην παρεχων.
Οσα ο Πατηρ, και ο Υιος τοσαυτα·
οσα ο Υιος, και ο Πατηρ ωσαυτως.
Βλεπεω τον Υιον, και βλεπω τον Πατερα,
οραται Πατηρ Υιω απαραλλακτως,
πλην ο μεν γεννα, ο δε αει γενναται.
-Τι χωρις Πατρος εστιν, οπερ και εστι;
Τι εστιν; ειπε, φρασον πασιν ανθρωποις-
Θεος αναρχος και ποιητης των παντων,
ει τι γεγονε και γενησεσθαι μελλει.
Θεος τω Πατρι ισος και κατ᾽ ουσιαν
και κατα φυσιν και κατα εξουσιαν
(155) και κατα μορφην οντως και κατ᾽ ιδεαν
και κατα χρονον Πατρος ουδεπω διχα.
Πως προερχεται; Ως εκ νοος ο λογος.
Πως χωριζεται; Ως φωνη εκ του λογου.
Πως σωματουται; Ως γραφομενος λογος.
Εκ των υψηλων εις ταπεινα κατηχθην
και προς εμαυτον λυπηθεις εγενομην
και το γενος εκλαυσα το των ανθρωπων,
οτι ζητουσι παραδειγματα ξενα
επινοιας τε και πραγματα, και λεξεις
παρεισαγουσιν απο των ανθρωπινων

εξεικονιζειν δοκουντες την θειαν φυσιν·
φυσιν, ην ουδεις αγγελων η ανθρωπων
η κατιδειν ισχυσεν η ονομασαι.
Τι γαρ και καλεσειε τον κτιστην παντων;
Ονοματα γαρ και πραγματα και λεξεις,
παντα του Θεου γεγονασι προσταξει·
εθηκε γαρ ονοματα τοις εργοις
εκαστω τε πραγματι κλησιν ιδιαν,
ου πασι δ᾽ αυτος, αλλ᾽ εδωκε και εργοις
τοις εργοις παλιν ονοματα τιθεναι,
και αλλος αλλο και καλει και καλειται,
ονομα δ᾽ αυτου ημιν ουπω εγνωσθη,
ει μη ο ων αφραστος Θεος, ως ειπεν.
Ει ουν αφραστος, ει ονομα ουκ εχει,
ει αορατος, ει αποκεκρυμμενος,
ει απροσιτος, ει μονος υπερ λογον,
υπερ εννοιαν ου μονον την βροτειαν,
αλλα και αυτην την των αΰλων νοων
-εθετο και γαρ αποκρυβην το σκοτος
και παντα ταλλα ενθεν εισι του σκοτους,
(156) μονος δ᾽ εκεινος ως φως εξω του σκοτους -,
πως περι αυτον επινοιαν εισαγεις
ειτε πραγματι χωρισθεντα κατειδες;
Ποθεν δε και πως πεπερακας το σκοτος
και μονος παντων εχωρισθης κτισματων;
Ει δε ταυτα σα ουκ εισιν, αλλ᾽ ετερου,
θαυμαζω τινος και μαθειν ερωτω σε·
αγγελου η τινος των αΰλων;
Και ουκ αν εγνως, οτι και τα προσωπα
και τους ποδας εχουσι κεκαλυμμενους
πτερυξι θειαις ευλαβως και κοσμιως
-ει τινας ταυτας πτερυγας νοησεις –
το απροσιτον μη στεγοντες της δοξης;
Ου γαρ την φυσιν, αλα της δοξης ορωσι δοξαν.
Ανθρωπου δε ποιου ειπειν τολμησεις;
Του Ιωαννου η Παυλου του μεγαλου;
Αλλ᾽ ο μεν βοα και τοις πασι κηρυττει,
οτι ιμαντα μονον η σφαιρωτηρα
υποδηματων ουκ εξισχυει λυσαι·
ο δε εις τριτον ουρανον ως ανηλθε
και μετα ταυτα εις παραδεισον ηρθη,
μη τι σοι μονω ειπε τι κατ᾽ ιδιαν,
οπερ εκρυβες και νυν βουλει κηρυξαι;

Και γαρ εκεινον ημεις περι τοιουτου
ουδεν ειποντα ηκουσαμεν εγγραφως,
αλλα κακεινος φωνη μεγαλη λεγει·
Λογους ηκουσα, ους ειπειν ουκ ισχυω,
φωτι δε ο Θεος ενοικει απροσιτω.
Ιωαννης ουν ου λυει σφαιρωτηρα,
ουδε ικανος ιμαντα λυσαι μονον,
Παυλος ρηματα ουκ ισχυσεν εκφρασαι,
(157) απερ ηκουσεν, αρρητα λεγων ταυτα,
και τις, ο ουτως τον Θεον ερευνησας,
μεινας αφλεκτος φωτι τω απροσιτω
και γενομενος της οικιας εν μεσω
αυτην εθεασατο την του Δεσποτου φυσιν,
ινα πλεον τι Ιωαννου και Παυλου
ειπειν τολμησει ο αθλιος εκεινος;
Τις γαρ ου φριξει και τις ου μη πενθησει
τυφλωσιν και σκοτωσιν των νυν λεγοντων
και νεουργουντων αιρεσιν οντως ξενην,
αμφικρημνουσαν εις εν βαραθρον παντας
τους ερωτωντας και τους ερωτωμενους;
Ειτε γαρ επινοια χωρισουσι τον Λογον,
ειτε πραγματι, σφαλλουσι κακοφρονως
πιπτοντες εις αιρεσιν αμφοτερωθεν·
το γαρ πραγματι τομην ποιει του Λογου,
το δ᾽ επινοια συγχυσιν ως μη χωριζεσθαι ολως.
Φριξον, ανθρωπε, καταμαθε σαυτον γε,
ειπε περι σου, ειπε, ει τι και βουλει!
Ισως ως Δαυιδ και συ αναβοησεις·
Εθαυμαστωθη, λεγων, η ση σοφια
και η γνωσις σου εξ εμου, ω Θεε μου!
Ναι, καταλιπε την φιλοπραγμοσυνην
και το βλασφημον των λεξεων αποθου!
Και πρωτον ειπε το, πως ημεις σωθωμεν,
επειτα λεξον και, πως αυτος εσωθης,
ινα μη λογω φανης ημας διδασκων,
αλλα και εργω ποιων προθυμοτερους.
Ει μη σεαυτον μελλεις καταδικαζειν
και κατακρινειν, ως μη πραξας α λεγεις,
και δια τουτο υπερβωαινεις τους λογους,
ως αρχην ποτε μη βαλων εν τοιουτοις,
(158) θες την πετραν προτερον των θεμελιων,
εις αερα γαρ ου συνισταται κτισις!
Τας εντολας ποιησον Χριστου, της πετρας,

του δομητορος της θειας εκκλησιας,
του νεου λαου των λογικων προβατων.
Πραξον και λεξον κτιζων επι της πετρας,
μαλλον δε και αυτος υπο της πετρας κτιζου.
Ουτος και ποιμην, ουτος και αρχιτεκτων,
ουτος και θεμελιος εστω σοι βιου.
Τι της οροφης χρεια προ θεμελιων;
Οικοδομη πρωτον και τοτε στεγος,
πραξις εν γνωσει και ουτως θεωρια.
Τι προ του τρυγους τον οινον θελεις πινειν;
Ουτος εις ασκον παλαιον ου χωρειται.
Τι προ του σπορου τα δραγματα συλλεγειν
και αλλοις οιει μεταδιδοναι ματην;
Ει βουλει, δευρο, της οδου μη εκπεσης,
αλλα διδαξον περι βαθους κριματων,
των περι ημας, πως ευδρομουσιν αλλοι
ισως πονηροι και μη Θεον ειδοτες
πως αλλοι δυστυχουσι Θεον ειδοτες
και υπο Θεου γινωσκομενι μονου,
αλλοι πενονται ισως ευχαριστουντες,
αλλοι δε πτωχοι φερουσιν ευχαριστως,
πλουτουσι δ᾽ αλλοι κακως αγνωμονουντες,
αρπαζοντες δ᾽ ετεροι και αδικουντες
οιονται Θεον θεραπευειν εκ τουτων,
και αλλα πολλα, α ορας καθ᾽ εκαστην,
οτι βροτοι ποιουσι και πανθανουσι παλιν,
και Θεος ανεχεται, ο παντων κτιστης.
(159) Μη τις αδικος λογισθη τοις ανομοις
η τοις κατ᾽ εμε ουσιν ολιγοψυχοις;
Ειπε, διδαξον περι κρισεως θειας,
περι της ωρας εκεινης και ημερας,
εν η γυμνοι απαντες παρασταθωμεν
τω του Θεου μου βηματι και Σωτηρος
και των ενταυθα πραξεων τε και λογων,
διαλογισμων, ενθυμησεων αμα,
τους μισθους ληψομεθα τους κατ᾽ αξιαν·
λεγε, τις εκει πεπαρρησιασμενος
και τις υπαρξει παλιν κατησχυμμενος;
Εχεις το λεγειν απειρα περι τουτων·
μετα δε ταυτα σκοπησον και την κτισιν,
αβυσσον αλλην ευρησεις γαρ εν ταυτη!
Ιδε ουρανον, ηλιον και τα αστρα,
βλεψον εις την γην, την μητερα και ταφον

ημων απαντων προσταξει γεγονυιαν!
Ενταυθα δ᾽ ελθων ειπε περι θανατου,
φιλοσοφησον πολλα και αναγκαια,
χρησιμα φιλοις αμα και συγγενεσιν,
τοις πλουσιοις ωσαυτως και τοις ενδοξοις.
Και μετα παντων σοι τω εξηγουμενω
μεχρι τελευτης αρκεσει σοι του λεγειν
περι τοιουτων πολλων και αναγκαιων,
και ωφελησει σε μετα θανατον ταυτα.
Επειτα ιδε τον περιγειον κοσμον,
τα μεσον τουτου παντοιων ζωων γενη,
των πτηνων τε τας ποικιλας ορασεις,
αμα και φωνας των ευτελων στρουθιων,
θαλασσης πλατη και μεγεθη και ορους
θαυμασον, εκπλαγηθι, φρασον συντονως!
(160) Ω βαθος πλουτου και γνωσεως της θειας,
ω σοφιας σου, Θεε μου πανοικτιρμον!
Δευρο και συσταληθι απο των εξω,
συναξον τον νουν, σεαυτον κατανοει,
μαλλον δε τα σα και σαυτον φιλοσοφει,
και οσα βλεπεις, ευροις εν ορωμενοις
εκαστον διδασκαλον της αρετης σοι
η της κακιας εξεικονιζον παθος,
ιν᾽ εκ μεγεθους και καλλονης κτισματων
την ακατανοητον Θεου σοφιαν
και τον νοητον πολεμον καταμαθοις,
ον προεξεικονισεν ο πλαστης παντων,
και ως μεν οφις φρονησιν παντως κτηση,
τον δε ιον εμεσης τον της κακιας!
Ως δ᾽ ιππος δραμης εν οδω τη δικαια,
ου χρεμετισης παντως δε προς το θηλυ!
Κατα γενηση μυν νοητον τηρουσα,
ουχ αρπαζουσα ολως τα του πλησιον,
ουδε κλεπτουσα μοιρας των αδελφων σου,
αλλα και μυΐ μυας διωξης παντας
τους εναντιους απο της σης οικιας!
Λυκος ου γενηση δε, λυκους δε φυγης,
μαλλον δε κυων γενηση του Δεσποτου
και πνευσης ολον θυμον σου κατ᾽ εκεινων
και ανιχνευσης οδους του σου Δεσποτου˙
εως αν ευροις, εως αν καταλαβοις
θυραν την θειαν, μη στραφης εις τουπισω,
και γενη θηρα των νοητων θηριων!

Μιμησαι πτωκα, ει μη δυνασαι κυνα,
και πετραν Χριστον καταφυγην σου κτησαι
(161) και κρυβηθι, ενθα φοβος ουκ εστιν,
η ελαφος αναβηθι εις τα ορη,
των κυνηγετων αποδραθι τας χειρας
η πετασθητι, ωσπερ καλον στρουθιον,
και υπερβηθι τας παγιδας απασας!
Πτερυγας νοει την αγιαν αγαπην,
ης ανευ ουδαμου διαβηση·
μιμησαι πωλον βασταζοντα τον κτιστην,
γενου δε και βους ελκων αροτρον θειον
και γλυκειαν αυλακα τεμνων του λογου.
Παντα μιμησαι διχα των εναντιων.
Κακον αλωπηξ, υποκρισει βιουσα,
ετερον ουσα και αλλο δεικνυμενη,
προσποιησει γαρ θνησκει, ιν᾽ αρπαση τι·
δεινον η αρκτος·ει που ξιφει γαρ λαβη,
ου παυεται ξεουσα το τραυμα ταυτης,
εως αν αυτη εκ τουτου αποθανη·
κακον ο χοιρος ακορεστως εσθιων·
κακον η ασπις· βυει και γαρ τα ωτα·
κακα τα κακα, α ει ερευναν θελεις
και ει εκφυγειν, φιλη ψυχη, σπουδασεις,
ευρησεις οντως την αληθη σοφιαν.
Οδω βαδιζων ελθεις γαρ προς τα κρειττω
και μετα παντων σεαυτον καταμαθεις
και ερωτωντι τοτε μοι παντως φρασεις·
Λογον, ον λαλεις, καγω αυτον λαμβανω!
Εστι και εν σοι, μεταβαινει και προς με·
η καταλιμπανει σε κενον του λογου;
Ερεις· Οιδα, οτι και προς με ηλθε
και ολος εστι μετα σου, ωσπερ πρωην.
Πως ουν απο σου χωρισθεις προς με ηλθε
(162) και ολος μενει εν σοι μη χωρισθεις σου;
Ειπε μοι τουτο και τον Θεον νυν εα,
μη συμπασα τρομαση κτισις και πεση
και συνθραυση σου την σαρκα την παχειαν
και συντριψη σου την ψυχην την σαρκωδη
και τον νουν πυρικαυστον τον σον ποιηση,
τον εις μηδεν χρησιμον κενεμβατουντα.
Και γαρ ουδε πραγματι ουδ᾽ επινοια
το αμεριστον μεριζεται του λογου·
ο γαρ εν οικω ενδοθεν κεκλεισμενος,

εξω δε τον νουν περιπολουντα εχων
ου κατελειφθη ανους εν τη οικια,
αλλα μετ᾽ αυτου και εξω παντως εστι.
Τον ουν χωρισμον τουτον τι ονομασεις;
Πραγμα δη λεξεις η επινοιαν ειπης;
Ει επινοιαν, πως ολος εστιν εξω,
ει δε πραγμα τι, πως ενδον της οικιας;
Καιτοι τι εστι το παραδειγμα τουτο
προς τον υπερ νουν και διανοιαν Λογον;
Εκ γαρ του Πατρος αποσταλεις ο Λογος κατηλθε
και εν γαστρι ενωκησεν ολος τη της Παρθενου
και ολος ην εν τω Πατρι και ολος εν κοιλια
και ολος εν τω συμπαντι αχωρητος υπαρχων,
μη συσταλεις, μη σμικρυνθεις παντως εισηλθεν ολως
και μεινας αναλλοιωτος μορφην ελαβε δουλου
και γεννηθεις εγενετο ανθρωπος κατα παντα,
ολος την μητραν διελθων και γεγονως εν κοσμω,
ολος παλιν αναληφθεις, οθεν ουκ εχωρισθη.
Ταυτα ουν κατ᾽ επινοιαν η πραγμα γεγονεναι
ολως ειπειν τολμησειας, τα απορρητα πασιν
αγγελοις, αρχαγγελοις τε και παση κτιστη φυσει;
(163) Νοειται και γαρ αληθως, ου φραζεται δε ολως,
ουδε καταλαμβανεται νοΐ παντως τελειως.
Πως ουν Θεος και ανθρωπος, ανθρωπος Θεος παλιν
και του Πατρος εστιν Υιος, ολος αυτου αχωριστως,
και της Παρθενου γεγονε και προηλθεν εν κοσμω
και εμεινεν αχωρητος, ως ειρηται, τοις πασιν;
Επινοια η πραγματι; ειπε. Παντως αρτι σιγησεις·
καν γαρ ειπειν θελησειας, ο νους σου λογον ου δωσει
και μεινη η πολυλαλος αργησασα σου γλωσσα.
Ει δε θελησειας ειπειν πραγμα την θειαν φυσιν,
παντως ειπης και ποταπον, εγω γαρ ου γινωσκω.
Δοξα σοι, Πατερ και Υιε και το Αγιον Πνευμα,
θεοτης απεριγραπτε, αμεριστε τη φυσει,
σε προσκυνουμεν απαντες εν Πνευματι Αγιω,
οι το Πνευμα σου εχοντες ως παρα σου λαβοντες
και ορωντες την δοξαν σου ου πολυπραγμονουμεν,
αλλ᾽ εν αυτω σε βλεπομεν αγεννητον Πατερα
και γεννητον τον απο σου προερχομενον Λογον,
ατμητον ουν, ασυγχυτον προσκυνουμεν Τριαδα,
εν μια τη θεοτητι και αρχη και δυναμει,
αμην.

ΚΒ'.

Ευχαριστια συν θεολογια˙ και περι ων η θεια χαρις του Πνευματος δια των ενεργειων ωνομασται. (164)

Τι το καινον μυστηριον, Δεσποτα των απαντων,
ο εις εμε, τον ασωτον επεδειξω και πορνον;
Τι το κατανοουμενον μεγα θαυμα εντος μου
και μη περινοουμενον, αλλα κεκαλυμμενον;
Ως αστρον γαρ οραται μοι ανατελλον μακροθεν
και παλιν ωσπερ ηλιος μεγας αποτελειται,
μη εχων μετρον η σταθμον η ορον τω μεγεθει,
και αιγλη γινεται μικρα και φλοξ παλιν οραται
μεσον εν τη καρδια μου και τοις εμοις εγκατοις,
περιστρεφομενον συχνως και περιφλεγον παντα
τα ενδοθεν των σπλαγχνων μου και φως ταυτα ποιουντα
και ουτωσι φθεγγομενον και φιλικως διδασκον
απορουμενω παντελως και μαθειν εκζητουντι.
Εγω το αστρον το γλυκυ, οπερ ποτε ακουεις
ανατελειν εξ Ιακωβ, υπαρχω μη διστασης,
και ηλιος σοι δεικνυμαι μακροθεν ανατελλων,
ο τοις δικαιοις απασι φως απροσιτον ειναι
εν τη μελλουση βιοτη και ζωη αιωνια.
Εγω και αιγλη δεικνυμαι και φως σοι καθορωμαι,
ακαταφλεκτως φλεγων σου τα παθη της καρδιας
και δροσισμω γλυκυτητος και χαριτος μου θειας
αποπλυνων τον ρυπον σου και εις απαν σβεννυων
(165) ανθρακας τους του σωματος, ηδονων αμαρτιας,
και παντα εργαζομενος εμη φιλανθρωπια,
α και παλαι πεποιηκα εν πασι τοις αγιοις.
Ελεησον λυπουμενον, οικτειρον τεθλιμμενον,
μη οργισθης, λαλησαι μοι και παλιν βουλομενω.
Πως αστρον εκ του Ιακωβ, ο αχωρητος παντη,
υπαρχεις τε και γινη συ μεχρι του νυν τοις πασι;
Πως δε και ωσπερ ηλιος δεικνυσαι ανατελλων,
ο μηδαμου και πανταχου και υπερ πασαν κτισιν
ων τε και κηρυττομενος αορατος τοις πασι;
Πως δε και αιγλη γινη συ και φλοξ μοι καθορασαι
και φλεγεις υλην, αϋλος υπαρχων κατ᾽ ουσιαν;
Πως δροσιζεις και πλυνεις μου του σωματος τον ρυπον,
ολος πυρ ων απροσιτον και αστεκτον αγγελοις;
Πως περιπλεκεσαι φθαρτη ουσια σωματος μου
και αναμιγνυσαι ψυχη αμικτως ανθρωπινη;

Πως δι᾽ αυτης εν τω παντι σωματι ασυγχυτως
γινομενος, ο αναφης, ολον θεοποιεις με;
Ειπον και· μη εκπεμψης με στυγνον και τεθλιμμενον,
Ω τολμη, ω παρανοια, ω αφροσυνης λογοι!
Πως ουτως ταυτα ερωταν ου φριττεις αποτομως;
Πως δε και ουκ αισθανη, ερωτων α γινωσκεις,
αλλα τολμας μετα Θεου λαλειν ως εκπειραζων,
και α οιδας, ως μη ειδως προσποιη ερωταν με
και γραφειν θελεις απασιν ενδεικτικως σην γνωσιν;
Αλλ᾽ ομως σου ανεχομαι φιλανθρωπως υπαρχων
και παλιν εκδιδασκω σε, λεγων σοι ταυτα ουτως·
εγω τη φυσει αφραστος, αχωρητος υπαρχω,
ανενδεης, απροσιτος, αορατος τοις πασιν,
αναφης, αψηλαφητος, ατρεπτος την ουσιαν,
μονος εν μονω τω παντι και μονος μετα παντων
των επιγινωσκοντων με εν τω του βιου σκοτει·
(166) εξω δε κοσμου του παντος, εξω των ορωμενων,
εξω του φωτος του αισθητου, ηλιου τε και σκοτους,
τοπου τε των κολασεων και φρικτης καταδικης,
εν ω περιπεπτωκασιν υπερηφανοι δουλοι
κακως τραχηλιασαντες κατ᾽ εμου, του Δεσποτου.
Εγω αμετακινητος – που γαρ και ουχ υπαρχω,
ινα τη μεταστασει μου τον τοπον καταλαβω;-
Εγω και αεικινητος ειμι απεριγρατως –
που γαρ ελθων ζητησεις με, ινα εκει με ευρης; -
Ο ουρανος τω λογω μου ως ουδεν παρεισηχθη,
ηλιος, αστρα και η γη ως παρεργον μικρον μοι
γεγενηνται και τα λοιπα, οσα ορας, ωσαυτως.
Οι αγγελοι μακροθεν μοι προ τουτων παραχθεντες
δοξης την δοξαν βλεπουσιν, ουχι δ᾽ αυτην την φυσιν·
μονον γαρ ενενοησα παραγαγειν δυναμεις
και ευθυς παρειστησαν υμνουσαι μου το κρατος,
Συ κατω δε καθημενος αυτου, εν εξορια,
οπου παντες πεπτωκασιν οι πρωτοι παραβαται,
ο τε Αδαμ και συν αυτω Ευα, η ση προμητωρ,
και ο κακος διαβολος, ο τουτους απατησας,
οπου το σκοτος το βαθυ, οπου λακκος ο μεγας,
οπου οφεις οι δακνοντες υμων αει τας πτερνας,
οπου το θρηνος, το ουαι, το απαυστον τε πενθος,
οπου στενωσις απασα, μεριμνα τε και λυπη,
θανατος αμα και φθορα παντας υμας κατεχει,
πως αμεριμνεις, πως αμελεις, ειπε μοι;
Πως ου φροντιζεις των κακων, ων επραξας εν κοσμω,

και μονην την μετανοιαν περι πολλου ποιεισαι
και σπουδαζεις αληθινην επιδειξασθαι ταυτην
και ερωτας περι αυτης εν πολλη παρακλησει
και ακριβως ανερευνας, πως αυτην κατορθωσης,
οπως ισχυσης δι᾽ αυτης εμη φιλανθρωπια
(167) λαβειν μεγαλην αφησιν των σων ανομηματων;
Αλλα ταυτην καταλιπων ζητεις τα υπερ φυσιν,
ερευνας τα εν ουρανοις, μαλλον δε ουδε ταυτα,
αλλα εμου του ουρανον, ως ειρηται, και παντα
παραγαγοντος ως ουδεν, εξερευνας την φυσιν
και βουλει τα περι εμου, ως ουδεις οιδεν αλλος,
μανθανειν· ω του θαυματος, ω προθεσις ανθρωπου!
Ει γαρ και εμεμψαμην σε, αλλ᾽ επαινεσω παλιν,
οτι και συ εργον εμον και ποιημα υπαρχεις.
Πως απο γης, απο πηλου, απο χοος επλασθης
και εν αυτη κρατουμενος και μετ᾽ αυτης διαγων
παντα ουδεν λογιζη, αλλ᾽ ως σκιαν ηγεισαι,
και παρατρεχεις απαντα και εμε ζητεις μονον;
Περι εμου θελεις λαλειν, δι᾽ εμε διηγεισθαι
και βλεπειν με, ει δυνατον, δια παντος του βιου
και μητε υπνου γευεσθαι, βρωσεως, ποσεως τε
η ενδυματος σωματος το καθολου φροντιζειν.
Αλλ᾽ ωσπερ δενδρα καθ᾽ οδον ισταμενα και ξυλα
ουτως λογιζη απαντα τα ενδοξα του κοσμου,
και παρατρεχεις ως ουδεν εν τη οδω του βιου,
μηδε περιστρεφομενος ομματι διανοιας
μηδε ψυχης τους οφθαλμους εων προς ταυτα βλεψαι,
αλλ᾽ εμε φανταζεσαι και μεμνησαι μου μονου
και αγαπας με ως ουδεις των μετα σου συνοντων.
Τις γαρ μου τω ονοματι γαννυται την καρδιαν
και διεγειρεται ευθυς προς αγαπην η ποθον;
Τις ακουσας την μνειαν μου πολλακις λαλουμενην
εδακρυσεν απο ψυχης ενθυμηθεις με μονον;
Τις δε τους θειους λογους μου η τις τας εντολας μου
μετα σπουδης εζητησε μαθειν τε και φυλαξαι;
Τις ελογισθη με ως συ Θεον επανω παντων
(168) και επεθυμησεν ευθυς εμοι μονω δουλευειν
και δια τουτο και γονεις και αδελφους και οικον,
γην τε ομου και συγγενεις και γειτονας και φιλους
ουτως παρελογισαντο και ουτως μοι προσηλθεν,
ως μηδε θεασαμενος ποτε τινα εκ τουτων,
μηδε γνωρισας επι γης ανθρωπον εν τω κοσμω,
αλλ᾽ ωσπερ ξενην επιβας χωραν τινα και πολιν

ετερογλωσσους εχουσαν παντας τε και βαρβαρους,
ουτως εν τοις συνηθεσι γνωριμοις τε και φιλοις,
ιδιοις τε και αρχουσι και πλουσιοις του κοσμου
διαγειν και διακεισθαι μεσον τουτων τυγχανων;
Αλλα ψιλα ταυτα λεγομενα και μικρα αναισθητοις,
μεγαλα δε και υψηλα εμοι εποπτη τουτων.
Τις των μεγαλων επι γης εξουσιων και θρονων
η των λεγοντων δι᾽ εμου αρχειν και βασιλευειν
η των εκπροσωπουντων μου τους θειους αποστολους
τουτο η ενενοησεν η ισχυσε φυλαξαι,
ιν᾽ εν καιρω τηρησεως εντολης μου και νομου
ως ενα βλεπει απαντας, συγγενεις τε και ξενους,
πλουσιους, πενητας ομου, ενδοξους και αδοξους,
τους δε γε δυνατους αρα μετα ευτελεστερων;
Τις ο δικασας απαθως, λεια βλεπων εν τουτοις;
Ταυτα ψυχην ει ευροιμι φυλαξασαν εν κοσμω,
εν τη παρουση μαλιστα γενεα και ημερα,
ισα των αποστολων μου και προφητων δοξασω,
και συγκαθησει μετ᾽ εμου εν τη εμη ελευσει,
κρινει γαρ ως επι της γης δικαιως αν και τοτε
και δοξαν απενεγκηται κριτου νεκρων και ζωντων.
Ταυτα καλον το εκζητειν και τα λοιπα συν τουτοις
και τηρειν, οση δυναμις, και ακριβως φυλαττειν·
και την εμην μη εκζητειν φυσιν, υιε ανθρωπου,
μηδε τας ενεργειας μου, Πνευματος του Αγιου,
(169) οπως δεικνυται ηλιος, οπως οραται αστρον
και μακροθεν που φαινομενον και υπερβαινον ορη,
εκ δε τω αποκρυπτεσθαι απο των οφθαλμων σου,
θλιψιν απαραμυθητον προξενουν σοι και λυπην,
και εν τω σε λογιζεσθαι μηκετι σοι οφθηναι
ενδοθεν ευρισκομενον εν τη ση καρδια
και εκπληξιν σοι και χαραν νεμον απροσδοκητως·
μηδ᾽ οτι φλοξ σοι δεικνυται, αιγλη και πυρ οραται,
θαυμαζης η εξερευνας, ου γαρ καλον σοι τουτο!
Φως ουν με ειναι πιστευε ασχηματιστον παντη,
απλουν ολον, ασυνθετον, αμεριστον τη φυσει,
ανεξερευνητον ομου, προσιτον απροσιτως·
βλεπομαι γαρφ ως αληθως, δεικνυμαι φιλανθρωπως
κατα το ενεχομενον εκαστου των ανθρωπων
μετασχηματιζομενος· ουκ εγω τουτο πασχω,
αλλ᾽ οι ορωντες ουτως με βλεπειν καταξιουνται.
Αλλως γαρ ουκ ισχυουσιν ουδε πλεον χωρουσιν
και δια τουτο οι αυτοι ποτε μεν καθορωσιν

ηλιον, οταν εχωσι τον νουν κεκαθαρμενον,
ποτε δε αστρον, οταν υπο τον γνοφον αρα
και την νυκτα του σωματος ευρεθησονται τουτου.
Πυρ δε και αιγλην ποιει με το ζεον της αγαπης.
Οταν γαρ αναφθη εν σοι ανθραξ ο της φιλιας,
τοτε καγω το προθυμον ορων σου της καρδιας
ευρισκομαι ενουμενος αυτω και φως παρεχων
και ωσπερ δεικνυμενος, ο το πυρ λογω κτισας.
Αι ψυχικαι γαρ αρεται υποκεινται ως υλη,
εν αις περιδρασσομενον φως του Πνευματος θειον
κατα το υποκειμενον της υλης και καλειται·
ιδιον γαρ ου κεκτηται ονομα εν ανθρωποις.
Οταν ουν κατανυσσηται ανθρωπος και δακρυη,
τοτε και τουτο λεγεται υδωρ, και γαρ καθαιρει,
τοις δακρυσιν ενουμενον παντα ρυπον εκπλυνει.
(170) Οτε δε σβεση τον θυμον της καρδιας το πενθος
τη συνεργεια τη αυτου, ωνομασται πραοτης·
παλιν δε αναπτομενος κατα της ασεβειας
τουτο γινεται δι᾽ αυτου, οπερ ζηλος καλειται,
ειρηνη δ᾽ αυθις και χαρα λεγεται και χρηστοτης,
οτι και τα αμφοτερα δωρειται τω πενθουντι
και ως πηγην βλυζειν ποιει την χαραν εν καρδια.
Εξ ης πασα συμπαθεια και ελεημοσυνη
εκχειται εξω ρεουσα απο ψυχης τοις πασι,
μαλιστα τοις μετανοειν θελουσι και σωθηναι·
και γαρ τους παντας ελεει, τουτοις δε και συντρεχει
και συνεργει και συγκροτει και συμπασχει εν πασιν,
ενουμενος κατα ψυχην αυτων τη προαιρεσει
και τεκμαιρομενος νοΐ καλλος της μετανοιας
γνησιεστεραν κεκτηται προς αυτους την αγαπην.
Ταπεινωσις δε λεγεται, ως τα του κοσμου παντα,
αλλα και την ψυχην αυτην και το ιδιον σωμα
και πραξιν πασαν ως ουδεν ηγεισθαι γινομενην
ανθρωπον τον γευσαμενον της γλυκυτητος τουτου
και κατιδοντα του φωτος το αμηχανον καλλος.
Ταυτα ειδως μηκετι μου περι τοιουτων λεγειν
η ερμηνευειν σοι λεπτομερως δεηθης ολως!
Φυσει γαρ αφθεγκτα εισιν, ανεκλαλητα παντη,
ανθρωποις τε απορρητα, αγνωστα και αγγελοις
και κτιστη παση αλλη τινι ουσια ολως ακατανοητα.
Γνωθι δε μονον τα σαυτου η σαυτον μαλλον πλεον
και τοτε γνωσεις, ως εγω ακαταληπτος παντη
μονοις συνων, μονους φιλων τους εμε αγαπωντας

και των εμων αει θερμως εντολων μεμνημενους
και μηδαμως προσκρινοντας αυτων τι των ρεοντων·
οις ομιλων συνεσομαι νυν και εις τους αιωνας,
αμην.

ΚΓ'.

Περι της ακαταληπτου και απεριγραπτου Θεοητος ακριβης θεολογια· και οτι απεριγραπτος ουσα η θεια φυσις ουτε εντος ουτε εκτος εστι του παντος, αλλα και εντος και εκτος ως των ολων αιτια· και οτι μονον κατα νουν τω ανθρωπω ληπτον αληπτως το Θειον ως τοις οφθαλμοις αι του ηλιου ακτινες. (171)

Ω Τριας, η κτιστις παντων,
ω Θεε μου μονω,
απεριγραπτε τη φυσει,
ακαταληπτε τη δοξη,
ανερμηνευτε τοις εργοις,
αναλλοιωτε ουσια.
Ω ζωη, Θεε, των παντων,
ω καλων απαντων ανω,
ω αρχη αναρχου λογου,
υπεραναρχε Θεε μου,
ος ου γεγονας ουδεπω,
αλλα ης αρχην μη εχων.
Πως ευρησω τον εντος με
περιφεροντα σε ολον;
Τις μοι δωσει κατασχειν σε,
ον εντος μου περιφερω;
Πως και εξω των κτισματων,
πως και εσω τουτων παλιν
και ουδ᾽ εσω ης ουδ᾽ εξω;
Ως μεν αληπτος ουκ εσω,
(172) ως ληπτος δ᾽ εξω πελω
απεριγραπτος δ᾽ υπαρχων
ουτε εσω ουτε εξω.
Τινος γαρ ο κτιστης εσω,
ποιου δε, ειπε μοι, εξω;
Παντα ενδον περιφερω
ως συνεχων πασαν κτισιν·

παντων εξω δε τυγχανω,
παντων ων κεχωρισμενος.
Ο γαρ κτιστης των κτισματων
πως ουκ εσται παντων εξω;
Ο προ παντων δε υπαρχων
και πληρων το παν ως πληρης,
πως ουκ εσομαι και κτισας
εν τοις κτισμασι μου πασι;
Πανταχου και γαρ υπηρχον
εν τω παν ως υπερπληρης
και πληρω τα παντα κτισας.
Νοει απερ φθεγγομαι σοι!
Ου μετεστην τοπου κτισας,
ουδ᾽ ηνωθην τοις κτισθεισιν·
απεριγραπτον δε οντα
που ποτε με φησεις ειναι;
Ου σωματικως σοι λεγω,
αλλα νοητως μοι νοει.
Ζητων δε πνευματικως με
απεριγραπτον ευρησεις,
ουδαμου δ᾽ αυ κατα τουτο,
ουδε εσω ουδε εξω,
ει και πανταχου και εν πασιν
απαθως και ασυγχυτως·
(173) κατα τουτο δ᾽εξω παντων,
οτι και προ παντων ημην.
Αλλ᾽ αφησωμεν την κτισιν
ολην ταυτην ηνπερ βλεπεις,
οτι λογου ου μετεχει
και δικαιως προς τον λογον
οικειοτητα ουκ εχει,
νου παντος εστερημενη.
Δωμεν ουν οικειον ζωον
προς τον λογον της σοφιας,
ιν᾽ ως νους προς την σοφιαν
και ως λογος προς τον λογον
συγγενως τε και οικειως εχον μαλλον
σχη καλως και κοινωνιαν
το κτισθεν μετα του κτιστου,
ως του κτιστου κατ᾽ εικονα
και ομοιωσιν υπαρχον.
Ποιον τουτο λεγω ζωον;
Ανθρωπον σοι παντως ειπον

λογικον εν τοις αλογοις
ως διπλουν εξ εκατερων
αισθητων και νοουμενων.
Ουτος μεσον των κτισματων
τον Θεον γινωσκει μονος,
τουτω μονω ο Θεος δε
κατα νουν ληπτος αληπτως,
καθοραται αορατως
και κρατειται ακρατητως.
Πως ληπτως και πως αληπτως,
πως δε και μικτως αμικτως;
Πως; ειπε μοι, φρασον ταυτα.
Πως τα αφραστα σοι φρασω,
(174) πως τα αρρητα σοι ειπω;
Ομως προσεχε και λεξω·
λαμπει ηλιος ακτινας·
αισθητον τουτον σοι λεγω,
τον γαρ αλλον ουπω ειδες·
τας γουν τουτου βλεπεις ακτινας
και ληπται εισι τοις οφθαλμοις σου.
Το δε φως των οφθαλμων σου
συνημμενον ην τοις οφθαλμοις σου·
αρτι λεξον ερωτωντι·
Το ουν φως σου ταις ακτισι
πως υπαρχει συνημμενον,
εν αμικτω μιξει εστιν
η συγκεχυνται αλληλοις;
Οιδα· αμικτα και λεξεις
και μικτα ομολογησεις
και ληπτον το φως μοι ειπης,
οφθαλμων ανεωγμενων
και καλως κεκαθαρμενων.
Το δ᾽ αυτο, ει συ καμμυσης,
αληπτον ευθυς υπαρχει,
τοις τυφλοις ου παραμενει,
συνεστι δε τοις ορωσιν.
Οτε δε δυνει, και τουτους
ως τυφλους καταλιμπανει –
εν νυκτι και γαρ ανθρωπων
οφθαλμοι ου καθορωσιν - ,
η ψυχη ουν δια τουτων
παρακυπτουσα φως βλεπει,
του φωτος δε μη παροντος

ως εν σκοτει παντως εστιν,
ανατελλοντος δε τουτου
τοτε βλεπεις φως εν πρωτοις,
εν φωτι δε και τα παντα,
(175) το δε φως εχων ουκ εχεις·
εχεις γαρ, οτι και βλεπεις,
κατασχειν δε μη ισχυων
η λαβειν αυτο χερσι σου.
Εχεις ολως ου δοκεις τι,
εφαπλοις τας σας παλαμας,
λαμπει ηλιος εν ταυταις
και κρατειν αυτον νομιζεις·
τουτο λεγω, οτι εχεις.
Σφιγγεις αιφνης παλιν ταυτας
και ακρατητος υπαρχει·
ουτως παλιν ουδεν εχεις.
Τα απλα απλως κρατουνται,
κρατητως ου σφιγγονται δε,
ει και σωμα γαρ τη φυσει
τουτο δη το φως νοειται
ορωμενου του ηλιου,
πλην και ατμητον υπαρχει.
Πως ουν τουτον εις οικιαν
εισαγαγεις σην, ειπε μοι;
Πως δε κατασχειν ισχυσεις,
πως τον αληπτον κρατησεις,
πως δε τουτον ολον κτηση,
μερικως η και καθολου;
Πως δε λαβεις τουτου τμημα
και εν κολπω κατακρυψεις;
Παντως ουδαμως, μοι ειπης,
δυνατον ποτε γενεσθαι!
Ει ουν τουτου, ονπερ λογω
και προσταγματι ο κτιστης
ως λαμπαδα παρεισηξε
φαινειν πασι τοις εν κοσμω,
εξειπειν η ερευνησαι
ολως φυσιν ουκ ισχυεις,
(176) πως και σωμα ουτος εστιν,
ουκ ασωματος γαρ παντως;
Πως ληπτος εστιν αληπτως,
πως και μιγνηται αμικτως,
πως ακτισι καθοραται

και φωτιζει σε εν τουτοις,
ον ει και τρανως προσβλεψεις,
ολον μαλλον εκτυφλοι σε;
Αλλα και των οφθαλμων σου
απορεις το φως ειπειν μοι,
πως φωτος ετερου διχα
ολως βλεπειν ουκ ισχυει
και παντι φωτι ενουται
και ως φως τα παντα βλεπει.
Απαθες δε μενει παντως,
διαιρουμενον των φωτων
και ενουμενον ωσαυτως
φως φωτι ολον τυγχανει·
και η ενωσις αφραστως,
ασυγχυτως τουτων πελει,
η διαιρεσις δ᾽ ομοιως
μη καταλαμβανομενη.
Πως του κτιστου των απαντων
ολως φυσιν ερευνησαι,
ενεργειας τουτου παλιν
πως μοι λεγεις ερμηνευσαι,
πως ειπειν μοι, πως εκφρασαι,
πως δε λογω παραστησαι;
Πιστει παντα παραδεχου!
Πιστις γαρ ουκ αμφιβαλλει,
πιστις ολως ου δισταζει,
πλην, ως λεγω, παντα εστιν.
Εναργως σοι παντα λεγω·
ουδαμως τι των απαντων
(177) η δημιουργος των ολων εστιν
φυσις θεια και σοφια,
ουδ᾽ εν πασι· πως γαρ εσται
το ουδεν υπαρχον παντων,
αιτιον δε ον των παντων;
πανταχου εστι και εν πασι
και πληροι τα παντα ολως
κατ᾽ ουσιαν, κατα φυσιν,
καθ᾽ υποστασιν ωσαυτως.
Πανταχου Θεος υπαρχει
ως ζωη ζωην παρεχων·
τι γαρ ολως και παρηχθη,
ο αυτος ου παρεισηξε;
Μεχρι κωνωπος μοι νοει

και ιστου του της αραχνης!
Ποθεν γαρ τοσουτον ταυτη
χορηγειται νημα, λεγε;
Η ου νηθει, αλλ᾽ ακοπως
καθ᾽ εκαστην εξυφαινει,
αλιεων σοφωτερα,
ιξευτων τε παντων πελει,
εξαπλουσα τους ιμαντας
και συνδουσα εκ μακροθεν
και εσχατως μεσον τουτων
ωσπερ δικτυον υφαινει
εις αερα την παγιδα·
και αυτη καθεζομενη
απεκδεχεται την θηραν,
ει που ποθεν παρεμπεσαν
αλισθησεται πτηνον τι.
Ο ουν μεχρι τουτων παντων
τη προνοια συνδιηκων
πως ουκ εστιν εν τοις πασι,
πως ουκ εστι μετα παντων;
(178) Ναι, των παντων μεσον εστι,
ναι, και εξω παντων εστιν,
ναι, και φως αυτος υπαρχει
νοητον, ψυχας φωτιζον,
ναι, και αδυτος υπαρχει·
που κρυβη πληρων τα παντα;
Ει δε συ τουτον ου βλεπεις,
γνωθι σε τυφλον υπαρχειν
και φωτος εν μεσω σκοτους
ολον σε πεπληρωμενον.
Καθοραται γαρ αξιοις·
ουχ οραται δε ο πληρης,
αλλ᾽ οραται αορατως,
ως ακτις ηλιου μονη,
και ληπτος αυτοις τυγχανει,
αληπτος ων κατ᾽ ουσιαν.
Η ακτις μεν καθοραται,
ηλιος τυφλοι δε μαλλον,
και ακτις αυτου ληπτη σοι
ωσπερ ειπομεν, αληπτως.
Κατα τουτο τοινυν λεγω·
οπερ εχων, τις μοι δωσει;
Ολον τουτο δηλονοτι

τις, ο βλεπω, υποδειξει;
Την ακτινα και γαρ βλεπω,
τον δε ηλιον ου βλεπω.
Η δ᾽ ακτις ουχ ηλιος σοι
και δοκει και καθοραται;
Ταυτην βλεπων ολον βλεψαι
τον γεννητορα ποθω γε·
Ουτως βλεπων λεγω παλιν·
τις μοι δειξει, ονπερ βλεπω;
(179) Τας ακτινας εχων αυθις
ολας ενδον της οικιας,
λεγω παλιν· που ευρησω
την πηγην την των ακτινων;
Η δ᾽ ακτις πηγη δ᾽ αυ αλλη
εν εμοι σαφως υπαρχει·
ω θαυμα θαυματων ξενον!
Ανω ηλιος εκλαμπει ,
η δ᾽ ακτις ηλιου αυθις
αλλος ηλιος εν γης μοι
φαινεται και καταυγαζει·
ομοιος οντως του πρωτου
και ο δευτερος υπαρχει.
Τουτον εχων λεγω εχειν,
τον δε αλλον μου μακροθεν
καθορων ωσαυτως κραζω·
Τις μοι δωσει, ονπερ εχω;
Ου γαρ τετμηνται αλληλων,
ου χωριζονται δε ολως,
και διΐστανται αφραστως.
Προς τον ολον ποσον εχω;
Κοκκον ενα η σπινθηρα!
Και ζητω λαβειν το ολον,
ει και ολον παντως εχω.
Πως το ολον, τι μοι λεγεις;
Ως προς αφρονας προσπαιζεις·
παυσαι παιζειν με, μη λεγε·
ου, αλλα το ολον εχω,
ει μηδεν μηδολως εχω!
Πως η τι λαλεις, θαυμαζω.
Ακουσον και παλιν λεξω·
πελαγος μοι νοει μεγα
και θαλασσας θαλασσων τε,
αβυσσον αβυσσων παλιν

(180) κατα νουν υποζωγραφει.
Ει ουν ιστασαι προς τουτοις,
τη ακτη των θαλασσιων,
παντως αν καλως μοι ειποις
καθοραν το υδωρ αρα,
και μη βλεπων ολον ολως.
Το γαρ ολον, πως θεαση,
απειρον τοις οφθαλμοις σου
ασχετιν και ταις χερσι σου;
Παντως, οσον βλεπεις, βλεπεις·
ει δε εροιτο σε τις δη·
Βλεπεις ολας τας θαλασσας;
Ουδαμως, αποκριθηση.
Πασας δε κρατεις παλαμη;
Ου, λεξεις, πως γαρ ισχυω;
Ει δε εροιτο σε παλιν·
Ουδε ολως ταυτας βλεπεις;
Λεγεις· Ναι, μικρον τι βλεπω
και κρατω θαλασσης υδωρ.
Οσα ουν την χειρα εχεις
εν τοις υδασι κρατουσαν,
ολας εχεις τας αβυσσους
συνημμενας τη χειρι σου,
ου γαρ τετμηνται αλληλων
και ου πασας, αλλ᾽ ολιγον.
Προς ουν πασας, ποσον εχεις;
Ως ρανιδα μιαν ειπης.
Τας δε πασας συ ουκ εχεις,
καιτοι συνημμενας εχεις.
Ουτω γουν καγω σοι λεγω,
οτι εχων ουδεν εχω
και πτωχος ειμι και πλουτον
αποκειμενον ορω μοι.
Οτε χορτασθω, λιμασσω,
(181) οτε δε πενομαι, πλουτω,
οτε πινω, και διψω,
και γλυκυ το πομα λιαν·
μια γευσις πασαν διψαν
μυριαδων καταπαυει,
και διψω αει του πινειν
υπερ κορον παντως πινων.
Σχειν επιθυμω το ολον
και πιειν, ει οιον τε,

πασας τας αβυσσους αμα·
αδυνατου τουτου οντος
παντοτε διψειν σοι λεγω,
καιπερ εν τω στοματι μου
παντοτε το υδωρ εστι
ρεον, βλυζον, περικλυζον.
Αλλα βλεπων τας αβυσσους
ου δοκω τι πινειν ολως·
σχειν επιθυμων το ολον,
πλουσιως τε παλιν εχων
ολον ολως εν χειρι μου,
παντοτε πτωχος υπαρχω,
μετα του μικρου το ολον
συνημμενον παντως εχων.
Θαλασσα ουν τη σταγονι,
αβυσσοι δε παλιν ταυτη
των αβυσσων συνημμεναι·
μιαν ουν σταγονα εχων
συνημμενας πασας εχω.
Η σταγων δε παλιν αυτη,
ηνπερ λεγω σοι κεκτησθαι,
ατμητος υπαρχει ολη,
αναφης, αληπτος παντη,
(182) απεριγραπτος ωσαυτως,
δυσθεωρητος εις απαν,
η Θεος ολος υπαρχει.
Ει ουν ουτω και τοιαυτη
εστι μοι ρανις η θεια,
ολως εχειν τι δοκησω;
Οντως εχων ουδεν εχω.
Αλλως παλιν σοι ταυτα λεξω·
Ηλιος αφ᾽ υψους λαμπει
επιβαινων ταις ακτισι·
μαλλον δε κρατω ακτινα,
αναβαινω τρεχων ανω
πλησιασαι τω ηλιω.
Οτε δε καλως εγγισω
και δοκησω του προσψαυσαι,
διαφευγει μου τας χειρας
η ακτις και ευθυς τυφλουμια
και εκπιπτω αμφοτερων,
του ηλιου και ακτινων.
Απο υψους ουν εκπιπτω,

καθημαι και παλιν κλαιω
και ζητω την πριν ακτινα.
Ουτως τοινυν εχοντος μου,
της νυκτος ολον τον ζοφον
αυτη διασχισασα μοι
ως σχοινιον απο υψους
ουρανιου καταβαινει.
Δρασσομαι συντομως ταυτης,
ως ληπτην σφιγγω κρατησαι,
και ακρατητος υπαρχει·
ομως δε αληπτως ταυτην
και κρατω και αναβαινω.
Ουτως ουν ανερχομενω
συνανερχονται ακτινες,
(183) ουρανους δε υπερβαινω,
ουρανων τους ουρανους τε,
βλεπω ηλιον δε παλιν
υπερ τουτων ανωτερω.
Ειτε φευγει, ου γινωσκω,
ειτε ισταται, ουκ οιδα·
τεως βαινω, τεως τρεχω,
τεως φθασαι ουκ ισχυω.
Υψους υπερβαινων δ᾽ υψη,
υπερ υψωμα τε απαν
γενομενω μοι, ως δοκω,
εκ χειρων μου αι ακτινες
συν ηλιω αφαντουνται
και ευθυς εις αδου πτωμα
καταφερομαι, ο ταλας.
Τουτο εργον, τουτο πραξις
τοις πνευματικοις υπαρχει·
ανω κατω, κατω ανω
απαυστος αυτοις ο δρομος.
Οταν πεση, τοτε τρεχει,
οταν τρεχη, ισταται δε.
Ολος κατω κεκλιμενος,
ολος ων ανω τυγχανει·
περιπολων ουρανους δε
εμπεδουται παλιν κατω
και αρχη του δρομου τελος,
το δε τελος αρχη πελει.
Ατελης η τελειοτης,
η δ᾽ αρχη γε παλιν τελος·

τελος πως; Ως Γρηγοριος
θεολογικως ειρηκει·
Ελλαμψις υπαρχει
(184) τελος των ποθουντων παντων,
και αναπαυσις απασης
θεωριας φως το θειον.
Τουτο ουν ιδειν ο φθασας
απο παντων καταπαυει
και χωριζεται κτισματων·
τον γαρ κτιστην τουτων βλεπει.
Ον ο βλεπων εξω παντων
μετα μονου μονος εστι
και ουδεν των παντων βλεπει
ορατων η νοουμενων·
μονην την Τριαδα βλεπει.
Τα δ᾽ εν ταυτη σιωπασθω,
αμυδρως και γαρ ορωνται,
και ποσως κατανοουνται.
Κατεπλαγης ουν ακουσας
τα εντος των ορωμενων;
Ει δε καταπλαγης ταυτα,
πως ου μυθολογος δοξω
τα εκτος διατρανων σοι;
Ανεκλαλητα γαρ παντη
και ανεκφραστα τα θεια
και τα εν αυτοις εις απαν,
καν ο λογος πως εκ ποθου
εκβιαζεται του λεγειν
περι πραγματων θειων και ανθρωπινων.
Αλλ᾽ εασας ουν τα θεια
και ειπων τι των ιδιων
υποδειξω σοι τω λογω
την οδον και καταπαυσω.
Γνωθι σε διττον υπαρχειν
και διττους εχεις τους ωπας,
αισθητους και νεορους τε,
ως διττων ηλιων οντων
(185) και διττου φωτος ωσαυτως,
αισθητου και νοητου τε,
ους ει βλεπεις, ως εκτισθης
κατ᾽ αρχας ανθρωπος εση.
Ει δε αισθητον μεν βλεπεις,
νοητον δε ουδαμως ηλιον,

ημιθνης τυγχανεις παντως,
ο ημιθνης δε και νεκρος,
ανενεργητος εις παντα.
Ει γαρ ο αιθητως μη βλεπων
ανενεργητος τις εστι,
ποσω μαλλον ο μη βλεπων
το νοητον φως του κοσμου
νεκρος εστι και νεκρου πλεον;
Ο νεκρος αναισθητει γε,
ο δε θνηξας εν αισθησει,
οσην εξει την οδυνην,
μαλλον δ᾽ εσεται ως θνησκων
ενωδυνως εις αιωνας.
Οι δε βλεποντες τον κτιστην
πως ου ζωσιν εξω παντων;
Ναι, των παντων εξω ζωσι
και εισι των παντων μεσον
και ορωνται υπο παντων,
ουχ ορωνται δε τοις πασιν
εν αισθησει των παροντων·
μεσον μεν εισι των παντων,
υπερ αισθησιν δε τουτων
εξω γινονται των παντων,
τοις αΰλοις συναφθεντες
αισθητων αναισθητουσιν.
Οφθαλμοι και γαρ ορωσιν
εν αισθησει δ᾽ αναισθητω.
(186) Πως; ειπε μοι. – Λεξω ταχος·
ως ορων το πυρ ου καιη,
ουτως βλεπω αναισθητως.
Συ το πυρ ορας, οποιον,
και την φλογα παντως βλεπεις,
ουκ αισθανη δε οδυνης,
αλλ᾽ υπαρχεις εξω τουτου
και ορων ου κατακαιη
αναισθητως εν αισθησει,
η πως αλλως τουτο ειπης;
Ου γαρ καιη αναισθητως,
εν αισθησει δ᾽ ομως βλεπεις.
Το αυτο μοι νοει πασχειν
τον πνευματικως ορωντα·
νους γαρ καθορων τα παντα
απαθως και διακρινει,

οιον βλεπει καλλος ωραιον,
αλλ᾽ εκτος επιθυμιας.
Το ουν πυρ εστι το καλλος,
η αφη επιθυμια·
ει μη συ του πυρος αψη,
πως οδυνης αισθανθηση;
Ουδαμως! Ο νους δε παλιν,
πριν κακως επιθυμησει,
τον χρυσον ορων ωσαυτως
ως πηλον προσβλεψει παντως,
την δε δοξαν ουχ ως δοξαν,
αλλ᾽ ως ειδος φαντασματων
εις αερα φαινομενων,
και τον πλουτον ωσπερ ξυλα
λογιειται εν ερημω
κατακειμενα στιβαδα.
Τι τα παντα εξηγεισθαι,
(187) ερμηνευειν τε πειρωμαι;
Ει μη πειρα καταλαβοις,
γνωναι ταυτα ουκ ισχυεις.
Απορων δε γνωναι φυσεις·
Οιμοι, πως ουκ οιδα ταυτα,
οιμοι, ποσον απολειπω
των καλων εν αγνωσια!
και σπουδασεις ταυτα γνωναι,
ινα γνωστικος καλη γε.
Ει γαρ σεαυτον ουκ οιδας,
ποταπος ει, ποιος πελεις,
πως τον κτιστην επιγνωση,
πως πιστος ονομασθηση,
πως δε ανθρωπος κληθηση
βους υπαρχων η θηριον;
Η ως αλογον τι ζωον
η και χειρων τουτων εση
αγνοων τον κτισαντα σε.
Τις εκεινον μη γινωσκων
λογικος ειπειν τολμησει,
οτι εστιν; Ου γαρ εστι!
Πως γαρ, ος εστερηται του λογου;
Ο δ᾽ εστερημενος λογου
εις αλογου εστι ταξιν,
ποιμανθεις δε υπ᾽ ανθρωπων
παντως εσται σεσωσμενος·

ει δ᾽ ου βουλεται, αλλ᾽ ορει
και φαραγγοις προσπελαζει,
βρωμα εσεται θηριων
ως απολωλος αρνιον.
Ταυτα πραττε και μελετα,
μη παραρρυη, τεκνιον!

ΚΔ᾽.

Δι᾽ ων εξομολογουμενος εν τω παροντι γραφει λογω, δεικνυσι το βαθος της εαυτου ταπεινωσεως, και προϊων διδασκει αυτην τον εις μετρον ελασαντα τελειοτητος και αξιωθεντα τοιουτων εν θεωρια αποκαλυψεων, Παυλον τον θειον καν τουτω μιμουμενος, αμαρτωλον εαυτον αποκαλουντα και αναξιον του καλεισθαι αποστολον. (188)

Διδου μοι, Χριστε, καταφιλειν σους ποδας.

Διδου μοι τας σας κατασπαζεσθαι χειρας,
χειρας τας εμε λογω παραγαγουσας,
χειρας τας παντα κτισασας ακαματως.
Διδου μοι βλεπειν το προσωπον σου, Λογε,
και απολαυειν του απορρητου καλλους
και κατανοειν και τρυφαν σου της θεας,
θεας αρρητου, θεας της αθεατου,
θεας της φρικτης, ομως διδου μοοι λεγειν
τας ενεργειας αυτης, ου την ουσιαν.
Υπερ φυσιν γαρ, υπερ ουσιαν πασαν
ης ολος αυτος, ο Θεος μου και κτιστης.
Η δε απαυγη της δοξης σου της θειας
φως απλουν ημιν, φως γλυκυ καθοραται,
φως αποκαλυπτεται, φως συνενουται
ολον, ως οιμαι, ολοις ημιν σοις δουλοις,
φως πνευματικως βλεπομενον μακροθεν,
(189) φως εντος ημων ευρισκομενον αιφνης,
φως ωσει υδωρ βρυον, ως πυρ τε φλεγον
της, ησπερ παντως καθαψεται, καρδιας·
εξ ουπερ εγνων προληφθεισαν, Σωτηρ μου,
την ταλαιπωρον και ταπεινην ψυχην μου
και φλεγομενην και κατακαιομενην.
Πυρ προσλαβον γαρ φρυγανωδους ουσιας
πως ου φλεξειε, πως αν ου καταναλωση,

πως ουκ εμποιησειεν αφυκτους πονους;
Ομως αναψαν, δος μοι του λεγειν, Σωτερ,
αφραστον ειδος καλλους ωραιοτατου
δεικνυσι και τερπει με και ποθου φλογα
αστεκτον εργαζεται· και πως υποισω,
πως υπενεγκω, πως ολως δε βαστασω,
η πως εξειπω το μεγα θαυμα τουτο,
το γινομενον εν εμοι τω ασωτω;
Ου γαρ σιωπαν υποφερω, Θεε μου,
και ληθης βυθοις συγκαλυπτειν τα εργα
α εποιησας και ποιεις καθ᾽ εκαστην
μετα των θερμως αει σε εκζητουντων
και μετανοια προς σε καταφευγοντων,
ινα μη καγω, ως το ταλαντον κρυψας
δουλος πονηρος, κατακριθω δικαιως,
αλλ᾽ εκκαλυπτων ταυτα τοις πασι λεγω
και τα περι σου και της σης ευσπλαγχνιας
γραφη παραδιδωμι και διηγουμαι
ταις μετεπειτα γενεαις, ω Θεε μου,
οπως μαθοντες το πολυ ελεος σου,
ο ενεδειξω εις εμε και δεικνυεις,
τον πριν ασωτον, τον ακαθαρτον μονον,
τον υπερ παντας πλεον εξαμαρτανοντα,
(190) μηδεις δισταση, αλλα μαλλον ποθηση,
μη δειλιαση, αλλα χαιρων προσελθη,
μηδε φοβηθη, αλλα μαλλον θαρρηση
πελαγος ορων της σης φιλανθρωπιας
και προσδραμη τε και προσπεση και κλαυση,
και των πταισματων αποληψεται λυσιν
λεγων εν αυτω ως αληθως, Θεε μου·
Ει τον παγκακον και παμπονηρον τουτον
και πανασωτον ηλεησεν ο κτιστης,
υπερ απαντας ανθρωπους αμαρτοντα,
πως ουκ αν εμε μειζονως ελεηση,
τον φειδομενως ποσως εξαμαρτοντα
και τας εντολας ου πασας παραβαντα;
Ιν᾽ ουν ειδωσι και πληθος των κακων μου,
ωδε λεξοιμι, ου παντα παντως, Λογε,
αναριθμητα και γαρ υπερ αστερας,
υπερ σταγονας υετου και θαλασσης
ψαμμον, κυματων πληθος κυμαινομενων,
αλλ᾽ απερ βιβλος φερει του συνειδοτος
και αποθηκαι περιεχουσι μνημης

τα δ᾽ αλλα μονος αριθμειν αυτος οιδας.
Γεγονα φονευς, ακουσατε οι παντες,
ινα κλαυσητε συμπαθως, τον δε τροπον
ειασα, λογου παραιτουμενος μηκος.
Γεγονα, οιμοι, και μοιχος τη καρδια
και σοδομιτης εργω και προαιρεσει.
Γεγονα πορνος, μαγος και παιδοφθορος,
επιορκος ομοτης και πλεονεκτης,
κλεπτης, ψευστης τε και αναιδης, αρπαξ – φευ μοι –
φιλαργυρος τε, ιταμος τε και πασης
(191) αλλης κακιας ειδος διεπραξαμην.
Ναι, πιστευσατε, αληθως λεγω ταυτα
και ου πλασματι, ουδε σεσοφισμενως!
Τις ουν ακουσας ταυτα ουκ εκπλαγειη,
ου θαυμασειε την σην μακροθυμιαν,
ω φιλανθρωπε, ου θαμβηθη και λεξει·
Πως ου διεστη γη φυγουσα του φερειν,
επι του νωτου μη στεγουσα τον ταλαν,
και ζωντα τουτον κατηγαγεν εις αδην;
Σκηπτος ανωθεν πως δε ου κατενεχθη
και αναλωσε τον παραβατην τουτον;
Πως δε ουρανος ου συνεπεσεν αμα
και συνεσβεσθη ηλιος και τα αστρα
επι τω ουτως καταπεφρονηκοτι;
Ω της σης αυθις ανοχης, ειπη, Σωτερ,
και της αγαθοτητος και του ελεους!
Οντως γαρ εισιν υπερ συγγνωμην πασαν
αι πραξεις αυται του παναθλιου τουτου,
ας ο ακουων πας τις αναβοησει·
τουτον η δικη αρα ειασε ζωντα;
Και πως δικαια ουσα καν ολως τουτον
ειναι κατεδεξατο εν γη των ζωντων;
Ει δ᾽ υπολαβοι ψευδη με ισως γραψαι,
τουτω την συγχωρησιν δος ως οικτιρμων·
αγνοων γαρ σου το μακροθυμον, Σωτερ,
και την αβυσσον της σης φιλανθρωπιας,
και των εργων μου τα ατοπα ακουσας
την ψηφον εξηνεγκε δικαιως ταυτην.
Ει τουτον, λεγων, ανευθυνον η δικη
καταλελοιπε, λοιπον κρισις ουκ εστι.
Συ δε μαλιστα, οτι μελλεις του κριναι,
(192) νυν μακροθυμεις δια τουτο, Θεε μου·
θελεις γαρ παντως την παντων σωτηριαν,

την μετανοιαν εκδεχομενος τουτων
την εκ των εργων, ανοχη σου δικαια.
Δικαιου και γαρ ου τους πιπτοντας παιειν,
χειρα δε μαλλον παντως ορεγειν τουτοις,
οπερ ποιων συ, ο καλος μου Δεσποτης,
ουκ ενελιπες ουδε ποτε ελλειψεις.
Ο βιος παλη παντων ανθρωπων πελει,
δουλοι δε παντες ανθρωποι σου, του κτιστου·
εχομεν δ᾽ ομως μικροι τε και μεγαλοι
εχθρους ασπονδους, αρχοντας τους του σκοτους.
Ει μη ουν αυτος ορεξεις μαλλον χειρα,
αλλ᾽ αυτους ημων κατισχυσει αφησεις,
που το δικαιον, που το φιλανθρωπον σου;
Δουλοι γαρ ημεις γεγοναμεν εκεινου
ιδια γνωμη, ιδια προαιρεσει,
αυτος δε ημας ελθων εξηγορασω
τω αχραντω σου αιματι και τιμιω
και τω σω Πατρι προσηγαγες, Θεε μου,
δωρον, ους ορων εχθρος ολως ου στεγει,
ουχ υποφερει τον φθονον, ονπερ εχει,
αλλ᾽ ωρυεται καθ᾽ ημων ωσπερ λεων
και περιπατων και βρυχων τους οδοντας
απηνως ζητει, οντινα καταπιη.
Τους ουν υπ᾽αυτου θηρος του ανημερου
τιτρωσκομενους και πληγας δεχομενους
και τραυματιας, ω Χριστε μου, κειμενους
ουκ ελεησεις, ου συμπαθησεις μαλλον
και την υγειαν την τουτων αναμεινεις,
(193) αλλ᾽ επιπληξεις, αλλα συντριψεις ολως
και θανατωσεις τους τοιουτους τελειως;
Δικαιον και γαρ, ναι, καγω τουτο λεγω,
οτι ακοντες ου κατεχονται ουτοι,
αλλα εκοντες εαυτους προδιδουσιν.
Ομως πανουργος, σοφιστης τε και κακιας,
ο ανημερος και ποικιλος θηρ ουτος
προσποιειται ουν τα των φιλων, ως φιλος
ολον με ζητων συλλαβειν και θηρευσαι,
την ορωμενην ζωην υποδεικνυς μοι
της νοουμενης ζωης αποστερει με.
Τη αισθησει κλεπτει με των νυν παροντων
και των μελλοντων υποσυλα τον πλουτον.
Αλλο τη εξω φαινεται θεωρια,
αλλο δε εστι το κρυπτομενον, Σωτερ.

Ει δε ανθρωποι τουτο μεμαθηκοτες
δολους σχηματιζονται τη υποκρισει,
τι ο κακιας ευρετης ου ποιησει,
πως ου πλανησει, και μαλιστα τους νεους,
πως ουκ απατησει δε ακακους οντας,
ολως απειρους, ολως απανουργευτους,
ο προαιρεσει και Σαταν και πανουργος
και παντα δολον ευμηχανως ευρισκων;
Ομως απαντας απατα και τιτρωσκει,
ουδεις τας τουτου υπεξεφυγε χειρας,
ουδε των αυτου βελων και του εν τουτοις
ιου αγευστος και ατρωτος διηλθε.
Παντες εξημαρτομεν και υστερουμεν
δοξης σου, Χριστε, της αρρητου και θειας,
και δωρεαν σε δυσωπουμεν του σωσαι
και δικαιωσαι χαριτι και ελεει,
ο εξεχεας επ᾽ εμε νυν πλουσιως,
(194) περι ου λεγειν και γραφειν ουκ οκνησω.
Πως γαρ δυναιμην σιωπη υποφερειν
τα γινομενα καθ᾽ ωραν, ω Θεε μου,
και πραττομενα εν εμοι τω αθλιω;
Αφραστα και γαρ εισιν εν αληθεια,
ακαταληπτα υπερ νουν, υπερ λογον·
και πως εξειπω ταυτα η πως εκφρασω;
Αλλ᾽ ουν, μη φερων σιωπαν, αρτι λεξω·
Θεος αναρχος, ακτιστος, μονος πελεις,
εν Υιω και Πνευματι Τριας Αγια,
ακταληπτος, απροσιτος υπαρχεις,
κτιστης ορωμενης τε και νοουμενης
κτισεως και Κυριος συ και Δεσποτης,
υπερανω τε των ουρανων και παντων
των εν ουρανω, του ουρανου τυγχανεις
μονος ποιητης, μονος εξουσιαζων,
μονος τα παντα φερων προσταγματι σου
και θεληματι συνεχων παντα μονω.
Εχεις περι σε μυριαδας αγγελων,
αρχαγγελων τε χιλιας χιλιαδας,
θρονους, κυριοτητας αναριθμητους,
εχεις δυναμεις, Χερουβιμ Σεραφιμ τε
πολυομματα, αρχας και εξουσιας
και πλειους αλλους λειτουργους τε και φιλους,
Εχεις την δοξαν υπερδεδοξασμενην,
ωστε μη τολμας αδεως ατενισαι

τινας εκ τουτων προς αυτην, ω Θεε μου,
μηδε δυνασθαι φαινομενην ενεγκαι
του προσωπου σου την αστραπτουσαν αιγλην.
Πως γαρ ισχυσει το ποιημα την κτιστην
(195) ολον κατιδειν, ολον κατανοησαι;
Ουδαμως οιμαι δυνατον ειναι τουτο,
αλλ᾽ ο ποιητης, καθ᾽ οσον αν εθελη,
φαινεται και βλεπεται, παρ᾽ ων εθελει,
και γινωσκεται και γινωσκει το κτισμα,
και καθοραται και καθορα τοσουτον
οσον δωσειεν ο ποιητης του βλεπειν.
Ει γαρ παρα σου παρηχθησαν, Θεε μου,
εχουσιν εκ σου το ειναι και το βλεπειν
και το δυνασθαι λειτουργειν σοι αμεμπτως.
Αλλ᾽ ουν ανω συ υπερ αρχας απασας,
αυται δε παλιν περι σε, τον Θεον μου,
ημεις δε κατω εν κατωτατω λακκω
- λακκον ου λεγω τον ορωμενον κοσμον,
αλλα το σκοτος της αμαρτιας οντως -,
λακκω πονηρω, λακκω ζεζοφωμενω,
λακκω και ταφω δεινως εν κατωτατω,
ονπερ ηλιος ου πεφυκε φωτιζειν.
Εξω γαρ εστι του ορωμενου κοσμου
και του μελλοντος η νυξ της αμαρτιας
και τους εν αυτη εμπιμποντας αφρονως
νυν τε κατεχει και θανοντας ωσαυτως
εξει δεσμιους εις αιωνας αιωνων·
ων εγω πρωτος, ω Χριστε μου, υπαρχω,
ο συσχεθεις και καταχθεις εν ταυτη
και εν πυθμενι αυτης τω κατωτατω
ευρεθεις εβοησα· Ελεησον με!
Εν επιγνωσει γεγονως των κακων μου –
εγνων γαρ το που δι᾽ αυτων κατηνεχθην,
ου χαριν και εκλαυσα, δακρυων ομβρους
εξ οφθαλμων μου κατηγαγον εμπονως - ,
μετενοησα εξ ολης μου καρδιας
(196) και εκεκραξα φωναις ταις αλαλητοις.
Και επηκουσας εκ του αφατου υψους
του εν πυθμενι κειμενου κατωτατω,
σκοτους απειρου, ατελους εν τω τελει,
και τας περι σε καταλιπων δυναμεις
αντιπαρελθων τα ορωμενα παντα
κατηλθες εκει, εν ω κειμενος ημην.

Ελαμψας ευθυς, εδιωξας το σκοτος,
ηγειρας με συ εμπνευσει σου τη θεια,
εστησας εις ποδας με των εντολων σου,
εθελξας τω καλλει σου, και τη αγαπη
ετρωσας, ηλλοιωσας ολον με ολον.
Ειδον σου το προσωπον και εφοβηθην,
καιτοι ευμενες, ευπροσιτον μοι ωφθη,
η δε ωραιοτης σου εξεστησε με
και εξεπληξεν, ω Τριας, ο Θεος μου!
Εις γαρ χαρακτηρ των τριων εν εκαστω,
και τα τρια εν προσωπον, ο Θεος μου,
ος καλειται Πνευμα, Θεος των παντων.
Συ ουν εμφανισθης εμοι, τω παναθλιω·
πως ουκ εμελλον εγω φριξαι και δυναι
και κατωτερον, ου ημην, γεγονεναι
και σκεπασθηναι παλιν υπο του σκοτους,
ιν᾽ αποκρυβω σε, τον αστεκτον πασιν;
Αλλα τουτο μεν επραττον εκ δειλιας εγω,
συ δε, Θεε μου, μαλλον περιεπλεκου,
μαλλον κατησπαζου με, μαλλον ενηγκαλιζου
ενδον του κρασπεδου σου των ιματιων
εισαγων ολον και σκεπων με φωτι σου,
και αμνημονειν ποιων των ορωμενων
(197) και των κατεχοντων με δεινων το πρωην.
Ω μυστηριων βαθος, ω υψος δοξης,
ω αναβασις, ω θεωσις, ω πλουτος,
ω λαμπροτης αφραστος των λεγομενων!
Τις καταλαβειν εκ των λογων ισχυσει
η το μεγεθος κατανοησαι της δοξης;
Ος γαρ ουκ ειδεν, α οφθαλμος ουκ οιδε,
και ουκ ηκουσεν, α ους ουκ ηκηκοει
και εις καρδιαν ανθρωπου ουκ ανεβη,
πως τω γραφοντι περι αυτων πιστευσει;
Ει δε και πιστευσειε, πως δια λογου
ιδειν ισχυσει, α οφθαλμος ουκ ειδε;
Πως δε αξιως δι᾽ ακοης χωρησει,
α ουκ ηκουσεν ους ποτε των ανθρωπων,
ινα και καλως περι αυτων νοηση,
εν περινοια δυνηθη τε γενεσθαι,
ων αμηχανον τοις ορωσι το καλλος
και το ειδος, το ανειδεον υπαρχει
και ακατανοητον εστι τοις πασιν,
οισπερ οραται, ινα σοι παλιν ειπω;

Τω λογισμω ταυτα τις αναπλαττων
ουκ αν εκπεση της αληθειας πορρω
και πλανηθη πλασματι και φαντασιαις,
εικονας ψευδεις συλλογισμων οικειων,
οικειου νοος ανιστορων και βλεπων;
Ωσπερ γαρ αδην και τας εκει κολασεις
εκαστος φανταζεται, ως αν εθελοι,
πλην ουν, ως εισιν, ουδεις των παντων οιδεν,
ουτως μοι νοει τα αγαθα εκεινα
τα εν ουρανοις ακαταληπτα πασι
και αθεατα· μονοις γνωστα δε ταυτα
και θεωρητα, οις Θεος εκκαλυψει
(198) κατα το μετρον της αξιας εκαστου,
μετρον πιστεως, ελπιδος και αγαπης,
μετρον φυλακης των εντολων Κυριου.
Μετρον αλλο δε πνευματικης πτωχειας,
μετρον τελειον ου μικρον ουδε μεγα.
Ταυτα γαρ μισει ο Θεος ουκ αδικως,
αλλα δικαιως, ως ου δικαια παντως·
το μεν γαρ μικρον λειπεται του δικαιου
εν αμελεια η και καταφρονησει,
μενον αχρηστον ευλογως και δικαιως·
το δε ου μικρον, αλλα μεγα τυγχανον
εις απονοιαν φερει τον κεκτημενον
και παντας αλλους βλαπτει τουτω χρωμενους.
Δικαιον μετρον ταπεινωσεως εστι
το μητε παντη αυτου απογινωσκειν,
μητε οιεσθαι ειναι τινα εν κοσμω
χειρονα εαυτου εν πραξεσιν ατοποις,
κλαιειν τε αει και θρηνειν δια τουτο
και καταφρονειν παντων των ορωμενων.
Τουτο γαρ εστι τεκμηριον του πενθους,
του κατα Θεον εκ ψυχης γινομενου.
Ει δ᾽ αντεχεται τινος των ορωμενων,
ουπω εαυτον εγνωκεν εν αισθησει,
ουδε φοβον ελαβεν εν τη καρδια
κρισεως θειας και πυρος αιωνιου,
ουδ᾽ εκτησατο ταπεινωσιν τελεια,
και δια τουτο εκπιπτει και της θεας
και της δωρεας των αγαθων εκεινων,
ωνπερ οφθαλμος ουδεις ανθρωπων ειδεν.
Σπευσωμεν παντες ταπεινωσιν ευρεσθαι,
(199) την ανωνυμον των ψυχων ημων χαριν,

ητις ουκ εχει ονομα, τη δε πειρα
ενωνυμως γινεται τοις κεκτημενοις.
Πραος ο Χριστος, ταπεινος τη καρδια·
ενοικον τουτον ο κτησαμενος εγνω
οτι δι᾽ αυτου την ταπεινωσιν εχει,
μαλλον δε αυτος η ταπεινωσις εστι.
Ψυχη ζητουσα δοξαν εκ των ανθρωπων
ταυτην την ταπεινωσιν ολως ουκ εγνω·
ο δε οιησιν καν ποσως κεκτημενος,
πως εντος αυτου την ταπεινωσιν εξει;
Ουδαμως οντως! Οιμοι τω παναθλιω,
τω κενοδοξω και κατεπαιρομενω
και μηδε μιαν αρετην κεκτημενω
και αναισθητως πασας παρερχομενω
τας ημερας μου εν τω παροντι βιω!
Τις μη κλαυση με, τις μη σφοδρως πενθηση,
οτι εφυγον κοσμον και τα εν κοσμω,
και τη αισθησει κοσμου ουκ εχωρισθην;
Το των μοναχων περιβεβλημαι σχημα
και ως κοσμικος αγαπω τα εν κοσμω,
δοξαν, πλουτον τε και ηδονας και τερψεις.
Επι των ωμων τον σταυρον Χριστου φερω
και υποφερειν τα του σταυρου ονειδη
ολως απαναινομαι, ολως ου θελω,
αλλα ενδοξοις εμαυτον παρενειρω
και συν εκεινοις το δοξαζεσθαι θελω.
Ω της συμφορας, ω της αναισθησιας!
Διπλης υπαρχω αξιος καταδικης·
πταισας γαρ πολλα προτερον εν τω βιω
(200) επηγγειλαμην καλως μετανοησαι·
νυν εφανην δε παραβατης αγνωμων
παντων των καλων, ων μοι Θεος παρεσχε,
και των συνθηκων αρνητης απεδειχθην
και αναξιος πασης φιλανθρωπιας.
Αλλ᾽ ω Θεε μου, ω πανοικτιρμον μονε,
σπευσον, προφθασον, επιστρεψον με παλιν
προς μετανοιαν, προς δακρυα, προς πενθος,
ινα λουσωμαι και καθαρθω και ιδω
λαμψασαν τρανως εν εμοι την σην δοξαν,
ην μοι χαρισαι νυν και εις τους αιωνας
δοξαζοντι σε φωναις ακαταπαυστοις,
τον των ειωνων Ποιητην και Δεσποτην.

ΚΕ'.

Περι της γενομενης θεωριας αυτω του θειου φωτρος, και οπως το θειον φως ου καταλαμβανεται υπο σκοτους· εν οις και δια την υπερβολην των αποκαλυψεων εκπληττομενος μεμνηται της ανθρωπινης ασθενειας και εαυτον κατακρινει. (201)

Πως διαγραψω, Δεσποτα, προσωπου σου την θεαν,
πως ειπω την ανεκφραστον θεωριαν του καλλους;
Πως ον ο κοσμος ου χωρει, γλωσσης φθογγη χωρησει,
πως τις εκφρασαι δυνηθη την σην φιαλνθρωπιαν;
Καθημενος γαρ εν φωτι λαμπαδος μοι φαινουσης
και φωτιζουσης της νυκτος τον ζοφον και το σκοτος
εδοκουν ειναι εν φωτι προσεχων αναγνωσει,
λεξεις τε οια ερευνων και σκοπων τας συνταξεις.
Ως ουν υπηρχον, Δεσποτα, αδολεσχων εν τουτοις,
αιφνης εφανης ανωθεν πολυ μειζων ηλιου
και ελαμψας εξ ουρανων μεχρις εμης καρδιας.
Τα δ᾽ αλλα παντα ως βαθυ σκοτος ειναι εωρων,
στυλος δε μεσον φωτεινος, ολον τεμων αερα
διηκεν εκ των ουρανων εως εμου του ταλα.
Ευθυς επελαθομην δε φωτος του λυχνιαιου,
οικιας ημνημονησα οτι εντος υπαρχω,
εν τω δοκειν αερι δε του σκοτους εκαθημην,
πλην και του σωματος αυτου ληθην εσχον εις απαν.
Ελαλουν σοι και νυν λαλω εκ βαθους μου καρδιας·
(202) Ελεησον με, Δεσποτα, ελεησον με, μονε,
τον μηδαμως μηδεποτε δουλευσαντα σοι, Σωτερ,
αλλα σε παροργιζοντα εκ νεας ηλικιας.
Πασαν μετηλθον σαρκικην και ψυχικην κακιαν
και αμαρτιας επραξα αμετρητους, ατοπους,
υπερ ανθρωπους απαντας, υπερ αλογα παντα,
ερπετα και θηρια τε παντα υπερνικησας.
Εις εμε ουν το ελεος χρεια ενδειξασθαι σε,
τον και εξαμαρτησαντα υπερ παντας αφρονως.
Μη χρηζειν γαρ ελαλησας συ αυτος ιατρειας
τους υγιαινοντας, Χριστε, αλλα τους ασθενουντας·
διο ως ασθενουντα με πολλα και αμελουντα
ουτως πολυ το ελεος επιχεε μοι, Λογε!
Αλλ᾽ ω φωτος γαυριαμα, αλλ᾽ ω πυρος κινησεις
αλλ᾽ ω φλογος περιδρομαι εν εμοι τω αθλιω
παρα σης σης και παρα σου ενεργουμεναι δοξης!

Δοξαν δ᾽ εγω το Πνευμα σου επισταμαι και λεγω,
το Αγιον, το συμφυες και ομοτιμον, Λογε,
ομογενες, ομοδοξον, ομοουσιον, μονον
τω σω Πατρι και σοι, Χριστε, ω Θεε των απαντων.
Σοι προσκυνων ευχαριστω, οτι ηξιωσας με,
καν ποσως επιγνωναι σου θεοτητος το κρατος.
Ευχαριστω, οτι αυτος καθημενω εν σκοτει
απεκαλυφθης μοι, ελαμψας, ιδειν ηξιωσας με
το φως το του προσωπου σου, το αστεκτον τοις πασιν.
Εμεινα καθεζομενος εν σκοτει μεσον, οιδα,
μεσον δε τουτου οντι μοι κεκαλυμμενω σκοτει
εφανης φως, εφωτισας ολον ολω φωτι με
και γεγονα φως εν νυκτι, μεσον σκοτους τυγχανων.
Ουτε το σκοτος το σον φως κατελαβεν εις απαν,
(203) ουτε το φως εδιωξε το ορωμενον σκοτος,
αλλ᾽ αναμιξ, ασυγχυτα παντη μεμερισμενα
μακραν αλληλων, ως εικος, ου κεκραμενα ολως,
πλην εν ταυτω τα συμπαντα πληρουσιν, ως νομιζω.
Ουτως ειμι εν τω φωτι, μεσον τυγχανων σκοτους,
ουτως εν σκοτει παλιν δε μεσον φωτος διαγων,
ιδου και μεσον εν φωτι, ιδου και μεσον σκοτους·
και λεγω· τις εν σκοτει μοι φως ευρειν μεσον δωσει,
ο ου χωρει εισδεξασθαι; Πως γαρ χωρησει σκοτος
φως εντος και μη φευξεται, αλλα μενει εν μεσω
φωτος το σκοτος; Ω φρικτου θαυματος,ορωμενου
διττως διττοις τοις οφθαλμοις, σωματος και ψυχης τε!
Ακουε αρτι· τα φρικτα διττου Θεου σοι λεγω
και ως προς ανθρωπον διττον εμε γεγενημενα!
Ανελαβε την σαρκα μου και δεδωκε μοι πνευμα,
και γεγονα καγω Θεος τη χαριτι τη θεια,
θεσει υιος πλην του Θεου, ω αξιας, ω δοξης!
Ως ανθρωπος λυπουμενος εμαυτον ταλανιζω
και την εμην ασθενειαν κατανοω και στενω,
και ζην ολως αναξιος υπαρχω, ως ευ οιδα,
εκεινου δε τη χαριτι θαρρων, κατανοων τε
το καλλος, ο μοι δεδωκεν, επιτερπομαι βλεπων.
Ως μεν ουν ανθρωπος οιδα μηδεν οραν των θειων,
και αορατων παντελως ειμι κεχωρισμενος,
τη δε υιοθεσια με Θεον γεγενημενον
και καθορω και κοινωνος γινομαι των αψαυστων.
Ως ανθρωπος ουδεν εχων των υψηλων και θειων,
ως δε Θεου χρηστοτητι νυνι ελεημενος
εχω Χριστον, τον Κυριον, των παντων ευεργετην.

Διο και παλιν, Δεσποτα, δεομενος προσπιπτω·
μη αποτυχω των εν σοι ελπιδων μου μηδολως,
(204) διαγωγης τε και τιμης, δοξης και βασιλειας,
αλλ᾽ ωσπερ νυν ορασθαι μοι κατηξιωσας, Σωτερ,
ουτω και μετα θανατον παρασχου μοι σε βλεπειν.
Ου λεγω ποσον, ευσπλαγχνε, αλλ᾽ ευμενως, ευσπλαγχνως
ιλεω σου τω ομματι, ως και νυν καθορας με
και της χαρας σου εμπιπλας και γλυκυτητος θειας.
Ναι, ποιητα και πλαστα μου, σκεπασον με χειρι σου,
και μη εγκαταλιπης με, ναι, μη μνησικακησης!
Αγνωμοσυνην μου πολλην, Δεσποτα, μη σταθμισης,
αλλα αξιωσον καμε φωτι σου μεχρι τελους
και τη οδω των εντολων αοκνως πορευθηναι
και εν αυτω σου τω φωτι των χειρων, πανοικτιρμον,
παραθειναι το πνευμα μου, λυτρουμενος εχθρων με,
σκοτους, πυρος, κολασεων των αιωνιων, Λογε!
Ναι, ο πολυς εν οικτιρμοις, αφατος εν ελεει,
αξιωσον εις χειρας σου παραδουναι ψυχην μου,
καθως και νυν εν τη χειρι τη ση, Σωτερ, τυγχανω.
Μη ουν παρεμποδιση μου την οδον αμαρτια,
μη περικοψη, μη της σης αποσπαση χειρος με,
αλλ᾽ αισχυνθητω ο δεινος αρχων και ψυχοφθορος
εντος παλαμης, Δεσποτα, της σης οντα με βλεπων,
καθα και νυν ουδε τολμα πλησιον μου γενεσθαι
ορων υπο της χαριτος της σης σκεπομενον με!
Μη κατακρινης με, Χριστε, μη εις αδην απωση,
μη καταγαγης εις βυθον θανατου την ψυχην μου,
οτι τολμων το ονομα το σον κατονομαζειν,
ο ρυπαρος, ο μιαρος και βεβηλος εις απαν·
μη χανη γη και καταπιη με, Λογε, τον παραβατην,
τον μηδε ζην, μηδε λαλειν ολως αξιον οντα.
Μη πυρ κατελθη επ᾽ εμε και εκλειξη με αφνω,
(205) ως μη Κυριε ελεησον! ειπειν συγχωρηθεντα,
μη ο πολυς εν οικτιρμοις, ο φιλανθρωπος φυσει,
μη εισελθειν θελησειας μετ᾽ εμου του κριθηναι.
Τι γαρ και ολως φθεγξομαι, υπαρχων αμαρτια,
τι ουν και ειποιμι ποσως, ο κατακεκριμενος,
ο εκ κοιλιας μου μητρος αμετρητα σοι πταισας
και μεχρι νυν αναισθητων προς σην μακροθυμιαν,
ο μυριακις εις βυθον κατενεχθεις του αδου
κακειθεν αγαθοτητι ανελκυσθεις σου θεια,
ο μελη και τας σαρκας μου ψυχης και σωματος τε
καταρρυπωσας, ως ουδεις αλλος των εν τω βιω,

ο μανικος των ηδονων εραστης αναισχυντος
και πονηρος και δολιος τη ψυχικη κακια,
ο μιαν σου ολως, Χριστε, εντοληνμη φυλαξας;
Τι σοι απολογησομαι, τι δε σε και προσειπω,
ποια ψυχη βαστασω σου ελεγχους, ω Θεε μου;
Ει ανομιας τας εμας και τας πραξεις γυμνωσεις,
ω βασιλευ αθανατε, μη δειξης πασι ταυτας,
οτι φριττω εννοων εργα νεοτητος μου,
το δε ειπειν φρικης μεστον, αναπλεων αισχυνης.
Ει γαρ ταυτα θελησειας εκκαλυψαι τοις πασι,
χειρον πασης κολασεως η εντροπη μου εσται.
Τις γαρ τας ασελγειας μου, τις δε τας ασωτιας,
τις τους βεβηλους ασπασμους, τις τας αισχρας μου πραξεις,
εν αις και νυν μολυνομαι, ταυτας εν νω λαμβανων,
ιδων ουκ εκπλαγησεται, ιδων ολως ου φριξει,
ιδων ου κραξει, και ευθυς αποστραφη τας οψεις
και· Αρον, ειπη, Δεσποτα, τον παμβεβηλον τουτον;
Χειρας δεθηναι προσταξον και ποδας του αθλιου
και εμβληθηναι εις το πυρ το ζοφωδες εν ταχει,
(206) μη καθοραται παρ᾽ ημων των σων γνησιων δουλων.
Οντως αξιως, Δεσποτα, οντως δικαιως τουτο
κακεινοι παντες φθεγξονται και συ αυτος ποιησεις,
και εις το πυρ βληθησομαι, ο ασωτος και πορνος.
Αλλ᾽, ο ασωτους κατελθων και πορνους συ του σωσαι,
μη καταισχυνης με, Χριστε, εν ημερα της δικης,
οτε τα προβατα τα σα εκ δεξιων σου στησεις
καμε και τα εριφια εκ των αριστερων σου,
αλλα το φως το αχραντον, το φως του σου προσωπου
τα εργα καλυψατω μου και γυμνωσιν ψυχης μου
και στολισατω με φαιδρως, ινα εν παρρησια
ανεπαισχυντως δεξιοις καταλεγω προβατοις
και συν αυτοις δοξασω σε εις αιωνας αιωνων.
Αμην.

ΚΣΤ'.

Οτι ο εν αγνωσια Θεου ετι ζων νεκρος εστι μεσον των ζωντων εν γνωσει Θεου και οτι τοις αναξιως των μυστηριων μεταλαμβανουσιν αληπτον το θειον σωμα και αιμα του Χριστου γινεται. (207)

Νυν εν τοις ζωσιν ως νεκρος, ω Δεσποτα, υπαρχω

και εν νεκροις ως ζων ειμι, αθλιος υπερ παντας
ανθρωπους τους επι της γης, ους εκτισας, Θεε μου.
Το γαρ νεκρον υπαρχειν με εν τοις κατα σε ζωσι
των μη κτισθεντων χειρω με αποδεικνυσι παντως,
το δ᾽ εν νεκροις την αλογον ζωην ζην ως τα κτηνη
των μη ειδοτων σε Θεον ομοιον οντως πελει.
Πως γαρ ουκ εστιν ομοιον, πως δε ουκ εστιν ισον;
Ει και δοκω ειδεναι σε, ει και δοκω πιστευειν,
ει και δοκω σε ανυμνειν και σε επικαλεισθαι-
και γαρ λαλει το στομα μου λογους, ους εδιδαχθην,
και υμνους αδω και ευχας, ας εγγραφως οι παλαι
το Πνευμα σου το Αγιον εξεθεντο λαβοντες,-
και λεγων ταυτα και δοκων μεγα τι πεπραχεναι
αναισθητω και αγνοω, οτι ωσπερ οι παιδες
μανθανοντες ουκ ισασι την δυναμιν των λογων,
ουτως καγω ταις προσευχαις και ψαλμοις τε και υμνοις
εγκαρτερων και ανυμνων σε τον ευσπλαγχνον μονον,
της σης δοξης και του φωτος αισθησιν ου λαμβανω,
και ωσπερ οι αιρετικοι, οι πολλα εκμαθοντες,
(208) εδοκουν του ειδεναι σε, εδοκουν σε γινωσκειν,
εδοκουν οι παναθλιοι και βλεπειν σε, Θεε μου,
ουτω καγω πολλας ευχας και πολλας ψαλμωδιας
λαλων εν μονη γλωσση μου, ισως δε και καρδια,
εκ τουτων το της πιστεως ακρον εχειν νομιζω,
εκ τουτων την επιγνωσιν πασαν της αληθειας
οιομαι το καταλαβειν και μηδεν πλεον χρηζειν·
εκ τουτων και το βλεπειν σε, το φως του κοσμου, Σωτερ,
εκ τουτων και κατεχειν σε και συνειναι μοι λεγω
και συμμετεχειν φυσεως της θειας σου νομιζω,
και κατ᾽ εμου παραβολας εφευρισκω και λογους
ανερευνων εκ της γραφης προβαλλομαι και λεγω·
Ο Κυριος τους τρωγοντας ειπεν αυτου την σαρκα
και τους το αιμα πινοντας εν αυτω καταμενειν,
αλλα και κατοικειν αυτος εν αυτοις ο Δεσποτης.
Τουτο ουν λεγων ως ληπτον τον αληπτον κηρυττω,
εν τω ληπτω του σωματος τον αληπτον υπαρχειν,
και κρατητον και ορατον τον ακρατητον παντη.
Και αγνοω, ο δυστυχης, οτι εν οις αν θελης,
τω αισθητω και κρατητω και ορατω υπαρχεις,
αισθητος τε και κρατητος και ορατος, ο κτιστης.
Εν ακαθαρτοις δ᾽ ως εγω και αναξιοις μαλλον
θεοποιεις το αισθητον σωμα σου τε και αιμα
και παντελως ακρατητον, αληπτον τε εις απαν

αναλλοιωτως αλοιοις, μαλλον δ᾽ εν αληθεια
πνευματικον μεταποιεις, αορατον, ως παλαι
συγκεκλεισμενων των θυρων εισηλθες και εξηλθες
και αφαντος εξ οφθαλμων εν τη κλασει του αρτου
εγενου συ των μαθητων, ουτω και νυν τον αρτον
αποτελεις και σωμα σου πνευματικον εργαζη.
(209) Καγω δοκω κατεχειν σε, καν θελης, καν μη θελης,
και κοινωνων της σης σαρκος και σου μεταλαμβανειν
νομιζω και διακειμαι ως αγιος, Χριστε μου,
και κληρονομος του Θεου και σος συγκληρονομος
και αδελφος και μετοχος δοξης της αιωνιου.
Εκ τουτου τοινυν δεικνυμαι αναισθητων εις απαν,
εκ τουτου παντως φαινεται αγνοειν με, α ψαλλω,
και α λαλω και α αει μελετω τε και αδω.
Ει γαρ ολως εγινωσκον, ειχον παντως ειδεναι,
οτι ατρεπτως ανθρωπος εγενου, ο Θεος μου,
ινα τον προσληφθεντα με ολον θεοποιησης,
ουχι δε ινα ανθρωπος συ παχυτητι μεινης
και κρατηθης εν τη φθορα, ο ακρατητος παντη,
ο αφθαρτος και αληπτος φυσει Θεος υπαρχων.
Τουτο ειδως ως αληπτον το σωμα σου το θειον
και αιμα σου το αγιον πιστευων γεγενησθαι
και πυρ οντως απροσιτον εμοι τω αναξιω,
φρικη και φοβω, τρομω τε τουτων αν εκοινωνουν,
εν δακρυσι και στεναγμοις εμαυτον προκαθαιρων.
Νυν δε εν σκοτει καθημαι και αγνοια, πλανωμαι,
αναισθησια παντελει κρατουμενος ο ταλας.
Αλλ᾽ ομως ικευτευω σε, ομως εκδυσωπω σε,
προσπιπτων και παρακαλων και ζητων σου το ελεος·
Επιβλεψον ως παντοτε και νυν, παμβασιλευ μου,
δειξον την ευσπλαγχνιαν σου, δειξον το συμπαθες σου,
δειξον το αμνησικακον εις εμε τον τελωνην,
μαλλον δε τον πανασωτον, τον υπερ πασαν φυσιν
αλογων τε και λογικων εις σε εξαμαρτοντα.
Ει γαρ και παντα πεπραχα ανομα εν τω βιω,
αλλα Θεον σε, ποιητην ομολογω των παντων,
Θεου Υιον σε, του Θεου ομοουσιον σεβω,
τον γεννηθεντα εξ αυτου προ παντων των αιωνων
(210) και επ᾽ εσχατων των καιρων εξ αγιας Παρθενου,
της Θεοτοκου Μαριαμ γεννηθεντα ως βρεφος
και γεγονοτα ανθρωπον, δι᾽ εμε τε παθοντα
και σταυρωθεντα και ταφη, Σωτερ, παραδοθεντα
και αναστα εκ νεκρων μετα τριτην ημεραν

και ανελθοντα εν σαρκι, οθεν ουκ εχωρισθης.
Ουτως ουν με πιστευοντα, ουτως σε προσκυνουντα
και παλιν σε ελπιζοντα ελθειν και κριναι παντας
και αποδουναι εκαστω, Χριστε, τα κατ᾽ αξιαν,
η πιστις αντι εργων μοι λογισθητω, Θεε μου,
και μη ζητησης εργα με ολως τα δικαιουντα,
αλλα η πιστις μοι αυτη αντι παντων αρκεσει.
Αυτη απολογησεται, αυτη με δικαιωσει,
αυτη με δειξει κοινωνον δοξης σου αιωνιου.
Ο γαρ πιστευων, ειρηκας, εις εμε, ω Χριστε μου,
ζησεται και ουκ οψεται θανατον εις αιωνας.
Ει ουν η πιστις η εις σε απεγνωσμενους σωζει,
ιδου, πιστευω, σωσον με λαμψας φως σου το θειον,
και την εν σκοτει μου ψυχην και σκια του θανατου
κατεχομενην, Δεσποτα, επιφανεις φωτισης.
Δος δε μοι και κατανυξιν, πομα το ζωηρον σου,
πομα πιαινον μου σαρκος και ψυχης τας αισθησεις,
πομα ευφραινον με αει και ζωην μοι παρεχον,
ου μη στερησης με, Χριστε, τον ταπεινον και ξενον,
τον τας ελπιδας επι σε αναθεμενον πασας.

ΚΖ᾽.

Οποιον δει ειναι τον μοναχον και τις η εργασια και τις η τουτου προκοπη και αναβασις. (211)

Απεργασαι παλατιον τον της ψυχης σου οικον,
εις κατοικιαν τω Χριστω και βασιλει των ολων
δακρυων ταις ρανισι σου, ολολυγμοις και θρηνοις
και των γονατων καμψεσι και στεναγμων τω πληθει,
ει αληθως, ω μοναχε, μοναζων ειναι θελεις.
Και τοτε ου μοναζων ης, τω βασιλει συνης γαρ
και ης μοναζων καθ᾽ ημας, ως εξ ημων υπαρχων
και χωρισθεις κοσμου παντος· τουτο μοναζων παντως.
Τω δε Θεω και βασιλει ενωθεις ου μοναζων,
αλλα αγιων γεγονας συναριθμιος παντων,
αγγελων ομοδιαιτος και συνοικος δικαιων
και παντων των εν ουρανω συγκληρονομος οντως.
Πως ουν μοναζων ο εκει το πολιτευμα εχων,
ενθα εστιν ομηγυρις μαρτυρων και οσιων,
ενθα χορος των προφητων και θειων αποστολων,
ενθα η αναριθμητος πληθυς, η των δικαιων,
ιεραρχων, πατριαρχων και των λοιπων αγιων;
Ο δε και εχων τον Χριστον εν εαυτω οικουντα,

πως μονος ειναι λεγεσθαι δυναται, ειπατε μοι;
Τω γαρ Χριστω μου συνεστιν ο Πατηρ και το Πνευμα,
και πως μοναζων, ο τρισι ως ενι συνημμενος;
(212) Ουκ εστι μονος ο Θεω ενωθεις, καν μοναζη,
καν εν ερημω καθηται, καν εν σπηλαιω εστιν·
ει δε μη τουτον ευρηκεν, ει δε μη τουτον εγνω,
ει δε μη τουτον ελαβεν ολον τον σαρκωθεντα
Θεον Λογον, ου γεγονε μοναχος, οιμοι, ολως.
Οθεν και μονος εστι του Θεου κεχωρισμενος ουτος,
αλλα και ο καθεις ημων εσμεν κεχωρισμενοι
ανθρωπων αλλων παντως γε
και ορφανοι δε απαντες μεμονωμενοι ωμεν,
ει και δοκουμεν ενωσιν τη συνοικησει εχειν
και μετ᾽ αλληλων μιγνυσθαι τη των πολλων συναξει.
Ψυχη γαρ και τω σωματι εσμεν κεχωρισμενοι,
οπερ και ειναι αληθες ο θανατος δεικνυει,
αποχωριζων εκαστον συγγενων τε και φιλων
και ληθην παντων εμποιων των νυν αγαπωμενων.
Ουτω και νυξ και υπνος τε και πραξεις αι εν βιω
την ενωσιν την των πολλων ως εικος διαλυει.
Ο δε ποιησας ουρανον δι᾽ αρετης την κελλαν
την εαυτου, και εν αυτη καθημενον τον κτιστην
του ουρανου τε και της γης κατανοει και βλεπει
και προσκυνει και συνεστιν αει φωτι αδυτω,
φωτι τω ανεσπερω τε, φωτι τω απροσιτω,
ου ουδαμως χωριζεται, ου μακρυνεται ολως,
ουκ εν ημερα η νυκτι, ουκ εν τροφη η ποσει,
αλλ᾽ ουδ᾽ εν υπνω η οδω η μεταβασει τοπου,
αλλ᾽ ωσπερ ζων ουτω θανων, μαλλον δε τρανοτερως
ολως εκεινω συνεστι τη ψυχη αιωνιως.
Πως γαρ και χωρισθησεται η νυμφη του νυμφιου,
η ο ανηρ της γυναικος, η συνηρμοσθη απαξ;
Ο νομοθεντης, λεγε μοι, τον νομον ου φυλαξει;
Ο ειρηκως· Και εσονται οι δυο εις μιαν σαρκα,
(213) πως ου γενησεται αυτος συν αυτη πνευμα ολως;
Εν τω ανδρι γαρ η γυνη, εν γυναικι ανηρ δε,
και η ψυχη εν τω Θεω και Θεος εν ψυχη δε
ενουται και γνωριζεται εν τοις αγιοις πασιν.
Ουτως ενουνται τω Θεω οι δια μετανοιας
τας εαυτων καθαιροντες ψυχας εν κοσμω τωδε,
και μοναχοι καθιστανται των αλλων οντες διχα,
οι νουν Χριστου λαμβανουσιν, οπερ και στομα εστι
και γλωσσα οντως αψευδης, μεθ᾽ ης προσομιλουσι

Πατρι τω παντοκρατορι, μεθ᾽ ης αει βοωσιν·
Ω πατερ, ω παμβασιλευ, ω κτιστα των απαντων!
Τουτων η κελλα ουρανος, ηλιος δε εκεινοι,
και το φως εστιν εν αυτοις, το αδυτον και θειον,
ο και φωτιζει απαντα ερχομενον εν κοσμω
ανθρωπον και γενομενον εκ Πνευματος Αγιου.
Νυξ ουν ουκ εστιν εν αυτοις· πως ειπειν σοι ουκ εχω,
φριττω γαρ ταυτα γραφων σοι και εννοων δε τρεμω,
αλλα διδασκω σε το πως ζωσι και ποιω τροπω
οι τω Θεω δουλευοντες κακεινον αντι παντων
μονον και αγαπησαντες, μονω και ενωθεντες
και γεγονοτες μοναχοι ως μετα μονου μονοι,
ει και εν δημω παμπληθει εισιν απειλημενοι.
Ουτοι γαρ οντως μοναχοι και μοναζοντες μονοι,
γυμνοι και ενθυμησεων και λογισμων παντοιων,
μονον ορωντες τον Θεον εν νοΐ ανεννοιω,
εμπεπηγμενω εν φωτι, ωσπερ εν τοιχω βελος,
η ως αστηρ εν ουρανω, η πως ειπειν ουκ εχω.
Ομως ως αλλον φωτεινον νυμφωνα κατοικουσι
τας κελλας και εν ουρανω νομιζουσι διαγειν
η αληθως διαγουσι, βλεπε, μη απιστησης!
(214) Ου γαρ εισιν επι της γης, ει και τη γη κρατουνται,
αλλ᾽ εν φωτι διαγουσι του μελλοντος αιωνος,
ω κατοικουσιν αγγελοι, εφ᾽ ω περιπατουσιν,
υφ᾽ ουπερ διαρπαζονται αρχαι και εξουσιαι,
θρονοι και κυριοτητες πασαι ενδυναμουνται.
Ει γαρ και επαναπαυεται Θεος εν τοις αγιοις,
αλλ᾽ εν Θεω οι αγιοι ζωσι τε και κινουνται,
βαδιζοντες εν τω φωτι ωσπερ επι εδαφους.
Ω θαυματος, ως αγγελοι και ως υιοι υψιστου
εσονται μετα θανατον, θεοι Θεω συνοντες,
τω φυσει οντι οι αυτω θεσει ομοιωθεντες.
Τουτων νυνι δε λειπονται μονω, οτι κρατουνται
τω σωματι και σκεπονται και καλυπτονται, οιμοι,
ως δεσμιοι εν φυλακη τον ηλιον ορωντες
και τας ακτινας τας αυτου δι᾽ οπης εισιουσας
και μη δυναμενοι αυτον ολον κατανοησαι
η κατιδειν της φυλακης εξωθεν γεγονοτες,
η παρακυψαντες τρανως απιδειν εις αερα.
Και τουτο εστιν, ο αυτους ανια, οτι ολον
ου καθορωσι τον Χριστον, ει και ολον ορωσιν,
ουδε δεσμων ισχυουσι του σωματος εκδυναι,
ει και παθων ανειθησαν και πασης προσπαθειας,

αλλα κρατουνται υφ᾽ ενος των πολλων ανεθεντες·
ο γαρ υπαρχων εν δεσμοις πολλοις συνδεδεμενος
ουδε ελπιζει των πολλων την λυσιν ευρηκεναι,
ο δε τα πλειστα των δεσμων δυνηθεις διακοψαι,
κρατουμενος δε υφ᾽ ενος πλεον αλγει των αλλων,
και επισπευδει και αυτου αει ζητει την λυσιν,
οπως ελευθερος φανη, οπως βαδιζη χαιρων,
οπως απελθη εν σπουδη, προς ον τον ποθον ειχε,
δι᾽ ον και την απολυσιν του δεσμου επεζητει.
(215) Εκεινον τοινυν απαντες ζητησωμεν, τον μονον
δυναμενον εκ των δεσμων ημας ελευθερωσαι.
Εκεινον και ποθησωμεν, εκεινον ου το καλλος
πασαν εκπληττει εννοιαν, πασαν εκπληττει φρενα,
πασαν τιτρωσκει τε ψυχην και πτεροι προς αγαπην
και συγκολλα και συνενοι τω Θεω αεναως.
Ναι, αδελφοι μου, δραμετε ταις πραξεσι προς τουτον,
ναι, φιλοι, διαναστητε, ναι, μη απολειφθητε,
ναι, μη λαλειτε καθ᾽ ημων εαυτους απατωντες.
Μη λεγετε, αδυνατον λαβειν το Θειον Πνευμα,
μη λεγετε, χωρις αυτου δυνατον το σωθηναι,
μη ουν αγνωστως τουτου λεγετε τινα μετεχειν.
Μη λεγετε, οτι Θεος ουχ οραται ανθρωποις,
μη λεγετε, οι ανθρωποι φως θειον ουχ ορωσιν,
η οτι και αδυνατον εν τοις παρουσι χρονοις.
Ουδεποτε αδυνατον τουτο τυγχανει, φιλοι,
αλλα και λιαν δυνατον τοις θελουσιν υπαρχει,
πλην οσοις βιος καθαρσιν την των παθων παρεσχε
και καθαρον ειργασατο της διανοιας ομμα·
τοις δ᾽ αλλοις οντως τυφλωσις, αμαρτηματων ρυπος,
ο και ενταυθα και εκει θειου φωτος στερησει
και, μη πλανασθε, τω πυρι και σκοτει παραπεμψει.
Ιδετε, φιλοι, ποταπος ωραιος ο Δεσποτης!
Ναι, μη καμμυσητε τον νουν προς την γην αφορωντες,
ναι, μη φροντισι των εν γη πραγματων και χρηματων,
επιθυμια δοξης τε κρατηθητε και τουτον
εγκαταλειψετε, το φως ζωης της αιωνιου!
Ναι, φιλοι, δευτε μετ᾽ εμου, συνεπαρθητε δη μοι,
ου σωματι, αλλα νοΐ και ψυχη και καρδια,
εν ταπεινωσει κραζοντες προς τον καλον Δεσποτην,
τον φιλοικτιρμονα Θεον, τον φιλανθρωπον μονον.
(216) Και παντως εισακουσεται και παντως ελεησει
και παντως αποκαλυφθη και παντως εμφανισει
και φως ημιν το εαυτου φαιδρον καθυποδειξει.

Τι κατοκνειτε ταπεινοι, τι καταρραθυμειτε,
τι προτιμασθε ανεσιν του σωματος και δοξαν,
τιν ατιμον και αδοξον, την κενην και ματαιαν;
Τι λεγετε αμεριμνον τον εναρετον βιον;
Ουκ εστιν ουτως, αδελφοι, ουκ εστι, μη πλανασθε,
αλλ᾽ ως οι βιον εχοντες και γυναικα και τεκνα
και πλουτου εφιεμενοι και δοξης της προσκαιρου
σπουδαζουσι και τρεχουσι το δοκουν εκπληρωσαι,
ουτω και πας μετανοων και πας Θεω δουλευων
οφειλει σπευδειν και αει εμμεριμνος υπαρχειν,
οπως ευπροσδεκτος αυτου η μετανοια εσται
και η δουλεια γενηται ευαρεστος τελεια,
και τοτε ολως τω Θεω οικειωθεις εκ τουτων
ολος ενουται και αυτον κατα προσωπον βλεπει
και παρρησιαν προς αυτον αναλογως λαμβανει,
καθ᾽ οσον σπευδει το αυτου θελημα εκπληρωσαι,
οπερ αξιωθειημεν και ημεις του ποιησαι
και του ελεους μετασχειν μετα παντων αγιων,
νυν μεν καθ᾽ οσον εφικτον εν τω αιωνι τουτω,
εκει δε ολον τον Χριστον, ολον το Θειον Πνευμα,
εν τω Πατρι ληψομεθα εις αιωνας αιωνων·
αμην.

ΚΗ’.

Περι νοητης αποκαλυψεως των ενεργειων του θειου φωτος και εργασιας νοερας τε και θειας της εναρετου ζωης. (217)

Εασατε τη κελλη με μονον εγκεκλεισμενον,
αφετε με μετα Θεου του μονου φιλανθρωπου,
αποστητε, μακρυνατε, εασατε με μονον
αποθανειν ενωπιον Θεου του πλασαντος με.
Μηδεις τη θυρα κρουσειε, μηδεις φωνην αφηση,
μηδεις επισκεψατω με των συγγενων η φιλων,
μηδεις μου την διανοιαν ελκυσας αποσπαση
της θεωριας του καλου και ωραιου Δεσποτου,
μηδεις μοι βρωμα δωσειε, μη πομα μοι κομιση.
Αρκεσει γαρ μοι το θανειν εμπροσθεν του Θεου μου,
Θεου του ελεημονος, Θεου του φιλανθρωπου,
του κατελθοντος επι γης αμαρτωλους καλεσαι
και συν αυτω εις την ζωην εισαγαγειν την θειαν.

Ου θελω ετι κατιδειν το φως του κοσμου τουτου,
ουδε αυτον τον ηλιον, ουδε τα εν τω κοσμω·
βλεπω γαρ τον Δεσποτην μου, βλεπω τον Βασιλεα,
βλεπω τον οντως οντα φως και παντος φωτος κτιστην,
βλεπω πηγην παντος καλου, βλεπω αιτιαν παντων,
βλεπω αρχην την αναρχον, εξ ης παρηχθη παντα,
δι᾽ ης ζωουνται και τροφης απαντα εμπιπλωνται.
Τουτου γαρ τω βουληματι γινονται και ορωνται
και τουτου τω θεληματι εκλειπουσι τα παντα.
(218) Πως ουν αυτον καταλιπων εξελθω μου της κελλης;
Αφετε με, θρηνησομαι και κλαυσομαι ημερας
και νυκτας, ας απωλεσα ορων το φως του κοσμου,
το αισθητον και σκοτεινον, ο ψυχην ου φωτιζει,
ου και τυφλοι τους οφθαλμους διχα εν κοσμω ζωσι
και μετασταντες εσονται των νυν βλεποντων ισοι·
εν ω καγω πλανωμενος ολος ενευφραινομην,
ολως δε ειναι ετερον φως ουκ ελογιζομην,
ο και ζωη, ως ειρηται, υπαρχει και αιτια
του ειναι, ο τι και εστιν η γνησεται ολως,
και ημην ωσπερ αθεος αγνοων τον Θεον μου.
Νυνι δε, ως ηυδοκησεν αρρητω ευσπλαγχνια
οφθηναι τω αθλιω μοι και αποκαλυφθηναι,
ειδον και εγνων αληθως Θεον των παντων ειναι,
Θεον, ον ουδεις των εν τω κοσμω ειδεν ανθρωπων.
Εξω του κοσμου γαρ εστιν, εξω φωτος και σκοτους,
εξω αερος και νοος και αισθησεως πασης·
διο ουν υπο την αισθησιν κατιδων εγενομην.
Οι ουν υπο την αισθησιν οντες εασατε με
μη κελλαν μονον κλεισαι τε και ενδοθεν καθισαι,
αλλα και λακκον υπο γην ορυξαντα κρυβηναι·
κακει διαγων εσομαι εξω παντος του κοσμου,
και βλεπων τον αθανατον Δεσποτην μου και Κτιστην
ποθω θανειν αιρησομαι, ειδως ως ου θανουμαι.
Τι ουν μοι προσεγενετο οφελος εκ του κοσμου,
τι δε και νυν κερδαινουσιν οι οντες εν τω κοσμω;
Οντως ουδεν, αλλα γυμνοι ενοικησουσι ταφοις
και αναστησονται γυμνοι και κριθησονται παντες,
(219) οτι ζωην την αληθη, οτι το φως του κοσμου,
Χριστον λεγω, εασαντες ηγαπησαν το σκοτος
και εν αυτω περιπατειν ηρετισαντο παντες,
οι μη το φως δεξαμενοι το λαμψαν εν τω κοσμω,
οπερ ο κοσμος ου χωρει ουδε ιδειν ισχυει.
Διο εγκαταλειψατε και αφετε με μονον,

παρακαλω, του κλαυσασθαι και εκζητησαι τουτον,
πλουσιως του δοθηναι μοι και αφθονως οφθηναι.
Ου μονον καθοραται γαρ, ου μονον θεωρειται,
αλλα και μεταδιδοται και κατοικει και μενει
και εστιν, ωσπερ θησαυρος εν κολπω κεκρυμμενος,
ον ο βασταζων ηδεται και βλεπων τουτον χαιρει,
δοκει και παντας καθοραν αυτον εγκεκρυμμενον.
Αλλ᾽ ουχ οραται απασιν, ου ψηλαφαται ολως,
ου κλεπτης τουτον δυνασαι συλησαι, ου ληστης τε
αρπασαι, ει και κτεινειε τον βασταζοντα τουτον·
αν αφελεσθαι βουληθη, εις ματην κοπιασει
ανερευνων μαρσιππιον, ανερευνων χιτωνας,
την ζωνην λυων ασφαλως αναζητων εκεινον,
καν την κοιλιαν τεμνειε, καν σπλαγχνα ψηλαφηση,
ευρειν εκεινον η λαβειν ολως ουκ εξισχυσει.
Εστι και γαρ αορατος, ακρατητος χερσι γε
και αψηλαφητος ομου, ψηλαφωμενος ολως·
κρατειται δ᾽ ομως εν χερσι και τοτε των αξιων,
των δ᾽ αναξιων απαγε, κειται και εν παλαμη,
το τι, ω θαυμα, το ου τι, ονομα γαρ ουκ εχει.
Εκπλαγεις ουν και κατασχειν αυτο επιθυμησας,
σφιγξας την χειρα εδοξα κρατησαι τε και εχειν,
αλλα διεδρα μηδαμως κατασχεθεν χειρι μου,
και λυπηθεις ανεωξα την πυγμην της χειρος μου
(220) και ειδον παλιν εν αυτη, οπερ πρωην εωρων·
ω θαυμα ανεκλαλητον, ω μυστηριου ξενου!
Τι ματην ταραττομεθα, τι πλανωμεθα παντες,
τι προς το φως κεχηναμεν, το αναισθητον τουτο,
οι εν αισθησει νοερω τετιμημενοι λογω;
Τι προς τας υλας βλεπομεν, τας φθειρομενας ταυτας,
αϋλον εχοντες ψυχην και αθανατον ολην;
Τι δε ταυτα θαυμαζομεν ολως αναισθητουντες
και προτιμωμεν ως τυφλοι το βαρυ του σιδηρου
και μαζης τουτου μεγεθος υπερ μικρον χρυσιον,
η μαργαριτην τιμιον ως ατιμητον χρημα,
και ου ζητουμεν τον μικρον του σιναπεως κοκκον,
ο τιμιωτερον εστι παντων των ορωμενων,
μειζον των αορατων τε πραγματων και κτισματων;
Τι ου διδουμεν απαντα και λαμβανομεν τουτον,
τι δε και ζην βουλομεθα μη κεκτημενοι τουτον;
Κρεισσον θανειν, πιστευσατε, πολλακις, εις οιον τε,
και μονον τουτον κτησασθαι, τον μικρον λεγω κοκκον.
Ουαι γαρ τοις μη εχουσιν αυτον πεφυτευμενον

εν κολπω της ψυχης αυτων, λιμωξουσι σφοδρως γαρ.
Ουαι τοις μη βλαστησαντα αυτον θεασαμενοις,
οτι γυμνοι τε στησονται ως δενδρα φυλλων διχα.
Ουαι τοις μη πιστευουσι τω λογω του Κυριου,
ως τουτον δενδρον γινεσθαι και κλαδους αποπεμπειν,
και εκζητουσιν εν σπουδη και νοος τη τηρησει
την καθ᾽ ημεραν αυξησιν του μικρου τουτου κοκκου,
οτι ζημιωθησονται τουτου την εργασιαν,
ως δουλος ο το ταλαντον κατορυξας αφρονως·
ων εις υπαρχω δη καγω, αμελων ασυγχυτως·
ω φως το τρισυποστατον, Πατερ, Υιε και Πνευμα,
ω της αρχης η αναρχος αρχη και εξουσια,
(221) ω φως ακατονομαστον ως ανωνυμον παντη,
ω αυθις πολυωνυμον ως ενεργουν τα παντα,
ω δοξα μια και αρχη, κρατος και βασιλεια,
ω φως ως εν και θελημα, γνωμη, βουλη, ισχυς τε,
ελεησον, οικτειρησον εμε τον τεθλιμμενον!
Πως γαρ ινα μη θλιβωμαι, πως ινα μη λυπωμαι,
τοσαυτης σου χρηστοτητος, ελεους σου τοσουτου
καταφρονων και ραθυμων, ο αγνωμων και ταλας
και χαυνως πορευομενος οδω των εντολων σου;
Αλλα και νυν σπλαγχνισθητι και νυν ελεησον με
και θερμην της καρδιας μου εξαναψον, Χριστε μου,
ην εσβεσεν η ανεσις σαρκος μου της αθλιας,
υπνος και κορος της γαστρος και οινου πολλου ποσις.
Ταυτα και φλογα εσβεσαν εις απαν της ψυχης μου
και την πηγην εξηραναν, την βρυσιν των δακρυων·
και γαρ η θερμη πυρ γεννα, το δε πυρ αυθις θερμην,
και εξ αμφοιν αναπτεται φλοξ, πηγη των δακρυων.
Η φλοξ βλαστανει ναματα, τα ναματα δε φλογα·
εν οις αδολεσχια με ανηγαγε των θειων,
μελετη σου των εντολων αυθις και προσταγματων,
η τηρησις μετανοιαν ως συνεργον λαβουσα,
και εστησαν εν μεσω με των οντων και μελλοντων,
οθεν εκ των ορωμενων τε γεγονως αιφνης εξω
εις φοβον περιεπεσον βλεπων, οθεν ερρυσθην.
Τα μελλοντα μακροθεν δε οντα παντως εωρων,
κακεινα μοι καταλαβειν ποθουντι πυρ ανηφθη
του ποθου, και κατα μικρον φλοξ αρρητως ωραθη
- εν τω νοΐ μου προτερον, υστερα δ᾽ εν καρδια -
και εβλυζε τα δακρυα η φλοξ του θειου ποθου
και αφθεγκτον τον γλυκασμον συν αυτοις μοι παρειχεν.
Θαρρησας ουν εν εμαυτω, ως ου σβεννυται ολως,

καλως και γαρ εκκαιεται, ειπον, και ραθυμησας
(222) υπνω και κορω της γαστρος εδουλωθην αφρονως,
υποχαλασας οινω τε πλειονως εχρησαμην·
ου μεθυσθεις, πλην κορεσθεις, και ευθυς απεσβεσθη
το θαυμα τουτο το φρικτον, ο εγκαρδιος ποθος,
η φλοξ η μεχρις ουρανου φθανουσα και εντος μου
εκκαιομενη μεν σφοδρως, ου κατακαιουσα δε
την εν τοις σπλαγχνοις ουσαν μου ουσιαν την χορτωδη,
αλλ᾽ ολην, ω του θαυματος, εις φλογα μετεποιει,
και χορτος ψαυων του πυρος ουκ εκαιετο ολως,
μαλλον δε πυρ εν εαυτω περιλαμβανον χορτον
ηνουτο και αναλωτον αυτον ολον ετηρει.
Ω θειου δυναμις πυρος, ω ενεργειας ξενης!
Ο λυων πετρας και βουνους απο μονου του φοβου
και απο του προσωπου σου, ω Χριστε, ο Θεος μου,
πως χορτω αναμιγνυσαι θεια ολως ουσια
φωτι ολως αστεκτω τε ο ενοικων Θεος μου;
Πως μενων αναλλοιωτος, απροσιτος εις απαν
φυλαττεις ακαταφλεκτον του χορτου την ουσιαν,
και αναλλοιωτον τηρων αλλοιοις ολον τουτον,
και μενων χορτος εστι φως, ουχι το φως δε χορτος,
αλλα τω χορτω συ το φως ασυγχυτως ενουσαι,
και χορτος γινεται ως φως μεταβληθεις ατρεπτως;
Ου φερω σου τα θαυματα τη σιωπη καλυπτειν,
ου δυναμαι του μη λαλειν την σην οικονομιαν,
ην μετ᾽ εμου εποιησας, του ασωτου και πορνου·
και της φιλανθρωπιας σου τον ακενωτον πλουτον
μη διηγεισθαι απασιν ου στεγω, λυτρωτα μου!
Βουλομαι γαρ τον συμπαντα κοσμον λαβειν εκ τουτου
και μη κενον τουτου τινα ολως καταλειφθηναι,
πλην πρωτον, ω παμβασιλευ, εν εμοι παλιν λαμψον,
ενοικησον και φωτισον την ταπεινην ψυχην μου,
(223) δειξον θεοτητος της σης τρανως το προσωπον μοι
και αορατως ολος μοι φανηθι, ω Θεε μου!
Ουδ᾽ ολως γαρ ορασαι μοι, ολος δε φαινεσαι μοι·
αληπτος ων ολος ληπτος θελεις και γινεσαι μοι,
αχωρητος ων τω παντι μικρον ουν οντως γινη,
και εν χερσι μου οιονει και εν τοις χειλεσι μου
ωσπερ μαζος φωτοειδης και γλυκασμος ορασαι,
αστραπτων και στρεφομενος, ω μυστηριου ξενου!
Δος μοι σαυτον ουτω και νυν, οπως εμφορηθω σου,
οπως καταφιλησω σου και κατασπασομαι σου
την δοξαν την απορρητον, το φως του σου προσωπου,

και εμπλησθω και μεταδω τοτε τοις αλλοις πασι
και μεταστας ελθω προς σε, ολος δεδοξασμενος,
εκ του φωτος σου φως καγω γεγονως παραστω σοι
και τοτε τουτων των πολλων κακων αμεριμνησω,
φοβου απαλλαγησομαι του μη παλιν τραπηναι.
Ναι, τουτο δος μοι, Δεσποτα, ναι, τουτο χαρισαι μοι,
ο ταλλα παντα δωρεαν δους μοι τω αναξιω.
Τουτου γαρ χρεια μαλιστα, τουτο το παν και εστιν·
ει γαρ και νυν ορασαι μοι, ει γαρ και νυν σπλαγχνιζη,
ει γαρ και νυν φωτιζεις με και μυστικως διδασκεις
και σκεπεις και φυλαττεις με τη κραταια χειρι σου
και συμπαρης και δαιμονας τρεπεις και αφανιζεις
και παντα υποτασσεις μοι και παντα μοι παρεχεις
και εμπιπλας των αγαθων απαντων, ω Θεε μου,
αλλα ουδεν μοι οφελος τουτων, ει μη μοι δωσεις
ανεπαισχυντως παρελθειν του θανατου τας πυλας.
Ει μη ο αρχων ελθοιε του σκοτους και την δοξαν
ιδοι συνουσαν μοι την σην και αισχυνθη εις απαν,
ο σκοτεινος καταφλεχθεις απροσιτω φωτι σου,
και αι δυναμεις απασαι συν αυτω εναντιαι
(224) τραπησονται σημειωσιν σφραγιδος σης ιδουσαι,
καγω δε διελευσομαι θαρρων τη χαριτι σου,
ατρεμας ολος, και προς σε εγγισω και προσπεσω,
τι μοι των νυν το οφελος εν εμοι γινομενων;
Οντως ουδεν, αλλα το πυρ αναψουσι μοι πλεον.
Ο γαρ ελπιζων αγαθων και αιωνιου δοξης
εν μετοχη υπαρχειν με και δουλον σου και φιλον,
ει στερηθω παντων ομου και σου αυτου, Χριστε μου,
πως ουχι χειρων εσται μοι τωναπιστων η θλιψις,
των μη επεγνωκοτων σε, των μη το φως σου λαμψαν
ιδοντων και γλυκυτητος της σης εμφορηθεντων;
Ει δε τυχειν μοι γενηται των αρραβωνων τουτων
τα τελη και τα επαθλα αποληψεσθαι, Σωτερ,
α επηγγειλω τοις εις σε, Χριστε, πεπιστευκοσι,
τοτε καγω μακαριος εσομαι και αινεσω
σε, τον Πατερα και Υιον και το Αγιον Πνευμα,
Θεον τον ενα αληθως εις αιωνας αιωνων,
αμην.

ΚΘ'.

Οτι μονοις εκεινοις καταφανη τα των θειων πραγματων, οις δια της μετουσιας του Αγιου Πνευματος ολοις ολος ηνωθη Θεος. (225)

Ποθεν ερχη, πως εισερχη,
ενδοθεν της κελλης λεγω
παντοθεν ησφαλισμενης;
Ξενον γαρ και τουτο εστιν
υπερ λογον, υπεν νουν τε.
Το δ᾽ εντος μου γινεσθαι σε
ολον αιφνης και εκλαμπειν
και φωτοειδη ορασθαι
ως ολοφωτον σεληνην,
τουτο ανουν, αφωνον με
απεργαζεται, Θεε μου.
Οιδα, οτι συ υπαρχεις
ο ελθων, ινα φωτισης
τους εν σκοτει καθημενους,
και εξισταμαι και εξω
γινομαι φρενων και λογων,
οτι βλεπω θαυμα ξενον,
πασαν κτισιν, πασαν φυσιν,
παντα λογον υπερβαινον.
Ομως αρτι πασι λεξω,
(226) α χαριζη μοι λαλησαι·
Ω ανθρωπων απαν γενος,
βασιλεων και αρχοντων,
πλουσιοι τε πενητες τε,
μοναχοι και κοσμικοι τε,
πασα γλωσσα γηγενων με
νυν ακουσατε λαλουντα,
μεγεθος φιλανθρωπιας
του Θεου διηγουμενον!
Ημαρτον αυτω ως αλλος
ανθρωπος ουδεις εν κοσμω·
μη με ταπεινωσει ταυτα
υπολαβης τις του λεγειν,
αληθεια ημαρτον γαρ
υπερ απαντας ανθρωπους
πασαν πραξιν αμαρτιας,
ινα συνελων σοι ειπω,

και κακιας ειργασαμην.
Πλην εκαλεσε με, οιδα,
και υπηκουσα ευθεως.
Που δε κεκληκεναι τουτον
υπενοησας ειπειν με;
Μη προς δοξαν την του κοσμου
η τρυφας με η ανεσεις,
αλλα μη προς πλουτον ολως
η φιλιαν με αρχοντων
η προς αλλο τι των ωδε
εν τω βιω ορωμενων;
Απαγε της βλασφημιας!
Προς μετανοιαν δε ειπον,
οτι κεκληκε με μαλλον,
και ευθεως τω καλουντι
ηκολουθησα Δεσποτη·
(227) τρεχοντι ουν κατετρεχον,
φευγοντι ουν εδιωκον
ως τον λαγωον ο κυων.
Μακρυθεντος απ᾽ εμου δε
και κρυβεντος του Σωτηρος
ουκ απηλπιζον εγωγε,
ουδ᾽ ως απολεσας τουτον
εστρεφομην εις τουπισω,
αλλ᾽ εν ω ευρεθην τοπω
καθεζομενος εθρηνουν,
εκλαιον και αντεκαλουν
τον κρυβεντα μοι Δεσποτην.
Ουτως ουν κυλινδομενω
και βοωντι μοι ωρατο,
εγγιστα μου πλησιασας.
Τουτον βλεπων ανεπηδων,
ωρμων δραξασθαι αυτου δε,
εφευγεν εκεινος ταχος,
ετρεχον εγω ευτονως,
εδρασσομην ουν πολλακις
του κρασπεδου τουτου φθανων,
ιστατο μικρον εκεινος,
εχαιρον εγω μεγαλως,
και αφιπτατο, και παλιν
κατεδιωκον και ουτως
απιοντος, ερχομενου,
κρυπτομενου, φαινομενου

ουκ εστραφην εις τουπισω,
ου κατωκνησα ουδ᾽ ολως,
ουκ ενεδωκα του τρεχειν,
ουδ᾽ ως πλανον ηγησαμην
(228) η πειραζοντα με ολως,
αλλα παση μοι ισχυϊ,
αλλα παση μου δυναμει
μη ορωμενον εζητουν,
τας οδους περιεσκοπουν
και φραγμους, το που φανειται·
επληρουμην τε δακρυων
και τους παντας επηρωτων,
τους ποτε αυτον ιδοντας.
Τινας δε υπολαμβανεις
λεγειν με, οτι ηρωτων;
Τους σοφους του κοσμου τουτου
η τους γνωστικους με οιει;
Ουμενουν, αλλα προφητας,
αποστολους και πατερας,
τους σοφους εν αληθεια,
τους αυτην εκεινην ολην
την σοφιαν κεκτημενους,
ος εστιν αυτος εκεινος
ο Χριστος Θεου σοφια.
Τουτους ουν μετα δακρυων
και σφοδρου καρδιας πονου
επηρωτων του ειπειν μοι,
που ποτε αυτον κατειδον
η εν ποιω τουτον τοπω
ειτε πως και ποιω τροπω·
και λεγοντων μοι εκεινων
ετρεχον δυναμει παση,
ουκ εκαθευδον ουδ᾽ ολως,
αλλ᾽ εβιαζον εμαυτον.
Οθεν βλεπων μου τον ποθον
(229) καθωρατο μοι μετριως,
ονπερ βλεπων - ως προειπον –
κατεδιωκον ευτονως.
Ως ουν ειδε με τα παντα
εις ουδεν ηγησαμενον,
αλλα παντα τα εν κοσμω,
συν αυτω τω κοσμω λεγω,
και τους εν τω κοσμω παντας

ως μη οντας εν αισθησει
λογιζομενον εκ ψυχης
και του κοσμου χωρισθεντα
τη τοιαυτη διαθεσει,
ολος ολω μοι ωραθη,
ολος ολω μοι ηνωθη
ο του κοσμου πελων εξω
και τον κοσμον περιφερων
μετα των εν κοσμω παντων
και χειρι συνεχων μονη
ορατα συν αορατοις.
Ουτος ουν, ακουσατε μου,
συναντησας ευρατο με·
ποθεν, πως ελθων, ου οιδα.
Πως γαρ εμελλον ειδεναι,
ποθεν ηλθεν, ον ανθρωπων
ουδεις πωποτε ουκ ειδεν,
ουτε εγνω που υπαρχει,
που ποιμαινει, που κοιταζει;
Ολως γαρ ου καθοραται,
ολως ου κατανοειται,
ενοικει δε απροσιτω
εν φωτι και φως υπαρχει
(230) τρισυποστατον αφραστως
εν απεριγραπτοις χωροις,
απεριγραπτος Θεος μου,
εις Πατηρ, Υιος ωσαυτως,
συν τω Πνευματι τω Θειω,
εν τα τρια και τα τρια
εις Θεος ανερμηνευτως.
Λογος γαρ ουκ εξισχυει
τα ανεκφραστα εκφρασαι,
ουδε νους σαφως νοησαι·
τα γαρ εν ημιν σοι μολις
εξειπειν ποσως ισχυω,
ερμηνευσαι δε σοι ταυτα
ουτ᾽ εγω, ουτε τις αλλος
τουτο ολως εξισχυσει.
Πως Θεος των παντων εξω,
τη ουσια και τη φυσει,
τη δυναμει και τη δοξη,
πανταχου δε πως και εν πασι,
κατ᾽ εξαιρετον δε τουτων

ενοικει εν τοις αγιοις
και σκηνει γνωστως εν τουτοις
και ουσιωδως, ο παμπαν
υπερουσιος υπαρχων;
Πως συνεχεται εν σπλαγχνοις
ο συνεχων πασαν κτισιν,
πως δε λαμπει εν καρδια,
τη σαρκινη και παχεια,
πως και ενδον ταυτης εστι,
πως και εξω πελει παντων
και πληροι αυτος τα παντα,
(231) εν νυκτι και εν ημερα
και λαμπει και ου καθοραται;
Ταυτα παντα νους, ειπε μοι,
ο ανθρωπινος νοησει
η ειπειν σοι εξισχυσει;
Ουμενουν, ουκ αγγελος σοι,
ουκ αρχαγγελος εξειποι,
ουδε παραστησαι ταυτα
δια λογου δυνηθειη.
Ταυτα ουν Θεου το Πνευμα,
Θειον ον, μονον γινωσκει
και επισταται ως μονον
συμφυες και συνθρονον τε
και συναναρχον υπαρχον
τω Υιω και τω Πατρι δε˙
οις ουν λαμψει τουτο αυθις,
οις και συναφθη πλουσιως
παντα δεικνυσιν αφραστως,
εργω σοι τα παντα λεγω.
Ωσπερ γαρ τυφλος, ει βλεψει,
βλεπει μεν το φως εν πρωτοις,
επειτα και πασαν κτισιν,
την εν τω φωτι – ω θαυμα! –
ουτως ο λαμφθεις τω Θειω
Πνευματι ψυχην ευθεως
του φωτος εν μετουσια
γινεται και φως θεαται,
φως Θεου, Θεον τε παντως,
ος και δεικνυσι τα παντα,
μαλλον δε οσα κελευει,
οσα βουλεται και θελει.
(232) Ους φωτισει τη ελλαμψει,

τουτοις διδωσι το βλεπειν
τα εν τω φωτι τω θειω.
Αναλογως της αγαπης,
φυλακης των εντολων δε,
φωτιζομενοι ορωσι
και μυουνται αποκρυφων
μυστηριων θειων βαθος.
Ωσπερ ει τις εν οικια
σκοτεινη κρατων εισελθοι
εν χειρι αυτου λαμπαδα,
η προαγοντος ετερου
και κατεχοντος τον λυχνον,
αυτος καθορα τα ενδον
της οικιας οντα, ουτως
ο λαμπομενος ακτισι
νοητου φαιδρως ηλιου
βλεπει τα τοις αλλοις πασιν
αγνοουμενα και λεγει,
πλην ου παντα, αλλα οσα
λογω φρασαι δυνηθειη.
Τις γαρ πωποτε δηλωσαι
τα εκεισε εξισχυσει
οια, οσα, ποταπα τε,
ακαταληπτα τε οντα
και αορατα τοις πασιν;
Ανειδεων γαρ το ειδος,
την ποσοτητα αποσων,
καλλος ακατανοητων
τις νοησει, πως μετρησει,
πως ειπειν ολως ισχυσει;
Των αμορφων τας μορφας δε
(233) πως τω λογω διαγραψει;
Παντως ουδαμως, ερεις μοι.
Αλλ᾽ εκεινοι μονοι ταυτα
ισασιν οι καθορωντες.
Διο μη λογοις, αλλ᾽ εργοις
σπευσωμεν του εκζητησαι,
ιδειν τε και διδαχθηναι
θειων μυστηριων πλουτον,
ον δωρειται ο Δεσποτης
τοις εμπονως εκζητουσι
και παντος του κοσμου ληθην
και των εν αυτω πραγματων

εναργως προσκτησαμενοις.
Ο γαρ εκζητων εκεινα
ολοψυχω προαιρεσει,
πως ουχι των τηδε παντων
αληθως αμνημονησει
και γυμνον τον νουν εκ τουτων
κτησεται και παντων εξω
ευρεθησεται ευθεως
μονος; Ον ιδων ο μονος
Θεος μονον δι᾽ εκεινον
γεγονοτα και τον κοσμον
αρνησαμενον και παντα
τα του κοσμου, μονος μονον
ευρηκως ενουται τουτω.
Ω φρικτης οικονομιας,
ω χρηστοτητος αρρητου!
Τα δ᾽ εντευθεν μη ερωτα,
μη ερευνα, μη εκζητει!
Ει γαρ πληθος των αστερων
η ολως υετου σταγονας
(234) ειτε ψαμμον αριθμησαι,
αλλα και λοιπων κτισματων
τα μεγεθη τε και καλλη
η τας φυσεις και τας θεσεις
η τας τουτων τε αιτιας,
ως εισιν, ουδεις ισχυσει
η ειπειν η εννοησαι,
πως του κτιστου δυνηθειη
εξειπειν την ευσπλαγχνιαν,
ην ενδεικνυται, μεθ᾽ ωνπερ
ενωθη ψυχων αγιων;
Παντως γαρ θεοι κακεινας
τη ενωσει τη οικεια·
θεωθεισης ψυχης τοινυν
ο βουλομενος του λεγειν
τροπους ταυτης η την φυσιν,
την διαθεσιν, την γνωμην,
η τα κατ᾽ αυτην σοι παντα
διηγεισθαι, ως ουκ οιδε,
ποταπος σοι δια λογου παραστησαι
ο Θεος εστιν, πειραται.
Αλλ᾽ ουκ εξεστι τοιαυτα
εκζητειν τους εν τω κοσμω

η τους κατα σαρκα ζωντας,
αλλα πιστει μονη ταυτα
δεχομενους εκμιμεισθαι
βιους των αγιων παντων,
δακρυσι και μετανοια
και λοιπη σκληραγωγια,
πειρασμων υπομονη τε
τρεχειν, οπως εξω κοσμου
γενωνται, ως ειρηται μοι,
και ευρησουσιν, ως ειπον,
(235) απαντα απαραλειπτως.
Εκπλαγησονται δ᾽ ευροντες
και θαυμασονται, καμου δε
του αθλιου υπερευξονται,
ινα τουτων μη εκπεσω,
αλλ᾽ αυτων εκεινων τυχω,
ωνπερ και τυχειν εποθουν
και ποθω και ποθω ποθον
αμαυρω και απαμβλυνω.
Ηκουσας ποτε τοιουτον;
Ποθος γαρ ποθον αναπτει
και το πυρ τρεφει την φλογα·
εν εμοι δ᾽ ουκ εστιν ουτως,
αλλα – πως ειπειν ουκ εχω –
ερωτος το υπερβαλλον
σβεννυσι τον ερωτα μου.
Ουκ ερω γαρ, οσον θελω,
και λογιζομαι μηδ᾽ ολως
ερωτα Θεου κεκτησθαι.
Εκζητων δε ακορεστως
του εραν με, οσον θελω,
προσαπολλω και ον ειχον
ερωτα θεου, ω θαυμα!
Ωσπερ θησαυρον ο εχων
και φιλαργυρος τυγχανων,
οτι μη τα παντα εχει,
ου δοκει τι ολως εχειν,
καν πολυ χρυσιον εχη,
ουτω δη δοκω πανθανειν
ο ταλαιπωρος εν τουτω,
οτι μη ποθω, ως θελω,
μηδε οσον παντως θελω,
ου δοκω ποθειν καν ολως.

(236) Το ποθειν ουν οσον θελω
υπερ ποθον ποθος εστι,
και βιαζω μου την φυσιν,
υπερ φυσιν αγαπησαι·
ασθενουσα δε η φυσις
και αυτης αποστερειται
ησπερ κεκτηται ισχυος,
και νεκρουται παραδοξως
ζων ο ερως τοτε μαλλον·
ζη γαρ εν εμοι και θαλλει.
Πως σοι ειπω, οτι θαλλει;
Απορω παραδειγματων.
Τουτο μονον δε σοι φρασω,
οτι λογω τα τοιαδε
πας αδυνατει εκφραζειν.
Δωη απασιν ο μονος
Θεος ων και των τοιουτων,
αγαθων υπαρχων οντως
παροχευς τοις εκζητουσι
μετανοια τα τοιαυτα,
τοις πενθουσι και θρηνουσι
και καλως καθαιρομενοις
απολαυσαι των τοιουτων,
εν μεθεξει γενομενοις
απ᾽ εντευθεν εν αισθησει
και συνεκδημησαι τουτοις
και εν τουτοις καταπαυσαι
και ζωης επαπολαυσαι
αιωνιου και της δοξης
κοινωνους της απορρητου
δια τουτων ευρεθηναι!
Αμην.

Λ’.

Προς ενα των μαθητων, οτι ταις καθαρθεισαις ψυχαις δια δακρυων και μετανοιας προσψαυσαν το θειον του Πνευματος πυρ δρασσεται αυτων και πλεον καθαιρει, φωτιζον τα υπο της αμαρτιας εσκοτισμενα μερη αυτων και τα τραυματα εξιωμενον εις τελειαν φερει συνουλωσιν, ως τω θειω καλλει υπεραστραπτειν αυτας. (237)

Εστι πυρ το θειον οντως,
οπερ ειπεν ο Δεσποτης,
οτι ηλθεν ινα βαλη
επι ποιαν γην, ειπε μοι·
επι τους ανθρωπους παντως,
τους τα γηϊνα φρονουντας,
οπερ ηθελε και θελει
του αναπτεσθαι εν πασιν.
Ακουσον και γνωθι, τεκνον,
θειων μυστηριων θαθος!
Το ουν πυρ τουτο το θειον
ποταπον ειναι λογιζη;
Αρα ορατον η κτιστον
η ληπτον υπολαμβανεις;
Ουμενουν και γαρ υπαρχεις
εν μυησει του τοιουτου
και επιστασαι βεβαιως
αληπτον αυτο υπαρχειν,
(238) ακτιστον, αορατον γε,
αναρχον τε και αϋλον,
αναλλοιωτον εις απαν,
απεριγραπτον ωσαυτως,
ασβεστον, αθανατον,
απεριληπτον παντη,
εξω παντων των κτισματων,
των ενυλων και αΰλων,
ορατων και αορατων,
ασωματων και ενσαρκων,
επιγειων, ουρανιων·
τουτων παντων εστιν εξω
κατα φυσιν, κατ᾽ ουσιαν,
ναι δη, και κατ᾽ εξουσιαν.
Τουτο ουν εν ποια υλη
εμβληθησεται, ειπε μοι;
Εν ψυχαις εχουσαις αρα
ελεον δαψιλεστατως
και προ τουτου και συν τουτω
πιστιν, εργα τε την πιστιν
βεβαιουντα κεκτημεναις
ταυταις, ωσει λυχνω πληρει
και ελαιου και στυπειου
πυρ εμβαλλει ο Δεσποτης,
ο ο κοσμος ου κατειδεν

ουδε κατιδειν ισχυει
(Κοσμον λεγω τους εν κοσμω
και τα κοσμικα φρονουντας).
Ωσπερ απτει δε ο λυχνος,
εν τοις αισθητοις σοι λεγω,
οταν τω πυρι προσψαυση,
(239) ουτω και πνευματικως μοι νοει
λεγειν ταις ψυχαις προσψαυειν
και αναπτειν πυρ το θειον.
Πριν προσψαυση, πως αναψει;
Πριν βληθη δε, πως προσψαυσει;
Οντως ουδαμως, ουδ᾽ ολως!
Οταν δε ο λυχνος απτη
και τρανως φωτιζη παντας,
και το ελαιον εκλειψη,
ου σβεσθησεται ο λυχνος;
Θεα μοι και αλλο μειζον,
ο φοβει με πλεον παντων!
Φαινοντα μου λυχνον μεγα
εν ελαιου δαψιλεια,
αφθονια τε στυπειου,
μυς ελθων η ετερον τι
η κατεστρεψε τον λυχνον
η κατα μικρον εκλειξαν
επιε το ελαιον τε
εφαγε τε το στυπειον
και την λαμπαδα εσβεσε.
Το δ᾽ ετι θαυμαστοτερον,
οτι το στυπειον ολον,
οπερ θρυαλλις καλειται,
εμπεσον εν τω ελαιω
σβεννυται το πυρ ευθεως,
και υπαρχει μοι ο λυχνος
σκοτεινος, ολως μη φαινων·
λυχνον νοει την ψυχην μου,
ελαιον τας αρετας δε,
τον δε νουν μου θρυαλλιδα,
εν αυτω δε πυρ το θειον
(240) φαινον και καταφωτιζον
την ψυχην ομου και οικον
ολον ολου σωματος μου
και τους εν τω οικω παντας
λογισμους και ενθυμησεις.

Ουτω φαινοντος δε τουτου
εαν φθονος παρεμπεση
η μνησικακιας παθος
η φιλοδοξιας ερως
η αλλη τις επιθυμια
ηδονης τινος η παθους
και τον λυχνον καταστρεψη
ηγουν προθεσιν ψυχης μου,
η το ελαιον εκλειξη,
το των αρετων σοι λεγω,
η αλλως θρυαλλιδα
οντα μου τον νουν, ως ειπον,
και εν εαυτω το θειον
εχοντα φως λαμπον μεγα,
καταφαγη πονηραις εννοιαις τουτο
η και ολον απορριψη
ενδοθεν εν τω ελαιω
ηγουν εν τω ενθυμεισθαι
αρετων αυτου τας πραξεις
και εις οιησιν εντευθεν
εμπεσων εκτυφλωθειη,
και τον λυχνον μου εκ τουτων
η τυχον τινος εξ αλλου,
ει συμβη αποσβεσθηναι,
που το πυρ υπαρχειν τοτε
η τι γινεσθαι ειπης μοι,
παραμενειν εν τω λυχνω
(241) η χωριζεσθαι του λυχνου;
Ω αγνοιας, ω μανιας!
Πως ενδεχεται τον λυχνον
διχα του πυρος εξαπτειν,
η το πυρ της υλης ανευ
παραμενειν εν τω λυχνω;
Παντοτε το πυρ της υλης
δρασσεσθαι ποθει και θελει,
αλλ᾽ ημων υπαρχει παντως
το προευτρεπισαι ταυτην
και παρεξαι ευπροθυμως
εαυτους ημας ως λυχνους
εν ελαιω και παντοιαις
αρεταις κεκοσμημενους,
του νοος δε θρυαλλιδα
ευθυβολως προβαλεσθαι,

ινα τω πυρι προσψαυση
και κατα μικρον αναψη,
ουτω τε συμπαραμενη
τοις αυτο προσκτησαμενοις.
Αλλως γαρ – μηδεις πλανασθω –
ουχ οραται, ου κρατειται,
ου συνεχεται καν ολως.
Εστι γαρ, καθαπερ ειπον,
εξω των κτισματων παντων,
γινεται ληπτον δ᾽ αληπτως
τη ενωσει τη αρρητω
και περιγραπτον ωσαυτως
εν απεριγραπτω τροπω.
Ταυτα δε μη λογοις ολως
μηδε επινοιας ζητει,
αλλα πυρ λαβειν εξαιτει,
ο διδασκει και δεικνυει
(342) εναργως τοις κεκτημενοις
ταυτα παντα και τα τουτων
μυστικωτερα αφραστως.
Μυστικωτερα δε τουτων
ακουσον, ει βουλει, τεκνον!
Οταν λαμψη καθως ειπον,
και το σμηνος εκδιωξη
των παθων και εκκαθαρη
σου τον οικον της ψυχης σου,
τοτε μιγνυται αυτη αμικτως
και ενουται απορρητως,
ενουσιως τη ουσια
ταυτης ολον ολη παντως
και κατα μικρον λαμπρυνει,
εκπυροι τε και φωτιζει
και, το πως ειπειν ουκ εχω,
γινονται εις εν τα δυο,
η ψυχη μετα του κτιστου
και εν τη ψυχη ο κτιστης
μονος μετα μονης ολος,
ο συνεχων πασαν κτισιν
εν τη εαυτου παλαμη.
Μη διστασης, ουτος ολος
συν Πατρι και τω Πνευματι
εν μια ψυχη χωρειται
και ψυχην εντος εκεινου

ολην συμπεριλαμβανει.
Νοει, βλεπε, σκοπει ταυτα!
Το γαρ αστεκτον σοι ειπον
και απροσιτον αγγελοις
φως εντος ψυχην κατεχειν,
εν ψυχη οικειν δε αυθις
και μη φλεγειν ταυτην ολως.
Εγνω βαθος μυστηριου;
(243) Ο μικρος εν ορωμενοις
ανθρωπος, σκια και κονις,
εχει τον Θεον εν μεσω
ολον, ου εν τω δακτυλω
αποκρεμαται η κτισις,
και το ειναι πας τις εχει
και το ζην και το κινεισθαι,
νους απας, ψυχη και λογος
λογικων εχει εκ τουτου,
αλλα και αλογων πνευμα
και παντων ωσαυτως ζωων,
νοερων και αισθητων τε,
το ειναι εντευθεν εχει
Τουτον εχων, οστις εξει,
και εντος αυτου βασταζων
και ορων αυτου το καλλος,
πως υποισει ποθου φλογα,
πως ενεγκη πυρ αγαπης,
πως θερμον ουκ αποσταξει
δακρυον εκ της καρδιας,
πως τα θαυματα εξειπει,
πως δε ταυτα αριθμησει,
απερ εν αυτω τελουνται;
Πως και σιωπησει ολως
βιαζομενος του λεγειν;
Βλεπει γαρ αυτον εν αδη,
του φωτος τη λαμψει λεγω·
ουδεις γαρ αλλως εαυτον
των εκει καθεζομενων
προ του λαμψαι φως το θειον
εαυτον επιγινωσκει,
(244) αλλ᾽ εισιν εν αγνωσια
του εν ω κρατουνται ζοφου
και φθορας και του θανατου.
Ομως βλεπει, ενθα λαμπει,

η ψυχη εκεινη λεγω,
και νοει, οτι εν σκοτει
ολη ην τω δεινοτατω
και φρουρα ασφαλεστατη
βαθυτατης αγνωσιας.
Τοτε βλεπει, ενθα κειται,
ενθα εστι καθειργμενη,
ολον βορβορον τον τοπον,
ακαθαρτων ιοβολων
ερπετων μεμεστωμενον,
εαυτην δε δεδεμενην
και δεσμοις κατεσφιγμενην
χειρας αμα τε και ποδας
και αυχμωσαν και ρυπωσαν,
τετραυματισμενην αμα
δηγμασι των ερπετων
και τας σαρκας οιδαινουσας
εαυτης φερουσαν αμα
μετα πληθους γε σκωληκων.
Ταυτα βλεπων πως ου φριξει,
πως ου κλαυσει, πως ου κραξει
και θερμως μετανοησει
και αιτησεται ρυσθηναι
των δεσμων των δεινοτατων;
Οντως πας ο ταυτα βλεπων
και στεναξει και θρηνησει
και συνεπεσθαι θελησει
τω το φως εκλαμψαντι Χριστω.
(245) Ταυτα ουν ποιων, ως ειπον,
και τω λαμψαντι προσπιπτων
- Θεα μοι καλως α λεξω! –
απτεται χερσιν ο λαμψας
των δεσμων μου και τραυματων·
ενθα δε η χειρ προσψαυσει
η δακτυλω προσεγγισει,
λυονται δεσμα ευθεως,
σκωληκες απονεκρουνται,
πιπτουσι τα τραυματα δε,
συνεκπιπτει τουτοις ρυπος
και κηλις μικρα σαρκος μου,
γινεται συνουλωσις τε
αθροως επι τοσουτον,
ως ουλην μη καθορασθαι

ολως εν εκεινω τοπω,
απαστραπτοντα δε μαλλον
ομοιον χειρος της θειας
απεργαζεται τον τοπον.
Θαυμα ξενον γε, η σαρξ μου,
της ψυχης λεγω ουσιαν,
ναι δη, και του σωματος μου,
δοξης θειας μετασχοντα
αιγλην απαστραπτει θειαν.
Καθορων τουτο εν μερει
τελεσθεν του σωματος μου,
πως το ολον ου ποθησω
σωμα μου και ικετευσω
των κακων απαλλαγηναι
και υγειας, οιας ειπον,
δοξης τε τυχειν ωσαυτως;
Ομως ουτως μου ποιουντος,
(246) μαλλον δε και θερμοτερως,
και μου καταπληττομενου
αναλογως των θαυματων,
χειρα την αυτου Δεσποτης,
ο καλος, μετακινησας
τα λοιπα του σωματος μου
περιερχεται, και βλεπω
ταυτα, ω προεφην τροπω,
καθαιρομενα και δοξαν
ενδυομενα την θειαν.
Καθαρθεντος ουν αυτικα
και δεσμων απαλλαγεντος,
διδωσι μοι χειρα θειαν,
ανιστα με του βορβορου,
ολος περιπλεκεται με,
επιπιπτει τω τραχηλω
- Οιμοι, πως υποισω ταυτα; -
και καταφιλει συχνως με.
Εκλυθεντα δε με ολον
και ισχυν αποβαλοντα
- Φευ μοι, πως χαραξω ταυτα; -
αιρει με επι των ωμων
- ω αγαπη, ω χρηστοτης! –
και εξαγει με του αδου,
του τε χωρου και του ζοφου
και εισαγει με εις αλλον

ειτε κοσμον η αερα,
ολως εξειπειν ουκ εχω.
Τουτο οιδα, οτι φως με
και βασταζει και συνεχει
και προς φως εισαγει μεγα,
(247) ου το μεγα θειον θαυμα
ουδε αγγελοι εκφρασαι
η ειπειν εξισχυσουσιν αλληλοις
καν ολως, ως γε δοκω.
Γενομενω μοι δ᾽ εκεισε
αλλα μοι δεικνυει παλιν,
τα εν τω φωτι, σοι λεγω,
μαλλον τα εκ του φωτος δε,
την αναπλασιν την ξενην
διδωσι κατανοειν μοι,
ην αυτος ανεπλασε με
και φθορας απηλλαξε με
και θανατου εν αισθησει
ολον ηλευθερωσε με
και ζωην αθανατον μοι
εδωρησατο και κοσμου
του φθαρτου και των του κοσμου
παντων απεχωρισε με
και στολην ενεδυσε με
αϋλον φωτοειδη τε,
υποδηματα ωσαυτως
και δακτυλιον και στεφος
αφθαρτα αΐδια τε,
απαντα ξενα των ωδε.
Εποιησε με αναφη,
αψηλαφητον, ω θαυμα,
και αορατον ομοιως,
συνημμενον αορατοις.
Ουτως ουν με και τοιουτον
εργασαμενος ο κτιστης
εν σκηνη εισηγαγε με
αισθητη, σωματικη γε
(248) και ενεκλεισεν εν ταυτη
και κατησφαλισατο με,
και καταγαγων δ᾽ εν κοσμω
αισθητω και ορατω τε
παλιν εθετο βιουν με
και συνειναι τοις εν σκοτει

τον απαλλαγεντα σκοτους,
και καθειρχθαι μετ᾽ εκεινων,
των εν τω βορβορω λεγω·
μαλλον δε διδασκειν τουτοις,
εις επιγνωσιν τε αγειν,
ων περικεινται τραυματων
και ων δεσμων κατεχονται.
Εντειλαμενος απηλθεν.
Εγκαταλειφθεις ουν μονος,
εν τω πρωην σκοτει λεγω,
ουκ ηρκεσθην, οισπερ ειπον
οτι εσωρησατο μοι,
αγαθοις ανεκλαλητοις
ολον με ανακαινισας,
ολον με αθανατισας
ολον με θεοποιησας
και Χριστον αποτελεσας.
Αλλ᾽ η στερησις εκεινου
ληθν παντων ενεποιει
των καλων, ων ειπον, τουτων,
και εδοκουν εστερησθαι.
Δια τουτο ως τοις πρωην
εμπαγεις κακοις ηχθομην
και καθημενος εν μεσω
της σκηνης, ωσπερ εν θηβη
η εν πιθω κεκλεισμενος,
(249) εκλαιον, εθρηνουν σφοδρα
εξωθεν ολως μη βλεπων.
Εξεζητουν γαρ εκεινον,
εκεινον ονπερ εποθουν,
ου ηρασθην, ου τω καλλει
ωραιοτητος ετρωθην,
εφλεγομην, εκαιομην,
ολος ενεπυριζομην.
Ουτως ουν διαγοντα με,
ουτω και δακρυοντα με,
εκτηκομενον τε αμα
και δεινως με μαστιζομενον
και βοωντα κατωδυνως,
της κραυγης μου επακουσας,
απο ανεικαστου υψους
διακυψας και ιδων με
κατηλεησε και αυθις

κατιδειν ηξιωσε με
τον αορατον τοις πασιν,
οσον εφικτον ανθρωπω.
Ον ιδων εξεθαμβηθην
εν οικια καθειργμενος
και εν πιθω κεκλεισμενος
και του σκοτους ων εν μεσω,
ουρανου και γης σοι λεγω.
Αισθητως καλω γαρ σκοτος,
επει απαντας ανθρωπους
και τας τουτων διανοιας
αισθητοις συγκεκραμενας
εν τουτοις οντας ταυτα
συγκαλυπτουσι βαρεως.
(250) Ομως ων εν τουτοις ειδον
τον προοντα, καθως ειπον
και νυν οντα παντων εξω νοερως,
και εθαυμασα, εξεστην,
εφοβηθην και εχαρην.
Και κατανοων το θαυμα,
πως τον εξω παντων οντα
ενδον ων εγω των παντων
βλεπω μονος βλεποντα με,
μη γινωσκων, που υπαρχει,
ποσος εστι, ποταπος δε
η οποιος, ον και βλεπω,
η πως βλεπω η τι βλεπω˙
ομως βλεπων απερ ειδον,
και θρηνων, οτι μη γνωναι
δυναμαι τον τροπον τουτον
μηδε ολως εννοησαι
η ποςως κατανοησαι,
πως, ον βλεπω, πως με βλεπει,
ειδον παλιν τουτον ενδον
της οικιας και του πιθου
ολον αιφνης γεγονοτα,
ενωθεντα τε αφραστως,
απορρητως συναφθεντα
και μιγεντα μοι αμικτως
ως το πυρ αυτω σιδηρω
και το φως γε τω υελω,
και εποιησεν ως πυρ με
και ως φως απεδειξε με,

και εκεινο εγενομην,
οπερ εβλεπον προ τουτου
και μακροθεν εθεωρουν,
και ουκ οιδα, πως σοι φρασω
το παραδοξον του τροπου·
(251) ου γαρ ηδυνηθην γνωναι,
ουδε νυν γινωσκω παντως,
πως εισηλθε, πως ηνωθη.
Ενωθεις δε, πως σοι ειπω
τις εστιν ο ενωθεις μοι,
τινι δε καγω ηνωθην;
Φριττω και φοβουμαι μηπως,
εαν ειπω, απιστησας
περιπεσης βλασφημια
εξ αγνοιας και ψυχην σου
απολεσης, αδελφε μου.
Ομως εν εγω κακεινος,
ω ηνωθην, γεγονοτες,
τινα εμαυτον καλεσω;
Ο Θεος διπλους την φυσιν,
την υποστασιν εις ων,
διπλουν με ειργασατο.
Εργασαμενος διπλουν δε
διπλα και ονοματα,
ως ορας, παρεσχε μοι.
Βλεπε την διαιρεσιν!
Ανθρωπος ειμι τη φυσει,
Θεος δε τη χαριτι.
Ορα ποιαν χαριν λεγω
ενωσιν την μετ᾽ εκεινου
αισθητως και νοερως τε,
ουσιωδως και πνευματικως τε!
Αλλα την μεν νοεραν εξειπον
ενωσιν σοι διαφορως
και ποικιλως, αισθητην δε
την των μυστηριων λεγω.
Καθαρθεις γαρ μετανοια
και τοις των δακρυων ρειθροις,
σωματος τεθεωμενου
(252) ως Θεου μεταλαμβανων
Θεος καγω γινομαι
τη ενωσει τη αφραστω.
Ορα το μυστηριον!

Η ψυχη ουν και το σωμα,
ινα ταυτα παλιν ειπω
εκ πολλης περιχαρειας,
εν εν ουσιαις ταις δυσι·
ταυτα ουν τα εν δυο
του Χριστου μεταλαβοντα
και του αιματος πιοντα
αμφοτεραις ταις ουσιαις
και ταις φυσεσιν ωσαυτως
ενωθεντα του Θεου μου
γινονται Θεος μεθεξει,
ομωνυμως τε καλουνται
τω ονοματι εκεινου,
ου ουσιωδως μετεσχον.
Λεγεται ουν πυρ ο ανθραξ
και ο σιδηρος ο μελας
πυρωθεις ως πυρ οραται.
Ει τοιουτος ουν οραται,
και τοιουτος αν κληθειη·
πυρ οραται, πυρ κληθειη.
Ει μη σεαυτον τοιουτον
εγνως, τοις περι τοιουτων
μη απιστει λεγουσι σοι,
αλλα ζητησον εξ ολης
της καρδιας σου και ληψη
μαργαριτην η σταγονα
η σιναπεως ως κοκκον,
ως σπινθηρα θειον σπορον.
(253) Πως ζητησεις, ο σοι λεγω;
Ακουσον, σπουδη τε πραξον,
και ευρησεις εν συντομω·
λαβε μοι σαφη εικονα,
την του λιθου και σιδηρου·
ενεστι και γαρ εν τουτοις
του πυρος η φυσις παντως,
ουχ οραται δε καν ολως.
Συγκρουομενα δε ομως
συνεχως πυρος σπινθηρας
αποπεμπουσι και πασι
καθορωνται μεν εν πρωτοις,
ουκ αναπτονται δε ομως,
ει μη δραξωνται και υλης.
Ταυτη δ᾽ ενωθεις εκ τουτων

εις σπινθηρ μικρος εις απαν
εξαναπτει κατ᾽ ολιγον
και εις υψος αιρει φλογοα
και φωτιζει την οικιαν
και το σκοτος εκδιωκει
και ποιει του βλεπειν παντας,
τους εν τη οικια οντας.
Ειδες θαυμα; Λεγε ουν μοι·
Προ του συνεχως κρουσθηναι
πως εκπεμψουσι σπινθηρας;
Ανευ δε σπινθηρος υλη
αυτοματως πως αναψει;
Πριν αναψει, πως φωτισει,
πως το σκοτος εκδιωξει,
πως του βλεπειν σοι παρασχει;
Ουδαμως, μοι παντως ειπης,
δυνατον ποτε γενεσθαι.
(254) Ουτως ουν και συ ποιησαι
προθυμηθητι και ληψης
- Τι σοι λεγω, οτι ληψη; -
θειας φυσεως σπινθηρα,
ον ωμοιωσεν ο κτιστης
πολυτιμω μαργαριτη
και σιναπεως τω κοκκω.
Τι ποιησαι δε σοι λεγω;
Ακουσον εμπονως, τεκνον·
εστω σοι ψυχη και σωμα
αντι λιθου και σιδηρου,
ο δε νους ως αυτοκρατωρ
των παθων αδολεσχειτω
πραξεσι ταις εναρετοις
και εννοιαις θεαρεστοις
και ως λιθον μεν το σωμα,
ως δε σιδηρον την ψυχην
χερσι νοηταις κρατησας
ελκυετω και αγετω
προς τας πραξεις μετα βιας·
βιαστη και γαρ υπαρχει
ουρανων η βασιλεια.
Ποιας πραξεις δε σοι λεγω;
Αγρυπνιαν και νηστειαν,
θερμην τε μετανοιαν,
δακρυων ομβρους και πενθος,

απαυστον θανατου μνημην,
αδιαλειπτον ευχην τε
και υπομονην παντοιων
πειρασμων επερχομενων·
προ τουτων παντων σιωπην
και ταπεινωσιν βαθειαν
(255) και υπακοην τελειαν
και θεληματος εκκοπην.
Τουτοις ουν και τοις τοιουτοις
η ψυχη αδολεσχουσα
και αει συνεχομενη
λαμπηδονας μεν εν πρωτοις
δεχεσθαι ποιει τον νουν σου,
αλλα σβεννυται συντομως,
οτι ουπω ελεπτυνθη,
ινα και συντομως αψη.
Οτε δε και της καρδιας
αψεται βολις η θεια,
τοτε και αυτην φωτιζει
και τον νουν αποκαθαιρει
και εις υψος τουτον αιρει
και προς ουρανον αναγει
και ενοι φωτι τω θειω.
Α σοι ειπον, πριν ποιησης,
πως, ειπε μοι, καθαρθηση;
Προ του καθαρθηναι δε σε,
πως ο νους σου λαμπηδονας
υποδεξεται τας θειας;
Πως δε, λεγε μοι, και ποθεν
αλλοθεν τη ση καρδια
εμπεσον το πυρ το θειον
αναφθησεται και ταυτην
εξαναψει και πυρωσει
και ενωσει και συναψει
και αχωριστον ποιησει
το κτιστον μετα του κτιστου;
Ουδαμως ποτε, μοι φησεις,
τουτο δυνατον υπαρξειν
(256) ουδενι των γεννηθεντων
η γεννησεσθαι μελλοντων.
Τα δ᾽ εντευθεν μη ερωτα!
Ει ενωθης γαρ τω φωτι,
παντα σοι αυτο διδαξει

και αποκαλυψει παντα
και καθυποδειξει, οσα
και συμφερει του μαθειν σε.
Αλλως γαρ αδυνατον σε
τα εκεισε μαθειν λογω·
τω Κυριω ημων δοξα εις τους αιωνας των αιωνων·
αμην.

ΛΑ'.

Περι θεολογιας και οτι ανεξερευνητος η θεια φυσις και παντη τοις ανθρωποις ακατανοητος. (257)

Κυριε, ο Θεος ημων, Πατερ, Υιε και Πνευμα,
συ τη μορφη ανειδεος, παγκαλης δε τη θεα,
τω αμηχανω καλλει σου αμαυρων πασαν θεαν,
ωραιος υπερ ορασιν υπερκεισαι γαρ παντων.
Αποσος εν ποσοτητι, ορωμενος, οις βουλει,
ουσια υπερουσιος, αγνωστος και αγγελοις·
οτι γαρ ης, γινωσκοντες εκ των ενεργειων σου,
επει αυτον ωνομασας Θεον, τον οντως οντα,
τουτο ουσιαν λεγομεν, υποστασιν καλουμεν·
το γαρ μη ον ανουσιον ον ανυποστατον πελει,
και δια τουτο τολμηρως ενουσιον καλουμεν,
ενυποστατον λεγομεν, ον ουδεις ποτε ειδε,
τον τρισυποστατον Θεον, αρχην αναρχον μιαν.
Αλλως δε πως τολμησωμεν ουσιαν σε καλεσαι
η υποστασεις επι σου τρεις μεριστας δοξασαι;
Οποιαν δε και ενωσιν ολως τις εννοησει,
ει ο Πατηρ γαρ εν σοι και συν εν τω Πατρι σου
και εξ αυτου το Αγιοιν προερχεται σου Πνευμα
και συ αυτος, ο Κυριος, το Πνευμα σου υπαρχεις,
το δε Πνευμα ο Κυριος κεκλησαι και Θεος μου
και ο Πατηρ σου Πνευμα δε και εστι και καλειται;
(258) Ουδεις δε ειδε σε ποτε αγγελων η ανθρωπων,
ου ταυτα εθεασατο, ου τον τροπον επεγνω.
Πως ειπη, πως δε φθεγξοιτο, πως χωρισμον τολμηση
η ενωσιν η συγχυσιν η μιξιν η και κρασιν,
το εν δε τρια προσειπειν, εν πως δε τα τρια;
Δια τουτο ουν, Δεσποτα, εξ ων ειπας πιστευει,
εξ ων εδιδαξας υμνει πας πιστος σου το κρατος,
επει παντα τα κατα σε ακαταληπτα παντη,
αγνωστα και ανεκφορα τοις υπο σου κτισθεισι.

Και γαρ ακατανοητος εστιν η υπαρξις σου,
οτι πεφυκας ακτιστος, εγεννησας δ᾽ ωσαυτως·
και πως κτιστος νοησει σου της υπαρξεως τροπον
η της γεννησεως του σου Υιου, Θεου και Λογου,
ειτε της εκπορευσεως Πνευματος σου του Θειου,
ινα και ενωσιν σου γνω και χωρισμον κατιδοι
και ακριβως ουσιας σου το ειδος καταμαθοι;
Ουδεις ουδεπω ειδε σου τουτων τι, ωνπερ ειπον.
Ου γαρ ενδεχεται Θεον αλλον φυσει γενεσθαι,
ινα φυσεως της σης ερευνησαι ισχυση
ουσιαν, ειδος και μορφην, υποστασιν ωσαυτως,
αλλ᾽ ει αυτος εν σεαυτω, μονος Τριας Θεος ει,
μονος γινωσκων σευτον, Υιον σου και το Πνευμα
και υπ᾽ αυτων ως συμφυων γινωσκομενος μονων.
Οι δ᾽ αλλοι - ωσπερ αισθητου ηλιου τας ακτινας
και ουτοι καλως βλεποντες και τηλαυγως ορωντες
ενδον οικου καθημενοι εισιουσας ορωσιν,
εκεινοι δε τον ηλιον ολως ου καθορωσιν –
ουτω της δοξης σου το φως, ουτω τας λαμπηδονας,
και ταυτας εν αινιγματι νοΐ κεκαθαρμενω,
οι εκ ψυχης ζητουντες σε βλεπειν καταξιουνται·
σε δε, οποιος, ποταπος τη ουσια τυγχανεις
(259) η πως απαξ εγεννησας και γεννας αενναως
και ου χωριζη του εκ σου γεννωμενου, αλλ᾽ εστιν
ολος εν σοι, ολος πληρων θεοτητι τα παντα,
ολος γε μενεις εν αυτω τω Υιω ο Πατηρ δε
και σου εκπορευομενον εχεις το Θειον Πνευμα,
παντα γινωσκον και πληρουν, Θεος ον κατ᾽ ουσιαν
και σου μη χωριζομενον, εκ σου γαρ και πηγαζει.
Συ ει πηγη των αγαθων, παν δ᾽ αγαθον Υιος σου,
νεμων δια του Πνευματος αυτα πασιν αξιως,
ευσπλαγχνως, φιλανθρωπως τε αγγελοις και ανθρωποις.
Ουδεις αγγελων ειδε σου, ουδεις ποτε ανθρωπων
την υπαρξιν η εγνωκε, και γαρ ακτιστος πελεις.
Παντα δε συ παρηγαγες· δυναται σε γινωσκειν,
οπως εκ σου προερχεται το Πνευμα σου το Θειον
και ου γεννας ολως ποτε, απαξ παντως γεννησας,
ουδε πηγαζων κενωσιν η μειωσιν υπεστης;
Μενεις γαρ υπερπληρης,
υπερ το παν ανελλιπης, ολος εν ολω κοσμω,
τω ορατω, τω νοητω, και εξω αυθις τουτων,
προσθηκην μη δεχομενος, μηδ᾽ ελλειψιν εις απαν
και ει ολος ακινητος μενων παντοτε ουτως.

Ταις ενεργειαις ουν αει αεικινητος πελεις,
εχεις και γαρ αεναον, ο Πατηρ, εργασιαν·
εργαζεται και ο σος Υιος παντων την σωτηριαν
και προνοει και τελειοι και συνεχει και τρεφει,
ζαωοποιει, ζωογονει εν Πνευματι Αγιω.
Οσα γαρ βλεπει ο Υιος τον Πατερα ποιουντα,
ταυτα ομοιως και αυτος εκτελει, καθως ειπεν.
Ουτως ακινητος τε ων, αεικινητος τε πως,
ουτε κινη, ουχ ιστασαι, ουτε καθησαι παλιν,
(260) αλλα αει καθημενος αει ιστασαι ολος·
ισταμενος δε αυθις, αει κινεισαι ολος,
μη μεθισταμενος ποτε· που γαρ και απελευση;
Το παν, ως ειρηται, πληρων υπερ το παν δε πελων
προς ποιον αλλον μεταβης η τοπον η και χωρον;
Αλλ᾽ ουδε ιστασαι, και γαρ ασωματος υπαρχεις,
απλους πληρων τα συμπαντα, ασχηματιστος παντη,
αϋλος, απεριγραπτος, αληπτος ολος ησθα·
και πως καθησθαι ειπωμεν, πως παλιν ιστασθαι σε,
πως δε καθησθαι φησωμεν η εν ποιω σε θρονω,
τον τη χειρι κατεχοντα ουρανον και την γην δε,
τα υπο γην τε απαντα ισχυϋ ση κρατουντα;
Ποιος θρονος χωρησειεν η ποταπη οικια,
η πως η που ενιδρυται η ποιοις θεμελιοις,
ποιοις δε στυλοις αιρεται, τις ολως εννοησει;
Αβαλε τοις ανθρωποις γε και παση κτιστη φυσει,
τη τα τοιαυτα ερευναν περι Θεου τολμωση,
πριν ελλαμφθη, πριν φωτισθη, πριν κατιδη τα θεια
και θεωρος γενησεται των Χριστου μυστηριων,
α ουτε Παυλος κατιδων ισχυσεν ολως φρασαι,
ουτε Ηλιας προτερον, ουτε Μωσης ο μεγας,
αλλα τας εντολας Θεου και θεληματα μονα
κατηξιωθη και αυτος μαθειν και αλλοις φρασαι.
Περι αυτου δε του Θεου πλεον ουδεν ακουσαι
κατηξιωθη, μαθειν η ολως διδαχθηναι,
ει μη οτι ο ων εστι Θεος παντων και κτιστης,
δημιουργος και συνοχευς παντων των παραχθεντων.
Ημεις δε οι παναθλιοι, οι σκοτει καθειργμενοι
και σκοτος ολως πελοντες ηδονων απολαυσει
και αγνοουντες εαυτους, οπου και πως κρατουνται,
οι τεθαμμενοι παθεσιν, οι τυφλοι και νεκροι τε
(261) τον οντα οντως αναρχον, ακτιστον, Θεον μονον,
αθανατον υπαρχοντα, αορατον τοις πασιν
εξερευνωντες λεγομεν ως ακριβως ειδοτες

περι Θεου, οι του Θεου οντες κεχωρισμενοι.
Ει γαρ δη και ηνωντο αυτω, ουκ αν ποτε ετολμων
περι αυτου λαλησαι βλεποντες, οτι παντα
αφραστα, ακαταληπτα πελουσι τα εκεινου·
ου μονον τα εκεινου δε, αλλα και των εκεινου
εργων τα πλειω αγνωστα υπαρχουσι τοις πασι.
Τις γαρ και ερμηνευσειε, πως εξ αρχης με πλαττει,
ποιαις χερσι τον χουν λαβων ο ασωματος παντη
στομα μη εχων ως ημεις πως ενεφυσησε μοι
και εις ψυχην αθανατον πως αρα γεγονε μοι;
Απο πηλου δε, λεγε μοι, πως οστα, πως δε νευρα,
πως κρεας, πως δε φλεβες μοι, πως δερματις, πως τριχες,
πως οφθαλμοι, πως ωτα δε, πως χειλεα, πως γλωσσα,
πως οργανα φωνητικα, οδοντως τε στερροτης,
εναρθρον λογον πνευματι τρανως αποτελουσιν;
Απο ξηρας δε και υγρας, θερμης και ψυχρας υλης
ζωον με απετελεσε μιξει εναντιων;
Πως ουν δεσμειται νους σαρκι, πως σαρξ δε τω αΰλω
νοΐ συνανακεκραται αμικτως, ασυγχυτως,
αφυρτως τε νους και ψυχη προσφερουσι τον λογον
τον ενδιαθετον λαω, και μενουσιν ωσαυτως
ατμητα, αναλλοιωτα, ασυγχυτα εις απαν;
Ταυτ᾽ ουν ειδοτες, αδελφοι, ανερμηνευτα ειναι
και πασιν ακαταληπτα τα καθ᾽ ημας υπαρχειν
πως τον ημας ποιησαντα τοιουτους εκ μη οντων
εξερευναν ου φριττομεν η εννοειν η λεγειν
τα υπερ λογον, υπερ νουν τον ημετερον οντα;
Κτισματα οντες δε λοιπον φοβηθητε τον κτιστην
και τας εκεινου εντολας μονας εξερευνατε,
(262) τηρειν δε ταυτας σπευσατε υμων παση δυναμει,
ει βουλοισθε και της ζωης κληρονομοι γενεσθαι.
Ει δε καταφρονησετε των αυτου προσταγματων
και τα θεληματα αυτου παριδετε, ως ειπε,
και απειθησετε αυτω εν ενι παντως λογω,
ου δοξα, ουκ αξιωμα, ου πλουτος εκ του κοσμου,
αλλ᾽ ουδ᾽ η γνωσις η μωρα των εξω μαθηματων,
ου συνταξις, ου συνθεσις καλλιεπειας λογων,
ουδ᾽ αλλο τι των επι γης πραγματων η χρηματων
ωφελειαν την οιανουν παρεξουσι γε τοτε,
οτε κρινει τα συμπαντα και παντας ο Θεος μου.
Αλλ᾽ ο παροφθεις λογος παρ᾽ ημων του Δεσποτου
στησεται κατα προσωπον ενος εκαστου τοτε
και εκαστον κατακρινει μη φυλαξαντα τουτον.

Ουκ εστι λογος γαρ αργος, αλλα ζων Θεου λογος
ζωντος και διαμενοντος εις αιωνας αιωνων.
Λοιπον, η κρισις εσεται ουτως, καθως και ειπον,
ομου τε και της εντολης, οιμοι, προσυπαντωσης,
ελγχουσης τον απιστον η πιστον παντως οντα,
πειθηνιον η απειθη τοις λογοις του Δεσποτου,
γενομενον επιμελως η και αμεληθεντα,
και ουτως χωρισθησονται οι αδικοι δικαιων,
οι απειθεις των τω Χριστω παντως υπακουσαντων,
των φιλοθεων οι νυν αγαπωντες τον κοσμον
και των ευσπλαγχνων ασπαγχνοι και των ελεημονων
ανελεημονες ομου, και στησονται οι παντες
γυμνοι και πλουτου και τιμης και αρχης, ης εν κοσμω
απηλαυσαν, και εαυτους, οιμοι, κατακρινουσιν.
Αυτικατακριτοι αυτων γενομενοι τοις εργοις
(263) ακουσονται δ᾽· Απελθετε, μικροι τε και μεγαλοι,
μη πειθαρχησαντες εμοι, Δεσποτη φιλανθρωπω!
Ης, Δεσποτα, ρυσθειημεν δικαιας καταδικης
και της μεριδος τυχοιμεν των προβατων σου, Λογε,
δωρεαν, ως μη εχοντες ελπιδα σωτηριας.

εξ εργων, οι κατακριτοι νυν και εις τους αιωνας.

ΛΒ’.

Οτι οι ενδοξοι της γης και σοβαροι τω πλουτω περι την σκιαν των ορωμενων πλανωνται, οι δε γε των παροντων καταφρονησαντες εν απλανει μεθεξει του Θειου γινονται Πνευματος. (264)

Υπο πιστων με, Δεσποτα, λοιδορουμενον βλεπων
ως υπαρχοντα πλανον τε και προπεπλανημενον,
οτι το Πνευμα λεγοιμι, τη ση φιλανθρωπια
και του πατρος μου ταις ευχαις, το Αγιον λαβειν με,
ελεησον και χαρισαι λογον, γνωσιν σοφιαν,
ινα οι παντες γνωσωνται οι αντικειμενοι μοι,
οτι το σον εντος εμου λαλει Πνευμα το Θειον.
Δος μοι ειπειν, ως ειρηκας, δος καμοι, ως υπεσχου,
οις αντειπειν ουδεις αυτων η αντιστηναι, Σωτερ,
ισχυσει· συ γαρ ει δοτηρ των αγαθων απαντων.
Εγω, Χριστε, καν λεγωσι πλανασθαι με, σον δουλον,
ουδεποτε πεισθησομαι βλεπων σε, τον Θεον μου,

και καθορων το αχραντον προσωπον σου και θειον
και εξ αυτου δεχομενος ελλαμψεις σου τας θειας,
λαμπομενος εν πνευματι νοερους οφθαλμους μου.
Αλλα μη δωης, ω Θεε, απαντας πλανηθηναι
τους νυν εις σε πιστευοντας πλανην την ολεθριαν
του μη πιστευειν, οτι συ παντας και νυν φωτιζεις
ελλαμπων της θεοτητος ακτισι σου της θειας.
Συ γαρ πολυς εν οικτιρμοις, ημεις εν αμαρτιαις·
συ φως οικεις απροσιτον, σκοτος ημεις δε παντες·
(265) συ εξω ει της κτισεως και ημεις εν τη κτισει.
Οι πλειους δε των εξ ημων και της κτισεως εξω
εν τη αισθησει πελουσιν ολως αναισθητουντες
και παρα φυσιν οντες δε εξω εισιν των παντων,
οι βεποντες ου βλεπουσιν, ορωντες ουχ ορωσιν
ουδε Θεου θαυμασια εν νοερα αιοσθησει
καταλαβειν ισχυουσιν, αλλ᾽ εισι εξω κοσμου,
μαλλον δ᾽ εν κοσμω ως νεκροι εισι και προ θανατου
και προ εξοδου κατοχοι εν αδη κατωτατω.
Ουτοι ουν οντως πελουσιν, ους η γραφη γε λεγει,
οι ενδοξοι, οι πλουσιοι, οι σοβαροι τοις πασιν,
οι και δοκουντες ειναι τι εκ των τοιουτων ολως,
μη συνιδειν ισχυοντες την εαυτων αισχυνην·
καν γαρ σοφιαν κεκτηνται εν εαυτοις του κοσμου,
δοξαν τε ως ιματιον, οιησιν την ματαιαν
ωσπερ σκηνην δομησαντες φρεσι πεπλανημεναις
και την μεν ενδυσαμενοι, την δε εγκατοικουντες,
ως εν πυθμενι καθηνται εν αδου κατωτατου
και αγνοουσι τον Θεον, αγνοουσι τον κοσμον
και τα εν κοσμω απαντα ποιηματα του κτιστου.
Τις γαρ τον κτιστην γνωσεται, πριν η την κτισιν ιδοι
εν λογω οια λογικος, εν νοΐ νοερως δε,
και εν αισθησει νοερα νοερως κατοπτευων;
Τις δε; ο καθορων πνευματικως δια Πνευματος Θειου
μυστικως ελλαμπομενος, οδηγουμενος θ᾽ αμα,
προς γνωσιν την του ποιητου αμυδρως πως ανελθοι.
Ουτω γαρ καθαιρομενος τρανοτεραν την γνωσιν
λαβειν αξιωθησεται, ως γραφη πασα λεγει.
Οι εμπαθεις, ως εφην δε, απονοιαν εκεινοι
φορουντες ως ιματιον, την οιησιν ως δοξαν
(266) ενδεδυμενοι τερπονται και γελωσι τους αλλους
και παιζουσιν εν ταις σκιαις τον των σκυλακων τροπον.
Καρυον ει προσριψειας και κροτησειε τρεχον,
επιπηδωσι, δρασσονται, περιχαινουσι τουτο

και συν αυτω κυλιονται και συσκιρτωσιν αμα·
καν φραγελλιου συρη τις προ ποδων το σχοινιον
συστρεφονται και πιπτουσι και ποδας εις αερα
εκτεινουσι και προξενοι γελωτος τοις ορωσιν
ανθρωποις επι τη αυτων γινονται πτωσει πασιν.
Ουτως ουν και ουτοι δαιμονας τερπουσιν αναισθητως
εν ταις οικειαις πραξεσι και ηθεσιν ωσαυτως·
οι γουν τοιουτοι, λεγε μοι ερωτωντι, ως εχεις,
πως τα Θεου μυστηρια διηγησονται αλλοις;
Πως δε το φως της γνωσεως φωτισθωσι καν ολως
και αλλοις μεταδωσουσιν, ειτε κρισιν ευθειαν
εν διακρισει αληθει εξαξουσι δικαιως,
οι σκοτος ως ιματιον οντες ενδεδυμενοι,
εν αισθησει αναισθητοι, ζωης νεκροι εν μεσω;
Αλλ᾽, ω υμεις φιλοθεοι, ακουσατε ρηματων
αληθινων και θαυμαστων, ων το στομα Κυριου
και προλαβον ελαλησε και νυν λαλει τοις πασιν.
Ει μη δοξαν απωσεσθε, ει μη ριψετε πλουτον,
ει μη ματαιαν οιησιν εκδυσεσθε εις απαν,
ει μη των παντων γενησθε εσχατοι εν τοις εργοις
και εν αυτοις τοις λογισμοις, μαλλον δε ταις εννοιαις
εσχατους παντων εαυτους νομιζετε υπαρχειν,
ουκ αν δακρυων οχετους, ου καθαρσιν σαρκος τε
κτησησθε η θεασησθε πως ενεργουνται ταυτα.
Λοιπον, θρηνειτε εαυτους, λοιπον, μετανοειτε,
λοιπον, θερμα προχεετε δακρυα καθ᾽ ημεραν,
ιν᾽ οφθαλμους εκπλυνητε νοερους της καρδιας,
(267) ινα το φως θεασησθε το λαμψαν εν τω κοσμω,
ο λαμπον κραζει και βοα· Το φως εγω του κοσμου
ημην, ειμι και εσομαι και θελω καθορασθαι.
Εις τουτο γαρ εληλυθα σωματικως εν κοσμω,
διπλους ο εις γενομενος και μεινας εις ωσαυτως,
ινα Θεον με ορατον οι πιστως προσκυνουντες
και τας εμας φυλασσοντες εντολας αορατως
ελλαμπονται και νοερως μυουμενοι την δοξαν
θεοτητος μου της φρικτης, σαρκος τε προσληφθεισης
και το διπλουν των φυσεων μυστικως καθορωντες
ως ενα με τοτε Θεον αδιστακτως υμνουσιν.
Αλλως ουκ ενι γαρ καλως εμην οικονομιαν,
εμην τε συγκαταβασιν επιγνωναι και φριξαι
και προσκυνησαι ως Θεον τον εν μορφη ανθρωπου
γενομενον με και Θεον μειναντα ανεκφραστως·
δυο το εν, αμεριστα υποστασει, ου φυσει,

εις ουν Θεος εγω ειμι, τελειος ανθρωπος τε,
ολοτελης, ολοκληρος, σαρξ, ψυχη, νους και λογος·
ανθρωπος ολος και Θεος εν δυσι ταις ουσιαις,
διπλους ωσαυτως φυσεσι, διπλαις ταις ενεργειαις,
διπλαις και ταις θελησεσιν εν μια υποστασει,
Θεος ομου και ανθρωπος, εις ειμι της Τριαδος.
Οι ουτω με πιστευσαντες ειναι και επιγνοντες
εν τω καθαραι εαυτους σπουδη και μετανοια
και δυνηθεντες κατιδειν εν καθαρα καρδια
και μυηθηναι νοερως εμην οικονομιαν,
αυτοι με αγαπησουσιν εξ ολης της καρδιας,
αυτοι δε και φυλαξονται πασας τας εντολας μου
καταπλαγεντες την εμην απειρον ευσπλαγχνιαν,
αυτοι μοι και συνεσονται και κοινωνοι της δοξης,
της του Πατρος μου εσονται εις αιωνας αιωνων·
αμην.

ΛΓ'.

Περι θεολογιας· και οτι οι το κατ' εικονα φυλαξαντες τας πονηρας δυναμεις του αρχοντος του σκοτους καταπατουσιν, οι δ' αλλοι, οις εμπαθης ο βιος, υπ' αυτου κρατουνται και βασιλευονται. (268)

Φως ο Πατηρ, φως ο Υιος, φως το Αγιον Πνευμα.

Βλεπε τι λεγεις, αδελφε, βλεπε μη παρασφαλης!
Εν γαρ τα τρια φως εισιν, εν, ου κεχωρισμενον,
αλλ' ηνωμενον εν τρισι προσωποις ασυγχυτως.
Θεος γαρ αδιαιρετος ολως εστι τη φυσει,
και τη ουσια αληθως υπερ πασαν ουσιαν·
ου τη δυναμει τεμνεται, ου τη μορφη, ου δοξη,
ου τη ιδεα, ολος γαρ απλουν φως καθοραται.
Εν τουτοις εν τα προσωπα, εν αι τρεις υποστασεις·
τα τρια γαρ εν τω ενι, εν τα τρια δε μαλλον,
τα τρια μια δυναμις, τα τρια μια δοξα,
τα τρια μια φυσις γε, ουσια και θεοτης.
Αυτα και φως το εν εισιν, ο φωτιζει τον κοσμον,
ουχι τον κοσμον, απαγε, τον ορωμενον τουτον
- ουδε γαρ εγνωκεν αυτον, ουδε δυναται γνωναι
ο κοσμος ο ορωμενος ουδ' οι του κοσμου φιλοι·
ο γαρ τον κοσμον αγαπων εχθρος Θεου τυγχανει -,
αλλ' ον αυτος πεποιηκεν ανθρωπον κατ' εικονα

αυτου και καθ᾽ ομοιωσιν, κοσμον ημεις καλουμεν,
(269) οτι κοσμειται αρεταις, αρχει των επιγειων,
καθως εκεινος του παντος εχει την εξουσιαν,
και βασιλευει των παθων τουτο το κατ᾽ εικονα
και υποτασσει δαιμονας δημιουργους κακιας,
καταπατει τον δρακοντα, τον αρχαιον, τον μεγαν,
ωσπερ στρουθιον ευτελες· και πως; Ακουσον, τεκνον!
Ο αρχων ουτος ο πεσων του φωτος τη στερησει
εν σκοτει γεγονεν ευθυς και εστι μετα παντων
των συν αυτω εξ ουρανου πεσοντων εν τω σκοτει
και βασιλευει εν αυτω, τω σκοτει, παντων λεγω,
των κρατουμενων εν αυτω δαιμονων και ανθρωπων.
Πασα ψυχη μη βλεπουσα φως της ζωης το λαμπον
εν τε ημερα και νυκτι υπ᾽ αυτου τιμωρειται,
τιτρωσκεται, δαμαζεται, αγεται και δεσμειται
και βελεσι των ηδονων κενταται καθ᾽ ημεραν.
Ει και δοκει ανθιστασθαι, ει και δοκει μη πιπτειν,
αλλ᾽ ουν ιδρωτι συν πολλω, κοπω, πονω και μοχθω
εχει αει τον πολεμον ακαταλλακτον τουτου.
Ψυχη δε πασα η το φως καθορωσα το θειον,
οθεν εκεινος πεπτωκε, καταφρονει εκεινου
και λαμπομενη παρ᾽ αυτου φωτος του απροσιτου
καταπατει τον αρχοντα του σκοτους ωσπερ φυλλα
καταπεσοντα επι γην αφ᾽ υψηλου του δενδρου.
Εν σκοτει γαρ την δυναμιν εχει και εξουσιαν,
εν τω φωτι δε γινεται πτωμα νεκρον εις απαν.
Φως δε ακουων, προσεχε οποιον φως σοι λεγω,
μη υπολαβης λεγειν με το φως το του ηλιου!
Και γαρ ορας εν τω φωτι τουτου πολλους ανθρωπους
εξαμαρτοντας ως εγω, δεινως μαστιζομενους,
πιπτοντας και αφριζοντας μεσουσης της ημερας,
και αορατως πασχοντας εκ πονηρων πνευματων,
(270) και του ηλιου λαμποντος ουδεν εκ τουτου πλεον
εγγινεται το οφελος τοις δαιμοσιν εκδοτοις.
τοινυν ου λεγω σοι το φως του αισθητου ηλιου,
ου της ημερας, απαγε, ου λυχνιαιον ολως,
ου των αστερων των πολλων, ουδε σεληνης φαος,
ουκ αλλου ολως ορατου απαυγασμα φωτος σοι
παραδηλων ενεργειαν τοιαυτην ολως εχειν.
Τα αισθητα τους αισθητους οφθαλμους και γαρ μονους
φωτιζουσι και λαμπουσι φωτα και βλεπειν μονον
παρεχουσι τα αισθητα, τα νοητα ου μεντοι.
Παντες ουν, οσοι βλεπουσι τα αισθητα και μονον,

τυφλοι εισι τα νοερα ομματα της καρδιας.
Τα νοερα ουν ομματα της νεορας καρδιας
και νοερω φωτιζεσθαι οφειλουσι φωτι γε.
Ει γαρ ο εχων σωματος τας κορας εσβεσμενας
ολος υπαρχει σκοτεινος, αγνοων που υπαρχει,
ποςω γε μαλλον ο ψυχης εχων τυφλον το ομμα
εσκοτισμενος εσεται, και σωματι και πραξει
μικρου νενεκρωμενος δε και πνευματι υπαρξει;
Νοησον τοινυν ακριβως, οποιον φως σοι λεγω!
Ου λεγω σοι την πιστιν γαρ, ου λεγω την των εργων
πραξιν ουδε μετανοιαν ουδε νηστειαν παντως,
ακτημοσυνην ουδαμως, ου σοφιαν, ου γνωσιν,
αλλ᾽ ουδε το διδασκειν· τουτων γαρ ουδεν εστιν,
ου φως ουδε απαυγασμα φωτος, ουπερ σοι λεγω,
ουδε γε η ευλαβεια η εξωθεν, ου σχημα
το ταπεινον και ευτελες· παντα γαρ ταυτα πραξεις
και εντολων εκπληρωσις, ει γε καλως τελουνται
και εκπληρουνται, ως αυτος εντελλεται ο κτιστης.
Τα δακρυα κατα πολλους εκχεονται τους τροπους
και η επωφελη εισιν η και βλαπτουσι μαλλον·
τεως αυτα καθ᾽ εαυτα ανονητα εις απαν.
(271) η δ᾽ αγρυπνια μοναχων ουκ εστι παντως μονων,
αλλα και του κοινου λαου εργοις ασχολουμενων,
και αγρυπνουσι πλειονα υφαινουσαι γυναικες,
χρυσοχοοι τε και χαλκεις η μονασται οι πλειστοι,
και δια τουτο λεγομεν οτι τουτων απαντων
των εναρετων πραξεων ουδεν φαος καλειται.
Οπου και συναγομεναι εις εν αι πασαι πραξεις
και αρεται ανελλιπως φως ουκ εισι το θειον,
διΐστανται γαρ εξ αυτου πασαι πραξεις ανθρωπων,
και αυται μεν αι παρ᾽ ημων εκπληρουμεναι πραξεις
το καθ᾽ ημας προς τους λοιπους ζωντας εν πονηρια
φως λεγονται προς τα καλα κακεινους οδηγουσαι
και, οπερ εστιν εν εμοι σκοτος και εκτυφλοι με,
φως τω πλησιον γινεται και τοις ορωσι λαμπει.
Και ινα μη παραδοξα υποπτευθω σοι λεγειν,
ακουσον, και λαλησω σοι αινιγματος την λυσιν·
νηστευω ισως δια σε, ινα φανω νηστευων,
και τουτο κεντρον μεν εμου τοις οφθαλμοις υπαρχει
και ως δοκος εμπεπηκται μεσον εν τουτοις παντως·
συ δε φωτιζη βλεπων με, ει μη με κατακρινης,
αλλ᾽ ει μεμφομενος σαυτον ως γαστριμαργον παντως·
προς γαρ εγκρατειαν γαστρος καθοδηγη εκ τουτου

και της τρυφης υπεροραν προφανως εκμανθανεις.
Παλιν εγω ενδεδυμαι ευτελη και ρακωδη
και μονοχιτων εν παντι περιπατων νομιζω
δοξαν εκ των ορωντων με και επαινον θηρασθαι
και ως αποστολος αυτοις αλλος νεος ορασθαι,
και τουτο γινεται εμοι πασης αιτιον βλαβης
και σκοτος οντως και παχυ νεφος εν τη ψυχη μου·
τους δε ορωντας με λαους φωτιζει και διδασκει
υπερφρονειν καλλωπισμου, υπερφρονειν και πλουτου
και ευτελους αντεχεσθαι και τραχειας εσθητος,
(272) οπερ και εστιν αληθως ενδυμα αποστολων.
Ουτως και πασαι αι λοιπαι των αρετων γε πραξεις
πραξεις εισιν εκτος φωτος, εργα ακτινος διχα,
ομου γαρ συναγομεναι πασαι, ωσπερ προειπον,
και εις το εν γινομεναι αι εναρετοι πραξεις,
ειπερ και εστι δυνατον εν ανθρωπω γενεσθαι,
λαμπαδι εξωμοιωνται φωτος εστερημενη.
Ως γαρ ουκ εστι λεγεσθαι πυρ τους καρβωνας μονους,
αλλ᾽ ουδε παλιν ανθρακας ουδε φλογα τα ξυλα,
ουτως ου πιστις απασα, ουκ εργα ουδε πραξεις,
ουκ εντολων εκπληρωσις πυρ, φλοξ η φως το θειον
εισιν αξια λεγεσθαι, ου γαρ εισι τω οντι,
αλλ᾽ οτι δεξασθαι το πυρ, τω φωτι τε εγγισαι
και αναφθηναι δυναται απορρητω ενωσει,
τουτο υπαρχει αρετων επαινος τε και κλεος.
Και δια τουτο ασκησις πασα και πασαι πραξεις
επιτελουνται παρ᾽ ημων, ινα φωτος του θειου
ωσπερ λαμπας μετασχωμεν, ως εν κηριον πασας
προβαλλομενης της ψυχης φωτι τω απροσιτω·
μαλλον δε ωσπερ παπυρος εμβαπτεται κηριω,
ουτω ψυχη ταις αρεταις απασαις πιανθεισα
ολη αναψει εξ αυτου, οσον οραν ισχυσει,
οσον εν οικω τε αυτης εισαγαγειν χωρησει,
και τοτε φωτιζομεναι αι αρεται ως θειω
φωτι συγκοινωνησασαι φως και αυται καλουνται,
μαλλον δ᾽ εισι και αυται φως φωτι συγκεκραμεναι,
περιαυγαζουσι τε φως ψυχην αυτην και σωμα
και λαμπουσι γε αληθως πρωτον τω κεκτημενω
και τοτε πασι τοις λοιποις τοις εν σκοτει του βιου·
ους φωτισον εν Πνευματι, Χριστε, τω Παναγιω
και κληρονομους ποιησον ουρανων βασιλειας
μετα παντων αγιων σου, νυν και εις τους αιωνας·
αμην.

ΛΔ'.

Οτι η του Παναγιου Πνευματος ενωσις προς κεκαθαρμενας ψυχας εν αισθησει τρανη, ηγουν εν επιγνωσει γινεται και, εν αις αν γενηται, φωτοειδεις ομοιας εαυτου και φως αυτας απεργαζεται. (273)

Διΐσταται των ορατων ο αορατος παντως
και των κτισματων ο αυτα πρωτον κατασκευασας
και των φθαρτων ο αφθαρτος, το σκοτος του φωτος τε,
και μιξις τουτων γεγονε, οτε Θεος κατηλθε.
Τα διεστωτα τοτε γαρ ηνωσεν ο Σωτηρ μου,
αλλ᾽ οι τυφλοι την ενωσιν ουκ ειδον, οι νεκροι δε
λεγουσι ταυτης αισθησιν μηδ᾽ ολως εσχηκεναι,
και ζην και βλεπειν οιονται, ω μανιας εσχατης,
και απιστουντες λεγουσιν· Ουδεις τη πειρα τουτο
εγνωκεν η επαθεν, ουκ ειδεν εν αισθησει,
αλλ᾽ ακοη και διδαχη λογων γινεται μονων.
Αλλ᾽ ω Χριστε μου, διδαξον ειπειν με τι προς ταυτα
και της αγνοιας της πολλης και απιστιας τουτους
εκσπασαι και χαρισασθαι ιδειν σε, φως του κοσμου!
Ακουσατε και συνετε, πατερες, θειους λογους
και γνωσεσθε την ενωσιν εν γνωσει γινομενην
και εν αισθησει εκ παντος και πειρα και ορασει.
Θεος εστιν αορατος, ορατοι δ᾽ ημεις παντως·
ει ουν αυτος τοις ορατοις θεληματι ενουται,
ενωσις αρα γινεται αμφοτερων εν γνωσει.
Ει δε αγνωστως ειποιας τουτο και αναισθητως,
(274) παντως νεκρων η ενωσις και ου ζωης προς ζωντας.
Κτισματων κτιστης ο Θεος, κτιστοι δ᾽ ημεις ωσαυτως·
ει ουν τω κτισματι Θεος ο κτισας συγκατελθη
και ενωθη και γινηται ως ο κτιστης το κτισμα,
αισθησιν οντως λαβοιεν αληθους θεωριας,
οτι τω κτιστη το κτιστον απορρητως ηνωθη.
Ει δε μη τουτο δωσομεν, απολωλεν η πιστις
και η ελπις ηφανισται των μελλοντων εις απαν,
αναστασις ουκ εσεται ουδ᾽ η καθολου κρισις.
Επειδη και τα κτισματα, ως λεγεις, αναισθητως
τω ποιητη ενουμεθα μηδεν γνωστως νοουντες,
και κινδυνευει γε Θεος κατα σε, ως ουκ εστι
ζωη ουδε ζωην ημιν ενουμενος παρεχει.

Παλιν ο κτιστης αφθαρτος, τα κτισματα φθαρτα δε·
και γαρ οι αμαρτησαντες ουχι το σωμα μονον,
αλλα και τας ψυχας αυτας εις φθοραν παρεισηξαν,
και σωματι και ψυχη κατα τον λογον τουτον
φθαρτοι εσμεν, ως τη φθορα του νοητου θανατου
κρατηθεντες ομου παντες και τη της αμαρτιας.
Ει ουν ο φυσει αφθαρτος ενωθη τω φθαρτω μοι,
οντως εν τουτων εσεται, ωνπερ λεγει σοι μελλω·
η γαρ εμε μεταβαλει και αφθαρτον ποιησει
η προς φθοραν μεταβληθη ο αφθαρτος· και ουτως
ισως εγω ου γνωσομαι εκεινου πεπονθοτος
και γεγονοτος ως εγω· εγω δ᾽ ει γενωμαι γε
αφθαρτος ολος εκ φθαρτου κολληθεις τω αφθαρτω,
πως αν ουκ αισθανθησομαι, πως αν αυτη τη πειρα
ουκ ιδω ουδε γνωσομαι γεγονως, ο ουκ ημην;
Το γαρ ειπειν οτι Θεος ενουμενος ανθρωποις
ου μεταδιδωσιν αυτοις της θειας αφθαρσιας,
αλλα εκεινων τη φθορα συγκατασπαται μαλλον,
(275) του ανωλεθρου ολεθρον ο λεγων δογματιζει
και βλασφημει και της ζωης αυτος ολως εκπιπτει.
Ει δε τουτο αδυνατον, δεξαι μαλλον το αλλο
και αφθαρσιας μετασχειν σπουδασον προ του τελους.
Το φως υπαρχει ο Θεος, οι εν σκοτει ημεις δε,
η αληθεστερον ειπειν, ημεις αυτοι το σκοτος·
ουδε γαρ λαμψει αλλαχου ο Θεος, μη πλανασθε,
ει μη εν μοναις ταις ψυχαις, αις ενωθη προ τελους·
τοις δ᾽ αλλοις, ει και λαμψειεν οι κηρυκες, ως ειπον,
ως πυρ αυτοις φανησεται απροσιτον εις απαν,
το εργον δοκιμασει τε, οποιον το εκαστου,
και παλιν χωρισθησεται τουτων ως αναξιων,
εκεινοι δ᾽ απολημψονται κολασιν επαξιαν.
Ομως ενταυθα και εκει φως ψυχων αυτος μονος,
ημεις δε σκοτος τας ψυχας εχοντες αφωτιστους·
ει ουν το φως το των ψυχων ενωθη τη ψυχη μου,
εκεινο συσβεσθησεται και γενησεται σκοτος
η η ψυχη μου ως το φως εσεται φωτισθεισα.
Το φως γαρ, οταν αναφθη, φευγει ευθυς το σκοτος,
καιτοι εστι του αισθητου φωτος εκεινο εργον.
Ει δε το φως παραχθεν ενεργει σοι τοιαυτα
και οφθαλμους φωτιζει σου και ψυχην κατευφραινει
και, α το πριν ουκ εβλεπες, χαριζεται οραν σοι,
τι ου ποιησει εν ψυχη λαμψας ο τουτου κτιστης,
ο «Γενηθητω φως» ειπων και ευθυς παρεισηχθη;

Τι δοκει ουν σοι, ει λαμψει νοερως εν καρδια
η εν νοΐ ως αστραπη η ως ηλιος μεγας,
εμποιησαι δυνησεται ψυχη τη ελλαμφθεισηι;
Ουχι φωτισει ταυτην γε και γνωρισαι παρεξει
εν επιγνωσει ακριβει αυτον, οστις υπαρχει;
Ναι, οντως ουτως γινεται, ουτως επιτελειται,
(276) ουτως αποκαλυπτεται του Πνευματος η χαρις
και δι᾽ αυτου και εν αυτω ο Υιος συν Πατρι τε·
και τουτους βλεπει, ως εστι δυνατον κατιδεσθαι,
και τοτε τα περι αυτων εξ αυτων απορρητως
διδασκεται και φθεγγεται και πασιν αλλοις γραφει
και δογματα θεοπρεπη εκτιθεται, ως παντες
οι προλαβοντες αγιοι διδασκουσι πατερες·
ουτως γαρ εδογματισαν το συμβολον το θειον,
τοιουτοι τε γενομενοι, ως ειπομεν, κακεινοι
μετα Θεου τα του Θεου εφθεγξαντο και ειπον.
Τις γαρ εθεολογησε τριαδικην μοναδα
η τις αιρεσεις ετρεψε μη γεγονως τοιουτος
η τις εκληθη αγιος μη μετασχων Αγιου
Πνευματος; Ουδεις πωποτε. Ως και το φως αισθησει
το νοητον προσγινεσθαι πεφυκεν, οις προσεσται.
Οι δ᾽ αναισθητως λεγοντες τουτου μεταλαμβανειν,
αυτοι τω οντι εαυτους καλουσιν αναισθητους,
ημεις δε και νεκρους οντας ζωης εστερημενους,
ει και δοκουσιν ετι ζην, ω πλανης, ω μανιας!
Αλλ᾽, ω φως, λαμψον εις αυτους, λαμψον, οπως ιδοντες
πεισθωσιν οντως οτι φως συ αληθες υπαρχεις,
και οις ενουσαι, ωσπερ φως, ομοιους σοι εργαζη.
Λαμπω καθως και παντοτε των τυφλων προ προσωπου,
αλλα ιδειν ου βουλονται, καμμυουσι δε μαλλον
και αναβλεψαι προς εμε ου θελουσιν, ω τεκνον.
Προς δε και αποστρεφονται τας οψεις αλλαχοθεν,
καγω συμπεριστρεφομαι, τουτων εμπροσθεν στηκω,
κακεινοι παλιν αλλαχου εκπεμπουσι το ομμα
και ολως του προσωπου μου το φως ου καθορωσι.
Τουτων οι μεν καλυπτονται καλυμμασι τας οψεις,
οι δε και εξω φευγουσι μισησαντες με παντως.
(277) Τι ουν τουτους ποιησαιμι, αξαπορω εις απαν·
το αβουλητως γαρ αυτους και βια ταχα σωσαι,
και τουτο θλιψις δοξειε, μη θελοντας σωθηναι.
Το γαρ καλον θεληματι εσται καλον τω οντι,
το δ᾽ αβουλητως αγαθον ουκ αγαθον υπαρξει,
και δια τουτο θελοντας και ορω και ορωμαι

και βασιλειας της εμης ποιω συγκληρονομους,
τους δε μη θελοντας εω θελοντας εν τω κοσμω,
και γινονται κριται αυτοι εαυτων προ της δικης,
οτι εμου εκλαμποντος φωτος του απροσιτου
αυτοι το σκοτος εαυτοις προεξενησαν μονοι,
φως ιδειν μη θελησαντες και μειναντες εν σκοτει.

ΛΕ'.

Οτι παντες οι αγιοι ελλαμπομενοι αυγαζονται και την δοξαν του Θεου καθορωσιν, ως θεμιτον ανθρωπινη φυσει Θεον οραν. (278)

Βλεψον ανωθεν, Θεε μου,
και ευδοκησον φανηναι
και πτωχω προσομιλησαι.
Αποκαλυψον το φως σου
διανοιξας ουρανους μοι,
ανοιξον τον νουν μου μαλλον,
εισελθε και νυν εντος μου.
Λαλησον, καθαπερ παλαι,
δια ρυπαρας μου γλωσσης,
περι ων τινες λαλουσιν,
οτι νυν ουδεις υπαρχει,
ος Θεον γνωστως κατειδεν,
ουδε γεγονε προ τουτου
παρεκτος των αποστολων.
Αλλ᾽ ουδε αυτους εκεινους
λεγουσι τρανως ιδεσθαι
τον Θεον σου και Πατερα,
αλλα αγνωστον τοις πασιν,
αθεωρητον ωσαυτως
δογματιζουσιν υπαρχειν,
(279) προβαλλομενοι το ρημα
του υπερηγαπημενου
μαθητου σου Ιωαννου
λεγοντος· Θεον ουδεπω
εωρακει τις ανθρωπων.
Ναι, Χριστε μου, λεξον ταχος,
ινα μη τοις ασυνετοις
εγωγε δοξω ληρειν.
Γραφε, ειπεν, απερ λεγω,

γραφε και μη κατοκνησης.
Η Θεος εγω προ παντων
ημερων, ωρων και χρονων,
αλλα και αιωνων παντων
και των ορωμενων παντων
νοουμενων τε κτισματων.
Ημην υπερ νουν και λογον,
υπερ εννοιαν τε πασαν
μονος μετα μονου μονος,
και ουδεν των ορωμενων,
αλλ᾽ ουδε των αορατων
ην προ του γενεσθαι οντως.
Μονος ακτιστος εγω
συν Πατρι και Πνευματι μου
μονος αναρχος υπαρχω
εξ αναρχου του Πατρος μου·
αγγελων δε ουδεις ουδεπω,
αλλ᾽ ουδε των αρχαγγελων,
ου των αλλων τε ταγματων
ειδε μου ποτε την φυσιν
ουδ᾽ αυτον εμε τον κτιστην
ολον, οιοσπερ τυγχανω.
(280) Μονην δε ακτινα δοξης
και απορροιαν φωτος μου
καθορωσι και θεουνται.
Ως γαρ εσοπτρον ηλιου
τας ακτινας δεδεγμενον
η κρυσταλλινος ως λιθος
ελλαμφθεις εν μεσημβρια,
ουτως δεχονται ακτινας
της θεοτητος μου παντες.
Ολον δε με κατιδεσθαι
ουπω τις κατηξιωθη,
ουκ αγγελων, ουκ ανθρωπων,
ου δυναμεων αγιων.
Εξω γαρ ειμι των παντων
και αορατος τοις πασιν,
ου φθονων δε τουτοις παντως,
οπως μη με καθορωσιν,
ουδ᾽ ως ακαλλης υπαρχων
κρυπτομαι του μη φανηναι,
αλλα αξιος ουδεις μου
της θεοτητος ευρεθη,

ουδε γεγονε του κτιστου
ισοδυναμον το κτισμα.
Τουτο γαρ ουδε συμφερει·
μικραν δ᾽ ορωντες απαυγην
οντως ειναι με μυουνται
και γινωσκουσι Θεον με
τον αυτους παραγαγοντα,
και εκπληξει με και φοβω
ανυμνουντες λειτουργουσιν.
Ουκ ενδεχεται Θεον γαρ
αλλον φυσει παραχθηναι
(281) ισοδυναμον του κτιστου
ουδ᾽ ομοφυη εκεινου,
ουδε δυνατον γαρ ολως
ομοουσιον του κτιστου
το κτιζομενον γενεσθαι.
Τω ακτιστω το κτιστον γαρ
πως ποτε εξισωθειη;
Του αει ωσαυτως οντος
και αναρχου και ακτιστου
τα κτιζομενα ελαττω·
και γαρ ειναι μαρτυρησεις
και τοσουτον διαφερειν,
οσον αμαξα και πριων
του αυτα τεκτηναμενου.
Πως ουν αμαξα τον ταυτην
τεκτηναμενον εκμαθοι;
Πως δε πριων τον κινουντα
επιγνωσεται, ειπε μοι,
ει μη τουτοις δωσει γνωσιν,
ει μη ορασιν ενθειη
ο αυτα κατασκευασας,
ο αδυνατον υπαρχει
τουτο πασι τοις κτισθεισιν;
Ουδεις ανθρωπων ολως ουν,
ουδεις και των αγγελων
του διδοναι πνευμα αλλοις
ελαβε την εξουσιαν
η ζωην αυτοις παρεχειν,
ο δε Κυριος των παντων
εχων εξουσιαν μονος,
μονος εχων δυναστειαν,
(282) ως πηγη ζωης υπαρχων

εμψυχα παραγει ζωα,
οια παντως και θελησει,
και χαριζεται εκαστω
ως τεχνιτης, ως δεσποτης,
οσα βουλεται και θελει,
ω η δοξα και το κρατος
νυν, αει και εις αιωνας των αιωνων,
αμην.

ΛΣΤ'.

Ευχαριστια υπερ της εξοριας και των θλιψεων, ων υπεστη εν τω κατ᾽ αυτον διωγμω. (283)

Ευχαριστω σοι, Κυριε, ευχαριστω σοι, μονε
καρδιογνωστα, βασιλευ δικαιε, πανοικτιρμον!
Ευχαριστω σοι, αναρχε, παντοδυναμε Λογε,
ο κατελθων επι της γης και σαρκωθεις Θεος μου
και γεγονως, οπερ ουκ ης, ανθρωπος ομοιος μου
διχα τροπης και ρευσεως και πασης αμαρτιας,
ινα παθων ο απαθης υπ᾽ ανομων αδικως
απαθειαν παρασχης μοι τω κατακεκριμενω
εν τω μιμησασθαι τα σα παθηματα, Χριστε μου.
Δικαια ουν η κρισις σου και η προσταξις αμα,
ηνπερ προσεταξας ημας φυλασσειν, πανοικτιρμον.
Αυτη δ᾽ εστιν η μιμησις της ταπεινωσεως σου,
ιν᾽ ωσπερ επαθες αυτος αναμαρτητος πελων,
ουτως ημεις υποισωμεν αμαρτησαντες παντα,
και πειρασμους και διωγμους και μαστιγας και θλιψεις
και τελευταιον θανατον παρα των παρανομων.
Συ δαιμοναν γαρ ηκουσας και πλανος ενομισθης
αθεοις και αντιθεος και παραβατης νομου.
Συ ως κακουργος συλληφθεις και δεθεις μονος ηχθης,
παντων καταλιποντων σε μαθητων τε και φιλων.
Συ και παρεστης τω κριτη ως κατακριτος, Λογε,
(284) και κρισιν, ην εξηνεγκε κατα σου, κατεδεξω.
Συ και λαλησας ραπισμα παρα δουλου υπεστης
και σιωπησας θανατος ευθυς κατεδικασθης.
Οι λογοις σου γαρ μαχαιρα τοις ανομοις υπηρχον,
η σιωπη δε, βασιλευ, καταδικης αιτια·
διο μη φεροντες οραν σε τον δικαιον μονον

οι αδικοι θανατω σε παρεδωκαν αισχιστω.
Οθεν ετυφθης κεφαλην και ακανθαις
εστεφανωθης, χλαιναν τε κοκκινην ενεδυσω.
Ενεπτυσθης το προσωπον, οιμοι, και ενεπαιχθης,
Χαιρε! ακουσας παικτικως, βασιλευ, υπ᾽ Εβραιων.
Συ τον σταυρον εβαστασας, Σωτερ, επι των ωμων
και προσεπαγης εν αυτω ανυψωθεις, Θεε μου.
Χειρας ηλωθης ποδας τε, και οξος εποτισθης
και την πλευραν ενυγης σου τη λογχη, πανοικτιρμον.
Ταυτα η γη μη φερουσα εκλονειτο τω φοβω
και τους νεκρους τους εν αυτη απεδιδου εν ταχει·
ο ηλιος εις αιμα δε μετεστραφη ορων σε
και η σεληνη ζοφωσιν ενεδυσατο τοτε.
Το καταπετασμα του ναου του τοτε διεσχισθη
απο των ανω γεγονος δυο εως των κατω,
και ουδεν οι παρανομοι τουτων συνηκαν ολως,
αλλα και ταφω κειμενον φυλακας εφιστασι
και τον λιθον σφραγιζουσι σε κατασχειν δοκουντες.
Συ ουν ανεστης, Δεσποτα, ιδια εξουσια
και τας σφραγιδας ελιπες σωας τοις παραβαταις·
αγγελων παρουσια δε εκυλισε τον λιθον
(285) και τους εκει φυλασσοντας κατεπληξε τω φοβω,
και ουκ ηθελησεν ποσως του συνιεναι ολως,
αλλ᾽ εμειναν τυφλωττοντες τον νουν και την καρδιαν
πεπωρωμενην την αυτων εχοντες μεχρι τελους.
Τι ουν υπαρχει μεγα μοι, ει ταυτα καγω παθω,
απερ αυτος συ πεπονθας αναμαρτητος πελων
υπερ του κοσμου, Δεσποτα, ινα τον κοσμον σωσης,
ο αμαρτησας παμπολλα εκ νεας ηλικιας
και παροργισας σε, Χριστε, εν εργοις τε και λογοις;
Μεγα μοι οντως, μαλλον δε και υπερ πασαν δοξαν,
οτι με μετοχον ποιει δοξης σου της αρρητου
η κοινωνια των παθων, η μιμησις των εργων,
και προξενος θεοτητος η ταπεινωσις πελει
η ση τοις μετα γνωσεως ταυτην μετερχομενοις.
Ευχαριστω σοι, Δεσποτα, πασχων μαλλον αδικως,
ει δε δικαιως, εστω μοι εις εκτισιν πταισματων,
εις καθαρσιν αμετρων μου, Χριστε, πλημμεληματων,
και μη εασης μοι ποτε πονους επενεχθηναι
υπερ δυναμιν, Δεσποτα, η πειρασμους η θλιψεις,
αλλα αει μοι χαρισαι την εκβασιν, Θεε μου,
και την ισχυν του δυνασθαι υπενεγκειν τας λυπας.
Συ γαρ υπαρχεις των καλων ο παροχευς αρχηθεν

τοις εκ ψυχης προσπιπτουσι τω σω κρατει αξιως,
της πιστεως, των εργων τε και των χρηστων ελπιδων
παρεχων τα χαρισματα, τας δωρεας τε πασας
του Θειου και προσκυνητου Πνευματος σου, οικτιρμον,
νυν και αει και παντοτε εις αιωνας αιωνων,
αμην.

ΛΖ'.

Δεησις και προσευχη του αυτου προς Θεον της εκεινου ενεκα βοηθειας (286)

Δεσποτα Χριστε, Δεσποτα ψυχοσωστα,
Δεσποτα Θεε παντων των ορωμενων
αορατων τε δυναμεων, ως κτιστης
των εν ουρανω παντων, των υπερανω
του ουρανου τε και ουρανων απαντων,
των υπο γην τε και των εν γη ωσαυτως!
Συ ει Κυριος τουτων, Θεος τε και Δεσποτης,
συ τη χειρι σου περικρατεις την κτισιν,
οτι εν αυτη περιεχεις τα παντα.
Χειρ σου, Δεσποτα, δυναμις η μεγαλη,
η το θελημα του σου Πατρος πληρουσα
και δημιουργει, εργαζεται και κτιζει
και οικονομει τα καθ᾽ ημας αρρητως·
αυτη ουν καμε νυνι παραγαγουσα
εκ του μη οντος πεποιηκε του ειναι,
οε και γεγονως ημην εν τωδε κοσμω
αγνοων ολως σε, τον καλον Δεσποτην,
σε, τον κτιστην μου, σε, ω δημιουργε μου,
και ωσπερ τυφλος υπηρχον εν τω κοσμω
και ως αθεος, αγνοων τον Θεον μου.
Αυτος ουν ελεησας και επεσκεψω
(287) και επεστρεψας λαμψας εν σκοτει φως μοι
και ελκυσας με προς εαυτον, ω πλαστα,
εξαγαγων τε εκ κατωτατου λακκου,
σκοτους των παθων, σκοτους του βαθυτατου
επιθυμιων και ηδονων του βιου
εξειξας οδον, δεδωκας οδηγον μοι
προς τας εντολας τας σας καθοδηγουντα.
Ω ακολουθων αφροντις διετελουν,

εχαιρον χαραν ου λαλουμενην, Λογε,
ορων κατα ποδας σου ακολουθουντα
και προσομιλουντα σοι πολλακις τουτον.
Αλλα και βλεπων σε, τον καλον Δεσποτην,
τω οδηγω μου και πατρι συμπαροντα
αφραστον ειχον αγαπην τε και ποθον,
υπερ πιστιν τε και ελπιδα υπηρχον
και· Ιδου, ορω τα μελλοντα, ελεγον,
και των ουρανων παρεστι βασιλεια
και τα αγαθα α οφθαλμος ουκ ειδεν,
ους ουκ ηκουσε, προ οφθαλμων μου βλεπω,
εχων τε αυτα και τι πλεον ελπισω,
η την πιστιν μου εν αλλοις ποιοις δειξω;
Μειζον γαρ αλλο υπερ ταυτα ουκ εσται.
Εν τουτοις οντος και τουτοις εντρυφωντος
ελαβες εκ γης τον πατερα μου, οιμοι,
ηρας οδηγον εμον εξ οφθαλμων μου,
ω φιλανθρωπε, και κατελιπας μονον,
παντως ορφανον, παντως μεμονωμενον,
παντως εκ παντων αβοηθητον οντα,
και ποιμνης, οιμοι, προστατην και ποιμενα,
τον ως αληθως απροστατευον ξενον
εστησας αυτος τοις κριμασιν, οις οιδας.
(288) Δια τουτο σε αρτι καθικετευω,
αρτι δεομαι, αντιβολω προσπιπτων·
μη αποστραφης, μη με εγκαταλιπης
μηδε αφης με, ω Δεσποτα μου, μονον!
Οιδας της οδου την δυσβατον πορειαν,
οιδας των ληστων την καθ᾽ ημων μανιαν,
οιδας την πληθυν των πονηρων θηριων,
οιδας την εμην ασθενειαν, Χριστε μου,
και την αγνοιαν, ην ως ανθρωπος εχω.
Πλην ουδ᾽ ανθρωπος ολως δοκω υπαρχειν,
αλλα ανθρωπων πολυ απολιμπανειν·
κατα παντα γαρ παντων εσχατος πελω
και ελαχιστος ειμι οντως ανθρωπων παντων.
Επιχεε μοι, βασιλευ και Θεε μου,
το ελεος σου, εξαιτουμια, το μεγα,
ινα τα εμα υστερηματα, Σωτερ,
και ελλειματα τουτο αναπληρωση
και σωον ολον ανθρωπον με ποιηση
υστερουμενον ουδεν των αναγκαιων
και ουτω στηση ενωπιον σου, Λογε,

ακατακριτον, αμεμπτον με σον δουλον,
ανυμνουντα σε εις αιωνας αιωνων,
αμην.

ΛΗ'.

Περι θεολογιας˙ και οτι ο νους της υλης των παθων καθαρθεις αΰλως τον αϋλον και αορατον καθορα. (289)

Ποιαν οδον οδευσοιμι, ποιαν εκκλινω τριβον;
Ποιαν ανελθω κλιμακα, ποιαν εισελθω πυλην
η πως ανοιξω θυραν δε και ποιου κουβουκλιου;
Οποιας δε και ποταπης ενδον οικιας ευρω
τον εν χειρι τα συμπαντα και παλαμη κρατουντα;
Ορος εις ποιον αναβω, εκ ποιου τε του μερους
και ποιον αρα σπηλαιον εκεισε ψηλαφησω
η ποιον ελος διελθων τον πανταχου παροντα
και αληπτον τυγχανοντα αορατον τε οντα
του κατιδειν αξιωθω και κατασχειν, ο ταλας;
Εις ποιον αδην καταβω, εις ουρανον δε ποιον
ανελθω και εις εσχατα ποιας θαλασσης αρα
γενομενος ευρησαιμι τον απροσιτον παντη,
τον παμπαν απεριγραπτον, αφηλαφητον ολον,
το αϋλον εν υλικοις, τον κτιστην εν τη κτισει,
τον αφθαρτον εν τοις φθαρτοις, ειπε μοι, πως ευρησω;
Πως δ᾽ εξω κοσμου γενωμαι, ο τυγχανων εν κοσμω,
πως τω αΰλω συναφθω, ο συνημμενος υλη;
Πως τω αφθαρτω συμπλακω, φθαρτος ολος υπαρχων,
ο εν θανατω τη ζωη πως ολως πλησιασω,
τω αθανατω ο νεκρος τως αρα προσπελασω;
Ο χορτος ολος τω πυρι πως προσψαυσαι τολμησω;
(290) Αλλ᾽ ομως αρτι ακουε των απορρητων λυσιν!
Προ του γενεσθαι ουρανον, προ του γην παραχθηναι
Θεος υπηρχεν, η Τριας, μονος μεμονωμενος,
φως αναρχον, φως ακτιστον, φως αφραστον εις απαν,
ομως Θεος αθανατος, ατελευτητος, μονος,
αΐδιος, αιωνιος, αγαθωτατος αγαν.
Νοει καλως μονον Θεον εν αρχη την Τριαδα
υπεραναρχως ουσαν μεν, υπερ αρχην τε πασαν
ανεικαστον, αμετρητον υψει, βαθει και πλατει,
του τε μεγεθους και φωτος περας μη κεκτημενον.
Ουκ ην αηρ, καθαπερ νυν, ουκ ην σκοτος ουδ᾽ ολως,

ου φως, ουχ υδωρ, ουκ αιθηρ, ουκ αλλο τι των οντων·
πνευμα δε μονον ο Θεος, φωτοειδες εις απαν,
ομου τε παντοδυναμον και αϋλον υπηρχεν.
Εποιησεν αγγελους δε, αρχας και εξουσιας,
τα Χερουβιμ και Σεραφιμ, κυριοτητας, θρονους
και τα ακατονομαστα ταγματα λειτουργουντα
αυτω και παρισταμενοα εν φοβω τε και τρομω.
Υστερον δε παρηγαγεν ουρανον ως καμαραν,
υλικον και ορωμενον, αισθητον και παχυν τε
και εν ριπη εξετεινε τουτον, ως ειδε μονος.
Γην τε ομου και υδατα και απασας αβυσσους
μεσον αυτου εν τω αυτω εννοηματι μονω
πεποιηκεν, οια και νυν παντα ημιν ορωνται.
Και εμεινεν, ενδον το φως το αϋλον μη εχων,
ο ουρανος εκτανυσθεις αισθητος , καθως ειπον,
ου περιεκοψε φωτος αΰλου λαμπηδονας.
Ενυλος γαρ, ως ειρηται, ων, των αΰλων εξω,
ου τοπω παντως, φυσει δε ευρεθη και ουσια.
Ενυλων γαρ ο αϋλος εστι κεχωρισμενος,
(291) ουκ εχων τοπον ιδιον, απεριγραπτος γαρ ων·
αυτος λογω τα συμπαντα εν εαυτω παραγει
και φυσει εστι των κτιστων παντη κεχωρισμενος
και φερων παντα εν αυτω εξω εστι των παντων.
Ωσπερ γαρ νους και αγγελος τοιχοις και θυραις εξω
οικιας ουκ απειργονται ουδε κρατουνται ενδον,
ουτως ο τουτων ποιητης ολως ουκ εξω πελει,
ουκ ενδοθεν του ουρανου ουδ᾽ εν ετερω τοπω,
αλλ᾽ εστι παντως πανταχου Θεος κεχωρισμενος
ενυλων παντων και κτιστων υπ᾽ αυτου παραχθεντων.
Εγενετο ουν ουρανος ενυλος και διεστη
τη φυσει, καθως ειρηται, του φωτος του αΰλου
και εμεινε διχα φωτος, οικος καθαπερ μεγας.
Ο δε Δεσποτης του παντος τον ηλιον ανηψε
και την σεληνην, αισθητοις αισθητως οπως λαμπη,
δεδωκε δε και εν χερσι φως εν νυκτι του φαινειν,
απο σιδηρου λιθου τε τικτομενον αρρητως.
Εκεινος δε παντος φωτος εστι κεχωρισμενος,
υπερφωτος, υπερλαμπρος, αστεκτος παση κτισει·
ως γαρ ηλιου λαμποντος ου φαινονται τα αστρα,
ουτως, ει λαμψαι βουληθη ηλιου ο Δεσποτης,
ουχ υποστησεται πας ζων ανατοληv την τουτου.
Διο συνεζευξε τον νουν τω χοΐ τω ενυλω
και εν ενυλοις τεθηκεν ημας ανθρωπους παντας,

ιν᾽ εν βεβαια πιστει γε και εντολων τηρησει
τον, ονπερ συνεχεαμεν παραβασεως ζοφω,
νουν αϋλον εν υλικων παθων επιθυμια
και γευσει τη των ηδονων εκκαθαραντες αυθις,
το αϋλον εν υλικοις αΰλως καθορωμεν
φως, οπερ ειπον, οτι ην Θεος υπεραναρχως,
αορατον τοις αισθητοις οφθαλμοις και ενυλοις,
(292) απροσιτον τοις νοεροις ομμασι της καρδιας.
Θαυμαζω γαρ πως η ψυχη, ολη αϋλος ουσα
και νοερον τον του νοος οφθαλμον κεκτημενη,
ωσπερ θυρισι γε δυσιν αισθητως κεχρημενη
του σωματος τοις οφθαλμοις παρακυπτουσα βλεπει
δι᾽ αυτων παντα ορατα και παλιν υποστρεφει,
τα νοητα και αϋλα αΰλως καθορωσα,
μεσον δ᾽ αφθαρτων και φθαρτων αρρητως κρατουμενη·
υπο μεν των καθελκεται προς ηδονας, προς παθη,
υπο δε των προς ουρανον πτερουμενη εκεισε
μενειν μεν εκβιαζεται, κατασπαται δε ομως
και παλιν αναφερεσθαι αει θερμως σπουδαζει
αεροβαμων θελουσα ειναι εξ ορωμενων.
Ως γαρ παγιδας βλεπουσα τα εν τω κοσμω παντα
φοβειται ολως εν τη γη πατησαι η καθισαι,
ινα μη παντως εμπαγη κρατηθεισα εν τουτοις
και γενηται καταβρωμα θηριων ανημερων.
Τοιουτος ο των ευσεβων και πιστων και αγιων
απαντων βιος, ονπερ χρη εκμιμεισθαι τους παντας,
ινα και συν αυτοις Χριστω, Θεω, κριτη των παντων
αμεμπτως παραστησονται και κοινωνοι της δοξης
και βασιλειας της αυτου εσονται εις αιωνας,
αμην.

ΛΘ'.

Οτι ο ποθος και η προς Θεον αγαπη υπερβαινει πασαν αγαπην και παντα ποθον ανθρωπινον· βαφεις δε ο νους των καθαιρομενων εν τω φωτι του Θεου ολος θεουται και νους εκειθεν χρηματιζει Χριστου. (293)

Αμηχανον το καλλος σου, ασυγκριτον το ειδος,
η ωραιοτης αφατος, υπερ λογον η δοξα,
το ηθος, Δεσποτα Χριστε, το αγαθον και πραον
των γηγενων υπερκειται τας εννοιας απαντων,

και δια τουτο ο προς σε ποθος και η αγαπη
πασαν αγαπην των βροτων υπερνικα και ποθον.
Καθ᾽ οσον γαρ υπερκεισαι των ορωμενων, Σωτερ,
κατα τοσουτον ο προς σε ποθος υπαρχει μειζων
και συγκαλυπτει απασαν ανθρωπινην αγαπην
και ερωτας των σαρκικων ηδονων αποτρεπει,
επιθυμιας πασας δε αποκρουεται ταχος·
σκοτος γαρ οντως των παθων επιθυμια πελει
και νυξ βαθεια των αισχρων αμαρτιων η πραξις,
φως δε ο ερως ο προς σε και η αγαπη, Σωτερ.
Διο εξανατελλουσα εν ψυχαις φιλοθεοις
ευθυς ημεραν εμποιει απαθειας, Θεε μου,
αποδιωκουσα παθων και ηδονων το σκοτος·
ω θαυμα, ω παραδοξον εργον Θεου υψιστου
και μυστηριων δυναμις των κρυπτως τελουμενων!
Συ και τα αφθαρτα ημιν και τα φθαρτα χαριζη,
συ και τα γηϊνα, Θεε, συν τοις επουρανιοις,
(294) τα ενεστωτα τε ομου και τα μελλοντα, Λογε,
ως παντων παντως ποιητης, ως εχων εξουσιαν
των ουρανιων, Δεσποτα, και των καταχθονιων·
και πως ημεις οι αθλιοι αγαπωμεν ανθρωπους
υπερ σε πλεον και αυτοις δουλουμεθα αθλιως,
ινα μικρα ληψομεθα και φθαρτα παρ᾽ εκεινων
και αυτοις εκδιδοαμεν ψυχας ημων αθλιας
και σωματα ως ατιμα σκευη του καταχρασθαι;
Και μελη οντες, Δεσποτα, σου του παντων Δεσποτου
αγιου, παντως αγια αυτοκρατους Δεσποτου,
τοις πονηροις ου φριττομεν δαιμοσιν αυθαιρετως
ριπτειν αυτους εις ατιμα της αμαρτιας εργα;
Τις ουν μη κλαυση των πιστων και γνησιων σου δουλων,
τις μη θρηνηση της πολλης αυθαδειας την τολμαν;
Τις δε μη φριξη την πολλην ανοχην σου, Θεε μου,
τις μη τρομαση κρισεως ανταποδοσιν θειας,
το αστεκτον και ασβεστον πυρ, οιμοι, το της γεεννης,
ενθα κλαυθμος τε και βρυγμος υπαρχει των οδοντων
και πονος απαρακλητος και αφραστος οδυνη;
Αλλ᾽, ω ηλιε ηλιου και σεληνης,
αστερων παντων και φωτος και παντος αλλου κτιστα,
τουτων εξω με κρυψον εν τω φωτι σου,
ινα μονον σε βλεπων εν τω φωτι σου
κοσμον μη ορω μηδε τα εν τω κοσμω,
αλλα βλεπων εσομαι ως μη βλεπων
και ακουων ως μη ακουων, Λογε,

και καθωσπερ πασχουσιν οι εν τω σκοτει
καθεζομενοι των ηδονων του βιου,
φιλοδοξιας σκοτει κεκαλυμμενοι,
βλεποντες ου βλεπουσι δοξαν σου θειαν
(295) και ακουοντες ου συνιουσιν ολως
τας εντολας σου και τα προσταγματα σου,
ουτως καγω εσομαι εν τω φωτι σου
μη βλεπων κοσμον μηδε τα εν τω κοσμω.
Τις γαρ ιδων σε και αστραφθεις αισθησεις
εκ της δοξης σου, εκ φωτος σου του θειου,
ουκ ηλλοιωθη νουν, ψυχην και τας φρενας,
και βλεπειν αλλως και ακουειν ωσαυτως,
Σωτερ, κατηξιωται πανεξαισιως;
Εμβαπτεται γαρ ο νους εν τω φωτι σου
και λαμπρυνεται και φως αποτελειται
ομοιον της δοξης σου, και νους καλειται
σος ο τοιουτος αξιωθεις γενεσθαι,
και νουν εχειν σον τοτε καταξιουται
και εν μετα σου γινεται αχωριστως·
και πως μη βλεπει ωσπερ συ και ακουει
παντα απαθως; Πως δε επιθυμησει
Θεος γεγονως αισθητου τινος ολως
ρευστου και φθαρτου πραγματος ειτε δοξης,
ο υπερανω γεγονως τουτων παντων
και υπερ πασαν δοξαν την ορωμενην;
Υπερανω γαρ παντων των ορωμενων
ο γενομενος και Θεω πλησιασας,
μαλλον δε Θεος και αυτος χρηματισας,
πως εν των κατω κειμενων δοξαν ολως
η τρυφην θελησειεν επιζητησαι;
Ταυτα γαρ αυτω αισχυνη οντως πελει,
υβρις, εξουδενωσις και ατιμια.
Δοξα δε αυτω και τρυφη τε και πλουτος
Θεος, η Τριας, και τα Θεου και θεια,
ω πρεπει πασα δοξα, τιμη και κρατος
αει τε και νυν και εις παντας αιωνας,
αμην.

Μ'.

Ομολογια της χαριτος των του Θεου δωρεων· και οπως ο ταυτα γραφων πατηρ υπο του Αγιου ενηργειτο Πνευματος· και διδασκαλια ρηθεισα υπο Θεου, του τι δει ποιουντα τινα, της των σωζομενων σωτηριας τυχειν. (296)

Παλιν εκλαμπει μοι το φως, παλιν τρανως οραται,
παλιν ανοιγει ουρανους, παλιν τεμνει την νυκτα,
παλιν παραγει απαντα, παλιν οραται μονον,
παλιν απαντων εξω με ποιει των ορωμενων,
των αισθητων ωσαυτως δε, βαβαι, αποχωριζει.
Παλιν ο παντων ουρανων υπερανω τυγχανων,
ονπερ ουδεις εωρακε πωποτε των ανθρωπων,
μη διανοιγων ουρανους, μη διατεμνων νυκτα,
μηδε αερα διϊστων μηδε στεγην οικιας
ατομως ολος μετ' εμου γινεται, του αθλιου,
ενδοθεν του κελλιου μου, ενδοθεν του νοος μου
και μεσον της καρδιας μου, ω φρικτου μυστηριου!
Μενοντων παντων ως εισι, παραγινεται προς με
το φως και αναφερει με των παντων υπερανω,
και μεσον παντων οντων με εξω ποιει παντων.
Ουκ οιδα ει και σωματι, τεως δ' εκεισε ολος
επ' αληθειας γινομαι, ενθα φως εστι μονον,
απλουν, ο βλεπων γινομαι απλους τη ακακια.
Ταυτα σου τα παραδοξα, Χριστε μου, των θαυματων,
(297) ταυτα της δυναστειας σου και της φιλανθρωπιας
τα εργα, απερ εις ημας ποιεις τους αναξιους·
δια τουτο ουν φοβος σου συνεχει με και τρεμω
και μεριμνω διηνεκως και δαπανωμαι σφοδρα,
το τι ανταποδωσω σοι, το τι σοι προσενεγκω
αντι τοσουτων δωρεων, τοσαυτης ευσπλαγχνιας,
αναριθμητων δωρεων, ων εις εμε ειργασω.
Μηδεν δ' ευρισκων εν εμοι, μηδεν εμον εν βιω,
αλλα τα παντα δουλα σα, εργα παντα χειρων σου,
μειζονως καταισχυνομαι, μειζονως οδυνωμαι,
μειζονως, Σωτερ, δυσωπω μαθειν, τι δει ποιησαι,
ινα και θεραπευσω σε, ινα ευαρεστησω,
ιν' ευρεθω ενωπιον ακατακριτος, Σωτερ,
του βηματος σου του φρικτου εν ημερα της δικης.
Ακουσον τι ποιησειε πας ο μελλων σωθηναι,
μαλλον δε πρωτος παντων συ ο και παρακαλων με.
Σημερον, δοξον, τεθνηκας, σημερον απεταξω,

σημερον κοσμον απαντα νομισον καταλειψαι!
Σημρον φιλους, συγγενεις, δοξαν ματαιαν πασαν
αφεις ομου απαρνησαι και μεριμναν των κατω
και επι ωμων τον σταυρον αρον, σφοδρως τε σφιγξον
και μεχρι τελους βαστασον των πειρασμων τους πονους,
οδυνας τε των θλιψεων και λυπηρων τους ηλους
περιχαρως καταδεξαι, ωσπερ στεφανον δοξης,
των υβρεων ταις λογχαις δε βαλλομενος καθ᾽ ωραν
και λιθαζομενος σφοδρως απασαις ατιμιαις
δακρυα αντι αιματος προχεων εση μαρτυς,
και εμπαιγμους και ραπισμους φερων παντευχαριστως
της εμης εση κοινωνος θεοτητος και δοξης.
Εαν δε παντων εσχατον σεαυτον αποδειξης
και δουλον και διακονον, πρωτον εκεινων παντων
υστερον αποδειξω σε, καθαπερ υπεσχομην.
(298) Ει αγαπησεις τους εχθρους και παντας τους μισουντας,
των επηρεαζοντων τε εκ ψυχης υπερευξη
και αγαθοποιησειας τουτους κατα το δυνατον σοι,
ομοιος ον τως γεγονας του υψιστου πατρος σου
και την καρδιαν καθαραν κτησαμενος εκ τουτων
εν ταυτη οψει τον Θεον, ον ουδεις ποτε ειδεν.
Ει δε και διωχθηναι σε υπερ δικαιοσυνης
γενηται, τοτε σκιρτησον, οτι η βασιλεια
των ουρανων ση γεγονε, και ποιον τουτου μειζον;
Ταυτα και τουτων πλειονα, απερ ενετειλαμην,
πραξον και αλλους διδαξον, και συ και παντες αλλοι
οι εις εμε πιστευοντες, ει βουλοισθε σωθηναι
και συν εμοι αυλιζεσθαι εις αιωνας αιωνων.
Ει δε γε απαναινεσθε και δυσανασχετειτε,
αισχυνην τε λογιζεσθε ταυτα και ατιμιαν
παθειν και θειναι τας ψυχας υπερ των εντολων μου,
τι και αιτεισθε του μαθειν πως δει υμας σωθηναι
εν ποιαις τε ταις πραξεσιν εμοι οικειωθηναι;
Τι δε με και Θεον υμων ονομαζετε ολως,
τι και πιστευειν οιεσθε εις εμε ασυνετως;
Εγω γαρ ταυτα δι᾽ υμας επαθον εκουσιως·
εσταυρωθην, απεθανον θανατον των κακουργων,
και δοξα κοσμου γεγονε, ζωη τε και λαμπροτης,
και νεκρων εξαναστασις και καυχημα απαντων
των πιστευσαντων εις εμε τα εις εμε ονειδη,
και ο ασχημων θανατος ενδυμα αφθαρσιας
και αληθους θεωσεως πασι πιστοις υπηρξε.
Διο και οι μιμουμενοι τα εμα σεπτα παθη

συμμετοχοι υπαρξουσι και της θεοτητος μου
(299) και βασιλειας της εμης εσονται κληρονομοι,
συγκοινωνοι τε αγαθων αφραστων, απορρητων
γενησονται· και συν εμοι εσονται εις αιωνας.
Τους δ᾽ αλλους τις μη κλαυσει γε, τις αυτους μη θρηνησει,
τις μη σταλαξει δακρυον εκ συμπαθους καρδιας,
τις μη πενθησει την αυτων πολλην αναισθησιαν,
οτι αφεντες την ζωην εαυτους τω θανατω
παραδεδωκασι Θεου δεινως απορραγεντες;
Ων της μεριδος ρυσαι με, Δεσποτα των απαντων,
και κοινωνον γενεσθαι με παθων σου των αχραντων
αξιωσον τον ευτελη και εσχατον σου δουλον,
οπως - ως ειρηκας, Θεε – και κοινωνος υπαρξω
της δοξης σου και της τρυφης των αγαθων σου, Λογε,
νυν μεν ως εν αινιγματι και τυπω και εσοπτρω
τοτε δε επιγνωσομαι, οσον και επεγνωσθην,
αμην.

ΜΑ’.

Ευχαριστια προς Θεον υπερ των παρ᾽ αυτου γεγονοτων ευεργεσιων και αιτησις του μαθειν, τινος χαριν οι τελειοι γεγονοτες υπο των δαιμονων παραχωρουνται πειραζεσθαι· και περι των αποτασσομενων τω κοσμω διδασκαλια και υποτυπωσις ρηθεισα παρα Θεου. (300)

Γινωσκεις την πτωχειαν μου, οιδας την ορφανιαν,
επιστασαι την μονωσιν, ορας το ασθενες μου
και την αδυναμιαν μου, ο πλασας με Θεος μου
ουκ αγνοεις, αλλ᾽ εφορας και τα παντα γινωσκεις.
Ιδε καρδιαν ταπεινην, ιδε συντετριμμενην,
ιδε εν απογνωσει με εγγιζοντα, Θεε μου,
και δος αφ᾽ υψους χαριν σου, δος Πνευμα σου το Θειον.
Δος τον Παρακλητον, Σωτερ, πεμψον, καθως υπεσχου,
αποστειλον καμοι και νυν τω προσκαθεζομενω
εν υπερωω, Δεσποτα, υπερανωθεν οντως
παντος γῆΐνου πραγματος, εξω παντος του κοσμου
και σε ζητουντι και το σον Πνευμα εκδεχομενω.
Μη ουν βραδυνης, ευσπλαγχνε, μη παριδης, οικτιρμον,
μη επιλαθη του ψυχη ζητουντος σε διψωση.
Μη με στερησης της ζωης τον αναξιον ταυτης
μηδε βδελυξη με, Θεε, και μη εγκαταλιπης.

Τα σπλαγχνα σου προβαλλομαι, το ελεος προτεινω
και την φιλανθρωπιαν σου μεσιτιν σοι προσφερω.
(301) Ουκ εκαμον, ουκ επραξα δικαιοσυνης εργα,
ουδεποτε ετηρησα μιαν των εντολων σου,
αλλα ασωτως απαντα τον βιον μου μετηλθον,
πλην αυτος ου παρειδες με, αλλα ζητησας ευρες
πλανωμενον, επεστρεψας εκ της οδου της πλανης
και επ᾽ αχραντους ωμους σου φωτι της χαριτος σου
επανεβιβασας, Χριστε, εβαστασας, οικτιρμον,
και κοπου με ουκ ειασας ολως επαισθανθηναι,
αλλ᾽ επαναπαυομενον ως εν οχηματι με
κουφως οδευσαι δεδωκας τας οδους τας τραχειας,
εως αποκατεστησας μανδρα των σων προβατων,
εως συνηνωσας τοις σοις και κατεταξας δουλοις.
Κηρυττω σου τον ελεον, υμνω την ευσπλαγχνιαν,
ευχαριστων θαυμαζω σου χρηστοτητος τον πλουτον·
ανακληθεις δε παρα σου, ως ειρηται, Θεε μου,
και νυν υπαρχων, ως δοκω, ολος δεδουλωμενος,
προσηλωμενος τω φωτι και σοι κεκολλημενος,
κρατουμενος τω ποθω σου, δεδεμενος αγαπη,
εξαπορω, εκπληττομαι και γινωσκειν ουκ εχω·
πως αρα θλιψις απτεται ψυχης μου της αθλιας,
πως λυπη επεισερχεται, πως ολον με ταραττει,
πως με της σης αποστερει γλυκυτητος, Θεε μου,
και της χαρας χωριζει με η των γηΐνων θλιψις;
Τι με τοσουτον πταισαντα και εξημαρτηκοτα
η τι σε παροργισαντα επι πλειον, Χριστε μου,
καταλιμπανεις, αγαθε, του λυπεισθαι μειζονως
υπερ το πρωην, οτε ην εμπαθης η ψυχη μου;
Ειπε και διδαξον με νυν κριματων σου το βαθος,
ειπε και μη βδελυξη με αναξιως λαλουντα,
ο παλαι συνεσιαθεις αμαρτωλοις και πορναις
(302) και συνδειπνησας, Δεσποτα, ασωτοις και τελωναις.
Προς ταυτα ο Δεσποτης μοι απεκριθη και ειπεν·
Εγω απο του κοσμου σε ως νηπιον βαστασας
εν ταις αγκαλαις εφερον – παντως ο λεγω οιδας -.
Εγω και εσπαργανουν σε ολον μελεσι πασι
και γαλακτι εξετρεφον υπερ βρωσιν και ποσιν
- αφραστα γαρ τα κατ᾽ εμε, ανερμηνευτα παντη - ,
παιδαγωγω τε δεδωκα – τινα ον λεγω οιδας –
και ως παιδιον σε μικρον αυξανοντα καθ᾽ ωραν
εξυπηρετησε καλως, ανεθρεψεν αξιως.
Προσηβος ηδη γεγονας, και δη και νεανισκος·

ουκ αγνοεις δε και αυτος αει συν σοι με οντα
και συναυξανοντα εν σοι και περισκεποντα σε,
εως πασας διημειψας καλως τας ηλικιας.
Νυν ουν ουχι ενηλικος, ανηρ δε μαλλον οντως
γενομενος και τελειος προς γηρας ηδη κλινας,
πως βουλει, ωσπερ νηπιος, νυν αγκαλοφορεισθαι,
πως αιτεις σπαργανουσθαι σε και βασταζεσθαι παλιν;
Πως γαλακτι εκτρεφεσθαι υπο παιδαγωγω τε
ειναι σε; Ουκ ερυθριας ταυτα λεγειν, ειπε μοι;
Ανηρ υπαρχων αλλοις συ υπηρετει και τρεφε
και τα προς αυξησιν αυτων επιτηδευε παντα.
Προς τους εχθρους ανθιστασο και πληττομενος πληττε.
Οιδας εχθρους ους λεγω σοι, δαιμονων παραταξεις.
Λαμβανων κρουε αφειδως, πιπτων παλιν εγειρου,
τοις πεμπομενοις βελεσι βαλλειν αυθις μη φειση
τους βαλλοντας και κατα σου ταυτα μηχανωμενους,
αλλα ανελπιστια σε τιτρωσκοντες εκεινοι
ελπιδι τιτρωσκεσθωσαν εκ σου εκπεμπομενη,
οργη δε σε πυγμιζοντες και θυμω συνωθουντες
υπο πραοτητος της σης ραπιζεσθωσαν οψεις,
εξωθεν εκβαλλεσθωσαν, πορρω της σης οικιας.
(303) Μη γαρ, ως ειπον, νηπιον η παιδιον τυγχανεις,
μη γαρ αδυναμια σοι ψυχης και νυν υπαρχει,
μη γαρ εξασθενη σου νους αρτι προς αντιστασεις;
Οιδας και φευγειν τους εχθρους και νικαν αυτους παλιν
και πολεμων γαρ εχεις με συνεργον και προστατην
και φευγων σκεπην κραταιαν, οχυραν κεκτησαι με·
και λυπει σε των εν γη, ποιον τουτων, ειπε μοι;
Χρυσιον η αργυριον η λιθοι των τιμιων;
Και τις εμου λαμπροτερος η τις εκλαμπων πλεον
η ποιος λιθος, ως εγω, ατιμητος εις απαν;
Χωριων δε σε στερησις η ενδεια του σιτου
ειτε του οινου εκλειψις εκταρασσουσιν ολως;
Και τις αλλος παραδεισος οιος εγω τυγχανει
η γη των κατω και ρευστων ως η γη των πραεων;
Ποιος δε αρτος ετοιμος η οινος εν τω κοσμω
οια η χαρις η εμη, οιον Πνευμα το Θειον,
οιος ο αρτος της ζωης, ονπερ εγω παρεχω,
το σωμα και το αιμα μου, τοις καθαρα καρδια
και πιστει αδιστακτω με μετα φοβου και τρομου
εσθιουσι και πινουσι νοερως αισθητως τε;
Ποια τρυφη, ποια χαρα, ποια δοξα, ειπε μοι,
μειζων υπαρχει επι γης, ως εμε μονον βλεπειν,

εμε ως εν αινιγματι ενοπτριζεσθαι μονον,
εμου της δοξης καθοραν την απαυγην και μονην
και δι᾽ αυτης διδασκεσθαι ταυτα και πλειω τουτων
ακριβως, οτι Θεος κτιστης εγω των παντων,
ειδεναι και κατανοειν, οτι μοι κατηλλαγη
ανθρωπος καθεζομενος εν λακκω κατωτατω,
αμεσως τε προσομιλει φιλος ωσπερ προς φιλον
(304) μισθιου ταξιν υπερβας και δουλειας τον φοβον,
ακαματι δουλευων μοι, αγαπη θεραπευων,
υπακοη των εντολων προσοικειουμενος μοι.
Ου λεγω των μισθωτικως εμοι εκδουλευοντων
ουδε των παλιν δουλικως εμοι προσερχομενων,
αλλα των φιλων και γνωστων και υιων μου τας πραξεις·
αιτινες και πεφυκασιν αυται, γραφε συντομως.
Το παντων ευτελεστερον ηγεισθαι των εν κοσμω
ου μονον των συνασκητων και κοσμικων ανθρωπων,
αλλα γε και των εθνικων εαυτον οντως χειρω·
το εκπτωσιν λογιζεσθαι ζωης της αιωνιου
μιας παραβασιν μικραν εντολης ελαχιστης·
το τα παιδια τα μικρα ωσπερ τελειους ανδρας
καθοραν τε και προσκυνειν καθαπερ τους ενδοξους·
το τοις τυφλοις ωσαυτως δε την τιμην απονεμειν
ως ανωθεν ορωντος μου παντων ανθρωπων πραξεις
και ταυτα δι᾽εμε ποιειν, απερ και παλιν γραφε.
Το μη εχειν κατα τινος ολως εν τη καρδια
μεχρι ψιλης κινησεως η μικρας υπονοιας·
το ευχεσθαι απο ψυχης μετα πονου καρδιας
εκ συμπαθειας τους εις σε αμαρτανοντας παντας,
ωσαυτως και τους εις εμε τα τοιαυτα τολμωντας,
μετα δακρυων εξαιτων επιστροφην την τουτων·
το ευλογειν μεθ᾽ αμα δε τους σε καταρωμενους
και επαινειν τους φθονω σε αει λοιδορουμενους
και τους επηρεαζοντας ως ευεργετας εχειν,
τους δε μη καθυπεικοντας μηθ᾽ υπακουοντας σου,
ως ολως αρνουμενους με τον εαυτων Δεσποτην,
θρηνειν και κλαιειν συνεχως· ους νουθετων μη παυση.
Ο γαρ υμας δεχομενος εμε δεχεται, ειπον,
και ο ακουων δε υμων παντως εμου ακουει·
(305) ο δε μη τρομω τους υμων λογους και παραινεσεις
δεχομενος και εκπληρων αυτους μεχρι θανατου,
ου μη μου κοινωνησειε δοξης της αιωνιου,
ου μη καταγησεται συν τω εσταυρωμενω,
εμοι τω υπακουσαντι Πατρι μεχρι θανατου,

ου μη σταθη εκ δεξιων, ου μη συγκληρονομος
των σταυρωσαντων εαυτους γενηται ο τοιουτος.
Λοιπον μη παυση νουθετων, λοιπον μη παυση κλαιων,
λοιπον μη παυση την αυτων εκζητων σωτηριαν,
ινα ει υπακουσωσι και ει επιστραφωσιν,
εξεις αυτους ως αδελφους, κερδησεις τα σα μελη
και προσαγαγεις μοι αυτους υπηκοους γνησιους,
ινα καγω εισδεξωμαι δια σου και δοξασω
και τω εμω συν σοι Πατρι προσενεγκω ως δωρα.
Ει δε μη απαρνησονται θεληματα οικεια,
ει μη καταφρονησουσι ψυχων αυτων, ως ειπον,
ει μη νεκροι γνησονται θελημασιν οικειοις
και σου εν τω θεληματι ζησονται εν τω βιω
δια του σου το θελημα το εμον εκπληρουντες,
ουκ απολεσεις σου μισθον, ου στερηθηση τουτου,
αλλα διπλουν σοι ανθ᾽ απλου τουτον εγω παρεξω,
οτι και μη εισακουομενος ουκ απεστης του λεγειν,
αλλα και μαλλον εμισου και μαλλον απεστρεφου
και εβδελυσσου παρ᾽ αυτων, ως εγω εμισηθην
ποτε και νυν δε δι᾽ αυτων και των τουτοις ομοιων.
Δια τοιουτων βουλομαι εργων με θεραπευειν,
δια τοιουτων σπουδαζε και των τουτοις ομοιων
ευαρεστειν μοι· τουτοις γαρ επευφραινομαι λιαν.
Μη προτιμησης το αργειν μηδε προκρινης ολως
υπερ ψυχης ωφελειαν αλλο τι των εν κοσμω.
(306) Τι γαρ ωφεληθησεται ο κερδαινων τον κοσμον
η ο τους οντας εν αυτω παιδευων η διδασκων
η και ο σωζων απαντας, ει μη καυτος σωθειη;
Τις ουν υπαρχει, ειτε πως αλλους σωσας ου σωσει
την εαυτου ο αθλιος ψυχην, αλλ᾽ απολεσει;
Ο παραλυων εντολην εμην Δεσποτου παντων
και οιονει καταπατων και δι᾽ αυτης εκβαινων
και παραβαινων νομους μου, υπερπηδων προσταξεις
και της αυλης των εντολων και φραγμου τουτων εξω
γενομενος, ει σωσειε κοσμον και τους εν κοσμω,
ξενος εμου και των εμων πορρω προβατων εσται,
και μαλιστα ως τον φραγμον της αυλης καταλυσας
και τοις προβατοις εξοδον, ουκ εκ της θυρας μονης,
και εισοδον την αδικον παρασχων τοις θηριοις,
δικην υποισει αρρητον υπερ ολων προβατων
και διχοτομηθησεται και πυρι και ταρταρω
και των σκωληκων εσται καταβρωμα ο ταλας.
Τουτο γαρ ειπεν ο Πατηρ δι᾽ Υιου και το Πνευμα

ελαλησεν, οπερ εστι το στομα του Δεσποτου·
αγγελοι προσευφημησαν φωναις ακαταπαυστοις,
οι δικαιοι προσεπεσον ακουσαντες και ειπον·
Αδεκαστος η κρισις σου, ανυποπτος η ψηφος,
απροσπαθως γαρ εκρινας, ω Θεε πανοικτιρμον!
Πως γαρ ο μη το εαυτου θελημα καταλειψας
και του εκπροσωπουντος σε, ως τον σον του Δεσποτου,
εν προτιμησει θεμενος και φυλαξας ατρωτως,
ως αυτος συ ετηρησας του σου Πατρος, οικτιρμον,
συγκληρονομος σου οφθη συγκοινωνος τε ολως,
και μαλιστα συνθεμενος τουτο μεχρι θανατου,
το μη ποιησαι θελημα εν τινι το οικειον,
(307) μη προστεθηναι αιματι, μη σαρκα προτιμησαι,
οπερ εστι συγγενεια, συνδεσμος φυσικος τε,
στοργη συνδουσα τους εν γη προς τα απαρνηθεντα
και επιστρεφουσα αυτους ολους εις τα οπισω;
Οι μαρτυρες εβοησαν· Κρισις δικαια οντως!
Ως γαρ ο προς μαρτυριον εαυτον δους προθυμως
ειτα ελθοντας συγγενεις, γυναικας τε και παιδας,
ταυτα συν πενθει λεγοντας· Ουκ ελεεις σα τεκνα
ουδε οικτειρεις, ασπλαγχνε, γυναικος σου χηρειαν;
Ουδε πτωχεια τη αυτων συμπαθως επικαμπτη
ουδε απωλειαν αυτων εννοεις και οικτειρεις,
αλλα αφιεις ορφανα, ξενα, πτωχα, και χηραν
την σην γυναικα, και σαυτον προτιμας σωσαι μονον;
Και πως ουχ ως φονευς μαλλον μελλεις κατακριθηναι,
οτι κατελιπες ημας εις απωλειαν παντας
και σωσαι μονην σου ζητεις την ψυχην; Ουκ οφειλει
ολως αυτων καν προς βραχυ της φωνης εισακουσαι,
ολως προς θρηνους τους αυτων την ακοην προσκλιναι
και ειτε δωροις τα δεσμα και ειρκτην αποδρασαι,
η απαρνησει σου, Χριστε, τουτων απολυθηναι,
αλα ως ηδη τεθνηκως εμμενειν ταις βασανοις,
εγκαρτερειν ταις φυλακαις, λιμω τε και τω διψει,
μη μνημονευσας των αυτου πραγματων η χρηματων
μητε εκτος της φυλακης την εαυτου εασας,
ει δυνατον, διανοιαν καν προς βραχυ γενεσθαι,
αλλ᾽ εν αυτη σε καθοραν, Δεσποτα των απαντων,
και τη προς σε απασχολων θεωρια τας φρενας,
μεχρι θανατου καρτερειν τω σω ποθω και μονω,
και ουτε τους εκκλινοντας βλεπειν ολως οφειλει,
ουδε τους αρνουμενους σε και στρεφομενους παλιν
επι τον πρωην εμε τον, επι τας πρωην πραξεις,

(308) επι μεριμνας των εν γη και γυναικος και τεκνων,
μηδε προφασει οιαουν εν εκεινοις δεσμεισθαι·
ουκετι γαρ της εαυτου ψυχης εξουσιαζει·
- διο πολλοι των φυλακων παρα σου ανοιγεντων
και των δεσμων του σωματος εις απαν ανεθεντων,
ουχ ειλοντο οι δουλοι σου ολως εξω γενεσθαι
ουδε φυγειν, αλλ᾽ εμειναν ως δεδεμενοι οντες –·
ουτως ουν, Σωτερ, και οι νυν τυγχανοντες εν κοσμω
και κοσμον απαρνουμενοι, συγγενεις ομου παντας,
φιλους, εταιρους και παντα πραγμα τα εν κοσμω,
και τα θεληματα αυτων προ γε τουτων απαντων,
ουκετι ολως εαυτων εχουσιν εξουσιαν,
αλλ᾽ ει και μη κωλυωνται υπο των ηγουμενων,
την συνταγην οφειλουσι σοι τηρειν τω Δεσποτη.
Ου γαρ ανθρωποις εφασαν, αλλα Θεω, φυλαξαι
υπακοην και δουλωσιν, ηγουμενοις και πασι
τοις μετ᾽ αυτων εν τη μονη αδελφοις συνασκουσι.
Νησον ουν ωσπερ μονην μεσον θαλασσης ουσαν
οφειλουσι γε κατοικειν και απαντα τον κοσμον
αυτοις εις απαν αβατον νομιζειν καθεσταναι,
ατε μεγαλου χασματος εστηριγμενου κυκλω
της εαυτων πασης μονης, ως μη τους εν τω κοσμω
διερχεσθαι προς την μονην μητε τους εν τη νησω
διαπεραν προς τους εκει και προσπαθως προσβλεπειν,
μηδ᾽ εν καρδια η νοΐ την τουτων στρεφειν μνημην,
αλλ᾽ ως νεκροι οφειλουσι προς νεκρους διακεισθαι
ανεπαισθητως προς αυτους εχοντες τη αισθησει,
και γινονται ως αληθως εθελοθυτοι αρνες.
Προς ταυτα τα παναγια ρηματα των μαρτυρων,
του ποθου πληρη και στοργης μεστα προς τον Δεσποτην,
ακουσαντα τα Χερουβιμ υμνησαν και εν φοβω·
Δοξα σοι, ειπον, βασιλευ, δοξα σοι, πανοικτιρμον,
(309) ο δειξας μαρτυρας εν γη των τυραννουντων διχα,
μονω τω ποθω τω εις σε μαρτυρουντας καθ᾽ ωραν!
Ναι, ειπε παλιν ο Πατηρ δι᾽ Υιου και το Πνευμα
ελεξεν· Οντως, οι Θεον εκ καρδιας φιλουντες
και τη αγαπη τη αυτου μονη προσκαρτερουντες
και τω ιδιω θνησκοντες θεληματι καθ᾽ ωραν,
ουτοι και φιλοι γνησιοι, ουτοι συγκληρονομοι,
ουτοι και μαρτυρες εισι τη προαιρεσει μονη,
χωρις ξεσμων, αναρτισμων, εσχαρων και λεβητων
και κατακαιοντος πυρος και ξιφων των τεμνοντων.
Προς ταυτα υπερκοσμιαι ομου απασαι ταξεις

ηλαλαξαν· Δικαια σου η κρισις, πανοικτιρμον,
γραφητω, σφραγισθητω τε νυν και εις τους αιωνας!
Αμην.

ΜΒ'.

Οτι οι τω Θεω απ' εντευθεν ηδη δια της του Αγιου Πνευματος μετουσιας ενωθεντες, εκδημουντες του βιου εις αιωνας αυτω εκειθεν συνεσονται· ει δ' ουν, αλλα το αναπαλιν τοις αλλως εχουσιν ενταυθα τοτε γενησεται. (310)

Αρχη του βιου τελος μοι και το τελος αρχη μοι.
Το οθεν ηκω, αγνοω, το που ειμι, ουκ οιδα,
και που αυθις αφιξομαι, ου γινωσκω, ο ταλας.
Γεννωμαι γη απο της γης, απο σωματος σωμα,
απο φθαρτου παντως φθαρτος, και θνητος ολως πελων
μικρον εν γη χρονοτριβω ζων εν σαρκι και θνησκω
και βιου αλλου αρχομαι μεταβαινων εκ τουτου.
Εω το σωμα εν τη γη αναστησεσθαι μελλον
και ατελευτητον ζωην ζησεσθαι εις αιωνας.
Νυν ουν επιβλεψον, Θεε, νυν σπλαγχνιθητι, μονε,
νυν με ελεησον! Ιδου, εξελιπεν ισχυς μου,
εις γηρας, Σωτερ, ηγγισα, εις προπυλα θανατου.
Αρχων του κοσμου ερχεται αναζητησαι θελων
τα εργα και τας πραξεις μου, τας αισχρας και βεβηλους·
οι δημιοι παριστανται απηνως με ορωντες
και προσταγμα εκδεχονται λαβειν και κατασπασαι
εις αδου, Σωτερ, βαραθρον ψυχην μου την αθλιαν.
Συ ουν ο φυσει ευσπλαγχνος, ο φιλανθρωπος μονος,
ο πανοικτιρμων Κυριος, ελεησον με τοτε
και μη μνησικακησης μοι, μη με εγκαταλιπης,
(311) μη δωσης χωραν κατ' εμου εχθρω μου τω δολιω,
τω καθ' εκαστην ωραν μοι προσεπαπειλουμενω,
ωρυομενω κατ' εμου, τριζοντι τους οδοντας
και· Που θαρρεις, μοι λεγοντι, πως δε διαφυγειν μου
ελπιζεις χειρας, οτι με καταλιπων προσηλθες
Χριστω καμου τας εντολας αρτι παρελογισω;
Αλλ' ουκ εκφυγεις ουδαμως· που γαρ και απελευση;
Ου διαδρασαι πωποτε ολως εμε ισχυσεις,
τον τον Αδαμ εξαξαντα και Ευαν παραδεισου,
τον και τον Καϊν αδελφου ποιησαντα φονεα,
τον επι του κατακλυσμου παντας ομου τη πλανη

και τω θανατω τω φρικτω περιπεσειν αθλιως
εις τελος δελεασαντα ταις εμαις εξαπαταις,
τον τον Δαβιδ πλανησαντα προς μοιχειαν και φονον,
τον αραντα προς απαντας πολεμον τους αγιους
και πολλους θανατωσαντα, συ με πως διαδρασαι
ολως θαρρεις και προσδοκας, ο ασθενης εις απαν;
Ταυτα ακουων, Δεσποτα και Θεε μ ου και κτιστα,
δημιουργε μου και κριτα, ο εχων εξουσιαν
ψυχης εμης και σωματος ως αμφοτερων πλαστης,
φριττω και ολος δεδοικα, ολος τρεμω ο ταλας.
Προβαλλεται και λεγει μοι ο δολιος, Χριστε μου,
οτι· Ιδου, ουκ αγρυπνεις, ιδου, ουκ εγκρατευη,
ιδου, ευχην ουκ κεκτησαι, ου ποιεις προσκυνησεις,
κοπους ουκ επιδεικνυσαι, οιους παλαι απηρξω,
και δια ταυτα μονα σε του Χριστου σε χωρισω
και μετ᾽ εμου σε ληψομαι εν πυρι τω ασβεστω.
Εγω ουν, οιδας, Δεσποτα, ως ουδεποτε εργοις
επιστευσα η πραξεσι ψυχης μου σωτηριαν,
αλλα τω σω, φιλανθρωπε, προσεδραμον ελεει
θαρρησας, οτι σωσεις με δωρεαν, πανοικτιρμον,
(312) και ελεησεις ως Θεος καθως ποτε την πορνην
και ως τον ασωτον υιον, το Ημαρτον! ειποντα.
Ουτω πιστευσας εδραμον, ουτω θαρρησας ηλθον,
ουτως ελπισας, Δεσποτα, προς σε παρεγενομην·
και νυν μη εγκαυχησηται κατ᾽ εμου, του σου δουλου,
μη ειπη· Που σου ο Χριστος, που σου ο αντιληπτωρ;
Ουχι εκεινος σε αυτος παρεδωσε χερσι μου;
Ει γαρ και απατηση με και αιχμαλωτον λαβη,
ου μη τη προαιρεσει μου ουδε τη ραθυμια
τουτο προσεπιγραψηται, τη δε εγκαταλειψει
ση το παν αναθεμενος τα τοιαυτα ερει μοι·
Ιδε, εις ον εθαρρησας, ιδε, εις ον προσηλθες,
ιδε, ον οιου σε φιλειν, ον οιου αγαπαν σε
και αδελφον και φιλον σε, υιον και κληρονομον
ενεκαυχω κεκτησθαι σε, πως εγκατελιπε σε,
εις τας εμας τε, του εχθρου, χειρας εξεδοτο σε
και αιφνης απεστραφη σε, αιφνης εμισησε σε;
Μη ουν ακουσαι ταυτα με, Σωτερ, εγκαταλειψης,
μη ονειδος γενησεσθαι σου εασης, Θεε μου,
μη Βασιλευ, μη Κυριε, ο του σκοτους με παλαι
και των χειρων και φαρυγγος εκεινου με εξαξας
και τω φωτι ελευθερον τω σω με παραστησας.
Σε γαρ ορων τιτρωσκομαι τα εντος της καρδιας

και βλεπειν ουκ ισχυω σε και μη βλεπειν ου φερω·
απροσιτον το καλλος σου, αμιμητον το ειδος,
ασυγκριτος η δοξα σου, και τις ποτε σε ειδεν
η τις ιδειν σε δυνηθη ολον, σε, τον Θεον μου;
Το παν γαρ ποιος οφθαλμος κατιδειν εξισχυσει;
Τον οντα δε υπερ το παν ποιος νους καταλαβη,
περιλαβειν τε δυνηθη η εκτανθηναι ολος
προς ολον και θεασασθαι τον συνοχεα παντων,
τον παντων εξω και το παν και τα παντα πληρουντα
(313) και εξω παλιν τον αυτον ολον οντα αφραστως;
Ομως ως ηλιον ορω και ως αστρον σε βλεπω,
και εν τω κολπω φερω σε, καθαπερ μαργαριτην,
και ως λαμπαδα βλεπω σε σκευους ημμενην ενδον.
Οτι δε ου πλατυνεσαι, οτι μη ολον φως με
αποτελεις και δεικνυσαι ολος μοι, οιος, οσος
υπαρχεις, ολως ου δοκω εχειν σε την ζωην μου,
αλλα θρηνω ως τις πτωχος γεγονως εκ πλουσιων
και εξ ενδοξων ατιμος και μη εχων ελπιδα.
Τουτο ουν βλεπων ο εχθρος λεγει μοι· Συ ου σωζη·
και γαρ ιδου, εκπεπτωκας, ηστοχησας ελπιδων,
οτι ουκ εχεις προς Θεον ως παλαι παρρησιαν.
Προς ον ου βλογον φθεγγομαι, ουκ αξιω, Θεε μου,
αλλ᾽ εμφυσω, και αφαντος ευθυς αποτελειται.
Ουτως αιτουμαι, Δεσποτα, ουτως παρακαλω σου
την ευσπλαγχνιαν δωρησαι και τοτε μοι, Σωτηρ μου,
οτε ψυχη εξελθη μου του σωματος, ισχυσαι
μονω τω εμφυσηματι απαντας καταισχυναι
τους κατ᾽ εμου, του δουλου σου, μελλοντας επιτρεχειν,
και διαβηναι αβλαβη φρουρουμενον φωτι σου
του Πνευματος και εμπροσθεν στηναι του βηματος σου,
εχοντι χαριν σου, Χριστε, συνουσαν μοι την θειαν,
σκεπουσαν, ακαταισχυντον δεικνυουσαν με ολον.
Τις γαρ τολμησειεν αρα αμπροσθεν σου οφθηναι,
ει μη αυτην ενδεδυται, ει μη αυτην εντος γε
κατεχει και φωτιζεται υπ᾽ αυτης; Πως την δοξαν
την αστεκτον θεασασθαι δυνηθη πας τις ολως;
Δοξαν Θεου γαρ ανθρωπος, φυσιν θεοτητος τε
φυσις ανθρωπου ταπεινη πως κατιδειν ισχυσει;
Εστι Θεος γαρ ακτιστος, ημεις κτιστοι δε παντες,
εκεινος πελει αφθαρτος, ημεις φθαρτοι και κονις,
εκεινος πνευμα πεφυκεν, υπερ απαν δε πνευμα
(314) ως ποιητης πνευματων τε και Δεσποτης υπαρχων,
ημεις σαρκες χοϊκαι και γεωδης ουσια,

εκεινος παντων ποιητης, αναρχος αληπτος τε,
ημεις σκωληκες ομου και βορβορος και τεφρα·
και τις ισχυσει εξ ημων τουτον ποτε ιδεσθαι
εξ οικειας δυναμεως η ενεργειας ολως,
ει μη αυτος εκπεμψειε Πνευμα αυτου το Θειον
και δι᾽ αυτου τω ασθενει της φυσεως παρασχη
ρωμην, ισχυν και δυναμιν και ικανον ποιηση
τον ανθρωπον του κατιδειν δοξαν αυτου την θειαν;
Αλλως γαρ ου θεασεται ουδε ιδειν ισχυσει
ανθρωπων τις τον Κυριον ερχομενον εν δοξη,
και ουτως χωρισθησονται αδικοι των δικαιων
και σκοτει καλυφθησονται αμαρτωλοι και παντες
οσοι μη εξουσι το φως εν αυτοις απ᾽ εντευθεν.
Οι συνημμενοι δε αυτω εκ των ωδε και τοτε
μυστικως συναφθησονται τω Θεω και γνησιως
και της αυτου υπαρξουσι μετουσιας αχωριστοι·
οι δ᾽ απελθοντες του φωτος αυτου κεχωρισμενοι
πως τοτε ενωθησονται η κατα ποιον τροπον,
μαθειν παρ᾽ υμων βουλομαι, ειτε υμας διδαξαι·
Θεος γεγονεν ανθρωπος, ηνωθη τε ανθρωποις,
μετεσχεν ανθρωποτητος και μετεδωκε πασι
τοις εις αυτον πιστευουσι και την πιστιν εξ εργων
δεικνυουσι θεοτητος αυτου τη μετουσια.
Τουτους ουν ειπε σωζεσθαι μονους τους μετασχοντας
εκεινου της θεοτητος, καθως αυτος μετεσχε
της ημετερας φυσεως, ο ποιητης των παντων,
Παυλος ως μαρτυρεται Χριστου την εκκλησιαν
εν γενησεσθαι σωμα γε δεσποτικον και θειον,
ασπιλον, αμωμον ομου, ρυτιδος πασης διχα·
(315) οιτινες αν ειεν οι πιστοι, κεφαλη ο Χριστος δε.
Ει τουτο τοινυν εσεται ουτως, ωσπερ και εστι,
τις αρα τοτε τολμησει ρυπαρος αυτου προσψαυσαι
η τις προσκολληθησεται αναξιος τυγχανων;
Ει γαρ και νυν εκβαλλονται της εκκλησιας εξω
και μετασχειν κωλυονται αμαρτωλοι εις απαν,
μαλλον δε και της των θειων θεας αποστερουνται
οι μη πελοντες αγιοι, πως οιμοι τοτε αρα
τω παναμωμω σωματι του Θεου ενωθωσι
και μελη γενωνται Χριστου εσπιλωμενοι οντες;
Ουκ εστι τουτο, αδελφοι, ου γενησεται ολως!
Οι δε του θειου σωματος ηγουν της ακκλησιας
και του χορου των εκλεκτων χωριζομενοι, λεγε,
που αρα απελευσονται, εις ποιαν βασιλειαν,

εις ποιον τοπον, φρασον μοι, ελπιζουσι σκηνωσαι;
Παντως γαρ και παραδεισος, ο Αβρααμ τε κολπος
και πας τοπος ανεσεως των σωζομενων εστιν·
οι δε σωζομενοι εισιν αγιοι παντως παντες,
ως πασα θεια μαρτυρει γραφη και εκδιδασκει.
Πολλαι γαρ και μοναι εισιν, αλλ᾽ εντος του νυμφωνος·
καθαπερ γαρ εις ουρανος και εν αυτω αστερες
αλληλων διαφεροντες εν τιμη τε και δοξη,
ουτω και εις νυμφων εστι και μια βασιλεια,
αλλα γαρ και παραδεισος και πολις η αγια
και πας τοπος ανεσεως ο Θεος εστι μονος.
Ως γαρ ουκ εχει ανεσιν ανθρωπος εν τω βιω,
ο μη μενων εν τω Θεω και Θεος εν αυτω δε,
ουτω και μετα θανατον εκτος εκεινου μονου,
οιμαι, ουκ εσται ανεσις, ου τοπος ανευ λυπης,
ου στεναγμου, ου θλιψεως ολως απηλλαγμενος.
Σπουδασωμεν ουν, αδελφοι, σπουδασωμεν προ τελους
(316) προσκολληθηναι τω Θεω, τω ποιητη των παντων,
τω κατελθοντι δι᾽ ημας επι γης τους αθλιους,
τω κλιναντι τους ουρανους και λαθοντι αγγελους
και εν γαστρι σκηνωσαντι της αγιας Παρθενου
και σαρκωθεντι εξ αυτης ατρεπτως, ανεκφραστως
και προελθοντι εις ημων απαντων σωτηριαν.
Η σωτηρια δε ημων αυτη παντως υπαρχει,
καθως πολλακις ειπομεν και νυν αυθις ερουμεν,
ουχι ημεις εξ εαυτων, αλλα το θειον στομα
επεφανε το μεγα φως του μελλοντος αιωνος.
Η βασιλεια ουρανων επι της γης κατηλθε,
μαλλον δε ο παμβασιλευς των ανω και των κατω
εληλυθεν, ηθελησεν υμιν ομοιωθηναι,
ιν᾽ εξ αυτου ως εκ φωτος παντες μεταλαβοντες
φωτα δειχθωμεν δευτερα, ομοια γε του πρωτου,
και βασιλειας ουρανων κοινωνοι και της δοξης
συμμετοχοι υπαρξωμεν ομου και κληρονομοι
των αιωνιων αγαθων, ων ουδεις ποτε ειδε.
Ταυτα δ᾽ εισιν, ως πειθομαι και πιστευω και λεγω,
Πατηρ, Υιος και Αγιον Πνευμα, Τριας Αγια,
τουτο πηγη των αγαθων, τουτο ζωη των οντων,
τουτο τρυφη και ανεσις, τουτο στολη και δοξα,
τουτοσ χαρα ανεκφραστος και σωτηρια παντων
των μετασχοντων της αυτου ελλαμψεως αρρητου
και κοινωνιαν μετ᾽ αυτου εχοντων εν αισθησει.
Ακουσατε· Σωτηρ και γαρ δια τουτο καλειται,

οτι πασιν, οις ενωθη, σωτηριαν παρεχει,
η σωτηρια δε εστιν κακων μεν παντων λυσις,
καλων δε παντων εν ταυτω ευρεσις αιωνια,
απο θανατου μεν ζωην, απο δε σκοτους φαος,
απο δουλειας των παθων και πραξεων αισχιστων
ελευθεριαν παντελη πασι χαριζομενη
(317) τοις ενωθεισι τω Χριστω και Σωτηρι των ολων.
Οι και τοτε πασαν μεν χαραν αναφαιρετον κτωνται,
πασαν γε αγαλλιασιν και πασαν ευφροσυνην,
οι δε καν ολως πελοντες τουτου κεχωρισμενοι
και μη ζητησαντες αυτον η τουτω ενωθεντες
μηδε δουλειας των παθων και θανατου ρυσθεντες,
καν βασιλεις, καν αρχοντες εισι, καν μεγιστανες,
καν τρυφαν καν ευφραινεσθαι καν απολαυσιν εχειν
οιονται και νομιζουσιν εν αγαθοις υπαρχειν,
αλλ᾽ ουδεποτε κτησονται τοιαυτην ευφροσυνην,
οιαν οι δουλοι του Χριστου, οι ελευθεροι εκ παντων
ατοπων επιθυμιων, ηδονων τε και δοξης
εχουσιν ανεκλαλητον, αφραστον ουσαν παντη,
ην ουδεις ποτε γνωσεται, ου μαθη, ου κατιδη
των μη γνωσιως και θερμως τω Χριστω κολληθεντων,
ανακραθεντων τε αυτω εν ενωσει αρρητω,
ω πρεπει δοξα και τιμη, αινος και απας υμνος
υπο πασης της κτισεως και πνοης εις αιωνας,
αμην.

ΜΓ’.

Οτι κρεισσον το καλως ποιμαινεσθαι η τους μη βουλομενους ποιμαινειν˙ ουδε γαρ εσται κερδος τω αλλους μεν σπουδαζοντι σωσαι, εαυτον δε δια της εκεινων απολεσαντι προστασιας. (318)

Ειπε, Χριστε, τω δουλω σου, ειπε, το φως του κοσμου,
ειπε, η γνωσις του παντος, ειπε, λογε, σοφια,
η παντα προγινωσκουσα, η παντα προειδυια
και τα ημιν συμφεροντα διδασκουσα αφθονως,
ειπε και διδαξον καμε οδους σωτηριωδεις
των θεληματων σου, Σωτηρ, και θειων προσταγματων.
Ειπε και μη παριδης με, μη κρυψης, ω Θεε μου,
εξ αναξιου δουλου σου το θειον θελημα σου.
Τι κρεισσον εστι παρα σου, ποιον ευαρεστον σοι

απο των δυο, φρασον μοι, ω φιλανθρωπε Σωτερ·
το εν μεριμνη ειναι με των της μονης πραγματων
και των σωματικων χρειων το αφθονως φροντιζειν,
διεκδικειν τε απαντα μετ᾽ εχθρας τε και μαχης,
η το αει προσκαρτερειν μονη τη ησυχια
και συντηρειν αθολωτον τον νουν και την καρδιαν
και δεχεσθαι της χαριτος της σης τας λαμπηδονας
και καταυγαζεσθαι αει τας της ψυχης αισθησεις
και θειους λογους μυστικως ενηχεισθαι και αλλους
διδασκειν πραως και αυτος διδασκεσθαι ωσαυτως·
ο λεγω γαρ και εαυτω τα λεγομενα λεγει
(319) και πρωτος ουτος του ποιειν παντως ταυτα οφειλει.
Εκ τουτων τοινυν λεγε μοι, ω Θεε μου και πλαστα,
ποιον υπαρχει κρεισσον μοι, ποιον εστι συμφερον,
ποιον δε σοι ευαρεστον και τελειον υπαρχει;
Ναι δη, μη κρυψης απ᾽ εμου, ω πανοικτιρμον Λογε!
Ακουσον οπερ ερωτας, γραψον απερ ακουεις.
Εγω Θεος προαναρχος, εγω Δεσποτης φυσει,
των ουρανων τε Βασιλευς και των καταχθονιων
και παντες μη βουλομενοι εμοι δουλοι τελουσι.
Κτιστης των παντων γαρ εγω και Κριτης και Δεσποτης
και νυν ειμι και εσομαι εις αιωνας αιωνων·
αλλ᾽ ου τον μη βουλομενον ποτε καταναγκαζω,
αυτεξουσιον θελω δε, αυτοπροαιρετον γε
την τε δουλειαν γινεσθαι, τον φοβον ενεργεισθαι
και την αγαπην δεικνυσθαι παρα των υπηκοων.
Τοιουτους γαρ τους δουλους μου επιποθω του ειναι,
τους δ᾽ αλλους ουπω εγνωκα ουδ᾽ υπ᾽ αυτων εγνωσθην·
διο σκληρον με λεγουσιν, ασυμπαθη καλουσιν,
αδικον ονομαζουσι τα του αδικου τεκνα.
Οι ουν εμε υβριζοντες εμε τε λοιδορουντες,
εμε κατονειδιζοντες, σοι πως υποταγωσιν
η πως σε καταδεξονται διδασκαλον, ειπε μοι;
Οι λυκοι δε ποιμενα σε πως αρα λογιουνται
η πως ακολουθησουσι φωνη σου θηρες οντες;
Εξελθε, φυγε και γενου εκ μεσου των τοιουτων,
και σεαυτον ει σωσειας, σεαυτον δ᾽ απολεσεις,
τι σοι του κοσμου οφελος του δια σου σωθεντος;
Ου βουλομαι ποιμαινειν σε τινα των μη θελοντων.
Ορα, οτι εφυλαξα τουτο καγω εν κοσμω·
(320) των βουλομενων γαρ εγω και ποιμην και δεσποτης,
των δ᾽ αλλων κτιστης μεν ειμι και Θεος κατα φυσιν,
ου μην δε πελω βασιλευς, ουκ αρχηγος εις απαν

των μη αραντων τον σταυρον καμοι ακολουθουντων·
του εναντιου γαρ εισι τεκνα, δουλοι και σκευη.
Βλεπε και θρηνει δι᾽ αυτους, ει δυνατον, καθ᾽ ωραν.
Εκ σκοτους γαρ καλουμενοι προς ανεσπερον φεγγος,
εκ του θανατου προς ζωην, εις ουρανους εξ αδου,
εκ των προσκαιρων και φθαρτων προς αιωνιον δοξαν,
οργιζονται και μαινονται κατα των διδασκαλων
και κατ᾽ αυτων συρραπτουσιν επιβουλας παντοιας
και προαιρουνται του θανειν η σκοτους αποστηναι
και των του σκοτους πραξεων, καμοι ακολουθησαι.
Τουτους, ειπε, πως ποιμανεις, πως τουτων προηγηση,
πως οδηγησεις, λεγε μοι, προς πυρ αυτομολουντας,
προστιθεμενους τω εχθρω και συν αυτω προθυμως
τα εναντια των εμων προσταγματων ποιουντας;
Πως ποιμανεις ως προβατα, πως εισαξεις, ειπε μοι,
των εντολων μου προς νομας, προς υδωρ θεληματων
εμων εξαξεις δε αυτους, προς νοητα τε ορη
θεωριων των μυστικων, δοξης μου της αρρητου,
δι᾽ ης οι ταυτην βλεποντες καταφρονουσι δοξης
της κατω και των αισθητων παντων αμνημονουσι
και ως σκιαν και ως καπνον ταυτα παντα ηγουνται;
Ειπε, πως τον αντιδικον συνηγορον σου κτηση,
πως τον πολεμιον εχθρον φιλον σου πεισεις ειναι;
Ευκολως γαρ οι φιλοι μεν εχθροι γινονται μαλλον
μικραν ευροντες προφασιν, οι εχθροι δε δυσκολως
γενεσθαι φιλοι δυνανται καν ευεργετηθωσι,
καν δωρεων μετασχωσιν υψηλων και μεγαλων·
(321) εγκεκριμμενον εχουσι τον ιον εν καρδια,
ονπερ καιρου δραξαμενοι εξεμουσιν αθροως
και ευεργετας τους αυτων ανηλεως, απλαγχνως
αποκτειναι ου φριττουσιν, ω μανιας εσχατης!
Ουτοι του Καϊν μιμηται, ουτοι του Λαμεχ χειρους,
ουτοι Σαουλ, ομοτροποι, μιμηται των Εβραιων
και του Ιουδα ζηλωται, αγχονης κληρονομοι.
Τουτων ηγεισθαι ει ζητεις, βλεπε που καταντησεις.
Ου γαρ επιστραφησονται, ενθα αν συ θελησης,
αλλ᾽ εν οδω σε τη αυτων αναγκασουσι βαινειν
και πρωτον εις απωλειαν εμπεσειν προ εκεινων
και κατωτερω κατελθειν εις πυθμενα του αδου
ως επακολουθουντας σοι εχων παντως κακεινους.
Ει δε μη βουληθης αυτοις ολως ομοιωθηναι,
συναπαχθηναι τε αυτων ταις βουλαις μη θελησης
μηδε ταις πραξεσιν αυτων ταις κακαις κοινωνησαι,

στασιν, μαχην και πολεμον ακαταλλακτον εξεις.
Υφ᾽ ων τι σοι γενησεται, τι δε συμβησεται σοι,
τι κερδανεις τε; Ακουσον, και λεξω σοι συντομως·
προ παντων ειναι δουλος μου ολως ουκ εξισχυσεις,
εμον γαρ δουλον μαχεσθαι ου βουλομαι παραπαν.
Μισος τε κτησονται προς σε ασχετον και προς φονον
ορμησουσι τον κατα σου φανερως και λαθραιως,
και του εκεινων κριματος συ δωσεις τας ευθυνας.
Ουδεν γαρ ο σος θανατος ωφελησει τους αλλους,
καθως υπηρξεν ο εμος θανατος ζωη κοσμου,
αλλα κακεινοις αιτιος του κριματος γενηση
και συ απαρρησιασατος εξελθεις εκ του βιου.
Κρεισσον τοινυν ποιμαινεσθαι και μη ποιμαινειν ολως
τοιουτους, αλλα μαλιστα των ιδιων φροντιζειν
και ευχεσθαι υπερ αυτων και απαντων ανθρωπων
(322) του επιστρεψαι και ελθειν εις επιγνωσιν παντας,
διδασκειν τε και κατηχειν τουτων τους βουλομενους.
Μη αναγκαζης δε αυτους ποιειν απερ διδασκεις,
αλλα τους λογους τους εμους λεγε και παρακαλει
φυλαττειν τουτους ως ζωης αιωνιου προξενους.
Αυτοι δ᾽ οι λογοι στησονται, οταν ελθω του κριναι,
και τουτων παντων εκαστον κρινουσι κατ᾽ αξιαν,
και συ μενεις ανευθυνος, ακατακριτος παντη,
οτι ουκ εκρυψας εμων αργυριον λογιων,
αλλ᾽ οσον ειληφας αυτος, κατεβαλου τοις πασι.
Τουτο εμοι αποδεκτον, τουτο των αποστολων
και μαθητων μου γεγονε κατα τας εντολας μου
εργον, κηρυξαι με Θεον εις τον συμπαντα κοσμον
και τα εμα θεληματα και τα προσταγματα μου
διδαξαι και καταλιπειν εγγραφως τοις ανθρωποις.
Ουτως και συ αγωνισαι ποιησαι και διδαξαι,
τους δε μη θελοντας εμων λογων ολως ακουειν
λεγε, ως ειπον και εγω προς τους τοτε ειποντας
οτι· Σκληρος ο λογος σου και τις αυτου ακουειν
δυνησεται; Και εφην γε· Ει μη θελετε ουτως,
υπαγετε, ως βουλεσθε, εκαστος και ποιειτε·
τη εξουσια τη αυτων το παν και προαιρεσει
καταλιπων τον θανατον η την ζωην ελεσθαι.
Ουδεις γαρ γεγονε ποτε καλος απροαιρετως,
ουδε πιστος ο απιστος και μη θελων υπαρξει,
ουδε φιλοθεος ποτε ο φιλοκοσμος εσται,
ουκ αβουλητως ο σκαιος μεταστρεψει την γνωμην
την εαυτου και αγαθος γενησεται εις απαν·

ουδεις γαρ γεγονε κακος φυσει, αλλα προθεσει˙
ουτω και παλιν εκ κακου και πονηρου προθεσει
(323) και γνωμη καλος και αγαθος, ει θελει,
γενησεται, μη θελων δε ουδαμως τουτο εσται.
Ουδεις μη θελων αρετην κατωρθωσεν εν κοσμω,
ουδεις μη θελων σωζεται˙ πλεον τουτου μη ζητει,
σπουδασον σωσαι δε σαυτον και τους ακουοντας σου,
ει αρα ευροις επι γης ανθρωπον του ακουειν
εχοντα ωτα και των σων επακουοντα λογων.
Ουτως ποιησω, Δεσποτα, καθως προσεταξας μοι,
αλλα την σην βοηθειαν, αλλα την σην μοι χαριν
τω αναξιω δωρησαι δουλω σου, ω Θεε μου,
ινα αει δοξαζω σε και ανυμνω σον κρατος
ακαταπαυστοις εν φωναις εις αιωνας αιωνων,
αμην.

ΜΔ'.

Τι εστι το κατ᾽ εικονα, και πως εικοτως νοειται ως του πρωτοτυπου εικων ο ανθρωπος˙ και οτι ο τους εχθρους ως ευεργετας φιλων μιμητης εστι του Θεου, Πνευματος δε Αγιου εντευθεν μετοχος γεγονως θεσει θεος και χαριτι γινεται, μονοις εκεινοις γνωριζομενος, τοις υπο του Αγιου Πνευματος ενεργουμενοις. (324)

Δοξα, αινος, υμνος, χαρις
τω την κτισιν εξ ουκ οντων
εις το ειναι λογω μονω
και θεληματι οικειω
απασαν παραγαγοντι
Θεω παντων, εν Τριαδι
υποστασεων, μια τε
αχωριστοις και ατμητοις,
μια φυσις, μια δοξα,
μια δυναμις υπαρχει,
θελημα τε εν ωσαυτως.
Αυτη μονη κτισις παντων,
αυτη εκ πηλου με ολον
πλασασα, ψυχην τε δουσα
(325) εθηκεν επι της γης με,
δεδωκε το φως τε βλεπειν
και οραν εν τουτω παντα

τονδε τον αισθητον κοσμον,
ηλιον, σεληνην λεγω,
τους αστερας ουρανον τε,
γην και θαλασσαν και παντα
τα εν μεσω τουτων οντα.
Δεδωκε, και νουν και λογον·
αλλα προσεχε τω λογω!
Κατ᾽ εικονα ουν του Λογου
δεδοται ημιν ο λογος·
λογικοι γαρ εκ του Λογου
του αναρχου, του ακτιστου,
του αληπτου, του Θεου μου.
Οντως κατ᾽ εικονα εστιν
η ψυχη παντος ανθρωπου
λογικη εικων του Λογου.
- Πως, ειπε μοι, διδαξον με.
- Ακουσον αυτου του Λογου·
ο Θεος εκ Θεου Θεος Λογος,
συναΐδιος τε εστι
τω Πατρι και τω Πνευματι.
Ουτως ουν και η ψυχη μου
κατ᾽ εικονα τουτου εστι,
νουν γαρ εχουσα και λογον
φερει ταυτα κατ᾽ ουσιαν
ατμητα ασυγχυτα τε,
ομοουσια ωσαυτως,
εν τα τρια ηνωμενως,
αλλα και διηρημενως.
Παντοτε και ηνωνται γε
(326) και εισι μεμερισμενα·
ηνωνται γαρ ασυγχυτως
και μεριζονται ατμητως.
Εν εκ τουτων ει καθελης,
συγκαθειλες παντως παντα·
ψυχη γαρ ανους, αλογος,
ισον εσται των αλογων·
ανευ δε ψυχης ουκ εστι
νουν η λογον υφεσταναι.
Ουτως ουν εκ της εικονος
το πρωτοτυπον εννοει!
Ανευ Πνευματος ουκ εστι
ου Πατηρ, ου Λογος τουτου·
πνευμα ο Πατηρ δε εστι,

και Υιος ο τουτου, πνευμα,
ει και σαρκα ενεδυθη,
και Θεος το Πνευμα παλιν·
εν γαρ φυσει και ουσια
τα αμφοτερα τελουσιν,
ωσπερ νους, ψυχη και λογος.
Αλλ᾽ ο μεν Πατηρ τον Λογον
απεγεννησεν αρρητως.
Ωσπερ νους εκ της ψυχης μου,
μαλλον δε εν τη ψυχη μου,
ουτως εκ Πατρος το πνευμα,
μαλλον δ᾽ εν Πατρι και μενει
και προερχεται αφραστως.
Ωσπερ παλιν δε ο νους μου
παντοτε γεννα τον λογον
και προφερει και εκπεμπει
και γνωστον ποιει τοις πασιν,
ου χωριζεται δε τουτου,
(327) αλλα και γεννα τον λογον
και εντος αυτον κατεχει,
ουτω νοει τον Πατερα,
οτι ετεκε τον Λογον,
οτι τικτει αεναως,
ου χωριζεται δε ολως
του Υιου Πατηρ ο τουτου,
αλλ᾽ εν τω Υιω οραται,
και Υιος εν τουτω μενει.
Ταυτην ακριβη εικονα,
ει και αμυδρα τυγχανει,
καθυπεδειξεν ο λογος,
ην ουδεποτε θεαση,
ουδ᾽ ου μη κατανοησης,
ει μη προτερον καθαρης,
ει μη προτερον εκπλυνης
της εικονος σου τον ρυπον,
ει μη κεχωσμενην ουσαν
εν τοις παθεσιν εξαξης,
αποσμηξης τε τελειως,
αποδυσης τε ωσαυτως
και λευκανης ως χιονα.
Οταν ταυτα δε ποιησης
και καλως σαυτον καθαρης
και εικων τελεια γενη,

το πρωτοτυπον ουκ οψη,
ουδ᾽ ου μη κατανοησης,
ει μη αποκαλυφθη σοι
δια Πνευματος Αγιου.
Παντα γαρ Πνευμα διδασκει
εν φωτι λαμψαν αρρητω,
(328) νοερως τα νοητα σοι
απαντα καθυποδειξει,
οσον δυνασαι και βλεπειν,
οσον εφικτον ανθρωπω,
κατα την αναλογιαν
ψυχικης καθαρσεως σου,
και Θεω ομοιωθηση
εργων ακριβει μιμησει,
σωφροσυνης και ανδρειας,
αλλα και φιλανθρωπιας,
πειρασμων υπομονη τε
και τη προς εχθρους αγαπη.
Τουτο γαρ φιλανθρωπια,
το εχθρους ευεργετειν σε
και φιλειν αυτους ως φιλους,
ως γνησιους ευεργετας,
ευχεσθαι τε υπερ παντων
των σοι επηρεαζοντων,
ισην τε προς παντας εχειν
αγαθους και πονηρους τε
ενδιαθετον αγαπην,
υπερ παντων δε τιθεναι
την ψυχην σου καθ᾽ εκαστην,
υπερ σωτηριας λεγω,
και του ενα που σωθηναι
η και παντας, ει οιον τε.
Ταυτα μιμητην Δεσποτου
απεργασονται σε, τεκνον,
και εικονα αληθη σε
αποδειξουσι του κτιστου,
μιμητην τε κατα παντα
(329) τελειοτητος της θειας.
Ο δε κτιστης τοτε – προσχες,
οπερ μελλω σοι εκφρασαι! -
Θειον αποστειλει Πνευμα˙
ου ψυχην σοι λεγω αλλην,
οιαν εσχες, αλλα Πνευμα,

το εκ του Θεου σοι λεγω,
και εμπνευει και οικησει
και ουσιωδως σκηνωσει
και φωτισει και λαμπρυνει
και αναχωνευσει ολον,
τον φθαρτον τε αφθαρτισει
και ανανεωσει αυθις
τον παλαιωθεντα οικον,
οικον της ψυχης σου λεγω.
Ταυτη δε συναφθαρτισει
και το σωμα ολον ολως
και θεον σε κατα χαριν
ομοιον του πρωτοτυπου
απεργασεται, ω θαυμα,
ω μυστηριον το πασιν
αγνωστον τοις εμπαθεσιν,
αγνωστον τοις φιλοκοσμοις,
αγνωστον τοις φιλοδοξοις,
αγνωστον υπερηφανοις,
αγνωστον οντως οργιλοις,
αγνωστον και μνησικακοις,
αγνωστον τοις φιλασαρκοις,
αγνωστον τοις φιλαργυροις,
αγνωστον τοις φθονεροις τε,
αγνωστον πασι λοιδοροις,
αγνωστον υποκριταις γε,
αγνωστον και γαστριμαργοις,
αγνωστον τοις λαθροφαγοις
(330) και μεθυσοις τε και πορνοις·
αγνωστον τοις αργολογοις,
αγνωστον τοις αισχρολογοις,
αγνωστον και τοις ραθυμοις,
αγνωστον τοις αμελουσι
της καθ᾽ ωραν μετανοιας,
αγνωστον τοις μη πενθουσιν
αεναως καθ᾽ εκαστην
αγνωστον ανυποτακτοις,
αγνωστον τοις αντιλογοις,
αγνωστον ιδιορρυθμοις,
αγνωστον τοις οιομενοις
ειναι τι, μηδεν δε ουσιν,
αγνωστον τοις καυχωμενοις,
αλλα μη και τερπομενοις

επι σωματος μεγεθει
η δυναμει ειτε καλλει
η χαρισματι ετερω
οιωδηποτε σοι λεγω·
αγνωστον τοις μη καρδιαν
καθαραν προσκτησαμενοις,
αγνωστον τοις μη αιτουσιν
εν θερμοτητι καρδιας
του λαβειν το Θειον Πνευμα,
αγνωστον τοις απιστουσιν
οτι διδοται και αρτι
τοις ζητουσι Πνευμα Θειον.
Απιστια γαρ απειργει
και διωκει Πνευμα Θειον·
απιστων τις ουκ αιτειται,
μη αιτων ουδε λαμβανει,
μη λαβων νεκρος υπαρχει.
(331) Τον νεκρον δε τις μη κλαυσει,
οτι ζην δοκει νεκρος ων;
Οι νεκροι νεκρους ουδεπω
ουτ᾽ ιδειν ουτε θρηνησαι
ολως δυνανται· οι ζωντες
τουτους βλεποντες πενθουσι.
Θαυμα γαρ ορωσι ξενον,
ζωντας τους νενεκρωμενους,
αλλα και περιπατουντας,
τους τυφλους βλεπειν δοκουντας
και κωφους δε οντως οντας
και ακουειν οιομενους·
ζωσι γαρ και καθορωσι
και ακουουσιν ως κτηνη,
ως ανοητοι νοουσιν
εν αισθησει αναισθητω,
εν ζωη νενεκρωμενη.
Εστι γαρ και ζην μη ζωντα,
εστι βλεποντα μη βλεπειν
μηδ᾽ ακουοντα ακουειν.
Πως, ειπε μοι; Λεξω ταχος·
οσοι ζωσι κατα σαρκα,
οσοι βλεπουσι τα τηδε
και ωσι σαρκινοις μονοις
θειων λογων ακροωνται,
ουτοι κατα πνευμα παντες

κωφοι, τυφλοι και νεκροι γε.
Ουδε γαρ εκ Θεου γεγεννηνται
ολως, ινα και ζωσι γε,
αλλ᾽ ουδ᾽ ελαβον το Πνευμα
ουδ᾽ ανεβλεψαν τας κορας,
(332) ου κατειδον φως το θειον·
τουτου δε μη γνεομενου
εμειναν κωφοι εις απαν.
Οι τοιουτοι δε, ειπε μοι,
πως Χριστιανοι κληθωσιν;
Ακουε του θειου Παυλου
ταυτα σοι σαφως δηλουντος,
μαλλον δε Χριστου λαλουντος·
Ανθρωπος εκ γης ο πρωτος
χοϊκος εκτισθη παντως,
ανθρωπος ο δευτερος δε
εκ των ουρανων κατηλθε.
Προσεχε τοις λεγομενοις·
οιος ουν ο πρωτος πελει
χοϊκος και οι εκ τουτου
παντες χοϊκοι γεννωνται·
οιος δε Χριστος υπαρχει
επουρανιος Δεσποτης,
επουρανιοι και παντες
οι αυτω πεπιστευκοτες,
ανωθεν δε γεννηθεντες,
βαπτισθεντες δε ωσαυτως
Πνευματι τω Παναγιω·
οιον εστι το γεννησαν
Θεος οντως, εξ αυτου τε
οι γεννωμενοι τοιουτοι
εκ Θεου θεοι θετοι γε
και υιοι υψιστου παντες,
ως φησι το θειον στομα.
Ηκουσας Θεου τους λογους,
ηκουσας πως εκ των αλλων
(333) τους πιστους αναχωριζει,
πως σημειον γνωρισμα τε
δεδωκε τοις αυτου δουλοις,
ινα μη πλανωνται λογοις
αλλοτριων διδασκαλων;
Εκ της γης, φησιν, ο πρωτος,
οτι χοϊκος εκτισθη,

ο δευτερος ανθρωπος δε,
των απαντων ο Δεσποτης,
εκ των ουρανων κατηλθε.
Θανατον πασιν ο πρωτος
προεξενησεν ανθρωποις
και φθοραν τη παραβασει·
ο δε δευτερος τω κοσμω
εδωρησατο και νυν δε
απασι πιστοις παρεχει
φως, ζωην και αφθαρσιαν.
Ηκουσας, απερ σοι λεγει
ο των ουρανιων μυστης;
ηκουσας Χριστου λαλουντος
δι᾽ αυτου και τους ανθρωπους
εκδιδασκοντος οποιοι
οι αυτω πεπιστευκοτες
και την πιστιν εκ των εργων
ενδεικνυμενοι τελουσι;
Μη ουν αμφιβαλλε λοιπον·
ει Χριστιανος υπαρχεις,
οιος ο Χριστος υπαρχει
επουρανιος, τοιουτος
και αυτος οφειλεις ειναι·
μη υπαρχων δε τοιουτος,
(334) πως Χριστιανος κληθηση;
Ει γαρ οιος ο Δεσποτης
επουρανιος υπαρχει,
και τοιουτους ειναι λεγει
τους αυτω πεπιστευκοτας
παντως γε επουρανιους,
οσοι κοσμικα φρονουσι,
οσοι κατα σακρα ζωσιν,
ουκ εισι του εκ των ανω
κατελθοντος Θεου Λογου,
αλλα του εκ γης πλασθεντος
χοϊκου ανθρωπου παντως.
Ουτω φρονει, ουτως εχε,
ουτω πιστευε, και ζητει
ινα γενησαι τοιουτος
επουρανιος, ως ειπεν
ο εξ ουρανων φοιτησας
καιδιδους ζωην τω κοσμω.
Ουτος εστι και ο αρτος,

ο εκειθεν καταβαινων,
ον οι τρωγοντες ουδ᾽ ολως \
θανατον ποτε ορωσιν·
επουρανιοι γαρ οντες
εις αει εσονται παντως
την φθοραν αποδυθεντες,
αφθαρσιαν δ᾽ ενδυθεντες,
θανατον αποβαλοντες
και ζωη προσκολληθεντες.
Αθανατοι γαρ, αφθαρτοι
γινονται και δια τουτο
επουρανιοι καλουνται.
(335) Τις γαρ απο του αιωνος
εχρηματισε τοιουτος,
των Αδαμ υιων σοι λεγω,
πριν εξ ουρανου κατελθη
ο Δεσποτης των απαντων
ουρανιων, επιγειων;
Ουτος ελαβε την σαρκα
την ημων και Πνευμα Θειον
δεδωκε, καθως πολλακις
ειπομεν, και τουτο παντα
ως Θεος ημιν παρεχει.
Ποια παντα; Α πολλακις υμιν ειπον,
αλλα και τα νυν εξειπω.
Γινεται ως κολυμβηθρα
θεια φωτοειδεστατη,
παντας συμπεριλαμβανει
τους αξιους, ους εφευροι
ενδοθεν, και πως εξειπω, πως εκφρασω
τα γινομενα αξιως;
Δος μοι λογον, ο ψυχην μοι
χαρισαμενος Θεος μου.
Θεος ον το Θειον Πνευμα,
ους εντος αυτου αν λαβη,
αναπλαττει τουτους ολως,
εξανακαινιζει τουτους,
καινουργει τε παραδοξως.
Πως και τινα γε τον τροπον
ου μεταλαμβανει ολως
του εκεινων αυτο ρυπου;
Ως ουδε το πυρ μετεχει
της σιδηρου μελανιας,

μεταδιδωσι δ᾽ εκεινω
παντα τα αυτω προσοντα,
(336) ουτω και το Θειον Πνευμα
αφθαρτον ον αφθαρσιαν
και αθανατον υπαρχον
διδωσιν αθανασιαν,
φως τε αδυτον τυχανον
φως αποτελει τους παντας
εν οισπερ κατασκηνωσει,
και ζωην αυτοις παρεχει.
Ως Χριστου ομοφυες τε,
ομοουσιον ωσαυτως
και ομοδοξον υπαρχον
και συνηνωμενον πελον,
τουτους του Χριστου ομοιους
απεργαζεται εις απαν.
Ου φθονει γαρ ο Δεσποτης
ισους εαυτω οφθηναι
τους βροτους χαριτι θεια,
ουδ᾽ απαξιοι γενεσθαι
ομοιους αυτω τους δουλους,
αλλα τερπεται και χαιρει
καθορων ημας τοιουτους
εξ ανθρωπων γεγονοτας
κατα χαριν, ως εκεινος
πεφυκε και εστι φυσει.
Ευεργετης γαρ υπαρχων
βουλεται ημας τοιουτους
ειναι, οιος και εκεινος.
Ει γαρ μη τοιουτοι ωμεν
ομοιοι εν ακριβεια,
πως εσομεθα εκεινω
ηνωμενοι, καθως ειπε,
πως δε εν αυτω μενουμεν,
(337) μη υπαρχοντες τοιουτοι,
πως δ᾽ αυτος εν ημιν μεινη
ουσι τουτου ανομοιοις;
Τουτο ουν σαφως ειδοτε
σπευσατε λαβειν το Πνευμα
το εκ του Θεου και Θειον,
ινα γενησθε τοιουτοι,
οιους εδειξεν ο λογος,
επουρανιοι και θειοι,

οσους ειπεν ο Δεσποτης,
ινα και της βασιλειας
γενησθε της ουρανιου
κληρονομοι εις αιωνας.
Ει δε μη τοιουτοι ητε
η γενησεσθε ενταυθα
επουρανιοι, ως ειπον,
πως τους ουρανους οικησαι
ολως οιεσθε συν τουτω;
πως δε και εις βασιλειαν
μετα των επουρανιων
εισελθειν και βασιλευσαι
και συνεσεσθαι τω παντων
Βασιλει τε και Δεσποτη;
Δραμετε σπουδη ουν παντες,
ινα καταξιωθωμεν
ενθοθεν της βασιλειας
της των ουρανων γενεσθαι
και Χριστω συμβασιλευσαι,
τω Δεσποτη των απαντων,
ω πρεπει πασα δοξα
συν Πατρι και Πνευματι τε
εις αιωνας των αιωνων,
αμην.

ΜΕ'.

Περι θεολογιας ακριβεστατης· και οτι ο μη ορων το φως της του Θεου δοξης χειρων τυγχανει τυφλων. (338)

Ω φιλοικτιρμον Θεε μου, ποιητα μου,
λαμψον πλειον μοι το απροσιτον φως σου,
ινα μου χαρας εμπλησης την καρδιαν.
Ναι, μη οργισθης, ναι, μη εγκαταλιπης,
αλλα αυγασον ψυχην μου τω φωτι σου·
το γαρ φως σου συ, ο Θεος μου, τυγχανεις.
Ει γαρ κεκλησαι πολλοις και διαφοροις
τοις ονομασιν, αλλ᾽ εν αυτος υπαρχεις·
τουτο δε το εν αγνωστον παση φυσει
και αορατον και αφραστον τυγχανει,
ο παραδεικνυμενον παντα καλειται.
Τουτο ουν το εν τρισυποστατος φυσις,

μια θεοτης, μια τε βασιλεια,
μια δυναμις, εν η Τριας γαρ πελει.
Τριας μια γαρ ο Θεος μου, ου τρια,
τρια ομως δε το εν καθ᾽ υποστασεις,
ομοφυεις αλληλαις ουσας τη φυσει,
ομοδυναμους ολως, ομοουσιους,
ασυγχυτως μεν υπερ νουν ηνωμενας,
αδιαιρετως δ᾽ αυθις διαιρουμενας,
εις εν τα τρια και το εν γε εις τρια.
Εις γαρ εστιν ο ποιησας τα παντα
Ιησους Χριστος συν Πατρι τω αναρχω,
(338) συναναρχω τε Πνευματι τω Αγιω.
Εν ουν η Τριας αμεριστως εις απαν,
εν τω ενι τα τρια δε, εν τοις τρισι το εν δε,
μαλλον δε εν τα τρια μοι και το εν τρια παλιν·
νοει, προσκυνει, πιστευε νυν και εις τους αιωνας.
Το εν γαρ τουτο φαντασθεν, λαμψαν και καταυγασαν,
μεταληφθεν, μεταδοθεν παν αγαθον υπαρχει·
διο ουχ εν, αλα πολλα και παρ᾽ ημιν καλειται·
φως και ειρηνη και χαρα, ζωη, τροφη και ποσις,
ενδυμα, περιβολαιον, σκηνη και θειος οικος,
ανατολη, αναστασις, αναπαυσις λουτρον τε,
πυρ, υδωρ, ποταμος, πηγη ζωης και ρειθρον,
αρτος και οινος, η καινη των πιστων καρυκεια,
η πανδαισια, η τρυφη ην μυστικως τρυφωμεν,
ηλιος οντως αδυτος αστρον αειλαμπες τε,
λαμπας εντος εκλαμπουσα της ψυχικης οικιας.
Τουτο το εν πολλα εστι καθαιρουν τε και κτιζον,
τουτο το εν τα συμπαντα παρηγαγε τω λογω
και πνευματι δυναμεως συνεχει ταυτα παντα.
Τουτο το εν τον ουρανον και την γην εκ μη οντων
παρηγαγεν, ουσιωσε, συνεστησεν αρρητως,
τουτο το εν τον ηλιον, σεληνην και τα αστρα
θεληματι πεποιηκε, θαυμα καινον και ξενον.
Τουτο το εν τετραποδα, ερπετα καιθηρια
και πετεινα παντοδαπα και εναλια παντα
τη προσταξει παρηγαγε, καθως ορωνται παντα.
Εσχατον δε εποιησεν εμε ως βασιλεα
και παντα ταυτα δεδωκεν εμοι προς θεραπειαν
ως δουλα και την χρειαν μοι δουλικως εκπληρουντα.
Παντα ουν τουτου του ενος Θεου των ολων, λεγω,
το προσταγμα εφυλαξε και εισετι φυλαττει,
καγω μονος, ο αθλιος, αχαριστος εδειχθην,

(339) αγνωμων και ανηκοος Θεου, του πλασαντος με
και ταυτα παντα τα καλα αφθονως παρασχοντος,
την εντολην τε παραβας αχρειος εγενομην
και χειρων παντων των κτηνων απεφανθην, ο ταλας,
και παρετραπην της οσου της ευθειας και θειας
και της δοθεισης δοξης μοι εκπεπτωκα αθλιως
και εξεδυθην την στολην την φωτεινην και θειαν,
και εν τω σκοτει γεγονως νυν εν τω σκοτει κειμαι,
και αγνοω οτι φωτος ειμι εστερημενος,
και· Ιδε, λεγω, ηλιος την ημεραν φωτιζει,
και βλεπω τουτον· της νυκτος ελθουσης παλιν δυνει,
καγω αναπτω μοι κηρους και λαμπαδα και βλεπω.
Και τι των παντων εχει μου ανθρωπων πλεον αλλος;
Ουτως γαρ παντως βλεπουσιν ανθρωποι εν τω κοσμω
και τουτου πλεον ουδαμως καθορα τις ανθρωπων.
Ταυτα ουν λεγων ψευδομαι και εμαυτον εμπαιζω
και εμαυτον, Σωτερ, πλανω κατ᾽ εμαυτον κομπαζων,
μη θελων γνωναι εμαυτον, οτι τυφλος τυγχανω,
μη θελων κοπιασαι τε, μη θελων αναβλεψαι,
μη θελων ο κατακριτος την τυφλωσιν μου γνωναι.
Λεγω δε· Τις εωρακε Θεον, το φως του κοσμου;
Και τουτο λεγων, Δεσποτα, αναισθητω εις απαν
μη συνιεις οτι κακως λογιζομαι και λεγω.
Ο γαρ το φως σου μη ορων, και βλεπειν ολως λεγων,
μαλλον δε και αδυνατον λεγων υπαρχειν τουτο,
το κατιδειν σου, Δεσποτα, το φως της θειας δοξης,
πασας αρνειται τας γραφας προφητων, αποστολων,
τους σους τε λογους, Ιησου, και την οικονομιαν.
Ει γαρ εξ υψους ελαμψας, επεφανας εν σκοτει
και παρεγενου, ευσπλαγχνε, εν κοσμω μετ᾽ ανθρωπων,
(341) αναστραφηναι καθ᾽ ημας θελησας φιλανθρωπως
και φως του κοσμου σευτον αψευδως εφης ειναι,
ημεις δε ουχ ορωμεν σε, ουχι τυφλοι εις απαν,
τυφλων τε αθλιωτεροι τυγχανομεν, Χριστε μου;
Ναι, οντως, ναι, ως αληθως και νεκροι και τυφλοι τε
υπαρχομεν μη βλεποντες σε ζωοποιον φαος.
Τον ηλιον τον αισθητον οι τυφλοι ουχ ορωσιν,
αλλα και ζωσι, Δεσποτα, και οπωσουν κινουνται·
ου γαρ ζωην χαριζεται, αλλα το βλεπειν μονον.
Συ δε υπαρχων απαντα τα καλα, αει διδως
ταυτα τοις δουλοις σου τοις βλεπουσι το φως σου,
ως ων ζωη και την ζωην παρεχεις συν τοις αλλοις
απασι, λεγω, τοις καλοις, απερ αυτος τυγχανεις.

Ο εχων σε ως αληθως εχει εν σοι τα παντα.
Μη στερηθω σου, Δεσποτα, μη στερηθω σου, κτιστα,
μη στερηθω σου, ευσπλαγχνε, ο ταπεινος και ξενος˙
ξενος γαρ, ως ευδοκησας, και παροικος ενταυθα
ου προαιρεσει γεγονα, ου θελησει μου ξενος,
αλλα τη χαριτι τη ση εμαυτον εγνων ξενον
των ορωμενων νοερως ελλαμφθεις τω φωτι σου
και γνους οτι προς αϋλον και αορατον κοσμον
μεταγεις, κατοικιζεις τε το ανθρωπινον φυλον,
μεριζεις τε και διαιρεις αξιους κατοικιας
εκαστω, ως εφυλαξεν, Σωτηρ, τας εντολας σου.
Δια τουτο ουν δεομαι συν σοι με καταταξαι,
ει και πολλα εξημαρτον υπερ παντας ανθρωπους
και αξιος κολασεως ειμι και τιμωριας,
αλλα με ικετευοντα δεξαι ως τον τελωνην
και ως την πορνην, Δεσποτα, ει και μη ισως κλαιω,
ει μη ομοιως ποδας σου ταις θριξι μου εκμασσω,
ει μη στεναζω και θρηνω, Χριστε, παραπλησιως˙
(342) αλλα εκβλυζεις ελεος και βρυεις ευσπλαγχνιαν,
πηγαζεις αγαθοτητα, δι᾽ ων ελεησον με.
Ναι, ο παγεις τας χειρας σου, ναι, ο παγεις τους ποδας
εν τω σταυρω και λογχευθεις την πλευραν, πανοικτιρμον,
ελεησον και ρυσαι με πυρος του αιωνιου,
καλως καταξιωσας με εντευθεν σοι δουλευσαι,
ακαταγνωστως τοτε δε στηναι ενωπιον σου
και προσδεχθηναι ενδοθεν του νυμφωνος σου, Σωτερ,
ενθα συνευφρανθησομαι σοι, τω καλω Δεσποτη,
ανεκλαλητω χαρα εις παντας τους αιωνας,
αμην.

ΜΣΤ’.

Εξομολογησις ευχη συνημμενη˙ και περι συναφειας Πνευματος Αγιου και απαθειας. (343)

Εμακρυνα, φιλανθρωπε, ηυλισθην εν ερημω
και απεκρυβην απο σου, του γλυκεος Δεσποτου˙
υπο την νυκτα γεγονως της του βιου μεριμνης
πολλα εκειθεν δηγματα και τραυματα υπεστην,
πολλας πληγας επανελθων φερω εν τη ψυχη μου
και κραζω εν οδυνη μου και πονω της καρδιας˙
Ελεησον, οικτειρησον εμε τον παραβατην!

Ω ιατρε φιλοψυχε και φιλοικτιρμον μονε,
ο δωρεαν τους ασθενεις και τετραυματισμενους
ιωμενος, ιατρευσον μωλωπας, τραυματα μου.
Σταλαξον σου το ελαιον της χαριτος, Θεε μου,
και τας πληγας μου αλειψον, εξαλειψον τα ελκη,
συνουλωσον και συσφιγξον τα παραλελυμενα
μελη μου και αφανισον τας ουλας πασας, Σωτερ,
και τελεον υγιωσον ολον με ως το πρωην,
οτε ουκ ην μοι μολυσμος, οτε ουκ ην μοι μωλωψ,
ουδε πληγη φλεγμαινουσα, ου κηλις, ω Θεε μου,
αλλα γαληνη και χαρα, ειρηνη και πραοτης,
αγια τε ταπεινωσις και η μακροθυμια,
υπομονης ο φωτισμος και των καλλιστων εργων·
υπομονη και δυναμις αηττητος εις απαν.
(344) Εξ ου πολλη παρακλησις δακρυων καθ᾽ εκαστην,
εξ ου η αγαλλιασις εν τη εμη καρδια,
ωσπερ πηγη ανεβρυεν, ερρεεν αεναως
και ρειθρον ην μελισταγες, ευφροσυνης τε πομα,
διηνεκως στρεφομενον εν στοματι νοος μου.
Οθεν υγιεια απασα, οθεν η καθαροτης,
οθεν η ρυψις των παθων και λογισμων ματαιων,
οθεν η αστραπημορφος απαθεια συνην μοι
και συνεγινετο αει – πνευματικως μοι νοει
ο ταυτα διερχομενος, μη μολυνθης αθλιως –
αφατον εμποιουσα μοι ηδονην συνουσιας
και γαμου ποθον απειρον, ενωσεως ενθεου,
εξ ης καγω μεταλαβων απαθης εγενομην,
εκπυρωθεις τη ηδονη, φλεχθεις αυτης τω ποθω
και του φωτος μετεσχηκα, ναι, και φως εγενομην,
παθους παντος ανωτερος, εκτος κακιας πασης.
Ου γαρ προσψαυει τω φωτι της απαθειας παθος
ως ουδ᾽ ηλιω η σκια η της νυκτος το σκοτος.
Τοιουτος ουν γενομενος, τοιουτος τε υπαρχων
υπεχαυνωθην, Δεσποτα, ως εμαυτον θαρρησας,
μεριμνη υπεσυρην τε των αισθητων πραγματων,
φροντιδι τε βιωτικων κατεπεσα, ο ταλας,
και ψυχρανθεις ως σιδηρος μελανος εγενομην
και εγχρονισας κειμενος ιον προσελαβομην.
Και δια τουτο σοι βοω παλιν καθαρισθηναι
αιτουμενος, φιλανθρωπε, και εις το πρωην καλλος
ανενεχθηναι και του σου φωτος καταπολαυσαι
νυν τε και αει και εις παντας τους αιωνας,
αμην.

ΜΖ’.

Περι νοητου παραδεισου τηλαυγης θεωρια· και περι του εν αυτω ξυλου ζωης. (345)

Ευλογητος ει, Κυριε, ευλογητος ει, μονε,
ευλογητος ει, ευσπλαγχνε, υπερευλογημενε,
ο δους εν τη καρδια μου το φως των εντολων σου
και εμφυτευσας εν εμοι το της ζωης σου ξυλον
και δειξας με παραδεισον αλλον εν ορωμενοις,
εν αισθητοις μεν νοητον, νοητον δ’ εν αισθησει.
Συνηνωσας γαρ τη ψυχη αλλον Πνευμα σου Θειον,
οπερ και ενεσκηνωσας εν τοις εμοις εγκατοις·
τουτο το ξυλον της ζωης οντως υπαρχει μονον,
τουτο, εν ηπερ φυτευθη γη ειτ’ ουν ψυχη ανθρωπου
και εν καρδια ριζωθη, παραδεισον δεικνυει
ταυτην ευθυς λαμπροτατον, πασι κεκοσμημενον
φυτοις ωραιοις δενδροις τε και καρποις διαφοροις,
πεποικιλμενον ανθεσι και μυριπνοοις κρινοις.
Ταυτα δ’ εισι ταπεινωσις και χαρα και ειρηνη,
πραοτης και συμπαθεια, πενθος, ομβροι δακρυων
και ξενη τερψις εν αυτοις, αιγλη της χαριτος σου
απασιν επιλαμπουσα τοις εν τω παραδεισω.
Συ ει κρατηρ προχεων μοι ζωης τα ναματα σου,
και λογους θειας γνωσεως αφθονως εμπαρεχεις.
Επαν δε συ μη βουληθης, αλλ’ αντιλεγεις ταυτα,
(346) ανους εγω, αναισθητος ωσπερ λιθος τυγχανω.
Η σαλπιγξ ανευ πνευματος ουδεποτε ηχησει·
ουτω καγω σου ανευθεν ως αψυχος υπαρχω.
Διχα ψυχης αδυνατον ενεργειν τι το σωμα·
ουτως ου δυνατι ψυχη διχα του Πνευματος σου
κινεισθαι και τας εντολας τας σας, Σωτερ, φυλαττειν,
ουδε οραν σε δυναται ουδε παριστασθαι σοι,
ουδε υμνειν την δοξαν σου συνετως, ω Θεε μου.
Δια τουτο ουν σοι βοω και δια τουτο κραζω·
Ο ανω ων συν τω Πατρι και μεθ’ ημων τυγχανων
ουχ’ ως τινες λογιζονται, τη ενεργεια μονη,
ουδ’ ως νομιζουσι πολλοι, τω θεληματι μονω,
ουδε δυναμει μονη σου, αλλα και τη ουσια,
ειπερ ουσιαν επι σοι τολμητεον του λεγειν
η εννοειν, αθανατε, υπερουσιε μονε!

Ει γαρ υπαρχεις αληθως ανερμηνευτος ολως,
αορατος, απροσιτος, ακατανοητος τε,
αναφης, αψηλαφητος, αληπτος ολως, Σωτερ,
πως σε προσονομασωμεν, πως δε σε και ουσιαν
ποταπην τε και οποιαν τολμησωμεν ειπειν σε;
Οντως ουδεν των παντων γαρ υπαρχεις, ω Θεε μου,
αλλα τα παντα εργα σα εξ ουκ οντως παρηχθη·
μονος δ᾽ υπαρχεις ακτιστος, μονος αναρχος, Σωτερ,
Τριας Αγια και σεπτη, ο Θεος των απαντων,
και φως παρεδειξας ημιν δοξης σου της αχραντου.
Αυτο και νυν παρασχου μοι αδιαστατον, Σωτερ,
δος μοι αει σε δι᾽ αυτου ενοπτριζεσθαι, Λογε,
και καλλος το αμηχανον καλως κατανοειν σου,
οπερ ακατανοητον πανταπασιν υπαρχον
υπερεκπληττει μου τον νουν, εξιστα μου τας φρενας
και πυρ εν τη καρδια μου σης αγαπης αναπτει.
Τουτο δ᾽ αποτελουμενον εις φλογα θειου ποθου
τρανοτεραν δεικνυει μοι την δοξαν σου, Θεε μου.
Ην προσκυνων αιτουμαι σε, Υιε Θεου, παρασχου
(347) και νυν και εν τω μελλοντι αδιαδοχως εξειν
και δι᾽ αυτης σε τον Θεον καθοραν αιωνιως.
Μη δος μοι δοξαν, Δεσποτα, εν κοσμω την ματαιαν,
μη πλουτον απολλυμενον, μη ταλαντα χρυσιου,
μη θρονου υψος, μη αρχην τωνδε των φθειρομενων.
Τοις ταπεινοις με συζευξον, τοις πτωχοις τε και πραοις,
ινα καγω γενησομαι και ταπεινος και πραος,
και την διακονιαν μου, ει μη προς το συμφερον
και προς την σην αρεσκειαν και την σην θεραπειαν
μετερχομαι, ευδοκησον εξεωθηναι ταυτης
και μονας, Δεσποτα, θρηνειν τας εμας αμαρτιας,
της κρισεως τε μεριμναν της δικαιας σου μονης,
και πως απολογησομαι πολλα σε παροργισας.
Ναι, ο ποιμην ο συμπαθης, ο αγαθος και πραος,
ο θελων παντας τους εις σε πιστευοντας σωθηναι,
ελεησον, εισακουσον δεησεως μου ταυτης·
μη οργισθης, μη προσωπον απ᾽ εμου αποστρεψης,
αλλα το σον με διδαξον θελημα εκπληρωσαι.
Ου γαρ ζητω το θελημα το εμαυτου γενεσθαι,
αλλα το σον, ινα και σε θεραπευσω, οικτιρμον.
Ορκιζω σε, ελεησον, ο φυσει ελεημων,
και το συμφερον ποιησον ψυχης μου της αθλιας,
οτι Θεος φιλανθρωπος αυτος υπαρχεις μονος,
ακτιστος, ατελευτητος, παντοδυναμος οντως,

παντων ζωη και παντων φως των σε αγαπησαντων
και παρα σου, φιλανθρωπε, λιαν αγαπωμενων.
Οις με συνταξαις, Δεσποτα, και δοξης σου της θειας
αποτελεσαις κοινωνον τε και συγκληρονομον·
σοι γαρ η δοξα, τω Πατρι συν Υιω συναναρχω,
και Θειω πρεπει Πνευματι εις αιωνας αιωνων,
αμην.

ΜΗ'.

Οτι δοξα και τιμη εστι παντι ανθρωπω υβριζομενω και πασχοντι κακως δια Θεου εντολην η υπερ αυτης της εντολης του Θεου ατιμια· και διαλογος προς την ιδιαν ψυχην, διδασκων τον ακενωτον πλουτον του Πνευματος. (348)

Δος μοι την αισθησιν, Χριστε, ην απαξ εδωρησω,
σκεπασον ταυτη με, Σωτηρ, κρυψον εντος με ολον
και μη εασης αισθησιν εγγιζειν μοι του κοσμου,
μη ενδοθεν εισερχεσθαι, μη ολως με τριτρωσκειν,
τον δουλον σου τον ταπεινον, ον ηλεησας μονος.
Τη γαρ μεριμνη τη καλη αιφνης επεισπεσουσα
η αισθησις η κοσμικη κακας επιθυμιας
ευθεως ενεποιησε ψυχη μου τη αθλια·
δοξαν γαρ υποδεικνυσι, πλουτου υπομιμνησκει,
τοις βασιλευσι τε της γης εγγιζειν εποτρυνει
ως ευτυχιαν λεγουσα ειναι τουτο μεγαλην.
Εκ τουτων ουν των λογισμων, ωσπερ υπο ανεμου
ασκος ογκουται και το πυρ αναπτεται εις φλογα,
ουτως εκεινη η ψυχη φυσωμενη ογκουται
και διατεινεται σφοδρως επιθυμια δοξης,
πλουτου τε και ανεσεως των κατω συρομενων,
εφιεται δοξαζεσθαι συν τοις δοξασμενοις,
περιφανης τε φαινεσθαι συν τοις περιφανεσι
και πλουτον κτασθαι συν αυτοις τοις τον πλουτον κτωμενοις,
ηνπερ εδοξασας αυτος φωτι σου τω αρρητω,
ηνπερ αυτος εστολισας δοξη σου τη αφραστω,
ηνπερ αυτος παρεδειξας λαμπροτητα σου θειαν.
(349) Η αισθησις αιχμαλωτον τον νουν αυτης λαβουσα
υποδεικνυει βασιλεις, υπομιμνησκει δοξης
και πλουτον υποδεικνυσι τον του παροντος βιου,
οργαν προς ταυτα τε ποιει τη ενθυμησει μονη.

Ω σκοτους, ω πωρωσεως, ω λογισμων ματαιων,
προθεσεως τε ρυπαρας και αναισθητου γνωμης,
οτι λιπων τα αρρητα και αφθαρτα του βλεπειν
τα επι γης λογιζομαι και ταυτα ενθυμουμαι!
Ου τελευτησει βασιλευς; Ουχι παρελθει δοξα;
Ου πλουτος σκορπισθησεται ωσπερ χνους υπ᾽ ανεμου;
Ουχι διαφθαρησεται τα σωματα εν ταφοις
και αλλοι κυριευσουσι των εν τη γη χρηματων
και μετ᾽ εκεινους ετεροι και απ᾽εκεινων αλλοι;
Και τινος, λεγε μοι, ψυχη, ο πλουτος εγεγονει,
τις δε εν κοσμω ισχυσε μικρον κερδησαι πραγμα,
ιν᾽ ωσπερ ζων τε και θανων μετ᾽ αυτου τουτο λαβη;
Παντως ουδενα ουδαμως δειξαι μοι ευπορησεις,
ει μη τους ελεημονας, τους μηδεν κτησαμενους,
αλλα τα παντα εν χερσι των πενητων διδοντας.
Εκεινοι γαρ και εχουσιν ασφαλως τα δοθεντα,
αφ᾽ ουπερ και δεδωκασιν εις χειρας του Δεσποτου·
οι δ᾽ αλλοι παντες ως πτωχοι και πτωχων παντων χειρους
υπαρχουσιν, οι εχοντες αποκειμενον πλουτον·
γυμνοι γαρ ωσπερ πτωματα ριπτονται εν τοις ταφοις
και των παροντων αθλιοι και των μελλοντων ξενοι.
Τι ουν, ψυχη μου, εν αυτοις καλον ορωσα τερπη;
Ποιον δε τουτων αξιον κρινεις επιθυμεισθαι;
Παντως ουκ εχεις τι ειπειν, παντως ουκ αποκρινη.
Ουαι τοις πλουτον εχουσιν εκτεθησαυρισμενον,
ουαι τοις δοξαν θελουσι λαμβανειν εξ ανθρωπων,
ουαι τοις παρενειρουσιν εαυτους τοις πλουσιοις
(350) και μη την δοξαν του Θεου και τον εκεινου πλουτον
και το συνειναι μετ᾽ αυτου μονον επιθυμουσιν,
οτι ο κοσμος ματαιος, τα δ᾽ εν τω κοσμω παντα
ματαιοτητων εσονται, τα παντα ματαιοτης.
Διο και παρελευσονται, Θεος δε εσται μονος
αιωνιος και αφθαρτος εις αει διαμενων,
και συν αυτω δε εσονται οι νυν αυτον ζητουντες,
οι μονον αγαπησαντες εκεινον αντι παντων.
Ουαι δε τοτε τοις νυνι τον κοσμον αγαπωσιν,
οτι κατακριθησονται εν αυτω εις αιωνας.
Ουαι, ψυχη, τοις θελουσι την δοξαν των ανθρωπων,
οτι της δοξης του Θεου αποστερουνται.
Ουαι, ψυχη, τοις εχουσι τον πλουτον συνηγμενον,
οτι επιθυμησουσιν εκει τυχειν ρανιδος.
Ουαι, ψυχη, τοις εχουσιν επ᾽ ανθρωπον ελπιδα,
οτι αυτος τεθνηξεται και συν αυτω ελπιδες,

και τοτε ευρεθησονται μη εχοντες ελπιδα.
Ουαι, ψυχη, τοις εχουσιν αναπαυσιν ενταυθα,
οτι εκειθεν εξουσιν αιωνιον την θλιψιν.
Ειπε, ψυχη μου, τι λυπη, τι ζητεις των εν βιω,
ειπε μοι, και διδαξω σε ενος εκαστου χρειαν
και μαθε και διδαχθητι το καλον εν εκαστω.
Θελεις, ειπε, δοξαζεσθαι, θελεις και επαινεισθαι;
Ακουσον τοινυν, τι τιμη, τι δε και ατιμια·
τιμη το παντας μεν τιμαν, τον Θεον δε προ παντων
και τας εκεινου εντολας επικτασθαι ως πλουτον,
υβριζεσθαι τε δι᾽ αυτας, δι᾽ αυτας λοιδορεισθαι
και δι᾽ αυτας ονειδισμους υποφερειν παντοιους.
Οταν γαρ πραγματι τινι, ψυχη, επιχειρησης,
ινα τιμησης τον Θεον, ινα αυτον δοξασης
(351) και δια τουτο υβρισθης και εξουδενωθηση,
τοτε τιμης επετυχε και δοξης της εστωσης,
οτι η δοξα του Θεου επι σε παντως ηξει.
Τοτε σε και οι αγγελοι επαινεσουσι παντες,
οτι ετιμησας Θεον, ον υμνουσιν εκεινοι.
Θελεις, ψυχη μου, κτησασθαι ιματισμον και πλουτον;
Ακουσον, αρτι δειξω σοι τον αιωνιον πλουτον·
δακρυσον, μετανοησον, καταφρονησον παντων,
γενου πτωχη τω πνευματι, γενου και τη καρδια,
γενου ακτημων χρημασι, γενου του κοσμου ξενη,
γενου των θεληματων σου εχθρα των εναντιων
και μονου του θεληματος γενου του σου Δεσποτου
και ακολουθησον αυτου τοις ιχνεσιν ευτονως.
Και τοτε σχολαιοτερον βαδισας ο Δεσποτης
θελων καταληφθησεται υπο σου της αθλιας·
αυτον δ᾽ ιδουσα βοησον και κραυγασον μεγαλως,
αυτος δ᾽ επιστραφησεται ομματι τω ιλεω
και βλεψει και παρασχει σοι μικρον αυτον ιδεσθαι
και παλιν καταλειψει σε κρυβεις εξ οφθαλμων σου.
Τοτε θρηνησεις, ταλαινα, τοτε κλαυσεις εμπονως,
τοτε αιτησεις θανατον μη φερουσα τον πονον,
μη στεγουσα τον χωρισμον του γλυκεος Δεσποτου.
Αυτος εξαπορουσαν δε ο αγαθος ιδων σε
και σφοδρως επιμενουσαν τω κλαυθμω και τη λυπη
παλιν αιφνης φανησεται, παλιν σε καταυγασει,
παλιν καθυποδειξει σοι τον ακενωτον πλουτον,
την δοξαν την αμαραντον του πατρικου προσωπου,
και ευφρανει σε ως τον πριν και χαρας σε εμπλησει
και ουτω καταλειψει σε της χαρας πεπλησμενην.

Κατα μικρον δε η χαρα τοις εκ του κοσμου λογοις
και λογισμοις εκλειψει σε και προσεσται σοι λυπη,
(352) και ουτω παλιν ως το πριν εση σφοδρως θρηνουσα
και κοκυτω κραυγαζουσα κακεινον εκζητουσα,
τον ευφροσυνην παροχον, τον της χαρας δοτηρα,
τον πλουτον τον ισταμενον και αει οντως οντα.
Ουτω σου την προαιρεσιν δοκιμαζοντος βλεπε,
μη αποκαμης, ω ψυχη, μη στραφης εις τουπισω,
μη ειπης· Μεχρι ποτε μοι αληπτος ουτως εσται;
Μη ειπης· Τι φαινομενος ευθυς κρυπτετααι παλιν
και εως ποτε κοπους μοι ουκ ελεει παρεχειν;
Μη ειπης· Πως δε δυναμαι κοπιαν μεχρι τελους;
και κατοκνησης, ω ψυχη, εκζητειν τον Δεσποτην,
αλλ᾽ ως προς θανατον σαυτην απαξ, ψυχη, εκδουσα
μη ψηλαφησης ανεσιν, μη εκζητησης δοξαν,
μηδε τρυφην του σωματος, μη συγγενων φιλιαν,
μη περιβλεψη δεξια, μη ευωνυμα ολως,
αλλ᾽ ως ενηρξω, μαλλον δε θερμοτερως δραμουσα
σπευσον αει καταλαβειν, δραξασθαι του Δεσποτου.
Καν μυριακις αφαντος, τοσαυτακις φανης σοι
γενηται, και ο αληπτος ουτως εσται ληπτος σοι,
μυριοντακις, μαλλον δε εως πνεεις ολως,
προθυμοτερως ζητησον και προς εκεινον δραμε.
Και γαρ ου καταλειψει σε, ουκ επιλησεται σου,
κατα μικρον δε μαλιστα επι πλειον φανειται
και συχνοτερως σοι, ψυχη, συνεσται ο Δεσποτης
και καθαρθεισαν τελεον του φωτος τη ελλαμψει
ολος αυτος ελευσεται, αυτος εγκατοικησει,
αυτος και εσται μετα σου ο τον κοσμον ποιησας,
και πλουτον εξεις αληθη ον ο κοσμος ουκ εχει,
αλλ᾽ ουρανος και οι εκει εναπογεγραμμενοι.
Ει ουτω σοι γενησεται, ειπε, τι πλεον θελεις;
Ειπε, ψυχη αχαριστε, ειπε, ψυχη αγνωμον,
(353) ειπε, ψυχη μου ταπεινη, τι τουτων μειζον εστιν
εν ουρανοις ειτ᾽ εν τη γη, ιν᾽ εκεινο ζητησης;
Του ουρανου ο ποιητης και της γης ο Δεσποτης
και παντων των εν ουρανω και παντων των εκ κοσμω
κτιστης, κριτης και βασιλευς αυτος υπαρχων μονος
εν σοι υπαρχει κατοικων, ολος δεικνυμενος σοι,
ολος ελλαμπων σε φωτι και καλλος υποφαινων
το του προσωπου, και αυτον εκτυπωτερον βλεπειν
και παρεχων σοι και κοινωνον δοξης σε της ιδιας
απεργαζομενος. Ειπε, τι τουτου μειζον αλλο;

Παντως ουδεν μοι προσερεις. Εγω δε παλιν λεγω·
Τοιαυτης δοξης, ω ψυχη, συ καταξιωθεισα
τι ετι κεχηνας προς γην, τι δε θελγη τοις ωδε,
τι τοις φθαρτοις προστετηκας τα αφθαρτα λαβουσα,
τι τοις παρουσι προσκεισαι τα μελλοντα ευρουσα;
Εκεινα σπουδασον, ψυχη, διηνεκως κεκτησθαι,
εκεινοις οληνσεαυτην προσκολλησον, ψυχη μου,
ινα και μετα θανατον εν αυτοις ευρεθηση
τοις αιωνιοις αγαθοις, οις εντευθεν εκτησω,
και συν αυτοις τω ποιητη παραστης και Δεσποτη
ευφραινομενη συν αυτω εις αιωνας αιωνων,
αμην.

ΜΘ'.

Οτι εστιν οτε και δια της εις τον πλησιον επιμελειας και διορθωσεως συγκατασπασθαι τον διδασκαλον εις την ενουσαν εκεινω του παθους ασθενειαν. (354)

Ελεησον με, Κυριε, ελεησον με, μονε,
ο εκ νηπιας με, Σωτηρ, σκεπασας ηλικιας,
ο παμπολλα μοι πταισαντι, εν επιγνωσει οντι,
οικεια αγαθοτητα απαντα συμπαθησας,
ο κοσμου με ρυσαμενος του δεινου και ματαιου
και συγγενων και φιλων τε και ηδονων ατοπων
κανταυθα αξιωσας με ως εν ορει καθισαι
και δειξας μοι την δοξαν σου την θαυμαστην, Θεε μου,
και Πνευματος εμπλησας με του Θειου σου, Χριστε μου,
και φωτισμου πνευματικου ολον με εμφορησας.
Αυτος αμεταμελητον την χαριν σου, Θεε μου,
παρασχου μοι τω δουλω σου εις τελος ολοκληρως.
Μη αντανελης, Δεσποτα, μη αποστρεψης, κτιστα,
μηδε παριδης απαξ με προ προσωπου σου στησας
και καταταξας εν τοις σοις δουλοις με και σφραγισας
σφραγιδι σου της χαριτος σον με επονομασας.
Μη παλιν απορριψης με, μη παλιν αποκρυψης
το φως το του προσωπου σου, καμε καλυψη σκοτος
και καταπιη αβυσσος και συσχη ουρανος με,
ον υπερανωθεν αυτου ανηγαγες, Σωτηρ μου,
και συν αγγελοις, μαλλον δε συν σοι τω παντων κτιστη
(355) συνειναι κατηξιωσας και συναγαλλεσθαι σοι
και βλεπειν την ασυγκριτον του σου προσωπου δοξαν

του απροσιτου τε φωτος εις κορον απολαυειν
και χαιρειν και ευφραινεσθαι αρρητον ευφροσυνην
τη συνουσια, Δεσποτα, της σης αφραστου αιγλης.
Κατατρυφων δε του φωτος εκεινου του αρρητου
εσκιρτων, εχαιρον συν σοι τω ποιητη και πλαστη,
αμηχανον κατανοων καλλος του σου προσωπου.
Επει δε παλιν προς την γην κατηγαγον τον νουν μου,
πεφωτισμενος ων εν σοι, ουκ εβλεπον τον κοσμον
ουδε τα οντα πραγματα, Δεσποτα, εν τω κοσμω,
αλλ᾽ υπερανω των παθων και μεριμνων υπηρχον
και πραγματι στροβουμενος και τα κακα ελεγχων.
Ουκ εκοινωνουν μεν το πριν κακιαις ανθρωπιναις·
ως δ᾽ εγχρονισας εν αυτοις τα αλλων προεθεμην
και φιλονεικοις, Δεσποτα, συναπηχθην ανδρασιν,
ελπιδι διορθωσεως μετεσχον της κακιας
και σκοτους, οιμοι, των παθων μετελαβον αφρονως
και κρατηθεις υπο θηρων αγριων κινδυνευω.
Αλλους εκσπασαι θελων γαρ λυμης γε της εκεινων
αυτος πρωτος καταβρωμα γεγονα τοις θηριοις.
Αλλα προφθασας οικτειρον, αλλα ταχυνας ρυσαι
τον δια σε, φιλανθρωπε, εν τουτοις εμπεσοντα.
Κατα την σην γαρ εντολην τεθεικα, ελεημον,
ψυχην την παναθλιαν μου υπερ των αδελφων μου·
ει ουν ετρωθην, δυνασαι ιασασθαι με, Σωτερ,
ει εκρατηθην παρ᾽ εχθρων αιχμαλωτος ο ταλας,
αλλα αυτος ως δυνατον και ισχυρος εις απαν
ισχυεις εκλυτρωσασθαι θεληματι σου μονω·
ει και θηριων στομασι και χερσι κατεληφθην,
αλλα φανεντος θνηξονται ευθυς, εγω δε ζησω.
(356) Ναι, ο πολυς εν οικτιρμοις, αφατος εν ελεει,
ελεησον, οικτειρησον εμε τον πεπτωκοτα.
Κατηλθον εν τω φρεατι ρυσασθαι τον πλησιον
και συγκατεπεσα καγω, δικαιοκριτα Σωτερ·
μη με εασης κειμενον εις τελος εν τω βοθρω.
Ναι, οιδα ως προσεταξας, πανοικτιρμον Θεε μου,
οτι χρη παντως ρυεσθαι τον αδελφον θανατου
και αμαρτιας δηγματος, αλλ᾽ ου δι᾽ αμαρτιας
συναπολεσθαι μετ᾽ αυτου· ο πεπονθα ο ταλας
και ραθυμησας πεπτωκα εμαυτω γε θαρρησας·
αλλα κακεινον ρυεσθαι και εμαυτον ωσαυτως,
ει δε μη, μενειν ανωθεν και θρηνειν τον πεσοντα
και φευγειν, οση δυναμις, το πεσειν συν εκεινω.
Αλλ᾽ ουν και νυν αναστησον, αναγαγε του χαους

και στησον επι πετραν με, Χριστε, των εντολων σου
και δειξον παλιν μοι το φως, ο ου χωρει ο κοσμος,
αλλ᾽ εξω κοσμου και φωτος ορατου και αερος
του αισθητου και ουρανου αισθητων τε απαντων
αποτελει γε τον αυτο, Σωτερ μου, καθορωντα·
ειτε χωρις του σωματος, ειτε συν τουτω ολως,
μη επισταμενος, Θεε, κατα την τοτε ωραν,
δοκω δε, ωσπερ αϋλος φωστηρ υπαρχων τοτε
τω καλλει τε του νοητου λαμπομενος ηλιου,
το εαυτου ου καθοραν ισχυει φως αισθησει,
εκεινον μονον δε ορα τον αδυτον φωστηρα
αμηχανον κατανοων καλλος αυτου της δοξης,
και εκπληττομενος σφοδρως καταμαθειν ουκ εχει,
ουτε κατανοησασθαι τον θεωριας τροπον,
το πως η που ο πανταχου ανερμηνευτως πελων
οραται, περιγραφεται, θελων εν τοις αγιοις.
Τουτο δε ισμεν απαντες των τοιουτων οι μυσται,
(357) οτι του κοσμου εξωθεν τοτε εν αληθεια
γινομεθα και μενομεν, αχρις αυτο ορωμεν,
και παλιν ευρισκομεθα εν σωματι και κοσμω.
Μεμνημενοι δε της χαρας και του φωτος εκεινου
και της γλυκειας ηδονης θρηνουμεν και πενθουμεν,
ωσπερ παιδιον νηπιον καθορων την μητερα
και μεμνημενον γαλακτος γλυκασμου κλαυθμυριζει,
εως εκεινου δραξηται και εις κορον θηλαση.
Τουτο αιτουμεθα και νυν, τουτο σε δυσωπουμεν,
τουτο προσπιπτομεν λαβειν αναφαιρετον, Σωτερ,
οπως και νυν τρεφωμεθα, πανοικτιρμον, εκ τουτου
του αρτου του εξ ουρανου νοητως κατιοντος
και πασι τοις μετεχουσι ζωης μεταδιδοντος,
και απιοντος, και προς σε την πορειαν ποιουντες
συνοδοιπορον εξωμεν, βοηθον τε και ρυστην
και συν αυτω και δι᾽ αυτου προσαχθωμεν σοι, Σωτερ,
και εν τη κρισει τη φρικτη τας ημων αμαρτιας
αυτο σκεπαση, Δεσποτα, του μη εκκαλυφθηναι,
μηδε φανηναι απασιν αγγελοις και ανθρωποις,
αλλα και ιματιον ημιν γενηται λαμπροφορον
και δοξα και διαδημα εις αιωνας αιωνων,
αμην.

Ν'.

Περι θεωριας Θεου και θειων πραγματων και Αγιου Πνευματος παραδοξου ενεργειας· και περι των ιδιων της Αγιας και ομοουσιου Τριαδος· και οτι ο μη φθασας εισελθειν εις την βασιλειαν των ουρανων ουδεν ωφεληθησεται, καν εκτος γενηται των του αδυο κολασεων. (358)

Τι το εν εμοι παρα σου ειργασμενον,
ω των παντων αιτιε Θεε και μεδον;
Τι γαρ και ειπω, τι δ᾽ αρα εννοησω;
Μεγα μεν εμοι το ορωμενον θαυμα,
αγνωστον δ᾽ εστι καιαορατον πασι.
Ποιον τουτο, λεξον μοι; Πιστως εξειπω·
σκοτει και σκια, αισθητοις και αισθησει,
κτισει ενυλω, αιματι και σαρκι τε
κρατουμαι, συμπερφυρμαι, Σωτερ, ο ταλας.
Εν τουτοις δ᾽ οντα δυστυχως και αθλιως
εκπληξις συνεχει με θελοντα φρασαι·
βλεπω νοερως· που, τι η πως, ουκ οιδα.
Το γαρ πως ανεκφραστον εστιν εις απαν,
το δε που γνωστον και αγνωστον δοκει μοι·
γνωστον μεν, οτι εν εμοι καθοραται
και μακροθεν δεικνυται αυτο γε παλιν,
αγνωστον δ᾽ ομως ως καμε συναπαγον
εν τω μηδαμου μηδαμως ολως τοπω
και των αισθητων ληθην μοι εμπαρεχον
και των υλικων παντων και βλεπομενων
εξω με γυμνον και σωματος εξαγον.
(359) Τι ουν εστι το ενργουν μοι ταυτα,
οπερ και βλεπειν ειπον; Ειπειν ουκ εχω.
Ομως ακουε και συνησεις το πραγμα·
εστιν ουν ακρατητον τοις πασι παντη,
εστι και ληπτον και μεθεκτον αξιοις,
μεταδοτικον, συνημμενον αληπτως,
ηνωμενον τε καθαροις ασυγχυτως,
ανακεκραμμενον τε αμικτω μιξει
ολον ολοις γε τοις αμεμπτως βιουσι.
Τουτο εν εμοι δικην λαμπαδος φαινει,
μαλλον δε πρωτον εις ουρανους οραται
και των ουρανων αμετρως υπερανω,
αμυδρως πανυ αορατως οραται.

Οτε δε εγω εμπονως εκζητησω
και επιμονως αιτησομαι του λαμψαι,
η τρανοτερον εκεισε καθοραται
καμε των κατω χωριζει και συναπτει
τη εκεινου λαμπροτητι αρρητως,
η εντος μου δεικνυται αθροον ολον,
φως σφαιροειδες, γαληνον τε και θειον,
αμορφον, ανειδεον μορφη αμορφω,
ορωμενον τε και λαλουν προς με ταυτα·
Τις εις ουρανους ειναι με περιγραφεις
κακει τε ζητεις και κατοικειν νομιζεις;
Τι με επι γης ειναι υπολαμβανεις
και μετα παντων συνειναι διαγγελλεις
και πανταχου με νομοθετεις υπαρχειν;
Το ουν πανταχου μεγεθος μοι προσαπτει,
αμεγεθες δε το παραπαν υπαρχω·
υπερμεγεθη γνωθι γαρ μου την φυσιν.
Το δ᾽ επι της γης περιγραφην εμφαινει,
παντως δ᾽ απεριγραπτος καθαπαξ πελω.
(360) Το δε λεγειν σε συνειναι με τοις πασιν,
αγνοιαν σαυτου δηλην ποιεις τοις πασι·
συνειναι γαρ με τοις αγιοις ακουεις
αυτον ολον με ουσια εν αισθησει,
θεωρια τε, αλλα και μετουσια,
συν τω Πατρι μου και Πνευματι τω Θειω,
και επαναπαυεσθαι σαφως εν τουτοις.
Ει ουν καθ᾽ ενα ειπης ημας συνειναι,
πολλους ποιησεις εις πολλους μερισθεντας·
ει ενα φρασης, πως ο εις και καθ᾽ ενα,
μαλλον δε ο εις πως και ανω και κατω,
μετα δε παντων πως ο αυτος συνεσται;
Το παν ο πληρων πως εν ενι οικησει,
ο ων εν ενι πως και το παν πληρωσει;
Ακουε μυστηρια Θεου αφραστου,
αφραστα, παραδοξα και παντη ξενα·
εστι μεν Θεος αληθως, οντως εστι,
τουτο ευσεβεις παντες ομολογουσιν,
ουδεν δε εστιν, ων ημεις ολως ισμεν,
αλλ᾽ ουδ᾽ εξ ων αγγελοι ισασιν εστι,
καν τουτω ουδεν ο Θεος εστι, λεγω,
των παντων ουδεν ως των απαντων κτιστης,
αλλ᾽ υπερ το παν. Τις γαρ αν ειποι
τι εστι Θεος, ινα και Εστιν, ειπη,

τοδε τυχον η τοδε; Αγνοω ολως
οποιος, οποσος, ποταπος η πηλικος·
ο ουν αγνοων εγω Θεον, οποιος
μορφην, ειδος τε, το μεγεθος, το καλλος,
πως ερμηνευσω τας αυτου ενεργειας,
πως μεν οραται αορατος ων πασι,
πως δε συνεστι τη κτιστη παση φυσει,
πως εγκατοικει εν πασι τοις αγιοις,
(361) πως πληροι το παν και ουδαμου πληρουται,
πως υπερ το παν και πανταχου υπαρχει,
ταυτα γαρ ουδεις ολως ειπειν ισχυσει.
Αλλ᾽, ω ανθρωπων ον ουδεις ολως ειδεν,
ω παμβασιλευ, υπερευσπλαγχνε μονε,
ευχαριστω σοι εξ ολης μου καρδιας,
οτι ου παρειδες με εν σκοτει κατω
κειμενον, αλλ᾽ ηψω μου χειρι σου θεια,
ην ιδων εγω ανεστην ευθυς χαιρων·
ελαμπε και γαρ φαιδροτερον ηλιου.
Εσπευσα κρατησαι γε ταυτην, ο ταλας,
και ηφαντωθη ευθυς εξ οφθαλμων μου,
και παλιν ολος εγενομην εν σκοτει.
Επεσα προς τουδαφος πενθων και κλαιων,
κυλινδουμενος και στεναζων εμπονως,
ποθων ιδειν σου παλιν την θειαν χειρα.
Ηπλωσας αυτην, ωφθη μοι τρανοτερως
και περιπλακεις κατεφιλησα ταυτην·
ω χρηστοτητος και πολλης ευσπλαγχνιας!
Χειρα δεδωκεν ασπασαθαι ο κτιστης
την συνεχουσαν τα συμπαντα τω σθενει·
ω χαρισματος, ω δωρεας αφραστου!
Παλιν τε ταυτην συνεστειλεν ο πλαστης
παντως δοκιμαζων μου την προθυμιαν,
ει ποθω ταυτην και τον ταυτης δοτηρα,
ει καταφρονω παντων και προτιμωμαι
ταυτην και μενω εν τη ταυτης αγαπη.
Ελιπον ευθυς κοσμον και τα του κοσμου,
εμυσα πασας ομου και τας αισθησεις,
οφθαλμους, ωτα, ρινα, στομα και χειλη,
(362) πασιν εθανον συγγενεσι και φιλοις,
ναι, ως αληθως εθανον τη θελησει,
και μονην εζητησα Θεου την χειρα·
ιδουσα δ᾽ αυτη ουτως ποιοησαντα με,
ηψατο λαθρα, χειρος εκρατησε μου

και ωδηγει με μεσον του σκοτους οντα.
Ησθανομην ουν και χαιρων ηκολουθουν,
ετρεχον σφοδρως εν νυκτι και ημερα,
ευτονως εβαδιζον συν προθυμια,
βαδιζων δ᾽ αυθις ακινητος υπηρχον
και τοτε μαλλον προεκοπτον τοις προσω,
ω μυστηριων, ω αθλων, ω βραβειων!
Ουτω τρεχοντα του σταδιου εν μεσω
πεφθακεν η χειρ απορρητως εκεινη,
του εμου πρεσβευσαντος πατρος αγιου,
και της ταλαινης ηψατο κεφαλης μου
και δεδωκε μοι τον στεφανον της νικης,
αυτη δε μαλλον στεφανος γεγονε μοι,
και ταυτην βλεπων αφραστον ευφροσυνην,
αφραστον χαραν, αφραστον θυμηδιαν
ειχον – πως γαρ ου; - κοσμον ολον νικησας
και τον του κοσμου αρχοντα καταισχυνας
απο χειρος τε του Θεου στεφος θειον,
μαλλον δε αυτην του των ολων Δεσποτου
λαβων – θαυμα! - αντι στεφανου χειρα,
η εκλαμπουσα εωρατο αΰλως,
αδιαλειπτως εμοι και ανεσπερως.
Αυτη μοι μαζος προετεινετο ωσπερ
και θηλαζειν μοι γαλακτος αφθαρσιας
ως υιω Θεου πλουσιως εχορηγει,
ω γλυκυτητος, ω ηδονης αφραστου!
Αυτη και ποτηριον ποματος θειου
(363) και αθανατου ρειθρου εγενετο μοι.
Εξ ου μετασχων και τροφης ενεπλησθην
της ουρανιου, ηνπερ αγγελοι μονοι
τρεφονται και αφθαρτοι διατηρουνται,
φωτα του πρωτου δευτερα τη μεθεξει.
Ουτω και ημεις θειας και απορρητου
φυσεως γεγοναμεν κοινωνοι παντες,
τεκνα του Πατρος, αδελφοι του Χριστου δε,
Πνευματι βαπτισθεντες τω Παναγιω·
παντως δ᾽ ου παντες επεγνωμεν την χαριν,
ου την ελλαμψιν, ου μεθεξιν, ουδ᾽ οτι
ουτως εγεννηθημεν, μολις δε τουτο
των χιλιων εις ειτε και των μυριων
εν τη μυστικη επεγνω θεωρια.
Οι δ᾽ αλλοι παντες αμβλωθριδια τεκνα
τον γεννησαντα εαυτους αγνουντες·

ως γαρ οι νεκροι υδατι βαπτισθεντες
ειτε και πυρι ουκ αισθανονται ολως,
ουτως ουδ᾽ ουτοι νεκροι τη απιστια
και των εντολων πελοντες τη αργια
ελλιπεις ουκ ισασιν, ως πεπονθασι
τερας φοβερον, πιστιν πεπλανημενην,
δοκειν εαυτον υιον του Θεου ειναι
και μη γνωριζειν τον ιδιον πατερα.
Ει ουν πιστει τουτον συν γνωριζειν λεγεις
και πιστει υιος Θεου ειναι νομιζεις,
εστω και η σαρκωσις του Θεου πιστει,
και μη εργω φης ανθρωπον γεγονεναι
μηδε αισθητως αυτον αποτεχθηναι.
Ει δε γεγονεν υιος οντως ανθρωπου,
υιον σε ποιει του Θεου παντως εργω·
(364) ει ου γεγονεν εν φαντασια σωμα,
ουδ᾽ ημεις παντως εν επινοια πνευμα,
αλλ᾽ ως υπηρξε σαρξ αληθως ο Λογος,
ουτω και ημας μεταμορφοι αρρητως
και τεκνα ποιει Θεου εν αληθεια.
Ατρεπτος θεοτητι μεινας ο Λογος
ανθρωπος εγενετο σαρκος προσληψει,
ατρεπτον τον ανθρωπον σαρκι ψυχη τε
τηρησας πεποιηκεν θεον με ολον,
προσελαβε μου την κατακριτον σαρκα
και θεοτητα ολην ενεδυσε με,
και γαρ βαπτισθεις Χριστον ενεδυσαμην
ουχι αισθητως, νοητως δε γε παντως.
Και πως ου θεος χαριτι τε και θεσει,
αισθησει και γνωσει γε και θεωρια,
ο τον του Θεου Υιον ενδεδυμενος;
Ει αγνοια γεγονεν ο Θεος Λογος
ανθρωπος, καμε εν αγνοια γενεσθαι
θεον ως εικος υπονοεισθαι πρεπον.
Ει δ᾽ εν γνωσει, πραξει τε και θεωρια
θεος ανθρωπος εχρηματισεν ολος,
ολον με θεον τη Θεου κοοινωνια
εν αισθησει και γνωσει, ουχι ουσια, μετουσια δε
γενεσθαι παντως χρη φρονειν ορθοδοξως.
Ωσπερ εγεννηθη γαρ Θεος ατρεπτως
ανθρωπος εν σωματι και πασιν ωφθη,
ουτως αφραστως, πνευματικως γεννα με
και ανθρωπον μενοντα θεον ποιει με·

και ωσπερ ορωμενος σαρκι εκεινος
το Θεος ειναι ηγνοειτο τοις οχλοις,
ουτω και ημεις, οιον ημεν, τοις πασιν
- θαυμα! – βλεπομενοι ανθρωποι παντως
(365) το, οπερ γεγοναμεν χαριτι θεια,
ου πεφυκαμεν τοις πολλοις καθορασθαι.
Μονοις δ᾽ οις ομμα ψυχης κεκαθαρμενον
προσεστι, φαινομεθα ως εν διοπτρα,
τοις δ᾽ ακαθαρτοις ο Θεος, ουδ᾽ ημεις γε
ουθ᾽ ορωμεθα ουθ᾽ ολως γεγενησθαι
τοιουτοι ποτε πιστευομαθα παντως.
Απιστοι και γαρ τη πιστει και μονη
προσεπερειδομενοι χωρις των εργων·
ει δ᾽ ουκ απιστοι, τεως νεκροι εις απαν,
ωσπερ ο θειος απεφηνατο Παυλος.
Μη απιστησης, εμοι δε λεγε και σοφως αποκρινου.
Ποιον εκ τουτων προτιμησεις των δυο·
νεκραν γε πιστιν εργων εστερημενην
η απιστιαν της πιστεως εν εργοις;
Παντως ερεις μοι· Τις των εργων η χαρις
πιστεως διχα της ορθης και τελειας;
Καγω σοι παλιν αντιφθεγξομαι· Τι δε
οφελος της πιστεως των εργων διχα;
Ει ουν τα, απερ προειρηκαμεν, γνωναι
βουλει τε θεος κατα χαριν γενεσθαι,
ου λογω, ου δοκησει, ουκ επινοια,
ου μονη πιστει εστερημενη εργου,
αλλα πειρα, πραγματι και θεωρια
νοερα και γνωσει τε μυστικωτατη,
πραξον ατινα ο Σωτηρ σοι προσταττει
- κακεινος ταυτα δια σε καθυπεστη-,
και τοτε ιδοις φως λαμπροτατον φαναν,
αερι ψυχης παμπαν λελευκασμενω,
αΰλως την αϋλον σαφως ουσιαν
οληην δι᾽ ολου οντως διϊκνουμενην,
εκ ταυτης δ᾽ ολον ως εν ολω το σωμα
(366) ουσης και αυτης ψυχης της ασωματου,
και λαμψει το σωμα σου ως η ψυχη σου,
η ψυχη δ᾽ αυθις ως η λαμψασα χαρις
εσεται αστραπτουσα, Θεος καθαπερ.
Ει δ᾽ αποκνησεις μιμησασθαι του κτιστου
την ταπεινωσιν, τα παθη και τας υβρεις
και υποστηναι ταυτα ου καταδεξη,

ειτε νοερως, αισθητως δε γε μαλλον,
εναπελειφθης - ω της αβελτηριας! –
εν ζοφω και ταρταρω του σου σαρκιου,
ο φθορα εστι – τι γαρ υπαρχει αλλο,
ει μη θανατος εν αθανατω σκευει; -
εγκεκλεισμενος μενουνγε εις αιωνας,
παντων αγαθων των εν φωτι καυτου δε
του φωτος στερισκομενος. Ουπω γαρ λεγω
το γε και πυρι βρυγμω των οδοντων,
κλαυθμω τε και σκωληκι παραδοθηναι,
αλλ᾽ ως εν πιθω τω σωματι οικησαι
μετα την αναστασιν, ως και προ τουτου,
και μηδαμοθεν εξωθεν αποβλεπειν
μηδε φως εντος εισδεχεσθαι παραπαν,
αλλ᾽ ουτω κεισθαι των ενταυθα ηδεων
παντων στερισκομενον και των μελλοντων,
καθως προειπον. Λεγε ουν ο ακουων,
ο λεγων· Ου βουλομαι της βασιλειας
της ακηρατου ενδον γενεσθαι
ουδ᾽ απολαυειν των αγαθων εκεινων,
αλλ᾽εξω μονον της κολασεως ειναι
και πειραν πυρος μη λαβειν με καν ολως.
Τι σοι οφελος γενομενω, ως ειπον;
Αποκρινε μοι, σοφωτατε, και λεγε!
(367) Αρα λογιση τιμωριαν ετεραν
ειναι μειζονα η γενεσθαι ολως;
Απαγε, και γαρ ως μονος εν βασανοις
τοτε και ειναι και κολαζεσθαι φησεις.
Ει γαρ και ειποις πνευματικον το σωμα
τοτε απολῃψεσθαι, και πως ως πιθω
εναποκλεισθησεται ψυχη εν τουτω;
Ακουσον, διδαχθητι, πως εσται τουτο!
Ωσπερ ο σπορος σπειρεται κατα γενος
- σιτου σοι λεγω και κριθης και των αλλων –
και κατα γενος αυθις αναβλαστανει,
ουτω και τα σωματα των γε θνησκοντων
πιπτουσιν εις γην, οια τυχωσιν ειναι.
Αι ουν εξ αυτων ψυχαι διαζευχθεισαι
εν τη μελλουση των νεκρων αναστασει,
τουτων εκαστη κατ᾽ αξιαν ευρισκει
το καταλυμα φωτος η σκοτους πληρες.
Αι μεν καθαραι και φωτος μετασχουσαι
και αναψασαι τας εαυτων λαμπαδας

εσονται παντως εν φωτι ανεσπερω·
αι δ᾽ ακαθαρτοι και τυφλα της καρδιας
εχουσαι τα ομματα και σκοτους πληρεις,
πως αρα θεασονται φεγγος το θειον;
Ειπης ουδαμως· τουτων ουν, ειπε μοι,
τις δεομενων μετα ποτμον ακουσει
και διανοιξει οφθαλμους τουτων, οιμοι,
των εκουσιως βλεψαι μη βουληθεντων
μηδε αναψαι την ψυχικην λαμπαδα;
Σκοτος ουν εκδεξεται αφεγγες τουτους.
Τα σωματα δε, ως ειπομεν, επισης
φθειρονται και σηπονται και των αγιων,
(368) αλλ᾽ εγειρονται, οια ταυτα εσπαρη,
σιτος καθαρος, σιτος ηγιασμενος,
του Αγιου Πνευμτος αγια σκευη·
ως υπαρξαντα καθαρωτατα πανυ
εξεγειρονται αυθις δεδοξασμενα,
λαμποντα, αστραπτοντα, ως φως το θειον.
Τουτοις ενοικησασαι ψυχαι αγιων
υπερ γε τον ηλιον λαμψουσι τοτε
και γενησονται ομοιοι του Δεσποτου,
ουτινος ετηρησαν τους θειους νομους.
Των δ᾽ αμαρτωλων εξανισταται αυθις,
οια και αυτα εν τη γη κατεσπαρη
βορβορωδη, δυσοσμα, σαπριας πληρη,
σκευη βεβηλα, ζιζανια κακιας,
πανυ ζοφωδη ως τα του σκοτους εργα
πραξαντα και οργανα κακων παντοιων
χρηματισαντα του πονηρου σπορεως·
εξανισταται δ᾽ αθανατα και ταυτα
και πνευματικα, πλην εοικοτα σκοτει.
Τουτοις ουν ψυχαι αθλιαι ενωθεισαι,
ζοφωδεις αυται και ακαθαρτοι ουσαι,
ομοιοι γενησονται τω διαβολω
ως τα εκεινου μιμησαμεναι εργα
και τας εκεινου τηρησασαι προσταξεις,
μεθ᾽ ου και ταχθησονται πυρι ασβεστω,
τω σκοτει και ταρταρω παραπεμφθεισαι,
μαλλον δε αυται κατα αναλογιαν
καταχθησονται του βαρους, κατ᾽ αξιαν
των αμαρτιων, ων εκαστος βασταζει
κακει διαξει εις αιωνας αιωνων.
(369) Οι δε αγιοι, ωσπερ ειπομεν, παλιν

των αρετων εκαστος πτεροις αρθεντες
εις απαντησιν και ουτοι του Δεσποτου
αναβησονται, εκαστος κατ᾽αξιαν·
ως εαυτον τις προευτρεπισε παντως
εγγυθεν η πορρωθεν εσται του κτιστου,
συνεσται τ᾽ αυτω εις απειρους αιωνας
σκιρτων και τερπομενος αληκτον τερψιν,
αμην.

ΝΑ’.

Οτι του Πνευματος λαμποντος εν ημιν του Αγιου παντα τα των παθων φυγαδευονται ως υπο του φωτος το σκοτος· συστελλοντος δε αυτου τας ακτινας, υπο τουτων και των πονηρων βαλλομεθα λογισμων. (370)

Το φως σου περιλαμπον με ζωογονει, Χριστε μου,
το γαρ οραν σε ζωωσις, αναστασις τε πελει.
Το πως ειπειν ουκ εχω σου φωτος τας ενεργειας,
πλην τουτο εργω εγνωκα και γινωσκω, Θεε μου,
οτι καν νοσω, Δεσποτα, καν θλιψεσι καν λυπαις
καν εν δεσμοις καν εν λιμω καν φυλακη κρατωμαι,
καν δεινοτεροις αλγεινοις συνεχωμαι, Χριστε μου,
το φως σου λαμψαν απαντα ως σκοτος απελαυνει,
και εν ανεσει και φωτι και φωτος απολαυσει
αιφνης ποιει με γινεσθαι το Πνευμα σου το Θειον.
Τας θλιψεις εγνων ως καπνον, τους λογισμους ως σκοτος,
ως βελη τε τους πειρασμους, τας μεριμνας ως ζοφον,
ως δε θηρια τα παθη χρηματιζοντα, Λογε,
εξ ων με ηλευθερωσας, εξ ων ερρυσω παλαι,
κατα μικρον εκλαμψας σου φως εν εμοι το θειον,
και νυν εν μεσω τουτων οντα με, Χριστε, Θεε μου,
διαφυλαττεις ατρωτον, σκεπων με τω φωτι σου.
Επει δε πταιω παμπολλα, καθ᾽ ωραν αμαρτανων,
επει δε κατεπαιρομαι, επει σε παροργιζω,
δεομαι της ευσπλαγχνου σου παιδευσεως, Χριστε μου,
ην και σφοδρως αισθανομαι εν εμοι γενομενην
του απροσιτου, Δεσποτα, και παμφαους και θειου
(371) υποχωρησει απ᾽ εμου φωτος του σκεποντος με.
Ως γαρ ηλιου δυναντος νυξ γινεται και σκοτος
και εξιασιν απαντα προς βρωσιν τα θηρια,
ουτως αποσκεπαζον με, ω Θεε μου, το φως σου,

ευθυς του βιου σκοτος με, θαλασσα λογισμων τε
περικαλυπτει και παθων θηρια κατεσθιει,
και βελεσι τιτρωσκομαι των λογισμων απαντων.
Επαν δε παλιν σπλαγχνισθης, επαν κατελεησης,
επαν απακροαση τε των γοερων μου θρηνων
και στεναγμους ενωτισθης και δακρυα προσδεξη
και επι την ταπεινωσιν επιβλεψαι θελησης
εμου του αμαρτησαντος ασυγγνωστα, Χριστε μου,
απο μακροθεν ως αστηρ ανατελλων ορασαι,
πλατυνεσαι κατα μικρον ουκ αυτος τουτο πασχων
αλλα τον νουν του δουλου σου διανοιγων του βλεπειν.
Μειζονως ωσπερ ηλιος κατ᾽ ολιγον ορασαι,
και γαρ του σκοτους φευγοντος και αφανιζομενου
ερχεσθαι σε λογιζομαι, τον πανταχου παροντα·
οτε δε ολον, ως το πριν, περικυκλωσης, Σωτερ,
οτε ολον σκεπασης με, ολον με περιλαβης,
ελευθερουμαι των κακων, λυτρουμαι και του σκοτους
και πειρασμων και των παθων και λογισμων απαντων,
πληρουμαι γαρ χρηστοτητος, πληρουμαι ευφροσυνης
και καταπιμπλαμαι χαρας, αφατου θυμηδιας,
ορων φρικτα μυστηρια, ορων θαυματα ξενα,
ορων α ου τεθεαται οφθαλμος ουδε βλεψαι
ανθρωπου εξισχυσειεν, αλλ᾽ ουδε ους ακουσαι,
επι καρδιαν δε βροτων ουκ ανεβη ουδ᾽ ολως,
και καταπληττομαι σφοδρως, εξισταμαι εν τουτοις
και παντων των επι της γης ολως αλλοτριουμαι
ακαταπαυστοις εν φωναις ανυμνων σε, Θεε μου,
(372) κατανοων εν εμαυτω αλλοιωσιν την ξενην
και τροπον αντιληψεως χειρος παντοδυναμου,
πως λαμψει μονου σου φωτος και τη επιφανεια
πασαν λυπην εδιωξας, εξηρπασας του κοσμου
και ενωθεις μοι μυστικως εις ουρανον ευθυς με
αποκατεστησας εκει, ενθα ουκ εστι λυπη,
ου στεναγμος, ου δακρυον, ουκ οφις δακνων πτερναν,
και εδειξας ακαματον, αταλαιπωρον τριβον
την εναντιαν, την στενην, την δυσβατον ανθρωποις
η, αληθεστερον ειπειν, αβατον πασιν ουσαν.
Τις γαρ ποτε εξισχυσεν η τις ποτε ισχυσει
ανθρωπων εις τον ουρανον εν σωματι γενεσθαι
η και χωρις του σωματος, ποιοις πτεροις πετασας;
Ηλιας αρματι πυρος επηρθη και προ τουτου
Ενωχ, αλλ᾽ ουκ εις ουρανους, εν ετερω δε τοπω,
ουχι αυτος αφ᾽ εαυτου, πλην ομως μετετεθη.

Τι δε προς τα γινομενα εν ημιν εισι ταυτα;
Πως ολως εσται συγκρισις σκιας και αληθειας,
η πνευματος λειτουργικου και δουλικου, ειπε μοι,
προς πνευμα το δεσποτικον και παντουργον και θειον,
το στερεουν και δυναμουν πασαν κτιστην ουσιαν;
Τα μεν γαρ αλλα ποιημα, ποιητης δ᾽ αυτο μονον,
ως του Πατρος αχωριστον και του Υιου ωσαυτως.
Θεος τα τρια, εις Θεος η Τριας και γαρ εστιν·
αυτη το παν ουσιωσεν, εκτισεν αυτη παντα,
αυτη τον Λογον και Υιον του Πατρος εν τω κοσμω
κατα την σαρκα εκτισεν εις ημων σωτηριαν,
αχωριστον του τε Πατρος και του Πνευματον οντα.
Σαρκουται δε του Πνευματος οντως τη επελευσει
(373) και γινεται οπερ ουκ ην, ανθρωπος ομοιος μοι,
πλην αμαρτιας και πασης εκτος γε ανομιας,
Θεος ομου και ανθρωπος ορωμενος τοις πασιν,
εχων το Πνευμα το Θειον αυτου συνον τη φυσει,
μεθ᾽ ου νεκρους εζωωσε, τυφλων ηνοιξε κορας,
λεπρους τε εκαθαρισε δαιμονας απελασας.
Ουτος σταυρον υπενεγκων και θανατον ωσαυτως
εξαναστας εν Πνευματι ανεληφθη εν δοξη
και τριβον την εις ουρανους ενεκαινισε πασι
τοις εις αυτον πιστευουσιν εν αδιστακτω πιστει,
και Πνευμα το Παναγιον εξεχεε πλουσιως
εις παντας τους δεικνυοντας την πιστιν εκ των εργων
και νυν αφθονως τουτο γε εκχει προς τους τοιουτους,
θεοποιει τε δι᾽ αυτου, οις συναφθη αθροον,
και εξ ανθρωπων αλλοιοι τουτους αναλλοιωτως
και τεκνα δεικνυσι Θεου, αδελφους του Σωτηρος,
συγκληρονομους μεν Χριστου, Θεου δε κληρονομους,
θεους Θεω συνοντας γε Πνευματι εν Αγιω,
δεσμιους μεν μονη σαρκι, πνευματι δ᾽ ελευθερους,
συνανιοντας τω Χριστω εις ουρανους ευκολως,
ολον τε το πολιτευμα κεκτημενους εκεισε
εν θεωρια των καλων, ων οφθαλμοι ουκ ειδον.
Τι ουν το αρμα του πυρος, το Ηλιαν αρπασαν,
τι η Ενωχ μεταθεσις υπαρχουσι προς ταυτα;
Εγω δοκω, ως θαλασσα τμηθεισα ραβδω παλαι
και μαννα εκ του ουρανου κατελθον, τυπος μονον
και αληθειας συμβολα ταυτα παντως υπηρχον
- η θαλασσα βαπτισματος, το μαννα του Σωτηρος -,
(374) ουτω κακεινα συμβολα τουτων εισι και τυπος,
ασυγκριτον υπεροχην κεκτημενων και δοξαν,

οσον κτιστου το ακτιστον υπερεχει τη φυσει.
Το μαννα γαρ, ο λεγεται αρτος, τροφη αγγελων,
ο εφαγον οι ανθρωποι εν τη ερημω τοτε,
εξελιπεν, απωλετο, απεθανον τε παντες
και οσοι τουτο εφαγον· ζωης γαρ ου μετειχεν.
Η σαρξ δε του Δεσποτου μου τεθεωμενη ουσα,
ζωης μεστη τε πελουσα παντας ζωης μετοχους
τους τρωγοντας αποτελει και ποιει αθανατους·
διαβιβαζει τε αυτους ου πελαγος θαλασσης,
ουδ᾽ εξ Αιγυπτου μεθιστων προς αλλην γην μεταγει
φθαρτους καρπους προφερουσαν και αυθις τοις ανθρωποις,
αλλ᾽ ουδε τεσσαρακοντα επι χρονοις βαδιζειν
διακελευεται ημας ο λυτρωτης του κοσμου,
ινα και καταλαβωμεν γην της επαγγελιας,
αλλ᾽ αδιστακτω πιστει γε βαπτισθεντας αθροον,
αιματος τε και της αυτου σαρκος μεταλαβοντας
απο θανατου εις ζωην, εις φως τε απο σκοτους,
απο της γης εις ουρανους αναφερει ευθεως.
Προτερον απεκδυσας με φθορας και του θανατου
και ολον ελευθερωσας με εν αισθησει και γνωσει,
- το δε παντων φρικτοτερον! – ουρανον καινον εδειξε με
και εν εμοι κατωκησεν ο των απαντων κτιστης,
ουπερ ουδεις των προπαλαι αγιων ηξιωθη.
Ελαλει γαρ γο προτερον δια Πνευματος Θειου
και ενεργεια τη αυτου τα θαυματα εποιει,
ουσιωδως δε ουδαμως νινι Θεος ηνωθη
προ του γενεσθαι ανθρωπον τον Χριστον και Θεον μου.
(375) Λαβων γαρ σωμα δεδωκεν αυτου Πνευμα το Θειον,
ουσιωδως ενουται δε δι᾽ αυτου πιστοις πασι
και γινεται αχωριστος η ενωσις η τουτων.
Φευ μοι! – στεναζω γαρ πικρως την των ανθρωπων πλανην -.
Πως ου πιστευομεν Χριστω, πως ουκ ακολουθουμεν,
πως ου ποθουμεν την ζωην, πως τον εκεινου πλουτον
τον ασυλον, τον αφθαρτον, την δοξαν την αγηρω
διαγωγης της μετ᾽ αυτου, πως ουκ επιθυμουμεν;
Πως τοις φθαρτοις προσκειμενοι νομιζομεν σωθηναι,
οι μη φιλουντες τον Χριστον πλειον των ορωμενων
μηδε ελπιζοντες αυτω συνειναι μετα ποτμον;
Αλλα αναισθητοτεροι εισι ξυλων τε και των λιθων.
Αλλ᾽, ω Χριστε μου, ρυσαι με της τουτων αλογιας
και σε φιλειν εκδιδαξον, την ζωην πιστων παντων.
Σοι γαρ συν τω Πατρι και Πνευματι σου Θειω
δοξα πρεπει και αινεσις, τιμη προσκυνησις τε

νυν και αει ως βασιλει εις αιωνας αιωνων,
κα΄των απαντων ποιητη, Θεω τε και Δεσποτη,
αμην.

ΝΒ'.

Περι θεολογιας· και οτι τω μη αλλοιωθεντι τη του Αγιου Πνευματος μετουσια και γεγονοτι θεσει εν γνωσει Θεω διδασκειν τα θεια τους ανθρωπους ουκ εξεστι. (376)

Τις μου παραμυθησεται τον πονον της καρδιας;
Πονον δ᾽ ειπων εδηλωσα τον του Σωτηρος ποθον,
ο ποθος δε του Πνευματος ενεργεια τυγχανει,
μαλλον δ᾽ αυτου ουσιωδως εστιν η παρουσια,
ενυποστατως εν εμοι φως εντος ορωμενη·
το φως δ᾽ ασυγκριτον εστιν, ολον αφθεγκτον πελει.
Τις με χωρισει αισθητων, ων απηλλαγην απαξ
και απεκρυβην εξ αυτων γεγονως εξω κοσμου;
Τις μοι δωσει γαληνην γε και ησυχιαν παντων,
ινα του καλλους κορεσθω και της εκεινου θεας,
ου το ακατανοητον αναφλεγει τον ποθον,
οποσον δε καταληπτον, ενυποστατος ποθος.
Αγαπη γαρ ουκ ονομα, αλλα ουσια θεια,
μεταληπτη και αληπτος, θεϊκη δε γε παντως·
το μεθεκτον καταληπτον, τουτου το πλειον ουπω.
Δια τουτο ουν ειπον σοι καταληπτον τον ποθον
και ενυποστατον αυτον ως μεθεκτον ληπτον τε·
παν γαρ ληπτον και μεθεκτον ουσια παντως πελει
ενυποστατως μεθεκτη, ωσαυτως και ληπτη τε.
Το γαρ ανουσιον ουδεν και λεγεται και εστιν,
η θεια δε και ακτιστος υπερουσιος φυσις
(377) ως της ουσιας των κτιστων υπερεχουσα παντων
καλειται υπερουσιος, πλην ενουσιος πελει
και ενυποστατος εστιν, υπερ ουσιαν πασαν,
και προς υποστασιν κτιστην ασυγκριτος γε παντη
νοειται, εστιν ολη γαρ απεριγραπτος φυσει·
το μη περιγραφομενον υποστασιν πως ειπης;
Το δ᾽ ανυποστατον ουδεν, και πως μεταληπτον μοι;
Ει δ᾽ απιστεις, τον Παυλον σοι μαρτυρουντα παρεξω
και τα αμφοτερα πιστα ειναι σοι βεβαιουντα·
οταν γαρ λεγη τον Χριστον εντος εχειν λαλουντα

και Πνευματι φθεγγομενον αυτον τω Παναγιω,
μεταληπτον, περιγραπτον ειναι λεγει το θειον,
απεριγραπτως εν αυτω συμπαρον και αληπτως.
Οταν δε φως απροσιτον οικουντα παρεισαγη
και μαρτυρη μηδεποτε υπ᾽ ανθρωπου οφθηναι,
τοτε το απεριγραπτον και αληπτον εμφαινει·
ο γαρ ουδεις εωρακε πωποτε των ανθρωπων,
πως η μετελαβεν αυτου η προσεψαυσεν ολως;
Παντως ερεις μοι· ουδαμως, ει μη φιλονεικοιης.
Οταν δε παλιν ειπη σοι· ο Θεος, ο εκ σκοτους
φως λαμψαι παλαι προειπων, ος ελαμψεν εντος μου,
ποιον σοι αλλον παριστα Θεον, ειπε, νοησαι,
ει μη εκεινον τον το φως το αστεκτον οικουντα
και ον ουδεπω ουδαμως ουδεις ανθρωπων ειδεν;
Αυτος γαρ υπερουσιος ακτιστος ων το προσθεν
σαρκα τε ανελαβετο και κτιστος μοι ωραθη,
ολον θεωσας με αυτος τον προσληφθεντα ξενως.
Ουτω πιστευεις, λεγε μοι, και παντως ου δισταζεις;
Ει ουν Θεος γενομενος ανθρωπος, ως πιστευεις,
τον ανθρωπον εθεωσεν εμε τον προσληφθεντα,
θεσει θεος γενομενος τον φυσει Θεον βλεπω
(378) εκεινον, ον ουδεις ποτε ανθρωπων ηδυνηθη
ιδειν, αλλ᾽ ουδε δυναται ολως του κατιδεσθαι.
Τον Θεον ουν οι δεξαμενοι της πιστεως τοις εργοις
και θεοι χρηματισαντες Πνευματι γεννηθεντες,
αυτον εκεινον βλεπουσι τον εαυτων πατερα,
τον ενοικουντα τω φωτι αει τω απροσιτω·
ενοικον εχοντες αυτοι εν εαυτοις οικουντα
οικουσιν αυτοι γ᾽ εν αυτω τω παμπαν απροσιτω.
Τουτο πιστις η αληθης, τουτο Θεου το εργον,
τουτο σφραγις Χριστιανων, τουτο μεθεξις θεια,
τουτο εστιν η μετοχη και αρραβων ο θειος,
τουτο υπαρχει η ζωη, τουτο η βασιλεια,
τουτο το ενδυμα εστιν, ο χιτων του Κυριου,
ονπερ οι βαπτιζομενοι επενδυονται πιστει,
ουχι αγνοια, λεγω σοι, ουδε αναισθησια,
αλλα δια της πιστεως εν αισθησει και γνωσει.
Ινα μη λεγης· Τον Χριστον ενδεδυσθαι πιστευω·
ου λεγω· Τουτο πιστευε· αλλα· Πιστεως εργον
και πιστεως βεβαιωσιν και πιστεως σφραγιδα
και πιστεως τελειωσιν αναμφιβολον εχε
εκ του ενδυσασθαι Χριστον εν αισθησει και γνωσει
εκλαμποντα, αστραπτοντα θεοτητος τη δοξη

και τρανοτατω εν φωτι ολον σε αλλοιουντα,
αναλλοιωτως μενοντα διπλουν εξ εκατερων,
θεσει Θεον, τη φυσει δε ανθρωπον ολον οντα.
Τοιουτος δε γενομενος ολος, καθως σοι ειπον,
τοτε ελθε και συν ημιν στηθι, ω αδελφε μου,
επ᾽ ορους θειας γνωσεως, θειας τε θεωριας,
και ακουσομεθα ομου πατρικης φωνης, οιμοι,
(379) οποσον απολειπομεν της θεϊκης αξιας,
οποσον δε απεχομεν ζωης της αιωνιου.
Οσον απεχει ουρανος των γης καταχθονιων
και των εκεισε δυστυχως παλαι κεκρατημενων,
τοσουτον η και πλεον γε απεχομεν οι παντες
οντως αξιας του Θεου και θειας θεωριας,
καν συν εκεινω κατοικειν λεγωμεν παραδοξως
και τον οικουντα εν φωτι τω απροσιτω εχειν
εν εαυτοις και μενοντα και κατοικουντα ολον·
και θελομεν καθημενοι εν τοις καταχθονιοις
φιλοσοφειν τα υπερ γην και τα εν ουρανω γε
και ουρανων υπερτερα, ως ακριβως ειδοτες,
και διηγεισθαι απασι και γνωστικοι καλεισθαι,
θεολογοι τε ακριβεις και μυσται των αρρητων,
οπερ και ενδειγμα εστι παντως αναισθησιας.
Ο γεννηθεις γαρ δυστυχως εν τοις καταχθονιοις
και σκοτος ολος κατοικων του ενεστωτος κοσμου,
φως τε μη θεασαμενος του μελλοντος αιωνος,
ο παντως ελαμψεν εν γη αεναως λαμπει,
και λεγων τα εν ουρανω φρονειν και ειδεναι,
βλεπειν τε παντα τα εκει και τους αλλους διδασκειν,
ουχι αναισθητος εστι και πλεον αρα τουτου;
Ως γαρ τυφλος φιλονεικων τους βλεποντας και λεγων·
Το νομισμα χαλκουν εστιν, η σφραγις αλλου πελει,
τα εν αυτω δε γραμματα δηλοι ταδε και ταδε,
οντως παραδοξον εστι τοις ακουουσι τερας
και το νομισμα βλεπουσι χρυσουν ευροιζον πανυ
και την σφραγιδα αληθη του βασιλεως ουσαν,
απαραποιητον αυτου δεικνυσαν την εικονα,
και την γραφην το ονομα δηλουσαν το εκεινου,
ουτω γε πασχοντες ημεις ου δοκουμεν τι πασχειν,
(380) ουδ᾽ αισχυνομεθα τινα η αυτους τους αγιους
και τους αγγελους ανωθεν τα καθ᾽ ημας ορωντας,
αλλα πληρουται εις ημας ο λογος του Κυριου,
ο λεγων οτι· Βλεποντες ου βλεπουσι, και αυθις·
Ακουοντες τα ψυχικα ωτα βυουσι μαλλον

και ουδαμως ακουουσι του Πνευματος τους λογους,
και γαρ ωσιν ακουουσι σωματικως σαρκινοις,
ωτα πνευματικα καρδας δε κεκαλυμμενα
εχουσι και ου δυνανται ολως Θεου ακουειν.
Ουδαμως γαρ ισχυουσιν αφ᾽ εαυτων διαραι
καλυμμα της επαρσεως και της αναισθησιας,
αυτοι γαρ τουτο εαυτοις επεθεντο θελησει,
και βουλονται καλυπτεσθαι οφθαλμους τε και ωτα,
και δια τουτο οιονται και βλεπειν και ακουειν.
Ει δε γε τις ερει αυτοις· Ακουσατε μου, τεκνα,
και αρατε το καλυμμα εκ της υμων καρδιας·
και προς αυτα τα ρηματα αγριαινουσιν, οτι
μη πατερας εκαλεσεν, αλλα τεκνα προσειπε,
και μισος μαλλον προς αυτον εκ των λογων προσκτωνται
και συνιδειν ου δυνανται το προσον αυτοις παθος,
μαλλον δε παθη τα τον νουν σκοτιζοντα και φρενας
και του Θεου χωριζοντα τους προληφθεντας ηδη,
οι δουλοι της οιησεως και υπερηφανιας
θελησει χρηματισαντες και αιχμαλωτισθεντες
το θελημα το ιδιον αει αποπληρουσιν.
Ουτοι αφεντες νομους του Θεου εαυτοις εισι νομος,
και ου Θεω αλλ᾽ εαυτοις λατρευουσιν, ω τολμης,
αντι της δοξης του Θεου την ιδιαν ζητουντες
και στησαι ταυτην σπευδοντες πασιν εργοις και τροποις.
Δοξα ουν πελει του Χριστου ο σταυρος και τα παθη,
α καθυπεστη δι᾽ ημας, ινα ημας δοξαση·
(381) ταυτα δ᾽ ου βουλονται παθειν, ως επαθεν εκεινος,
και παραιτουνται μετοχοι δοξης Θεου γενεσθαι
τω παραιτεισθαι το παθειν, ως επαθεν εκεινος,
και θελουσιν, οιμοι, τιμην μαλλον την εξ ανθρωπων
και χωρισμον απο Θεου εκουσιως αιρουνται.
Αλλ᾽, ω Χριστε μου, λυτρωσαι τους εις σε πεποιθοτας
κενοδοξιας μιαρας και υπερηφανιας
και συμμετοχους ποιησον παθων σου και της δοξης
και καταξιωσον ημας αχωριστους σου ειναι
νυν τε και εις τους μελλοντας αιωνας των αιωνων.
Αμην.

ΝΓ'.

Κατα διαλεκτον Θεου και του πατρος των λογων ο λογος· και οπως υπο του Αγιου Πνευματος ελλαμπομενος ο θειος ουτος πατηρ ωμιλει Θεω και υπ᾽ εκεινου εμυσταγωγειτο τα θεια τε και ανθρωπινα. (382)

Ιδε μου, Χριστε, την θλιψιν,
ιδε μου την αθυμιαν,
ιδε μου και την πτωχειαν.
Ιδε την ασθενειαν μου
και οικτειρησον με, Λογε!
Λαμψον μοι και νυν ως παλαι
και καταυγασον ψυχην μου·
φωτισον τους οφθαλμους μου
του οραν σε, φως του κοσμου,
την χαραν, την ευφροσυνην,
την ζωην την αιωνιαν,
την τρυφην την των αγγελων,
βασιλειαν ουρανων τε
και παραδεισον σε οντα,
στεφανον τον των δικαιων
και κριτην και βασιλεα.
Τι το προσωπον σου κρυπτεις;
Τι χωριζη μου, Θεε μου,
ος ου θελεις χωρισθηναι
(383) πωποτε των σε φιλουντων;
Τι με φευγεις, τι με καιεις,
τι με τεμνεις και συντριβεις;
Οιδας, οτι αγαπω σε
και απο ψυχης ζητω σε.
Αποκαλυψον, ως ειπας,
και εμφανισον σαυτον μοι.
Οιδα γαρ αληθινον σε,
εγνωκα ως αφευδης ει
και φιλεις τους σε φιλουντας
και προσομιλεις ως φιλοις
ου σκια ουδε εμφασει,
ουδ᾽ ως νους νοΐ ετερω,
αλλ᾽ ως λογος ων αρχηθεν,
ενυποστατος ζωη τε,
εκ πατρος γεγεννημενος
και αυτω συνηνωμενος

και συνομιλος αφραστως.
Ουτως ους αυτος γεννησεις
Πνευματι σου τω Αγιω
και υιους σου αποδειξεις,
μαλλον μεν ουν αδελφους σου
και Θεου υιους, Πατρος σου,
τουτοις και συνομιλεις τε
και αυτους ορων ορασαι
υπ᾽ αυτων εκεινων παλιν.
Δειξον ουν την ευσπλαγχνιαν,
δειξον την φιλανθρωπιαν
και το ελεος σου, Σωτερ,
(384) Ποιων αρα των κτισματων;
Των ενυλων και αΰλων·
ενυλα γαρ, απερ βλεπεις,
αϋλοι δε αγγελοι γε.
Μεσον τουτων ουν, σοι λεγω,
ζωον ανθρωπος, διπλουν δε·
εν αισθητοις μεν αϋλον,
εν αΰλοις αισθητον δε.
Τουτον ουν ως αισθητον μεν
κυριον των ορωμενων
και δεσποτην ειργασαμην,
δουλα ως ορατα παντα
αυτω μονω υποταξας,
οπως βλεπη μου τα εργα
και δοξαζη με τον κτιστην·
ως δε λογικον τε οντα
και νοερως καθορωντα,
δεδωκα αυτον οραν με
και εκ τουτου των αγγελων
εν αξια καθεσταναι.
Βλεπε, συνες, τι σοι ειπον·
ανθρωπος διπλους υπαρχων
εβλεπε τοις αισθητοις μεν
οφθαλμοις τα κτισματα μου,
τοις νοεροις δε προσωπον
εβλεπεν εμου του κτιστου,
εθεωρει μου την δοξαν
και ωμιλει μοι καθ᾽ ωραν.
Οτε δε την εντολην μου
παραβας απο του ξυλου
εφαγεν, απετυφλωθη

και εγενετο εν σκοτει
(387) του θανατου, καθως ειπον,
οπερ λεγεται κρυβηναι·
τουτο γαρ εκεινος τοτε
υπενοησεν αφρονως.
Που γαρ ειχε με κρυβηναι
η εν ποιω τοπω, λεγε;
Συ δε νυν λογιζη χειρον,
αφρονεστερον εκεινου,
οτι κρυπτομαι μη θελων
οραθηναι σοι εις απαν.
Ει γαρ μη ορασθαι θελω,
τι και εν σαρκι εφανην;
Τι δε και κατηλθον ολως;
Τι δε και ωραθην πασι;
Μη αγνοει μου τας πραξεις,
μηδε τας οικονομιας·
ο Αδαμ τυφλωθεις πρωτον
ελεγχθεις και διδαχθεις τε
υπ᾽εμου μετανοησαι
ουκ ηθελησεν, αλλ᾽ ολως
αταπεινωτος ευρεθη,
ειπε δε μαλλον· Η γυνη
ημαρτεν, ην δεδωκας μοι,
ωσανει της αμαρτιας
αιτιον με αποφηνας.
Ομοιως παλιν η γυνη
ητιασατο τον οφιν,
και ουδεις ημαρτηκεναι
ωμολογησεν ουδ᾽ ολως.
Δια τουτο εξεβληθη
της τρυφης του παραδεισου
(388) και εμεινεν εν αισθητοις
μονοις μετα των αλογων,
αλογος εκ λογικων τε
γεγονως και ενυλος γε,
χωρισθεις εκ των αΰλων.
Θαυμα ξενον· ωσπερ σωμα,
γεγονεν ομματων διχα
η ψυχη εκτυφλωθεισα
και Θεον μη καθορωσα.
Σωμα μεν, ει τυφλωθειη,
υπο της ψυχης κινειται·

η ψυχη δε τυφλωθεισα
ποιαν κινησιν ευρησει;
Ζην δε πως ολως ισχυσει;
Ουδαμως, αλλα θανειται
θανατον εις τον αιωνα,
οπερ επαθον, ως ειπον,
οι πρωτοπλαστοι ανοια
και κατηλθον εις τον αδην
και εις φθοραν κατηχθησαν, ουσπερ κατελεησας
ανωθεν εγω κατηλθον·
αορατος ων παντη
παχους και σαρκος μετεσον
και ψυχην ανελαβομην,
Θεος ων αναλλοιωτως
εγενομην σαρξ, ο Λογος.
Εκ σαρκος αρχην λαβων δε
ανθρωπος ωραθην πασιν.
Δια τι ουν ολως τουτο
ηνεσχομην του ποιησαι;
Οτι επι τουτω παντως
εκτισα, καθως και ειπον,
(389) τον Αδαμ του καθοραν με.
Επειδη δε ετυφλωθη,
εξ εκεινου τε οι παντες
τουτου απογονοι αμα,
ουχ υπεφερον, αυτος μεν
ειναι εν τη θεια δοξη,
παροραν δε τυφλωθεντας
τη του οφεως απατη,
ουσπερ εκτισα χερσι μου.
Αλλα ομοιος ανθρωποις
εγενομην κατα παντα,
αισθητος τοις αισθητοις γε,
και ηνωθην τουτοις θελων.
Βλεπεις, ποσον ποθον εχω
του ορασθαι παρ᾽ ανθρωπων,
ως και ανθρωπος γενεσθαι
θελησαι και οραθηναι.
Πως ουν ειπας κρυπτεσθαι με
απο σου και μη ορασθαι;
Οντως λαμπω, αλλ᾽ ου βλεπεις.
Προσεχε τω μυστηριω·
εβλεπε θεοτητος μου

δοξαν ο Αδαμ και εζη,
παραβας δ᾽ απετυφλωθη
και ευθυς απενεκρωθη
μη θελησας μεταγνωναι,
μηδ᾽ ειπων· Ημαρτηκα σοι.
Δια τουτο ουν ενδικως
αποστρεφειν κατεκριθη
εις την γην, εξ ης εληφθη·
υστερον δε τουτο παντως
ως αποφασις εδοθη
(390) και τοις πασιν ελογισθη
αφυκτος ως τιμωρια.
Αλλ᾽ ουκ εστι τιμωρια,
μαλλον δε ευεργεσια.
Ου γαρ ειασα συνειναι
το φθαρτον συν τω αφθαρτω.
Χειρον ην γαρ του λυθηναι
το δεδεσθαι αιωνιως
και αθανατον υπαρχειν
το κακον εν αμφοτεροις.
η ψυχη γαρ εκπεσουσα
της ζωης γε της ενταυθα,
παλιν τε, ειπερ το σωμα
το φθειρομενον υπηρχε
φερουσα συνηνωμενον,
πως ουκ ην θανατου χειρον,
χωρισμου ψυχης, σοι λεγω;
Δυο ουν εισι θανατοι,
σωματος τε και ψυχης.
Ο θανων ψυχη, ειπε μοι,
και φθαρτον εκ τουτου σωμα
περιφερων ηνωμενον,
κατ᾽ ολιγον τε γηρασκον
και λυομενον και ρεον,
ει μη εμελλε λυθηναι
τουτου τε και χωρισθηναι
η ψυχη, αλλ᾽ αιωνιως
ην συνδεδεμενη τουτω,
πως ου χειρων πασης αλλης
τιμωριας της εν αδη
αυτη η ζωη υπηρχε;
Βλεπε μοι τους υπο νοσου
(391) ιερας κατεχομενους,

πως αι σαρκες αι εκεινων
φθειρονται και δαπανωνται,
πως χειρων, ποδων τε διχα
και ομματων και χειλεων
και ρινων εισι και ωτων,
πως ακινητοι εις απαν,
πως και αλαλοι κωφοι τε
ταις φωναις ταις αλαλητοις
τον Θεον επικαλουνται
ταυτης της σαρκος λυθηναι.
Ει γαρ ουτως εις αιωνας,
ινα παλιν ειπω, ειναι
εκληρωσατο, ου χειρον
του θανειν το ζην υπηρξε;
Ουτως ουν ευεργεσια
γεγονεν η τιμωρια,
μαλλον δε ου τιμωρια,
αλλ᾽ οικονομια θεια.
Ο γαρ θανατος ανθρωπων
θανατος πραγματων πελει·
θανατος φροντιδων λυσις,
θανατος ελευθερια
νοσων και παθων παντοιων,
θανατος αμαρτηματων
εκκοπη και αδικιας,
θανατος απαλλαγη τε
των κακων του βιου παντων,
τοις βιωσασι καλως δε
προξενος χαρας αληκτου
και τρυφης της αϊδιου
και φωτος του ανεσπερου.
Ομως προ του χωρισθηναι
εκ του σωματος, σοι λεγω,
(392) βλεπε τας ευεργεσιας,
βλεπε τας οικονομιας,
μανθανε τας δωρεας μου.
Εφανερωσα τω κοσμω
εμαυτον και τον Πατερα
και εξεχεα πλουσιως
το Παναγιον μου Πνευμα
επι πασαν οντως σαρκα,
και το ονομα μου πασιν
απεκαλυψα ανθρωποις,

και τοις εργοις, οτι κτιστης
και δημιουργος υπαρχω,
εδειξα και νυν δεικνυω
παντα, α ποιησαι εδει,
αμην.

ΝΔ'.

Οτι εκαστω των ανθρωπων δεδωκεν ο Θεος προσφυως και προς το συμφερον το χαρισμα δια Πνευματος Αγιου εις το ενεργειν, ουχ ωσπερ αυτος θελει, αλλ᾽ ως υπ᾽ αυτου προωρισθη, εις το μη κενον ειναι μεσον της εκκλησιας αυτου. (393)

Το ποιημα του ποιητου τι ποτ᾽ αν γνοιη διχα;
Την γνωσιν γαρ, ην ελαβε, παντως απαιτηθειη,
πραξιν τε και ενεργειαν δικαιως και πρεποντως,
και γαρ σκαπανη, δρεπανον, μαχαιρα τε και πριων,
αξινη, ραβδος, λογχη τε, φασγανον τε και τοξον,
βελος και παντα τα λοιπα εργαλεια εν βιω,
εκαστον την ενεργειαν κεκτηται την ιδιαν,
αλλ᾽ ουκ αφ᾽ εαυτου λαβον, εξ ημων δε γε παντως.
Ο γαρ τεχνιτης εκαστον, προς οπερ αν εθελοι,
κατασκευαζει ενεργειν εργαλειον εντεχνως.
Διο θεριζειν ληϊα ουκ εξεστι σκαπανη,
ουδε δρεπανω τεκτονειν, ουδ᾽ εν μαχαιρα κτιζειν,
ου σκαπτειν μετα πριονος, ου ραπτειν τη αξινη,
ου τεμνειν ξυλα ραβδω γε, λογχη δ᾽ ου πριζειν θεμις,
ουδε φασγανω σφενδονειν, ουκ εν τω τοξω τεμνειν,
αλλ᾽ αρμοζοντως εκαστω χρη προς εκαστον χρασθαι.
Ει δ᾽ ου προς α γεγονασιν, αλλ᾽ αλλως χρηση τουτοις,
απολωλεν ο βιος σοι και πασα πραξις παντως.
Ουτως ουν μοι νοει και Θεον ημας πεποιηκεναι
εν εργοις εκαστον πιστον ενεργειν εν τω βιω,
(394) τους μεν διδασκειν θεμενος, τους δε παντως μανθανειν,
αλλους του αρχειν των πολλων, τους δε υπεικειν τουτοις·
και οις μεν σοφιαν δεδωκεν, οις δε γνωσιν και λογον,
το προφητευειν αλλοις δε, το λαλειν γλωσσαις αλλοις,
θαυματουργειν ετεροις δε και ενεργειν δυναμεις·
αλλους προστατας εδειξε. Πνευματικα δε ταυτα,
αλλ᾽ ειπωμεν και ετερα χαρισματα του κτιστου,
α τοις ανθρωποις δεδωκεν, εκαστω κατ᾽ αξιαν·

τον μεν ανδρειον σωματι, τον δε ωραιον μαλλον
πεποιηκε και ετερον ευφωνοτερον αλλων,
απλως τε εχαρισατο εκατω των ανθρωπων
το κατ᾽ αξιαν δωρημα και πλεονεκτημα γε,
ως οιδε μονος ο Θεος, ο των απαντων κτιστης,
εις το χρησιμως ενεργειν εν τω βιω αρρητως.
Διο προς τεχνην εκαστος ουχ οιαν αυτος θελει,
αλλα προς οιαν εκτισται, επιτηδειως εχει,
και προς αυτην διακειται προσφυως και οικειως,
και ιδοις αν τον πλευστικον ευτεχνως τα πελαγη
θαλασσης διαπλεοντα και τερπομενον μαλλον
υπερ τον ιππω σοβαρω εφεζομενον ανδρα
και γεωργον γης αυλακας τεμνοντα τω αροτρω,
το ζευγος τε ο τωνβοων των συνεργαζομενων
πολυ κρεισσον νομιζοντα βασιλικου τετρωρου,
οθεν και χαιρει ταις χρησταις κατεντρυφων ελπισιν.
Ο στρατιωτης παλιν δε εαυτον υπερ παντας
γεωργους τε και πλευστικους και χειροτεχνας μειζω
ηγειται και ως ενδοξος εναβρυνεται τρεχων
επι σφαγην και θανατον αωρον καταλυσαι.
Ουτος ουν ουκ ανεξεται κωπην ολως ελασαι,
ουδε κρατησαι δικελλαν, ουδε τεκτων γενεσθαι,
ου ναυτης ουδε γεωργος, ου γεηπονος ειναι
αιρησεται· αλλ᾽ εκαστος, προς ο, καθαπερ ειπον,
το ενεργειν απο Θεου ελαβεν, ενεργησει,
(395) αλλως δε ου δυνησεται ανθρωπος εν τω βιω
ολως τι διαπραξασθαι η την αρχην θελησαι.
Ιδου γαρ, αυθις λεγω σοι απερ και πρωην ειπον·
ωσπερ ουκ εξεστι ποτε των ειρημενων παντων
εργαλειον αφ᾽ εαυτου κινηθηναι προς πραξιν
η ενεργησαι τι ανευ χειρος ανθρωπου,
του αιροντος και δι᾽ αυτου κατασκευαζοντος τι,
ουτως ουδε ο ανθρωπος ανευ χειρος της θειας
εννοησαι τι δυναται αγαθον η ποιησαι.
Ιδου γαρ, ο τεχνιτης με κατεσκευασε Λογος,
οιον αυτος ηθελησε και εθηκεν εν κοσμω.
Πως ουν, ειπε, δυνησομαι φρονησαι η ποιησαι
η ολως ενεργησαι τι θειας ισχυος ανευ;
Ο νουν μοι χαρισαμενος, οιον ηθελε παντως,
αυτος και διδωσι φρονειν οσα συμφερειν οιδε,
και ενεργειν παρεχει μοι δυναμιν, απερ θελει.
Ει ουν αυτα ποιησαιμι πλειονα παντως δωσει,
και τελεωτερα φρονειν παρασχει φιαλνθρωπως·

ει δε καταφρονησαιμι και αυτων των ολιγων
των καταπιστευθεντων μοι, την στερησιν δικαιως
οντως καθυποστησομαι παρα Θεου του δοντος
και απρακτος γενησομαι, αχρηστον εργαλειον,
ως μη θελησας εντολας εργασαθαι του κτιστου,
αλλ᾽ οκνηρια εμαυτον εκδους και ραθυμια·
και δια τουτο ερρμμαι των χειρων του Δεσποτου,
απειθεια τη προς αυτον και ανυποταξια
χρησαμενος εκβεβλημαι του οντως παραδεισου,
μακραν γενομενος Θεου και χειρων των αγιων.
Ευρων λοιπον με κειμενον ο παμπονηρος οφις
και τη αργια των καλων προδεδομενον ολον,
δολιως κατηχρειωσε πασιν εεργοις ατιμοις,
οισπερ ενηδυνομενος και χαιρων ωπτανομην,
(396) ανθ᾽ ων λυπεισθαι με εχρην και θρηνειν τε και κλαιειν,
οτι προς απερ εκτισμαι ενεργειν, εκουσιως
απεστην ο ταλαιπωρος, και αυτοπροαιρετως
τοις παρα φυσιν απασιν εμαυτον εξεδομην,
χερσι βεβηλοις του εχθρου εμπεσων παναθλιως,
υφ᾽ ουπερ και κρατουμενος και κινουμενος ολως,
και αντιστηναι προς αυτον μη ισχυων, ο ταλας,
- πως γαρ και αντιστησεσθαι ειχον νεκρος υπαρχων;-
πασης κακιας οργανον, πασης παρανομιας
και εργασιας πονηρας δοκιμον εργαλειον
γεγονα, ο ταλαιπωρος, απατηθεις δολιως·
κατεχων γαρ με τη χειρι και δυνατως ελκυων
κοπραγωγοις ερρυπου με και παντοιοις βορβοροις
και δυσωδιαις με πικραις ενεβαλε και τουτοις
εποιει ενευφραινεσθαι, ω της αναισθησιας!
Προς αρπαγας, προς φθονους τε, προς θανατους αδικους,
προς λοιδοριας, προς οργας, προς παν ειδος κακιας,
ινα σοι ειπω συνελων, ενεργουντα με ευρε,
μαλλον δ᾽ εχρησατο αυτος εμου μη βουλομενου.
Αφ᾽ ου γαρ και απερριψα εμαυτον εκουσιως
εκ της χειρος της του Θεου και των αυτου αγιων,
και ηρπασε με ο δεινος αρχων και ψυχοφθορος
και τη εκεινου με χειρι κατεσχε θελοντος μου,
ουκετι του μη ενεργειν ισχυον τα εκεινου,
αλλα εν πασι τοις αυτου θελημασιν ενηργουν.
Ουκ οιδε γαρ αντιλεγειν το ξιφος τω κρατουντι,
αλλ᾽ οπου αν και βουληται, ο κρατων τουτω χραται.
Ο ουν ποιησας με Θεος ανωθεν επιβλεψας
και του τυραννου τη χειρι κρατουμενον ιδων με

ωκτειρησεν, αφηρπασε της εκεινου χειρος με
και παλιν με εισηγαγεν εις παραδεισον θειον,
εις εμπελωνα τον αυτου, εις γεωργων τε χειρας
(397) παρεδωκεν αγιων με του ενεργειν τα θεια,
εργαζεσθαι τας αρετας, τας εντολας φυλασσειν
και των αγιων της χειρος παρεκτος μη κινεισθαι,
ινα μη παλιν με ευρων ο κακιας εργατης
εξω χειρος διαγοντα αγιας αφαρπαση
και τα αυτου με ενεργειν αυθις παρασκευαση.
Οι καλοι ουν με γεωργοι και συμπαθεις λαβοντες
και ταις χερσι ταις εαυτων ολον το θελημα μου
αραντες, ταπεινωσει με ευθυς και μετανοια
ενεργειν τε επετρεψαν και πενθειν αεναως.
Ταυτα γαρ, ειπον μοι, τεκνον, τα τρια οι τηρουντες
και επιμενοντες αυτων τη καλη εργασια
συντομως, ως ουκ ισασιν, αναγονται προς δοξαν,
καθαρσιν και απαθειαν και θεωριαν θειαν,
και ταις χερσι του δυσμενους αλισκονται ουδεπω,
αλλ᾽ εκ Θεου συγχωρησιν παντων αμαρτηματων,
σφαλματων παντων τε ομου λαμβανουσι και ουτως
υιοι υψιστου γινονται και θεοι κατα χαριν
και εργαλεια ευχρηστα, παν καλον ενεργουντα,
μαλλον δε θειοι γεωργοι αλλους καθοδηγουντες
προς πραξεις οντως αγαθας, προς εργα σωτηριας.
Τουτοις – παντες ακουσατε! – πιστευσας και ποιησας
και ταις χερσι των του Θεου γεωργων τε και δουλων
κατα την προσταξιν αυτου εμαυτον εκδους ολον,
απαραλλακτως εν εμοι παντα εκβεβηκοτα
ευρηκα και εθαυμασα και τοις πασι κραυγαζω,
μεγαλοφωνως εκβοων και παραινων και λεγων·
ουδε γαρ φερω σιωπη ταυτα καταχωννυειν·
Δραμετε, οσοι του Θεου και των αυτου αγιων
εαυτους επαισθανεσθε των χειρων οντας εξω.
Σπευσατε και κολληθητε τουτοις αδιασπαστως
πιστει, αγαπη τε θερμη και ολη προαιρεσει,
(398) ριψατε απαν φρονημα και θελημα οικειον
και ταις εκεινων γε χερσι τας ψυχας υμων δοτε,
ως εργαλεια αψυχα, μηδεν εκτος εκεινων
ποιουντες η κινουμενοι η ενεργουντες ολως.
Το δε εκεινων φρονημα υμετερον γινεσθω,
ωσαυτως και το θελημα το αγιον εκεινων,
ως ον του Θεου θελημα παρ᾽ υμων εκπληρουσθω
και ουτως συντομον οδον απροσκοπον τε ολως

οδευσαντες γενησεσθε φιλοι Θεου υψιστου,
και βασιλειας ουρανων αγαθων τε αφραστων
κληρονομοι οφθησεσθε εν ολιγαις ημεραις.
Αμα τω επιβηναι γαρ της οδου της ευθειας
απασι συναριθμιοι γενησεσθε αγιοις,
και μακαριους απαντας βροτους ημαρτηκοτος
και ταυτην διοδευσαντος την οδον την τραχειαν,
την στενην τε και συντομον και ακινδυνον ουσαν,
προς πλατος τε απαγουσαν ζωης της αιωνιου,
ως υποδειξαντος υμιν υπερευξασθε παντες,
οι ευπροθυμως εν αυτη θελησαντες βαδισαι
και κατα ποδας του Χριστου θερμως ακολουθησαι,
ινα καγω τε και υμεις ευρεθωμεν εν ταυτη,
αμεμπτως πορευομενοι αχρι τελους του βιου,
αλλα και οσοι τον Χριστον ιδειν επιποθουσιν,
οπως ομου μετα χαρας τα σωματα λιποντες
προς την εκει καταπαυσιν, προς πλατος παραδεισου
χωρησωμεν και της ζωης δειχθωμεν κληρονομοι
και του Θεου αχωριστοι και παντων των αγιων
εν Χριστω τω μονογενει Υιω και Θεω Λογω
μετα του Θειου Πνευματος, της Αγιας Τριαδος
εσομεθα νυν και αει και εις παντας τους αιωνας των αιωνων,
αμην.

ΝΕ'.

Οτι τοις το αγιον φυλαξασι βαπτισμα καθαρον παραμενει το Πνευμα το Αγιον· απο δε των μολυναντων αυτο απανισταται. (399)

Συ με γινωσκεις, ω Χριστε, πασης παρανομιας
εργατην, αλλα και κακων οντως παντοιων σκευος·
οπερ οιδα παντωςα καγω και πεπλησμαι αισχυνης,
και εντροπης και θλιψεως οδυνη με κατεχει,
και πονος ο αφορητος κρατει μου την καρδιαν,
αλλα το φως σου λαμψαν μοι μυστικως του προσωπου
τους λογισμους εδιωξεν, απηλειψε τον πονον
και χαραν αντεισηγαγε τη ταπεινη ψυχη μου.
Θελω ουν θλιβεσθαι, Χριστε, και θλιψις ου κολλα μοι,
και θλιβομαι, μη δια ταυτην μαλλον
απολωμαι και της χαρα στερηθω της μελλουσης.
Αλλα με ταυτης, Δεσποτα, μηδεποτε στερησης,

μη νυν, μη εν τω μελλοντι αιωνι, Βασιλευ μου.
Χαρα γαρ του προσωπου σου η θεωρια εστιν,
ου γαρ υπαρχεις αγαθον απαν, Θεε μου, μονον,
αλλα και τοις ορωσι σε παν αγαθον παρεχεις,
μετουσια μεθεξει τε εμπιπλας, ουσπερ βλεπεις,
ου μονον εν τω μελλοντι – φευ τους τουτο λαλουντας! –
αλλα και νυν εν σωματι τους οντας σου αξιους,
ηγουν καθαραντας αυτους δια της μετανοιας
ορας, οραν σε δε τρανως κακεινοις εμπαρεχεις
ουδαμως εν φαντασματι η νοος ενθυμησει,
(400) αλλ᾽ ουδε μνημη τη ψιλη, ως τινες αυ νοουσιν,
αλλ᾽ αληθεια πραγματος θειου και φρικτου εργου,
εις αποπληρωσιν οντως οικονομιας θειας·
τηνικαυτα γαρ ενωσιν ποιεις των διεστωτων
συ ο Θεος, αμαρτωλων παντων ων σωτηρια.
Οι γαρ το βαπτισμα σο σον λαβοντες εκ νηπιων
και αναξιως ζησαντες τουτου κατα τον βιον
εξουσι το κατακριμα πλειον των αβαπτιστων,
ως ειπας, ενυβρισαντες στολην σου την αγιαν·
και τουτο, Σωτερ, βεβαιον και αληθες γινωσκων,
δεδωκας την μετανοιαν εις καθαρσιν δευτεραν
και ορον ταυτης τεθηκας του Πνευματος την χαριν,
ηνπερ εν τω βαπτισματι ελαβομεν το πρωτον·
και γαρ ου μονον υδατι την χαριν ειπας ειναι,
αλλα και μαλλον Πνευματι Τριαδος επικλησει.
Επει ουν βεβαπτισμεθα παιδες αναισθητουντες,
ως ατελεις και ατελως δεχομεθα την χαριν,
της πρωτης παραβασεως λαμβανοντες την λυσιν·
και τουτου μονου, ως δοκω, ενεκα και τελεισθαι
προσεταξας, ω Δεσποτα, λουτρον τουτο το θειον,
οπερ οι βαπτιζομενοι εντος του αμπελωνος
εισερχονται λυτρουμενοι του σκοτους και του αδου,
και του θανατου και φθορας ολως ελευθερουνται
- ο αμπελων παραδεισος νοειται μοι και εστιν,
εξ ουπερ εκπεπτωκαμεν παλιν ανακληθεντες –·
και ωσπερ τοτε ο Αδαμ ην προ της αμαρτιας,
ουτω και παντες γινονται οι γνωσει βαπτιθεντες
πλην των ου λαβοντων αισθησιν νοεραν αναισθητως,
ηνπερ ποιει ερχομενον ενεργεια το Πνευμα.
Ομοιως και τας εντολας εργαζεσθαι οι παντες,
ως ο Αδαμ, ελαβομεν και φυλασσειν ωσαυτως
(401) εν πνευματι πνευματικον νομον ουσας και θειον,
εν σωματι σωματικως τελουμενον εν πραξει.

Διπλους γαρ ων ο ανθρωπος διπλου δεεται νομου·
ου γαρ και αμεληεσειεν, εκπιπτει και του αλλου.
Ψυχη γαρ μονη τα καλα ενεργειν ουκ ισχυει
εργα, το σωμα πρασσον δε διχα γνωσεως θειας
ως βους καμνων λογιζεται η αχθοφορον ζωον.
Οι ουν εν αμπελωνι σου ειτ᾽ ουν εν παραδεισω
δια βαπτισματος του σου ανακληθεντες αμα
και ολως αναμαρτητοι η και αγιασμενοι
εισελθοντες, εγενοντο ωσπερ Αδαμ ο πρωτος·
ειτα προσαμεληεσαντες τοσαυτης σωτηριας
και τηλικαυτης σου, Χριστε, αφατου προμηθειας
χειρονα υπερ τον Αδαμ εργα πεποιηκοτες,
καταφρονησαντες ομου και σης φιλανθρωπιας,
μη εργον λογισαμενοι φρικτης οικονομιας
το λουτρον του βαπτισματος εν Πνευματι Αγιω.
Αρα γε, ωσπερ οιονται οι πολλοι των ανθρωπων,
καταληφθωσιν ενδοθεν ειναι και αμαρτανειν,
και εασθωσιν αγιοι παλιν οι μολυνθεντες
και τον χιτωνα σου κακως σπιλωσαντες, Σωτηρ μου,
και τουτων ενδοθεν οικειν της ρυπαρας καρδιας
ο καθαρος, ο αγιος καν ποσως καταδεξη;
Απαγε, ειπεν ο Θεος, μη μοι γενοιτο, τεκνον!
Οιδας γαρ, ως βεβαπτισαι και συ, αλλ᾽ εμολυνθης
και ως παιδιον ημαρτες, ως αφρων επλανηθης,
και οιδας, ποσα εκλαυσας, ποσα δε συνετριβης,
πως τε τον κοσμον απαντα απηρνησω και μολις
δυσωπηθεις ταις προσευχαις Συμεων του πατρος σου,
αρχηθεν μονω τω νοϊ, εν νοερα αισθησει,
φωνης τε κατηξιωσα, επειτα και ακτινος,
(402) και μετα τουτο αιγλη σοι εφανην φιλανθρωπως.
Ειτα νεφελη γεγονα μικρα πυρος εν ειδει,
τη κεφαλη σου ανωθεν επικαθεζομενη,
και θεωριαν μονην σοι του ειδους παρειχομην,
και τη εκπληξει δακρυα συν πολλη κατανυξει,
φλεγων το παχος της σαρκος, της κεφαλης τον ζοφον,
ως και καεντος εν πυρι οσμην γενεσθαι τουτων
κρεατος τοινυν εξ αυτης γενομενην, ως οιδας.
Τα μετα ταυτα δε κακα και την στενοχωριαν,
οσην τοτε υπεμεινας, συ παντως επελαθου.
Αλλ᾽ ουν εγω επισταμαι, ο ειδως Θεον παντα,
την πιστιν, την ταπεινωσιν την εις τον σον πατερα
και του θεληματος του σου την αρνησιν εις απαν,
οπερ μαρτυριον εμοι λογιζεται και εστιν.

Ο γαρ μη εχων θελημα ιδιον παντως θνησκει,
εν τω εμω δ᾽ ευρισκεται θεληματι και ζη γαρ.
Μολις ουν ουτως οντος σου κακεινου καθ᾽ εκαστην
βιαζοντος τοις δακρυσι τον αγαθον με φυσει,
συχνοτερον σοι φαινεσθαι ηρξαμην, ωσπερ οιδας,
κατα μικρον σου την ψυχην καθαιρων μετανοια
και καταφλεγων των παθων αποκειμενας υλας,
ου σαρκικας, ουχ υλικας, αλλ᾽ αΰλους ακανθας
ως νεφη, ζοφον ως παχυν, ομιχλην τε και σκοτος,
νηστεια λεπτυνθεντος σου δηλαδη και τοις πονοις
της αγρυπνιας, της ευχης, πασης κακοπαθειας,
και αεναως δακρυσι θερμοις εκπλυνομενου
εν τη ευχη, εν τη τροφη, εν τω ποτω δε μαλλον,
και μολις σε χωρητικον απειργασαμην σκευος,
ου μονον δε χωρητικον, αλλα κεκαθαρμενον,
πυρος εν μεσω μενειν τε ακαταφλεκτον προσεχε!
Τοιουτον ουν ποιησας σε, οπερ εωρας τοτε
περιπετομενον εν σοι φως και περικυκλουν σε
(403) εισηλθεν ολον εντος σου απροσιτον ον φυσει
και την καλην αλλοιωσιν ξενως ηλλοιωσε σε.
Τουτο ουν, ει μη απασιν εργοις με θεραπευεις,
αλλα μικρον εισδεξη λογισμον εν καρδια
η αηδιαν προς τινα ευλογως η αλογως,
προς δε και λογου προσβολην η πονηρας εννοιας
ει μη μετανοησειας θερμως μετα δακρυων
και εξορισεις απο σου ταυτα τη μετανοια,
αλλα και πασαν πονηραν ενθυμησιν καρδιας,
ου παραμενειν πεφυκε· Πνευμα γαρ εστι Θειον,
εμοι συνον και τω Πατρι ως ομοουσιον μοι,
λαθρα δ᾽ αιφνης αφιπταται, ως ηλιος εισδυσας,
και κρυβηθεν ως εν ριπη οφθαλμου, ουχ οραται.
Πως ουν υπαρξει εν ψυχη μηδ᾽ ολως καθαρθεισα,
μη εις συναισθησιν ποτε ελθουση μετανοιας;
Η πως και υπενεγκοιτο πυρος αστεκτου φυσιν
ακανθας γεμουσα παθων ψυχη και αμαρτιας,
ουσιαν πως χωρησειεν αχωρητον εις απαν,
πως σκοτος ουσα συγκραθη φωτι το απροσιτω
και μη αφανισθησεται αυτου τη παρουσια;
Ουκ εστι, τεκνον, ουδαμως δυνατον ολως τουτο!
Εγω κτισματων παντων γαρ ειμι κεχωρισμενος·
επει δε κτισμα γεγονα, των απαντων ο κτιστης,
σαρκι και μονον ομοιος υπηρξα τοις ανθρωποις,
ψυχην αναλαβομενος και νουν ομοιως τουτοις.

Ουδε γαρ παντας εν ταυτω τοτε θεους ανθρωπους
πεποιηκα, αλλ᾽ ανθρωπος εγενομην εγω μεν·
τη πιστει δε και των εμων εντολων τη τηρησει,
αλλα και τω βαπτισματι, εν θεια μεταληψει
των φρικτων μυστηριων μου πασι ζωην δωρουμαι.
Ζωην δ᾽ ειπων εδηλωσα το Πνευμα μου το Θειον·
πλην τουτο γινωσκετωσαν, καθως ειπεν ο Παυλος,
(404) οι εχοντες το Πνευμα μου εν ταις αυτων καρδιαις,
λαμπον και κραζον εχουσι προς τον εμον Πατερα,
και προς με λεγει δι᾽ αυτων· Ω αββα, ο πατηρ μου!
Ως τεκνα γαρ γεγονασι Θεου και παρρησια
γνωριζοντες με βλεπουσι και πατερα καλουσι·
λεγει δε και προς εκαστον των αυτο νυν εχοντων
εν εαυτοις παναληθως· Ω τεκνα, μη φοβεισθε!
Ιδου εγω, ως βλεπετε, εντος υμων υπαρχω
και συνειμι, και της φθορας απαξ και του θανατου
ελευθερω και δεικνυμι τινος τεκνα και φιλους
υμας, ιδου, πεποιηκ· χαιρετε εν Κυριω!
Τουτο ουν εσται αληθες σημειον τοις ανθρωποις,
οτι Θεου γεγονασιν υιοι και κληρονομοι,
οτι λαβοντες εχουσι το Πνευμα μου το Θειον,
εντευθεν τε Χριστιανοι χρηματιζουσιν οντως
αληθεια και πραγματι, ουκ ονοματι μονω.
Ταυτα πιστα και ποθεινα τυγχανουσι, Χριστε μου·
ουσπερ προεγνωκας σαφως και δεδωκας γενεσθαι
συμμορφους της εικονος σου εν Πνευματι τω Θειω,
και παντη δυνατα εστιν αυτοις ως κεκλημενοις
εις την χαραν την αφραστον υπο σου εις αιωνας.
Τοις δε λοιποις αδυνατα πασι δοκουσι ταυτα,
οι και διαβαλλοντες απιστουσιν εις απαν
φρεναπατουντες εαυτους, η και παραμυθεισθαι
οιονται οι παραφρονες επι κεναις ελπισιν,
υψηγορουντες ως κομψοι τοις επηρμενοις λογοις,
και προς τα φιλα εαυτων αλληγορουντες ταυτα
των φοβερων σου εντολων καταφρονουσιν ολως.
Σε γαρ ζητειν ου θελουσιν, εχειν γαρ σε δοκουσιν·
ει δε ομολογησουσι μη εχειν σε, Θεε μου,
(405) τοτε σε παντη αληπτον κηρυσσουσι τοις πασι,
και ως ουδεις θεασασθαι ισχυει σε ανθρωπων,
ουδε υπαρχει ο αυτων υπερεχων εν γνωσει.
Η γαρ τοις πασι τε ληπτον και προσιτον ανθρωποις,
η αληπτον, απροσιτον διδασκουσι σε παντη·
ομως εν αμφοτεροις δε σφαλλονται, μη νοουντες

τα θεια και ανθρωπινα, εσκοτισμενοι οντες.
Οις βραβευσον φως γνωσεως, δος χειρα φοβου θειου,
δος αναστηναι της κακης υπονοιας του λακκου
και εις συναισθησιν ελθειν οτι εν λακκω κεινται,
εν σκοτει και καθεζονται, φως θειον ουχ ορωντες.
Ο μαρτυρουσιν οτι νυν εισιν οι βλεποντες σε.
Οις ει μη λαμψη σου το φως και ιδωσιν εν γνωσει,
πως αν πιστευσωσι τρανως οτι αξιοις φαινη
και συλλαλεις και συνοικεις νυν και εις τους αιωνας
αυτοις ως φιλοις, ως πιστοις δουλοις σου, καθως ειπας;
Αλλα πιστων συ ει Θεος, ουχι δε και απιστων,
ου χαριν προς αυτους ολως ουκ επιβλεπεις.
Τοις γαρ απαρνουμενοις σε και λεγουσι μη λαμπειν
το φως σου το αΐδιον εις ψυχας των αξιων,
πως σου φωτος το προσωπον υποδειξης, Σωτηρ μου;
Ουδαμως, ει μη κτησονται πιστιν πολλην, ως ειπας,
και τον νομον φυλαξουσι τον θειον σου προθυμως
μεχρι θανατου εαυτους δια σε εκδιδοντες
εις εργασιαν αληθη των σοφων εντολων σου.
Τουτο ουν το σωτηριον παντων των σωζομενων,
οδος ουκ εστιν αλλη δε, ως ειπας, ω Θεε μου.
Δος ελεος, δος ελεος δεομενοις σου, Σωτερ,
νυν και αει και εις τους αιωνας των αιωνων.
Αμην.

ΝΣΤ'.

Ευχη προς Θεον επι τοις γεγονοσιν εις αυτον, ικετηριος τε ομου και ευχαριστηριος. (406)

Κυριε, δος μοι συνεσιν, Κυριε, δος μοι γνωσιν,
Κυριε, διδαξον καμε ποιειν τας εντολας σου.
Καν ημαρτον ως ανθρωπος υπερ ανθρωπον, οιδας,
αλλα συ τη οικεια σου, Θεε μου, ευσπλαγχνια
ηλεησας με τον πτωχον, τον ορφανον εν κοσμω,
και εποιησας, Δεσποτα, ο μονος συ γινωσκεις·
απο πατρος και αδελφων, συγγενων τε και φιλων,
απο γης της γενεσεως, εξ οικου γονικου μου
ως εξ Αιγυπτου σκοτεινης, ως εξ αδου μυχων με
- ουτω γαρ εμοι δεδωκας, τω ευτελει σου δουλω,
περι εκεινων εννοειν και λεγειν εν συνεσει –
αποχωρισας, ευσπλαγχνε, και προσλαβομενος με

και τη χειρι σου τη φρικτη κρατησας ηγαγες με,
εις ον ηυδοκησας εν γη γενεσθαι μου πατερα,
και τοις ποσι προσερριψας αυτου και ταις αγκαλαις.
Κακεινος με προσηγαγε τω σω Πατρι, Χριστε μου,
και σοι δια του Πνευματος, ω Τριας, ο Θεος μου,
κλαιοντα ως τον ασωτον και προσπιπτοντα, Λογε,
καθως αυτος επιστασαι, οτι εδιδαξας με,
και συ ουκ απηξιωσας υιον σου με καλεσαι.
Ω αναξιου στοματος και ρυπαρων χειλεων,
(407) ω λογου γλωσσης πενιχρας υμνειν σε απορουσης,
ευχαριστειν τε και λαλειν τας σας ευεργεσιας,
ας εις εμε τον ορφανον εποιησας και ξενον,
ξενον υπαρχοντα εν γη. Οι γαρ σοι κοσμου ξενοι,
τα δε γε σα και τα των σων οφθαλμοι ουχ ορωσιν,
γλωσσα λαλειν ου δυναται, ουδε κοσμος χωρησαι.
Δια τουτο ουν, Δεσποτα, μισει ημας ο κοσμος,
αποδιωκει, λοιδορει, φθονει, μαινεται, κτεινει
και παντα πρασσει καθ᾽ ημων περιπιπτων εν τουτοις·
ημεις δε, ως ευδοκησας, οι ταπεινοι σου δουλοι
εν ασθενεια ισχυροι, εν πενια πλουτουμεν,
εν παση θλιψει χαιρομεν οντες εξω του κοσμου.
Ημεις, ω Δεσποτα, συν σοι, κοσμος δ᾽ εχει το σωμα.
Λοιπον, πλαναται ο τυφλος πηλον κατεχων μονον,
ος ουδ᾽ αυτον κερδησειε· δωσει γαρ, ως υπεσχου,
εν τη εσχατη σαλπιγγι πνευματικον και τουτον,
και τοτε μονος τα κακα τα ιδια κερδησει
συν τοις ομοφροσιν αυτου και τυφλοις φιλοκοσμοις.

ΝΖ’.

Οτι ο τον Θεον εξ ολης ποθησας ψυχης μισει τον κοσμον. (408)

Σκια κρατουμαι και αληθειαν βλεπω,
ο ουδεν εστιν η ελπις η βεβαια.
Ποιαν ουν ελπις; Ην οφθαλμοι ουκ ειδον.
Αυτη τι εστι; Ζωη, ην απαντες ποθουσιν.
Η δε ζωη τι η Θεος κτιστης παντων;
Τουτον ποθησον και μισησον τον κοσμον.
Κοσμος θανατος, τι γαρ αρρεστον εχει;

ΝΗ'.

Διδασκαλια κοινην συν ελεγχω προς παντας· βασιλεις, αρχιερεις, ιερεις, μοναζοντας, λαϊκους, υπο στοματος λαληθεισα και λεγομενη Θεου. (409)

Ω Χριστε, παρασχου μοι λογους σοφιας,
λογους γνωσεως και συνεσεως θειας.
Συ γαρ οιδας μου το ασθενες του λογου
και αμετοχον μαθησεως της εξω·
συ επιστασαι, οτι σε μονον εχω
ζωην και λογον και γνωσιν και σοφιαν,
σωτηρα Θεον και προστατην εν βιω
και αναπνοην της ταπεινης ψυχης μου,
ο ξενος εγω και ταπεινος τοις λογοις.
Συ ει η ελπις μου, συ η αντιληψις μου,
συ η σκεπη μου, συ η καταφυγη μου,
συ το καυχημα, ο πλουτος μου, η δοξα.
Συ εκ του κοσμου ηθελησας με, Λογε,
κατ᾽ ευσπλαγχνιαν προσλαβεσθαι τον ξενον,
τον αναξιον, τον ευτελη και χειρω
παντος ανθρωπου, παντος αλογου ζωου,
και δια τουτο θαρρων σου τω ελεει
και αιτουμαι σε και λαλω και προσπιπτω·
δος λογον ευθη, δος ισχυν, δος μοι κρατος
ειπειν προς παντας τους σοι ανακειμενους
(410) και λατρευοντας σοι, βασιλευ των παντων,
λαλησαι μυσταις, αρχουσι τε και λατραις,
τοις δοκουσι σε βλεπειν και θεραπευειν
και δουλευειν σοι ως Δεσποτη γνησιως.
Ανθρωποι παντες, βασιλεις και δυνασται,
ιερεις, επισκοποι, μονασται και μιγαδες,
μη απαξιωσητε φωνης ακουσαι
και λογων εμου του ευτελους ανθρωπου,
αλλα καρδιας ανοιξατε μοι ωτα
και ακουσατε και συνετε, τι λεγει
ο παντων Θεος και προ παντων αιωνων,
ο απροσιτος, ο μονος παντοκρατωρ,
ου εν τη χειρι πνοη παντων των οντων·
Βασιλεις! Καλως ποιειτε πολεμουντες τα εθνη,
εαν μη αυτοι τα των εθνων ποιουντες
εργα και εθη και βουλας τε και γνωμας
και δια πολλων εργων υμων και λογων

απαρνησθε με, τον υμων βασιλεα.
Κρεισσον ην υμιν λογους εμους φυλασσειν
ορθως τε ποιειν τας εντολας μου πασας,
και εν πτωχεια τη μακαριζομενη
τον απραγμονα μεταδιωκειν βιον.
Τι γαρ οφελος διεκδικειν τον κοσμον
απο θανατου και προσκαιρου δουλειας,
αυτους δε δουλους και παθων και δαιμονων
τοις εργοις υμας γινεσθαι καθ᾽ εκαστην
και κληρονομους του πυρος του ασβεστου;
Παντα γαρ καλα, οσα τις αλλα πρασσει
εργα δι᾽ εμε και την προς τον πλησιον
συμπαθειαν τε και ελεημοσυνην,
πρωτον δε παντων, ει εαυτον οικτειρη
(411) και τους λογους μου παση σπουδη φυλαξη
και μετανοιαν ενδειξηται γνησιαν
υπερ των πρωην ισως εξειργασμενων,
επειτ᾽ εν τουτοις μηκετι επιστρεψη,
αλλ᾽ εμμενη μου του Δεσποτου τοις λογοις,
τοις προσταγμασι και νομοις αληθειας,
και ουτως ποιη απαραβατως παντα
μεχρι θανατου και μηδεν ψιλον λογον,
μηδε κεραιαν μιαν των γεγραμμενων
παραβλεψηται· τουτο γαρ μοι θυσια,
τουτο μοι θυμιαμα και προσφορα και δωρον·
χωρις δε τουτων εθνικων υμεις χειρους.
Των επισκοπων οι προεδροι, συνετε,
οι οντες εκσφραγισμα εμης εικονος,
οι συλλαλειν μοι αξιως τεταγμενοι,
οι των δικαιων υπερκειμενοι παντων
ως οντες εις ονομα των μαθητων μου
καμου φεροντες τον θειον χαρακτηρα,
οι και του κοινου ελαχιστου συλλογου
την εξουσιαν τοιαυτην ειληφοτες,
οιαν ελαβον εκ του Πατρος ο Λογος,
ο και σαρκωθεις, Θεος ων κατα φυσιν,
και διπλους γενομενος ταις ενεργειαις,
ταις θελησεσι, ταις φυσεσιν ωσαυτως,
ος αμεριστος, ασυγχυτος υπαρχω
Θεος ανθρωπος, ανθρωπος Θεος παλιν·
ως γαρ ανθρωπος χερσιν υμων κρατεισθαι
κατηξιωσα, ως Θεος δε υπαρχων
πανταπασιν αληπτος ειμι πηλιναις

χερσι και αορατος τοις μη ορωσι
και απροσιτος ο σφαγεις υπερ παντων,
(412) ο διπλους εγω εν μια υποστασει·
των επισκοπων οι δια τουτο
παντων κατεπαιρεσθε των ελαχιστων
ως ταπεινων τε και κατω καθημενων·
των επισκοπων οι πορρω της αξιας,
ουχ ων τω λογω και συντρεχει ο βιος
και σφραγις εστι της τουτων θεοπνευστου
διδασκαλιας και θεορρημοσυνης,
αλλ᾽ ων τω λογω αντικειται ο βιος
και οις αγνωστα τα φρικτα μου και θεια,
οι και κρατειν οιονται αρτον πυρ οντα
και ως ψιλου μου καταφρονουσιν αρτου
και ψωμον οραν και εσθιειν δοκουσι,
την αορατον μη ορωντες μου δοξαν·
των επισκοπων οι πολλοι εξ ολιγων,
οι υψηλοι τε και τεταπεινωμενοι
την κακην ταπεινωσιν και εναντιαν,
οι δοξαν θηρωμενοι την των ανθρωπων
καμε παραβλεποντες τον κτιστην παντων
ως πτωχον και πενητα απερριμενον,
αναξιως απτονται του σωματος μου
και υπερεχειν των πολλων εκζητουντες
ακλητως εισερχονται εμων αδυτων
ενδον, του νυμφωνος τε των απορρητων
επιβαινουσι χιτωνος διχα,
της χαριτος μου, ην ελαβον ουδεπω,
και α μη βλεπειν εξωθεν τουτοις θεμις·
και μακροθυμω ο φιλανθρωπος αγαν,
βασταζων αυτων την αναισχυντον τολμαν.
Εισερχονται δε, ως φιλω μοι λαλουσιν,
ω ουδ᾽ ως δουλοι ενεμειναν τω φοβω,
και δεικνυουσιν εαυτους ως οικειους,
(413) οι μηδε γνωριζοντες την εμην χαριν,
και μεσιτευειν τους αλλους υπισχνουνται,
οι πολλων υπευθυνοι πταισμαντων οντες.
Εξωθεν καλως στολιζοντες το σωμα
λαμπροι τω δοκειν και καθαροι ορωνται,
ψυχας δε χειρους πηλου τε και βορβορου,
μαλλον δε παντος ιου θανατηφορου
κεκτηνται οι δειλαιοι εν πονηρια.
Ωσπερ γαρ παλαι Ιουδας ο προδους με

λαβων τον αρτον εξ εμου αναξιως
εφαγεν αυτος ως μερος κοινου αρτου,
και δια τουτο ο Σατανας εισηλθεν
εις τουτον ευθυς και αναιδη προδοτην
απειργασατο εμου του διδασκαλου,
υπουργον αυτον λαβομενος και δουλον
και εκπληρωτην των αυτου θεληματων,
ουτω και ουτοι πανθανουσιν αγνωστως,
οσοι τολμηρως και αυθαδως των θειων
αναξιως απτονται μου μυστηριων,
οι προυχοντες μαλιστα των αλλων θρονοις,
οι του βηματος, οι της ιερωσυνης,
οι το συνειδος και προ του βεβλαμμενον
και μετα τουτο παντως κατεγνωσμενον
εχοντες και βαινοντες αυλη μου θεια,
και αναισχυντως ιστανται τοις αδυτοις
παρρησιαζομενοι ενωπιον μου,
μηδαμως την θειαν μου δοξαν ορωντες,
ην ει εβλεπον, ουκ αν τουτο εποιουν,
ουδε προπυλα του ναου μου του θειου
ουτως αυθαδως εισβηναι κατετολμων.
Ταυτα ουν παντα γνωσεται πας ο θελων
(414) αληθη και βεβαια τα γεγραμμενα
εργων εξ αυτων, ων ιερεις ποιουμεν,
και ψευδος ουδεν ουδαμως αν ευρηση
και πεισθησεται και καθομολογησει
ως Θεος αυτος δι᾽ εμου ταυτα ειπεν.
Ει μη τις αυτα των ποιουντων υπαρχει
και σπευδει λογοις απατηλοις σκεπασαι
και τας ιδιας αισχυνας συγκαλυψαι,
ας ενωπιον αγγελων και ανθρωπων
αποκαλυψει ο τα κρυπτα του σκοτους
αποκαλυπτων Κυριος Θεος παντων.
Ποιος εξ ημων των νυνι ιερεων
τας ανομιας εαυτου προκαθαρας
ουτω κατετολμησεν ιερωσυνης;
Ποιος αν ειποι τουτο εν παρρησια,
οτι κατεφρονησε δοξης της κατω
και δια μονην ιερουργει την ανω;
Ποιος τον Χριστον ηγαπησε και μονον,
και χρυσον παντα και χρηματα παρειδε;
Ποιος ηρκεσθη τοις κατα χρειαν μονοις
και του πλησιον ουκ ενοσφισατο τι;

Ποιος την συνειδησιν κατεγνωσμενην
εαυτου ου κεκτηται απο λημματων,
δι᾽ ων ηπειχθη γενεσθαι η ποιησαι,
ωνησαμενος η πωλησας την χαριν;
Ποιος ου ποεκρινεν αξιου φιλον
τον αναξιον μαλλον εγκαταστησας;
Εαυτου δε τις ου σπουδαζει γνησιους
φιλους ανθρωπους επισκοπους ποιησαι,
οπως λαμβανη εν εξουσια παντα
τα αλλοτρια; Τουτο γαρ των μετριων,
ο και αναμαρτητον δοκουσιν ειναι
(415) αλλης αιροντες πραγματα εκκλησιας.
Ποιος δια αιτησιν των κατα κοσμον
δυναστων, φιλων, πλουσιων και αρχοντων
ουκ εχειροτονησε και παρ᾽ αξιαν;
Οντως ουδεις σημερον τουτων υπαρχει
εχων απαντων καθαραν την καρδιαν,
μη κεντουμενος υπο του συνειδοτος,
οτι παντως εν εποιησεν ων ειπον,
αλλ᾽ εξαμαρτανομεν αδεως παντες,
μητε του κακου εκκοπην μελετωντες,
μηδε του καλου ποιουμενοι την πραξιν·
και δια τουτο ουδε μετανοουμεν
εις το βαθος των κακων βαπτισθεντες,
και αναλγητως εγκειμεθα προς ταυτα.
Δοξης γαρ υπαρχοντες αγευστοι θειας
την κατω δοξαν παριδειν ου δυναμεθα·
ερως δε δοξης, της των ανθρωπων λεγω,
ψυχην ουκ εα ταπεινωθηναι ολως,
ουδε μεμψασθαι εαυτην εκουσιως.
Πως ουν, ειπε μοι, τουτων ουτως εχοντων,
ο δοξαν θηρωμενος την των ανθρωπων
και πλουτου δεομενος του φθειρομενου,
ο επιθυμων χρυσιου πληθος εχειν,
ο εις αρπαγην ακορεστος τυγχανων
και μνησικακων τοις μη συχνως διδουσι,
Θεον ενοικον εχειν ειπειν τολμησει
η φιλειν Χριστον η Πνευμα Χριστου εχειν;
Ο δε μη Χριστον και τον αυτου Πατερα
και το Πνευμα το Αγιον εισδεδεγμενος,
γνωστως οικουντα και εμπεριπατουντα
τον ενα Θεον εν τη αυτου καρδια,
πως την δουλειαν ενδειξεται γνησιαν,

(416) εκ τινος δ᾽ αλλου την ταπεινωσιν μαθη
η πως διδαχθησεται θελημα θειον;
Τις μεσιτευσει τουτον η Θεω καταλλαξει
και παραστησει ανεπαισχυντον λατρην
Θεω τω μονω καθαρω και αχραντω,
ω τα Χερουβιμ ου τολμα ατενισαι,
οντι αγγελοις απροσιτω τοις πασι;
Τις βεβαιωσει κρατειν αναμαρτητως
και ιερουργειν ακατακριτως τουτον
του αμωμου θυματος φρικτην λατρειαν;
Ποιος αγγελος, ποιος ανθρωπος τουτο
ειπειν δυναται η ποιοησαι ισχυσει;
Εγω γαρ λεγω και μαρτυρομαι πασι
- μηδεις πλανασθω, μη λογοις απατασθω! –
οστις προτερον ουκ αφησει τον κοσμον
και τα του κοσμου απο ψυχης μισησει
και μονον Χριστον γνησιως αγαπησει
και ψυχην αυτην δι᾽ αυτον απολεσει,
μηδεν μεριμνων των εις ζωην ανθρωπου,
αλλ᾽ ως καθ᾽ ωραν αποθνησκων τυγχανει
και πολλα κλαυσει δι᾽ αυτον, και πενθησει
κακεινου μονου εξει επιθυμιαν
και δια πολλων θλιψεων τε και πονων
καταξιωθη Πνευμα λαβειν το Θειον,
ο δεδωκε τοις θειοις αποστολοις,
ινα δ᾽ αυτου παν εκδιωξη παθος,
πασαν δι᾽ αρετην ευκολως κατορθωση
και δακρυων κτησηται πηγας αφθονους,
οθεν καθαρσις και ψυχης θεωρια,
οθεν του θειου θεληματος η γνωσις,
(417) οθεν φωτισμος ελλαμψεως της θειας
και θεωρια φωτος του απροσιτου,
εξ ου η απαθεια, η αγιοτης,
διδοται πασι τοις καταξιωθεισιν
οραν και εχειν τον Θεον εν καρδια
και φυλαττεσθαι παρ᾽ αυτου και φυλαττειν
ατρωτους αυτου τας εντολας τας θειας,
ιερωσυνην και ψυχων προστασιαν
καταδεξασθαι η αρξαι μη τολμηση.
Ωσπερ γαρ Χριστος Θεω Πατρι ιδιω
και προσφερεται και εαυτον προσφερει,
ουτω και ημας αυτος τε προσφερει
και αυτος ημας ουτω δεχεται παλιν.

Επει εις κριμα και κατακριμα εσται
η εγχειρησις των τοιουτων πραγματων,
φονεως χειρον, μοιχου χειρον και πορνου
και παντων αλλων εστιν αμαρτηματων.
Ταυτα ουν παντα προς βροτους νυν τελουνται,
εις αλληλους γαρ αμαρτανομεν παντως·
ο δε τα θεια καπηλευων θρασεως
και απεμπολων του Πνευματος την χαριν
εις αυτον παντως τον Θεον αμαρτανει.
Ο γαρ καταστας εις προσωπον του Λογου
ουτω βιουν οφειλει ωσπερ εκεινος
και ουτως· ακολουθει! λεγειν εκεινω.
Αι αλωπεκες εχουσι φωλεους παντως
και τα πετεινα κατασκηνωσεις παντα,
εγω δ᾽ ουκ εχω, την κεφαλην που κλινω,
ο Χριστου λατρης ηξιωμενος.
Ουδεν γαρ ολως αυτος ιδιον εχειν
ουδε κεκτησθαι οφειλει τι του κοσμου,
(418) ει μη την του σωματος χρειαν και μονον,
τα δ᾽ αλλα παντα τοις πενησι και ξενοις
και τη εαυτων προσηκει εκκλησια.
Ει δ᾽ αυ τολμησει εις ιδιας εξοδους
ακαιρως χρησθαι τουτοις μετ᾽ εξουσιας
και συγγενεσι τα των ξενων χαριζειν,
οικους τε κτιζειν και αγρους αγοραζειν,
και ανδραποδων επισυρεσθαι πληθος,
ουαι, οποιον το κατακριμα τουτου!
Παντως ανθρωπω παρεικαζεται ουτος
την της ιδιας γυναικος οληη προικα
καταφαγοντι κακως εξ αφροσυνης·
οε αρα κρατηθεις και μη εχων του δουναι
ταυτην απαιτουμενος χρηματα παντως
προς τη στερησει της εαυτου συζυγου
και εις φυλακην πεμπεται καθειρχθηναι.
Ουτως ουν εσομεθα οι ιερεις και λατραι,
οι εις εαυτους και συγγενεις και φιλους
καταχρωμενοι ταις των εκκλησιων εισοδοις
και των πενητων μη φροντιζοντες ολως,
αλλ᾽ οικους, βαλανεια, μοναστηρια, πυργους
κτιζοντες, προικιζοντες, γαμους ποιουντες
και των ιδιων εκκλησιων ως ξενων
καταφρονουντες και αμελουντες τουτων
και επι μακρους χωριζομενοι χρονους,

οι και διατριβομεν εν αλλοτρια χωρα
εωντες χηρας τας εαυτων γυναικας,
προνοιαν αυτων ουδεμιαν ποιουντες,
οι δε και καρτερουντες εις αυτας και οικουντες,
ουχ οτι τουτων κρατουμεθα τω ποθω,
αλλ᾽ οπως μονον ζωμεν εκ των προσοδων
αφθονως αυτων και κατασπαταλωμεν.
(419) Περι δε ψυχης καλλους της Χριστου νυμφης,
ποιος εξ ημων των ιερεων φροντιζει;
Ενα μοι δειξον και εις τουτον αρκουμαι.
Αλλ᾽, ουαι ημιν, του εβδομου αιωνος
θυταις, μοναχοις, επισκοπους και λατραις,
οτι τους νομους του Θεου και Σωτηρος
καταπατουμεν ως μηδενος αξιους.
Και ει που φανη μικρος εις εν ανθρωποις,
Θεω δε μεγας ως αυτου εγνωσμενος,
μη τοις παθεσιν ημων συγκαταβαινων,
ευθυς απελαυνεται ως εις κακουργων
και διωκεται παρ᾽ ημων εκ του μεσου
και αποσυναγωγος γινεται, καθα παλαι
ο Χριστος ημων παρα των τηνικαυτα
αρχιερεων και δεινων Ιουδαιων,
ως αυτος εφη και αει τουτο λεγει
τη λαμπρα φωνη των τουτου μεγαλειων·
αλλ᾽ εστι Θεος, ος αυτον ανυψωσει
και προσλαβεται ως εν τω βιω,
ουτως εν τω μελλοντι και συνδοξασει
πασιν αγιοις, ους εποθησεν ουτος.
Αλλα τι φησι και προς ημας ο Λογος,
των μοναζοντων οι δοκουντες σπουδαιοι;
Το εντος μορφωσατε τη ευσεβεια
και το εκτος μοι καθαρον παντως εσται,
το μεν γαρ υμων εις ωφελειαν εσται
κκαι των ορωντων τα καλα υμων εργα,
το δε ποθεινον εμοι τω κτιστη παντων
και ταις νεοραις ταξεσι μου και θειαις.
Ει δε τον εκτος κοσμειτε ανδριαντα
(420) τη καταστολη των ηθων τουτου μονη
και τοις ορωσιν υμας δοκειτε φιλοι
δια της εκτος γυμνασιας των πονων,
φιλης εμης δε της εικονος ουδ᾽ ολως
ποιεισθε λογον εις καθαρσιν και κοσμον
αυτης εν σπουδη και δακρυσι και πονοις,

δι᾽ ης εμοι τε και πασι καθορασθε
ανθρωποι τρανως λογικοι τε και θειοι,
εοικατε μι οντως μυδωσι ταφοις,
καθαπερ ποτε Φαρισαιοι, ως εφην
ειπων ελεγχων την αφροσυνην τουτων.
Εξωθεν λαμπροι, μυδωντες πληρεις εσω,
νεκροις οστεοις μεμεστωμενοι φαυλων
καρδιας σαπρας ενθυμησεως, λογων,
παθων, εννοιων και μελετης δολιας.
Τις γαρ εξ υμων εξεζητησε ταυτα,
νηστειαν λεγω, σκληραγωγιαν, πονους,
κομην αυχμηραν, σιδηρων καθηλωσεις,
τριχινον εσθος, τυλων πληθος γονατων,
ξηροκοιτιαν, χορτον εις στρωσιν κοιτης
και πασαν αλλην κακοπαθειαν βιου;
Καλα γε ταυτα, ει καλως εκτελειται
τα της νοερας και κρυπτης εργασιας
υμων εν γνωσει και σοφια και λογω·
ει δ᾽ εκτος ταυτης επ᾽ εκεινοις μεγα τι
φρονειτε ισως και το ειναι δοκειτε
μηδεν δε οντες εκεινης χωρις, ταχα
λεπροις προσεοικατε, λαμπραις εσθησιν
εστολισμενοι των ορωντων εις πλανην.
Αλλα τοις εκτος χαιρειν πασιν ειποντες
μονης γενεσθαι της εντος εργασιας
σπευσατε θερμως εν ιδρωσι και πονοις
(421) θειων αρετων και ιερων αγωνων,
ιν᾽ οφθητε μοι παρθενοι ταις εννοιαις,
πεφωτισμενοι την διανοιαν πασαν,
και ενωθητε τω Λογω μοι εν λογω
σοφιας εμης και γνωσεως της κρειττω.
Του ιερου μου η πληθυς λαου πασα,
δευρο σπουδαιως προς με τον σον Δεσποτην.
Δευρο, των δεσμων λυθητι των του κοσμου,
μισησον πλανην των αισθησεων πασαν,
φυγε των κακων τας αιτιας οξεως,
επιθυμιαν ορασεως σαρκος τε,
αλαζονειαν φρενων τε και του βιου
και πασαν αλλην ενθυμησιν ματαιαν.
Α γνωθι κοσμου οντα της αδικιας,
εις ολεθρον αγοντα τον κεχρημενον
αυτοις εμπαθως και προσπαθως εν βιω
και εχθρον καμου δυστυχως εκτελουντα.

Λαβου του ποθου των εμων εν καρδια
θειων πραγματων, αγαθων αιωνιων,
ων σοι σαρκωθεις ητοιμασα ως φιλω,
ιν᾽ ης μοι αει συνδαιτυμων αφραστως
εν τη τραπεζη της εμης βασιλειας,
της εν ουρανοις μετα παντων αγιων.
Γνωθι γαρ σαυτον, ως βροτος και φθαρτος ει,
ολιγον ζωης λειψανον ων εν βιω,
και ως ουδεν σοι εψεται των εκ κοσμω
λαμπρων η τερπνων και ηδεων εντευθεν᾽
προς τας εκειθεν απαιροντι σκηνωσεις
η τα των εργων μονων των εν τω βιω
φαυλων παρα σου η καλων εργασθεντων.
Και γνους το φθαρτον και επικηρον παντως,
(422) λιπων τα κατω, ανω δευρο, καλω σε
προς με τον Θεον του παντος και Σωτηρα,
ιν᾽ εις αιωνας αιωνων ζησης οντως
και των αγαθων των εμων εντρυφησης,
ων ητοιμασα τοις εμε αγαπωσιν
αει τε και νυν, αμην εις τους αιωνας.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α᾽. Περι εξομολογησεως. (423)

1. Επεταξας τη ευτελεια ημων, πατερ και αδελφε, ερωτηματικως ειπειν σοι, «ει αρα ενδεχεται εις μοναζοντας τινας εξαγγελειν τας αμαρτιας αυτων ιερωσυνην μη εχοντας», προσθεις και τουτο· «επειδη ακουομεν την του δεσμειν και λυειν εξουσιαν τοις ιερευσι διδοσθαι μονοις». Και ταυτα μεν της σης φιλοθεου ψυχης και του διαπυρου ποθου και φοβου τα ρηματα και ψυχωφελη ερωτηματα. Ημεις δε απεδεξαμεθα σου μεν την προς τα καλα προθεσιν οτι ζητεις μανθανειν περι θειων και ιερων πραγματων, ημεις δε ουχ οιοι τε τοιαυτα διακρινειν και γραφειν εσμεν και δια τουτο σιωπαν εβουλομεθα· το γαρ πενυματικοις πνευματικα συγκρινειν των απαθων και αγιων εστιν ανδρων, ων ημεις κατα πολυ βιω και λογω και αρεταις διεστηκαμεν.

2. Αλλ᾽ επει «εγγυς» ως γεγραπται «Κυριος πασι τοις επικαλουμενοις αυτον εν αληθεια» τουτον καγω ο αναξιος επικαλεσαμενος εν αληθεια ταυτα σοι ου δι᾽ εμων λογων, αλλ᾽ εξ αυτης της θειας και θεοπνευστου γραφης (424) λεξω, ου διδασκων αλλα τας μαρτυριας περι των επερωτηθεντων μοι φερων εξ αυτης σοι, ινα εξ αμφοτερων των κρημνων τη του Θεου χαριτι εμαυτον και τους ακουοντας μου διατηρησω, του τε του το ταλαντον κατακρυψαντος και του αναξιως τα θεια και κενοδοξως μαλλον δε εσκοτισμενως εκτιθεντος δογματα.

Ποθεν ουν την αρχην του λογου ποιησωμεν η εκ της αναρχου των παντων αρχης; Τουτο γαρ αμεινον, ιν᾽ η και τα λεγομενα βεβαια. Ου γαρ παρ᾽αγγελων

εκτισθημεν, ουδε παρα ανθρωπων εμαθομεν, αλλ᾽ εκ της ανωθεν σοφιας ειτ᾽ ουν της δια του πνευματος χαριτος μυστικως εδιδαχθημεν και καθ᾽ ωραν αει διδασκομεθα, ηντινα και νυν επικαλεσαμενοι λεξωμεν ωδε, τον τροπον προτερον της εξαγορευσεως και την δυναμιν εξειποντες.

3. Εξαγορευσις τοινυν ουδεν αλλο εστιν η χρεων ομολογια ειτ᾽ ουν επιγνωσις σφαλματων και αφροσυνης ιδιας ηγουν πτωχειας καταγνωσις· καθως εν ευαγγελιοις παραβολικως ειπεν ο Κυριος· «δανειστη τινι», φησιν, «ησαν δυο χρεωφειλεται και ο μεν εις ωφειλεν αυτω δηναρια πεντηκοντα, ο δε ετερος πεντακοσια· μη εχοντων ουν αποδουναι αμφοτεροις εχαρισατο». Τοιγαρουν απας πιστος χρεωστης υπαρχει του ιδιου Δεσποτου και Θεου και ο παρ᾽ αυτου ελαβε, τουτο δη και απαιτηθηναι μελλει επι του φοβερου και φρικτου κριτηριου αυτου, οτε γυμνοι και τετραχηλισμενοι απαντες, βασιλεις ομου και πτωχοι, παρισταμεθα. Τινα δε εισι τα δοθεντα ημιν παρ᾽ αυτου ακουσον. Πολλα μεν ουν αλλα α ουδεις ανθρωπων ισχυσει εναριθμησαι, τεως δε τα κρειττω και τελεωτερα, την εκ της καταδικης ελευθεριαν, τον εκ του μιασμου αγιασμον, την εκ του σκοτους προς το ανεκλαλητον αυτου φως προοδον, το τεκνα και υιους αυτου και κληρονομους δια του θειου γενεσθαι βαπτισματος, το αυτον τον Θεον (425) επενδυσασθαι, το μελη γενεσθαι αυτου και το Αγιον Πνευμα λαβειν ενοικουν εν ημιν, οπερ σφραγις υπαρχει βασιλικη, εν η τα ιδια προβατα σφραγιζει ο Κυριος – και τι πολλα λεγω; - το ομοιους και ημας αυτου ποιησαι και αδελφους και συγκληρονομους αυτου απεργασασθαι.Ταυτα παντα και αλλα πλειονα τουτων τοις βαπτιζομενοις ευθυς απο του θειου βαπτισματος διδοται, ατινα και ο θειος Αποστολος θειον πλουτον και κληρον κατονομαζει.

4. Αι δε εντολαι του Δεσποτου ωσπερ των απορρητων τουτων χαρισματων και δωρεων εδοθησαν φυλακες, οια δη ωσπερ τειχος παντοθεν περικυκλουσαι τον πιστον και τον εναποκειμενον θησαυρον εν τη ψυχη ασυλον διατηρουσαι και πασιν εχθροις και κλεπταις ποιουσαι ανεπιχειρητον. Αλλα γαρ νομιζομεν φυλαττεσθαι παρ᾽ ημων τας εντολας του φιλανθρωπου Θεου και επι τουτω αχθομεθα, αγνοουντες οτι μαλλον παρ᾽ εκεινων ημεις φυλαττομεθα· Ο γαρ τας του Θεου τηρων εντολας ουκ εκεινας αλλ᾽ εαυτον διατηρει και φυλαττει απο των ορωμενων και αορατων εχθρων, περι ων ως αναριθμητων οντων και φοβερων ο Παυλος εδηλωσε λεγων· «ουκ εστιν ημιν η παλη προς αιμα και σαρκα αλλα προς τας αρχας, προς τας εξουσιας, προς τους κοσμοκρατορας του σκοτους του αιωνος τουτου, προς τα πνευματα της πονηριας εν τοις επουρανιοις», τα εν τω αερι δηλονοτι, τουτων αφανως αει παρατασσομενων καθ᾽ ημων.

Ο ουν φυλαττων τας εντολας φυλαττεται παρ᾽ αυτων και τον εμπιστευθεντα αυτω παρα του Θεου πλουτον ουκ απολλυσιν· ο δε εκεινων καταφρονων γυμνος ευρισκεται και ευχειρωτος τοις εχθροις και τον πλουτον απολεσας απαντα υποχρεως τω βασιλει και δεσποτη γινεται παντων εκεινων ων ειπομεν, υπερ ων ανταποδουναι τι η ταυτα ευρειν δυνατον ουκ εστιν ανθρωπω· ουρανια γαρ (426) εισι και απο των ουρανων ηλθε και καθ᾽ εκαστην ερχεται κομιζων και διανεμων αυτα τοις πιστοις, και που οι λαβοντες και απολεσαντες ευρειν αυτα παλιν δυνησονται; Οντως ουδαμου. Ως ουδε ο Αδαμ η τις των εκεινου υιων ανακλησιν εαυτου η των συγγενων ισχυσεν απεργασασθαι, ει μη ο υπερ φυσιν Θεος και κατα σαρκα υιος αυτου γεγονως, ο Κυριος ημων Ιησους Χριστος, ελθων κακεινον και ημας του πτωματος εξηγειρε θεϊκη δυναμει, Ο δε μη πασας τας εντολας αλλα τινας μεν φυλαττειν δοκων, τινας δε προδιδους γινωσκετω οτι καν μιας αμεληση και ουτω τον

πλουτον ολον απολλυσιν. Υποθου γαρ μοι δωδεκα ανδρας ενοπλους ειναι τας εντολας και κυκλοθεν ισταμενους και μεσον αυτων γυμνον σε οντα φυλαττοντας· τοιουτους δε παλιν αλλους μοι νοει περιστοιχουντας παντοθεν και επικειμενους αντιπαλους πολεμιστας και λαβειν σε ζητουντας και κατασφαξαι ευθυς. Ει ουν εις εκ των δωδεκα θεληματι οικειω καταπεσειε και της φυλακης αμελησειε και ως θυραν ανεωγμενην τω αντιπαλω τον τοπον αυτου εασειε, τι των λοιπων ενδεκα ανδρων το οφελος εσται, του ενος μεσον εισελθοντος αυτων και σε αφειδως κατατεμνοντος, ως εκεινων μη επιστραφηναι δυναμενων προς σην βοηθειαν; Ει γαρ και επιστραφηναι θελησουσι κακεινοι υπο των αντιδικων αναλωθησονται. Ουτως δε παντως εσται και επι σου μη φυλασσοντος τας εντολας. Υπο γαρ ενος τρωθεντος σου εχθρου και καταπεσοντος πασαι αι εντολαι αφιπτανται απο σου και κατα μικρον την ισχυν αφαιρη, αλλως δε ως αγγειον οινου πεπλησμενον η ελαιου, ει και μη παντοθεν διατρηθη, αλλ᾽ εξ ενος μερους μιας γενομενης οπης ολον το ενδον κατ᾽ ολιγον απολλυσιν, ουτω και μιας αμελων εντολης κατα μικρον και των αλλων απασων εκπιπτεις, καθως φησιν ο Χριστος· «τω εχοντι δοθησεται και τα περισσευθησεται, απο δε του μη εχοντος και α δοκει εχειν αρθησεται απ᾽ αυτου», (427) και παλιν· «ο λυσας μιαν των εντολων τουτων και διδαξας – δια της παραβασεως δηλονοτι – τους ανθρωπους ουτω ποιειν, ελαχιστος κληθησεται εν τη βασιλεια των ουρανων». Και ο Παυλος· «ω γαρ τις ηττηται, τουτω και δεδουλωται», και παλιν· «το δε κεντρον του θανατου η αμαρτια», και ουκ ειπεν οτι ηδε η ηδε, αλλα οια δ᾽ αν και ειη η αμαρτια, αυτη κεντρον του θανατου εστιν. Κεντρον δε του θανατου την αμαρτιαν καλει, οτι οι τιτρωσκομενοι θνησκουσιν. Εστιν ουν πασα αμαρτια προς θανατον, «απαξ γαρ ο αμαρτησας, ως ο Παυλος φησιν, ηδη τεθνηκεν», υποδικος γεγονως χρεους και αμαρτιας, υπο των ληστων εαθεις κειμενος.

5. Ο ουν αποθανων τι αλλο ει μη το αναστηναι επιποθει και ο χρεωστων και μη εχων αποδουναι ει μη το λυσιν του χρεους λαβειν και μη εις φυλακην βληθηναι, εως αν το οφλημα αποδω, οπερ και δια το μη εχειν ουδεποτε της αιωνιου φυλακης ηγουν του σκοτους υπεξελευσεται. Ουτως και ο υπο των νοητων ληστων συνστριβεις παντως ιατρον ζητει προς αυτον ελθειν συμπαθη τε και ευσπλαγχνον. Ου γαρ εχει ζεοντα τον του Θεου φοβον εν εαυτω, ινα προς τον ιατρον εκεινος μαλλον πορευσηται, αλλ᾽ υπο της καταφρονησεως την της ψυχης δυναμιν εκλυθεις κειται θεαμα φρικτον και ελεεινον τοις ορωσι καλως, μαλλον δε πνευματικως τα ψυχικα παραπτωματα. Ο τοινυν δουλος γεγονως δια της αμαρτιας τω διαβολω - «ουκ οιδατε γαρ φησιν οτι δουλοι εστε ω υπακουετε ειτε δικαιοσυνης εις δικαιοσυνην ειτε ανομιας εις ανομιαν» - και εις καταγελωτα του Πατρος και Θεου, καταπατημα δε τοις εχθροις τοις αποστατησασιν απο Θεου ο τοιουτος γεγονως και γυμνος της βασιλικης αλουργιδος και μεμελανωμενος απολειφθεις, (428) αντι τεκνου δε Θεου τεκνον του διαβολου γενομενος, τι διαπραξεται, ινα παλιν εν κατασχεσει γενηται ωνπερ εξεπεσεν; Παντως οτι μεσιτην και φιλον Θεου ζητησει και δυνατον εις το αποκαταστησαι αυτον ως το προτερον και τω Θεω και Πατρι καταλλαξαι αυτον. Ο γαρ τω Χριστω κολληθεις δια της χαριτος και μελος αυτου γεγονως και υιοθετηθειας αυτω ειτα τουτον αφεις ωσπερ κυων εις τον ιδιον εμε τον επιστρεψει, και η πορνη γυναικι συμπλακη η ετερω σωματι συναφθη, ως τον Χριστον ατιμασας και ενυβρισας μετα των απιστων κατακρινεται, επειδη κατα τον θειον Αποστολον «σωμα Χριστου εσμεν και μελη εκ μερους». Ο ουν συμπλεκομενος τη πορνη τα μελη του Χριστου μελη πορνης ποιει. Ο δε τοιαυτα πεπραχως και ουτω παροργισας τον Δεσποτην

αυτου και Θεον ου δυναται αλλως καταλλαγηναι Θεω, ει μη δια μεσιτου ανδρος αγιου και φιλου και δουλου Χριστου και δια της αποφυγης του κακου.

6. Δια τουτο φυγωμεν την αμαρτιαν πρωτον· ει γαρ και ταυτης τω βελει τρωθωμεν, αλλα μη εγχρονισωμεν, τω ιω ταυτης ως μελιτη γλυκαινομενοι, μηδε ως αρκτος πληγεισα το τραυμα μειζον δια της αυτης πραξεως εργασωμεθα, αλλ᾽ ευθυς προς τον πνευματικον ιατρον δραμωμεν και τον ιον της αμαρτιας δια της εξαγορευσεως εξεμεσωμεν, το δηλητηριον αυτης αποπτυσαντες, και ως αντιφαρμακον τα διδομενα της μετανοιας επιτιμια σπουδαιως παρ᾽ αυτου λαβωμεν και μετα πιστεως αει θερμης ταυτα επιτελειν και εν φοβω Θεου αγωνισωμεθα. Παντες γαρ οι τον εμπιστευθεντα πλουτον αυτοις κενωσαντες απαντα και μετα πορνων και τελωνων την πατρικην ουσιαν καταναλωσαντες και υπο πολλης αισχυνης το συνειδος αυτων κατω νευον και μηδε ανανευσαι δυναμενον εχοντες, απαρρησιαστοι οντες ζητουσιν εικοτως ανθρωπον (429) Θεου αναδοχον γενεσθαι του χρεους αυτων, ινα δι᾽ αυτου προσελθωσιν αυτω, οπερ ως οιμαι γενεσθαι αδυνατον ανευ μετανοιας ειλικρινους και επιπονου του μελλοντος η και βουλομενου καταλλαγηναι Θεω. Ουδε γαρ ηκουσθη ποτε η εν ταις θεοπνευστοις γεγραπται γραφαις, ινα τις αναδεξηται αμαρτιας ετερου και υπερ αυτων εκεινος απολογησηται μη αξιους της μετανοιας του ημαρτηκοτος πρωτον και αναλογους του ειδους της αμαρτιας ενδειξαμενου και καταβαλλομενου τους πονους και πεποιηκοτος αυτης τους καρπους· φησι γαρ η προδρομος του Λογου φωνη· «ποιησατε καρπους αξιους της μετανοιας και μη δοξητε λεγειν εν εαυτοις, πατερα εχομεν τον Αβρααμ», επειδη και αυτος ο Κυριος ημων περι των ανοητως διακειμενων ουτως εφη· «αμην λεγω υμιν, καν Μωσης καν Δανιηλ στησωνται, ωστε εξελεσθαι υιους αυτων και θυγατερας, ου μη εξελωνται». Τι ουν ποιησομεν η τινα τροπον προς αφεσιν του χρεους και ανακλησιν του πτωματος οι μετανοησαι βουλομενοι επινοησομεθα; Θεου διδοντος ακουσατε, ινα προς εκαστον υμων διαθησομαι.

7. Μεσιτην, ει βουλει, και ιατρον και συμβουλον αγαθον εκζητησον, ινα μετανοιας μεν τροπους τη αγαθη συμβουλη αρμαζοντως υποθηται ως συμβουλος αγαθος, ως ιατρος δε φαρμακον εκαστω καταλληλον τραυματι επιδωσει σοι, ως δε μεσιτης δι᾽ ευχης και της προς Θεον εντευξεως ενωπιον αυτου εκεινος προσωπον προς προσωπον παραστας υπερ σου το Θειον εξιλεωσηται. Μη ουν κολακα η κοιλιοδουλον ευρων συμβουλον και συμμαχον αγωνιση ποιησαι, ινα μη τω σω συνερχομενος θεληματι ουχι ο Θεος αγαπα, αλλ᾽ απερ συ αποδεχη ταυτα διδαξη σε και μεινης παλιν οντως εχθρος ακαταλλακτος, μηδε απειρον ιατρον,
ως αν μη τη πολλη αποτομια και ταις ακαιραις τομαις τε (430) και καυσεσιν εις απογνωσεως βυθον παραπεμψη σε η παλιν τη υπερμετρω συμπαθεια νοσουντα εαση σε και υγιαινειν οιομενον, το δεινοτατον, τη αιωνια παραδωσει σε κολασει ως ουκ ελπιζεις· τουτο γαρ η ενταυθα νοσος της ψυχης συναποθνησκουσα ημιν προξενει. Μεσιτην δε Θεου και ανθρωπων ουκ οιμαι ουτως απλως ευρισκεσθαι. «Ου γαρ παντες οι εξ Ισραηλ ουτοι Ισραηλιται εισιν», αλλ᾽ οι κατα το ονομα και αυτην την του ονοματος δυναμιν εναργως επισταμενοι και νους οντες ορωντες τον Θεον, ουδε παντες οι τω του Χριστου καλουμενοι ονοματι οντως Χριστιανοι. «Ου γαρ πας ο λεγων μοι Κυριε, Κυριε, φησιν ο Χριστος, εισελευσεται εις την βασιλειαν των ουρανων, αλλ᾽ ο ποιων το θελημα του πατρος μου», ωσπερ και «πολλοι, φησιν, εν εκεινη τη ημερα ερουσι μοι· Κυριε, ου τω σω ονοματι δαιμονια εξεβαλομεν, και ερω αυτοις· αμην λεγω υμιν, ουκ οιδα υμας, απελθατε απ᾽ εμου εργαται της ανομιας».

8. Δια τουτο ουν προσεχειν δει παντας ημας, αδελφοι, τους τε μεσιτευοντας τους τε ημαρτηκοτας και αυτους τους βουλομενους καταλλαγηναι Θεω, ινα μητε οι μεσιτευοντες οργην αντι μισθου επισπασωνται, μητε οι προσκεκρουκοτες και καταλλαγηναι σπουδαζοντες εχθρω και φονει και πονηρω συμβουλω αντι μεσιτου εντυχωσιν. Οι γαρ τοιουτοι μετα απειλης φρικτης ακουσονται· «τις υμας κατεστησεν αρχοντας και δικαστας του λαου μου», και παλιν· «υποκριτα, εκβαλε πρωτον την δοκον εκ του οφθαλμου σου και τοτε διαβλεψεις εκβαλλειν το καρφος το εν τω οφθαλμω του αδελφου σου». Δοκος δε εστι παθος εν η επιθυμια τις επισκοτουσα τον οφθαλμον της ψυχης. Και αυθις· «ιατρε, θεραπευσον σεαυτον», και παλιν· «τω δε αμαρτωλω ειπεν ο Θεος· ινατι (431) συ εκδιηγη τα δικαιωματα σου και αναλαμβανεις την διαθηκην μου δια στοματος σου; Συ δε εμισησας παιδειαν και εξεβαλες τους λογους μου εις τα οπισω», και ο Παυλος φησιν· «συ τις ει ο κρινων αλλοτριον οικετην; Τω ιδιω κυριω στηκει η πιπτει· δυνατος δε εστιν ο Θεος, δια του πιστου δουλου αυτου, στησαι αυτον».

9. Δια ταυτα τοιγαρουν παντα φριττω και τρεμω, αδελφοι και πατερες μου, και παρακαλω παντας υμας εξασφαλιζομενος και εμαυτον δια της προς υμας παρακλησεως μη καταφρονητικως εχει περι τα θεια ταυτα και φρικτα τοις πασι μυστηρια μηδε παιζειν εν ου παικτοις μηδε κατα της ψυχης ημων δια κενοδοξιαν η φιλοδοξιαν η εμποριαν η αναισθησιαν· γινεται γαρ δια το ραβδι και πατερες καλεισθαι αλλοτριους αναδεχεσθαι λογισμους. Μη, παρακαλω, μη αναισχυντως ουτως απλως την των αποστολων αξιαν αρπαζωμεν, απο του επι γης υποδειγματος παιδευομενοι. Ει γαρ τω εκπροσωπουντι τω επιγειω βασιλει εξομοιωθηναι τις τολμησει κατα αυθαδειαν, και τα εκεινω εμπιστευθεντα κρατειν και ποιειν λαθρα φωραθη η και φανερως μετεπαγγελληται διαπραττεσθαι, αυτος και οι αυτου συμμυσται και υπηκοοι τιμωριαις εσχαταις εις φοβον των αλλων καθυποβαλλονται και ως αφρων και αναισθητος παρα παντων καταγελαται, τι πεισονται εις το μελλον οι την των αποστολων αξιαν αναξιως αρπαζοντες;

10. Αλλα γαρ μηδε μεσιται των λοιπων προ του πλησθηναι υμας Πνευματος Αγιου γενεσθαι θελησητε και προ του γνωρισαι και φιλιωθηναι υμας εν αισθησει ψυχης τω βασιλει των απαντων, επειδη ουδε παντες οι τον επιγειον βασιλεα γνωριζοντες και τους αλλους εις αυτον δυνανται μεσιτευειν. Ολιγοι γαρ λιαν τουτο δυνανται ποιειν, οιτινες εξ αρετης και ιδρωτων ητοι δουλειων αυτων (432) των την προς αυτον παρρησιαν εκτησαντο και ουχι μεσιτου κακεινοι δεομενοι αλλα στομα προς στομα συλλαλουντες τω βασιλει. Ου φυλαξομεν τοιγαρουν και επι Θεω ταυτην την ταξιν, πατερες και αδελφοι, ου τιμησομεν τον επουρανιον βαιλεα καν ισον του επιγειου, αλλ᾽ εαυτοις την εκ δεξιων αυτου και ευωνυμων καθεδραν και προ του αιτησασθαι και λαβειν προαρπαζοντες χαρισομεθα; Ω τολμης! Ποια αισχυνη ημας καταλαβοι; Οτι ει μη δι᾽ αλλο τι εγκληθησομεθα· αλλα γε δια τουτο μονον ως καταφρονηται μετα ατιμιας και της προεδριας στερηθησομεθα και εις το πυρ το ασβεστον απορριφησομεθα. Αλλ᾽ αρκει ταυτα προς νουθεσιαν των προσεχειν εαυτοις βουλομενων· τουτου γαρ χαριν και παρεκβατικωτερον της προκειμενης υποθεσεως τον λογον πεποιηκαμεν.Ημεις δε ειπωμεν αρτι, οπερ, τεκνον, μαθειν επεζητησας.

11. Οτι γαρ ενδεχεται εις μοναχον ιερωσυνην μη εχοντα εξαγγελειν ημας, τουτο αφ᾽ ου το της μετανοιας ενδυμα τε και προσχημα εκ Θεου εδωρηθη τη κληρονομια αυτου και μοναχοι ωνομασθησαν επι παντας ευρησεις γενομενον, καθως εν ταις θεοπνευστοις των πατερων γραφαις εγγραφεται, εν αις

εγκυψας ευρησεις ως αληθη τα λεγομενα. Προ δε τουτων αρχιερεις μονοι του δεσμειν και λυειν την εξουσιαν κατα διαδοχην ως εκ των θειων αποστολων ελαμβανον, του χρονου δε προϊοντος και των αρχιερεων αχρειουμενων εις ιερεις βιον εχοντας αμωμον και χαριτος θειας ηξιωμενους η φρικτη εγχειρησις αυτη προβεβηκεν· ειτα και τουτων αναμιξ γενομενων, των ιερεων ομου και αρχιερεων τω λοιπω εξομοιουμενων λαω και πολλων ως και νυν περιπιπτοντων πνευμασι πλανης και ματαιας κενοφωνιαις και απολλυμενων, μετηχθη, ως ειρηται, εις τον εκλεκτον λαον του Θεου, λεγω δη τους μοναχους, ουκ εκ των ιερεων η αρχιερεων αφαιρεθεισα, αλλα ταυτης εαυτους εκεινων αλλοτριωσαντων. «Πας γαρ ιερευς μεσιτης Θεου και ανθρωπων καθισταται προς τον Θεον, (433) ως ο Παυλος φησι, και οφειλει ωσπερ υπερ του λαου ουτως και υπερ εαυτου προσφερειν θυσιαν».

12. Αλλ᾽ ανωτερω του λογου αρξωμεθα και ιδωμεν, ποθεν και πως και τισιν εξ αρχης η εξουσια αυτη του ιερουργειν και δεσμειν και λυειν εδοθη, και κατα ταξιν ωσπερ ηρωτησας ουτως και σαφης η λυσις γενησεται, ου σοι μονον, αλλα και πασιν αλλοις ανθρωποις. Του Κυριου και Θεου και Σωτηρος ημων ειποντος τω ξηραν εχοντι την χειρα οτι αφεωνται σοι αι αμαρτιαι σου, ακουσαντες οι Εβραιοι ελεγον· βλασφημιαν ουτος λαλει· τις δυναται αφιεναι αμαρτιας ει μη εις ο Θεος; Ουτως ουδεπω αφεσις εδιδοτο αμαρτιων, ου παρα προφητων, ου παρα ιερεων, ου παρα των τοτε πατριαρχων τινος. Διο και ως καινου τινος δογματος και πραγματος παραδοξου κηρυσσομενου οι γραμματεις εδυσχεραινον· ο δε Κυριος ουκ εμεμψατο αυτους τουτου γε ενεκα, αλλα μαλλον ο ηγνοουν εδιδαξεν ως Θεον εαυτον δειξας και ουχ ως ανθρωπον την αφεσιν των ημαρτημενων δωρουμενον· φησι γαρ προς αυτους, ινα δε ειδητε, οτι εξουσιαν εχει ο υιος του ανθρωπου αφιεναι αμαρτιας, λεγει τω ξηραν εχοντι την χειρα· εκτεινον την χειρα σου, και εξετεινε και αποκατεστη υγιης ως η αλλη, δια του ορωμενου θαυματος το μειζον και αορατον πιστωσαμενος. Ουτως τον Ζακχαιον, ουτως την πορνην, ουτως τον Ματθαιον απο του τελωνιου, ουτως τον Πετρον τρις αρνησαμενον, ουτως τον παραλυτικον, ον ιασαμενος και μετα ταυτα ευρων ειπεν· ιδε υγιης γεγονας, μηκετι αμαρτανε, ινα μη χειρον τι σοι γενηται. Τουτο δε ειπων εδειξεν, οτι δι᾽ αμαρτιας εκεινος εις την νοσον ενεπεσεν και ταυτης απαλλαγεις (434) ελαβεν και την αφεσιν των ιδιων αμαρτηματων, ου χρονων δεηθεντος τουτου τινων πολλων, ου νηστειας, ου χαμευνιας, αλλ᾽ η μονον επιστροφης και πιστεως αδιστακτου και εκκοπης του κακου και μετανοιας αληθινης και δακρυων πολλων, ως η πορνη και ο Πετρος ο κλαυσας πικρως.

Εντευθεν η αρχη του μεγαλου τουτου δωρου και Θεω μονω πρεποντος, ο και μονος εκεκτητο· ειτα τοις μαθηταις αντ᾽ εκεινου καταλιμπανει το τοιουτον χαρισμα μελλων προς τον ουρανον ανελθειν. Πως δε την αξιαν ταυτην και εξουσιαν αυτοις επιδεδωκε; Καταμαθωμεν και τινας και ποσους και ποτε. Τους προκριτους ενδεκα μαθητας, κεκλεισμενων των θυρων και συνηγμενων ενδον ομου. Εισελθων γαρ και στας εν μεσω αυτων ενεφυσησε και φησι· «λαβετε Πνευμα Αγιον, αν τινων αφητε τας αμαρτιας, αφιενται αυτοις, αν τινων κρατητε, κεκρατηνται», και ουδεν περι επιτιμιων τεως αυτοις εντελλεται, ως παρα του Αγιου Πνευματος μελλοντος διδασκεσθαι.

13. Ως ουν ειρηται, κατα διαδοχην οι αγιοι Αποστολοι την εξουσιαν ταυτην μετεπεμπον προς τους και τους θρονους επεχοντας αυτων, ως των τε λοιπων ουδεις ουδε εννοησαι τι τοιουτον ετολμα.Ουτως εφυλαττον μετα ακριβειας οι μαθηται του Κυριου το δικαιον της εξουσιας ταυτης. Αλλ᾽ ως ειπομεν

προϊοντος του χρονου συνεχυθησαν και συνεφυρησαν τοις αναξιοις οι αξιοι και υπο του πληθους συνεκαλυπτοντο, αλλος αλλου προεχειν φιλονεικων και την προεδριαν τη αρετη υποκρινομενος. Αφ᾽ ου γαρ οι τους θρονους των Αποστολων επεχοντες σαρκικοι και φιληδονοι και φιλοδοξοι απεφανθησαν και εις αιρεσεις εξεκλιναν, εγκατελιπεν αυτους η θεια χαρις, και η εξουσια αυτη εκ των τοιουτων αφηρηται. Διο και παντα τα αλλα, (435) α οι ιερουργουντες εχειν οφειλουσιν, αφεμενοι, τουτο μονον απαιτουνται εχειν το ορθοδοξον. Οιμαι δε ουδε τουτο· ουδε γαρ ο μη παρεισφερων νεωστι δογμα εις την εκκλησιαν του Θεου ουτος ορθοδοξος, αλλ᾽ ο βιον τω ορθω λογω κεκτημενος συναδοντα. Τουτον δε και τον τοιουτον οι κατα καιρους πατριαρχαι και μητροπολιται η ζητησαντες ουκ απετυχον η ευροντες τον αναξιον μαλλον αντ᾽ εκεινου προετιμησαντο, τουτο μονον αυτον απαιτουντες το εγγραφως εκθεσθαι το της πιστεως συμβολον, και τουτο μονον αποδεχομενοι το μητε υπερ του αγαθου ζηλωτην ειναι μητε δια το κακον τινι αντιμαχεσθαι, ειρηνην ωσπερ εντευθεν τη εκκλησια περιποιουμενοι, ο χειρον πασης εχθρας εστι και μεγαλης ακαταστασιας αιτιον. Εκ τουτου ουν οι ιερεις ηχρειωθησαν και γεγονασιν ως ο λαος. Μη οντων γαρ τινων εξ αυτων αλας, ως ο Κυριος εφη, ινα δια των ελεγχων σφιγγωσι και αναστελλωσι καν οπωσουν τον διαρρεοντα βιον, αλλα συγγινωσκοντων μαλλον και συγκαλυπτοντων αλληλων τα παθη εγενοντο χειρους μεν αυτοι του λαου, χειρων δε αυτων ο λαος. Τινες δε του λαου και κρειττονες απεφανθησαν μαλλον των ιερεων, εν τω εκεινων αφεγγει ζοφω ως ανθρακες ουτοι φαινομενοι. Ει γαρ εκεινοι κατα τον του Κυριου λογον ελαμπον τω βιω ως ο ηλιος, ουκ αν ωρωντο οι ανθρακες διαυγαζοντες, αλλ᾽ υπο του τρανοτερου φωτος ημαυρωμενοι εδεικνυντο αν. Επει δε το προσχημα μονον και το της ιερωσυνης ενδυμα εν τοις ανθρωποις εναπελειφθη, της του πνευματος δωρεας επι τους μοναχους μεταβασης και δια των σημειων γνωριζομενης ως τον βιον των Αποστολων δια των πραξεων μετερχομενους, κακει παλιν ο διαβολος τα οικεια ειργασατο. Ιδων γαρ αυτους οτι ως νεοι τινες μαθηται του Χριστου αυθις ανεδειχθησαν εν τω κοσμω, και τω βιω και τοις θαυμασιν ελαμψαν, (436) τους ψευδαδελφους και τα ιδια σκευη εισαγαγων τουτοις ανεμιξε και κατα μικρον πληθυνθεντες, ως ορας, ηχρειωθησαν και γεγονασι μοναχοι παμπαν αμοναχοι.

Ουτε ουν τοις τω σχηματι μοναχοις ουτε τοις κεχειροτονημενοις και εις ιερωσυνης εγκαταλεγεισι βαθμον ουτε τοις τω της αρχιερωσυνης τετιμημενοις αξιωματι, πατριαρχαις φημι και μητροπολιταις και επισκοποις, απλως ουτως και δια μονην την χειροτονιαν και την ταυτης αξιαν το αφιεναι αμαρτιας απο Θεου διδοται - απαγε! - ιερουργειν γαρ μονον αυτοις συγκεχωρηται, οιμαι δε ουδ᾽ αυτο τοις πολλοις αυτων, ινα μη χορτος οντες εκειθεν κατακαυθησονται, αλλα μονοις εκεινοις, οσοις εν ιερευσι και αρχιερευσι και μοναχοις το συγκαταριθμεισθαι εστι τοις των μαθητων του Χριστου χοροις δια την αγνοτητα.

14. Ποθεν ουν αυτοι τε οι τοις ειρημενοις εγκαταλεγεντες εκεινο νοησωσι και οι αυτους εκζητουντες τουτους ακριβως επιγνωσονται; Οθεν ο Κυριος εδιδαξεν ουτως ειπων· «σημεια δε τοις πιστευσασι ταυτα παρακολουθησει· εν τω ονοματι μοι δαιμονια εκβαλουσι, γλωσσαις λαλησουσι καιναις - οπερ εστιν η θεοπνευστος διδασκαλια του Λογου και ωφελιμος -, οφεις αρουσι, καν θανασιμον τι πιωσιν, ου μη αυτους βλαψη», και παλιν· «εκ των καρπων αυτων επιγνωσεσθε αυτους». Ποιων καρπων; Ων το πληθος απαριθμουμενος ο Παυλος λεγει· «ο δε καρπος του Πνευματος εστιν αγαπη, χαρα, ειρηνη, μακροθυμια, χρηστοτης, πιστις, πραοτης, εγκρατεια» μεθ᾽ ων ευσπλαγχνια,

φιλαδελφια, ελεημοσυνη και τα τουτοις επομενα· προς τουτοις· «λογος σοφιας, λογος γνωσεως, χαρισματα ιαματων και ετερα πλειστα, α παντα ενεργει εν και το αυτο Πνευμα, (437) διαιρουν εκαστω καθως βουλεται». Οι γουν τουτων εν μετοχη γεγονοτες των χαρισματων - η παντων η εκ μερους κατα το συμφερον αυτοις - εν τω χορω των Αποστολων εγκατελεγησαν και οι νυν τοιουτοι αποτελουμενοι εκεισε εγκαταλεγονται. Διο και φως εισιν ουτοι του κοσμου, ως αυτος φησιν ο Χριστος· «ουδεις λυχνον αψας τιθησιν αυτον υπο τον μοδιον η υπο κλινην, αλλ᾽ επι την λυχνιαν, ινα φαινη πασι τοις εν τη οικια». Ουκ εκ τουτων δε μονων οι τοιουτοι γνωριζονται, αλλα και απο της του βιου αυτων διαγωγης· ουτω γαρ και οι ζητουντες αυτους και αυτοι εαυτον εκαστος ακριβεστερον επιγνωσονται, οιον ει καθ᾽ ομοιοτητα του Κυριου ημων Ιησου Χριστου ανεπαισχυντως, μαλλον δε ως μεγιστην δοξαν ηγησαντο την ευτελειαν και ταπεινωσιν και ως εκεινος την υπακοην ανυποκριτως εις τους εαυτων πατερας και οδηγους, ετι γε μην και εις τους πνευματικως επιταττοντας επεδειξαντο, ει ατιμιας και υβρεις και ονειδισμους και λοιδοριας απο ψυχης ηγαπησαν και τους επιφεροντας αυτοις ταυτα ως αγαθων μεγαλων προξενους απεδεξαντο και απο ψυχης μετα δακρυων υπερ αυτων ηυξαντο, ει πασαν δοξαν την εν τω κοσμω κατεπτυσαν και σκυβαλα τα εν αυτω τερπνα ηγησαντο. Και τι τα πολλα και προφανη λεγων τον λογον μηκυνω; Εαν πασαν μεν αρετην, ην εν ταις ιεραις ακουωσιν υπαναγινωσκομενην γραφαις, ταυτην εαυτον εκαστος των ειρημενων ευρισκει κατωρθωκοτα, πασαν δε πραξιν των αγαθων ωσαυτως μετελθοντα και επι μια τουτων εκαστη την προκοπην, την αλλοιωσιν, τον βαθμον επεγνωκοτα και προς το υψος της θεϊκης δοξης αιρομενον, τοτε και εαυτον τις γνωτω μετοχον Θεου και των αυτου χαρισματων γεγονοτα και υπο των καλως ορωντων η και υπ᾽ αυτων των αμβυωπουντων γνωσθησεται. (438) Και ουτως οι τοιουτοι ειποιεν αν τοις πασιν εν παρρησια· «υπερ Χριστου πρεσβευομεν ως του Θεου παρακαλουντος δι᾽ ημων· καταλλαγητε τω Θεω». Παντες γαρ οι τοιουτοι τας εντολας του Θεου εφυλαξαν μεχρι θανατου, επωλησαν τα υπαρχοντα αυτων και διενειμαν τοις πτωχοις, ηκολουθησαν τω Χριστω δια της των πειρασμων υπομονης, απωλεσαν τας εαυτων ψυχας ενεκεν της αγαπης του Θεου εν τω κοσμω και ευρον αυτας εις ζωην αιωνιον. Ευροντες δε τας εαυτων ψυχας, εν φωτι νοητω ευρον αυτας και ουτως εν τω φωτι τουτω ειδον το απροσιτον φως, αυτον τον Θεον, κατα το γεγραμμενον· «εν τω φωτι σου οψομεθα φως». Πως ουν εστιν ευρειν τινα ην εχει ψυχην, προσεχε! Η εκαστου ψυχη εστιν η δραχμη ην απωλεσεν ουχ ο Θεος αλλ᾽ ημων εκαστος εν τω σκοστει της αμαρτιας βυθισας εαυτον. Ο δε Χριστος, το οντως φως, ελθων και τους ζητουντας αυτον συναντων, ως οιδε μονος αυτος, ιδειν εαυτον αυτοις εχαρισατο. Τουτο εστιν ευρειν την ψυχην αυτου το ιδειν τον Θεον και εν τω εκεινου φωτι αυτον γενεσθαι απασης κτισεως της ορωμενης ανωτερον και τον Θεον σχειν ποιμενα και διδασκαλον, παρ᾽ ου και το δεσμειν και λυειν, ει βουλει, γνωσεται, και γνους ακριβως προσκυνησει τον δεδωκοτα και τοις χρηζουσι μεταδωσει.

16. Τοις τοιουτοις οιδα, τεκνον, διδοσθαι του δεσμειν και λυειν <την εξουσιαν> απο Θεου Πατρος και Κυριου ημων Ιησου Χριστου δια του Αγιου Πνευματος, τοις θεσει ουσιν και αγιοις δουλοις αυτου. Τοιουτω και αυτος εγω εμαθητευσα πατρι χειροτονιαν εξ ανθρωπων μη εχοντι, αλλα χειρι με Θεου ειτ᾽ ουν πνευματι εις μαθητειαν εγκαταλεξαντι και την εξ ανθρωπων χειροτονιαν (439) δια τον παρακολουθησαντα τυπον καλως λαβειν με

κελευσαντι, παλαι υπο του Αγιου Πνευματος επι τουτο σφοδρω ποθω κινουμενον.

17. Τοιγαρουν γενεσθαι πρωτον τοιουτοι ευξωμεθα, αδελφοι και πατερες, και ουτως τοις αλλοις περι παθων απαλλαγης και αναδοχης λογισμων ομιλησωμεν και τοιουτον πνευματικον ζητησωμεν. Μαλλον μεν ουν τοιουτους εμπονως ζητησωμεν ανδρας, τους οντας μαθητας του Χριστου και μετα πονου καρδιας και δακρυων πολλων επι ρητας ημερας ικετευσωμεν τον Θεον, ινα αποκαλυψη τους οφθαλμους των καρδιων ημων προς το επιγνωναι, ει που και τοιουτος τις εν τη πονηρα ταυτη γενεα ων ευρεθησεται, οπως ευροντες αυτον αφεσιν λαβωμεν δι᾽ αυτου των αμαρτιων ημων, τοις προσταγμασιν αυτου και ταις εντολαις ολη ψυχη υπακουοντες, καθαπερ εκεινος, ακουσας τας του Χριστου, γεγονε μετοχος της χαριτος και των δωρεων αυτου, και την εξουσιαν του δεσμειν και λυειν τα αμαρτηματα παρ᾽ αυτου ελαβε τω Αγιω Πνευματι πυρωθεις, ω πρεπει πασα δοξα, τιμη και προσκυνησις συν τω Πατρι και τω μονογενει Υιω εις τους αιωνας. Αμην.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β’. Προς Στεφανον Νικομηδειας (440)

«Τω πανιερω και αγιω δεσποτη μου, τω ενδοξοτατω συγκελλω, ο δια σου εξοριστος και δεδιωγμενος Συμεων ο σος. Ιδου, πανιερε δεσποτα, των κατα Θεον σου αγωνων και λογων τα σπερματα οια πεποιηκασι τα γεωργια, οιαν μοι δοξαν και χαραν προεξενησαν, οσων μοι στεφανων γεγονασιν αιτια, οσης με της ευφροσυνης ενεπλησαν εις υψος τε πνευματικης ανηγαγον γνωσεως και επι πετραν τους ποδας μου του νοος καλως προσερεισαντο και αυτην με την πετραν ενδυσασθαι παρεσκευασαν, εξ ης εχω το υδωρ το ζων ενυποστατως βλυζον εν εμοι, κινουμενον και λαλουν και γραφειν μεν προς σε προτρεπομενον, πασης τε θυμηδιας εμπιπλων και μη εων ολως με των θανατηφορων πειρασμων επαισθανεσθαι, αλλ᾽ ως τους τρεις παιδας αφλεκτους εν τη καμινω εφυλαξεν, ουτω καμε, ως εν σκηνη αυτου κρυπτον, αλυπον διατηρει και απημαντον. Υπερ ων και ευχαριστω σοι, ευχαριστων τε και προσευχομενος ουδεποτε παυσομαι, Λοιπον ει τινα και ετερα εχεις εις προσθηκην ευφροσυνης και δοξης των αγαπωντων σε, μη αποκνησης ποιησασθαι, οπως ο μισθος σοι πολλαπλασιασθη και η ανταμειψις παρα Θεου του ταυτα νομοθετησαντος δαψιλεστερα σοι γενηται, Ερρωσο».

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ’. Ετερα προς Στεφανον Νικομηδειας. (441)

«Καλους μοι στεφανους ο καλος Στεφανος και δεσποτης μου επι τοις εμοις στεφανοις παλιν προσεθετο. Αλλα τι σοι ανταποδωσομεν υπερ ων ημας τους ταπεινους αγαθη κινουμενος διαθεσει πεποιηκας και ποιεις και οιδ᾽ οτι παλιν ποιησεις,

ευεργετων καθ᾽ εκαστην ημας επι χρονοις ηδη επτα; Τι ουν σοι απολογησομεθα τω περι τα τοιαυτα σπουδαιω και φιλοτιμοτερον ειδοτι δεξιουσθαι τοις γλυκεσι σου φαρμακοις τους φιλους; Αλλα δεομεθα σου μη στης της προθεσεως, μη καταπαυσης απο των εργων σου· προσθες ει δοκει τουτοις τα ετι γλυκυτερους τη επιτασει ποιουντα τους πονους μοι. Ηυξησας μοι το φως, την χαραν, την ηδυτητα, α και αυξησαις ετι παντως και ετι ποιων τα οικεια και τω φιλουμενω ταχιον ενωσαις ημας Θεω, υπερ ου φερω παντα προθυμως και δι᾽ ον ορας την αλυσιν ταυτην παρα σου της εξοριας περικειμαι. Ερρωσο. Τω πανιερω και αγιω δεσποτη μου, ο δια σου εξοριστος και των προσοντων γυμνος γεγονως Συμεων ο σος».

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ'. Προς Νικητα Σταθατον. (442)

«Το πιττακιον σου, πνευματικον ημων τεκνον, εδεξαμεθα μεν, ουκ απεδεξαμεθα δε, αλλα και πολλης σου της ευηθειας κατεγνωμεν, οτι δη και τοιαυτα ολως ελογισω περι ημων, ως δολω ποτε τινι η περιεργια προς το λυπησαι με το χαρτιον συ απεκρατησας, ενεθυμηθην τουτο η ελογισαμην εγω. Ποιος γαρ εν τουτω δολος η ποια θλιψις μοι προσγενησεται ποτε, ει και φαινομαι περι πολλου ταυτα ποιουμενος; Αλλ᾽ οτι παντως ηγνοουν σε τουτο εχειν, και υπελαβον εκ καταφρονησεως του υπουργουντος μοι ισως τουτο απολεσθηναι η κατα την οδον η και αλλως πως, και εις τουτο ελυπηθην, επει εις σε, ον ως εμαυτον εχειν απαξ καθωμολογησα, και παντα τα εμα σοι εθαρρησα, και δια σου και πασιν αλλοις ελπιζων φανερα φανησεσθαι, καθως ο Χριστος τοις εαυτου μαθηταις ελεγεν «α εις το ους ακουσατε, κηρυξατε επι των δωματων» ποιαν υπολημψιν πονηραν κατα σου ειχον αναλαβεσθαι; Εγω γαρ δια τουτο σε και παρακαλω εν τετραδιοις μεταγραψαι αυτα, ινα τα σχεδη παντα σοι καταλειψω. Και πως με τοιαυτα λογιζεσθαι υπελαβες κατα σου; Ομως ο Θεος συγχωρησει σοι την αμαρτιαν ταυτην, οτι εξω της αγαπης ημας ειναι εκρινας της παντα υπομενουσης και μηδεποτε εκπιπτουσης, εαν μη τις εκουσιως ταυτης αποσπασθη· (443) εκεινη δε μενει ατμητος, αδιαιρετος, παντας τους βουλομενους επιστρεφειν και παλιν κολλασθαι αυτη ευμενως προσδεχομενη και γνησιως προσκολλωμενη, πολλακις δε και τους μη βουλομενους ελκυουσα και προσκαλουμενη προς εαυτην, η και σε, τεκνον, ευχομαι κολληθηναι και ενωθηναι, ινα δυνασαι μη λογιζεσθαι το κακον η το ον η και το μηδολως ον, αλλα μενειν σε διηνεκως εν παντι και εν πασι προς ημας και προς παντας ασκανδαλιστον. Αμην.